Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

621

Josephus de Antiquitatibus ac de bello Judaico.

DE ANTIQ VITATIBVS TABVLA

¶ Tabula Rubricarum cuiuſcũq; capituli ſingulorum librorꝝ: tam de **Antiquitatibus q̃** de bello Iudaico ſecundum numerum librorum & cartarum.

¶ Incipit Liber primus.

DE creatione cæli & terræ:& de opibus ſex die:& requiæ diei ſeptimi. Cap.I.Car.I.
De plaſmatione prothoplaſtorum: & de plãtatione paradiſi: & de introductione Adã & Euæ in ipſum. cap.ii.car.ii.
De tranſgreſſione prothoplaſtorum:& de eiectione eorꝝ de paradiſo. cap.iii.car.ii.
De interfectione Abel per Cain:& de pena qua multatus eſt Cain: & de duabus colũnis latericia & lapidea: in quibus conſcripſerũt filii Adam omnem diſciplinam rerum cæleſtium q̃ per ſe adinuenerunt. cap.iiii.car.ii.
De inũdatiõe diluuii ſup terrã:& ubi Noe ſaluatus ẽ cũ generatiõe ſua p arcã. cap.v.car.ii.
Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtiis.orat nullam aquarum inundationem ulterius induci ſuper terram. cap.vi.car.iii.
Deus annuit p̃cibus noe:arcũ pluuialẽ deſignãs ei in teſtimoniũ fœderis. cap.vii.car.iii.
De morte noe:& de filiis eius. cap.viii.car.iii.
De nẽbroth filio chã:& de ædificatõe turris:& de diſcordia diuerſarꝝ liguarꝝ. cap.ix.car.iii.
De diſperſione gentium in uniuerſas terras:poſt ædificationem turris. cap.x.car.iii.
De filiis iaphet filii noe:& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. cap.xi.car.iii.
De filiis cham filii Noe:& de gentibus per eos inſtitutis. cap.xii.car.iiii.
Noe inebriatus:nudatus:irriſus:irriſorem filium maledictioni ſubdit: fratribus eius maledictum patris effugientibus. cap.xiii.car.iiii.
De filiis Sem filii Noe:ſeu de gentibus p ipſos inſtitutis:& de ortu abraæ. cap.xiiii.car.iiii.
Abraam ſecundũ præceptũ domini de chaldæa migrat in chananeã. cap.xv.car.iiii.
Abraam fame opprimente chananeam:ægyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur:diſciplinam ariſmetricæ:& aſtrologiæ: cõtradens ægyptiis:a quibus iterum regreſſus in chananeã: partitur terram cum loth cognato ſuo. cap.xvi.car.v.
Sodomite congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur:uicti captiui abducũtur:cum quibus loth captiuus abducitur. cap.xvii.car.v.
Abraã irruẽs in aſſyrios:loth & captiuos ſodomitarꝝ eripuit:cui regreſſo occurrit rex ſodomitarꝝ:& melchiſedech rex ſolimorꝝ:deinde accepto p̃miſſo diuino de poſteritate:genuit iſmael:ipſeq; circũciſus eſt p̃cipiente domino:& iſmael:totaq; domus eius. cap.xviii.car.v.
De abraam quõ tres angelos ſuſcepit: a q̃bus audiuit & Saram filium pituram:& ſodomitarꝝ euerſionẽ:& de loth:qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpicio:& de euerſione ſodomorꝝ ſimul de eruptione loth cum tota domo eius:& quomodo uxor loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis: cum reſpicit ciuitatem pereuntem:& de commixtione filiarum cum patre. cap.xix.car.v.
Quomodo abraã migrauit in gerara:& abimelech adamauit Saram uxorem abraæ: ſed correptus a domino:reddidit eam ipſi intactam:& de natiuitate yſaac. cap.xx.car.vi.
Quõ abraã monẽte ſara:& p̃cipiente domino emiſit a ſe agar cũ filio iſmaele. cap.xxi.car.vi.
Abraam accepit mandatum a domino de immolatione yſaac. cap.xxii.car.vi.
De morte ſara & ſepultura ipius:poſt cuius mortẽ abraã accepit ceturã uxorẽ. c.xxiii.car.vi.
Quomodo yſaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. cap.xxiiii.car.vii.
Abraam moritur:& ſepelitur in Ebron cum ſara coniuge ſua. cap.xxv.car.vii.
De conceptu uel partu rebeccæ:& quõ Yſaac pegrinatus eſt in gerariis tpe famis: & qa cũ ſenuiſſet:& caligarẽt oculi eius.benedixit Iacob cũ putaret ſe benedicere eſau. cap.xxvi.car.vii.
Iacob timens fratrẽ fugit ad laban in Meſopotamiam:ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores:cũ ancillis earum bala & zelpha:ex q̃bus filios.xii.genuit:& unam filiã: quæ regreſſo Iacob de meſopotamia ad chananeam: uiolata eſt a Sichem filio emmor regis ſicimorum: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percuſſerunt in ore gladii. cap.xxvii.car.vii.
Moritꝰ Yſaac in Ebron:& ſepultura filiis ſuis:rebecca uxore prius defũcta. cap.xxviii.car.ix.

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Quomodo Eſau & Iacob Yſaac filii habitacula diuiſerunt:& Eſau quidem idumeã tenuit: Iacob autem chananeam. Cap.I.Car.IX.
Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob ſomniis ei demonſtrãtibus fœlicitatem futuram in uidiam ſuſtinuerit fratrum. cap.ii.car.ix.
Quomodo idem ipſe in Egyptum uenundatus a fratribus propter odium quod habebant in eum:factuſq; inſignis & clarus:ibi fratres habuit ſubiectos. cap.iii.car.x.

Iacob audito quia Ioſeph uiueret in Egypto:& clarus ibi haberetur:deſcendit ad eum cum to ta domo ſua. cap.iiii.car.xiii.

De morte Iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt ī Ebron a filiis:de morte quoq; Ioſeph & fra trum eius. cap. v.car.xiiii.

De oppreſſione filioꝝ iſrael ī ægypto per Pharaonem:& de natiuitate Moyſi quem educauit filia Pharaonis:& adoptauit ſibi in filiū:& de ſacroꝝ ſcriba qui uoluit interficere puerum cōcul cantem coronam regis:quam puero rex impoſuerat. cap.vi.car.xiiii.

Poſtq̄ creuit Moyſes iniunctū eſt ei bellū æthiopicū:ubi copulata eſt filia regis æthiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiā magnam contraxit ægyptioꝝ. cap.vii.car.xv.

Moyſes cognitis inſidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in madiā:habitauit cū ragueⁱ le ſacerdote:cuius filiam accepit uxorem. cap.viii.car.xv.

De rubo q uidebaᵗ Moyſi q̄ſi arderet:q tamē nō cōburebaᵗ: ubi audiuit mandatū diuinū ut reuertens in ægyptū:liberaret filios iſrahel de oppreſſione ægyptioꝝ. cap.ix.car.xv.

Moyſes regreſſus eſt in ægyptū ſecundū mandatum domini:ubi faciens ſigna & prodigia ma xima eduxit filios iſrahel de ægypto in manu ualida. cap.x.car.xvi.

Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q̄ dimiſiſſent filios iſrahel:inſecuti ſunt eos uſq; ad ma re rubrum:q̄ diuiſum uirga Moyſi præcipiēte domino: ingreſſi ſunt filii iſrahel:& ſicco ueſtigio tranſierunt illud:ægyptii autē perſequentes ingreſſi ſunt poſt eos : ſed reuertente mare in ſeipm: ſuffocati ſunt fluctibus. cap.xi.car.xvii.

¶ Incipit Liber tertius.

¶ Quomodo Moyſes populum ex ægypto ſumens duxit ad montem Syna : multo itinere fatigatum. cap.i.car.xvii.

Quomodo pugnantes cum hæbreis Amalechite & qui cum eis erāt deuicti ſunt : & iſrahel prædam hoſtium perceperunt. cap.ii.car.xviii.

Quia ſoceꝝ ſuū ieti o Moyſes ad ſe ueniētē ad mōtē Syna libēter excepit. cap.iii.car.xix.

Quomodo perſuaſit ei:ut diſtribueret populum per millenarios & cētenarios qui prius inor dinatus erat. cap.iiii.car.xix.

Quomodo hæc ſingula fecit Moyſes ſocero monente. cap.v.car.xix.

Quō Moyſes aſcēdit in Syna monte:acceptaſq; a deo leges:hæbreis dedit. cap.vi.car.xix.

De tabernaculo qđ fecit Moyſes ī deſerto ad honorē dei:ut tēplū eē uideret. cap.vii.car.xx.

De arca qualiter facta ſit:in qua tabulas legis collocauit. cap.viii.car.xxi.

De mēſa ꝓpoſitiōis:in q̄ oī ſeptimana duodeci panes azimi ponebaⁿ. cap.ix.car.xxi

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. cap.x.car.xxi.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. cap.xi.car.xxi.

Quō Aaron eligitur in ſacerdotē:& quō Moyſes purificauerit tabernaculum & ſacerdotes:& quēadmodū de feſtiuitatibus:& ſingulis diebus fuerit conſtitutum. cap.xii.car.xxii.

Quia Moyſes procedens a monte ſyna cum populo:eduxit eum ad locū qui dicitur eſerioth: ubi murmurantibus filiis iſrael pro deſiderio carnium dominus immiſit coturnices : & de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. cap.xiii.car.xxiiii.

Quō exinde Moyſes duxit populū ad fines chananeoꝝ: unde miſit exploratores.xii.q cōſide rarent eoꝝ regiones & ciuitates:q reuerſi poſt q̄draginta dies:terrorem & metū incuſſerunt filiis iſrael:quaſi nō poſſent expugnare chananeos:unde illi indeſperationē adducti cōſilio inito decre uerūt redire in ægyptū:Moyſe & Aaron interēpto:q̄re iratus nō eos ſed filios eoꝝ terrā repromiſ ſiōis itraturos:ipſos āt p.xl.ānos i deſerto p̄dixit eſſe morituros. cap.xiiii.car.xxiiii.

¶ Incipit Liber quartus.

¶ Bellū hæbreoꝝ abſq; noticia Moyſes cōtra chananeos geſtū:atq; deuictū. cap.i.car.xxv.

Seditio chore & plebis cōtra Moyſen & fratrē eius de ſacerdotio. cap.ii.car.xxv.

Quēadmodū Moyſes iſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte Marie & Aarō primi ſacerdotis domini:cui ſucceſſit Eleazarus filius ipſius. cap.iii.car.xxvii.

Quēadmodū cōmiſerunt ſeon & ogreges amorreoꝝ bellū:uicitq; eos Moyſes & filii iſrahel. terras eoꝝ & ciuitates tenentes & hereditare poſſidentes. cap.iiii.car.xxvii.

De balach moabitaꝝ rege:ſeu de Balaam ꝓpheta cuius aſina humana loquela uſa eſt : q poſt benedictiones q̄bus benedixit filiis iſrahel conſiliū dedit balach qualiter ſeduceret populū p mu lieres madianitas: & de ultione quæ ſecuta eſt:& ſeductos hæbreos : & ſeductores madianitas: & ubi Moyſes ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. cap.v.car.xxvii.

Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam:& tradidit ei librum legis: & quemadmodū ab hominibus eſt ablatus. cap.vi.car.xxix.

¶ Incipit Liber quinrus.

¶ Quō leſus duxit hæbreoꝝ exercitū:& dū pugnaſſet cōtra chananeos:& deuiciſſet terrā eo rū p ſortes funiculoꝝ é ptitus:& de morte ipſius ioſue:& pōtificis eleazari. Cap.i.Car.xxxiii.
Quō moriēte duce:filii iſrael fœlicit aliq̄to tpe pugnaueret cōtra chananeos. c.ii.car.xxxv.
Quō procedente tempore iſrahelite tranſcendentes patrias leges ad grādes erumnas deducti ſunt:& ſeditione facta:adinuicē pugnauerūt:huiuſmodi cauſa pro qua deleta eſt tribus beniamin præter ducentos uiros. cap.iii.car.xxxvi.
Quō poſt hanc afflictionē iſrahelite rurſus ſpite agentes: opprimunt a chananeis: & a curſato rege aſſirioꝝ cui ſeruierunt ānis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt p Zenizē reſtituta beli fi liū:principāte ānis quadraginta:q apud finicas dicitur iudex. cap.iiii.car.xxxvii.
Quō rurſus populus noſter annis.x.& octo ſeruierunt moabitis: & a quodā Aoth noīe ſeruitute priuatus ſit eo principatum annis.lxxx.tenente. cap.v.car.xxxvii.
Quō chananeis eos in ſeruitutē redigētibus p annos.xx.liberati ſunt per barachū & deborā qui eorum principes fuerunt. cap.vi.car.xxxvii.
Quō pugnātes amalechite cōtra iſrahelitas uicerūt: eorūq̄ puinciā afflixerūt ānis septē quos liberauit dominus p gedeon:q ſup populum fuit annis quadraginta. cap.vii.car.xxxvii.
Quō Abimelech filius Gedeōis ex cōcubina mortuo patre arripuit pricipatū:iterfectis cūctis fratribus ſuis excepto uno:& de pœna quā exſoluit p fraterna cæde. cap.viii.car.xxxviii.
Quō iſrahelite relinquētes legem dei opprimunt ab ammonitis: quos liberauit dominus per iepte galaaditem qui tenuit principatū per ſex annos. cap.ix.car.xxxviii.
Prænunciatio natiuitatis Sanſon : & fortitudo eius : & quantorum malorum auctor fuerit paleſtinis. cap.x.car.xxxix.
Poſt mortē Sāſon p̄fuit iſrahelitis beli ſacerdos & de no emi uxore elimelech:ſeu de ruth moa bitide:quā duxit uxorē boos:pater obed patris ieſſe:patris Dauid. cap.xi.car.xl.
De ortu ſamuel pphetæ:q p̄dixit cladē iſraeliticā:filioꝝ beli ſacerdotis p̄ditionē. c.xii.ca.xl.
Quō filii iſrahel pugnātes cū paleſtinis ceſi ſunt:filii beli ſacerdotis i bello pereūt:arca dei capta abducit:ipſe ſacerdos cōpto qđ factū eſt:de ſella corruēs:mortuus eſt:cū tenuiſſet principatū xl.annis.Continet hic liber tēpus ānoꝝ quadringentoꝝ ſeptuagintaſex. cap.xiii.car.xli.

¶ Incipit Liber ſextus.

¶ Interitus Paleſtinorum & terræ eoꝝ:per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta:& quemadmodum eam remiſerunt ad hæbreos. Cap.i.Car.xli.
Quemadmodum Paleſtinorum exercitus ſuper eos uenerit:& de uictoria hæbreorum:quam ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. cap.ii.car.xlii.
Quod Samuel pp ſenectutē eſſe infirmus:ſuis filiis res deſpēſandas inidxit. cap iii.car.xliii.
Quod dū illi principatū bene nō regerent:populus per irā petiuit regem. cap.iiii.car.xliii.
Prælium Saul ſup āmonitaꝝ gentē:& uictoria hoſtiūq̄ uaſtatio. cap.v.car.xliii.
Quēadmodū denuo Paleſtini pugnantes deuicti ſunt ab hæbreis. cap.vi.car.xliii.
Bellum & uictoria Saul cum Amalechitis. cap.vii.car.xliiii.
Quia præuaricante Saul mandata prophetæ Samuel : alius rex Dauid iubente deo latenter eſt factus. cap.viii.car.xlv.
Quēadmodū denuo pugnauerūt Paleſtini aduerſus hæbreos adhuc regnāte Saul & monoma chia dauid cū golia:q paleſtinoꝝ erat eximius:eiuſq̄ pēptio & defectio paleſtinoꝝ. c.ix.car.xlv.
Quēadmodū miratus Saul fortitudinē Dauid:ei ſuā filiā copulauit. cap.x.car.xlvi.
Quēadmodū poſt hæc ſuſpectū Dauid ſibi rex Saul pimere feſtinauit. cap.xi.car.xlvi.
Quia ſæpius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit:& ſecundo eum ſuper ſe uenientem habens poteſtatem noluit interficere. cap.xii.car.xlvii.
Quemadmodum caſtrametantibus Paleſtinis:iterum hæbrei bello deuicti ſunt:& rex eorum Saul pugnando mortuus eſt una cum filiis. cap.xiii.car.xlix.

¶ Incipit Liber ſeptimus.

¶ Quomodo Dauid quidem ſuper unam tribum in Ebron ciuitate regnauit: & ſuper aliam multitudinem filius Saul. Cap.i.Car.li.
Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. cap.ii.car.lii.
Quō obſidens Hyeroſolimā Dauid:& capiēs ciuitatē:expulit qdē ex ea chananeos: & iudæos in ea conſtituit:& de amicitia facta inter ipſum:& irā tyri regem. cap.iii.car.lii.
Quod ſecūdo pugnantes contra ſe paleſtinos i hyeroſolimis uicit: & de area dei decariathia-

rim in hyeroſolimam deducta. cap.iiii.car.lii.
Pugna quã habuit Dauid contra Paleſtinos & moabitas: & adrazarum regem: & damaſcenos: atq; victoria: & de amicitia facta inter ipſum & thou regem. cap.v.car.liii.
Quõ contra ãmonitas: & meſopotamenos pugnauerit ac prætualuerit. cap.vi.car.liiii.
Quoniã Dauid concubuit cũ bethſameæ uxore uriæ: & ipſum uriam fecit occidi gladio filio ſum amon: & de uerbo nathan ad eum miſſi pro peccato quod cõmiſerat. cap.vii.car.liiii.
Quoniam ammon filius Dauid mixtus eſt ſorori ſuæ thamar: pro qua re abſolon frater eius interfecit eum: & de fuga abſolon: & reuocatione ipſius ad patrem. cap.viii.car.lv.
Quõ Dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus: uero dũ pugnaret cõtra ſuum patrem abſolon cum exercitu ſuo deperiit. cap.ix.car.lvi.
Quõ poſt mortem abſolon Dauid reuerſus eſt ad regnũ: & ad ſedem regni hyeroſolimã: & de ſeditione quã mouit contra eum ſeba filius bochri. cap.x.car.lvii.
De expiatione ſceleris: qđ cõmiſit Saul in gabaonitas: cuius cã facta eſt fames in ꝓuincia: & de ꝓliis aduerſus paleſtinos fœliciter geſtis: ſeu de fortibus Dauid. cap.xi.car.lvii.
Quomodo rex Dauid iuſſit dinumerare populum contra mãdatum domini: & de plaga: quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. cap.xii.car.lviii.
Rex Dauid fœliciter uiuẽs in regno ſalomoni filio mãdauit de ædificatiõe tẽpli & quãtã materiã ei auri & argenti lapidúq; ꝑcioſoꝝ ꝑparauerit ad tẽpli ædificium. cap.xiii.car.lix.
Quõ rex Dauid ſenex factus & frigidus per adoleſcentulã uirginem noie abiſag calefactus eſt & de adonia filio Dauid qui uſurpauit ſibi imperium: & quoniam Salomon unctus eſt in regem iubente Dauid patre eius: cui rurſus mandauit ædificationem templi: dans ei deſcriptionem & cõſtitutionem ædificii. cap.xiiii.car.lix.
Rex Dauid ſciẽs ſe morituꝝ: & uocãs filiũ ſuũ Salomonẽ: plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mandatoꝝ dei: & de his quos nouerat pœna dignos: poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo Salomone: & multæ diuitiæ cũ eo ſunt reconditæ. cap.xv.car.lix.

¶Incipit Liber octauus.

¶Quomodo Salomon ſuſcepit regnum: & peremit. Cap.i.Car.lxi.
De ſapientia eius & intellectu: atq; diuitiis. cap.ii.car.lxi.
Quõ primus in hyeroſolimis ædificauit templum: & de præuaricatione qua præuaricatus eſt circa ſenectutem: ſimul & de obitu ipſius. cap.iii.car.lxii.
Quõ ſubiectoꝝ quendã hieroboã fecerũt ſibi regẽ decem tribus recedẽtes a domo Dauid: & in duabus tribubus regnauit filius Salomonis roboam. cap.iiii.car.lxvi.
Quia ſeſach ægyptioꝝ rex caſtrametatus eſt cõtra hyeroſolimam: & ciuitate deuicta: diuitias eius tranſmigrauit in ægyptum. cap.v.car.lxvii.
Bellum hieroboã regis iſrahel cõtra filiũ roboã abiã: & triũphus abiæ. cap.vi.car.lxviii.
Quia generationẽ oẽm hieroboã qđã noie baaſa pimẽs: ipſe tenuit pricipatũ. c.vii.car.lxviii.
Bellũ æthiopũ cõtra hyeroſolimitas: regnãte ſup eos aſa: & cædes æthiopũ. cap.viii.car.lxviii.
Quia gñatõe baaſa pẽpta: regnauit ſup iſraelitas amari: & poſt eũ filiꝰ eius achab. c.ix.ca.lxix.
Quomodo regnante Achab prophetauit Helyas: & de ſignis quæ fecit: & quia diſcipulum elegit Elizeum. cap.x.car.lxix.
De morte naboth & agri eius poſſeſſiõe iniuſta: & qa adath damaſci & ſyriæ rex ſecũdo Zahab pugnauit & uictus ẽ: & de religiõe ſeu gloria ioſaphat regis hyeroſolimoꝝ. cap.xi.car.lxx.
Quõ Achab cõtra ſyros pugnãdo deuictus eſt: & ipſe diſperiit. cap.xii.car.lxxi.

¶Incipit Liber nonus.

¶Quemadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat contra moabitas: & domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. Cap.i.car.lxxi.
De ochozia rege hiſrahelitaꝝ: ſeu de mirabilibus heliæ prophetæ: & q̃ ſublatus eſt ab hominibus: relinquens diſcipulum Helizeum. cap.ii.car.lxxii.
Rex ioram: rex ioſaphat: & rex idumeæ caſtra mouẽtes cõtra moabitas: depopulati ſunt terram eoꝝ: & de morte ioſaphat: ſeu de mirabilibus helyſei prophetæ. cap.iii.car.lxxi.
Caſtra ſyroꝝ & damaſci cõtra ioram regem iſraelitaꝝ: & quõ ipſe obſeſſus in ſamaria piculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit: & de morte adezer regis damaſci: cui ſucceſſit azahel ſeruus eius: qui multis malis affecit iſrael. cap.iiii.car.lxxiii.
Quõ equocus regis iſrael ioram rex hyeroſolimoꝝ: rerum apice potitus poſt ioſaphat & fratres & paternos amicos occiderit: q̃ faciente iniqtate: idumea receſſit ab eo: & irruentibus ſup eũ arabis: domus eius uxores & filii ꝑiter corruerũt poſtq̃ calamitaté & ipſe mortuus eſt: cui ſucceſſit fi

lius q ſolus euaſerat:nomine ochozias alias ahazias. cap.v.car.lxxiiii.
Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus nomine hieu interfectus: ſimul & hye roſolimoꝝ rex ochozias alias ahazias:qui hieu mortuo ioram regnauit in ſamaria:& exterminauit domũ ahab:& culturam baal cum ſacerdotibus eius:quare accepit repromiſſum:filios eius eẽ regnaturos uſq; in quartam generationem. cap.vi.car.lxxiiii.
Quia ahab regis filia noĩe athalia:alias otholia:poſt mortẽ filii ſui ochoziæ hyeroſolimis imperauit:quã interficiẽs põtifex ioiadas:filiũ ochoziæ ioas conſtituit regem. cap.vii.car.lxxv.
Caſtra azael regis damaſcenoꝝ ſup iſraelitas: & quemadmodũ uaſtata eoꝝ ꝓuincia & ciuitate ſamaria:rurſus poſt breue tẽpus caſtrametatus cõtra hyeroſolimitas: multaſq; pecunias ab eorum rege ꝓcipiens:remeauit in damaſcũ:& de morte helyſei prophetæ: ſeu de uirtute quã oſtẽdit poſt mortem:in mortuo ſuſcitato. cap.viii.car.lxxv.
Quia amaſias hyeroſolimoꝝ rex caſtrametatus cõtra idumeos & amalechitas: deuicit eos:& de contemptu ipſius in dominum. cap.ix.car.lxxvi.
De uindicta quæ ſecuta eſt eum per ioas regem iſraelitaꝝ:qui pugnans deuicit eum: & captũ duxit hyeroſolimam:ubi deſtructa parte muri:& ablatis theſauris:regem a captiuitate reſoluit:& regreſſus eſt ſamariam. cap.x.car.lxxvi.
Bellum hieroboã regis iſraelitaꝝ cõtra ſyriã:& hiſtoria ionæ ꝓphetæ: & de ozia filio amaſiæ rege hyeroſolimoꝝ:quõ gentes in circuitu poſitas ſubiugaret:& quam clarus fuerit:q tamen uendicans ſibi honorẽ pontificalẽ lepra percuſſus eſt:& deficiens obiit. cap.xi.car.lxxvi.
De malis quæ ꝓuenerũt iſraelitis ſub diuerſis regibus:a diuerſis regibus aſſyrioꝝ:& de ioathã oziæ filio rege hyeroſolimoꝝ:& de ꝓphetia naum prophetæ. cap.xii.car.lxxvii.
De malis q̃ paſſus eſt rex achaz araſin rege ſyriæ:& phaceia rege iſrael:q̃re miſit nũcios ad regem aſſyrioꝝ petens ab eo ſolatiũ:q ueniens damaſcũ cœpit: raſin regẽ eius occidit damaſcenos tráſtulit:& aſſyrios in damaſco conſtituit iſraelitas quoq; grauiter afflixit. cap.xiii.car.lxxvii.
Quia rex aſſyrioꝝ oziã regẽ iſrael fecit ſibi tributariũ:& de ezechia filio achaz rege hyeroſolimoꝝ q̃ iuſtus fuerit & religioſus:& quia ſpreuit regem aſſyrioꝝ. cap.xiiii.car.lxxviii.
Quomõ ſalmanazar rex aſſyrioꝝ caſtrametatus contra ſamaria:annis tribus eam obſidẽs cœpit:regem eius oziã captũ abduxit:decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit:in mediam & perſidam gentes alienigenas poſuit in ſamaria. cap.xv.car.lxxviii.

¶ Incipit Liber decimus.

¶ Bellũ regis aſſyrioꝝ Sẽnacherib cõtra hyeroſolimã:& Ezechiæ regis oppſſio. ca.i.car.lxxix.
Quemadmodum depernit aſſyriorum exercitus una nocte:& rex eorum domi reuerſus. filiorum inſidiis interemptus eſt. cap.ii.car.lxxix.
Quomõ Ezechias infirmatus uſq; ad mortẽ qndecim annis adiectis ſibi a domino ſupuixit cũ pace degens poſtea defunctus reliqt ſucceſſorem regni manaſſen. cap.iii.car.lxxix.
Quia caſtrametati contra eum chaldei & babylonii reges:& captum agentes duxerunt in babyloniam:& multo tempore ibidem retinentes: miſerũt rurſum eum in regnum & de loſia regẽ quem religioſus & iuſtus fuerit. cap.iiii.car.lxxx.
Quomodo ægyptioꝝ regem Nechaon agentem exercitum cõtra babylonios:& ꝓ iudæã iter faciẽtem prohibuit rex loſias: pugnaq; cõmiſſa uulneratus reductus in hyeroſolimam defunctus eſt:cuius filium loacham regem hyeroſolimite fecerunt. cap.v.car.lxxxi.
Quemadmodũ congreſſus eſt Nechaon contra babyloniæ regẽ circa Eufratẽ fluuiũ:& reuertens in ægyptũ:uocatum ad ſe loachã regem hyeroſolimoꝝ filiũ. loſiæ uinctũ duxit in ægyptũ. fratrẽ uero eius Helyachim i hyeroſolimis cõſtituit regẽ:mutãs ei nomẽ loachi. ca.vi.car.lxxxi.
Bellum Nabuchodonoſor regis babyloniorum cõtra Nechao regem ægypti:quo deuicto: & omni ſyria ſibi ſubiugata:quæ ante ſub rege ægypti erat:uenit hyeroſolimam:& regem eius Ioachim fecit ſibi tributarium. cap.vii.car.lxxxi.
Quõ tertio ãno poſt diſceſſũ regis babylõis:ioachĩ denuo ægyptios ẽ ſecutus:cui ꝓphetauit hieremias de ꝓditõe ſua & citatis futura ꝓ regẽ babylõis:q̃ & euenit:nã nõ poſt multũ tps Nabucho donoſor caſtrametatus cõtra eũ:& ſuſceptus ĩtra citatẽ:Ioachĩ qdẽ ꝑmit:filiũ uero eius ioachĩ cõſtituit regẽ:& multos captiuos duxit ĩ babyloné:ĩter quos erat ezechiel ꝓpheta. c.viii.car.lxxxi.
Quõ pnĩa ductus rex babylõis:eo ꝙ ioachĩ feciſſet regẽ:miſſo exercitu: eũ ĩ hyeroſolimis obſẽdit:q̃ accepto iureiurãdo:ut nihil pateret mali:nec ipſe:nec citas matrẽ & amicos tradidit obſides: ſed rex babylõis rupit iuſiurãdũ:nã regẽ cũ matre & amicis: ſimul ẽt cũ oĩ iuuẽtute ciuitatis uinctũ ꝓcepit ad ſe adduci:patruũ uero eius ſedechiã regẽ cõſtituit in hyeruſalẽ. cap.ix.car.lxxxi.
Quomodo etiã hunc audiens ægyptiis præbere ſolatia:& amicitias cũ eis habere caſtrametatus contra hyeroſolimam:forti eam obſeſſione cœpit: & incẽſo templo ſedechiam & populũ migrauit in babyloniã:in qua tranſmigratione fuerunt:Daniel:Ananias:Azarias:Miſael: uaſa quoq; ſancta:quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. cap.x.car.lxxxi.

Quomodo Godoliam præfecit prouinciæ rex babylonis:quo percuſſo a quodam iſmaele:timentes reliquiæ iſrael regem babylonis: intrauerunt ægyptum quod nõ ceſſit eis in proſperum: nam rex babylonis poſt tempus itrauit ægyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam: iudæos uero qui illo fugerant:captiuos duxit in babyloniam. cap.xi.car.lxxxii.

Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor:& interpretatio eorum per danielem: trium quoq; puerorum in fornacem immiſſio:ſed nulla leſio. cap.xii.car.lxxxiii.

Regem babylonicorum iuicem ſucceſſio:& per mortem ablatõ regni babylonici ſub Balthazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. cap.xiii.car.lxxxiiii.

Daniel ſub Dario in lacum leonum immiſſio: ſed nulla leſio honor & claritas Daniel & prophetiæ eius. cap.xiiii.car.lxxxv.

¶ Incipit Liber.XI.

¶ Qualiter Cyrus perſarum rex iudæos a babylonia ad propriam redire terram:& templum reedificare præcepit:dans eis pecunias. Cap.i.Car.lxxxvi.

Quõ prohibuerunt eos p̃ſides regis:templũ reedificare impedientes. cap.ii.car.lxxxvi.

Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambiſes accipiens regnũ interdixit omnino iudæis templum reconſtruere. cap.iii.car.lxxxvi.

Quia Darius rex Perſarum Iſtaſpis filius honorauit gentem iudæorum: & templum eius ædificauit. cap.iiii.car.lxxxvi.

Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter iudæos tractauit. cap.v.car.lxxxviii.

Quomodo regnante Artarxerxe:gens iudaica pœne cuncta deleta eſt. cap.vi.car.lxxxix.

Qualiter Vagoſus dux Artaxerxis:iunioris multa in iudæos iniurioſa miſit. cap.vii.car.xcii.

Quãta iudæis rex macedonũ Alexander bona fecit:poſtq̃ iudæã obtinuit. cap.viii.car.xcii.

¶ Incipit Liber.XII.

¶ Vt Ptolomæus filius Lagi fraude uel dolis capiens hyeroſolimam uel iudæam multos migrauit ad ægyptum. Cap.i.Car.xciii.

Qualiſ filius eiuſdẽ Ptolomæi q Philadelphus appellatus ẽ: leges iudæoꝝ ĩ græcã trãſtulit liguã:multoſq; captiuos eleazaro pricipi ſacerdotũ dõauit:& ornamẽta deo duouit. c.ii.car.xciii.

Quemadmodum honorauerũt reges Aſyæ gentem iudæorũ: ciueſq; multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. cap.iii.car.xcv.

De infœlicitate iudæorum quam poſtea emendauit loſeppus filius Tobiæ:componens amicitias cum Ptolemæo cognomine epiphanẽ. cap.iiii.car.xcvi.

De amicitiis lacedæmoniorꝝ factis cũ Onia pricipes ſacerdotũ iudeæ gẽtis. cap.v.car.xcvii.

Seditio potentium in inuice m iudæorum:quorum quidam trãſierunt ad Antiochum epiphanẽ leges patrias relinquentes:ipſe autem Antiochus exercitum ducens:& hyeroſolimam ciuitatẽ: templumq; uaſtauit. cap.vi.car.xcviii.

Qualiter uetante Antiocho iudæos patriis uti legibus: mathathias filius Ioannis regem contempſit:& ducem Antiochi interemit. cap.vii.car.xcviii.

De morte mathathiæ:qui ualde ſenex defunctus:filiis ſuis gubernationem reliquit:ex quibus Iudas machabeus principatum adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit:trãſgreſſores iudæos puniuit:terram ſuam ab omni malo purgauit. cap.viii.car.xcix.

Quemadmodum duces Antiochi Appollonius & Seron congreſſi cum iuda:uicti interierũt: & quia Antiochus liſiæ cuidam gubernationem regni relinquens: ipſe abiit in Perſidam congregare pecunias. cap.ix.car.xcix.

Quemadmodum Georgiæ uel lyſiæ exercitus contra Iudam ueniens uictus periit:poſt quem triumphũ Iudas ingreſſus hyeroſolimã:templum purgauit:altare ſtatuit: hoſtias deo immolauit: cum iam tres anni p̃teriſſent uiolationis templi ſub antiocho. cap.x.car.xcix.

Vt Iudas bellũ gerẽs cõtra idumeos & cõtra ámonitas triũphãs ſubiecit eos. cap.xi.car.c.

Qualiter Symon frater eius militans cõtra Tyros ac Ptolomaidẽ edomuit eos:& quia ipſe Iudas bis congreſſus cum Timotheo ducæ antiochi fortiter triumphauit. cap.xii.car.c.

Qualiter antiochus nomine Epiphanes apud perſas defunctus eſt. cap.xiii.car.c.

Quẽadmodũ antiochus eupator ſucceſſit patri in regnũ:q militiã cõtra iudæos cũ lyſia pduxens iudã in templo concluſit.multoq; obſidionis tpe trãſacto:audita fama inuaſionis regni ſui p Philippum quẽdam amicicias cũ Iuda fecit:& ita decenter ab iudæa diſceſſit. cap.xiiii.car.c.

Demetrius Seleuci filius fugiens a roma:& perueniens tyrum:impoſuit ſibi diadema:interfecto Antiocho eupatore: cum ducæ ſuo lyſia:& de bachide quem miſit Demetrius cum exercitu compræhendere iudam. cap.xv.car.ci.

Qualiter dux nicanor poſt bachidẽ deſtinatus aduerſus iudã:cũ exercitu piit. cap.xvi.car.ci.

Iudas mittẽs romã:rogabat p nũcios:romãos ſibi auxiliatores eẽ & amicos. cap.xvii.car.ci.

Quod rurſus poſt mortem nicanoreis ad iudæam bachides tranſmiſſus triumphauit: & quẽ admodum pugnans proſtratus eſt. cap.xviii.car.cii.

¶Incipit Liber.XIII.

¶Qualiter Ionathas frater Iudæ:defuncto eo ducatũ ſuſcepit.Et quẽadmodũ bachidẽ debellans:facere eũ amicitias ſecũ:& a prouincia coegit abſcendere. Cap.i.Car.cii.
De alexádro epifanis ãtiochi filio ueniẽte a ſyria:& ducẽte bellũ cõtra demetriũ.Et q̃lit demetrius legationẽ ad Ionathã trãſmittẽs:cõponit cũ eo amicitias:donaq; ei multa p̃buit. c.ii.car.cii.
Quomodo Alexander hæc audiens:& uincens Demetrium principem ſacerdotum Ionathan ordinauit. cap.iii.car.ciii.
De amicitiis Oniæ cũ Philometore Ptolomæo:p̃ idem factis tẽpus:& ut ædificauit templum quod Oniæ dicit̃:ſecundũ illud quod hyeroſolimis erat. cap.iiii.car.ciii.
Quẽadmodũ Alexãder.defũcto Demetrio:accepit regnũ Syriæ:iũcta ſibi in matrimoniũ filia ptolomæi:& qa amicitias cũ Ionatha faciẽs magnificæ eũ honorauit. cap.v.car.ciii.
Vt Demetrius Demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cũ exercitu conturbauit Alexandrum fama aduentus ſui.Et de Appollonio duce Alexandri:qui bellũ mouit aduerſum Ionathan: ipſo tamen Ionatha triumphum obtinente. cap.vi.car.ciiii.
De inſidiis quas Alexander parauit Ptolomæo:quas depræhendens Ptolomæus:iratus ablatã eius matrimonio filiam ſuam iunxit Demetrio filio Demetrii cũ quo etiam duxit exercitũ cõtra Alexandrum:quo deuicto ipſe quoq; periit.Demetrio aſye principatum obtinente: q & amicitias fecit cũ Ionatha:confirmans ei principatũ ſacerdotii. cap.vii.car.ciiii.
De triphone apamenoiqui bellans contra demetriũ:antiocho filio Alexandri tradidit principatum componens amicitias cum Ionatha. cap.viii.car.cv.
Quemadmodum Triphon demetrio a parthis capto:contra fœdus fraudibus Ionathan conpræhendens iterfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudæoꝝ pricipatum tradidit:fraudibus circunuenire uolens minime præualuit. cap.ix.car.cvi.
Quõ Triphon occiſo ionatha:perfidus exiſtẽs antiocho Alexandri filio:qui Theos nominabatur:ipſum interemit:& obtinuit principatũ eius: cuius inſolentiam declinans exercitus cõtulit ſe ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius:fratrem ipſius Antiochũ q̃ pius dicebatur:ad nuptias ſuas & ad imperium inuitabat. cap.x.car.cvi.
Quõ Antiochus cognomẽto pius:potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris ſui demetrii:& creſcens indies:exercitum produxit aduerſus Triphonẽ:quẽ obſidens in dora caſtello:accepit auxilium & ſolatiũ a Symone principe ſacerdotũ:& de morte Triphonis. cap.xi.car.cvii.
Quẽadmodũ Triphone interẽpto:Antiochus oblitus beneficioꝝ Symõis Cendebeũ cũ exercitu miſit ad expugnãdũ eũ:quẽ tamẽ Symon pugnãs fortiter deuicit. cap.xii.car.cvii.
Quod a genero Ptolomæi in conuiuio dolo pemptus eſt Symon.Ptolomæus ãt uinciẽs uxorem:& duos filios eius:principatũ ipſe tenere conatus eſt. cap.xiii.car.cvii.
Vt nouiſſimus filioꝝ Symonis Hyrcanus ducatum accipiens:obſedit multo tempore Ptolomæum in caſtello quod dragon uocatur. cap.xiiii.car.cvii.
Quemadmodũ Antiochus exercitũ ducens contra Hyrcanũ : caſtra ſoluit:accipiens ab Hyrcano talenta tricenta:& amicitias cũ eo compoſuit. cap.xv.car.cvii.
De Hyrcani militia poſt mortem Antiochi apud parthos defuncti cõtra Syriam:& q̃ multas potentes ciuitates obtinuit. cap.xvi.car.cvii.
De amicitiis Alexãdri Zabine cognomie cũ hyrcão:& quõ deuictus ab hyrcão Antiochus cizicenus amiſit iudæã:& de fœlicitate uel pace iudæoꝝ hyrcão pricipatũ agẽte. cap.xvii.car.cviii.
Quod defuncto Hyrcano:filius eius Ariſtobolus ſuſcipiẽs principatum: primus ſibi diadema impoſuit:fratribus ſuis præter Antigonũ in uincula cõiectis:qui etiam matrem ſuã uinculis & penuria cõſumens:ipſum quoq; Antigonũ fratrẽ ſuũ quem conſortem regni habebat accuſationibus inuidioꝝ alienatus ab eo iuſſit interfici. cap.xviii.car.cviii.
Quemadmodum defuncto Ariſtobolo:frater eius Alexander ſuccedens in principatu:contra Syriam & phenicem: & Arabiam exercitum ducens: multas gentes ſubegit: & de ptolomæi latiri contra Alexandrum pugna & uictoria. cap.xix.car.cix.
Quõ pugnans Demetrius eucrus contra Alexandrũ:uicit eum. cap.xx.car.cx.
Antiochi q̃ liber pater dicebat̃ militia cõtra iudæã:itẽq; p̃lium Arethe regis cõtra Alexandrũ quẽ & deuincens:cũ pactis a iudæa diſceſſit:& de morte alexandri. cap.xxi.car.cx.
Quemadmodũ poſt alexandri mortem uxor eius alexandra imperiũ per nouẽ annos rexit: & uiuens cũ pace gloriaq; defuncta eſt. cap.xxii.car.cx.

¶Incipit Liber.XIIII.

¶Quemadmodum poſt mortem Alexandræ nouiſſimus eius filius Ariſtobolus:contra Hircanum fratrem pro regno bellauit. Cap.i.Car.cxi.

De antipatro patræ Herodis q iuuabit patrē Hyrcani:aduersus aristobolū. cap.ii.car.cxl.
Cum suscepisset hyrcanus exercitū:& contra aristobolū produxisset:& i pugna uicisset:ad hie rosolima eū pſecutus est:ubi cū exercitu obsidebat ciuitatē. cap.iii.car.cxi.
Qualiter Scaur ab armenia magnus Pompeius ad partes syriæ transmisit & q legati uenientes Hyrcani & Aristoboli:auxilia petierūt. cap.iiii.car.cxii.
Quēadmodū Aristobolus cū itellexisset Pōpei cōsiliū:ad sua discessit:aduersus quē idignatus Pōpeius exercitū pduxit:& Aristobolū in alexādriū castellū fugauit. cap.v.car.cxii.
Quēadmodū aristobolus grauiter ferens q pter spem sibi a pōpeio euenisset:bellū pauit sed postea pœnitēs pacē postulauit:pecunias offerens:quas tamē minie soluit. cap.vi.car.cxii.
Qualit irritatus pōpeius aristobolū ligauit:& ad ciuitatē obsidēdā accessit. cap.vii.car.cxii.
De modestia pōpei & religiositate:qa nullatenus passus est tangere tēpli pecunias:licet multæ fuissent:& qa aristobolū romani uictū cū filiis perduxit. cap.viii.car.cxii.
De modestia pōpei & religiositate: qa nullatenus passus est tāgere tēpli pecunias: licet multæ fuissent:& qa aristobolū romani uictum cū filiis perduxit. cap.ix.car.cxiii.
De scauro q militiā cōtra petrā urbē tunc regnū arabū absentē produxit. cap.x.car.cxiii.
Quēadmodū Aristoboli filius Alexander fugiēs Pompeiū ad iudæā puenit: ubi multo exercitu cōgregato:bellū contra hyrcanū & antipatrū produxit. cap.xi.car.cxiii.
Quemadmodum cum flexisset Alexandrum mater sua tradere se cum castellis: gabinius alexandrum dimisit. cap.xii.car.cxiii.
De aristobolo qui cum a romana ciuitate ad iudæam fugisset: tentus a gabinio : rursus captiuus transmissus est. cap.xiii.car.cxiii.
De crassi successoris gabinii contra parthos expeditione & ascensus eius in iudæam: pecuniarumq templi de populatione. cap.xiiii.car.cxiii.
Vt Cæsar Aristobolum soluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudæam transmittere a pompeianis ueneno necatus est. cap.xv.car.cxiiii.
Qualiter scipio alexandrum aristoboli filiū securi percussit. cap.xvi.car.cxiiii.
De expeditione cæsaris ad ægyptum:& quemadmodū auxiliū ei Hyrcanus & Antipater dedissent:iudæosq auxiliatores ei fecissent. cap.xvii.car.cxiiii.
Quēadmodū antipater cū bene pugnasset:amicitiā cæsaris acquisiuit. cap.xviii.car.cxiiii.
Vt cæsar antipatro tutelam iudeæ credidit : & epistolæ cum senatusconsultu de amicitiis iudæorum directe sunt. cap.xix.car.cxiiii.
Qualiter ātipater filiis suis Hyrcano & herodi gubernationē habēdā pmisit. cap.xx.car.cxv.
Quemadmodū sextus cæsar cognatus magni cæsaris dona cœpisset ab herode ducæ galileæ & maximū eum inferioris syriæ principem ordinauit. cap.xxi.car.cxv.
Vt cassius defuncto cæsare cū contra iudæam ascendisset:& prouinciā deuastasset septingēta talenta ab eis exegit:& qualiter Herodes pactionē pecuniæ cassio studiosus apparuisset:& mors Malchi:q contra Herodem seditionem excitauit. cap.xxii.car.cxvii.
De morte legatoꝝ iudeæ:qui cū ad Antonium post uictoriam macedonicā: i syriā uenissent: indignantem inuenerunt:q Herodem accusarent. cap.xxiii.car.cxviii.
De expeditione Parthorum contra Syriam : per quam Aristoboli filius Antigonus regno restituitur. cap.xxiiii.car.cxviii.
Quemadmodum Herodes cū romam uenisset:multasq pecunias promisisset: & a senatu uel Cæsare rex iudeæ pronunciatus est. cap.xxv.car.cxix.
De nauigio Herodis ab Ytalia in iudæam : pugnaq contra Antigonum: militiaq romana: & Sylano ducæ. cap.xxvi.car.cxix.
Quēadmodū hyerosolimā sossio uel herode obsidētibus:ātigonus iteriit. cap.xxvii.car.cxxi.

Incipit Liber.XV.

Qualiter capta ciuitate per Sossium & Herodem:Antonius quidem Antigonum in Antiochia interimisset:Herodes autem quadragintaquinq ex amicis illius primates Hyerosolimorum reuersus extinxerit. Cap.i.Car.cxxi.
Quomodo Hyrcanus primus rex iudæorum:& princeps sacerdotum a pthor um rege arsacæ dimissus:ad Herodem reuersus est. cap.ii.car.cxxi.
Quemadmodum Herodes Aristobolum uxoris suæ mariannæ fratrem:principem sacerdotū ordinauit:& paulopost occidit. cap.iii.car.cxxii.
De cleopatra:ut iudæorum & arabum regnis insidiata :partem eorum ab Antonio postulauit: & ad iudæam peruenit. cap.iiii.car.cxxiii.
Quemadmodum Herodes debellasset aretham tempore quo Antonius a cæsare in antiochia pugna deuictus est. cap.v.car.cxxiii.
De terremotu per iudæam facto:& internitione hoium uel iumentoꝝ: & de sermōe Herodis qué ad iudæos de instauratione belli contra arabas fecit. cap.vi car.cxxiii.

Quẽadmodũ herodes necário pfecturus ad cæſarẽ victorẽ:hyrcanũ extíxit. c.vii.car.cxxiiii.
Qualiter a Cæſare regnum accepiſſet:cui per Syriam in ægyptum eunti aduerſus Antonium & Cleopatram ſuſceptionem parabat. cap.viii.car.cxxv.
Quemadmodũ Herodes cũ in ægyptum pueniſſet a Cæſare multipliciter honoraf;& de iteꝛ ſectione uxoris ſuæ:uel alioꝝ de genere hyrcani:& de miris conſtitutionibus:conſtructionibus: adinuentionibus more gentilitio:quibus corrupit legem iudaicam. cap.ix.car.cxxv.
De fame p iudæã & ſyriam facta:& ut ſeruauit populos & ciuitates herodes: & rurſus mira & clara opera eius ſeu fœlicitas:& de eſſeno quodã q diuinatiõis habuit noticiã. cap.x.car.cxxvii.
Qualiter tẽplum poſt ſexcẽtos annos depoſuit:& aliud duplũ condidit. cap.xi.car.cxxviii.

Incipit Liber.XVI.

Quemadmodũ Herodes filios ſuos Alexandrũ & Ariſtobolũ de Roma in domũ ſuã reduxitq reuerſi:uindicare cogitabãt mortẽ matris ſuæ i Salomæ & cæteris quoꝝ accuſatione mater eaꝝ dãnata fuit:& qa pater eoꝝ hoc diſſimulãs:uxores nobiliſſimas eis iũxerit. Ca.i.Car.cxxix.
Qualiter Herodes ad Agrippam ueniens: inuitauit eum ad Iudæam uenire:& profectio agrippæ ad Oniam. cap.ii.car.cxxix.
At Herodes multis nauigationũ circuitionibus ſecũdo uenit ad agrippã. cap.iii.car.cxxix.
Interpellatio iudæoꝝ ad agripã i onia pſẽte herod:de qbus græcos accuſabãt. c.iiii.car.cxxx.
Quẽadmodũ agrippa confirmauit eis leges:Herodeſq ad ꝓpria rediit. cap.v.car.cxxx.
Qualiter allocuturus eſt Herodes Hyeroſolimitas:& quartam partem eis fiſcalium præteriti anni conceſſit. cap.vi.car.cxxx.
Vt perturbatio domus Herodis facta eſt:Alexander & Ariſtobolus filii Herodis ídignationẽ habentes aduerſus Salomæ ſororem regis:& ferora fratrem eius: propter mortem matris ſuæ: & illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. cap.vii.car.cxxx.
Quemadmodum Herodes indignatus filiis Alexãdro & Ariſtobolo: præpoſuit eis antipatrũ depriuata uxore gentium:ipſos autem ad Cæſarem deducens accuſauit. cap.viii.car.cxxx.
De Alexandri ſatiſfactione coram cæſare:& reconciliatione cum patre. cap.ix.car.cxxxi.
Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem cæſaris : & mira uel clara opera eius. cap.x.car.cxxxi.
Oppreſſio iudæorum per aſyam & lybiam:& legatio ipſorum pro hoc ad cæſarem: exemplar quoq; Cæſaris & agrippæ:quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. cap.xi.car.cxxxii.
Quemadmodum egens Herodes pecuniis:deſcẽdit ad ſepulchrum dauid:& terrore imaginũ territus:tumultum deſuper ſtatuit:& rurſus de perturbatione magna domus herodis: qua etiam alexandrum filium ſuum iecit in uincula. cap.xii.car.cxxxii.
Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipſe ad cappadociam:Herodes autem Romam profectus eſt. cap.xiii.car.cxxxiiii.
Diſceſſio habitãtiũ tracone a regno herodis & uaſtatio ꝓduces eius: & de trãſſugis q de tracone ꝓuicia ad arabiã receſſerũt:quos recepit ſylleus ꝓcurator regis arabiæ. cap.xiiii.car.cxxxiii.
Qualiter Herodes a Roma reuerſus in arabam tranſſugas poſtulabat:quos cũ non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. cap.xv.car.cxxxiiii.
Quemadmodum Sylleus accuſauit coram cæſare Herodem de incurſione quam in arabia fecerat & q; indignatus Cæſar dura uel grauia reſcripſit ei:quare Herodes placare uolẽs cæſarem : miſit romam Nicolaum damaſcenum. cap.xvi.car.cxxxiiii.
Criminationes euricleri lacædemonis cõtra filios ad patrem Herodem:& quia ligaſſet eos pater:& ad cæſarem ſcripſiſſet. cap.xvii.car.cxxxiiii.
Vt per Nicolaum accuſatione liberatus Herodes eſt apud cæſarem : Sylleus autem accuſator Herodis morti adiudicatus eſt. cap.xviii.car.cxxxv.
Qualiť cæſare ptãtẽ ꝓbẽte:cõcilio i beritho hito accuſauit filios herodes. ca.xix.car.cxxxv.
Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in Alexandrio. cap.xx.car.cxxxvi.

Incipit Liber.XVII.

Qualiter Antipater odio hitus é ab oi gẽte pp iterfectionẽ fratrũ ſuoꝝ. cap.i.car.cxxxvi.
Qualiter Herodes rex filios alexãdri & ariſtoboli filioꝝ ſuoꝝ adoptãs:filiã ferore illis deſpõſauit & antipatri:& q̃liter antipater pſuaſit patri deſpõſationẽ in ſuos trãſſerre filios: & q̃liter Herodes aduerſus traconitas uolẽs munitus exiſtere:zamarim iudæũ q de babilõe diſceſſerat:& i antiochia degebat euocãs ibi cõſtituit:& utebať illo oppoſito aduerſus dracõitas. c.ii.car.cxxxvii.
Qualiter Antipater oblectabatur eos qui circa feroram erant : uolens per illos inſidiari patri & qualiter agnoſcens ſoror regis Salomæ:canculo denũciauit fratri:& de interfectione phariſeorum regi aduerſantium. cap.iii.car.cxxxvii.
Qualiter rex Herodes præcepit fratri ſuo ferorę:ut excluderet uxorem ſuam:aut eius regno

discederet:& qualiter antipater suspectus patri factus timens eũ scribebat amicis in romam ut scriberent patri eius ac persuaderent:ut mitteret eum ad cæsarem cum pecuniis quod persuasum est Herodi filiumq; transmisit:& de morte Feroræ fratris herodis. cap.iiii.car.cxxxvii.

Accusatio uxoris Feroræ a filiis Feroræ:q; uenenõ periisset: & q̃liter Herodes exqrens reperit cõtra se uenenũ patũ a filio antipatro:& pscrutatus antipatri cognouit insidias. cap.v.car.cxxxviii.

Nauigatio antipatri de roma ad patrẽ:& q̃liter a nicolao damasceno herodis amico fuerit accusatus:psidẽtibus i iudicio uarone quintilio & ipo herode cũ amicis utrorũq; i quo iudicio antipater multifariæ cõuincit de facta cõspiratione i patrẽ itantũ ut uenenũ patri a filio pparatũ:in me diũ pferet qđ ad expimẽtũ iussu uaronis bibẽs unus dãnatoꝝ:statim moritur. cap.vi.cxxxviii.

Herodes antipatrũ filiũ misit i uicula:& legatio missa ab herode ad cæsarẽ de filio. c.vii.car.cxl.

De egritudine Herodis:& seditione iudæoꝝ:& qa desperans oẽs optimates iudæoꝝ pcepit occidi in hora mortis suæ & quia tpe illo deportate sunt ei littere ab legatis ad Cæsarẽ missis: habẽtes dãnationem Antipatri in arbitrio eius & uoluntate esse positam:& quia inualescente egritudine malum purgans:cultro se interemisset si præuentus non fuisset. cap.viii.car.cxl.

Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit custodi corporis de dimissione sua:& propter hæc antipatri peremptio. cap.ix.car.cxli.

Testamentum Herodis ad Cæsarem:& distributio inter eius filios: & qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipsius. cap.x.car.cxli.

Epistola Herodis ad exercitum:& admonitio fidei seruẽdæ circa filium eius Archelaum qui statim eleuatur in regnum. cap.xi.car.cxlii.

Sepultura Herodis in Herodio castello : & fauor Archelai regis ad populum : & populi ad ipsum. cap.xii.car.cxliii.

Qualiter populus seditionem mouit aduersus Archelaum in festiuitate azimorum : & qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit:ipse uero nauigauit ad Cæsarem : credẽs regnum Philippo fratri suo. cap.xiii.car.cxlii.

Qualiter Archelao romã ascendente:Sabinus q erat in syria Cæsaris curator ascẽdit in hyerosolimã uioleter expetens Herodis pecunias & castella a curatoribus archelai. cap.xiiii.car.cxlii.

Qualiter persuaserũt curatores populo arripete arma:& occidere Sabinum uel romanũ exercitum in Antonia constitutum. cap.xv.car.cxliii.

Qualiter Cæsar testamentum Herodi confirmauit:seruans filiis eius testamentum: & diuisio regi iudaici in tetrarchias. cap.xvi.car.cxlv.

De eo qui se mentiebatur esse Alexandrum Herodis filium: & qualiter fictio ista deprehensa sit:inuestigante cæsare:& pœna qua multatus est. cap.xvii.car.cxlv.

Qualiter Archelaus accusator a iudæis apud cæsarẽ:quem Cæsar indignatus:regno priuauit & trusit i exiliũ apud uiennã gallie:& somniũ uisum Archelao & Glafire. cap.xviii.car.cxlvi.

¶Incipit Liber.XVIII.

¶Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur:ut syriam iudæamq; censeret. Cap.i.Car.cxlvi.

Qualiter Copinius ex æquestri ordine missus ẽ in iudæã: & qa Cyrinus uenit i iudæã uniuersoꝝ depdaturus substãtias:& Archelai reddituras pecunias:& qa iudæi molestæ ferẽtes:tãdem psuadente lozaro pontificæ passi sunt descriptionẽ fieri substantiaꝝ suarum. cap.ii.car.cxlvi.

Qualiter Iudas galonites: & quidem alter persuaserunt multitudini: ne suas describi substantias paterentur. cap.iii.car.cxlvi.

Qualiꝫ pplꝰ eoꝝ cõsilia cõsecuti:seditiões & bella ciuilia:seu latrocia exercuerũt. c.iiii.c.cxlvi.

Quãtæ sint hereses philosophoꝝ apd iudæos:uel q̃libus teneant legibus. cap.v.car.cxlvii.

Qualiter herodes & philippus ciuitates i honorẽ cæsaris fabricauerũt: & q̃liter samarite ossa mortuoꝝ i tẽplo iactãtes cũ festitas azimoꝝ imieret populũ reddidẽ pollutũ. ca.vi.car.cxlvii.

Mors Salomæ sororis herodis quondã regis iudæoꝝ:mors ẽt augusti:romanoꝝ secũdi imperatoris.Successio tyberi cæsaris sub quo põtius pilatus mittit in iudæam. cap.vii.car.cxlvii.

Qualiter pontius pilatus uoluit latenter intromittere in Hyerosolimam statuas Cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit : donec illas ab Hyerosolimis in Cæsaream transmitteret. cap.viii.car.cxlviii.

De Iesu christõ. cap.ix.car.cxlviii.

De facto quod contigit romæ in templo isidis: & quæ iudæis per illud tempus romæ prouenerint:omnibus urbe expulsis per Tyberium : & de seductione samaritici populi:uel oppressione eius per pontium pilatum. cap.x.car.cxlviii.

Accusatio samareoꝝ aduersus pilatum apud uitelliũ:& qualiter Vitellius romã eũ ad Cæsarẽ ire compulit:ut ibi rationem eoꝝ quæ contigerant redderet. cap.xi.car.cxlix.

Vitellius ascẽdens hyerosolimã:magnificus ac munificus extitit i populos: & q̃liter Tyberius Cæsar scripsit Vitellio:ut amicitias cõponeret cũ Artabano pthoꝝ ipatore. cap.xii.car.cxlix.

Mors Philippi fratris herodis iunioris:& q̃liter tetrarchia eius dispensationi syriæ:regiminiq;

coniuncta eſt:& de ſimulatione quæ cõtigit inter arethã pethreũ & herodẽ qa eiecit herodis filiam arethæ:quã duxerat uxorẽ:amore captus herodiadis:quã ſubintroduxit loco uxoris:& quia Tyberius puocatus ſcriptis herodis mãdat:Vitellio aduerſus arethã pugnare. cap.xiii.car.cxlix.

De Ioanne baptiſta ab Herode paſſo:& Vitellii præparatio in pugnam aduerſus arethã ſecundum q̃ ſcripſerat ei Tyberius: & quia Vitellius aſcendens hyeroſolimã fauorabiliter ſuſcipitur a populo:deſcriptio quoq; ſuccincta de uniuerſa maioris Herodis proſapia. cap.xiiii.car.cxlix.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ:adeo ut a proprio liberto romæ accuſatus:& cõuictus in uincula a Tyberio ſit iniectus mors Tyberii:ſucceſſio gaii:ſolutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impoſitio per gaium. cap.xv.car.cl.

Qualiter Herodes tetrarcha ueniẽs romam:accuſatus fuerit ab agrippa: & in exilium miſſus cum herodia. cap.xvi.cap.cliii.

Seditio iudæoꝝ & gẽtiliũ ĩ alexãdria cõſtitutoꝝ & legatio utrorũq; ad gaiũ. ca.xvii.car.cliii.

Accuſatio iudæorum ab Apione legato partis alexandrinorum propter quod ſtatuam Cæſaris non haberent. cap.xviii.car.cliii.

Qualiter iratus Gaius:mittit Petronium ducẽ ad ſyriã cum huiuſmodi mandatis:ut congregata manu pugnaret cum iudæis:ſi nollent eius ſuſcipere ſimulachrum. cap.xix.car.cliii.

Peſtis quæ cõtigit iudæis in babylonia cõſtitutis p aſineũ & anileũ fratres. cap.xx.car.cliiii.

Incipit Liber.XIX.

Qualiter Gaius Cæſar inſidiis a Caſſio cherea extinctus eſt. Cap.i.Car.clvi.

Qualiter Claudius patruelis eius coactus a militibus ſuſcepit imperium: & ſeditio ſenatus & populi adinuicem:& utriuſq; partis. cap.ii.car.clx.

Legatio regis agrippæ ad ſenatũ:& q̃liter cõſequẽtes milites q̃ erãt cũ ſenatu: ad claudiũ trãſire:& de morte chereæ ſeu alioꝝ gaii iterfectoꝝ:ipſi quoq; claudio repugnãtiũ. cap.iii.car.clxi.

Qualiter Claudius cæſar reddit agrippæ omne regnum paternũ:adiiciens ẽt illi iſaniæ tetrarchiam:& libertas iudæorum:quæ puenit eis ſub claudio:cum prius amiſiſſent eam ſub gaio:nauigatio quoq; regis agrippæ in iudæam. cap.iiii.car.clxii.

Epiſtola Publii petronii rectoris ſyriæ ad doritas pro iudæis:& qualiter rex agrippa hyeroſolimorum muros locupletius conſtruens:ſtudium ſuum imperfectum dereliquit: prohibente Cæſare:qui opus ipſum ſuſpectum habuit. cap.v.car.clxii.

De honore quo beritho honorauit:& de aduẽtu regũ ad ipm ĩ cĩtate tĩbiada. c.vi.car.clxiii.

Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus in occurſum marſi:præſidis ſyriæ uel quali modo uitam finierit : cum non dediſſet honorem deo:populo ſibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro:quare confeſtim ſenſit plagam dei. cap.vii.car.clxiii.

Mortuo rege agrippa:cæſarienſes uel ſebaſteni indecenter blaſphemabant defunctum:ſtatuas quoq; filiarum eius diripientes:contumelioſe tractauerunt. cap.viii.car.clxiii.

Poſt mortẽ Agrippæ:Claudius cæſar Cuſpiũ fadum mittit p̃fectum in iudæã:cui ẽt iniungit̃ ulcio exercẽda in Cæſarienſis:& ſebaſtenos pro defuncti Agrippæ cõtumeliis. cap.ix.car.clxiii.

Incipit Liber.XX.

Quemadmodum Claudius poſt Agrippæ mortem:in Syriam miſit ſucceſſorẽ Marſo Caſſium longinum:& qua Fadus miſſus procurator iudeæ indignatus iudæus qui trans fluuiũ erant poſiti:quia præter uoluntatem ſuam contra Filadelfenos arma ſumpſerunt:tres uiros priores ipſorum comprehendens:unum occidit:duobus fugam immiſit:& de Ptholomæo principe latronum ad eum deducto & occiſo. Cap.i.Car.clxiiii.

Quia Fadus procurator iudeæ:& Caſſius longinus præſes ſyriæ præceperunt iudæorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem ueſtem in Antonia conſtituerent ſub poteſtate romanorum ſicut & prius. cap.ii.car.clxiiii.

Quomodo Claudius Cæſar rogatus ab Agrippa ſenioris agrippæ filio: conceſſit iudæis petitiones ipſorum:& Fado reſcripſit. cap.iii.car.clxiii.

Quemadmodum Herodes frater agrippæ defuncti petiit a Claudio poteſtate templi & ſacerdotum ordinationem:& impetrauit. cap.iiii.car.clxiiii.

Quemadmodum Helena adiabenorum regina & eius filius iazates ſolẽnitates & ritus zelati ſunt iudæorum. cap.v.car.clxiiii.

De fame quæ appræhendit ciuitatem hyeroſolimorum:& mitigata per Helenam reginã adiabenorum & eius filium Iazatem qui de paganiſmo conuerſus fuerat in iudaiſmum:& de Artabano rege parthorum. cap.vi.car.clxv.

De mago quodã q̃ prophetã ſe eſſe afferens plurimos iudæoꝝ ſeduxit. cap.vii.car.clxvi.

Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus administrator: filios iudæ galylei populum seducentes occidit. cap.viii.car.clxvi.

Quō Tyberio Alexándro Cumanus succeſſit in iudæa: & qa defūcto Herode fratre regis agrippæ defūcti; Agrippa iuuenis eius hūit pricipatū: Cæſare ſibi Claudio cōcedēte. cap.ix.car.clxvi.

Quia aduentu Cumani ptæſidis in iudæam a Cæſare deſtinati: ſub eo multi uſq; ad.xx.milia iudæorum perierunt quarta die azimorum. cap.x.car.clxvi.

Seditio iudæorum contra ſamaritas: & quia multi iudæorum extincti ſunt per Cumanum adiuuantem ſamaritas. cap.xi.car.clxvi.

Quia numidius q̄dratus ſyriæ p̄ſes audiēs hæc: & aſcendēs in iudæā primates iudæoꝝ atq; ſamaritanoꝝ romā iuſſit aſcēdere: pariter & cumanū & celerē: ut Claudio cæſari deberēt ex his q̄ fuerāt geſta reddere rōnem: & qa quoſdā iudæoꝝ ipſe puniuit. cap.xii.clxvi.

Quia Claudius audiens inter eos: iudæos quidem abſoluit a culpa: rogatus ab Agrippa rege: Cumanum uero exilio deportauit: Celerem autem millenarium & ſamaritanorum primates morte multauit. cap.xiii.car.clxvi.

Felix mittit̄ pcuratot i iudæā: & q̄ta ptās adiecta ſit agrippæ regi p claudiū. c.xiiii.car.clxvi.

Morit̄ claudi⁹ cui ſucceſſit nero q matrē uxorē & alios mītos gīis ſui iterfecit. c.xv.c.clxvii.

Quia felix miſſus in iudæam: & inueniēs prouinciā a latronibus nimis afflictam: proſpexit ut ſiliis interemptis: pacem tribueret regioni: ptincipem uero latronum Eleazarum uinctum direxit ad cæſarem & de morte ionathæ pontificis. cap.xvi.car.clxvii.

Quia ueniēte ægyptio malefico: & multis iudæorum ab eo ſeductis: fœlix aggreſſus eos multos occidit. cap.xvii.car.clxvii.

Quemadmodum iudæos & ſyros pro equitate ciuilitatis in cæſarea ſeditioſæ concertantes: fœlix compeſcuit. cap.xviii.car.clxvii.

Quomodo Portio feſto in iudæam miſſo pro ſucceſſione fœlicis: contigit prouinciam ſicariis commoueri. cap.xix.car.clxvii.

De porticu interiore tēpli: & quēadmodū eam exaltauere iudæi: & quia feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui: ſed iudæis rogantibus: concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronē: conceſſit miſerunt nuncios: quos audiens nero: uentā geſti opetis cōdonauit: & ædificiū manere pmiſit: & quia moriēte in iudæa feſto: ſucceſſor uenit Albinus. cap.xx.car.clxviii.

Quia ſub eo a nece prouincialiū ſiccarii ceſſauerunt. cap.xxi.car.clxviii.

Quia florus ueniens Albino ſucceſſor: tantis malis iudæos affecit: ut eos ad arma contra romanos uenire compelleret. cap.xxii.car.clxviii.

¶Ioſephi Mathathiæ filii hebræi genere ſacerdotis ex hyeroſolimis de antiquitate iudæoꝝ contra Appionem grammaticum alexandrinum. cap.i.car.clxix.

¶Phlauii Ioſephi de antiquitate Iudæoꝝ ad Epaphroditum. cap.ii.car.clxxv.

¶Explicit Tabula Antiquitatis iudaicæ.

¶Rubricæ nuper editæ ſuper libro Iudaico p Magiſtrū Franciſcū Macærata ordinis minorum.

¶Incipit Liber primus.

Valiter Antiochus q cū Ptolomæo ſexto in ſyria bellū gerebat ſupauit ciuitatē munitiſſimā: tēpla ſpoliat occidit oēs ex optimatibus: deīde ſupato Bachide p̄poſito p̄ſidiis antiochi p Mathathiā: & occiſo: exactiſq; ducibus Antiochi ex finibus iudeæ & mortuo antiocho: filius odii Antiochus noīe cōgregatis militibus iudæā iteꝝ iuadit & ſuperato Iuda primo natu ex filiis Mathathiæ & iterfectis multis ex iudæis Hyeroſolimā eſt profectus: & ibi relictis p̄ſidiis: in ſyriā reliquos milites ad hyemandū traducit. Cap.i.Car.clxxxiii.

Poſt diſceſſū ātiochi: ipide cū ducibus eius cōgredit̄ & tādē ſupat̄ & morit̄. c.ii.car.clxxxiii.

Ionata frater Iudæ reconciliat̄ Antiocho: ſed inſidiis Antiochi capit̄: & iratus Antiochus quia a Symone fratre Ionathæ fuiſſet ſuperatus Ionathā interfecit. cap.iii.car.clxxxiii.

Symon frater Ionathæ iteꝝ gerit bellū cū Antiocho quo ſupato ob hoc pontifex creat̄: ſed in ſidiis Ptolomæi generi ſui captus morit̄: capta coniuge cū duobus filiis Symonis Hyrcanus tertius filius honorē patris defendens diu cum Ptolomæo bellū geſſit & ob miſericordiam matris: & fratrū tantū diſtulit ut annus feriatus ueniret: quo licebat dimitti bellū. cap.iiii.car.clxxxiii.

Antiochus iteꝝ iratus propter ea quæ paſſus eſt a Symone irruit in iudæā cōtra Ioannem dictum Hyrcanum quem trecentis talentis placauit. cap.v.car.clxxxiii.

Ioannes dictus Hyrcanus īnuēto tēpore uindictæ qa Antiochus bellū gerebat cōtra medos: perrexit contra ciuitates Antiochi & multas occupauit. cap.vi.car.clxxxiii.

Gentiles ob inuidiã in ioannẽ cœperunt agere ſeditionem q̃ tãdem deuicti ſunt:& ipſe rebus adminiſtratis per triginta tres ãnos moritur relinquens filios poſt ſe:hic princeps pontifex & propheta fuit:prædixit filios duos maiores non regnaturos. cap.vii.clxxxiiii.

Ariſtobolus ſuccedit in regnum patri:cõtendit cũ matre quia eã dominam regẽ reliquerat ioãnes:ipſam fame necauit deceptus uerbis matris ſue fratrem Antigonũ iterficere fecit:hoc audito tanto merore confectus ut tandem moreretur. cap.viii.car.clxxxiiii.

Alexander frater Ariſtoboli rex cõſtituit:occidit fratrẽ pugnat cũ Ptolomæo: occupat bona Theodori a quo oia recuperant:& fere decẽ milia iudæorũ iterficiunt: multas ciuitates occupat: congredit cũ Obedio rege arabũ a quo ſupato exercitu: uix ſolus euaſit : Hyeroſolimã petit nititur redire in gratiã cũ ſubditis quos nullo mõ ſedare potuit. cap.ix.car.clxxxiiii.

Iudæi petũt auxilium Demetrii qui ſuperat prælium: ſed timore perterritus quia ſex milia ex iudæis ſe contulerant ad Alexandrum diſceſſit meſſalim ciuitatem deuaſtat : mulieres earumq̃ filios coram matribus necabat : qua impietatis perterriti octo milia iudæorum profugiunt eadẽ nocte in iudæam. cap.x.car.clxxxiiii.

Bellum gerit Antiochus frater Demetrii cũ alexandro q̃ licet opida multa diremiſſet & multos occidiſſet:non potuit tamen antiochũ arcere:ſed per regem arabum tãdem deuictus eſt: Alexander in iudæã reuertitur q̃ moriens uxori reliquit principatũ:hæc declarat filiũ hyrcanũ pontificẽ Ariſtobolũ uero regẽ. hic fraude multos ſibi deuinciẽs matre ꝛmorbo laboráte caſtella multa occupat.mater uero miſerata:Hyrcanũ coniugẽ & filios ariſtoboli carcere cõcluſit interi moritur alexander:reconciliant Hyrcanus & Ariſtobolus. cap.xi.car.clxxxv.

Antipater hortat Hyrcanũ ut impiũ repetat ad regẽ arabiæ accedũt p auxiliis & in Ariſtobolum uadũt & ſupant mortuuſq̃ eſſet niſi dux romanoꝝ:ſoluiſſet obſidionẽ. cap.xii.car.clxxxv.

Ariſtobolus proſequitur & reſarcitis copiis congreſſus cum Hyrcano occidit ſupra ſex milia eorum:Antipater & Hyrcanus ad Pompeium qui tũc erat in Damaſco accedũt ut reſtituat Hyrcanum:Pompeius cũ exercitu ad fines iudeæ peruenit.Ariſtobolus alexandrũ confugit:Pompeiũ alloquitur paccato Pompeio policitationibus:audita morte mitridati perrexit Hyeroſolimãdecepit Pompeium.eo q̃ ex promiſſis nihil eſt factum:iratus Pompeius ariſtobolum in cuſtodiã collocat & ad ciuitatem tentat accedere ut euertat. cap.xiii.car.clxxxv.

Heſitante Pompeio quomodo urbem caperet orta eſt ſeditio inter eos qui in ciuitate erant deniq̃ uicta eſt pars Ariſtoboli receptis romanis in itis conſiliis cum Hyrcano quomodo aliam partem quæ in locum tutiſſimum cõfugerat caperet tandem ſine conſilio & auxilio Pompei: nihil eſſet factum. cap.xiiii.car.clxxxvi.

Tentãs põpeius locũ inuadere tertio mẽſe uix turrim unam euerſerat. cap.xv.car.clxxxvi.

Fauſtus cornelius muros primus aſcendit multi occidunt multi ex muris ſe proiciũt:Pompeius cũ ſuis comitibus ingreditur : in tẽplum ingreſſus neminẽ niſi pontificẽ uidit p̃cepit q̃ nihil auffereret:poſtero die ſolẽpnia celebrauit: Hyrcanũq̃ pontificẽ declarauit : Pompeius uero cum Scauro ducens Ariſtobolum romam profectus eſt. cap.xvi.car.clxxxvi.

Scaurus in arabiam proficiſcit patitur multa ob aſperitatem locorum: Alexander Ariſtoboli filius interim iudæam populatur timet Gabiniũ:ꝓpterea loca arabiæ munit:Gabinius præmiſſo Marcoantonio adiunctis aliis obuiam fit Alexandro coactus Alexander congredi cum Gabinio: uictus effugit Gabinius reſtaurat loca:perterritus Alexander legatos ad eum miſit pollicens ſibi omnia caſtella quæ ipſe Gabinius eruit funditus. cap.xvii.car.clxxxvi.

Gabinius Hyeroſolimam deducto Hyrcano reuertitur Ariſtobolus interim parato exercitu alexandrium occupat:ſed tumultu romanorum in macherunta confugit ſed tãdem capitur & ad Gabinium perducitur:Alexander interim iudæam reduxit in diſceſſionem: romanos multos trucidare decreuerat Gabinius concordiam perſuaſit ſed certantibus ipſis alexander fugatus diſperſit:Gabinius Hyeroſolimam reuertitur. cap.xviii.car.clxxxvii.

Craſſus ſuccedit Gabinio:ſuſcipit ſyriam:aufert aurũ tẽpli:perit trãſgreſſo euphrate : Caſſius ſyriam deffendit:occidit Piſilaũ colligentẽ ſeditioſos ariſtoboli. cap.xix.car.clxxxvii.

Caſſius ex arabis coniugem ſuſcipit:ſociat ſibi regem arabum per affinitatem bellum uult gerere cum ariſtobolo:Cæſar mittit e roma Ariſtobolum ſolutum uinculiſ in ſyriam: perit ueneno & Alexander eius filius occiditur:Ptolomæus aufert Antigonum & eius ſorores a coniuge ariſtoboli:& minorem ſibi coniugio copulat:Antipater mortuo Pompeio contulit ſe in clientelam Cæſaris & mitridates cum antipatræ uictores fiunt:& Pompeius tandem gratia antipatris pontificatum cofirmauit hyrcano. cap.xx.car.clxxxvii.

Antigonus corã cæſare criminabatur antipatrẽ: ſed cæſar cognitis meritis antipatris hyrcanũ confirmat & cuius uellit dignitatis præponit adoptionem:declaratur procurator iudeæ:ſedat iudæam:hyrcanum reddit in gratiã populis tãdem Pſaliũ filium maiorẽ præpoſuit territorio Hyeroſolimoꝝ:Herodem minorem natu curatorẽ galylææ: herodiam deprehendit cum multis aliis ex hoc cognitus eſt ſexto cæſari propinquo magni cæſaris. cap.xxi.car.clxxxvii.

Compellitur Herodes ab Hyrcano q̃ eum tam glorioſum euaſiſſe oderat ut ad eum accedat ipſe uero perſuaſus uerbis multorum qui inuiderant Herodi accerſiri fecit: ſed receſſit Herodes nõ paratus obedire: Conciratur Hyrcanus iterum contra Herodem ſed Herodis declaraſ a ſexto Cæſare dux militum in ſyria:Herodes Hyrcanum cogitat ex regno pellere ſed uerbis patris & fratris mitigatur. cap.xxii.car.clxxxviii.

Oritur diſcordia iter romanos & ob diuturnitatẽ belli uenit marcus ſucceſſor ſexti cæſaris q̃ mortuus fuit a cellio baſſo fauore pompei. cap.xxiii.car.clxxxviii.

Tempore quo Marcus fit ſucceſſor ſexto cæſari:Caſſius in ſyriã:petit exactiones imponit:iraſcitur contra malichũ eius exactorẽ:herodes fit carus caſſio:præficiſ ꝓcurator ſyriæ: Caſſio decedente a ſyria oritur ſeditio Hyeroſolimis felix q̃dam uolens uindicare necem mallii fratris congrediſ cũ herode:Herodes potitur uictoria:Accuſatur herodes antonio interfecto caſſio:pecunia eum pacauit ueniunt legati antiochiæ centũ uiri contra herodẽ & hyrcanum meſſalla defendẽte eos:tetrarchas ambos declarat Antonius:legatos carceri cõpellit: maior tumultus fit Hyeroſolimis bellũ geſtũ eſt contra alios legatos ab antonio ita ut multos occidiſſet: Prazaphanes cõcitãs itez̃ pacaz̃ contra hyrcanũ: tandẽ ab herode multi obtruncanſ die pentecoſtes in ciuitate ortũ eſt bellũ ita ut multi occiſi ab herode:multi fugati. cap.xxiiii.car.clxxxviii.

Admittitur arbiter pacis pacorus:ſimulans Pacorus uolebat antigonũ adiuuare:cognitis inſidiis miſſoq̃ miniſtro ad necẽ herodis q̃ noluit admittere habens hmõi ſuſpectos: audito q̃ phaſelus frater eius fuiſſet corruptus ad idumeã nocte pgit: cognitus a barbaris cogitur recedere p̃miſſa matre & fratribus:ad maſada properabat decertans cũ illis potitur uictoria:Ioſephus frater herodis obuiam herodi uenienti ex idumea fuit paucis ex cariſſimis receptis alios dimiſit: parti Hyeroſolimã ueniunt:cõſtituũt regem Antigonũ:Hyrcanũ & Phaſelũ uerberantes: dẽtibus auriculas trũcat Antigonus ne poſſit eſſe pontifex: Herodes cognita morte Phaſeli fratris uix euadẽs romã puenit.Creaſ rex fauore oĩum & fauore antoni & cæſaris. cap.xxv.car.clxxxix.

Antigonus incluſos tenet Ioſephum & alios qui etiam exeuntes quãdoq̃ uincebant quãdoq̃ aduerſo caſu reuertebantur:uẽtidius interim feſtinat Ioſepho & aliis ferre auxilium: ſed placatus muneribus antigoni diſcedit: Herodes ex italia reuertitur & contra Antigonũ ſummit exercitũ: caſtris poſitis declarat populo ueniſſe bono populi & nõ recordaturus offenſarum detegitur corruptio Sylonis ab Herode q̃ ipſe uinum & oleum & omnia neceſſaria defferri ſcripſerit in hyere cunta:herodes occupat ciuitatem & quingenta cacumina montium:committit bellum:uictor reuertitur: Herodes multos in ſpeluncis occidit:pater ſeptem filios cum matre occidit qui uolebãt fœdus inire cum herode: & ſeptem etiam deſuper occidit: reuertitur in ſamariam contra antigonum dimiſſo ptolomæo præpoſito qui ab eis occiditur:occiſis multis per herodem fertur q̃ Ioſephus eius frater in iudæa frangitur & moritur in galilea ſe cõfert:uulneratur Herodes:municipia multa occupat:in fugam uertit aciem inimicorum: ciuitatem ingreditur cladem fecit ex illis magnam:ſed propter hyemis aſperitatem non potuit Hyeroſolimã applicare: interim uxorem ducit & in hyeroſolimam petit.iterum oritur diſcenſio in ciuitate:Herodes iratus quoſcunq̃ poſſet occidit:Antigonus ad pedes Caſſii proſternitur: Herodes quærit pacare ciuitatem:& ſtudioſos ſuos facere amicos:antigonianos neci tradere. cap.xxvi.car.cxc.

Cleopatra indignatus q̃ propinquus nullus ex ſanguinitate eſſet: ad extraneos occupandos ſe conuertit:moliebatur ut herodes & malichus interirent per antonium qui noluit:inſidiis periclitatur herodes:ex hoc recreati arabes pugnam repetunt:fugant militem herodis: ulciſcuntur arabes:interim alia calamitas occurrit herodi ſcilicet terremotus infiniti ut triginta milia hoĩum interirent:incitantur hoc magis arabes: Herodes hortatur ſuos ad reſiſtendum facto ſacrificio congreditur & potitur uictoria: deſideratur patronus illius gentis adiit cæſarem herodes conquerẽs de Antonio: Herodem regem inſtituit & diadema impoſuit in ægyptum proficiſcitur Cæſar: & mortuo Cleopatra & Antonio regnum auxit herodi:procurator ſyriæ inſtituitur:conſtruit tẽpla & multa in honorem Cæſaris fecit & agrippæ: oritur diſcordia inter uxores herodis:ira concitatus mariannẽ fecit occidere quẽ ualde pœnituit:irati filii ob matris mortẽ criminanſ apud Cæſarem:Antipatræ interim ſuccedit in regnũ:curat mortem fratrũ ex pte mariannes: conciliat filios cæſar patrinõ ceſſat antipater dolis & ſimulationibus fratres criminari conſilio nouerce illoz̃:illis neſcientibus: Alexander corrũpit amicos regis:intrudiſ in carcerẽ:reconciliat Archelaus alexãdrum herodi:Eurichides accuſat alexandrum:uincunſ filii & ſeparatim cuſtodiunſ:Mittit herodes litteras cũ indiciis ad cæſarẽ.Saturninus & Volumnius fiunt iudices offocanſ tandẽ iuſſu herodis:pœnitet herodẽ mortis filioz̃ & auũculos amplectiſ: & antipater iraſciſ patri herodi: oraſ antipater ab herode ut romã reuertatur:cõuenit herodes ãtipatrem priuatur regno & noie regio: incenduntur uiui ſophiſte & qui aquilam demiſerunt ex muro: iubet multos ex iudæis occidere: feruntur litteræ a Cæſare de damnatione antipatri occidit antipatrũ herodes:moritur herodes:legitur teſtamentum de inſtitutione archelai regis:fiunt exequiæ cum maximo apparatu ab archelao:ſepelitur in caſtello quod herodion dicitur. cap.xxvii.car.excii.

DE BELLO IVDAICO TABVLA

¶ Incipit Liber ſecundus.

¶ Archelaus propter turbationes nouas cogitur proficiſci romam:multos occidit die feſto q̄ paſca appellatur.relinqt Philippum procuratorem regni & curatorē familiarium regē:rationē adminiſtrationis reddit cæſari archelaus:accuſat Archelaus apud Cæſarem q̄ noie tantū Cæſarem oſtendiſſet regē non re ipa:deffendit a Nicolao archelaus:& ad pedes Cæſaris ſe proſternit:iudæi cum relictis ab Archelao congrediunt:Varus res componit petunt iudæi ut per iudices res adminiſtrantur: Cæſar nō annuens his Archelaū tetrarcham fecit in media parte:pollicens regia dignitate donaturum:aliam medietatem regni aliis duobus filiis Herodis dimiſit:donauit Cæſar aliis muneribus cæteros filios & filias Herodis. Cap.i.Car.cci.

Iudæus q̄dā interim ſimulat ſe eſſe alexandrū ob ſimilitudinē cū illo romā uenit cognoſcit a Cæſare:patefacit ipſe Cæſari dolū & fraudē:his ridens Cæſar remigū numero inſeruit:ſuaſoré illius fraudis interficit:ponūtur quædā ſecte philoſophoꝝ & eoꝝ uita. cap.ii.car.cciii.

Decedente regno archelai Philippus & Herodes antipas regunt Tetrarchas ſuas: defertur imperium ad Tiberium poſt morté auguſti:Pilatus mittitur a Tyberio in iudæam:ob imagines Cæſaris quas intulit in templa oritur diſcordia maxima:Gaius cæſar uult deus appellari: eius imagines & ſtatuas præcipit erigi:renitentibus illis minat eis:moritur Gaius:Claudius rapitur ī regnū: mittit agrippā ad ſenatum ut placeat eū eſſe regem:non admittit curia:remittit agrippas ad ſenatum nuntians pugnam aduerſus eos. cap.iii.car.cciiii.

Senatus uadit ad Claudiū:offert uictimas deo: ipſe donat agrippā regio patrimonio: moritur agrippa:Claudius regnū ī ꝓuinciā redegit:& Herodes q̄ regnabat ī calcide morit. c.iiii.car.ccv.

Poſt obitum herodis qui in chalcide regnauit : Claudius agrippam filium agrippæ regē inſtituit:Cumanus turam accipit alterius prouinciæ : unde inter iudæos oriuntur multi tumultus in die feſti azimoꝝ:populus in fugam ſe conuertit: & propter egreſſum de conſtipatione.xxx.milia hominum conſumpta ſunt. cap.v.car.ccvi.

Inſurgunt tumultus latrocinantium:unde quidā per cumanum capiuntur: libri legis per militem quendā comburunt: accenſi iudæi ex hoc conqueruntur apud cumanū : adiudicatus eſt ille ad ſupplicium ex hoc populus quieuit. cap.vi.car.ccvi.

Conflictus oritur inter gallyleos & ſamaritanos:quidā gallyleus ad feſtiuitatem aſcendens interficit:Cumanus ad ſedationē mittit p̄catores:hyeroſolima audito homicidio uulgus in impetū in ſamariā irruit : Cumanus accurrit cū ala militū: multos interfecit principes hyeroſolimæ p̄catur ut ab incepto deſiſtant:iudæi tandē eoꝝ præcibus acquieſcūt. cap.vii.car.ccvi.

Fiunt his temporibus multa latrocinia ſamaritaꝝ primates accedūt ad domiciū quadratū:cōquerentes de huiuſmodi latronibus: cōueniunt & nobiles iudæoꝝ deffendētes:diſtulit domitius iudiciū:liddam uenit:audiens iteꝝ querelas ſamaritanoꝝ quoſdā p̄cutit ſecuri:quoſdā delegauit: Cumanus uidet romā ꝓficiſci:de reddenda ratione adminiſtrata prouincia apud claudiū:ex ſamaritis tres interficiunt:Cumanus iubet ex urbe diſcedere. cap.viii.car.ccvi.

Nero ſuccedit Domitio quadrato:fratrem matrem & uxorem interfecit:ad Hiſtrionum opera ſe conuertit. cap.ix.car.ccvi.

Ariſtoboli filius regnat in armenia:auget regnū agrippæ reſiduū iude : fœlici credit:hic eleazaꝝ depræhendit mittit romam cū multis aliis : inſurgit nouū genus latrocinantiū.ſ.ſiccarioꝝ inſurgūt q̄dā ſecte hoium q̄ conſiliis & ypocriſi hoies decipiant. cap.x.car.ccvi.

Egyptius quidam pſeudo prophetæ congregat.xxx.milia hominum hyeroſolimā uult aſcendere : Felix cum quibuſdam armatis eos depellit & fugat:inſurgunt quidem magi qui tentant reuocare populum a ſeruitute romanoꝝ: inſurgunt tumultus in cæſaria inter populum ſcilicet iudæum & græcum : Felix nequiens paccare ex utriſq̄ nobiles ad neronē mittit : Succedit Cæſtius felici qui plurimos latronum interficit. cap.xi.car.ccvii.

Albinus fit ſucceſſor q̄ fauit latronibus:& poſtea Cæſtius florus q̄ ita ſe geſſit ut multi coacti ſint relinquere patrē ob publica latrocinia:& rapinas ſuas. cap.xii.car.ccvii.

Fit quæſtio in cæſarea inter iudæos & cæſarienſes de ſynagoga iudæoꝝ quia impediebant ad illuc acceſſum:iocundus q̄ erat præfectus equitū pergebat ſedare tumultū: recedūt iudæi in narbata cum libris legis primates iudæoꝝ ad floꝝ accedunt cōquerentes:quos iubet uinciri propter ablationē libroꝝ legis:ex hoc oriunt iurgia maxia apud Hyeroſolimas accuſat Florus & eius timore populus effugit:Florus indignatus ſedēs ꝓ tribunali militibus ꝓcepit ut floꝝ uenaliū diriperant:unde multi interfecti & ſpoliati & domus oium dirute ſunt. cap.xiii.car.ccvii.

Rex quidam agrippa alexandrū proficiſcens:inuenit germanā ſuam bericē: uidens iniquitatē militū miſit ad floꝝ ut a ſede deſineret : q̄ noluit imo peiora operat uenit hyeroſolimā & uota deo exoluit:regina uero florum præcatur. cap.xiiii.car.ccviii.

Multitudo clamat contra florum:primates ſedant multitudinem florus uidēs multitudinem ſedamm nouam quærit inſurgere diſcordiam:multi occidūtur per romanos ſed deſperatione du-

ctus populus irruit in romanos:quos epulit ex urbe:uidens florus nihil posse agere ab urbe digre ditur Cæsariam uenit. cap.xv.car.ccviii.

Florus nō cessans: iudæos apud Cæstiū accusat de defectiōe dirigit tribunus neapolitanus ad hæc inuestigāda suscipit a iudæis benignissime:& conqrunt de floro cognita i humanitate flori: uulgus uult legatos fieri ad neronē de crudelitate flori. cap.xvi.car.ccviii.

Aduocat contionem iudæoꝝ & constituit in suggestu beronicem germanam Flori rex Agrip pa qui omnes hortatur iudæos ad quietem & patientiam dicens hæc nō placere Cæsari:neqꝫ eos posse romanis obsistere:qui toti orbi iam dominant tandem acquiescit populus:uolensqꝫ persua dere ut Floro obediunt. quousqꝫ succesſor ueniat. accensa multitudo ex urbe pepulerunt: ipse in regnum discessit. cap.xvii.car.ccix.

Quidā eo tpe insurgūt & romanos oēs interficiunt Eleazarus dux militū prohibet romanos hostias immolare:Nobiles quidā hortantur ne id fiat:ad Florꝫ destinantur legati & ad Agrippam ut cū exercitu ascenderent in ciuitatē:diuiditur ciuitas in duas partes: quidā nobiliū & pontificū confugerunt quidam in cloacis latuerunt. cap.xviii.car.ccx.

Quintadecima die mensis augusti fit impetus in amoniā & oēs obsessos in eo pſidio capiunt: post regē accedunt exurunt turres:præcant manaimū ut liceat aufugere qbus concedit relictis so lum romanis intus:q confugiūt in turres regias:illi uero qui cū manaimo erant:irruētes illa loca diripientes strato pedum incenderunt. cap.xix.car.ccxi.

Capitur ananias pontifex & cū fratre Ezechia occidit & insurgunt quidā cōtra Manaimum: nollentes eū regem: interficit sophista a populo: interficit manaimus:p romanos ēt multi ex iu dæis occidunt:ita ut cæsaria uacuata iudæis remaneat. cap.xx.car.ccxi.

Iudæi diuisi uicos & loca alia inflámauerūt: imensa cædes fit ex iudæis & aliis : Ciuitates oēs plene cadaueribus scythopolite tū iudæis dimicant:clam tamen nocte dormientes tertia:eos iua dunt.xiii.milia interficiunt ex iudæis & eoꝝ substantiā diripiunt. cap.xxi.car.ccxi.

Circūfusis scythopolitis a iudæis Symon quidam qui multos ex iudæis quottidie truncaue rat educens gladiū nullū hostiū interfecit & patrē & matrē & filios & uxorē interfecit p̄dignatio ne:ne hostiū qs gloriaret:& seipsum:cædes maxia fit in scythopoli urbes & populi cū uicini iudæ os oēs interficiūt:multæ ciuitates aliæ pepcerūt eis miseratione mote. cap.xxii.car.ccxii.

In regno Agrippæ insurgit pnicies aduersus iudæos:uarus multos ciues q ad agrippā & Cæsti um uenerāt poscendi p̄sidii gratia initinere occidit:hūc Vaꝝ agrippa punire nō audet summouit eum e regione qua procurabat. cap.xxiii.car.ccxii.

Iudæi persuadent romanis ut deserant castellū: utuntur honoribus iudæi in alexandria quos Alexander concesserat conflictus continuus cū iudæis & græcis fit. cap.xxiiii.car.ccxii.

Alexandrini cōueniunt ut largitionē ad herodem mittant: permiscent iudæi cū græcis in am phiteatro:fit discordia maxima inter eos: Tyberius alexander coercuit eos hortationibus q irru dentes Tyberiū contumeliis appetebant ille quasi oēs fecit interficere:domos diripere. Zabolon ciuitas acæstio occupat:dirripit domos & loca incendit. cap.xxv.car.ccxii.

Cæstius p̄mittit exercitū i ioppē q̄ capit:intēdit eā & uiros oēs iterficit. cap.xxvi.car.ccxiii.

Cæstius mittit Cesenium gallum in gallyleā suscipiunt eum ciuitates qui uero non obtempe rabant insequitur & trucidabat:progrediens multa loca inuadit:Iudæi ad diem festum Hyeroso limam petierunt:qui auditis militibus uenientibus:dimissis solēnitatibus in romanos irruerunt: quorum multos occiderunt. cap.xxvii.car.ccxiii.

Quærit agrippa uerbis iudæos auertere ut desisterēt:mittit portatū & phœbū ad iudæos:pe rimit phœbus:Cæstius iducit exercitū i oppidū iudæoꝝ īcēditqꝫ ptē ciuitatis. c.xxviii.ca.ccxiii.

Quidam uocabant cæstium patefacturi portas:q cogniti proiecti sunt ex muris.Cæstius ten rat muros ascendere & inuadere templum:repugnantur a iudæis:recedit cæstius & iudæi insequ untur: dimittit quæ erant impedimēto ad fugam: & nisi nox aduenisset totus exercitus periisset: nocte aufugit:insequuntur iudæi:ex romanis mortui sunt quinqꝫ milia & trecenti peditū:ex equi tibus noningenti & octuaginta. cap.xxix.car.ccxiii.

Post fugam Cæstii multi nobiliū ex ciuitate fugiunt mittit quosdam ad Neronem nunciatu ros eius miseriam:Qui cæstium fugauerant reuersi sunt in hyerosolimam:ex romanis qui supere rant amicos sibi faciant:Eleazarus persuadet populo ut sibi pareat cōstituunt diuersi diuersis lo cis præfecti:Iosephus unus ex præfectis subditos sibi quærit cōciliare:multos ex illis præponit & præficit regionibus gallyleæ sibi subdire : munit loca omnia propter romanos quos timet insur git quidem insidiator cum multis qui gallyleam depopulantur congregat pecunias : cogitabatqꝫ diuersa in perniciem Iosephi. cap.xxx.car.ccxiii.

Quidam qui aggressi sunt procuratorē bernicis & multa abstulerūt:quia Iosephus iussit ut re gibus restituerent illa:contra eum tumultus maximos parant: accusantes eū esse proditorē irru unt in eius domū:quærit placare illos uerbis:prævalet aduersus eos: Ioannes quidā fraudē molit contra Iosephū insidias:cognita fraude ut de iniuria uendicaret accedit cū militibus ad Ioannem

hic aũt emiſſis armatis iuſſit eũ interfici:aufugit in lacũ:reſumptis uiribus Ioannes cogit̃ aufuge re tentat aliud genus inſidiaꝝ aduerſus Ioſephum. cap.xxxi.car.ccxv.

Deſeritur Ioſephus a ſuis:quos ipſe punit:euocans oẽs primates & aſtutia quadam ducens ſca phis ducens ſecum in taricheas cuidam clamanti clitus noie iubet manus abſcidi ipſeq; ſibimet dexteram truncauit timore perterritus, cap.xxxii.car.ccxv.

Incipit Liber tertius.

Sentiens Nero res geſtas non proſpere indignatur: mittit Veſpaſianũ in ſyriam ad regẽdos exercitus & ulciſcendos iudæos rebellantes tandem ex iudæis.x.milia perimuntur:nõ ceſſant iu dæi uerum aſcolonem petunt : ſed antonius poſitis inſidiis qua erant tranſituri ſuper octo milia interficit cæteri aufugiunt: Niger unus ex ducibus iudæorum ĩ turrim ſe recipit quem antonius ſuccendit ille uero ſaltu demiſſus euadit:uidentes iudæi illũ gaudent q̃ dei prouidentia dux eoꝝ impoſterum ſit ſeruatus. Cap.i.Car.ccxvi.

Veſpaſianus Antiochiam cum exercitu uenit : Agrippam offendit ſert opem Saphoris con tra iudæos. cap.ii.car.ccxvi.

Duæ ſunt gallyleæ opime abundantes: hoſes pugnaces ſunt : continẽt hee ꝓuinciæ diuerſas ciuitates q̃ irrigant̃ diuerſis fluminibus q̃buſq; finibus terminant̃. cap.iii.car.ccxvi.

Exercitus quem dederat ſaphoritis Veſpaſianus:diuiditur ĩ duo: aſſidue ciuitates & loca illa incurſant deprædando Ioſephus in ſaphoritim impetũ facit ſed nihil efficit totam galyleam igne & ſanguine repleuit. cap.iiii.car.ccxvii.

Titus filius Veſpaſiani patrẽ ſuũ reperit ptolomaida q̃ multas legiones cõparauerat multoſq; cuiuſcunq; generis ad militiã uiros congregauerat. cap.v.car.ccxvii.

Laudatur romanoꝝ prudẽtia inſtruentiũ ſeruos in militiæ diſciplinã: q̃q; ſunt edocti inſtruẽ dis caſtris & quẽ ordinẽ ſeruant in bellicis rebus deſcribitur. cap.vi.car.ccxvii.

Veſpaſianus cũ filio ſuo ordinat exercitũ in ptolomaide placidus interimit maximã multitu dinẽ in gallylea:peruenit iotapatẽ qui receptus cũ ſuis.a iudæis illico ſunt interfecti:ex iudæis ue ro tres ceciderunt placidus aufugit. cap.vii.car.ccxviii.

Veſpaſianus cũ armatis ſuis in gallyleã peruenit : timent oẽs Ioſephus conſpiciens non poſſe repugnare in tyberiade confugit. cap.viii.car.ccxviii.

Veſpaſiãus ciuitatẽ gaderẽſiũ capit Ioſephus mittit hieroſolimã litteras:ſi cupiãt fedus uel bel lũ cũ rõanis:ſi bellũ mittãt cũ dignũ exercitũ ut poſſint repugnare romãos. cap.ix.car.ccxviii.

Veſpaſianus aggrediẽs recidere iotapata mõtẽ ubi iudæi plurimi cõfugerãt:ciuitatẽ circũuala re iubet ꝓ milites ipſe ꝓficiſcit̃ ponit caſtra ageres facit ad oppugnãdũ ciuitatẽ Ioſephus curat ut muri ciuitatis altius p.xx.cubitis eleuent̃ qđ romanos multũ pteruit. cap.x.car.ccxviii.

Veſpaſianus certans pluribus diebus uidens non poſſe capere:ciuitatem ſtatuit obſidere eam ut cogerẽtur inopia reꝝ reddere uidens nolle eos reddere : iteꝝ ad certandum ſe conuertit Ioſe phus cogitat de fuga cum ſuis:populus hortatur ne recedat: ipſe dicit melius: quia parabit alium exercitum quo reuocabit Veſpaſianũ ab eis:ſtatuit remanere:ſe parat ad prælium: aggredit̃ mul tis incurſationibus romanos egrediens: Veſpaſianus nollens cum deſperatis congredi iubet ut ar mati declinent impetum. cap.xi.car.ccxix.

Admouet ueſpaſianus arietẽ muris: muri cõcutiunt̃ machinis cogitat Ioſephus quõ ictus arie tis refellat:romani ecõtra aliud genus machinant̃: Ioſephus cũ ſociis igne cõcremarũt romanoꝝ ꝓpugnacula & aggeres ita ut ſpatio unius hore oia ſint cõcremata. cap.xii.car.ccxx.

Quidam uir iudæus ſaxo ſoleuato & demiſſo caput arietis fregit:hic fixus eſt quinq; ſagittaꝝ uulneribus decidit tandẽ:alii duo uiri romanoꝝ aciem ꝓruperunt:Ioſephus uero & cætera multi tudo intendit.Machinas romanis lugentibus. cap.xiii.car.ccxx.

Veſpaſianus in planta pedis uulneratur totus exercitus turbatur ſuperato dolore uulneris hæ uius bellũ in iudæos incitauit:pugnat̃ fortiter utrinq; cædit murus ictibus machinaꝝ ad matuti nas uigilias illi uero muniere partem illam. cap.xiiii.car.ccxx.

Veſpaſiãus parat exercitus & machinas ad iuadẽdũ urbẽ recreato prius exercitu:Ioſephus co gnito cõſilio ueſpaſiani ordinat milites ad reſiſtẽdũ:ꝑliat̃ crudeliſſimo certamie. c.xv.car.ccxx.

Die.xx.mẽſis iunii iudæi q̃ſi defeſſi qa nõ haberẽt ꝓpugnatores quos mitterẽt: cogitauerunt oleo feruenti ſup infuſo rõanos oppugnare:ac fœno græco ſup ſparſo ut inde romani caderẽt:ui dens dux Veſpaſianus tot male milites ꝓpetiteos a bello reuocat & a pena. cap.xvi.car.ccxx.

Veſpaſianus tres turres ferro circundatas erigi fecit plenas iaculatoribus & fundibulatoribus fortiſſimis:ita ut ex his q̃ intra muros erãt deſerere defenſionẽ muri cogant̃. c.xvii.car.ccxxi.

Veſpaſianus mittit Traianũ in aphata ciuitatẽ congreditur cũ illis tandem ſuperat ciuitatem omneſq; præter infantes occidit. cap.xviii.car.ccxxi.

Ad ſamaritas cerealis mittit a Veſpaſiano: quia eos pronos ad tumultū uidebat: inopia quæ quidam moriebant:quidā ad romanos confugiebant:reliquos uero oēs nequiens perſuaſione placare occidit:erant aūt undecim milia & ſexcenti. cap.xix.car.ccxxi.

Ageres ſuper altitudiné murorum iotapatenis effertur:quidam ad Veſpaſianum uenit profugus ex ciuitate:nuncians paucitatem ciuium & facilitatem capiendi:Veſpaſianus exercitum parat nocte hora qua ille docuerat ciuitatem aggrediuntur:& cuſtodes occidunt: ciuitatem īgrediunt: quidam uero ne oppeterent per romanos ſe ipſos interfecerunt: tandē Veſpaſianus incendi fecit ciuitatem uniuerſam. cap.xx.car.ccxxi.

Ioſephus ne a romanis inueniretur in puteū ſe demiſit lapidēq; ſupra impoſuit ne uideret:nocte exibat perſcrutans ſi poſſet euadere: indicatur p quandā mulierem mittit ad eum cum fide de uenia: timebat uero Ioſephus in ſomnis ſimulachra ei apparent deprecatur deū.in manus romanoꝝ ſe cōmittit:habita prius oratione ad ſocios. cap.xxi.car.ccxxii.

Ioſephus dehortat ſuos a cæde:nequiens reuocare a propoſito:oēs ſe ipſos interfecerūt: ducit Ioſephus ad Veſpaſianū iubet Veſpaſianus eum cuſtodiri ad Neronē mitteret: Ioſephus alloquit Veſpaſianum ſeorſum cū filio ueſpaſiani eūq; dominum & regem orbis prædicit:Veſpaſianus eū liberat muneribuſq; uariis eum donat. cap.xxii.car.ccxxii.

Veſpaſianus in ptolomaida reuertit multi clamant de excidio Ioſephi ipſe nihil reſpondebat: legiones duas mittit hyematū cæſaream:quaſdam ſcitopolim. cap.xxiii.car.ccxxiii.

Quidam ex iudæis q fugerant collectis in tyoppa: fabricatis piratis nauibus inuiū faciebant pelagus illaꝝ partium: Veſpaſianus uero illuc applicans:tum per romanos tum p uentos q illoꝝ naues in ſcopulos cōpellebant:quatuor milia & ducenta cadauera inuēta ſunt. Ciuitatē incendūt dimittitq; Veſpaſianus equites qui loca tuerentur. cap.xxiiii.car.ccxxiii.

Audita captiuitate tyotapate ab hyeroſolimis:maximus eos inuaſit dolor:audito q; Ioſephus eſſet cū romanis ira in eū cōcitabant ita ut in romanos ſæuius ſcitarent. cap.xxv.car.ccxxiii.

Veſpaſianus ad agrippam proficiſcit:audit tyberiada & taricheas rebellare: iratus mittit filiū ſuum illuc:appropinquantes ciuitati quidam ex ſenioribus ad Veſpaſiani pedes ſuppliciter accedunt is uero eis indulxit. cap.xxvi.car.ccxxiii.

Veſpaſianus præmittit traianum in arcem an multitudo pacem cupiat:illi apertis portis eum liberatorem ac benemeritum proclamant:poſt ad taricheas proficiſcitur:caſtra ponit:ſuperatis illis:ad nauale bellum ſe contulerunt. cap.xxvii.car.ccxxiii.

Congregata multitudine prope ciuitatē in planitiæ uidens Veſpaſianus filium ſuū mittit:ipſe uero patri nunciauit dicens opus eſſe pluribus auxiliis:ſuos deinde hortatur. eoꝝ genus & aium reminiſcens ut ſtrenue ſint dimicaturi:Veſpaſianus mittit auxilia:gentē aggrediuntur:oēs fugant oppidū occupant:cunctos occidunt præter indigenas. cap.xxviii.car.ccxxiiii.

Letatur Veſpaſianus audita uictoria filii: poſt aduerſus eos qui ad lacum deſcenderant rates fabricari iuſſit. cap.xxix.car.ccxxiiii.

Declaratur natura lacus:& ubertas & reꝝ aeris & uicinoꝝ locoꝝ. cap.xxx.car.ccxxiiii.

Fabricatis ratibus inſequit illos per lacum Veſpaſianus:nemine remanente occiſi ſunt.paucis poſt diebus intollerabilis fetor ex cadaueribus in terrā amari cōpulſis inſurrexit:ut nō ſolū uictis ſed romanis miſerabilis fuerit:totūq; aerem corrupit. cap.xxxi.car.ccxxv.

Reſidet Veſpaſianus p tribunali apud Tarichea quidq; de ſupſtitibus fiendū ſit deliberat:tandem quoſdā occidit:quoſdam donat:quoſdā uendit. cap.xxxii.car.ccxxv.

¶Incipit Liber quartus.

¶Exciſis iotapatis reliqui iudæi ſe dederūt romanis præter quædā caſtella & ciuitates: quaꝝ noſa ponunt & eaꝝ conditio lacum quendā gamala occupant intrantes romani:domos hoſtium tecta oia circūdant:ex quo multi romani mortui recederēq; coacti ſunt. Cap.i.Car.ccxxv.

Veſpaſianus cū paucis relinquit:his uero oppugnantibus reſiſtit uidentes eius aium:quaſi diuinū reputantes impetū remittunt ipſe uero exiit caſtrum. cap.ii.car.ccxxv.

Veſpaſianus ad romanos ueniens uiſis aduerſis caſibus romanos conſolat:hortaturq; ad ulciſcēdos hoſtes gamalenſes quantū proſunt reſiſtunt. cap.iii.car.ccxxvi.

Veſpaſianus quoſdā q berium monté occupauerāt inuadit ad eos mittit.placidū q eos hortetur ad pacē:ſed illis renitentibus:placidus congredit:fingens fugā: aduerſus illos reuertit multos occidit:multi confugiūt hyeroſolimā:reliqui montē placido tradunt. cap.iiii.car.ccxxvi.

In gamala tres milites nocte turrim effodiunt:decidit turris magno ſonitu:omnes perturbati fugiebant quos romani trucidabant:titus urbem inuadit:occidit multos: multi in arcē cōfugiūt: ita ut cruor effuſus totum oppidū diluat. cap.v.car.ccxxvi.

Veſpaſianus ducit totum exercitum ad uerticem montis quo confugerant q ſupererant: eos

capti:ſed quinq; milia ex his de uertice ſe præcipitarunt:per romanos quatuor milia perempta:ſolum duæ mulieres ſalue facte ſunt. cap.vi.car.ccxxvi.

Mittitur Titus ad giſcala oppidum gallyleæ quod reſtabat indomitum:Veſpaſianus ad recreãdos alios Cæſaream regreditur: quia reſtabat modo hyeroſolimis occupanda: hos hortatur ut ſe dedant ſine armis:appropinquant portis:illi apertis ianuis clamant ipſum liberatorem:munit oppidum ſicq; tota galylea liberata eſt. cap.vii.car.ccxxvi.

Ex aduentu Ioannis in Hyeroſolimam totus populus effuſus percunctatur quid agant romani:ſignificato excidio giſcalis:timor eos inuadit immenſus: hortatur Ioãnes Hyeroſolimas ad bellum:ſenes timebant excidium urbis ex hac re: oriuntur multæ prædationes & latrocinia in urbe contra multos fingebantur uaria in eoꝝ perniciem:phana conculcantur:fitq; maxima controuerſia aduerſus iſtos:fit bellum inter hos inuaſores & populum:horum cauſa erat Ioannes qui ſimulabat amorem:res tamen & conſilia populi aliis nocte apperiebat hic iurat fidem amicitiam:fit legatus populi ad Zelotas. cap.viii.car.ccxxvii.

Mittunt nuncii ad idumeos p auxiliis petendis: eo q; annanus uellet romanos introducere: Ieſus increpat idumeos & eos q eos aduocarũt tanq̃ latrones q ciuitatẽ quottidie diſſipãt: hortatuſq; eos ut nil acturi ſint:uel iudicẽt q̃tũ ſint factioſi hoies uel recedãt. cap.ix.car.ccxxix.

Symon unus ex idumeis indignatus reſpondet iratus cõtra ieſum & põtifices: accuſans eos p ditores cõtra illos q eos uocauerit:dicitq; aduerſus illos ituros. cap.x.car.ccxxix.

Idumei nocte dolo zelotaꝝ apertis portis cuſtodibus dormientibus intrant interficiũtur cuſtodes:inſurgit populus idumei eadẽ nocte octo milia qngẽtos interfecerunt:interficiunt pontifices:quærit Ieſus cũ annano q interficiunt oĩbus inſepultis. cap.xi.car.ccxxix.

Incipit Liber quintus.

Quærunt idumei per ciuitatem quot inueniunt totidem interficiũt Zachariam accuſant: iudices uero ferunt pro eo ſententiam:indignant idumei cõtra iudæos:interficitur Zacharias:expelluntur iudices:idumei recedunt:creſcit Zelotarum inſolẽtia cunctoſq; uel falſis criminationibus uel dolis aliis occidunt. Cap.i.Car.ccxxx.

Romani oĩs præſertim duces Veſpaſianũ incitant ad expugnandã ciuitatẽ:ipſe noluit ducẽs eſſe melius q; ſic ipſi inter ſe diſcordes paulatim conſumentur. cap.ii.car.ccxxxi.

Acquieſcunt oĩs dictis Veſpaſiani:multiq; ad romanos confugiunt & ſolum his licebat q ſoluebant:uolentes fugere ad romanos. cap.iii.car.ccxxxi.

Ioannes quærit aliis præeſſe ducens ſibi dedecus eſſe ſibi parem:multiq; eum metu multi gratia conſequebantur. cap.iiii.car.ccxxxi.

Inuadũt ſiccarii oppidum quoddam munitiſſimum apud Hyeroſolimam die azimorum quãdo iudæi celebrant feſta pro redemptione eoꝝ ab ægyptiis:interficiunt quot inueniunt: uicos & oĩs partes conuicinas depopulantur. cap.v.car.ccxxxi.

Nunciant hæc Veſpaſiano a tranſfugis qbuſdam clam.n. qdam ad romanos confugiebant q hortabant Veſpaſianũ ut ferret opem ciuitati:accedit prope Hyeroſolimã: ingrediũt gadarã clam legati ad eum mittunt:occiditur doloſus ab aliis inimicis. cap.vi.car.ccxxxi.

Iubet Veſpaſianus placido ut inſequatur eos qui ex gadaris ſugerant: aduerſus quem illi cum quibuſdam ubi ſe receperint proſiliunt qui capta oportunitate a placido interimuntur: eoſq; ad iordanem inſequitur:coacti autem congredi placidus omnes occidit:quidam in iordanem ſe proiciunt conuicinoſq; uicos inuadit. cap.vii.car.ccxxxii.

Nunciatur Veſpaſiano q; gallicia motus quoſdam fecerat:ipſe magis incitatur ad bellũ: multa loca capit: reſtaurat quæ deſtruxerat bello: munit loca omnia militibus: narratur q̃ nobilis ſit regio hierico. cap.viii.car.ccxxxii.

Deſcribit natura aſphaltidis lacus:quẽ Veſpaſianus uoluit uidere. cap.ix.car.ccxxxii.

Veſpaſianus collocat præſidia apud hyerico:mittit quoſdam hii ciuitatem capiũt:mille iuuenes interficit:omnia dabantur flammis. cap.x.car.ccxxxiii.

Nunciat Veſpaſiano paranti proficiſci Hyeroſolimã q; mortuus ſit Nero: quõ etiam galyleæ ſit creatus impator:& qdam alii poſt eũ & de eoꝝ diſcordia. cap.xi.car.ccxxxiii.

Veſpaſianus expectat quid galba ad eum de rebus bellicis agendis ſcribat:mittit filium ſuum Titum:nauigat rex agrippa ad galbã:nunciatur in acara q; galba ſit iterfectus & Otho ſit creatus: Agrippa ſtatuit romam pergere: Titus ad patrem nauigat Veſpaſianus cum Tito ſuſpenſi bellum negligunt. cap.xii.car.ccxxxiii.

In Hyeroſolima exoritur nouum bellum per Symonem Gioræ filium: Symon cum Zelotis congreditur:multos occidit cum idumeis etiam pugnat:Iacobus quidã perdere idumeos cogitat: idumeam capit Symon totam regionem depopulatur:capitur uxor Symonis a Zelotis:perterriti

timore remittunt ei mulierem ſuam. cap.xiii.car.ccxxxiii.

Præter bellum in iudæa:in italia ciuile bellum fiebat: perempto galba: Otho imperator creatur:cum Vitellio pugnat:audita uictoria ſemetipſum Otho occidit:qui biduum &tres menſes imperium tenuit. cap.xiiii.car.ccxxxiiii.

Veſpaſianus partes duas idumeæ capit alterā etiam ciuitatē capit oēs interimit : Symō quoq; idumeæ reliquias proſequit:Ioannes intus multas ꝑdationes ꝓmittebat galileis:ueſcebant libidine:certant adinuicē Zelotæ cū Ioanne:& Symon cū illis. cap.xv.car.ccxxxiiii.

Deliberant Symonē introducere & Ioannē expellere:Symon loca oīa ciuitatis inuadebat:congreditur cū illis qui eum receperunt. cap.xvi.car.ccxxxiiii.

Bella fiūt i Italia ꝑ Vitelliū & ſuos milites:audiēs hæc Veſpaſianus q; uitellius princeps ſit factus indignat:milites Veſpaſianū hortant ut romā accedat:eo q; ipſum populus iperatorē cōſtituet:renuit ipſe:ipſi cogūt uelle iperiū:cogitat quō rem efficere poſſit. cap.xvii.car.ccxxxiiii.

Deſcribitur qualitas portus alexandrini mittit Veſpaſianus ad Tyberium ad Alexandrum ut eſſet ſibi adiumento fama eſt q; Veſpaſianus ſit imperator:q̄ſi omnes ad eum accedunt congratulantes & ſubiciētes ſe eius imperio:recordatus Veſpaſianus quod Ioſephus prædixerat; liberari iubet eum euinculis. cap.xviii.car.ccxxxv.

Veſpaſianus mittit mutianū in Italiam:geritur bellū cum cecinio ab antonio:cecinius uidens exercitū Antonii cogitat de proditione:ad ipſum mittit ſi uolunt occidere cecinam: certat:ſupat exercitus uitellii:Antonius in urbem ueniens cū Sabino capitolium nocte occupat : Vitellius cū ſuis militibus eos inuadit:ſuperat: Sabinus occiditur: Domitianus cum multis nobilibus euadit: Vitellius iugulatur a populo. cap.xix.car.ccxxxv.

Munitianus urbem ingreditur cum exercitu amoniū cum aliis ſubleuat : occidit multos qui conſenſerant cū Vitellio domitianus filius Veſpaſiani: rector efficitur populus Veſpaſianum clamat imperatorē:ad Veſpaſianū qui alexandriā iam applicauerat.ueniunt legati:intendit animum Veſpaſianus in reliquias iudeæ:Titū mittit ad Hyeroſolimam. cap.xx.car.ccxxxv.

Incipit Liber ſextus.

Tito exiſtente adhuc apud Alexandriā hyeroſolimis oriť tripharia ſeditio zelotaꝝ Symōis & Ioānis:inter eos cōgrediunť:ita ut tēplū uniuerſum inūdareť ſanguine. Cap.i.Car.ccxxxvi.

Deſcribiť diſcordia q̄ inter eos fuit & ſcelera q̄ inter eos cōmittebanť: poſt q̄litet oēs q̄ſi romanos expectabāt:poſt quō Titus miſit diuerſas legiones i Hyeroſolimā. cap.ii.car.ccxxxvi.

Deſcribitur ordo Titi & militum & oīum aliorꝝ in eundo Hyeroſolimā: peruenit ſuſpā opidum quod Veſpaſianus cœperat:ciuitatē tentat adire: tandē coactus eſt ſi uoluit euadere irruere in hoſtes:ad ſuos ſaluum ſe recepit. cap.iii.car.ccxxxvi.

Titus ciuitati nocte appropinquat : caſtra ponit in monte elacō dicto:exeunt iudæi: in legionem decimam irruunt fugantq; romanos:nūtiatur Tito: fert auxilium: dimicatur utrinq;: Titus tandem legionem liberat. cap.iiii.car.ccxxxvii.

Remiſſio aliq̄tiſp bello oriť diſcordia iter eos:in duas ptes ſeditio remanet: Titus ad ciuitatē electos milites mittit:explanare fecit oīa ita ut repletū ſit qcqd cauū erat. cap.v.car.ccxxxvii.

Iudæi romanos quærunt decipere inſtituunt quoſdam qui pacem ſimulant : romanoſq; uelle introducere:Titus noluit quia ſuſpecta erat ei talis inuitatio. cap.vi.car.ccxxxvii.

Quidā ex romanis ad urbē uſq; accedentes eo q; crediderūt illis: interficiunť: multi feriunť: unde iraſcitur multū Titus pp inobedientiā eorꝝ eiſq; arguit. cap.vii.car.ccxxxvii.

Intercedūt cōmilitōes ꝑ illis apud Titū:admonēs eos indulget illis:cogitat ulciſci iudæos:caſtra ponit ꝑpe ciuitatē:ordinat legiōes circa ciuitatē: deſcribiť ſitus:ciuitatis & tēpli ꝑ Salomonē ædificati:& quō diſtinguebať ſecūdū loca ſacerdotū & uirorꝝ & mulierꝝ. cap.viii.car.ccxxxviii.

Deſcribitur adhuc magnificentia ciuitatis & templi: eorum quæ continebātur in eo: quæ adueršis fuerunt conſtituta. cap.ix.car.ccxxxix.

Quō Symon & Ioannes diſſidebant: & eos diuiſa ciuitas ſequebať: & quō unuſquiſq; partem ciuitatis ſeorſum tenebat:Titus quærit qua parte ciuitatē ſit impreſſurus:conſtituit agere tripartitum exercitū circa ciuitatem: cogitant iudæi concordari aduerſus Titum & romanos coeuntq; in unū corpus exeunt iudæi aduerſus romanos fugantur in ciuitatē quidam unus iudæorꝝ capiť: ſagitta demiſſa occidiť inde iudæis luctus maximus oritur. cap.x.car.ccxl.

Concutitur timore exercitus romanorum eo q; turris quædam lapſa ſit nocte:& propter maximum ſonitum timuerunt romani: credentes hoſtes caſtra inuaſiſſe: percutiunt muros illis machinis murūq; uicinorum frangunt. cap.xi.car.ccxl.

Ingrediuntur romani ea porta qua murus fractus erat : dimicatur poſtea unde iudæi audacia reſiſtebant:romani uero belli peruia uincebant. cap.xii.car.ccxli.

Iudæi ſperant ſalutem: romani uictoriam : unde ex iudæis quis fuiſſet promptior ad periadū is primus erat ex romanis uero:qui fortē ſe p̄ferebat:ga titus ſemp aderat. cap.xiii.car.ccxli.

Quidam Longinus in medios hoſtes irruit: duobuſq; interfectis ex mediis hoſtibus ad ſuos reuertitur. cap.xiiii.car.ccxli.

Caſtor qdam ex iudæis ſimulat uelle inire fedus cū tito ut aliquantulū cōquieſcat:ut Symon interim cōſulat de rebus occurrētibus:fingitq; quoſdā ſocios uelle pacē:quoſdā nō:accēſus his titus uehemētius utebaꝫ arietibus:diruptoq; muro cū militibus ingreditur. cap.xv.car.ccxli.

Ingreſſo tito:iudæi circūcludunt romanos:multoſq; ex eis occidūt & niſi titus ferret opē: uix euaſiſſent:ad ultimū muꝝ ſunt expulſi Titus iteꝝ aggrediꝫ: ad illum muꝝ irruit: totamq; partē illam dirimit præſidia ponit munit turres & loca:alia parte ciuitatē aggrediꝫ:eoſq; hortaꝫ ut uellent ſaluari & Ioſephus oratione patria:idem eos hortabatur. cap.xvi.car.ccxli.

Ioſephus circuit ciuitatē ea pte qua poſſit audiri facilius iudæoſq; orat ne uelint romanis reſiſtere:perſuadetq; pluribus uerbis:illi uero conuitiis eū afficiunt. cap.xvii.car.ccxlii.

Ioſephus clamat aduerſus iudæos adducens diuerſa exēpla maioꝝ:ut uelint reddere deūq; eis aduerſum eſſe:propterea amplius ne uelint reſiſtere. cap.xviii.car.ccxlii.

Clamante Ioſepho cum lachrymis ut uellent ſedare non flex erunt animos ſeditioſi: ſed diu p̄ ſiſtunt:ita ut cogerentur fame perire : Tantam famem perpeſſi ſunt ut matres ex filioꝝ ore cibū raperent: ſeditioſi illi domos ui irruebāt ut cibum caperent: ſumma miſeria & ſumma crudelitas deſcribitur Symonis & Ioannis. cap.xix.car.ccxliii.

Multi propter famem ciuitatem exeuntes capiebantur ex his multi inciſis manibus ad Symonem & Ioannem mittebantur. Tito acclamante.ne tantam uellent pati miſeriā:ipſi conuitiis Tito & patri eius maledicebant. cap.xx.car.ccxliii.

Antiochus æpiphanes cū macedonibus:admiraꝫ romanos q̄ muros nō adeāt:ipſe cū ſuis muros adiit multi ex his fugiūt & multi interficiunꝫ:poſt a tito ageres fiunt:ad motis ad muros Symon foſſa intus facta ſubmiſſo igne ageres ruūt:& incēdunꝫ:Symonq; cū multis aliis proficiſcꝫ i machinas illas:eaſq; incēdūt:cū romanis cōgrediunꝫ:ita ut nō diiudicari poſſit amicus ab inimico:qdāq; ex rōanis corruptis machinis deſpabāt ciuitatē captū iri. cap.xxi.car.ccxliii.

Conſulit duces Titus qd faciendū:an aggredi muros debeant an ageres ſtruendi: aut permittendū q̄ ipſi fame coacti ciuitatē ſint tradituri:an circūdāda ſit ciuitas ne exitū habeāt:ſicq; dicit Titus opus non paruū ſed inextricabile romanos eſſe facturos. cap.xxii.car.ccxliiii.

Exhortatus Titus his uerbis duces iubet exercitus in opera diſtribui:murūq; circa ciuitatem cum caſtellis.ii.per ſuos cōſtrui fecit mira celeritatis:nocteq; quilibet ſuo ordine ac uigilia explorabat:uigileſq; ſomnos inter ſe ſotiebantur. cap.xxiii.car.ccxliiii.

Ablata facultate exeundi fame omnes moriebantur:unus alium mori intuebatur:non erat facultas ſepeliendi: latrones uero ex mortuis eſſe ueſtes riſu expoliabant : multi ex muris in foſſas proiciebantur:quæ uidens Titus ingemuit. cap.xxiiii.car.ccxliii.

Romani uidentes ſeditioſos fame cruciari letantur:copiam maximam frumenti iudæis oſtendendo ad maiorem dolorem:Titus etiam aggeres inchoabat ut uideret ſi uellent tradere ciuitatē miſeratus eorum calamitatem:ſeditioſi uero non placabantur. cap.xxv.car.ccxlv.

Symon mathiam cuius ciuitatem obtinuerat peremit cum tribus filiis ſuis : corpora ſepelliri prohibuit:alios etiam nobiles occidi fecit. cap.xxvi.car.ccxlv.

Quidam ex iudæis qui cuſtodiebat turrim a Symone ſibi traditam:uidens tantam crudelitatem humano conſilio cum quibuſdam ex turri romanis ſignum dedit ſe traditurum turrim: illi non credentes:cognito hoc a Symone illū ex turri in foſſas proiecit:uidens hæc titus:& Ioſephus ſaxo capite percutitur letantur iudæi credentes eum mortuū eſſe:reſipuit Ioſephus uulnere:quo cognito ſeditioſos ſtupor inuadit:multi ad romanos profugiūt:multi ex profugis ab aſſiriis uenētibus apertis occiduntur:eo q̄ aurum ex uentre eorum per ſimum uentris exire cognouiſſent : Titus uero hac iniuſtitia cognita omnes interfeciſſet niſi eſſet maxima multitudo noxiorum: increpat milites Titus:ſed occulte multi occidebantur ob inſaniam propter hoc pauci ad romanos amplius fugiebant. cap.xxvii.car.ccxlv.

Ioannes ad ſacrilegium ſe cōuertit:Aninus ad Titum fugit:narrat maximum numerum mortuoꝝ fame:ex eo q̄ caſtra poſuit:coactoſq; ſtercore uti pro cibo. cap.xxviii.car.ccxlv.

¶Incipit Liber ſeptimus.

¶Aggeres ſtruuntur a romanis:quærunt iudæi incendere:cū autem nequiſſent:admouēt romani aggeres certatur utrinq;:murus labitur ea parte qua Ioannes ſuffodierat pro incēdendis aggeribus:moxq; alium murum ſtruit quem nemo audebat aſcendere eo q̄ qui prius tentaſſet certiſſimum exitium tentaſſet. Cap.i.Car.ccxlvi.

Hortatur Titus milites ſuos ad aſcẽdendum murum: facta exhortatione Sabinus quidam ſirus ſe optulit aſcenſurum: ſuſceptaq; aſta cum .xi. murum aſcẽdit: hoſtes in fugam uertit ipſe ue ro ſagittis obrutus cecidit. cap.ii.car.ccxlvi.

Quidam ex cuſtodibus ageꝝ Antoniã accedunt primos cuſtodes occidũt: facto ſigno p buccinã cæteri fugierũt. Titus audito ſigno armat exercitũ: pugnaſ ex utraq; parte ad ſeptimã noctis horam: q; romanis uiſum eſt ſatis pro tunc Antoniam obtinere. cap.iii.car.ccxlvii.

Iulianus quidam uidens romanos ſuperari armatus irruit in hoſtes & ad templum uſq; fugauit cũq; non haberet auxilium multis interfectis diu reſiſtẽs obiit. Iudæi romanos in Antoniam recluſerunt. cap.iiii.car.ccxlvii.

Titus mittit ad Ioannem ſi uelit congredi & ſi uelit ſacra intermiſſa celebrari per electos iudæos: conſulit Ioſephum Titus: hebraico ſermone ſcripſit mandata Ioſephus pro Cæſare ad Ioannem; hortatur ut ſedat: exẽpla inducens ſed magis irritanſ in eum ac capere quærunt: multi ex iudæis ad romanos fugiunt quos a romanis occiſos iudæi dixerunt ne plures ad eos confugerent: Romani uero eos populo oſtendebant propterea multi fugierunt. cap.v.car.ccxlvii.

Increpat eos Titus q; templum polluerint: polliceturq; non paſſurum romanos templum eſſe polluturos. cap.vi.car.ccxlviii.

Ioſephus referebat dicta principis iudæis qui magis eleuabantur in ſuperbiam: ſtatuit iterum Titus bellum gerere contra iudæos ipſo remanente in Antonia. exercitum miſit in iudæos: Certaturq; a nona noctis hora: uſq; ad quintam diei Tito ſpectante ab antonia: multi ex iudæis fortiter multi ex romanis fortiſſime bellum geſſerunt. cap.vii.car.ccxlviii.

Septimo die reliq; manus romanoꝝ ſubmerſis antoniæ fundamẽtis uiã fecerũt latã ad tẽplũ: admouẽt aggeres ad angulũ tẽpli: qdã cõgregati pp famẽ: imperũ fecerũt cõtra romanos: cognito ſpetu eoꝝ p rõanos dimicatũ eſt undiq; fortiter: in uallẽ quãdã coacti ſunt iudæi: capiẽ qdã q ductus ad Titũ interficiẽ; curatq; Titus ut aggeres mature cõſtruanẽ. cap.viii.car.ccxlviii.

Porticus tẽpli incendiẽ. abrumpunt romani ad uiginti fere cubitos ex muro: ĩmittuntq; ignẽ ſanctis: hiſdem diebus quidã ex iudæis de romanis inuitat quis uelit certare: diuq; nemine uolente: quidã ex romanis exoſus illius audaciã cum illo certat & occidiẽ: romanoſq; derident: ex romanis quidam eum ſagitta tranſfixit: clamor excitatur maximus. cap.ix.car.ccxlviii.

Iudæi ſplent lignis ariolis ſummitatẽ tẽpli. fingunt fugã ex romanis multi aſcendentes tẽplũ: ſubmiſſo igne p iudæos ſucceſſi ſunt; Titus eos miſeretur: morientibus ſatis erat remedii q; Titus dolebat: iudæi uero qdam in porticu exiſtentes obſeſſi oẽs ceciderunt. cap.x.car.ccxlviii.

Iuuenis romanus quidam qui euaſerat incendium: oratur a iudæis ut ad eos deſcendat: ne militiæ romanæ tantum dedecus faciat ſublato enſe ſeipſum interfecit: incenditurq; porticus ea parte quæ ad orientalem protendit: Moriebantur multi fame ita ut fœnum calciamẽta corigias coacti ſint comedere iudæi. cap.xi.car.ccxlix.

Maxima multitudo erat eorum qui fame per ciuitatem peribãt: qui inter ſe erant amiciſſimi propter cibum: ſi quem inueniſſent: ad manus ueniebant; ſi quis moriebatur alii ſcrutabantur ſi quid cibi in ſinu habebat: patiebãtur ea comedere quæ ne ſordidiſſimum aliquod animalium comediſſet: multaq; huiuſmodi deſcribuntur. cap.xii.car.ccxlix.

Mulier quædam Maria nomine cum ſublata fuiſſent ſibi omnia per ſeditioſos filiũ ſuum fame comedit: cogitur oſtendere latronibus quid parauerat pro cibo: cognito ſcelere tanto eos horror quidam inuaſit uehementiſſimus: nunciatur Tito tanta calamitas: qui deum placare cœpit dicens ſe uoluiſſe obliuiſci iniurias eorum; ſed illi noluerunt polliçetur q; tantum ſcelus non pmittet impunitum. cap.xiii.car.ccxlix.

Admouere iubet aggeres cum ariete muris: nihil proficientes cum ſcalis tentant aſcẽdere: unde multa cædes facta eſt ex romanis: iratus Titus ignem portis ſubici fecit creſcente igne cõſulit proceres ſuos de templo: quidam ſuadent ruinam templi; quidam ut ſeruetur: iubet reſtinguere ignem interim pugnatur: uidens Titus cum militibus electis iudæos profugat: in templum concludit omnes ſuccendereq; templum parat. cap.xiiii.car.ccxlix.

Quidam ex militibus romanorum ignem portat ad templum: ſuccenditur templum: hoc audito Titus iubet extingui ſed pro nimio clamore & quia multi ſimulabant audire eius præcepta & prohibitionem ipſo inuito exuritur templum. cap.xv.car.ccl.

Templum incenditur menſe & die menſis conformi incendio templi babylonis: in ipſa incenſione etiam multæ cædes etiam fiebat depræhenſorum: nec erat diſcretio puerorum nec mulieꝝ cuiuſq; ætatis: clamor ingentiſſimus fiebat: duo in ignem ſe proiecerunt incendũt romani diuerſas porticus & loca ubi iudæi res ſuas ac pecunias depoſuerant: quidam pſeudo prophetæ perſuaſerat populo ut expectaret dei auxilium. cap.xvi.car.ccl.

Quædam prodigia quæ ſuperuenerant iudæis deſcribunt: quæ in eorum fortunã & auxiliũ interpretabantur: quidam uero ſapientes hæc eſſe ruine prodigia iudicabant. cap.xvii.car.ccl.

DE BELLO IVDAICO TABVLA

In ſacris libris erat q̃ cum templum quadratum redigeretur q̃ ciuitas erat deſtruẽda. hi uero incitabantur ad p̃lium dicentes propter dictum quoddam ambiguum inuentum. ſ. q̃ eo tempore quidam eſſet ex eorum finibus orbis terre habiturus imperium: ex hoc dicto decepti ſunt qua ſi proprium eorum iudicantes dictum conuenire. cap.xviii.car.ccli.

Romani Titum imperatorem declarant in templo: ludæi prouocant Titum ad colloquium: ipſe naturali humanitate eos recipit: alloquiturq̃ eos increpádo: tádem in diligendo eos ſi uelint in pace uiuere nolluerunt: ipſe cognita eorum nequitia eos militibus fieri p̃dam tradidit interim ignis progrediebatur: quidam ſupplicant ut eis fidem Cæſar dat: ſuſcipit ipſe in cuſtodiaq̃ eos reclusos tenet. cap.xix.car.ccli.

Seditioſi in domum regiam confugiunt: romanos pellunt: multi occiduntur ex popularibus: Titus uero militem quẽdam quia uiuus captus eſt ad ipſum rediẽs ex acie pepulit; quod grauius fuit illi morte. cap.xx.car.cclii.

Romani conuerſis latronibus in fugam: omnia igni tradidere: illi uerò in ſuperiorem ciuitatẽ recedebant: letantes q̃ nil eſſent relicturi hoſtibus & alacri uultu mortem expectabãt: illi undiq̃ per ciuitatem capiebantur: mortuiq̃ canibus proiciebãtur: ſpes quibuſdam erat in cloacis latere: & ignis latitantes cremabat: & qui deſcendebant necabantur. cap.xxi.car.cclii.

Cæſar proſpiciens ciuitatem ſuperiorem nõ poſſe capi ſine aggeribus diſtribuit milites operibus ad occidentalem partem: legiones munit hiſdem diebus idumei mittunt ad Titum q̃ ad eum uolunt confugere remittit legatos pollicens pacem: Symon hoc intellecto quoſdam occidit: quoſdã recludit: multitudo tamen maxima fugit. cap.xxii.car.cclii.

Quidam ſacerdotum promittens multa donaria Tito accepta fide pro fuga receſſit: multaq̃ uaria pulcherrima donaria dedit. cap.xxiii.car.cclii.

Perfectis aggeribus machinas romani admouent: multi deſperantes in iloachas demittũt: quidam in aeram confugiunt quidã romanos applicantes arietes ad muros ulciſcuntur: Tyranni priuati ſpe: ſponte deſcenderũt de turribus: iudæi ad ſiloã confugiunt: a cuſtodibus recluduntur: romani in muris ſigna ponunt: ingredit̃ Titus admiratur q̃ tantas munitiones tyráni deſeruiſſent: admirata altitudine & compagine lapidum præficit Frontoné cuſtodiæ illorum: multos in ægyptum mittit: multos uendidit multos etiam beſtiis deuorandos tradidit. cap.xxiiii.car.cclii.

Captiuorum numerus per omne tempus obſidionis numeratus fuit decies centena milia: loãnes ſempiternis uinculis ſeruatur. Symon uero ſeruatur triumpho. cap.xxv.car.cclii.

Capitur Hyeroſolima ſecũdo anno principatus Veſpaſiani die octauo menſis ſeptembris: prius quinquies capta fuerat: Conditor primus eius fuit chanã: qui iuſtus fuit appellatus: Cæſar iuſſit ut turres & pars quædam ciuitatis pro cuſtodibus remanerent: reliquum explanarunt: laudat Cæſar exercitum ſuum eiq̃ gratias agit de eorum uirtute & fortitudine: & pro geſtis rebus dona largitur & coronas & p̃mia multa ſingulis. cap.xxvi.car.ccliii.

Cæſar donatis omnibus ſecundum eorum merita: ad ſacrificia ſe conuertit deinde ad Cæſaream maritimam deſcendit reponitq̃ in ea multitudinem manubiarum captiuoſq̃ ſeruat: quia hyemis tempus prohibebat in Italiam nauigare. cap.xxvii.car.ccliii.

Eo tempore quo Titus Cæſar Hyeroſolimis commoratur obſidionis cauſã Rhodum tranſmeat Titus ex cæſarea maritima reuerſus: aduenit i cæſaream Philippi celebrat ibi omnia ſpectaculorum genera. cap.xxviii.car.ccliii.

Inuenit cæſar Symonem gorgiæ filium: & quomodo captus ſit declaratur ſeruatur pro triumpho: quod Romæ eſt facturus cæſar. cap.xxix.car.ccliii.

Cæſar inuenit multos iudæos apud Antiochiam inuidus Antiochus irruit multiq̃ cremantur ex his. cap.xxx.car.ccliiii.

Declarat̃ noua calamitas quæ accidit iudæis: accuſant̃ iudæi ab Antiocho q̃ cremaſſent quadratũ foꝛ cũ multis aliis: cognoſcunt̃ nõ fuiſſe i culpa p̃ legatũ ueſpaſiani. cap.xxxi.car.ccliiii.

Accipit Cæſar litteras a patre q̃ deſiderabilis ipſe peruenit Romam & quo honore ſit ſuſceptus deſcribitur. cap.xxxii.car.ccliiii.

Deſcribitur defectio germanorum facta tempore quo Veſpaſianus erat in alexandria: qui credebant ſe poſſe liberari a dictione romanorum: his auditis a Domitiano exercitus tendebat: tunc germani ſe ſponte ſubdiderunt. cap.xxxiii.car.ccliiii.

Scythæ cõueniunt cũ germanis in defectione: tranſgreſſi flumen Iſtrũ multos ex romanis iter quos Pompeiũ Agrippã occiderunt: Veſpaſianus hoc audito rubeũ gallũ mittit q̃ multos occidit alii domũ cõfugere: muniunt̃ loca ne barbaris ãplius deſ locus talia faciẽdi. ca.xxxiiii.car.cclv.

Titus reuerſus ex beriti ſpectacula per ciuitates ſyriæ celebrabat: antiochenſes expectant cum ſummo deſiderio: petunt iudæos expelli qui non exaudiuntur: ad alias petitiones ſe conuenerũt: Titus inde hyeroſolimam proficiſcitur: miſeraturq̃ calamitatem ciuitatis curatq̃ captiuos in italiam aſportari: cupiens eos triumpho præterducere. cap.xxxv.car.cclv.

Venienti Tito romam:pater cum tota ciuitate obuiam prodiit: ordinatur triumphus cõmunis:& pompa triumphi declaratur:& modus exeundi in triumphum:quo ordine quæcũq; sint distributa & ostensa parantur conuiuia ab omnibus per totam ciuitatem: dieſq; gratulationis celebratur:cum spe finis malorum ciuilium:& fœlicitatis principum. cap.xxxvi.car.cclv.

Vespasianus peractis triumphis decernit ædificari tẽplum paci:donatq; templum muneribus pigmentoꝝ operibus ola quæ fuerant iudæoꝝ in eodẽ templo reposuit. cap.xxxvii.car.cclvi.

Locilius bassus in iudæam legatus mittitur:statuit bellum inferre macheruntis:describit Herodion fortitudo:& situs inaccessibilis:ab Herode hoc castellum munitũ est: nascitur in eius ualle herba quædam mirabilis uirtutis:sunt balnea ameniſſima:castellũ Locilius accipit: multos occidit:qui castellum tradiderunt dimisit. cap.xxxviii.car.cclvi.

Ad saltum qui appellatur Iarden ducit exercitum Locilius:militibus cingit:bellum committitur:nullus ex iudæis euasit:Iudas dux eorum cloacis latenter effugit. cap.xxxix.car.cclvi.

Scribit Cæsar ad Liberium procuratorem ut iudæam uendat iussitq; singulis annis q; iudæi omnes binas dragmas in capitolium ferrent. cap.xl.car.cclvi.

Accusatur Antiochus apud Cæsarem a Cessennio peto:q; deficeret a romanis:mittit Vespasianus ut qd uideatur pero efficiat': Capit' Antiochus post longá pugnam cũ filiis suis:ducit' Romá uictus: Audiens Cæsar ligatũ Antiochum iubet uincula auferri.filii cogitant conciliaturos patré Cæsari:ueniunt Romá:cum patre aduecto ex lacedæmone ibi manserunt. cap.xli.car.cclvii.

Scythæ hiis tpibus cogitant medicá terram inuadere:colloquuntur cum hyrcanoꝝ rege: adhibito aditu fines omnes populantur:ad Armeniam usq; peruenere. cap.xlii.car.cclvii.

Mortuo Basso Flauius siluius in administratione succedit: Castellum quoddam adhuc rebelle superesse uidens mouit militem aduersus illud:princeps castelli erat Eleazarus cuius mores describuntur:& sociorum eius. cap.xliii.car.cclvii.

Flauius siluius aduersus Eleazarum uenit: castellum cingit licet difficillimus adeunt accessus fuerat:per duo loca poterant accedere homines:declarat' difficultas accessus: admouet machinas per unam uiam:fabricat arietem cum quo murum percutit:ignem ad muros ponit:letiq; romani custodiunt ne quis eorum ex castro fugeret. cap.xliii.car.cclvii.

Eleazarus uidens non posse euadere manus romanorum hortatur ut omnes combusta urbe seipsos interficiant magis q̃ seruituti subiciantur:quibusdam placuit : quidam uero molliores lachrymabantur:reiterat exhortationem Eleazarus præponens immortalitatem animæ:pulchrius esse pulchræ mori q̃ turpiter uiuere. cap.xlv.car.cclviii.

Orantem Eleazarum omnes interpellant decernũtq; sibi mortem dare: omnes mortui sunt: unus ultimus in cæruia regia:gladio se transfigens occubuit:clam cũ quinq; pueris mulier latuit: romani de mane per scalas muros ascendunt:neminem uidentes admirantur mulier illa ex cloachis exiens romanis rem gestam aperuit. cap.xlvi.car.cclix.

Peracto excidio Flauius siluius cum exercitu in Cæsaream proficiscitur:quidam ex iudæis in Alexandriam confugerant:hi nouas res tentabant ex quibus multi occisi sunt: mortemq; potius pati maluerunt:etiam pueri:q̃ Cæsarem domínum appellare. cap.xlvii.car.cclix.

Lupus rector Alexandriæ hæc omnia Cæsari indicat ad quem Cæsar scribit ut templum iudæorum destruat. cap.xlviii.car.cclx.

Onias unus ex pontificibus ex Hyerosolimis fugatus Alexãdriam uenit: optinetq; ut templũ possit fabricare iuxta morem patrium:hoc autem fuit prædictum per Esaiam q; in ægypto futura esset constructio templi. cap.xlix.car.cclx.

Lupus rector ad templũ accedés ablatis denariis tẽplum claudit Paulinus eius successor,nihil reliqt:sacerdotibus cõminatus é:fecitq; ut ne uestigiũ qdé diuini cultus uideret'. cap.l.car.cclx.

Ionathas quidam ex iudæis persuasit multis ut eum sequerentur: nũciatur Catullo rectori lybiæ:comprehensus ipse cum multis aliis tribus milibus:qui pecunia diuites erant:non conscii tamen sceleris occiduntur:Curatq; Catullus ut Ionathas omnes iudæos criminetur:etiam illos qui Romam habitabãt inter quos Iosephus erat:Vespasianus noluit ut aliud efficeretur: Catullus ob iniustitiam morbo grauissimo laborauit:ita ut ipse moreretur. cap.li.car.cclx.

FINIS.

VITA IOSEPHI

Hyeronimus Squarzaficus Alexandrinus. Raynaldo de Nouimaio impreſſoriæ artis.op.ſ.

VM egræcia in Italiam traieciſſem:loſephiq; libros offendiſſem: quos antea quã hinc decederem librariis caſtigatiſſimos:& emendatiſſimos ſumma diligentia im primendos eſſe demandaueram. Non ut quæſtum conſequerer : ſed ut aliqua ex parte de lingua latina bene meritus eſſem & cognitiones multarum rerũ propa garentur. Vidi opus eruditiſſimum nondum abſolutum:& ut in annalibus uete rum facile de præbendi poteſt a Ruffino aquiligienſi in linguam latinam tranſla tosopus egregii inquã auctoris: qui ſine titulo:ſine uita : & ſine elogio erat in lucem proditurus: quod cum animaduertiſſem hoc a me ferendum minime putaui. Obiter ipſius uitam ex iuratiſſi mis auctoribus elicitam ſubiecimus. Fuit enim loſephus hyeroſolimitanus:Matthiatiæ ſacerdotis filius tempore Tyberii Cæſaris natus. Cum Ieſus eſſet cruci affixus: & uſq; ad traiani tempora cõ ſenuit a Veſpaſiano cum Tito filio cum bellum in Hyeroſolimam gererent : captus fuit quidem litterarum:& multarum rerum peritus:ſacerdotio inſignitus:prophetarum ac ſomniorum interpræs optimus:ac futurorum non ignarus:prodigia & multa expoſuit. Apud iudæos Nerone regnante:quæ uiſa fuere armatas acies.ſ.cœlo currere:atq; aera ſubito nubiũ ignæ collucere:& plæraq; alia multa quæ in eius leguntur hiſtoria. loſephus ad perniciem urbis futura affirmauit. Cui ſententiæ uulgus aſſentiens ab imperio romano deffecere:occaſione ſibi oblata. Propterea q; præfecti romani miſſi eſſent contra iudaicam religionem ut aquilas templo inferrẽt. Iudæi romanorum auaritia uexati eorum præfectos trucidarunt. Aquilas e templo deiecerunt:ipſamq; ciuitatẽ iugo Neronis leuarunt:prouincias muniunt:qui eis præeſſent creant:atq; ex tribus in qua eſt metropolis Hyeroſolima eiq; Samaria proxima. Tertia galilea gẽtibus finitima loſepho obuenit qui rei militaris belli impetum a romanis miſſum primo exciperet. Et cum igni ferroq; omnis puincia deuaſtaretur:in Iopathã montanam ciuitatem obſidetur. Tandem loſephus perquiſitus a Veſpaſiano dum in puteo latitaret mulieris indicio cognoſcitur: eo Nicanorem tertium tribunum militum miſit:cum priores milites ab loſepho non audirentur: qui factum incẽſarum metu perterritus deluſis ſociis. Nam & permulti iudæorum cum eo erant impoteſtatem romanorum peruenit. Quem imperator diligẽti cuſtodia ſeruari iuſſit. Iſte autem Veſpaſiano ſemotis arbitris alloquitur:ſibi & filio imperatores fore prædixit:quem Veſpaſianus non inuitus audiuit:quæ omnia ut euenere loſephũ ab omni ſeruitute ſoluit:atq; ſummis laudibus tollit. Auguriis poſt euerſionẽ hyeroſolimæ præfecit ciuitate donatus:cum Tito:& Veſpaſiano patre uixit annis.xxvi.atq; cognomine flauiæ familiæ donatus. Nec etiã prætermittenda duxi: quæ ex Hyeronimo carptim & ceſſim:ideſt ſub epythomate collegi:quod ob ingentia eius illuſtria facinora:utpote uir ſingularis eruditione præditus ut ex libris ſeptem iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & filio obtulit exploratiſſimum fuit ſtatuam romæ meruerit:quodq; ſcripſerit alios.xxiiii.antiquitatum libros ab exordio mundi uſq; ad quartumdecimum annum Domitiani cæſaris quodue archeotecos:ideſt conflictus aduerſus Appionem grammaticum alexandrinũ. Aliaq; præclara opera accuratiſſime cõſcripta reliquerit:quæ in manus noſtras prætercũ.xx.uolumina antiquitatum: & Hyeroſolimæ captiuitatis ſeptem: & in Appionem duo recideret. Non ad commemorandum ſumus admodum curioſi:ſed a me hoc unum iterpoſitum iri ſummo ſtudio duxi in ignominiam iudaicæ prauitatis:quando uir egregius optime de Chriſto ſenſiſſe uideatur cum inquit. Eodem tempore Ieſus uir ſapiens:ſi tamẽ uerum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum qui libenter uera ſuſcipiũt plurimos quoq; tam de iudæis : quam degentibus ſui ſectatores habuit & credebatur eſſe Chriſtus cunq; inuidia noſtrorum principũ cruci eum Pilatus addixiſſet: nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt.

quis fuerit Josephus et q tpore floruit

motus iudeorum contra Romanos

Josephi comendatio

sitamẽ verum. tu lege. verum. vid libro. xviii. c. viii.

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROOGVS IN LIBROS ANTIQ̃ VITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER : ET DE GRECO IN LATINVM TRADVCTOS PER VENERABILEM PRESBYTERVM RVFFINVM AQ̃VILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

ISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON VNAM nec eandem uideo eiuſdem ſtudii cauſam: ſed multas exiſtere: & ab alterutro plurimum differentes. Nam quidam eoꝝ ſui ſermonis pandere uolentes ornatum: & ex hoc gloriá aucupantes: ad partem huius diſciplinæ accedunt. Alii uero illis gratiam referentes: de quibus ipſam deſcriptionem eſſe contigerit in opere eodem ultra uirtutem coacti ſunt laborare Quidam autem ipſa rerum neceſſitate uim paſſi ſunt: ut ea quibus interfuerunt cum agerẽtur: ſcripturæ declaratione colligerent: Multos autẽ magnitudo rerum utilium in occulto iacentium inuitauit: ut hiſtoriam ex his ad utilitatem deberent proferre comunem Harum itaq; quas prædixi cauſarum: duæ nouiſſimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod inter Romanos & nos iudæos fuit: & qui actus ei quiq; finis acceſſerit: experimento ipſe cognoſcens narrare coactus ſum: propter eos qui ueritatem in ipſa conſcriptione corrumpũt. Præſens autem opus aſſumpſi: credens etiam dignũ ſtudium Græcis omnibus aperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatem noſtram & conuerſationis ordinem ex hæbraicis litteris interprætatũ: Dudũ ſiquidem cum bella conſcriberem propoſuerã declarare qui fuerint in inicio iudæi: & quibus ſint uſi fortunis: & per quem legiſlatorem ſint eruditi hoc quod ad pietatem aliãq; uirtutis continentiam noſcitur attingere: & q̃ longis pugnantes tẽporibus: inuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romanoꝝ. Sed quoniam ingens erat operis eius ordo & ualde perplexus in ipſo libro diuidens diſponenſq; principia: atq; finem conſcriptionem ipſam abbreuiare tẽtaui. Tempore nanq; procedente ſecundum illud quod ſolet accidere grandia cogitantibus: mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit tantam arripiendi materiam in uſum extraneæ quippe linguæ: & a noſtra conſuetudine peregrinæ. Erant autem qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus inuitarent: & præcipue horum omnium epafroditus uir qui uniuerſas quidem diligere diſciplinas: maxime autem rerum geſtarum. cognitione gauderet utiq; : cum & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis interfuiſſet: & in omnibus mirabilem naturæ fortitudinem: & immutabilem uoluntatem ſuæ uirtutis oſtenderet. Huic enim uiro ſemper obediens qui utiliter & bene agentium cooperator exiſteret: ne uideret deſidia potius q̃ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui illud quoq; ſuper ea quæ iã dicta ſunt non tranſitorie cogitans: quia per hæc & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris uolui: & de Græcis ſi quis eoꝝ ſcire quæ noſtra ſunt uoluerit. Cõperi ſiquidem quomodo Ptolomeoꝝ ſecundus rex maxime circa diſciplinam & librorꝝ collectionem ſtudiũ habẽs in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit: & conſtituta eius feſtinauit græca uoce tranſferri. Pontifex uero noſter Eleazarus: nulli uirtute ſecundus non inuidit: ut prædictum regem hac utilitate priuaret: cui omnino forſitã reſtitiſſet: niſi patriæ noſtræ congrueret: ut nihil bonoꝝ eius remaneret occultum. Ideoq; mihi ſcilicet ipſe conuenire putaui: ut magnanimitatem quidem pontificis imitaret: & ut regie largitati ſimiliter reſponderetur ab eis qui doctrine amatores eſſe noſcũtur. Neq; enim ille omnem deſcriptionem a tranſlatoribus accepit: quando ea tantũmodo quæ legis ſunt: hi qui ad exꝑlanationem miſſi fuerant. Alexandriam tradiderunt: cum ſint alia innumera quæ per ſacras litteras indicantur: utpote quinq; milium hiſtoria in iſtis expoſita: & diuerſe quidem in his continentiæ ſunt. multæ uero ciuitatum fortunæ: & fortia facta ducum: & mutabilitates conuerſationum: quod totum ex ipſa hiſtoria præcipue poterit quilibet agnoſcere. ſi eam uoluerit lectitare: in qua etiam reperitur: quomodo eis qui uoluntatem propriam non ſequuntur: & ea quæ bene ſancita ſunt tranſcendere non præſumũt omnia ad terminum fidei tendentia Proſpere paguntur: & honoris feelicitas præbetur a deo: quando uero receſſerit aliqui ab huius diligentiæ uetitate: fiunt eis oĩa ſub inopia: quæ uidebantur in abundantia cõſtituta: & incalamitatem importabilem eis uertitur: quicquid quaſi bonum agere feſtinabant. Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros exoro: ut uoluntatem ſuam deo ſubmittant: & legiſlatorem noſtrum probent ſi naturam eius digne conſiderauit: & ſemper decẽtes actus uirtutis eius expoſui: purá rõnem de illo cuſtodiens ab omni quæ refertur ab aliis turpitudine fabulaꝝ licet ex longitudine temporis: & ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmentorum falacium habere licentiam. Fuit enim ante annos duo milia: In qua longitudine ſeculi neq; ipſorũ deorum generationes poetæ: niſi forte hoĩum actus aut leges dicere præſumpſerunt: integritatem uidelicet eorum quæ a me conſcripta ſunt: procedens ſermo ordine proprio declarauit. Hoc facturum me in negotio iſto propoſui: ut nihil adiiciam: nec iterum pretermittam. Quia uero pene omnia ex moyſeos legiſlatoris ſapientia apud nos pendere noſcuntur: neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere ne qui legentium quærant: cur noſtri ſermo ſtudium deſcriptionis habens de dictis & factis in tantam naturæ rationem proceſſerit. Sciendũ itaq; quõ legiſlator ille omnium rerum neceſſa-

rium iudicauit ut quiſquis ſuam uitam bene gubernaturus & legem eſſet aliis poſiturus: dei primi tus deberet conſiderare naturam: operamq; eius mente contemplaretur: & eius exemplum imitaretur: & quantum eſſet uirtus hunc ſequi tentaret. Neq; enim uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiens mens: dum in ipſius utiq; contemplatione deficeret: nec eis qui conſcripturi ſunt pro cauſa uirtutis aliquis proſper euentus erit: niſi præ omnibus doceantur quia pater omniū & dominus deus exiſtens: & uniuerſa reſpiciens: ſequentibus ſe uitam fœliciſſimam præbet: a uirtute uero digredientes: maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſiderans Moyſes ſuos ciues ac populos legis conſtitutionem nō ab ore communi: nec a propriis placitis inchoauit: ſed ad deum & mundi fabricam eoq; mētes erigens & perſuadens: quoniam creaturaq; terrenarum opus dei præcipuū hoīes ſumus: dum habuiſſet eos iam ad ipietatem obedientes: de rebus reliquis eis facillime perſuaſit. Alii nanq; legiſlatores fabulas ſequētes humanoq; delictoq; confuſionem potius in deos ſuos ſacrilego ſermone uerterunt: & multam malignis peccandi licentiam præbuerunt. noſter uero legiſlator ſummam uirtutem deum habere pronūcians. infudit hominibus ea participari: & eos qui taliter non ſaperent nec crederent: iuſſit ineuitabiliter caſtigari. Secūdum hoc ergo argumentū facere examinationem lecturos exoro. ſic enī conſiderantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maieſtatē dei atq; clemētiam uidetur incongruum: Cuncta náq; circa naturam rerum affectionem conſonam habere noſcūtur. alia quidem aperto uel ſimplici modo legiſlatore tangente. alia uero cum ſua honeſtate allegorice proferente: quia qui clare dici proderat: hæc manifeſte declarauit. Volentibus autem etiam cās req; ſingulas conſiderare: cōtēplatio multa nimis: & ualde philoſophica repitur. Quod ego nūc quidem dicere ſuppono: ſed deo tempus præbēte nobis poſt hoc opus tentabo conſcribere. Cōuertar autem ad req; narrationem: reminiſcens primitus eoq; quæ de mūdi fabrica Moyſes dixit. Hæc aūt in ſacris libris comperi ita conſcripta.

Ioſephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

De creatione cæli & terræ: & de operibus ſex dierum: & requiæ diei ſeptimi. CAPI. .I.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS CELVM ET TERRAM: SED DVM terra ad aſpectū non ueniret: & profunditatē tenebris celaretur: & ſpiritus dei deſuper portaretur deus fieri iuſſit lumen: quo facto cōſiderans omnem materiam: ſeparauit lumen & tenebras: & aliæ quidem rei nomen impoſuit noctem: aliud uero uocauit diem: ueſpere & mane appellās initium lucis & requiem. Et his quidem eſt primus dies: moyſes autem eum unum eſſe dixit. Et licet ſufficiat cām huius rei etiam nunc dicere: tamen quia pollicitus ſum rationem cauſarum ſingularum ſeorſum tradere: illud ad huius rei interpretatiōem me neceſſarium eſt differre. Poſt hæc ſecunda die cælum ſuper omnia collocauit: ipſumq; ab aliis diſtinguens: in ſemetipſo conſtitutum eſſe præcepit: & ei criſtallum circūfigens: humidum eum: & pluuiale ad utilitatem quæ fit ex terræ imbribus: cōgrue fabricatus eſt. Tertia die ſtatuit terram: circa eam mare diffundens. Ipſa uero die repente uirens herba & ſemē de terra ſunt orta. Quarta autem die ornauit cælū ſole & luna: aliſq; ſideribus: motus eis tribuēs atq; curſus: qbus horaq; diſtictiones māifeſte deſignarent. Quīta die aīalia natatilia & uolatilia: alia quidem in profundo. alia uero in aere eſſe conſtituit: copulās ea ad cōmunionem atq; permixtionē cā prolis profuture: & ut eoq; natura multiplicari potuiſſet & creſcere. Sexto uero die creauit quadrupedū genus: maſculinum faciens atq; fœmininū: in quo ēt hoīem finxit. Ita ergo mundū cūctū ſex diebus & omnia quæ in eo ſunt facta Moyſes ait. Septimo die deum ab operibus manuū ſuaq; requieuiſſe dicens. Vnde ēt nos eo die laboribus propriis uacare dignoſcimur: eum ſabbatum appellantes: quod nomen requiem hæbraica lingua ſignificat.

De plaſmatione pthoplaſtorum: & de plantatione paradiſi: & de introductione Adam & Euæ in ipſum. CAPI. .II.

POſt ſeptimā uero diē cepit de hoīs natura moyſes reddere rationē: ita dicens. Finxit deus hoīem: puluerē de terra ſumēs: & ī eū ſpiritū iſpirauit & animā. Hic āt hō Adā uocatus ē: qđ nomē hæbraica līgua ſignificat rubeus: quoniā cōſpſa rubea terra factus ē. Talis ē, n. uirgo tellus & uera. Præſētauit quoq; deus ade aīalia ſcđm genus fœmininū maſculinūq; demonſtrans: & his nomina īpoſuit: qbus ēt nūc uocant. Videns ergo deus adā non habentem ſocietatē ad fœminā neq; cohabitationem cū utiq; nō eſſet: delectās aūt in aliis aīalibus quæ copulata uidebantur: una dierū eo dormiēte: auferēs coſtā eius: finxit ei mulierē: & Adā ſibi iunctā: cognouit de ſe fuiſſe plaſmatā. Iſſa hæbraica līgua mulier appellat. Nomen uero mulieris illius erat Eua: qđ ſignificat oīum uiuentiū matrē. Dicitur aūt deum etiā ad orientem plantaſſe paradiſum omni germiniatione florentem: in hoc enī eſſe & uitæ plantationem: & aliam prudentiæ: qua cognoſceretur quid eſſet bonū: quidue malū: & in hunc ortum introduxiſſe Adā & eius uxorem: præcipientem plātationum eos habere ſolicitudinem. Rigatur uero ortus hic ab uno flumine: circa omnē terrā undiq; perfluente. Hic in quattuor diuidit ptes: & phiſō. quidē nomē ē uni: qđ iundationē ſignificat: eductus ī īdiā: in pelago late diffū-

dif:qđ geō nūcupaſ a græcis:euphrates aūt & tigris in mare rubrū ferūtur. Vocaſ euphrates q̄dē foras:quod ſignificat diſpſiones ſeu flos:tigris autē diligat.quod indicat acutum aliquid & anguſtū. Geon quoq; p ægyptū fluēs:oſtēdit eū qui nobis ab oriēte redditur quē græci appellāt nyllū.

De tranſgreſſione prothoplaſtorum:& de eiectione eorum de paradiſo. CAPI. III.

DEus igiſ adā & mulierē ex aliis qđē plātatiōibus guſtare præcepit. De prudentiæ uero plātatiōe uoluit abſtinere:p̄dicēs cōtigētibus ex ea pditionē eſſe uēturā. Et dū illo tpe cūcta aialia cōcordarēt:ſerpēs cohabitās cū adā atq; muliere iuidiā habuit:in q̄bus eos arbitrabaſ eē fœlices obediētes utiq; præceptis dei. Quos reputās p inobediētiā calamitatiſ ſuccūbere:pſuaſit mala uolūtate mulieri:ut de prudētiæ plātatiōe guſtaret dicēs in ea eē boni maliq; cognitionē. Quo facto:beatam eis uitā:& cui nihil diuinæ cognitiōis deeſſet dicebat accedere:& ſeduxit qđē mulierē:ut dei māndata cōtēneret. Quæ cū ex illa plātatiōe guſtaſſet:& tali epulatiōe gauderet:ēt ade exīde ut ueſceret pſuaſit. Quo facto:ſemetipſos cognouerūt eē nudos:cōfuſionēq; manifeſtā habētes:tegumētū ſibimet reqrebāt. Illa nāq; plātatio cā acumis erat & itellectus. Foliis ergo ſici ſemetipſos opuerūt:& hæc genitalibus opponētes:uidebanſ ſibi in his magis eē fœlices quæ prius reputabāt ſe difficilius iuenire:deo aūt in hortū ueniēte:adā ne ad eius uēiret colloquiū:cōſcius iiq̄tatis ſuæ diſceſſit. Deus itaq; itēdēs qđ egerat:cām reqrebat pp quā prius eius alloqoldelectareſ:poſtea uero refugeret atq; cōfūderet. Illo ergo nihil loquēte:eo q; ſe cognouerat dei trāſgreſſū fuiſſe mādatū:deus ait. Mihi qđē de uobis notū ē:quēadmodū fœlicē uitā extra oīum malo; paſſionē habueritis:nulla ſollicitudine aīum ueſtrū cōturbāte:cū uobis ſpōte ad fruēdum & ad uoluptatis abūdātiā oriētur uniuerſa:me puidēte uirētia ſine ueſtro labore & miſeria:ſed nūc male p̄ſentibus ſenectus uelox uobis aduenīet:& nō lōga uita ſuccedit:quoniā mihi cōtumeliā tali uolūtate feciſtis: mea mādata puaricādo. Neq; enī uirtutis cā taciturnitate cōſtrīgeris:ſed mala cōſciētia retineris. Adā uero peccati ueniā poſtulabat:rogabatq; deū:ne eū nimis affligeret:& de facto cōiugē accuſabat: diēs ſe ab ea ſeductū deliq̄ſſe. Quæ rurſus de ſerpēte q eā ſeduxerat quærebaſ. Deus aūt adā uictū cōſilio mulieris:pene ſubiecit:p̄cipiēs terræ ne q̄cq̄ eis ſpōte pferret:ſed laborātibus & opatiōe cōtritis:alia qđē fruges daret:alia denegaret. Euā uero partu & cōceptionū doloribus caſtigauit: quō. Adā i q̄bus ipſa fuerat a ſerpēte decepta ſeducēs:calamitatibus īplicita. Abſtulit & ſerpēti uocē:fratus eius malignitati quā geſſerat in adā:& uenenum ei ſub līgua ponēs:q; eēt homīibus inimicū:præcepit ut mulier eius capiti plagas īferret:ille uero iacens homīibus eēt aduerſus:& iteritū facilē eis p uidicta portaret. Quē etiā pedibus priuauit:ut uolutatus in puluere traheret. Et deus quidem hæc eos pati præcipiens:tranſmigrauit Adam & Euam ex horto in aliam regionem..

De īterfectiōe Abel p Cain: & de pena qua multatus ē Cain:& de duabus colūnis latericia & lapidea:in q̄bus cōſcripſerūt filii Adā omnē diſciplinā reg; cæleſtiū q̄ p ſe adīuenerūt. CA. IIII.

NAti ſūt aūt eis filii duo maſculi:quo; unus qđē por appellabaſ Cain:qđ nomē īterp̄tatū ſignificat poſſeſſionē. Abel uero ſecūdus:qđ ſignificat:nihil hoc. Quibus nate ſūt etiā filiæ. Germāi ſiqđē diuerſis ſtudiis luctabanſ. Abel qđē iunior iuſticiā colebat:& ī oībus q̄cūq; gerebat:deū putabat eē p̄ſētē:uirtutiq; p̄ſpiciebat:cuius erat cōuerſatio paſtoralis. Cain āt erat circa alia maligniſſimus:& ad lucra ſolūmō ſemp ītētus. Terrā arare primus cōpit:& fratrē huiuſmōi cā pemit. Nam cū eis placuiſſet ſacrificare deo:Cain qđē de culturæ germiatiōibus optulerat fructū. Abel aūt lac:& primogenita grægū:agnū deus potius in hoc ſacrificio delectatus ē:q; ſpōtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis quæ ex iuētiōe hoīs auari nata uidebanſ. Qua ppter Cain indignatus:eo q; Abel fuiſſet ei a deo p̄poſitus:fratrē īteremit. Quē cū necaſſet:& mortuū occultaret:credidit latere cōmiſſū. Deus aūt ſciēs qđ erat factū:uenīt ad Cain:de fratre pquirēs ubi eēt:q; eū diebus plurimis nō uideret: dū cæpero tpe illū cū eo cōuerſari reſpiceret. Cain aūt heſitās:nec habens qđ deo potuiſſet dicere: ipſeq; prius ſe q; fratrē nō uiderit dicere cogitaret:cū domius uehemēter īſtaret & pſcrutareſ:īdignatus ille:nō ſe eē pedagogū nec cuſtodē eius:nec actuū fratris affatus ē. Deus ergo repēte Cain increpauit īterēptorē fratris effectū:& ait. Ammiror ſi de fratre neſcis dicere qđ factū ſit:quē ipſe peremiſti? Cui tamē ſacrificiū celebrāti: atq; poſcēti:ne ob hoc irā ſuſcipet:ſeuiorē penā homicidii relaxauit:maledictūq; eē cōſtituit & eius ſobolē uſq; ad generatōnē ſeptimā miatus ē eſſe puniēdā:& ex illa terra eū cū uxore piecit. Quo formidāte:ne beſtiis capiēdus īcideret:& eo mō periret iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatiōe metueret: nec enī ei ppterea mali q̄cq̄ euēiret p beſtias:ac p oēm terrā eū ſine formidie ſigno ei poſito quo notus fieret:abire p̄cepit. Multā ergo pgrās terrā cū ſua uxore Cain collocatus ī loco q naida nūcupaſ:ubi moratus ē:quo ēt ei filii nati ſūt. At uero penā illā nō habuit p emendatione:ſed pro īcremēto maliī:libidinēq; potius nutriuit ī corpore: licet cū iiuria ſecū cōmorātiū hāc haberet:augēs domū multitudine pecuniaq;:ex rapinis & uiolentia eā geſtaq;. Ad luxuriā quoq; & latrocinia ſuos familiares ſuitans:quo; doctor in cæleſtis ſtudiis erat:& ſimplicitatē qđē cū q̄ pus uiuebāt hoīes adinuentiōe mēſuraq; & pōdeq; pmutauit: integrāq; eo; uitam ex earū rerum ignorantia & magnanimitate ad calliditatē corruptionemq;

ꝓduxit i Termios terræ primus poſuit ciuitatēq; cōſtituit:muriſq; muniuit:illicq; coegit ſuos cō-uenire domeſticos.Hāc ergo ciuitatē ab enoch filio ſuo ſeniore enoichā appellauit. Enoch uero irath filius fuit:ex quo maiuahel:cuius fuit filius matuſahel q habuit filiū lamech: cui filii & fi-liæ ſeptē & ſeptuagīta fuerūt ex duabus uxoribus eius nati ſella & ada.Hoꝝ iobal quidē qui fuit de ada.tabernacula fixit:& greges amauit:tubal conſāguineus eius exiſtēs:muſicā coluit:& pſal-teriū:citharāq; laudauit.Tubalcain qui ex altera natus eſt:fortitudine cūctos excellēs:res bellicas decēter exercuit:ex his etiāq; ad libidinē attinēt corporis enutriuit:ferrariam artem primus iue-nit: habuitq; ſororē noīe noemma.Et quoniā lamech diuinas res ſapiēter ſciens:uidebat ſe ſubia-cere pene Cain ob necē fratris:hoc ſuis uxoribus īdicauit.Adhuc aūt uiuēte Adā:cōtigit Cain ſo-bolē ꝑ ſucceſſionē eſſe nequiſſimā:& aliū alio peiorē exiſtere:qui utiq; ad bella incōtinētes erant & ad latrocinia properabāt. Siquis eoꝝ ſegnis eſſet ad effundendū ſanguinē:aliis rebus peſſimis imminebat:contumeliā faciens & auarus exiſtens.Adā uero q primus de terra factus ē:& de quo nos exigit ratio adhuc habere ſermonē:Abel quidē extīcto Cain aūt propter necē eius effugato:a de procreatione filioꝝ cogitabat:& uehemēter eū generationis amor habebat:agētē annos ducē-tos & trigīta:ſup quos alteris uiuēs ſeptingētis defunctus ē.Fuerūt aūt ei & alii filii plurimi: iter quos etiā ſeth: ſed de aliis quidē longū eſt dicere:conabor uero de ſeth dicere tātūmodo.Is nāq; nutritus & pueriēs ad ætatē quæ iam poſſet ea quæ ſūt bōa diſcernere:uirtuti ſtuduit:& cū fuiſ-ſet uir egregius:imitatores ſui filios dereliquit.Illi quoq; omnes cū boni fuiſſēt orti:in eadē terra ſine uexatione uiuentes:feliciſſime cōmorati ſūt:nihilq; eis uſq; ad uitæ terminū crudele ꝓuenit Diſciplinā uero reꝝ cæleſtiū & ornatum eaꝝ primitus iuenerūt:& ne dilaberētur:ab hominibus quæ ab eis iuenta fuerāt:aut anteq; uenirent ad cognitionē depirent : cū ꝓdixiſſet adam extermi nationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquaꝝ ui ac multitudine fore uenturam: duas facientes colūnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidibus ambabus quæ inuenerant conſcri-pſerunt:ut & ſi conſtructa lateribus exterminaret ab ymbribus :lapidea permanēs præberet ho-minibus ſcripta cognoſcere:ſimul & quia lateralem aliā poſuiſſent:quæ tamen lapidea permanet hactenus in terra ſyria.Et iſti quidē ſeptem generationibus permanſerunt:deum iudicantes eſſe dominum omnium: & ad uirtutem ſemper inſpicientes.

De inūdatiōe diluuii ſup terrā:& ubi Noe ſaluatus ē cū generatiōe ſua p arcā. CAPI. .V.

DEinde tempore procedente de paternis ſolemnitatibus ad mala progreſſi ſūt:neq; le-gitimos honores ulterius præbētes deo:neq; circa hoīes iuſtitiæ uerba faciētes:ſed ze-lū quem prius habuerunt pro uirtute:in duplam maliciam poſtea per ea quæ gerebāt monſtrauerunt.Ob hoc itaq; contra ſe deū irritauerunt. Nam multi angeli dei mulie-ribus coeūtes iniuriioſos filios genuerūt:q oē bonū deſpiciētes ꝓp confidentiam for-titudinis ſimilia his qui dicti ſunt a græcis gigantes ꝓpetrare traduntur ; Noe autem grauiter fe-rens eorum actus:& habens eorum conſilia nimis ingrata:agebat ut ad meliora eorum mentem actuſq; tranſferret.Cū ergo uideret nō acquieſcentes ad talia:ſed uehementer eos maloꝝ libidine detineri:metuens ne ipſum quoq; cum uxore & filiis & ſuis omnibus interficerēt diſceſſit ab ea terra.Deus itaq; Noe quidem iuſtitiā dilexit:condemnauit autem non ſolum illorum mali-tiam: ſed omne genus humanum.Quod dū ei diſperdere placuiſſet:& aliud conſtituere genus ma-ignitate priuatum:& minuere hominū uitam:annoſq; non quantis prius uixerant:ſed uſq; ad cētū.xx. annos eſſe menſuram: tunc aridam conuertit in maria:& ſic uniuerſi inūdatione perierunt.Noe uero liberatus eſt ſolus:dicente ei deo:ut ſibi fabricā ad ſaluté huiuſmodi faceret ideſt arcā qua-tuor cameras habentē:& longitudinem cubitorum trecentorum:quinquaginta uero latitudinē: & triginta altitudinem:in quam cum matre filiorum:& eorū uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ ſibi pro ſolatio uitæ erant neceſſaria poſuit cunctorumq; animalium ad ſeruandū genus eo-rum:maſculos ſimul ac fœminas pariter introduxit:aliorum uero animalium numerū ſeptuplū. Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis:ut ex nulla parte fluctuaret:nec aquæ uiolentia uin-ceretur.Et Noe quidem cum ſuis ita ſaluatus eſt.Erat autem & iſpe quidem ab Adā decimus la-mech uero filius:cuius pater fuit matuſalā.Hic fuit ex enoch qui fuit iareth:iareth autem fuit ex malaleel:qui de cainan natus eſt:qui fuit ex enos cū ſororibus plurimis.Enos uero ſeth filius fuit qui natus eſt ex adam.Contigit quoq; hæc paſſio ſexcenteſimo anno natiuitatis noe méſe ſecun-do:qui a macedonibus Dyo nuncupatur:ab hæbreis autem marachat:ſeu anmarſuane . Hi enī in ægypto annum conſtituerunt.Moyſes aūté niſan menſem qui eſt xanticus:primum in feſtiuitati bus definiuit:in quo ex ægypto hæbreos eduxit.Hic ergo apud eū etiā in cūctis muneribus diui-nis ualde pollebat:in uenditiōibus aūt & emptionibus:& alia gubernatiōe prioris ſæculi decreta ſeruauit.Pluuiam uero inchoaſſe dicit die ſeptima & uigeſima die præſentis menſis:& uſq; ad hoc tempus ab adam qui primus creatus eſt.anni fuerūt duo milia:ſexcenti quinquaginta ſex. Quod tēpus in ſacris libris cōſcriptū:multa integritate ſignatū ē:una cum natiuitatibus inſignū uiro-rum:qui tunc fuerunt ſimul & terminis.Adam ſiquidē cū eēt ducentoꝝ annoꝝ &.xxx.ſeth filius natus eſt:qui nongentos & .xxx. uixit annos.Seth cēteſimo & quinto anno genuit enos.Qui cū

quinq; & nongentis uixiſſet annis:caine filio ſuo diligentiã tradidit regẽ quẽ genuerat ãno nonageſimo.Hic uixit annis.xii.& nõgẽtis. Caina cũ uixiſſet.x.& nõgẽtis annis:malaleel filiũ dereliqt: annoq; ſeptuaginta.Iſte malaleel cum uixiſſet nonaginta:& octingentiſquinq; annis defunctus é: iareth filium derelinquens:quem genuit cum.lx.iam & centum eſſet annorum. Cui octo &.lx.ſuper hæc & nongentis annis uiuenti:enoch filius ſucceſſit:natus cũ.lx.duoq; & centũ annorũ pater eius exiſteret.Qui uiuens trecentis.lxv.annis:diſceſſit ad deum.Vnde non finis eius inueniẽ eſſe conſcriptus.Matuſalas autem enoch filius quinto ei & centeſimo ãno natus:lamech filium habuit cum eſſet annorum. lxxvii. & centum: cui tradidit principatum quẽ ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem.Lamech itaq; cum habuiſſet principatũ annis ſeptingẽtis & ſeptẽ Noe ſuũ filiũ rerum præceptorem oſtendit:qui de lamech natus eſt agente:annum ætatis ſecũdũ & octogeſimum:quiq; qnquaginta & nongentis annis rerum extitit præſul. Iſti uero anni q collecti ſunt:tempus quod prius conſcriptũ eſt cõpleuerunt.Nullus itaq; perſcrutetur priſcoq; fines quando cũ ſuis filiis:eorũq; auis aut attanis ſuã quis extendebat ætatẽ: ſed tantum ortũ generationis eorum intendat.Igitur decernẽte deo:& incipiente pluere :aqua cunctis diebus.xl.ferebaẽ: ita ut uſq; ad quindecim cubitos tranſcenderet terram.Quod propterea factũ eſt:ne plurimos fugæ occaſio liberaret.Quieſcente autem pluuia:aquæ uix centum quinquaginta diebus defecere: quaſi menſe.vii.Quo inſtante paulatim inchoauit latens herba parere.Deinceps dũ arca circa ſũmitatem cuiuſdam montis in armenia conſtituti ſediſſet:intelligens noe aperuit eam:& reſpiciẽs modicam terram circa eam:in ſpe meliore conſtitutus:tunc quidem ſiluit. Poſt paucos uero dies aqua amplius recedente miſit coruum uolens agnoſcere:ſi quid etiam aliud terræ fuiſſet ab aqua derelictum:& ad egrediendum iam tutum eſſe uideretur . Qui cuncta reperiens inundantia non regreſſus eſt ad noe.Poſt ſeptem ergo dies colũba quam miſerat ut aliquid de terra cognoſceret: lutulenta remeante ſimul & ramum oliuæ portante:cognoſcens terrã diluuio liberatam:manẽſq; adhuc.vii.aliis diebus:animalia ex arca dimiſit:& ipſe cum generatione ſua ſimul egreſſus:ſacrificãſq; deo cũ ſuis epulabaẽ.Hãc aũt locũ armeni egreſſoriũ uocãt:illic eni arcæ ſaluatæ reliquias nũc uſq; puinciales oſtẽdũt.Huius uero diluuii & arcæ memoriã faciũt oẽs q hiſtorias barbaricas conſcripſerunt:quorum unus beroſus chaldeus narrans de diluuio:taliter eſt affatus . Dicitur & nauis eius quæ in armeniã uenit:circa montẽ chordieum adhuc aliqua pars eſſe:& quoſdam bitumen exinde tollere:quo maxime homines ad expiationes utuntur.Meminit autem eoq; & hieronymus ægyptius:qui antiquitatem phœnicis noſcitur deſcripſiſſe.Sed & manaſeas damaſcenus in nonageſimoſexto hiſtoriarum libro ita de eis dicit.Eſt & ſuper miniadã excelſus mõs in armenia:qui paris appellatur: ĩ quo multos confugientes:ſermo eſt diluuii tempore liberatos & quẽdã ſimul in arca deuectum in montis ocilæ ueniſſe ſummitatem:lignorumq; reliquias multo tẽpore conſeruatas.Fuit autem iſte quem etiam moyſes legiſlator iudæorum ſcripſit .

Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtiis,orat nullam aquarum ĩundationem ulterius induci ſuper terram. CAPI. VI.

NOe uero metuens:ne per annos ſingulos diluuium terræ deus induceret:humanũ genus decernẽs omnino deleri:fana incendens omnia:ſupplicabat de cætero deũ pro ſtatu priori:ut nullam ulterius huiuſmodi uaſtationẽ ſuper eã induceret: quo periret genus omne aĩaliũ:ſed punitis malis parceret eis qui ꝓpter bonitatem fuerãt derelicti:& decreuerũt mala uitare:nã infœliciores ſcilicet eſſent ab illis & peori afflictione dãnati ſi nõ ſaluarenẽ ad integrũ ſed magis alteri diluuio ſeruarenẽ:cũ priores quidem terrorem experimẽtũq; uidiſſent:poſteri uero perditionem nouiſſimam ſuſtinerent : rogabatq; ut eius hoſtias propicius ſuſcipere dignaretur:& nullam iracundiam ſimilem ulterius terra ſuſciperet:ut eius opibus impignati & ciuitates conſtituentes uitam habere poſſent fœliciorem:& nullo bonorũ quibus ante hymbrem adepti fuerant fraudarentur:ad longam utiq; ſenectutẽ & uitæ longitudinẽ ꝓuenturi.

Deus annuit p̃cibus noe:arcũ pluuialẽ deſignãs ei ĩ teſtimoniũ fœderis. CAPI. VII.

NOe ergo has effundente preces:deus pro iuſticia uirũ diligens annuit : ut eius uota ad finem uſq; perduceret:neq; defunctos dicens ipſe ſe perdidiſſe ſed pœnã præ malicia ꝓpria pertuliſſe:neq; ut tales eſſent homines qui ita perderẽtur fuiſſe factos cũ utiq; caſtũ eis noſſet eſſe pricipiũ:neq; donaſſe uitã quæ corruptiõi delectareẽ:ſed ꝓ quã cõtumeliã ĩquit me pietati & uirtuti fecerũt:ꝓ ea quoq; cõpulerũt me ut pœnã hãc eis iferrẽ.Ceſſabo nanq; de cætero poſt hanc iram ab eis pro ſuis iniquitatibus pœnas exigere : & multo potius te rogante:& ſi in aliquo amplius aliquando peccauerint:iam non opus erit hymbriũ magnitudo : neq; enim aq̃ ulterius terras ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abſtineant:& ſint ab homicidio puri:facientes quippe tale aliquid puniturĩ ſunt . Vltimi uero cũctis aĩalibus his ut uultis:& deſiderium quiſquis habuerit:dominos enim uos omnium eſſe feci terrenorum: & nataliũ:& quæcũq; uolatilem habẽt motũ:& in aere quæcunq; uegetantur abſtinẽtes a ſanguĩe in quo eſt anima,Deſigno auteẽ uobis futuram requiem arcu meo.Arcus enim dei apud illos eis eſſe putatur.Et deus hæc quidem dicens atq; promittens ſiluit.

De morte noe:& de filiis eius. CAPI. VIII.

NOe uero cū uixiſſet poſt diluuiū trecentis & quīquaginta annis:omne tēpus fœliciter agens mortuus eſt anno uitæ ſuæ nongenteſimo quinq̄geſimo. Nullus ergo ad uitam modernam:& annorum breuitatem quibus nūc uiuimus uitam conparans antiquoꝝ: putet falſaq; de illis ſūt dicta:& ex eo q; nūc uita tāto nō ducatur tēpore : credat neq; illos ad uitæ illius lōgitudiné ꝓueniſſe.Illi náq; cū eſſent religioſi:& ab ipſo deo facti:& cū eis pabula oportuniora ad maius tēpus exiſterēt ꝓparata:tātoꝝ annoꝝ circulis rite uiuebant. Deide ꝓpter uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter perſcrutabātur.i.aſtrologiā:& geometriā: deus eis amplius uiuēdi ſolacia cōdonauit:q̄ nunq̄ ante adiſcere potuiſſēt niſi ſexcētis uiuerent annis.Per tot eni annoꝝ curricula magnus annus ipleť.Teſtes aūt mei dicti ſunt:omnes qui antiquitatem apud græcos & barbaros cōſcribere maluerunt.Nā & manethon qui deſcriptionē fecit ægyptioꝝ:& Beroſus q chaldaica defloravit:& mochus & eſtius:ad hæc & Hieronymus ægyptius qui phœnicam diſpoſuerunt:concordant cum meis dictis.Iſiodus quoq; & egatheus:& hellanecus:& accuſilaus:& inter hos ephorus:& nicolaus i hiſtoriis ſuis memoriā faciūt ātiquorū annis mille uiuētiū.De his itaq; ſicut ſingulis gratū é:ita cōſideret.Filii aūt noe tres erāt Sem Cham & Iaphet:qui ante cētū annos diluuii fuerāt generati.Hi primū de mōtibus ad cāpeſtria deſcenderunt:ut habitaculū illic haberēt:& alios ualde metuentes ꝓpter diluuium ad cāpos deſcēdere : & ſegniter habentes:ab excelſis locis ad iferiora uenire cogerunt: q̄ppe ut eorū fiduciæ imitatores exiſterent.Et campus quidem in quo prius habitauerūt:ſennar appellatur.Deo autem iubēte eos ad crementum hominum peruenire diſperſi ſūt:ne iter ſe diſſenſiōes efficerēt:ſed ut multa terraꝝ habitātes ſpacia:abūdātia fructuū potiretur.Qui cū eēnt ieruditi:& deo obediētes exiſterēt : in calamitatibus icidētes:ſua grauiter peccata ſenſerūt.Et quia iuuētutis multitudíe feruebāt: rurſus eos deus a ſemetipſis migrare fecit:quoniā nō illius ꝓpitiatiōe putabāt ſe bona habere : ſed ꝓpriā fortitudiné ſibi putabāt cām eē diuitiaꝝ.Vnde appoſuerūt ut uolūtati dei obediētes exiſterent; putātes q; per iuidiā eius ab alterutris migrarētur:ut diuiſi facilius poſſent ſubiugari deo.

De nemroth filio chā:& de ædificatione turris:& de diſcordia diuerſaꝝ linguaꝝ. CAPI. IX.

IEcit aūté eos eē elatos ad iniuriā dei & cōremptū nēbroth filius cham:filii noe. Qui cum eſſet audacior & manufortiſſimus:ſuadebat eis:ut nō deo aſcriberent:quia hominibus ꝑ illū fœlicitas eueniret:ſed quod eis propria uirtute præberetur: & cognatos generis ſui ad cauſām tyrannidis aduxit:ſolus ipſe præſūmés homines a dei timore reuocare:& ſpem ſuam in propria uirtute reponere:ulciſiq; ſe dementes in deum putabant:interminantem ferre diluu um terræ.Ob quam cauſām turrim altiorem ædificanda ſuadebat:ubi aquæ non poſſet aſcendere.Multitudo autem prona erat:ut nembroth præceptionibus obediret:graue putantes ſeruitium obſequi deo;& turrim ædificabant in nullo ſua ſtudia deſerēntes.Sumebat ergo altitudo facilitatem:& pluſq̄ ſperare quis poſſet:multis manibus fabri cata creſcebat.Latitudo tamen ita erat fortiſſima:ut prope eam reſpicientibus longitudo uideretur imminui.Edificabatur autem ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac ſolueret aquis.Sic illos inſanientes deus intendens exterminare omnes nō decreuit:quomodo nec aliis dudum perditis formidabāt, ſed diſcordiam illis immiſit diuerſarum linguarum:ut per multas abſonaſq; uoces itellectu carere potuiſſent.Locus autem in quo turrim ædificabant: nunc babylon uocatur:dicta propter confuſionem quā circa locutionem ſuam tunc habuerūt.Hæ brei náq; babel confuſionem appellant.De hac uero turri diuerſiſq; uocibus hominum meminit & ſibylla dicens.Cum omnes homines unius uocis exiſterent:quidam turrim ædificauerunt excelſam:tāquā aſcenſuri per eam in cælum.Dīi uero imitentes uentos:euerterunt turrim: & uocem propriā unicuiq; partiti ſunt:propterea & uocatū contigit babylonam ciuitatem.De campo quoq; qui uocat ſennar in regione babylonis:meminit eſtius ita dicens.Qui de ſacerdotibus ſunt erepti:iouis ſacre ſumentes in ſennar babylonis uenerunt.

De diſperſione gentium in uniuerſas terras: poſt ædificationem turris. CAPI. X.

DIuiſit aūté poſt hæc diuerſitate linguarum migrationes agentes ubiq;:& terrā appræhēdētes unuſq;ſq; fœlicé:& ad quā eos deus deduceret:ita ut oīs terra ꝑ eos cōpleret: mediterranea ſimul atq; maritima.Quidā etiā nauibus trāſeuntes iſulas habitauerunt: unde & aliquæ gētes ab inſtitutoribus poſitas appellatiōes hactenus ſeruāt.Quidā uero placita ſibi noīa mutauerūt:alii autem ut ihabitatoribus clarius eē uiſū é : conuerſationé hoīum fecerunt.Græci tamé rei huius auctores:qui poſteris temporibus cōfortati:etiam antiquoꝝ gloriam propriam effecerunt:exornarunt & gentes noībus;ut eis ſapiens eſſe uidebāť: ornatum utiq; ponentes eorum reipublicæ uelut a ſe conſtitutæ.

De filiis iaphet filii noe:& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt CAPI. XI.

OVerunt autem noe filiis filii: quorum nomina propter honoré gētibus ipoſuerūt homines q; quācūq; terrā appræhēdere potuerūt. Iaphet ergo noe filius habuit filios .xii. Iſti habitauerūt regioné a tauro & aman montibus incipiété & ptingenté i aſiā: uſq; ad

flumen tantum. In europa uero terra gazirorꝫ cū nullus eorꝫ q̄ ſupradicti ſūt ibidē habitator exiſteret: gētes eius diuerſis ſe noībus appellabant. Qui nūc a grǣcis galathæ nūcupantᵉ: oli dicti ſūt gomoritæ quos gomer iſtituit. Magog uero magogas a ſe nominatos iſtituit: iſti a grǣcis ſcythæ ſūt appellati. Itē filiorꝫ iaphet madeus & ianus fuerūt: & ex madeo q̄dē ſūt gētes q̄ a grǣcis mediuocantᵉ: de iano uero oēs ionii helladiciq̄ deſcēdūt: q̄ & grǣci. Vnde & mare ionicū appellatᵉ. Cōdidit aūt iobel iobelos: q̄ noſtris tēporibus hyberes q̄ & hyſpani: a q̄bus poſtea celtiberi nūcupati ſūt. Moga uero primū dicebatᵉ: q̄ poſtea cappadocia: nūc ät cæſarea: a romāis ſortito hoc uocabulo ideſt a cæſare. Moſchū amorochū plātati ſūt q̄ nūc capadoces nūcupantᵉ: quorū antiquæ appellatiōis ſignū oſtēditᵉ. Ná ciuitas é apud eos q̄ hactenus modicha diciᵉ: oſtēdēs itelligere ualētibus: eo q̄ aliquādo oēs gētes regionis ipſius ita uocatæ ſūt. Thyras aūt thyrenſes appellauit ſuos quoꝫ prīceps fuit: a q̄bus grǣci traiū nomē cōmutauerūt. Tätæ ſiq̄dē gētes p̄ iaphet filios iſtitutæ ſūt. Gomer aūt habēte tres ſilios: aſtenegas quidē aſtinegos iſtituit: q̄ nūc regini uocantᵉ a grǣcis. Riphaat aūt ripheos: q̄ dicuntᵉ paflagones: tygrá uero tygrameos: q̄ friges a grǣcis ſūt nūcupati: Aiano iaphet filio & ipſo tres habente filios heliſas heliſeos uocauit eos quoꝫ princeps fuit: qui nūc ſunt eoli: tarſis uero tarſos: ſic enim antiquitus cilicia uocabatᵉ. Tarſus náq̄ apud eos maxima ciuitatum metropolis appellatur thau littera pro theta mutata. Cethim autem cethimam inſulam habuit: quæ nunc dicitur ciprus & ab ea omnes inſulæ: & maritima loca ceti hæbraice appellantᵉ. Teſtis enim eſt ſermonis mei una in cipro ciuitatum: quæ antiquam appellationem ualuit retinere. Cithis enim ab his qui ei grǣcum nomen impoſuerunt uocatur: neq̄ ſic fugiens ſcithii nomē. Iaphet itaq̄ filii ſeu nepotes has habuerunt gentes: quæ forſan ignorantur a grǣcis. Hoc ergo p̄dicens ad narrationem reuertar eorum unde digreſſus ſum. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem grǣci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq̄ enim prouinciæ noſtræ eſt huiuſmodi formis uti: ſed licet unum quidem ſcema: & finis nominum ſit unus: ultimas tamen nominum ſillabas aliter illi declinant. Noe itaq̄ apud eos nochus appellatur: & Abraam abramus: & ſic hæc forma in omni ſcemate cuſtoditur.

De filiis cham filii Noe: & de gentibus per eos inſtitutis. CAPI. XII.

Illii autem cham a prouincia ſyria & amá: & libano mōte cūctas terras obtinuerūt quæ cunq̄ ad mare ſuntᵉ poſitæ: appræhendentes etiá eas quæ uſq̄ ad occeanū ſūt: & ꝓprias facientes appellationes tamen alioꝫ quidem omnino perierunt: in alías uero aliorum trāſmutatæ & trāſformatæ nimis ignotæ ſūt. Quattuor enī filiis exiſtētibus chā: chuſo quidem nihil nocuit tempus. Nam ethiopes quorum princeps fuit hactenus: & a ſemetipſis: & ab omnibus aſianis chuſei uocitantur. Seruata uero etiam merſeis ſecundum appellationem priſca memoria. Egyptum n nq̄ merſin: & merſeos omnes uocamus ægyptios. Inſtituit autem & phut lybiam: phutos a ſe uocans prouinciales. Eſt autem & fluuius in mauritania prouincia: qui iſto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos grǣcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacēti prouincia quæ phut uocatur ei nomen impoſitum. Mutatum eſt autem ei nomen quod nunc eſt ab uno filiorum merſain: qui lybius dictus eſt. Poſt paululum quoq̄ dicemus & cauſām pro qua contigit affricam nominari. Chananeus uero quartus exiſtens filius Cham: quæ nunc iudæa uocatur inhabitans regionem a ſe chananeam appellauit. Fuerunt itaq̄ filii ex iſtus: chuſo quidem ſabas: ex quo ſabei: eiulas a quo eiulei: qui nunc getuli appellatur: ſabath ex quo ſabatheni: qui nominantur a grǣcis uſtabarri. Condidit etiam ſaba ſebathenos. Rā uero rameos inſtituit: & duos filios habuit: quorum iudas quidem ægyptiacam gētem heſperiorum inhabitans: iudæis cognomen ſuum reliquit: ſabas autem ſabatheos. Nembroth quoq̄ filius chuſi permanens apud babylonios: tyrannidem exercuit: ſicut a me primitus etiam declaratum eſt. Porro mēbroth cum eſſent octo filii: omnem terram a gaza ægyptum uſq̄ tenuerunt. Solius autem philiſtim cognomen prouincia cuſtodiuit: cuius partem grǣci paleſtinam appellāt. Ex aliis uero ideſt nomeo: & anamia: & iabim: ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit. Nedl autem & petroſim: & ceſlim: & cephytos: ultra nomina nihil ſcimus. Bello enī ethiopico de quo poſtea declarabimus, eorum ciuitates euerſæ ſūt. Erāt & chanaan filii ſichem: qui & ciuitatem ſui nominis ædificauit in fœnice. Sydon uero a grǣcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit: quæ etiam nunc eſt: & a prouincialibus amathi uocatur: macedoneſque eam ephaniam ab uno priſcorum nomine uocauerunt. Aratheus aradum inſulam habuit: eruceus autem arcem: quæ ī lybano poſita ē. De aliis uero. vii. ideſt Eugeo: Cytheo: Iebuſeo: Amorreo: Gergeſeo: Eueo: Sineo: Samareo: præter nomina in ſacris libris nihil habuimus. Hæbrei náq̄ eorum deſtruxere ciuitates: huiuſmodi eauſā calamitatibus appræhenſas.

Noe iebriatus: nudatus: irriſus: irriſorem filium maledictiōi ſubdit: fratribus eius maledictum patris effugientibus, CAPI. XIII.

Oe itaq̄ poſt inundationem terra ad propriá reuertente naturā: uenit ad opera. Et cū uineā in ea plantaſſet: uidens fructum in ea perfectum: uindemiauit: & ad uſum uino deducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt: nudatuſq̄

inhoneſte iacebat. Quem cum uidiſſet iunior filiorum: fratribus irridédū oſtendit. Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet: aliis quidem filiis fœlicitatē optauit. Cham uero propter cognitionem ſui non quidem maledixit: ſed eius proli: & aliis effugientibus maledictum: deus chananei filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis.

De filiis Sem filii noe: ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis: & de ortu abrae. CAPI. XIIII.

SEm uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati: qui uſq; ad occeanum ſeorſum habitant aſiam ab euphrate facientes initium. Elam ſiquidem elamites: qui pſarum ſunt principes dereliquit. Aſſur autem ninum conſtituit ciuitatem: & ſubiectos ſibi ſyros nominauit qui fuerunt ualde felices. Arphaxat autem qui nunc chaldæi uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum eſſet. Aran uero aramenos inſtituit: quos græci ſyros appellant. Quos autem nunc lydos uocant luth tūc ludos nominauit. Aran filiis. iiii. exiſtentibus. Cis quidem inſtituit trachonitidem: & damaſcum quæ media paleſtinæ ſyriæq; coniūcta eſt: armeniam otrus: geter batrianos: mes autē meſeneos quæ nūc arax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela: de quo natus eſt heber: a quo iudæos hæbreos i initio uocauerūt. Heber iectan genuit & phalech: dictus eſt autem phalech: quoniam ſecūdum diuiſionem habitationum natus eſt. Phalech diuiſionem hæbrei uocant. Iectan uero qui filius fuit heber: habuit filios: helinodath: ſaletha: ſormoth: iare: adoram: ugal: dehela: ſebal: abimahel: ſapha: ophir: ebila: iobal. Iſti a flumine cophino idiæ: & poſita circa ſyriæ loca q̄dā ihabitāt. Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiāt. Faciā uero de hæbreis quoq; ſermonē. Phalech enim filio heber: fuit quidē filius reu: huius aūt ſaruch: de quo nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit thares: qui fuit pater abraā. Hunc dicimus decimum eē a noe. Secundo autem anno & nonageſimo: ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt thares: & ſeptuageſimo anno genuit Abraam. Nachor cum eſſet uiginti & centum annorum genuit thare. De ſaruch autem Nachor naſcitur: circa annos triginta centum. Reu uero Saroch habuit cum eſſet annorum triginta centum. Hiſdem annis habuit phalech reu. Heber autem quarto & trigeſimo & centeſimo anno genuit Phalech: natus & ipſe de Sela: triceſimū ānum habente: atq; centeſimum: quem arphaxat genuit quinto triceſimo: & centeſimo anno natus. Sem filius arphaxat natus eſt poſt annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres nachor & aram. Quorū aram quidē filio derelicto Loth: & ſara: & Melcha: filiabus inter chaldæos mortuus eſt in ciuitate chaldæorum quæ dicitur Vr: & hactenus ſepulturæ eius oſtenditur. Dixerunt autem uxores fratris ſui filias: Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraam. Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldæorum propter luctum Aran: migrauerunt omnes in Charran meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientem ſepeliunt: cū uixiſſet annis ducētis quinq;. Recidebatur enim iā uita hominū: fiebatq; paulatim breuior uſq; ad generationem moyſi: poſtq̄ terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum: hos annos ſtatuente deo quātos & moyſen prouenit uixiſſe. Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filii. Vxui. Baus. Camuel. Zachama. Zaus. Zadephaus. Zadaphus. Bathuel. Iſti Nachor filii fuerunt legitimi. Thabeus aūt & Gadā: & Thaamaubas de cōcubina eius nati ſunt. Bathuel aūt: filio nachor nata ē Rebecca filia: & filius laban. &

ABraam ſecūdū præceptū domini de chaldæa migrat i chananeā. CAPI. XV.

BRaā uero Loth filiū fratris ſui Aran: uxoris ſuæ Saræ germanū adoptauit: filiū legitimum nō habens: dimiſitq; chaldæā cum ſeptuaginta & quinq; annorū eēt: deo iubēte ut migraret i chananeā: i qua etiā habitauit eāq; pli ſuæ reliquit: prudēs exiſtēs nimis & itelligēs i oībus rebus: & ſapiēs i his q̄ audierat: & de q̄buſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapiētie maior aliis fuit: & opinionē quū de deo tunc cūcti habebant: & inouare & imutare præualuit. Primus itaq; præſumpſit pronunciare deum creatorem unum eſſe cunctorum. Reliqua uero licet ad fœlicitatem poſt præceptum: præbentis ſingula quæq; dari: & non propria ſubſiſtere uirtute confeſſus eſt. Hæc cōiiciebat per terræ paſſionē & maris: & ea quæ contingunt circa ſolem & lunam: & ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis præſente & prouidentia ordinationis eorum cuncta diſponi dicebat: quibus quicunq; priuarentur manifeſti fierent: q; neq; ea quæ ad utilitatem nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerūt poſſidere quæ ſecundum iuuentutis fortitudinem miniſtrantur: cui bonum ſolūmodo eſt: honorem & actionē tribuere gratiarum. Propter quæ chaldæis & aliis meſopotamitis in eum conſurgentibus: migrationem eligens ſequi: per uoluntatem & adiutorium dei: terram chananeam late poſſedit: ubi collocatus altare ædificauit: & hoſtias imolauit deo. Meminit aūt patris noſtri abraā beroſus: nō quidem nominans eū: ſed ita dicens. Poſt diluuiū decima generatione apud chaldæos fuit quidā uir iuſtus & magnus: in cæleſtibus rebus expertus. Iechateus aūt etiā memoriā eius plus aliquid fecit. Librum enim de eo conficiens dereliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriarū ſic ait. Abraā regnauit i damaſco: ueniens aduena cum exercitu de terra quæ ſup babylonē dicitur chaldæorum. Igitur poſt nō multum tēpus exurgēs etiā de hac regione cū populo ſuo: terrā quæ tunc chananea: nunc uero iudæa dicitur habitauit: & hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti: de qui-

dus in alio libro quæ dicenda sunt explanabo. Abram nunc usq; in damascena ciuitate nomé habetur in gloria: & uicus ostenditur: qui ab eo habitatio dicitur abraam.

Abraam fame opprimente chananeam: egyptum ingreditur: ubi dignus & clarus habetur: disciplinâ arismetricæ: & astrologiæ: contradens ægyptiis: a quibus iterum regressus in chananeâ: partitur terram cum loth cognato suo. CAPI. XVI.

FAme uero posteris tpibus apprehendente chananeâ Abraâ ægyptios uiuere fœliciter audiens: ad eos pficisci tédebat: ut eoꝝ abúdátia pticipareť: & sacerdotũ simul auditor esset: & agnosceret quæ de diis exponerét: & aut meliores iuenés sequereť: aut eos sua prudentia in ornatũ melioré trásponeret: deducés pariter sarâ: metués aút uesaniâ ægyptioꝝ circa mulieres: ne rex eũ pp uxoré spém trucidaret hanc exqsiuit artẽ: ut se fratrem eius assimularet: sed & illâ hoc docens respondere eo q; sibi pdesse cõfideret. Qui cũ uenisset ægyptũ: ptulit Abrae q; ipse puiderat Tunc eni pulchritudo uxoris eius inotuit. Vnde & Pharao non sufficiens de his quæ de ipsâ dicebant ét ipsam inspicere festinauit: arbitratus se sarâ contingere posse. Sed deus ipediuit desideriũ eius iniustũ ægritudine scilicet: & tumultu cáꝝ. Cúq; p libertate sacrificareť: per irâ dei pestem sacerdotes aduenisse significabât: eo q; uxori pegrini iuriã uoluisset inferre. Ille uero ptimescens interrogauit Saram: ut diceret ipsa quæ esset: & ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritaté audisset: excusábat se apud Abraâ: dicens putasse sororé: & non eius uxorem: & festinasse circa eam cognationé facere sibi: & non iniuriæ causâ suum desiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit: & ut esset inter sapientissimos ægyptiorũ instituit: uirtutemq; eius & gloriâ ex hoc contigit esse clariorem. Nam cum essent ægyptii diuersis moribus complacentes: & ad inuicem leges proprias reprobantes: & a se propterea dissidentes: sibimet eos comparans & unumquemq; despiciens: uerba eorum inania: nihilq; uerum habentia demonstrabat. Erat igitur in ammiratione cunctorum tanq; uir sapiens: atq; paratus non solum ad intelligendum: sed ad satisfaciendum: & ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Arismetricam eis quoq; contulit: & quæ de astrologia sunt ipse quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in ægyptum hæc ægyptii penitus ignorabant. Achaldæis enim hæc plantata noscunť i egypto: unde etiam peruenisse noscuntur ad græcos. Et cum uenisset in chananeam: partitus est terram cum Loth. Dum pastores eorum iurgia inter se facerent propter loca pasturæ: electiõem tũc atq; conditionem concessit Loth. Sumens itaq; ipse partem ab eo relictam: habitauit in ciuitate ebron: quæ est antiquior annis septem: ciuitate egyptia prothanide. Loth igitur terram quæ é posita in campo circa iordanem fluuium habitauit: non longe a ciuitate sodomorum: quæ tũc iam erat bona: nunc autem probatur exterminata uoluntate dei. Quam cãm loco proprio designabo.

Sodomite congressi cum assyriis prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur: cum quibus loth captiuus abducitur. CAPI. XVII.

VLlo nanq; tpe assyriis asiã obtinétibus: reges sodomitaꝝ ualde florebât diuitiis: & iuuẽtute multa: qbus erant q; reges: eoꝝ puinciã gubernátes: Ballas. Baleas: Sinnabarus Sinoborus: & Ballinoꝝ: rex. Singuli nanq; eoꝝ hébát ppriũ pricipatũ. Aduersũ quos cõgressi assyrii: & q̃ttuor ptes sui exercitus facientes: obsidebât eos. Dux erat unusq; suis ordinatus. Cõmisso igitur prælio uincétes assyrii: tributũ iposuerũt regibus sodomoꝝ. duodecim siquidem annis isti seruiétes: tributũ sibimet impositũ soluere passi sunt: tertiodecimo abstinuerunt. Quapropter exercitus assyrioꝝ sup eos aduenit: ducétibus simul exercitũ: Rabsido: Arioco: Chodorlaonio: Thadallo. Isti náq; & uniuersam dirupuerũt asiam: & gigantũ sobolẽ subuerterunt. Qui cũ uenissent sodomis: castra posuerũt in ualle quæ dicit puteus bituminis. Illo náq; tpe putei erant in eo loco. Nunc. n. exterminata ciuitate sodomoꝝ: uallis illa palus effecta est: quæ dicit assfatilis. i. bituminalis. de hac itaq; palude: rursus nõ post multa dicemus. Sodomitis igit cũ assyriis congressis: & prælio forti commisso: multi quidem eorum mortui: reliqui uero captiui ducti sunt: cum quibus & loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

Abraâ irrués in assyrios: loth & captiuos sodomitaꝝ eripuit: cui regresso occurrit rex sodomitarũ: & melchisedech rex solimoꝝ: deide accepto pmisso diuio de posteritate: genuit ismael: ipseq; circũcisus est præcipiente domino: & ismael: totaq; domus eius. CAP. XVIII.

ABraâ cũ audisset calamitaté eius: timor simul de loth cognato eius: & misericordia i eũ ingressa est pp sodomitas atq; amicos uicinos. Et cũ festinaret eis ferre solatiũ: nõ tardauit sed accessit: & qnta nocte irruens sup assyrios circa dan: sic. n. alter iordanis fons appellať: & inueniens eos anteq; armarenť: alios qdé in lectulis cõstitutos occidit: qui neq; suspectionẽ cladis haberent: alii uero nondũ in soporé cõuersi: p ebrietate pugnare nõ ualétes effugerunt. Abraâ aút psequés eos expoliatos usq; ad terrâ damascenoꝝ: ostendens uictoriã nõ in multitudine: nec in plurimis manibus eé: sed confidentiã pugnatoꝝ & fortitudiné pualere i deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecẽtis decé & octo uernaculis & tribus amicis tantũ exercitũ superauit. quicúq; igitur hostiũ manus effugerunt: inglorii sunt reuersi. Abraam autem captiuos

eripiens ſodomitarum qui capti fuerant ab aſſyriis:cum pace reuerſus eſt.Occurrit ergo ei rex ſodomorum ad colloquendum:in loco qui uocatur uallis regia:in uia ſolime ciuitatis Suſcepitq; eum rex melchiſedech:quod ſignificat rex iuſtus:& erat utiq;& ſine dubio talis:ita ut ppter hāc cauſam etiam ſacerdos dei eſſet ſolimorum. Quam ciuitatem poſtea hieroſolymam uocauerunt. Miniſtrauit autem iſte melchiſedech Abraam exercitui xenia:& multam abundātiam rerum opportunarum ſimul exhibuit:& ſup epulas collaudare eum cæpit ac benedicere deum:qui ei ſubdiderat inimicos.Abraam uero dante ei etiam decimas ſpoliorum munus accepit.Rex autem ſodomorum prædam quidem de Abraam non poſcebat:homines uero qui eius eſſēt recipere præcabatur:quos ab aſſyriis eripuerat.Abraam ergo ait non hoc ſolum ſe facere:ſed nec aliam utilitatem ex illa habiturum prædā:niſi quæcūq; pro cibo ſeruorum eius impenſa uidebantur : partem uero quandam amicis ſuis fore præbendam qui cum eo pugnabant:quorum primus eſcol uocabatur:ner alius:mābre tertius.Laudans igitur uirtutem eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiam. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cum nondum eſſet qui ei ſuccederet:erat eni adhuc ſine filio.Deus & filium ei promiſit generādū eē: & multā ex illo ſobolē:& proximam ſtellarum numero pro futurā . Et ille quidē hæc audiēs:deo ſacrificium obtulit:ab eo iuſſus hoc facere.Erat enī huiuſmodi ſacrificiū:uitula triēnis: & capra triennis:& aries ſimiliter triennis:& turtur & colūba:quæ diuidi iuſſerat:auiū uero nihil diuiſū eſt:& anteq̄ conſtitueretur ara altibus ſuper uolantibus pro concupiſcētia ſanguinis uox affuit diuina:ſignificās malignos proli eius uicinos fore annis quadrigētis in ægypto:in quibus afflictī ſuper eſſent inimicis: & uicētes bello chananeos:habituri eſſent eoꝝ terras & ciuitates .Abraam igitur habitauit quidē circa luzā quæ uocat' ogygi.Eſt enim regio chananeoꝝ nō longe ab ebrō ciuitate.Et cum grauiter haberet ſup nō pariente muliere: deprecatus eſt deum:ut ei ſobolē maſculi cōdonaret:deo igitur iubente:uti cōfideret pro aliis omnibus bonis in quibus a meſopotamia eductus fuerat:etiā filios ꝓmiſit ei futuros.Tūc ſara p̄cipiēte deo unā ācillaꝝ cui nomē erat agar:ægyptiā genere:collocauit ei tāq̄ ex ea filios habitura. Et cū concepiſſet ācilla:iniuriā facere ſaræ præſumpſit:quaſi rex foret filius:qui ex ea fuerat procreatus. Hāc dū Abraā pro uindicta ſaræ tradidiſſet:fugā meditata eſt:& afflictiones non ſuſtinens deprecata eſt deum:ut eius miſereretur occurritq; per deſertum eunti diuinus angelus:iubēs eam ad dominos remeare: & uitā habituram potiorem caſte uiuentem.Tunc nanq; eo ꝙ in dominam ſuperba ingrataq; fuerat:mala talia pertuliſſe:quæ ſi inobediens eſſet deo:& longius abſcederet:eam perire dicebat:ſi uero rediret:fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi.His obediens illa : ueniam a domini reuerſa impetrauit:& poſt non multa peperit iſmael:ac ſi quis dicat: a deo nobilitatem:eo ꝙ exaudierit preces Abraam.Itaq; cum ſex annorum eſſet & octoginta:natus eſt ei iſmael quem prædiximus. In nonageſimonono autem anno eodem conſtituto apparuit deus:promittens quod filius ei de ſara naſceretur:iuſſitq; eum uocari yſaac: ſignificans gentes magnas ex eo futuras:& reges:& qa pugnantes omnem terram chananeam a ſydone uſque ad ægypti terminos obtinerent:præcepit: ut genus quod ei naſceretur:aliis non miſceretur : ſuaque genitali circuncidere :& hoc faciēdum octaua die poſt partum. Cauſam uero circunciſionis noſtræ in aliis indicabo . Conſulenti autem Abraam:utrum iſmael uiueret longeuus:ſignificauit deus eum patrem gētium fore magnarum. Et Abraam quidem in his gratias agens:repente circunciſus eſt:& omnes qui apud eum erant: & puer pariter iſmael qui die illa tredecim erat annoꝝ.ipſe uero nonaginta & nouē annos habebat.

De abraā quō tres angelos ſuſcepit:a qbus audiuit &ſaram filium piturā:& ſodomitaꝝ euerſionē:& de loth:qui & ipſe ſuſcepit angelos hoſpicio:& de euerſione ſodomoꝝ ſimulq; de eruptiōe loth cū tota domo eius:& quomodo uxor loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis:cum reſpicit ciuitatē pereuntem:& de cōmixtione filiarum cum patre. CAPI. XIX

IN ipſo ſcilicet tēpore ſodomitæ diuitiis & abūdātia pecuniaꝝ elati:hoibus cōtumeliam faciebant:& erāt ipii circa deum:ut nequaq̄ recordarent beneficioꝝ eius auerſiq; ſūt a ſuſceptione peregrinoꝝ:& circa eos affectus habere deſtiterūt.Exaſpatus igit' i his deus:diſpoſuit punire eoꝝ ſupbiā:& ciuitatē eoꝝ ſubuertere:regionēq; cūctā ſimul exterminare.ita ut neq; plātatio neq; fructus ultra ex ea cōſurgeret. Cū hæc de ſodomitis deus decreuiſſet explere:ābraā reſpiciēs tres āgelos:dū ſederet ad ilicē mābre circa ianuas domus ſuæ: putaretq; eē peregrinos:cōſurgēs amplexatus ē.& ibidē eos retinēs:rogabat quatenus xenia eis ipartirēt.Quibus annuentibus:panes repente de ſimilia præcepit fieri. & occidens uitulum & aſſans : eis obtulit ſub quercu iacentibus.At illi ei gloriam præbuerunt.Et cum adhuc comederent : de muliere requirebant ubi eſſet ſara.Quo dicente intus eam eſſe:uenturos ſe in futuꝝ eē dixerūt: & inuenturos eam iam matrem exiſtere.In hoc uero ſubridente muliere: & ipoſſibile ſibi fore filiū hēre dicēte.cū ipſa qdē nonaginta ānoꝝ eſſet:uir aūt eius cētū.tūc illi iā nō ſe celare cōtinuerunt:ſed pronunciauerunt ſemetipſos angelos dei eē:& ꝙ miſſi ſunt ut unus ſignificaret de filio duo uero ſodomitas euerterent.Hæc audiens Abraam doluit ſuper ſodomitis : exurgenſq; deum. deprecatus eſt : ne iuſtos & bonos ſimul perderet cum malignis . Deo uero dicente : nullum

ſodomitarum eſſe bonum.nam ſi inter eos eſſent.x.ex omnibus:remitteret peccati ſuppliciũ. Abraam quidem ceſſauit:angeli uero in ciuitatem ſodomã peruenerũt.quos loth pro ſuſceptione rogabat:cum eſſet circa peregrinos ualde humanus:& Abraam benignitatis diſcipulus. Sodomite uero reſpicientes iuuẽculos nimio uultus decore præcipuos: & apud loth eo ſucceſſiſſe cognoſcentes:ad uim & iniuriam eorum pulchritudinis ſunt conuerſi.Loth autem monente ut caſti eſſent:& nequaq̃ ad peregrinorum cõfuſionem accederent.ſed reuerentiã in eorum ſucceſſione haberent.q; ſi ita intẽperantes eſſent filias ſuas pro illis cõcupiſcentiæ eorum ſe præbiturum dicebat:neq; ſic quieuerunt.Deus ergo eoꝝ præſumptionibus indignatus: alios equidem excecauit:ita ut nõ poſſent ad ingreſſum domus accedere:& ſodomitaꝝ oẽm populum peſtifere mortẽ damnauit.Loth itaq; deo dicente ei futuram ſodomorũ pernicié : ereptus eſt cum coniuge filiabus duas aſſumens:quæ adhuc uirgines erant.Sponſi egredi contẽnentes:conſuetudiné hanc uerboꝝ loth eſſe dixerunt.Deus ergo imiſit gladium in ciuitatem:eãq; cum habitatoribus concremauit: terrãq; ſimili exterminauit incendio.ſicut dudum a me dictum eſt:cum bellũ iudaicũ deſcripſiſſem.Vxor autem loth deſcendens:cum reſpiceret ſæpius ciuitatem:& eius curam haberet:interdicente deo ne hoc faceret:in ſtatuam ſalis conuerſa dinoſcitur.Vidi ſiquidem eam:hactenus enĩ manet.Fugit autem ille cum filiabus:in paruo quodam agro ſe continẽs ab igne liberato.qui locus ſegor hactenus appellatur.ſic enim hæbrei modicum uocant.Illic igitur de ſolatione hoium: & inopia ciborum afflictus habitabat.Virgines autem omne genus humanum exterminatũ exiſtimantes:cuicunq; miſceri uoluerint ſe licere credebant.hoc autem faciebant ne deficeret genus humanum.Fuerunt igitur filii de ſeniore quidem moab:ac ſiquis dicat ex patre. iunior autẽ genuit ãmon:quod nomen ſignificat filius generis.Et inſtituerunt:alter quidem moabitas:quorum hactenus magna gens eſt.alter uero ãmonitas:utraq; enim gens eſt in ualle ſyriæ.Et loth quidem huiuſmodi eſſe contigit de ſodomitis egreſſurum.

Quomodo Abraã migrauit in gerara:& Abimelech adamauit Saram uxorem abraæ:ſed correptus a domino:reddidit eam ipſi intactam: & de natiuitate yſaac. CAPI. XX.

ABraam uero migrauit in gerara paleſtinæ:in loco ſororis ſarã habens:ſimilia prioribus ſimulans pro timore.Metuebat enim abimelech locorum regem: qui etiam cum adamaſſet ſaram credens eam ſe poſſe corrũpere:propter concupiſcentiam in ægritudiné incidit dei uoluntate.medicisq; deſperantibus eum:conſoporatus per ſomnium ne cõtumeliam faceret uxori peregrini iubetur.Et aliquantulũ leuigatus:amicis expoſuit:q; deus ægritudinem hanc ei intulerat pro ultione peregrini:ut eius uxorem ſine iniuria cõſeruaret: quod nõ ſororem eam haberet idem:ſed lege iunctam uxorem:& promiſiſſet præbiturũ ſe ei de cetero ſoſpitatem:ſi pro uxore ille ſine timore conſiſteret.Et cum hæc dixiſſet: Abraam amicis ſuadentibus euocauit:nihilq; ulterius eundem coniugi quaſi aliquid turpe paſſuram formidare præcepit: deum eius habere curam dicens:cuius auxilio uxorem ſuam permanẽtem ſine iniuria reputaret. Deo enim proteſtante conſcientiaq; mulieris:dicebat neq; eam ſe ab initio appetiſſe ſi uxorem eé ſciſſet:ſed tanq̃ pro ſorore ſeductum rogabat:ut mitis circa eum eſſet:& deum ei propicium faceret:& ſi apud eum manere uellet:omnem ubertatem ei conferret. uolenti uero diſcedere : danda munera rerum omnium:quibus ad eum indigens aduenĩſſet.Hæc illo dicente: abraam non ſe de cognatione mulieris mentitum eſſe dicebat:fratris eam filiam referẽs & eo q; præter hoc figmẽtum aduentum ſuum non fuiſſe ſecurum arbitraretur:nec eſſe ſuam culpam in illius ægritudine predicabat:& debere regem habere de ſalute fidutiã paratũq; ſe manere apud eum dicebat. Abimelech autem & terram cum tribuit & pecunias conſtituerunt inter ſe:ut ſine dolo cõuerſarẽtur:facientes ad quẽdam puteũ fœdus:quẽ berſabee uocant:quod fœdus putei poterit dici:ſic.n. hactenus a puincialibus noiatur.Poſt non multũ uero tpis natus eſt filius Abraam de Sara: ſicut fuerat ei a deo p̃dictũ:quẽ noiauit Yſaac:quod ſignificat riſum.Nam eo q; Sara riſerat dicẽte domino q; pateret:nec iam p̃ fenectute ſperaret partũ.iõ filius ita uocatur.Hæc itaq; annos tũc agebat nonaginta.Abraam uero centũ.Natus eſt ergo filius utroq; ſene:quem repente poſt dies octo circunciderunt.& ex illo poſt totidem diem mos eſt iudæorum circũciſiones efficere. Arabes autem poſt annos.xiii.circũciduntur eo q; Iſmael gentem eorum inſtituit filius Abraæ de concubina.hoc fuerit tempore circũciſus de quo certiſſime omne tempus exponam.

Quõ Abraã monente ſara:& p̃cipiente domino emiſit a ſe agar cũ filio iſmaele CAP. XXI.

SAra natũ de ancilla agar primitus diligebat Iſmael:nihil in eo fauoris iminuẽs quem utiq; q̃ſi ꝓpriũ filiũ:& ꝓcipatus nutriebat heredẽ. Yſaac aũt filio ꝓcreato: nõ dignabatur eũ cũ Iſmael nutrire cũ ſenior eẽt:eũq; poſſet opprimere patre moriẽte. Suadebat ergo Abraæ:ut eũ in aliã regionẽ cũ matre tranſmitteret.Ille uero in intio ſuã non appoſuit uoluntatẽ ad ea q̃ Sara fieri feſtinabat:crudele nimis arbitratus puulũ filiũ cũ muliere & neceſſariis idigentes abiicere. Poſtea uero cũ deo placuiſſet ad q̃ Sara p̃cipiebat cõſentiẽs : matri tradidit Iſmaelẽ q nondũ a ſe poterat gubernari & aquã i utre & panẽ ferẽté iuſſit abire:quo itineris neceſſitas ip̃aret.Dũ ergo abeũti neceſſaria deficerẽt:erãt in malis:cũ eẽt aqua

difficilis: & exponés puerũ ſub arbore quadã ptrahentẽ animã ne ea ꝑſẽte deficeret: poſt abſceſſit. Ad quã ueniẽs diuinus angelus dixit ei adeſſe fontẽ & mõuit: ut puideret puerũ & recrearet dicẽs grãdia eẽ ei cõferẽda de pueri ſoſpitate. Illa cõfidẽs de promiſſionibus & ſtudẽs alere puerꝝ adhibendo curã: declinauit erũnas. Cũ uero puer ad uirilẽ pueniſſet ætatẽ: uxor ei cõiũcta ẽ ægyptia genere: unde erat ipſa antiqtus oriũda: de qua filii Iſmaeli nati ſũt. xii. Nabaioth: Darus. Abdeilus. Marſamus. Maſmarus. Ydumas. Maſmiſus. Quodamus. Themaſus. Iechurus. Naphleſus. Cadomas. Iſti náꝫ oẽm terrã ab euſrate ad mare rubrũ poſitã uſq; tenuerũt. Nabathea nominãtes puiciã. Sunt aũt iſti q gẽtẽ. Arabicã ſecũdũ tribũ ab eis uocãt & ꝓpter uirtutẽ eoꝝ: & ꝓpter Abraæ dignitatẽ. Yſaac aũt filiũ ſuũ pater Abraã diligebat cũ eẽt unigenitus: eiq; a deo ꝓ munere in ſenectute cõceſſus. Prouocabat enĩ ad fauorẽ amorẽq; ſuũ ipſe potius puer parẽtes: eo quia omni uirtute ſtuduerit: & parẽtũ haberet ſollicitudinem: & affectum circa dei religionem.

Abraam accepit mandatum a domino de immolatione yſaac. CAPI. XXII.

ABraam aũt cum fœlicitatẽ ſuã filio legittimo relicturus eẽt morti uicinus hoc dei uolũtate ꝓmeruit. Qui tẽtare uolẽs religionẽ eius: apparuit ei: cũcta quæ præſtitiſſet dinumerãs. & quoniã hoſtiũ melior fuiſſet effectus: & ꝑfẽtẽ fœlicitatẽ eo ſtudio ꝓcepiſſet: & yſaac filiũ habuiſſet: eundẽ filiũ eius ſibi ſacra imolatione ꝓcepit offerri: in mõte nomine morim eleuatũ: ara ibidẽ collocata: ſic enĩ apparitura religionẽ eius: ſi etiã ſaluti filii ꝓponeret quod deo placeret. Abraam autem in nullo iuſtum eſſe decernens non obediri deo: ſed cunctos ei miniſtrare debere: tanq; eius prouidentia uiuãt omnes quibus eſt ipſe propitius celans cõiugem dei præceptum: & quam ipſe habuiſſet de nece filii uoluntatem: ſed neq; ſeruorum cuiq; hoc palam faciẽs: ne forte deo parere prohiberetur: ſumens yſaac cum duobus ſeruis: & quæ erãt ad ſacrificium neceſſaria imponens aſino ibat ad montem: & duobus quidem diebus iter cum eo ſerui fecerunt. Tertia uero cum iam circa locum montis eſſent: reliquos in campo relinquens q; cum eo erant: cum ſolo filio uenit ad montem: in quo templum rex dauid poſtea collocauit. Portabant autem cætera ſecum ſacrificio neceſſaria: ꝓtẽr uictimam. Yſaac uero cum præſentem fœlicitatem eius ſtudio percepiſſet: cunq; quinq; & uiginti eſſet annorum: alta re conſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater: cum uictima deeſſet. Ille autem dicebat deum ad præbẽdũ hoc idoneum: qui etiam quæ non ſunt abundanter hominibus cõdonauit: & ea quæ ſunt ab his qui in ſemetipſis cõfiderẽt poſſet auferre daturũ & illi uictimã: ſi ꝓpitius ad ſacrificiũ ſuũ dignaret accedere. Dum ergo altare fuiſſet conſtructũ: & ligna ſup ipoſita: & oĩa præparata dicit ad filiũ. O puer: quem inumeris uotis a deo optaui mihi cõferri: & dũ pueniſſes ad uitã: nihil eſt qđ p alimẽto tuo nõ feci: neq; me fœlicioré arbitrabar: niſi cũ te uideré ad uirilẽ iuuẽtutẽ pueniſſe: & moriẽs te ſucceſſoré mei honoris: & pricipatus relinq̃re cũ gauderẽ: qui dei uolũtate tuus pater ſũ factus dẽnuo ſecũdũ eius placitũ te repono: hanc fortiter portari dicatõnẽ. Deo; náꝫ te cædo; q; hũc honorẽ a nobis dignat accipe: eo q; placitus mihi: fuit: ac ꝓ oĩa ſuffragator. Natus ergo fœliciter morere: nõ cõi mõ hãc uitã egrediens: ſed a patre ꝓprio oblatus deo patri cunctoꝝ ob legitimũ ſacrificiũ. Reor enĩ quia te dignũ iudicaueriꝫ: nec egritudine: nec bello: nec qualibet alia paſſione quæ ſolent hominibus accidere ex hac uita liberare: ſed cũ orationibns & ſacrificiis animã tuam ſuſcipere: & apud ſe nihilominus obtinere: eritq; de cetero mei curam habens: ſenectutemq; regens: qua gratia maxime te nutriebam: hæc mihi deo ſcilicet pro te præbituro. Yſaac autem habens patrem fortiſſimum: ſapientiaq; delectatus: & libẽtiſſime eius ſermones accipiens: ait: qa neq; iuſtum eſſet: ut initio naſcereturꝫ: ſi dei & patris iudiciũ eẽt refutaturus: aut non ſe monſtraret amborum uolũtatibus præparatum: quando liceret ſolo patre hæc uolẽte facere: ſi non obediret eẽt iniuſtum. Hoc dicens acceſſit ad cedẽ: pariter & ad altare. Sed idẽ opus infirmatũ ẽ: offerẽte deo impedimentum. Clamauit ergo noĩatim deus abraam: ſuſpendẽs eũ a nece filii. Non enim quaſi ſanguinẽ deſideraret humanũ: necẽ filii ſe ei iperaſſe dicebat: neq; cuius patrẽ eũ fecerat: hũc ei auferre cũ tanta ipietate poſcebat: ſed eius mẽtẽ probare ſe uelle: ſi etiã talia iuſſus audiret. Cognoſcẽs uero eius obedientiã: & excellentiã religionis intendẽs delectari qdẽ ſe in his quæ ei præbuerat: nec unquã fraudandũ: eũ omni cura dicebat: & genus eius honorãdũ futurũq; filiũ eius lõgeuum fœliciterq; uicturũ in oĩbus bonis præbiturũq; ſe magnũ ſoboli eius principatũ: atq; genus eoꝝ: & multis gentibus & diuitiis eſſe conſtituendũ: & memoriã ſempiternã generis eius principibus affuturam: chananeãq; terrã filios eius armis poſſeſſuros: & exemplũ boni futuros cunctis hominibus. Hæc cũ dixiſſet deus arietem ad ſacrificium produxit ex improuiſo. Illi uero ꝓter ſpẽ ſemet ipſos amplexantes: quippe qui bonoꝝ taliũ ꝓmiſiones audirent oſculabãtur. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſũt ad ſarã fœliciterq; degebant cuncta quæ uellent eis præbente deo.

De morte ſara & ſepultura ipſius: poſt cuius mortẽ Abraã accepit cetturã uxorẽ. CA. XXIII.

ET ſara nõ quidẽ multo tẽpore defuncta eſt: cũ uixiſſet annis cẽtũ uigitiſeptẽ: ſepultaq; eſt in hebrõ ꝓmittẽtibus chananeis: ſepulcrũq; eius publice factũ ẽ: Abraã emẽte agrũ ſiclis quadringẽtis: a quodã ephron de hebrõ: & ſepulchra ſibi Abraã & eius ſoboli cõſtituit. Poſt hæc autem abraam duxit uxorẽ nomine cethurã ex qua ei filii. vi nati ſũt

& ad labores ualidi:& ſapientia cauti:zambri:iezar:madan:magiani:ieſuoch:& eſue. Nati ſunt etiã his filii:& eſue quidem ſabbati fuit & dadá.Huic uero fuerint aſurim & iacuſim:& iomni.Madan autẽ habuit aphan:& apher& noch:& abida:& helda.His omnibus filiis filiorũq; natis Abraam ex propriis dona prebuit:qui & trogodíten appræhenderunt :& fœliceem arabiam:inquantum in mare rubrum pertingit.Dicitur autem:quia dũ apher caſtra fixiſſet in libiam:& filiorum eius filii habitaſſent in ea terram illam ex illius nomine affricam uocauerũt.Teſtatur meo ſermoni alexander q dicitur polihyſtor:ideſt multarũ hiſtoriarũ:ſic dicés.Cledemus ãt ppheta q & malchus: ſcribés hiſtoriã iudæorũ:ſicut etiã moyſes legiſlator eorũ retulit:ait: qa de cethura abraæ fuerũt filii multi.Dicit ãt eorũ ét noía tria:epheran:ſurin: iaphran & de ſurin qdé aſſyriã nuncupatã:ex duobus autem reliquis iaphran & epheran:ciuitatẽ abiran prouinciamq; affricam nuncupatã: his auxilium præbuiſſe herculem in libia:& duxiſſe uxorem:filiam iepharan nomine ecbeá: & genuiſſe ex ea dodorum filium cuius filius phoron :ex quo barbari ſorophacinominãtur.

Quomodo yſaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. CAPI. .XXIIII.

Saac aũt iam circa.xl.annos conſtituto a patre Abraã ut uxorẽ duceret rebeccã q̃ fuit reptis fratris eius nachor:filia batuelis:ſenioré ſeruorũ ſuorũ miſit ad ſpõſandã eã magnis fidei ſacramentis obſtrictũ:qđ hoc more faciebãt:ſub fœmore manũ mittẽtes deíde iuocãtes deũ:in teſtimoniũ futurorũ .Miſit aũt & munera ibidẽ cõmonétibus quæ apud illos rariora eſſẽt:aut nec omnino repirẽtur in illa regione. Qui tpe multo uadés : eo q̃ ſit iter agẽtibus:dira meſopotamia:hyeme qdẽ ꝓpter luti ꝓfunditatẽ:æſtate uero ꝓpter aquæ defectionẽ:iſup etiã latronibus ibidẽ cõmanẽtibus:quos diffugere nõ eſſet facile:niſi ꝓuidẽtia uiatoribus inhereret:uenit in ciuitatẽ carrenorũ.Et cũ eſſet in ſuburbanis uirgines uidit plures eũtes ad aquã orauitq; deũ:ut rebecca ob quã deſpõſandã filio eũ miſit Abraã:ſi ſecũdũ uolũtatẽ eius eẽnt nuptiæ celebrãdæ:inter illas ita cognoſceretur:ut aliis qdẽ aquã poſcẽti negãtibus illa præberet: & ille qdẽ hanc uoluntatem habens:uenit ad puteũ:rogauitq; uirgines:ut potum ei præberẽt.Illis aũt auertẽtibus ſe idicãtibuſq; aquam domi portare : & nõ præbere illi: quæ utiq; difficile poſſit hauriri.una ex illis omnibus icrepãs eas ꝓ peregrino q̃ſi nõ eſſet hominibus ad illas aliquãdo cõmunio:quia neq; aquã participaret egeno:ſola ei præbuit abũdanter.Ille aũt in ſpẽ omniũ reꝝ ueniens:uolens cognoſcere ueritatẽ laudabat eius nobilitatẽ:atq; benignitatẽ: qa etiã cũ ſuo labore egẽtibus ſufficiẽtiã ꝓbere minie declinaſſet:iterrogabat uero:de qbus pentibus eẽt:optauitq; qđ illi gratiſſimũ foret:ut in domũ boni uiri ueniret:filios ei pitura germanos.Illa uero neq; hæc inuidit uolẽti cognoſcere:ſed & genus idicauit:& rebecca iquit ego dicor:pater aũt:batuhel fuit:ſed ille iã defũctus ẽ:laban uero frater ẽ noſter:q & domui proſpicit ſimul & matri:& moe uirginitatis ſollicitudinẽ gerit.Ille gaudebat de his quæ facta fuerãt atq; dicta:deũ ita uidés ſuo itineri clare ꝓſpicere:& ꝓferés redimicula: & alia pariter ornamẽta : qbus uirgines decet uti:dedit puellæ. ut ei cã populi hæc retributio foret & honor :iuſtũ eẽ dicés:ut talia mererẽ quæ fuerit bona ꝓuer:uirgines uniuerſas.Poſcebat aũt ſuccedere apud eos:quãdo ad eã ítegrius aliter puenire neq; ret: ſibi eẽ cautius:q̃ quibus iã uidebaẽ expertus & conicere ex ea matris fratriſq; clemẽtiã:& q̃ nihil eẽt eorum uirtuti difficile:neq; ſe eos grauatuꝝ ſed mercedẽ pegrinationis ꝓbituꝝ:& ꝓpriis expẽſis uſuꝝ eẽ dicebat.Illa uero de pentũ qdẽ ſuorũ clemẽtia recte eũ aſſeruit arbitratũ:culpauit aũt de mercedis uerbo:cũ oía ſine mercede eẽt habiturus.Sed ut nũciaret prius laban:quo pmittẽte accerſiẽdũ eẽ dicebat.Quod cũ factũ fuiſſet:pegrinus adductus ẽ:& camelos qdẽ ſumẽtes q erãt labã famuli:eis diligẽtiã adhibebãt:ipſe uero cœnaturus cũ eo ígrediebaẽ:& poſt cœnã ad eũ matrẽq; puellæ locutuſq; ẽ dicés.Abraã tharæ q eſt filius:ueſter uero cognatus nachor .n. horũ mulier puerorũ auus ueſter ex eodẽ patre uel matre miſit ad uos:petẽs ut hãc puellã filio ſuo uxorẽ detis iungendã:qui ſolus ẽ ei legitimus:in oĩbus bonis enutritus:cui poſſibile qdẽ fuit fœliciſſimã ide mulierẽ ei copulare:ſed noluit.Honorãs aũt genus nuptias poſtulat:cuius ſtudiũ ac uolũtatẽ nolite cõtẽnere.Dei eni uolũtate alia numq̃ ꝓter ꝓſpera p iter cõtigerũt:& puellã citius & ueſtrã inueni domũ.Dũ ꝓximus eẽm ciuitati:uirgines uidés plurimas ueniẽtes ad puteũ:orauí ut in iſtã icideréq; & factũ ẽ.Nuptias ergo diui na ꝓſciẽtia deſpõſatas uos quoq; firmate.Illi uero p ea quæ eis fuerãt ſecũdæ collata diſpõne diuiæ uolũtatis itellexerũt:miſerũtq; ſicut petebat uirginẽ quã duxit yſaac potitus omniũ reꝝ Abraæ.Nam qui fuerũt de cethura nati:exíde migrauerunt. Abraam moritur:& ſepelitur in ebron cum ſara coniuge ſua. CAPI. .XXV.

Oſt paululũ uero tẽporis mortuus ẽ ét Abraã:uir qdẽ omni uirtute ſũmus: & digne a deo, ꝓ ſtudio qđ circa eũ habuerat honoratus.Vixit ãt oẽ tẽpus ſuũ annis cẽtũ ſeptuagintaquinq;:& in ebron cum ſara coniuge ſua a ſuis filiis yſaac & Iſmaele ſepultus eſt.

De conceptu uel partu rebeccæ:& quomodo yſaac peregrinatus eſt in gerariis tempore famis:& quia cum ſenuiſſet :& caligarent oculi eius.benedixit iacob cum putaret ſe benedicere eſau. CAPI. XXVI.

Orro poſt morté abraã cõcepit uxor yſaac:cuius uẽtre nimis intumeſcente:hæſitãs cõſuluit deũ:reſpõditq; gemínos parituram ſore rebeccã:& in omnibus gentibus eſſe no-

minãdos:maioris ãt primatũ eẽ minuẽdũ.Pepit ergo paulatim ſecũdũ diuinũ eloq̃um geminos filios:quoꝝ ſenior ut credimus a capite uſq; ad pedes erat uehementer hirſutus quẽ iunior ꝓcedẽtem tenebat a planta.Diligebat pater ſenioré q̃dẽ qui uocabatur Eſau ſecũdũ ethimologiã pilosꝝ hæbrei náq; capilaturã ſeiron dicũt:Iacob aũt iunior carus erat genitrici.Fame uero ſuperueniẽte dũ placuiſſet yſaac:ut iret in ægyptũ ubertuoſã ualde prouinciã:pergebat in geraris deo præcipiẽte.Hũc ſuſcepit rex Abimelech pro muneribus & amiciciis Abraam:Et cũ multo circa eũ fauore fuiſſet uſus initio:in hoc permanere ſẽper inuidia faciente eſt prohibitus.Videns nanq; deum in yſaac eſſe præſentem:& tanto eum fouentem expulit eum.Ille uero huiuſmodi inuidia tentatus per abimelech tunc equidẽ diſceſſit in agrũ:qui dicitur Pharan.i.cõuallis non longe a geraris:ubi cum foderet puteũ:irruentes paſtores in lite cõgreſſi ſunt:prohibentes illud opus ꝑpleti:quo nolẽte contendere prætualuiſſe uidebãtur.Diſcedentes aũt alium fodiebat:quem etiã aliis iniuriã facientibus quibuſdam abimelech paſtoribus relinquens:abſceſſit expectans bonæ uoluntatis gratiorem licentiam.Quod dum eſſet ei ſponte conceſſum:ut puteum ſine prohitione foderet roboth puteum apellauit:quod nomen ſignificat ſpacioſum.Priorum uero alius quidem Eſcon appellat:quod poteſt dici litigium:alius uero ſuennam:quod nomen ſignificat ꝓinimicitias :yſaac itaq; rex magnitudine pullulabat. Abimelech autem contra ſe creſcere putans yſaac:propter hoc q̃ cũ eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicicia nihil ei prodeſſet:conuerſo yſaac ad ultionem eorum quæ uidebantur eſſe perpeſſus:amicicias rurſus cum eo firmauit: & unũ ad hunc ſuorum ducum philocum nomine deſtinauit.Et cũ omnia quæ popoſcerat abimelech meruiſſet propter yſaac bonitatem qui recenti iracundiæ priſcam gratiam in ſe: inq; patrẽ ſuũ habitam præpoſuerat: tulit eum in propria yſaac uero filius Eſau circa quem maximum habebat pater affectum:cum eſſet annoꝝ.xl.duxit uxores agamidã edonis filiam:& alybamin euſebonis uiroꝝ inter chananeos ualde potentiũ:ſemetipſum faciens dominum in poteſtate nuptiarũ:& neq; patris conſiliũ ſumens:quod nec permiſiſſet yſaac:ſi in eius uoluntate iaceret:nõ.n.libenter habebat ad proninciales ſuam copulare cognationem. Nolens ergo moleſtus eẽ filio:ut iuberet eũ a mulieribus abſtinere:tacere decreuit.Cum ſenex autem eſſet:& aſpectum penitus non haberet uocans Eſau : & ſenectutem indicans:q; & pro cæcitate & paſſione uiſus impedimentum ei iam eſſet deo ſeruire iuſſit eum egredi ad uenandum:ut dum caperet q̃cunq; potuiſſet:ei præpararet ad cœnã poſtquam domino ſuplicaret:ut auxiliator ei in omni uita: & coopator exiſteret:incertũq; eſſe dicens: quando etiã moriretur:& ante hoc eis ſe præbituꝝ:ut deũ propiciũ eius orationibus habere mereretur.Et Eſau quidem ad uenationem egreſſus eſt.Rebecca uero deum ꝓ fauore Iacob rogabat:& præter yſaac uolũtatem: iuſſit hædos ei occidere: cœnamq; præparare. Iacob miniſtrabat matri ei ſemper obediens.Cum uero fuiſſet parata cœna hædi pelle brachia cũ uoluit Iacob ut pater ꝓpter pilos eẽ crederet Eſau.Nã cũ in oĩbus aliis ſimilarent eo q; eſſet gemini in hoc tãtũmodo differebãt:trepiduſq; iacob ne anteq̃ fierẽt orationes reptus in hac caliditate:patrẽ ut cõtraria faceret irritaret : ꝓferebat patri cœnã.Yſaac uero ſentiẽs uocé Iacob proprio eũ nomine uocitabat. Illo autẽ brachiũ porrigente cui pellẽ circundederat : contingens eũ yſaac ait.Voce qdẽ iacob proximus ſecundũ pellis uero profunditatẽ Eſau uideris eſſe:nihilq; ſuſpicãs mali cũ cœnaſſet cõuerſus eſt ad orationes & dei preces. Domine inquit omniũ ſæculoꝝ & creator uniuerſæ ſubſtantiæ tu patri meo conceſſiſti magnam fortitudinem bonorũ:& me dignũ rebus præſentibus effeciſti:& ex me procedentibus promiſiſti adiutorẽ:& propicium : & datorẽ te ſẽper meliorum.Hæc ergo confirma:& noli me deſpicere propter præſentem neceſſitatẽ: ꝓpter quam & præcipue a te depoſco:& hunc filium propicius ſerua mihi:& ab omni malo ſine paſſiõe cuſtodi:dãs ei fœlicem uitam:poſſeſſionemq; bonorum:quorumcunq; tibi poteſtas eſt præbere. Fac eum metuendum equidem inimicis:amicis honorabilem atq; gratiſſimũ. Et ille quidem arbitratus pro Eſau ſe orationes efficere:rogabat deum.Mox autem ut ceſſauit a benedictione:aſſuit Eſau:yſaac ſentiens quod egerat:ceſſabat. Eſau uero petebat ſimilia quæ fratri iam fuerant collata.Patre negante:eo q; omnes in Iacob fuiſſent orationes expẽſæ luctum agebat:q; eſſet oratiõe fruſtratus:eiuſq; lachrymis afflictus pater:eo q; circa uenationem & fortitudinem corporis eſſet aptus in armis & omnibus operibus Eſau probabilem fore dicebat:eumq; fructum earum rerũ:& gloriam ſempiternã:etiã genus quod ab eo deſcenderet habituꝝ:fratri uero eſſe ſeruituꝝ.

Iacob timens fratrem fugit ad laban in meſopotamiam:ubi filias Laban Lyam & Rachel accepit uxores:cum ancillis earum bala & zelpha:ex quibus filios.xii. genuit:& unam filiam : quæ regreſſo iacob de meſopotamia ad chananeam:uiolata eſt a ſichem filio emmor regis ſicimorum: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percuſſerunt in ore gladii CAPI. XXVIII.

Acob aũt metuẽté fratré ulciſci ſe ĩ illo uolẽté mater eripuit.Marito aũt ſuaſit:ut Iacob de meſopotamia cognatã ſuã daret uxoré:cũ iã iſmaelis patrui filiã baſamin: Eſau uxoré cõiugé accepiſſet.Nõ.n.deuoti erãt chananei circa yſaac ĩ ꝓbus eius bellis ualde grauati: cũ barenati cepiſſet:circa quã ꝑcipue laborauerat.Iacob aũt ĩ meſopotamiam miſſus a matre propter nuptias filiæ Laban eius germani : permittente yſaac nuptias celebra-

nico q̃ fuiſſet ei uxoris conſilio perſuaſum per chanaheã pr̃perabat: & propter odium prouincia-
lium: apud nullum quidẽ ſuccedere uoluit: ſed ſub diuo iacebat: caput ſuum lapidibus ſubditis ſup-
ponens: ibiq̃ per ſomnium uidit huiuſcemodi viſionem: aſtitiſſe ſibi ſcalam a terra pertingentem
ad cælum: & per eam deſcendentes figuras: honeſtiorem naturam habentes quam hoſes: & ad ulti
mum ſuper eam deum manifeſte ſibimet apparentem: nominatimq̃ uocãté: & huiuſmodi uerba fa
cientem. Iacob cum patris boni ſis filius: & aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te in
præſentibus non oportet: ſed ſperare meliora: etenim opulentiſſima tibi maximoq̃ bonorum me
ſolatio erit ubiq̃ præſentia. Abraam itaq̃ ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum: &
patrem tuum: cunctis fœlicem oſtendi: quorum non minorem partem in te quoq̃ reponam. Con-
fidens ergo ex hoc itinere tuo proficiſcere me protegente ſecurus. Impetrabis enĩ nuptias ad quas
valde feſtinas: eruntq̃ tibi filij boni quorum multitudo numero maior erit: & potentiores filios de
relinquent: quibus ego huius terræ dominatum condonabo: eorumq̃ filiis qui replebũt omnẽ quã
ſol reſpicit terram ſimul & maria. Sed neq̃ ullum periculum timeas: nec laborum multitudinẽ me-
as: me prouidente ꝓ ĩa quæ tibi conferenda ſũt: & in præſẽtibus: & multomagis in proſperis. Hæc
itaq̃ deus iacob prædixit: ille uero lætus effectus in his quæ uiderat: fuerantq̃ promiſſa: clarificauit
illos lapides: quippe cũ tantoq̃ bonoq̃ illic factũ ei ſuiſſet alloquiũ: uotũq̃ fecit imolatusq̃ ſe ſup
eos: ſi acquirés uitã ĩpaſſibilẽ remearet: ideoq̃ ꝓmiſſũ exoluit denuo remeãs. Nã & ipſũ agrũ hono-
rãdũ eſſe decreuit: eiq̃ bethel nomẽ ĩpoſuit quod diuinas diuitias latina lĩgua ſignificat. Procedens
ad meſopotamiã lõgo tẽpore uenit ĩ carrã: paſtoreſq̃ ĩ ſũburbanis ĩueniẽs: & pueros adoleſcẽtulos
ac uirgines ad quendã puteũ aquã hauriturос: morabat cũ eis potũ quærẽs: & uerba cũ eis faciens
percũctabaturq̃ ab eis ſi noſcẽt quendã laban: adhuc ſi ſupereſſet. Illi uero oẽs ſe nouiſſe dixerunt:
talẽq̃ uirũ eſſe q̃ ignorari nõ poſſit: eiuſq̃ filiã una cũ eis gregẽ paſcere: quã mirabant nõ eſſe præ-
ſentẽ: dicẽtes ei. Ab ipſa ĩtegrius agnoſcere poteris: quæcũq̃ de illo audire deſideras. Hæc itaq̃ illis
dicẽtibus aſtitit puella cũ paſtoribus: qui una deſcenderãt: eiq̃ iacob oſtẽderũt dicẽtes. Peregrinus
iſte uenit de patre tuo cõſulẽs. Illa uero læta facta per infantiã propter iacob præſentiã: requirebat
eum quis eẽt & ad eos unde ueniſſet: & qua cauſa adductus fuiſſet: orabatq̃ ſimul ut eẽt poſſibile
præſtandi ei quibus ueniſſet egens. Iacob autem non propter cognationis cauſam: neq̃ propter fa-
uorem præſentem: ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat: pulchritudinem eius talẽ eſſe conſpicies
ut paucæ mulierũ ita floterent: & ait. Mihi ad te & patrẽ tuũ: ſi tamen tu filia es laban familiaritas
eſt & antiqua mea tuaq̃ generatione conſiſtens: de Thare enim abraam & aram & nachor filii ſunt
progreſſi. Batuel tuus auus filius eſt nachor. De Abraam autem & Sara quæ nata eſt de aran: yſaac
pater meus eſt. Vicinum & nouũ cognationis pignus inuicẽ poſſidemus. Rebecca autẽ mea mater:
laban tui patris ſoror eſt ex eodem ſimul patre & matre progenita. Conſobrini ſiquidẽ ſumus ego
& tu. Nunc ueniens amplector uos: antiquãq̃ nobilitatem renouaturus aſſiſto. Illa uero recordata
ſicut iuuenibus accidere ſolet quæ præaudiſſet a patre de Rebecca: & parentes ſciens nomẽ eius de
ſideranter audire: pr opter paternum fauorem ad lachrymas adducta eſt: & amplexata iacob. Quem
cum oſculata fuiſſet: perducere maxima delectatione optabat ad patrem: omnibuſq̃ domeſticis me-
moriam matris eius eſſe dicebat: intenditq̃ ei totius boni retributionem: eũq̃ ad patrem iam ueni
re iubebat: & ſequi ſe præcedentem: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.
Hæc dicens ducebat eum ad laban. Cognituſq̃ ab auunculo: & ipſe ſine formidine inter amicos
erat & illis delectationem maternam conferebat inopinabiliter eis oſtenſus. Poſt non paucos itaq̃
dies laban gaudere ſe quidem in eius maxime præſentia: & ultra quam indicare poſſit ſermone di-
cebat cauſam pro qua ueniſſet: patrem matremq̃ ſenes derelinquens: & eius præſentiæ ſolatiis indi-
gentes ab eo quærebat: præbiturumq̃ ſe omnia quibus opus haberet promiſit. Iacob autem omnẽ
ei cauſam narrabat: dicens yſaac fuiſſe geminos filios: ſe: & eſau: quem dum pro paternis oratiõibus
matris ſapientia fefelliſſet: illum ſe interficere uoluiſſe dicebat: tanquam ablato ſibi a deo regnor
& bonis quæ pater optaſſet: & hanc fuiſſe cauſam ſuæ præſentiæ: materno mandato factæ. Omni-
bus enim inquit nobis ſũt fratres: ſed mater amplius illius cognationem metuens: ita mihi proſpe-
xit: q̃ utiq̃ ſolum meæ puericie munimen iudicauit. Vnde deum reſpiciens in præſentibus ſum ſe-
curus. Laban autem & propter parentes eius promiſit omnem ſe ei participare clementiam: & pro-
pter matrem pro cuius fauore licet abſentis ſtudium ſuum circa eum ſe dicebat oſtendere: gregis
ſcilicet curam eum habiturum conſtituere ſe dicebat: & præponendum his exoptabat: uoluntatẽq̃
ad proprios remeare parentes cum talibus donis & honoribus dimittendum qualibus talis cogna-
tus iuſte promeritus eſſet. Iacob libenter hæc audiens: donec eſſet quidem apud eos: hunc laborem
ferre gratiſſime ſe reſpondit: mercedem uero pro tali labore Rachel nuptias poſtulauit: cum etiam
propter alia honore digno haberetur: & maxime quod miniſtra eius fuiſſet aduentus. Amor nanq̃
puellæ cum huiuſmodi uerba facere compellebat. Laban gauiſus in his annuit ei puellæ nuptias:
nec alium generum meliorem ſibi optaſſe: ſi tamen apud eum aliquãtum maneret tempus ad cha-
naneos non ſe miſſurum filiam: quando etiam de ſororis cura penitentiam agere ſe dicebat q̃ eam
ibidem direxiſſet. Cum uero iacob hoc fieri conſentiret: ſeptem promiſit annos: tantum enim ſo-

cero iudicauit miniſtrandum:uirtutis ſuæ prebens experimentum ut quis eſſet magis agnoſceretur Laban ſuſcipiens ſermonem tempore tranſacto prepoſuit epulas nuptiarum. Nocte ergo ſuperueniente: ignorante iacob collocauit ei alteram filiarum Lyam ſeniorem: & non decoram aſpectu ille uero per ebrietatem nocte ei permixtus. die facto apud laban de iniuſtitia querebatur: Qui dam ueniam neceſſitati poſcebat: ob quá talia gefferat:non enim per malignitaté ei lyam dediſſe ſed alia maiore cauſa uictum ſe hoc feciſſe dicebat:quæ tamé impedire nõ poſſet:ſed amáti daturũ ſe eã poſt ſeptẽ annos alios promittebat. Conſenſit ergo iacob:nihil.ſaliud ei amor puellæ facere permittebat: & præteritis aliis ſeptẽ ánis rachel accepit uxoré. Erát ambabus míſtræ quas dederat pater: zelpha quidé lye.Rachel aũt bala non quidé ancillæ:ſed ſubditæ. Et lyæ magna erat ſollicitudo de amore uiri: quẽ habebat circa ſororem ſperabatq; ſe exiſtentibus filiis honorandá:& exorabat continue deũ:natoq; maſculo filio & propter hoc cõuerſo ad eã uiro ruben filiũ nominauit: eo quia dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus: hoc enim ſignificat iſtud nomen. Habuit aũt poſt tempora ét alios tres filios:ſimeon: quod nomé ſignificat exaudibilem ei fuiſſe deum:deinde leui quaſi firmator ſocietatis:poſt hunc iudam quod gratiarum ſignificat actionem. Rachel autẽ metuens ne propter copiam partus ſororis minorem apud uirum partem haberet collocauit cum Iacob ſuam famulam balam ex qua naſcitur dan: quod a deo iudicatum latina ſignificat lingua & poſt hũc neptalim tanq; ex machinationibus:eo q; contra partus ſororis copiam arte fuerat uſa.Hoc & lya fecit contra opus ſororis denuo machinata:collocauit ei & ipſa ſuam famulam:& natus eſt de zelpha filius gad.quod quis potuerit appellare fortuitum:& poſt hunc aſer:quod beatificũ poterit dici: qui lyæ gloriam cumulauit. Cum autem ruben ſenior filioq; lyæ matri mandragore mala portaret:rachel aſpiciens dari ſibi poſcebat:quia cupierat cibũ:illa non conſentiente:ſed ſufficere ei dicente:q; eam uiri honore priuaſſet:rachel mitigans ſororis iram conceſſura ſe ei dicebat:ut cum ea uir illa nocte maneret.Qua hoc percipiente munus Iacob cũ lya dormiuit. Rurſus ergo nati ei filii ſunt: yſachar quidem quod ſignificat mercede factum:zabulon quod indicat fauoris pignus ad eã. Nata eſt autẽ & filia dina. Poſt hæc tempora natus eſt & rachel filius Ioſeph: quod ſignificat augmentũ alicuius faciendum.Hoc ergo omne tempus quod ſũt anni uiginti paſcebat ſoceri greges. Poſt hoc rogabat ut ſumptis uxoribus ab eo diſcederet. Socero hoc non permitente latenter hoc facere cogitabat:uxores requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem diſcedere libenter dicentibus rachel & ſimulachra deorum quos collere patria lex erat pariter furata cum lya ſorore fugiebat & utriuſq; pueri:& puellæ cum filiis: & quicũq; poſſeſſio eis erat. Ducebat etiam grægum medietatẽ non reſpiciente laban.Rachel deorum ſimulachra portabat:licet docuiſſet eã Iacob huiuſmodi deorum honorem ſpernendum:ut ſi compræhenderentur ſequente patre ueniam illa ad hæc cõfugiés impetraret. Laban autem poſt primum diem cognoſcés Iacob diſceſſũ ſimul & filiaq; multũ malo animo perſequebatur maxima uirtute circundatus: & ſeptima die in quodá colle procul eos collocatos iuenit:& tunc quidẽ quia erat ueſpera requieuit.Viſio ergo ei apparuit monens:quatenus ſinens generũ atq; filias cõgeſcere:nihil in eos p furore præſumere:ſed ut pacta faceret cũ Iacob: q; ſi eius conténens paucitatem: aggrederetur cum eo pugnare ei auxilium dicebat illa uiſio præbitura.Laban aũt dum huiuſcemodi ei factum a deo fuiſſet alloquiũ: orto die Iacob euocans & manifeſtans ei uiſionem: cui credens ad talia declinaſſet:cœpit eum culpare dicens:quõ eum & pauperẽ uenientem ad ſe:& omnium ſuſciperet indigentẽ: eiq; cunctá poſſeſſioni s ſuæ ubertaté præbuerit. Nam & filias meas inquit coniunxi tibi:fauorem tuum circa nos per hæc agendum eſſe confidens: tu uero neq; matris tuæ aut cõmunionis quá circa me per cognationem habes:neq; uxorũ quas duxiſti pudorẽ gerens:neq; filiorum quorum ſum auus:lege apud me uſus es belli: poſſeſſioné meam quidem auferens:filiabus autẽ genitorem ſuum fugere perſuadens: ſacra quoq; paterna diripiens: domi utiq; portaturus: quæ & a meis parentibus honorata ſunt:& a me religione ipſa coluntur:& hæc quidẽ quæ nec expugnátes ſuos inimicos faciũt:tu perpetraſti cognatus:& ſororis quidé meæ filius:filiarum uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaquam dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban: ita ſatiſfaciebat Iacob dicens.Ego non ſolũ deum patriæ deſideraui: ſed etiam omnes una cognatos:& poſt tantũ tempus dignum eſt me ad propria remeare.Pro præda uero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quæ a me cuſtodita & facta maiora ſunt:quõ in hoc iuſtitia non priuaris:cũ mihi ingratus exiſtis. Cur partem eius paruam abſumentes abſceſſimus.Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt:ſed iuſta deuotione quam ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe competere. Sequuntur non tantum me quantum filios.& hæc quidem ipſe dicebatne aliquod gereretur in congruũ:quæ rebatur autem accuſationem quam faciebat: quia cum matris eius uideretur eſſe germanus: & filias ei iunxiſſet:imperiis eum uulneraſſet aſperrimis.xx.annis eum detinens:& alia quidem nuptiarum occaſione feciſſet: quæ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet:peiora tamen facta poſt nuptias:quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter laban uſus eſt Iacob. Videns enim ei deum ad quodcunq; uoluiſſet eſſe præſtabilem promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet: interdum quicquid album procederet; aliquando uero quæq; nigra naſcerentur.Creſcente ſub no-

mine iacob græcum partu aliquando quidem fidem de præſenti non cuſtodiebat:aliquando aũt in alterum annum præbiturum ſe eſſe dicebat:eo q̃ multitudine græcum uideret eum abũdare: cum in futuro tãtum fore potius deſperaret:fallebatq; rurſus in his quæ nata conſpiceret. De ſacris autem furatis iuſſit inquiſitionem fieri.Cum accepiſſet ergo laban perſcrutandi poteſtatem: rachel hoc audiens poſuit ydola ĩ ſtratorio cameli qui portabat eã:& ſedẽs naturalẽ ſibimet purgationẽ dicebat imminere.Et laban quidem ceſſauit amplius perſcrutari: nõ credens q̃ cum tali paſſione ad ydola accederet: fecitq; cum iacob fœdus:in nullo eoꝝ quæ geſta fuerant memoriã habiturus:ſed & ille filias ſuas ſe dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt ſuper mõtes quoſdam :ĩ quibus columnam ſtatuerunt ſub climate araꝫ:unde collis ipſe dicitur. galaath:ex quo hactenus terrã galaditen appellant.Et cum factis pactionibus immolaſſent:laban quidem reuerſus eſt:iacob in chananeam procedente:ſubĩde uiſiones apparebant : de futuro ei ſpem optimam pollicẽtes. Et locũ illum quidem appellauit dei caſtra.Volẽs autem noſſe quid cogitaret eius frater: ſingula cognitutus cum integritate præmiſit:metuenſq; propter priſcam ſuſpitionem:præcepit his quos mittebat ut diceret eſau:quia iacob putans iniuſtum eſſe ut hic te iraſcente conuiueret: de prouincia ſponte diſceſſit:& nunc ſufficiens tempus eſſe putans reconciliationis reuerſus eſt ducens uxores & filios:cum diuitiis acquiſitis:& cũ præcioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus: quod maximũ bonum fore iudicat:ut cum fratre fruatur his quæ ei ſunt a diuinitate collata. Et illi quidẽ hæc iudicauerunt.Eſau uero lætus effectus: fratri cum quadringẽtis occurrit armatis. Iacob audiens uenire eum in occurſum ſibi cum tantis armatis expauit. Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cõmiſit & prouidentiam rerum præſentium fecit:quatenus & ipſe ſuũ ſine paſſione ſeruaret: inimiciſq; prævaleret ſi aliquod iniuſtum facere uoluiſſent. Diſtribuens ergo qui cum eo erant: alios equidem præmittebat:alios aũt poſt tergum proxime ſequi iubebat:ut ſi uim paterent qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre refugium ſequẽtes haberẽt: & omnes qui cũ eo erant hoc modo diſponens:miſit quoſdã fratri munera deportantes. Erant iumenta quæ mittebantur:& quadrupedum multitudo uariorum:quæ grata ſuſcipientibus forent:eo q̃ illi rarius hæc haberent. Mittebant aũt diuerſis uicibus ut frequẽter aduenientes multi eẽ putarent. Placabat ergo p̃ dona iraꝫ eius:ſi adhuc aliqua idignatio remanſiſſet:ſed etiã ſermonibus blãdis iubebat uti:quos mittebat ad eũ.Hæc diſponẽs per totũ diẽ nocte ueniẽte mouebat ſuos.Cũq; fluuiũ quẽdã trãſiſſet nomine iabos:Iacob ibi remanenti uiſio quædã apparuit:cũ qua luctabat:illa utiq; uiſiõe initiũ certaminis faciẽte:q̃ etiã uoce uſa ẽ:ſimul & uerbis:letariq; eum in his monẽs quæ facta uidebant: nec modico ſe ꝓualuiſſe crederet:ſed grãdẽ angelũ dei uiciſſe:& hoc ſignũ arbitrari magnoꝝ ſibi fore bonorum:& q̃ nũq̃ eius deſereret genus:nec fortioré hominũ quẽq̃ illius eſſe uirtutis:præcepitq; eũ uocari iſrahel:quod hæbraica lingua ſignificat reluctãté angelo ſacro.Hæc igit iacob poſcente illa uiſio prædicebat.Qui ſentiens angelũ dei eſſe:rogabat:ut quã parté hiturus eſſet ei ſignificaret.Et uiſio quidẽ cũ iſta dixiſſet diſparuit.Letatus autẽ iacob in his phanuel locũ denominauit.Cũq; ei pp certamẽ dolor fuiſſet factus circa neruũ latũ :& ipe abſtinuit eo cibo: & pp illũ neq; nob.s ẽ comeſtibilis.Proximũ iã audiẽs eẽ fratré iuſſit p̃cedere utrãq; cõiugẽ ſeorſũ cum ancillis:filiis:ut de lõge cõſpicerẽt opa uirorum pugnantium:ſi hoc uoluiſſet eſau.Fratrem autem ſibi ꝓxime uenienté ipſe ſalutauit:nihil de eo doloſe cogitanté.Et eſau ãplexus eũ requirebat de multitudine filioꝝ & mulierum.Et cũ cognouiſſet:ipſe quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob ergo excuſante eos de iumẽtoꝝ labore: eſau diſceſſit in ſeir:illic.n.commorabatur:appellauitq; uillã de ſua.ſ.hirſuta capillatura.Iacob autẽ uenit ad ſcenas.i.ad tabernacula q̃ hactenus ſic uocantur.Vnde in ſicimiã quoq; profectus eſt:quæ ciuitas ẽ chananeoꝝ. Sicimitis autem ſolennitatẽ agentibus:dina quæ fuit filia iacob:ſola tranſiuit ad ciuitatem:emptura ornamẽtũ puicialiũ mulierum. Vidẽs ergo ſichem regis emmor filius:eam corrupit abreptam:& amore cõfectus deprecatur patrem: ut ei puellam acciperet in uxorem.Ille uero conſentiens uenit ad iacob ſupplicans ut filio ſuo ſichem dinam lege contingeret. Iacob igitur neq; cõtradicere ualẽs pp dignitatẽ ſupplicãtis:neq; legitimũ iudicans alienigene filiã copulare petit concedẽdum ſibi ſpacium: ut deliberaret de quibus poſcebat.Abſceſſit ergo rex ſperãs iacob nuptias filio ſuo conceſſurum. Iacob aũt indicans filiis:& corruptionẽ ſororis & ſupplicatiõem emmor : petebat cogitandum eẽ quid fieret:& plurimi quidẽ tacebant:conſilium non iueniẽtes.Symeõ uero & leui puellæ fratres ex matre eadẽ nati:huiuſmõi ſibi cõſtituerunt actionem adiuicẽ: ut cũ eſſet feſtiuitas & ſicimite requie:& epulis uterent: incunctanter primis cuſtodiis aſiſtẽtes dormientes occiderent: & uenientes in ciuitatem interf cerent omnem maſculum:& regẽ cum eis & filium eius:ſoliſq; parcerẽt mulieribus.Hæc efficientes p̃ter cõſciẽtiam patris reuocauerũt dinã.Iacob aũt factorum magnitudinem admiranti:& filiis iraſcẽti deus aſiſtens:iuſſit eũ confidere:& purificantem tabernaculæ ſacrificia celebrare : quæ prius cum iret in meſopotamiam pro ſomni apparitione deo uouerat. Cum igitur purgaret ſuos laban deos inuenit neq; n.ſciebat a rachel furatos eſſe:& quia eos celaſſet in terra ſub arbore quadã:hos ergo ide tollẽs ſacrificabat in bethel ubi ſomniũ uiderat cũ meſopotamiã prius iret:hic enĩ profiſcẽs uenit in effrata: ubi rachel ex partu mortuã ſepeliuit

quæ ſola inter cognatos in ebrō honorē ſepulturæ habere non meruit. Et uidē flens filium ex ea natum beniamin appellauit:propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Iſti ſunt ergo filii Iacob omnes:maſculi quidē duodecim:fœmina uero una.Horū octo legitimi: de Iya ſex qdē:duo uero de rachel:q̄tuor āt de famulabus:bini ex utraq;:quorū & noīa ſupius dixi.

Moritur yſaac ī ebron:& ſepultura filiis ſuis:rebecca uxore prius defuncta. CAP. XXVIII.

VEnit ergo hinc in ciuitatem ebron poſitam inter chananeos.Illic aūt yſaac cōmorabatur:& paululū quidē pariter uixerunt.Rebeccā Iacob uiuā nō repperit. Moritur & yſaac:non poſt multū q̄ filius eius aduenit:& ſepultus eſt a filiis cū uxore in ebrō:ubi erat ſepultura eius pentū.Fuit ergo yſaac deo uir carus:& multa eius prouidentia dignus: poſt abraam ualde longeuus. Cunq; uixiſſet centum octuaginta quinq; annis: cum uirtute defunctus eſt.

Incipit liber ſecundus antiquitatis iudaicæ.

Quomodo eſau & Iacob yſaac filii habitacula diuiſerūt:& eſau quidem idumeam tenuit: Iacob autem chananeam. CAP. I.

POſt mortē uero yſaac filii eius inuicē tabernacula diuiſerunt:& non ea quæ acceperant tenuerunt:ſed eſau quidē ebron ciuitatē fratri dans habitabat in ſeīr: & in idumea regnabat: quā regionē a ſemetipſo ita uocauit. Edom enī noīatus eſt:quā nuncupationē huiuſmodi uenationis cā ſortitus ē.Aliquādo labore uenationis eſuriens rediebat:dū adhuc puer eſſet ætate:inuenienſq; fratrē lentem præparantē ſibi ad prandiū rubeū coloré nimis habentē:& propterea potius incitatus rogabat ut p̄beret ſibi cibū. Qui uendere ſibi primatū pp cibū per eius eſuriem cōpulit fratrem. Ille fame compulſus conceſſit cū ſacramento primatū. Quāobrem pp ruborē cibi a coetaneis infantiæ tpe edom uocatus eſt.Hæbrei nāq; edom rubeū dicunt.Et ideo regionē ſic appellauit:quā græci honeſtius idumeā denoīauerūt. Fuit aūt pater filiorum numero q̄nq; quorū hieus quidē & hielō:& chore ex una muliere ſūt geniti:oolibama nomine reliquorū uero eliphas quidē ex ada:rabuel aūt de baſemath ethei ſunt nati.Hieus quidē filii non fuerunt:heliphas uero fuerūt legittimi q̄nq;:themā:omath:ſepphu:gathan:cenes.Amalech enim naturalis non erat:de cōcubina thāna noīe p̄creatus:iſti ſiquidē habitauerūt in idumea quæ gobolitis eſt dicta & ab amelech amalechitis ē appellata.Cū enī aliquādo magna fuiſſet idumea: & in tota regione nomē integrū retineret:in patribus appellationē ab habitatoribus cōſeruabat. Contigit aūt iacob:ut ad tantā fœlicitatis magnitudinē p̄ueniret:quæ facile ab aliis apprēhendēdi non poſſit.Diuitiis enī cunctis p̄incialibus eminebat:& filiorū uirtutibus imitabilis & cōſpicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat:quādo illi ad opus manuū & laborū tollerantiam erant prompti:& ad intelligentiā præparati:in tantū uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curā: ut ēt ex his quæ triſtia uidebantur eſſ:bonorū ei præbereē ſublimitas:fecerit q; eum: & qui ex eo p̄creati ſunt auctores reuerſionis ex ægypto:quo patres noſtri huiuſmodi cā morati ſunt.

Quomodo Ioſeph iunior filiorum Iacob ſomniis ei demonſtrantibus fœlicitatem futuram inuidiam ſuſtinuerit fratrum. CAPI. II.

IOſeph ex rachel filiū ſuſcipiens iacob:& p̄pter honeſtatē corpis & animi uirtutem: cū utiq; aliis ſapientia p̄celleret:eū amplius aliis filiis diligebat.Huic ſiue paterna dilectio odium concitauit fratrū ſiue ſomnia. Quæ cū uidiſſet:patri & eis p̄tinus īdicauit:eo q; profectū eius anunciarent:cū ſępius celeūt horas:ēt ſuorū fœlicitates.Viſiōes quæ apparuerunt ioſeph erant huiuſmodi.Miſſus a patre cū fratribus ut colligerent meſſes : & maturas fruges:uidit nimis præc puā uiſionē:& ultra ea quæ ſolent p ſomnia p̄uenire.Q; uiſionē dum ſurrexit fratribus ſuis tanq; ſibi ſomniū diſcernentibus enarrauit:dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco:illorum uero concurrentes adorare eum:ſicut dominum ſerui.Illi intelligentes uirtutem eius:& rerum magnitudinem prædicere uiſionem:& contra ſe poteſtatem eius futuram:ioſeph quidem tanquam ignorātes ſomnia nihil explanauerūt:conſiliū uero fecerūt:ne ad p̄fectū ea quæ arbitrabant̄ accideret:& circa eū graues amplius exiſtebant.Impugnās aūt diuinitas eorū inuidiā:ſecūdā præſtitit ioſeph uiſionē multo mirabiliorē quā primā.Vidit enī ſolem ſimul & lunā & cæteras ſtellas in terrā deſcendere:& ſe adorare:quā uiſionē patri nihil de fratribus mali formidans:ēt his præſentibus indicauit: & interpretari ſibi quod hoc ſignificare uelit poſcebat.Ille uero ſomnio gaudens:cū expoſitionem mēte conſpiceret:& cum ſapientia non ſine conſideratione coniceret letabatur:magniſq; ſignificationibus fœlicitatem filio nunciabat:tempuſq; largiente deo futurum: quo a parentibus & fratribus eſſet honorandus:& adorari dignus:lunam quidem & ſolem patri & matri cōparans:eo q; illa augeat & nutriat uniuerſa:ille uero formet:& aliam fortitudinē præſtet:ſtellas uero fratribus: cū & ipſi.xi.eēnt:ſicut & ſtellæ uigorē a ſole & luna percipiētes.Et iacob quidē huiuſmodi nō inſipiēter diſcretionē protulit uiſionis.fratres uero Ioſeph uehementer ea q; ſunt predicta contriſtauerunt:& incitati aduerſus eum:uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habitu-

rum:& non quaſi de fratre gaudentes:dum etiam cum eo potuiſſent:his adipiſci bonis:nempe q̃ cognatione cõmunicarẽt:& fœlicitatis ſocii forẽt:interimere adoleſcẽtulũ ſunt aggreſſi.Cũq; hoc ſtatuiſſent conſilium ad perficiendum illud tendebant:in ſicimis abeuntes.Hæc autem prouincia paſtorum eſt ouium optima:& grægũ alimentis ualde copioſa. Quo dũ gtægum curã:haberent; & patrem ſcire non fecerunt:quia ibidem remoti eſſent. Ille ignorans hæc:eo q̃ nullus ad eum a græbibus aduenireț:qui quod eſſet uerum de filiis nunciaret:triſtemq; p illis animũ gerens:& in formidine conſtitutus miſit Ioſeph ad græges ut de fratribus ſuis agnoſceret: & quid agerent indicaret.Illi autem fratrẽ uidentes ad ſe uenire:gauiſi quidem ſunt: ſed non quaſi familiaris ſui p̃ſentia:& a patre directi:ſed quaſi ſuper inimico: & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internitionem ergo eius nolentes differre præſens tempus ꝓtinus acceſſerũt.Quos dũ ruben ſenior eorum inſpiceret ita conſpirare: & ad actum iam uideret unanimes: eos retinere tentabat magnitudinem præſumptionis:& ſcelus eis oſtendens :quia malignũ quidem deo & hominibus eſſet abhominabile etiam non conſanguineum hominem perimere:multo magis autem celeſtius eedem in fratrem ita perficere:quo.ſ.interfecto pater una perimereț:& mater in luctu ex filii non humana lege facta priuatione conſumeretur.Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperẽt qd ipſi paterentur mortuo ſibi filio:& iuuẽculo:& recederent a tali præſumptione deum timentes: qui inſpector ſimul & teſtis eſſet:& ab huiuſmodi actione recederent:penitentiamq; diligerent:& potius temperantiæ deſeruirent:nam accedentes ad hoc opus: omnem pœnã ꝓ fratris nece p̃ſoluerent:uidentes utiq; dei ꝓuidentiam ubiq; p̃ſentem:cui neq; qd in deſerto:neq; quod in ciuitatibus agitur eſt abſconſum:ubiq;cũq; enim homo eſt:oportet ſcire illic eſſe deum: ſed etiã cõſcientiã ſuã eos habituram inimicã in his præſumptiõibus edicebat:quã neq; bonã habẽtes aliq;:neq; talẽ qualis in eis tunc habitaret poſt mortem fratris effugerent.Adiiciebat dictis etiã hæc:quia fratrẽ neq; iniuſtũ aliquid facientẽ ſactũ eſſet occidere:bonũ eſſe uero etiã inimicis obliuiſci: ſi qd forte peccauerit:Ioſeph aũt in nullo malignũ circa eos extitiſſe:cur eũ occideret:cuius ætatis ifirmitatẽ mẽſurare deberẽt:quãdo ipſe eos& tutelã potius expectarent.Cauſã uero huius iteritus multo peiorẽ eorũ actionẽ faceret:eo q̃ propter iuuidiã futurorũ bonorum eum uita priuare niterentur: quibus bonis ſimul cum illo uterẽtur:eius cõmunioni pariter participantes: cum non extraneus ſed domeſticus eorum exiſteret:unde deberent ſua putare:quæcũq; Ioſeph largitas diuina conferret:ſed & iracundiam ſupernam propterea ſeueriorem ſibimet futuram: ſi eum qui a deo iudicatus fuerat dignus:occiderent: & auferrent deo eum cui eſſet talia donaturus. Et ruben quidem hæc dicens & his potiora ſupplicans:eos a fratricidio conabatur auertere.Cum uero in nullo eos mitiores uideret:ſed feſtinantes ad necem ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent.Nã ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere.Cum uero prætualuiſſent ut fratrem occiderent:dicebat non eſſe ualde futuros malos: ſi in his quæ nunc hortaretur obedirent in his enim eſſet & opus quo feſtinarent:non tamen huiuſmodi:ſed leuius in comparatione mali.Petebat eos manus quidem in fratrem non iniicere:ſed proiectum in lacum uicinum eum illic deſinerent mori:& ſcelus manuum ſuarum uel ita leuigari.Illis autem conſentientibus:ſumens ruben adoleſcentulum & caute ligans eum in lacũ cũ quiete depoſuit:erat enim ſine aqua.Et ille quidem dum hoc feciſſet abſceſſit quærens loca oportuna paſturæ.

Quomodo idem ipſe in Egyptum uenundatus a fratribus pp odium quod habebant in eũ:ſactuſq; inſignis & clarus:ibi fratres habuit ſubiectos. CAPI. .III.

Vdas autẽ qui & ipſe filius erat iacob uidẽs negociatores arabes ex iſmahelitarũ genere aromata:& onera ſyria portantes ægyptiis de galaath poſt diſceſſum rubẽ fratribus perſuaſit ut extrahentes Ioſeph uenderent arabis quo longius cõſtituto:uel ſi moreretț apud peregrinos:ipſi forẽt a ſcelere liberi.Hoc dũ placuiſſet:Ioſeph extrahẽtes:negociatoribus uendiderunt:præcio nũmorum.xxx.cum decẽ & ſex eſſet annorum.Rubẽ autẽ nocte ad lacum ueniens:latens fratres ut liberaret Ioſeph:dum clamante eo non reſponderet:metuens ne poſt abſceſſum eius interimerent eum culpabat fratres.Illis qd geſtum fuerat edicentibus:ceſſauit a luctu rubẽ. Cũq; hæc circa Ioſeph geſta uiderent a fratribus quid agerent poſtea ut extra ſuſpitionem patris ſierent exquirebant:tunicamq; qua uenerat indutus ad eos Ioſeph quã abſtulerant dum eum in lacum deponerent:placuit eis diſcerpere: & hirci ſanguine maculatam portare:patriq; monſtrare ut ei uideretur quaſi a beſtiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad ſene.Et cum ab eis de filii cognitione inquireret:dicebant ſe quidem Ioſeph neq; uid iſſe neq; ſi q̃ calamitas ei accidiſſet nouiſſe illam uero tunicam inueniſſe ſe ſanguine maculatam atq; diruptã & arbitrari ſe q̃ incidens in beſtias iter iſſet;ſi tamen ex tunica agnoſceretur:& ſi hac idutus fuiſſet de domo proficiſcens.Iacob autem cum prius in leuiori ſpe fuiſſet:tãq; forte prædato ſuo filio:hanc ip̃em deſeruit:cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum .Cognouerat enim ipſa ueſtitum cum properaret ad fratres:& uelud ſuper mortuum decætero uidebatur afflictus adoleſcentem lugens:& tanquam ſi unius filii pater eſſet:aliorumq; conſolatiõe priuaretur: ſic erat apud ſemetipſum male:prius fratribus eum eſtimans comparatum qui a beſtiis credebat

eſſe conſumptus. Sedebat ſacco ueſtitus:triſtitia grauiſſimus:ut neq; a filiis conſolationem ſumés leuior fuiſſet:neq; laborando doloribus interdicere prævaleret. Ioſeph autem uenditum a negociatoribus comparans putiphares uir ægyptius qui erat ſuper coquos regis pharonis : habebat in omni honore:doctrinamq; liberalium edocebat:& alii eum meliori cibo quam conueniret:ſeruili fortunæ iubebat:commiſitq; ei domeſticam curam.Ille uero cum his frueretur:uirtutem humilitatis quæ circa eum erat:neq; hac mutatione dereliquit:ſed oſtendit prudentiam cum certiſſime affuerit prævalere poſſe rebus in uita difficilimis:nec fœlicitatibus ſolummodo temporalibus lherere. Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudinem & opportunitatem actuum eius:eēt illius amore confecta : & putaret quia ſi hoc ei faceret: manifeſtum facile eum ſuaderet uenire ad ſuum concubitum:quaſi ille iudicaret fœlicitatem eo q; ei domina ſupplicaret:& ad figuram illius tunc ſeruitii:& non ad modum reſpiceret caſtitatis:deſiderium ſuum ei prodit:& uerba de permixtione fecit.Cuius reſpuebat ille præces:dicendo non eſſe iuſtum huiuſmodi ſibi imponi ſeruitiū. unde emptorem a quo tāta dignitate fuerat honoratus:iniquitatis cōtingeret iniuriam ſuſtinere; ſed rogabat eam comprimere paſſionem:deſperationem quippe ei huius deſiderii præponens: qa ſi non eſſet ſpes:hoc ei facile poſſit auferri:ſe uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo conſentire.Nam ſi ſeruum inquit dominæ ſuæ nihil facere oportet aduerſum: contra hæc precepta maxime conuenit reſultare.Illius autem amor potius augebatur :eo q; non ſperaret omnino deuiare Ioſeph.Et dum uehementer obſideretur a paſſione:ſecundum rurſus fecit experimentum.Igitur dum feſtiuitas publice celebrationis inſtaret:in qua ad cerimonias etiam mulieres intereſſent:ægritudinem marito ſimulauit:captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium: ut exoraret Ioſeph. Qui dum acceſſiſſet uberiores prioribus obtulit ei ſermones : quia bonum quidem fuiſſet ut præcibus priſcis flecteretur : nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominæ depoſcentis:& excellentiam paſſionis:qua cogeretur domina de ſua dignitate deſcendere:ſed nūc melius ageret:ſi quæ pridem contempſerat emendaret. Nam ſi ſecundas præces expectaret:hoc illa etiam ſtudio maiore ſe feciſſe referebat:ægritudinem ſimulaſſe:& feſtiuitati uel cerimoniis præpoſuiſſe eius amplexum:ſibi autem q; primis ſermonibus non credendo reſultauerat : nulla factū fuiſſe malicia iudicaret:ſignumque crederet utilitatis bonorum præſentium:q; ipſa in ea uolūtate perſiſteret:quæ bona;iam quaſi poſſideret ſi eius amore flecteretur:& maioribus frueret obediēs: uindictam uero & odium eum aſſerens ſuſcepturum : ſi eius contemneret dignitatem : ſed etiam dominæ caſtitatem conferre uideretur.Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat:ſed ipa ad accuſationem accederet illius:& tent tam ſe ab illo marito proprio mentiretur : magiſq; crediturum uxoris ſermonibus quam illius:licet eos ex ueritate proferret.Hæc dicente muliere:ſimul & flēte: nec miſericordia eū recedere a caſtitate ſuaſit:nec metus coegit:ſed & præces reſpuit : & minis nō ceſſit:metuens iniuſtitiam ſuſtinere:& pati magis quodlibet ſeuius elegit:quam lætus uti præſentibus:in quibus etiam conſcius eſſet perditionis ſuæ.Commemorabat autem eam nuptias:& uiri ſocietatem: & his potiora diſtribuenda:quā temporalis ardoris libidini ſupplicabat : nam talibus perpetratis:quæ pœnitentiam magis augerent:dolorem ſumeret & nequaq; quod deliquerat emēdaret:& timorem nimium eſſet habitura:quando cauſa huius mali nullatenus poſſit abſcondi:uiri autem ſuæ ſocietatis adoptionem habitura ſine periculo:inſuper magnam conſcientiæ apud deum fiduciam ſimul & apud homines:tanquā in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ poteſtatem:non pro peccato habitura confuſionem:multoq; melius eſſe habere fiduciam in bonis quæ cognoſcuntur:quam in malis quæ timore celatur.Hæc dicens:& his multo maiora:ardorem mulieris retinere:eiuſq; paſſionem conuertere ratione nitebatur.Illa uero ſtudio ſuo uehementius incitata immittens manus:cum uerbis ſuadere deſperaſſet:eum cogere tentabat. Cumq; fugiſſet iratus ioſeph:illa eius tenente ueſtem qua ſe exuerat:exiliuit domo. Quæ in formidine conſtituta:ne uiro ſuo hoc diceret:iniuriamq; uolēs præuenire:quatenus aduerſus ioſeph mentiretur:excogitauit:ut hoc modo ulciſceret iniuriā:quæ fuerat ita ſuperbe contempta. Præcedere uero in accuſatione ſapientiſſimum fore ſimul & muliebre credens:ſedebat quidē deiecta atq; confuſa ob triſtitiam qua cupiditate ſua fuerat decepta:tēptamētū corruptionis ſuæ cum ira frangens alias iungens.Veniente autem uiro:uultu turbato cauſamq; conſulenti fecit ioſeph accuſationis initiū:& uelut mortua dixit marito.Seruum nequā cubile tuū uiolare uolētem caſtiga: qui neq; qualis in domum noſtram uenerit recordatus timuit:neq; quantum ex tua bōitate promeruit:mente percepit:ſed pro his cum rebus omnibus bonum ſe præbere debuiſſet : inſidiatus nobis eſt:ut lectum tuum contumeliis afficeret:& hæc in feſtiuitate captans abſentiam tuā. Qui licet humilis primitus uideretur:propter tuum quieſcebat metum non quia eēt natura benignus. Hoc autē factum eſt:eo q; indigne:& præter ſpem ad honorem acceſſerit. Quidū fidē totius poſſeſſionis tuæ & diſpenſationem obtinere prævaluiſſet:& ſenioribus famulis præpoſitus eſſet: tuā quoq; uiolare tentauit uxorem.Dum uero quieuiſſet in uerbis:oſtendebat ei ueſtē quaſi dū tētaſſet ei uim facere reliquiſſet eam.Putiphares neq; lachrymis uxoris:neq; his q̄ dicebat illa:uel uidebat ipſe diſcredens: & eius amori cuncta diſtribuens ; examinationem quidem ueritatis fieri non

permisit: uxori tribuens castitatem Ioseph uero nequam esse decernens: & illum quide malignorum misit in carcerem uxori uero potius castitatis ornamentum inesse testificatus est. Ioseph itaque deo omnia sua committens: neque ad satisfactionem:neque ad integram factorum manifestationem conuersus est:sed uinculis & necessitate tacitus mansuetusq; succubuit: meliorem esse confidens deum:causam calamitatis:& ueritatem scientem:quam illos:qui eum iniuste pene conteraderent:cuius prouidentiæ experimenta repente suscepit. Custos nanq; carceris diligentiam fidemque eius considerans:& uidens dignitatem eius formæ subtraxit uincula: & quod erat pessimum leuius ei fecit ciboque eum uti quam uinctis conueniebat:meliore præcepit. His uero qui in eisdem calamitatibus erant:dum ab erumnarum onere cessarent:ad colloquium ut assolet cõmunionis & similis calamitatis uenientibus:& adinuicem causas pro quibus cõdemnati fuerant regrentibus: pincerna regis & ab eo uehemẽter honoratus:eiusq; effectu deuictus & cũ Ioseph habẽs cõpedes.Familiarior ei magis effectus ẽ.Sapiẽtia nanq; ei uidebatur excellere:cunque somniũ uidisset exposuit:petens:ut quid significaret:insinuaret:accusans quia supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinem apponeret somniorum.Dicebat ergo se uidisse trium palmitum natos botros:ex unoquoq; pendere:grandes iam:& ad uindemiandum speciosos: eosq; se comprimere in poculo regis mustumq; offerre bibituro:& illum grate suscipere. Quod ergo uiderat:hoc esse dicebat:poscebatq; ut quæcunq; Ioseph in his sortiretur intellectum:ei suo manifestaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere:& sperare in diebus se tribus a uinculo absoluendum:rege desiderante ministerium eius:& rursum in eo esse constituendum.Fructum enim uineæ significauit in bonum deum hominibus præbuisse:quod etiam ipsi libatur:& fidem hominibus amiciciamq; pascitur.Soluit ergo lites passioneq; & tristiciam aufert his quibus offertur:& ad delectationes spe conuertit.Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus compressum botris manibus suscepisse regem tuis:bonam uisionem scito tibi futuram & præsentis necessitatis indulgentiam in tot diebus prænuncientem de quantis palmitibus fructum uisus es per somnium uindemiasse. Sed memor esto mei cum fueris hæc expertus:qui tibi pronunciaui bona:& in potestate constitutus: non obliuiscaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccates ad uincula uenimus:sed pro causa ueritatis & castitatis:ea quæ reorum sunt sustinere damnati sumus:quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc intulit iniuriam sustinere uoluimus. Et pincerne quidem ut assolet audiente huiusmodi expositionem somni gaudium erat:expectabatq; interpretationis finem:Seruus autem quidam supra pistores constitutus:cum pincerna uinctus in carcere:cũ talem Ioseph protulisset de illius uisione sententiam:in spe bona constitutus:cum & ipse somniũ uidisset:petit Ioseph:ut & illi quæ præterita nocte uiderat;quid uellent significare depromeret. Erat enim inquit huiusmodi.Canistra tria super caput meum ferre me uidi:duo quidem panibus plena:tertiũ obsonio:uariisq; cibis:& qualia solent regibus ministrari:superuolantes autem alites:omnia consumpsisse. Et ille quidem credebat sibi similem expositionem futuram:quam pincernæ dixerat: Ioseph autem concipiens animo somnium:dixit ad eum: uelle quidem se interpretem ei fore bonorum:& non talium:qualium uisio demonstraret:duas inquit ei uitæ supereſſe dies:hoc dicens canistra significare:tertia uero eum crucifigendum:cibumq; uolatilium esse futurũ :nihilq; fore quod ei auxilium posset ferre.Hæc ergo similem terminum in ambobus ut Ioseph dixerat susceperunt.Prædicto nanq; die cum natalis esset regis:non sicut rex agens:pistorem quidem crucifixit:pincernam uero uinculis absoluens:in proprium ministerium reuocauit.Ioseph uero cum duobus annis uinculorum mala sustineret:nichilq; a pincerna p̃dicto⁹ memoraret:deus eripere eũ uolés de carcere:huiusmõi ei machinatus ẽ libertatẽ.Rex pharo una nocte uisiones ,somniorum duas uidens:& cum his utriusq; expositionẽ:interpretationẽ qdẽ oblitus uisiones recoluit: afflictusq; in his quæ uiderat:nempe cum ei tristia uiderentur: die facto conuocauit sapientes ægyptiorum:uolens agnoscere somniorum discretionem.Hesitantibus autem illis rex potius turbabatur.Pincerna uero regis uidente confusionem:memoria reddita est ioseph : eiusq; circa somnia sapientiæ:& accedens ad regem:indicauit ei de ioseph:& uisionem quam ipse uidisset in carcere: pariter & euentum:& quia ipse dixerit crucifigendum ea die pistorem:& sibi omnia secundum interpretationem somnii euenisse prædicente ioseph:uinctumq; eum asserens a putiphare principe cocorum ut seruum:cum diceret semetipsum nõ humilis hæbreorum esse generis:nec gloriæ patris.Hunc inquit euocans:nec propter modernam culpam eum calumnians:quæ tuis somniis indicantur agnosces.Iubente rege ioseph ad suum uultum adduci:obediunt famuli diligẽtia ei præcepto regis adhibita.Rex uero eius dextram apprehendens:o iuuenis inquit:tu mihi nunc optimus:& prudentia dignissimus testimonio mei famuli nunciatus es.His ergo bonis qbus iste participatus est:etiam fac me esse consortem:pandens quæcunq; mihi somniorum prænunciant uisiones.Nolo autem te ullo terrore constrictum:blandiri sermone fallaci:& delectationem facere si reuera sit triste quod uidi.Putabam circa fluuiũ ambulans uidere me boues pinguissimas:simul & magnitudine præcipuas numero septem gradiẽtes de pascuis ad paludem:alias uero tantas numero perspexi maximas de palude concurrere ualde tenuissimas & ad uidendum deformes.Quas

dum deuoraſſent pingues & magnas:nihil adiute ſunt:crudeli fame detente. Et poſt hanc uiſionẽ de ſomnis ſurgens:& turb..tus quid eſſet hæc uiſio apud me conſideraṅs:rurſus in ſoporem ſolutus ſum:& uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori: quæ etiam me terrẽt potius atque conturbant.Spicas.vii. uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu : & aptas ad meſſem:& ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes:& infirmas nimia ſiccitate.Quæ conuerſæ:ut conſumerent & comederent ſpicas ſpecioſas:ſtuporem mihi fecerunt.Ioſeph autem reſpondens ait. Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundẽq; ſignificat futurorum.Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimũ a peioribus deuoratas: & ſpicas a minoribus fuiſſe conſumptas:famam & ſterilitatem ægypto totidem annis prænunciat: e q; bus ſcilicet primo temporibus fœlicitatem ferentibus quorum ubertas totidem poſteriorum annorum ſterilitate conſumitur.Erit ergo rerum difficultas neceſſarium: quæ inemendabilis uehementer exiſtat.Signum autem hoc eſt:quomodo exhauſte boues meliores cõſumpſerunt:faciariq; minime ualuerunt.Deus tamen non ut triſtificet:futura prædicit hominibus:ſed ut præſciẽtibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum.Tu ſiquidem congregans bona tempore prio futura facias:ut calamitatem uenturam:ægyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq; rege prudẽtiam ſapientiamq; ioſeph:& conſulente quẽadmodum ubertatis tempora diſpenſarẽtur: ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi cõſilium dedit.ut frugum parcitas haberetur:& nõ affluenter ægyptios his uti permitteret:ſed quãtum ſufficeret ad pabulum erogaret:quæ uero ſupereſſent ſterilitatis in tempore ſeruari:recõdiq; monebat triticum ab agricolis perceptum: ut ad fata tantummodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharo utrunq; in ioſeph miratur: & diſcretionem ſomnii pariter & conſilium diſpenſationemq; eius rei ipſi commiſit : quatenus ageret ea:quæ populo ægyptiorum & regi ſciret utilia:inuentorem ſcilicet huiuſmodi:uitæ etiam diſpẽſatorem optimum eſſe confidens.Ille uero poteſtate ſibi a rege collata:ita ut eius frueretur ſignaculo:& purpura ueſtiretur:per uniuerſam terram ductus:in curru uehebatur:frumentumq; agricolis ſufficiens ad ſemen:& pabulum ſingulis metiens:nulli ſignificabat cauſã: pro qua talia peragebat.Triginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat : & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato:quem appellauit pſonpthõ panicos:uidens eius intellectum inopinabilem.Significat autẽ hoc nomen inuentorem abſcõditorum.Duxit autem uxorem ualde digniſſimam:filiam petefres qui unus fuit heliopolitanorum ſacerdos:adhuc uirginem: nomine aſeneth : cooperante ſibimet rege.Ex hac fuerunt ei filii duo:ante ſterilitatis tempus:manaſſes quidem ſenior:quod nomen ſignificat obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit:iunior uero effraim: quod reſtitutionem ſignificat:eo q; eſſet redditus libertati maiori.In ægypto ſiquidem ſecundum ſomniorum expoſitionem ioſeph ſeptem annis beatiſſime tranſeũte: fames annum iam tangebat octauum:& ex eo q; non præſenſiſſent caſurum ſuper ſe malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant.Ille uero ioſeph uocabat:qui eis frumentum uẽdidit:factus multitudinis ſine dubitatione ſaluator:& mercedem omnium non comprouincialibus tantummodo faciens:ſed etiam paratus uendere peregrinis:omneſq; homines ſecundum cognationes ſuas:ſolatium merebantur.Ioſeph fœlicitate eius utentes.His ita geſtis dum chananea fame crudeliter uexaretur omnem deniq; terram hæc peſtis inuaſerat:miſit etiam Iacob filios uniuerſos i ægyptum comparaturos frumentum:confidẽs licere tritici commertium fieri peregrinis:beniamin tantũmodo retinens qui ei ex rachel fuerat generatus:& erat ioſeph conſanguineus. Illi in ægyptũ uenientes adierunt ioſeph:frumentum emere ſupplicantes.Nihil enim erat : quod non illius conſilio gereretur:nam miniſtratio regia tunc utilis erat hominibus:quãdo ioſeph exhiberetur honor. Qui dum cognouiſſet fratres nihil de ſe cogitantes:eo q; adoleſcens quidem ab eis abſceſſerit:ad hanc uero ætatem ita peruenerat:ut figura etiam eis ignotus eẽ uideretur:cũ magnitudine quoq; dignitatis eis neq; ſuſpectio proueniret:temptabat eos ut dicerent:quam haberẽt de rebus omnibus uoluntatem.Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum principis eſſe dicebat:& ex multis quidem locis eos eſſe congregatos:excuſationis uero cauſa ſe cognatos aſſerere:impoſſibile dicens eſſe uiro idiote tales filios:& forma ita clariſſimos enutrire:cum regibus tot filiorum copia eſſet ualde difficilis:ut per hæc etiam de patre quæ proueniſſent latẽter agnoſceret:ſimiliter & ut de fratre ſuo beniamin audiret. Metuebat enim ne forſitan & in illum ut in ſe peccauerunt:aliquid deliquiſſent.Illi náq; erãt in tumultu pariter & timore maximo cõſtituti:periculum putantes ſibimet imminere:nihilq; de fratre mente ſua percipientes:& aſtantes reddebant de ſingulis rationem:ruben ita concionãte primitus:qui eorum ſenior exiſtebat. Nos inquit non pro leſione uenimus huc:neq; regis negotiis aliqua mala facturi:ſed egentes ſalute & negocio:& malorum refugio:quæ noſtram regionem obtinere noſcuntur:ueſtram utiq; ſcientes clementiam:quos non ſolum ſubuenire ciuibus propriis:ſed etiam peregrinis mercimonium audiuimus propoſuiſſe frumenti:ut omnibus indigentibus ſalutem maximã præſtaretis. Quia uero ſumus fratres:& communis nobis eſt ſanguis:clarum quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ.Pater autem eſt nobis iacob uir hæbreus:cuius exiſtimus filii duodecim:

ex mulieribus quattuor:quibus omnibus uiuentibus fœlices eramus uno uero fratre noſtro moriente Ioſeph:res noſtræ ad peiora conuerſæ ſunt.Nam & pater immenſum in eo trahit luctum: & nos ex calamitate defuncti:& erumna ſenis affligimur.Venimus igitur pro comparatione frumenti:curamq; patris & noſtrorum prouidentiam beniamin iuniorem fratrem reliquimus.Poteris autem mittendo ad noſtram domum agnoſcere ſi quicquam dicimus mentientes.Et ruben quidem huiuſmodi uerbis tentabat perſuadere Ioſeph ut de eis meliora decerneret.Ille uero Iacob cognoſcens uiuere:fratremq; beniamin minime deperiſſe:tunc equidem in carcere eos quaſi de uacantia alias die uacanti diſcutiendos iniecit. Tertia die deducens eos: quomodo inquit aſſeretis neq; pro malignitate rerum principis huc ueniſſe & eſſe fratres:& unius patris filios de quo dicitis:hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis:ſi relinquentes quidem unum ex uobis apud me:nihil iniuriabile paſſurum:portanteſq; papula genitori:denuo reuerſi fueritis ad me:fratrem quem reliquiſſe uos uobiſcum pariter adducentes:hoc enim erit ſignum ueritatis.Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros:de calamitate Ioſeph frequenter ingemiſcentes:tanquam propter id quod in illum cogitauerant deo ulciſcente in eis:talia ſuſtinerent. Ruben autem nimius erat:& eos in eiuſmodi ſermonibus pœnitentiæ increpabat:ex qua nulla quidem generaretur utilitas de Ioſeph: illos uero quicquid mali ſuſtineret p uindicta illius faciente deo:fortiter tolerare poſcebat.Hæc autem dicebant ad inuicem non credentes ſuam linguam ioſeph intelligere.Omnes autem ruben increpante:habebat deiectio:& pœnitentia rerum geſtarum:cum ipſi non cogitaſſent illo tempore:pro quibus eum tunc punirent:iudicabat deum eſſe iuſtiſſimum. Videns autem eos Ioſeph ſic eſtuantes per compaſſionem ceſſit in lachrymas:nolenſq; fratribus apparere diſceſſit.Et poſtq; reliquit eos iterum uenit ad eos.Et retinens obſidem ſimeon:pro reuerſione fratrum:illos ſumentes mercimonium tritici:abire præcepit:iubens miniſtro:ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant:oneribus eorum latenter immittes dimitteret eos:illam pecuniam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filii uenientes in chananeam: nunciauerunt patri quæ eis in ægypto contigerant:& quia quaſi exploratores regis illuc ueniſſent ſunt creditiꝫ:dicentibuſq; ſe fratres eſſe:undecimum apud patrem domi reliquiſſe:creditum eis non ſit:& quomodo ſimeon reliquerunt apud principem miliciæ donec beniamin iret:& fidem de his quæ a ſe apud eum dicta fuerant perficeret:rogabantq; patrem nihil metuentem:ut cum eis iuuenculum deſtinaret.Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis ſuis geſta ſunt:& dum de ſimeon detentione grauiter ferret:ſtultiſſimum iudicabat:beniamin quoq; his malis adiiceret. Et ille quidem neq; ruben ſermonibus ſupplicantis flexus eſt:ſuos filios tradentis:ut ſi quid beniamin in itinere pateretur:eos occideret auus:Illos hæſitantes in his malis:potius conturbabat argentum:quod in ſacris miſſum latenter inuenerant. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis *inualeſcente*:coactus neceſſitate iacob:beniamin deliberauit cum fratribus deſtinare. Non enim poterant in ægyptum uenire:niſi cum ſua promiſſione pergerent.Cuiq; famẽ quottidie augeri cõſpiceret:filiis ſupplicantibus: quod aliud de præſenti faceret non habebat.Iudas autem cum eſſet & in aliis uir audax:& in his apud eum fiducialiter uſus eſt:dicens:non eum debere de fratre metuere:neq; aliquid aduerſum ſuſpectionem conſpicere:quomodo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adeſſet:& quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret: eos autem ſic palam in perditione pueri adiicere non debere: nec alimentum ex ubertate pharonis permiſſum:propter puerum irrationabiliter auferendum:cogitandum uero de ſalute ſimeon: ne dum parceretur profectui beniam:ille perimeretur:deo autem eſſe credẽdum de illo. Quo exhortante atq; dicente:aut ſaluum reuocare filium:aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum:credens ei Iacob:tradidit beniamin:& duplex tritici præcium:ſimul & quæ apud chananeos naſcuntur:unguenta balſami:& ſtacten:& therebintum:& mel:munera Ioſeph direxit eſſe portãda.Multæ uero a patre in egreſſione filiorum effunduntur lachrymæ:pariter & ab illis.Ille nanq; ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet cogitabat illi uero ſi fratrem incolumen repperirent:nihilq; pro eorum triſtitia mali perpeſſum:quotidieq; eis meror ingerebatur.Et ſenior quidem feſſus tollerabat:illi uero ibant in ægyptum:ſpe meliori triſtia rebus curaturi præſentibus. Cum uero ægyptum perueniſſent: ſucceſſerunt alias ſeceſſerunt quidem apud Ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat: ne propter tritici præcium crimini ſubiacerent:uelut & ipſi furtum ſub calliditate egiſſent:& apud præpoſitum Ioſeph multis ſatiſfactionibus utebãtur:domi in ſuis ſaccis dicentes ſe inueniſſe pecuniam:eamq; nunc reportaſſe.Illo itaq; reſpondente:& ſe iam quid dicerent ignorare:releuati ſunt a timore:ſoluenſq; repente ſimeon:cum fratribus eſſe permiſit. Veniente autem ioſeph a miniſterio regis:ei munera proferrebant & ſciſcitanti de patre:dicebant:q; eum incolumen reliquiſſent.Ille quoq; cognoſcens ſupereſſe beniamin: ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem utiq; in præſenti cerneret. Quibus reſpondentibus eum eſſe:ait deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem.Ipſe uero paſſione motus ad lachrymas diſcedebat:nolens ſemetipſum fratribus demonſtrari:ſumptoſq; eos ad cibos fecit diſcumbere:ſicut erant ſoliti apud patrem.Qui dum circa cunctos recumbentes benignus exiſteret:beniamin partibus duplicibus ho-

norabat.Dum uero poſt cœnam fuiſſent in ſoporem conuerſi:iuſſit præpoſito ut eis tritice̅ menſuratum traderet:præciq̃ rurſu̅ in eoꝝ ſaccis abſconderet monere uero. Beniamin etiã poculũ argentũ quo bibere congaudebat immitteret. Hæc itaq̃ faciebat:experimentu̅ fratru̅ ſumere uolens:utru̅ auxiliu̅ aliquando ferrent beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe relinquentes eum:tanq̃ ipſi nihil gerentes mali:ad paterna limina remearent. Cum uero famulus mandata feciſſet:die facto:Iacob filii nihil horum ſcientes diſcedebant:recipientes etiã ſimeõ: & duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: q̃ etiam beniamin reuocantes: ſicut promiſerant patri.Qui dũ abirent:inſequebantur eos equites:ducentes famulũ: a quo in ſacco beniamĩ poculũ uidebatur immiſſum:& inopinabili equeſtru̅ inuaſione turbatos: cauſamque ſciſcitantes: pro qua ſic ueniſſent: illi maliuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiri a domino ſuo fuiſſent:neque munerũ:neq; hoſpitalitatis.Ioſeph memoriã retinentes: preſumpſerit in eum iniqua cõmittere & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes:iniuſta lucra ſecum portarent:amiciciamq; Ioſeph:ſuumq; periculum ſi inuenirentur in fraude ſecundo loco ponentes:minabanturq; eis ſupplicium eſſe uenturum:quia nec deum latuerint:nec cum furto fugientes euaſerint:licet miniſterii famulum latuiſſent.Cognoſcetis igitur dicebant:quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus:ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat.Illi uero neſcientes factum eius uerba irridebant: leuitatemq; uerboꝝ illius famuli mirabantur:quod talem cauſam præſumeret uiris inferre:qui dũ præciũ in ſuis ſaccis inuentũ neq̃quã retinuiſſent:ſed qđ geſtũ fuerat nullo ſciente reuocaſſent:multo potius ab huius maleficii uolũtate diſcederẽt:& qa rei pſcrutatione̅ negatiõe iudicabãt eẽ fide lioré:requrere famulum imperabant:& ſi quiſquam rapuiſſet:cum reperiretur omnes eſſe puniendos. Nihil enĩ ſibi conſcii:fiduciam habebant:ut putabant omni periculo carituram.Illi uero inquiſitione̅ fieri exigebant:uniuſq; fore ſupplicium:qui in furto fuiſſet inuentus. Et dum quererent omneſq; iam cæteros pertranſiſſẽt:ſecundum modum inquiſitionis beniamin nouiſſime peruenerũt:nõ ignorantes:quomodo in illius ſaculo poculum abſcondiſſent:ſed ſubtile̅ inquiſitione̅ ſe facere ſimulãtes:aliiq; de ſuo timore liberati:uidebantur eſſe ſolliciti de beniamin:confidebant tamen:qa nec in illo poſſent maleficium inuenire:increpabantq; eos qui fuerant perſecuti:uelut eis multum proceſſuris impedimentum itineris attuliſſent.Cum uero ſcrutantes onus:de ſaculo beniamin inuentum poculum protuliſſent:in luctum & gemitum omnes repente conuerſi ſunt:& induméta rũpentes:flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum:ſeq; mentitos patri de ſalute beniamĩ. Creſcebat autem eis hoc malum:eo q; iam ſe credẽtes triſtitiam deuitaſſe:rurſus in fratris ſui malis inciderent:& paternæ ſuper illos triſtitiæ cauſam ſe fore dicentes:qui uim patri feciſſent: ut eũ eum eis una dirigeret.Equites ergo ſumentes beniamin:ad Ioſeph adduxerunt:fratreſq; pariter ſequebantur.Ipſe dum cerneret illum in cuſtodia poſitum:illud autem luctuoſo ſcemate aceratos: quod ait:o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes:talia in peregrinũ & benefactorem facere ptæſumpſiſtis.Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute beniamin: & rurſus recordantibus dicentibuſq;:beatiorem eſſe Ioſeph:qui ſi quidem mortuus eſſet:& a uitæ triſtitia liber exiſteret:ſi uero uiueret:certum:quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret:aſſerentibus ſe eſſe amaritudinem patris:quia triſticiæ quam pro illo haberet hactenus: etiam de beniamin ipſi ei rurſus adiicerent:ruben eos etiam uehementer increpante.Ioſeph ergo dicente:illos quidem a ſe abſoluit:a quibus in nullo fuerat leſus:ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris:neq; iuſtum eſſe illum propter eos dimitti qui in nullo deliquerãt:neq; illos cum fure puniendos:ſed etiã abeuntibus præbere ſe ſecuritatem:omnes quidem tenuit ſtupor: & dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerunt.Iudas autem qui etiam patri perſuaſerat:ut adoleſcentulum dirigeret:& in aliis erat uir efficax:pro fratris ſalute ſe decreuit opponere. Licet crudelia inquit opera commiſerimus in te:& ſupplicio digna: iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormento: licet non ſit iniquitas omniũ ſed unius iuniors:tamen deſperantibus de eius ſalute: ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens:neq; malefacta conſiderans:ſed ad tuam naturam conuerſus:uirtutem propicius exerce non iram:qua alii cum in fortitudine pari ſint:non in maximis ſolummodo:ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur. Tu eſto magnanimis:neq; uincaris ab ira: ut eos perimas:qui neque ſuam potuerint tueri ſalutem:ſed a te ſumere eam popoſcerunt.Non enim modo eã primitus nobis donas:ſed dum frumentorum ueniſſemus ad emptionem:uelociter & opulentiam donaſti ciborum: & noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti:quæ periculum ſuſtinentes a peſte famis eripuerunt.Ne deſpicias pereuntes egeſtate rerum neceſſarium nec punias qui uidentur deliquiſſe: & circa beneficium quod a te nobis ſplendidiſſime collatum eſt: inuidiæ calamitate damnati ſunt. Permaneat tua gratia: alio modo tantum data. Saluabis enim: quos ob hoc etiam nutriſti: animaſque quas fame laborare non paſſus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnum: ut & animas nobis dones: præbeaſque unde poſſint indigentibus permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe; uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere:

noſq; in hac etumna conſtituiſſe: ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoſcere: & non ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares: quamquam & hoc magnum eſt: ſi bene fiat inopibus: principale tamen exiſtet: ſaluare quéquam eos: qui pro delicto commiſſo in ſe pœnas debeant exoluere. Nã ſi paruas leſiones dimittere delinquẽtibus laudé attulit multis: iracundiam cohibere in his: pro quibus uita peccantium ſit obnoxia: diuinæ cognoſcitur eſſe naturæ. Et ego quidé niſi ſcirem patré quéadmodũ in amiſſione filioꝝ affligitur: propter Ioſeph mortẽ: nequaquá quãtũ ad nos attinet ſalutis uerba proferé niſi forſan tuis moribus hoc donaſſem: quoꝝ eſt propriũ etiã hos ſaluare. qui tribulantur in huius morte: ſed etiam præberemus nos paſſuros quæcunq; uelles. Nunc autem non noſtri miſerantes licet iuuenes ſimus: & nondum fruentes uitæ bonis moriamur: ſed de patre ea cogitantes: & ſenectutis illius miſerãtes: has tibi præces offerimus: & cõmendamus animas noſtras: quas tibi malignitas noſtra tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam nõ ille malignus eſt: neq; tales nos futuros genuit: ſed cũ ſit benignus: & ut experiatur talia non ſit iuſtum etiã nunc nob s ſuſpectus affligitur. Cũ aũt audierit perdit os: etiam cauſam mortis amariſſime ſuſtinebit: & ob hoc multo citius uitã ſuã derelinquet: ita ut eum conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat: peſſimumq; faciat de præſenti luce diſceſſum: & dum ad alios ſtuderet noſtra bona plantare: ut noſtri actus neq; ſentiantur efficiet. In hac ergo ratione conſtitutus licet te noſtra mala commoueant: tuam iuſtitiã dona patri: ut propter illiu; miſericordiã maiora poſſis quam cogeris facere pro noſtra malicia: ne ſenectus eius in deſolatione conſiſtat: aut noſtra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc eis condonans munus. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem: tibiq; præſtabis: cum iam hac apppellatione potiaris: & in ea ſine paſſione ſeruaberis a deo patre cunctorum: in qua per cõmunionem huius nominis pie agere comprobaueris: noſtri patris habendo miſericordiam: ne fraudatus filiis aliqd patiatur. Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus: habens utiq; poteſtatẽ & auferre & dare: nihilq; ab eius gratia differes. Nam dum quilibet in utrũq; habuerit poteſtatem: optimum eſt: ut hac in bonis utatur & poteſtatem quæ in malo eſt tanquam ſi nõ ſit obliuiſcatur: quaſi hoc ſolũ cõceſſum ſit ut de ſalute ſit cogitandum. Tu uero omnes nos ſaluabis ignoſcendo fratri: in quibus miſeliciter egit neq; enim uita nobis eſt hoc punito: quo defuncto: ad patrem non licet remeare. Supplicamus igitur domine: ut ſi decreueris fratrem noſtrum occidi: cum eo nos pariter punias: tanq; delicti participes. Non enim patimur noſipſos quaſi propter mortui tribulationem afficere: ſed tanquam ſimiles eius maliciæ exiſtẽtes ita debemus interimi. Et quoniam ut iuuenis deliquit & non prudentia roboratus: & humanum erat talibus ueniam tribui: hoc tibi relinquo: & ulterius uerba proferre ceſſabo: & ſiquidem nos condemnare uolueris: ea quæ dicta non ſunt non uldebũtur nos ad triſtitiam deducere: ſi uero abſolueris illa etiam in tuæ benignitatis conſcientia reuolueris: non ſolummodo nos ſaluabis: ſed etiam uitam redonabis: per quod potius iuſtior appareas: quando plus a nobiſipſis probaris de noſtra ſalute ſollicitus, Si aũté caſtigare culpã maius: me magis pro illo caſtigãs: hunc patri remitte: ſi uero aliquem tibi retinendum iudicas ſeruũ: ego utilitatibus tuis potior ero miniſter: quanto aptior ad utraſq; paſſiones ſicut uides exiſto. Iudas itaq; oĩa ſuſtinere pro fratris ſalute libenter habẽs: pſtrauit ſemetipſum ante pedes Ioſeph: ſi quõ eius iram flectere potuiſſet. Proſtrati ſũt etiã fratres uniuerſi flentes ſemetipſos pro anima beniamin tradẽtes neci. Ioſeph aũt animi ſui paſſionibus uictus: & nequaq; ualés ire tolerare figmẽtũ: iuſſit quidẽ abire præſentes: ut fratribus ſe tantũmodo demonſtraret. Diſcedentibus igit oĩbus: ſemetipſũ fratribus indicauit dicens. Virtutem quidé ueſtram atq; fouoré circa fratré ueſtrũ collaudo: & meliores q; ſperabã ex his quæ in me cogitaſtis inuenio. Hæc aũt oĩa feci experiri uolẽs amoré ueſtræ fraternitatis. Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe: ſed dei uolũtate factũ quo bonoꝝ etiam nunc adoptio alias adeptio: & in futuro ſi propicius deus nobis fuerit: cõferenda ſit. Patris ergo ſalutem inopinatã cognoſcẽs: taleſq; uos circa fratré inueniẽs: neq; illoꝝ quæ in me cõmiſiſſe putamini ulterius recordabor. Ceſſabo aũt & ab odio malignitatis qđ ſuper his habebam: & tanq; fuerint uoluntate dei cõpleta: & in rebus p̃ſentibus uos mihi eritis occaſio gratiã me habere profiteor: uoſq; ipſos uolo illorũ etiam obliuionem ſumentes delectari magis in illo: quod tunc inconſiderate feciſtis: dum ad huius termini qualitatem cauſa peruenerit: quam confuſionem grauiter ferre propter hæc quæ putamini deliquiſſe. Non ergo uideatur uos contriſtare: q; aduerſum me malignam protuliſtis ſententiam: nec pœnitentiam eius uos afficiat: quando impleri non potuerunt quæ fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quæ a deo facta ſũt: ite hæc nunciantes patri: nec etiam pro ueſtra conſumptus ſollicitudine: ſplendorem meæ fœlicitatis obſcuret: ſi antequam ad meum ueniens uultum: præſentiumq; rerum potius: hac luce priuetur. Ipſũ ergo: ueſtraſq; coniuges: liberoſq; & cunctam cognationem ſumentes: huc migrate. Non enim abſentes bonorum meorum oportet mihi chariſſimos eſſe: inſuper & fame annis adhuc quinq; méſura. Hæc cum dixiſſet Ioſeph amplexus eſt fratres. Illi uero in lachrymis & triſtitia conſtituti: ſuper hoc quod cogitauerant contra illum: potius eis uidebatur eſſe ſupplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens ueniſſe ad Ioſeph fratres: lætatus eſt exi-

mie:& tanquam in propriis bonis affectus præbenda eis uehicula tritico plena:aurumq; simul & argẽtũ portãdũ patri decreuit:sumenteſq; dona regis:illi & ampliora fratris:alia qdẽ patri ferẽda: alia uero ſibi ſinguli donata gaudebãt:maioribuſq; muneribus dõato beniamin exultãtes abibãt.

Iacob audito quia Ioſeph uiueret in Egypto: & clarus ibi haberetur:deſcendit ad eum cum tota domo ſua. CAP. IIII.

CVm ergo reuertentibus filiis:Iacob de Ioſeph agnouiſſet:quia non ſolũ euaſiſſet mortem pro qua degebat in luctu:ſed etiam uiueret clare fœlicitate:& cum rege tota ægyptum ſua prouidentia gubernaret:nihil quidem horum quæ ei nunciata fuerant ſcredibile iudicabat:cogitans de maxis operibus dei:& ipſius equitate:& licet multo tempore afflictione defeciſſet:repente tamen profectus eſt ad Ioſeph. Et cum ueniſſet ad iuramenti puteum:ſacrificans ibi deo:metuenſq; ne propter fœlicitatem ægypti filiis amãtibus habitationẽ prouinciæ:nequaquam ad chananeam ſoboles eorum reuerſa teneret eam ſicut deus promiſerat: aut ne præter dei uoluntatem in ægyptum eorum aduentus oriretur:formidans quoq; ne prius a uia recederet:quam Ioſeph faciem peruenirent dum has haberet cogitationes in ſoporem reſolutus eſt:aſtitit:q; ei deus · & ſecundo nomine uocans reſpondenti quis eſſet:ait. Non eſt iuſtum te ignorare deum:qui ſemper præſidio tuis maioribus fuit:& poſt eos etiam tibi.Nam cum te & pater primatu priuaſſet:hunc tibi ego reſtitui:& meo fauore in meſopotamiam miſſus ſolus:& bonas nuptias adeptus es:& filiorum multitudine pecuniarumq; plenus ad propria remeaſti:permãſitq; tibi omne genus prouidentia mea ſalubre: & Ioſeph filium quem te perdidiſſe putabas: ad maiorem bonorum adoptionem culmẽq; perduxi: & ægypto dominum ut paululum uideatur a rege differre conſtitui.Aſſum uero nunc dux tibi futurus in hac uia:uitãq; tuam in manibus Ioſeph finiendam eſſe nunciaturus:lõgumq; ſæculum tuam ſobolem in principatu & gloria fore p̃: nuncians:eamq; in terram quam promiſi conſtituendam.In hac igitur uiſione confidens:pronior in ægyptum cum filiis & eorum omnibus properabat.Erant ergo omnes ſeptuagita. Nomina uero eorum ſignificare mihi non uidetur:& præcipue propter difficultatem eorum.Attamen attendens eos qui non arbitrantur nos de meſopotamia eſſe: ſed ex ægypto:neceſſarium iudicaui nominum quoq; ferre memoriam.Iacob quidem filii erant duodecim: quorum Ioſeph iam prius abierat.Eos uero qui poſt eum profecti ſunt:eorumq; ſobolem demonſtrabo.Ruben itaq; fuerũt quattuor filii:enochiphalech: eſrom:charmi. Simeõ autem ſex habuit:iamuel:iamin:aoth:iachi: ſalier:ſaul:Leui filii tres fuerunt gerſon:gaath:merari.Iudæ autem filii fuerunt tres:ſ; lon phares: zare.Duo uero nati de phares:eſrom:& amor.Iſſachar quattuor habuit.Tholas: Furas:Iob:ſemrõ: Tres uero zabulon habuit filios:ſarat:ilon:iachili.Hoc ergo genus de lya deſcendit cũ qua aſcẽderat etiam filia eius Dina.Sunt ergo iſti omnes triginta tres.Rachel filii fuerunt duo: quorum Ioſeph quidem fuerunt filii:manaſſes:& effraim.Beniamin autem decem bela: Bechor: Aſbelus: iera:Naama:Yſar:Mobim:Ophim:Areth:ros.iſti decem ſuperioribus additi:fiunt numero quadraginta ſeptem:& legitimum quidem Iacob genus hoc fuit.De Bala uero famula Rachel:fuerũt Dan:& Neptalim:quem ſequebãtur filii quattuor:Enol:gunis:Saris:& Sylim. Dan autem habuit unigenitum huius.His itaq; additis ſuper illos quos diximus:quinquaginta quattuor adimpletur numerus.Gad autem & aſer nati ſunt de zelpha:quæ fuit famula lyæ: fueruntque filii gad ſeptẽ: Gophoron iaphim:Vnin:Zabrõ:aurim:rothin:ariel.Aſer autem fuit filia Sara & maſculi numero ſex:quorum nomina ſunt:iomnis:iſus:ioſe:ubbares:Aber:& melchel:Iſti cum ſint ſedecim:ad iectis eis prædictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur:reputato cum eis Iacob Cognoſcens autem ioſeph aduenire patrem:nam iudas præcedens: eius nunciauerat aduentum: occurſurus egreſſus eſt: eique in ciuitate quæ heroum uocatur pparuit. Ille ex inoppinata magnaque leticia pene uſq; ad defectum mortis peruenit:ſed eum recreauit Ioſeph:licet nec ipſe retinere alias retineri potuerit:ut propter nimiam leticiam talia minime ſuſtineret:non tamen qua pater paſſione deuictus eſt. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens: ipſe quinq; fratrum ſecum ſuorum ſumens:pergebat ad regem:dicturus ei aduenisse genitorem ſuum Iacob.Ille lætus hoc audiuit:iuſſitq; Ioſeph:ut dicere eis:quam uitam habere delectare ntur:ut eos degere ita decerneret.Ille uero optimos eos eſſe paſtores reſpondit: nihilq; aliud præter hoc ſolummodo uelle:ut non ſeparatim ſed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidẽtiam facerent patris:quatenus & ægyptiis gratus eſſet: & nihil quod illorum eſſet iſtis imponeretur. Egyptiis enim erat abominabilis conuerſatio paſtoralis.Veniente uero Iacob ad regem:& ſalutante pariter & pro regno eius orante:Pharao ſciſcitabatur:quanto tempore iam uixiſſet. Ille centum triginta annorum ſe eſſe dicente:longinquitatem uitæ iacob miratus eſt.Cum uero dixiſſet:quia pauciores annos uixerit quam eius maiores:conceſſit ei ut cũ filiis ſuis in heliopolitana urbe conuerſãretur. Illic enim paſcua etiam paſtores eius habuerunt.Fames ergo ægyptiis augebatur:& peſtis eos potius inopes faciebat:cum neq; fluuius terram irrigaret: non ei creſcebat ut mos erat: neq; pluerat deus:cũ utiq; per ignorãtiã futura prouideri nequerint. Ioſeph aũt ad pecunias dãte frumẽta:cũ eis etiã hæ deficerẽt:de ſuis opibus & mãcipiis triticũ cõparabant:& quibuſcũq; eſſet pars

aliqua terræ:hāc p ꝑcio alimenti cedebant.Sic itaq; rege omniū paſſionū domino facto:alii alibi migrauerunt:quatenus regiões eoꝝ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolummodo ſacerdotum. His enim regio ſua ſeruata eſt.Non ſolum ergo eorum corpora ad ſeruitutem peſtis adduxit: ſed etiam mentes:ita ut decetero ad turpem egeſtatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuēte uero ſe fame:& fluuio terras inundante:& fructus abundanter ea ferente: Ioſeph ad unamquanq; ueniens ciuitatem: eiuſq; multitudine congregata:eandem terram quā ipſis cedentibus rex habere poterat:ſoluſq; frui:in toto redonabat:& uelut poſſeſſiōis proprie laborem eos amare poſcebat:quintam partem frugum ſolummodo regi ſoluturos pro terra quam illis dabat.Illos ergo inopinate terræ dominos conſtitutos lætitia comprehendit:ob quam rem præcepta quoq; ſunt cōſtituta.Hoc igit mō dignitas apud ægyptios ioſeph potior habebat:maiorq; fauor ab eis regi collatus ē:& ut quintā frugū partē perſoluere deberēt.etiam apud reges poſteros lex iſta permanſit.

De morte Iacob & de ſepultura qua ſepultus eſt in ebron a filiis:de morte quoq; Ioſeph & fratrum eius. CAPI. V.

IAcob autem decimo ſeptimoq; anno in ægypto commoratus: & languore confectus præſentibus ibi filiis:cum optaſſet aliis quidem poſſeſſionem bonorum & prædixiſſet per prophetiam quemadmodum ex eorum generatione habituri eſſent poſteri chananeam:quod etiam multis poſt temporibus eſt effectum: cuiq; Ioſeph magnis præconiis prætuliſſet:quia malorum memoriam circa fratres non habuerit:ſed benignus potius fuerit i eos: & donauerit bonis innumeris:quæ nec benefactoribus ſoleant repenſari: præcepit quoq; filiis ſuis ut Ioſeph natos ephraim & manaſſem in numerum ſuum reciperent:diuiſuri cum eis chananeam: de quibus poſt hæc loquemur:popoſcitq; ſimul:ut ei ſepultura fieret i ebron & mortuus eſt cum uixiſſet omnes annos ſeptem & quadraginta ſimul & centum:in nullo maiorum ſuorum cultu diuinæ pietatis inferior:retributionemq; promeruit:quam iuſtum erat ita benignum accipe. Ioſeph concedente ſibimet rege:patris corpus in ebron reducens:multa largitate ſepeliuit. Fratribus autem reuerti nolentibus cum eo:cum eos terror haberet:ne illos patre mortuo caſtigaret: propter nequitiam quam ei fecerant:nec ulterius circa eos mitis exiſteret:ſatiſfecit eis:ut nihil metuerent: neq; talium habere deberent ſuſpectioné:multaq; bona quæ ſecum detulerat donauit nihilq; qđ circa eos benigne debuiſſet impendere dereliquit.Mortuus eſt autem & ipſe:cum uixiſſet annos centum & decem uirtute mirabilis:& omnia ratione diſponēs:poteſtatemq; ſuam humiliter agēs quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cauſa fuit ei apud ægyptios:& aliunde ſcilicet ueniente:& talem qualem dudum diximus paſſum calumniam.Mortui ſunt etiam eius fratres in ægypto fœliciter conuiuentes:quorum corpora in ebron poſt mortem reportantes poſteri ſepelierunt. Oſſa uero Ioſeph nouiſſime quando hæbrei egreſſi ſunt ex ægypto in chananeam reportauerūt:ſic enim eos coniurauerat Ioſeph.Horum igitur unuſquiſq; qualiter ſe habuerit:qbuſq; laboribus obtinuerunt chananeam ſignificabo:cauſamq; narrabo primitus:pro qua ægyptum deſeruiſſe uideantur.

De oppreſſione filiorum iſrahel in ægypto per pharaonem:& de natiuitate moyſi quem educauit filia pharaonis:& adoptauit ſibi i filium:& de ſacroꝝ ſcriba q uoluit iterficere puerum cōculcantem coronam regis:quā puero rex impoſuerat. CAPI. VI.

EGyptiis ſiquidem delicatis:& deſidioſis in labore exiſtentibus:& aliis libidinibus ualde ſubiectis:etiam propter amorem lucri contigit ut peſſime circa hæbreos inuidia eorū fœlicitatis afficerentur. Videntes enim iſrahelitarum genus augeri:& propter uirtutē & laboris ingenium diuitiarum affluentia ualde nobilitatos:cōtra ſe eos augeri ſuſpicabantur: oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum quæ meruerant per Ioſeph:regnoq; tranſlato ad aliam domum:crudeliter opprimentes iſrahelitas:ſtudebant eis uarias inferre miſerias. Fluuium nāq; eos per multas deriuationes diuidere:muroſq; ciuitatibus edificare & foſſata circunducere: ut eas inundare fluuius non ualuiſſet:& piramidas edificare: præcipiebant ut noſtrum hoc modo genus attereret.Omnes artes ergo efficientes:& in laboribus aſſueti quadringentorum annorum tempus in his miſeriis extiterunt:eratq; hæc iter eos pugna:ut ægyptii quidem laboribus uellent iſrahelitas expendere:illos uero meliores ſemper eorum ſe præceptionibus exhiberent.Dum uero in his eſſent rebus utriq;:cauſa pro qua potius ſtuderent in exterminatione generis noſtri ſemper ægyptiis huiuſmodi fuit.Quidam ſacrorum ſcriba:cum ſint experti de futuris prædicere ueritatem:enunciauit regi pariendum quendam illo tempore inter iſrahelitas:qui humiliaret quidem ægyptii principatum.Augeret autem ſuo cremento iſrahelitarum genus:uirtuteq; tranſcenderet uniuerſos:& gloriam in perpetuum memorabilem poſſideret. Cuius conſilio iuſſit ut omne maſculinum quod ex iſrahelitis naſceretur:iactantes in fluuio conſumerent.Cuſtodienteſq; conceptus mulierum hæbrearum:& partus earum obſeruare præcipiēs ægyptias obſtetrices.Ab eis enim hoc officium iubebat impendi:quas propter cognationem credebat regis non tranſcendere iuſſionem.Eis autem qui conténerent hoc præceptum: & partū eum occulte ſaluare præſumerent:perimi cum ſua generatione præcepit.Hanc ergo illi ſuſtinebāt crudeliter paſſionem:& non tantum dolentes q filiis priuarentur:aut quia dum parentes eſſent

ad perditionem filiorum ſibi naſcentium miniſtrarent:ſed etiam ex illa cogitatione qua eorũ de-
leretur genus:quando quidem nati eorum necabantur:ipſi uero paulatim redigebantur ad nihilũ.
Et illi quidem erant in illo malo iacentes:contra dei uero uoluntatem nemo poterat prævalere &
ſi innũeris hoc artibus exercerent.Puer itaq; quem prædixerat ille ſacer ſcriba:latenter regia cau-
tela nutritus eſt:& uerax in his quæ per eum facta ſunt ille qui prædixit inuentus eſt:qđ hoc mo-
do geſtum é. Amaramis unus hæbreorum nobilis:cum metueret pro cuncta gente:ne defectio in
nutrienda iuuentute proueniret:& grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret:dũq; in heſitatiõe eõ
ſiſteret:ad dei ſupplicationem conuerſus eſt rogans:ut aliquam miſerationum haberet:qui in nul-
lo eius religionem prævaricaſſe uiderentur:daretq; eis rerum libertatem:pro quibus illo nati af-
fligebantur in tempore.Deus autem miſericordiam eius habens:& ad ſupplicationem aures incli-
nans:aſtitit ei per ſomnium:& nequaq̃ eum deſperare de futuris exhortabatur:pietatiſq; eorum ſe
dicebat habere memoriam.Et propterea retributionem eſſe præbiturum:& dudum quidem eorũ
donaſſe maioribus:ut ex paucis magna eorum fieret multitudo.Et abraam quidem ſolum de me-
ſopotamia in chananeam ueniſſe:factumq; locupletem:& inter alia dum uxor eius ad genus pri-
mitus fuiſſe ſterilis:deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuiſſet filium:& reliqſſet iſma-
heli quidem & qui ex eo erant arabiam regionem:ceturæ autem filiis tragoditen:yſaac uero cha-
naneam.Qui dum meo fortiter pugnaſſet auxilio:ſemper uicit.Iacob etiã cõtribulibus fuit igno-
tus:qui deinceps magnitudinem fœlicitatis qua uixit:ſuis poſteris dereliquit.Quo cum ſeptuagi-
ta ſolũmodo in ægyptum ueniente:ultra ſexcenta milia iam eſtis effecti.Nunc autem me utilita-
tis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito prouidentiam cõmuniter habiturum.Is enim puer cuius generatio-
nem metuentes ægyptii:cuncta perdere decreuerunt:quæ ex iſrahelitico ſemine generantur: tuus
erit:& diſperdet quidem eos qui eius interitum intendebant:nutrituſq; mirabiliter:hæbreorũ q-
dem genus ab ægyptiorum neceſſitate liberabit:eritq; eius memoria quantiſcũq; temporibus ui-
xerit uniuerſa apud homines:non ſolum hæbreos:ſed etiam alienigenas gentes:me utiq; & alia p̃
bente tibi:& his qui de te naſcituri ſunt.Erit autem ei etiam frater huiuſmodi:qui meum habeat
ſacerdotium:& ipſe & qui de eo fuerint cuncto tempore procreati.Dum ergo hæc uiſio illi eſté-
ſa fuiſſet:ſurgens.Amaramis indicauit hoc iohuel coniugi ſuæ:maiorq; timor eis alloquio huiuſ
modi uiſionis inſtabat.Non enim de filio ſolũmodo eſſe uidebatur eis formido:ſed etiam p ma-
gnitudine futuræ fœlicitatis.His tamen quæ prænũciata fuerãt a deo:fidem partus præbuit mu-
lieris:qui cuſtodes latuit per conceptus ſui ſilentium:ex eo q̃ non uehementer ei dolores inſiſte-
rent.Et tribus quidem menſibus apud ſemetipſos occulte nutriet infantem.Deinceps autem me-
tuens amaramis ne captus regie iræ ſuccumberet:& ipſe cum puero deperiret:& dei prouidentiam
excluderet:deliberauit potius hoc modo pueri conſulere ſaluti prouidentiamq; latendi eſſe hanc
iudicauit.Nam illud erat incertum:cum periculũ imineret nõ ſolũ puero qui occulte nutriebatur
ſed etiã nutriẽti:deumq; iudicauit otium habituꝫ cautelã:quatenus in nullo q̃ p̃miſerat eẽt mẽ-
dax.Hæc cogitantes:uas rotundum ex uimine cõplicitũ:uelut alueoli magnitudine præparauit:
quod ſufficeret ut infans ſpacioſe ibi iaceret.Deinde uixerũt illud bitumine:natura eni bituminis
eſt:ut i uiminalibus uaſculis acceſſit:poſſit aq̃ coercere.Illic ergo ifãtem mittẽtes:& circa fluuium
ponentes:eius ſalutẽ deo reliquerũt.Et fluuius quidẽ eũ ſuſcipiens deportabat. maria uero pueri
ſoror matris iuſſionẽ cuſtodiebat:quo illud uaſculum deportaret itendẽs.Tunc itaq; deus oſten-
dit:non humana prouidentia:ſed omnia quæcũq; uult ipſe fieri:effectum optimum protinus adi-
piſci:nec prævalere quidem eos qui pro cautela ſua alios condemnare nituntur interitu multoq;
ſtudio hoc implere conantur:cum inopinabiliter illi ſaluentur:& pœnitus de medio malorum in-
ueniant periculorum ereptionem dei ſolius uoluntate.Tale aliquid ergo circa hunc infantem ge-
ſtum aperta uirtute dei probatum eſt.Thermut igitur erat filia regis : quæ dum circa litus flumi-
nis luderet:portari a fluuio illud uas conſpicimus:præcepit ut ad ſe ille alueus portaretur.Veni-
tibus autem qui ad hoc fuerant deſtinati cum alueo uidẽs infantem ualde gauiſa eſt:propter ma-
gnitudinem & ſpeciem eius.Tãto ergo ſtudio deus circa moyſen uſus eſt:ut ab ipſis qui propter
na tiuitatem eius decreuerunt interimere genus hæbreorum:alimento & cura dignus haberetur:
iuſſitq; mulierem adduci.Thermut regis filia:quæ daret infanti mamillam.Quo nõ accedente ad
illius ubera:ſed euitante:& hoc in multis mulieribus faciente:masia aſſiſtens his quæ fiebant:nõ
ut quaſi uideretur ex operibus:ſed inter alias aſtare ait.Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimẽ-
tum infantis uocas:quæ nullam ad eam cognationem habent.Si uero quandam hæbraicarũ mu-
lierum adduci præceperis:puto tanq̃ contribulæ ſuæ poterit ubera excipere. Cũq; putaretur be-
ne dixiſſe:iuſſit:hãc ire ut aliquam quæ lactare eum poſſit adduceret.Illa uero accepta huiuſmo-
di poteſtate:reuerſa eſt:agens matri ſoli cognitum : infanſq; grate quodammodo acceſſit ad eius
ubera:& ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſe-
cundum euentum rerum nomen impoſitum eſt:eo q̃ de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim æg-
ptii moyſes uocant:uero ſaluatus.Componentes itaq; hæc ex ambobus:moyſes ei nomen impo-
ſuerunt: ideſt ex aqua ſaluatus.Et erat indubitanter ſecundum dei proloquium prudentiæ ma-

gnitudine & laboribus ſapientũ hæbreoꝝ nimiũ iduſtrius. Huic igiť abraam pater ſeptimus erat. Erat.n.iſte filius amaramis: q̃ fuit de patre chaath: q̃ natus eſt de leui: Leui uero de iacob q̃ fuit ex Yſaac filio abraã. Erat aũt ei ſapĩa nõ p̃ ætate cõceſſa: ſed ſua méſura multo ſupior: & ſenioré huius rei facultaté in ĩfantia demõſtrabat: maioréq̃ ſpem actio eius iã tunc q̃ uiri pfecti gerebat. Et cum trimus fuiſſet effectus deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpaciũ. Nã quantũ ad ſpeciem nullus erat ita ſeuerus: ut uidens moyſen: eius pulchritudiné non amaret: multiſq̃ contigebat dũ eũ cernerent p̃ plateã ferri: ut conuerterent q̃dé ad aſpectũ pueri: & ea in q̃bus uidebant ſtudium hére deſererét: delectati potius eius uiſiõe. Erat enĩ in eo multa infantulis gratia: & excellẽter decenterq̃ circa eũ exiſtés: retinebat ĩſpiciétes. Hũc ergo cũ talis eét: thermut ſibi filiũ adoptauit: dũ ſobolé legittimã nõ héret. Et cũ aliquádo eũ portaſſet ad patré: oſtédit eũ q̃ſi de ſucceſſiõe nõ cogitaret: ſed uolũtate dei ꝓpriũ filiũ nõ héret dicebatq̃. Nutriui infanté forma diuinũ: & prudentia ualde fortiſſimũ: mirabiliterq̃ de fluminis gratia cõdonatũ: quẽ meũ q̃dé filiũ eẽ decreui: tui imperii ſucceſſoré. Hæc dicés: poſuit in manibus patris ĩfanré. Ille uero ſumés eũ: & ad pectus applicans p̃ amoré p̃ filiæ gratia ĩpoſuit ei diadema. Moyſes aũt cõuolués illud, iecit ĩ terra: quaſi p̃ ĩfãtiam cõculcauitq̃ ſuis pedibus: q̃d regi auguriũ ferre uidebať. Cõtéplaꝰ ãt ille facer ſcriba: q̃ eius natiuitaté p̃dixerat: ita futuꝝ ad humiliandũ principatũ ægypti: impetum fecit ut eum occideret: & terribiliter clamans ait. Hic eſt puer ille o rex quem deus nobis occidendum oſtendit: ut de cætero timore careamus. Teſtimonius enim oſtéditur quia tum inuaſurus eſt principatum. Iſto náq̃ peremptꝰ: ægyptiis quidem eius timor tolletur: hæbreis autem ſpes confidétiæ quam propter eũ habere creduntur auferetur. Quod cum dixiſſet: uix prævalebat eum abripere thermut: cum etiã rex ſenior eſſet ad eius necem: deo huiuſmodi propter prouidentiã ſalutis Moſaycæ faciente. Alebatur itaq̃ multa ſollicitudine: & hæbreis quidem in eo erat ſpes optima circa cuncta: ſuſpitionis uero eius crementum generabat ægyptiis. Et cum nullus eſſet certus: ut uel ſi occideret rex infantem & cognatum propter adoptionem: aut aliorum quilibet: quid amplius ad ægypti utilitaté prodeſſet: quo iam non metuerent de præſentia futurorum abſtinebant omnes ab eius nece.

Poſtq̃ creuit moyſes iniunctum eſt ei bellũ ethiopicum: ubi copulata eſt filia regis æthiopum in matrimonio. Vnde odium & inuidiam magnam contraxit ægyptiorum. CAPI. VII.

MOyſes itaq̃ prædicto modo natus & nutritus: & tranſiens ad ætaté perfectam: ægyptiis formam ſuæ uirtutis oſtendit: & ad humiliationem quidem illorum: augmentum uero hæbreorum factum eſt: ut huiuſmodi occaſio proueniret. Ethiopes cum ſint proximi ægyptiis: negocia ſua ĩ eoꝝ regioné portabát: & referebát egyptioꝝ. Illi irati caſtrametati ſũt: uidicaturi cõtéptũ: p̃lioq̃ cõmiſſo deuicti: alii ceciderũt: alii uero turpiter domi reuertentes euadere potuerũt. Secuti aũt ethiopes & arbitrátes defeciſſe illos: p̃ſumptiõe ſua oẽm egypti prouinciá optinere potius exarſerunt: guſtanteſq̃ eoꝝ bona: ab eis ſe nõ abſtinebant. Cũq̃ uicinas partes adeuntibus non præſumerent repugnare: acceſſerunt uſq̃ ad méphis: & mare nulla ciuitate. ſ. reſiſtere prævalente. His ergo malis obſtricti: ad reſponſa & diuinationes ægyptiorũ cõuerſi: & deo eis præbente conſilium: ut auxiliatore uterenť hæbreo: iuſſit rex filiæ ut daret moyſen ducem a ſe conſtituendum. Illa ſacramentis præbitis: ut nihil ei fierer mali: tradidit moyſen: p̃ magno quidem beneficio iudicans eius auxilium: & adnihilans ſacerdotes: qui eum uelut hoſtem prædixerant occidendum: quaſi neſcientes q̃ aliquando utile foret eius auxilium. Moyſes uero a thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc ſuſcepit opus. Gaudebant ergo ſacri utriuſq̃ gentis ſcribæ: ægyptiorum quidem tanq̃ eius uirtute hoſtes deuincerentur: & moyſen ipſo dolo comprimerent: hæbreorum autem tanq̃ hæc eis occaſio foret: ægyptios omnino diffugere: quo moyſes eorum dux eſſet. Ille anteq̃ hoſtes cognoſcerent eius inuaſionem ſumés ducebat exercitum: nõ per fluuium iter faciens: ſed per terram: ubi ſapientiæ quoq̃ ſuæ mirabile fecit indicium. Nam cũ terra ualde ſit feua iter agentibus: propter reptilium multitudinem: quia illic hæc omnia naſcuntur: ita ut ét quæ apud alios nõ ſunt: ſola illa terra nutriat uirtute atq̃ malicia: & aſpectu ſolito differentia: quorum ſunt aliqua etiam uolatilia: ut cum de terra nocere nequeant: ſuperuolando non prouidentes occidant: pro cautela exercitus & itinere eorum innoxio: hoc mirabiliter adinuenit. Plectas ex papiro fecit in modum arcarum: eaſq̃ complens de hibicibus ſecum portabat. Hoc autem animal ſerpentibus inimicum eſt: fugiunt enim eas aduenientes: & cum ſe celare uoluerint: uelut flatu ceruoꝝ ab repte deuorant. Hibices ualde ſunt manſuete: & generi tantum ſerpentino feroces. Et de his quidé p̃tereo núc ſcribere: nõ ignorantibus græcis quale ſit genus hibicis. Dũ uero ad terrã nutricé beſtiaꝝ ueniſſent: per eas ut dixi naturam ſerpentũ expugnabant: eiſq̃ uelut aduerſus hoſtes utebantur. Hoc ergo modo iter agens: anteq̃ ethiopes agnoſcerent ſuperuenit: & cum greſſus cum eis pugna deuicit: ſpéq̃ quã habebát contra ægyptios & eoꝝ ciuitates abſtulit: ibatq̃ ſubuertens omnia: & terrã ethiopũ maxima uirtute deuaſtabat. Tunc pro fœlicitate alias p̃ fœlicitaté: moyſeos cum de labore ſuo guſtaſſent: ægyptioꝝ exercitus fatigationé minime ſentiebat: tanquã præter eum ſeruitutem & nouiſſimum ſubuerſionis periculum potuiſſent ægyptii ſuſtinere. Poſt hæc aũt inſequentibus ægyptiis cunctos ethiopes in Saba ciuitate regia ethiopiæ:

quā poſtea cambiſes meroinde nominauit:a ſorotis ſuæ nomine obſidebātur.Erat enim inexpugnabilis locus ille cū & Nilus circūdaret eū & circūcluderet:& alia flumina aſtabus & aſtabuſtris fluctus difficiles obiicerentur eis:qui illic tranſire tentarent.Ciuitas enim interior exiſtens habitabatur:ut inſula muro circundata uallo fortiſſimo:& contra hoſtes quidem ꝓpoſitus habet fluuios.Foſſata uero grandia inter muros & flumina ſunt:quatenus inundari nō poſſit ciuitas: aquæ illic uiolētia deportata:hæcꝙ res illa flumina tranſeuntibus difficilē faciebāt ciuitatis inuaſionem. Cum ergo grauiter ferret moyſes ſegnitiem exercitus:quādo hoſtis nequaq̄ uenire præſumeret ad manus tunc aliqd tale prouenit.Tharbis filia regis ethiopū fuit.Quæ dū moyſen circa muros exercitū applicātē:fortiterꝙ uideret pugnātē eius efficatiam expiētiāꝙ mirata:& deſperantibus iā pridem ægyptiis:libertatis auctorē eum extitiſſe bonos ſuæ euentus fœlicitatis exiſtimās: ethiopibus.ſexultātibus:i his quæ circa eos geſſerāt:eūꝙ tūc periculis iherere cōſpiciēs i amorē eius ē lapſa crudeliter.Et cū paſſio ꝓualeret:miſit ad eū fideliſſimos ſeruoꝝ:ut ei de nuptiis loquerētur. Illo uero ſermonem eius ſuſcipiente:ut traderet ciuitatem:præbitiſꝙ federibus:ut & uxorem eam duceret:& ciuitatem obtinens:nequaq̄ pacta tranſcenderet:effectus uerba præuenit:& poſt necem ethiopum gratias agens deo moyſes:nuptias celebrauit:& ægyptios in propriam terram reduxit. Illi uero ex quibus ſaluabātur a moyſe:ex his odium aduerſus eum habebant:& feruētioribus aduerſus eum conſiliis utebantur arbitrantes:non propter bonos actus eum in ægypto ita creuiſſe innocueruntꝙ regi:quid de facta cæde prouenerit.Ille itaꝙ apud ſe induſtriam uiri continuit: inuidia uero ducatus moyſēos:& oppreſſionis ſuæ formidine tactus:compulſuſꝙ a ſacris ſcribis:nitebatur in moyſeos cæde graſſari.

Moyſes cognitis inſidiis regis ægypti latenter effugit & ueniens in madiā: habitauit cum raguele ſacerdote:cuius filiam accepit uxorem. CAPI. VIII.

QVi dum cognouiſſet inſidias eius:latēter effugit:& itineribus obſeſſis:ꝑ deſertū fugam expleuit.Cūꝙ ei cibo⁊ eſſet iopia:uiribus tolerantiæ prævalebat:uenienſꝙ ad ciuitatē madian circa mare rubrum poſitā:cognomē habentē ab uno filiorū abraā de cethura progenito ſedens ſup quēdā puteū:ex labore atꝙ miſeria quieſcebat exiſtente meridie: nō ꝓcul a ciuitate.Quo ei actus acceſſit huiuſmodi ex uſu prouīcialiū cumulū eius uirtutis oſtēdens:& occaſionē ad meliora ꝓbens.Nam cō ſint loca iaquoſa ꝓcedebant paſtores ne forte a puteis aquæ exhauriretur ab aliis:& oues potu neceſſario priuarentur.Aſtiterūt itaꝙ tūc ad puteum ſeptem uirgines ſorores:raguelis filiæ ſacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebaſ. Quæ gregum patris curā agētes:eo ꝙ hoc miniſteriū etiā mulieribus regionū ſit trogolidarū:ſufficientem aquā de puteo leuauerūt:expectantes ut greges ſuos abundanti irrigatione ſatiarēt. Superuenientibus uero paſtoribus & uirgines expellētibus:ut aquā ipſi occuparent .Moyſes crudele iudicans puellas deſpicere iniuſticiā patiētes:uiolētiāꝙ uiro⁊ ſinere potioré q̄ uirginum:illos qdē ꝓhibuit uiolētos eē:uirginibus autem opportunū præbuit adiutoriū.Quæ beneficio iperato:uenerunt ad patrem:iniuriamꝙ paſto⁊ narrantes:& ſolacium ſibi præbitum peregrini rogabant ne eius beneficium eſſet uacuum:ne retributione debita priuaretur.Ille autē & filias approbauit circa benefactorē ita ſtudētes:& Moyſen ad uultū ſuum iuſſit adduci:iuſtiſſimæ gratiæ ꝑmia meritus⁊.Cūꝙ ueniſſet & filia⁊ teſtimonium ei de ſuo ſolacio declararetur:eius uirtutem admiratus: non fore eius auxiliū ſine bona repēſatiōe dicebat:ſed idoneū ſe ad reddēdā gratiā: ita ut magnitudine repēſationis:mēſurā poſſit trāſcēdere benefacti.Fecitꝙ eū quaſi filiū:& unā filiarum ei dedit uxorē:grægūꝙ ſuo⁊ in quibus omnis erat antiquis barbaris poſſeſſio:eum uoluit habere curam & dominum.Et moyſes quidem dum hæc impetraret a gecheg'leth alias theleo:hoc enim cognomē erat ragueli:degebat ibi paſcendo eius græges.

De rubo q uidebaſ moyſi q̄ſi arderet:q tamē nō cōburebaſ:ubi audiuit mādatū diuinū ut reuertens n ægyptum:liberaret filios iſrahel de oppreſſione ægptio⁊. CAPI. IX.

POſt hæc autē tempora dum paſceret grægē i mōte q uocatur ſyna: ducebat oues qui mons eſt excelſus:& ad paſturas egregius optimas herbas habens.Hic dum eēt opinio habitare deum:primitus nemo paſcebat:qa paſtores illic minime ambulare præſumebant quo tamē prodigium ei mirabile nimis apparuit.Ignis nāꝙ depaſcēs rubi uiriditatē:eiuſꝙ floré trāſit inoxius:fructiferoſꝙ ramos nullo icēdio diſſipauit.Cūꝙ flāma uehemēs & uelociſſima eēt:ille etiam ipam uiſioné iopinabilē formidatus obſtupuit:& potius dū uocē ignis emitteret:& noīe eius uocaret uerbaꝙ facere uideretur:quibus etiam eius fiduciam præſumentis ad loca accedere ubi nullus hominū primitus ambulaſſet:eo ꝙ eſſēt diuina redarguit eiꝙ ſuaſit: ut procul ab igne recederet:& ut ſufficerent ei quæ uiderat:cum eſſet bonus uir magnorūꝙ proles uirorum nihil amplius indagaret.Prædicatꝙ ei futuram gloriam & honorem apud homines ꝑſente deo:iuſſitꝙ ut cū fiducia abiret i ægyptū:dux & priceps futurus multitudinis hæbreo⁊: & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus.Nam & terram inqt hitabūt hanc fœlicē:quā hitauerat pater ueſter abraam:o lbuſꝙ adepturi ſūt bonis:ad hæc utiꝙ te eos tuaꝙ ſapiētia deducēte:iuſſitꝙ. ut educēs hæbreos ex ægypto ſacrificiū gratiaꝝ actiōis uenīēs ad illa loca celebraret.

Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata ſunt. Moyſes ergo obſtupeſcés his quæ uiderat: multo potius quæ audierat: uirtuti iqt tuæ nō credere domie: quá & ipe colo: & maioribus meis apte apparuiſſe nō dubito: ueſaniſſimū ſecúdū meá ſapiam eé puto. Verútamé heſito quéadmodū uir ignarus & nullius uirtutis idoneus: aut ſuadeá uerbis: quatenus cognati relinquétes terrá quá nūc habitát: me ſequátur ad quá eos ipſe deducá: aut uel ſi ipſis ſatisfiat: qúo potero exigere pharaoné ut dimittat hæbreos: quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augetur. Deus auté eū i oibus cōfidere ſecꝫ adeſſe ꝓmittens: & ubi qdé opus eét ſuaſione: uerba ꝓbituꝫ: ubi aút opibus: uirtutem miniſtratuꝫ: iuſſit ut baculo i terrá ꝓiecto fieret ſerpés: quo ſigno crederet ꝓmiſſa ſe ꝓcepturꝫ. Hoc dū feciſſet: draco cōuolutus repebat ſpiris igétibus: & táq̄ cōtra ſe pſequétes ſuú caput ſeuiſſimū iſurgebat: q deiceps factus é uirga. Poſt hoc uero mittere eū dextrá in ſinú ꝓcepit: obediensꝫ eá cádidá & uelut coloris niuei protulit: poſt qđ tamé ad ſolitú eſt reuerſa. Iuſſus iteꝫ aquá de proximo ſumere: eá in terram proiicere: uidit colore ſanguineo factam: mirantemꝫ in his confidere præciebat deus: & adiutorem ſibi eū noſſe maximū: & ſignis his ad credendum epud omnes uſuꝫ: dicebatꝫ: miſſus a me: ſecundum mea mandata facies uniuerſa. Iubeo ergo te i nullo te tardanté: ad ægyptū feſtinare: die noctuꝫ laboráté: ne tua tarditas maius tépus faciat hæbreos in ſeruitute conſiſtere. Moyſes auté non diffidens in his quæ diuinitas promittebat: inſpectorꝫ talium indiciorū: & auditor factus orabat: ut hac uirtute eodem modo expiretur in ægypto: ſupplicabatꝫ ne nominis ſui deus noticiá ei celaret: ut dū uoci eius participatus fuiſſet pariter & aſpectu: iſuper agnoſceret & uocabulú: quatenus ſacrificans noiatim eū adeſſe hoſtiis ſupplicaret. Et deus quidé ei ſtiá ſignificauit appellationé: quá primitus hoíes nequaq̄ uidebātur audiſſe: de qua mihi fas dicere nō é. Moyſes itaqꝫ illa ſigna nō tūc ſolūmō: ſed ſemp & ubicūqꝫ contingeret faciebat. Ex quibus oibus plus maioré ueritaté ſignis diſtribués: deūqꝫ ꝓpiciú & ſuffragatorem habiturum ſe credens: & domeſticos ſe ſaluare ſperabat: & ægyptios malis afficere.

Moyſes regreſſus eſt in ægyptum ſecundum mandatum domini: ubi faciens ſigna & prodigia maxima eduxit filios iſrahel de ægypto in manu ualida.

CAPI. X.

AVdiés quoqꝫ ægyptioꝫ regé pharaoné fuiſſe defúctú: ſub quo ipe defungerat: petiit raguel ut eius ꝓmiſſu pro utilitate cognatoꝫ iret i ægyptú: ſumenſqꝫ Sephoram uxorem ſiliá raguelis: & filios quos habebat ex ea Gerſan & eliezer: tetédit ad ægyptum. Nominū uero horú gerſá quidé hæbrea lingua ſignificat in terra peregría. Eliezer aút q adiutore patrio deo uſus: ægyptios effugiſſet. Cū uero ueniſſet iuxta mōté: frater Aarō deo iubéte occurrit ei. Cui moyſes ſignificauit quæ in monte contigerunt: pariter & diuina mandata. Procedétibus autem eis: occurrebant nobiles hæbreoꝫ eius præſentiá cognoſcentes. Quibus moyſes qūo uerbis ſuadere non poterat: ſigna ſibimet oſtenſa monſtrabat. Illi ſtupore eorum quæ inopinabiliter inſpiciebant: omnino credebant: & ex omnibus erát in ſpe maxima cōſtituti: deo ſcilicet eorū prouidéte ſecuritatem. Dum uero iá obediétes haberet hæbreos moyſes: ꝓmittens ſecutoros ſe q̄ iuberet: libertatéqꝫ reſpicere: uenit ad regem illū q nup ſuſcipat principatū: & in quocúqꝫ iuuerat olim ægyptios ab ethiopibus compſſos: cū fuiſſet eorú direpta prouintia declarauit: & quia militia & laboribus magnis uſus táquá pro ſuis: poſt diuerſa pericula non dignam retributionem acceperit intimauit: pariter etiam quæ illi in monte ſyna contingerant: deiqꝫ uoces: & ſigna ſingula ab eo monſtrata propter fidem rerum decenter expoſuit: rogauitqꝫ ne diſcredens i his: impedimétum faceret dei uoluntati. Deridéte uero rege: moyſes; ope fecit: ut conſpiceret ſigna quæ fuerant in monte ſyna monſtrata. Ille ergo dedignatus: illum quidé maligniſſimú appellauit: & prius ægyptiorum fugiſſe ſeruitium: & nunc pro ſeditione alias ſeductione remeaſſe: & prodigiorum opus ſtuporéqꝫ factū magicarum artiū appetiſſe remedia. Cūqꝫ hæc dixiſſet: iuſſit ſacerdotes eaſdé quas ille facere uiſiones: táquá ægyptii etiá in hac diſciplina ſapiétes exiſterét: & quaſi non ſolus moyſes peritus eſſet rerum: quas ipſe per deú poſſit explere: ut qđ erat ualde mirabile: ſi etiam ab aliis fieret oſtenderetur: quomodo humana doctrina conſtaret. Et ponentibus illis uirgas: dracones facti ſunt. Moyſes autem nō expauit ſed ait. Nec ego quidé o rex ægyptiorum deſpicio ſapientiam: ſed tanto melius hæc a me q̄ horum magica arte ſunt facta: quanto humanis diuina eſſe conſtat meliora. Oſtendam uero non artibus magicis: nec errore: ſed ſubſiſtere ueritate: quæ mihi ſūt dei prouidentia & uirtute patefacta. Cūqꝫ hæc dixiſſet: proiecit in terram uirgam: iuſſitqꝫ eam ut i colubrum uerteretur. Illa obediens etiam ægyptiorum uirgas quæ uidebantur eſſe dracones deuorauit: inſiliens donec conſumeret un iuerſas. Quá in ſuo ſcemate redeuntem: ſumpſit denuo moyſes. Rex autem nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit: ſed iratus: & in nullo eum præferri dicens ægyptiorum ſapientiæ & integritati iuſſit ei qui ſuper hæbreos uidebaꝫ eſſe conſtitutus ut nullā eis præberet requié: ſed maioribus q̄ prius eos malis affligeret. Ille ergo cum prius eis præberet paleas ad lateres: nihil ulterius dedit: ſed die quidé opibus eos faciebat affligi: nocte uero paleas congregare. Cum eis duplex hoc malum exiſteret: & erúna per illum crudelior inſtituiſſet: ille neq minis regis fatigatus eſt neq increpationibus ceſſit hæbreoꝫ: ſed animam ſuam cōſtituit ad utraq; ut & laboraret: & libertatem cognatus acquireret: ucnienſqꝫ rurſum ad regem ſuadebat ei

ut dimitteret hæbreos ad mõté ſyna:ſacrificaturus deo.Hoc ei præcepiſſe dominum dicebat:in nullo contradicendũ illius iuſſioni exorabat:deúq; propicium fore cunctis:ſi eos dimitteret ẽgredi ne prohibẽdo illos ſibimet reputaret paciẽdũ quæcúq; patiunt qui præceptiõibus dei cõtradicũt:quando eis qui iram in ſe cõmouerint diuiná in omnibus oboriunt aduerſa.Ex quibus utiq; neq; terra:neq; aer ſuauis exiſtit:nec ſoboles eoꝝ naturali modo progredi : ſed inimica omnia & aduerſa ſentire ægyptios edicebat:& hæbreoꝝ populum abire ex illorũ prouícia etiam illis nolẽtibus affirmabat.Rege uero moyſes deſpiciente ſermones:nullaq; conuerſionem ſui ad talia faciẽte:paſſiones peſſime quas ſingulas explanabo ægyptios inuaſerunt:nec prius flectebátur quá eoꝝ experimenta perciperent ſimul & quia uellet deus moyſen in nullo eorum quæ prædixerat mentirari mendacem:& quia prodeſſet hoibus:ut diſcerent obſeruare & facere ea:in quibus non poſſet offendi diuinitas:ne ad iracundiam conuerſus:in eorum iniquitatibus ulciſcat. Fluuius enim eis ſanguineus dei uoluntate profuit:& qui bibi non poſſet:cũ fontem aquarum aliũ nõ haberẽt: nõ colore ſolũmodo talis erat:ſed etiá ſe cõtingẽtibus doloris amari gemitũ inferebat:eratq; talis ægyptiis:hæbreis aũt dulcis & potabilis exiſtebat:licet naturaliter uideret eẽ mutatus.In hoc miraculo rex timens.atq; heſitãs ꝓpter ægyptos:abire pmiſit hæbreos. Cũq; malũ fuiſſet aliquomõ releuatũ rurſus ſãtétiá permutauit :nec eos abire pmiſit.Deus aũt illo cõtemnẽte poſt calamitatis ablationé:& nolente a ſua malicia tẽperare aliá intulit ægyptiis plagam.Ranaꝝ náq; ínfinita multitudo eorum terrá late depaſta eſt:plenuſq; erat his etiá fluuius:& polluebatur eoꝝ potus:& aialibus ibi putreſcẽtibus:fetor cũctis noxius exalabat ex aq̃:eratq; cũcta regio huiuſmodi malo plena: ebuliẽtibus ranis & morientibus:quæ etiá domeſtica eoꝝ habitacula ualde uexabant:dũ in cibis ſepius inuenirent & poculis:& in cubilibus eoꝝ inambulantes:fetorq; crudelis erat: & abominabilis: moriẽtibus ranis ac putreſcẽtibus. Dũ his ergo malis ægyptii præmerẽtur:iuſſit rex Moyſẽ tollentem hæbreos abſcedere. Cũq; dixiſſet hoc:repente ranaꝝ exterminata eſt multitudo:& terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturam.Pharo uero mox ut paſſionibus terra priuata eſt: oblitus calamitatis illius:rurſus retinuit hæbreos:& tanq̃ ſi plurimas paſſiones experiri uelit:nequaquam dimiſit moyſen populũq; diſcedere:qué prius timore potiuſq̃ prudenti animo abire decreuerat.Rurſus ergo alterius mali percuſſione eius fallaciam diuinitas uulnerauit.Peducũlorum nanq; infinita multitudo ægyptiis pullulauit:ex interioribus ebulliẽs:ex quibus mali mãle cõſumebantur:neq; lauacris: neq; medicamentoꝝ unguentis genus hoc exterminare prævalentes. Ob hanc ergo peſtẽ Egypti rex turbatus:metuenſq; ſimul peſtem ſui populi:licet faute uerecundiá ſe deuicti uiri putaret habiturum:cogebatur tamẽ a malo tẽperare:hæbreiſq; conceſſit egreſſionem. Cũq; hoc iterũ leuigaret:filios obſides & uxores reuerſionis ſuæ eos reliquere ſanciebat.Vnde irritauit potius deum:credens ſe eius quoq; prouidétiá fallere:ſicut moyſen.Sed illum latere nõ potuit ægyptũ punientẽ propter hæbreos.Beſtiis náq; multigenis & multimodis quorũ aſpectibus nullus occurrit:eoꝝ prius impleuit regioné:quibus & ipſi conſumebant:& terra agricolarũ cultura nudabat. Si quis enim primaꝝ paſſionũ perditioné euaderet:hoc langore & interitu hoíum talia ſuſtinentiũ ſuccũbebat. Cũq; pharo neq; ſic dei iuſſionibus obediret:ſed uxores qdé abire cũ uiris diceret : relíquendos uero filios poſtularet:nõ defuit deo:unde calliditaté eius diuerſis malis & maioribus denuo ſupuenientibus caſtigaret.Crudeliter náq; eoꝝ corpora uulnerabant iterus corrupta.Ita paſſim ægyptioꝝ multitudo conſumebat . Rege uero neq; hac plaga tempante grãdo uehemens:cũ neq; prius in ægypto aer aliquid tale ꝓtulerit:neq; ſimilis apud eos hiemis tẽpore deſcenderet:maiorq; q̃ apud habitatores boreæ partis & ſeptemtrionalis aeris rigore deferret effluxit & fructus earum uſquequaq; confregit . Deinde genus locuſtarũ germen quod nõ fuerat uexatum grãdine deuorauit:ut eis generaliter ſpes terrenoꝝ fructuum deperiret.Sufficiebat náq; quélibet ſine calliditate fatuũ:etiá ea quæ ꝑdicta ſunt mala ad ítellectum & cogitationé utilitatis adducere.Pharo itaq; tantũ íprudens quantũ malignus ſentiens cám:deo tamẽ cõtradicebat: iuſſitq; moyſẽ cũ uxoribus ſuis hæbreos abducere: facultaté uero eis deſerere:eoꝝ depopulãdas domus.Moyſe uero nõ acquieſcẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo ſacrificiũ de ſuis rebus offerre:cum ꝓpter hác cám multo tẽpore moraréť:tenebræ ꝓfundiſſimæ & ptẽ luminis nõ habẽtes: ægyptiis ſunt diffuſæ: ꝑ qbus & uiſus eoꝝ aeris craſſitudine clauſi ſunt:eoſq; mori miſerabiliter cõpulerũt.Metuebant enim ne caligíe ſimul abſorberẽt. Deide his excuſſis poſt tres dies totidẽq; noctes:dum nullatenus pœnitentiá ageret pharo ꝓpter egreſſum hæbreoꝝ:accedens ad eũ moyſes ait.Quouſq; iobediés es uolũtati dei? Iube dimitti hæbreos:nõ enĩ poteritis ab his malis eripi:niſi hæc uolueritis íplere. Rex aũt iratus í his quæ fuerãt dicta:minaťeius ſe caput auferre:ſi ad eũ ob hác íportunitaté denuo remearet. Tunc moyſes nequaq̃ ſe de his uerba factuꝝ dixit:ſed illũ ipſum cũ ꝓceribus ægyptioꝝ deprecatuꝝ fore:ut hæbrei diſcederẽt. Et ille quidé cũ hæc dixiſſet abſceſſit.Deus aũt oſtẽdẽs adhuc una plaga feriendos ægyptios:ut dimitterẽt hæbreos:iuſſit moyſen præcipere populo:ut ſacrificiũ paratũ haberẽt:eẽntq; ꝑſtructi a decima die xãtici méſis uſq; ad quartádecimá q̃ apud ægyptios quidé parmuthi:apud hæbreos aut niſan uocat : macedones uero xanticũ eum appellant.Et egreſſuros hæbreos oíaq; portaturos aſſeruit. Et ille quidé iã

præparatos habens ad egreſſionem hæbreos:& cõſtitutos per tribus ibidem retinebat. Cum autẽ inſtaret quartuſdecimus dies: omnes ad egreſſionem tẽdentes & immolantes ſanguinem:domus proprias yſopi frondibus emundabant. Cunq; cœnaſſent.reliquias carnium tãquam egreſſuri cõcremauerunt. Vnde hactenus ſecũdum hunc morẽ ita ſacrificamus.Illãq; feſtiuitatẽ paſca uocauerũt:quod ſignificat tráſcẽſionẽ:eo q; illa die deus tráſcẽdere eos peſtẽ uoluit:quæ ſcilicet ægyptios uiſitauit.Mors enĩ primo genitorũ ita ægyptiis facta ẽ:ut plurimi ꝓcerum cõgregati cira regalia Pharaoni ꝓſuaderẽt:quatenus hæbreos ſub uelocitate dimitteret.Qui uocatũ moyſen abire præcepit:arbitratus:ut ſi de ꝓuintia recederẽt:iminẽtẽ ægyptiorũ caſtigationem ceſſare: mulieribuſq; honorabãt hæbreos:alii quidẽ ut citius egrediréturalii uero ꝓpter uicinitatis eorũ cõſuetudinẽ.Et illi quidẽ egrediebãtur:flẽtibus ægyptiis & pœnitẽtiã agẽtibus:eo q; fuerit eis ſic crudeles tẽdebãtq; ad ciuitatem noſe licus:quæ tũc erat deſerta:ubi babylon poſtea fabricata eſt: dũ tambiſes ægyptum deuaſtaret:celeriterq; agẽtes iter ad locũ beelſephon:tertia die ad rubrũ mare deuenerũt.Et ꝓpter deſertũ nihil de terra poſſent habere ciborũ:fermẽtata farina azimis panibus ex modico tempore tãtũmodo coagulatis ueſcebãtur:hiſq; triginta ſũt uſi diebus: longiori enim tempore eis nõ ſuffecerũt quæ tulerunt ex ægypto:cum etiam is cibus ſub neceſſitate cuſtodiretur:nec ad ſatietatem eodem uterentur. Vnde ad memoriã illius inopiæ:feſtiuitatẽ octo dierũ agimus quæ dicitur azimorum.Omnis itaq; multitudo mulierũ pariter & infantum egreſſorũ conſiderantibus ineſtimabilis erat.Qui uero ætatẽ habebant aptam ad expeditũ:ſexcenta milia fuerunt:reliqueruntq; ægyptum:menſe xantieo:luna.xv.poſt annos.xxx.&.cccc.q̃ pater noſter abraã nenĩſſet in chananeam:poſt Iacob autem aduentum in ægypto:anno .cc.& quinto.Moyſes autem erat quidem anno iam.lxxx.frater autem eius aaron tribus annis maior extabat. Portabant etiam oſſa Ioſeph:dum hæc ille ſuos filios facere præcepiſſet.

Quomodo ægyptii pœnitentia ducti q; dimiſiſſent filios iſrahel:inſecuti ſunt eos uſq; ad mare rubrum:quod diuiſum uirga moyſi præcipiente domino:ingreſſi ſunt filii iſrahel:& ſicco ueſtigio tranſierunt illud:ægyptii autem perſequentes ingreſſi ſunt poſt eos:ſed reuertẽte mare in ſeipm: ſuffocati ſunt fluctibus. CAPI. XI.

PErro cum ægyptios hæbreos& peniteret egreſſus:rexq; grauiter ferret: tanquã ueneficiis moyſeos ſigna illa facta fuiſſent:deliberauerunt ſuper eos::irruere.Et ſumẽtes arma perſequebãtur:tãquã reuocaturi eos:ubicũq; cõpræhẽdiſſent:nec eos ulterius deo dimitterent:ſeq; contra eos facillime prævalere iudicabant:cum & inermes eſſent illi:& itinere fatigati.Et a ſingulis occurrentibus requirentes quo abierent:perſequi cum ſtudio feſtinabant licet moleſta ſit illa terra iter agentibus:non ſolum expeditis:ſed etiam ſingulariter ambulãtibus.Moyſes autem per ea loca prouide ducebat hæbreos:ut ſiquidem pœniteret ægyptios & ꝓſequi uellent hæbreos:ſupplicium maliciæ ſuæ:& tranſgreſſionis indubitanter exoluerent.Per paleſtinam uero grauiter ferebat tráſire:propter antiquam moleſtiam:uolebatq; quolibet modo latere pergens.Confinis enim eſt ægyptiorum hæc prouintia:& propterea uia quidem ducente ad paleſtinam populum non eduxit:per deſertum uero multum iter agens:malaq; perpeſſus innumera:ad chananeam ſtuduit peruenire:inſuper & propter mandata dei iubẽtis adduci populũ ad mõtem ſyna:ſacrificium illic oblaturos.Apprehenſis ergo hæbreis ægyptii ad prælium parabantur:& multa uirtute proſecuti:concluſerant eos in paruulo quodam loco.Sexcenti enim currus eos perſequebantur:& equites quinquaginta milia:& ducenta milia pariter armatorum.Et itinera quidẽ clauſerunt quibus hæbreos fugere iudicabant:inter rupes intranſgreſſibiles eos & mare claudentes:ubi terminatur mons ex aſperitate uiarum:nimis immenſus.Et fugã eis penitus amputantes:a maritima & mõtis cõgreſſione hæbreos militibus obſederũt:os ipſũ fuge claudẽtes:ut egreſſum eis ad cãpeſtria denegarẽt.Nõ itaq; tolerabãt obſeſſionis modũ hæbrei:ꝓpter egeſtatẽ neceſſariorũ:neq; fugæ facultatẽ habẽtes:armiſq; priuati qui licet ſi pugnare uellẽt:eis ſpes rerum omnium amiſſa uideretur:niſi ſemetipſos traderẽt uoluntati ægyptiorum. His ita factis:moyſen in omnibus culpabãt:oblitiq; ſignorũ quæ eis fuerãt a deo ꝓ ſua libertate mõſtrata:uſq; ad hoc uenerũt: ut etiam prophetam qui eis ſalutis dona promiſerat:pro incredulitate lapidibus niterẽtur obruere:ſeq; tradere cogitarent:eratq; luctus & gemitus mulierũ & infantum:ante oculos habentium mortem:montibuſq; ſe & mari claudẽtibus ſimul & hoſtibus & fugam nullatenus ex iſtis ſueniẽtibus.Moyſes autem licet eſſet in eum exaſperata multitudo:ipſe tamen circa prouidentiam eorũ non ceſſabat:ſed hæc omnia iactabat in deum:qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum libertate contulerat:& neq; in hoc reliquendos eſſe inimicis dicebat:neq; ſeruituros:neq; perituros:ſtanſq; in medio ait.Nec hominibus quidem bene conuerſantibus circa nos iuſtum erat non credere:de dei uero prouidentia uos deſperare opus non eſt:a quo uobis omnia prouenerunt quæcunq; per me ad ſalutem & libertatem ſeruitutis ueſtræ neq; ſperantibus promiſit:cum potius in heſitatione ſicut putaſtis uenientes:oporteret nos adiutorum dei ſuſtinere:cuius opus erit etiam nunc in tali nos difficultate concluſos:ex deſperatione ſicut uos creditis habituros ſalutem:& ex hoſtibus libertatem:qui fortitudinem utiq; ſuam circa nos eſt oſtenſurus:& prouidentiam factu-

rus. Non enim in paruis diuinitas auxilium ſui fauoris ſolet accommodare: ſed potius in quibus humanam ſpem ad meliora non uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credentes: cui uirtus eſt etiã parua grandia facere: & tantarum infirmitatem rerum ſuo munimine roborare. Nolite ægyptiorum arma metuere: nec quia mare & poſteri montes uiam fugæ prohibent: propterea ſalutis ſpacia deſperare: fient enim uobis hæc quaſi campi dei prouidentia: & pelagus conuertetur in terrã. Cunq; hæc dixiſſet: ducebat eos ad mare ægyptiis intuẽtibus. Erãt enim e diuerſo poſiti: & labore perſecutionis affecti: in craſtinum differre prælium utile fore credebant. Dum uero moyſes perueniſſet ad litus ſumens uirgam rogabat deum: & auxiliatorem atq; adiutorem inuocabat dicẽs. Neq; tu quidem ignoras quia effugere nobis mala præſentia: nec fortitudine: nec auxilio licet humano: ſed tu præbe aliquod ſalutare exercituꝰ: tua uoluntate ægyptum relinquenti. Tuum eſt enĩ nos eripere: quia nũc omni ſpe & cõſilio deſolati ad tua ſolius ſubſidia conuolamus: & quicquid ex prouidẽtia tua nobis acceſſerit: quod nos ab ægyptiorum ira liberare nunc poſſit inſpiciamus: uelociterq; tuam nobis oſtende uirtutem: & populum deſperatione ruentẽ in peius: ad ſecuritatẽ dignare & ad fiduciam pietatis perducere. Non enim in extraneis ſumus: ſed tuum quidem ẽ mare: tuus eſt & mons qui nos circũdat: ita ut hic aperiri te præcipiente: & mare cõuerti poſſit in terram. Valebimus etiam effugere per deſertum: ſed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte ſaluare. Talia ſiquidem cum oraſſet: percuſſit uirga mare. Quod repente percuſſione ĩciſum: & in ſe diuiſum terram reliquit nudam: ut hæbreis uia eſſet & fuga. Moyſes autem uidens ad deſtinationem dei & pelagus ceſſiſſe eis: propriam terram primus intrauit: & hæbreos diuino itinere facto ꝓpter periculum p̃ſentium hoſtium ſequi ſe præcepit. Qui delectabantur in hoc: agebantq; deo gratias: ꝓpter ſalutem quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat: quos iã nequaquã tardãtes: ſed cũ feſtinatione ꝓgentes: uelut ſibi præſente deo: ueſanos quidem ægyptii primitus iudicabãt: & tãquã ad interminationẽ manifeſtæ mortis ĩtentos. Cũ uero uidiſſent eos illeſos abire: nullúq; ĩpedimẽtũ eis nec difficultatem aliquã obuiare: perſequi eos aggreſſi ſũt: tãquam & illis pelagus ita qetũ exiſteret. Præordinantes ergo equos: ingrediebatur totus exercitus in mare. Hæbrei uero illis ſe armantibus atq; tardantibus: ad terrã contra poſitam peruenerunt: ſine aliqua paſſione illos effugientes. Quapropter illi audaciores effecti perſequebantur: tanquam nec ipſi aliquid eſſent paſſuri: cum neſcirent hæbreis proprie factam: & non eſſe cõmunem uiã. Quæ utiq; pro ſalute periculum patientium fuiſſet oſtenſa: & non propter eos qui ad perditionem eorum accedere feſtinabãt. Dum ergo ægyptiorum exercitus omnis in mare intraſſet: rurſum effuſum eſt: & deſcendens uentorum procella: omnes ægyptios comprehẽdit: ymbreſq; ſimul & tonitrua ualde graui ſſima e cælo deſcenderunt: choruſcationeſq; lãpadantes: nihilq; fuit rerũ euenientium per iram dei ad perditionem hominũ qui eis nimie tũc nõ acceſſit. Nox caliginoſa inſuper & fluctuoſa appræhendit. Et iſti quidem ita ſũt perditi: ut nemo ex eis reliqueretur: hæbrei uero neq; retinere poterãt gaudium ĩopinabilis ſuæ ſalutis: & hoſtium perditione firmiſſimæ libertatis: quando defecerunt qui eos ſeruire cogebant: deumq; ſic aperte ſuum adiutorem inſpiciebant. Et illi quidem periculũ ita effugientes inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminiſci: hymnum tota nocte dixerunt. Moyſes aũt canticum in deum & laudem gratiarũq; actionem propiciationis eius: exametro compoſuit. Ego itaq; ut iueni in ſacris libris ita hæc ſingula quæq; tradidi. Nullus uero diſcredat uerbi miraculum: ſi ãtiquis hominibus & malicia priuatus uia ſalutis licet p mare facta ẽ ſine uolũtate dei: ſiue ſponte reuelata: dũ & eis q cum alexãdro rege macedoniæ fuerunt olĩ antiquitus reſiſtentibus panphilicum mare diuiſum ſit: & cum aliud non eſſet iter tranſitũ præbuit eis: uolente deo per eũ deſtruere perſarũ princip atum: hocq; confitentur oẽs: qui actus alexãdri cõſcripſerũt. De his itaq; ſicut placuerit cuilibet eſtimet. Poſtea uero armis ægyptioꝝ pfluctus uiolentia uẽtoꝝ allatis: exercitui hæbreoꝝ: moyſes & hoc arbitratus dei pmiſſiõe factũ: ut neq; armis egerẽt: hæc exiit colligẽs: hæbreoſq; his muniẽs: duxit eos p deſertũ ad montẽ ſyna: illic ĩmolatus deo: & ꝓ ſalute multitudis hæbreoꝝ ut dictũ fuerat munera redditurus in pace.

Incipit tertius liber antiquitatis iudaicæ.

Quomodo moyſes populũ ex ægypto ſumẽs duxit ad mõtẽ ſyna: multo itinere fatigatũ. CA. I.

IGitur inopinabiliter hæbreos tali ſalutem donatos grauiter iterum cõtriſtabat dum ſyna ducerentur in montem: eſſetq; regio ualde deſerta: & neceſſar iis alimẽtis egena: & aquæ diffcilis: quæ non ſolum ut præberet aliquid hominibus indigebat: ſed etiam nec aliqua animalia ut aleret erat idonea. Eſt enĩ ſterilis nulluſq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiuſmodi ſiquidem regionem neceſſar ie properabant. unde quando irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aquæ ex locis iam tranſactis duce iubente: & ea expenſa ad effodiendos puteos cum labore propter terræ duriciã accedebãt: & cũ ĩueniret erat inoptabilis: ſed amara ſimul & parua. Hoc itaq; modo faciẽtes circa meridiana iter: ueſpere uenerũt in locũ quẽ ꝓpter aquæ maliciã mar nominauerũt. Amaritudo enĩ hæbraica lĩgua ſic dicitur. Ibi fatigati itineris uiolẽtia: ĩdigẽtiaq; ciboꝝ q eis de-

fecerãt omnino mãſerunt. Erat ibi puteus ualde dulcis: qui nec ſufficere quidem tãto exercitui poterat: parua tamẽ eis cõſolationem præbebat: q̃ in illis locis fuiſſet inuentus. Audierant enĩ ab exploratoribus: quia nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa ſiquidẽ aqua amara grauiter non ſolum hoĩbus: ſed etiã ſubiugalibus exiſtebat. Videns itaq̃ moyſes populũ i anguſtia cõſtitutũ: & ſimul cauſam cui cõſultari nõ poterat: neq̃ n. inimicus erat hoſtis: quatenus uim ĩferenti de neceſſitate potuiſſet ſua fortitudine reſiſtere. Et dũ iſto mõ eo⁹ deficeret uirtus: ĩfãtũq̃ & mulierũ multitudo debilior: nihilq̃ prodeſſet doctrina uerborum: calamitatem omnium ſuam moyſes propriã faciebat. In unum itaq̃ cõcurrebant: eiq̃ cuncti iſtabant: mulieres quidẽ ꝓ paruulis: uiri autẽ pro ſemetipſis ne eorum utilitatem ſperneret: ſed eo⁹ ſaluti quocũq̃ ordie ꝓuideret. Ad hoc ergo cõuerſus eſt: ut ſolũmodo deo ſupplicaret: ut aquã ex malicia præſenti cõuerteret: eãq̃ illis potabilẽ cõdonaret. Et cõcedẽte deo tãtam gratiam: ſumẽs ſũmitatẽ uirgæ quã in præſenti gerebat diuiſit ꝓ medium: & in longitudine ipſam ĩciſionẽ faciens: deinceps iactauit in puteum: ſatiſfaciẽs hæbreis: eo q̃ deus eius orationes audiſſet: & promiſiſſet aquam ſe eis qualẽ cõcupiſcerẽt pbiturũ: ſi tamen iuſſis eius nõ ſegniter ſed promptiſſime miniſtrarẽt. Illis uero dicẽtibus qđ uellet ſe facturos: ſi aqua cõuerteret in melius: iuſſit eos qui iuuẽtute ualebãt haurire dicẽs: q̃ priut effuſa plurima q̃ ultima remaneret aqua poſſit eis eẽ potabilis. Illi qdem laudauerũt dictum: & aqua frequentibus contuſionibus exercitata: purgataq̃ facta ẽ potabilis. Hinc itaq̃ caſtrametati: uenerunt in helim: quæ procul quidẽ bona uidebatur aſpectu. Habebat enim palmarum arbores. De ꝓximo autẽ maligna cõprobabatur. Nã palmæ illæ ſeptuaginta non amplius erãt ĩcreſcibiles: nec multum eminẽtes a terra: ꝓpter aquæ ĩopiã: quia dum eẽt locus oĩs harenoſus: neq̃ eis ex duodecim fõtibus humectatio quedã: aut ad rigãdum ſpes utilis hãbebatur: ſed dum germinare non poſſent: ſteriles erãt ĩdubitanter & paucæ. Cũq̃ p harenã diſcurrerẽt: nihil eis occurrebat: uel ſi paucum aquæ in manibus ſumerent: inutile inueniebãt atq̃ cenoſum. Fructum uero ferre erant ille arbores nimis inualidæ: propter aquæ ut dixi ſterilitatẽ. Pro hac ergo cauſa culpabant ducẽ: clamabãtq̃ ſuã eẽ miſeriam: expimẽtũq̃ malo⁹ p eũ ſe pati dicebant: triginta dierũ ambulãtes uiam. Quæcũq̃ n. portabant cõſũpſerant: & nihil pœnitus ĩueniẽtes: erant in deſperatione rerum cũctar⁹. In pſenti nanq̃ malo nium habẽtes & nõ recordãtes quãta eis fuiſſent a deo & moyſeos uirtute ſapiẽtiaq̃ collata: iraſcebãtur aduerſus ducẽ: & lapidare eũ ſimul aggreſſi ſũt: quaſi ipſe cauſa tãtæ calamitatis exiſteret. Ille uero ita multitudine ꝓuocata: & cõtra eum amare commota: de deo confidens: & conſciẽtia pura prouidentiæ ſuæ: quã gerebat contra contribules ſuos: ſemetipſum dedit in mediũ: & cõclamantes atq̃ ad lapides manus habentibus: cum eſſet ille aſpectu gratiſſimus: & ad loquendum multitudinem ſuaſibilis: mitigare cepit iras eorum: neq̃ eis priorum beneficiorum obliuionẽ habere poſcebat: propter recordationem malorum præſentium: nec quia nunc laboraren t: ideo deberent perpetua dei munera proiicere: quorum iam magna & inopinabilia meruiſſent. Sed ſperare potius etiã de præſenti anxietate ſe dei ꝓuidentia liberãdos: qui eo⁹ uirtutẽ probare uellet: ſi haberent tolerantiam: & animo bono præcedentia retinerent. Quia ſi non ad illa bona ꝓpter præſentia mala reſpicerent: exercerẽtur in malis: & arguerentur non eſſe boni. Neq̃ circa patientiam: neq̃ circa priſcorum bonorum memoriam: cum ita deum eiuſq̃ uoluntatem cõtemnerent: p quã ægyptum reliquiſſent & ita circa eundem miniſtrum eius affecti eſſe uiderentur: cũ in nullo fuiſſet mentitus de quibus dicendum aut faciendum dei mãdato iuberet. Enumerabat igiẽ oĩa: quẽadmodũ perempti fuiſſent ægyptii qui eos contra domini cõpreſſerant uolũtatẽ: & quẽadmodũ idẽ fluuius illis quidã ſanguineus eſſet: ipſis uero potabilis atq̃ dulcis: & quomodo p mare ne lõgius fugiẽtes nouã uiã aggreſſi ipſi quidẽ ex illo ſaluati ſunt: inimici autem eorum prorſus abſorpti: & quia dum arma non haberent: etiã hoc eis deus abũde præbuerit: & alia quæcũq̃ ad perdendos inimicos: ipſoſq̃ ſaluandos neceſſaria fuiſſent: eis ultra ſpẽ uirtutis ſuæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præſenti de eius prouidentia deſpare: ſed ſine iracũdia ſuſtinere: & cogitare eius auxilium non quidẽ tardũ eẽ: ſed ideo nũc differri ut uos hac difficultate probet utiq̃ credentes deum non per defectum eſſe ſegnẽ: ſed pro experimento uirtutis ueſtræ & deſiderio libertatis: & cognoſcat utrũ & cibo⁹ inopiam: & ſterilitatem aquæ pro eo fortiter ferre poſſitis: an ſeruire potius eligatis: ſicut iumenta dominantibus ſibi: & eis qui ꝓpter miniſteriũ ſuũ hæc pinguiſſime uirtute conſueuerunt adiiciens ſuper hæc: dicebat non ſe tantũ de ſua ſalute metuere: quãdo utiq̃ nihil mali patereſ: ſi morireẽ iuſte: ſed potius ꝓ illis cogitare: ne ꝓ lapides quos mitterẽt ſup eũ deũ iudicarẽtur cõtẽnere. Sic itaq̃ mitigauit illos: & ab impetu lapidationis abſtinere fecit: & ad pœnitentiã ſceleris cõuertit: dicẽs eos nõ hoc rationabiliter: ſed neceſſitate feciſſe: cogitauitq̃ oportere: ut ad diuinã ſupplicationẽ preceſq̃ ueniret. Et aſcẽdens quẽdã ſcopulum: depoſcebat: ut queſtum populo auferret deus: & eos ab inopia liberaret: in ipſo enim eſſe ſaluteẽ ſuã: & nullo alio: atq̃ cõcederet ueniam his quæ in ptæſenti fuerant neceſſitate populi geſta: cum generi hominum res oportunæ prouenientes: & difficile placeãt: & eius accuſatio ſit amica. Deus autẽ & promiſiſſe ſe cõpromiſit: & occaſiones eorum deſideriis præbituꝝ. Moyſes uero a deo hæc audiens deſcendit ad plebem. Illi cum uiderent eũ promiſſionibus lætum: a meſticia ad hilaritatem

conuerſi ſunt:ſtetitq; ille in medio:ueniſſe ſe a deo dicens:& portare eis pro heſitationibus præſentibus libertatem.Et poſt paululũ ortigiaq; alias ortigometraq; multitudo quas præcipue nutrit ſinus arabicus:tranſcenſo medio mari ſuperuolauit: & poſt laborem uolatus quaſi ad terrenã requiem deſcendit inter hæbreos.Illi ergo tanq̃ alimentum ſibi a deo collocatum comprehenderunt eas:Tunc Moyſes ad orationes dei repente conuerſus eſt: qui promiſſionis ſuæ cõpleuit auxilium.Mox autem poſt occaſionem cibi prioris:etiam ſecundum eis deus emiſit.Extẽdẽte nanq; Moyſe manus ad orationem:ros deſcendit ex aere.Cũq; fuiſſet eius manibus illinitus.Moyſes arbitratus eſt etiam hoc ad cibum eorum a deo fuiſſe collatum:guſtauitq;:& lætus effectus:ignorãte multitudine:ymbrem eſſe credente:& temporis eſſe pluuiaq; quod agebatur. Ille docebat eos: q; non ſecundum eorum opinionem ros e cælo deſcenderet: ſed ad ſalutem eorum cibũq; ueniſſet.Et cum guſtaret:fidem credendi præbebat eis.Illi uero imitantes ducem:delectabantur in cibo.Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualde ſuauẽ. Sim le autẽ erat aromatibus præcipuis:& magnitudo eius ſimilis ſemini coriandri.Feſtinabãt quoq; ſinguli colligere uehemẽter.Quibus præcipiebatur:ut omnes exequo per dies ſingulos aſſarii mẽſuram colligerẽt:nec eẽt ille cibus in craſtinũ relinquẽdus:hocq; fiebat:ne debilibus colligendi difficultas exiſteret:uirtute ualentium:& hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta menſura colligiſſent:nihil amplius quam labores habebant cum maius nihil illic q̃ aſſarium inuenirent:& quod remaneret in craſtinũ:nulli utilitati proficeret:quando uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis:& huiuſmodi ultio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus.Hactenus autem ſic rigatur ymbribus locus ille:ſicut etiam tunc a Moyſe præſtandum diuinitas miſit hunc cibum.Vocant autem hæbrei hunc cibum manna. Manna itaq; interrogatio eſt in noſtra lingua dicentis:quid eſt hoc.Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant celitus miſſa celebrabant.Quo cibo.xl.annis uſi ſunt:quanto tempore in deſerto fuerunt.Cũ uero ide migraſſẽt: uenerunt in rafidi: paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias. Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuiſſent:tunc omnino comperientes terram inaquoſam:in malis erant:rurſuſq; iraſcebantur in ducem.Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans: dei conuertebatur ad præces rogans ut ſicut cibum eis indigentibus præbuit:ſic etiam potum daret: cum peteret eis gratiam cibi non exiſtente potu. Qui donum diu non diſtulit: ſed præbiturum ſe moyſi tantam aquæ multitudinem unde non poſſit ſperare promiſit:iuſſitq; ut uirga percuteret petram quæ ibidem erat appoſita:& ex ea ſumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neq; cum abore potius eis adeſſet. Hæc ergo moyſes a deo ſumens ueniebat ad populum ſuſtinentem & in eum conſpicientem:uiderant nãq; iam eum de monte deſcendere.Cũ uero ueniſſet:liberaturum eos etiam de hac neceſſitate dicebat deum:donatãq; ſalutem non ſperatam:& de petra eis fluuium manare promiſſum. Quibus obſtupeſcentibus hunc auditum:ſi eis ſiti & itinere fatigatis neceſſitas ad hæc fieret:ut petram incideret:moyſes uirga percuſſit petram: illaq; ſciſſa:aqua manauit copioſa & ualde perſpicua.Illi igitur inopinabile factũ mirati ſũt.Quod cum uiderent:iam eis etiam ipſa ſitis cupiditas eſt ablata:bibentibuſq;. dulcis & ſuauiſſimus erat potus:& quale donum eſſe deo donante uideretur. Tunc ergo moyſen mirati ſunt: qui a deo ſic fuerat honoratus:& ſacrificia pro dei prouidentia collata ſibimet ipendebat.Declarat autem ſcriptura in templo repoſita:eo q; deus prædixerit moyſi aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnantes cum hæbreis amalechite & qui cum eis erant deuicti ſũt: & iſrahel prædam hoſtium perceperunt. CAPI. .II.

CVm uero hæbreorum nomẽ iam ualde ubiq; diuulgaretur:& de his ſermo creſceret: in timore nõ paruo prouiciales erant: & mittentes legatos adinuicem ſolatia depoſcebant:ut ſimul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc inſtantes :qui gobothe petram inhabitant. Qui uocãtur quidẽ amalechite:pugnatores autem maximi illarum tunc gentium exiſtebant. Quorum quinq; reges inuicem ſemetipſos: & circũhabitantes ad bella contra hæbreos rogabant dicentes exercitum alienũ & ægyptiorum ſeruitia fugientem: ſibi inuaſiones inferre:nec bonum ſibi fore ſi tale factũ deſpicerent: ſed ut antequam eorum fortitudo ad maiorem tenderet poteſtatem: & ipſi magis pugnare inciperent confidentes: eo q; illis nullus reſiſteret:deſtruendos eos eſſe cautiſſimum atq; ſapientiſſimum edicebãt.Et pœnã etiã de deſerto & actibus quos illic geſſerãt exigendã:q; non ita poſſit euenire: cum ciuitatibus:atq; bonis eoq; manus iniicerent. Alii ergo inchoãtem inimicorum uirtutẽ mollire & deicere optimum eſſe:magiſq; iam proficientem prohibere credebant.Alii uero hoc ſuperfluum putabãt.Alii nullã occaſionẽ eis aducrſus ſe fieri permittebãt.Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicẽ legationibus agitantes:deliberauerant aduerſus hæbreos bella ſuſcipere.Moyſes itaq; cũ nihil belli ſperaret heſitationem & turbam habuit repente prouincialium: & ad congreſſionem iam præparatam:ſubitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabant:quia licet omnium rerũ haberent inopiam:petiorem tamen neceſſitatem pugnandi cum hominibus qui eſſent rebus omnibus bene conditi putabant.Moyſes autem conſolari cœpit eoſq; confidere depoſcebat:decretoq;

dei credere quo ſæpe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorum hoſtes exiſterent: arbitrari exercitū quidē multū & omnibus armis inſtructum: ſed pecunias: aliāta: aliaſq; res i q⁹ bus ſolēt homines confiſi pugnare: in auxilio diuino conſiſtere: & ſibi per deū oīa hæc adeſſe. Inimicoꝝ uero manū paruā: inertem: debilem: tanquā nō fuerint quæ iſtos habere cōſtaret: deo uolente facile ſuperari. Scire autem eos oportere dicebat: qualis eorum auxiliator fuiſſet in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præſenti quidem bello haberent laborē aduerſus homines: cū uero fuerat eis ſuis & famis inopia: & in montibus atq; mari periculum: ubi fugam inuenire non poterant: hæc omnia diuino ſolatio deuiciſſent. Ergo rogabat eos: prōptiores eſſe: tanq̄ omnium rerum facultas eis eſſet: ita ut hoſtibus præualerent. Et moyſes quidē populum huiuſmodi uerbis exacuens: ad prælium conuocauit tribuum principes. Et poſtea ſingulos adi nuicem. Iuuenes quidem exorabat ſenioribus obedire. Illos autem ut uerba ducis audirent. Erāt aūt eorū aīæ in periculo cōſtitutæ: & ad preſentia preparatæ ſperabantq; aliquādo a malis huiuſmodi liberari. Iubebāt quoq; moyſen: ut ad bella p̄iret neq; tardaret: ne dilatio eorum fiduciam impediret. Ille uero ex multitudine pugnacē eligens iuuentutem: ſuper eos inſtituit ieſum naue filiū de tribu effraim: ualde robuſtum: & labores tolerare fortiſſimum: ad cogitandum ſimilis & loquendū nimis idoneum qui noſſet decēter deum & moyſen colere doctorem pietate: eētq; apud hæbreos aptus. Paucos uero circa aquā conſtituit. Plurimos aūt totius exercitus circa infantum mulierūq; cuſtodiam: & tota nocte erāt p̄parati: quæcūq; fecerāt arma ſumētes: & duces proprios intēdētes: tāq̄ p̄lium aggreſſuri dum eis p̄ciperēt. Inuigilabat aūt & moyſes Ieſum docēdo: quēadmodū exercitum collocaret. Incipiente uero die iā pandi: rurſus poſcebat ieſum: ne minor inueniretur in opeq̄ circa eū ſpes eēt uniuerſorum: gloriam præſentis militiæ in futuris nationibus poſſeſſurus. Hæbreoꝝ uero nobiliſſimos ſeorſum rogabat: cūctaq; p̄iter multitudinē exhortabat armatā. Et ille qdē cū ita cōſtituiſſet exercitū ſermonibus & opeꝝ p̄parationibus: diſceſſit ad mōtē: deoq; ſimilis & Ieſum credidit expeditū. Miſcebantur itaq; hoſtes: & ī manibus erat bellū: fiduciaq; & uiribus utebantur in inuicem. Deniq; donec moyſes manus extendebat ad cælum: hæbrei comprimebant amalechitas. Cūq; laborē ex defectu manuū moyſes ferre non poſſet: qa quotiēs manus deponebat: totiēs hæbreos p̄dere contigebat: iuſſit fratrē aarō & ſorores mariæ uiꝝ nomine Vir ſibi aſſiſtere: eiuſq; manus utroq; latere cōtinere: & adiuuātes eū nō p̄mitterēt laborare. Quo facto hæbrei amalechitas fortiter deuicerunt: & oēs iteriſſent utiq; niſi nocte ſupueniēte: populus receſſiſſet a cæde. Victoriā quoq; optimā atq; p̄fectā noſtri habuere maiores: iferenteſq; ſibi bellū uicerunt: & circūhabitantes deterruerunt: abūdātiāq; potiti ſunt magnorūq; bonoꝝ quæ ſuis laboribus hūerunt. Deuincentes nāq; exercitū hoſtiū: maximas diuitias & publice & priuatim poſſiderunt oēs: cum primitus etiā alimentis neceſſariis indigerent. Fuit aūt eis nō ſolum ī p̄ſenti: ſed ēt in futuro bonoꝝ cā huius quā p̄diximus pugnæ p̄fectio. Nō tātūmodo enī corpora hoſtium ſeruitio ſubdiderūt: ſed etiā mētes: & cūctis circūhabitātibus poſt illoꝝ deuictionem affuere terribiles: eiſq; diuitiarum maximū culmē adiectū eſt. Nā fugiētes inimici: magnam copiam argenti ſimilis & auri reliquerunt in caſtris: & uaſa erea quibus ad ueſcendum utebantur multamq; & inſigné abundātiam utrarūq; rerum: ideſt ornamentorum textilium pariter & armorum: & aliorum quæ præparabantur ad prælium: diuerſāq; iumenta: & quæcūq; moris eſt ſequi iter agentem exercitū: prudētiaq; repleti ſunt hæbrei ope fortitudinis: & multum deſiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus iſiſtebāt: omnia ſe capere iudicātes. Huius ergo belli hic extitit finis. Poſtea uero moyſes exuebat mortuos hoſtium: & arma fugientium colligebat: & hæc uiris pugnatoribus exhibebat: ducemq; militiæ ieſum præconiis attollebat: exercitu teſtificante cuncta quæ geſſerat. Nemo ergo hæbreorum mortuus eſt: hoſtium uero tanti: quantos neq; numero comprehendi poſſibile eſt. Pro gratiarum uero actione Moyſes ſacrificans: altare conſtruit: qđ dei uictoriam nominauit: prophetauitq; omnes fore perituros amalechitas: nihilq; eorum in futuro relinquendū: eo q; cōtra hæbreos in ſolitudine dimicaſſent: & nequaq̄ poſitis ī calamitatibus pepciſſent. Tunc exercitū: cōuiuioꝝ opulētia reparauit. Hoc ergo bello cōtra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex ægypto primitus ita pugnauerūt. Cum uero pacificas poſt uictoriam Moyſes hoſtias obtuliſſet: feciſſetq; nō paucis diebus hæbreos ceſſare poſt pugnam: p̄duxit ordinatū exercitū: multa nāq; eis iam copia erat armorum. Et procedens pauliſper tribus menſibus poſtq̄ mouit ex ægypto: uenit ad monté ſyna: ubi ei circa rubum multas uiſiones factas fuiſſe prædiximus.

Quia ſoceꝝ ſuū ietro moyſes ad ſe ueniēté ad monté ſyna libēter excepit. CAPI. III.

Vi raguel ſocer audiens eius fœlicitatem: libēter occurrit. Et moyſes excipiēs cū eo ſephorā uxoré ſuā & filios: delectatus aduētu eius: facto ſacrificio epulas copioſiſſimas populo miniſtrabat iuxta rubū qui flammas euaſerat: & multitudo quoq; p̄ cognatōes epulis ueſcebatur. Aaron āt ſumens raguel & qui cū eo erāt: hymnos canebant ī deū qui eius ſalutis & libertatis & egreſſiōis auctor extiterat. Simulq; laudabāt ducē: quaſi eius uirtute cuncta eis proſpera contigiſſent. Et raguel quidem preconia multa plebis apud moyſen de eorum fortitudine dixit: quia pro cunctorum ſalute ſic laborauerint uniuerſi.

Quomodo persuasit ei:ut distribueret populum per millenarios:& cẽtenarios qui prius inordinatus erat. CAPI. .IIII.

DEinde uidés raguel moysen in rege multitudine cõstitutũ:cũctis ad eum eũtibus ut lites decideret postulãtibus:& tantũmodo se iustitiã ꝑetrare credẽtibus:si ille eis arbiter iudicaret:eis enĩ q uicebãt leuius esse ꝑdere uidebaẽ ꝑ iustitiã moysẽos:q̃ uictores sentẽtiã cuiuslibet auaricia sustinere:tũc eqdẽ tacuit nolẽs ꝑpedire uolentibus ducis uti uirtute.Cũ uero qeuisset a turba:sumẽs eũ solũ seorsũ:dicebatq; eum oporteret facere: cõsiliũq; dabat quatenus minorẽ qdẽ regẽ curã aliis cõmitteret. De maioribus aũt & salute plebis ipse tãtũmodo ꝑuideret.Nã ad iudicãdũ etiã alios hæbreoꝝ dignos iueniri dicebat:cogitare uero ꝑ salute tãtoꝝ nõ quẽq̃ aliũ nisi moysen posse solũmodo. Sciẽs inqt uirtutẽ tuã & q̃lis fueris in ministerio dei ad saluãdũ populũ:regẽ arbitriũ cõmitte aliis examinãdũ . Tu uero ad solũ dei ministeriũ retine temetipsũ:in cogitãdo & reqrẽdo quẽadmodũ populũ ab hac possis inopia liberare.Meis ergo cõsiliis utere de rebus humanis:& exercitũ ꝑfecte dispone ꝑ dena milia uiros:deide ꝑ mille:ita post hæc diuides eos ꝑ quigẽtos:& rursus in centum:deide quinquagenos:& iudices cõstituẽs sup eos.Qui ꝑ trigita rursum diuisi : ꝑ uicenos & denos hẽbunt ꝓprios iudices: eoꝝ negocia finiẽtes.Sit aũt aliqs sup istos unus:uocabulũ a pricipio numeri sumẽs.Et hi siquidẽ sint approbati ex oĩ plebe:boni & iusti:qui diuersis rebus iudicẽt eos:& si quid ẽ supra & maius: ad maiores ueniat dignitates:qd uero etiã apud eos difficile fuerit:hoc deducatur ad te . Sic enim fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iustitiam impetrare mereantur:& tu solis deo ministrando facias eum exercitui esse propitium.

Quomodo hæc singula fecit moyses socero monente. CAPI. .V.

HAec aũt monẽte raguel:moyses libenter excepit:& secũdum eiusmodi dictum fecit:nõ celans cõsiliũ eius:nec suam faciẽs illius suasionẽ: sed inuẽtorẽ huius rei omni populo manifestãs.Nã in libris suis raguelẽ cõscripsit, iuentorẽ predictæ rei:optimum esse credẽs ut oĩbus notã faceret ueritatẽ:licet ei soli potuissent præbere gloriã:quæ ab alio sũt inuẽta.Factum est itaq; quatenus uirtus moysi potuisset etiã ex hac uolũtate cognosci.Sed de his quidẽ oportune in scriptura alia declarabimus.Moyses uero cõuocata multitudine:ipse qdem ad montẽ syna ituꝝ se esse dicebat:tanq̃ cũ deo mãsurus;& aliqd ab eo utile ꝓcipiẽs:ad eos sit remeaturus : illos uero præcepit iuxta montem tabernacula sua ponere:& uicinitatem dei tenere.

Quomodo moyses ascẽdit in syna mõtẽ:acceptasq; a deo leges:hæbreis dedit. CAPI. .VI.

HAec cũ dixisset ascẽdebat in mõtẽ syna:q excellẽtissimus ẽ in illis regiõibus:& ꝑ altitudiné magnitudinis suæ & scopuloꝝ ꝓceritate:nõ solũ hoĩbus iaccessibilis:sed ẽt q uideri sine aspectus labore nõ possit.Et cũ sermo eẽt circa eũ deũ hĩtare:terribilis oĩbus & inadibilis erat uniuersis hæbreis.Siqdẽ secundũ moysi mãdata tabernacula mutauerũt:& radicẽ mõtis aphẽderũt:eleuãtes manus suas ad deũ:tãq̃ cũ ꝓmissiõe bonoꝝ q̃ eis ꝓmiserat moyses reuerteret a deo:& festiuitatẽ celebrantes sustinebãt ducẽ:purgãtes semetipsos alia purgatiõe:nec nõ & a coitu mulieꝝ tribus diebus sicut eis ipse ꝑdixerat abstinẽtes:rogabãt deũ ut placide suscipet moysẽ:& dona ꝑpararet qbus decetero uiuere bene possint. Vtebaẽ ergo cõuiuiis opulẽtis:& ornamẽto decẽter cũ cõiugibus & filiis abstinebãt:& duobus qdẽ diebus erãt in epulis cõstituti.Tertia uero die anteq̃ sol oriret:nubes opuit cũctũ hæbreoꝝ exercitum:& locũ ubi tabernacula fixerãt oẽm circũdedit:& fulgura facta sũt uẽtiq; uehemẽtes pluuiã nimiã cõcitãtes undiq; ferebaẽ:& choruscatiões erãt uidẽtibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimissa :dei ꝑsẽtiã oĩbus idicabãt.Et de his qdẽ unusq;sq; legẽtiũ sapiat ut uoluerit:mihi uero necessitas ẽ hæc referre sicut in sacris libris scripta sũt.Hæbreos itaq; ea q̃ uisa fuerãt:& clãgor auribus reddituꝰ ualde terrebat:etiã sermo quo ferebaẽ qa deus habitaret in mõtẽ:reminebãtq; semetipsos in tabernaculis suis afflicti.Sed & moysẽ ira dei perisse putabãt:& de ipso similia sustinebat.Cũ uero ita cõsisterẽt: apparuit Moyses lætus & nimis exultãs:q & fortitudiné eis abstulit:& de futuro meliora ꝓmisit: serenusq; repẽte aer & prius q ante paululũ fuerat cõturbatus:moyse adueniẽte reuersus ẽ.Igiẽ inter hæc cõuocabat populũ in ecclesiã:ut audirẽt q̃ dixisset deus.Quibus collectis:stãs in excelsiori loco unde eũ oẽs audirẽt ait ad hæbreos.Deus eqdem sicut & prius ꝓpicius me suscepit:uitãq; uobis ꝓmittẽs fœlicẽ:& cõuersationis ornatũ:etiã nũc ipse assistet in exercitu . Eũ siqdẽ & opa q̃ ꝓp illũ nobis sũt facta cõsiderãtes nõ despiciatis ea q̃ dicunt:nec me q hæc dico respiciẽtes:nec qa per me ligua hũana deus uobis loqtur attẽdatis:sed uirtutẽ eius cõsiderate : & magnitudiné eius excellẽtiæ quoq; cognoscetis:& quõ ꝓ utilitate cũctoꝝ ad me loq dignatus ẽ.Nõ .n. me respiciatis moysen amarami filiũ & iochabel:sed eũ q nilũ ꝓ uobis cõuerti fecit in sãguiné: uariisq; plagis domuit ægyptioꝝ astutiã q ꝑ mare iter nobis ostẽdit:quiq; cibũ de cælo fecit hesitãtibus aduenire:q potũ de petra estuãtibus manare fecit:ꝑ quẽ adã de fructibus terræ marisq; comedit:ꝑ quẽ Noe ex ymbribus ẽ ereptus: ꝑ quẽ Abraã ꝓgenitor noster obtinuit terrã chanaã:ꝑ quẽ Ysaac de senioribus parẽtibus ẽ editus:ꝑ quẽ Iacob.xii. filioꝝ uirtutibus ẽ ornatus: ꝑ quẽ Ioseph ptãtis ægyptiorũ dominus ẽ factus:ille uobis me iterꝑte hæc dignaẽ uerba ꝓferre.Fiãt itaq; uobis ama-

biliora:quã uxores & filii.Fœlicẽ nãq; hẽbitis uitã iſta ſeruãtes:terrãq; eritis potituri fructiferam ſine fluctibus maris:& ꝑle filioꝝ naturaliter naſcẽdoꝝ:& hoſtibus ualde terribiles.Ad dei nanq; ego ueniẽs uultũ:icorruptæ uocis auditor effectus ſũ:ille ꝑ ueſtro gẽitore alias genere ſp eius eſt æternitate ſollicitus.Cũq; hæc dixiſſet:eduxit populũ cũ mulieribus & iſãtibus:ut deũ ipm ſibi loq̃nte de rebus agẽdis audirẽt ne uulior uideret dictoꝝ uirtus ad aures eoꝝ hũana lingua ꝓueniẽs.Oẽſq; audiebãt uocẽ ex alto ueniẽtẽ ad uniuerſos:ita ut nullũ effugeret.Et uerba q dẽ quæ moyſes i duabus tabulis de reliq̃t:fas nobis nõ ẽ ſecũdũ unũquẽq; ſermonẽ apte depromere: uirtutes ãt eoꝝ inſinuabimus.Docet itaq; nos primus ſermo:qa deus ẽ unus & hic ſolũmõ ẽ colẽdus. Secũdus ãt iubet:nullius aĩalis factã imaginẽ penitus adorãdã.Tertius:ut ꝑ deũ i nulla re debeat aliq̃s fruſtra iurare.Quartus:ut ſeruãdæ ſint ſeptimanæ:& ab oĩ ope ceſſãdũ.Quĩtus:parẽtes honorãdos.Sextus:abſtinẽdũ a cæde.Septimus:nõ adulterãdũ.Octauus:furtũ nõ faciẽdũ.Nonus:falſũ teſtimoniũ nõ dicẽdũ.Decimus ãt:nullius alieni rei habẽdã eẽ cõcupiſcẽtiã.Et plebs q dẽ cum hæc audiſſet ꝓcipiẽtẽ ipſũ de rebus q̃bus moyſes fuerat locutus:gaudẽs i his q̃ ꝑdicta ſũt a cõgregatiõe diſceſſit.Succedẽtibus ãt diebus aduenientes ad tabernaculũ:poſcebat ab eo etiã leges ſibi a deo debere ꝓferri.Ille uero & iſtas poſuit:& de oĩbus quocũq; mõ gerẽda forẽt reliq̃s tpibus ſingula deſignauit:quoꝝ memoriã oportuno tpe ero facturus.Plurimas ãt leget i alia ſcꝛiptura diſponã ſeorſũ de ipſis expoſiturus.Igiꝫ cũ circa eos itaꝛes a gerẽt:moyſes iteꝝ i mõtẽ ſyna cõſcẽdit ꝑdicẽs hæbreis:eiſq; uidẽtibus aſcẽdebat.Cũq; illic tardaret:quoniã.xl.diebus eis abſuit:timor iuaſit hæbreos:ne moyſes aliq̃d ꝓtuliſſet:& iter mala diuerſa nihil eos ſic affligebat:quã q; putarẽt ſe ꝑdidiſſe ducẽ.Erat.n.tumultus iter hoſtes:aliis q dẽ dicẽtibus eũ ꝓiſſe i beſtias icidẽtẽ & maxie illi hæc dicebãt:q circa eũ odiũ hẽre uidebãt:alii uero ad deũ eũ ſeceſſiſſe narrabãt.Prudẽtes ãt & nihil hoꝝ q̃ dicebãt a populo ꝓ ſua delectatiõe alias dilectiõe ſuſcipiẽtes:ſed & beſtiis icidẽtẽ piſſe hũanũ putãtes:aut certo a deo trãſlatũ ꝑ uirtutẽ ꝓpriã ueriſimile iudicãtes:minus q dẽ hæc ferre rõ faciebat:ſed ꝑſule ſe deſolatos arbitrari:atq; tutore q̃lẽ aliũ hẽre nõ poſſẽt:uehemẽter affligebãt:& neq; oppinari poterãt i tãta mora uiro bono q d accidiſſet:neq; ſine triſtitia aut deiectiõe degere ꝑualebãt:exercitũ uero neq̃q̃ ꝓmouere cõfidebãt cũ moyſes eos ꝑdixiſſet ibidẽ ſuſtinere.Cũq; iã q̃draginta trãſiſſẽt dies:totidẽq; noctes:moyſes aſtitit: nullo cibo hoĩbus cõſueto participatus:& gaudio apparẽs:totũ cõpleuit exercitũ;ꝓuidẽtiãq; dei quã circa eos hẽret expoſuit:ſimul & ordinẽ ſcãm quẽ uiuẽtes eẽnt hĩturi fœlicitatẽ:dicẽs oſtẽſũ ſibi ꝑ hos dies & tabernaculũ:q̃le ſibi deus uellet fieri i quo deſcẽdẽs ad eos ipſe ueniret:ut ẽt migrãtes exide illud portarent:& nequaq̃ ad mõtem ſyna egerent aſcendere:quãdo ad eos ipſe deſcẽderet deus:ut eorum adeſſet oratiõibus.Fiat inq̃t tabernaculũ mẽſuris & opibus q̃ ipſe monſtrauit:uobis utiq; ad hoc opus iſẽgniter accedẽtibus.Et cũ hoc dixiſſet:duas tabulas oſtendit eis:habentes ſcripta illa decẽ ꝓcepta:in utraq; q̃na.Erat i ea iſcriptio manus dei.Illi uero gaudẽtes in his q̃ uidebant & audiebant a principe:quo poſſent eũ laudare ſtudii ſui munificẽtia non ceſſabãt:ſed deferebant argentũ & aurũ:ſimul & es:ligna q; & magnã ualde materiã:quæ nequaq̃ potuiſſet putredie uiolari: caprarũq; pilos:& ouium pelles:alias q dẽ hiacinto:alias uero coccino:alias purpureo flore tictas: alias albũ coloꝛẽ ꝓbẽtes:lanaſq; ꝑdictis fucatas coloribus & linũ byſſinũ:lapideſq; inſertos auro: quibus hoĩes ornamẽti gratia ſolẽt uti:pecudũq; multitudiné offerebãt piter.Ex tali nãq; materia tabernaculũ fabricatũ ẽ:qd migratũ:& ꝑ loca diuerſa deuectũ:nihil differebat a templo. His itaq; a ſingulis cũ magno ſtudio oblatis:ſupra modũ uniuſcuiuſq; uirtutis: atq; donatis architecto:mandato dei in his conſtituuntur operibus:quos populus elegerat ſibi poteſtate collata quorum noĩa hæc ſũt:quæ ſacris inſcripta libris inueniũtur.Beſeleel uiri filius de tribu iuda: & mariæ ſororis moyſi:& heliphas iſamach filius de tribu dan.Et populus ſiquidem tanto ſtudio i cũctis rebus obediebat:ut etiam moyſes eos ſuſpenderet:dicens ſufficere ea q̃ data fuiſſent.Hoc etiã artifices iã ꝑdixerãt abũdare.Accedebãt ergo ad opus tabernaculi faciẽdũ:& moyſes eos ſingulã quãq; menſuram ſecũdum oſtenſiones dei ſimul & magnitudinem:quantaq; oporteret fieri uaſa ſacrificiis miniſtratura diuinis edocebat.Mulieres autem largitatem ſuam circa ſacra uelamina:& circa alia quæcũq; huiuſmodi operibus erant neceſſaria:ꝓp deũ i ornamento & ꝑcioſis lapidibus offerebant.Oĩbus itaq; in ꝑparatione iã cõſtitutis auro:argento:& ere & textilibus rebus: ꝑdicens feſtinitatem moyſes:& ſacrificia pro uniuſcuiuſq; uirtute facienda:ad inſtituendum tabernaculi opus acceſſit:& atrium prius menſus eſt ita.

De tabernaculo q d fecit moyſes in deſerto ad honorẽ dei:ut tẽplũ eſſe uideret. CAPI. VII.

IAtitudinẽ quidẽ q̃quagita cubitoꝝ cẽtũ uero lõgitudinẽ:tabulaſq; ad iſtar colũnaꝝ ſtatuit ereas q̃nq; cubitoꝝ habẽtes altitudinẽ:i utroq; latere tabernaculi.xx.ꝑ lõgũ:ꝑ latũ uero.x.Anuli tabulis ſingulis ierãt:& capita tabulaꝝ argẽtea.Baſes aũt deauratæ & celatæ per circuitũ:& i terra cõfixæ:ꝓtingebãtq; funes ab anulis ducti uſq; ad capita clauoꝝ æneoꝝ q erant magnitudine cubiti:& ꝑ ſingulas tabulas i terrã ualide poſiti:ut ex uiolẽtia uẽtorũ tabernaculũ ĩmobile cuſtodirent.Cortina uero molliſſima ex byſſo ꝑ oĩa undiq; pẽdebat a capite tabularũ deſcẽdẽs ad baſem uſq; concluſa alias diffuſa: & concludẽs oẽm

per circuitum locum:ut nihil a piete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrii per circuitum:quarum uero latus fuit quinquaginta cubitorũ:quod frons erat totius operis:ubi.xx. quidem cubiti erant aperti:quattuor habentes tabulas in modũ portarum:oéſq; opere argenti factas præter baſes erátq; eneæ.Ex utroq; enĩ latere portæ ternæ erát tabulæ cõſtitutæ:& pp portæ fortitudiné incaſtratæ:& per eas cortina byſſina circũibat.Et cũ eént portæ .xx. cubitoꝝ lõgitudine:altitudine uero qnq;:uelú in eis erat ex purpura:& cocco:hiacitho:& byſſo factũ multis floribus & uariis:exceptis animaliũ figuris ornatũ. Intra ianuas aút aſpſoriũ erat eneũ:ſimilé habés baſé:ex quo ſacerdotibus manus diluere:pedeſq; pfúdere moris erat:& ambitus qdé atrii erat ornatus hoc modo.Tabernaculú aút ſtatuit in medio eius loco cõuerſũ ad oriété:ut mox cũ ſol oriret: in eú radios ſuos emitteret.Cuius lõgitudo qdé .xxx. cubitoꝝ erat:latitudo uero.x. cubitoꝝ habebat ſpaciũ:& alter qdé paries erat auſtralis:alter uero cõuerſus ad aqloné:poſtergũ uero eius reliquebaſ occaſus:cuius altitudinem tãtam oportebat aſcédere: quantam latitudinem eſſe conſtabat. Erantq; tabulæ ex ligno:ex utroq; latere .xx. cubitorum ſcemate quadrangulo factæ latitudine quidem unius & dimidii cubiti:altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exterioremq; partem: quibus ſingulis tabulis erant cardines bini immiſſi per duas baſes quæ erát argenteæ & in ſuis foraminibus tabularum cardines ſuſcipiebant.Parietis uero occidentalis tabulæ ſex erant quidem alterutris omnes perfectiſſime copulatæ:ut aptiſſime his cõpaginatis:unus eaꝝ paries eſſe uideretur:intrinſecus & extrinſecus deaurate.Ex lateribus aút erant tabulæ numero.xx.quaꝝ latitudo habebat menſuram unius & dimidii cubiti:altitudo tertiam partem palmæ:& ita.xxx.cubitos adimplebant.Poſterioris uero parietis.viiii.cubitos ſex tabulæ faciebant:quibus coniunctæ ſũt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito factæ:quas angulares poſuerunt ad inſtar maiorũ tabulaꝝ. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos per exteriores partes eminentes:uelut quibuſdam radicibus confixos per ordiné: adinuicem per circuitum reſpicientes:& per eos deaurati uectes imiſſi:unoquoq; habente magnitudinem cubitoꝝ.v.erantq; ad coniũctioné tabularũ:intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſq; in alio uectis capite:ueluti in modũ cocleæ alias conche:& poſtergũ parietum in longitudine poſitorum unus erat ordo:per tabulas omnes uadens:quo per uncinos utriuſq; parietis latera continebantur incaſtrationibus factis & imiſſis adinuicem. Quod propterea ſic exquiſitum eſt:ut neq; a uentis mouerentur:neq; alia cauſa tabernaculum conturbaret:ſed immobile ſecura quiete ſeruaretur.Intrinſecus aút longitudiné eius tripartite diuiſit:ideſt decé cubitos ad interiorem parté pro futuros diſtribuit. Quibus dimenſis:in medio quattuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit paululum abinuicem diſiunctas ab alterutris quæ ſeparent.x.cubitos a reliquis .xx. & qđ interius erat eoꝝ aditus uocabatur:reliquum uero tabernaculum ſacerdotum erat.Hanc itaq; tabernaculi diméſionem ad inſtar reꝝ naturæ conſtituit.Tertia ſiquidé pars eius quæ erat intra q̃ttuor tabulas:quæ ſacerdotibus intranſgreſſibilis uidebatur:uelut cælum dei erat re iq uero.xx:cubiti ſicut terra & mare greſſibilis eſt hominibus:ita ſolis ſacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingreſſus erat factus:columnæ ſtabant ex auro factæ:& eneis baſibus ſuperpoſitæ numero.v.Tegebatur aút tabernaculum cortina ex biſſino & purpureo:& hiacitino:& coccineo coloribus facta.Et cortina quidem prima cubitorum erat decem & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templum introitum interius habebant: & hoc erat quod faciebat: ut a nullo uideretur. Et omne quidem templum ſanctum uocabatur: quod uero erat interius & iacceſſibile:ultra quattuor tabulas ſanctum dei. Cortina autem erat ſpecioſa: quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata: aliiſq; oĩbus itexta quæcúq; præter animaliũ formas poterát exornare picturis. Alia uero huic & magnitudie:& textu & colore uicina.v.colũnas in igreſſu poſitas obtegebat:ab angulo ſũmitatis uniuſcuiuſq; colũnæ cortina:anulis cõtinétibus uſq; ad medietaté colũnæ depoſitá.Reliquú uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedétibus:ſup q̃ linea erat alia cortina eiuſdé magnitudis: funibus eam per anulos ducentibus ac retrahentibus: ut tegeret omnia:& impediret aſpectum intuendi ſacrificia & maxime in diebus inſignibus.Nam & in reliquis diebus: & præcipue quando uideretur nubilum:textus eius tegminis fortis erat:& laborem facilem ſuſtinebat. Vnde permanſit iſta conſuetudo etiam edificantibus nobis templum:quatenus uelum huiuſmodi in ingreſſu appendatur.Decem uero aliæ cortinæ erant ſingulæ latitudine cubitorum quattuor:longitudine uero octo:&.xx.aureos habentes uncios:ad copulandum alterutris uncinis & anulis:ut coniunctæ ſimul:unã uiderentur efficere. Quæ extenſæ:templum & quod erat deſuper obtegebant:& parietes a lateribus & a tergo ſtantes a terra uno pede ſuſpenſe.Eiuſdé,uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero:i.xi.erant:longitudine tamen excellentes.Erant enim iſte.xxx.pedum:textæ uero de pellibus:ſicut illæ de lana:ſimiles omnes ſigillata uarietate contextæ erant uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ:ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes: una cortina ante frontem pendente.Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta:aliæ ſuper has ex pellibus faſtæ:pro tegmine & adiutorio deſuper erant impoſitæ:propter eſtum:aut imbrium certe diffuſionem.Multos itaq; ſtupor habebat inſpicientes a longe:nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ

uero ex pilis & pellibus factæ pẽdebãt:ſicut illud uelũ portæ: & eſtuũ pariter & imbriũ iniuriis repugnantes.Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutũ eſt.

De arca qualiter facta ſit:in qua tabulas legis collocauit. CAPI. .VIII.

Acta é aũt & arca deo ex lignis natura fortiſſimis:& quæ nequaq̃ putredine ſuſtinerẽt: quæ hæbraica ligua uocanť herõ.Cuius cõſtructio erat huiuſmodi:lõgitudinis qdé.v. cubitoꝝ:latitudinis triũ ex auro puriſſimo.Intriſecus aũt & extriſecus ſic tegebať:ut eius ligna celarenť & aureis cardinibus tegmẽ cõpaginatum habuit ualde mirabile: & undiq; ſimul eq̃le:nullaq; pars eius cõpaginationẽ poterat uiolare.Per utrúq; uero latus lõgitudinis eius anuli erãt aurei bini:totũ lignũ penetrãtes:& p eos uectes deaurati imiſſibiles p utrunq; latus:ut quotiẽs opus eẽt p eos arca moueretur.Nõ enĩ in uehiculo:ſed a ſacerdotibus portabatur. Sup tegmẽ uero eius erãt figuratiões duæ:quas hæbrei cherubi appellãt.Sunt enĩ animalia uolatilẽ habẽtia figurã:quæ a nullo hominũ é iſpecta.Hæc dixit moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata.In hac ergo arca duas tabulas recõdidit:in qbus fuerãt decẽ uerba cõſcripta:qna qdé p ſingulas tabulas binas:ſemis aũt p unãquãq; paginulã: & has in aditu collocauit.

De mẽſa ppoſitiõis:in q̃ omni ſeptimana duodeci panes azimi ponebanť. CAPI. .IX.

IN tẽplo uero mẽſa poſuit ꝓxime uelut delfigã alias deificã:habẽtẽ lõgitudiné duos cubitos:latitudiné uero unũ:& altitudiné triũ palmoꝝ. Erãt aũt pedes eius ex medietate iferioris partis:facti p circuitũ rotũdi & tornatiles:qđ uero ad ſuperiora tẽdebat:q̃drãguli operis erat:habebatq; p circuitũ un uſcuiuſq; lateris labiũ exornatũ: uelut q̃ttuor digitis alto ligno circuneuntem ſuperiorem & inferioremetius corporis partem: & per ſingulos ius pedes ſuperius labio erat anuli: p quos uectes deaurati mittebanť in ligno qđ eminebat.Sinũ enĩ habebãt:ubi anuli erãt cõmiſſi:& his p uiã portabaťr.Ponebaťr aũt in tẽplo ad aqlonẽ conuerſã:nõ lõge ab aditu:&.xii.panes azimos in ea ponebãt:ſenos per partes mũdos ualde:ex farina duoꝝ aſſarioꝝ:quæ mẽſura hæbraica.vii.cotilas atticas hẽt.Sup panes aũt ponebanť duæ phialæ aureæ thuræ plenæ.Poſt dies aũt.vii.iteꝝ panes alii portabanť:die q a nobis ſabbatũ appellaťr.Septimanã ſiquidẽ noſtri ſabbatũ uocant.Cauſam uero huius rei in aliis edicemus.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. CAPI. .X.

COntra facié uero menſe reſpicientis ad parietẽ meridianũ cõſtitutũ erat candelabrum ex auro factũ fuſile:põdus habẽs minas cẽtũ qđ hæbrei dicũt cicchares:quod græca lingua iterp̃tatũ:talẽtũ nũcupaťr.Fecit aũt & ſperulas:& lilia:cũ calamis:& ſcyphis: erãtq; omnia.lxx.ex quibus in una baſe compoſitũ erat omne cãdelabrum in altitudine: & in tantas conſtitutum partes:in quantas diſtribuunt planetas & ſolem. Conſumaturq; in.vii.capita alterutra per ordinem conſtituta:in quibus lucernæ ponuntur ſeptem:imitãtes ſingulas planetarum reſpiciuntq; ad orientem & meridiem:candelabro obliquo poſito.Inter quod candelabrum & menſam interiorem ſicut dixi,thuribulũ erat & altare:de ligno quidẽ unde & priora fũt fabricata imputribili & forti:ex uno quoq; latere cubitum latitudinis habens:altitudiné uero duplicẽ: eratq; craticula aurea in ea facta:habebatq; per ſingulos angelos coronas aureas puriſſimas ſex:& anuli & uectes ierant quibus per itinera a ſacerdotibus portabatur.Erat aũt & altare ante tabernaculum conſtitutũ:& ipſum quoq; de ligno:menſuram uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitoꝝ:altitudine uero triũ:ſimiliter exornatũ:& ex laminis aureis alias ereis adopertũ:cui ſuberat craticula in modũ rhetiaꝝ factum.Suſcipiebat enĩ terra ignem qui de craticula ferebatur:quia baſes ei non erãt ſubiectæ. Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ: & phialæ:forcipes & ſciphi:& quæcũq; alia uaſa ad ſacrificiũ fuerãt facta:oĩa erãt erea:& tabernaculũ qdé huiuſmodi erat:necnõ & eius uaſa.

Quæ ſunt ueſtimenta ſacerdotum & pontificis. CAPI. .XI.

FActæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibus aliis quos chananeos uocant pariter & principi ſacerdotum:quem arabarchin appellant quod ſignificat principem ſacerdotũ. Quotiens autem ſacrificia ſacerdos adiret purificabatur.Lex enim purificationẽ fieri iuſſit:& aliorum quidem ſacerdotum ueſtes erãt huiuſmodi.Primum quidem induebatur manachaſſin:quod conſtrictorium poterat dici.Eſt autem cinctorium circa fœmora ſubtile ex byſſo contorto contextum:ingredientibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis.Scinditur uero ultra medietatem deorſum:& uſq; ad lumbos aſtringitur. Super hoc autem lineo indumento duplicis ſindõis biſſine ueſtitur: quod cethomone quidem uocatur hæbraica lingua: ſignificat uero lineum.nos enim lineum cethon appellamus.Eſt autem hæc ueſtis tunica uſq; ad talos:corpus omne complectens: & manicis brachia ualde conſtringens: accinguntur circa pectus modice ſuper illum zonam circunducente latam: quaſi digitis quattuor uarie ita contextam: ut uideatur pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei purpure:cum iacinto & byſſo cõmixti. Stamen eius zonæ eſt ſolummodo byſſus: & ſumens initium cincturæ a pectore: & circundare dicitur iterum ante pectus: & uſq; ad crura dimittitur: donec ſacerdos nihil operiatur. Pro decore nanq; uidentium eſt ita compoſitum. Cum uero ad ſtudia ſacrificioꝝ:& miniſterium præparaturus impediatur opus in leuo humero eam portat. Quod moyſes quidem arrabanech

appellauit:nos autem a babyloniis diſcentes:hem ſanedim uocamus ſic enim apud eos hæc tunica nũcupatur.Sinum uero nuſq̃ habet hæc ueſtis : ſed larga eſt ad collum eius apertura : & naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris:& ſcapularum aſtringunt:hoc etiam baſſabazan uocaſ.Super caput autem geſtat pileũ in modum paruuli calamaci:aut caſſidis qđ extendiſ ſuper ſummitatẽ capitis & modice uerticis medietatẽ excedit:uocaturq; maſnemphtis:& tale ẽ ut uideatur ex lini factum textura:habens uita:quæ inuolutæ ſepius cõnectunſ:ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen deſup circundaſ:deſcendens uſq; ad inferiora barbæ:celans pillei illius ligaturã:& totam capitis ſupficiem:aptaturq; pfectę ne laboráte ſacerdote circa ſacrificia coruat.Quales ſint cæteroꝝ ſacerdotũ ueſtes declarabimus.Princeps ſacerdotũ ornatur qdẽ & iſtis: nihil ex prædictis ueſtibus derelinquens:ſuperinduiſ aũt tunica de iacinto facta:quæ & ipſa talaris eſt:uocaturq; mechir ſecundũ linguã noſtrã:quæ zona conſtringiſ:coloribus prædictis & floribus exornata:auro contexto uariata:ornatuſq; ĩ fimbris eius ineſt uelut maloꝝ granatorum:& tintinabuloꝝ aureoꝝ multo decore factoꝝ:ita ut inter duo tintinabula malũ granatũ habeatur: itemq; inter duo malo granata tintinabulũ.Eſt aũt hæc tunica ex duabus inciſionibus: ut ſit ſuta ſuper humeros:& p latera:ſed uno uelo in longũ undiq; circũtexta ad collũ habens tantummõ ſectionem non e latere:ſed in longũ fiſſam a pectore ad medias ſcapulas.Vita aũt ei conſuta eſt: ne poſſit eius aptio turpiter appere.Similiter & unde manus egrediunt apertũ eſt.Ad hæc aũt tertio induitur ueſtimento:qđ diciſ ephot.Simile ẽ aũt ſuphumerali græcoꝝ.Fit enĩ hoc mõ ut ſit textus eius magnitudine cubiti de cũctis coloribus:auroq; uariatus:amplectens oẽm pectoris locũ:& ad manus eiiciendas apertũ eſt:& oi ſcemate tunice ſimile ẽ.Huic ueſtimẽto locus uacuus ĩ medio pectore magnitudine palmi dimittiſ ubi inſeriſ eſſin:qđ græca lingua logion:latina rõnale ſignificat:& cõplet totũ ephot:hoc ẽ illũ locũ qué texentes ꝓpterea reliquerunt uacuũ:uniturq; ephot cum rõnali:anulis aureis p circulos ſingulos ſub equalitate cõmiſſis per uitam hiacitinam:quæ immittitur pro ligaturis & conſertionibus alterutrꝝ anulorum.Ne autem uacua eſſet medietas anulorum:& rationalis:filiis hiacintinis adinuentum eſt ut ea loca conſeruent. Superhumerale uero duo ſardonici lapides infibulabant per ſingulos humeros auro clauſi:habentes per extremitatem circellos aureos:in quibus ſuſcipiunt rationales ligaturas.His lapidibus inſcripta ſunt nomina filiorum iacob prouincialibus litteris lingua noſtra ſẽna per lapidem: ſẽiores aũté in humero dextro ſunt.Inſerti ſunt autem in eſſin:id eſt in rationale duodecim lapides : magnitudine & decore præcipui.Hoc ornamentum propter eminentiam eius honoris ab hominibus poſſideri nõ poteſt. Iſti ſiquidem lapides per quatuor ordines terni per ſingulos ordines conſtituti ſunt:habentes aureas per circuitum coronas:quibus incluſi conſertiq; ſunt:ne poſſit quocunq; modo textura corrupta defluere.Et in primo quidem ordine trium lapidum:inchoat ſardonix:topaſius:ſmaragdus. In ſecundo habet carbunculum iaſpidem:ſaphirum.In tertio inchoat ligurius : deinde ametiſtus: achates eſt tertius:qui & poſt alios eſt nonus.In quarto ordine tenet chriſolitus principatum:poſt quem onix:deinde berillus:qui eſt ultimus omnium.Litteræ autem in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominibus filiorum iacob:quos tribuum principes arbitramur: ſinguliſq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus ſecundum ordinem:quo nati eſſe noſcuntur.Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi:nec poſſint pondus lapidum ſuſtinere:alii duo maiores in extremitate rationalis quæ reſpicit ad collum eminentes: ipſam texturam faciunt qui inſpiciant catenas aureas opere plectili uenientes per fiſtulas quaſdam ab extremitatibus humerorum: quarum catenarum ſumitas aſcendens perducitur poſtergum:& in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur:& hoc eſt rationalis munimen eximium:ne poſſit aliqua parte diſrumpi.Zona uero rationalis cõſuitur de coloribus prædictis auro conſerta:quæ ex utroq; latere circũducta : & iterum reuoluta ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur:& habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore compoſitas in utraq; zonæ ſummitate pendentes.Pilleum aũté priori ſimilitudine operatum habet pontifex: ſicut reliqui ſacerdotes: & alium conſutũ ex hiacinto uariatum.Circundatur uero ei & aurea corona:tribus uerſibus facta:ſupra quam ſurgit ĩ media frõte quaſi caliculus quidam aureus:ſimilis herbæ:quæ apud nos acchoro nuncupatur : quam græci hyoſcoamos dicunt.Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorãtiam naturam eius ignoret:ſignifico huiuſmodi hominibus eius modũ.Hec herba frequenter ultra tres palmos oboritur:radicem uero rotundam habet:& quaſi rapæ ſimilem:folia uero eius mente propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi:& in circuitu habet oculos:unde fructus egreditur.Calicem ergo quem diximus ſupra coronam auream poſitum habet magnitudinem digiti minoris:cuius cauatio rotunda eſt:quaſi cratheris: quem tamen latius condiſcipulis explanabo. Eſt autem quaſi ſpera diuiſa:& circa fundum aliam habet inciſionem a radice rotundatã.Deinde paulatim cauatura colligitur:& a ſuperiora denuo decenter aperitur:& in labio ita colligitur:ut proprie uideatur emiſperium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur inciſiones quaſi extremitates malogranatorum ſpinoſe : & in acutiſſimum deficientes cacumen : quia ſemper ſeruat:& fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicium. Habet autem florem

ſimilem plãgatini:& per circuitum tota corona his floribus eſt celata:ab occipitio uſq; ad utrũq; tempus. A fronte uero hoc quidé nõ habet:ſed lamina eſt aurea:ſacriſq; litteris nomé dei habet in ſcriptũ. Hoc igitur é pontificis ornamẽtũ. Mirari ſiquidé quilibet poterit odiũ hominũ quod circa nos habere nõ deſinunt:quaſi nobis hoc modo diuinitaté deridẽtibus quã ipſi nõ quieſcũt colere. Siquis enim tabernaculi poſitioné conſideret:& ſacerdotalé inſpiciat ueſté & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebrãda:& legiſlatoré uirũ ſacrũ agnoſcet & fruſtra nos ab aliis blaſphemari p̃cipiet. Nã ſingula quæq; hoꝛ ad ſimilitudiné & formam rerum facta reperiet:ſi abſq; inuidia hæc ſapienterq; uelit conſiderare. Tabernaculũ nanq; triginta cubitoꝛ trine diuiſũ:in quo duas partes ſacerdotibus cũctis diſtribuit:quaſi profanum quendã cõmunemq; locum terram & mare ſignificat. Hæc utiq; greſſibilia cunctis ſunt. Tertiã partẽ ſoli dicauit deo eo q̃ cælũ ingreſſibile ſit hominibus. Super menſã duodecĩ panes poſiti:ſignificant annũ menſiũ quantitate tanta diuiſũ. Per candelabrũ de partibus ſeptuagĩta compoſitum:ſeptẽ planetaꝛ de camonia tetigit. Et ſuper illud ſeptẽ lucernæ ipoꝛ planetarũ curſũ oſtendit. Tantæ nãq; ſunt numero. Cortinæ ex quattuor coloribus cõtextæ:elementorũ deſignant naturã. Biſſus terrã declarat:eo q̃ linũ oriatur ex ea: purpura uero mare:eo q̃ piſciũ ſanguine coloratur. Aeré uoluit ſignificari per iacinctũ:cocus uero ẽ ignis indiciũ. Significat autẽ & pontificis linea tunica totam terram:iacintina uero ueſtis polum quæ per malogranata choruſcationes:per tintinnabulorum ſonitũ tonitrua indicare dignoſcit. Superhumerale etiam ad ſimilitudinem naturæ totius eſt:quando & illud deo placuit ex q̃ttuor coloribus fieri:auroq; contextum propter ſplendorem reor:qui mũdo diffunditur. Rationale uero in medio ſuperhumerali in modum terræ conſtituit. Hoc undiq; nãq; tenens medium locũ zonæ circulo ſignificat occeanum:qui utiq; cuncta ſuo limbo circundat. Indicat autem ſolem & lunam uterq; ſardonix quos pontifex portat in humeris. Duodecĩ uero lapides ſeu menſes:quis intelligere poteſt numerum ſtellarum:quem zodiacum circulum græci uocant. Pileus uidetur mihi cælum imitari:cum ſit ex iacinto:non enim aliter poterit ſuperponi ei nomen dei. Et in corona deſignatur & in lamina aurea ſplendor quo diuinitas præcipue gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant:cum ſepius & in multis uirtus legiſlatoris oportune poſſit exponi.

Quomõ aaron eligit in ſacerdotẽ:& quomõ moyſes purificauerit tabernaculũ & ſacerdotes: & quẽadmodũ de feſtiuitatibus:& ſingulis diebus fuerit conſtitutum. CAPI. XII.

IGitur cum prædictaꝛ rerum terminus eueniſſe: nondum miniſtris ſacris muneribus dedicatis:aſtitit deus moyſi:& ſacerdotium aaron fratri ſuo eum dare præcepit:qui p̃pter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tum ille colligens in eccleſiam multitudinem:uirtutem eius & ſtudium edicebat:& propter eos pericula paſſurũ eſſe. Cunq; in omnibus eũ populus teſtaretur:& eius ſtudiũ ualde laudaret:Moyſes ait. Viri iſrahelite: fabrica quidem iam perfecta eſt:ſicut ipſi deo gratum fuit: nobiſq; poſſibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari: decet prius fieri ſacerdotem ſacrificiis miniſtraturum: & pro nobis orationes facturum. Et ego quidem hac deliberatione mihi conceſſa: meipſum dignum hoc honore iudicabam: eo q̃ natura omnes ſui potius amatores exiſtant: & maxime: quia multum mihi ſum conſcius pro ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc autem ipſe deus aaron dignum hoc eſſe honore decreuit: & hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem: ſciens quia dignus induetur ſtola deo deuota: & curam habebit altaris: & ad hoſtias offerendas & orationes faciendas pro nobis libenter auditurus:qui curam habet generis noſtri:uirum quem ipſe magis elegiſſe dinoſcitur. Hæbreis itaq; p̃placuere quæ dicta ſunt:& ordinationi dei præbuere conſenſum. Erat enĩ aaron propter genus: & prophetiam & uirtutem fratris: honore hoc dignior uniuerſis: habebatq; filios illo tempore quattuor: nadab: abiud: eleazar: ithamar. Quæcunq; uero ad fabricam tabernaculi præparata ſuperauerant: hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi:& lucernæ: & thuribuli: aliorumq; uaſorum expendi: quatenus hæc per iter neq; pluuia neq; puluere uexarentur:& populum denuo colligens: ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidium ſicli. Siclus autem hæbreorum nummiſma quattuor dragmas atticas habet. Illi libenter quæ iuſſerat moyſes: erat offerentiumq; multitudo ſexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta uirorum: offerebantq; argenti libras uiginti:ætate uſq; ad quinquaginta annos conſtituti:oblatumq; circa tabernaculi opus expẽdebatur. Purificauit autem & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo. Myrrham electam ſiclos quingenta: & totidem ireos cinamomi & calami. Eſt autem & hæc ſpecies ſuauis odoris:priorem menſuram & medietatem: iuſſit horum contuſa miſceri:oleiq; oliuarum pondus menſuræ prouinciæ quæ dicitur bin:duas coas atticas capiẽs. Quibus permixtis:& coctis alias coactis:facta eſt arte unguentariorum unctio ſuauiſſima. Deinde ſumens ipſos ſacerdotes:& omne tabernaculum unguens purificauit:offerens hoſtias multas & uarias in tabernaculo: deinde aureum thuribulum: quod magni erat honoris alias oneris:& reliqua quorum prætereo narrare naturam:ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die: ideſt ante ſolis ortum & occaſum incenſum fieri oportebat omnino: oleumq; purgantes: ad luminaria conſeruabant. Quarum tres equidem lucernæ ſuper ſacrum cãdelabrum deo tota die lu-

ebant:reliquæ uero accedebant ad ueſperum. Omniúq; facta ſũt:optimi opifices beſeleel:& holiab fuerunt.Nam & prioribus artificibus ipſi præpoſiti ſuerãt ad meliorem operationem iugiter exercendam:& intelligentiam rerum:quarum inſtructionem primitus ignorabant.Horũ itaq; beſeleel meliorem contigit iudicari.Igitur omne tempus ad opus faciendum tranſiit in menſibus ſeptem:& poſt hoc ex quo ægyptum reliquerant primus annus impletus eſt.Inchoãte ergo anno ſecundo:menſe xantico ſecundum macedonas:niſan uero ſecundum hæbreos:in nono menſe tabernaculum conſecrarunt:& omnia uaſa eius quæ iam declarata ſũt.Oſtendit autem deus ſe gauiſũ i operibus hæbreorum:& non fruſtra eos laboraſſe i pulchritudine illius edificii: ſed acceſſit & habitauit in eo templo.Præſentiã ſuam nanq; hoc modo fecit.Cælum ſiquidem mundum erat:ſuper tabernaculũ uero ſolũmodo caligo facta eſt:non alta nube:ſatis autẽ denſa circundãs illud: ut tẽpeſtas putaretur eſſe:neq; rurſus ita ſubtilis fuit: ut ualeret per eam aſpectus aliquid contueri:gratuſq; alias gracilis ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præſentiã his qui & uolebant & credebãt. Moyſes autem cum artifices qui talia fuerant operati dignis muneribus honoraſſet:ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſecundũ mandatum dei thaurũ:& arietem:& hedũ:pro peccatis.Dicturus ãt de his quæ ad ſacrificia pertinent:etiam de his quæ circa ſacrificia celebrantur idicaturus ſum ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri:& quæ comedenda tanq; cibos laxauit alias lex ait.Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eorũ ſanguine ueſtem aaron ipſumq; cum filiis aſpergebat: purgans eos fontiũ aquis & unguento:ut dei fierent ſacerdotes.Septem itaq; diebus hoc mõ ipſos & eorum ueſtes curabat:tabernaculum ſimul & eius uaſa ex oleo prælibato ſicut iam dixi: & ſanguine hyrcorũ & thaurorũ imolatorũ per ſingulos dies id eſt unoquoq; ſecũdum genus. Octauam ergo feſtiuitatẽ denunciauit populo:& quéq; ſecundum uirtutẽ imolare p̃cepit.Illi uero alterutros emulati:& ſacrificiis ſuperare ſemetipſos certantes:ſinguli feſtinanter dictis obediebant.Impoſitis autem hoſtiis ſuper altare:repente ex eis ſpontaneus ignis accẽſus eſt:& ſimilis flãma fulguri choruſcationis emicuit:& oĩa quæ erant ſuper altare conſumpſit.Contigit autẽ poſt hæc & aaron calamitas quædã:ut tanq; homo ſimul & pater de ea cogitaret:quam tamẽ fortiter tolerauit:quomodo & circa caſus animo fortis erat:& hoc uolũtate domini proueniſſe iudicabat.Et quattuor nãq; filiis eius iam dixi duo ſeniores nadab & abiuth portantes ſuper aram hoſtias:non quas prædixerat moyſes:ſed quibus primitus utebantur ſubito concremati ſunt ſuper eos igne magno impetu ueniente:& pectora faciesq; eorum in flãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere: & illi quidẽ ita defuncti ſunt.Moyſes ergo iuſſit patrem eorum & fratres portare corpora extra caſtra deducẽtes:honore congruo ſepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis ſic inopinabiliter acceſſiſſet.Solos autem fratres eorum & patrem non cogitare ex hac tribulatione moyſes exornauit:cum deberent præponere dei honorem ſuæ tribulationi.Iam enĩ aaron ſacerdotii ſtola uidebatur indutus.Itaq; moyſes oẽm honorem reſpuens:quẽ ſibi oẽm multitudinem uidebat offerre:ſolum dei miniſterium celebrabat:& aliquando quidem ad montẽ ſyna ibat:aliquando uero tabernaculũ ingrediens reſponſa poſcebat:de quibus ſeorſum rogabat deum: & ſtola priuatus: & aliis ſe cunctis publicum demonſtrabat:in nullo ab aliis differre ſtudebat:niſi ut eorum curã prouidere uideretur.Inſuper ſcribebat leges ſecundum quas deo grati uiuerent: & in nullo alterutros accuſarent quas tamen dei præcepto conſtituit. Nunc igitur de conuerſatione eorum & legibus exponam.Quod uero de ueſte pontificis prætermiſi:uolo proferre nullo modo enim malignitatibus detrahentium reliqui occaſionem.Si qui tamen tales ſint:ut contemnant dignitatem dei cognoſcere:oĩpotentem deũ ſcire negligentes derelinquunt:ſiue ad ſacra ueniant:ſiue adeſſe nolint: & hoc non ſolum hæbreis uoluit eſſe manifeſtum:ſed etiam peregrinis iſta legentibus.Lapides ãt quos ferre ſuper humerum prædixi pontificem erant ſardonices. Eorum naturam puto amplius omnium ad humanã notitiã uenientium effulgere.Dum ergo & ſacrificiis deus adeſſet:alter qui i dextro hũero portabat micabat:& ex eo ita ſplẽdor exiliebat:ut etiã pcul poſitis apparere:cũ prius hoc lapidi non ineſſet.Et hoc itaq; mirabile eſt:his tamẽ q ſapientiã nõ adiectioné diuinorũ operum nãſciſcũtur.Quod uero eſt mirabilius dicã.Per duodecim enĩ lapides quos ſupra pectus pontifex in eſſim ſutos i.in rõnale portat:uictoriã pugnaturis deus p̃nunciauit.Tantus ergo ſplendor fulgebat in eis:cũ nondũ exercitus moueret:ut omni fieret multitudini manifeſtum:eorũ auxiliis adeſſe deũ.Vnde græci qui noſtras ſolẽnitates honorãt:eo q; nihil in his cõtradicere ualeãt: eſſin rationale uocant.Ceſſauit itaq; & eſſin:& ſardonix ſplendeſcere annis ducentis anteq; hæc ego cõſcriberem:cum deus moleſte ferret tranſgreſſiones legum:de quibus ſub oportunitate dicemus. Nunc aũt ad conſequentia uerba conuertar.Tabernaculo iã dicato & ornatis ſacerdotũ rebus:populus deũ apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit:& ad ſacrificia ſimul & requiẽ eſt cõuerſus:quaſi omnẽ iã moleſtiã reſpuiſſet:& de futuris meliora deſiderãtes munera deo alia qdẽ cõiter: al ia uero ſeorſum de ſingulis tribus offerebant.Principes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ:& duos boues offerebant:erãtq; uehicula ſex:& ita tabernaculũ in itineribus deuehebant.Ad hæc ãt unuſquiſq; eorum phyalam:thuribulumque portabat: & capſam capientem daricos decem: plenam thimiamatibus. Thuribula uero & phyalæ argenteæ erant: habentia utraque ſiclos ducen-

tos.In phyala tamen ſeptuaginta ſolūmodo ſunt expenſi.Hæc erāt plena farina:oleo cōſperſa:quibus utuntur ad ſacrificia.Sup illas aūt oblationes uitulū & arietē cū agno anniculo ad holocauſtū ideſt totū incendendum:& cum his hyrcum pro oblatione peccatorū offerebāt ſinguli principū: ſed & alia ſacrificia quæ ſalutares appellantur per ſingulos dies boues duos:& arietes quinq; cum agnis anniculis & hedis.Iſti enim ſacrificabant per duodecī dies:unus in tota die. Moyſes aūt neq; aſcendebat in monte ſyna:ſed ingrediens tabernaculū cōſulebat deū de actu legūq; diſpoſitione:quas humana ſapientiā præcellentes;oporteret firmiſſime omni tempore cuſtodiri:& donū dei eſſe cunctis oſtendit:taleſq; fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas:nec in bellica neceſſitate trāſcenderēt.Sed de his quidē legibus dicere ſuperpono aliā ſcriptionē facturus:nūc tamē quārūdam memorabor paucarū:de purgatione & ſacrificiis poſitarum. Etenim ſermo mihi de ſacrificiis faciendus eſt.Duo ſūt ſacrificia:quorū aliud qdē ab uno quoq; priore:aliud uero celebrāt a plebe:& hæc qdē duobus mōis efficiunt:aliud quādo totū qđ īmolāt īcēdit:& ꝓpterea etiā nomen holocauſtomatis hēt:ideſt totū incenſum : aliud uero qđ ꝓ gratiarū actiōe ꝓſoluit:& ad immolationē epularū exhibetur. De priori nāq; narrabo. Vir priuatus holocauſtū faciēs:īmolat bouem:& agnū:& hedū:hæc qdē annicula.Boues aūt permittuntur īmolare etiā iā maiores:ſed hæc oīa masculini generis fiant holocauſta.His ceſis:limbū altaris ſanguine ꝓfundunt ſacerdotes:deinde purgātes eā membrati incidunt:& oīa ſup altare īponunt:lignis inſtructū:& ſubiecto igne inflāmatum.Pedes cū iecore purgantes:& interim pinguedinē una cū aliis offerūt:pelleſq; ſacerdotes accipiunt .Et holocauſtomatis quidē iſte ē modus.Pro gratiarū uero actione hoſtias celebrātes hæc aīalia ſacrificāt:matura quidē & anniculis grandiora:maſculina tantū fœminis cōbinata: immolanteſq; hæc:fūdūt quidē ſanguinē ſuper arā:renes aūt & adipes:& oēm pinguedinē cū rheticulis iecoris: & cū his caudas agni ſupponūt are.Pectora aūt & crura dextra ſacerdotibus præbēt & duobus diebus de reliquis carnibus epulant. Quæcūq; uero remāſerint:cōcremantur. Similiter prædicto modo ſacrificii etiā ꝓ peccatis hoſtiæ celebrant. Qui uero maiora ſacrificia nō habēt:offerūt colūbas aut turtures duos:quorū alius qdē fit in holocauſtū deo: alius ſacerdotibus datur ad cibū.Certius aūt de ſacrificiis horū aīaliū in ſacrificiorū ſermone dicemus. Qui enim ꝓ ignorantiam in peccatū inciderit:agnam & hedū fœminas eorūdē annorū offert:& ſanguinē qdē fundit ſacerdos in arā:nō ſicut prius:ſed angulorū tangit extremitates:& renes aliūq; adipē cum rheticulo iecoris ſup altare īponit.Sacerdotes aūt tollunt & pelles:& adipes:& carnes ea die cōſumendas in tēplo:lex enim in eras relinqui nō ſinit. Qui uero peccarī:ſibiq; cōſcius eſt:& nullū habet qui eū poſſit arguere:arietē īmolat lege præcipiente:cuius carnes in tēplo ſacerdotes ſimiliter comedūt ea die.Principes in qbus peccāt ſacrificātes:ea qdē offerunt quæ priuati:placāt uero deū offerendo ad ſacrificia thaurū & hedū maſculos. Lex autē præcepit in publicis priuatiſq; ſacrificiis etiā farinā mundiſſimā adiici:in agno qdē aſſarii menſurā:in arīete uero duorū:in thauro triū:& hoc ſanctificāt ſup altare oleo mixtū.Nam & oleū offertur ab immolantibus: in boue quidem hin medietatem:i ariete autē huius menſuræ tertiam partē : & quartam in agno.Hin autem menſura hæbreorū antiqua fert choas atticos duos:ſecundum quam mēiuram oleum offerebant & uinum.Vinum autē circa aram libant.Siquis ſacrificium non celebrans pro uoto ſimile primitias offerat:unam dragmam ſuper aram mittit:reliquam uero ad ueſcendum ſacerdotes accipiant aut ad coquendum. Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollent:quodcunq; ex ea ad holocauſtum neceſſarium eſt. Prohibet autem lex īmolari alio die natum una cum genitrice : ſed nec aliter immolari permittit: niſi cum octaua dies nati tranſierit.Fiunt & alia ſacrificia pro languoribus euitandis:aut pro aliis cauſis:& equalia libamina cum hoſtiis expenduntur:quorū in craſtinū aliquid remanere lex ꝓhibet:ſacerdotibus.ſ.,ppriā ſumētibus partē.Ex publico aūt ſumptu lex eſt:agnum anniculū ſingulis diebus occidi:inchoāte die & terminante.Septima uero quæ ſabbatū nūcupat duos occidunt:eodē ſacrificātes modo.In initio mēſis & quotidiana ſacrificia:& duos boues cū agnis āniculis ſeptē & arietē mactāt:hedū uero ꝓ declinatione peccatorū:ſi forte per caſū obliuionis eueniant. Septimo mēſe quem macedones hyperueretheū uocant:adiicientes his quæ prædicta ſunt thaurū & arietem:& agnas.vii.immolant: & hedum pro peccatis .Offerunt ſuper hæc duos hedos:quorū alter quidam unus ultra terminos deſerti dimittitur:futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorum: alterum uero in ſuburbanis in locum puriſſimum deducentes:cum ipſa pelle totum incendūt:nihil omnino purgantes .Concrematur autem ſimul thaurus non oblatus a populo:ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus.Quo interfecto & allato in tēplū eius ſanguine ſimul & hyrci:a pergit digito cōtra mēſam alias altare ſeptiēs.Eodem autē numero & pauimentū & totiens tēplum & aureā arā: & reliquum quod eſt circa maius ueſtibulum:portans ſuper hæc extremitates & renes:& adipem cū rheticulo iecoris ſuperīponunt altari.Præbet & arietē deo pontifex ad holocauſtum.Quinta uero eiuſdem menſis & decima:tēpore ad hyemē uergente:tabernacula figere iuſſit ſingulos per familias:metuentes frigus pro anni cuſtodia. Dumq; patriam peruenīſſent:in illa ciuitate quā ꝓpter templū metropolim haberent:feſtiuitatē eos ſeptem diebus agere & holocauſta facere:& ſa-

erificare deo:& pacificas offerre præcepit:utq; in manibus portarent ramos mirte & ſalicis: ſummitateſq; palmaꝝ:& uirgulas maliperſici.Prima itaq; dierum in his fit holocauſtum hoſtiarum ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus:& arietibus duobus: adiecto hyrco pro declinatione peccatorum.Sex autem diebus ipſe quidem numerus agnoꝝ & arietum cū hyrco ſacrificat: ſubtrahit uero ſingulis diebus unus bos:donec ad ſeptimū ueniat: & ab omni tempore die octaua requieſcunt:& deo ſicut prædiximus uitulum imolant & arietem:& agnas ſeptem:& hyrcū pro declinatione peccatorum.Hæc quidem hæbreis tabernacula figentibus celebrare patri moris eſt. Menſe uero xantico qui apud nos niſan appellatur:id eſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in ariete quo menſe liberati ſumus a ſeruitute ægyptioꝝ:ſacrificium quod tūc egredientes ex ægypto fecerunt imolare nos annis ſingulis quod paſca dicitur:celebrareq; ſanciuit:& utiq; celebramus illud per tribus noſtras:nihil imolatoꝝ in craſtinum reſeruantes. Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azimoꝝ:quæ ſeptem diebus celebratur in qua azimis ueſcuntur:& ſingulis diebus thauri occiduntur duo & aries unus:agni ſeptem:& hæc holocauſta fiunt: hyrcus quoq; pro peccato adiicitur:per dies ſingulos ad epulum ſacerdotum.Secunda uero azimorum die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas metunt anteq; ex eis ueſcantur:deum indicates iuſtum eē primitus honorari:quo ſint hac ubertate completi offerunt iſto modo.Siccantes ſpicarum manipulum:& contundentes:& munda ad coquendum ordea facientes:are dei aſſarium offerunt: & unā dragmam ex eo mittentes:reliquum ſacerdotū uſui relinquunt:& tunc iam licebit omnibus p ſua metere uoluntate.Immolant autem in principiis frugum agnum in holocauſtum deo.Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificiū quoꝝ ſeptē ebdomadaꝝ dies ſunt quadraginnta & nouem:penthecoſten celebratur:quam hæbrei a ſartha uocāt:quod ſignificat penthecoſten id ē quinquageſimam.In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duoꝝ: & ad mactandum agnas duas.Hæc equidem duo offerūtur ſolūmodo.Nam cœnam ſacerdotibus præparant:nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur.Immolant autem ad holocauſtum uitulos tres:& arietes duos:& agnas quattuordecim duoſq; pro peccato hyrcos. Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum non faciāt: aut in qua ex operibus laborum requiē non habeant:ſed in omnibus & legitima imolationis ſpecies:& certus uocationis modus eſt: & eorum quæ ad epulū imolantur:ex cōmuni tamen ſimila coacta fermento carens datur aſſarioꝝ uigintiquattuor & ad panes faciendos expenduntur.Coquentur enim duo diuiſi ante ſabbatum: & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponuntur ſibi ab alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis:thure plenis qui permanent uſq; ad aliud ſabbatum:& tunc pro illis alii deportantur:illi uero ſacerdotibus exibent:& thure incenſo in igne ſacro in quo omnia holocauſta fiunt:aliud thus ſuper;aliud alios panes abiicitur.Immolat uero ſacerdos de propriis expenſis ſecundo per diem farinam oleo mixtam & modica coctione duratam:quo fit mēſura unius aſſarii:cuius medietatem quidem mane:aliam uero medietatem meridie igni ſolent offerre.De his itaq; integriorem denuo nō declarabo ſermonem:ſufficienter uero mihi etiam nunc de his uideor enarraſſe. Moyſes autē tribum leui a cōmunione populi ſegregans:ſacram utiq; futuram ſanctificauit fontium aquis ualde puriſſimis:& ſacrificia pro talibus deo legitima præbens:tabernaculum eis ſacrataq; uaſa: & reliqua quæcūq; ad tegmen tabernaculi uidebantur feciſſe contradidit:quatenus præſidētibus & diaconis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent.Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederentur:& a quibus ſe penitus abſtinerēt.De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit dicemus adiicientes & cauſas:pro quibus motus:alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit:ab aliis autem abſtinere imperauit.Sanguinis autem totius uſum ad ueſcendum modis omnibus interdixit: animam illum & ſpiritū eſſe putans.Sed & carnes ſponte mortui animalis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & rheticulo caprino:& ouino:& bubalino:abſtinendū eſſe prædixit.Expulit aūt a ciuitate etiam leproſo corpore maculatos:& ſemine defluentes: ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis:remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimā diem:poſt quā diem:quaſi purgatas remeare permiſit.Similiter aūt & mortuo facientes exequias:poſt totidem dies legitimum eſt redire.Eos autem q ſup numerum hoꝝ dieꝝ in pollutione conſiſtunt:ſacrificare legitimum eſt agnas duas:quaꝝ alteram quidem ſanctificare conuenit:alterā uero ſacerdotes accipiunt.Similiter aūt imolant:& p eo cuius defluit ſemen:quotiens hoc p ſomniū patit:deſcendente eo prius in aquam frigidā. Idē facit q cū legitima uxore concūbit.Leproſos autem oino expulit de ciuitate:cū nullo penitus conuiuentes: & nihil a mortuis differentes.Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberatur:ſanicq; colorem aliquando recipiat:diuerſa deo ſacrificia compēſabit de quibus poſt hæc dicemus.Vnde et quilibet irridebit eos: qui dicunt moyſen lepra fatigatum:& propter hanc cauſam ſimilium proiectorum ducem factum in chananeam ueniſſe cum eis.Si hoc fuiſſet uerum:nequaquam moyſes ad iniuriam ſuam hæc ſanxiſſet cū magis rationabiliter ēt aliis hoc introducentibus contradicere prævaleret:quando & apud gentes multas leproſi ſint:& fruantur honore præcipuo:& non ſolum iniuria & expulſione priuentur:ſed etiā militias mereant inſignes: & ciuilia eis ſingula cōmittāt: & in ſacris:& in tēplis ingrediendi habeant poteſtatem. Quapropter in nullo prohibeatur moy-

ſes ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa colorē ipſe aut multitudo quæ cū eo erat uexaretur: de iſtis meliora ſancire nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre. Sed palā é: quo modo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyſes autem ab his mundus exiſtens: etiam mundis contribulibus conſtitutis: de languentibus hoc modo ſanciuit: & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unuſquiſq; cogitet ut uoluerit. Mulieres uero quando pariunt: intrare in templum prohibuit: ſacrificia contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem: ſi maſculus ſit qui pariatur: duplicibuſq; diebus: ſi fœminam generare contigerit. Ingredientes ergo poſt predictæ dilationis tempus ſacrificia celebrabunt: quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuunt. Si quis adulteram ſuam ſuſpicatur uxorem: offert farinæ ordeaceæ aſſarium: & unum pugillum ex ea mittens in altare: reliquum dat ſacerdotibus ad edendum. Mulierum uero conſtituat aliquis ſacerdotum ad manuas quæ ſunt conuerſæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens: ſuperſcribi in membrano dei uocabulum iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe: nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe: quod ſi commiſit: ut fœmore dextro diſiuncto uteroq; putrefacto moriatur: ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueatur: ut menſe decimo ei puer maſculus generetur: perfectoq; iureiurando: dei nomē diluens e membrana: in phiala exprimat: ſumenſq; terram de templo circa parietem iacentem: & ſuperaſpergēs mulieri dabit bibendum. Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt: concipit: & pertus eius nutritur in utero: ſi autem de thoro maritali mentitur etiam deo: cum confuſione uitam relinquam ſuſtinebit. Nā & fœmur eius putreſcit: & uenter uertitur in hydropem. Et de ſacrificiis quidem & purgationibus eorum moyſes contribulibus ſuis ita proſpexit: leges autem eis tales expoſuit. Ad ulterium quidē omnino prohibuit: fœliciſſimum eſſe credens: uiros circa thorū eſſe ſecuros: & ciuitatibus ſimul & domibus expedire: filios eſſe ueraces. Sed & matribus miſceri tāquam malum maximū lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus: & ſororibus coire quemquam filiorum tāquā prauā iniuſticiam nimis odiuit. Prohibuit autē & mulieri naturaliter pollutæ miſceri: & iumētis & maſculis: eo q; hæc libido nequiſſima uideatur: & aduerſus eos qui hæc præſumūt: mortis ſupplicium prouenire decreuit. Sacerdotum uero duplicem fecit purgationem. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit: & ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit: neq; ancillā: neq; captiuā eis nubere uoluit: ſed & eas quæ de cauponibus & pandocibus uitam agūt: & quæ prius maritos habentes: & pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt: ab eorum coniunctione phibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri permiſit uxorem habere: licet hoc aliis conceſſiſſet: huic ſoli dedit nubere uirginem eamq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuum ſūmus ſacerdos accedit: cum reliqui non prohibeantur ſolēnia fratribus & parētibus & omnibus ſuis mortuis exhibere: quos eſſe oportet ſimplices: omni uera ſimplicitate. Qui inter ſacerdotes integer non eſt: paſci quidē de oblationibus ſacerdotis conceſſit: aſcendere autem ad altare in templumq; introire phibuit. Hos itaq; non ſolum circa ſacrificia mundos: ſed etiam circa conuiuia & cultum ſuum ſtudioſos & iculpabiles eſſe præcepit. Ob quam cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti immaculati & circa omnia mundi ſunt: & ſapientes exiſtunt. Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur: inſuper & oues integras immolant: & in nullo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit moyſes: quorum quædam & in deſerto degens adinuenit: quatenus dum terram chananeam perciperent: hæc ſeruarent: ideſt ut anno ſeptimo requiem terræ præbeant: ab aratro & plantationibus ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit: & ut quæ ſpōte oriunē de terra: eēnt uolentibus in uſum communia: & contribulis & extraneis: nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc autē fieri poſt ſeptimam annorum ſeptimanam iuſſit: qui ſunt anni quinquaginta: uocaturq; ab hæbreis hic annus quinq̄geſimus iubileus: in quo & debitores a credito relaxantur: & ſerui liberi dimittuntur: quia dum eſſent contribuli pro quadam tranſgreſſione legum eos ſeruitii ſcemate caſtigauit: mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidem iubileo quod nomen ſignificat libertatē reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo. Conueniunt uenditor agri ſimul & emptor & reputantes fructus & expenſas in agro factas, fructus exuberaſſe compertas: uenditor recipit agrum. Cum uero expenſæ tranſcendunt: hoc quod deeſt recipiens emptor: a poſſeſſione diſcedit connumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expēſis prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eandē legem uoluit etiam in domibus obtinere: quæ per uicos quoſq; uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenundātur alter definiuit. Siquidem ante quam impleatur annus recipiat pecunias: reddere domum cogit emptorem: ſi uero completus annus fuerit poſſeſſionē confirmat emptori. Hanc igitur moyſes legum conſtitutionem dum ſub monte ſyna moraretur exercitus a deo cognouit: & hæbreis ſcriptam contradidit. Cum circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere: ab exercitii militaris iura conuerſus eſt: habens in animo bellicas causas attingere: præcepitq; principibus tribuum præter tribum leui: ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoſcerēt. Leuite ſacrati erant: & miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta: inuenta ſunt milia ſexcenta & tria: & ſexcenti quinquaginta: qui potuiſſent arma producere a uigeſimo anno uſq; ad quinquageſimū. Pro leui tamen elegit inter principes tribum manaſſe filii ioſeph: & effrai

pro ipſo ioſeph. Hæc aũt fuit ſupplicatio iacob ad ioſeph :dum feciſſet filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Figentes autem caſtra tabernaculnm in medio ſtatuebant: & terne tribus per latera ſingula tabernaculi cõmanebãt:& plateas per medium habebant:eratq; ornatus quaſi fori rerũq; uenalium ſingulis in ordine conſtitutis & opifices artium ſingularum in ſtationibus erãt:nulliq; alii loco:quam ciuitati cõpetenter edificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiquidẽ quæ circa tabernaculum erant ſacerdotes tenebant deinde cuncta leuite. Exquiſiti enim ſunt leuite maſculi: qui ultra uiginti annorum eſſent:inuentiq; ſunt uigintiduo milia:octingenti octoginta. Quotiẽs ſup tabernaculum nebulam ſtare contingebat:tanquam deo ibidem cõmorante quieſcebant:cũ uero conuerteretur:procedebant. Adinuenit autem & modum tubæ:ex argento factæ:qui ẽ huiuſmodi:longitudinem habens pene cubiti. Eſt autem anguſta fiſtula cantatoria calamo capatior:præbens latitudinem:quæ conueniat ori ad ſuſceptionẽ ſpiritus:& claſſice ſono uicina:quæ hæbraica lingua uocatur aſõfra. Factæ ſunt tales duæ:& una quidem utebantur ad iuſſionem & collectionem populi in eccleſiis celebrandam:altera uero:cum oporteret ad cogitandum de rebus neceſſariis principes conuenire:ambabus autem multitudo colligebatur. Cũq; tabernaculũ moueretur hæc fiebant : & ſonante priore:hi q habitabãt ad orientalẽ tabernaculi partẽ ſurgebãt:cũ uero ſecunda ſonuiſſet:qui ad auſtrũ reſidebant parabant & ita in thecã iuoluta tabernaculi medietas: præcedentibus ſex tribubus portabat:& alia media ſequẽtibus ſex:leuite uero omnes circa tabernaculum erant. Tertia ſonante pars quæ conuerſa erat ad occidentem ferebatur:& quarta:q circa ſeptẽtrionem. Vtebantur his tubis etiam in ſacrificiis hoſtias offerẽtes:& ſabbatis:& cæteris diebus. Sacrificauit autem tunc prius pro diſceſſu ex ægypto:quod paſca dicitur in deſerto.

Quia moyſes procedens a monte ſyna cum populo: eduxit eum ad locum qui dicitur eſrioth: ubi murmurantibus filiis iſrael pro deſiderio carnium dominus immiſit coturnices : & de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. CAPI. XIII.

ITa poſt paululũ procedens a monte ſyna:& loca quædã cõmutans de quibus dicemus:ad locũ qui dicit eſrioth uenit. Abi multitudo rurſus ſeditionẽ fecit:accuſando moyſen: & neceſſitatẽ pfectus ſui:dicendo:& quia de terra bona eis ſua ſiſſet exire:& cũ illã pdidernut p fœlicitate quã eis ſe pmiſerat præbituꝝ:diuerſis miſeriis tenerent aſtricti:& aqua priuati : & ſi contingeret ut & manna deficeret:eſſent ſine conſolatione pituri. Cunq; multa cuiora in illum edicerẽt:unus quidem monebat eos:ut neq; moyſeos laborũq; eius p cũctorum ſalute exhibitoꝝ imemores eſſe deberẽt:neq; de dei adiutorio deſperare. Plebs aũt ad hoc potius eſt cõmota:& contra moyſen maior turba cõſurgens erat. Moyſes itaq; confortãs eos tali deſperatione deiectos: licet turpiter ab eis fuiſſet cõtumeliã paſſus:tamẽ pmiſit carniũ eis multitudinẽ ſe præbituꝝ:non una die ſed plurimis. Illis aũt nõ credẽtibus: & dicente quodã unde poſſet hæc tantis milibus quæ pdixerat miniſtrare:deus inquit & ego licet mala audientes a uobis nõ tamẽ recedimus opantes p uobis:& iſtud non tarde pueniet. Cũq; hæc dixiſſet:coturnicibus repletus ẽ omnis exercitus:colligebantq; eas circũſtãtes. Deus aũt nõ tarde hanc reddidit hæbreis iniuriã & maledictũ in ſe cõmiſſum. Nõ pua ſiqdẽ multitudo eoꝝ mortua ẽ: & hactenus locus ipſe cognominatur cabrothalia:quod interpretari poteſt deſiderii ſepultura.

Quomodo exide moyſes duxit populũ ad fines chananeoꝝ:unde miſit exploratores.xii.qui cõſiderarent eoꝝ regiones & ciuitates:qui reuerſi poſt quadraginta dies:terroꝛẽ & metũ incuſſerũt filiis iſrael:quaſi non poſſent expugnare chananeos:unde illi indeſperationẽ adducti cõſilio inito decreuerunt redire in ægyptum:moyſe & aaron interẽpto:quare iratus non eos ſed filios eorum terrã repromiſſiõis itraturos:ipſos aũt p.xl.ãnos ĩ deſerto pdixit eẽ morituros. CAP. XIIII.

DEducens ergo eos exinde moyſes in terrã quæ uocat conuallis iuxta chananeoꝝ terminos exiſtentẽ & ad habitandũ difficilẽ populũ in eccleſiã congregauit:eiſq; ĩ contiõe locutus eſt dicens. Cũ deus nobis duo bona pmiſerit:libertatẽ:& fœlicis terræ poſſeſſionẽ:aliud deo dante iã poſſidetis:aliud eſtis percepturi celeriter. In finibus ſedemus chananeoꝝ:arcebitq; nos deceteroꝝ pcedẽtes:neq; rex:neq; ciuitas:ſed neq; oẽs eorum gentes. Exercitũ ergo ꝓparamus ad bellũ. non enĩ ſine labore nobis hæc terra cõcedit: ſed maximis eã prælijs obtinebimus. Mittamus aũt exploratores:qui huius terræ bona cõſiderent: & quæ uirtus in ea ſit habitantiũ. Antea oĩa uero unanimes ſimus:& deũ q eſt in oĩbus nobis adiutor:& pugnandi ſocius honoremus. Hæc cũ dixiſſet moyſes:multitudo ei honorẽ exhibuit:elegitq; exploratores duodecim notiſſimos uiros:unũ de unaquaq; tribu. Qui circumeũtes oẽm terrã chananeoꝝ:a patribus circa ægyptũ iacẽtibus uſq; ad ciuitatẽ emathin:ad monte libanũ puenerũt: naturãq; terræ & incolaꝝ hoĩum cõſiderãtes ualidã:reuerſi ſũt:quadraginta diebus oĉ hoc opus explentes:inſup & fructus quos pferebat illa terra portãtes:eorũq; abũdantiã & multitudinẽ bonorũ terrã illã habere narrabant:& a uolũtate belladi populũ ſuſpendebãt:metuentes ẽt ſuæ paupertatis inopiã:dicẽteſq; flumina ipoſſibilia trãſituros:& eẽ montes inſupabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortiſſimis:& ambitus eaꝝ grãdi munimine roboratos. In ebron aũt & gigantũ prolẽ ſe iueniſſe dicebãt. Et exploratores qdẽ uidẽtes:qa cunctis quos ab ægypto egredientes

inſpexerant:maiores eſſent chananei:& ipſi tabuerũt: & multitudiné hoc credere cõpulerũt.Illi ãt ex his quæ audierãt poſſeſſioné terræ illius difficilé ſibi iudicabãt:ſolutoq; cõcilio:cũ uxoribus & filiis lugẽtes degebãt:tanquã eis deus nihil ope:ſed tantũ uerbo ꝓmitteret.Rurſũq; moyſen increpabãt:& inclamabãt ei:eiuiq; fratri atq; põtifici:& peſſimã qdé licet cũ illoꝝ blaſphemiis habuerunt noctẽ.Mane uero cõcurrerũt ad eccleſiã deliberationé habẽtes:iterfecto moyſe & aaron : ad ægyptũ denuo remeare.Vnus aũt exploratoꝝ ieſus filius naue de tribu effré:& calep de tribu iuda:metuentes in mediũ ꝓceſſerunt:tenebãtq; multitudiné:cõſidere ſupplicãtes eã : & neq; deũ falſitatis arguere:neq; credere his quæ ꝓ terrore nõ uere dicebanꝫ de chananeis: ſed ſibi potius q ad fœlicitatẽ & poſſeſſionẽ bonoꝝ eos decẽtius iuitarẽt:quãdo nec mõtiũ magnitudo: nec altitudo fluuioꝝ:uirtuté colẽtibus effectũ ipediret:maxĩe cũ deus ſecuritatẽ ꝓbeat:& eoꝝ ꝓpugnator exiſtat.Pergamus ergo inquntſimul ad h oſtes:nullã timoris ſuſpitionẽ habẽtes:ſed duce credite deo: noſq; ſeqmini quo uocamur.Et illi quidé dicentes hæc:nitebanꝫ irã populi mittigare.Moyſes aũt & aaron in terrã ꝓſtrati:rogabant deũ non ꝓ ſalute ſua:ſed ut qeſcere ignorantẽ faceret plebẽ:eorumq; ſedaret aios præſẽtis heſitationis paſſiõe turbatos.Aſtitit ergo & nub es:& inſtans ſupra tabernaculũ ſignificauit dei præſentiã.Moyſes uero iã cõfidens:in media aſtitit multitudine:deũq; ꝓ motũ pro eoꝝ ꝓcabaꝫ alias pendebat iniuria:ꝓcepturoſq; fore ſuppliciũ:non quidé delicto dignũ: ſed quale patres ꝓ correptione inferũt filiis.Cũq; trãſiſſent in tabernaculũ corã deo ꝓ futura eoꝝ perditione deflebãt:cõmemorabãtq; populũ quæ paſſi ſunt ab eo : & quãtis beneficiis participati: ingrati circa eũ exiſterent:quando ẽt nunc exploratoꝝ terrore decepti:ſermões illoꝝ potius q̃ ꝓmiſſiones dei iudicarent ueriores:& ob hãc cãm nõ equidé ꝓderet oẽs: neq; eoꝝ exterminaret genus:qđ oĩbus hoĩbus potius apud ſe héret honoratũ:chananeoꝝ uero terra non eos eẽ potituros: neq; eius fœlicitate letaturos:ſed ẽt ſine domibus & ciuitatibus ĩ deſerto quadraginta ãnis eẽ uicturos:& hanc pœnã eos ꝓ iniqtate ſoluturos filiis aũt ueſtris dicebat: deus terrã datuꝝ ſe ꝓmiſit: illoſq; participaturos bonis:& dominos eoꝝ fore quæ uoſipſi uobis inuidiſtis accipe.Cũ hæc itaq; moyſes dei uolũtate dixiſſet:in triſtitiã & erũnã conuerſa ẽ multitudo:rogabãtq; Moyſen: ut ꝓpitium eis faceret deũ:& a deſerto libertatis pberet urbes.Ille aũt dicebat deũ huiuſmodi nõ habere conſiliũ:neq; ſecundũ leuitatẽ humanã ductũ circa indignationẽ eoꝝ:ſed habita deliberatiõe ĩ eos ſententiã protuliſſe.Nõ itaq; iudicandũ ẽ oportere hæc diſcredi:ſi moyſes cũ uir unus eẽt:tantam militiã hoĩum iraſcentiũ potuit mitigare:& ad manſuetudinis uota reducere.Deus enĩ aſiſtens eis: ſermonibus eius uinci multitudiné ꝓparauit:quippe cũ ſæpius inobediẽtes:inutilé ſibimet inobedientiã fuiſſe cognouiſſent:in calamitatibus utiq; incidẽtes.Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendũ ſibi de qbuſcũq; populus audiret:& hoc non ſolũ tpe quo uixit:ſed etiam nunc eſt.Nullus enĩ eſt hæbreoꝝ qui non tanquã ꝑſente eo:& caſtigante ſi forte ſit moribus incõpoſitus obediat ſanctionibus eius:licet alios latere poſſit.Et alia quidé indicia ultra humanã uirtutem eius exiſtunt.Olim enĩ quidã trãs euphratẽ fluuiũ habitantiũ:quatuor méſiũ itinere ueniẽtes ꝓ honoré noſtri ſacrificii cũ multis piculis ſimul & ſũptibus:ſacrificanteſq; nõ ualuerũt ĩmolatione ꝓcipari: iterdicẽte hoc moyſe qbuſlibet:qui nõ ſint noſtris legibus eruditi: neq; nobis ex paterna traditione coniuncti.Et alii quidé nec ſacrificarũt:alii uero ſemiplene ſacrificãtes relinquunt.alii aũt neq; initiũ ingrediẽdi in templũ ualentes facere diſceſſerũt:obedire moyſeos ꝓceptis potius quã ſuã uoluntatẽ facere ꝓponẽtes:& cũ ꝓhibentẽ ſe de talibus nõ metuerẽt:ſolã tamẽ cõſcientiã formidarũt.Sic legiſlatio q̃ uidebaꝫ dei:fecit illũ uiꝝ melioré ſua natura putari.Sed ẽt ãte tẽpus modicũ huius belli Claudio romanis ĩperãte:yſmaele apd nos exiſtẽte põtifice:cũ fames noſtrã regionẽ talis obtinuiſſet:ut quatuor dragmis uenderẽt aſſarium:allata farina ad feſtiuitatem azimoꝝ in choris ſeptuaginta qui modii quidé ſinguli ſunt unus & triginta:attici autem quadraginta & unus:nullus ſacerdotum præſumpſit comedere cum ſcilicet terrã inopia tanta detineret: quippe cum metuerent legem & iram:quã ẽt ſuper iniquitates hoĩbus occultas ſolet inferre diuinitas.Igitur non oportet ammirari de his quæ tunc geſta ſunt:quando etiam nũc litteræ a moyſe derelictæ:tantã uirtutem habent ut etiam inimici noſtri fateantur:quia is conſtituit rempublicã noſtram per moyſen eiuſq; uirtutem:deus eſt.Sed de his quidé ut placuerit unicuiq; conſideret.

Hic liber continet tempus annorum quadraginta.

Bellum hæbreorum abſq; noticia moyſes contra chananeos geſtũ atq; deuictũ. CAP. I.

Incipit liber quartus antiquitatis iudaicæ.

HAebreos itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat ẽt prohibẽte deo ad chananeos accedere.Non enim moyſes ſermonibus acquieſcebant obedire: ſed etiã præter illius uoluntatem ſuperare ſe hoſtes exiſtimantes:illum equidem accuſabant ſuſpitionem habẽtes:eo ꝙ eorum negotiaretur inopiam: & ut ſemper eius uiderentur egere ſolatio.Prælia uero aggreſſi ſunt chananeos : dicentes deũ nõ propter moyſen eis auxiliari:ſed cõmuniter genti ſuæ ferre ſolatiũ propter maiores eorum ſuamq; uirtutem quorum ſemper prouidentiam habuiſſe uidebaꝫ:

& quō qui prius libertatem præbuiſſet:etiam tunc laborare uolentibus ferre ſolacia non tardaret; dicebantq; etiam ſolos ſe poſſe hoſtibus prævalere:licet uelit moyſes deum ab eis alienare:omnibuſq; hoc expedire:ut ipſi ſui rectores eſſent:& non ab ægyptiorum iniuria digreſſi:moyſeos tyrannidem denuo ſuſtinerent:& ſecundum eius uoluntatem uiuerent:nec deciperentur quaſi diuinitas ei ſoli utilia pro eius deuotione prædiceret: tanquam non omnes eſſent de genere Abraam: ſed unus eſſet his auctor oium:cui deus omnia noſſe futura præberet:qui uideretur ſapere ſi eius ſuperbiam contemnentes & deo credentes:obtinerent terram quam eis uolentibus promiſerat; & non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem.Ergo cogitantes inopiam atq; deſertum propter quæ ad hoc potius utgebantur:ad chananeorum bella ſunt profecti: deum ducem exiſtimantes: & non ad legiſlatorem ſolatium ſuſtinentes: donec ſibi meliora fore decernerent.Quo facto hoſtes aggreſſi ſunt.Illi autem eorum non expaueſcentes inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter exceperunt:& hæbreorum multitudo eſt interempta. Reliquæ uero militia cohortis eorum ſoluta eſt:ſectatiq; in tabernaculum turpiter confugerunt: & eo q; præter ſpem tantæ calamitati occubuiſſent: omnino deiecti ſunt:& nihil utile deceter o ſperabant; cogitantes q; hæc per dei iracundiam eueniſſent: accedentibus ad.bellum contra eius uoluntatē. Moyſes ergo uidens ſuos ꝑditione cōpreſſos: & metuēs ne uictoria confidentes inimici: & appetentes maiora ſup eos accederent;iudicauit exercitū in deſertū procul a chananeis educere. Cūq; multitudo ei cōſentiret:quæ utiq; cognouerat:q; abſq; præceptionibus eius ꝓuidētiæ preualere non poſſet:eleuato exercitu abiit in heremū: faciens eos ibi quieſcere:nec prius chananeos adire; donec ad hoc oportunū tempus a deo acciperet.Igitur quod in magno contingit exercitu:& præcipue apud eos qui in erumnis calumniatores & inobedientes exiſtunt: hoc etiā iudæis euenit. Nam dum eſſent ſexcenta milia:& forte præ multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiicerent:inopia potius & erumnis iraſcebantur:& aduerſus alterutros:& aduerſus ducem.Seditio enī talis: qualem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit: per quam omnes deſerendos a deo atq; perditionis periculum ſuſcepturos eripuit moyſes: oblitus malorum: licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus.Pro cuius præcipibus deus nihil mali eos ſuſtinere permiſit:licet legiſlatorem ſuum contumeliis affeciſſent: & mandata quæ ipſe per moyſen dederat deſpexiſſent:eripuit tamen eos:quando eis pro ſeditione ſua mala prouenire potuiſſet:miſi ipſe eorum periculo proſpexiſſet.Seditionem uero & quemadmodum poſtea moyſes conuerſatus eſt narrabo:prædicens cauſam propter quam talia ſunt commiſſa.

Seditio chore & plebis contra moyſen & fratrē eius de ſacerdotio. CAPI. .II.

CHore hæbreoq; ex genere nobilis:& abūdans diuitiis: & lingua facilis:ac ad ꝑſuadēdū plurimis idoneus: uidens moyſen in maximo honore conſtitutū ꝑ inuidiam grauiter hoc ferebat.Nam cū eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus: & mordebat quaſi iuſtius eſſet;ut eam gloriam ipſe obtineret:qui & ditior illo:& genere apud leuitas nō uideret eſſe deterior clamabatq; dicens eſſe crudelē moyſen:gloriamq; ſibimet occupaſſe: & hāc ꝑ caliditatem quæſiſſe ſub occaſione:quaſi uideret deū: & contra leges aaron fratri ſacerdotiū dederit non cōi placito plebis:ſed ſuo iudicio:& ſup hæc modo tyrannico honores quibus uellet:impenderet.Seuius autē eſſe dicebat:& ultra uiolentiā:qa leſionē niteretur iferre latēter:quādo nō ſolū nolentibus:ſed neq; intelligentibus inſidias eius honores aufferre contēderet:qa cum ſcierint inquit hoīes nō ſe poſſe uiolentia prevalere; hanc quidē uolentes boni uideri non inferūt: doloſa tamen arte machinātur: quatenus deſideratū perueniant ad effectum. His & ſimilibus ſuadebat plebi:quia utile foret ut dū adhuc huiuſmodi latere ſe crederēt:punirent: nec ſinerent ad optiorem accedere cumulum:ne manifeſte fierent inimici:adiiciebatq; dicens. Quam rōnem reddere poterit moyſes:ut aaron & eius filiis daret ſacerdotium. Si enim ex tribu leui deus honorē alicui præbēdū eē decreuit:ego hūc iuſtior ſum accipere genere quidē ipſo cōſiſtēs quo moyſes:diuitiis aūt & forma potētior.Si uero maior tribus querit:dignū eſt ut ruben tribus potius honoret: & hūc accipiāt dathan:& abyron & falas. Iſti enim ſeniores erant in illa tribu:& potentes facultate pecuniaq;.Hæc itaq; chore dicens;uolebat uideri quidē cōi utilitate prodeſſe:opere uero agebat: ut honorē hunc in ſe populi ſuffragatione tranſferret. Et ille quidē hæc maliuole plebi cū doloſo dicebat eloquio procedente uero ſermone:paulati ad multos & creſcentibus auditoribus:contra derogationē aaron oīs exercitus eſt agitatus. Erant enim concordantes cum chore ducenti & quinquaginta priores uiri:ſtudētes quatenus fratrē moyſeos ſacerdotii iure priuarent:& ꝑ hoc eū exhonorarēt. Tūc itaq; populus:ut etiā moyſen lapidaret aggreſſus eſt: & in eccleſiā iordinate & turbuléter cōueniebāt:& ante tabernaculū clamabāt oēs. Exeat tyrānus: & populus ab eius ſeruituo libereſ:qui ſub occaſiōe dei uioléta mādata ꝑcepit.Dicebāt enī. Quod ſi deus ipſe ſacerdotē futuq; elegeret:digniſſimum ad hūc honorē ꝓueheret & nō eū multis iferiori daret:& ſi decreuiſſet hūc aaron dari corā populo faceret:& nō in fratris hoc poteſtate reliqueret.Moyſes ergo cum derogationē chore iam ex multo ꝑſciret:etiā irritatū populū nō expauit: ſed cōfidēs rebus quas fideli deuotione tractabat:& ſciens fratrē dei uoluntate ſacerdotiū:& nō ſuo munere meruiſſe ad

ciliū uenit:& multitudini quidem nihil omnino locutus eſt:ad chore autem clamans:cum eēt dexter etiam in aliis:& ad loquendum nimis ingenioſus: mihi inquit o chore & tu:& unuſquiſq; horum:oſtendebat autem ducentos & quinquaginta uiros:honore digni eſſe uidemini: & totum exercitum huiuſmodi honore non priuo:licet non habeant quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates exiſtunt. Igitur ſacerdotium aaron non eo q; diuitiis præcellat:cum tu ambos nos pecuniarum multitudine uidearis ſuperare neq; propter genus: quando commune nobis hoc fecit deus:eundem progenitorem dans nobis:neq; propter fraternum amorem:q; iuſtius alter habere potuiſſet: ego hoc contuli fratri. Nam ſi non cogitarem de dei legibus:hunc honorem mihi potius præbuiſſem: quando plus mihi ego ſum uicinus q̄ alter: & mihi magis q̄ alteri familiaris exiſto: neq; ſapiens conſilium erat memet periculis ſubdere:& alio ex tali cauſa fœlicitatis dona conferre. Sed a malicia ego ſum remotus: deus uero ſe contemni non deſpexit: neq; uos ignorare uoluit: ſed hoc facientes ei præſtatis: & ipſe eligens ſacerdotē futurū ſibi a querela uos huiuſmodi liberauit. Non enim aaron gratia mea hoc: ſed iudicio diuino ſortitus eſt. Vnde ponat hoc deus in medio quaſi ad diſceptandum:ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur: accedat. Quod dedit deus non delinquimus:ſi uolentes accepiſſe iudicamur:cum ſit impium: honorē quem ille præbet non adire:& nimis irrationabile uniuerſo tempore ſecuritatē promittente deo conténere. Sed & nūc iterꝫ ꝓbare uult eū qui pro uobis ei debeat hoſtias immolare: & preſul pietatis exiſtere. Incongruum náq; eſt o chore ut quilibet appetens honorē:deo hūc prebendi cui uoluerit auferat poteſtatē. Igitur a ſeditione & huiuſmodi murmure quieſcite:mane uero omnes qui ſacerdotium queritis thuribula ſingula portantes a ueſtris domibus cum thimiamate & igne uenite. Sed & tu chore cede deo iudiciū:& in his eius expecta ſniam & non temetipſum deo uelis facere meliorē: ſed potius adeſto:de hoc honore taliter iudicandus:necnon & abiron arbitror intereſſe iudicādū cum & eiuſdē ſit generis:& in nullo poſſit de rebus ſacerdotii iuſte culpari:conuenienteſq; pariter corā omni populo incenſum facite:& cuiuſcūq; ueſtrum ſacrificiū ſuaue iudicauerit deus:hic uobis ordinabitur ſacerdos: & ita derogatione fraterna tanq̄ ei honorem ſacerdotii ego donauerim liberabor. Hæc moyſe dicēte:& a turba:& a ſua ſuſpitione multitudo ceſſauit & laudauerūt cūcta quæ dicta ſunt. Erat enim uir optimus:& loqui utilia uidebatur. Tunc ſiquidem concilium eſt ſolutum. Altera autem die cuncti congregati ſunt in eccleſia: ut adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio concertantiū: eratq; populus conturbatus: cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum:& aliis delectabantur:ſi moyſes malignus oſtenderetur: ſapientes uero ſi huiuſmodi ſeditione liberatentē. Metuebant enī:ne procedente turba ordinator eorum diſciplinæ potius depiret. Omne ſiquidem uulgus cum naturaliter queri cōgaudeat de eis qui in poteſtate ſunt conſtituti: ad ea quæ forte placuerunt ſummopere ſententiam tumultus efficiebat. Moyſes autem miſſis ad dathan & abiron miniſtris: eos ſecundum conſtitutum uenire iuſſit & ſacerdotium expectare. Illi uero nec obedire eos nuncii retuliſſent: nec uelle dicerent moyſi quaſi contra omnem populum malignitate creſcente ſuccumbere: audiens hæc ab eis moyſes ſequi ſe maiores natu præcipiens: ibat ad dathan & abiron: nec indignum eſſe putabat ad ſuperbos accedere. Illi uero nihil contradicentes ſecuti ſunt. Dathan autem & qui cum eo erant cognoſcentes moyſen cū nobilibus populi ad ſe uenire: accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum reſpiciebant quæ moyſes eſſet acturus: erantq; circa eos conſtituti famuli: ut ſi uellet aliquam uio entiā moyſes facere:uindicarent. Ille uero cum ueniſſet in proximum: manus ad cælos tendens: multumq; clamans ita: ut populus cunctus audiret ait. Domine cæli & terræ: & maris: tu enim mihi meorum actuū fideliſſimus teſtis exiſtis: quomodo omnia tua uolūtate feci: tu fugientibus p̄buiſti obuiam miſericordiam: in omnibus ſatiſfaciens neceſſitatibus hæbreorum: eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi náq; nec quod agitatur:nec quod cogitatur abſconſum eſt & ideo neq; comprimis ueritatem: ut horum contra me uelis defenſare ingratitudinem. Antiquitatem meæ generationis tu noſti certiſſime: non auditu cognoſcens: ſed uiſu his quæ facta ſunt tūc aſſiſtens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur: te teſtem mihi precor exiſtere. Et ego uitam ſimplicem habens:mea quidē uoluntate tua uero uirtute:hanc mihi raguel relinquente ſocero:bonorum illorum adeptionem deferentes: meipſum tradidi pro iſtorū erumnis:& primo pro libertate eorum:nunc uero pro ſalute maximos labores toleraui:omniq; periculo me pro eis ſubieci. Nunc uero quoniam ut malignus in ſuſpitione ſum uiris:quorum uita meo labore ſubſiſtit: tu qui mihi locutus es in monte ſyna & tuæ tunc uocis auditorem eſſe uoluiſti: & inſpectorem prodigiorum quæ in illo loco feciſti: & iuſſiſti ad ægyptum properare: & tuam uoluntatem his innoteſcere:qui ægyptiorum mouiſti fœ icitatem: & a ſeruitute his præbuiſti refugium: mihiq; poteſtatem pharonis paruulam demonſtraſti: & in terram neſcientibus itinera nobis pellagus conuertiſti permixtumq; mare ægyptiorum necibus conturbaſti qui nudis armorum munimina contuliſti:qui corruptos fontes nimis heſitantibus potabiles feciſti: potūq; nobis ex lapidibus produxiſti: qui a terrenis cibis inopes:maritimis ſatiaſti:qui etiam cibum celeſtem præbuiſti primitus non inſpectum:qui legum modum condidiſti: & ordinē noſtræ reipu-

blicæ demonſtraſti:ueni domine oium iudex & teſtis meus:ad quē ſuffragia ulla non redimunt: tu noſti q̄ nullum munus contra iuſticiam ab hæbreis accepi nec contemſi propter diuitias paupertatem:nec contra uniuerſitatis leſionē conuerſatus ſum qui nunc inextraneas meorum ſtudiorum ſuſpitiones incurri:tanq̄ te non iubente: ſed mea potius uoluntate ſacerdotium aaron dederim:oſtende nunc:quia oia tua ꝓuidētia gubernant & nihil fortuitu: ſed tuæ uoluntatis interpoſitiōe proueniūt ad effectū:& quō geris ſollicitudinē generis hæbreoꝝ:uidica in abiron & dathā qui de inſenſibilitate te cōtemnūt:quaſi mea uideant arte cōpreſſi.Fac itaq̄ ſuper eos aptum iudicium prouenire:ita contra tuā gloriam ſeuientiū:non eos cōi modo faciens tranſire de uita: nec humana lege morientes:ſæculo præſēti facias recedere:ſed deglutiat eos ſimul & generationem & ſubſtātiā eoꝝ terra quā calcant.Hæc enī erit tuæ uirtutis oſtenſio:atq̄ doctrina cunctorū ſic eos caſtigabis:qui talia de te non bene ſuſpicant:ſic ego miniſter ꝓceptoꝝ tuoꝝ fidelis oībus apparebo.Si aūt uere contra me derogaſſe noſcunt illos quidē innoxios ab omni leſione ſeruato:necem uero quā illis optaui facito meā:& pœnā ab eo exige qui tuā uoluit nocere plebem: ut decetero pax concordiaq̄ ſuccedat.Sana multitudinē tuis preceptis obedientē:illeſam cuſtodiens eam: & a pœna peccati huius exſorte.Tu ſiquidē noſti:quoniā iuſtum nō eſt ſuppliciū ꝓ eoꝝ malicia cōiter ſuſtinere cunctos iſrahelitas.Hæc eo dicente ſimul & flente:repente terra commota eſt:& uelut niolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cunctus expauit:grauiq̄ & duriſſimo ſtrepitu:per eorum tabernaculum concitato: terra ſciſſa eſt: & oia quæ erant illis gratiſſima: in ea ſunt ꝓrſus abſorpta.Quibus ſic exterminatis:ut ne occurrerent quidem illud agnoſcere: mox apertio terræ ſup eos reducta eſt:& ita reintegrata: quaſi nihil hoꝝ quæ prædicta ſunt factū eſſe uideret inſpicientibus. Et illi ita pierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis effecta:cognati quidē illorum dolebant non ſolum calamitatē quæ digna gemitu uideret: ſed etiam ꝓximitatis affecti. Sapientes aūt quos euidenter uoluntas latebat illorum euētus iudicii certos fecit:& decernētes: quia ueluti erratici deperiſſent:qui fuerāt cum dathan:de eorū nece non contriſtabant.Igit moyſes euocauit eos qui de ſacerdotio contēdebant ad ſacerdotum probationē: ut ſcirent cuius ſacrificium deus ſuſciperet:& illum conſtitui ſacerdotē.Conuenientibus autem ducentis quinquagīta uiris:qui & propter patrū uirtutē honorabant a populo:& propter ſuam illos etiam trāſcēdebāt: proceſſerunt quoq̄ aaron & chore: & ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ignis uero repente tantus effulſit:quātum nullus opifex uidit:nec de terra ꝓlatus: uel concurſione fluctuū:aut uiolentia ſpiritum materia adinuicem percuſſa: ſponte aliquando uiſus eſt exilire: ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi:clarus & flameus: quo ueniente ſuper eos cūcti ducenti quinquaginta extincti ſunt:& chore ſimul:ita ut nec corpora eoꝝ alicubi uiderentur. Solus aūt liberatus eſt aaron nihil ex igne leſus: qui utiq̄ ad eo uidebatur electus. Moyſes igitur his pereuntibus: uolens pœnam eorum reſeruare alias reſeruari memoriæ:& futuros agnoſcere: iuſſit eleazarum filium aaron thuribula eoꝝ circa altare eneum collocare:ut in memoriam eſſet futuro generi:quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutē dei ſe poſſe deludere. Et aaron quidem iam nō munere moyſeos ſacerdotiū ſe habere credebat: ſed dei iudicio patefacto:cū filiis firme ipſo honore fruebatur.Seditio tamen neq̄ ita ceſſauit:ſed multomagis augebatur: & crudelius accreſcebat:erat tumultus ualde deterior:& nunq̄ hoc malū finiri putabatur: ſed longe tempore ꝓmanere.Homines nanq̄ iam nihil præter dei prouidentiā geri credentes:& hæc abſq̄ dei gratia circa moyſen geſta minime iudicantes:culpabant moyſen: eo q̄ tanta ira dei non tam propter iniuſticiā punitorum:q̄ propter fauorem moyſi proueneriť. Illos enim periſſe dicebant: nihil deliquentes niſi q̄ circa dei religionem ſtudium haberent:moyſen uero in interitu talium uiroꝝ & omniū optimoꝝ populū deleuiſſe:inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret: nullūq̄ alium ad hoc ulterius promoueri:cū priores uiderent ita periſſe.Super hæc etiā & a cognatis extictorum ſupplicatio multa fiebat ad populū:ut gloria moyſeos minueretur:hoc enī ad ſuā cautelā accidere iudicabant.Moyſes autem diu in tumultu populū cōſtitutū patienter audiebat:metuēſq̄ ne quid iterum ſeditionis emergeret:& magnū malū aliquod proueniret in eccleſiam congregauit multitudinem:& ſuſtinens audiebat:nec ad ſatiſfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur auditu.Hoc uero ſolū principibus tribuū prædixit:ut noīa tribuū ſuis uirgis inſcripta portarent. Illum enim ſacerdotium dicebat habituꝝ in cuius uirga deus īdicium gloriæ deſignaſſet. Portauerūt ergo oēs alii uirgas:& aaron ſcribēs in uirga ſua tribū leui: easq̄ moyſes in tabernaculo dei collocauit.Altera uero die ꝓtulit uirgas:erant enim cognitæ.Cum uero omnes eas ſinguli uiri ſignaſſent:& coram multitudine deportaſſent:alias quidem in quo ſcemate eas moyſes accepit: in eo permanſiſſe uidebant:de aaron aūt uirga germen & ramos ortos:& fructū ſpecioſū amigdale ex eo ligno proceſſiſſe mirabant. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionē:& licet aliquod fuiſſet odium circa moyſen & aaron:linquentes hoc continuo:mirariq̄ cœperunt in illis dei iudicium & decetero placito diuino fauentes: ſinebant aaron pontificatum habere.Ille ſiquidem tertio iam eum deum ordinante:hunc honorem firmiſſime poſſidebat.Hæbreorum itaq̄ ſeditio licet multo tempore uigueriť:hoc tamen modo quieuit.

Quēadmodū moyſes ſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte mariæ:& aaron primi ſacerdotis domini:cui ſucceſſit eleazarus filius ipſius. CAPI. .III.

IGitur moyſes leuitasꝫ tribū ſeruituram deo.a pliis & malicia ſegregauit:ne ꝓpter inopiam aut queſtum neceſſarium ad uitam præſentem eſſent circa ſacrificia negligentes: iuſſitꝙ ut deū ſecundū dei uolūtatē chananeā obtinerent hæbrei: leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent: ſed & terram ante muros duorum miliū cubitorꝫ ad eos ptinere deſcripſit.Super hæc aūt & populum cōſtituit annorꝫ fructuū decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſꝙ præbere .Hæc enī ſunt quæ accepit hæc tribus a populo.Neceſſariū aūt iudicauit:ipſorꝫ ſacerdotū quæ ſint ꝓpria declarare .Quadragintaocto quidē ciuitatū: tredecim ex eis leuitis cedere ꝓcepit:& decimasꝫ quas a populo per annū accipiūt decimas eis diuidis inſuper etiam primitias omnium frugum:de terra naſcentium: deo populum iuſtum eſſe offerre ſanciuit. Quad rupedum quæ ſacrificiis offeruntur quod primitus naſcitur: ſi maſculus ſit īmolandum præberi ſacerdotibus iuſſit:& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratorū uero quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges: dominus ſiclum & dimidium eis præberi fecit:pro hominis uero primogenito quiꝙ ſiclos.Sunt autem eos primitie etiam tōſionis ouium & meſſium:unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur.Siquis eorum uouerit quos nazaræos appellant comam nutrire: & uino non uti: iſti dum capillos ſuos dedicant propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes corban offerunt deo: quod ſignificat munus: mulier quidem triginta ſiclos:uir autē quinquaginta.De his uero qui eo ſūt egeni pecuniis:ſacerdotibus licet ut uoluerint iudicare: ſed etiam his qui domibus immolant epulationis cauſa nō religionis:neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachiū pecoris. Et ſacerdotibus quidem moyſes ex his quæ pro peccatis populus ſacrificans præbet ſicut in precedenti libro ſignificauimus:hoc dari conſtituit: omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur:participari conſtituit: & ſeruos & filios:& mulieres: abſꝙ hoſtiis quæ offeruntur pro peccatis. Illa enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt. Cum hæc moyſes conſtituiſſet:ſurgens cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit: & legatos ad regem idumeorum miſit: poſcens uiam ſibi concedi: quam ſe confidebat accipere: & illum cum nihil lederetur ſine dubitatiōe præbere.Neceſſaria nanꝙ exercitui ſe miniſtrare dicebat:& aquæ præcium eos iubebat accipere.Ille uero his quæ moyſes petebat nō conſentiens:neꝙ uiam cedens:ſed caſtrametatus occurrit:prohibiturus eos qui tranſire uioleter præſumerēt.Moyſes autem cum deus pugnæ initium fieri non iuſſiſſet recedebat:per deſertum iter faciens. Tunc itaꝙ ſororem eius mariam finis uitæ accepit:cum quadrageſimum expleſſet annum ex quo ægyptum dereliquit: decimi xantici menſis initio ſecundū lunam: ſepelieruntꝙ eam plublice nimis ſplendide:ſuper quendam montem qui uocatur ſyn:& poſt tringinta dies a fletu populum moyſes hoc modo purgauit.Vitulam fœminam aratro & cultura inexpertam:totāꝙ rubeam paululū ab exercitu procul ductam:in loco mundiſſimo pontifex immolauit: & eius ſanguine ſepties digito aſperſi tabernaculum dei :deinde incenſa:ut erat tota uitula cum pelle atꝙ uiſceribus:lignum cedrinum in mediū ignem miſerunt:& hyſopum & lanam coccineam:colligēſꝙ omnē cineré uitule uir mundus:poſuit in locū puriſſimū.Hi ergo qui morte polluti erant:paululū in fontem cineris mittentes:& hyſopum baptizantes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dieꝫ:erāt in reliquo mundi.Hoc etiā uenturos ad promiſſam ſortē ſeruare præcepit.Poſtq̄ uero ꝓpter luctū ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt:duxit populum per deſertū & per arabiam:uenitꝙ ad locū quem arabes metropolim ſuā putant:primo quidem archim nominatum:qui nunc petra uocitat. Hic itaꝙ cū eſſet excelſus mons: aſcendens in eū aaron moyſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet:uidente cuncto populo:erat enim e diuerſo locus: ubi erat popu us conſtitutus: exutus pōtificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pontificatus uenit :& mortuus eſt populo eum uidente: ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta: cum uixiſſet annis tribus: & triginta & centū.Defunctus autē eſt ſecunda luna initio menſis qui uocat apud athenienſes ecatonbeon apud macedones autē lochis:apud hæbreos uero ſadebat:apud romanos nūcupatur auguſtus.Cunꝙ luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Quemadmodū cōmiſerunt ſeon & ogreges amorreorꝫ bellū:uicitꝙ eos moyſes & filii iſrahel. terras eorum & ciuitates tenentes & hereditare poſſidentes. CAPI. .IIII.

SVmens igitur moyſes exinde exercitū uenit ad fluuiū arnon: qui de mōtibus arabiæ deſcendens:& per totum deſertum fluens in ſtagnum alfatiten erumpit:diuidens moabitidem:& amonitidem. Hæc autem terra eſt fructifera: & hoium multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa.Ad ſeon itaꝙ regē illius regionis moyſes miſit:populo uiā petēs:ut fœderibus qbus uellet ille crederet factis: q̄ ī nullo lederētur: neꝙterra:neꝙ qui ſub eo conſtituti eē uidebātur: ſed etiam uenalia populo ſub precio fore uendendaſicut: illorum procuraret utilitas:& aquam peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcens. Seon autē hæc negans proprium armauit exercitū:ut hæbreos arnon fluuium tranſire prohiberet. Tunc moyſes uidens hoſtiliter amoreum inſiſtere:non paſſus ut hæbreis per inertiam proueniret

thopia:primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut prævaleret aduerſus ſeon: conſuluit deum: ſi eum pugnare permitteret. Cuncq; deus victoriam promiſiſſet: fiducialiter ipſe ad certamē uenit: & exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros:quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta: ſumentes arma ad prælia repente profecti ſunt. Amorreus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet equalis:ipſe quidem obſtupuit hæbreos: exercitum autem eius fortem ſe non opere ſed timore reſpondit. Primam ergo congreſſionem non tolerantes:nec ſuſtinere hæbreos ualentes in fugam conuerſi ſunt: hæc ſibi potius pro ſalute quam pugnare utile iudicantes. Confitebant enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cum recluſi fuiſſent:nihil profuit eis. Hæbrei nanq; dum eos fuga declinare reſpicerent inſiſtebāt: & irrumpentes eorum aciem: eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſtupti fugiebant ad ciuitates: hæbrei uero perſequentes nequaq̄ fatigabantur:quando & ad labores præparati: & uti fundibulis experti: & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad perſequendum uidebātur aptiſſimi:ita ut dum hoſtes longius eſſent: fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi. Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur quando etiam fugiētes uulneribus uexabantur:laborabātq; potius propter ſitim quam propter pugnam. Erat enim tempus eſtatis. Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuiū concurrerent fugientes circundantes eos hæbrei percutiebant:omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerunt: ita ut etiam ſeon eorum rex ſimul extingueretur. Hæbrei uero mortuos ſpoliabant: prædamq; ſumebant: multamq; copiam habuerunt ex illa terra:cum eſſet adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugnæ:cum omnes pariter deperiſſent. Amorreos ſiquidem huiuſmodi peremptio comprehendit:qui nec prudentia uidebantur aſtuti: nec opere neceſſario boni:quorum hæbrei terram late ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus: quaſi naturam inſulæ tenens. Quem locum arnus alias arctos quidem a meridiana parte circundat: iaboch ſeptentrionis circuit latus: qui in iordanis fluuium deſcendēs:illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis:iordanis ripa concludit. Cum ergo res ille ita conſiſterent:iſrahelitis inſtabat oggaladine & galanitidis rex: ducens exercitum copioſum: & feſtinans tanq̄ ſolacium amico ſeon præbiturus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cū hæbreis putans ſe prævalere:eorūq; uirtutem experimēto cognoſcere. Cuncq; fuiſſet ſpe ſua deceptus:& ipſe bello mortuus & omis eius exercitus eſt peremptus. Moyſes autem iaboch fluuium tranſiens:regnum o gregis perambulabat:ciuitates deſtruēs:& omnes habitatores eius occidens: qui & diuitiis omnibus in illa terra:& uirtutibus & opulentiæ magnitudine præcellebat. Ogigitur regis magnitudo & pulchritudo uehemens erat: qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis: ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis. Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti: qui lectum eius uiderunt: in ciuitate rabbatha regni ammanitidum factum ex ferro: quattuor cubitorum latitudinem habentem: longitudinem duplicem: & uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo hæbreis rerum fiducia eſt conceſſa: ſed etiam in futuro cauſa eis bonorum moriens eſt effectus. Nam quadraginta urbes alias ſexaginta clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt:prædamq; copioſam & ſeorſum ſinguli & cōmuniter omnes adepti ſunt.

De balach moabitaꝝ rege:ſeu de balaam propheta cuius aſina humana loquela uſa eſt:qui poſt benedictiones quibus benedixit filiis iſrahel conſilium dedit balach qualiter ſeduceret populū p mulieres madianitas: & de ultiōe quæ ſecuta eſt: & ſeductos hæbreos: & ſeductores madianitas: & ubi moyſes ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. CAPI. .V.

MOyſes itaq; caſtrametatus: deduxit exercitum ad iordanem: circa magna campeſtria: contra hierico ciuitatem opulentiſſimam:& palmas atq; balſamum quæ ſolet ferre copioſe. Cœperunt autem proni eſſe iſrahelite: & deſiderium habere bellandi. Porro moyſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet populumq; epulari feciſſet partem quandam amatorum miſit: qui terram madianitarum explorarent: & eorum patrias obſiderent. Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit. Balach moabitarum rex cum amicicias paternas haberet:atq; ſocietatem circa madianitas & iſrahelitas uideret tanto cremento ꝓficere: etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus. Deniq; non credebat terram aliam hæbreos querere niſi ſuam: cum promiſiſſet utiq; deus chananeam illos fore poſſeſſuros: uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tēptare ſermōibus:& pugnare quidē ipſe in fœlicitate cōſtitutus:cōtra illos qui obſtrīgerent erūnis nō iudicauit:ſed ꝓhibere magis eos:ne potiores efficerent: deliberauitq; legationē ꝓ eis ad madianitas ꝓtinus deſtiare. At illi dū eēt qdā ab eufrate propheta p̄clarus illoꝝ tēporum:eiſq; nimis amicus ad hunc miſerunt cum legatis balach uiros de ſuis fide digniſſimos:rogātes ut ueniret ille ꝓpheta:q̄tenus pro perditiōe iſrahelitaꝝ maledictiōes efficeret. Qui uenientes legatos ſuſcepit:& largitatē eis hoſpitalitatis exhibuit. Cuncq; cœnaſſet:dei uoluntatem cōſuluit:qui forent de quibus madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati feciſſet: ad legatos rediit: deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea

quæ ab eo requirerent:ſed deum reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxiſſet:exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent:eſſe nimis deo amabilem:ſuadebatq; eis ſimul:ut propter hanc cauſam inimicicias ſuas ab iſrahelitarum gente ſuſpenderent. Cunq; hæc dixiſſet: legatos dimiſit. Madianite uero balach uehementer inſiſtente:& preces maximas offerente: miſerunt iterum ad balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiris illis præſtare:denuo conſuluit deum.Qui uolens eum rem experimento probare: iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret:ſed cum eis iret.Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptiõe iuſſiſſe: cum legatis mox ibat:Angelo ſancto occurrente ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto. Aſina autem iu qua balaam ſedebat intelligẽs ſpiritum diuinum eſſe: declinauit balaam ad unam maceriam: non ſentiens plagas quas ei balaam inferebat: dum percuſſus ad maceriam alias a maceria uexaretur. Cum uero angelus inſiſteret:aſina percuſſa uoluntate dei uocem loquentis emiſit: balaam accuſans uelut iniuſtum: quia dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quæreretur haberet: tunc ei plagas inferret: non intelligẽs:quomodo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cunq; balaam humana loquente aſina perturbaretur: palam etiam Angelus apparuit eumq; increpare de plagis aſinæ cepit: tanq̃ non eſſet hæc culpa iumenti:ſed q̃ eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur.Metuens autem balaam:ſtuduit remeare:ſed deus eum confortauit ut iret: præcipiens: ut quicquid eius in mente poneret: hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad balach. Rege uero decenter ualde eum ſuſcipiente: petebat ut ductus ad quendam montium: conſideraret quemadmodum hæbreorum exercitus eſſet conſtitutus.Balach autem ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio miniſterio in montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere:aberat enim ab exercitu ſtadiis ſexaginta.Videnſq; eos ille:præcepit:ut ſeptem aras rex conſtitueret:& totidem tauros & arietes adduci iuberet.Cunq; rex celerrime miniſtraret: ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto:cepit e diuerſo benedicere dicens.Hic populus felix: cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum:eritq; eius auxiliator in omnibus: & præſulem prouidentia ſua ei concedit: ita ut nullum humanum genus ſit:quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima:& ab omni malicia ſegregata.Hæc itaq; & uos inquit habebitis:& melioribus filiis relinquetis. Deo quippe uos ſolos homines intendente: & ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente: terram in quam uoſipſe miſit obtinebitis: ſeruituram ſemper filiis ueſtris: quorum gloria complebitur omnis terra ſimul & mare:& ſic abundabitis in orbe terrarum:ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis. O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es.Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananeorum terra ſuſcipiet:ſcituri orbem terrarum ueſtrum fore habitaculum in eternum.Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabitur: & in omẽs terras ſicut nec in cælo numerus eſt ſtellarum.Et cum tanti fueritis:nec ubertatem uobis negabit deus:in pace omnia bona miniſtrando:& uictoriam atq; potentiam in bello largietur: & filios inimicorum qui contra uos aliq̃ præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor:qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidẽtia dei præſtabitur: cui grandia minuere uirtus eſt:& latius augere quæ parua ſunt.Talia ſiquidem ille ſua ſacratione proferebat: cum non eſſet in ſemetipſo:ſed dei potius ſpiritu uinceretur. Balach autem contriſtato & proclamante: eo q̃ pacta traſcenderet: quibus fuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum ueniſſet pro maledictione hoſtium: eos dicaret:& beatiores omnium hominum oſtenderet: ait ad eum balaam. O balach:de cunctis rebus cogitare putas in nobis eſſe: de talibus quicq̃ dicere ſeu tacere:quando dum nos ſpiritus dei percipiet: uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomodo tu:& madianite ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis:propterea ueni:fuitq; mihi uotiuum:in nullo tuum deſiderium uiolare.Sed melior deus eſt horum quam quæ ego tibi præſtare credebar.Nimis eni iſani ſunt:qui p̃ſentiam humanaꝝ reꝝ apud ſemetip̃os ita ſuſcipiunt:quatenus nõ ea quæ diuinitas dictat edicãt:ſed magis illius uiolentiã faciãt uolũtati. Ego ſiquidẽ hunc exercitũ neq; laudare ꝓpoſui:nec in quibus bonis genus eoꝝ deus habiturus ſit aperire:ſed deus ꝓpicius eis exiſtens:& feſtinãs eis fœlicẽ uitã gloriãq; p̃bere ꝓpetuam:hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt:tibi & madianitis præſtare: quorum preces repellere me nimis indecens eſt: ueni rurſus erigamus aras alias: & ſacrificia proxima prioribus celebremus:ſi forte flectere potero deum:ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunq; balach fieri permiſiſſet: & ſecundo ſacrificanti nequaq̃ diuinitas ut iſrahelitas malediceret annuiſſet:cadens pronus in terram:prædicebat regibus affuturas paſſiones & quæcunq; ciuitatibus erant euentura eximiis:quarum aliquas quidem nec habitari cõtingeret. Quæ etiam facta ſunt:dum hæc temporibus priſcis per terram ſiue per mare uſq; ad memoriam meam hominibus eueniſſent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint:qualem ille prædixit: quilibet coniicere poteſt: quomodo & in futuro ſic erit: quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus eo q̃ non maledicti eſſent iſrahelite: remiſit balaam:nullo honore re-

muneratum.Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufratē uenīens: & balach principibuſq; madianitarum ualedicens ait.O balach & madianite præſentes:oportet me hæc & præter nolun-tatem dei præſtare uobis.Hæbreorum quidem genus nulla peſtis pœnitus appræhendit:nec bel-la:nec aliqua neceſſitas:nec ſterilitas fructuum terrenorum:nec alia quælibet eos ueſania corrum-pit. Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere ſuper eos uenire huiuſ-modi paſſionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca: & ad modicum tempus:quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: q; pro timore fuerit illa eis talis uexatio.Vos quaſdam uictorias ad breue tempus aduerſus eos deſiderates:quod impetrabitis: ſi hæc quæ moneo feceritis:filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines:quibus ſubdi & delu-di caſtitas poſſit inſpitientium propter pulchritudinis honeſtatem: circa exercitum eorum pro-xime deſtinate:& ſupplicantibus eorum iuuenibus: ut earum amplexibus miſceantur præcipites quatenus dum eos concupiſcentia obligatos uiderint:deſerant rogantibuſq; manere eas:non pri-mitus audiant: quam eos patrias leges relinquere iubeant: ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis:& madianitarum atq; moabitarum colere ritum cogant.Sic enim illis indignabitur deus.Cūq; hæc ille dixiſſet:abſceſſit. Madianite uero dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monuerat: hæbreo-rum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puellarum: & ad earum colloquia uenientes: rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur: nec conſuetudinis proximitate recederent. At ille li-benter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis: obligantes eos amore ſuo.Quibus dum concu-piſcentia creuiſſet:eos ille cepere deſerere. Dumq; illos anguſtia de mulierum diſceſſione crude-liter inuaſiſſet:uberrimis fletibus exorabant: ne eos ille deſererent: ſed futuras uxores & domi-nas omnium poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant.Hæc autem cum iuriſ-iurandi religione firmabant:deumq; mediatorem in promiſſione faciebant flentes: & undiq; ſe-metipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus.Ille uero dum eos ſeruitute iam captos eē cognoſcerent & omni uinculo fœde conſuetudinis obligatos: eis talia cœperunt dicere. Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt: & magna poſſeſſio bonorum parentum atq; domeſticorum fauor & dilectio: nihilq; horum egentes:uenimus ad ueſtrum eloquiū:nec que-ſtum ſpecioſi corporis requirentes: ueſtram nobilitatem adiuimus: ſed uiros bonos & iuſtos ex-iſtimantes:honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem:& noſtro contriſtari diſceſſu:neq; nos ueſtras preces abiicimus:ſed tantum modo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere: per quam nos credere digniſſimum iudicamus: ut ueſtram conuerſationem uidentes: uxores eſſe poſſumus.Formidamus & enim:nedum fueritis ſatietate noſtræ conſuetudinis adimpleti: deinceps contumeliis affectas: ad parentes non pro-prios remittatis.Rogantibus autem illis:& ut uellent fidem daturos ſe pollicentibus: & ob amo-rem in nullo contradicentibus:dixerunt ille. Quomodo hæc quidem uobis placent:moribus & uita utimini:ut ab omnibus alienati populis ſitis: ita ut etiam cibos proprios habeatis:& pocula cum nullo communia:neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum: etiam deos colere no-ſtros nec erit indicium circa nos aliud ueſtri fauoris:niſi eoſdem deos quos nos adoretis:nulluſq; culpabit uos: ſi terræ ad quam ueniſtis: eius colatis & numina: cum dii noſtri ſint communes omnibus: ueſter uero in nullo ſit talis: dicebantq; eis: ut aut quæ eſſent omnium: ea facerent: aut aliam quererent terram: in qua poſſent legibus propriis conuerſari.Illi autem amore earum deuicti: optima illas dicere iudicantes: & ſemetipſos tradere uoluptatibus earum: patria iura tranſgreſſi ſunt: deoſq; plurimos iam putantes: immolare eis lege prouinciæ proponentes: ci-bis etiam extraneis congaudebant: & omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias inſur-gebant: ita ut etiam per omnem exercitum iuuenes agerent contra legem:& ſeditio priore mul-to peior incideret: cum omnino ſolennitates iam proprie deperirent. Nam dum ſemel iuuenes mores attigiſſent extraneos: eos uberius appetebant. Sed & ſiqui priorum uirorum propter uir-tutes patrum nobiles erant: cum eis uitio ſubiacebant.Denicq; Samarias princeps tribus ſymeon: dum haberet chorami madianitidem mulierem: ducis cuiuſdam filiam:uiri inter illos ualde po-tentis:uxore iubente ante ſolennitates moſaycas quod illam magis delectaret: effecit:non immo-lando lege patria:ſed alienigine nuptias eligendo.Et dum hæc ita gererentur:moyſes metuēs: ne quid peius accideret: congregans populum in eccleſiam nullum equidem nominatim culpauit: nolens quemq; deſperatione deiicere:qa dū laterēt poterāt pœnitere.Dicebat autem:quomodo nō agerent digna ſe:aut ſuis patribus oportuna;dum libidinem deo preponerent:& ei placentia uio-larent:oportere tamen:ut dum adhuc bene eis eſſet:reuerterentur ad fortitudinem:arbitrātes nō ad uim inferendam leges eſſe poſitas:ſed ad concupiſcentiam repellendam. Super hæc adiiciebat non eſſe rationabile ut qui caſti fuiſſent in heremo:nunc conſtituti iter bona tāta peccarēt:& re-rum quas adepti fuerant per indigentiā tempore ubertatis amitterēt.Et ille quidē hæc dicēs: co-nabatur emendare iuuenculos:& ad pœnitētiam eorum quæ geſſerāt reuocare.Poſt quem ſurgēs Samarias:ait. Tu quidem Moyſes utere legibus quas poſuiſti:ex ipſa conſuetudine eis firmitatē attribuens:& quomodo iam frequenter caſtigaſti hæbreos qui non bene ſeducuntur: me in his

quæ tyrannice imperas non habebis obnoxium. Non enim aliud quicquã hactenus ſub figmento legum dei: qua iugum ſeruitutis nobis inferre machinaris: & tibimet defendere principatum: auferendo nobis deſiderium: & proprium uiuendi arbitrium: quod eſt liberorum & dominũ nõ habentium. Itaq; crudelior circa hæbreos: ut ſolus eris ægyptiorum: caſtigare nos uolens: & ſecũdum leges tibi placitas ſingulorum uoluntates aſtringere. Sed multo iuſtius eſt: ut tu potius puniaris: quando ea quæ omnibus indubitanter bene ſe habere uidentur: ſolus exterminare contendis: & cõtra omnium placita tuam ualere ſententiã. Mulierem itaq; peregrinam ſicut aſſeris duxiſſe me fateor. A me enim audies meos actus ſicut a libero. Nõ enim latere propoſui: nec pro meo alter delator erit. Et ſacrificaui diis: quibus ſacrificandũ nõ iudicatis iuſtũ exiſtimãs p multos me debere acquirere ueritatem: & non uelut ſub tyranno uiuere & omnem ſpẽ ſemper ex unius conuerſatione pendere. Dum hæc autem Samarias de his quæ ipſe: & alii male geſſerãt edixiſſet: populus equidem quieſcebat formidine futurorum legiſlatorem intẽdens: nolentem illius ſuper biã ex aduerſo litigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarent: & in his quidem dimiſere conuentum: ſed cauſa mali potius augebatur: Cũq; Samarias ex tali cauſa mortuus non fuiſſet: fines uir & in aliis quidem rebus melior exiſtens multorum iuuenum & dignitate patris tranſcendens coetaneos uniuerſos: eleazari ſacerdotis filios & fratres: moyſeos nepos: dolens in his quæ geſſerat ſamarias: & anteq; perlicentiam fortior efficeretur iniuria: opere uolens ultionem inferre: & iniquitatem ne creſceret amplius prohibere: dum adhuc qui hæc arripuerant minime punirentur: animo. ſimul & corpore ſic audacia confortatus eſt: ut non prius decertare quieſceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculum ſamariæ ueniens: ipſum euaginato gladio & chorami ſimul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor: & fines imitatores eſſe uidebantur: perhibebãt eos qui in culpa ſamariæ ſimiles exiſtebant. Multi ſiquidem iniq; gerentium horum uirtute perempti ſunt: omneſq; peſtilentia perierunt: deo illis poſt hæc immittente languorem: & quicũq; eorum cognati fuerant: & cum prohibere deberent: magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaq; ex eorum cetibus: non minus quatuordecim alias uiginti quinq; milia uirorum. Hac itaq; cauſa exaggeratus moyſes ad interitum madianitarũ miſit exercitum: de quorum prælio poſt paululum edicemus: narrantes primitus quod reliquimus. Iuſtum nanq; eſt legiſlatoris uoluntatem: nequaq; in hoc ſine laude tranſire. Balaam enim qui petitus fuerat a madianitis: ut malediceret hæbreis: & hoc quidem complere diuina prouidentia non præualuit: ſed conſilium dedit: quo hoſtes utentes: hæbreorum populũ pene conſumerent: moyſes magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba deſcribens: cum poſſet huius gloriam propriam facere: quando nullus qui mendacium probans argueret teſtis extaret. Illi nanq; teſtimoniũ reddidit: & eum memoria dignum fecit. Et hæc quidẽ ſi uoluerit quicũq; cõſiderẽt. Moyſes itaq; p quibus p̃dixi rebus ad terrã madianitaꝝ miſit exercitũ ex una quaq; tribu: duodecim milia uiros eligens: quorum ducem ſtatuit fines: cuius fecimus pauloante memoriam: qui leges cuſtodiuit hæbraicas: & zamariam tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianite uero uidentes exercitũ contra ſe uenire & quantus nũquam aduerſus eos acceſſerat: congregãtes prouinciæ multitudinẽ expectabãt hoſtes: & undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congreſſione facta: madianitarum cecidit multitudo quæ computari non poſſet: numerumq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſũt perempti: quorum nomina erant Och: & Sur: Obeth: & Huir: Quintus uero rex eſt Arach: de cuius cognomine ciuitas in terra arabum conſtituta: hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur patras. Hoſtibus igitur effugatis: hæbrei eorum tenuere prouinciã: multamq; ſumẽtes p̃dam: & poſſeſſores: cum mulieribus perimentes: ſolas uirgines reliquerunt. Hoc enim moyſes duci fines iuſſerat. Qui reuerſus: incolomem reduxit exercitum: & prædam ualde copioſam: ideſt boues quinquaginta duo milia: & ſexaginta ſeptem: aſinos autem ſexaginta milia: auri uero & argenti uaſa innumere multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes. Deductæ ſunt autem & uirgines: quaſi triginta uero milia. Moyſes itaq; diuiſa in duas partes præda: alterius quidem quinquageſimam partem eleazaro dedit & ſacerdotibus: leuitis autem: alterius quinquageſimam: reliq; uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebantq; decetero ualde fœliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaq; triſticia eorũ uoluptates impediebat. Moyſes igitur cum eſſet ſenex: ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit: ad pphetias: & ad militiæ principatum: ſicubi neceſſarium foret iubente deo: ut iterum teneret imperium. Ioſue autẽ omni doctrina legum: diuiniſq; miniſteriis moyſe docente erat inſtructus. Inter hæc duæ tribus: gad: & ruben: & manaſſe dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites: habentes commune conſilium: rogabant moyſen: ut eis præcipue amorreã concederet: quæ paſcuis optima uidebatur. Ille uero exiſtimans eos timuiſſe chananeorum pugnam: & occaſionem honeſtum quaſi pro paſcuarum diligentiam requiſiſſe: malignos eos appellabat: & turpem occaſionem timoris adinueniſſe: ipſoſq; uelle ſine labore delicare: dum omnes adhuc in erumna cõſiſterent: &

terram ideo peterent obtinere:ne decetero cum eis laborarent: quibus terram traditurum ſe deus promiſerat:trans iordanem & aduerſas gentes interempturum. Illi ergo conſpicientes iratum ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum:reſpondentes ſatisfaciebant non pro timore periculorum neq; propter laboris defectum hoc petere:ſed ut prædam in oportunis conſtituentes locis: expediti ad certamen & ad bella uenire poſſent: dicebantq; ſe præparatos:ut dum poſſiderent ciuitates ad cuſtodiam filiorum & uxorem & facultatis ſuæ: ubiq; cum exercitu properarent. Porro moyſi dum iſte ſermo placuiſſet:uocans eleazarum ſacerdotem & ieſum: & ad ultimum uniuerſos:conceſſit eis Amorream:ita ut auxilia conferrent cognatis ſuis:donec omnia complerentur. Accipientes itaq; iſta conditione prouinciam:& ciuitates fortiſſimas poſſidentes filios & coniuges: & alia quæcunq; poterant circuneuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerunt. Edificauit autem & moyſes decem ciuitates:quæ in numero quadragintanouem forent quarum tres diſtribuit:ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent:& tempus fugæ conſtituit habentes ptãtem ſcilicet perempti cognati occidere homicidam:ſi eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inueniſſent:quod nulli alii permiſſum eſt perpetrare. Hæ ſiquidem ciuitates fugacibus diſtributæ ſunt:boſor quidem in arabiæ finibus:arimnan autem in terra galaditorum:galalim uero in bataltidem regionem. Cunq; etiam chananeorum terram obtinerent tres alias ciuitates inter urbes leuitarum moyſes fabricandas ad habitaculum fugatium delegauit. Moyſes autem adeuntibus eum maioribus natu tribus manaſſe:& dicentibus uirum inſigné in tribu ſua fuiſſe defunctum nomine orophatim:& filios quidem maſculos non reliquiſſe ſed filias:& conſulentibus ſi earum fuiſſet hereditas:ait ſiquidem aliquos de tribu ſua ducerent: cum hereditate ad eos irent:ſi uero ex alia tribu alicubi nuberent: hereditatem in paterna tribu relinquerent:& tunc manere uniuſcuiuſq; hereditatem in propria tribu conſtituit.

Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam:& tradidit ei librum legis:& quemadmodum ab hominibus eſt ablatus. CAPI. .VI.

CVm uero iam quadraginta minus triginta dies implerentur:moyſes cõgregans ad iordanem:ubi nunc ciuitas eſt abilal:locuſq; palmarum conuentum:uniuerſo populo ita locutus eſt. O uiri commilitones:& ſicut deo placuit calamitatis longe participes:centum uiginti annis ſenectute confectum oportet me ab hac uita diſcedere. In his quæ gerenda ſunt trans iordanem: iam nõ ero ueſter adiutor: neq; pugnabo uobiſcum: a deo prohibitus. Iuſtum igitur credidi neq; nunc meam deponere pro ueſtra fœlicitate curam:ſed propriam iudicare ueſtræ ubertatis adeptionem:& memoriam meam in abundantia bonorum referre ueſtrorum. Nunc igitur explanans: quemadmodum uos fœlices eritis:ueſtris filiis bonorum ueſtrorum relicturi poſſeſſionem ab hac uita diſcedo: dignuſq; ſum: ut mihi fides habeatur: & propter priſtinas uirtutes & eo:q; animæ ad uitæ huius terminum uenientes: cum omni loquatur integritate. O filii iſrahel cunctis hominibus cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt. Hic enim ſolus dignis hoc diſtribuere:& auferre in ſe delinquentibus poteſt: cui uos exhibentes quales uos ipſe uult eſſe: ſimul & ego uoluntatem eius ſciens: aperte uos moneo. Non enim eritis beatiſſimi: & omnibus mutabiles aut fœlices: ſi ex illius mandatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nanq; bonorum quam nunc tenetis: firma manebit: & præſentium rerum celerrimam ſecuritatem habebitis:ſi ſolummodo quæ uos deus uult;ſequi obediatis:neq; legum alienarum ordinem proponatis:neq; pietatẽ quã nũc circa deũ geritis ſpernentes:admodũ aliũ conuertamini. Hæc autem agentes:fortiſſimi cunctorum eritis bella ferre:& inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim uobis auxiliatore præſente:cunctos ſuos poſtponere rationis non eſt:præmia ſiquidem magna uirtutis uobis ſunt poſita:quæ omni uita poſſideatis. Virtus & enim primitus bonarum cauſarum eſt præmium:deinceps etiã aliarum rerum præſtat augmentum:ita ut dum inter uos ea uſi fueritis:magnã conferat uobis uitam:& inter alienigenas glorioſos efficiat:& apud poſteros eminentes oſtendat. Hæc itaq; poteritis adipiſci:ſi legibus quas dictante mihi deo conſtitui obediatis:eaſq; cuſtodiatis:& eam ſapientiam meditemini. Ego gaudens diſcedo in ueſtris bonis:cõmẽdans uos caſtitatis legi:& bonæ conuerſationis ornatui: uirtutibuſq; ducum: qui prouidentiam ueſtræ utilitatis exhibebunt. Deus autẽ qui hactenus ueſtri præſul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui:nõ uſq; ad præſens ſtare faciet prouidentiã ſuam:ſed quanto tempore ipſi uolueritis eum habere patrocinantem:in uirtutis ſtudiis permanẽtes tanto præſidium eius habebitis. Conſilia nanq; uobis præbebunt optima:quæ ſequentes:fœlices eritis:põtifex eleazarus & ieſus:necnon & ſeniores:& principes tribuum quos audire uos conuenit:ſcientes quoniam omnes qui bene ſub principe conſiſtunt:& principatum tenere:& libertati præeſſe poſſunt: nec indigne mini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerint. Nũc & enim ut benefacientibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis:q; decetero declinantes meliores cauſas habebitis:nec huiuſmodi iram aliquãdo ſumatis quali circa me uti ſæpius præſumpſiſtis. Noſtis enim q; frequẽter peiora a uobis quã ab hoſtibus mortis pericula ſuſtinui. Et hæc nõ improperia ferens uobis edico:nõ enĩ in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco:quãdo nec tem-

pone quo hæc patiebar iratus agnoſcor : ſed ut de futuro a talibus temperetis : & in nullo ueſtris præſulibus iniuriam propter diuitias faciatis : quæ uobis iordané tranſeuntibus & chananeã obtinentibus affluenter aduenient. Nam ſi procaces fueritis contemptores effecti : & uirtutem deuotionemq; perdideritis : quã circa deum geritis : eum primitus habebitis inimicum : & terrã quam armis obtinuiſtis iterum cum magnis obprobriis amittetis : totumq; diſperſi per orbem : ueſtro ſeruicio omnem terram & mare complebitis : eritq; uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non ſeruaturum. Vnde ſi uultis hæc apud uos permanere : dum hoſtibus præualueritis : nullum relinquatis ex eis : ſed omnes perire decernite : ne uiuentibus eis illoꝝ ſtudia deguſtantes a conuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & templa quæcunq; habuerint deſtruenda cõmoneo : & genus & memoriam eorum igne cõſumi. Sic & enim bonoꝝ ueſtroꝝ uobis erit firma ſecuritas. Ne uero p ignorãtiam melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet : & leges uobis dictante mihi deo compoſui : & ordinem bonæ conuerſationis inſtitui : cuius ſeruãtes ornatũ : fœliciſſimi eritis oĩum regũ. Hæc dicẽs : dedit eis in libro leges : & cõuerſationis modum ibi conſcriptũ. Illi uero flebant : & multũ quærebantur ducem : memoriam periculorum eius habentes : & quanta pro eorum ſalute geſſiſſet : deſperantes etiam de futuris : quaſi nullus ei princeps ſimilis foret : minuſq; iam deum ſui curam prouidere credentes : eo q; moyſes eum potius exoraſſet. Tunc eorum quæ in deſerto ei cũ ira locuti fuerant penitentiam agentes ingemiſcebant : ita ut omnis populus in lachrymas prorumperet : & pluſq; ſermone dici poteſt : gemitus cũ dolore proferret. Moyſes autem conſolabatur eis : & licet dignus utq; magna uterentur conuerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt.

CAPI. VI.

VOlo autẽ conuerſationẽ dicere primitus moyſeos : eiuſq; dignitatis uirtutes exponere : ut qui hæc legerit : agnoſcant : qualia initia noſtri habuere maiores : & ſic ad aliaꝝ rerum uenire narrationẽ. Scripta ſunt hæc oĩa ſicut ille reliquit nihil nobis adiicientibus ad ornatum : quod a moyſe relictum non eſt. Hoc tantum nobis placuit modo nouitatis inducere : ut ſecundum genus nobis ſingula diſponãtur : diſperſæ quæ ab illo in ſcriptis relicta ſũt : & quẽadmodũ deum in ſingulis quibuſq; conſuluit. Propterea náq; neceſſariũ iudicaui hæc p̃dicere : ne aliq̃ nobis a cõtribulibus hanc ſcripturã legentibus quõ generetur. Hic ergo ordo eſt legum in noſtra conuerſatione cõpetentiũ. Quas autem nobis cõiter ad alterutros dereliquit : has de moribus & cãis explanare & referre diſtuli : ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare propoſitum eſt. Ait enim. Dum chananeorum terram poſſideritis : & ad uſum bonorum peruenerit is : & ciuitates iam edificare ceperitis : ea facientes quæ deo placita ſunt : fortiſſimumq; pignus fœlicitatis habebitis : ſit uobis una ciuitas ſacra in terra chananeorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus ſibi per prophetam elegerit : & templũ unum in ea ſit : & altare unũ ex lapidibus non manu dolatis : ſed paſſim iacentibus qui dealbati erunt : & ad decorẽ ualde puriſſimi : accеſſus aũt ad eum ſit nõ per gradus. In alia uero ciuitate : nec altare : nec templum ſit. Deus enim unus & genus hæbreorum eſt unum. Qui blaſphemauerit deũ : lapidatus ſuſpẽdatur per diẽ : & ſine honore : turpiterq; ſepeliatur. Conueniant autẽ in ciuitatem in qua templũ conſtruũt ter in anno a finibus terræ quam hæbrei tenuerint : quatenus deo & pro illis quæ poſſident gratias referant : & de futuris preces effundant : & conuenientes adinuicem : tunc epulantes amici ſint. Bonum eſt enim : ut ſemetipſos alterutrum contribuli nõ ignorent : ſed ſua ſtudia ſibi cõicent. Hoc aũt eis ex hac ſocietate proueniet : ut & aſpectu : & loquela memoriã ſui ſemper obtineant. Si enim alterutris impermixti ſunt : extranei ſibimet putabuntur. Sit & decima exceptio frugũ uobis præter eã quam diſtribuit dominus ſacerdotibus & leuitis dare : quæ uendatur quidem per prouincias & ad epulas miniſtretur & hoſtias : quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ. Iuſtũ eſt enĩ ex his quæ de terra naſcuntur quã deus nos poſſidere cõceſſerit : ut ad honorẽ eius qui hæc tribuit perfruantur. Ex mercede mulieris fornicariæ nõ ſunt ſacrificia celebranda. Nunq̃ enĩ ex his quæ de cõtumelia procedunt diuinitas delectatur. Nihil nimiꝝ confuſione corporeꝝ peius eſt. Similiter aũt ſiquis p coitu carnis : aut uenatu : aut cuſtodiis græcum mercedem acceperit : nunq̃ exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos quos principes aliæ ciuitatis eſſe putant. Sacra peregrina nõ ſunt curãda : neq; uas denoĩatum alicui deo eſt ſumendũ. Nullus ueſtrũ texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enĩ ſolũmodo ſacerdotibus eſt conceſſa. Conueniente uero multitudine in urbe ſacra ad immolandum : poſt. vii. annos inſtante feſtiuitate quæ uocatur ſcenophegia. i. tabernaculoꝝ defixio : ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali unde poſſit audiri legationibus leges : & neq; uxor : neq; filii audire ꝓhibeant : ſed neq; ſerui. Bonũ eſt enĩ : ut a mãibus ĩſcriptæ leges : etiam memoria conſeruentur : qua nunq̃ deleri poſſint. Sic ergo neq; peccabunt : non uolentes dicere : eo q; decreta legum ignorare uideantur. Leges itaq; multã habebũt contra peccãtes audaciã : utiq; prædicentes eis quæ ſint paſſuri delinquentes : & aĩabus eoꝝ inſcribentes quæ p̃cipiunt per auditum : q̃tenus omnino in ĩterioribus eoꝝ conſiſtat uolũtas legũ : in qua cũ deficiũt : auctores ipſi ſuæ leſiõis exiſtunt. Diſcant etiã pueri primũ leges : quæ eſt doctrina optĩa : & cauſa fœlicitatis eximia. Secundo aũt per ſingulos dies mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei : quæ liberatis de terra ægyptiaca

ebceſſit.Juſta é enī naturaliter gratiaꝫ actio quæ referť:& ꝓ cõpenſatione reꝫ iam factaꝫ:& pro inuitatione futuroꝫ.Inſcribenda uero in ianuis ea in qbus eis deus benefecerit & brachiis ſingula quæq; declaranda:quæ uirtuté dei ualeant deſignare:& fauoré eius circa uos oſtendere:quate nus undiq; circa eos illuceat dei fauor.Pricipes aũt ſint in unaq; ciuitate uiri.vii.qui & uirtute & iuſticiæ ſtudio ſint exẽpti:unicuiq; uero principatui duo uiri miniſtri præbeanť ex tribu leuitarum. In oĩbus honoré qui in urbibus iudicare cõſtituti fuerit habeát ita:ut illis p̃ſentibus neq; blaſphemare:neq; aſpere agere liceat aliquibus:ſic utiq; reſpiciẽtibus pudoré dignoꝫ hoium:tanquam ſibi deũ in illis cõtẽnere uideãtur.Iudices aũt ptãtem habeant ꝓnunciandi:quodcũq; uidetur eis:niſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe ꝓ iudicii diuerſitate demõſtret:aut aliá cauſã ꝓferat: p quã eos nõ bene iudicaſſe cõuincat.Non enī lucrũ attendẽtes:aut dignitaté conuenit iudicare: ſed iuſticiá rebus omnibus p̃ponẽtes.Nam hoc nõ agés:deum qlibet cõtẽnere putať:eũq; ifirmioré credere quã illos:qbus cõtra iuſticiã timore ptãtis ſentẽtiã propriã p̃ſtare cõtendit. Dei enī uirtus iuſticia é.Quiſquis igiť p̃ſtat eis qui aut nõ iuſte q̃runt aliq̃d:aut nõ iuſte in dignitate ſunt cõſtituti: illos potius deo potiores facit.Si uero iudices nõ itelligũt de rebus ſibi creditis iudicare: quando multa talia ſolẽt hoibus ꝓuenire:integrã cauſã in urbe ſacra remittãt:& cõueniẽtes põtifex & propheta:& ſeniores q̃ eis uidenť iuſta:ꝓnuncient.Vni teſti non credať:ſed tribus:aut ultimum duobus:quoꝫ teſtimoniũ ueꝫ faciat uita prior.Mulieꝫ teſtimonium nequaq̃ recipiendum ꝓp leuitatem : & procacitatem generis eaꝫ.Sed neq; ſerui teſtimoniũ phibeant:ꝓp ignobilitaté animi:quos aut ꝓpter lucrũ:aut ꝓp timoré ueriſſime poteſt credi:non poſſe uere teſtari.Siquis autẽ falſe teſtatus:eſt cõiunctus:ea patiať q̃ paſſurus eẽt is:cõtra quẽ teſtimoniũ dixit. Si homicidio facto in aliq̃ regione:nõ inueniať hic qui fecit:ne in ſuſpitiõe ſit aliq̃s:q̃ſi p odiũ ꝓpetrauit:q̃ratur quidẽ homicida cum multo ſtudio:& de eo nunciando ꝓponanť edicta. Cũ uero nullus eũ nũciauerit: principes ciuitatũ uicinaꝫ regionis illius in qua cædes facta eſt:& ſeniores cõuenientes:metianť a loco ubi iacet mortuus regioné:& ps q̃ fuerit uicinior ciuitati: populi eius emẽtes uitulá:& deferentes eam ad uallẽ : & in locũ iutilẽ aratro & plãtationibus:incidãt ceruices bouis:& ſumẽtes aquã lauent mãus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuite ſimul:& ſeniores illius ciuitatis:& exclament ab homicidio nũdas ſe manus habere:neq; geſſiſſe:neq; factori cõicare:& iuoce nt deum ſibi ꝓpicium fore:& nunq̃ tam malam paſſionẽ in illa terra cõtingere.Optima inquit é huiuſmodi diſpoſitio:& conuerſatio talis:nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus:ſed hãc diligite:dominas leges habentes:& ſecundũ ea omnia facientes:ſatis eſt enim:ut deus ſit ueſtri priceps.Si abheſerit uobis regis amor:ſit quidem iſte contribulis:ſitq; ei iuſticiæ prouidentia ſemper :& uirtutis alterius magnitudo.Sciat autem is legibus atq; deo plnrimum ineſſe ſapient iam:nihilq; gerat præter pontificis ſenioruq; ſententiam:nec multas nuptias uſurpet:neq; abundant iam ſectetur pecuniarum:nec ornatus equorum:quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſuperbus erit. Prohibeatur et:á ſi quis horum ſtudiũ habuerit fieri:ultra modũ utilitatis ueſtræ potẽtior.Terminos terræ mouẽri nõ licet:nec proprie nec aliene : p quos uobis ſeruabiť pax:ſed hẽanť firmi ieternũ poſitu ſicut diuina ſententia:tanq̃ prælliis ex hoc & ſeditionibus mundus uexatur :dum accedere ultra terminos auari uoluerint.Nanq; procul non eſt:ut tranſcendat leges qui terminos uoluerit permutare.Qui in terra plantauerit:ſi ante quartum annum fructum attulerit:neq; deo ex hoc primitias offerat:nec ipſe comedat.Non enim ſecundum tempus hoc illatum eſt:dum naturæ præter tempus uim feciſſe uideatur.Vnde hoc neq; deo:neq; proprio domino cõpetit ad utendum. Quarto uero anno uindemiet omne quod naſcitur tunc enim maturum eſt:colligenſq; ad ſacram deportet urbem: & cum decimis aliarum frugum expendat cum amicis propriis epulando:& cũ pupillis & uiduis. Quinto autem anno:ſint domini ſui quæ fuerint nata.Qui terram uineis plantat nõ ſeminet eam:ſatis eſt enim hanc enutrire hoc germẽ : laboribuſq; aratri eſſe priuatam.Bobus terra aranda eſt:& nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt:ſed proprium hoc genus ſit ad arandum.Semina uero ſint munda & impermixta:& non duobus aut tribus generibus ſeminetur:nõ enim cõione diſſimilium natura letatur neq; iumenta permiſceantur:quæcunq; coghata non ſũt. Metuebat enim legiſlator.: ne per hoc iniuria tranſiret ad homines:initium a minoribus & turpibus primo ſumens.Nihil ergo huiuſmodi debet eſſe licitum:ex quo per ſimilitudiné cõuerſio quædá in cõibus rebus habere poſſit acceſſum. Quapropter neq; de rebus uilibus legis negligẽtiam habeuerunt:ſcientes omnibus prouidere:ne in aliquo uideretur eſſe culpabiles. Metẽtes inquit & manipulos colligentes non omnem decet meſem excutere : ſed relinquere aliquos manipulos:qui ſint egentibus alimentum.Similiter aũt & de uinea ramuſculos pauperibus relinquendos:& oliuaꝫ quendá fructum reſeruandũ colligentibus:& eſcam propriam nõ habẽtibus . Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit:quanta gratia ex indigẽtium ſatietate proueniet.Tunc diuinitas terrá ad illationem fructuum proniorem efficiet:eorum qui non ſuæ tantũmodo utilitate proſpiciunt : ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed & boum ora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda . Non enim iuſtum eſt:ut qui ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati ſunt:participare prohibeantur.Neq; po-

ma matura contingere inter agentes arcendi ſunt:ſed tanq̃ de propriis eos debent permittere ſatiari:ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini:& cum gaudio præbendum eſt eis ad comedendũ: portare uero eis nihil liceat.Neq; uindemiantes ex his quæ ad torcular portantur guſtare prohibeant ſibimet occurrentes.Iniuſtum eſt enim:bona quæ dei uoluntate ad utendum data ſunt: inuidere deſideratibus ea comedere: dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit: & mox abire feſtinet.Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præſumant: rogantes eos cum ſint quidem iſrahelite tanq̃ ſocii:& propter cognitionem alias cognationem pariter domini:& ex loco alio uenientes: ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt: quæ deus eos uidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt:quæcunq; per benignitatẽ tranſeuntibus conferuntur:quando deus ubertatẽ bonorum præſtat hoibus:non ut utantur ſoli:ſed ut etiã aliis largiantur: uolẽs hoc modo fauorẽ ſuum circa iſraheliticum popu'um & fœlicitatis eoꝝ adminiſtrationem aliis apparere:cũ eos ſuã abundantiam aliis participare præcepit.Qui uero præter hæc fecerit .xl. minus una plagas habena publica accipere uoluit:& liberum pœnam hanc turpiſſimã ſuſtinere: quia dum lucro ſeruit: fecit iniuriam dignitati.Bene inquit uobis erit expertis erumnaꝝ ægyptiaꝝ atq; deſerti:ſi habeatis curam eoꝝ qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia &:prouidẽtia dei:eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis. Super decimas aũt duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas: aliam quidem leuitis: alteram uero ad epulationes:tertiam quoq; per annum tertiũ expedit fieri:ad diſtributionem inopum:mulierũq; uiduarum:& infantum & pupilloꝝ. Germia quæcunq; prius naſci contingit: ad templum præferant: & pro terra hæc proferentes quam eis præſtitit poſſidere:deum benedicentes:ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes:horum primitias ſacerdotibus templi diſtribuant.Cum uero hæc quilibet impleuerit: & omnes decimas una cum primitiis quas leuitis:& ad epulandum dari mos eſt obtulerit:diſcedẽſurus domi: ſtans e diuerſo templi:gratias quidem agat deo:qui eas ab ægyptioꝝ iniuria liberauit:terrãq; eis magnã frui:multãq; conceſſit:teſtimonium perhibeat: q; & decimas ſecundũ leges moyſeos obtulit:exoret deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe: & cõiter cum hæbreis omnibus permanere atq; ſeruet bona quæ dedit eis:& addat quæcunq; donare poteſt.Vxores aũté ducant nobiliũ tẽpore conſtituto:uirgines liberas:bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus non eſt:ei nõ iungatur:quã diſcedere ſuaſit ab alio:neq; cõtriſtet priorem maritum eius: Ancillas liberi non ducant uxores: nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentia nanq; eſt: decorũ retinere:& cõgruũ libera dignitate.Sed neq; fornicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ:p quibus corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuinitas.Sic itaq; prudentia filiorum erit libera:& ad uirtutẽ rectitudinis ꝓparata:ſi non fuerit de turpibus nuptiis neq; de concupiſcẽtiis non legitime conuenientiũ ꝓcreati.Siquis uirginẽ deſpõderit:deinde non eã talẽ inueniat: cauſã dicturus:ipſe quidem accuſet:utens ad probationẽ documentis ſuis: reſpondeat aũt puellæ pater aut frater:aut quicũq; poſt eos genere uicinior eſſe monſtratur:& dum iudicatum fuerit puellam non eſſe culpabilem:cũ accuſatore pmaneat:nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittendi eam: niſi magnæ cauſæ proceſſerint: & contra quas ne reſpondere poſſit. Is qui audacter aut petulanter puellæ cauſam uiciauerit:& derogationes intulerit multas:cõdẽneẽ .xl.minus una plaga.& .l. ſiclos patri dare cogatur.Si conuicerit puellam fuiſſe corruptãm:ſiquidem popularis ſit: eo q; caſte uirginitatem uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapidetur:ſi uero de ſacerdote ſit nata:uiua protinus cõcremetur.Siquis duas uxores habuerit:& alia quidem in honore magno & fauore fuerit:aut propter amorẽ:aut pulchritudinẽ:aut ob aliã cauſã:altera uero in minori apud eam parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius cũ ſit iunior ab illo qui ex alia procreatus ẽ perat ꝓpter fauorem patris quẽ circa matrem habet priuilegia ſenioris:qtũs duplicem ſubſtantiæ paternæ partem accipiat:ſicut in legibus diffinitũ eſt:non ei concedatur.Iniuſtum nanq; eſt: ut qui natiuitate ſenior ẽ:eo q; minus mater eius a patre diligiẽ debita parte fraudeẽ.Qui puellã corruperit alio deſponſatam:ſiquidem ſuadens ei & ad corruptionẽ ſibi conſentientem habuerit:cum ea moriatur. Maligni enim ſunt utriq;:ille quidem eo q; turpitudinem puellã uoluntarie ſuſtinere ſuaſerit: & nuptiis liberis hæc mala præferre coegerit:illa uero q; ſemetipſam propter libidinem propriã:aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniens: nullo adiutor præſente compreſſerit: ſolus ipſe moriatur.Qui uirginem corruperit:nondum alicui deſponſatam:ipſe eam ducat uxorem.Si uero puellæ non placeat ut habeat eũ:patri .l. ſiclos preciũ iniuriæ ſoluat.Ab uxore copulata ſibi uolens diſiungi propter quaſcunq; cauſas:quæ multimode hominibus prouenire noſcuntur:ex ſcripto eo q; nunq; poſtea cum ea conueniat compromittat. Sic enim habebit poteſtatem aliæ copulari:nam prius illa alteri iungi non poteſt.Si autem & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere:non ei liceat. Quæ ſine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat:& natum filium mortui nomine uocans:hereditatis nutriat ſucceſſoré. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit:domibus minime deſtitutis:& cognatis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari:& mulieribus reuelatio calamitatis auferri:quando priorum maritoꝝ ꝓximis cõiungentur.Si uero noluerit eam ducere frater:ueniens mulier: apud ſeniores teſtimonium hu-

ius rei perhibeat:q; uolentem eam domi manere:& filium ex eo habere non ſuſcepit:iniuriam faciens fratris defuncti memoriæ.Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtineat:ſiue maximam cauſam ſiue paruam dixerit:ad hoc ueniendum eſt:ut ſoluens uxor fratris caligula: illius uiri:& expuens in faciem eius dicat:hoc dignum eſſe ab ea pati: iniuriã defuncti memoriæ facienti.Et ille quidem a ſenioribus abſcedat:hoc obprobrium habẽs omni tempore uitæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat.Siquis captiuam ceperit uirginem:ſiue iam nuptam:uolens ei copulari:non primitus liceat eius cubile cõionemq; contingere: anteq; illa radens caput ſuum:& lugubre ſcema percipiens:parentes defleat:& amicos quos in bello perdiderat: qtũs de eorum triſticia ſanata:ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias. Bonum eſt enim & iuſtum:accepturus de qua filiũ habituru: eſt:ut eius ſatiſfaciat uoluntati:& non tantummodo libidiné ſequẽs propriã qđ uxori futuræ eaꝫ poſſit eé conténat.Triginta uero in luctu diebus expletis:ſufficiũt enĩ iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatoꝫ: tunc ꝓcedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus:habere eam conténat uxorem:ad ſeruiciũ eam deducere nõ habeat poteſtatem: ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat: hanc libertatem habens. Quicunq; iuuenum contemnunt parentes ſuos: & eis honorem non præbent: aut propter uerecundiam:aut propter inſipientiam iniuriã facientes eis: primũ quidé ſermonibus eos moneant ipſi parentes: ſufficiunt enim ad hæc huiuſmodi iudices:dicentes nõ ſe ꝓp delectationé fuiſſe coitu naturali ꝓmixtos:neque ꝓ augméto pecuniaꝫ:dũ eſſent facultates parenti utriq; cões: ſed ut ipſi filios haberent: qui eos in ſenectute gubernarent:& quibus egerent ꝓ eos haberét:qđ dũ grato fiet:deo ꝑcipue eaꝫ és adiiciãt etiã hæc uerba dicẽtes:fouentes ſtudio magno nutriuimus: nulliq; rei pepercimus: quæ ad ſalutem tuam tenderet:& utilitatem optime tibi eruditiõis afferret:nunc aũt quoniã decet ueniam tribui iuuenũ delictis:monemus te:reſpue in quocũq; pro noſtra exhonoratione minor inuentus es:& admodum temperamenti conuertere: ſciens etiã deũ ea quæ contra parentes præſumuntur nimis ingrate ferre:quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt:& una cum illis exhonorari uidetur:qui eandé appellationem habere noſcuntur.Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis ſuſtinere:cum & lex talium ſit ultrix ineuitabilis:cuius te filii experimentũ ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenũ temperet audacia:ab obprobriis liberanť quæ ex ignorãtia proueniũt. Sic enĩ & legiſlator bonus inueniet:& patres fœlices erunt:nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiã Cum uero parẽtis ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiã ſuam pro nihilo eſſe uidebuntur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciens legis:cum frequentibus contra parentes preſumptiombus incitatur:hic inquit eiectus extra urbem:ſequente multitudine:lignoq; ſuſpẽſus & permanẽs tota die ad uiſionem cunctorũ:nocte ſepeliatur:ſicut etiam alii:qui quocũq; modo pimi legibus decernuntur.Sepeliantur auté & hoſtes:& nullus mortuus expers iaceat ſepulturæ: ſoluẽs pœnã ultra iuſticiam.Nulli hæbreoꝫ ad uſuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ. Non enim iuſtũ eſt a cõtribuli redditus ſuſtinere:ſed ſolaciũ utilitatis eius lucrũ eé decernere:& gratiaꝫ actioné & recõpenſationem a deo referendam pro benignitate ſufficere.Qui acceperint ſiue pecunias:ſiue quoſcũq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deum hæc cum dilectione reſtituant: tanq; reponentes in propriis loculis:& iterum cũ opus fuerit hæc tollentes.Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt:non in domos eoꝫ introeundũ eſt: & pignus ſumendũ:antequam ex hoc cauſa dicatur.Pignus enim a foris petendũ eſt:& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtẽs ei qui cum auxilio legis ad eum uenit. Siquidem idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt:teneat illud creditor: quouſq; reſtituat quod debetur:ſi uero eſt paup:reſtituat antequam ſol occumbat:& maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta:ut eam habeat ad ſoporé:quando naturaliter deus paupi miſereť. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore:ne inſtrumentis neceſſariis ad ciboꝫ alimenta priuentur: & pro egeſtate aliquid peſſimũ patiantur.In furto hoĩs pœna ſit mortis: qui uero aurum aut argentum abſtulerit:condẽnetur in duplum.Qui iumentum rapuerit damno quadrupli condemnetur: præter boué:pro hoc enim quintuplum ſoluit. Qui ad ſoluenda multa fuerit inops: ſit ſeruus eoꝫ:quibus eſt cõdẽnatus.Siquis fuerit cõtribuli uenditus: ſex annis ſeruiat: ſeptimo auté anno liber abſcedat.Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorẽ ꝓpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo qué quinquageſimum nominamus:liber efficiatur cũ uxore ſimul & filiis. Si quis aũt aurũ uel argentũ per uiam ſueneriť: quærat eum qui pdidit: præconemq; mittens:in quo eum loco inuenit reſtituat:& ex alio damno non bonam utilitaté eſſe decernat. Similiter aũt & de pecudibus quacũq; in deſerto errare compererit:non inuento repente domino apud ſe reſeruet:teſtem habens in his deum: q; noluit aliena lucrari.Nulli liceat ꝓtranſire:cũ iumentũ alicuius tempeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe:ſed alleuet illud & proprio adiuuãdo labore:ei adiutor exiſtat:uias aũt ignorantibus demonſtrandas: & non riſum aucupantes de eoꝫ errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentẽ.Percuſſus in lite quis:ubi non eſt ferrũ:repente mactetur: idem patiente eo qui pcuſſit q; fecit.Si uero portatus ad ꝓpria qui pcuſſus eſt:egrotet diebus multis deinde moriatur ſit innocens: qui percuſſit.Sanato aut illo & multas expenſas in egritudine faciente: reſtituat uniuerſa pcuſſo

quæcũq; in uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit. Qui mulierẽ ꝑgnantem calce percuſſerit:ſiqdẽ abortiuũ fecerit mulier:pecuniis a iudicibus condẽnetur:tanquam per corruptionem uentris:plebis faciens detrimẽtum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente aũt ea ex ea plaga:& ipſe moriatur:aía ꝑ anima cenſente lege ponendam. Venenũ neq; mortiferum neq; aliud quod ſit utile leſioni:ullus iſrahelitaꝝ habeat. Si uero inueniatur quiſquá hoc poſſidere:moriatur hoc patiens:qđ toleraret ille contra quem uenenum ꝓbatur eſſe cõfectũ. Qui cecauerit quẽquá ſimilia patiaẽ:priuẽ quo priuauerit alios:niſi forte pecunias accipere uoluerit qui cecatus eſt:lege uidelicet illi dante licentiá qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum: & concedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem eoꝝ ꝓcutientẽ dominus iterficiat. Si aliquem interficiat ꝓcutiens taurus:ipſe quidẽ lapidatus moriaẽ:& neq; ad cibũ utilis habeaẽ. Si uero etiá culpabilis approbeẽ dominus:præſcius eius naturæ:nec cauens: & ipe moriaẽ: tanquá ipſe eius qui a boue emptus:eſt auctor mortis extiterit. Si ſeruũ uel ancillá bos primat:ipſe quidẽ lapidetur. xxx. uero ſiclos eius domino lapidati dominus dari damneẽ. Bos auté ſi a boue ꝓcuſſus mortuus fuerit:uendaẽ:& q mortuus eſt & q ꝓcuſſit:& ꝑciũ amboꝝ eoꝝ domini ſibi diſtribuãt. Qui puteũ: ſiue lacũ offodiũt:diligentiá héant:ut tabulare illic faciãt tegumẽtũ:nõ ut alq haurire ꝓhibeantur: ſed ut nul ũ ibi ſit cadẽdi ꝓiculũ. Et ſi in huiuſmodi ꝓfũditaté nõ clauſá icidẽs iumentũ alicuius moriatur:eius præcium domino ꝓprio ſoluaẽ. Circũdãda eſt quoq; maceria in puteis ſiue lacis:q̃ pro muro ſit:q̃tenus nõ ſinat aliquos illic deuolutos extingui. Depoſitũ ſiqs accepit:tãq; ré ſacram aut diuinã ita cuſtodiat:nulluſq; fraudare creditoré ſtudeat neq; uir neq; mulier:nec ſi imméſam auri lucraturus ſit quãtitaté:ſpernens quaſi nullus ſit:qui eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũ quẽq; ſuá cõſciẽtiá ſciẽté bene agere:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽté uniuerſa agere quæ ab aliis poſſint laudis premia condonare:& maxime reſpicientem ad deum:quẽ nullus malignorum latere poteſt. Si uero nihil agens doloſe:perdiderit cui creditũ eſt depoſitũ: ueniens ad ſeptẽ iudices:iuret ꝑ deũ:q; neq; eius cõſilio uel malicia periit:neq; aliqua rei ꝑditæ parte ſit uſus:& inculpabilis tũc abſcedat. Si uero uel in aliqua ꝑte uſus fuerit:rem ſibi creditá ipſe perdat etiã uniuerſam:& quæcũq; accepit:reddere condẽnetur. Sicut aũt de rebus depoſitis ſancitũ eſt:ita & ſiquis mercedẽ fraudet operantium corporibus ſuis:habeatur odibilis. Vnde non eſt fraudanda uiri pauperis merces:ſcientibus uniuerſis: quia ꝑ terra aliiſq; poſſeſſionibus ei deus hoc præſtitit. Sed neq; differenda ſolutio eſt:ſed ſub die præbenda:tanq̃ nolente deo fraudari quãq̃ uſu laboris ſui. Pro iniuſticia patris non debere filios puniri:ſed propter ſuam potius uirtuté eis miſericordia præbenda eſt non leſio:quia filii peſſimoꝝ fuere patrũ:neq; odio habendi ſunt ab iniqs nati. Sed neq; patribus filioꝝ ſunt repenſãda peccata:cũ multa iuuenes extra noſtrá doctrinã ſibimet arrogent per ſuperbiá:nolentes quæ ſunt utilia doceri & coitũ fugere:per quẽ una ſecũ & maſculi uirtutem & fructum filioꝝ ꝓcreationis ammittunt:quá nobis hoi bus ad augmentũ generis ꝑbuit deus:quando in nece futuroꝝ filioꝝ agiẽ:& per hoc eoꝝ exterminaẽ initiũ. Nã ſicut aniæ illoꝝ debilitanẽ:ita & quæ ſunt corporis permutantur. Similiter aũt quicquid putaẽ eſſe uidentibus monſtruoſum:nõ liceat fieri neq; de hoĩbus neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiqdẽ uobis legum ueſtræ reipublicæ ſit pacifica cõſtitutio:& deus ꝓpicius eius decoré inuiolabilẽ conſeruabit. Nullũq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet:& in contrarium mutet. Quia uero neceſſe eſt humanum genus incõſiderata ꝓcula aut uolũtarias turbas incidere:ẽt de his breuia collo quemur q̃tenus ꝑſcientes q̃ oportet fieri:ad opus ſalutis ſitis idonei:& nõ tũc reqrentes quæ nos conueniat facere:minus inſtructi téporibus ſuccũbatis Terrá quá uobis ſine laboribus præbuit deus:& ſine uirtutũ exercitatione cõceſſit:ꝑſtet quidẽ:ut ea ſine bello fruamini:neq; aliis in ea cõtra uos præliãtibus:neq; iteſtina ſeditione concuſſis:ꝓ quá cõtraria ueſtris patribus gerentes: quæ ab illis ſunt cuſtodita ꝓdatis:ſed utẽtes legibus bõis quas uobis deus præbuit ꝑſiſtatis. Si uero caſus belli aut nũc uobis:aut ueſtris filiis poſtea forte prouenerit extra terminos hoc agatur. Bella uti:legationes & præcones mittite ad uoluntarios hoſtes:Ante arma nanq; bonum eſt apud eos uti ſermonibus declarãtibus: quoniã & militiá copioſam habentes:& equos & arma: & ante hæc propicium deũ:& uobiſcũ ꝓiter dimicantẽ:tamẽ petite:ut nequaq̃ cũ eis pugnare debeatis: ne res eoꝝ auferre cogami. Et ſiquidẽ conſentiũt:bonũ uobis eſt ſeruare pacem:ſi uero cõfidentes in ſe: quaſi uirtute præcellãt:& uos uexare conenẽ: exercitũ ſuꝑ eos inducite:principe qdẽ utẽtes omnipotente deo ſub pricipé uero cõſtituite unũ:qui cũctos uirtute præcellat. Multoꝝ náq; pricipatus his q agere qcquá excellẽter alias celeriter cõpelluneẽ ipedimentũ eſt:& potius nouit ledere q̃ iuuare. Exercitus aũt ducaẽ mundus:& inter oẽs corporis robore & animi audacia ualde ꝑpoſitus. timidi uero diſcerẽdi ſunt:ne dũ circa cõgreſſioné belli cõuertunẽ ad fugã: hoſtibus magis uires adiiciãt. Eos qui nup edificauerint domos:qbus tẽpus annale nõ fuit ad fruẽdũ:& qui plantauerũt:& neccdũ ꝓticipati ſũt fructibus in ꝓuincia dimittendos cẽſemus:ſed etiã eos q ſpõſi ſũt: & q nup uxores duxerũt ne deſiderio eaꝝ ꝓcentes uitæ & ſeruantes ſemetipſos:ut illis fruantur:arma tractare cõtẽnant. Cũ uero caſtra iquit ducitis ꝓuidete ne quid mali geratis. Obſidẽtes ciuitatem & lignis egẽtes ad machinationis opus:non incidatis arbores terræ fructiferas:ſed parcite ſcientes:

eas a deo ꝓ utilitate hominũ eſſe productas. Quæ ſi uocem haberent iurgium uobis inferrẽt: qa cum non ſit in eis cauſa bellorũ: iniquæ ſectionis prætudicia patiãtur: & ſi uirtus eis foret: etiã demigrarent: & in aliam terram recederent. Vincentes autem in pugna: rebelles occidite: alios uero ad tributa reddenda ſeruate: abſq; gente chananea. Hos enim cum omni domo cũctos oportet exterminari. Cuſtodite in bello præcipue: ut neq; mulier utatur iſtrumẽto uirili: nec uir tunica mulieri. Huiuſmodi ſiquidẽ moyſes hæbreoꝝ rempublicã dereliquit. Leges aũt prius quadrageſimo anno conſcriptas tradidit: de quibus in alia ſum cõſcriptione dicturus. Reliquis uero diebus frequentes benedictiones per eccleſias eis dedit: & ſuper eos qui nõ legittime uiuerent: ſi quæ in eis ſunt definita tranſcenderent maledictiones impoſuit: deinde exametrum eis carmẽ effecit: qđ i libro dereliquit in ſacrario conſeruandũ: eloquium continens futurorum: ſecundũ qđ omnia facta ſunt atq; fient: nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros ſimul & arcam in qua decẽ uerba duabus tabulis conſcripta recondidit: & tabernaculum tradidit ſacerdotibus: & populũ adoratus eſt: ut dum obtinerent terram: & collocarentur in ea: amalechitarum non obliuiſcerentur iniuriam: ſed caſtrametati ſuper eos: pœnam de eis ſumerent: eo ꝙ eos in deſerto poſitos afflixiſſent. Capta uero terra chananeorum: & omnem eius multitudinem perimi iuſſit & altare erigendũ: quod ad ſolis reſpiceret ortum: tum non longe ab urbe ſicimorum inter duos montes: garizeo quidem a dextris poſito: a leuo aũt eo qui hebal nũcupatur: diuiſoq; exercitu ꝓ ſex tribus in duobus montibus: & cũ eis leuitis & ſacerdotibus: primũ quidem eos qui i monte garizeo eſſent orare ſanciuit: bona ſuper eos accidere: qui circa religioné dei legũq; cuſtodiã ſtudium haberent: nec offẽderẽt i his quæ moyſes imperauit: & his fauere alias tribus: rurſumq; his orãtibus: ſex alias reſpõdere benedicẽtes: deinde tranſgreſſoribus ponere maledicta: & in eorum confirmatione ſibi tribus adinuicem conſonare. Cõſcripſit ãt benedictiones eorum: ut nequaq̃ longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiã moriens in altaris latere utroq; conſcripſit: ſtãte populo: & ſecũ ſacrificia & holocauſta celebrante: quod nequaq̃ ulterius fecit. Hæc igitur conſtituit moyſes: & hæbreorum gẽs hæc mãdata ſequẽdo conſtitit. Altera uero populum cum mulieribus & infantibus in eccleſiã cõuocauit: ita ut famuli etiam adeſſent & ei iuſiurandum pro legum cuſtodia celebrarent: ut de dei uoluntate perfecte cogitantes: neq; cognatis fauẽtes: neq; terrore ꝓmoti: neq; aliam quẽlibet fortioré cãm q̃ legum cuſtodiam arbitrãtes: earũ ꝓcepta trãſcenderent: ſed ſiue quiſq; eorũ conſãguineus temptaret huius cõuerſationis iura confundere ſiue ciuitas foret: in eis ulciſcerentur & ſingulariter & cõiter: & cum eis prætualerẽt: etiã fundamẽta ſubuerterent: ut neq; pauimentũ cõtemnẽtiũ ſi eẽt poſſibile remaneret: ſi uero nequirent inferre tormẽtum: hoc ipſum oſtẽderẽt: quia nõ ſua uoluntate feciſſent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit aũt eos quẽadmodũ ſacrificia præcipue deo placerẽt: & quomodo præliãtes digni fierẽt utentes cõiecta lapidũ: de quibus primitus declaraui. Prophetauit uero & Ieſus præſente moyſe. Igitur moyſes cuncta quæ forẽt pro populi ſalute facienda in bellis ſimul & in pace tractãs: legibuſq; compoſitis: & diſtributis reipublicæ pariter ornamentis dicit: quia ei diuinitas indicauerit ꝙ ſi tranſgrederentur eius religionem hæbrei experirentur aduerſus: ita ut eorum terra armis hoſtium compleretur: & urbes deſtruerentur: & cõcremarẽtur templum: & uiri uenditi ſeruituri forent nullo eorum calamitatibus miſerante: eoſq; cũ talia ſuſtinerẽt: fruſtra eẽ penituros. Deus tamẽ inquit qui uos creauit: & ciuitates ciuibus ueſtris templũq; reſtituet: eritq; harũ rerum calamitas non ſemel ſed ſæpius affutura. His dictis: exhortans Ieſum ad chananeos exercitum ducere tanq̃ deo cooperante in his quæcũq; tentarent: & omni multitudini benedicẽs quomodo ego inquit ad noſtros ꝓgo maiores: & deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobiſq; præſens refero: propter prouidentiã eius: quã non propter libertatẽ ſolũmodo ueſtrã gerẽs: ſed etiam pro muneribus optimis ſemp exhibuit: laborãtiq; mihi & omnẽ ſollicitudinẽ adhibenti pro meliori ueſtra cõuerſatiõe ſua ſolacia nõ negauit: & in omnibus placidũ nobis præbuit ſemetipſum: magis autem ipſe fuit: q etiã bonã cõuerſationẽ dedit: finẽq; conceſſit: me utens ſub principe pariter & miniſtro: in quo ueſtrũ populum uoluit adiuuare. Pro qbus omnibus benedicere uirtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare pro uobis: moriens optimum iudicaui: & ipſe utiq; hoc debitũ deo reſtituens: & uobis ad memoriam derel:nquẽs: quia colere uos ſemper hunc oportet: & honorare: & leges rerum omniũ quas præſtitit: placiduſq; permanens adhuc præbebit: tãquã optima dona ſeruare: quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus: qui legiſlatori facit iniuriã: & leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum ergo nõ prouocetis ad iracundiã legibus neglectis: quas ipſe generans uobis dedit. Hæc autẽ moyſe ad finẽ uitæ dicẽte: & cũ benedictione ſingulis tribubus futura ꝓphetãte: populus ceſſit cunctus ad lachrymas: ita ut etiam mulieres tũdẽtes ſua pectora: demonſtrarent in eius morte lugubrẽ paſſionẽ. Sed & puuli flẽtes: cũ adhuc magis ad retinẽdã triſticiã ſualidi forẽt declarabãt: qũo & ipſi uirtutem eius & magnitudinẽ ultra ipſã ſãtiã ſentiebãt. Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus erũna magnæ triſtitiæ. Alii náq; ſciẽtes: quali tutore priuarẽtur: de futuro lugebãt: aliis uero maximus ob hoc erat luctus: quomodo cum nondum bene eius uiderentur deguſtare uirtutẽ: tali principe fraudabantur. Nimietatẽ uero gemitus populi: atq; dolorẽ: coniicere poterit

ubiſquiſq; ex eo:q; tũc ipſi legiſlatori ꝓueniſſe d inoſcit. Nã cũ omni tẽpore ſuaderet nõ oportere quẽq; ꝓ futura deiici morte:tanq; hãc uolũtate dei & legis natura ferẽte: in his tamẽ q; gerebãtur a populo:uictus ẽ ut defleret. Igit ꝓperãtẽ quo erat auferẽdus: cũcti cũ lachrymis ſeq;bantur. Moyſes aũt alios qdẽ manu ſilẽtiũ faciẽs:ꝓcul qet os manere ꝑcepit:ꝓximos uero ſuis cõſolabat ſermonibus:ne ſequentes lugubrem ei facerent finem. Illi etiã hoc ei præſtandũ iudicãtes:ut ꝓpria uolũtate diſcederet:ſemetipſos in aliis locis detinuere flẽtes:& abeũtẽ lachrymis currentibus intuẽtes:quẽ ſolũmodo ſeniores deduxerũt:& põtifex eleazarus:& princeps ieſus. Cũq; ueniſſet ad montem qui uocat abarim:qui eſt excelſus & e diuerſo poſitus: hiericho terrã optimã chananeoꝝ & amplã intuẽtibus ad uiuẽdũ ꝓbens:ſeniores dimiſit:& dũ ſalutaret eleazarꝝ:& ieſum: eiſq; adhuc loq̃ret:nube ſubito ſup eũ aſtãte:in quadã cõualle ſublatus eſt. Scriptũ eſt aũt in ſacris libris: eũ fuiſſe mortuũ ꝓp metum ne ꝓp excellẽtiã uirtutis q̃ erat circa eũ ad diuinitatẽ abiiſſe putaret. Vix itaq; oẽ tẽpus annoꝝ. xx. & cẽtũ:ex qbus pte tertia prĩceps fuit:minus uno mẽſe. Defunctus eſt aũt ultimo mẽſe anni:q; a macedonibus uocat diſtrus: apud nos aũt adari mẽſis initiũ eſt:ſapĩa cunctos homines qui fuerunt quocunq; tempore ſuperans:& optime his quæ intelligebat utẽs:ad dicendũ uero & ad loquẽdum populo ualde gratiſſimus:& alia multa bona poſſidẽdo nimis idoneus:ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus:ut neq; eſſe in eius anima putarentur: ſed ſolũmodo eorum noĩa ſciret:& in aliis potius:q̃ in ſe eſſe conſpiceret. Et dux quidẽ inter paucos illi ſimilis fuit:propheta uero qualis ille:alter nullus:ita ut qcquid eum contigiſſet loqui:deus putaretur. audiri. Luxit hunc populus triginta diebus: & nunq̃ triſticiæ magnitudo hæbreos tanta detinuit: quanta fuit in tranſitu moyſeos. Diligebant etenim eum non ſolum qui fuerunt experti:ſed etiã qui eius legebant leges:queſtioneſq; uehementiſſimas faciebant: & eius uirtutem ita conſiderabant. Finis itaq; moyſes declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

Incipit liber quintus.

Quõ ieſus duxit hæbreoꝝ exercitũ:& dũ pugnaſſet cõtra chananeos: & deuiciſſet terrã eoꝝ per ſortes funiculoꝝ ẽ ptitus:& de morte ipĩus ioſue:& põtificis eleazari. CAPI. .I.

MOyſe itaq; predicto mõ ab hoĩbus abeunte ieſus oĩbus iam in eo legitimis finem habẽtibus:& luctu quieſcente: ꝑcepit ut populus eſſet ꝓparatus ad expeditum: miſitq; exploratores ad hiericho:q & uirtutẽ eoꝝ: & q̃ ipſi uolũtatẽ habere uiderent:agnoſcerẽt. Ipſe uero diſponebat exercitũ:tanq̃ iordanẽ oportuno tempore trãſiturus:& conuocãs prĩcipes tribuum ruben & gad:& preſides manaſſe: nã & huius tribus mediã ptẽ in ar nõ aſcripſerat habitare:quæ eſt chananeorum terræ ps ſeptĩa: commemorabat eis qu æcũq; moyſi ꝓmiſiſſent:atq; poſcebat: ut ꝓſtãtes & illius ꝓuidẽtiæ q neq; dũ moreretur circa eos defeciſſet:& utilitati cõmuni ſemetipſos ad ea quæ præcipiebat proniſſimos exhiberent: & cum equitibus quinquaginta milibus armatoꝝ a loco qui dicitur abela ad iordanẽ acceſſit in ſtadiis .lx. Cũq; fuiſſet illic caſtrametatus:repente exploratores aduenerũt nihil hoꝝ q̃ agebant apud chananeos ignorãtes. Latẽter enĩ prius oẽm urbẽ eoꝝ licẽtet cõſideraueruũt ſimul & muros qcũq; tortes:& qui non ita cauti eẽ uiderẽtur:ſed & portas:q̃ dũ eſſent fragiles:opportunũ ꝓberẽt ſuaſuris introitũ. Non autẽ curabãt ciues qcũq; uidebãt eos iſta cõſiderare putãtes uiſiõis gratia pegrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula ꝓſcrutari:nõ uolũtate tamẽ hoſtili. Cũq; ueſpe factũ fuiſſet:& deſcẽdẽtes in habitaculũ quodã muro uicinũ ueniſſent in quo cenaturi erãt:eſſetq; eis addiſcẽdi cura:nũciatũ ẽ regi cœnanti:eo q exploratores qdã ex hæbreoꝝ exercitu ueniẽtes eẽnt in raab habitaculo:cũ multa latẽdi ꝓuidẽtia cõſtituti. Ille uero repẽte eos ꝑcepit cõprehẽſos adduci:ut eos torquẽs agnoſceret. qd agere uolẽtes adeſſent. Cũq; iuaſioné eoꝝ raab agnouiſſet:nã ſupra murũ ſtipulam lini ſiccabat:exploratores qdẽ illic abſcondit. His aũt q̃ miſſi fuerãt a rege dicebat:q; pegrini qdã ignoti fuerint ante paululũ q̃ ſol occũberet apud eã:& cœnãtes abſceſſerũt. Quos ſi timorẽ ciuitati:& regi piculũ ferẽtes ueniſſe putarẽt ſine labore cõprehẽderẽt ꝓſequentes. Illi uero muliere ita loq̃nte: nullũ eius ſentiẽtes dolũ abſceſſerũt:neq; ꝓſcrutãtes habitaculũ eius. Cũq; prexiſſent ꝓ uias per quas eos ꝑcipue ire credebãt:& q̃ duceret ad uada iordanis & nullũ ſignũ agnoſceret:a labore qeuerũt. Tumultu aũt ſedato:raab deducẽs uiros & piculũ ꝓ eoꝝ ſalute faciẽs ſuũ:q̃ ſi capi in eoꝝ occultatiõe potuiſſet:nequaq̃ ſupplicia regis euaderet:ſed cũ omni domo peſſime deperiſſet rogauit ut haberẽt ſui memoriam:& dũ chananeoꝝ terrã obtineret:huius ſalutis repẽſationẽ eos ſibi cõferre poſcebat. Quo facto:dimiſit abire eos ad ꝓpria:iurantes:ut eã liberarent & quæ cũ ea forent:dũ ueniẽtes in ciuitatẽ uaſtarẽt eã:& oẽs hĩtatores eius:ſecũdũ ſniam apud ſe ꝓfinitã una pimerẽt. Hæc enĩ illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uirtute mõſtratis. At illi de ꝓſentibus gratias referẽtes:& de futuris iurabãt ope ſe:repẽſaturos fore: & ſuadebãt:ut dũ ſentiret capiendam ciuitatem: oẽm poſſeſſionem ſuã atq; domeſticos in illo habitaculo recõderet:& ante ianuas coccineum funem appẽderet quatenus ſciens domũ prĩceps ne qd ei mali fieret cuſtodiret. Adiiciebãt enĩ. Nũciamus ei:quia tuo fuerimus ſolatio liberati:Siqs uero pugnando ceciderit tuoꝝ:aut tu:nequaq̃

nobis hoc aſcribas:qui ꝓpter deū qué iurauimus nunc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas q̃ſi de iuriſiurádi tráſgreſſiõe dubitare.Et illi qdé hæc ꝓmittétes abibát dimiſſi p mugꝛ:& ad ſuos pueniétes núciauerũt q̃cũq; in urbe geſſiſſent. Ieſus aũt põtifici eleazaro & ſenioribus dixit q̃ fuerát ab exploratoribus iurata raab:q iuſiurádũ ſua quoq; ſététia firmauerũt.Metuéte uero duce tráſitũ flumis:cũ eét grádis eius ꝛetus & nõ põtibus tráſiret:ná primitus nõ erat iũctus:q ét ſi uellét ei põté facere:nequaq̃ ſe arbitrabátur ꝓpter hoſtes habere pmiſſioné íter hæc deus & tráſib ilem fluuiũ fieri ei ꝓmiſit:magnitudiné eius iminués:& duobus tráſactis diebus.Ieſus tráſpoſuit cunctũ exercitũ:totáq; multitudiné tali mõ.Precedebát eqdé ſacerdotes habétes arcá:deide leuíte tabernaculũ & uaſa q̃ ad ſacrificioꝝ miniſteria ſũt neceſſaria deferentes.Seqbať aũt leuitas p tribus ſuas oís exercitus habés in medio ífantes atq; mulieres.Metuebát eni ꝓpter eos:ne ui paterentur in flumíe.Cũq; ſacerdotibus primis ítroeuntibus meabilis iá fluuius uideret: altitudine qdé eius íminuta:alueo uero eo q; multus nõ eét fluctus:q̃ſi ad ſicci pauiméti íſtar expoſito:oés iá cõfidéter fluuiũ tráſmeabát & q̃lé eũ deus futuꝛ eé p̃dixerat:talé eſſe cõſpiciebát.Steterũt aũt in medio ſacerdotes donec turba tráſiret:& ſecuritaté attigeret.Oíbus itaq; tráſeũtibus:egreſſi ſũt ſacerdotes:liberꝛ iá fluuiũ reliquétes:ut more ſuo decurreret.Et fluuius qdé egreſſis hæbreis denuo creuit:& magnitudiné ſuá recepit.Illis uero q̃q̃ginta ſtadiis p̃cedétibus exercitus uſq; ad decé ſtadia hierichũtis acceſſit.Ieſus aũt altare ex lapidibus quos ſinguli príncipes tribuũ tulerát de profũdo iordanis iubéte ꝓpheta cõſtitués p futuro ſigno íterrupti fluminis:ſup eũ ſacrificauit deo: & feſtiuitaté paſcæ í illo loco cũctus populus celebrauit:& oia q̃ eis deerát primitus facillíe tũc abũdabát.Ná & meſſem iá maturá chananeoꝝ metebát:& cætera opuléti ſſima poſſidebát. Tunc eis ét cibus mánæ defecit:ex quo aliti.xl.fuerũt ánis.Cũ hæc uero iſrahelite faceréť:& chananei neq̃ q̃ cõtra eos exirét:ſed clauſi muro q̃ſceréť:Ieſus eos obſidere deliberauit.Et pría die feſtiuitatis ferebát arcá ſacerdotes:p̃cedebátq; ſeptẽ bucinis ſuis tubas mittétes:rogabátq; ſimul exercitũ:ut uiriliter circuirét mugꝛ:ſenioribus ſuis ſequéntibus:& tubas mittentibus ſolúmodo ſacerdotibus. Quo geſto:ea die nihil áplius facientes ad caſtra reuerſi ſunt .Cũq; hoc.vi.diebus feciſſent.vii.die oẽm populũ colligés armatoꝝ Ieſus:captiuitaté urbis ánũciabat:& qa eis illa die deus eã ſine eoꝝ labore cõtraderet: muris eius ſpõte pſtratis:oía tamé occidéda q̃cũq; aío placuiſſet hére p̃cepit:& nullo labore ab hoſtiũ nece q̃ſcédũ:& ut neq; miſericordia cedédi:neq; circa p̃dã uacãdã fugiétes cõténerét inimicos:ſed aíantia cũcta pimerét:& nihil ad uſũ ꝓprie uoluptatis auferrét:auꝛ uero & argétũ quodcũq; iueniret iuſſit auferri:ut deo p̃cipue geſtoꝝ primiciæ ſeruarent:q primũ fuiſſet ciuitate ſubacta pceptæ:ſolá uero raab liberádã decreuerũt:& generationé eius eo q; ei exploratores p̃buerát iuſiurádũ.Hæc dicés Ieſus:atq; diſponés exercitũ deduxit ad ciuitaté. Circuibant aũt iteꝝ urbé arca p̃cedéte:& ſacerdotibus ad opus populũ cõmonétibus.Cũq; ſepties circuiſſẽt & paulati q̃uiſſẽt repéte cecidit murus:neq; machina:neq; alia uiolétia muro ab hæbreis illata. Illi uero ígrediétes urbé hiericho oía í ea peremerũt:inopinabilé muri ruinam obſtupeſcentibus mentibus utiq; eorum:ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis. Necabantur autem per itinera conſtipati:& in domibus apprehenſi:nullíq; penitus percebatur:ſed omnes pariter occidebantur:uſq; ad mulieres etiam & infantes:eratq; ciuitas p'ena mortuorũ corporibus: & nullus effugit necis incurſum.Ciuitatem quoq; cunctam incenderunt:ſimul & regionem.Raab uero ad illud cœnaculum cum ſuis confugientem exploratores eripuerunt.Quá dum ad ſe Ieſus uenire feciſſet:gratias egit p exploratoꝝ ſálute:& p tali beneficio dixit nõ ſe retributiõis fore minorem:donauitq; eã repente multis agris:& rebus maximis honorabat. Siqué locũ ciuitatis ptráſiebat:ignis eum deſtruebat:& ſup habitatores eius deiiciebat.Sed & ſiquis uaſtatá poſtea uellet inſtruere maledixit quatenus qui fundamenta muroꝝ iaceret:priore filio careret:qui uero perficeret:& nouiſſimũ ſimul amitteret.Hoc uero maledictũ nõ neglexit diuinitas:ſed impoſterũ dicturus ſum paſſioné quæ ꝓpter eã factá aduenerit.Congregata eſt igiť innumera multitudo argenti ſimul & auri:necnõ & eris:cũ nulli placuerit aliquid exinde ſuſtuliſſe nec ad utilitaté ꝓpriá ea diripuiſſe.Et hæc quidé Ieſus ſacerdotibus theſauroꝝ recõdenda contradidit. Hoc ergo mõ periit hiericho.Achar uero charini filius ex tribu iuda dũ iuéiſſet clamidé regiá:totá auro cõtextam:habentẽ auri mazá alias maſſam:hoc é ſiclorꝝ põdus ducétoꝝ:crudele iudicás:ſi is q̃ piculũ habuerat lucrum inueniés qđ in ſua utilitate cõferret:daret hoc deo:& nõ magis egéti:foueá faciés valde ꝓfũdá in ſuo tabernaculo ſupfodiés eã:latere ſe iudicás deũ:ſicut potuit latere cõmilitões.Vocatus eſt auté locus in quo caſtrametatus é Ieſus galgala:qđ nomẽ ſignificat libertaté. Tráſeũtes enĩ fluuiũ:iá ſemetipſos ab ægyptiis:& ab erũnis deſerti confidebát eſſe ſecuros.Poſt paucos ergo dies uaſtationis hiericho:miſit Ieſus.xxx.milia armatoꝝ in ciuitaté adan:poſitá ſuper hiericho quatenus dimicarét.Et cõgreſſis hoſtibus:ceciderũt hæbreoꝝ uiri ſex & triginta. Cunq; hoc nunciatum fuiſſet iſrahelitis:magnã triſticiá & crudelé anguſtiá ꝓtinus habuerũt:& nõ tãtũ propter cognatos amiſſos:licet oés uiri boni & nimis exerciti piſſent:quãtũ ꝓpter deſpationé ſuam.Credẽtes enĩ iam ſe terrá:obtinuiſſe:& a prælíis iá exercitũ uacare:hoc deo taliter promittẽte:potiores inopinabiliter uidebant hoſtes:& ſaccos ſupinduentes ſtolis ſuis:tota die erant in luctu & lachry-

nis:ꝓstituti:nulla re ſherétes:nec cibo caſu ſiqdé q cõtigerat grauiſſime uidebant afflicti. Vidēs aũt Ieſus exercitũ ita ꝓcuſſũ:& ex oĩbus iã rebus peſſima deſpatiõe deiectũ:audacter acceſſit ad eũ & ait, Nõ noſtra petulãtia uenimus ut hãc terrã armis ſubiiceremus:ſed moyſe famulo tuo ad hoc nos adhortante, peeſſimus dũ multis ſignis poſſeſſionẽ huius terræ ꝓbituꝫ te nobis eẽ ꝓmiſeris: exercitũq armis hoſtiũ facere melioré. Quæ ſũt hæc q nobis repéte uenerũt. Nũc aũt ꝓter ſpẽ decepti uidemur:& tanq̃ nõ firma ſint tua ꝓmiſſa q̃ moyſes ꝓdixit afficimur:& deterior nũc de futuris metus nos diſpabiles habet:primũ expimẽto talia ſuſtinẽtes. Sed tu domine quõ tibi uirtus é malis his adhibere medicinã & ꝓſẽti noſtræ triſticiæ ꝓbere uictoriã:etiã de futura deſperatiõe tuo fauore nos libera. Sic eqdé Ieſus ꝓnus in terra iacés deꝓcabat deũ. Cui reſpõſio a deo data eſt: ut ſurgeret, & exercitũ a ſua pollutiõe purgaret:ꝓp furtũ regꝫ ei dicata ꝫ hãc deuictioné nũc ſup eos euenille dicés:ſi uero regreret q fecerat ꝫ puniret:uictoria eis ſemp de hoſtibus ꝓueniret. Hæc ergo populo Ieſus enarrabat:& uocãs eleazaꝝ põtificé:& principes tribuũ:ſorté ſup eos mittebat. Cumq; hoc delictũ in tribu iuda factũ eẽ declararet:rurſũ per genus ſorté miſit: & ueritas huius iniquitatis circa cognationé achar illuxit. Tãc denuo ꝓ unúquéq; uiꝫ iquiſitiõe facta:apprehẽſus é achar. Ille uero cũ nõ potuiſſet negare, dec:dũ eũ ita cõſtrinxiſſe ꝓbabat:furtũ cõfeſſus eſt:& protulit in mediũ ueſtẽ. Et ille qdé repẽte ꝓꝛeptus turpé pœnã & icũctãter cõgruã ſuæ præſũptioni ꝓmeruit ſepulturã. Ieſus ergo purgatũ exercitũ deduxit ad adã urbé:& nocte circa ciuitatẽ inſidias conſtituẽs:diluculo hoſtibus eſt congreſſus. Iſrahel aũt cũ fiducia ꝓp prioré uictoriã ſup eos euntibus:ſimulando ſe recedere populus hæbreoꝝ:hoc modo lõgius eos perſequẽtes traxit a ciuitate:& tanq̃ de uictoria confidentes. Dum uero reſiliſſet exercitus contra faciem eorum:dediſſetq; ſigna q̃ cõſtituerat eis:quos in inſidiis collocauerat:eoſq; excitaſſet ad pugnã:tunc illi in ciuitatẽ igreſſi ſũt. Dũq; eſſent circa muros ciues intẽti:aliqui uero & circa aſpectũ eoꝝ q egreſſi fuerãt mẽtibus occupati illi qdé ciuitatẽ ceperũt: & oés occurẽtes ſibimet extixerũt. Ieſus aũt ꝓcedẽtibus illis ad prælium occurrẽs oés cõuertit in fugã. Cũq; refugerẽt quaſi ad itegrã ciuitatẽ:cũ & ipſã captã inſpicerẽt:& icenſã cũ mulieribus & filiis agnouiſſent:per agros diſperſi ſũt:defẽdere ſemetipſos ſollitudine non ualentes. Cum talis calamitas hoſtes apprehendiſſet:infantũ turba capta eſt:atq; mulierum:& rerum aliarum uaſorumq; inumera multitudo necnõ greges pecudũ hæbrei ceperũt ac multas pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eſt. Gabaonite uero habitantes iuxta hieroſolymã:uidentes paſſiões quæ prouenerũt hiericho & adanitis:& ad ſemetipſos trãſire hãc uaſtationé exiſtimãtes. Ieſum qdé apte rogare noluerunt:neq; eni hoc ipetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabãt:dum in iteritu potius chananeoꝝ gẽtis eũ pugnare cognoſcerent. Charitas aũt & chiaterimitas q̃ uicini eis erant ad auxiliũ poꝓſcerũt:dicentes, neq; illos periculũ declinare:ſi iſtos iſrahelite deuicerẽt:adunati uero poſſẽt multitudiné eoꝝ uirtutis euadere. Et dũ hæc uerba placuiſſẽt:miſerũt legatos ad ieſũ amicicias poſtulãtes:quos ꝑcipue iudicabãt idoneos:ut ageret q̃ oĩbus expediret. Illi uero cõfiteri ſe chananeos icautũ exiſtimãtes:fugere ſe huiuſmodi piculũ crediderũt ſi dicerent:nihil ſibi cũ chananeis quolibet modo cõpetere:ſed lõgiſſime ab his habitare & ueniſſe ſe ꝓ fide uirtutis eoꝝ:ambulantes itinere multo:& ꝓ cõiectura ſermonis huius ueſtimẽta mõſtrabãt. Veſtes eni cũ nouæ fuiſſent quãdo egrediebant:lõgo itineris tẽpore atritas ſibimet aſſerebãt. Cilicinis eni ut eoꝝ uerbis crederẽt ueſtibus utebãt. Strãtes ergo in medio dicebãt ſe miſſos a gabaonitis:& uicinis ciuitatibus multum ab ea terra remotis: facturos cum eis pacem:more fœderis patriæ ſuæ:agnoſcentes dei gratia atq; dono chananeorum terram eis poſſidere conceſſam: his tributarios fore gratanter & ſeruientũ fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes: & iudicia itineris oſtendentes:rogabãt hæderus ad pacta amicicias q̃ deſcendere. Ieſus autem dictis eorum credens:quod non eſſent de gente chananeorum amicicias fecit cum eis: & Eleazar pontifex cum ſenioribus ꝓbuit iuſiurandum habituros amicos & ſocios:nihilq; cogitare ſe aduerſus eos iuſte:populo .ſ. in iureiurando non conſentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio promerentes ad ſemetipſos ibãt. Ieſus uero caſtrametatus contra chananeos in confinio gabaonitarum: & agnoſcens non procul abeſſe hieroſolymis gabaonitas inhabitare:& chananeorum generis eſſe:uocãs eorum priores de falſitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus: & ꝓpterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſe:conuocabat pontificem eleazarum & ſeniores: eiſq; centurionibus publicos eos famulos ne iuſiurandum tranſgrederetur eſſe decretum eſt. Et illi quidem eos calamitate comprehenderant eos:hanc ſui cautelam atq; cuſtodiam inuenerunt. Cum uero rex hieroſolymorum gratiter ferret: eo quod gabaonite cum Ieſu pacta feciſſent uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis præbentibus: quattuor enim erant:& cum eo caſtrametãtibus:circa quendam fontem non procul a ciuitate:dum iam pararent obſeſſionem gabaonite auxiliatorem aduocauerunt ieſum. Ad hoc enim uentum erat ut a ſuis q̃dam perimi ſe putarent:& ab eis qui ad interitum chananeorum gentis caſtrametabantur ſaluari ſe propter amicicias exiſtimarent. Ieſus autem cum omni exercitu ad eorum ſolacia properare feſtinans:& die noctuq; perambulans:diluculo uenit ad hoſtes:& fugientes ſequebatur:pergens in

deſcenſu bethoron:ubi etiam dei quoq; operatione cognouit ſignificatam ſibi conſtruis & fulminibus:& grandinis demiſſione maiore quam ſolitum eſt:inſuper etiam die creſcente ne ſuccedens hæbreorum impetum .refrenaret Ieſus reges in quidam ſpelunca celatos circa maceda uenit:omneſq; puniuit.Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt:& plus ſolito creuit:palam eſt per ſcripturas:quæ ſunt in templo repoſitæ.Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra gabaonitas exercitum:reuerſus eſt rurſum ad chananeæ montana Ieſus:& multa cæde in ea factaſumens prædam uenit ad exercitum galgalis conſtitutum.Et cum hæbreorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcutreret : & ſtupor haberet omnes audientes multitudinem peremptorum:caſtrametati ſunt ſuper eos reges chananei:qui circa montem libanum habitabant:& chananei qui campeſtribus erant : paleſtinos ſecum ducentes:uenerunteq; ad ciuitatem berothi galileæ ſuperioris & deierſe:qui locus non procul a galileis eſt.Totius autem exercitus armatorum erat ccc.milia & duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum Ieſum & iſrahelitas : & ſperare meliora propter timoris magnitudinem dubitabat. Deo uero arguente timorem eorum & ſi magis ſolacium ab eo quererent:promittente ut deuincerent inimicos:& iubente equos hoſtium ſubneruare:currus incendi:audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos & quinta die ueniens circa eos : congreſſus eſt:pugnaq; fortis effecta eſt & cædes fide potior:quæ poſſit audiri.Perſequens autem eos multum perambulauit:& omnem exercitum hoſtium præter paucos:extinxit:regeſq; ceciderunt uniuerſi:deficientibus hominibus ad interficiendos: eo quod Ieſus eorum equos occidit:& currus incendit. Quo facto:prouinciam licentius poſſidebat : nullo preſumente bellum ei inferre : ſed ciuitates obſeſſione capiebat : & quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat : & nullus remanſerat chananeorum : niſi qui munitione murorum effugerant. Ieſus autem de galgalis denuo caſtrametatus : ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudine uidebatur:donec edificari templum quietis cauſa permitteret.Et inde procedens ad ſicimam cum omni populo altare conſtituit deo:ubi moyſes quoq; prædixit:& diſtribuens exercitum in monte quidem garizi conſtituit medium:& in bael dimidium:in quo & altare edificauit:necnon & leuitas ſacerdoteſq; diuiſit.Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in aram conſcriptas relinquentes:ad ſyloam denuo ſunt reuerſi . Ieſus autem cum eſſet ſenex & chananeorum ciuitates non facile capi uideret tam propter locorum munitionem : in quibus erant q propter fortitudinem murorum : quod pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant:& credebant hoſtes deſperatione captos ab obſidione recedere:nam propter ſuum interitum chananei cognoſcentes iſrahelitas egreſſos ab egypto:omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occupati . Congregari ergo Ieſus tunc populum in eccleſiam ſylo præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus: commoransq; eis:& quibus fuerant iam potiti:& actus quos geſſerant:quam eſſent optimi:& deo plene digni : & q uirtute legum quas ſequebantur .xxx. & unum reges præſumentes ea bellum inferre deuicerant:& omnem exercitum quicunq; ſperauerant contra eorum ſe fortitudinem dimicare ita necauerant:ut neq; eorum generatio relinqueretur:cū uero ciuitates aliæ qdē iā captæ uiderētur:apud alios aūt lōgo tēpore oppreſſiōe adhuc opus eēt : pp muros & munitionē:& habitantiū in eis audaciā:petebat eos qui trans iordanē erant:ut laborātes cū eis: & in periculo idiuitates fratres ſuos fortibus propriis fruerent:grates utiq; eis p labore reſti tuēdas. Tūc etiā ſingulos ait per tribus de quibus teſtimoniū daretur:eo q uirtute præcelleret dirigendos qui terram metientes fideliter:& in nullo malignantes eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et Ieſus quidem hæc uerba faciens:populum ſibi habuit fauentem : & uiros qui terram eorum deberent metiri direxit:dans eis a iquos terræ menſores doctos:quos propter arte ueritus non lateret mōdans eis:ut in ea menſuras eſtimarent:& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura nāque terræ chananeorum huiuſmodi eſt : ut & planiciem magnam habeat:& fructus ferre ſit copioſa. Quæ comperata quidem aliæ terræ creditur eſſe fœlix cum locis autem hierichuntis : & hieroſolymitarū eſtimata putatur ualde uiliſſima.Licet omnino hæc ſpacia patuā:& eorum multa montana ſint:magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorum ex pulchritudine alia ſimilis non eſt:& propterea eſtimandas potius quam metiendas decreuit has ſortes : dum ſepius unum fugerum pro mille ſit dignum. Viri autem qui miſſi fuerant cum eſſent decem circeuntes & eſtimantes terram:ſeptimo ad eum menſe reuerſi ſunt ad ciuitatem ſyloubi tabernaculum conſtituerat . Tunc Ieſus eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ tribui manaſſe : ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Cunq; miſiſſet ſortem iudæ qui dem tribus ſorte cadente elegit ſuperiorem idumeam. Quæ in longum quidem extenditur uſq; hieroſolymam : latitudine uero uſq; ad paludem quæ ſodomæ conſtituta eſt.In hac autem ſorte ciuitates erant aſcalon & gaza.Simeon uero in ſecunda ſorte prouenit idumea quæ circa ægyptum eſt & arabiæ montem.Beniamite uero ſortiti ſunt a iordane quidem flumine uſq; ad mare longitudinem : latitudinem uero quæ hieroſolymis bethelisq; terminatur.Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatem:dienichon enim & hie-

roſolymitarum tulerũt urbes. Effraim autem tribus a Iordane flumine uſq; ad gazara longitudinem habuit: latitudinem uero quamcunq; habuit bellis quæ uſq; ad campum maximum terminatur: manaſſe uero medietas a Iordane quidem uſq; ad ciuitatẽ doron: latitudinẽ aũt ad bithiſanos: q̃ nunc ſcitopo is appellatur. Poſt hos autẽ yſachar carmelum mõtem: & fluuium in longitudine habuit taburium alias itabirium montem uero in latitudine. Zabulonite uero uſq; geneſar deſcendentem circa carmelum & mare ſortiti ſunt: & conuallẽ quæ carmelum nuncupatur: eo q; etiam huiuſmodi ſit. Aſſerite uero omnem terram quæ ad ſidonem cõuerſa eſt habuerunt. Ciuitas aũt arce in hoc parte fuit: quæ etiam hactipos nũcupatur. Partẽ uero ad orientẽ conuerſam uſq; ad damaſcũ ciuitatẽ: & galileam ſuperiorem neptalite ſumpſerunt uſq; ad montem libanum: fonteſq; iordanis: quorum de montibus eſt fluctus collectus. Damite autem loca conuallis ad occaſũ ſolis poſita tenuerunt: az oto & doris: determinationemq; iamniam ſimul & geth abethoron uſq; ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaq; diuiſit ieſus terram: & nouem atq; dimidiæ tribui eam tradidit poſſidendam. Nam amorreã quæ & ipſa ab uno chananei filio ſic uocata ẽ moyſes dudum capiens: tribubus duabus: dimidiæq; diſtribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca uero circa ſidonem & archeos: & amatheos & aritheos inculta tunc erant. Ieſus autem cum eum iam ſenectus impediret: ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere: & dum qui poſt eum erant principatum ſumpturi negligenter in communi utilitate conuerſarentur: præcepit ſingulis tribubus ut nullum de chananeorum genere in terra quam ſunt ſortite relinquerent. Hanc enĩ cautelã eis atq; cuſtodiam paternæ ſolẽnitatũ fore: hanc etiã moyſen prædixiſſe cõmemorans: & hoc ei eſſe credendũ dixit: ſed & leuitis octo & .xxx. ciuitates eẽ reſtituendas: qui iã prius accepant in amorrea .x. Quarum tres diſtribuit fugacibus habitandas .i. de tribu iuda ebron. Sichen uero ex effrem: & cades de neptalim. Eſt aũt hic locus ſupra galileã. Diuiſit eis & cũctas præde reliquias. Erat náq; terra ampla: & magnas diuitias obtinebãt. Abũdabãt enĩ & cõiter oẽs & eorum ſinguli auro & ueſtibus: & aliis uaſis: & q̃drupedũ copia: quoq; numerus cõprehẽdi nõ poterat. Poſt hæc autem exercitu in eccleſiã cõuocato: eis qui ſuper iordanẽ in amorrea conſtituti erant: quoq; exercitus quinquaginta mĩlium armatoq; eſſe uidebatur: ita locutus eſt. Cum deus pater & dominus generis hæbreoq; hanc terrã nobis poſſidere conceſſit: & poſſeſſam ſemp ſe nobis ſeruare promiſit: pro cuius mandato cognatis indigentibus proniſſime uos obtuliſtis ad oſa: iuſtũ ẽ nulla uos difficultate ulteriꝰ detinente quiete etiã frui ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra: quia ſi rurſus opus fuerit ad neceſſaria eã ſiſigniter offeretis: neq; poſt hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis p periculis in q̃bus uixiſtis nõ mõ ſolum: ſed etiã ſemp acturi ſumus: & quia cũ ſitis boni memoriã habebitis oĩum: & mente retinebitis quæcunq; p uos puenerunt nobis: & quõ uſum bonoq; ueſtroq; pp nos diſtuliſtis: & laborantes primitus in quibus nũc dei fauore conſiſtimus poſtea ueſtra ſorte frui utile iudicaſtis. Acceſſerũt aũt ſupra ueſtra bõa ex laboribus: quos no biſcum habuiſtis multæ diuitiæ prædã p̃cioſioré augẽtes: & aurũ & argẽtũ ſup hæc omnia quod maius ẽ ueſter fauor. Ob quã ré ita nos ad quodcũq; volueritis in repẽſatiõe paratos habebitis: q; neq̃q̃ hoc quæ moyſes prædixit eſtis obliti: illo etiã in oĩbus certum habetote non eſt quicq̃ in quo uobis gratiaq; debita non ſoluamus. Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras dimittimus: & rogamus ut nullũ eſſe terminũ noſtræ cognationis exiſtimetis: nec quia iter nos iſte fluuius eſt: alteros nos: & nõ hæbreos nos eſſe credatis. Omnes enĩ ſumus ex Abraã qui hic & illic habitamus: unuſq; deus q & noſtros maiores & ueſtros ad illoq; pduxit uitam: cuius religionis habetote curam & cõuerſationis: quã per moyſen ipſe cõſtituit. Perdurantes enim in iſtis fauoré dei & eius ſolatium ſemp habebitis: cõuerſis uero uobis ad imitatõné gentium externarum auerſabitur ueſtrũ genus. Hæc cũ diriſſet ſingulos maioq;: & cõiter eoq; multitudiné ſalutans: ipſe quidem reſtitit. Deduxit aũt eos populus: nõ tamen ſine lachrymis: & uix ſemetipſos abinuicẽ dimiſerunt. Tranſiens aũt fluuium tribus rubem & gad: & q̃cunq; de manaſſe piter ſequebanť: altare ſup ripã collocare iordanis decreuerunt: ut memorabile ſignum generationis futuræ cognationis eorum: q; intra iordanẽ habitare uidebantur exiſteret. Audientes aũt qui ĩtra iordanẽ erãt: quia dimiſſi ab eis altare conſtituiſſent. Et neſcientes qua hoc uoluntate feciſſent: pro nouitate tamẽ culturæ deorum peregrinoq; hoc celebratũ credentes & ſacræ religioni derogatũ ueriſimile iudicantes erãt armati ad ultionem eoq; qui collocauerant altare fluuiũ tranſituri & puniturí eos q̃ſi p paternæ deſtructione ſolẽnitatum. Non enĩ uidebaťeis iuſtum ut cognationẽ reſpicerent: aut dignitatẽ eoq; qui auctores fuerant haurũ regẽ: ſed dei amplectabanť mandata: & commodo honorari cõgaudebant. Et illi quidẽ armati ſunt p furoré: retinuit aũt eos Ieſus & põtifex Eleazarus: & pariter ſeniores ſermonibus ſuadentes: ut prius experimenta eoq; uoluntatis accipent: deinde ſi malæ uolũtatis agnoſcerẽt eoq; mẽtes: tũc armis ſuper eos incederent. Miſerunt itaq; legatos ad eos: fineen filiũ Eleazari: & decẽ alios apud hæbreos honoratos: cogníturos ſapienter cur altare tranſeuntes ſup ripã flumĩs ſtatuiſſent. Cũq; illis trãſeuntibus: & ad eos uenientibus fuiſſet eccleſia cõgregata: iſtas fines hæc dicebat. Magis equidẽ deliquiſtis quam poſitis correpti de futuro ſermõibus emẽdarit ueruntamẽ non ſecundum magnitudiné iniq̃tatis nos reddituri uobis ad arma repente ultionéq;

deſcẽdimus.Cognatos nãq; uerbis prius corripe uolẽtes:hãc celebrauimus legationem: quatenus agnoſceremus cauſã ꝓ qua acceſſiſtis:ut altare fabricetis:ne peruláter uideremur armis adire uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc:an reuera culpa conuincatur: unde ĩ uobis iuſtius ulciſcamur. Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſæpius agnoſcentes:& auditores legũ: quas ipſe nobis contulit exiſtentes:diuiſos a nobis:& in propriam ſortem uenientes quã dei gratia & ipſius circa uos prouidentia meruiſtis:obliuioné eius habere: & tabernaculũ arcáq; deſerentes: & altare quod nobis eſt proprium:peregrinos introducere deos:chananeorum mala ſectantes.Sed nihil inique feciſſe optamus:agentes pœnitentiam:& nequiaq; ueſanientes ulterius:legũ paternaꝝ pudorem:memoriamq; ſumentes.Si uero in delicto conſiſtitis:nequaq; laborem pro legibus refutamus:ſed tranſeuntes iordanem defendimus eas:&ante omnia deum nihil uos a chananeis differre credentes:ſed ſicut ipſos uos quoq; ſimiliter perimentes.Non enim puteis q; quia tranſiſtis fluuium:etiam a dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; in his quæ ſunt ipſius eſtis:& effugere poteſtatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis.Si uero creditis hunc locum ubi nunc eſtis poſiti impedimentum eſſe correptionis:nihil prohibet denuo terram diuidere: eamq; ad pecudũ paſcua deputare.Sed agite tẽperanter:& a nouo delicto recedite.Rogamus ergo uos per filios & uxores:ne nobis faciatis neceſſitatem huius defenſionis:qđ nec ueſtræ:nec ipſoꝝ ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare:ut nõ uerbis uinci potius quã experimentum uelitis ſuſtinere plioꝝ.Hæc fineæ dicentes præſules eccleſiæ & oĩs multitudo ceperunt de q̃rimoniis ſatisfacere:& ꝓfiteri:neq; ab eoꝝ ſe cognatiõe receſſiſſet:neq; ꝓ nouitate altare cõdidiſſe:ſed & deũ unũ noſſe:q hæbreis ẽ oĩbus communis:& illud altare poſitũ ante tabernaculũ ad ſacrificia faciẽda.Hoc aũt altare ꝓp qđ & ſuſpecti eſtis facti:dicebãt nõ ꝓ religiõe collocatũ:ſed ut ſignũ fieret:& indiciũ in futuro ueſtræ familiaritatis. Et neceſſe ẽ nobis tẽperare:& in patriis legibus ꝑmanere:nõ utiq; tráſgreſſiõis indiciũ ſicut ſuſpicamini facere.Teſtis aũt nobis ſit deus:qa iſtud altare nõ ꝓ tali cauſa cõſtruximus.Vn de meliorẽ de his hẽntes opinionẽ nihil culpetis ulterius:neq; nos extra ſortẽ iudicãdos eẽ credatis:nec eoꝝ ſimiles q cũ generis Abraã ſint:ad nouas ſolẽnitates accedũt.Hæc dicẽtes laudãs finees: reuerſus eſt ad ieſum:& eorum uerba populo nũciabat.Ille uero gaudens q; neq; ulla pugnandi foret neceſſitas:nec ad ſanguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos:pacificas deo ꝓ his hoſtias immolauit: & dimittẽs poſt hæc multitudinẽ in ꝓprias ſedes:ieſus ipſe in ſichem cõmoratus eſt.Poſt hæc anno.xx.ſenior iã exiſtens euocabat honoratos maxie ciuitatum & principes & ſeniores:& multitudinem quantácúq; cõgregari eẽt poſſibile.Quibus in unũ cõuenientibus cũcta beneficia dei commemorabat.Erant enĩ multa:per quæ ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiã peruenſſent: & ſeruari dei uoluntatẽ:quæ talis circa eos eſſet orabat.Et pie cunctos poſcebat agere:ꝓ quã ſolã eis grata diuinitas ꝑmaneret.Hoc enĩ bene ſe habere dicebat:ut tráſiturus a uita huiuſmõi eis monita derelinqueret:poſcebatq; ab illis:ut quæ ille diceret memoria retinerent.Et ille quidem talia præſentibus loquens:defunctus eſt cum uixiſſet annis centum & decem:quorum cum moyſe quidem pro doctrina utilium rerum commoratus eſt quadragita:dux autem poſt illius mortem ſex & uiginti annis fuit uir neq; ſapientia indignus:nec earum quæ cogitabat ut multa ſapienter ediceret inexpertus: ſed ubiq; ſummus & ad opera periculaq; magnanimus audaxq; bella diſponeret: & in pace dexter:& in omni tempore precipua uirtute conueniens. Sepultus eſt autem in ciuitate thamna in tribu effraim.Eodem uero tempore mortuus eſt & Eleazarus põtifex fineæ filio ſacerdotium derelinquens:cuius ſepultura eſt facta in gabatha ciuitate.

Quõ moriẽte duce:filii iſrahel fœliciter aliquãto tpre pugnaueret cõtra chananeos. CA. .II.

POſt hoſe itaq; tráſitu finees ꝓphetauit ſecũdũ dei uoluntatẽ ad delẽdũ chananeoꝝ genus tribui iudæ præbendum eẽ pricipatũ.Erat.n.ſtudium populo cognoſcere:qđ etiam placeret deo.Tũc aſſũpta ẽ etiã tribus Simeon ad pugnandũ:q̃tenus extermiatis hoſtibus ſub ditione etiã eos qui in ipſa ſorte cõſiſtebãt efficerẽt. Chananeis aũt uiuẽtibus apud ſe illo tẽpore rebus cũ magno exercitu eos in bezedin expectabant:regi bezẽdinoꝝ adonibezech pricipatũ credẽtes:qđ nomẽ ſignificat dominus bezedinoꝝ:adoni enĩ hæbrea lingua dominus idicat.Sperabãt enĩ uicere iſrahelitas mortuo ieſu.Congreſſi uero iſrahelite duabus tribubus:q̃s ꝓdixi:magnifice pugnauerũt:& occiderũt eoꝝ qdẽ.x.milia:fugãtes aũt reliquios:& iſequẽtes:adonibezech quoq; ceperũt:eiuſq; manuum ac pedũ ſũmitates iciderũt:non enĩ poterat deum latere.Ille aũt hæc patiens ferẽ dixiſſe.Quæ cõtra uos egi:& ſeptuaginta regibus facere nõ eribuit digna recõpenſatione hodie reddidũ eſt mihi.Et uiuũ quidẽ illũ tulerunt ad hieroſolymã moriẽtem uero ſepelierunt: & egrediebantur uaſtantes ciuitates:& plurimas capientes.Inter hæc obſederunt hieroſolymã:ſed hanc quidem longo poſt tẽpore capiẽtes:oés in ea habitãtes iteremerũt. Erat autem eis ualde grauis deſup munitio murorum:&loci natura reſiſtendo.Vnde caſtrametati ſunt in hæbreon:& hanc capiẽtes omnes interfecerũt.Relinquebaẽ adhuc genus gigantũ:qui ꝓp corpoꝝ magnitudines atq; formas in nullo aliis hoĩbus ꝓximabãt:ultra modũ mirabiles: ut hactenus eoꝝ oſſa monſtrãtur in nullo his de quibus fides habeẽ equalia:quoꝝ genus leuites præcipue deleuerunt.Munus etiã cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederunt nato moyſeos:huc

ens fuit unus exploratorꝝ:quos misit moyses in chananeā. Dederūt aūt & filiis ietro madianite q̄ fuit gener moysi terrā ad possidendū.Nā patriā relinquentes secuti sunt eos:& fuerunt in deserto cum eis.Tribus itaq̄ iuda & simeon ciuitates quidē chananeas in mōtanis ceperūt:in cāpestribus aūt & ad mare positaꝝ ascalonē & azotū.Euasit uero eos gaza & accaron.Nam dū essent in cāpestribus:& copiosām haberent curuum abundantiam : irruentes sibimet confligebant. Et iste q̄dē tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias receſſerunt : & arma deposuerunt. Beniamin uero : quorum erat hierosolyma habitatores suos concesserunt tributa persoluere:& ita quiescentes omnes alios quidem interfecere:alios uero pericula sustinere:ad terrarum se tradidere culturam.Hoc autē & reliquæ tribus imitantes beniamitas faciebant:& eoꝝ tributa parcipientes permittebant chananeos sine præliis esse.Tribus autem effrem cum obsedisset bethelā:finem dignum tempore:& magna laborum obsessione inuenire non potuit:quando illi licet affecti in obsessione omni modo perdurabant. Deinde effra mite capientes quendā in ciuitate commorantē:& necessaria eis deferentē fidem dederunt:ut si ciuitatē traderet : saluarent eū & cognatos eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem se traditurum . Qui tradens urbem:cum suis hoc modo saluatus est.Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi tenuerunt decetero ciuitatem.

Quō p̄cedēte tempore israhelite transcendentes patrias leges ad grādes erumnas deducti sunt: & seditione facta: adinuicem pugnauerunt : huiusmodi causa pro qua deleta est tribus beniamin præter ducentos uiros.

CAPI. .III.

Gitur post hæc circa hostes quidem molliores erant israhelite:circa terrā uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias se tradentes per epulas & libidinē iam uirtute deficiebant:& in conuersatione legum integri non erant:in his idignata diuinitas suscitauit primum quidem ut ita dicam sua uoluntate chananeos qui post ea secundum eorum actus multa contra eos crudelitate usi sunt. Hæbrei nanq̄ & circa ea quæ dei sunt negligentes erant:& circa bella difficiles:cum multa chananei eis abstuliſſent:& ad labores iam erant propter epulas dissoluti : agebaturq̄ ut eorum optima iam conuersatio deperiret & seniores non audiebant:nec aliud præceptum:nec priorū ulla solemnia conseruabant.Erant autem in agris libidine lucrorum intenti:& propter multam requiem seditio eos crudelis iterum comprehendit : & ad hoc usq̄ perducti sunt:ut adinuicem huiusmodi pugnarent causa : pro qua deleta est tribus beniamin : præter sexcentos uiros. Vir de populo leuita : qui erat sortis effrem & ibi habitabat:de bethleem duxit uxorem.Hic autem locus est tribus iudæ.Cunq̄ uehementer amaret coniugem:& eius pulchritudine uictus afficeretur:quādo ab illa non similiter amabatur: & ille propter passionis eius amorem potius ureretur : lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes mense quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorem uenit ad soceros:solutisq̄ litibus placatus est circa ea. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbentibus ei hospitalitatem puellæ pntibus quinta die abierunt:& circa meridiem sunt egressi.Tardius enim dimittebant parentes filiam:& dei iam tarditas accedebat.Vnus autem famulus eos sequebatur : & asinus erat eis in quo mulier uehebatur. Cunq̄ uenissent circa hierosolymam ambulantibus stadiis . xxx . persuasit famulis ut manerent:ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua comprehenderet:dum nec procul hostes existerent:& tempus frequenter incautum faciat inspecta etiam quæ putantur esse tutissima.Illis autem non placuit apud alienigenas uiros succedere. Erat uero ciuitas chananeorum:sed accedentes . xx . adhuc stadiis optabant ad propriam descendere ciuitatem. Cunq̄ hæc sententia ualuisset uenit in gabaa tribus beniamī iā uespere.Et cum nullus ciuium eum in mansiōe susciperet : senior quidam ex agro descendes : qui de tribu quidem erat effrem in gabaa uero commorabatur:uidens eum qui esset interrogabat : & propter quas causas non mittens cum iam essent tenebræ necessaria cœnæ requireret. Ille leuitā quidem se dixit esse:mulierem autem a pntibus reducere:ad propria remeare:habitationem uero significabat habere in sorte effrem. Quē senior & pro cognatione:& eo q̄ eandē possederat tribū:& ꝓpter colloquiū ad suū duxit hospitiū. Quidā uero iuuenculi gabaonitarum mulierē in platea uidentes:& pulchritudinē stupētes:dū apud illū senē eam succesſisse cognoscerent:contenentes eoꝝ infirmitatē & paucitatē uenerunt ad ianuas eius.Et cum eis senior ut abscederent supplicaret:& ut ne uiolentiā inferrent hospiti:nec iniuriam illi petebāt:ut data sibi muliere a rerū māsione recederēt. Seniore uero dicēte q̄ & cognata eē leuite:& per libidinem inique ī lege delinquerēt:deficientes circa iusticiā deridebāt:minabāturq̄ se eum interficere:eo q̄ eoꝝ cōcupiscentiam impediret.Cunq̄ in necessitate ueniſſet nolēs hospites in contumelia magna relinquere:suam eis filiā cessit:dicens minus eē peccati si cōcupiscētiā suā i ea cōplerent:quā si iniuriam pegrinis iferrēt:& iusticiā nō pferre quos susceperat:hoc mō putabat. Cū uero illi neq̄q̄ a suo feruore pro peregrina recederēt;sed imminerēt ut eā acciperēt:ille qdē supplicabat:ut nihil iniq̄ presumerent.At illi rapientes & adiciētes p libidine uiolētiā:ad semetipsos mulierē deduxerūt:& per totā nocte usq̄ ad principiū diei i eius corpore ludibria sunt exteti. Illa uero defecta in his quæ puenerāt ad hospitē rediit:& cōtristata pro his quæ ptulerat:præ uerecū-

dia ad faciē mariti minīe præſumebat accedere. Cūq; circa ſe p his quæ cōtigerāt icurabilē reputaret: lectulo decūbens aīam dereliqt. Vir aūt eius arbitratus ſopore graui mulierem detineri: nihil mali metuens excitare eā tētabat & cōſolari: qa raptoribus non ſpōtanea uolūtate ſe pbuiſſet iniuriis. Cū uero certe defunctā cognouiſſet a malorū magnitudīe: iponens iumēto mortuā ad ſe portare uxorē: & diuidēs eā p mēbra in ptes duodecī: p tribus ſingulas deſtinabat mādatū dās portantibus: ut pderent auctores mortis eius: & eiuſmōi crudelitatē cūctis tribubus īdicarēt. Illis aūt & aſpectu & auditu graui horū malorū affectus nullū ſumētes primitus hmōi exēplū ira itemperata & iuſtiſſima concitati in ſylo ſunt ante tabernaculum congregati: & in arma procedere repente tentabant: & inſilire gabaonitis: ut hoſtibus. Retinuerunt autem eos ſeniores ſuadētes non oportere: ſic cito contribulis inferre bellum: anteq; uerbis agerent de criminibus quando nec lex circa extraneos permitteret præter legationē iſrahelitas bella tractare: ſi forte pœnitentiā agerēt qui iniuſte aliquid præſumpſiſſent: bonū eē ut legi obedientes ad gabaonitas mitterent: & mali auctores expeterent: quibus præbitis eos puniret: conténentes uero armis adirent. Miſerunt ergo ad gabaonitas accuſātes iuuenes de muliere: & eos dari ad ſupplicia depoſcētes: qui legitime nō egiſſēt: quaſi nō eſſet iuſtū: ut pro oībus illi potius moreretur. Gabaonite uero neq; iuuenes tradiderūt: & crudele iudicauerūt timore belli alienis obedire præceptis: in nullo ſe putātes eſſe minores armis: neq; multitudine: nec bellādi præſumptiōe. Erāt aūt nimis iſtructi: & ſup alias tribus īduſtrii deſpexerūtq; illos: & īdignati ſūt e diuerſo tanq; cōpreſſuri uiolētia faciētes. Cūq; talia fuiſſēt iſrahelitis enūciata: iuſiurandū fecerūt: nullā ſuarū uiro beniamiti dare nuptiis filiā: ſed armari ſuper eos: & amplius eis quā aduerſus chananeos reſiſtere: quos hæbrei ſepius expugnaſſent. Repēte ergo eduxerūt ſuper eos exercitū quadringēta milia uirorū. Beniamite uero habuerūt. xxv. milia armatorū: & aliorū ſexcētorū: qui ſiniſtris manibus fūdibularii uidebant experti. Et cōmiſſo prælio circa gabaa fugauerūt iſrahelitas beniamite uiri: ceciderūtq; ex eis. xxii milia: fuiſſētq; plurimi forte necati: niſi nox eos retinuiſſet: & pugnā ſoluiſſet. Et beniamite gaudētes abibāt in ciuitatē: iſrahelite uero obſtupeſcētes ſe ita uictos: ad exercitū remeabāt. Altera uero die rurſū cōgreſſi beniamite uicerūt: & mortui ſūt decē & octo milia iſrahelitarū: metuenteſq; exercitū reliquerūt. Veniēres autem in ciuitatem bethleē proxime conſtitutam: ea die ieiunantes: altera die deprecabantur deum per fineen ſacerdotem: ut eius ira quieſceret: & ei in duabus eorum deuictiōibus ſatiſfieret: daretq; eis potentiā contra hoſtes atq; uictoriā. Deus aūt hæc fieri fineæ prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitū: mediā quidē partem in inſidiis circa urbem nocte collocauerant: medii uero beniamitis congreſſi: paulatim eis imminentibus recedebant: & beniamite perſequebantur: hæbreis paulatim refugientibus: & omnio uolētibus oēs eos ab urbe protrahere: quos quaſi fugientes inſequebantur: ita ut etiā ſeniores & iuniores in ciuitate propter infirmitatem relicti diſcurrerent: adire uolentes hoſtes. Cum uero multum a ciuitate receſſiſſent: fugere quidem hæbrei ceſſauerunt: conuerſi autem ſteterūt ad pugnam: & illis qui in iſidiis erāt dederūt ſignum. Qui ſurgentes cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Illi uero ut ſenſere ſe eſſe deceptos: in anguſtia cōſtituti: in quodam coacti & cōcauo loco collecti ſunt: & tibi iaculis ſauciati: ita ut omnes interirent p̄ter ſexcentos uiros. Quiq; conuerſi & conſtipati: & p medios hoſtes tranſeuntes effugerunt ad uicinos montes: quos tenētes ibidē cōmorati ſunt. Illi uero circa uiginti & quīq; milia ſunt extincti. Igit̄ iſrahelite & gabaa ciuitatē igne cōcremauerūt: & mulieres & iſātulos maſculos peremerunt: aliis beniamitarū ciuitatibus ſimilia facientes: ſicq; erant contra eos iſeſti: ut etiā iabitas qui erant galaditidis regionis: eo q; eis auxilium non præbuiſſent contra beniamitas: mittēs. xii. milia de ſuis armatis: iuberent omnes interimi: occiderantq; hi qui fuerant miſſi omnes pugnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa cōditiōe. Poſt hæc aūt iſrahelite pro calamitate beniamitarū puniti ſunt: & ſuper hoc ieiunare propoſuerunt: licet iuſta paſſi eſſent: eo q; in lege peccauerint: tunc ſexcentos qui fugerant euocant legationibus. Erant enī ſuper quādam petram quæ ſuas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem proueniſſe: ſed etiam ſibi cognatis peuntibus ingemiſcentes: ſuadebant eis ut patiēter ferrēt: & ad illorū cētū cōcurrerēt: ne oīno q̄tum ad ſe beniamitarū tribū exterminari decernerent: dicebantq; eis. Concedimus uobis terrā & p̄dā quātūcunq; tollere potueritis: illi uero his cōtra ſe dei decreto geſtis: quādo in ſua iniqtate ſciētes pugnauerāt ad alias cōtra tribū primā obediētes uocātibus aduenerunt. Iſrahelite uero uxores eis quadringentas uirgines iabitidas dederunt: & deducētis reliquis cogitabant: quō & illi haberent uxores ut filios pcrearēt: cū utiq; iuraſſent ante bellū: ut ſuas filias nulli bēiamite cōiungerēt. Et alii quidē ſuadebāt illud iuſiurādū nō debere ſeruari: qđ p iram nō uoluntate nec iudicio pueniſſet: nihilq; foret deo moleſtū: ſi tribū pituram ſaluare poſſent: adiiciētes piuriū nō quādo neceſſitate fit eē peſſimū: ſed quādo fuerit malignitate commiſſū. Cūq; ſenio res piurii nomē ualde metuerēt: qdā ait. Hoc cōſilio & iſti uxores habebūt: & religio iuriſiurandi ſeruabit̄. Ter in āno in Sylo ad mercimoniū fit cōuētus: ſequúturq; mulieres & uirgies. Sinant̄ ergo bēiamite ut raptu ducāt uxores q̄ſcūq; potuerit: nobis neq; iuitātibus: neq; phibētibus. Et q̄

patres eoꝝ ꝗſi fuerit uindictaꝫ popoſcerint: dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiam nõ habuerũt filiaꝝ. Oportet enĩ beniamitas irã euadere: qua iã circa eos uſi ſumus imẽſa. His itaq; conſentientes decreuerunt beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate: illi quidem .cc. uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & loca: in quibus ſe latere credebant poſiti: inſidiabantur uirginibus uenientibus. Ille autem cum luſu: nihilq; metuentes ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgentes tenuere diſperſas eo modo ducentes uxores: & ad opera ſe terræ dederunt ſtudentes ut ad ſecundam fœlicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin cum pene tota periſſet: iſrahelitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repente: & opulẽtiæ magnitudine: aliiſq; ditata rebus eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcitur.

Quõ poſt hãc afflictionẽ iſrahelite rurſus impie agẽtes: opprrimuntur a chananeis: & a curſato rege aſſyrioꝝ cui ſeruierũt annis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt p zenizẽ beli filiũ: principante annis quadraginta: qui apud finicas dicitur iudex.

CAPI. .IIII.

Orum uero ſimilia etiam tribum dan ex huiuſmodi cauſa contigit ſuſtinere. Cũ iſrahelite bellorum iam ſtudium reliquiſſent: & ad opera ſe terræ dediſſent: chananei contẽnentes eos: nec aliquid ſe ab eis pati credentes: ſuum collegerunt exercitũ: firmam habentes ſpem: quaſi hæbreos affligerẽt. & decetero ciuitates licenter ihabitarẽt: curruſq; faciebãt: & exercebant armis: & urbes adinuicem ſibi cõſentiebãt. Et de tribu quidẽ iuda aſcalonã ciuitatẽ: & accaron abſtulerunt: & alias multas in cãpeſtribus cõſtitutas: & ipſos danitas in mõtana fugere cõpulerũt: nec paululũ eis locum in cãpeſtribus relinquẽtes. Et dũ illi nec ad belladũ eſſent ydonei: nec terrã ſibi iã ſufficiẽtẽ haberẽt: miſerũt de ſuis .v. uiros ad loca mediterranea: qui terrã inſpicerẽt: in qua habitare decetero potuiſſẽt. Illi autẽ nõ procul a monte libano: & iuxta iordanis fontes circa maximum campum ſi dominus ciuitatis uiam triũ dierũ perãbulantes cõtemplãteſq; terram bonam & nimis uberrimã ſignificauerunt eis. Quo cum exercitu procedẽtes: edificauerũt illic urbẽ dan cognominatam ab uno filiorum Iacob: ex quo & ipſa tribus appellata uidebatur. Iſrahelitis autem & cum iam eſſent in labore difficiles: & in diuinitatis cultu deficerent: aduerſa proueniebant. Nam dum fuiſſent a ſua conuerſatione tranſgreſſi: ferebantur ad libidinem: ut pro ſua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus chananeis: malis omnibus implerentur. Iratus eſt igitur eis deus: & fœlicitatem quã innumeris laboribus acquiſierant propter epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidem contra eos agente cuſarto rege aſſyriorum: multi pugnantes perierunt: & obſeſſi forſitan capti ſunt: quidam uero propter timorem ſponte ſe illi contradiderunt: & maiora quam poſſent tributa impoſita ſibimet exſoluebãt: & diuerſas iniurias perferebant per annos .viii. poſt quos hoc modo liberati ſunt. Zenes quidam de tribu iuda uir induſtrius: prudentiaq; fortiſſimus reſponſo ſibi dato ne deſpiceret hæbreos in neceſſitate huiuſmodi conſtitutos: ſed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret paucos quoſdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens ſibi quibus tunc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet: aut quos ſpes confidentiæ nimis acueret primum quidem cuſarti caſtra dirupit. Cunq; plurimi hæbreorum ad certamẽ accederent: eo q; bene eis prior confidentia proceſſiſſet: cum aſſyriis congreſſi ſunt: eoſq; ualde perſecuti: eufratẽ traſmeare coegerunt. Zenes autem cum ipſo fortitudinis opere præbuiſſet effectũ principatus accepit honorẽ: ut populum iudicaret: in quo ſcilicet .xl. annis conuerſatus eſt.

Quõ rurſus populus noſter annis .x. & octo ſeruierunt moabitis: & a quodam aoth noie ſeruitute priuatus ſit: eo principatum annis .lxxx. tenente.

CAPI. .V.

Oc autem moriente: denuo res iſrahelitarum ſine principe uexabantur. Et dum honorem deo non referrẽt: nec legibus obedirent: magis ac magis afflictionibus ſubiciebantur: ita ut eglon rex moabitarum deſpiciens in honeſtam conuerſationem eorum: bellum eis inferre præſumeret: & multis eos prælis obtineret ac ſubderet: & omnem poteſtatem eorum prorſus humiliaret: eoſq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituens autem ſibimet regnum in hiericho nihil mali reliquit: quod populo non impoſuit: eoſq; ad inopiam perduxit annis octo & decem. Miſertus autem & deus in his quæ patiebantur: & eorum ſupplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomie aoth: de tribu beniamin: ex patre Gera: audaciaq; fortiſſimus: & corpore ad opera exercenda robuſtus: in læua manu maximam fortitudinem habens: cum in hiericho habitaret: eglon regi factus eſt notus muneribus eum placans: ita ut per hæc etiam cæteris qui erãt circa regem carus exiſteret. Aliquãdo aũt cũ duobus famulis munera regi ferens: latenter gladio in dextro femore ligato: introibat ad eũ. Erat autẽ eſtatis tẽpus. Cũq; iam dies medius eẽt: regiæ quieſcebãt cuſtodiæ: pp eſtũ cũctis ad prãdia recedẽtibus. Cum ergo iuuẽculus eglon munera ꝓbuiſſet: commoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno: eius ſecretũ petiit. Aderant autem ſoli famuli regis. Cũq; rex famulos abire iuſſiſſet: & cum aoth loqueretur: & ſederet ſuper ſolium ſuum: & aoth terror ingreſſus fuiſſet: nec eũ fortiſſime percutere ualeret: relaturũ ſe ei ex dei precepto ſomnium dixit. Cũ ergo ille lætus pro ſomnii recitatiõe de ſolio ſurrexiſſet: aoth eũ in corde percuſſit: & gladiũ derelinquẽs egreſſus eſt clauſam ianuam derelinquens. Miniſtri uero quieſcebant: credentes regem in ſoporẽ

cõuersũ.Aoth uero ierichuntis latenter hoc indicans:exortabat eos ut suã defenderẽt libertatem. At illi gratissime hoc audientes tubis utebantur : mos enim est patrius his populum conuocari Ministri itaq; eglon diu quæ ei contingerant ignorantes : cum iam adue ſpaſceret:metuentes ne quid ei inopinabiliter accidisset:in eius cubiculum sunt ingressi:eũq; mortuum comperientes:in stuporem conuersi sunt:& anteq̃ sua castra colligerent:israhelitarum sup eos irruit multitudo.Et alii quidem repente perempti sunt:alii in fugam uersi:tanq̃ in terra moabitida liberandi:Erãt aũt peremptoꝝ ultra.x.milia.Viri israhelite uero præoccupantes iordanis transitum:eorum multos interfecerunt:& nullus eorum manus euasit.Et hæbrei quidẽ hoc modo ab istoꝝ seruitute priuati sunt.Aoth uero ob hanc causam principatu honoratus a plebe:defunctus est:dum hanc potestatẽ.lxxx.tenuisset annis uirtutiq; etiam pter hanc causã maxima laude dignus existẽs.Et post hunc Sanagar filius anath electus ad principatum:primo anno uitam expleuit.

Quõ chananeis eos in seruitutẽ redigẽtibus p annos.xx.liberati sunt per barachum & deborã: qui eorum principes fuerunt. CAPI. VI.

AGitur israhelite calamitates quas passi fuerãt:nõ colẽdo deum:nec legibus eius obediẽdo:correptionem non assignantes deoꝝ anteq̃ a moabitarum seruitio respirarent:a rege chananeoꝝ labin nomĩe subiugati sunt.Hic aũt ortus qdẽ uidebatur de ciuitate Aferoth:quæ posita est super paludem samachonitidẽ:habebatq; armatorum.ccc.milia equitum.x.milia:& curruum tria milia possidebat.In hac itaq; militia dux erat Sysara:apud regem honore primus.Qui ueniens ad israhelitas:uehemẽter eos afflixit : ita ut tributa eis ponneret.Quæ xx.quidem annis soluere passi sunt:cum nec ipsi per infœlicitatẽ suam resipiscerent: & deus maiore tempore eos domare uellet:ppter eoꝝ iniurias & ingratitudines nimis iniustas.Decetero aũt tẽperãtes a malis suis:& agnoscẽtes has calamitates sibi pro legum cõtemptu uenisse:quãdam prophetissam nomine.Debboram:quod nomen hæbraica lingua significat apim:rogauerunt ut deprecaretur deum:quatenus misericordiã haberet eoꝝ:ne despiceret eos a chananeis oppressos. Deus aũt annuit eoꝝ saluti:& ducẽ elegit de tribu neptalim Barach:quod nomen choruscationem hæbrea lingua significat.Euocans igitur cum debbora:iussit eligere iuuenũ.x.milia:& ad hostes procedere:præsumebat enim prædicẽte deo & uictoriam promittente. Cunq; barach dixisset:non se exercitum fore ducturum: nisi & illa quoq; una procederet:irata dixit.Tu quidem cedis mulieri dignitatem quã deus tibi contulit:ego uero non refutabo.Et congregantes.x.milia uiros castrametati sunt apud thabor montem.Quibus sysara rege præcipiente obuiam uenit: & non procul ab eis castra fixit.Israhelite uero & barach obstupescẽtes multitudinẽ hostium:eũ de fuga iam cogitarent:debbora retinebat eos:& ipsa die dimicare ꝑcipiebat uictoresq; eos deo auxiliante pollicebatur .Congressis ergo atq; permixtis:eis ym ber magnus influxit.Et quia nimia simul & grãdo & pluuia in faciem chananeorum uersa : & uentus eorum aspectibus imminebat:ita obcecati sunt:ut arcus eorum & fundibule inutiles fierent:& armati propter frigus uti gladiis non ualerẽt: israhelitas uero tempestas immissa:cum eis post terga esset:minus nocebat.Qui auxilio dei sumebant ualde fiduciam:& hostes in medium circundantes:multos eorum interfecerunt.Et alii quidẽ ab israhelitis extincti sunt:alii uero excussi propriis ceciderunt:ita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerentur.Sysara uero exiliens de curru cum uideret fugam exercitus sui factam: fugiens uenit ad quandam mulierem cenidearum:nomine Ialis.Quem rogantem ut celaret eum susceptit:& petenti potum dedit lactis.Erat enim fatigatus, Et cũ nimie bibisset:conuersus in sõnium est.illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immisit:& cum malleo percussũ ad terrã usq; deposuit:& hominibus barach post paululum uenientibus eum ostendit terra confossum. Sic ergo uictoria constitit secundum ea quæ a debbora dicta sunt:ut per mulierem hic triumphus accideret.Barach autem agens exercitum super assur & obuiam uenientem interemit iabin:& cadẽte principe ciuitatem usq; ad fundamenta deiiciens princeps fuit per.xl.annos hæbreorum.

Quõ pugnãtes amalechite cõtra israhelitas uicerũt eorũq; puinciã afflixerũt annis septẽ quos liberauit dominus p gedeon:qui sup populũ fuit annis quadraginta.. CAPI .VII.

EOdem tempore moriente Barach & debbora madianite rogantes amalechitas & arabes castrametati sũt super israhelitas: & congressos sibimet uiros pugnantes interemerunt:eosq; manibus alligantes cuncta deprædabantur. Hoc autem facientibus illis per annos.vii.israhelitarum populus per montana collectus est:& campestra dereliquit:foueas quasdam & speluncas facientes ut fugientes ab illis potuissent quodammodo liberari.Nam madianite estatis tempore agẽtes exercitum:per hyemem israhelitas colere terram permittebant: ut laborantes comprimere facillime possent.Erat igit fames:& ciborum maxima difficultas.Tũc ergo cõuersi ad deũ ꝑcibus hæbrei:ut eos eripet exorabant.Gedeõ aũt iasi filius de tribu manasse paucos manipulos spicarum ferens:latẽter eos terebat in torcular:cum metueret hoc publice in area facere propter hostes.Tunc uisio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eum fœlicem & eare deo:hocq; esse maximum eius ꝓpiationis indicium:eo q tunc uteretur proprio torculari.Cũq; præciperet eum fiduciam habere & festinare:quatenus defenderet libertatem:ille hoc impossibile

ebat:quãdo tribus ex qua eſſet multitudine priuaretur:& puer eſſet ad tantæ rerum opus infirmior. Deus aũt quod deerat ſe impletuꝝ eſſe dicebat:eoq; ducet iſrahelitis ſe uictoriam præbiturum. Et cum hoc gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet: creditũq; fuiſſet ei:ac repente ad certamina decem milia uirorum uideretur præparatus exercitus aſtitit gedeon per ſomniũ deus imbecillem naturam hominum ſibi placere declarauit: & quæ eſſet fortitudine præcipua refutauit:ut victoriam non ſibi:ſed deo proprie reputarent: tanq; ſi multo hoc dignoq; gereretur exercitu:& crederent:quia eius auxilio uictoriæ opus fuiſſet impletum:præcepitq; ut circa medium diem in ſolis ardore ad fluuiũ faceret uenire exercitum:eoſq; qui inclinati biberent magnanimos eſtimaret:qui uero cum feſtinatione turbatam biberent aquã:eos crederet hoſtiũ formidine detineri. Et cum gedeon ſecundum dei iuſſionem hoc adimpleſſet:trecenti uiri reperti ſunt:qui aquã manibus cum timore & tuba lamberent:dixitq; deus:ut iſtos duces hoſtes adiret. Poſuerunt itaq; caſtra ſuper iordanem die altera tranſituri. Et cum gedeon cum timore conſiſteret quomodo ei p̃dictum fuerat:ut nocte hoſtes inuaderet:uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit:ut ſumẽs unum militem iuxta tabernacula madianitarum accederet:ab eis conſilium belli confidentiamq; ſumpturus. Obediens autem & ſumens proprium famulum nomine phara:accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuẽculum aliquem ſuo commilitoni ſomnium recitãtem ita ut gedeon audiret. Erat enim huiuſmodi uiſio:quam dicebat:quaſi uidiſſet panem ordeaceum:qui pro uilitate ſua icomeſtimabilis eſſet hominibus:per exercitum reuolutum regis appꝫhendiſſe tabernaculum necnon & cætera deieciſſe. Ille ergo uiſionem iteritum exercitus ſignificare pronunciauit:dicens inde etiam hoc uideretur ei:omne inquit ſemen quod uocatur ordeatiũ conſtat eſſe uiliſſimum:& inter omnem populum iſrahelite uidentur abiecti uelut genus ordei & apud iſrahelitas nunc Gedeon exultat & eius exercitus. Quod uero panem te uidere dixiſti:qui tabernacula noſtra uaſtauit:metuo ne deus contra nos gedeon uictoriam condonet. Gedeon autem ſomnium audiens ſpem magnã habuit pariter & fiduciam:iuſſitq; ſuos armaris narrans eis etiam hoſtium uiſionem. illi uero in his quæ dicta fuerant præparati ſunt:& circa primã uigiliã gedeon ſuum ducebat exercitum tripartite diuiſum: portabantq; cũcti uacuas pharetras & lampades ardentes:quatenus grauis hoſtibus uideretur inuaſio: & in dextra manu cornua ferebant: quibus pro tubis utebãtur. Multum itaq; locum hoſtium tenebat exercitus:habebãtq; multitudinem camelorum:& ſecundum gentium moré paſcentes in uno circuitu erant omnes. Hæbreis aũt prædictum fuerat:ut dum ueniſſent circa hoſtiũ caſtra:ſigno dato tubis canerent:pharetraſq; concutientes cum lampadibus impetũ facerent iubilantes:q; uictoriã deus gedeon conferret. Quod cũ feciſſet:ſubpor cõprehendit homines adhuc dormientes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita ꝓceperat:ſuntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus: plurimi uero a ſemetipſis:eo q; linguis propriis diſcordarẽt. Nam dum fuiſſent in turbam redacti:unuſquiſq; perimebat proximũ:duna eum crederet inimicum:& facta eſt magna cædes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad iſrahelitas peruenientes cuncti ſimul armati ſunt perſequẽtes hoſtes:& cõprehenderũt eos in quadam ualle ſcopulis ualde circũdata:quã tranſire non poſſent:& circunſtantes occiderunt omnes:duoſq; ſimul reges oreb & zeb. Reliqui uero duces relictos milites colligentes: qui erant quaſi .viii. &.x. milia:caſtrametati ſunt multo procul ab iſrahelitis. Gedeon aũt labore non feſſus:ſed perſequens cum omni exercitu:eiſq; congrediens fortes uniuerſos funditus interemit:& reliquos duces zebin & zarnon appꝫhendens captiuos duxit. Mortui ſunt aũt in ea pugna madianitæ & arabum qui eis ſolatia præbuerunt quaſi centum uiginti milia:multaq; præda auri & argẽti & ueſtiũ & camelorum: & ſubiugalium hæbraice tunc eſt collata uictoriæ. Gedeon aũt uadens in effré propriam regionẽ:occidit quoſq; madianitæ reges. Tribus aũt effrem ex qua erat gedeon eum grauiter ferret:q; cum ea maxime dimicaſſet:exercitũ ſuper eum feſtinabat inducere:quia eis non indicaſſet quando hoſtes inuaſerat. Gedeon uero cum eſſet humilis animo & omni uirtute ſũmus: dicebat non ſe auctoritatis ſuæ conſilio præter eos contra hoſtes:ſed deo iubente pugnaſſe: uictoriã uero non minus eorum q; ſui laboris eſſe fatebatur. His ergo ſermonibus eorum mitigans iram:plus hæbreis profuit q; hoſtium præda:eoſq; a præcipicio interſtinæ ſeditionis eripuit. Iniuriæ tamen huius poenam illa tribus excepit:quam ſcilicet oportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; principatum ponere uolens: coactus retinuit illum annis iugiter .xl. populi iura diſponens:& diuerſis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; diuiſſet:fidiſſime omnia ſeruabantur. Qui cum ſenex defunctus fuiſſet:in effrem regione ſepultus eſt.

Quõ abimelech filius gedeonis ex cõcubina mortuo patre arripuit principatũ:interfectis cũctis fratribus ſuis excepto uno:& de poena quã exſoluit p fraterna cæde. CAPI VIII.

IS habuit quidem filios liberos. lxx. plures enim habebat uxores:unũ aũt filium habuit ex cõcubina droma noïe abimelech:qui poſt mortem patris pgens in ſyché ad cognatos ſuæ matris unde fuerat orta:& ſumẽs ab eis pecunias:quoniã iniquitatũ magnitudine uidebatur inſignis:cum eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt:& oẽs fratres occidit abſq; ſolo ioatha. Hic enĩ fugæ beneficio eſt liberatus. Abimelech aũt aſſũpta tyrannide:dominũ

ſe ꝑ legitimis filiis in his q̄ uellet facere declarauit:qđ uehemēter iuſticia ꝑſulibus erat acerbum. Igitur dū quodā tpe publica in ſyche feſtiuitas eſſet:cūctaq; illic multitudo cōſiſteret:frater eius ioathā qué fugiſſe ꝑdiſſimus:aſcendens in monté garizim qui ſicimoꝝ ſupeminet ciuitati:clamauit:& multitudine prebéte ſilētiū præcatur ut qđ diceret libenter audirét:factoq; ſilētio dixit: q arbores facto ſui cōcilio:hūana uoce petiſſét ſicū:ut ſupra eas regnaret. Qua denegāte:eo q honore fructus ꝓprii frueret:nec alium q̄rere deberet extraneum:arbores rurſum cogitationé regni nō reliquerūt:uiſumq; eis eſt ut honoré uiti ꝑberét. Sed & uitis electa hiſdé uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnū.Hoc ipſū facientibus & oliuis:ramnus quā arbores petierant ut regnū ſumeret ſup eas:hoc enī genus eſt inter ligna quod habet igné ꝓferendi naturā:ꝓmiſit ſe regnū ſuſcipére & ſegniter impare:ita tamé ut ſub eius umbra requieſceret.Si uero ei cōtraria foret:eius igne cōcremarent.Hoc aūt iquit nō riſus cā dico:ſed quō multoꝝ bonoꝝ experti gedeonis ea quæ nūc gerunt deſpiciunt:uidétes abimelech principé hi qui meos cū eo fratres interemerūt:cū utiq; nihil ab igne differat.Cūq; talia dixiſſet abſceſſit:& habitabat latenter in montibus annis tribus:timens abimelech.Hinc poſt nō multū tpus:ſycimite pœnitētiam agentes ꝑ nece filiorum gedeon: expulerunt ab urbe abimelech pariter & a tribu.Ille ergo cogitabat affligere ciuitatem. Tempore aūt ſupueniente uidemiæ:metuebant colligere fructū:ne quid eis abimelech faceret mali.Veniente uero ad eos quodā pricipe:gaal noie:cū armatis cognatis ſuis:ſycimite querūt ſibi ab eo preberi munitioné:donec uindemias cōgregarét.Quo eoꝝ faciéte petitioné:ꝓcedebāt ad opus ſuum & cū eis gaal ſuos ducebat armatos.Cūq; fructus fuiſſet cum ſecuritate collectus:& per ſingulos choros abimelech aperte iā ꝑſumerent blaſphemare:ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatem apprehendentes:multos abimelech latenter interfeciſſent:zebul quidam princeps ſychemitaꝝ:cū eſſet extraneus abimelech eis quibus populum gaal exacuebat:abimelech miſſis nūciis indicauit: & monuit ut inſidias poneret ante urbé ſeq; ſuaſuꝝ gaal ut egrediret de ciuitate:quo facto:irruere ſup eū deberet abimelech & agere:ut in eo ſe defenderet:& deiceps populi ſibi amicicias copularet.Cūq; abimelech in inſidiis reſediſſet:& gaal īcaute moraretur in ſuburbano: & cū eo zebul uidens paulatim ordinatos accedere gaal:ad zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos. Quo reſpondente umbraculū eſſe petraꝝ:cū magis appropiquaret:uerius hoc aſpectu conſiderans:nō umbrarū eſſe:ſed uirorum dixit inſidias.Reſpōdit ad eū zebul.Nonne tu maliciā abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudiné nō oſtendis:& cū eo pugnā cōgrederis? Gaal ergo turbatus cōgreſſus eſt cū abimelech:& ceciderunt equitū aliqui de eis armatis: ipſe uero fugit in ciuitatē ut alios euocaret.Et denuo zebul egit:ut gaal expelleretur ex urbe:accuſans eum quaſi cōtra milites abimelech melior extitiſſet.Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uindemiā denuo ſychemitas:loca circa urbé inſidiis occupauit.Quibus ꝓcedentibus:iā quidé ps exercitus apprehendit portas:ut ciuibus auferret ingreſſum:alii uero diſpſos interemerūt:& ubiq; cædes effecta eſt:& ciuitaté ad fundamentū uſq; ſubuertens:ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminans:uictor abſceſſit. Oēs itaq; ſychemite hoc modo perempti ſunt.Quicunq; uero ꝑ puinciā diſpſi pericula fugierunt:ſup quādā petrā munitiſſimā cōgregati morabant.Cūq; eā murare niterent uolūtaté eoꝝ abimelech prenoſcens: ſuper eos cum exercitu uenit: collectiſq; de ſilua lignis:iuſſit ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus. Velociter autem ſaxo circundato lignis ſubiectus eſt ignis:& flamma ſurgente:nullus ex eo ſaxo defugit,: ſed una cum uxoribus & filiis ſunt extincti:uiri quidem circa mille & quingentos. Reliquā uero omné multitudinem ſychemitarum:huiuſmodi calamitas iteremit. Quibus hæc afflictio nata eſt:eo q ſuper uirum ſibimet utilé:eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech autem iſrahelitas malis ſycimorum perterrens:præſumebat etiam maiora tentare: & nequaq̄ uiolentiæ ſuæ modum imponere donec perderet uniuerſos. Veniebat ergo ad thebes & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit.Cunq; eſſet in ea maxima turris:in qua uniuerſi confugerant:obſidere hanc uolens:dum proxime ueniſſet ad murum ſumens mulier quædam fragmentū mole caput eius repente percuſſit.Qui dum cecidiſſet ſauciusarmigerum rogauit:ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur.Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autē huiuſmodi pœna ꝑ fraterna morte:& his quæ i ſychemitas præſumpſiſſe probabat exſoluit. Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationem ioathan uidetur impleta.Exercitus uero qui cum abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad propria.

Quō iſrahelite relinquētes legem dei opprimunt ab ammonitis:quos liberauit dominus ꝑ iepte galaaditem qui tenuit principatum per ſex annos. CAPI. XI.

ISrahelitarum principatum poſt eum iamer alias iair galatinus ex tribu manaſſe ꝓcepit: uir & in aliis fœlix:& filios bonos habens.xxx.numero:& in equitatu preclaros & principatum ciuitatum galadinarum habentes.Hic duo &.xx.annis obtinens principatum: ſenex defunctus eſt:& ſepulturam in gamon galadinorum ciuitate promeruit.Res eqdem hæbreorum ad inhoneſtam uitam:& iniuriam dei legumq; ferebantur.Quos ammonite deſpicientes & paleſtini: cum magno exercitu prouinciam deuaſtabant: omnemq; regionem trans iordanem detinentes:reliqua comprimere præſumebant. Hæbrei uero malis afflictiad ſupplica-

tiones dei conuerſi ſunt: & ſacrificia celebrabant: rogantes eum ut placatus eorum precibus ab ira quieſceret. Deus uero placatus: eis ſuũm conceſſit auxilium. Interea ammonitis caſtrametantibus ī terra galadinorum: prouinciales occurrerunt ad montem ẽgentes duce. Erat autem quidam nomine iepte: uir nomine paterno potens ad exercitum diſpenſandum quẽ ſub mercede poſcebant. Ad hanc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret: promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus ſui concederẽt. Ille uero nequaq̃ precibus obediuit: culpans eos quod non ei præbuiſſent auxilium: dum ī iuſticiam perpeſſus aperte fuiſſet a fratribus. Non enim conſanguineus eis erat: ſed peregrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filiis ſuperinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum: deſpicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia galaditica morabatur: & omnes de longe ad ſe uenientes: ſub mercede propria retinebat. Illis uero ſupplicantibus atq; iurantibus: omnem ſe principatum eidem fore prebituros: tandem aliquando conſenſit: & uelociter diligentia rerum habita: in urbe maſphat exercitu conſtituto: legationem miſit ad regem ammonitarum: cauſam eius inuaſionis accuſans. Ille remittens: potius iſrahelitarum accuſabat egreſſum ex ægypto: petebatq; ut ab amorreo recederent: quaſi patrum eius a tempore antiquo fuiſſet. Cui reſpondens iepte ait: q; irrationabiliter pro genito res iſrahelitarum de amorrea culparet: ſed potius eis gratias agere deberet pro ammonitide alias ammanitide terra ſibi conceſſa: quia dum poſſibile fuiſſet ſecundum moyſi iuſſionem ut eam tollerent: iſti eos illic degere permiſiſſent: quam poſt annos trecentos dei auxilio reparauerant: ob quam rem pugnaturum ſe fore dixit. Et hæc quidem effatus: legatos abire dimiſit. Ipſe uero deũ pro uictoria deprecatus: & ſacrificium promittẽs: ut ſi uiuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret īmolaret. Congreſſus copioſe uicit: & occidens hoſtes pſecutus ẽ uſq; ad ammanitã alias ammonitã ciuitatẽ. Et ide digreſſus in ammanitẽ multas uaſtauit urbes: prædamq; collegit: & a ſeruitute domeſticos liberauit: quã decẽ & octo ſuſtinuerant annis. Reuerſus autẽ calamitatẽ incurrit: nullo modo priſce fœlicitati equalem. Nam eius filia unigenita & uirgo: tũc ei primitus cum uenerat occurrit. Qui grauiter ingemiſcens magnitudine tanti doloris afflictus: filiam ſibi obuiã ueniſſe culpabat: quã ſacrificandã deo deuouerat. Quæ tamen in illo caſu non doluit: pro patris uictoria & ciuium libertate moritura. Petit autẽ duos menſes ſibi concedi: ut iuuentutem ſuam cum ciuibus ſuis lamentaretur: & tũc uota perferat. Quo tempore tranſeunte: filiam pater immolauit: nec legitimum faciens holocauſtum: nec deo cãq;: non utiq; deliberans apud animum ſuum: qualis apud cæteros huius facti cauſa uideretur. Igitur cum tribus effrem ſuper eum exercitum niteretur īducere: eo q; bellum ammonitarum alias ammanitarum eis non īdicaſſet: ſed abſq; ipſis uoluiſſet prædam habere & gloriam: hoc ſatiſſaciebat dicens: eo q; primo quidẽ non eos latuiſſet cognatorum oppreſſio: ſed etiam uocati ad auxiliũ non ueniſſent: cum oportuiſſet eos ante preces occurrere. Deinde dicebat q; hoſtibus quidem iniuſte pugnantibus non præſumerent reſiſtere: poſtea uero cognatis inferre bella tentarent: & interminatus eſt: ſi non temperarent a talibus: deo auxiliante ab eis pœnas exigeret. Quibus dũ ſatiſfieri non potuiſſet: ſed contra eum cum exercitu a galatina terra ueniẽtes pugnarent: amplũ eoꝝ dilatuit interitũ: & pſequẽs fugientes: & p̃occupãs exercitu p̃miſſo uada iordanis: pene quadraginta duo milia uiroꝝ occidit. Ipſe uero cũ principatũ tenuiſſet ſex annis defunctus eſt: & ſepultus in ſebaſti patria ſua q̃ eſt in terra galadinæ. Moriẽte uero iepte tenuit principatum abſanis de tribu iuda ciuitatis bethleẽ. Hic filios habuit. lxxxx. maſculus: & reliquas uirgines: quos omnes dimiſit uiuos: filias uiris tradens: & filiis dans uxores. Qui dum nihil geſſit in ſeptem annis ſermone & memoria dignum: in ſenectute defunctus eſt: & ſepulturam in patria ſua p̃meruit. Igitur abſani moriente: neq; his qui poſt eũ decem annis habuit principatum: noie chilon: de tribu zabulon: aliq̃ egit uirtutem precipuã. Poſt hunc abdõ hilonis filius de tribu effraim ciuitate pharathonitoꝝ exiſtens principatũ habuit: qui pro ſola eruditi õe poterat habere memoriã: nullũq; opus p̃p pacẽ rerũq; licentiã nec ipſe claꝝ exercuit. Hic autẽ filios habuit q̃dra ginta: & alios ex eoꝝ ſemine deſcendẽtes. xxx. erantq; ſimul oẽs ſeptuaginta: equis exercitũ. Quos oẽs ſuperſtites derelinquens: ſenectute defunctus eſt: & opinabilẽ in pharathuni p̃meruit ſepulturã. Hoc autẽ mortuo: iſrahelitis paleſtini p̃ualuerũt: ita ut ab his p̃ quadragĩta annos tributa p̃ciperẽt. Aqua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

Prenũciatio natiuitatis ſãſon: & fortitudo eius: & quãtoꝝ maloꝝ auctor fuerit paleſtinis. CA. X.

Vidam manue de tribu dan: inter paucos egregius: & patriæ ſine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam: & quæ iter cẽtum com̃prouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet: grauiter ferens: deum pro cara ſucceſſiõe rogare cœpit: in ſuburbano ſuo in campo maximo frequenter aduenies cum uxore. Erat autem & nimius in uxoris amore: & ob hoc ſine temperatione zelus ipſius. Et quodam tempore cum mulier eſſet ſola: apparuit ei angelus dei pulchro iuueni ſimilis & procero: eiq; maſculum filium futurum dei prouidentia nunciauit: qui foret optimus: & fortitudine precipua clarus a quo creſcẽte paleſtinos cõprimendos aſſeruit: monuitq; ut eius come minime tonderetur: nullum potum niſi aquæ deo præcipiente bibiturus. Et cum hæc dixiſſet: abſceſſit. Illa uero marito uenienti in-

dicauit angeli uisionem: & admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita: ut ille zelotus in eius laudibus obstupesceret: & suspitionem quasi ex eius amore extraneo conceperit. At illa uolens irrationabilem eius tristiciam mitigare: rogauit deum: ut angelum denuo destinaret: quatenus maritus eius eum ispiceret. Et itez p dei gratiã angelus uenit in suburbano illorum: & apparuit mulieri: uiro remoto. Quem rogabat: ut sustineret donec maritum adduceret: promittenteq; alias permittente angelo: manue uocatus uenit. Qui cum uidisset nec tunc a suspitione cessauit: rogauitq; ut quæcunq; uxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cunq; dixisset angelus: sufficere ut nosset illa quæ dixerat: rogabat eum: ut ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato: gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente: q; nihil horũ egeret: nec ob hanc causam futurũ eis filiũ nunciaret: petiit: ut expectaret: quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuisset: postea eo precibus insistente cõcessit: ut aliquid ei donodaret. Tum manue occidẽs hedũ eumq; coquendum uxori prebens: dũ gestũ hoc fuisset: præcepit ut poneret supra saxũ & panes & carnes absq; uasis. Quo facto: uirga quam tenebat angelus tetigit carnes: & igne protinus emicante: carnes cum panibus sunt absumpti. Tunc angelus super fumum quasi in curru eis cælum ascendere uidebatur. Cunq; manue metueret: ne quid ei propter uisionẽ dei ꝓueniret aduersum: eum uxor ut confideret confortabat: & pro sua utilitate deum se uidisse fatebatur. Cum uero cõcepisset: custodiam habuit mandatorum: natumq; appellauerunt samson: quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter: & tam per abstinentiam ciborum: q̃ capilloz remissionem propheta iam futurus agnoscebatur. Hic itaq; ueniens cum parentibus thamna palestinorum ciuitatem: dum celebraretur ibi festiuitas: uirginem prouincialium concupiuit: rogauitq; parentes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus: eo q; esset de aliena gente ꝓgenita: deinq; dicentibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo desponsaret. Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni: & cum esset inermis: tenens eum manibus suffocauit: & in silua iteriore extra uiã iecit. Rursumq; dũ iret ad puellã: inuenit agmẽ apũ: fauũ mellis in leonis illius ore feciſſe: & tollens exide tres fauos mellis cũ donis reliquis quæ portabat: puellæ contradidit. Cũq; thamnite oẽs essent in epulis nuptiarũ: metuentes fortitudinẽ uuenis: triginta circa eũ pubertate præcelsos constituerunt: sermone quidem uelut socios futuros: opere uero custodes: ne qd uellet forte cõmittere cõuiuiorũ sacietate crescente. Cũq; in ludo cõsisterent: qualis solet tali tẽpore ꝓuenire: samson ait. Proponã uobis ꝓbolã: & si solueritis septem diebus ꝓpositam questionem: lineas singulas & stolas totidem ꝓpter honorẽ uestræ sapientiæ: me daturum ꝓcipietis: & cũ hac largitate gloriã quoq; & lucrum sapientiæ possidebitis. Illisq; petentibus ut diceret ait. Qui cuncta uorat: cibũ genuit de semetipso suauẽ: licet ipe nimis sit insuauis. Illis autẽ tres dies questionẽ non ualentibus inuenire: & dicentibus puellæ ut a uiro cognoscẽs eis annunciaret: cui etiã minati sunt incendiũ: nisi hoc studeret implere. Samson puella rogante ut diceret: primũ qdẽ restitit. Cũq; illa nimis insisteret & ad lachrymas peruenisset & indiciũ hoc esse quereretur q; eã samson minus amaret: indicauit ei quẽadmodũ leonem interimeret: & quõ apes in ore eius inueniens: tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidẽ nihil dolosum metuens oĩa declarauit: illa uero sermonẽ hunc petentibus rursus exposuit. Septima uero die cũ tpus eẽt ut ꝓposita exoluerẽt questionem: anteq; sol occũberet conuenientes dixerunt: neq; a leone comprehensis quicq; insuauis esse: neq; dulcius utentibus melle: Quibus samson respondit. Nec quicq; aliud muliere dolosius: quæ uobis idem exposuisset uerbũ. Et illis quidẽ dedit quæcũq; promiserat: facta præda aschalonitarum qui ei per iter occurrerunt: nam & isti palestini sunt. Ille ergo nuptias refutauit: & puella quæ eũ ꝓuocauit ad iracundiã: duxit eius amicũ. Pro qua iniuria exaspatus samson: deliberat ut palestinos oẽs cũ ea affligeret. Cũq; esset tpus estatis & fructus messiũ preparatus apparet: quaerit: cõprehendens trecentas uulpes: & caudis eaz ligans ardentes lampades: dimisit in messes palestinoz: & hoc mõ eoz depopulatus est fructus. Palestini uero scientes esse opus samsõ & causã pro qua talia ꝓpetrasset: miserunt principes in thamna: uxoremq; eius cũ parentibus suis it eremerunt: tanq; qui mali huius auctores existerẽt. Samson aũt cũ multos in palestinorum campestribus occidisset: habitabat in etham: est enim saxum ualde munitũ in tribu iuda. Palestini itaq; cõtra tribũ iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus: iniuste eis inferri suppliciũ ꝓpter delicta samson: dum uicq; tributa ꝓsoluerẽt: dixerunt ut si hoc nollent pati: samson contraderent alligatũ. Qui uolentes euadere: uenerunt ad saxum ubi samson habitabat eũ tribus milibus armatoz: & culpantibus eũ pro his quæ cõtra palestinos uiros egerat: qui posset oi genere hæbreorum calamitates iferre: rogabant ut descenderet: quatenus eum ditioni illoz cõtraderent: poscebãtq; ut hoc sponte ꝓferret. Qui cũ iusiurandum accepisset: eo q; nihil ei plus fieret q̃ ut hostibus traderet: descendens de saxo: semetipsum contribulozq; suoz potestati contradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes: ducebant ut traderent palestinis. Et cum in quendam locũ uenissent qui nũc maxillia nũcupatur: pro fortitudine quæ in samson uidebatur: cũ nomen primitus non haberet: mõ pcul palestinis castrametãtibus & occurrentibus cum gaudio & clamore: tanq; ea quæ cupiebãt desiderabiliter adimplessent: disrumpens uincula samson: & arripiens asini maxillam quæ in præsenti iacebat: in

ista robustus significat, pro cuius ma me dictus

nestio sãsonis

hoſtes inuectus eſt:& percutiens eos cũ maxilla quaſi mille quidem peremit:alios uero turbatos in fugã uertit.Samſon igitur pluſq; oportebat exultans: non dei coopatiõe credebat hoc factum: ſed ſuis uirtutibus aſcribebat:eo q; p maxillam alii quidẽ hoſtium ceciderunt:alii uero in fugam ſunt uerſi.Quẽ dum ſitis fortiſſima tenuiſſet:conſiderans q; nihil eſt uirtus hũana:dei cuncta eſſe teſtatus:rogabat ne ꝓpter hoc iraſcens eũ traderet inimicis:ſed ut potius illi auxiliũ in neceſſitate cõferret:& a malis eriperet.Cuius precibus miſertus deus:fontẽ circa quãdã petrã de aſini maxilla ſuauẽ copioſumq; ꝓduxit.Inde ſamſon ipſum locũ uocauit maxilla:& hactenus hoc noie nuncupatur.Poſt hanc pugnã ſamſon decipiẽs paleſtinos uenit in gazam:& in quodã diuerſorio morabat.Agnoſcentes ergo gazæ pricipes eius præſentiã fecerũt iſidias ante portã:ut egrediens non lateret.Samſon uero dũ hoc cognouiſſet circa mediã noctẽ ſurgens: arripuit portas:ipſaſq; ſim ul clauſuras & uectes:& alia eoꝝ ligna ſup humeꝝ tollẽs: ea ſup montẽ hebrõ deferrens collocauit. His itaq; geſtis:tráſcẽdebat iã leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̃bat.mores imitando peregrinoꝝ: qđ ei ĩitiũ mali fuit.Concupiſcẽs eni mulierẽ meretricẽ noie:dalilã:apud paleſtinos habitãte:cum ea degebat.Vnde tũc iudices paleſtinoꝝ uenientes ad eam: ꝓmiſſionibus aſtrinxerũt:ut a ſamſon diſceret:quæ cã fortitudinis eius eſſet:p quã uinci nõ poſſet. Illa uero dũ circa potũ & huiuſmodi conſuetudine eſſet conſtituta:& miraret eius actus:arcius agebat:ut agnoſceret:quẽadmodũ tanta uirtute precelleret.Samſon autem dum adhuc ſapientia fortis eſſet:fallebat eam dicẽs. Si ſeptem uinearum palmitibus:qui adhuc flecti poſſunt:uinctus fuero:cunctis infirmior ero.Illa ergo tunc quidem tacuit: poſtea uero indicans principibus paleſtinis:celebat aliquos militum intra domũ: & dormientem hæbreum artiſſime palmitibus alligauit: deinde excitans: dixit inſiſtere aliquos ſuper eum. Ille ruptis palmitibus tanq̃ contra inimicos nitebatur inſurgere. Tunc mulier eo ſibi loquente grauiter ſe ferre dicebat:ſi propter incredulitatem fauoris ſui & tanq̃ non celature quod ei proderet:nollet edicere ueritatem. Cunq; rogantem rurſus falleret dicens: ſeptem ſi funibus eſſet alligatus:perderet fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens:nihil geſſiſſet: tertio alligari comas ſuas dixit. Cum uero neq; hoc uerax inuenitur:nimium ſupplicanti:ad ultimum cum iam ei calamitas imminere:uolens præſtare dalilæ ait. Mei deus curam habet:& eius prouidentia natus:hanc nutrio comam:iubente deo ne tondear:mea ſiquidem fortitudo in huius augmento eſt. Hoc illa cognoſcens:abraſis crinibus eius:eum tradidit paleſtinis:cum iam non ualeret ab eorum ſe inuaſione defendere.Qui auferentes eis oculos:ligatum circunduci undiq; fecerunt.Procedente uero tempore:coma ſamſon creuit:& dũ eſſet feſtiuitas publica:paleſtini principes atq; nobiles cum epularentur ſimul in ſanctũ [illegible] ꝓducꝰ eſt ibi ſamſõ ad conuiuium:ut ei omnes illuderent.Ille crudelius hoc arbitratus: eo q; ad iniurias deferidere ſe nequiuerit: puero ducenti ſe perſuaſit:ut diceret eo q; poſt laborem requieſcere opus haberet: & eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenieſſet: commouit eas:ſimulq; cuncta deſtruxit: ſubuerſiſq; cum fano columnis tria milia hominum ſunt extincta:inter quos & ſamſon una defũctus eſt:cum tenuiſſet principatum iſrahelitarum annis.xx.Dignum eſt igitur laudare uirtutẽ:& fortitudinem:& magnanimitatem huius uiri etiam circa mortem:& iram quam uſq; ad finẽ ſui contra hoſtes exercuit.Nam quod a muliere captus eſt:humanæ naturæ oportet aſcribi: quæ eſt ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronam memorabilia neceſſe eſt habere preconia. Cuius cognati ſumentes corpus ſepelierunt in ſaraſa regione cum cognatis eius.

Poſt morte ſamſon præfuit iſrahelitis beli ſacerdos:& de noemi uxore elimelech:ſeu de ruth moabi tide:quã duxit uxorem boos:pater obed patris ieſſe:patris Dauid. CAPI. .XI.

POſt morte ſamſon:præfuit iſrahelitis ſacerdos hæli.Sub hoc prouinciã eoꝝ appræhendẽte fame:elimelech quidã de betheleẽ ciuitate tribus iudæ famẽ ferre nõ ualẽs:uxorẽ ſuã noemi:& filios ex ea natos:celliõ & malliõ ſumẽs:migrauit iterrã moabitaꝝ.Dũq; ei cũcta bene ꝓcederẽt:filii ſui moabitidas duxere uxores:celliõ qdẽ orfã:maliõ autem ruth.Tráſactus aũt annis.x.&.viii.elimelech & filii eius in breui defũcti ſũt. Noemi amare ferens qđ ei ꝓuenerat:& deſolationẽ caroꝝ non ſuſtinens filioꝝ propter quos & de patria ſua uidebatur egreſſa:rurſus reuertebaẽ ad iudeã.Audierat eni q; iam ꝓſpa de ipſa regione nunciarentur.Cuius nurus deſeri ab ea nõ tolerabãt:ſed nec ipſa refutando eas ſecũ ꝓficiſci poterat euitare.Et cũ inſiſterent:optans fœliciores nuptias eis:quã quibus fuerant iam priuate:& filios:aliaq; bona cõferri: eas illic remanere poſcebat:nec cũ ea debere ꝓficiſci:in rebus in cæteris & terrã ꝓpriã deſerentes. Er orfa quidẽ manſit.Ruth aũt cũ ei a ſe recedere ꝓſuadere non potuiſſet:ſociam ſibi duxit:in oẽ quicquid emergeret.Veniẽte itaq; ruth cũ ſocru in betheleem:boos elimelech cognatus ſuſcepit eas.Et cum noemi noie ſuo uocarent:ait illa.Iuſtius marame uocate. Significat enim lingua hæbraica noemi:quidẽ fœlicitatẽ:mara doloré.Ruth interea tempore meſſis egreſſa eſt permittente ſocru:poſt metẽtes ſpicas colligere:ut alimentũ haberent:uenitq; in agrum boos. Veniens autem poſt paululũ boos:uidẽſq; puellã:de ea agrimat ſuum prepoſitum requirebat.Ille uero dũ iam ab ea primitus agnouiſſet:domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoria mariti ſibimet copulari gratias agens:& ei experimentum rerũ bonarꝝ exoptans:ſpicas quidẽ eã colligere noluit:

ſed metere qcqd poſſet ſibi portare pmiſit:p̄cipiēs uillico ut nihil eā tollere ꝓhiberet: prandiūq; & potū ei p̄buit:dū meſſores hora cōpetēti comederēt.Ruth aūt tollēs ab eo alpheta ſocrui conſeruauit:& ueſpe cū ſpicis ad eā uenit.Seruauerat aūt ei noemi ptes ciboꝝ:quos ei uicini p̄buerāt. Narrauitq; & ruth ea q̄ illi dixerat boos.Cūq; illa idicaſſet q̄ cognatus eēt : & pp pietatē ei ſuam prouidētiā exhiberet:rurſus ſequētibus diebus egreſſa ē ad colligēdas ſpicas cū ancillis boos.Veniēs aūt nō poſt multos dies boos:cū iā eēt meſſis ordearia maturata : ad areā ꝓpriā ibi dormiebat.Hoc cū audiſſet noemi : cogitabat quēadmodū cū eo ruth collocare poſſet. Iudicabat autem utile:ſi boos ruth haberet uxorē:aitq; puellæ ut circa pedes eius clā dormiret.Illa ergo dū nephas eē iudicaret:ut ſocrus ſuæ iuſſiōi reſiſteret:feſtinās ad areā:tūc qdē latuit boos ꝓfundiſſime dormiētē.Excitatus uero circa mediā noctē:reqrebat q̄ eēt.Illa ſuū nomē dicēte:& petēte ut tanq̄ dominus eā cubare pmitteret:tūc eqdē qeuit.Diluculo uero anteq̄ ad opus ſamuli mouerent:excitans eā iuſſit ut tollens ordei quantū poſſet:properaret ad ſocrum anteq̄ ibi dormiſſe uideretur ab aliquibus:dicens caſtitatē in talibus derogationibus eſſe ſeruandā:& maxīe quādo nihil perpetratur aduerſum.De reliquis uero ſic ait.Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorem:& ſi uoluerit neceſſarie ſequeris illū quo te repudiante cōiugē:te ego ſecundum leges habebo. Hæc illa ſocrui referēte:ſecuritas eas tenuit:ſpem habētes q̄ pro eis boos decetero cogitaret. Ille ergo iam media die ueniens in ciuitatē:& ſeniores colligēs:mittens etiam uocauit ruth atq; cognatum. Quo ueniente:elimelech inquit:& filioꝝ eius hereditatem tenes.Illo confitente hanc ſibi proximitatis lege competere : boos ait. Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam : ſed ut ſecundum eas uniuerſa facias.Mallionis enim uxor hic uenit:& ſi uis partem agri obtinere: oportet te & uxorem eius ſecundum leges accipere.At ille boos & hereditatem & uxorem ceſſit. cum & ipſe cognatus eſſet defuncti:qui & uxorem habere dixit ſenā & filios.Boos itaq; teſtificans ſeniores:iuſſit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem : & in faciē eius expueret. Quo facto:boos ruth duxit uxorem:eiſq; poſt annū maſculus eſt filius procreatus:quē noemi ſumens conſilio mulieꝝ uocauit obed:eo q̄ in eius ſenectute nutriret. Obed enī hæbraica lingua ſignificat ſeruiens. Porro obed habuit filium ieſſe:ex quo natus eſt Dauid:qui regnauit & principatum ſuis filiis p.xx.& unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de roth geſta ſunt explanaui:oſtendere uolens dei potentiam:q̄ ei poſſibile eſt ad dignitatis culmē euehere quoſcūq; uoluerit:& qualē perduxit etiā Dauid:huuſmodi ortū initiis.

De ortu ſamuelis prophetæ: qui prædixit cladem iſraheliticam : filiorum beli ſacerdotis perditionem. CAPI. .XII.

Hebrei itaq; iebuſeorum afflictione prægrauati bellum rurſum ob huiuſmodi cauſam habuerunt cum paleſtinis.Heli ſacerdoti erant filii duo:ofni & finees:circa homines iniuſtioſi:& circa diuinitatem impii:nulliq; iniquitati parcebāt:& alia quidem numera ab oblaturis propter honorem ſibimet ſequeſtrabant : alia uero rapinæ modo tollebant: & mulieribus religionis cauſa uenientibus contumelias inferebant:aliis quidem uiolentias faciētes aliis uero perſuadentes donis : nihilq; eorum uita a tyrannide peſſima differebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat : ſed ut dicebat non corripiebat : populus autem quanto non ſperabat uenturum dei ſuper eos fore ſupplicium:tanto uehementius gemiſcebat. Cunq; futuram cladem filiorum eius deus expoſuiſſet & heli & ſamuel qui illo tempore puer erat:tunc palam ſuper filiis habuit luctum.Volo itaq; primitus de propheta loqui : & poſtea de heli filiis enarrare:necnon & infœlicitatis caſum:quem habuit populus hæbreoꝝ.Helchana uir leuita inter medios ciues effrē ſortis exiſtens:& ramatha inhabitans ciuitatem:duas uxores duxit:annā & fenennā : ex qua etiam ei filii ſunt ꝓgeniti.Qui tamen annam cum eſſet ſine filiis diligebat. Veniente ergo cū ſuis cōiugibus helchana in ciuitatem ſylo : ubi erat dei tabernaculū conſtitutum ſicut prædiximus : dum eaꝝ uir per epulas uxoribus & filiis diſtribueret partes:anna reſpiciēs alterius mulieris filios circa matrē ſuam:deſcendit ad lachrymas:eo q̄ non habuerit filios : & magna ſollicitudine ingemiſcebat:dumq; conſolatione uiri contriſtari prohiberetur:uenit ad tabernaculum rogans deum:ut ei ſobolē concederet:filiiq; faceret eſſe matrem:uotum uouens : ut primogenitum ſuū miniſtraturum deo dicaret:nec eum ſimilem cū priuatis hominibus uictum habere pmitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur:heli ſacerdos ſedens ante tabernaculū:uelut ebriam abire præcepit.At illa dum nuſq; ſe bibere fateret :nec ebriā eſſe:ſed ꝓpter ſterilitatē filioꝝ afflicta rogaſſet deum fiduciam eam exhortabatur habere:deū ei filium donaturū eſſe promittens.Cū bona itaq; ſpe ueniens ad maritum:cibum laſſa præcepit:& reuertentibus eam in patriam : concepit & peperit filium quem appellauerunt nomine ſamuel:quaſi a deo poſtulatum.Quibus uenientibus: ut ꝓ natiuitate filii hoſtias īmolarēt:& decimas offerrēt:recordata mulier orationis ſuæ & pmiſſionis quā de filio uouerat deo:tradidit eū heli dicatū deo futurū ꝓphetā :creſcebatq; eius cōna: & potus eius erat aq̄.Et ſamuel quidem nutritus in templo cōmorabat:helchanæ autem ex anna alii filii:& tres filiæ progenitæ ſunt.Porro ſamuel pleno iam anno duodecimo ꝓphetauit.Quem quodā tempore dormientem:nominatum deus uocauit.Ille uero putans ſe a ſacerdote uocatum :

uenit ad eū. Sacerdote uero dicente eū se nō uocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dū heli cognouisset: dixit ad eū. Primo quidē samuel silui: nūc aūt dico tibi deum qui uocat: & nota quæ dicat. Cūq; deus iterum locutus fuisset audiens petit: ut quæ uellet præcipet: in nullo eius ministerium dilaturus. Cui deus: quō inquit ades cognosce cladē futurā israhelitis omni narratione: & crudelitate maiorē: & heli filios una die morituros: & sacerdotiū a domo heli esse migrandum. Heli náq; plus suos filios etiā contra eoꝝ utilitatē elegit diligere: q̄ mihi placere. Cūq; iurefurando cogeret heli ꝓphetam samuelē: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eum contristare samuel de tali sermone tamen eo dicēte: certiorē magis habuit expectationē de eorum ꝓditione. Samuel aūt magis ac magis gloria augebatur: cum utiq; quæcūq; prophetabat: probarentur esse ueracia.

Quō filii israhel pugnātes cū palestinis cesi sūt: filii be i sacerdotis in bello pereūt: arca dei capta abducit: ipse sacerdos cōpto qd factū ē: de sella corrues: mortuus ē: cū tenuisset pricipatū q̄draginta annis. Continet hic liber tēpus annorum quadringentorum septuagintaséx. CAPI. .XIII.

IN itaq; tempore palestini castra mouerunt sup israhelitas: circa ciuitatē afech: leuigerq; hoc israhelitis ferentibus ad potiora uenerūt. Vicerūt palestini: & occiderūt hæbreoꝝ usq; ad tria milia: reliquā uero multitudinem usq; ad castra propria persecuti sunt. De summa ergo ꝓditione formidantes hæbrei: miserūt ad seniores & pontifices: ut arcam dei deferrent: quæ præsente congressi hostibus prævalerent: ignorantes quō maior esset ab arca: qui eis cal amitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca pariter & pontificis filii: quibus præceperat pater: ut si capta arca uiuere uoluissent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam sacerdotij fugebatur officio patre hoc propter senectutem sibi permittente. Quo facto: securitas data est multa nimis hæbreis tanq̄ per aduentum arcæ possent hostibus prævalere. Inimici uero stupescebant israhelitas: metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta nanq; congressione uictoria quam hæbrei sperabant palestinis allegata est: & perditionem quam illi metuebant: suscipientes hæbrei cognouerūt frustra se habuisse in arca fiduciam. Repēte náq; in manibus hostiū deuenerunt: & amiserunt usq; ad triginta milia uirorum: inter quos ceciderūt quoq; filii sacerdotis: & arca ab hoste ablata est. Nunciata uero perditione in sylo & arcæ captiuitate per quendā iuuenculū beniamiten qui interfuerat bello: cūcta ciuitas luctu repleta est. Porro heli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede: & audiēs ciuitatis planctum atq; putans aliquid noui circa suos effectū: euocato iuuene dum agnouisset ea quæ in bello fuerant gesta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̄ per deum prescius futuroꝝ: quando ualde ea mala confundunt quæ præter spem repente ꝓueniūt. Cum uero etiā arcā audisset ab hostibus captā: dolore turbatus eo q; ei' ꝓter spem tātum omē accesserat: ruēs de sede defunctus ē: dū octo & nonaginta uixisset annos: quoꝝ quadragita tenuerat principatū. Ea itaq; die defuncta est & cōiunx finees eius filii: dū post occasum mariti nequaq̄ uiuere tolerasset. Cui pregnanti nūciatus est luctus uiri. Pepit aūt filium septē mensium: quē iccaboth appellauerat: qd nomē designat īgloriū: eo q; illo tpe exercitui huiusmodi deformitas accessit. Habuit aūt pricipatū primus heli ex domo ithamar: q fuit unus filioꝝ aaron. Nā primitus de domo eleazari sacerdotis erant: ex quo honorē filius a patre ꝓcipiebat: & heli finees filio suo tradidit. Post quē abiezer eius filius hūc honorē accepit: quē bozi suo filio dereliqt. Cui rursū ozi filius successit suus: & post hūc heli tenuit sacerdotiū: de quo nūc nobis sermo ē habitus: cuius genus usq; ad tepora impii salomonis hoc habuit: tunc enim sacerdotium ex domo eleazari denuo receperunt.

Continet hic liber tempus annorum trigitaduorum.

Incipit liber .vi. antiquitatum.

Interitus palestinorum & terræ eorum: per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quemadmodum eam remiserunt ad hæbreos. CAPI. .I.

IGitur tenētes palestini captiuam fuorum hostiū arcā: sicut dudum prediximus in ciuitatem azotum portauerunt eam: & apud deum suum dagon quasi tropheum aliquod posuerunt. Sequenti uero die diluculo īgressi templum ut deum solēniter adorarent inuenerūt deum suum circa arcam iacētem: iacebat enim euulsus de base sua in qua stāturus esse uidebatur: quem denuo eleuantes statuerē: grauiter de eius casu dolentes. cūq; frequenter uenientes dagon inuenirent iacentem: & arcam similiter adorantem: in angustia & confusione grauissima cōstituti sunt. Nouissime azotorum ciuitatem atq; prouinciam diuinitus pestis inuasit. Moriebantur eni crudeli passione dissenterie & anteq̄ uelox eius interitus proueniret anteq̄ animæ bona resoluerentur a corpore: intestina eoꝝ corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciam uero consurgēs multitudo murium deuastabat: ita ut neq; arboribus neq; fructibus abstineret. Dūq; in his malis azoti tenerēt: & resistere calamitati nō possent: intellexerūt hanc sibi cladē ꝓp arcam domini proueniſſe: uictoriāq; eius non sibi pro bono fuisse. Miserunt ergo ad ascalonitas: petentes: ut arcā domini ipsi suscipient. Quibus azotoꝝ supplicatō non erat ingrata: sed eis quodammodo gratias retulerunt: ar-

cā uero pcipiētes:in mālis ſimilibus cōſtituti ſūt.Secūdū paſſiōes nāq; azotoꝝ:paſſiōis aſcalonitis arca deuexit.Quā denuo ād alios aſcalonite miſerūt:ſed neq; apud illos māſit.Nā cū & ipſi hiſdē paſſiōibus turbarent:cā uicinis ciuitatibus tradiderūt. Et iſto mō arca ciuitates paleſtinoꝝ qnq; trāſiuit:qſi pdā quādā exigēs:paſſiōibus ſingulas ciuitates quaſſans.Deſpati uero malis hi qui iam uidebant expti:& dū audiētibus hæc nota fieret:nec arcā ulterius aliq ſuſcipe uellent:huiuſmodi iminēte mercede:ad ultimū cogitabāt quēadmodū ea carere poſſet:cōueniēteſq; qnq; urbiū pricipes:geth & accarō:& aſcalō necnō & gazæ:& azoti:tractabāt:qđ fieri cōueniret.Et primū qdem placuit:ut arca remitteret ad ſuos:cum deus eā ꝑprius uidicaret : & ob hoc peſtes illis iferret urbeſq; uaſtaret.Erāt aūt q dicerēt hoc eqdē fieri non debere:nec falli:ut arcæ paſſionū cās aſcriberent cum ei ptās huiuſmodi aut fortitudo nō eſſet : quando ſi habuiſſet deus curam eius:nequaq; tradita fuiſſet hoſtibus:ſed quieſcēdū:& cām hanc paſſionum dicebant leuiter tolerādā:qđ utiq; nō deberēt niſi ſolūmō reputare naturæ:q; corporibus : & terræ & arboribus:& oībus q ex ea conſiſtūt:ꝑ tēpoꝝ caſus huiuſmōi mutatiōes igenerat.Prædictas itaq; ſententias cōſilia uiroꝝ q priſcis tēporibus itellectu ꝓcedebāt atq; prudētiā ſupabāt:& maxie quādo in rebus ſuadere cōgrua uidebant:neq; remittēdā arcā:neq; retinēdā eſſe dicebāt:ſed quiq; ſimulacra aurea ꝑ unāqq; ciuitate dedicāda deo ꝑ gratiaꝝ actione:quō eoꝝ ſaluti ꝓuiderit:eoſq; uiuere fecerit:& paſſionibus qbus preualere nō poterāt liberaret:totidēq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionū depaſti fuerāt atq; corrupāt:& hæc in loculū eſſe mittēda & ſup arcā ponēda : faciēdūq; uehiculū nouū:& boues qui nup genuerāt eſſe iūgēdas:quaꝝ partus claudēdos ac retinendos:ne ſequentes matres impediret: ſed ut eoꝝ deſider o celerrimū potius iter faceret:tūc illas depulſas portāteſq; arcā in triuio deſerendas:eiſq; cōmittēdū quā uellēt agere uiā:& ſiquidem ad hæbreos irēt : & eoꝝ regioné aſcēderent:arcā arbitrandū cām fuiſſe paſſionū:ſi uero alibi fortuitu ꝓperarēt:reuocandā eſſe dicebant: & cognoſcerēt:eo q arca nullā uideret habere uirtutē.Hæc itaq; recte ſe habere iudicātes repēte fieri decreuerūt.Agentes aūt ea q ſunt ꝑdicta uehiculū cū bobus deduxerūt in triuiū:illudq; reliquentes ibidē ſeceſſerūt.Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore ꝓcedēte ꝓgentibus paleſtinoꝝ principes ſequebantur:quo ſtarēt:aut quo uenirēt uolētes agnoſcere. Eſt aūt quidā uicus in tribu iuda:noīe bethſamis:in quo uenerūt boues.Cūq; in campū maximū deueniſſent:ulterius accedere ceſſauerunt:ſtatuenteſq; illic uehiculū:gratū miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt. Eſtatis nanq; tempus erat:dū oēs in agris eſſent ꝑ colligendis fructibus.Cū autē uidiſſent arcam: delectatione rapti:& opus manuū relinquētes:repēte cucurrerunt ad eā:& deponentes arcā & uas in quo erant recondita ſimulacra ſimul & mures poſuerunt ſup quandā petrā q erat in campo:& mox imolantes deo:& uehiculum ſimul & boues holocauſtū offerentes piter epulati ſūt.Hæc uidentes paleſtinoꝝ iudices:ad ꝓpria ſunt reuerſi.Ira uero atq; īdignatio dei.lxx.uiros bethſamitis: & quinquaginta milia plebis occidit:eo q nō fuiſſent digni arcā cōtingere:q; nec ſacerdotes erant qui ad eā acceſſerāt interemit.Quos talia patientes fleuerunt ſui ꝓuinciales:& luctum in eis leuauerunt:qnalē potuiſſent habere ꝑ malo diuinitus miſſo:ſuūq; mortuū unuſquiſq; lugebat:& indignos ſe iudicantes ut apud eos conſiſteret:mittentes ad oēs hæbreos indicauerunt arcā a paleſtinis fuiſſe reuocatā.Qui cognoſcentes hoc:reportauerūt eam in cariathiarim : proximā ciuitatē bethſamitaꝝ ubi in domū cuiuſdā leuite amminadab noīe:qui uidebat eſſe iuſtus & uita religioſus arcā introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iuſtus . Miniſtrabant enim arcæ eius filii:& huic curæ annis.xx.præfuerunt. Tantis enim tēporibus fuit in cariathiarim dū apud paleſtinos menſibus. vii.habitaſſet.

Quemadmodum paleſtinorum exercitus ſuper eos uenerit:& de uictoria hæbreorum:quam ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. CAPI. .II.

CVmq; oīs populus illo tempore quo ciuitas cariathiarim habuerat arcā in orationibus & ſacrificiis dei deditus eſſe uideretur:& maximum circa eam religionis exhiberet officium:ſamuel ꝓpheta uidēs fiduciam eoꝝ quaſi oportunū eſſet ut talibus loqueret de libertate & bonis eius fecit alloqum:ſecūdū q; credebat eoꝝ mētibus eſſe gratū:& ait. O uiri quibus adhuc hoſtes ſunt grauiſſimi paleſtini:& deus iā icipiēs eſſe ꝓpicius & amicus:non ſolū concupiſcenda liberias eſt:ſed etiam facienda ꝑ q uobis eius bona ꝓueniat.Nō enī optare debetis ab hoſtibus liberari:& agere ꝓ quibus potius ſeruiatis:ſed eſtote iuſti:& maliciam depellētes ab aiabus ueſtris:eaſq; purgātes totis mētibus inuitate deū:eūq; bonis actibus honorate. Hæc enī uobis facientibus bona ꝓuenient:ſeruituſq; fugabitur:& de hoſtibus repēte triūphus afferet:quē ꝓmereri nō poteritis armis:nō robore corpoꝝ:non multitudine populoꝝ.Non enim malis deus promittit ſe talia ꝓbituꝝ:ſed bonis exiſtentibus atq; iuſtis.Ego aūt uobis digna gerētibus:huiuſmodi ꝓmiſſorum aſtipulator adero.Cūq; dixiſſet hæc:uniuerſus populus ei fauit:& eius exhortatione gauiſus eſt:ſimul & annuerunt oēs obedire deo.Quo facto cōgregauit eos ſamuel in quadā ciuitate quæ uocat maſphat:qđ nomen deorſum inſpicere hæbraica lingua ſignificat.Hic hauri entes aquā imolauerunt deo:& tota die ieiunantes in orationibus conuerſati ſūt.Qui tamē ibidē cōgregati:paleſtinos minime latuerūt.Nā cognoſcētes cōuētū eoꝝ:magno exercitu atq; uirtute;

ut nō ſuſpicantibus bellū & imprepatis iferret hæbreis aggreſſi ſūt.Illos aūt hoc ualde terruit:& ad tumultum formidinēq; pduxit:& recurrētes ad ſamuel aias ſuas corruiſſe & morti ꝓximas iā perditione dicebāt.Et ꝓpterea quieſcendū:nec uirtutē hoſtiū cōmouendā:quando nobis te duce ad orationes & ſacrificia & iuramēta uenientibus:ſup nudos & iermes caſtrametati ſunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla ſalutis eſt:niſi per te exoretur deus:ut euadere nobis cōceſſerit paleſtinos.At ille & fiduciam habendā dixit:& deū allaturꝫ eis adiutoriū ꝓmiſit. Et ſumens lactantem agnum ſacrificauit pro populo:rogauitq; deum ut eos contra paleſtinorꝫ bellū ſua dextra tueret: nec eos perituros deſpiceret:qui ſecundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hoſtiaſq; placitas:& auxiliatrici mentē ſuſcipiens:annuit eis uictoriam & potentiam coferendam. Dumq; adhuc eſſet ſuper altare dei ſacrificium poſitum:& nondū ſacra fuiſſet flamma cōſumptū: proceſſite caſtris hoſtium multitudo:& acie conſtitit ad pugnandum:tanq̄ ſpe multa uictoriæ.Dū utiq; iudæi in anguſtia uiderentur incluſi:quando nec arma haberent : nec ad pugnandum ibidē cōcurriſſent.Inciderant enim iopinate in rebus talibus:quæ etiam ſi ꝓdictæ fuiſſent:nō facile cōgregarēt.Paleſtinis igit primū deus terrā mouit eāq; tremere fecit:& eis dubiā alias ambiguā demōſtrauit:ita ut ex eis baſis ſubtrahi uideret:& ſciſſa i diuerſis aptiōibus ſorberet. Deīde tonitruis concrepantibus:& igneis choruſcatiōibus lōge micātibus:uelut incendens eorꝫ uultus nimis eos affecit:& ex eorꝫ manibus arma diripiens nudos in fugā uertit.Quo facto:ſamuel eos cum multitudine pſecutus ē:& plurimos interfecit:pſecutuſq; uſq; ad locū quēdā qui uocat correō:ibi lapidem fixit:uelut terminū uictoriæ & hoſtiū fugę:eūq; lapidē fortitudinē appellauit:q̄ſi eis ſignum eſſet diuini ſolacii cōtra hoſtes adhibiti.Inimici uero poſt illā plagā nequaq̄ ſup iſrahelitis egreſſi ſunt:ſed timore & memoria rerꝫ quæ ſuper eos acciderat qeſcebant. Fiducia ſiquidē quæ dudum fuerat paleſtinis aduerſus hæbreos:poſt hāc uictoriā facta ē hæbreorum.Porro ſamuel ſup eos captiua ducens:pemit multos:eorūq; ſupbia ad nihil deduxit & abſtulit regionē illam : quā primitus uictis iudæis rapuerunt.Hæc aūt erat uſq; ad ciuitatē accaron :a finibus geth extenſa.igit illo tēpore inter iſrahelitas & reliquos chananeos frequenter agebātur bella:deoq; pro obſeruantia legū ꝓpicio:iudæi ſupauerūt chananeos.Propterea uero Samuel diſpoſito populo:eiſq; reddita ciuitate in ea eos cōuenire ꝓcepit:ut de diuerſis actibus adiuicē deceptarēt:ipſe uero ſemel in anno circūiens ciuitates iudicabat:& multo tpe eqtate omnia expleuit.

Quod ſamuel cū pp ſenectutē eē ifirmus:ſuis filiis res deſpēſandas iniūxit. CAPI. .III.

DEinde ſenectute grauatus:& agere ſolēnia ꝓpeditus: filiis ſuis populi tribuit prīcipatū: quorꝫ ſenior quidē dicebatur Iohel: iunior aūt abia. Præpoſuit aūt aliū qdē in bethlee ciuitate:ut illic ſederet & iudicaret: aliū uero in berſabeæ diuidēs populū q eorꝫ iudiciis obedirent.Iſti ſiquidē facti ſūt exēplū & indicium manifeſtū cuiuſdā:ne ſimiles patribus ſuis filii exiſteret:ſed ut boni quidē & moderati ex malis:& mali ꝓducerent ex bonis. Nā & patris ſui ſtudiū non recordantes:ſed uiā contrariā ambulantes : & muneribus turpibus lucris iuſticiā cōprimebāt:& iudicia nō uera:ſed ſecūdū præmia proferebant:& ad epulas ꝓcioſaq; cōuiuia declinantes:primū quidē:quæ erant inimica deo gerebāt:ſecūdo aūt patri uidebātur aduerſi: qui multo ſtudio ac ꝓuidentia geſſerat:ut etiā plebs ſciret ſeruare iuſticiā.Populus itaq; dū contumeliam priori cōuerſationi prophetæ filii facerēt:grauiter hoc ferens ad patrē denuo remeauit: qui in ramatha ciuitate cōmorabatur:eiq; iniuſticias filiorum oēs expoſuit:& quō cū ſenex eēt:& a tēpore iam defectus rebus præeſſe non poterat:ſupplicabant eiq; rogabant:ut aliquē eorꝫ regē eligeret:q & principatū gētis haberet & paleſtios affligeret:q eis erāt prioris iiuſticiæ debitores.

Quod dū illi principatū bene nō regerēt:populus per iram petiuit regem. CAPI. .IIII.

HAec ergo uerba cōcuſſerūt ſamuel propter iſertam ei iuſticiam:& odiū circa reges.Optimam enim illius tunc cōuerſationis electione deus ualde diligebat q dū eſſet ſancta: beatos etiā ciues utentes ſe faciebat:nimiaq; cogitatiōe afflictus.his dictis neq; cibi memoriā habuit:neq; ſomnii:ſed facta nocte rerꝫ cogitatiōes euoluēs ſine ſopore pmanſit. Cūq; talia cogitaret:apparuit ei diuinitas:eūq; cōſolata eſt dicens:ne pro petitione populi deberet affligi:quaſi nō in illo ſuperbi fuerint:ſed magis in ſe:ne ſolus ſup eos ipſe regnaret:& hæc opa ex quo egreſſi ſūt ab ægypto molitos:non tamē poſt multū tēpus eos grauiſſimā eē pœnitētiā habituros:per quā nihil eqdē qđ geſtū fuerit:ineffectū erit.Arguent aūt eē cōtētores:& cōſilia nō pacifica circa me:& circa tuā ꝓphetiā habuiſſe.Præcipio ergo tibi ut eis ordines quēcūq; mōſtrauero regem prædices tamen eis:quales erunt:& quæ ſub rege mala paſſuri ſint:poſtea qualem mutationem habere feſtinant.Hæc ſamuel cum audiſſet:mox die facto conuocatis iudæis:ait daturum ſe eis regem:ſed primitus quidem narrare eis deberet:quæ illis eſſent futura per reges:& quibus forent afflictionibus atterendi.Scitote inquit:q; primū quidem filios ueſtros auferent : & alios quidem curruum agitatores eſſe uidebūt:alios uero equites & armigeros,& precurſores : alios milleniarios:& centenarios:facientq; alios armorꝫ artifices:& opifices curruum:& inſtrumentorꝫ fabros:& agrorꝫ ſuorꝫ cultores:uinearūq; foſſores:& nihil erit:in quo nō obediant his quæ iubentur:ſeruientes ad ſimilitudinem eorꝫ qui precio comparantur in plebe.Sed & filias ueſtras inquit

unguentarias habebunt & conquæstrias & mo'arias : efficientq; omne opus sub necessitate:quasi samuele plagas metuentes & uerbera . Sed & uestras possessiones auferent:& eas eunuchis suis & armigeris condonabũt:& iumẽtorum greges eis distribuent.Et ut breuiter sit dicẽdũ seruietis cũ oĩbus uestris regi similes seruoq; eius effecti:horũq; sermonum memoriã tũc hẽbitis:quãdo hæc passi fueritis & pœnitentiã ducti rogaueritis deũ ut uestri misereat:& dõet a regali onere uelocissimã libertatẽ:q uestras nõ suscipiet pces:sed eas respuẽs uestras sinet:ut malorũ cõsiliorũq; torméta sustineatis.Erat aũt populus in hac prophetia saturaq; regẽ ualde fatuus & difficilis:ut cõsiliũ qđ semel in mẽte collocarat expleret.Nam neq; audiẽtes talia sũt cõuersi:neq; eisdẽ sermõibus eos ꝓpheta pterruit:sed magis uehemẽter ĩstabãt & regẽ sibi ordinari nimie postulabãt:nec cogitãdũ de uẽturo eẽ cẽscebãt:sed fore necessariũ secũ ꝓ afflictiõe inimicorum habere pugnaturum regem : quando nulla prouinciarum in tali conuersatione sine rege consisteret.Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuersos:sed potius imminentes ait.Nunc equidem ad propria singuli quiq; recedite : oportune uero uos euocabo : dum quem uobis daturus sum regem a deo cognouero.Erat igitur quidam de tribu beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomine. Cis Huius erat filius iam iuuenculus : formaq; pulcherrimus:& corpore ualde procerus:quiq; multos mente ac prudentia præcedebat:uocabaturq; Saul.Hic uero cis dum asini præcipui de grege eius erraſſent in quibus nimis:& sicut in nullo alio iumento delectabatur:filium suũ ad requirendos eos cum uno famulo destinauit.Qui dum tribum patriam requirendo asinos circuisset:uenit ad alias:& dum neq; in eis inueniſſet:discedere cogitabat ne patri de se molestiã cogitationis iferret. Cũq; in ramatha ciuitate ueniſſet:& puer qui cum eo erat dixiſſet ei:in ea esse prophetam uerum: dediſſetq; consilia ut ad eum irent:ac per eum de asinis quos quærebant agnoscerent : respondit nihil habere præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniam uiæ pecunia iã fuisset expensa.Tunc famulus dixit esse quartam partem sibi sicli:& hoc ei datum posse sufficere.Erabant enim ignorantes:eo ꝙ non acciperet propheta mercedem. Cũq; ueniſſent ante portas : & uirgines inuenientes ad aquã euntes:interrogauerunt eas de domo prophetæ.Quæ cum indicaſſent:adiiciebant ut festinarẽt:anteq; ad comedendum accederet.Multos enim eũ ea die dicebãt pascere:& ex:his qui uocati fuerant eum primum discumbere.Samuel autem propterea multos tũc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedenti die deprecabatur deum ut ei prædiceret quem constitueret regem:indicauerat ea hora altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu beniamin.Porro Samuel in domo sedens:tempus quod ei promissum fuerat expectabat.Quod ad impleto descendens ibat ad mensas: occurritq; ei Saul:cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturum hæbreis.Saul autem accessit ad Samuel:eũq; salutans supplicauit:ut ei domum prophetæ monstraret:quã scilicet ut peregrinus se ignorare dicebat.Cunq; samuel se esse dixiſſet:eũq; duceret ad conuiuium:incolumes esse pro quibus quærendis missus fuerat asinos indicauit:& omnia ei bona regni esse conferenda promisit.Cui saul:minimus inquit sum domine mi hac spe:& de ultima tribu quæ regibus apta non est:& ex inferiori patria urbiũ cæterarum:sed tu me de hac spe magis illudis:& pro ridiculo me fatigare contendis:de rebus maioribus quã ut mihi cõuenit nũc loquendo.Quem propheta deducens ad conuiuium:recumbere fecit:simul: & sequentem puerũ: super eos qui fuerant inuitati.Erant enim numero septuaginta . Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi aduenisset:singuli quiq; ad propria discesserunt Saul autem apud prophetam cum famulo suo soporatus est.Die ergo facto:samuel eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem ueniſſent:famulum quidẽ præcedere iussit:illum uero remeare:quasi aliquid nullo alio præsente dicturus.Dumq; Saul puerum premisisset:sumens propheta uas olei:super iuuenis caput effudit:eumq; complexus ait.Esto tu rex constitutus a deo:& contra palestinos uindicaturus hæbreos.Hoc autem erit tibi signum quod te uolo præscire. Cum profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum.Quorum primum quidem tres panes eferre uidebis:secundum uero hædum & tertium utrem uini.Isti te salutabunt:& libenter te suscipient:& dabunt tibi duos panes.Tu accipiens:exinde uenies ad sepulchrum rachel:ubi cognoscens eo ꝙ inuenti sint asini.Post hæc uenies in gabatha:& ecclesiam inuenies prophetarum:& diuinitus inspiratus:prophetabis cum eis:ita ut omnes habentes sensum cum uiderint obstupescãt:atq; mirentur dicentes.Vnde ad hanc fœlicitatem peruenit filius cis:ut possit etiam prophetare.Cũq; hæc signa omnia fuerint facta:scito esse deum tecum:& salutabis patrem tuum atq; cognatos:uenieſq; post hæc uocatus a me in galgala:ut pro his deo pacificas hostias immolemus.Hæc autem prædicens:dimisit eum.Porro saul omnia secundum prophetiam samuel euenerunt.Cunq; ueniſſet in domum:cognato suo abner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectione eius:& quid accidisset:aliarum quidem rerum nihil abscondit:neq; ꝙ apud samuelem prophetam fuisset:neq; ꝙ ei asinos inuentos esse dixiſſet:de regno autem & eius euentibus:quæ etiã si audirentur:& inuidiam & incredulitatem parerent:tacendum esse decreuit:quod nec amico & amplius sanguinis uicinitate coniuncto cautum aut sapiens credidit indicare:dubitãs ut reor de humana natura quippe cum uerum sit:q; perfecte nemo deuotus; nemo amicus:neq; cognatus:ne

usq; in dei donis purum aliquis seruet affectum:sed circa prouectus sublimium:maliuoli & inuidiosi esse noscuntur.Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maspha:& apud eum diuino mandato uerba disposuit dicens. Quō cum eis deus præstiterit libertatem:& subdiderit hostes beneficiorum sint eius immemores:& deum quidem regno priuauerint:nescientes quomodo nimis utilimum est:ab omnium rerum excelso iuuari:cum deus utiq; omnium sit solus excelsus: elegerint autem habere se hominem regem qui eis uelut iumētis subditis consilio & desiderio suo aliisq; uolutatibus sit usurus & potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus sit illaturus:quicq; non ita sicut deus proprium opus atq; facturam tueri genus hoium festinauit:quod deum solum semper constat efficere.Sed quō uobis inquit placuit:& hæc iniuria prætualuit contra deum:ordinamini omnes per tribus & sceptra:& mittite sortes uestras. Quod dum hæbrei fecissent:sors cecidit tribui beniamin.Et dum fuisset denuo sors missa per genus:exit progenies metri.Cunq; per uiros ipsius generis sors missa fuisset:ad saul filium.Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset:semetipsum abscondit:nolens uideri aut arbitror sponte suscipere principatū : sed tantam sui abstinentiam & temperantiam demonstrauit:ut dū multi nec in parua fœlicitate gaudium ualeant retinere : sed omnino conspicui esse desiderent:ille non solum semetipsum pro tali regno:& tantarum gentium futurus dominus non ostendit: sed etiam conspectui eorum quibus erat regnaturus eripuit:& quærendum se non sine eorum fatigatione fecit.Quibus difficultatem patientibus & cogitantibus eo q; non adesset : rogauit propheta deum:ut ei ubi esset ostenderet: & iuuenem manifestum efficeret. Dumq; cognouisset a deo locum in quo erat celatus saul:misit qui eum adduceret.Et cum inuenisset:eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat:& ipsa proceritate regius erat.Dixitq; propheta.Hunc uobis deus dedit regem:uidetis q; & melior cunctis est:& imperio dignus.Cūq; optasset populus regi salutem:ea quæ illis erant futura ppheta cōscribēs: rege audiēte legit:& librū in tabernaculo dei reuoluit:ob testimoniū eoꝝ quæ prædixerat uenturis generationibus offerendum. Dum hæc itaq; samuel celebrasset dimisit populum propheta:& ipsi quidem in amathin ciuitatē patriæ suæ profectus est. Cum uero saul iret in gabath: ex his qui erant multi quidem bonorum uirorum secuti sunt:honorem regi debitum exhibentes:plurimi uero maligni: & illum contēnabant:& alios irridebant:& neq; munera offerebant: neq; studio aut sermone saul sibi placere demonstrabant.

Præliū Saul sup āmonitaꝝ gētē:& uictoria hostiūq; uastatio. CAPI. .VI.

POst mensem uero honoris eius initium belli causa cōtigit contra naas regē ammonitarum.Hic enim multa mala iudæis habitātibus trans iordanē intulit:& cū multo ac pugnaci exercitu eos afflixit:urbesq; eoꝝ seruituti subegit.Quoꝝ fortitudinē ui propria ad pōs suæ subdidit ditiōi:sapiētia uero atq; tractatu sic ifirmos reddebat:ut neq; rursus iugū potuissēt euadere seruitutis.Eorum náq; etiam qui ad eū aut fide data uenissent:aut quos lege bellica cepisset:dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut sinistram partem uultus suis celantes:ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem ammonitarum cum fecisset habitantibus trans iordanē:super galadinos abiit:& castra ponens circa ciuitatem iabes:legatos ad eos misit præcipiens ut se ei traderent:quatenus eorum oculos dextros auferret.Quod si nollent: per obsessionē eoꝝ ciuitatē se interminabat euertere:electionē uero in ipsis esse:utrū uellēt partē corporis amitterē:aut certe uniuersi pire.Galadini uero merentes in talibus:neutrū hoꝝ promittere pōsumpser unt:neq; semetipsos tradere:neq; repugnare. Septē uero dieꝝ iducias popoſcerunt: ut ad cōtribules legationes mittētes:solatiū ab eis poscerēt.Et si quidē auxiliū ueniret pugnarent: si uero huius rei foret inopia:tradere se dixerunt passuri quodcunq; placeret hosti. Naas aūt spernens multitudinem galadinoꝝ:eorūq; respōsum:dedit eis inducias:& solatia a quocūq; uellēt postulare pmisit.Illi ergo repēte p ciuitates israhelitaꝝ miserūt: indicātes quæ eis facere t naas: & in qua tenerētur angustia.Qui usq; ad lachrymas magnáq; tristitiá hoc audito uenerūt. Timor autē eis aliud quicq; facere non permisit.Cūq; legati in regis saul ciuitatē uenissent : & in quibus essent iabite periculis nunciassent:populus quidē idem fecit quod illi priores:flebant enī oēs cognatoꝝ calamitates.Saul autem ab ope agri reuersus lopidū uenit:iuenitq; flentes pprios ciues:& dū cām eoꝝ tristitiæ & confusionis inquireret:agnouit qđ contigerat a legatis : diuinitusq; ispiratus iabitas quidem remisit:pmittēs eis in auxiliū se uenturū die tertia:& ante solis ascēsū hostes eē uictu rum:ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis inspiceret:iussit eoꝝ aliquos p ducatu itineris sustinere.Igit uolēs populū ad ammonitaꝝ bellū dāni timore cōuertere:eis quo citius subueniret:icidens boum suoꝝ neruos:hæc se facere cūctis interminatus ē:si nō armati alia die cōcurrerent ad iordanem:eūq; sequerenē & samuelē:ubicūq; eos educerent.Illis aūt pp timorē iminētis damni definito tēpore currētibus in ciuitatē balá dinumerata multitudine:iuenit eoꝝ numerum præter tribū iuda septingēta milia fuisse collectos:illius aūt tribus septuaginta milia uiri fuerunt. Transiens ergo iordanem:& decem finium tota nocte faciens iter:oriente sole exercitui in tribus partibus constituto:repente & inopinabiliter ruit super hostes:factaq; pugna:& alios multos ammonitarum peremit simul & regem.Hoc igitur opus clarū fecit ualde saul : & apud oēs hæbreos

eum laudabilem demonſtrauit:magnáq; fecit gloriam fortitudinis adipiſci.Ná ſi qui primitus fuerant qui eum ſpreuerant:tunc conuerſi ſunt ut eũ honorarent : & meliorem cunctoꝝ principatũ eius iudicarent. Non enim ſufficit illi ſolummodo iabeſſenos eripuiſſe:ſed etiam cúctam ſtuduit pugnando ammonitarum ſubuertere regioné:prædáq; exinde copioſam ſumens:clarus ad propria remeauit.Populus ergo pro rebus quæ geſtæ fuerant a ſaul : magna delectatione gaudebant & q̃ regem talem ordinauerant exultabant.Contra illos uero qui eum nihil rebus prodeſſe dixerant exclamabant:ubi ſunt nunc illi exoluant pœnas:& reliqua ſimul adiiciebánt:ũt ſolet uulgus fœlicitate detenta euomere:& contra illos qui in principiis huiuſmodi rerum eſſe uidentur auctores. Saul auté hoꝝ quidé circa ſe fauorem amplectabatur & uoluntaté:iurauit aũt nullũ ſe nocere cõtribulium:nec illa die necari ꝓmittere:cũ eſſet nimis incõgruum:ſi data a deo uictoria:proprii generis ſáguine fœdaretur:ſed deceret ut gratiá habentes adinuicem feſtiuitatem potius celebrarét. Cunq; ſamuel dixiſſet ſecundam ordinationé in confirmatiõe regni ſaul oportere fieri:oés cõgregati ſunt in galgalá ciuitatem.Illic enim eos uenire præceperat : & rurſus uidente populo ꝓpheta unxit ſaul oleo ſáncto:& ſecundo denunciauit regem.Itaq; iſto modo hæbreoꝝ reſpublica ad reꝝ alias regum iura cõuerſa eſt.Nam tépore moyſi & Ieſu eius diſcipuli:qui poſt eum dux fuit:optima ducis cõuerſatione regebátur:poſt i lorum uero morté annis.x.& octo populus eoꝝ ſine príncipe fuit.Poſtea ad cõuerſationé priſtinam ſunt reuerſi:ei qui bello & fortitudíe cúctos excelleret tribuentes iudicii ptátem: & ꝓpterea tépus cõuerſatiõis huiuſmodi nimis eximiũ uocauerũt:Samuel aũt ꝓpheta cõgregatis hæbreis ait.Coniuro uos per maximũ deũ: qui fratres illos optimos moyſen & aaron deduxit ad uitá:& patres noſtros ex ægypto : de domo ſeruitutis eripuit:ut neq; uerecũdiæ aliqd cõferétes:neq; tiore ꝓterriti:neq; alia q̃libet paſſione detéti:dicatis:ſiqd a me puũ aut iiuſtũ:aut lucri gratia:aut auaricia cauſa geſtũ é:arguite me ſi cuius aliqd accepit:aut ſi uitulũ: aut ouem:aut cibum recepi:aut ſi cuius iumẽta ad utilitaté meá tollés aliquẽ cõtriſtaui:ex his ergo oĩbus ſiqd abſtuli dicite corá rege.Illi uero clamabát hoꝝ nihil ab eo factũ eé:ſed iuſte & ſancte fuiſſe eũ cũ populo hæbreoꝝ.Samuel aũt cũ audiſſet cúctoꝝ huiuſmodi teſtimoniũ fuiſſe de eo ꝓlatum ait. Quõ iudicaſtis mihi:q; nihil icongruũ de me dicere ualeatis coram rege nũc audíte cũ fiducia me dicétẽ. Quõ ípie nimis egiſtis in deo petétes regé:cũ uos oportuiſſet habere memoriam:q; cũ ſeptuagíta ſolummodo noſtri generis auus Iacob ꝓpter famẽ uenit in ægyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad peſſimũ ſeruitiũ ægyptii ꝓduxerũt:oratione patrũ abſq; rege tantá multitudiné ex neceſſitate deus eripuit:mittés eis moyſen & aaron fratres:qui uos eduxerunt in terram hác:quá nunc utiq; poſſidetis.Et his adeptis per deum bonis:didiciſtis pietatem atq; religionem dei:quos ille hoſtibus ſubditis liberauit:& primũ quidé aſſyrioꝝ rege & eoꝝ fortitudine potiores effecit:deíde ꝓbuit uictoriá ãmonitarũ:nouiſſime uero paleſtinorum:& hæc oia conceſſa ſunt non habentibus regẽ:ſed cũ iepte & gedeon duces exteterunt. Quæ uos ergo tenuit ſtulticia: ut fugientes a deo:hoís eſſe uelitis ſub regno.Et ego quidé hunc uobis iſtitui:qué deus elegit:ut tamẽ uobis manifeſtum ſit deũ iraſci:&, ingrate ferre, petitionẽ ueſtrá in regno:faciá ut deus ipſe hoc uobis oſtendat aptis iudiciis:quod nullus aliquando ueſtrũ hic uidit factũ meſſis tempore imbrem deum deprecor effunder e.Cunq; hæc ſamuel dixiſſet ad populũ:tonitrua ſubito:& choruſcationes:& grandinis impetus diuinitatis iuſſiõe prorupit:ueritaté ꝓphetæ apud cũctos oſtendens:ita ut obſtupeſcentes:& in formidine conſtituti:ſeſe peccaſſe.cúcti ꝓfiterenť:& in hoc ꝓ ignorantiá icidiſſe:utq; deũ propheta uelut optimus pater & mitis rogaret:q̃tenus ꝓpicius eſſet eis:peccatũq; quod per incuriá & iniquitaté commiſerát:dimitteret exorabát . At ille ꝓmiſit deũ ſe rogaturꝝ:ut eis uẽniá concederet meritoꝝ:monuit tamen eos:ut ſi iuſti forét & boni:& haberent ſemp memoriá eoꝝ in quibus ꝓuaricatiõné uirtutis inciderant : & ſignoꝝ dei & legiſlationis moyſi:eis cũ fœlicitate regia ſalutis eſſet affectus:ſi uero hæc negligerent : uenturá eis eorũq; regi a deo plagam maximam prophetauit. Igiť ſamuel dum hæc dixiſſet hæbreis cõfirmato ſecũdo ſaulis regno:populum remeare dimiſit ad propria.

Quéadmodũ denuo paleſtini pugnátes deuicti ſũt ab hæbreis. CAPI. VII.

Saul igitur eligés quaſi tria milia uiroꝝ ex omni plebe:duo milia qdé ipſe recipiés:morabať í ciuitate betheleé:iõathe uero ſuo filio mille dedit armigeros:eũq; miſit í gabaa Ille aũt obſidebat caſtra paleſtinoꝝ nõ ꝓcul a galgalis.Paleſtini náq; q̃ í gabaa morabáť: arma iudæis abſtulerát:& munitiſſima loca: ſuiſq; caſtris opportũa detinebát:iterdicẽtes hæbreis uti ferro.Propter quá cám agricolæ ſi qd iſtrumentũ eis eét neceſſariũ ad cultura ueniẽtes ad paleſtios:fabricabát illud.Cũ ergo paleſtini cognouiſſẽt caſtra ſua ab hæbreis obſeſſa ídignati:& cõtétũ hæbreorũ magná iiuriá iudicãtes:iudæis plũ ítulerũt.cc.pedeſtriũ qdé ecc.milia currum uero.xxx.milia:& equitum ſexagíta milia:caſtraq; poſuerũt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouiſſet ſaul rex hæbreorum deſcendit in galgalam ciuitatem : & in omné prouinciá miſit populũ ꝓ libertaté ad bellũ cõtra paleſtinos iuitans:eorũq; potétiá uiliſſimam eẽ declarans & nimis indignáus per timoré pericula ſuſtineréť.Dúq; populi qui erant cum ſaul multitudinem paleſtinoꝝ íſpicerent: ualde ſunt territi:& alii quidem in ſpelúcis & cauernis & cloacis

ſemetipſos celauerunt:plurimi uero trans iordanem fuga dilapſi ſunt:qui erant præcipue ex tribu gad & ruben.Miſitq; ſaul ad prophetam uocans eum:ut cum eo de bello & rebus præſentibus cogitaret.Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit:& hoſtias præparare:poſt ſeptem uero dies uenturũ ad eum:ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederent ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut propheta mandauit:mandatum uero nequaq; cum perfectione ſeruauit:ſed cũ uideret prophetã quidem morari:ſe autem a militibus derelinqui:celebratis hoſtiis cum audiſſet ſamuel uenientẽ:eius in occurſum feſtinãter egreſſus eſt.Ille ergo non recte eum feciſſe dixit:eo q; oratiões & ſacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo : offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet . Saul uero ſatisfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies : ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum : & propter hunc timorem & inimicorum aduentum : cum in magno eſſet metu:eo q; auditi fuiſſent hoſtes in galgala deſcẽdiſſe:ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum.Reſpõdens ſamuel ait.Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunq; in his quæ pro præſentibus præcepit deus primitus defeciſſes quã in rebus neceſſariis expediret:ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore licuiſſet.Et ſamuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta:diſceſſit ad ꝓpria.Saul autem in galgala ciuitatem habens ſecum ſexcentos ſolummodo uiros:cum ionatha filio ſuo uenit:quorum plurimi arma nequaq; habebant:dum ferrum utiq; in prouincia minus eẽt: & qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos paleſtini : ſicut dudum iam declarauimus hæc habere.Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum paleſtini:& per totidem itinera diſcurrentes:hæbreoq; prouinciam deuaſtabant:uidentibus ſcilicet ſaul rege & eius filio ionatha:& terram defendere cum eſſent ſexcenti ſolummodo non ualentibus.Cunq; reſideret ipſe & eius filius: & ſacerdos achias qui erat de prole hæli ſacerdotis:ſuper collem excelſum : terramq; populari reſpicerent:eis in maxima anguſtia conſtitutis : ſaul filius cum ſuo armigero conſtituit : ut latenter ad hoſtium tabernacula properarent:turbatiſq; eis ſequendo modum commotionis inferret .Dũq; armiger eius pronum ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors immineret:ſumẽs ſolaciũ iuuenis & de colle deſcendentes:ad hoſtes pariter ibant. Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem:tribus uerticibus acutiſſimis prominentem:ſcopulis per circuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantium prohibentibus . Vnde contigebat ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtrorum : q; natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus:& ad capiendum ualde difficilis:eo q; non ſolum aſcendere illic:ſed etiam accedere difficile uideretur. Dum ergo ueniſſet ad caſtra ionathas:armigerum confortabat exacuẽs ut ad hoſtes accederent:ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent:ſi uero nihil loquerentur:tanq; eis non uocantibus reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium apparente iam die:uidentes paleſtini eos alterutris dicebant . Ecce de cauernis & ſpeluncis egrediuntur hæbrei.Et ad ionathan eiuſq; armigerum dicebant. Venite aſcendite ad nos : ut uos digne pro ueſtris præſumptionibus puniamus.Quam uocem ſuſcipiens grate ſaul filius:tanq; ei uictoriã deſignantem:tunc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt:mutanteſq; locũ uenerunt ad petram quæ erat propter munitionis locum deſolata cuſtodibus:& ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cum multo labore naturam loci uicerunt:ut ad inimicorum caſtra conſcenderent.Irruenteſq; eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam uero ſtupore uehementius imple uerunt:ita ut alii quidem effugerent arma omnia relinquẽtes:alii uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q; congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos & irruiſſe ſuper ſe iſrahelitas putantes:& non hoc duorum hominum præſumptione commiſſum : ad alterna bella conuerſi ſũt.Quorum alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugiẽtes per ſaxa præcipites collabebantur.Dũq; exploratores ſaul dicerent regi :paleſtinorum caſtra ualde turbari:requirens ſaul ne quis ſuorum deeſſet:audiuit ſuum abiiſſe filium & eius armigerum:iuſſitq; ut põtifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei ꝓphetaret. Cũq; ille conuĩcere eũ:& hoſtibus fortiter preualere dixiſſet:paleſtinos iuaſit:& turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicem peremerũt.Qui autem refugerant petriſq; ſe celauerant iudæi audientes ſaul eſſe uictorem:congregati quaſi decem milia hæbreorum:perſecuti ſunt inimicos:cuncta regione diſperſos Igitur ſine propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum ſæpe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente:palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt.Volente enim ſaul funditus interimere paleſtinos & pœnã exoluere:maledixit hæbreis:ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicorum anteq; nox futura ueniret comederet:& ab interectore hoſtũ:aut a perſecutione ceſſaret:maledictus eſſet.Cunq; ſaul hoc dixiſſet: ueniens ad quendam quercum excelſam in ſorte effrem conſtitutam : ionathas filius eius dũ illic apum contingiſſet eũ inuenire cubilia:& maledictum patris ignorans:& populi ſuper eo ꝓfuſionẽ non agnoſcens expreſſo mellis fauo comedit.Inter hæc agnoſcens ; quomodo nimio cum maledicto eius pater interdixiſſet:aliquem guſtare cibum ante ſolis occaſum:comedere quidẽ ceſſauit non autem recte patrẽ ꝓhibuiſſe dixit:quãdo cũ maiori potius fortitudine atq; fiducia perſequẽtes cibo ſumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuiſſent. Multa ſiquidẽ milia paleſtinorum interficientes:circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi:magnamq; prædam &

pecora ſumẽtes occidebãt.Hoc ergo a ſcriba nunciatũ eſt regi:quõ populus peccaret in deũ:& occiſis pecudibus:anteq̃ ſanguis bene diſlueret:nondũ purgatis carnibus ueſcerent:iuſſitq; ſaul uolui lapidẽ magnũ in medio:& ꝓdicari in populo ut ſup eũ interficerent: & carnẽ cũ ſãguine nõ comederent:quõ hoc nequaq̃ deo placeret.Cũctis uero iuxta regis præceptũ facientibus:ſtatuit illic altare ſaul:& holocauſtũ ſuper illud deo celebrauit.Hoc aũt altare conſtituit primũ.Mox itaq; uolens ad hoſtiũ procedere caſtra:ut quæ in eis uidebantur diriperet ante diem:militibus inſigniter eum ſequentibus:& cũ multa fiducia eius præceptis obedientibus:uocauit rex achitob ſacerdotẽ: iuſſitq; ut cõſuleret:ſi deus annueret:ut eũtes ad inimicorum caſtra:hoſtibus denuo prævaleret. Dicente uero ſacerdote:deum reſponſa non dare:ſaul dixit.Non ſine cauſa conſultus deus uocem nobis non reddidit:qui primitus anteq̃ interrogaret oſa nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati eſt. Vnde per eundem ipſum deum: licet filius meus ionathas peccaſſe reperiatur:interficio eum:& deũ ita placabo:quãtomagis extraneo & nihil mihi competẽti perſonæ ſupplicium inferre cognoſcar.Cũq; hoc fieri populus exclamaſſet:repente cũctos in uno loco conſtituit:ſteritq; ipſe in alia parte cum filio:& eum qui dereliquerat inſtanti ſorte requirebat inuẽtuſq; ionathas peccaſſe:interrogatus a patre eſt quid feciſſet:& quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet.Cui dixit pater:nihil aliud ſcio:niſi q̃ ignorans heſterno maledictũ ac iuſiurandũ a te prolatũ perſequens inimicos:fanũ guſtaui mellis.Quem ſaul occidere ſe repete iurauit:quatenus & generi & naturæ:ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum.Qui nequaq̃ mortis interminatiõe perterritus: ſed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego ſupplico inquit pater parcendum mors mihi ſuauis eſt:quæ pro tua geritur pietate:& populi magna uictoria.Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt:hæbreos de paleſtinis reliquiſſe uictores.In his itaq; omnis populus doluit:& nimis igemuit:iurauitq;:non ſe mori permittere Ionathã:uictoriæ huius auctorem.Et ipſi quidem abripuerunt eum a maledicto patris:orationes pro eo faciẽtes:ut ei peccatum quoq; dimitteret deus.Saul uero reuerſus ad propriã ciuitatẽ: uſq; ad ſexagi ta milia hoſtiũ interfecit:regnauitq; fœliciter: & uicinas prouicias:genteſq; belli iure ſubiecit:ideſt ammonitarũ: & moabitarũ:& paleſtinorũ:idumeorũ & reges eorũ tributarios fecit.Fuerũt aũt ei filii maſculi qui dẽ tres:ionathas:& Ieſus:& melchis: filiæ uero duæ:merob & micol:habuitq; militiæ pricipẽ patrui filiũ:abner filiũ ner.Ner aũt & Cis pater Saul fuerunt fratres:filii Abihel.Habebatq; Saul curruũ multitudinem:& equeſtrium & cum quibuſcũq; pugnaret:cum uictoria remeabat:hæbreoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat:& aliarum gentium potentiſſimos demõſtrarat. Iuuenes autem proceritate & pulchritudine præcellentes elegit:eoſq; armigeros ſuos effecit.

Bellum & uictoria ſaul cum amalechitis. CAPI. .VIIJ.

VEniens igitur ſamuel ad ſaul:miſſum ſe dixit a deo ut eũ cõmoneret: quia eũ electum ex omnibus regem fecit:& propterea debere eum obedientem ſibi eẽ:quomodo ipſe q̃dem haberet gentium principatum: deus uero & ipſius eſſet & rerum omnium dominator: adiicieba tq; dixiſſe eum:quõ multa mala amalechite hæbreis i deſerto fecerunt: quando egredientes ex ægypto ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorũ:ideo bello perimendos amalechitas:quibus ſubditis:nullum eorum debere uiuum pœnitus relinqui alias relinquere:ſed omnem necandam ætatem:incipientes a mulieribus pariter & ifantibus:& hoc ſupplicium eos q̃ maiores noſtros afflixerunt ſuſtinere. Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem propriamq; poſſeſſionẽ ait eſſe parcendum:ſed cuncta dicanda deo:& nomẽ amalech ſecũdum moyſi mandata delendum.Saul uero ꝓfeſſus eſt ſe præcepta complere:& obedientiã non ſolum in hoc credidit:ut cõtra amalechitas pugnaret:ſed ut etiã uelociter properaturũ eſſe monſtraret:congregauit cunctum exercitum:eũq; dinumerãs in galgalis inuenit iſrahelitarum abſq; tribu iuda circa. xl.milia uiroꝝ:illa nãq; tribus ſola.xxx.milia armatos habebat.Tunc ergo ſaul amalechitarum regionẽ igreſſus:inſidias occultas circa torrẽtem fecit:ut nõ ſolũ aperte alias ab arce pugnãs:eos affligeret:ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret: & circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam:fugauit hoſtes multoſq; peremit:& reliquos perſecutus eſt fugientes. Cũq; illud opus propicia diuinitate compleſſet:amalechitarum urbes obſedit:& alias quidem molitionibus: alias uero ſuffoſſionibus cloacarum & muris extrinſecus e diuerſo edificatis: alias autem fame & ſiti:alias uero modis aliis obſidens: & fortiter capiens ad necem cunctorum infantum & mulierum ſimul inuectus: nihil crudele:nec ultra humanam naturam ſe facere credens:primũ q̃ in hoſtes hæc agebat:deinde q̃ præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum miniſtrabat:cœpitq; regem hoſtium agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus:decreuit eſſe ſaluandum: non hoc faciens diuina uoluntate: ſed iudicium proprium ſequens:& ſine cauſa ei cedens uitam quaſi miſericorditer:unde illi poteſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet.Deus nãq; ſic odiuit amalechitarum genus:ut neq; infantibus parceretur: quibus potius miſereri natura eſt:Saul itaq; regem agag & malorum quæ contra hæbreos geſta uidebãt: auctorem a morte ſeruauit:& hoſtis pulchritudinem præceptis dei præpoſuit.Peccauit quoq; cũ eo ſimul & populus.Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; ſibi diripuerunt:iubente

ideo non esse seruanda: sed & alias res diuicias q̃ collegerunt. Siquid uero dignum possideri nõ erat consumpserunt. Cunq; uicisset saul uniuersos a peluſio ægypti usq; ad rubrum mare residentes hostes: sic imitarum gentem solummodo dereliquit. Isti nanq; in regione madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscederent: ne forte amalechitarum calamitati communicarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanq̃ in nullo prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat: dum contra amalechitas pugnaturus exiret: & uelut omnibus integre conseruatis: deuictis hostibus: cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro amalechitarum uita & rapina pecudum quã populus gesserat contristatus est: quomodo hæc fuerant eo prohibente commissa. Dirum nanq; iudicabat: ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam: eum spernerent: & nec tanq̃ humani regis præceptionibus obedirẽt: dicebatq; prophetæ penitere se: eo q; saul ordinauerat regem: quomodo eius iussa non faceret: sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens samuel: ualde confusus est: & deum cœpit tota nocte rogare: ut esset propicius saul: seq; ab eius idignatione suspenderet. Qui ueniam se dare saul etiam propheta poscente non annuit: iniustum esse dicernens: se tantis peccatis indulgẽtiam condonare: non ob aliam causam asserens mala generari: nisi cum aliq ui iniustitiam passi: ad uindictam negligentiores existerent: alias extiterint. Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patientiæ: & latenter hæc pariunt. Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset: nec parceret: die facta. Samuel ad saul uenit in galgala: uidensq; eum rex: cucurrit & osculatus ẽ dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriam: & quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait samuel. Vnde ergo audio clamorem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse: genus autem amalechitarum mandato diuino oẽ se deleuisse nulumq; fuisse derelictum nisi tantummodo regem: de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicẽ quid cogitãdum. Cui propheta dixit: deum nõ super sacrificia delectari: sed super bonos & iustos huiusmodi autem illos qui eius mandata consiliumq; secuntur: & nihil aliud bene se agere iudicant: nisi quod pro dei fecerint uoluntate. Is enim contemnitur: non quando ei sacrificatur: sed quando in obedientiæ spiritus abhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt: nec eum uera religione colunt: neq; dum multas hostias & magnas obtulerit: neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerit susceptit hæc libenter: sed potius auersatur: & magis studiũ hoc nequiciæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui solummodo quod præcepit diuinitas recordantur: & mori potius elegunt q̃ præuaricari aliquid quod iubetur: semper conuertitur & neq; sacrificium ab eis exquiret: sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid: siue uilissimum: grauiter eos pæ praua munera: quã ditissimorum maximam susciptet opulentiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum: spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere: ex his rebus quæ decreuit ille perire: nisi forte similia iudicas illa peccata: & quis deo offerenda sacrificia. Scito igitur regnum tibimet auferendum: & potentiam quã a deo tibi neglexisti collatam fuisse: alii conferendam. Porro saul fatebatur quidem iniq; se fecisse: & peccatum se negare non posse: transgressũq; se mandata prophetæ dicebat: sed pro timore ac metu exercitũ non prohibuisse prædam diripientem nec tantam multitudinem retinere potuisse: sed ignosce inquit: & esto mitis nunc: decetero enim obseruabo ne peccẽ. Rogabatq; prophetam: ut reuertẽs hostias deo pacificas immolaret. Ille uero cum deum illi non parcere præ uideret: remeauit ad ppria. Saul autem uolens retinere samuel apprehendit eius pallium: uiolenterq; tractum: eo q; samuel impetu facto discederet: uestem eius dirupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur iperium: & accipiet illud uir bonus & iustus: quando deus permanet in suo decreto: nec muratur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humanæ: non fortitudinis est diuinæ. Saul autem impie q̃dem se gessisset fatebatur: infecta uero facere quæ fuerant facta nõ posse: rogabatq; eum: ut se cõram multitudine honoraret: & cum eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset samuel ueniens adorauit deum deductusq; ad eum est rex amalechitarum agag. Et dum diceret agag: quã esset amara mors ait samuel. Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere lugereq; fecisti: sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in galgalis mori. Ipse uero in ramatham ciuitatem abiit.

Quia ꝓuaricãte Saul mãdata ꝓphetæ Samuel: alius rex Dauid iubẽte deo latẽter ẽ fcũs. CA. VIIII.

REx saul sentiens quæ mala passurus esset: qui sibi deum in regno fecerat inimicũ ascendit in gaba: quod nomen interpretatum significat collem: & post illam diem non uidit saul Samuelẽ. Cũq; propheta propterea tristis esset: iussit deus: ut a cogitationibus quiesceret: & sumẽs uas olei in betleem ciuitatẽ iret ad ieſſe filiũ obed: & eius ungueret natum: quem ipse monstraret in regem. Cum uero metueret ire: ne cognoscens saul: & aut latẽter aut palam eum occideret: dicente deo & dante securitatem: prædictã peruenit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato: uocabat iesse cum filiis ad altare: & inspiciens filium leniorẽ procerum & optimum: credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regẽ: sed prouidẽtia di-

uina fruſtratus eſt. Dū enī cōſuluiſſet deū: ſi iuuenē ungueret: quē ipſe admiratus fuerat: & dignū ſperio iudicabat: reſpōdit deus: nō ea uidere homines q̄ deus itēdit: ſed tu iquit pulchritudinē iuuenis reſpiciēs: hūc arbitraris regno placere? ego aūt non corporis pulchritudinē ac ſpeciē apice facio eē regalē: ſed animi ſine dubitatiōe uirtutē. Ille ſiquidē pfecte pulcher ē: q̄ pietate & iuſticia ē ſimul & fortitudine: necnō & obediētia ſplēdidus: & oībus ex quibus animæ pulchritudo cōſiſtit. Cūq; dixiſſet hæc deus: p̄cepit ſamuel ieſſe: ut oēs ei ſuos filios demōſtraret. At ille alios quīq; uenire fecit: quoꝝ quis ſenior qdē erat eliab uocabaē: ſecūdus uero aminadab ſammaa tertius: quartus uero nathan: quītus aūt rachel: ſextus aſā. Vidēs aūt & iſtos ꝓpheta in nullo minores pulchritudine ſenioris: conſuluit deū quem hoꝝ eligeret fore regem. Quo dicente nullum: denuo reqſiuit ieſſe: ſi præter iſtos haberet alios filios. Qui dixit eſſe alium nomine Dauid paſtorē ouiū curā habentem: iuſſitq; eum ſamuel uelociter uocari: ipoſſibile dicēs eos eē cōmeſſuros anteq̄ ille ueniret. Cunq; ueniſſet Dauid uocatus a patre: puer colore quidem rubeus: & pulcher aſpectu: tacite ſamuel dixit ad eum. Hic eſt qui deo placuit ad regandum. Tunc & ipſe diſcubuit: fecitq; iuuenē ſub ſe diſcūbere: & ieſſe cum reliquis filiis. Deinde uidente Dauid: ſumens oleum unxit eum: eiq; adhuc tacite dixit atq; ſignificauit: quomodo regnare eum deus elegerit: monuitq; iuſtum eē debere: & eius præceptis obedire. Sic & enim regnum ei multo tempore fore māſurum: domūq; claram ac famoſiſſimam habiturum: uaſtaturūq; pariter paleſtinos. Sed & cum quibuſcūq; gentibus congrederetur uinceret: & ingentem gloriam poſſideret: quod & ipſum habere & poſteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hæc monuiſſet abſceſſit: diuinitas autem ad Dauid ſaul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cœpit: ſancto ſuper ſe ſpiritu ueniente: ſaul uero quædam paſſiones & demonia repente compræhenderunt: ſuffocationes ei & angūſtias iferentes: ita ut medici ei ſalutis nullum remedium inuenirent. Siquis tamen cantare eſſet ꝑitus: & in cithara pſallere doctus: hunc adduci iuſſerunt: ut cum eum demonia inuaderent & turbarēt: ſuper caput eius aſtās pſalleret: & hymnos ediceret. Ille uero hæc nō diſſimulauit efficere: ſed queri huiuſmodi hominem protinus imperauit. Cūq; ei quidam ſuorum dixiſſet: uidiſſe ſe in ciuitate bethleem quendam ieſſe filium: adhuc ætate iuuenculum: pulchrū atq; decoꝝ & aliis ſtudiis ualde dignū necnō pſallere & hymnos cantare doctū: inſup & eximiū pugnatorē: mittēs ſaul ad ieſſe Dauid ſublatū a gregibus ad ſe uēire p̄cepit: mādās ei uelle ſe iuuenculum uidere: de cuius pulchritudīe ac fortitudie cognouiſſet. Ille uero miſit filiū: dās ei mūera ſaul portare. Quo ueniēte gauiſus ē: fecitq; eum armigerū ſuū: & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enī in eo: maxime in iuaſiōe demonioꝝ: qui cū ad eum accederēt: ſolus erat medicus: hymnos dicendo & pſallēdo rurſus in cithara: & ſaul a mētis oppreſſione reuocando. Miſit igitur ſaul ad patrem pueri ieſſe: petēs ut apud eum Dauid maneret: eo q̄ eius præſentia delectaretur: yſai uero ſaul non contradicendo conceſſit.

Quēadmodū denuo pugnauerūt paleſtini aduerſus hæbreos adhuc regnante ſaul & mononchia Dauid cū golia: q̄ paleſtinoꝝ erat eximius: eiuſq; peremptio & defectio paleſtinoꝝ. CAPI. .X.

POſt non multa ſiquidem tempora: paleſtini denuo congregati: & magnum ſuper iſrahelitas omnes exercitum colligentes: inter ſocho & azecha caſtrametati ſunt. Contra quos denuo ſaul produxit exercitum: & ſuper quendam montem caſtra ponens: coegit paleſtinos priora quidem caſtra relinquere: & ex aduerſo montis quem ſaūl apprænderat aduenire: diuiſitq; eorum exercitus medius mons: qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendēs quidam de exercitu paleſtinorum nomine goliad de ciuitate geth: uir ualde procerus: cuius altitudo quattuor erat cubitorum: & palmi uniꝰ: accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natura eius corporis exigebat: induturſq; lorica cuius erat pondus quinq; milium ſiclorum eris: galeā uero & tibi alia habebat erea: quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuiſſent membra protegere: haſta uero eius erat non leuis dextræ portatio: ſed quā ipſe geſtabat in humeris: cuius ferrum ſexcentorum ſiclorum fuit: ſequebanturq; eum multi arma portātium. Hic igitur goliad ſtās inter medias acies: uocem emiſit grandem contra ſaul & hæbreos dicens. A pugna nunc & piculo uos abſoluo. Quæ enim neceſſitas ē noſtroꝝ exercitus depire. Sed date aſiquē ueſtrum contra me pugnaturꝝ: & totū bellū unius uictoria terminet: ſeruiatq; pars altera illis: quorum fuerat ille qui uicerit. Eſt enī multo melius & tēperantius: unius piculo promereri: qđ poteſtate a deſt mu'torū. Hæc cum dixiſſet: caſtra remeauit ad propria. Altera uero die rurſum uenit: ac eadem uerba fecit: & ſimiliter uſq; ad diem quadrageſimum hoſtes ad prædictas conditiones prouocare non deſtitit: ita ut terreret & ipſe ſaul: & eius exercitus. Conſtituebant equidem acies quaſi pugnaturi: ad congreſſionem uero minime ueniebant. Bello itaq; conſiſtente iter paleſtinos & hæbreos: ſaul remiſit Dauid ad patrem ſuum ieſſe: cū ei eius tres alii filii ad ſolacium & periculum pugnæ ſufficerēt. Ille ergo tunc quidem ad ouilia & paſturas pecudum remeauit non multo poſt ad caſtra reuerſus hæbreoꝝ miſſus a patre: ut neceſſaria fratribus deportaret: & qđ ageret agnoſceret. Cūq; goliad denuo reuertens & ꝓuocans exprobraret: quaſi nullus inter eos uir eſſet qui contra eum pugnare præſumeret: cum fratribus loquens Dauid ea quæ mandauerat pater: & audiens illum blaſphemātem exercitum: & pariter affligentem indignatus eſt & fratribus ait: paratū ſe eē ſolum cum hoſte

pugnare.Cui ſenior fratrum aminadab interminatus eſt:& præſumptionē habere eū p̃ter ætatem dicēs:& expertū huius officii:uſſit ad patrē & ad paſcua remeare.Qui reueritus qdē fratrē diſceſſit:& apud quoſdā militū é locutus:q⁹ uellet cū paleſtino ꝓuocāte pugnare.Illis autem repēte Saul iuuenis indicantibus uolūtatē:rex eū uocauit:& dū quæreret:ut qđ uellet ediceret dixit.Nō deficiat mēs tua rex:nec metuas:ego ſuperbiā huius hoſtis pugnādo ꝓſternā:& ita ſublimen & ꝓcęſe ſubdā & ſic iſte quidē irridebitur tuus uero exercitus glorioſus inuenietur:ſi neq⁹ a uiro bellatore habet in acie perire:ſed ꝓuocatus a puerili ætate moriat.Saul aūt eius præſumptionē atq⁹ magnanimitatē ualde mirāte:nō tamē in eo habēte fiduciā propter ætatē:ſed iſirmū eē:ut cōtra peritum hoſtē bellū ſuſcipet:ea dicēte:Dauid ait:Pollitior hoc:cōfidens in deo q mecū ē:cuius etiā adiutorio fungor expimento.Nā dū aliquando leo ouiculas meas inuaſiſſet:& agnū arr puiſſet:ſequens appræhendi eū & agnū quidē ex ore eius eripui:ipſū uero dū cōtra me ꝓpetū feciſſet:a cauda compræhenſū:& percuſſū in terra peremi. Idē & urſo faciēte:in eo ultus ſū.Putet ergo ille hoſtis unū ſe eē huiuſmodi beſtiarum:diu exprobrans exercitui:& noſtrum blaſphemans deum:qui eū faciet mihi ſubiectū.Saul igitur uoluntatē pueri atq⁹ præſumptioni ſimilem orans deo terminum dixit. Vade ad pugnā Et accīxit eum lorica ſua ſimul & gladio:& apponēs ei galeā deſtinauit.Dauid aūt oneratus his armis:cū nō eſſet exercitatus in eis ait.Iſta quidē rex tua ſint ornamēta:cui fortitudo eſt hæc geſtare præcipua;mihi uero tanq̄ ſeruo tuo concede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis ſumpto baculo:& q̄inq⁹ lapidibus de torrente in paſtorali pera:& fundam in dextera manu portans:ibat ad Goliad. Videns aūt eū Goliad ſic uenientē ſpreuit:& iniuriā ei fecit quaſi nō arma gerens hoſtium pugnaturus ueniret:ſed quibus canes repelli ſolēt: dicens. Nū me canē exiſtimaſti. Ille autem nō canem:ſed deterius aliquid eum ſe putare reſpondit.Cōmouitq⁹ Goliad ad iracūdiā: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei ſui:& interminatus eſt : daturum ſe carnes eius terrenis beſtiis: & cæli uolatilibus deuorandas.Cui reſpondit Dauid.Tu quidem uenis contra me cū g adio:& haſta:& lorica:ego autem uenio ad te armatus deo:qui & te & omnem ueſtrū exercitum noſtris manibus perditurus eſt.Hodie nāq⁹ tuū caput abſcidemus:& reliquū corpus tuū ſimilibus canibus apponemus:ſcientq⁹ cuncti:quō deus præſul eſt hæbreorum:& arma noſtra ipſe eſt ſemp & fortitudo.Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. Paleſtinus autē armorum pōdere grauatus:cū currere nō ualeret:paulatim uenit ad Dauid:cōtennēs eū & ſe nudū confidens ſimul & adhuc ætate puerulum ſine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo:qui ab hoſte non uidebatur : & ſumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat:& emittens eum de fundibula: percuſſit repente goliad in fronte:& uſq⁹ ad cerebrum pertranſiuit:ita ut mox confracto capite goliad caderet pronus in terram.Tunc ſtetit Dauid & caput eius incidit.Cadens ergo goliad : factus eſt paleſtinis occaſio maximæ fugæ. Nam dum peritiſſimum ſuorum cecidiſſe conſpexerunt : de rebus omnibus deſperantes:reſiſtere non ualuerunt:ſed uidentes ſe uictos turpiq⁹ fugæ ſe tradentes: conabantur liberari . Saul autem & cunctus exercitus hæbreorum clamorem facto;ſuper eos exilierunt : & multos interemerunt : & perſecuti ſunt uſq⁹ ad terminos geth:& portas aſchalonis.Mortui itaq⁹ ſunt paleſtinorum . xxx . milia:& totidem uulnerata.Porro ſaul reuerſus ab exercitu hoſtium:eorum caſtra diripuit & ſimul incendit.Caput autem goliæ Dauid ad tabernaculum proprium deportauit:& haſtam dicauit deo.Porro circa Dauid inuidiam atq⁹ odium ſaul regis uirgines mulieresq⁹ prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis:delectabantur omni letitia milites:mulieres quidem q⁹ multa milia ſaul paleſtinorum interemiſſet:uirgines autem q⁹ multa dena milia exterminans Dauid cœpit.Hæc audiens rex q⁹ millenario numero teſtimonium ipſe perciperet:& denum milium multitudo iuuenculo uoueretur:& cogitans q⁹ nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet Dauid cœpit eum timere:& nimis habere ſuſpectum:& a priori quidem officio quem utiq⁹ ſuum armigerum fecerat eum amouens:ne dum nimis proximus eſſet:eum poſſet occidere:conſtituit eum millenarium:dās ei locum quidem meliorem:& ut putabat ſibimet cautiorem:uolebatq⁹ eum ad hoſtes & prælia mittere:ut in his pericula ſuſtinendo periſſet.

Quēadmodū miratus ſaul fortitudinē Dauid:ei ſuā filiā copulauit. CAPI. .XI.

DAuid ergo deum habens ubiq⁹ ducem:quocunq⁹ ueniſſet prævalebat : & optime agere uidebatur : ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum & regis filia uirgo concupiſceret:& amore detenta cunctis ita fieret manifeſta:ut hoc eius deſiderium perduceretur ad patrem.Ille uero quaſi percepta occaſione in morte Dauid:hoc libenter audiuit daturumq⁹ nuptiis eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait:ſi ducenta ei capita hoſtium aduexeret necatorum.At ille honore ſic claro ei propoſito:uolens ex opere piculoſo & incredibili gloria magis procedere:tendebat ad cauſam.Saul autem cogitabat eum ab hoſtibus perimendum: & decenter ſua uota complere:ſi per alios & nō eo faciente moreretur:iuſſitq⁹ ſuis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur:qualis circa puellæ nuptias eſſet.Illi uero cœperunt cū eo loqui:q⁹ diligeret eum rex ſaul una cum populo:& uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit.Non modicum uidere putatis me generum eſſe regis.Mihi uero nihil tale ſubſiſtit:præcipue

eũ ſim abiectus:& a gloria uel honore ſegregatus. Saul aũt dũ famuli Dauid reſpõſa dixiſſent:ait. Dicite ei nõ me pecuniis egere:nec honoribus:qbus rebus uẽdit filia potius quã nuptiis collocat: ſed eligere genꝫ habentẽ fortitudinẽ:aliaſqꝫ uirtutes:quas te habere manifeſtũ é:& uelle me recipere ab eo ꝓ nuptiis filiæ:nõ aurũ nec argẽtũ:neqꝫ ut hæc de domibus paternis eiiciat:ſed pp ſuppliciũ hoſtiũ:capita ſexcẽta paleſtinorꝫ.Et mihi enĩ ipſi nullũ potius quã hoc:nullũ clarius munus erit.Sed & meæ filiæ multo ſolẽnius honoribus é præcipuũ:uiro tali & tãto teſtimonio de hoſtiũ triũphis decorato poſſe cõiũgi.His uerbis delatis ad ſe Dauid gauiſus:quaſi ſaul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere:neqꝫ conſilium expectauit:nec ſi poſſibile aut difficile eſſet:opus præſens animo cogitauit:ſed repente cum ſotiis ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus é. Deus enim erat qui cuncta facilia Dauid & poſſibilia faciebat.Cũqꝫ multos interemiſſet:abſcidens ſex centa capita uenit ad regem.Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat.Saul autem cum non haberet unde promiſſa refugeret:& mentiri peſſimum iudicaret:aut per inſidias eum occidere: cum forſitan etiam in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet: dedit ei ſuam filiam nomine michol.

Quẽadmodũ poſt hæc ſuſpectũ Dauid ſibi rex ſaul pimere feſtinauit. CAPI. XII.

CVm ergo ſaul non eſſet recta uoluntate manſurus:uidens etiam Dauid & apud deum & apud homines approbari:expauit eum:& metum celare non ualens:timore magnaꝫ rerum ideſt regni ſimul ac uitæ:ne priuaretur utroqꝫ:cogitauit eum crudeli calamitate perimere:eiuſqꝫ mortem ionathæ filio:& reliquis familiaribus delegauit. Filius aũt admirans permutationem patris circa Dauid:cum non poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum: ſed ad mortem uſqꝫ ſeuiret: & cum iuuenem diligeret eiuſqꝫ uirtutem:dixit ei ſecreto uoluntatem patris ſui:ſuaſitqꝫ ut die futuro ſe cuſtodiret:ipſe uero ſalutaturum ſe patrem dixit:eiqꝫ pro eo opportuno tempore locuturum:cauſamqꝫ cognoturum:& ei exprobrare:qꝫ occidi uoluiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam ſi ualde peccaſſet ueniam promereri debuiſſet:dixitqꝫ ei ſe poſt hæc patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens:egreſſus eſt a rege.Altera uero die ionathas uenit ad ſaul:& dum eum letum & exultãtem aſpiceret:cœpit de Dauid proferre ſermonem dicens.In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilẽ Dauid:præcepiſti eũ pater ĩteremi:uiꝫ qui tibi quidẽ magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus eſt:paleſtinis autẽ ualde ſuppliciũ:ab illuſione & iniurriis ſimul eripiens populũ hæbreorꝫ:quas diebus.xl.ſuſtinuit nullo utiqꝫ præſumente prouocationis certamina ſuſtinere:& qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita:ſororem meam præmio accepit uxorẽ: cuius mors tibiipſi grauior erit:non propter ſolam uirtutem eius:ſed et iam propter ipſam cognationem:quãdo eius morte etiam filia tui uexabitur pene ante gaudium coniugii:ueniens ad uiduitatis opprobrium.Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere nihil committens in uirum:primum quidem qꝫ nobis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis: quando malo ſpiritu & demonibus in te reſidentibus:illos expulit:pacemqꝫ tuæ animæ condonauit:ſecundo autem:quando & in tuis hoſtibus ultus eſt.Hæc etenim obliuiſci:turpiſſimum eſt.His ergo ſermonibus mitigatus ſaul:iurauit filio:nihil Dauid iniuſte fore paſſurum. Sermo enim iuſtus:& iracundiam regis ſubiecit: & metum.Ionathas autem euocato Dauid:indicauit ei de ſua ſalute:quam impetrarat a patre:eumqꝫ deduxit ad regem:& erat in conſpectu eius ſicut prius.Eodem uero tempore:paleſtinis bella gerẽtibus denuo ſuper hæbreos:ſaul contra hoſtes Dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit:uictorqꝫ reuerſus eſt ad regem. Quem ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate contriſtatus eſt:tanꝫ illius bonis actibus uideret ipſe deceptus.Cũqꝫ regem rurſus pueris aſtantibus demõ ageret: ſpirituſqꝫ turbaret:uocans Dauid in domo in qua iacebat tenens lãceam:eum pſallere & hymnos cantare præcepit. Quo iuſſa faciẽte: inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamqꝫ Dauid præuidens declinauit: fugitqꝫ in domum ſuã & in ea tota die pmanſit.Nocte uero mittẽs rex:iuſſit eũ uſqꝫ ad diluculum cuſtodire:ne latẽter effugeret:quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem.Michol aũt Dauid cõiunx:filia regis:cognita uoluntate patris:Dauid indicauit:dubiã ſpem eius uitæ conſpiciens:& de anima ſua piter diffidẽs.Neqꝫ enĩ ſe credebat poſſe habere uitam:ſi fuiſſet illius amore priuata.Et ergo dixit.Non te hic conſũx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:ſed fuge citius:dũ tibi ꝑbet nox fuge ꝑſidiũ:faciatqꝫ tibi hac dominus lõgiorem. Scito enĩ te a patre meo ſi inuẽtus fueris occidẽdũ. Quo dicto:eũ per feneſtram depoſuit & dimiſit. Deinde conſtituit lectulum q̃ſi egrotãtis:& ſub ſaga iecur ſpirãs capræ ſuppoſuit.Die uero ſecundo miſit pater eius ut Dauid deduceret ad eũ.Illa uero nũciãs:eo qꝫ nocte fuiſſet factus ĩfirmus: & oſtẽdẽs eis lectulũ cooptũ:dũ iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotum uere eſſe & dormire Dauid qui miſſi fuerant crediderunt.Renũciantibus autẽ illis infirmum factum eſſe nocte:iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eum perimere dicens.Qui uenientes ad lectulum:diſcooperientes & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore:renunciauerunt regi. Quam dum rex culparet pater:eo qꝫ eius quidem liberauerit inimicum:illum uero deceperit:fatiſſecit ei ueriſimile loquens:quaſi eam ad hæc non conſentientem:Dauid occidere uoluiſſet:& hoc pro ſalutis ſuæ timore feciſſet; pro quo ei deberet ignoſce-

ne:qa hoc necessitatis causa nō uoluntatis effugeret:& mortuus dicēs: Arbitror ego pater:q̄ ita uoluisti illū perimere:ficut me potius liberare.Et saul equidē ueniā puellæ dedit.Dauid ergo declinauit a periculo:& uenit ad samuel prophetam in ramatha:eiq̄ regis insidias indicauit:& q̄ iaculo eius pœnæ fuisset exunctus: dū neq̄ circa eū extiterit inimicus:neq̄ circa hostiū certamē infirmus:sed in omnibus ꝓnus & fœlix:quæ magis causa Dauid iuidiā generauit. Cognoscēs itaq̄ ꝓphēta regis iniustitiā:ramathā ciuitatē reliquit:& deducēs Dauid ad quendā locū nomine galboa:cōmorabātur illic cū eo.Cūq̄ nunciatū fuisset saul eo q̄ Dauid eēt apud ꝓphetā:misit armatos:eūq̄ ad se cōprehendendū iussit adduci.Qui cū uenissent ad samuel:uenientes ecclesiā prophetaq̄:participanti sancto spiritu ꝓphetare cœperunt.Saul aūt audiēs hoc:super dauidialios destinauit:& illis idē facientibus:denuo misit alios.Prophetantibus aūt & ipsis qui tertiō fuerant missi:ad ultimū iratus ipse perrexit:Cum uero iam erat in proximo:anteq̄ eum uideret samuel:prophetare cœpit: ueniensq̄ ad eos saul:spiritu uehementi compulsus:amens factus est:& exutus uestē tota die cane- bat & nocte.Dauid & samuele uidente.Ionathas uero saul filius occurrente sibi Dauid : & de patris eius insidiis ingemiscentem & dicentem:quia dum nihil iniq̄ gessisset neq̄ peccasset:etiam pater eius occidere festinaret : rogabat ut nihil suspicaretur tale : neq̄ derogantibus siqui forte huiusmodi essent crederet:sed ut ad se respiceret & securus esset ; nihil tale in eo cogitante patre.Nā si cogitasset:ei sine dubio pandidisset:dum pater eius utiq̄ consilium eius omne non celaret.Porro Dauid iurauit ita esse:& supplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quā eum spernere quasi mendacem:eiq̄ renunciaret quicquid a rege pro se aut cognosceret aut uideret : dicebatq̄ ideo non ei de se dixisse patrem:q̄ sciret illum circa se amicitiæ affectum habere.Contristatus ergo ionathas:eo q̄ Dauid huiusmodi patris eius esse circa se crederet uoluntatem:interrogauit eum quid uelit ut faceret.Ille autem:noui inquit omnia te mihi cōferre & præstare uelle.Crastina die initium mensis est:& habeo consuetudinem sedens comedendi cum rege.Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querenti saul respōde me profectum eē in regionem bethleem in tribum meam : ad festiuitatem ibidem celebrandam:adiiciens etiam q̄ tu me ire permiseris.Et siquidem ut assolet dici de cantieis proficiscentibus:cum bono uadat aut aliquid simile dixerit:scito nihil in eo circa me fore dolosum nec inimicum;si uero aliter responderit:hoc tibi erit indicium:quoniam aduersum me fuerit cogitatum;& renunciabis mihi uoluntatem patris:misericordiæ hoc & affectui communi distribuens:per quem fidem a me accipere:& fidem tu domine famulo tuo dare uoluisti.Si uero inuenis i me malignum aliquid:ipse me perime: ut sic proficiscaris ad patrem. Quæ uerba nouissima a Dauid ionathas nō egre suscipiens:promisit se ea quæ prius poposcit eē facturū.Et siquidē triste aliquid:aut q̄ eius odiū pāderet pater respōderet:ei renunciare:& ut eum potius securum redderet:egressus:sub diuo:nihil se preter missum pro Dauid salute iurauit dicens.Nunc deum quem magnum eē uides & ubiq̄ præsentē : & antēmentem meam sermonibus prodam:iam presicientem eum:ut communi pacto testem promissionis adduco.Quoniam non cessabo frequenter tētans patris animum cognoscere:donec mihi eius animi secreta pandantur : quæ cum didicero:non celabo : sed protinus tibi nunciabo : siue mitis circa te:siue sit ualde crudelis.Nouit autem hoc deus qualem eum circa te semper esse exoro:qui & nunc tecum est:nec te derelinquit:faciatq̄ te inimicorum tuorum:siue pater meus est:siue eos esse meliorem:tu autem horum esto memor:& licet me finire uitam contingat:filios meos seruare pro rebus præsentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumq̄ iurasset hæc:dimisit Dauid:& ad quendam campi locum ire præcepit:in quo erat solitus se exercere:quæcūq̄ cognouisset a patre nunciaturum se ei promittēs hoc modo ut deduceret puerū & mitteret sagittas tres:& si iuberet puero sagittas afferre quæ ante eum iacerent:cognosceret:nihil eē apud patrem maliciæ:si diuersi aliquid audiret:illo dicente a rege contraria similiter expectaret:securitatem se ei præbiturū dicens:ne quid sustineret incongruum utq̄ fœlicitatis tempore horum memor esset & utilitatem eius filiis exhiberet.Dauid itaq̄ a ionatha hanc fidem accipiens:ad locum proximum est ꝓfectus. Altero uero die cum esset mensis initium purificatus solenniter rex ad conuiuium uenit:& sedēbus circa eum filio ionatha a dextris:& principe militiæ abner a sinistris;uidēs esse locū Dauid uacuum tacuit:suspicatus eum non esse a coitu mundum. Cūq̄ secunda die noui mensis non adfuisset:requisiuit a filio ionatha:ubi eet transacto die:& præsenti conuiuio iesse filius non adesset. Ille uero ait abisse eum se permittente secundum solēnitatem ad propriam regionem:eo q̄ tribus eius festiuitatem ageret:& rogatum se pter:ut etiam ipse cum eo ad sacrificia celebranda cōcurreret.Et si præcipis inquit pater:& ego post eū uado:nosti eni quomodo illi deuotus sū. Tūc igit ionathas saul iniquitatem circa Dauid agnouit:& apte uoluntatem eius aspexit.Nam iratus saul blasphemauit eū:natūq̄ de muliere uiro ultro appetentē:& proprium hostē dixit:& sociū Dauid & cooperatorem eius:& nec ipsum erubescere nec eius matrem talia facientem : nec uolēte intelligere:q̄ donec Dauid uiueret:regnum eius esset incautū:dixitq̄ ut eū uocaret:quatenus pœnas exolueret. Respondente uero ionatha:quid iniquū fecit ut puniatur:non ad uerba ia & blasphemias iratq̄ saul acutis:sed arepta lancea super eū ut respondentem iterficeret ifiluit:& hoc quidē

non ipleuit prohibitus ab amicis.Manifeſtū aūt apparuit:ſaul initiū eſſe Dauid & q̄ eū deſide-
ret occidere:ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluiſſet.Tunc ergo regis
filius decliato periculo:& nihil aliud præ triſtitia ualēs: ſed deflēs eo q̄ & ipſe pene mortuus fue-
rit & Dauid necem definitā eſſe cognouerit:matutino facto prexi:& quaſi exercitaturus exiuit ī
campum:ut amico ſicut conſtituerat regis proderet uoluntatē.Fecit ergo ionathas ſicut pollici-
tus eſt:& ſequētē puerū in ciuitatem dimiſit:ut Dauid in deſerto loco ad faciem loqueret. Quo
uiſo Dauid cecidit ad pedes ionathæ eūq̄ adorās:ſaluatorē animæ ſuæ uocabat.Quem ionathas
eleuauit a terra:& alterutros amplexantes ualde:ſemetipſos oſculabātur & flebant ætatem ſuam ī
uidiæ malignitate cōſumptam:& futuram ſepationē quæ nihil differret a morte.Deinde quieſcē-
tes a gemitu:& memoriam iuriſiurandi apud alterutros conſtare poſcētes diuiſi ſunt.

Quia ſepius Dauid per Saul periculum mortis paſſus effugit:& ſecundo eum ſuper ſe uenientē
habens poteſtatem noluit interficere. CAPI. XIII.

IT Dauid qdēfugiēs ſaulē &iminētē ab eo mortē declinās:uenit ī ciuitatē nobe ad abi-
melech ſacerdotē.Qui dū eū ſolū uenire uidiſſet:& nec amicū:nec famulū cū eo eē p-
ſentē:miratus.ē:& cām cur nemo eēt cū eo quæſiuit.Ille uero cām ait ſibi ſecretā iuſſu
regis iniūctā:ad quā nō eū hēre multos comitatus oportere dicens:q̄ conſtituiſſet ad
quēdā ſibi locū famulos occurſuros:petebatq̄ ut ei itineris neceſſaria nō negaret:p q̄ opus amici
faceret:& p̄ſētibus neceſſitatibus ſubuēiret.Quibus adeptis:etiā arma ſibi dari ſi q̄ eēnt præ ma-
nibus poſtulabat.Aderat aūt illic ſeruis ſaul: genere qdē ſyrus:noīe doech q mulas poſcebat ſaul.
Tūc ad Dauid ſacerdos ait nihil eqdē ſe tale hēre ſed eē lāceā Golie:quā ipē illo perēpto deuoue-
rat deo:eāq̄ ſumēs Dauid:ex oī hæbreorum regione fugit ī geth:q̄ ē ī regno paleſtinoꝝ: ubi re-
gnauit achis.Cūq̄ eognitus fuiſſet a famulis regis:eiq̄ manifeſtatus illis dicētibus:quo Dauid eēt
q multa milia paleſtinoꝝ peremiſſet:metuēs Dauid ne ab eo necaret:& piculū q̄ declinauerat a
ſaul ab illo ſuſcipet:ſimulauit ſe eē furioſū:& rabidū ita ut ſpumā ex ore proiiciēs:& alia q̄ furioſi
ſunt faciēs:fidem regi uere paſſionis oſtenderet.Qui famulis idignatus:eo q̄ ueſānū hoiem apud
eum itroduxiſſent:uelociter a ſe Dauid iuſſit expelli:& ita liberatus de terra geth:uenit ī tribū iu-
da:& habitās in ſpelūca circa ciuitatē modollā miſit ad fratres ſuos:eiq̄ ubi eſſet ipſe mandauit.Il-
li uero ad eū cū oī cognatione ſua uenerūt.Sed & alii qbus aut odiū aut timor erat regis ſaul: ad
eū piter cōcurrerēt: facturoſq̄ ſe q̄cūq̄ placerēt illi dicebāt:fuerātq̄ oēs ſimul q̄drigēti.Tunc ille
ſecurus qa auxiliū ei fuiſſet adiectū:ſurgens ide uenit ad regē moabitarū:rogauitq̄ eū ut parētes
eius donec ipſe de ſuo fine cognoſceret:in regiōe ſua ſuſceptos haberet.Quo annuēte:parētes eius
omni tempore quo apud eum fuerunt:dignis muneribus honorati ſunt. Præcipiente uero p̄phe-
ta ut deſertum quidem Dauid relinqueret:& ad tribum iuda pgēs ibidē habitaret:eidē obediit :&
de moab reuerſus:uenit in ciuitatē ſarmut:& in ea moratus eſt. Saul autē audiens Dauid uiſū cū
multitudine:non in timorē fortuitū corruit & tumultum:ſed ſciens uiri prudētiā atq̄ p̄ſumptio-
nem:q̄ non ex eo ſibi paruus timoris ſonus exurgeret:quia & dolū & labores inferret:conuocans
amicos & principes tribus ex qua ipſe erat : in collem ubi regnū habebat:& ſedens in ſegete:ſic ei
locus ille uocabat:dū circa eū eſſet ordo ciuilis piter & armigeri:cūctis ait.Viri contribules:noui
quidē q̄ meoꝝ beneficioꝝ nō eſtis immemores:quoniā & agroꝝ quoſdā dominos feci: & honō-
res populares:& officia p̄bui.Interrogo ergo uos ſi maiora his dona & ampliora ieſſe filium uobis
dare cōfiditis.Noui quoniā oēs illi potius cōſentiatis:quādo meus filius etiā ionathas ita ſapit:&
uos ad talia p̄ſuaſit.Nō enī ignoro q̄ iuſiurādū cū Dauid & fœdera celebrauit:necnō q̄ cōtra me
ionathas tractator eius & coopator exiſtit:nullīq̄ ueſtrum curæ eſt:ſed tacentes rei exitū ſuſtine-
tis.Cūq̄ rex tacuiſſet:alius quidē præſentiū nemo reſpondit.Doech uero ſyrus paſtor mulaꝝ eius
aitq̄ uidiſſet Dauid in nobe ciuitatē ueniſſe ad abimelech ſacerdotē:ut futura ſibi p̄phētē co-
gnoſceret:p̄ceptiſq̄ ab eo ſumptibus:& haſta golie:ad quos ire uolebat ab eo fuiſſe directū. Tunc
uocans ſacerdotem & cunctā eius generationē ſaul ait.Quid mali paſſus a me : ſeruū inutilē ieſſe
filium ſuſcepiſti:eiq̄ ſumptus dediſti & arma:cū mei regni nimius inimicus exiſtat.Cur etiam fu-
turoꝝ ei reſponſa p̄buiſti.Non enī te latuit q̄ me fugeret:& odio meā domum haberet.Sacerdos
aūt quæ facta fuerant non negauit:ſed cū fiducia ſe hæc præbuiſſe cōfeſſus eſt:nec ſe Dauid p̄ſti
tiſſe ſed regi dicens:non eū tuum nouimus inimicū:ſed fidelē ſocium & præcipuū ſeruum & mil-
lenarium:& q̄ horū maius eſt generū piter & cognatum:& hæc non inimicis hoſibus præſtita: ſed
ei qui circa te opus ſuæ deuotionis exhibuit. Prophetam autem ei non modo ſolum:ſed ſepius.
Dicente nāq̄ cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directū : ſi ei quibus agebat minime præbuiſſem:
non illi putaret : ſed potius tibi reſtitiſſe . Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare de-
bes:neq̄ in his quæ nunc audiſti meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nāq̄ & re-
gis genero & millenario hæc impendi:non hoſti.Hæc dicens ſacerdos:neqnaq̄ ſatisfecit regi ſaul.
Qui cum eſſet in magno terrore:neq̄ ueram confeſſionē crederet:iuſſit armatis circunſtantibus
ut eum cum ſua cognatione perimerent . Cūq̄ illi non p̄ſumerent contingere ſacerdotem:ſed
diuinitatem formidarent : potius quam regi parere uellent : tum ſyro doech rex ſacerdotis im-

perdẽdit interitum. Qui ſumens ſuæ maliciæ ſimiles: occidit abimelech eiuſq; progeniem. Erant autem omnes quadringenti quinq; alias trecenti. Quo facto iuſſit quoq; ſaul in ciuitatem ſacerdotum nobam: & omnes occidit: non mulieri: non infanti: non aliæ pepercit ætati: eáq; ſuccendit. Vnus filius ſde abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus eſt. Hæc ſiquidem contigerũt ſicut deus ſacerdoti heli prophetauit: propter iniquitates duoꝝ filiorum eius: dicens prolem eius radicitus euellendam. Porro ſaul rex crudele ſic opus efficiẽs: & totá generationẽ ſacerdotalẽ iterimens: & neq; infantibus miſericordiá: nec ſenibus reuerentiá habens: ſed & ciuitatẽ diſperdẽs quá patriá ſacerdotum ꝓphetarũq; nutricẽ diuinitas elegerat & ſolam tales diros habere decreuerat. Hinc actũ omnes fecit agnoſcere: & humano modo conſiderare: q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles: nec fuerint abuſi natura: nec uoluntatem ſuam implere præſumpſerint: manſueti ſunt atq; mites: ſectanturq; ſolam iuſticiam: & circa eam omnem ſtudent habere deuotionem: tunc etiá in diuinitate confidunt: quæ omnibus quæ fiũt in hac uita præſens eſt: & nõ ſolum opera: ſed etiá mentem unde procedũt hæc anteq; fiant apertæ conſiderat: cũ uero ad poteſtatẽ ueniũt: & ſupbiæ cumulo dilatantur tunc omnibus illis uirtutibus exuti: & uelut ſcena: multus: & mores: & moderationem actuum reponẽtes: ſuſcipiunt audaciá: ſupbiam: & cõtentũ rerum humanarũq; & diuinarũ: & dum præcipue pietatem iuſticiáq; ſpernũt: & in omnibus quæ cogitant aut agunt ſibimet arrogauerunt: tunc quaſi non uideat eos deus: aut certe poteſtatẽ eoꝝ non habeat: peſſimis graſſantur in actibus: & quicquid aut audire metuũt: aut odio habẽt reſpuũt: q; aũt irrationabiliter diligunt: hæc gratia: firma uera: & hoibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis ſit ſermo: ſed eos ptulerunt multas laboꝝ miſerias exhonorát: & eos habentes odio ſimul inuidiam his cõflant: deducenteſq; eos ad mediũ non ſolũ adeptos honores eis auferũt: ſed per calũniá etiá uita eos priuare nitunt: puniũtq; non ꝓpter opa digna ſupplicio: ſed derogationibus & accuſationibus nequaq; examinatis extinguũt: nõ quos oportet hæc pati: ſed in quibus iniuſte nitunt ulciſci. Hoc igit nobis ſaul filius eis qui primus poſt illũ ducem optimũ rẽpublicá regebat in iſrahel manifeſtũ eſſe monſtrauit: occidẽs tricẽtos ſacerdotes ꝓphetas: ꝓ ſuſpitiõe quá habuit in abimelech: deinde etiá eorũ ciuitatẽ: & ſtudẽs quodámodo deus ſacerdotibus prophetiſq; priuare: dũ tantos ſimul occideret: & neq; patriá eoꝝ manere ꝓmitteret: ut poſt illos aliquid poſſet oboriri. Abiathar itaq; abimelech filius: qui ſolus fuerat de ſacerdotibus a ſaul interfectis ereptus: fugiens ad Dauid: cruntá ſuorum omniũ: & patris interritũ declarauit. Qui ait: non ſe hæc eis ignoraſſe futura: ſed uidens doech: ſuſpicatum fuiſſe: q; ſacerdotem regi declararet: ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis auctorem: & poſcebat: ut cũ eo decetero cõmaneret: tanq; qui in alto loco latere non poſſet. Eo itaq; tempore audiens Dauid paleſtinos ceilanoꝝ ꝓuinciá deuaſtare: conſuluit deũ ꝓ ꝓphetá: ſi eũ pugnare præciꝑet. Quo dicente: q; diuinitas uictoriá ꝓmiſiſſet: cũ ſociis paleſtinos hoſtes inuaſit: multáq; eoꝝ cædẽ effudit: & ꝑdá tulit. Cũq; apud ceilanos eſſet: donec areas ſuas fructuſq; ſine timore colligerent: regi ſaul nunciatũ eſt: q; apud eos habitaret. Opus enĩ illud & magnus effectus apud quos geſtum eſt celari non potuit: ſed fama etiam ad extraneoꝝ auditus aduenit: & ad regẽ uſq; delatum eſt. Gauiſus ergo eſt ſaul cũ audiſſet Dauid in ceila cõmorari dicens: deum illũ eius manibus tradidiſſe: quando coactus ſit uenire in ciuitatẽ: murũ & portas: & ſeras habentẽ: iuſſitq; omni populo: ut ad ceilam unanimiter cõuenirent: & obſidentes eã: capiẽteſq; Dauid interimerẽt: Hæc itaq; ſentiens Dauid & agnoſcens a deo: quõ eũ forent ſaul tradituri ceilite: ſumens quadrigẽtos qui cũ eo erant: de ciuitate profectus eſt in deſertũ zyf. Et rex cũ audiſſet eũ fugiſſe de ceila: ab eius perſecutione ceſſabat. Dauid aũt ſurgens exinde: uenit in quẽdá locũ zifim: q uocat noua: ubi ionathas filius ſaul ueniens ad eũ: & oſculatus ſecuꝝ eſſe dixit: & ſpẽ bonã habere futurorum: nec præſentibus rebus eũ debere deficere: quoniá regnaturus foret habiturusq; ſub ſe hebreorum omnium poteſtatem: quõ gratiora eſſent: quæcúq; magnis laboribus eueniunt. Et rurſus iuſiurando celebrato inter alterutros ꝓ deuotione uita totius & fidei: & deũ uocans teſtẽ ionathas: maledixit ſibi: ſi tranſcenderet conſtitutũ & in contrariá mutaretur. Tunc ionathas Dauid ibidẽ reliquẽs: paululum a timore & ſollicitudine releuatum: ad ſaul ipſe reuerſus eſt. At ziphei uolẽtes gratiam præſtare ſaul: indicauerũt ei: apud ſe cõmorari Dauid: promiſerũtq; eius ſi ueniret: illũ cõtraderent: quẽ ſcilicet dum anguſtia ziphenoꝝ appræhendiſſet: non poſſet ulterius alibi deuitare. Quos laudauit rex: & gratias egit: indicantibus inimicũ: eiſq; pollicitus eſt: non tardare eorum recompenſare deuotionem: miſitq; qui quererent Dauid: & deſertũ omne ꝑſcrutarentur: dicens etiã ſe cõtinuo ſecuturũ. Et illi quidem qui directi fuerant ꝓ inueſtigando & capiẽdo Dauid: præcedebant regẽ ſtudentes fauore ſuo nõ ſolum nũciare inimicũ: ſed etiá manifeſtatum in regiá poteſtatẽ introducere. Hi tamen iniuſta & maligniſſima uolũtate fruſtrati ſunt: qui cum nihil mali ſuſtinere potuiſſent: ſi non hunc indicaſſent ſauli: ꝓpter blandimenta regia uirũ religioſum: & ad mortem iniuſte quæſitum: & qui latere poterat ꝑdiderunt: & ſe eũ tradere ꝓmiſerunt. Cognoſcẽs aũt Dauid maliciam ziphenoꝝ & regis inuaſionẽ: anguſtias quidẽ illius regionis dereliquit: fugit aũt ad petram maximá in deſerto maon conſtitutam. Cunq; ſaul eum ibi ꝑſequeretur: cognouit in itinere Dauid ab illis anguſtiis diſceſſiſſe: q; ad aliá petre parté. Et cũ ſaul ex alia parte conſiſteret: ut eũ

pene iam cape potuiſſet:audiés ſaul paleſtinos hæbreoꝝ regioné ualde uaſtare:a Dauid ꝓſecutiõe diſceſſit:& contra eos qui naturaliter hoſtes erant dimicandum magis neceſſarium iudicauit:quã inimicum proprium ꝓſequédo:uaſtationé ſuæ terræ deſpicere. Sic ergo Dauid inopinabiliter declinato periculo:uenit in anguſtias engaddi. Cum uero ſaul expuliſſet alienigenas:uenerunt qui nunciarent ei Dauid in engaddi montibus habitare.Qui ſumens tria milia armatoꝝ abiit ſup eũ & cum non eſſet procul a locis illis : uidit circa iter ſpeluncam profundam atq; rotundam multa longitudine & latitudine nimis apertam:in qua Dauid cum quadringentis erat abſconſus. Dũq; ſaul naturaliter uentris purgádi neceſſitate cogeretur:ingreſſus in eã ſolus eſt. Quem dũ uidiſſet quidam hoium Dauid:& dixiſſet in eius inimicũ tempus a deo datum : & ſuaderet ut ultionis cã ſaul caput abſcideret:quatenus graui perſecutiõe & miſeria priuaretur:ſurgens Dauid abſcidit q̃dem ſummitatem ueſtis ſolummodo:qua ſaul erat indutus:& repente pœnitentia tactus ait:non eſſe iuſtum ut ſuũ occideret dominũ:& qui.ſ.a deo fuerat regnare preceptus.Nam licet iſte inquit circa nos malignus exiſtat:me tamen apud eum non decet eſſe talem . Cunq; ſaul de ſpelunca fuiſſet egreſſus:accedens Dauid exclamauit a longe:petens ut ſaul audiret.Cõuerſo autem rege adorauit eum ſecundum morem proſtratus in terram:& ait . O rex non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere : & in ſuſpitione diligentes te uiros habere:ſed magis operibus affectum conſiderare eunctorum.Derogatio náq; multorum eſt: deuotiõis uero clara ꝓbatio actuũ ueritate cõſiſtit:& ſermo qdé cuiuſlibet in utroq; hitus : tenet ſimilitudiné ueritatis & falſitatis:opa uero nudú habét ueritatis intuitũ.Conſidera igit ex iſtis q̃lis ego circa te tuáq; ſim domũ:& q̃ mihi oportet crédi:& nõ accuſantibus & dicentibus ea quæ neq; aío cõcepi:neq; facere potui.Cur apponis ꝓſequi aíam meá:& nihil die noctuq; cogitare niſi animæ meæ interitum:quam iniuſte perſequeris.Quõ eni non falſã opinioné de me ſumpſiſti:q̃ſi occidere te uoluerim:aut quõ nõ impie agis in deo occidere cõcupiſcens & inimicum tuũ credẽs hoiem qui poteſtatem hodie habuit punire te:& a te pœnas exigére:ſed noluit:cum tépore ad hoc uſus eſſem oportuno.Quod ſi cõtra mettibi idé licuiſſet: nequaq̃ ſic captus ꝑteriſſem.Quádo ei tuæ ueſtis incidi partẽ:potui etiã caput auferre. Et oſtendens pannũ ueſtis eius:rei fidé exhibuit. Et ego quidé iuſtã inqt ultioné retinui:te uero iniuſtum cõtra me habere odiũ noueris.Sed deus hæc iudicet:& utriuſq; noſtrũ arguat uoluntaté.Saul aũt ſuá inopinabiliter admiratus uitá fuiſſe ſeruatá:& humilitaté iuuenis naturam eius obſtupeſcens ígemuit. Cũq; & Dauid hoc feciſſet:reſpondit cum gemitu ſaul illú potius eſſe iuſtũ.Tu inqt cã bonoꝝ mihi fuiſti:ego uero tibi calamitatum:& oſtendiſti hodie priſcoꝝ te habere iuſtitiã.Quis eni inimicos ſuos in deſerto cõpræhenſos ſáluandos eſſe duxerit alias dixerit ? Confido itaq; quia deus regnũ tibi cõſtruet:& oium hæbreorum te poteſtas expectat:ſed da mihi iuriſiurádi fidem:ne meũ genus exterminesneq; habẽs maloꝝ memoriá:ſtudens meũ nomẽ eradicare:ſed ut meã domũ & ſálues & ſernes. Iurante uero Dauid ut popoſcerat:ſaul quidé adi ꝓprium reuerſus é iperiũ:Dauid aũt cũ ſuis abſceſſit in anguſtias maſpha.Hoc itaq; tpe & ſamuel ꝓpheta defunctus é:uir q̃ nõ fortuito honoré apud hæbreos habuerat:cuius uirtus etiam apparuit in hoc ope qđ ꝓ eius deuotiõe populus multo tépore luctũ duxit circa ſepulturá eius:atq; ſolẽnis largitatis ſtudiũ magnũ cõpetéter exhibuit.Sepelierunt aũt in patria ſua in ramatha:multiſq; fleuerũt eũ diebus:nõ incõmuniter hoc facientes:uelut i extranei morte:ſed tanq̃ ꝓpriũ ſinguli quiq; lugétes.Fuit enĩ uir iuſtus:& natura benignus:& ꝓpterea magis amicus deo:qui præfuit populo ſolus:poſt mortem quidé ſacerdotis helii annis duodecim cũ ſaul uero rege annis decé & octo.Et ſamuel quidem huiuſmodi habuit finem.Erat igitur qdã ziphenoꝝ : de ciuitate maon diues & multa pecora poſſidens:triũ náq; miliũ ouiũ gregé habebat in paſcuis:& mille caprarꝝ.Has ergo Dauid illeſas : & ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit: ut neq; deſiderio:neq; egeſtate:neq; pro loco deſerto:& ubi potuiſſet latere aliquis eorum uexare ꝑſumeret.Super hæc autem illud ſeruandũ dicens:ut nihil iniuſtũ fieret:& aliena tengere peſſimũ iudicarent:neq; deũ offenderent.Hoc aũt docebat eos:homini bono præſtare ſe credens & dignũ eum eſſe:beneficiũ huiuſmodi ꝓmereri.Erat enim illi nomẽ nabal:uir durus & ſtudiis malignißimus:habens uitã deteſtabilẽ:cui erat uxor bona:ſimul & caſta:& ſpem nimis eximia.Igitur ad hũc nabal tépore quo tõdebat oues miſit Dauid uiros decé ut eos ſalutarent:& optabat ut hoc multis annis efficeret & qđ eſſet ſibi poſſibile ab eo ꝑberi popoſcit:cognoſcens a ſuis paſtoribus q̃ nihil eos aliquãdo nocuerunt:ſed etiam cuſtodes eoꝝ gregúq; fuerunt dũ multo tpe in deſerto piter habitaſſent:& q̃ nõ eũ penituerit ſiqd Dauid ſua largitate præberet.Nabal aũt his qui miſſi fuerant in humane nimis & dure reſpondit.Dum enĩ interrogaſſet eos quis eſſet Dauid:& reſpondiſſent filiú i eſſe:ait.Nũc uideo:qa ualde in ſemetipſis ſupbiũt fugitiui:& gloriantur ſuos dominos reliquentes.Quod dũ fuiſſet Dauid renũciatũ:iratus & quadringẽtos quidé armatos ſeq; ſe ꝑcipiens: ducentis ad reſtodiam derelictis:ibat cõtra nabal : iurans illa nocte domũ ſe & omnẽ poſſeſſionem eius exterminare.Nõ ſolum uero ob hoc iratus eſt Dauid:quia uideretur ígratus:& mihil dediſſet eis qui multam benignitatem circa eum habuerãt:ſed etiam quod blaſphemaſſet : & maledixiſſet eis:a quibus in nullo fuerat contriſtatus. Interea quidam ſeruus & cuſtos otium nabal

dominæ q̄dē ſuæ:illiꝰ s uero cōiugi dixit:quod miſerit Dauid ad uirū eius nō ſolū nec aliquid uile perceperit: ſed etiā iniurias & peſſimas in eū dixerit blaſphemias dū omni ꝓuidētia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus affirmās hoc in malū domini ſui & ipſius profutuꝝ. Quo dicto: abigail uxor nabal eiit iēs decē aſinos:& onerans eos multis muneribus:nihilq; marito dicēs: eū p ebrietatē ipſe ſenſu careret: ꝓfecta eſt ad Dauid.Cui aſcendēti montis anguſtias Dauid occurrit:cū quadrigēti uiri ueniens ſuper nabal. Quē cū uidiſſet mulier de aſina exiluit:& ꝓſtrata in faciem adorauit:ſupplicās:ut nequaq̄ nabal uerba reſpiceret:qui utiq; nabal recte uocarē : quod nomen dementem lingua ſignificat hæbrea. Satiſfaciebat aūt dicēs:nō ſe eos uidiſſe qui ab eo fuerāt miſſi:& debere ſe ueniā promereri:utq; magis ipſe ageret deo gratias:qui eū a ſanguinis humani poſſeſſiōe prohibuit exorabat.Nā cū tu inquit benignus ſis:ille uindicat a malignis. Quæ enī nabal inquit mala ſuſtineat:ſuper caput inimicoꝝ tuoꝝ eueniant.Eſto mihi propicius qdē & iudica me dignā:per quā hæc dona ſuſcipias:irā uero atq; furoré quē ſup maritū & eius habuiſti domū:mihi remitte.Hæc enī te decēt:cū ſis placidus atq; clemēs:& quod maius ē regnaturus.Suſceptis aūt illis muneribus ait.O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit.Nō futurum uideris diem:cum iuraſſet domum nabal hac nocte diſperdere : ut nullus ueſtrum penitus remaneret : cum utiq; ſit uir ille īgratus & callidus circa me & ſocios meos:nunc præueniſti: & meum curante deo mutaſti furorem:& nabal quidē licer modo propter te relinquatur inultus:non tamen effugiet pœnas: ſed alia cauſa quæ ei competit eueniet.Hæc dicens dimiſit mulierem .Illa domi reuerſa eſt:& inueniens uirum cum multis uino ſolutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant indicauit.Cui altera die cuncta ſignificauit:ſiccq; eum triſtem reddidit:& ad ſolutionem membrorum : & pene ad mortem uſq; deduceretur : & non amplius q̄ decem dies poſtea uiuens nabal defunctus eſt.Dauid autem audiens morte eius: ultum ſequidē a deo dixit:nabal uero propria malignitate defūctū:dediſſeq; illi pœnas:& ſe ab eius cuſtodiſſe ſāguine:mūdā habētē dextrā. Tūc etiā agnouit:eo qđ maligni diuinitus urgeant:& nullus iter homines deſpiciat a deo:qui dat quidē bonis ſimilia:malis uero refert digna ſupplicia.Et mittēs ad eius uxorē:petit:quo eā ſibimet copularet.Illa uero his qui miſſi fuerant:dicens ſe nō dignam fore ut illius uel pedes tangeret : tamen cum omni proprio apparatu uenit:eiq; coniuncta eſt : quæ ad hunc honorem uenire promeruit:tam pro modo caſtitatis q̄ pro ſpem ſuæ formæ.Habuit aūt Dauid uxorē:quā primitus duxerat de ciuitate ehiſar.Michol aūt Saul regis filiā quæ fuit Dauid uxor:pater eius ſalti filio lais cōiunxit:qui erat de ciuitate gallim.Cūq; hæc fuiſſent geſta:quidam ziphenorum uenientes indicauerunt ſaul quod rurſus Dauid eſſet in eorum regione & poſſent uiolenter eum comprehendere ſi ſua præberet ſolatia.At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt.Cūq; ſuperueniſſet nox caſtra poſuit in loco quodam qui dicitur ceila.Audiens uero Dauid contra ſe ueniſſe ſaul miſſis exploratoribus:iuſſit ſibimet nunciari ad quem locum iam ueniſſet.Quibus dicētibus in ceila eum eſſe:ſurgens nocte:ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra ſaul:ducens ſecum abiſai natum ſororis ſuæ ſariuæ:& achimelech getheum.Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitum armatis : & abner principe militiæ conſtitutis : Dauid ingreſſus caſtra eius:nec ipſe peremit eum inueniens eius ſtratum:& lanceam quæ erat fixa ad caput eius : nec abiſai permiſit uolentem eum occidere : & in hoc uehementer inſtantem : ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis iniquum : licet ille ſit malus ueniturāmq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum:retinuit impetum eū uolentis occidere : & pro ſigno q̄ eum potuiſſet eum interimere : & potius abſtinuerit : ſumens eius lanceam & urcelum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſentiente in exercitu : cunctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt : cum omnia facere potuiſſet : quæ & ipſum tempus offerret:& contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tranſiens uero torrentem:& in uerticem montis aſcendens:unde potuiſſet audiri clamans uoce magna militibus ſaul & abner principi militiæ:excitauit eos a ſomno.Hunc enim uocauit & populum. Audiente uero principe militiæ:& requirente quis eum uocaſſet:Dauid ait.Ego ſum filius quidem ieſſe:ueſter uero fugitiuus.Cur inquit cum ſis magnus:& apud regem honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis:ut ſōnus ſit tibi dulcior:q̄ illius ſalutis affectus.Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio . Dudum enim ingreſſus eſt quidam in ueſtrum exercitum ſuper regem:& ſuper alios uniuerſos:& nō agnouiſtis.Quere lanceam regis:& urceum aquæ : & agnoſces quantum malum uos latuit intrinſecus conſtitutos: Saul autem cognoſcens Dauid uocem:& uidens quia dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum:cuſtodibus negligentibus non occidit:ſed pepercit ei:quem iuſte perimere potuiſſet:pro ſalute ſua gratias egit:& rogauit ut confidens:nihilq; ab eo mali iam metuens iret : ad propria affirmans credere ſe q̄ nec ſemetipſum aliquis ita diligeret : ſicut Saul a Dauid amaretur: & accuſans ſeipſum : q̄ eum quidem qui illum cuſtodire poſſet : & multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet : perſequeretur iniuſte : & tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in fugam compelleret : ab amicis & cognatis deſolatum : ipſe uero ab eo ſepius liberatus non quieſceret:ſed eius animā aperte deſideraret auferre. Quo facto alias dicto:Dauid iuſſit ut aliquis puerorum eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens . Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis &

actuum iudex ſit qui nouit q̃ etiam præſenti die cum te occidere potuiſſet:tui miſertus abſtinuit. Et ſaul quidem ſecundo Dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit.Metuens autem Dauid ſi permanens ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad paleſtinos deſcendere: & illic habitare.Tunc cum ſexcentis qui erant circa eum uenit ad achis regem geth.Erat autem hæc una quinq̃ paleſtinorum urbium.Cũq̃ eum rex ſuſcepiſſet cum uiris:& habitaculum præbuiſſet: habente eo ſimul & duas uxores achinoé & abigail:morabatur in geth.Saul autem hæc audiens ulterius uoluntatem non habuit:ut mitteret ſuper eum:aut ipſe forſitan properaret:cum ſecundo pene tale periculũ ptulerit:ut ab illo potius potuiſſet cõprehẽdi.Porro Dauid nõ placuit ut in ciuitate geth:habitaret:ſed regẽ rogauit q̃ eũ clemẽter excepat:ut ei locũ aliquẽ in ꝓuincia donaret: ubi cũ ſuis degere ꝓtuiſſet:pudori eẽ dicẽs:ut ſi in ciuitate maneret:ſe ei oneroſum exiſtere. Cui dedit rex quendã uicũ ſicelech nũcupatũ:quẽ uicũ ita dilexit:ut cũ regnaſſet Dauid:eũ ipſe & eius pueri q̃ſi primã poſſeſſionẽ honorarẽt.Sed de his in alio loco dicemus. Tẽpus itaq̃ qđ cõmoratus eſt Dauid in ſicelech paleſtinorum fuit menſium quattuor:& uiginti dierum.Vnde latenter inſurgens cõtra paleſtinos in uicina regione conſtitutos ferritas & amalechitas:eorum ꝓuinciam deuaſtabat:multãq̃ predam iumentorum & camelorum ſumens:reuertebatur ad propria:& ab hominibus abſtinebat: metuentes ne eum diuulgarent ad regem: partem tamen ei prædæ domum mittebat. Cum uero requireret rex quos uaſtaſſet:prædamq̃ tuliſſet:dicendo eos qui ad auſtrum iudæos conuerſãbantur:& in campeſtribus habitabant ſe eſſe depopulatum ſatiſſecit regi:ſperabat enim q̃ Dauid odio haberet propriam gentem: & ſeruus eius foret donec apud eum conſiſteret.

Quemadmodum caſtrametantibus paleſtinis:iterum hæbrei bello deuicti ſunt: & rex eorum ſaul pugnando mortuus eſt una cum filiis CAPI. .XIIII.

EOdem tempore paleſtinis circa iſrahelitas pugnare uolentibus: & mittentibus ad omnes amicos ut eis adeſſent in bello in ſela:ubi congregati erant exituri ſuper hæbreos: anchus ſeu achus rex geth:Dauid rogauit:ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratiſſime promittente & dicente inueniſſe ſe tempus: in quo ei beneficiis reſponderet:& ſuſceptionis munus exolueret: promiſit rex cuſtodem ſui corporis poſt uictoriam & belli certamen eum ſe eſſe facturum honoris & fidei promiſſione uolens uoluntatem eius augere.Saul itaq̃ rex hæbreorum omnes diuinos & uentiloquos: & omnem huiuſmodi artem de ſua expulerat regione abſq̃ prophetis Audiens autem paleſtinos iam eẽ præſentes: & iuxta ſuã ciuitatẽ in campo poſitã:caſtra fixiſſe ad eos cũ omni exercitu ſuo profectus eſt. Cũq̃ uenifſet ante montẽ quendam gelboe:& uidiſſet e diuerſo hoſtiũ multitudinem:timore fortuito conturbatus eſt:dum eſſet eorum exercitus potior:& multo melior deumq̃ cõſuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine præ diceret.Deo autem non reſpondente Saul magis expauit:& animo corruit:malũm ſibi aperte imminere proſpiciens:cum utiq̃ deum arbitraretur præſentem ſibi non eſſe:iuſſitq̃ ſibi quæri mulierem uentriloquã habẽtem ſpiritum:& uocãtem animas defũctorum:ut ualeret agnoſcere:ſi in rebus ſminentibus præualeret.Genus enim uentriloquoꝝ euocando mortuorum animas:per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Cũq̃ fuiſſet a quodam famulo ei nunciatum:eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate endor:latenter omnem exercitum relictis:exutus ueſte regali:ſumens duos famulos:quos nouerat fideliſſimos uenit in endor ad mulierem:rogauitq̃ eam ut diuinaret:& animam ſuſcitaret: citius ipſe diciſſet.Muliere uero repugnãte atq̃ dicente non ſe poſſe regem ſpernere:qui genus hoc diuinantium expuliſſet: ſed nec illum bene facere:qui dũ mihil per eã fuiſſet leſus:ei pararet inſidias:ut prohibita facientem pene contraderet iurauit:ne cuiq̃ eius diuinationẽ proderet:nec periculũ fore. Cũq̃ iureiurando ſatiſſeciſſet non eam debere metuere:ſi ei animam Samuel euocaret:illa neſciens quis eẽt ſamuel:eã ex inferno euocabat.Cũq̃ apparuiſſet uidens mulier uirum ſanctum deo decibilem:conturbata eſt:& tunc eius faciem obſtupeſcens:nonne tu es inquit rex ſaul .Hoc enim ei Samuel indicauerat.Quo confitente:& perturbationem eius quærente:ait uidiſſe ſe uirum ſimilem forma deoꝝ:eoq̃ iubente imaginem eius: formam & ſtatum eius quem uiderat explanare: ſignificauit ſe ſenem iam glorioſum:& ſacerdotali pallio uidiſſe circũamictum.Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eſſe: & procidens in terram ſalutauit & adorauit.Anima uero Samuel inquirente cur eam commouiſſet:ſaul ingemiſcebat neceſſitatem incumbere:& hoſtes ſibi grauiter imminere:& eẽ in heſitatiõe rerum præſentium conſtitutum a deo utiq̃ derelictum:& neq̃ reſponſum promereri:neq̃ per pphetas:neq̃ per ſomnia:& propterea inquit ad te qui mihi ſemper pius extitiſti cõfugi.Samuel aũt uidens eum fini uitæ iam proximum:ait.Superflue a me aliquid uis cognoſcere: cum a deo ſis derelictus.Sed regnum quidem tuum ad Dauid tranſferetur:quòd in hoc bello ſcias eſſe uenturum: te uero tuũq̃ principatum cum uita eſſe finiendum:quõ inobediens fueris deo in amalechitarũ: bello:& eius nequaq̃ mandata ſeruaueris:ſicut uiuens tibimet prophetauit.Igitur ſcito te ſubdendum:& populum inimicis: & te cum filiis tuis die craſtina in bello cadentes:mecum eſſe manſuros.Hæc audiens Saul triſtitia faciente loquendi amiſit officium:& proſtratus eſt in terra propter dolorem qui ei fuerat indicatus potius:q̃ ꝓpter abſtinentiã.Quia enim præcedẽti die aut nocte ci-

bum non ſuſceperat:facile non ualebat exurgere : uix tamen recipientem ſpiritum coegit mulier ut ꝯ uſtaret:hoc munus petens ſibimet repenſari pro diuinatione:quā ſui periculo ei præparabat: cum ei propter timorem ipſius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei prævaluit ut cōcederet pro quibus rogauit appoſitum cibum ſumere:quatenus recepta uirtute:ad caſtra ꝓpria remearet.Cunctꝫ ille refutaret:& nimis aduerſaretur in āguſtia cōſtitutus compulit & perſuaſit ei:& habens unum uitulum manſuetum a ſe domi nutritum:in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus ꝓparatis ei:ut comederet:eiuſq; ſeruis appoſuit. Quo facto ſaul noctāter ad ſua caſtra reuerſus eſt.Iuſtum eſt autem laudare mulieris largitatem : quia licet eius ars a rege fuiſſet exercer- prohibita:tamen dum ueniſſent in domum eius quos nunq̄ uiderat prius nō habuit mali memoriam uituperando eum qui eius prohibuerat diſciplinam:nec auerſata eſt peregrinum:& cuius cō ſuetudinem nequaq̄ habuerat:ſed condoluit:& conſolata eſt:dum eum cognouiſſet regem : & circa quem potuerat animo ingrata conſiſtere:eum potius ut comederet inuitabat:& q̄ ei ſolummodo ī paupertate fuerat:hoc libenter largiterq̄ cōferebat:non aliquā retributionem eius expectans: non munus aliquod aucupans : quippe quem proxime moriturum agnouerat:cum plerunq̄ natura ſit hominum:boni aliquid aut repenſaturis beneficium exhibere:aut a quibus aliquid ſe credunt accipere:his mutuar e.Bonum eſt ergo illā imitari mulierem: & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius eſſe : nec amplius aliquid generi humano competere potius q̄ hoc ut deum propicium:& boni largitorem ſemper habeamus. Igitur de illa muliere dixiſſe ſufficiat . Sermonem uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus profuturum:& bonis omnibus congruum:ex quo prouocentur uniuerſi ſectari uirtutem: & eternæ decus appetere gloriæ:ſed & qui ſapientibus & regibus gentium:& principibus populorum multū deſideriū:& ſtudium rerum bonarum adiiciat:& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat:& cūcta quæ uidentur grauia doceat eſſe conténēda.Habeo rei huius auctoré ſaul hæbreorum regē.Hic enī licet futura iam noſſet:& mortē ſi ſibi īminere ꝓpheta prædicéte cognoſceret:non fugit:nec amore uitæ ſuum exercitum ꝓdidit inimicis:nec regiæ cōtumeliā intulit dignitati:ſed potius cū omni ſua domo ſemetipſum tradēs ſimul & filiis:optimū iudicauit cū eis magis cadere pro ſubiectis pugnādo:& filios una perire:licet boni & fuiſſent:quā eos in incerto relinquere:quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros.Is ergo & iuſtus:& caſtus : & fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidetur: & ſiquis fuit talis:aut fuerit cunctorum teſtimonio uirtutis adoptiōe digniſſimus.Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcūtur ad bellum: & incolumes ſe redire confidūt:quāuis geſſerint clarū nō uidenť benefacere qui eos fortes uoluerint appellare:quod de talibus in hiſtoriis : & aliis cōſcriptionibus inuenitur:quāuis & illi ſint approbandi:magnanimes autem & grandia præſumentes:& reꝫ terribiliū contéptores:ſoli dicendi ſunt omnes qui ſaul imitantur.Illi nanq̄ q neſcientes qđ in bello futurę eſt nequaq̄ animo deficiunt:ſed in incertum ſemetipſos emittunt:licet aliquid grande faciant:non tamen ualde mirandi ſunt.Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur:ſed iam mors futura præſcitur:& ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui:& neq; terrentur : neq; pro mortis periculo obſtupeſcunt huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno.Hoc igitur fecit Saul oſtēdes q̄ cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere : poſt mortem talia conuenit adimplere : & maxime reges quos propter cumulum principatus non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos:ſed neq; mediocriter eſſe bonos.Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere:maximam mihi hoc argumēto præbente materiam:ſed ne diu eius laudibus uidear inherere:denuo ad ea reuertor:unde egreſſus eſſe agnoſcor. Paleſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metantibus & per ſingulas generationes & tribus & ſatrapas exercitum diſponentibus:ibat cum ſuo exercitu rex achis : & poſt eum Dauid cum ſexcentis armatis ſequebatur. Et cum duces paleſtinorum uiderēt inter eos hæbreos:qui cum Dauid in auxilium regis uenerant:per contabantur a rege:qui nam eſſent. Qui dixit Dauid eſſe qui fugerat Saul dominum ſuum:quem ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat:& nūc uelle ſibi eum beneficia rependere:& ſaul interficere: propterea ī ſolatio ipſius aduenīſſe.Quo dicto culpatus eſt a ducibus paleſtinorum : eo q̄ uirum inimicum ad ſolatium adduxerit:eumq; redire ſuadebant:ne forte latenter malī aliquid circa eos efficeret:habēdo tempus & cauſam:per quā ſuum dominum placare poſſet:ſed ſi uellet ei proſpicere : remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius.Adiiciebant autem.Nonne hæc eſt Dauid:de quo cantabāt uirgines hæbreorum quia multa milia peremiſſet. Et cum audiſſet rex geth utiliter dicta cognoſcens uocauit Dauid:& ait.Ego quidem cum ſim teſtis ſtudii tui circa me ateꝫ deuotionis : propterea te ad ſolatium meū adduxi:principibus autem non places.Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi : & ibi meam cuſtodi prouinciam:ne quis hoſtium ad eam accedat:es enim animo meo pars magna ſolatii. Dauid itaq; iubente rege gethꝫuenit ſicelech.Eo tempore quo fuerat egreſſus ad ſolatium paleſtinorum gens amalechitarum ingrediens:ſicelech fortiſſime ceperat eam : qua incenſa:multaq; præda ex ea & aliis paleſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat.Inueniens ergo Dauid uaſtatam omnem prouinciam: & omnia fuiſſe direpta:& duas uxores ſuas:& eos qui cū eis erāt una cū filiis in captiuitatem ductas:continuo ueſtem ſcindens:flens & gemens cum ſotiis & amicis:ad hoc uſq; peruę

nit: ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent. Sed & ipſe periculum paſſus eſt: ita ut a ſociis dolentibus captiuitatẽ uxorũ ac filiorũ pœnæ lapidaretur: ipſum enim ſolum rei principem: ipſum unuſquiſq; malorũ dicebat auctorem. Igitur ſternebatur: & mentem ſuam ad deum conuertens: rogauit abiathar pontificem: ut indutus ueſte ſacerdotali conſuleret deum & prophetaret: ſi perſequẽs amalechitas: comprehenderet eos: & liberaret uxores ac filios: & ulciſceretur in hoſtibus. Sacerdote uero iubente ut eos perſequeretur conſurgens armatos perſecutus eſt hoſtes. Cũq; ueniſſet ad torrentem boſor inuenit uirum errantem ægyptiũ genere ethiopem: & fame defectum q tribus diebus in deſerto ſine cibo permanẽs primũ cibo potuq; eum confortans: & refici faciens inquirebat: cuius eſſet aut unde. Tunc ille quidem ſe genere ſignificat ægyptium: & propter infirmitatem a ſuo domio derelictum: eo q non ualeret ſequi: pariter etiam eſſe indicauit ſe ex eis qui incendiſſent: & diripuiſſent iudæam ſimul & ſicelech. Hunc ergo Dauid habens ducem ſuper amalechitas: aprehendit eos in terra iacentes: & alios quidem prandentes: alios iam ebrios & uino ſolutos: & de re acta: & de captiuitate uxorum ac filiorũ gaudentibus & fruentibus: deoſq; ſuos laudantibus repente irruit ſuper eos: & leticia qua gaudebant fruſtrauit. Nudi enim & nihil huiuſmodi ſuſpicantes ſed ad potũ & ad epulum conuerſi: oẽs remiſſiores erant. Et alii quidem eorum menſis adhuc appoſitis: apprahẽſi ſup eas extincti ſunt: & ſanguis eorum cibo permixtus eſt: alios uero inuicem ſe ad pocula inuitantes occidit: multos etiã in ſoporem conuerſos extinxit: quicũq; uero occurrere & armis inuolui: & ex aduerſo conſiſtere potuerunt: hi etiam facilius quã illi qui iacebant nudi pempti ſunt. Quos ab hora prima interficientes uſq; ad ueſperam pmanſerant ita ut amalechitarum non remanerent amplius quã quadrigenti: qui tamẽ in camelis curracibus aſcendentes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerunt hoſtes: ſed etiam uxores ſuas & ſociorum. Cũq; reuertentes ueniſſent ad locũ ubi ducentos qui eos non potuerunt ſequi reliquerant ad caſtra cuſtodienda: & illi quidẽ quadringenti partem prædæ eos accipere non cenſebant: qui ſecũ non fuerant: cum utiq; deberet ſufficere: ſi uxores cũ filiis: aliaq; ſuppellectile mererentur ſuſcipere: ſeq; meliores & digniores: quippe qui laborem ſuſtinuiſſent hoſteſq; peremiſſent præda direpta. Dauid autem maligné hác & iniuſtá dixit eſſe ſniam cum eſſent digni deo præbente: ut & ulciſcerentur in hoſtibus: & omnem prædam cum his qui una ad perſequendum egreſſi fuerant: ex equo diuiderent: quando ad diuerſorii cuſtodiam remanſiſſent: & ex illo lex iſta permanſit: ut tantum accipiãt qui cuſtodiũt caſtra: quantũ illi q pugnant. Veniens autem Dauid in ſicelech: omnibus in iudæa amicis: & neceſſariis patrẽ prædæ direxit. Et uaſtatio quidem ſicelech: & amalechitarum hmõi fuit iteritus. Paleſtinis igitur dimicatibus: & pugna graui cõmiſſa paleſtini quidẽ ulciſcunt: & multos ſuoꝝ hoſtium pemerant. Saul aũt cũ iſrahelitaꝝ: & eius filii fortiter decertãtes: & utẽtes omni fiducia tanq; gloria eoꝝ in bona morte & in hoſtiũ dimicatiõe cõſiſteret: nihilq; hoc pcioſius eſſe iudicantes: oium inimicoꝝ cohortẽ cõtra ſe conuertentes undiq; circũdati: piter ſunt extincti: multos tamẽ paleſtinoꝝ forti dimicatione peremerunt. Erant uero ſaul & ionathas: & amminadab: & melchis. His ergo cadẽtibus hæbreoꝝ populus cõuerſus eſt in fugã: & turpitudo & confuſio facta eſt ex iteritu Saul: & de grauiſſimis hoſtibus undiq; ſuper eos iguẽtibus. Saul aũt hoc mõ pemptus é. Dũ eẽt hoſtiũ multitudine cõſtipatus: paleſtinis crebro ſup eũ iacula dirigẽtibus: oĩbus pene proſtratis: paucis exinde fugiẽtibus: ipſe clariſſime decertatus eſt: qui uulnera in ſe multa gerẽs: ita ut nequaq; iam poſſet tolerare: nec ferre plagas: ſemetipſum quidem perimere erat inualidus: iuſſit autem armigero: ut eum gladio educto perimeret: ut nequaq; uiuum eum comprehenderent hoſtes. Armigero nõ præſumenti dominum ſuum occidere: ipſum gladium ſuũ educens: & in terra configens irruit in mucronem: & cum nequeret ſibi uim ultimæ mortis inferre: nec ferrum eius membra tranſiret: conuerſus & uidens quendam iuuenem requiſiuit quis eſſet. Quem cum cognouiſſet amalechitã: rogauit ut educto gladio cum morte qua uellet occideret. Quod cum feciſſet ſublato auro ex eius brachiis: & corona regali fugit. Videns autẽ armiger eius Saul extinctum: occidit & ſemetipſum: nulluſq; de cuſtodibus corporis eſt relictus: ſed omnes ceciderunt in monte qui dicit gelboe. Audientes aũt hæbrei qui habitabãt in cõualle trans iordanẽ: & qui in cãpeſtribus ciuitates habebant: q Saul cecidiſſet & eius filii: & omnis cum eo periſſet exercitus: relinquentes proprias ciuitates: ad loca occultiſſima fugierunt. Paleſtini iuenientes urbes derelictas atq; deſertas habitauerunt in eis. Cunq; ueniſſent hoſtes exuere: inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expoliantes eorum capita truncauerunt & in omnẽ prouinciã prouulgauerũt hoſtes ſuos cecidiſſe. Quoꝝ arma qdẽ cõſecreta ſũt in aſtaroth tẽplo: corpora uero ſuſpẽderunt ſuper muꝝ ciuitatis bethſan: quæ nũc ſcytopolis appellatur. Cum ergo audiſſent habitatores ciuitatis iabes galaad die tertio q truncaſſent Saul mortuũ & eius filios paleſtĩ: crudele iudicantes eũ inſepultum deſpicere: egreſſi uiri fortiſſimi: & pſũptiõe pcipui: cũ ipſa ciuitas & corpibus: & ãalibus uiros habuerit ualde robuſtos: tota nocte iter agentes: uenerũt ad ciuitatem bethſan: & accedentes ad muros hoſtiũ: & deponentes corpus Saul & filiorum eius: detulerũt in iabes hoſtibus propter fortitudinẽ eoꝝ nequaq; phibere ualentibus aut pſumẽtibus. Viri aũt iabes cum omni populo flentes: ſepelierũt corpora eoꝝ in optimo loco prouiciæ: quẽ ſe-

gestem appellant: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt tondentes pectora ac lugentes regem & filios eius: & exercitū domini: nec cibū desiderantes gustare uel potum. Hunc itaq; finem Saul prophetantem samuel habuit: quia obediēs deo nō fuit propter mandata quæ contra amalechitas acceperat: & q; abimelech sacerdotis generationem: & ipsū abimelech: & sacerdotum una peremit urbem. Regnauit ergo saul samuel quidem uiuēte annis decē & octo morientē aūt samuel alios duos qui huiusmodi habita conuersatiōe defūctus est.

Incipit liber septimus.

Quomodo Dauid quidem super unam tribum in ebron ciuitate regnauit: & super aliam multitudinem filius saul. CAPI. I.

PRædictū itaq; pliū gestū ē die qua Dauid uictis amalechitis reuersus est in siceleh. Et cū iā ibi duos habitaret dies: tertia die uenit qdā liberatus a pugna: quæ cōtra palestinos fuerat gesta: & q Saul iteremerat scissa uestē: & aspso capite cinere. Qui dū adorasset Dauid iterrogatus: unde tali modo uenerit: ait: ab israelita; & pugna: qbus ifelicē terminū pueniſſe dicebat: & multa qdē hæbreoꝝ milia fuisse necata & regē piter eoꝝ saul cū filiis iteremptū: significabatq; uidisse se & hæbreoꝝ fugā: & fugiēti quoq; regi fuisse psētē: quē etiā ne cōpræhēderetur ab hostibus ipse se rogatus ab eo iugulasse fatebat: qa dū gladio suo icubuisset propter uulneꝝ magnitudinē nō ualebat seipsū occidere. Cū hæc dixisset signa mortis eius ostēdit auꝝ brachioꝝ regis & coronā: q cū expoliasset: mortuū saul ei detulerat. Dauid itaq; cū iā nō discederet: sed apta signa mortis eius inspiceret: uestē qdē repēte discrupit: deflēs aūt & lugēs cum suis totā diē in fletu & lamētatiōe ptraxit: cui maior tristitia nata ē p morte ionathæ: q fidelissimus amicus fuerat: & ei causa salutis extiterat. Tātā enī sui uirtutē Dauid circa deuotionē saul ostendit ut nō solū finē eius luctuose satis habuerit: licet sæpius p eū mortis pericula passus sit: sed etiam punierit eius iterfectorē. Nā cū dixisset ei: qa ipse sui accusator erat q regē occiderat: & eū cognouisset: qa de genere amalechitaꝝ eēt: repēte eū pcepit iterimi. Conscripsit aūt epitaphiū sicut fieri assolet in sepulchris qd lamētatiōes cōtineret: & laudes saul & ionathæ: qd etiā usq; ad meum permansit tēpus. Cū uero hoc mō regi exhibuisset: planctū eius finito luctu p pphetā cōsuluit deum quā ei ciuitatē daret ad habitandū de tribu iuda. Cunq; dixisset daturum se ei ebron: derelicta siceleh uenit ad eā deductis duabus uxoribus suis: & q erāt cum eo cunctis armatis. Ad quem conueniens omnis populus illius tribus eū constituere regem. Qui cū audisset q; saul & eius filios sepeliſſent uiri iabes habitatores galaditis: misit ad eos: laudans & approbans eorū opus: & uirtutem: & agens gratias pro studio: qd circa defunctos habuerant: pariterq; dicens q; tribus iuda eum cōstituissent regē. Abner itaq; princeps militiæ saul: filius āt ner: uir efficax: & optimus ualde natura: eū uidisset cecidisse regem: & ionathan: & duos alios filios eius: ueniens ad castra filiū saul q relictus fuerat nomīe hisboseth abripiens regē super eos qui trans iordanē erāt: & totius populi pariter ordinauit: præter tribum. s. iuda: statuitq; regnum eius in terra: quæ secundū patriā quidē liguā uocatur manaim: secundum græcos dicit castra. Abner ergo exinde pmouit electū exercitū nimis ut cōgrederetur cū tribu iuda: irascebatur enim aduersus eos a quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic aūt occurrit missus a Dauid Ioab filius sariuæ sororis eius de patre sar natus: hic enī erat cōtra abner constitutus militiæ princeps. Cum quo etiam fuerāt & sui fratres abysai: & azahel: & oēs armati Dauid. Itaq; ueniens ad quendam fontem in ciuitate gabaa actē constituit ad pugnā dū. Dicente uero abner ad eum uelle se probare: quis eoꝝ robustiorem haberet exercitum: conuenit iter utrosq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent: & procedentes inter medias acies: qui ex utraq; parte ducum fuerant ad certamen electi: eductisq; gladiis uiri Dauid: & tenentes capita hostiū eoꝝ lumbos & latera suis gladiis perforarunt: donec omnes quasi ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiam reliquus direptus est exercitus: & dimicatione fortissima procedente: abner populus uictus est: fugientesq; ioab persequi non cessabat: præcipiens armatis ut post eorū uestigia festinarent: & nequaq; occidendo deficerent. Cuius etiam fratres decertati sunt promptissime: inter quos clarior præcipue fuit iunior asahel: qui tantam gloriam habuit in pedum uelocitate: ut non solū hoies: sed ēt equos ad currendi certamīa superaret. Is igit psequebat pricipem abner: recto gressu in neutrā partē declinās. Cuq; respexisset abner: & considerasset impetum se sequentis: & dixisset ut unius militis arma sumēs ab eius persecutione quiesceret: & rursus ille nequaq; a suo cōamine penitus abstineret: monente illo denuo ut recederet: nec coactus eū pereuteret: & āte eius fratres ulterius fiduciam non haberet: uerba eius illo despiciente: fugiens post tergū lāceā coactus emisit: eūq; repēte mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cū eo psequebāt abner: cum uenissent ad locū ubi iacebat asahel mortuus circūstātes nequaq; psecuti sunt hostes. Ioab aūt & frater eius abysai prāseūtes uiderūt cadauer illius: & maiorē ire fomitē cōtra abner hentes: p morte fratris magna usi uelocitate usq; ad locū quēdam noie gabaon persecuti sunt abner. Et cū sol occūberet: ascendēs in quēdā collem cum tribu beniamī expectabat hostes simul & abner. Qui dū clamaret

& diceret ad Ioab non eū oportere uiros cōtribulos tāto certamīe prælii exercere: sed etiā fratē eius asahel deliquisse: q̄ dum eū moneret ut a pſecutione ceſſaret nec aquieſceret: propterea percuſſus occubuiſſet: ſapiēter faciens ioab: & hæc uerba ſatiſfactionē eē decernēs miſſa tuba reuocauit exercitum: & ab uehemēti pſecutiōe retinuit. Et ioab quidē in illo loco moratus eſt. abner aūt tota nocte iter faciēs: & tranſiens fluuiū iordanē uenit ad caſtra ad ſaul filiū biſboſeth. Altera uero die dinumerans ioab corpora defunctorum: ſepeliuit uniuerſos. Ceciderunt autem de exercitu quidem abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de Dauid uero decem & nouem: & azahel. Cuius corpus reportantes ioab: & abyſai in bethleem: & in monumento paterno ſepelientes: ad Dauid regreſſi ſunt in ebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter haebreos fieri: & multo tempore permanſit: proficientibus ſemper eis qui cum Dauid erant: & amplius ad bella creſcentibus: filii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tempore nati ſunt Dauid filii numero ſex: ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem qui de achinoe matre progenitus appellatus eſt ammon: ſecundus autē de uxore abigail nomine eliab: tertius abſolon qui natus eſt de maacha filia tholmai regis geſſur: quartum uero habuit de mulierē agit: quem uocauit adoniam: quintum habuit de ſaphatia filium habital: ſextum ietram de egla natum denominauit. Cūq̄ inteſtina bella conſiſterent: & ſæpius ad opera belli contra ſe uenirent utriuſq̄ regis exercitus: abner princeps militiæ filii ſaul: cum eſſet ſapiens: & ualde populum uideretur habere deuotum egit ut omnes cum biſboſeth eſſent: qui etiam cum eo magna deuotione conſtricti multo tempore permanſerūt. Poſt hæc autem abner in quodam crimine comprehenſus: cuius hæc cauſa fuit: q̄ cum ſaul concubinā concūberet: nomine reſpha filia haia culpatus ē a rege. Vnde doleſ & grauiter idignatus: q̄ nō iuſtam retributionem mereret ab eo pro quo tanta iſtantia laborās iterminatus eſt regnū ſe traſlaturū ad Dauid: & oſtenſurū: q̄ non ſua fortitudīe ſapiētiaq̄ regnaret biſboſeth ſup eos qui erāt ultra iordanē: ſed illius potius operibus atq̄ fide. Tunc mittēs in ebron petiit ut a Dauid fidei iuſſurandum accipet: & eū ſortiū & amicū habere t: promittens ſe ſuaſurū populo: ut a ſaul filio recederet: & ipſum regē totius puinciæ conſtitueret. Dauid aūt quæ poſcebat impleuit. Letatus enī in his quæ abner apud eū egiſſet primū initiū fœderis hoc petiit ut ei ſuā uxorem reduceret: quā magnis bellorū piculis cōperaſſet: quippe p qua ſexcenta capita paleſtinorū ſaul obtulerat regi. Et uxorē quidem eius michol ſublatā falthi: cui tūc erat copulata remiſit abner ad Dauid. In qua re etiā biſboſeth cooperator acceſſit: ſcripſerat enī & illi Dauid: ut uxorē iuſte reciperet ſuā. Conuocatis itaq̄ ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc abner tetulit ad eos dicens. Sæpius quidem paratos ut ab biſboſeth recederetis: & ptingeretis ad Dauid: ab hac uos ego uoluntate retinui: nunc aūt ſi uultis hæc iplere: permitto: ſciens q̄ deus per ſamuelem prophetā Dauid promiſit haebreorū oium regnum: & p̄dixit q̄ paleſtinos ille uaſtaret: & ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes: q̄ & abner princeps militiæ uolūtatē cū ſua quā & primitus habuerāt circa regē eſſe haberet: unanimes conſēſerunt: ut Dauid ſe regno traderēt. Cūq̄ ad talia conſpiraſſent: conuocauit abner tribū beniamī: oēs enī ex ea cuſtodes corporis erāt biſboſeth: quibus etiā iſta locutus ē. Cūq̄ nullū uideret ſibi reſiſtere: ſed magis ad oīa quæ uellet ipſos paratos haberet: ſumens ex eis. xx. uenit ad Dauid ut promiſſā iuriſiurandi religionē firmaret: fideliora enī erūt q̄ p noſipſos gerimus quā quæ per alios p nobis agunt. ut hæc uerba quæ cū eo haberet: pricipibus diceret ut ad omnē tribū quæ ipſe per ſe gereret indicaret: quē dum ſplēdide ſuſcepiſſet: & per multos dies opulētis & prætioſus conuiuiis refeciſſet: petiit ut dimiſſus ab eo deduceret ad eū populū quo præſente atq̄ uidente: ei traderet principatū. Cūq̄ Dauid dimiſiſſet abner: adhuc eo ad ebron nō procul abeūte uenit ioab qui erat p eo militiæ princeps: & agnoſcens quia ueniſſet ad regē abner & āte paululū dimiſſus eēt fœderibus celebratis p regno Dauid: metuens ne illū qdē in honore primi ordinis cōſtitueret: aut haberet regni pticipē: & cū i rebus aliis eēt aſtutus: & puidus ille certis pficeret tēporibus: ipſe uero decreſceret: & militiæ amitteret pricipatū: uiā peſſimā & maligniſſimā cogitauit: & primū quidē tētauit: ut ei detraheret apud regē monēs ut ſe cuſtodiret & proditiones non reſpiceret abner: hæc facere dicēs illū: ut ſaul filio cōfirmaret ſperū: & qa p fallaciis atq̄ dolo uēiſſet ad eū & uellet ſpē & diſpenſationē regni eius agnoſcere & ſic ad propria remeare. Cū uero his uerbis nō potuiſſet pſuadere regi: nec eū uideret exacui deteriorē ruinam rurſus aggreſſus ē. Et cū deliberaſſet: ut abner iterimeret: miſit qui ſequerent eū: & cōprehenſū ex Dauid noſis præceptiōe reuocarent: tanq̄ eēt aliqua ei detecturus: quæ ipſo p̄ſente uidebat oblitus. Abner aūt dum hæc audiſſet a nūciis: apphenderant enī eū in quodā loco nomine ſyra: qui aberat ab ebrō ſtadi is q̄ſi uiginti nihil metuēs futuroꝝ regreſſus ē. Cui occurrēs ioab ante portā & ſuſcipiēs eū q̄ſi maxime deuotus piter & amicus: ſæpe enī fingunt uere ſe eē bonos: & malignæ ſuſpitionis extraneos: q̄ aliquid inſquū tentare p̄ſumūt: ſegregauit qdē eū ab aliis hoīibus: tanq̄ in ſecreto ei locuturus: & in locum portæ deſertioꝝ ductū: cū eſſet ipſe ſolus & abyſai frater eius: euaginato gladio eius latus effodit. Et abner quidē hoc mō ioab dolo pemptus ē p morte quidē ſicut ipſe dicebat fratris aſahel: quem pſequentē ſe interemerat abner in pugna facta in gabaon: ſed ut tūc ueritas habuit: pro metu ſui pricipatus & honoris quem habere putauerat eū apud regē. Ex his itaq̄ debet conſiderare qlibet

quanta & qualia præſumunt hoſtes propter auaritiæ gelum:& principatus affectū: cum nulli hæc cedere uolunt. Nam concupiſcentes hæc adipiſci per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rurſus metuentes amittere: multo deterioribus actionibus: ut ea retineāt ſplicātur: tanq̄ nō ſit eq̄le malū adipiſci uelle tatūmodo magnitudinem ptātis & dum aſſueuerit quilibet eius bonis uti: ea rurſus amittere cū in retinendo potius excelſior ſit erūna: propterea crudeliora moliuntur:& præ timore ne amittant quæ adepti ſunt: cōmittere grauiora præſumunt. Sed de his quidē breuiter ſdicaſſe ſufficiat. Porro Dauid audiens interitum abner: aſo quidem grauiſſime doluit:& corā omnibus teſtificatus ē: tendens ad deum dexteram ſuam:& clamans q̄ non fuiſſet in abner interitu conſentiēs: ne eius mādato aut cōſilio fuiſſet extīctus:& maledicta poſuit ualde grauiſſima cōtra eū q̄ illū occiderat:& domū eius uniuerſā:& eos q̄ hoc egerāt: p defūcto pœnis eē fecit ſubiectos. Erat enī ſollicitus: ne cōtra fidem & iuſiurandum ageret quod exhibuerat abner. Præcepit autem deflere & lugere & lamentationes fieri ſuper uirum:& eius corpus ſolemnibus honorare obſequiis: cum & ipſe ueſtem diſruperit ingemiſcens:& ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculum: ipſe autem lugens & deflens ſequebatur cum ſenioribus atq̄ proceribus: oſtendens deuotionem circa uiuos:& triſticiam circa defunctos:& q̄ non eius conſilio fuiſſet extīctus. Sepelierunt autem eum i hebron: ue dicentes:& conſcribens lamentationes ſuper eius ſepulcrum: ipſe ſtans primitus ſuper monumentum fleuit:& aliis hoc celebrare cōtradidit. Sic enim mors abner afflixit: ut neq̄ cibum cogentibus amicis ſumeret: ſed iuuaret nihil ſe guſtaturum uſq̄ ad ſolis occaſum. Hoc itaq̄ factum deuotionem ei populi adiunxit. Nam amici abner honorem collatum mortuo gratiſſime ſuſceperunt:& Dauid cuſtodem fidei crediderūt:& q̄ omni dignitate:& rebus ſolemnibus eum tanq̄ parentem & amicum colere potuiſſet: cui non ut inimico contumeliā fecerat: nec turpi eum: aut neglectæ ſepulturæ tradiderit. Omnes ergo pro optima & mitiſſima regis natura lætabantur unoquoq̄ credente talem futuram regis in ſe prouidentiam: qualē eum in abner morte uidebant. In his ergo geſtis Dauid præcipuam gloriam habere uidebatur. Vnde factum eſt: ut nullus ſuſpicaretur: abner uoluntate eius occiſum. Locutus ergo eſt ad populum: q̄ ipſi quidem triſticia non fortuita prouenifſet: optimi uiri morte ſauciato nec parua detrimenta fore hæbreis: illius uirtute priuatis: qui eos conſiliis optimis & uirtute manuum contra hoſtium fortitudinem defendere potuiſſet. Sed deus inquit cui cura eſt rerum omnium: non huius ſanguinem deſerat indefenſum. Ego noui q̄ ioab & abyſai fariue filiis nihil præualeo facere: cū ſint meipſo potentiores: ſed uicē eis reddat p huiuſmodi p̄ſūptione diuinitas. Igitur hoc modo abner defūctus ē.

Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum Dauid accepit. CAPI. .II.

AVdiens mortem eius ſaul filius hiſboſeth: non leuiter eſt afflictus: cum fuiſſet cognato priuatus:& qui ei cām regnandi præbuerat: multūq̄ condoluit:& mortem abner uehementer ingemuit. Sed nec ipſe multo tēpore ſuper eū uixit: ſed a filiis rēmon: ideſt bana & rechab paſſus inſidias interemptus eſt. Iſti enim cū eſſent genere beniamite in priori ordine conſtituti cogitauerunt: q̄ ſi perimerent hiſboſeth: maxima dona a rege Danid & pricipatū mliitiæ: aut aliud quoddam munus accipere mererentur: ſolūq̄ eum reperientes meridie dormiētem:& neq̄ præſentes eſſe cuſtodes: neq̄ puellam quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilantem: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & eſtu in ſoporem fuiſſe conuerſam: igreſſi domum: i qua ſaul filius dormiebat: occiderunt eū: eiuſq̄ caput abſidentes tota die iter egerunt & uelut fugiētes eos quos leſerant:& feſtinantes ad eum cui erāt ſua beneficia p̄biturī: ac per eū adepturi ſecuritatē uenerūt in hebron oſtendenteſq̄ Dauid caput hiſboſeth: cōmendabant ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius iperii. At ille non ſicut ſperabāt eo: ſcelere delectatus ait. O peſſimi uiri & ultionē repēte ſuſcepturi: neſcitis q̄ ego iterfectoré ſaul pemi: qui eius mihi coronam aureā deportauit: licet ille rogatus hoc feciſſet: ne ſaul cōpræhenderent hoſtes. An certe mutatum me:& nequaq̄ eſſe huiuſmodi credidiſtis: ſed quaſi lætaret cū malignis hoſibus:& munus crederē peſſimas actiones interfectorum proprii domini & necātium in ſuo lectulo uirū iuſtum qui nihil operatus eſt mali:& uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit. Quapropter illi quidem nūc debetis pœnas: a me excipientes digna ſupplicia: qui putaſtis me libenter mortē illius habiturum. Non enī aliter gloriā meam fœdare potuiſtis: quā ut me talia uelle crederetis. Cunq̄ dixiſſet hæc omni eos tormento puniri iuſſit: caput uero hiſboſeth in tumulo abner honore maximo ſepeliuit. His igitur finitis: uenerunt oēs maiores natu hæbreorum ad Dauid in hebron: & millenarii & duces eo: tradiderūtq̄ ſemetipſos: deuotionē quā circa eum adhuc uiuente ſaul habuerant recordantes: pariter & honorem quem ei cum eſſet millenarius præbuiſſent: necnon & quō per ſamuelem pphetam a deo rex fuerat ordinatus & quō hæbreorum prouinciā eius dimicatione contra paleſtinos habita: deus liberari conceſſerit. Ille uero hunc fauorem gratiæ ſuſcipiens: rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent: nec eos huius rei cauſa pœniteret. His ergo cōuiuiis opulētiſſime ſaginatis: miſit ut oēm populum undiq̄ cōuocarent. Et cōgregati ſunt ex tribu quidem iuda: q̄ſi ſex milia octingenti ferentes arma:& ſcuta:& lanceas: iſti nāq̄ ſaul filio miniſtrabant: quibus præter miſſis: tribus iuda regem fecit Dauid: ex tribu autem ſymeō: ſeptem milia centū: ex tribu leui: qua-

tuor milia ſeptigẽti:habẽtes pricipẽ iudã:cũ q̃bus erat priceps ſacerdotũ ſadoch:cũ uiginti & duobus cognatis & ducibus:de tribu aũt beniamĩ:armati q̃ttuor milia:hæc.n.tribus adhuc ſuſtinebat: credẽs quẽq̃ de ſaul genere regnatuꝝ:de tribu aũt effrẽ uigiti milia & octigẽti:potẽtiſſimi:& ſũmo robore p̃cellẽtes:de dimidia uero tribu manaſſẽ:ſedecĩ & octo milia:de tribu aũt iſachar ducẽti q̃dẽ p̃noſcẽtes futura:armati uero uigiti milia:de tribu aũt zabulõ armati electi:q̃nq̃gĩta milia:hæc enĩ tribus ſola ad Dauid tota cõuenit:iſti ſiq̃dẽ eadẽ arma habuerãt q̃ & tribus gad:ex tribu autẽ neptali:uiri iſignes & priceps mille armis utẽtes:ſcuto ſimul & lãcea:quos ſeq̃bat tribus ſua : quæ nũero comphẽdi nõ poterat:ex tribu aũt dã:electi uigiti ſeptẽ milia ſexcẽti:ex tribu azer q̃dragĩta milia:ex duabus aũt tribubus:& media manaſſes:q̃ trãs iordanẽ habitabãt:armati ſcutis:& lãceis: & caſſibus:& loricis:& gladiis:cẽtũ uigiti milia:ſed & reliquæ tribus gladiis utebantur. Hæc itaq̃ multitudo cõgregata ẽ ad Dauid in hæbrõ cũ multo apparatu panis & uini:& omniũ q̃ ad cibũ p̃tinere noſcunt:& uno decreto Dauid confirmauere iperiũ.Cũq̃ tribus diebus feſtiuitatẽ populus celebraſſet:& in hæbrõ epulas habuiſſet:exurgẽs exide Dauid cũ omnibus uenit in hieroſolymã.

Quõ obſidẽs hieroſolymã Dauid:& capiẽs ciuitatẽ:expulit q̃dẽ ex ea chananeos:& iudæos in ea cõſtituit:& de amicicia facta iter ipſum:& irã tyri regẽ. CAPI. .III.

Ebuzeis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere chananeorum:& claudentibus ei portas:cecos aſpectu:& claudos:omneſq̃ leproſos:ad deriſionem regis conſtituentibus ſuper murum & dicentibus:q̃ prohiberent eum ceci ingredi ciuitatẽ:quæ agebant deſpicientes eum proxima munitione muroꝝ : iratus rex:hieroſolymam obſidere cœpit:& multo ſtudio & labore conatus eam caperet : quatenus in ipſo principatus initio ſuam fortitudinem demonſtraret.Interminatus itaq̃ & ipſis:& aliis ſiqui forte haberẽt aduerſus eũ reſiſtendi conamen:inferiorẽ ciuitatẽ magna uirtute cœpit . Cũq̃ adhuc arcem obtinere non poſſet: cœpit honores & munera p̃mittẽdo rex pronius ad opus bellicũ cõmilitones prouocare : ut quicũq̃ per ſubiectos colles in arcem conſcenderet eamq̃ caperet:principatum militiæ totius populi poſſideret.Cũctis itaq̃ conſcendere feſtinãtibus:& nullo labore pro muneris promiſſi retributione tardantibus:ſariuæ filius ioab præuenit uniuerſos:& aſcendens in cacumine:clamauit ad regem exigens militiæ principatum.Expulſis itaq̃ rex de ſumma arcæ iebuzeis:& redificans ciuitatem: eam hieroſolymam nuncupauit:& omni tempore in ea ſui habitauit imperii.Tempus autem quo ſuper tribum iuda habuit principatum in hæbron fuerant anni ſeptem:& menſes ſex.Cũq̃ regnũ ſuum conſtituiſſet hieroſolymis:rebus potius clarioribus utebatur : deo ſemper ei meliora prouidẽte:& gloriã eius latius ampliãte.Inter hæc aũt miſit ad eũ yrã rex tyri:& amicicias cũ eo ſocietatẽq̃ firmauit:miſitq̃ ei etiã dona:ideſt ligna cedrina:& artifices uiros:fabros lignarios:& iſtructores:q̃ regiã domũ in hieroſolymis cõſtruxerũt.Dauid aũt ſuperiorẽ muniẽs ciuitatẽ:eiq̃ copulans arcẽ:unũ undiq̃ corpus effecit:& cũcta muro circũdedit ſuper opus aũt muroꝝ cõſtituit eẽ ioab. Primus itaq̃ Dauid iebuzeis expulſis hanc ciuitatem hieroſolymam nuncupauit.Nam ſub Abraã noſtro pente ſolima uocabatur . Quidã uero dicunt:& q̃ homerus poeta:hieroſolymã nuncupauit.Hieron enim hæbrea lingua munitio eſt.Fuit autem hæc extranea ab hæbreis omne tempus: ab illo quo Ieſus princeps iſrahelitaꝝ contra chananeos pugnauit eiſq̃ deuictis:terras eoꝝ diuiſit hæbreis:præter hieroſolymam:unde non potuerunt iſrahelitæ expellere chananeos:uſq̃ dum eos Dauid obſediſſet:annorum quingentorum quindecim . Faciã memoriam cuiuſdam nomine ofni: uiri quidem inter iebuzeos ualde locupletis:qui tamen in poſſeſſione hieroſolymorum nõ fuerit interfectus a Dauid:propter fauorem quem habuerat apud hæbreos:& quoddam beneficium uel ſtudium quod etiã circa ipſum regem oſtendiſſe uidebatur quæ tamen poſt paululum oportunis declarabo.Accepit autem Dauid extrea eas quas habuit:alias uxores:& cõcubinas:& filios genuit numero nouem quos etiam nominauit:amnã:elluneban. Nathan:Salomonem:iebar:Helieb: Falna:ina fininhas :Hellifali:necnon & filiam Thamar:quoꝝ nouem quidem ex generoſis ſenis erãt nati:duo uero quos ultimos nominauimus:de cõcubinis.Porro thamar cõſãguinea fuit abſſalõ.

Quod ſecundo pugnantes contra ſe paleſtinos in hieroſolymis uicit:& de arca dei decatriathirim in hieroſolymam deducta. CAPI. .IIII.

Ognoſcentes itaq̃ paleſtini regem Dauid factum ab hæbreis : uenerunt ſuper eum in hieroſolymam:& apphendentes cõuallem quæ uocatur gigantum:eſt ei locus nõ pcul ab urbe:illic caſtra poſuerunt.Rex aũt iudæoꝝ:quõ nihil abſq̃ prophetia deiq̃ iuſſione faciebat:uolens eius uoluntatem agnoſcere : & uelut altipulatore eum habere:præcepit principi ſacerdotũ:ut quid deo placeret:& qualis terminus foret in hoc bello conſulto prædiceret.Quo prophetante uictoriam:contra paleſtinos eduxit exercitum:& habita pugnæ cõgreſſione:ipſe poſt tergum irruens ſuper hoſtes:alios robore magnæ uirtutis occidit:alios effugauit . Nemo tamen credat modicum ueniſſe paleſtinorum exercitum ſuper hæbreos : eo q̃ hoſtes fuerit ſic facillime ſuperati:& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria feceri nt : ſed cuncti ſciant omnem ſyriam:& uniuerſam fœnicem:& ſuper hæc alias multas : & pugnaces gentes fuiſſe cum eis hac dimicatiõe communes . Cuius rei hoc maximum erit indicium:quia cum ſæpius iam

paleſtini deuicti fuiſſent:& de ſuo exercitu multa milia perdidiſſent:ſine dubio cum maiori uenie bant uirtute ſuper hæbreos.Deniq; & hoc prælio uicti:denuo cum triplici manu ſuper Dauid uenerunt:& in eo loco caſtra poſuerunt.Quo facto:rurſus iſrahelitarum rex conſuluit deum deprelii huius euentu:prophetauitq; ſacerdos:ut in ſilua quæ uocatur planctus:retineret exercitum:erant autem non procul ab hoſtibus:& nec primitus ſe moueret:nec inciperet dimicare:donec arbores uento flante mouerentur.Cum uero ſilua concuſſa fuiſſet:& tempus quod ei prædixerat deus adueniſſet in nullo moratus;egreſſus eſt:quaſi iam ad præparatam certãq; uictoriam.Cuius impetũ non potuit multitudo hoſtium ſuſtinere:ſed mox:ad primam congreſſionem in fugam conuerſos: paſſim perſequendo proſtrauit.quos etiam perſecutus é uſq; ad ciuitatem gazathenam: quæ eos terminat regionem. Diripuit autem eorum caſtra : in quibus & multas diuitias comperit & deos eorum ſimul exterminauit.Hoc igitur bello huiuſmodi q̃litate finito:placuit Dauid habito concilio cum ſenioribus:& principibus:& millenariis:ut ex omni prouincia:& ex omnibus tribubus cunctam iuuentutem ad ſe faceret euocari:deinde ſacerdotes atq; leuitas:& euntes in cariathiarim arcam dei exinde in hieroſolymam deducerent : & culturam ei debitam exhiberent ſacrificiis & honoribus:quibus mors eſt placari diuinitatem : quod ſi regnante adhuc ſaul egiſſent:nihil mali poterant ſuſtinere.Igitur omni populo congregato ſicuti tractauerant:uenit etiam rex ad arcam. Quam portantes de domo amminadab ſacerdotes:& imponentes ſuper uehiculum nouum:eam ducere fratres ſuos ac filios eum bobus permiſerũt.Rex autem præcedebat arcam:& cum eo populus uniuerſus:ymnum dicentes deo:& totius prouintiæ modulatione cantantes:cũ uario ſono percuſſionũ:& diuerſæ ſaltationis ingenio:necnon & pſalmis:& tubis ſimul & cimbalis;arcã deducentes in hieroſolymã.Et cum ueniſſent ad quendã locũ:qui uocatur area chedon:accedés ad arcã oza:ira dei repente percuſſus eſt.Nam cum boues declinaſſet arcã:extendens ille manum ſuam & uolens eã retinere cum ſacerdos non eſſet:quõ eã attingere præſumpſit:extinctus eſt. Et rex qdé: & populus uniuerſus:in morte eius affligebantur.Locus autem in quo defunctus eſt:ozie cõciſio hactenus appellatur.Metuens autem Dauid & cogitãs:ne forte hoc pateretur ipſe:ſi apud ſe ſuſciperet arcã in ciuitate quod oza pertulerat:qui eo q̃ ſolummõ manũ ad eã protenderat:ita uidebat extinctus:arcã quidé nõ ſuſcepit ad ſemetipſum in ciuitate:ſed præcepit:ut in agro uiri cuiuſdam: nomine obidã genere leuite reconderetur:quæ tribus menſibus ibi manſit : domúq; obidã nimis amplificauit:cui deus per eã bona multa conceſſit.Audiens aũt rex:quõ hæc pueniſſent obidã:& ex priori pauptate & humilitate:opulentiæ magna ubertate polleret:ita ut zelũ circa eum omnes inſpicientes haberent:ſecurus quia nihil pateretur mali:arcam ad ſuã regalem urbem reportauit. Quam ſacerdotes quidé deferebant:ſeptem uero chori quos rex conſtituebat præcedebant. Ipſe aũt ludebat in cithara atq; plaudebat:ita ut etiam uxor eius michol ſaul filia primi regis:uidés eũ facienté talia derideret.Deferentes aũt arcã:poſuerunt in tabernaculo:quod ei Dauid conſtituerat. Tunc immolauit hoſtias copioſas atq; pacificas.& omnem populũ ad conuiuia conuocauit:ita ut & mulieribus & uiris:& puulis diſtribueret colliridas panis:& aſſaturã:& liganum frixũ & partem immolationis.Cũq; populus huiuſmodi epulas præbuiſſet:dimiſit eos:ipſe uero domum ppriam uenit.Cui dum aſtitiſſet filia ſaul michol uxor eius:pro aliis quidé rebus orauit deum:ut ei bona præberet:quæ ipſe propitius conferre potuiſſet:culpauit uero illum : eo q̃ tantus rex ludendo ſaltationibus ante ſeruos & famulas fuiſſet turpiter renudatus. Cui Dauid reſpondit:non ſe uereri facere:quæ deo placerent qui utiq; eũ præpoſuiſſet & patri eius:& cæteris:& ludere ſæpius & ſaltare:& nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attendere.Hæc itaq; michol ex Dauid quidé filios minime procreauit:iũcta uero ei cui illam pater ſuus tradiderat Dauid abrepta:quiq; filios genuerat de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex pene quotidie dei uoluntate ſua negotia promoueri:delinquere ſe putauit:ſi ipſe quidé habitaret in domibus cedrinis & excelſis:& optima cõſtructiõe decoratis:arcã uero dei in tabernaculo deſpicere commorari.Ob quã rem uoluit tẽplũ edificare deo:ſicuti p̃dixerat moyſes.De qbús rebus cũ locutus fuiſſet nathã ꝓphetæ:ad faciẽdũ opus aggreſſus é:tanq̃ deus ei in oĩbus coopator exiſteret.Et cũ haberet iã p̃parata ad fabricã tẽpli materiã:illa nocte deus nathã ꝓphetã uiſitauit in ſomnis p̃cipiés : ut Dauid diceret qa uoluntatẽ qdé eius & deſideriũ approbaret:cũ nullus primitus cogitaſſet ei templũ edificare:& ipſi habẽti huiuſmodi uoluntatem non cõcedi conſtruere templum:eo q̃ multis præliis decertando eſſet hoſtiũ ſanguine maculatus:poſt morté uero eius longa ſenectute ſuſcipiẽdã faciendũ templum ſalomoni eius filio qui ei foret ſucceſſurus in regno:cuiq; ſe ita proſpicere ſicut pater filio cõpromiſit:& regnum quidem filiorum ſe nepotibus ſeruaturum & traditurum:ipſum uero ſi delinqueret:languore terræ ſterilitate puniendum. Hæc ergo audiens a propheta Dauid:& lætus effectus:in eo q̃ ſuis nepotibus regnum ſeruaturũ fore cognoſceret : & qa firmiſſime eius domus clarior foret:repente uenit ad arcã & proſtratus in facie ſua:adorauit deum:& ex omnibus gratias egit:tã pro his:quæ ipſi iam præſtiterat:& ex humili ac paupe tanta regni magnitudine ſublimarat & ad gloriæ culmẽ euexerat:quam pro regno eius nepotibus compromiſſo necnon & ꝓpter prouidentiam quã hæbr eis:& eorũ libertati contulerat.Hæc cũ dixiſſet:& deũ laudaſſet abſceſſit.

Pugna quã habuit Dauid cõtra paleſtinos & moabitas:& adrazarũ regem: & damaſcenos:atq; victoria:& de amicicia facta inter ipſum & thou regem. CAPI. .V.

INtermiſſo ſiqdẽ pauco tẽpore:cogitauit ut bellũ paleſtinis inferret:ne ullã pigritiã aut deſidiã generari ſuis rebus iſpiceret:& ſicut ei ꝓdixerat deus ſubuerſis hoſtibus:in pace decetero relíqueret poſteris ſuis iperiũ:& cõuocato rurſus exercitu denũciãs ut eẽt bello paratus:cũctis rite diſpoſitis:ſurgẽs de hieroſolymis:uenit ad paleſtios. Quos dũ bello uiciſſet:& multã prouſciã tenuiſſet:adieciſſetq; terminis hæbreoꝝ:bellum conuertit ad moabitas:& duas quidẽ ꝑtes eoꝝ exercitus uictas dimicando conſũpſit:reliquos aũt captiuos accipiens:& annua tributa eis imponens:rurſus cõtra adrazaꝛ filium quidẽ arai:regẽ uero ſophinæ cõuertit exercitũ:de cuius acie habita cõgreſſione circa euſratem fluuiũ pedeſtriũ quidẽ pemit quaſi uigiti milia:equeſtriũ qnq; milia:cœpitq; currus eius:quoꝝ plurimos icendit:centũ tantummõ reſeruauit. Audiens aũt damaſci ſyriæ rex adadus:q; Dauid expugnaſſet adrazarũ tanq; amicus ad eius ſolatia cũ maximo uenit exercitu:eũ ſicut ſpabat ab oppſſiõe liberaturus:& congreſſus denuo apud euſratẽ contra Dauid:bello deuictus é. Ceciderũt eni feriẽtibus eos hæbreis de exercitu adadi q̃ſt uigiti milia:reliqui uero in fugã uerſi ſunt. Meminit aũt regis & Nicolaus I quſto hiſtoriaꝝ libro ſic dicens. Poſt hæc autẽ tranſacto iã multo tẽpore:quidã prouincialiũ noĩe adadus:ualde fortiſſimus in damaſco & alia ſyria præter phenicem imperauit:& habuit contra Dauid iudeæ regẽ. Cũq; multis præliis dimicaſſet:nouiſſime circa euſratem uictus eſt:q tũc optimus regũ robore & fortitudine uidebatur. Ad hæc aũt etiã liberos eius dicit quia poſt illius morteꝫ ſuſcipiebãt ab alterutris & regnũ & nomen:his uerbis. Siquidem illo moriẽte:eius nepotes uſq; ad decimam generationem regnauerũt:ſingulis q̃buſq; a patre mox in ipſo principio nomẽ accipiẽtibus:ſicut in ægypto ptolæmei quoꝝ tertius ualde potens:& reparare uolẽs aui ꝓditionem:bello illato iudæis:uaſtauit prouintiã:quæ modo ſamaria nuncupaꝫ. Non eſt aũt hiſtoriographus ueritate priuatus. Is é utiq; adadas:qui pugnauit in ſamaria:regnante achab:apud hæbreos: de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur Dauid caſtrametatus ad damaſcũ:omnem reliq̃ ſyriæ regionẽ ſuæ ditioni ſubiecit:& munitiones in ꝓuintia uniuerſa conſtituens:tributaq; eos inferre decernens:euerſus eſt:aureamq; pharetras & arma diuerſa q̃ cuſtodes corporis adadi gerebãt:deo dicauit in hieroſolymis:q̃ poſtea ægyptioꝝ rex ſeſach dũ pugnaſſet cõtra eius nepotẽ roboã cœpit:& multas alias ex hieroſolymis ſecũ diuitias ad ꝓpria deportabat. Hæc itaq; dũ in loco ꝓprio uenerimus:ſingula quæq; narrabimus. Rex igit hæbreoꝝ deo ſibimet cooperãte:& oĩa bella ſubdẽte:etiã cõtra alias adrazari regis ciuitates caſtrametatus é:ideſt bachã & machoneas q̃s capiẽs magna uirtute uaſtauit. Inuentũ ergo in eis eſt aurũ multũ:necnõ & argentũ:inſup & es:qđ auro melius eé dicebant ex quo etiã ſalomõ illud magnũ uas qđ mare uocabatur effecit:optimos cantharos:cũ deo tẽplũ edificaſſet. Cũq; rex emathenus audiſſet adrazar & eius exercitũ fuiſſe uaſtatũ:metuens ne Dauid ſup eũ quoq; ueniret:amiciciis & fide eũ uoluit obligare:miſitq; ad eũ adarã filiũ ſuũ:egitq; gratias q̃ iimicus eius adrazar fuerit expugnatus:utq; ſocietatẽ cũ eo & amicicias faceret exorauit. Cui etiã magna munera direxit:ideſt uaſa antiqua operatione facta aurea & argentea ſimul & erea. Dauid autẽ facto fœdere cũ thou rege ematheno:eiuſq; dona ſuſcipiens:filiũ ipſius cũ honore competenti ut riuſq; dimiſit:ea uero quæ ab illo fuerãt deſtinata:& auꝝ aliud & argẽtum qđ de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis:ſecum portãs dicauit deo. Non aũt ipſi ſolũmodo dimicãti:& exercitũ ꝓducẽti uictoriã cõtulit deus:ſed etiã miſiſſet abeſſa fratrẽ ioab cũ magna manu in idumeã:ꝑ illũ quoq; uictoriã ei cõceſſit:idumeoꝝ quoq; decẽ & octo milia uiros abyſai dimicãdo pemit. Tunc enim oẽm idumeã rex in ſua ditione ꝓcipiens tributa ꝑ terra & ꝑ uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat aũt & naturaliter iuſtus:& iudicioꝝ cõtẽplatione ueriſſimus. Principẽ uero totius exercitus habuit ioab:ad conſcriptiones autẽ geſtorũ ioſaphat filiũ agilud. Inſtituit aũt de domo ſinees principẽ ſacerdotum abiathar:qui eius amicus erat:ſcribam uero fecit ſaraiã banaiæ autem filio ioiadæ cuſtodiendorum corporum præbuit pricipatũ. Seniores autem filii eius circa corpus & eius cuſtodiam erant. Recordatus autem eſt etiam fœderis:& iuriſiurandi quod habuerat cum ionatha filio ſaul:& amicicia ſtudii illius oblitus nõ eſt. Nã iter alia bona memor etiam erat eorum:qui ei præterito tẽpore beneficia præbuiſſent. Præcepit ergo requiri:ſi aliquis de ſaul genere ſupereſſet: cui retributionis debitum ꝑ ionathæ amicicias repẽſaret. Et cum quidam fuiſſet adductus de domo ſaul qui potuiſſet ſcire ſiquis adhuc genere ſupereſſet:interrogauit eũ:ſi aliquẽ noſſet uiuere de cognatione ionathæ:ut pro beneficiis illius ei ſua munera repenſaret. Qui reſpõdit relictum eius eſſe filium:nomine memphibos: ueſtigiis claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nunciati fuiſſent in bello cecidiſſe:a nutrice ſua raptus:& ea fugiente lapſus eius ex humeris:greſſus ualde uexauerat. Dumq; cognouiſſet: ubi uel apud quem nutriretur:miſit ad machir in ciuitatem lodabar:apud quem ionathæ filius alebatur. Quo facto:uenit memphibos ad regem:& proſtratus ſ faciem adorauit eum. Dauid autem iuſſit eum habere fiduciam:& ſperare meliora:deditq; ei domum paternam: & omnem ſubſtantiam:quam ſaul auus eius habuerat:fecitq; eum conuiuium ſuum:præcipiens:ut in illo die ab eius menſa recederet. Cumq; puer adoraſſet:& re

milisset gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit Dauid ſiba:dicens:paternam ſe domum & omnem ſaul ſubſtantiam ionathæ filio condonaſſe.Illi uero præcepit:ut operaretur terram:& collectos redditus uniuerſos in hieroſolymam deportaret: atq; quotidie ad menſam regis deduceret puer:ipſumq; ſibam & filios eius numero quindecim:& famulos numero uiginti memphibos filio ionathæ donauit.Hæc itaq; conſtituente rege:ſiba famulus adorás:& cuncta ſe promittens factu rum eſſe diſceſſit.Ionathæ ergo filius in hieroſolyma habitauit: habens cum rege conuiuium:cui omnes diligentia ueluti filio regis exhibebatur.Habuit uero & filium quem appellauit micham. Ergo qui relicti fuerant de genere ſaul & ionathæ hunc honorem apud Dauid habuiſſe noſcũtur.

Quomõ cõtra ãmonitas: & meſopotamenos pugnauerit ac p̃ualuerit. CAPI. .VI.

Illo itaq; tẽpore naas amico Dauid ammonitaꝝ rege defũcto: eiq; filio in regno ſucce dẽte:miſit Dauid ut eũ cõſolaret:mortẽ patris leuiter ferre monẽs: atq; in amicicia quã cũ patre eius habuerat pmaneret.Quod principes ammonitaꝝ mala uolũtate:& nõ ſecũ dũ Dauid cõſiliũ ſuſceperũt:exacuerũtq; regẽ ſuũ:dicẽtes:exploratores miſiſſe Dauid q eoꝝ prouinciam & exercitum clementiæ occaſione cognoſcerent & cauẽda eorum colloquia ſua ſerunt:ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent.Hæc itaq; credẽs bene tractaſſe ſuos iudices ammonitarum rex:legatos qui a Dauid miſſi fuerant:grauiſſimis affecit iniuriis. Radens enim medietatem barbæ eorum: & ueſtium eorum medietatem abſcidens: relaturos operibus & non uerbis dira reſponſa dimiſit.Rex autem iſrahelitarum hæc cognoſcens indignatus eſt:& iniuriam factam ſibi nequaq̃ deſpiciens:contra ammonitas parauit bellum:ut contumeliã quæ fuerat legatis ſuis impoſita:regis periculum uindicaret.Porro neceſſarii regis ammonitarum & principes uidentes quia fœdera diſrupiſſent:& pœnas pro tali præſumptione luere deberent:ſemetipſos ad prælia præparabant.Tum uero mittentes ad ſyrum meſopotamiæ regẽ mille talenta: ſocium eũ ſib hac mercede fieri popoſcerunt. Habebat autem iſte rex pedeſtrium uiginti milia. Conduxerũt autem & regem prouintiæ maacha:& quartum nomine abiſtob. Sed & iſti habebant duodecim millia armatoꝝ.Dauid autem non expauit:neq; hoꝝ ſolatiũ:neq; ammonitaꝝ exercitũ:ſecurus de deo qui iuſte cõtra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus.Et cum dediſſet ioab principi militiæ floré totius exercitus miſit eũ cõtra illos ad prælium.Qui circa metropolim ãmonitaꝝ charam achan ueniens caſtra fixit.Igitur hoſtibus egredientibus:& aciẽ nõ ſimul:ſed in duas partes diſponẽtibus:quoꝝ auxiliatorum quidẽ manus in campo curio cõſtituta eſſe uidebatur:ammonitaꝝ ãt exercitus circa portas aduerſus hæbreos:uidens hoc ioab contraria molitione tractauit: & forti ſſimos quidem uiros eligens:ſe oppoſuit ſyro:& regibus qui cũ eo erãt:reliquã uero partẽ fratri ſuo abyſai tradidit:ut cõtra ammonitaꝝ aciem dimicaret:dicens:ut ſi uideret ſyros ſibi & præualere & fortiores eſſe:acie conuerſa ferret ei ſolacia:ſi autẽ illum ammonitæ cõprimerent:ipſe eũ ſimiliter adiuuaret.Cũq; inuitaſſet fratrem:atq; rogaſſet:ut magnanimiter & fiduciali ter ageret uniuerſi:& grauem uerecundiam metuens decertaret:illum quidẽ cũ ãmonitis pugnaturꝝ dimiſit:ipſe autem ſyros aggreſſus eſt.Qui primo quidem fortiter reſtiterunt:multos tamen eorum peremit ioab:oẽs autẽ conuertit in fugam.Quod uidentes ammonitæ:metuẽſq; abyſai & eius exercitũ nõ reſtiterũt ac ſuos imitati:in ciuitatem repente fugerũt.Hoſtibus ergo ita deuictis ioab ad regẽ cũ claro triumpho in hieroſolymam remeauit.Hæc ergo deuictio nõ perſuaſit ammonitas: ut a bello quieſcerent:neq; dum cognoſcerent Dauid uictorem a præliis abſtinuerunt:ſed mittẽtes ad regem ſyrorum adadezer trans euſratem:eum ad ſolatium conduxerunt: qui habebat quindecim principes militiæ ſabbatorum:pedeſtrium uero octogintamilia:& equitum mille.Cognoſcens autẽ rex hæbreorum rurſus ammonitas tantum ſupra ſe exercitũ congregaſſe: non iam aduerſus eos p duces ſuos pugnare decreuit:ſed ipſe cũ omni uirtute tranſiens iordanẽ flouiũ eis occurrit:& cõgreſſus in pugna uicit egregie:& interfecit milia pedeſtriũ quadraginta:equitum uero uſq; ſeptingentos. Proſtrauit autẽ in acie principem militiæ chadá noie ſobach:cũ quo uulnere mortuus eẽ noſcitur. Meſopotamiæ uero dũ pugna fuiſſet hoc modo terminata tradiderũt ſe Dauid:& dona miſerunt ei.Et ille quidem ſolus eſt reuerſus in hieroſolymam.Cum autem uer inchoaſſet:miſit Dauid principem militiæ ioab:ut cum ammonitarum gente pugnaret.Ille uero proficiſcens:omnem eorum depopulatus eſt regionem:& ipſos in metropoli rabath clauſos obſedit.

Quoniam Dauid concubuit cum bethſameæ uxore uriæ:& ipſum uriam fecit occidi gladio filiorum amon:& de uerbo nathan ad eum miſſi pro peccato quod commiſerat. CAPI. .VII.

Ontigit igit̃ ea tẽpeſtate Dauid peſſimũ uiciũ;cũ eſſet natura iuſtus:atq; religioſus & patrias leges magna uirtute ſeruaret.Is enĩ dũ hora meridiana iã ad ueſperã declinãte:in ſupiora regalia ſolito more deãbularet:uidit mulierculã ſpẽ ualde pulcherrimã.& cunctis fœis pponẽdã in domo ppria aqua frigida ſe lauãrẽ:noie bethſabeæ.Cuius mulieris pulchritudie ſtupẽs:cõcupiſcẽtiã retinere nõ potuit.Quã dũ uocari feciſſet:cũ ea cõcubuit.Quæ cõcipiẽs:miſit ad regẽ:& ut cogitaret iſinuauit:q̃tenus cõmiſſum ſcelus potuiſſet abſcõdi ne ſecũdũ leges patrias moriret adultera.Dauid aũt uiꝝ eius noie uriã q erat ioab armiger:de obſeſſiõe bellica fecit euocari.Quo ueniẽte:de exercitu ac de obſeſſione requirebat.Illo autẽ referente oia

ei prosperé prouenire:tollens epulas de sũo conuiuio dedit ei:iussitq; ut pergens ad suam coniugem:in eius recũberet amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit:a dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouisset rex: requisiuit:cur post tantum tempus propriam non uenisset ad domum:nec ad uxorem:dum omnes de peregrinatione remeantes:hanc habebãt uoluntatem.Cui respondit:non esse iustum ut dum comilitones eius:& dux in terra castrorum & in hostium regione dormitarent:ipse cum uxore propria requiesceret:& epulis idulgeret.Et cum hæc ille dixisset:præcepit:ut illa die ibi maneret: altera uero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatus ergo rursus ad cœnam urias a rege:& ad ebrietatem usq; perductus:inuitante eo studio se rege frequenter ad copulam: nihilominus iterum dormiuit ad ianuas regis:nullo desiderio cõcitatus uxoris.Quo facto:nimie rex contristatus:scripsit ioab uriam quasi in eo deliquerit præcipiens puniendum.Significauit etiam ultionis modum:ne fieret ipse in suo scelere manifestus dicens:ut parte qua esset hostium grauis manus:& posset pugnando periculum sustinere:ibi eũ poneret:& commisso prælio iuberet cũctos ab eo recedere:ut solus in mortispericulo remaneret.Et cum hæc scripsisset:& suo signaculo munisset:eplãm ioab deferendam dedit uriæ.Ioab autem litteras susciplens: & uoluntatem regis agnoscens: ad locum ubi hostes nouerat fortiter imminere uriam constituit.Dedit itaq; ei quosdam militum optimorum:seq; dixit oĩum uirtuti solatia præbituros:si forte possent partem muri deiicere:& ad interna ciuitatis itrare.Quem petit:ut cum eẽt miles ualde fortissimus:& haberet gloriam apud regem & omnem exercitum:ad hoc nõ dedignaretur ad hostium incursionem accedere:sed potius huiusmodi res agere congauderet. Cũq; urias fiducialiter accessisset:ioab seorsum cum eo pugnaturis dixit:ut eum solum facta hostiũ icursione desererent.Hæbreis igitur ad ciuitatem accedentibus:ammonitæ metuẽtes:ne illo loco ubi urias constitutus erat uenientes: inimici muros ciuitatis ascenderẽt:eligẽtes fortissimos uiros:& repẽte portas aperientes magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum uidissent:omnes qui erant cum uria sicut eis prædixerat ioab recessere post tergum.Vrias autem dum confũderet fugere:aciẽq; deserere:sustinuit hostem:& impetum eoꝝ sua uiuacitate susciplens:pemit qdẽ non paucos.Circundatus autẽ & captus in medio uulneratus iteriit:cum quo etiã quidã alii de sociis sunt extincti.His ita gestis:nuncios ioab misit ad regem: præcipiens eis ut dicerent:q; studuissent quidem capere ciuitatẽ:& cum accessissent ad murꝝ:multis ibi cadentibus abscessissẽt:& siquidẽ irasceretururiæ mortem piter indicarent.Hæc igitur audiente rege:& grauiter ferente:& dicẽte eos incaute feciſſe:ut ad murum urbis accederẽt:cum magis deberẽt p cuniculos aut alias machinationes cape ciuitatem:dum utiq; exẽplum haberent filii gedeõ abimelech:qui dum turrim thebes expugnare uellet: uiolenter a sene muliere petra percussus probaretur extinctus & cũ eẽt uir fortissimus:pp difficultatem rei turpiter sit peremptus: qua memoria oportuisset eos muros hostiũ nõ adire:cum sit optimũ apud omnes:ut ea quæ gerunt in præliis seu bene seu male: memoria teneantur:quatenus alia quidem imitanda sint alia fugienda.Cũq; hesitasset rex:& de casu bellico cogitaret:uriæ morte a nunciis indicata:repente ab idignatiõe cessauit.iussitq; ut reuertentes ioab dicerent:humanum esse quod contigit & bella huiusmodi semp habere naturã mutabilem: ut aliquando quidem inimici superiores sint:aliquando uero subiecti: decetẽo uero in obsidione prouidendũ:ne denuo in aliqua pte delinquerent: sed uallis & molitionibus diuersis obsiderẽt:& prævalentes ciuitatem quidẽ omnino subuerterẽt:& habitatores omnes piter trucidarẽt.Nũcius itaq; ioab ea quæ fuerãt a rege dicta portabat.Vxor autem uriæ bethsabeæ morte sui uiri cognoscens multis eum diebus fleuit.Quiescente uero tristitia eius & lachrymis:mox eã accepit uxorẽ: & filius masculus ex ea processit. Quas nuptias deus nõ libẽtet ispexit:sed iratus cõtra Dauid:apparuit in somnis prophetæ nathã:regẽ culpans in his quæ male cõmiserat. Nathan ergo cum eẽt uir urbanus & sapiẽs:& cogitaret qa reges dũ in irã ineitant:amplius eã:q; iusticiæ iura respiciunt: interminationes quidẽ dei tunc tacere decreuit:& alia uiro uerba ũtilia loqui disposuit:& dicens ei huiusmodi cãm:quid de ea sentiret:manifestũ sibi fieri postulabat. Duo inquit uiri in una ciuitate degebãt quoꝝ unus idoneus erat:& multos greges iumentoꝝ:boumq; & onium possidebat, alter pauperculus:qui unam tãtum agnam habebat quã cum suis filiis enutriebat:cum qua etiam cibis propriis uescebatur:& quã nõ aliter:quã filiam diligebat.Cũq; hospes uenisset ad diuitẽ:nihil de suis pecudibus uoluit occidere:ut epulas amico pberet:sed misit ad agnã paupis:& eã sublatã: peregrino conuiuiũ ministrauit.Hic itaq; sermo uehementer cõmouit regẽ:malignũq; pnũciauit illũ hoiem corã nathan: qui talia ppetrasset:& qdruplũ dixit pro agna iuste redditurꝝ: & sup hoc morte multandum.Nathan aũt respondens:ait:ipsũ esse quẽ pari talia decreuisse:quia opus malũ ualde commiserit:reuelauit ei:& apte manifestauit irã dei:qui eũ regẽ cũctoꝝ fecerat hæbreoꝝ:& oĩum i circuitu gẽtiũ multaꝝ atq; magnaꝝ cõstituerat dominũ:& a manibus saul antea liberauerat dederatq; ei cõiuges:quibus iuste fuerat & legaliter copulatus:sed qa nunc eum spreuisset: & impie contẽpsisset:eo q; & alienã uxorẽ tulisset:& uiꝝ eius necandum hostibus tradidisset:deo eũ pœnas exoluere: & uxores eius ab uno dicebat filio uiolẽtias sustinere:seq; ipsum fore eius insidiis expellendum: & dũ eius peccatũ occulte fuisset gestũ:illud cunctis uidentibus agereẽ:morituriq;

piter & puerũ:qui ex ea eſſet ꝓcreatus.In his ergo rege turbato:& ualde confuſo: & cũ lachrymis & triſticia impie ſe geſſiſſe cõfeſſo:erat enim deicola:uir qui nil omnino in ſua uita præter in caſu uxoris uriæ deliquerat:miſertus eſt deus:& reconciliatus ei:ſeruaturum ſe eius uitam:regnumq; pollicitus eſt agenti penitentiam de his:quæ male geſta fuerant. Cũq; nathã regi prophetaſſet:domi reuerſus eſt.Puerum uero qui de uxore uriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor iuaſit. Pro quo rex nimis afflictus:cum a cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet: adhortãtibus ſæpe famulis nõ comedit:ſed ueſtibus atris indutus:atq; proſtratus in cilicio iacebat in pauimento:& deo pro ſalute pueri ſupplicabat:quia ualde eius matrem amabat. Septima ergo die puero moriente:non præſumebant hoc regi famuli nunciare:cogitantes:quia ſi cogноſceret:& a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret: tanq; in luctu filii conſtitutus: quippe cum eo languente:talia per triſticiam pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos perturbari: & ea pati quæ præcipue ſolent aliquid celare uolentibus prouenire: intelligens mortuum puerum: & uocans unum de famulis: ac ueritatem audiens:repente ſurrexit & lauit:& ſumens candidam ueſtem:uenit ad tabernaculum dei: iuſſitq; cibos apponi:Quo facto:multus ſtupor eius cognatos: & famulos appræhendit: quia cum nihil horum puero languente feciſſet:eo mortuo:ſimul hæc omnia celebraret. Cũq; ab eo huius facti cauſam requirerent:aſſerens eos nimis indoctos:ait: adhuc quidem uiuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet hæc omnia faciebat:credens per hæc ſe placare diuinitatem:quo deficiente uita uana triſticia nihil prodeſſet.Quod cum dixiſſet: regis ſapientiam laudauerunt. Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem bethſabeæ.Quæ concipiens:maſculum filium procreauit:quem iubente nathan propheta ſalomon appellauit.Porro ioab ammonitas obſeſſione fortiter affligebat:aquã eis auferens:& rerum cæterarum ubertatem:multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nanq; puteo bibebant omnes:& licet illis eſſet fontis auxilium:ne tamen deficeret:nõ eo largius utebantur.Quo facto ſcripſit hæc regi ſignificans:& rogans eum ut ueniret ad ciuitatẽ quatenus eius nomini uictoriam deſignaret. Quod cum ſcripſiſſet ioab:approbans rex eius uolũtatem:& deuotionis fidem:ſumpto ſecum exercitu:uenit:ut rabath depopularetur urbem.Quam dum bellica lege cæpiſſet: milites eam uaſtare permiſit:ipſe uero tulit coronam regis ammõitarũ: habentem pondus auri talentum & lapides præcioſos:& in medio ſui ſardonicem:quã ſemper Dauid geſtabat in capite.Multa ſiquidem alia & præcioſa ſpolia in ea comperit ac rapuit ciuitate:uiros autem eius tormentis affecit.Hoc itaq; modo etiam ammonitarum urbes quas cœpit euertit.

Quoniam ammon filius Dauid mixtus eſt ſorori ſuæ thamar: pro qua re abſolon frater eius interfecit eum:& de fuga abſolon:& reuocatione ipſius ad patrem. CAPI. .VIII.

REuertẽte igitur in hieroſolymã rege:dominus eius turpiluicio maculata eſt.Erat enim illi filia uirgo:noie thamar:pulchritudine ualde præcipua:ita ut oẽs fœminas ſpecioſas euinceret.Huic frater erat abſolon:ex una genitrice ꝓcreatus.Hac ammõ filiorum Dauid ſenior cõcupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; propter cuſtodiã ſuo potiri deſiderio præualeret:crudeli percuſſus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore tabeſceret:& iam dolorem macies pmutaret:inotuit ionathæ cuidã cognato eius pariter & amico. Erat uir iſte ſapiens:& intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie ammon nõ naturale corpus habẽtem:accedens interrogauit ut ei cãm rei huius ediceret:dicebatq; arbitrari ſe hæc illũ amoris occaſione pferre.Cũq; confeſſus fuiſſet ei ammon paſſionẽ ſuã: & quia ſororẽ ſuã conſanguineam concupiſſet:conſiliũ ei ſuum deſiderium adipiſcẽdi hoc mõ dedit:monẽs ut egritudinẽ ſimularet: & uenientẽ ad ſe patrẽ peteret:ut ei ſororẽ exhiberet:ut cõpetens egrotanti miniſteriũ deſtinaret: qđ ſi fieret:priuaretur citius lãguore.Ammõ ergo ponẽs ſemetipſum in lectulo ſecundũ ionachæ conſilium ſimulabat infirmitatẽ ut dũ ad eũ uiſitãdũ pater ueniſſet:popoſciſſet ſororẽ ei dirigere. Quã dũ pater incunctãter iuſſiſſet adduci:ea ueniẽte præcepit:ut ei manu ſua faceret panes frixos: dicens ſuauiter ſe ex eius manibus cõmeſſuꝝ.Illa uero uidẽte fratre cõſparſa farina faciẽs colliridas:eaſq; frigens obtulit fratri. Et ille quidẽ nequaq; guſtauit ex eis:ſed iuſſit famulos ut omẽs a domo repellerent:ut q̃ſi facta quiete dormiret.Cũq; famuli quod iuſſerat ipleuiſſent:iuſſit ſorori: ut ei cibum ad interiorem locum domus afferret. Quod dũ puella feciſſet appræhendẽs eã:ut cũ eo concuberet ſuadere tentauerat.Puella uero clamabat dicens.Noli uiolentiam facere nec impietatẽ mihi frater inferre:noli leges tranſcendere:& te iniquiſſima confuſione miſceri: ſed quieſce a re tam iniuſta:& ex celeratiſſimo deſiderio:ex quo obprobrium & turpitudo noſtræ domui ppetua conferatur: adiitiens:quia ſi de hac re loqueretur pater coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat:uolens ad præſens impetum eius petulantem declinare.At ille nõ acquieuit: ſed nimietate amoris illius inflamatus: & robore eius paſſionis ualde perplexus uim intulit ei: Quem repente odium poſt ſtuprũ ſororis inuaſit:& iniuria ꝓpetrata:eam ſurgere & abire ꝓcepit. Cũq; illa in hoc deteriorem pclamaret iniuriã ſibi irrogatã nec uſq; ad noctẽ eã manere pmitteret: repente eam diſcedere iuſſit in die: ut etiam teſtimoniũ ſuæ confuſionis incurreret. Qua reſiſtẽte iuſſit famulo ut eam prorſus expelleret.Illa uero dolens iniuriã ſimul & uiolẽtiã:diſrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebantur:habente manicas:& ad talos uſq; ꝓfuſas:ne facile uiderentur:

& cinere aſperſo capite ibat per mediã ciuitatẽ:clamans & ingemiſcẽs uiolẽtiã ſibimet irrogatam. Quam dum inueniſſet frater abſolon:requiſiuit qua cauſa ꝓueniente hoc ageret. Et cũ facta ſibi dixiſſet iniuriã:quieſcere & mediocriter ait ferre germanam:& iniuriã non putare:q̃ corrupta eẽt a fratre.Cui dum ſatisfactum fuiſſet clamare:& uiolentiam ſuã multis indicare ceſſauit:& multo tempore apud fratrem abſolõ uidua tollerauit alias permãſit.Quod dũ cognouiſſet Dauid doluit quidẽ ſed cum ammon ſenioꝛẽ filium ſuũ ualde diligeret eũ noluit cõtriſtare. Quẽ abſolon crudeliter abhorrebat:& latenter oportunũ tempus ultionis delicti illius expectabat.Igitur ſecundus iam annus corruptionis ſororis eius exceſſerat:& cum greges ſuos tonſurus aſcenderet in ciuitatẽ baaſor:ẽ aũt hæc in ſorte tribus effraim:rogauit patrẽ ut cum fratribus ad eius cõuiuiũ cõueniret. Quo recuſante:ne illi grauis uideret exiſtere uel fratres dirigi ſupplicauit. Quibus deſtinatis:iuſſit abſolon famulis propriis ut cũ uiderent ammon ebrietate diſſolutũ:illo annuente interficerẽt eum:nullũq̃ metuerent.Quo facto fratres cũctos terror grauis & tumultus inuaſit:& de ſe quoq̃ ſinguli formidantes:aſcendenteſq̃ in equis reuertebant ad patrẽ.Quidã uero præcedens nũciauit patri quaſi cunctos fratres iterfeciſſet abſolon.Tunc Dauid q̃ſi oẽs uere ſimul extincti ſint & hoc a fratre triſticia quæ uſq̃ ad mortẽ fere uideretur amara nimis inuaſit & eo dolore peq̃ cãm requiſiuit:nec aliud quicq̃.Poſt hoc tanti mali facinus cognoſcere uouit:neq̃ ſuſtinuit : ſed repente ueſte dirupta:proſtratus in terra iacebat:lugens filios uniuerſos:& qui mortui nunciati fuerant:& ſimul qui eos occiderat:Ionathas uero filius ſemmaa fratris Dauid cõſolabatur eũ:ut a triſticia tãta recederet:nec crederet filios alios interẽptos:quia nec cã talis extaret:ſed eſſet credibile:qa hoc feciſſet abſolon in ſolũ ammon:propter thamar ſuæ ſororis iniuriã.Inter hæc autem ſonus equoꝛe & tumultus quorũdã uenientiũ:attentos eos fecit. Erant autem filii regis: qui a cõuiuio fugiebãt. His lugientibus triſtis pater occurrit:& præter ſpem uidens quos ante paululũ periſſe crediderat: eos amplexatus eſt.Erat itaq̃ cũctis luctus & gemitus:illis quidẽ ſupra mortuum fratrẽ:regi uero ſuper filium iteremptũ.Abſolon aũt fugit in geſſur ad auũ maternum:uiꝛ ꝓuinciæ illius potẽtẽ: apud quẽ triũ annoꝛ tpe commoratus eſt.Cũq̃ Dauid uoluntate haberet:ut ad reuocãdũ abſolõ filiũ deſtinaret:non ad uindictã:quando erat ira iam longo tempore lenigata:ad hãc rem príceps militiæ ioab eũ potius incitauit. Præparauit eni quãdã mulierẽ iã ætate ꝓuectã: ut eũ ſub ſcemate luctus interpellaret:& huiuſmodi uerba proferret.Quæ ait.Duo filii mihi rex erant qui in agro fuerant in cõtentionẽ conuerſi:nulloq̃ præſẽte qui eos placare potuiſſet:ab altero alter percuſſus interiit.Cognatis autem interfectoꝛẽ petentibus:& uolentibus eum occidere:ſupplico ut mihi ſalutem præcipias filii cõdonari:nec reliquã ſpem meæ ſenectutis ſinas auferri:& prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur.Non enim aliud illud poterunt ſequi niſi q̃ timor regis ꝓpetrauerit.Rege itaq̃ mulieris præcibus annuente:reſpondens denuo mulier regi : gratias inquit ago tuæ benignitati:qui meæ miſertus es ſenectutis:& pene ſine filiis deſolatã:filiũ habere feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ:precor tuo filio eſto propitius:eiq̃ remitte delictum. Quõ eni creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc præbuiſſe beneficiũ:cum te uidea in ea ſimilitudine tuo filio manere ſemꝑ iratum.Factum nãq̃ eſt:ut cũ filius unus cõtra uolũtatẽ patris mortuus ſit ſponte hac cã apponatur & alius.Intellexit itaq̃ rex hoc cõſilium ſtudio ioab imiſſum:& iterrogata muliercula dum cognouiſſet hoc ueꝛe eſſe:rex uocans ioab:ait impetraſſe ſtudii ſui uotum:eiq̃ abſolon reuocare præcepit.Non enim circa eum iam ulterius ſe dixit eſſe crudelẽ:ſed irã indignationemq̃ remittere.Ille uero cũ adoraſſet regẽ:& eius ſermonibus gratias retuliſſet:repente profectus eſt in geſſur:& aſſumpto abſolon:in hieroſolymam remeauit.Præmiſit autem rex dum ueniret filium cognouiſſet:& præcepit:ut ad domum propriam remearet:nõ eni fuſtum credidit:ut mox ueniẽtẽ ſuſciperet:aut uideret.Ille uero patre iubẽte eius declinauit aſpectũ:cui tamẽ a familiaribus debitum exhibebatur officium.Huius itaq̃ pulchritudo licet in triſticia poſiti:& diligentiam conpetentem regis filio non habenti nequaq̃ depoſita eſt:ſed erat ſpecioſus:& ſplendebat omni decore:& corporis magna proceritate:ita ut eos qui erant in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tanta ceſaries:ut uix octo diebus tonderi potuiſſet:& erat tonſuræ eius pondus ſiclorum ducentorum qui faciunt quinq̃ minas.Habitabat autẽ in hieroſolymis annis duobus:habuitq̃ tres filios maſculos:& filiam unam nimis ſpecioſam:quã rex poſtea roboã ſalomonis filius accepit uxorem:ex qua natus eſt puer nomine abias.Inter hæc mittens abſolon ad ioab poposcit ab eo:ut perfecte placaret patrem:& peteret:quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret.Negligente uero ioab:mittens aliquos ſuorum confinem ſegetem eius incendit.Quod cum ille cognouiſſet:ad abſolon uenit:culpans eum:& cauſam rei huius inquirens.Cui reſpondit.Hoc conſilium comperi:ut te ad nos ducere potuiſſem negligentem uerba quæ ibi pro paterna reconciliatiõe imãdabam.Quapropter præſentem te precor ut mitiges genitorem meum.Ego nãq̃ peius a fuga eſſe iudicio huc me ueniſſe:patre mihi hactenus iraſcente.Ioab autem neceſſitatem eius cognoſcẽs & miſertus mediator exiuit apud regem:eiq̃ locutus de filio egit : ut libenter eum ſuſciperet .Quo ueniente:& in terram proſtrato:ac ſupplicante:ut peti ueniam ꝓpetraret:porrexit dexteram & alleuauit eum & geſtorum obliuionem ſe habere pollicitus eſt.

Quomodo Dauid domeſticis contra eum ſeditionem facientibus a filio ſit expulſus: uero dū pugnaret contra ſuum patrem abſolon cum exercitu ſuo deperiit. CAPI. VIIII.

ABſolon autem dum ei hoc fuiſſet a patre cōceſſū in puo tpe multos equos: & multos ſibi currus iſtituit: & armigeros quinq̄gīta: & diebus ſingulis ſurgens diluculo ad regalia ueniebat: & q cauſas habebāt: & mihores iueniebant in eis: delectabiliter alloquebat q̄ſi nō habēte bonos cōſiliarios patre: ſed iuſtos in ſuis ſētētiis exiſtētes: quorum iudicio grauarent. Pro qua re fauoré ſibi omniū collocabat: adiiciebat piter dicēs: qa ſi haberet hāc poteſtaté ipſe: cūcta ſub legū eqtate diſponeret. Hæc itaq̄ eo agēte: populo ſibi placato: cū iā deuotioné cūctoꝝ ſe obtinuiſſe cōſideret: poſt recōciliationé patris annis q̄ttuor iā trāſactis ſupplicauit: ut ei pater in hebrō ire pmitteret: q̄tenus pmiſſa deo ſacrificia celebraret: q̄ fugiens deouiſſet. Dauid ergo cōcedēte pfectus é: ad quē multus populus eo iuitāte cōfluxit. Aderat aūt ei & cōſiliarius dauid achitofel: gilmoneus: & ducēti uiri ex hieroſolymis: neſciētes qdē conamē huiuſmodi: ſed uelut ad ſacrificiū euocati. Hoc itaq̄ conſilio rex ab oībus ordinatus eſt. Quod dum fuiſſet Dauid nunciatū: & inopinabiliter hoc filiū feciſſe cognouiſſet: metuens impietatē eius ac præſūptionem miratus: quia nec peccati ueniā recordatus é: ſed ſup illa ſcelera potiora & iniquiora cōmiſerit: primū quidē ut regnū a deo datū uellet auferre. ſecūdo ut patrē uita priuaret: deliberauit ut fugeret trās iordanē: & uocatis amicis ac neceſſariis: & de filii ſupbia eis pticipato cōſilio: cūctaq̄ cōmittēs deo: decē cōcubias cuſtodes regaliū dereliquēs: diſceſſit ex hieroſolymis: & alia multitudine cū eo fiducialiter egrediēte: ſimul & ſexcentis armatis: qui ſaul uiuente fuerāt ei in fuga priori pticipes. Abiathar aūt & ſadoch ſacerdotibus: & omnibus leuitis uolentibus ſimul egredi cū arca dei: ſuaſit ut magis in ciuitate conſiſterent cum eum poſſet deus etiā arca non portata liberare: mādauitq̄ eis ut latenter geſta quæq̄ ei nūciarentur. Habuit aūt fideles ad omnia miniſtros: achimaā filium ſadoch: & ionathā filiū abiathar. Ethai aūt ietheus cum eo profectus eſt: licet Dauid eum manere in ciuitate uoluiſſet. Cui dū acquieſcere noluiſſet: ei puritatem potius ſuæ deuotiōis oſtēdit. Aſcēdēte aūt Dauid per montem oliueti pedibus nudis: & cunctis cū eo flentibus: nunciatum eſt achitofel eſſe cum abſolon: & eius parti fauere. Quod dū audiſſet: triſticia eius magis accreuit: deū rogabat: & eū ſuppliciter exorabat: ut abalienaret mentem abſolon a conſiliis achitofel. Formidabat enī ne contra ſē ei dando cōſilia ꝓualeret. Erat enī uir aſtutus: ad proſpiciēdā utilitatē nimis argutus. Cūq̄ in mōtis uerticē pueniſſet ciuitate reſpecta cū multis lachrimis q̄ſi amiſſo regno: domino ſupplicabat. Occurrit aūt uir qdā fidelis noīe chuſi: & ipſe amicus. Quē cum uidiſſet Dauid ſciſſa ueſte: & aſpſo capite cinere flētē atq̄ lugētē: cōſolatus é eum: & a triſticia ceſſare poſcebat. Et poſt hæc ſupplicabat ut iret ad abſolō: q̄ſi ei cōſētiēs & eius ſecreta cōſideraret: cōſiliiſq̄ reſiſteret achitofel: qa ſi cū Dauid pgeret: tātū ꝓdeſſe nō poſſet. Obediēs ille Dauid eo derelicto uenit hieroſolymā: quo etiā nō poſt multum uenit abſolon. Paululū itaq̄ exinde ꝓcedente Dauid: ſyba famulus méphibos quē curatorē iſtituerat poſſeſſionū quas donauerat filio ionathæ: occurrit cum duobus aſinis oneratis rebus in itinere neceſſariis: ex quibus ipſe & qui cum eo erant refici debuiſſent. Requirente uero Dauid: ubi relinqueret méphiboſeth: ait. in hieroſolymis: expectantem ordinari regem ſe in præſenti ſeditione: propter memoriā beneficiorum ſaul. In his aūt indignatus Dauid: omnia quæcūq̄ cōceſſerat méphibos: ſybæ donauit: multo iuſtus eſſe credens: ut hic q̄ ille potius hæc haberet. Et ſyba quidē hoc facto gauiſus eſt. Igitur ueniente Dauid in locum choran: progreſſus eſt quidā de cognatione ſaul: nomīe ſemei: filius gere: & lapidabat eum: ac peſſimis ſermonibus accuſabat. Circūſtantibus aūt amicis: adhuc amplius blaſphemabat: & ſanguinarium eū: multorūq̄ malorum dicebat auctorem: increpans eum quatenus ex illa terra ueluti pollutus exederet: deo gratias referendo qui eum priuaſſet regno: & per propriū filium ꝓ eo q̄ peccaſſet in dominū ſuū rite pœnas exigeret. Omnibus autē ſupra modū per motā iracundiā prouocatis & præcipue abyſai ſolentem interficere ſemei: Dauid ab ira retinuit dicens: ne malis præſentibus opus nouæ occaſionis admittamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi reſpectus aut pudor eſt: ſed ad deum intentio: ꝓp quem iſte ſuper nos ita uidetur inuictus. Nec eſt admirandum: ab iſto me talia ſuſtinere: quādo etiam filii uideor exptus impietatem. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei: & prænalebimus inimicis: quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semei autem ꝓ aliā montis ptē currebat: & crebras ei faciebat iniurias. Cūq̄ Dauid ueniſſet ad iordanem: reficiebat ibidem ſuos itinere fatigatos. Igitur cum ueniſſet abſolon & achitofel conſiliarius in hieroſolymā cum omni populo: uenit ad eū amicus Dauid chuſai: & cum adoraſſet abſolon: optabat regnū eius in ſæculo & omni tempore permanere. Illo uero ei dicente: cur cum præcipuus patris eius eēt amicus eiq̄ fidelis ad oīa uideretur: non cum eo tunc eſſet: ſed illo derelicto tranſiſſet ad eū: temperate ſe facere dixit: ſeq̄ deū: & totius populi iudiciū. His iquit domine tecū manentibus: recte & ego te ſequor. Regnū enim tibi a deo collatū eſt: quapropter eandē fidē atq̄ deuotionē tibi præbebo quā pater. Non enim pro rebus p̄ſentibus indignari fas eſt: quando non extraneam ad domū mutatum é regnum: ſed in ea pmanſit filio ſuccedente patri. Hæc dicēs: ſatiſſecit cū prius utiq̄ uideretur eſſe ſuſpectus. Et uocato achitofel: qd oporteat agi tractabat. Qui ſuaſit ei ad cōcubias ſuiꝰ patris acce-

dere:ex hoc ei populum sciturum:creditumq; dicebat;quia circa patrem nulla ei iam reconciliatio superesset;ex hoc cum multa fiducia aduersus eum ois multitudo pugnaret:hactenus apertas inimicicias eos habere:metuere credentes:posse patrem cum filio quocúq; tempore concordare.Hoc ergo consilio flexus:iussit famulis ut tentoria in solario regio figerent:& uidente populo accedes ad patris sui concubinas ingressus est.Hæc autem gesta sunt:secundum nathan prophetiam : qui Dauid olim de filii inuasione signauerat.Cum uero feciſſet absolon quæ monuerat achitofel:rursus secundum consilium de patre contra patrem eum proferre poscebat.Cúq; ille decem milia electos sibi dari petisset:ut & patrem eius interimeret : & eos qui cum eo pergerent incolomes reuocaret:ut tunc firmum haberet imperium cum pater eius extingueretur:dum hæc sententia placuisset:uocauit etiam chusi amicum sui patris antiquum : sic enim ille eum uocabat.Cui dum sententiam achitofel indicasset:quid etiam ei uideretur de eadem causa requirebat.Ille uero cognoscens: quia si fierent quæ suadebat achitofel.Dauid in mortis periculum peruenisset:contrariam sententiã nitebatur afferre.Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinem: quia multis preliis dimicauit:& semper superatis hostibus est reuersus. Nunc equidé credo illum in exercitu constitutum:est enim sicut nosti bellicosus :& idoneus omnia prouidere:& dolos supuenientium hostium declinare certissimus:circa ueſperam autem relíquere suos:aut in aliqua aula se celare:aut circa petras insidias facere dũq; contigerit:ut nostri congrediantur ad prælium:illius quidem uiri ad modicum se subducũt & dum securi fuerint de regis auxilio:resistunt. Et iter hæc illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens:suis quidem fortitudinem præbebit ad bellum tuos uero inopinabili superuentu prosternet. Fac igitur operationem mei cõsilii: & cognoscens eius utilitatem:achitofel refutata sententia:mittens in omnem prouinciam hæbreorum:precipe contra patrem tuum ut cunctus congregetur exercitus:& sumens ipse prelii militiam. uniuersam:esto dux eorum:ut nulli alio cõmittas hoc bellum.Facillime enim te credo fore uictorum:si eum cum paucis compræhenderis:cum tu multa milia pugnantium habeas : deuotionem suã tibi prebere uolétiũ.At si pater tuus fuerit obsessiõe circũdatus:machinatiõibus:aut trocleaꝝ effusionibus ciuitatem illam facillime capiemus.Hæc cũ dixisset probabilior apparuit q̃ achitofel. Nã ultra eius consiliũ absolon potius huius elegit.Deus enĩ erat:qui in eius mente consiliũ chusi melius esse faciebat.Quo facto festinabat chusi ad sacerdotes sadoch & abiathar:cõsiliũ achitofel: necnon & suum pandens:& qa placuissent q̃ ipse mõuerat idicauit:& exhortatus é repete:ut mittentes hæc renunciarent Dauid:& q̃ ab aduersariis tractata uidebanꝫ aperiret:adititiés:ut studeret uelociter transire iordanẽ:ne eũ suus filius psequi festinaret : & anteq̃ illi se mouissent:posset a filio cõpræhendi.Sacerdotes autẽ oportune suos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebant; Quibus mandátes p fidelẽ ancillã quæ tractabat absolon:præceperũt ut Dauid cũ festinatiõe hæc significarent.Illi uero nulla dilatione tardantes:sed mandata seruantes patrũ:pii fideliſq; ministerii & officii uelocitaté & necessitatis instantiam cito iudicantes implendam:festinabãt ad Dauid.Cũq; duobus stadiis a ciuitate processissent:uidentes eos quidã equites:indicauerunt absolõ.Ille cõtinuo; ut cõprehenderentur misit.Quod cognoscentes filii sacerdotũ:ab itinere declinãtes in uicũ quẽdã nõ longe ab hierosolymis:cui nomẽ erat bochom inuenienteſq; quandã mulierculã rogauerunt ut eos celaret:& munitionẽ metuentibus exhiberet.Illa uero iuuenes illos in puteũ repente deposuit:& expansis desuper pellibus os eius aperuit. Cũq; persequentes eos uenissent:& de eis mulierem requisissent:illa uidisse quidẽ se non negauit:dicens apud se eos sumpsisse potum:& continuo discessisse:tamen si cum uelocitate sequerentur:facile eos compræhendi posse dicebat. Cum ergo diu secuti non compræhendissent eos reuersi sunt.Mulier autem uidens eos remeantes:& nullum iam periculum iuuenibus compræhensionis imminere cõspiciens: abstractos e lacu dimisit ad proprium itineris opus.Qui multo studio festinantes:uenerunt ad Dauid & cuncta ei quæ tractabat absolon subtiliter indicauerunt.Tunc ille licet iam nox esset:præcepit tamen suos iordanẽ trãsire cum festinatione.Achitofel autem uidens suam sententiam fuisse reprobatam ascendens iumentũ. suum uenit ad regionem gilon:conuocatisq; omnibus suis:cõsilium quod dederat absolon eis exposuit:& quia eo q̃ auditus ipse non fuerat : non eius tardaret interitus indicauit . Dicebat enim Dauid post uictoriam in regnum continuo rediturum : & melius sibi fore:ut libere & magnifice abrũperet uitam:quã se Dauid reseruare ad pœnas:contra quem absolon talia consilia præbuisset. Et hæc cum dixisset:accedens in locum domus;suæ secretiorem:laqueo se suspendit.Igitur achitofel iudicio suo huiusmodi morte dãnatum deponentes sui de laqueo sepulturæ tradidẽrũt. Dauid autem sicut prædiximus transiens iordanem:uenit in castra optima:& munitissimam ciuitaté: susceperunt q̃ eum libentissime cunctæ priores prouinciæ : & fugam illius temporis reuertentes: & honorem ei fœlicitatis pristinæ conferentes.Erant autem bergileus: galaditis:& sypha potétissimus:& amandias:& machir terræ galaditis primus.Hi nanq; rerum omnium copiam Dauid & q̃ cum eo erant opulentissime præbuerunt ita:ut neq; lecti strati deessent:nec panes aut uinum : sed etiam ubertatem pecudum ministrarent:quatenus & quietem laborantibus:& ciborum utilium copiam eis ad saciẽtatem exhiberent.Et hi quidem hoc modo erant constituti.

Quō poſt mortē abſolon Dauid reuerſus eſt ad regnum:& ad ſedem regni hieroſolymam: & de ſeditione quam mouit contra eum ſeba filius bochri. CAPI. .X.

ABſolon itaq; congregato magno hæbreorum exercitu ſuper patre:& tranſiens fluuium iordanē non longe a caſtris uenit in galaditidē regionem:conſtituitq; principem totius exercitus amaſam in loco ioab conſobrini ſui:erat enim de patre getheo: & matre abigea progenitus:abigea uero & ſaruia mater ioab Dauid ſorores fuere. Dauid uero eos qui cū eo erant cū recenſuiſſet:& inueniſſet uſq; ad quattuor milia armatorum: noluit expectare quādo ſuper eū abſolon ueniret:ſed cōſtituit ſuper ſuos millenarios & centenarios:diuiſo exercitu tripartite:& aliā quidē partē ioab principi militiæ dedit:aliā uero fratri eius abyſai: tertiā cōmiſit etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth.Cūq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire:amici non permiſerunt: conſilio eum ſapientiſſimo retinentes. Dicebant enim quia ſi cū illo deuincerent oēm ſpem utilitatis amitterent:ſi uero una parte uicta ad eū reliq; remearent:poſſent denuo pliū reparare:quādo etiā hoſtes arbitrarent aliū exercitū manere cum rege. Hoc conſilium libēter accipiēs Dauid:ipſe quidē in caſtris manere decreuit:& duces & amicos ad prælia deſtinās:rogabat ut fortitudinē ſui & fidē & memoriā exhiberent:utq; puero abſolon uictores parcerent:ne illo moriēte: aliqd in ſe mali cōmitterent:optāſq; cūctis uictoriā:dimiſit exercitū.Ioab itaq; acie cōſtituit cōtra hoſtes in cāpo:habens poſt tergū ſiluā.Eduxit aūt e diuerſo abſolō & ſuū exercitū:& facta cōgreſſione belli opa præcipua manuū:& maxie p̄ſumptionis ex utraq; pte gerebant:alii quidē ut regnū Dauid recipet:elaborabāt:& omī magnanitate deſudabāt:alii uero:ne & eo priuaretur abſolon regno:& daret patri p ſua præſūptiōe ſuppliciū in nullo ſegnes erant:aut facere aut pati quodcūq; belli caſus afferret:iſup metuebant etiā:ne ab ioab:& eius paucis militibus tanta multitudo ſubiugaret.Inter hæc uicit Dauid exercitus robore magnitudinis & exercitatiōe belloꝝ:fugiēteſq; p ſiluas & colles p̄ſecuti ſunt:& alios qdē cœperūt:alios aūt iterfecerūt:ita ut plurimi caderent fugiētes:q̄ in acie repugnātes.Et illa quidē die q̄ſi uigīti milia uiroꝝ ceciderūt.Exercitus aūt Dauid acceſſit ad abſolō:erat enī cūctis proceritate & pulchritudīe manifeſtus. Qui metuens ne eū cōpræhenderēt hoſtes aſcēdēs in mula regia fugiebat.Cū uelociter ueheret:& ipſe in toto leuis exiſteret arbori maxie & ramis extēſe eius reflexa ceſarie inopinabiliter ē appēſus:& iumentū quidem uelocitate ſua q̄ſi dominū adhuc portaret abſceſſit: ille uero ramis comaꝝ alligatione retinebat aſtrictus.Quē cū uidiſſet quidē militū Dauid ioab idicauit. Quo dicēte:quinq̄ginta ſiclos ſe ei dediſſe ſi p̄emiſſet abſolō:nec ſi mille ſiclos ei p̄mitteret:occidere ille ſe filium domini ſui dixit:dum oībus audiētibus pater eius ei parci rogauerit.At ille oſtēdi ſibi p̄cipiēs:ubi eū uidiſſet appēſū:& locum iueniēs:in corde eū iaculās iteremit.Armigeri uero ioab circunſtantes arborem cadauer eius depoſuerunt:eūq; in foueā ualde profūdā p̄icientes:aceruū ſuper eū lapidū poſuerūt:ita ut figura ſepulchri fieret:& ingentem tumulū locus ille ſeruaret.Ioab aūt ſigno dato:a p̄ſecutione reuocauit exercitū:pcēs cōtribulibus ſuis.Igitur abſolō cōſtituerat ſibi ſtatuā marmoreā in ualle regia:q̄ duobus ſtadiis ab hieroſolymis aberat:q̄ appellauit ſuā manū dicēs:qa etiā filiis eius morientibus:nomē eius in ſtatua p̄maneret.Erāt enī ei maſculi filii quidē tres: fœmia uero una thamar.Quæ cōiūcta ſalomonis filio roboā:pepit filium abia:q patri ſucceſſit in regnū.Et de his qdē poſtea declarabimus.Igitur poſt mortē abſolon:populus quidē ad propria loca diſperſus eſt.Achimaas aūt ſadoch ſacerdotis filius:rogabat ioab:ut p̄ueniens ipſe Dauid uictoriam nunciaret:& quia dei ſolatium & prouidentiam ipſius habuiſſet.Cui non conceſſit hoc ioab:dicēs:quia cū ſemper boni nūcii homo fuiſſet:modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo chuſi:ei opus hoc iniunxit:ut quod ipſe uidiſſet:regi etiam nunciaret.Cūq; iterum achimaas rogaret:ut eum nūciare permitteret dicens:quia rex circa ſolam uictoriam attentus:nequaq̄ de abſolon cauſaretur:conceſſit ei:ut p̄geret ad Dauid:tenenſq; compēdioſam uiam quā ipſe ſolus nouerat:præuenit chuſi.Cūq; ſederet Dauid inter portas: expectans quando ei aliquis geſta bellica nunciaret:quidam explorator̄ uidens achimaam currentē:& quis eēt nō agnoſcens:ait ad Dauid:uidere ſe aliquem uēiētē. Qui cū dixiſſet: bonū fore nunciū:poſt paululū aliū quendam ſequi pronunciauit.Cūq; & ipſum bonū nunciū aſſereret:uidens explorator præcurrere:iāq; uicinū eē achimaā ſadoch filiū ſacerdotis indicauit.Qui gauiſus eū bonoꝝ nunciū eē dixit:& aliquid optabile de prælio portatuꝝ:Cūq; hæc dicerentur a rege:ueniens achimaas adorauit:& iterrogatus de pugna:regi uictoriā nūciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouiſſet:ait quia mox ut uidiſſet hoſtes fugatos:rogatus ipſe ad eū p̄gere feſtinaſſet & audiſſe ſe magnas uoces p̄ſequentiū abſolon:& nihil amplius potuiſſe cognoſcere:eo q; cogerēt nimis miſſus a ioab uictoriam nunciare. Veniēti aūt chuſi:& adorāte regē & uictoriā nunciante:de filio eū Dauid cōtinuo requiſiuit.Tunc chuſi hæc īquit p̄ueniāt tuis inimicis:quæ recepit abſolō.Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud ipſū manere: nec habere exercitū p̄miſit.Aſcēdēs enī Dauid in locum ciuitatis excellentiſſimū:flebat filiū:tūdēs crebro pectora & capillos capitis ſui dilacerās:& omī ſe afflictiōe caſtigās clamabat dicens.Vtinā mihi & non tibi o fili aduenīſſet iteritus.Nam cum eum diligeret per naturā huiuſmōi mortis eius euētui poſtea cōdolebat.Exercitus aūt & ioab audientes:quia rex :filiū ita lugeret reuerſi ſunt nō triūphali

ſcemate q̃rentes ĩgredi ciuitatẽ:ſed dolẽtes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerunt.Cũq; rex capite uelato reſideret:& filii interitũ ĩgemiſceret:ĩtrouit ad eũ ioab:& conſolatus eſt eũ dicens. O domine rex apte dem̃ẽſtras ex his quæ agis:qa diligẽtes te & p̃ te picula ſuſtinẽtes: nec non & te tuáq; generatione ꝑſus abhorres:& diligis inimicos:& illos cõcupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierũt.Ná ſi abſolon uiciſſet:& ĩperium firmiſſimũ tenuiſſet & nullius noſtrũ cadauer remaneret:ſed oẽs a teipſo & a tuis filiis ĩcipiẽtes:fuiſſemus ſine dubitatiõe ꝑſtrati:nullo noſtroꝝ hoſtiũ flente:ſed cunctis potius congaudentibus:inſup etiã puniẽtibus eos:ſiqs forte noſtroꝝ miſerati fuiſſent.Tu uero hæc agere ſup maxio non cõfũderis inimico:qui cũ tuus filius eẽt:nequaq̃ in te impia committere formidauit.Igitur recedẽs ab hac iniuſta triſticia ꝓcede:& militibus oſtẽde ſemetipſum:eiſq; pro uictoria & labore certaminis gratias age.Ego náq; optime noui:quia ſi in hoc actu permanſeris:hodie a te populus uniuerſus abſcedet:& alteri regnum tradet:& tunc amariſſimum ac uerũ habebis.Hæc dicẽs ioab:regem a triſtitia reuocauit:& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit.Tráſformatus ẽi a fletu Dauid:& opportũe cõpoſitus pro aſpectu populi ſedit ad portas:ita ut audiens populus uniuerſus concurreret:omneſq; eum libentiſſime ſalutarent. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

De expiatiõe ſceleris:qd cõmiſit Saul in gabaonitas:cuius cã facta ẽ fames in puicia:& de ꝑlis aduerſus paleſtios fœliciter geſtis:ſeu de fortibus Dauid. CAPI. XL.

POſtquã abſolon fuerant:& de prælio fugerant:reuertentes ad ſemetipſos:ſinguli mittebãt p̃ ciuitates cunctas:Dauid beneficia commemorantes:& libertatem quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes:culpanteſq; ſemetipſos quia eum expuliſſent a regno:& alium ordinaſſent:quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat cõſtitutus:rogare deberent Dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret:& recepit regno ſuam eis prouidentiã nõ negaret.Hæc itaq; Dauid crebro nunciabantur.Sed etiam ille nihilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes:ut principibus loquerentur tribus iudæ:quia turpe fuerit:ut alie tribus ante illam Dauid conſtituerent regem:cum illi & cognati eſſent & ſãguinis compartio ꝑpatione gauderent.Hæc eadem & ad amaſam principem militiæ eius præcepit edicere:qa cum filius ſororis ſuæ eẽt:nõ fuaderet populo ut Dauid reſtitueret ĩperiũ:pro qua re nõ ſolũ regi reconciliari poſſet:ſed totius militiæ pricipatũ ſicut abſolõ ei ꝓbuerat obtineret.Et ſacerdotes quidem ad principes tribus iuda locuti ſũt:& amaſam deflexerunt:pmiſſiones regias edicẽtes:ut in eius ꝑcibus cõſiſteret.Hoc itaq; facto:tribus iuda miſit ad regẽ legatos:rogãtes ut ad proprium remearet imperium.Hoc aũt & oẽs iſrahelite fecerũt adhortãte eos amaſa.Igitur accedentibus legatis ad eũ ut ueniret in hieroſolymá:oẽs p̃uenit tribus iuda ut regi ad iordanis flumen occurreret:& gera filius ſemei cũ mille uiris quos de tribu beniamin ducebat:& ſyba libertus ſaul:& filii eius quindecim & uiginti ſerui.Iſti nanq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerunt:ut facile rex eũ tranſiret cũ ſuo exercitu.Cũq; ueniſſet ad iordanem:iuda eũ libẽtiſſime ſaluauit. Qui dũ põtẽ aſcenderẽt ꝑſtratus ẽ ãte eũ ſemei:& detinẽs pedes eius:ueniã poſtulabat in his q̃ peccauerat:regnante:ut nõ circa eũ eẽt acerbus:nec ptãte recepta:eũ ipberet dari ſupplicio:ſed potius conſideraret:qa geſta pnia in his q̃ prius deliqſſet:primus ei occurrere feſtinaſſet.Cũq; in his ſupplicaret atq; depoſceret:abyſai frater ioab ait.Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequaq̃ blaſphemare metuiſti.Tunc Dauid conuerſus ad eum ait. Non ceſſas ſaruie filii has commouere denuo nobis ſuperiores turbas:& ſeditiones inſtantes.An ignoras quia in itium mei regni eſt hodie.Qua propter omnibus impie in me agentibus:iuro dimitti eius ſupplicia:& nulli ſua delicta ſentiari.Tu inquito ſemei ſecurus eſto:& nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans:cum exiret præcedebat.Inter hæc autem occurrit & méphiboſeth de cognatione ſaul ſordida ueſte circũamictus:comáq; gerens profuſam & hiſpidam barbam. Nam poſt fugam Dauid neq; tonſus fuerat præ triſticia:nec ueſtem depoſuerat ſuã:ſecq; in hac afflictione deuouerat permanere:donec regiam uideret conuerſi calamitatẽ.Hunc autem accuſauerat ſyba ſeruus apud Dauid iniuſte.Qui dum ſaluaſſet:eiq; proſtratus eſſet:cœpit interrogare Dauid:cur nõ fuiſſet egreſſus:& eius fugæ participatus:ille a ſyba fuiſſe dicebat ſe contẽptum:cui quom iuſſiſſet:ut ei itineris neceſſaria præpararet:curare neglexerit:ſed uelut cuiuſdam ſeruulũ contẽpſiſſet:qui ſi greſſus habuiſſet in colo memnon ab eo aliquo mõ receſſiſſet:cum poſſet etiã pedibus uti fugam adiiciebat pariter non ſolũ in his inquit domine nocuit mihi:ſed etiã apud tuã circa me pietatem derogare:& mentiri maligna uoluntate præſumpſit.Sed noui:quia mihil hoc tuã mens recepit:cum ſit iuſta & ueritatem diligat:quã uult ubiq; ſemper prœualere diuinitas. Nam cũ a meo auo paſſus fuiſſes magna pericula:& omnis mea generatio prb illius debuiſſet ſceleribus deperire:tu humilis & benignus exiſtens:& quod præcipuũ eſt illoꝝ malorũ obliuionẽ agens:quando poteſtate ſumpta priora uindicare poteras:amicum me tuũ eſſe iudicaſti:& in menſa quotidie regia poſuiſti:nihilq; mihi defuit. quod honorato parenti debuit exhiberi.Cunq; hæc diciſſet ille:neq; memphibos rex uoluit caſtigare:nec ſybã tanq̃ fallacem abiicere:ſed cum omnia iam donaſſet ſybæ:cum memphibos occurriſſet:& ueniam méphibos dedit:& medietatẽ ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui memphibos cuncta

ſiquit ſyba habeat o rex:mihi uero ſperium te recepiſſe ſufficiat.Beregel autem galaditen:uirũ p̃cipuum atq; bonum:& qui multa in caſtris ei præbuerat:& regẽ uſq; ad iordanem deduxerat :rogabat Dauid ut cum eo uenmet ad hieroſolymã:promittens eius ſenectutem oino decorandam:& eius tanq̃ patris habere prouidentiam. Qui deſiderio ſuoꝝ cũ eo ſe poſſe degere refutabat:dicens ſenectutem ſibi ſic ſmmere::ut etiam in rebus ſuauibus delectari nõ poſſit:cum utiq; octogita eẽt annorum:& de ſepulchri termino cogitaret.Qui magis e diuerſo rogabat:ut ſi ei præſtare uellet cõ cederet eum ad propria remeare:quando temporis longeuitate:nec conuiuiorum epulas diſcerneret:& auditus iam obduratos haberet:nec ſonum calamorum:aut modulationum aut talium inſtrumentorum quæ reges ſolent inter cõuiuia mulcere ſentiret.Quo nimium ſupplicante: Dauid ait.Te equidem dimitto:tuum uero filium achimã mihi concede : ut ei omnium rerum bonarum debeam munus impendere.Tunc beregel dimiſſo filio adoꝝans regem:& optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat domi ẽ reuerſus.Dauid itaq; uenit in galgala habens ſecum iam mediam partem populi:& pariter tribum iuda uenerunt q; ad eum in galgala primi prouinciæ cum grandi pariter multitudie:& tribum iuda culpabãt eo q; ei latenter occurreret; cum omnes ad eum debuiſſent una uoluntate concurrere.Principes autem tribus iuda hoc modo ſatiſfaciebant:dicentes:ne ferrent grauiter:eo q; illi preceſſiſſent : qui tanq̃ eius cognati:& propterea eum potius diligentes præuenirent:& quia non quaſi munera percepturi hoc fecerant:ne illi qui uenerant poſtea mouerentur.Hæc autem dicentibus tribus iudæ principibus:nequaq̃ aliarum tribuum principes ceſſauerunt:ſed dixerunt:admiramur nos equidem fratres q; uos ſoli regem cognatum ueſtrum eſſe dicitis.Nam qui omnium noſtrorum poteſtatem a deo præcepit:omnium noſtrorum iudicatur eſſe cognatus. Quapropter populus equidem noſter undecim partes habet:uos autem unam:& ſeniores nos ſumus.Non ergo benefeciſtis occulte & latenter uenientes ad regem.Cum hæc igitur iter ſe tribuum principes loquerentur:uir quidam iniquus & ſeditione præcipuus:cui nomẽ erat ſeba: filius bochri de tribu beniamin:ſtans in medio populi cum magno clamore dixit.Non habet aliquis noſtrum partem apud Dauid:nec ſortem apud filium ieſſe . Et poſt hæc uerba tuba canens bellum ſignificauit fieri cõtra regẽ:oéſq; ſecuti ſunt eũ:relinquentes Dauid:ſola tantũ tribus iuda cum eo remãſit:eũq; i hieroſolymis regẽ eẽ cõſtituerũt.Qui cõcubinas quidẽ ſuas ad q̃s filius eius abſolõ igreſſus fuerat:in domũ aliã trãſmigrauit:eiſq; oĩa p̃cepit neceſſaria miniſtrari:ipſe uero ne quaq̃ copulatus eſt illis.Conſtituit quoq; & amaſam principem militiæ:& locũ ei in quo ioab fuerat dedit:iuſſitq; ut congregaretur quãtũ colligi poſſit exercitus ex tribu iuda:& poſt tres ueniret: quatenus ei militiã daret uniuerſam eũq; pugnaturꝝ cõtra ſeba bochri filiũ deſtinaret.Egrediente uero amaſa & circa cõgregationem exercitus remoraãte:dũ die tertia nõ rediret:dixit rex ad ioab. Nõ eſt utile dilationẽ dare ſeba:ne lõgo tpe poſſit exercitũ congregare:& deterioris cladis exiſtat auctor q̃ abſolõ.Noli inqt tardare:ſed p̃ſentẽ ſumẽs exercitũ piter & ſexcẽtos uiros cũ abyſai germano tuo hoſtes p̃ſequi feſtinato:& ubicũq; reperis ei cõgredere:& feſtina eũ cõpræhẽdere:ne capiẽs munitiſſimas ciuitates certamina nobis:& multos poſſit ſudores inferre.Ioab aũt nullomodo moratus:ſed ſumẽs fratrẽ pariter ac ſexcẽtos uiros:& omnẽ exercitũ q; erat in hieroſolymis:p̃ſecutus ẽ eũ omni feſtinatiõe ſeba.Cũq; lucabao uicũ p̃cul ab hieroſolymis ſtadiis q̃draginta ueniſſet: occurrit ei amaſa cũ nõ multo adhuc exercitu cõgregato.Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus:ueniẽtẽ ad ſe amaſã ut ſalutaret eũ arte quadã q̃ſi cadere gladiũ de uagia finxit:eũq; ſe de terra colligere:& altera manu ueniẽtẽ p̃xime amaſa q̃ſi ei oſculũ daturus a barba cõpræhẽſũ:in pubo gladiũ uixit in utero:eũq; peremit impiũ nimis & ſceleſtiſſimũ opus efficiẽs:in bono iuuenculo pariter & cognato:& qui nihil ei nocuerat:habẽs p̃ principatu militiæ :& equalitate honoris inuidiã.Pro hac enĩ cã & abner iteremit:ſed in illo ſcelere occaſiõe dictãte q̃ſi pro uindicta fratris aſahel ueniã habere uidebaẽ:perẽpto aũt amaſa:nullũ fomitẽ excuſatiõis potuit inuenire.Ioab tãto igiẽ perempto duce:triduo p̃ſequebaẽ ſeba:derelíquẽs unũ ad eius corpus q; clamaret exercitui quõd amaſa iuſte peréptus eẽt:q; uero regi fauerẽt ſequerẽtur ducem ioab:& abyſai eius fratrẽ.Cũq; cadauer illius caderet in uia:& oĩs populus ſup eũ cõflueret:& eũ quadã defũcti miſericordia morarẽtur:& ioab ſequi tardarent:tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quendã locũ ab itinere ſegregatum:& illic eum poſitum ueſte cooperuit.Quo facto ioab uniuerſus populus eſt ſecutus . Cũq; perſequeretur ſeba per omnem iſrahelitarum prouinciam quidam indicauit eum in ciuitate munitiſſima abelmacha reſidere . Quo dum ueniſſet ioab obſidebat urbem:uallis undiq; circunductis:militibuſq; iuſſit:ut eius muros omni uirtute deponerent.Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent:& ſuper eum crudeliter inſiſterent : tunc quædam mulier caſta ſimul & ſapiens uidens patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam:aſcendens in murum:uocauit inter armatos ioab.Quo ueniente:cœpit ad eum huiuſmodi uerba proferre.Quia cum reges & principes deus conſtituiſſet:ut hæbreorum hoſtibus reſiſteretur : & iſrahelitis pacis iura præberentur:tu inquit feſtinas metropolim iſrahelitarum quæ nihil deliquit euertere atq; uaſtare . Tunc ioab orauit alias iurauit ſibi propicium deum fore:& quia non haberet huiuſmodi uoluntatem : nec ullũ de populo uelle occidere:quantomagis tantam perdere ciuitatem:ſed ſi acciperet ab eis rebellem

regis ad pœnã ideſt ſeba filiũ Bochri:ab obſeſſiõe exercitũ cõtinuo reuocaret. Quod dũ audiſſet mulier:ad ioab puulas idutias poſtulabat:ut hoſtis caput de muro repẽte ꝓiceret.Quo facto deſcẽdit ad ciues eiſq; locuta eſt dicẽs:cur uellent peſſime cũ filiis & uxoribus deperire propter malignum hoiem nec cognitum unde eſſet:quẽ regem uellent habere pro Dauid:qui eis tanta beneficia cõtuliſſet:& una ciuitas ſtuderet tanto exercitui reſultare? Hoc dicto ſuaſit eis:ut ſebæ caput abſciſum in ioab ꝓiceretur exercitum.Quo facto ioab miſſa tuba:obſeſſionem repente diſſoluit & reuerſus in hieroſolymam:tuis populi princeps militiæ conſtitutus ẽ. Ordinauit autem rex etiã banaiã ſuper corporis cuſtodes:& ſuper ſexcentos armatos. Adorã aũt fecit ſup tributa:& ſibacha & bachillã ſuper geſtoꝝ cõſcriptores:ſuſam uero ſcribã: ſadoch aũt & abiathar ſacerdotes iſtituit.

Quomodo rex Dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini:& de plaga:quæ ſecuta eſt tranſgreſſionem. CAPI. XII.

IGitur poſt hæc cum fames prouinciam inuaderet:rogauit dominum Dauid:ut populi miſereret:& cauſam ei pariter:& medelam peſtis illius indicaret.Cui prophetæ dicebãt: uelle deum ut gabaonite uindicarentur:quos rex ſaul impie interfecerat:& conculcauerat iuſiurandum quod eis ieſus princeps militiæ præbuerat ſenioreſq; firmauerant:& ſi ultrõ quã gabaonite expeterent pro defunctis exhiberetur eis:poſſet propitiari deus: & populus a peſte liberari.Dauid autem audiens a prophetis hæc uelle deum:euocatis gabaonitis:eos quid uellent fieri requiſiuit.Illis autem ſeptem de genere ſaul filios ad ſupplicium poſtulantibus: requirẽs rex dedit eis:parcens tantummodo mẽphibos:filio ionathæ. Sumentes gabaonite uiros quos uoluerunt:punierunt eos. Quo facto:cœpit deus repente pluere:& terræ germina ad fructum reuocare:liberauitq; a priore peſte:& ad ubertatem hæbreorum prouinciam hoc facto reſtituit.Igitur non multo poſt tempore:rex Dauid caſtrametatus eſt contra paleſtinos & commiſſo prælio:cum eos uertiſſet in fugam:ſolus perſequendo repertus eſt. Cũq; eſſet fatigatus:quidam hoſtium noie achimon:filius aſaphat:qui erat de prole bigantum:habebatq; haſtam cuius pondus erat trecentorum ſiclorum:& loricam cõcatenatam & gladium:fecit impetum quaſi regem ſuorum hoſtiũ perempturus.Erat enĩ iam labore diſſolutus.Tunc ſubito exorſus abyſai frater ioab:& regẽ a repẽtina morte protexit:& hoſtẽ ꝓiter trucidauit. Quo facto:periculũ regis & pene mortẽ grauiter tulit exercitus:eũq; pricipes cõiurauerũt:ut nequaq; cũ eis exiret ad bellũ ne ꝓpter fortitudinẽ atq; fiduciã ſuã aliquid mali paſſus:& bonis quæ ꝓp eũ fuerãt ſæpius ꝓbita priuarent:& q̃ eo uiuente adhuc poterant adipiſci. Conuenientibus itaq; paleſtinis in gazam ciuitatem: audiens hoc rex ſuper eos miſit exercitum. Inter quos tunc bellator optimus extitit: & probatiſſime dimicauit. Saboch & heus: qui erat unus fortiſſimorum Dauid. Hic enim multos hoſtium intercluſos interemit ex prole alias & prolem gigantum nimis in audacia ſuæ fortitudinis exultantium: alias exultãtem: fuitq; uictoriæ huius auctor apud hæbreos.Poſt hanc uero compreſſionem:paleſtini denuo pugnauerunt ſup quos exercitũ mittente Dauid:fortis apparuit ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos paleſtinorũ ſolus pugnando pemit eos:& alios cõuertit in fugã: quorũ etiã multi in prælio ceciderunt.Paruo itaq; tẽpore paleſtini quieſcẽtes:denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatẽ quæ erat nõ longe a finibus hæbreorum:eratq; uir inter eos quidã:ꝓceritate ſex cubitoꝝ:habẽs etiam digitos in utroq; pede necnõ & manu:uno pluſq̃ ſolet natura cõcedere:hoc eſt ſenos.Contra quẽ de exercitu Dauid ionathas filius ſammaa pugnans deuicit:pulſiſq; hoſtibus de ciuitate:totius uictoriæ auctor effectus:maximæ gloriæ culmẽ accepit. Nam & ille paleſtinus gloriabatur ſe de prole gigantũ exiſtere.Poſtq̃ pugnã nequaq̃ contra iſrahelitas habuere certamia. Expeditus itaq; Dauid a prælijs & piculis:cũ pace iã altiſſima frueret:cãtica in deũ:hymnoq; uario metro cõpoſuit:alios quidẽ trimetros:alios quidẽ quinq; metros:diuerſaq; faciens organa:docuit:ut leuite ſecundũ ea deo hymnos ediceret per ſabbatoꝝ diẽ aliaſq; feſtiuitates.Organorum aũt ſpecies huiuſmodi ẽ.Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata:& hæc cũ plectro ꝓcutiẽt:nabla uero duodecim ſonos habẽs digitis tangiẽ.Erant & cimbala erea:& grãdia & lata.Et de his q̃ dicta ſunt ſufficiant:ne oĩno horum organoꝝ natura neſciat. Circa regẽ igiẽ erant oẽs ualde fortiſſimi quoꝝ inſigniores & actiõibus clari:octo & uiginti fuerunt.Horum enĩ quiq; tantũ opera narrabo:ꝑ quos etiã uirtutes alioꝝ poterunt indicari. Erant ſic enĩ ualidi:ut prouinciã regerẽt:& gẽtibus præualerẽt.Primus itaq; euſebius filius achame qui aciẽ hoſtiũ frequẽter irrũpẽs:nequaq̃ pugnando ceſſauit:donec ex eis nongentos occideret. Poſt hunc erat eleazar filius dodi:qui cum rege fuerat in ſarpha.Hic aliquando iſrahelitis formidãtibus paleſtinoꝝ exercitũ:& ab hoc fugiẽtibus ſolus reſtitit:irruẽſq; ſup hoſtes:occidit eorum multos:ita ut ſanguine occiſoꝝ:gladius eius hereret dextræ.Et cũ paleſtinos tũc iſrahelite uiderent in fugã eẽ cõuerſos:deſcendẽtes de montibus ꝑſecuti ſunt eos:& mirabilis ac famoſiſſima uictoria tunc ꝓuenit:cũ eleazar tantos iterfeciſſet hoſtes:eoſq; iſrahelite perſequerentur:& ſumerent ſpolia iteremptoꝝ.Tertius autem filiis heli: noie ſemeias. Et enĩ in paleſtinoꝝ certamibus:dũ in locũ qui diciẽ maxilla aciẽ poſuiſſẽt:& rurſus hæbrei metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerẽt:ſolus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit:quorum alios quidem ꝑſtrauit:alios aũt nõ ferẽtes eius uim & fortitudinẽ ꝑſecutus eſt conuerſos in fugã.Hæc igiẽ

opere manuū a ꝯpatriotū tres iſti demōſtrauerunt. Quo tēpore rex cū eſſet in hieroſolymis: pale-
ſtinoꝝ ad bellandū ſuperuenit exercitus. Tunc Dauid quidē in arcē ciuitatis aſcendit ſicut prædixi-
mus: ut de bello cōſuleret deū: caſtra uero inimicoꝝ erāt in ualle fixa uſq; ad ciuitatē bethleem:
quæ ab hieroſolymis procul eſt ſtadiis uiginti. Dauid itaq; ſitiēs ait. Bonā aquā habemus in regiōe
mea. Et præcipue laudabat eā: quæ erat in puteo iuxta portā: mirabaturq; ſi eſſet qui ex eo poculū
ei præberet qđ magis optaret: quā ſiquis ei magnā pecuniā ad tempus præſens offerret. Et hæc cū
audiſſent iſti tres uiri: mox occurrentes: & per medium hoſtium iter facientes: uenerūt ad bethleē:
& haurientes aquā: denuo ad regē p eoꝝ caſtra reuerſi ſunt: ita ut paleſtini eoꝝ fiduciam & mag-
nanimitatem obſtupeſcentes: quia ſic pauci eos cōtinerent: a dimicatione ceſſarent. Delatā itaq;
aquā noluit bibere rex: quaſi de periculo & ſanguine hominū ſibi fuiſſet aduecta: & propterea non
eſt bibēda: libauitq; eā deo & de ſalute gratias egit uiroꝝ. Poſt iſtos aūt fuit frater ioab abyſai: ia
enī una die hoſtiū nōgētos occidit. Quitus fuit banaias genere ſacerdos q̄ puocatus a uiris iſigni-
bus in moabitide regiōe ſua eos uirtute iterfecit. Rurſus aūt cū uir ægyptius genere: ꝓceritate mi-
rabilis eū puocaſſet: nudus armatū ipſius iaculo ꝓſtrauit ac ꝑdidit: nā auferēs eius iaculū: & uinū
adhuc pugnātēq; ſpoliās: armis eū ꝓpriis iteremit. Annumeret aūt & hoc ꝓdictis eius actionibus
aut tanq̄ primum magnanimorum eius operum: aut quaſi non diſpar. Quidam tempeſtate cū ni-
geret in puteū lapſus ſcidit leo. Et cū os putei eſſet anguſtum: latebat abſcōſus ne appareret: erat ei
ipſū ortificū nīue dānatū. Nullum ergo egreſſum leo uidēs: nec ſalutis exitū rugiebat. Banaias aūt
audiēs beſtiā ꝓclamantē: dum iter tunc ageret: accedens ad puteum in eo deſcendit: & baculo quē
portabat in manu beſtiā repēte ꝓſtrauit. Tales igitur uirtute fuerūt: & reliqui numero triginta.

Rex Dauid fœliciter uiuens in regno ſalomoni filio mandauit de edificatione templi & quā
tam materiā ei auri & argenti lapidumq; præcioſorū ꝓparauerit ad templi edificiū. CAPI. XIII.

Ex aūt Dauid uolens agnoſcere: quot eēnt milia populi totius: eſt oblitus moniti ꝓ-
phetici quod prædictum fuerat: ut ſi dinumeraretur populus: pro uniuſcuiuſq; capite deo
ſolus ꝓberetur. Præcepit ergo ioab principi militiæ: ut pergens uniuerſum dinume-
raret exercitū. Quo dicente: non eē neceſſe hoc: nō q̄uit: ſed iuſſit numerum hæbreoꝝ
inſigniter adipleri. Ioab uero ſumens tribunos & ſcribas: & pagrās iſrahelitaꝝ prouinciam: cōſidera
taq; multitudine q̄nta eſt hieroſolymā remeauit ad regem: poſt menſes nouem & uiginti dies ob-
tulitq; numerum regi: abſq; tribu beniamin: hanc enim dinumerare nō poterat: neq; tribum leui.
Pœnituit aūt Dauid q̄ dinumeraſſet populum: eo q̄ deliquiſſet ī deum. Fuit ergo aliorū iſrahelita
rum numerus nongenta milia uiroꝝ arma ferentiū: & militiam exercere ualentiū: iudæ uero tri-
bus per ſe ſolam habuit. xl. milia. Prophetis itaq; declarātibus Dauid: quia deus ei iraſceret: ſuppli-
care cepit eūq; rogare: ut propicius eēt: & uenīā peccato concederet. Tunc gad prophetā miſit ad
eum deus: tres ſupplicii conditiones portantē: ut eaꝝ quam probaret eligeret: utrum uellet famē
in prouincia generari annis ſeptem an tribus menſibus pugnādo uinceretur ab hoſtibus an certe
morbus & lāgor accederet tribus diebus hæbreis: ille uero in anxietatē huius electiōis oīum rerū
peſſimaꝝ incurrens tribulabatur: & uehementer animo uidebatur eſſe cōfuſus. Cūq; propheta di-
ceret: hoc oīmodis iminere: & reſponſum uelociter exigeret: ut electā ab eo conditionem deo re-
nūciaret: cogitans rex: quia ſi famē eligeret: cōtra alios hoc facere uideret: quando ipſe quidē ha-
bēs multa frumenta non pateretur inopiā: reliquis uero eēt anguſtia: item ſi eligeret triū menſiū
victoriam hoſtium: ipſe quidē habens circa ſe uiros fortiſſimos: & cuſtodes: nihil oīno metueret:
neci uero eius exercitus ſubiaceret: inter hæc aūt cōem potius paſſionē: & regum & ſubiectorum
elegit: in qua timor oībus eſt equalis: dicens quia multo melius eſt in dei magiſq; in hoſtium ma-
nus incidere. Hæc audiens propheta: renūciauit domino. Qui morbū & interitum miſit in exerci-
tum hæbreoꝝ. Moriebantur enī non uno modo: ut facile languor potuiſſet agnoſci: ſed mors q̄-
dem inerat multis languoꝝ occaſionibus: & quia nō poſſent cognoſci: facile peribant. Alius ergo
ſuper aliū moriebat: & latenter iminens malū uelociter ferebat interitū. Alii ſiquidem repēte cum
uehementibus doloribus: & amaro gemitu animam relinquebant: alii uero ipſis paſſionibus marciſce-
bant: ita ut neq; curā exhibere corporibus ualerēt: ſed præ labore deficerēt. Alii aūt repētinis e te-
nebris eoꝝ conatus abripiētibus ſuffocati: ꝑtinus expirabāt: alii ſuper mortuos quos ſepeliebant
ipſi quoq; moriebantur: imperfectas relinquentes pariter ſepulturas. Incipiente itaq; peſtifero lan-
guore eos ab hora matutina perimere: uſq; ad horam prandii conſumpta ſunt milia ſeptuaginta.
Extenditq; angelus manum ad hieroſolymam: ut etiā illic peſtem languoris inferret. Rex autem
ſacco amictus ſedebat in terra: rogans deum & ſupplicans: ut morientium leuigaretur interitus.
Tunc reſpiciens interea: & uidens angelum euaginato gladio in hieroſolymam properantem: cla-
mauit ad dominum dicens: iuſtum eſſe ut ipſe puniretur: qui paſtor erat: & greges quæ nihil de-
liquerant ſeruarentur: & ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe: & in generationē ꝓpriā potius pro-
uenire ſupplicium: ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uero deus eius preces: ceſſare fecit
interitum: & mittens gad prophetam: præcepit ut ad aream iebuſei orna repente conſcenderet:
edificans illic altare: ut hoſtias immolaret. Audiens hoc Dauid nō ſiluit: ſed mox in locū ubi præ-

ceptum fuerat properauit. Orna uero terebat frumentum. Cūq; uidisset regem & omnes eius pueros uenientes: occurrit ad eum: & adorauit: erat enim genere quidem iebuseus: Dauid autem præcipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit: quādo ciuitatem sicut prædiximus deuastauit. Cūq; orna interrogaret cur dominus uenisset ad famulum suum: dixit: ut aream compararet ab eo: quatenus altare in ea constituens domino hostias immolaret. Qui & aream dixit & aratri boues ad holocausta se præbiturum & deum oraturum: ut sacrificium grate susciperet. Rex autem eius qui dem simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus est: munusq; susciperе: præcium uero eum rerum omnium accipere postulabat: dicens non esse iustum: gratis sacrificia celebrare. Dicente autem orna: ut cum uellet efficeret: quinquaginta aream syclis ab eo comparauit: & edificato altari sacrificia fecit: & holocausta celebrauit: & hostias pacificas immolabat: quibus placatus dominus: & denuo propitius est effectus. In illo siquidem loco aliquando contigerat offerre Abraam suum filium Ysaac: quando cum iam paratus esset occidere filium:: & in holocaustum exhibere: ex improuiso aries apparuit & altare circunstetit: qué Abrā pro filio sicut prædiximus imolauit. Videns aūt rex Dauid orationem suam exauditam a deo: & sacrificium grate susceptum: decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo edificando præmisit. Deus enim misit ad eum prophetam dicens: templum illic eius filium esse facturum: qui esset ei succesſurus in regnum.

Quō rex Dauid ~~senex factus & frigidus: p adolescētulā uirginē noie abisag calefactus est & adonia filio Dauid q usurpauit sibi ipetuū: & quoniā salomō unctus é in regē iubēte Dauid patre eiuscui rursus~~ mādauit edificationē tēpli: dās ei descriptionē & cōstitutionē edificii. CAPI. .XIIII.

POst hanc itaq; prophetiā iussit rex numerari colonos: & inuenti sunt: centū & octoginta milia. Ex his īstituit lapidū cesores octoginta milia. Aliā uero multitudinē ut lapides ueherēt deputauit: ex qbus tria milia quīgētos laborātibus ꝓposuit. Præpauit āt ferrū: & es ad opa: & ligna cedria ualde ꝓcera: hæc mittētibus sydōiis: qbus mādauerat: ut ei hāc materiā ministrarēt. Amicis uero suis dicebat: hæc se tūc gerere ut regnaturo post se filio ꝓparatā materiā ad opus fabricæ dereliqueret: & nō tūc cū eēt nouus & inexptus pp ætatē circa talia laboraret: sed héns hæc ꝓparata: citius opus īpleret. Vocās aūt filiū salomonē ꝓcepit ei ut succedens in regnū: tēplū edificaret deo dicēs: qa eū uolentē hoc facere ꝓhibuisset deus bellis & hūano sanguine sordidatū: & prædixisset: quia salomon iunior filius eius edificaret templum: & quia ut hoc nomine uocaretur: non ipse tanq; pater prospexisset sed deus: & promisisset prouinciam hæbreorum eius tempore fore fœlicem: & nō solū in aliis bonis & pace qđ é oīum ualde præcipuū: sed & bellog; atq; seditionū intestinag;: futurā maxiam libertatem. Tu igitur inquit quō & ante natiuitatem a deo rex fore monstratus es: nitere etiā in aliis eius prouidentiæ dignus esse: & pius existere: simul & iustus & fortis: mandata quoq; eius & leges quas nobis per moysen tradidit: & tu serua & alios nequaq; præuaricare permittas. Templum aūt qđ te regnāte sibi præcepit fieri: deo reddere festinato: nō pauescas magnitudinem operis nec labore terrearis: cuncta nāq; tibi ante meum obitū præparabo. Scito siquidem auri talenta iam collecti decé milia: argenti uero cētum milia talētog;: ferri uero & eris pondus quod & numeg; posset excedere præparaui: lignog; & lapidū maxiam copiam. Habes autem super hæc & qui lapides possint cedere: & fabricas instruere milia multa uirorum: & siquid his defuerit: adiicere non morieris. Esto igitur optimus gubernator: deū habendo patronum. Præcepit autem principibus populi quos fabricare præceperat filium adiuuare: & bonis omnibus abundantes: circa dei uacare religionem dicens pro his fruituros pace simul & equitate quæ deus iustis: & piis omnibus consuetus est repensare. Edificato siquidem templo arcam eū præcepit illic & sancta uasa recondere dicens: eo q; ante multum tempus hoc templum habere debuerant: nisi patres nostri deo inobedientes fuissent: cum deus utiq; sibi templum postq; hanc terram obtinuerunt edificare præcepit. Hæc itaq; ad principes suos Dauid & ad filiū suū est locutus.

Rex Dauid sciés se morituꝝ: & uocās filiū suū salomonē: plenius instruxit eum de obseruatiōe mādatoꝝ dei: & de his quos nouerat pœna dignos: post hoc mortuus é & sepultus a filio suo salomōe: & multæ diuitiæ cū eo sunt reconditæ. CAPI .XV.

IAm cum iam eēt senex: & corpore frigidus: ita ut ꝓpter ætatē sic alegeret: ut neq; multis pellibus adoptus calefieri posset: cōgregati medici: & consiliū facientes: tractauerūt ut ex omni regione speciosa uirgo eligeretur quæ cū eo dormiret hoc ei contra frigus fore remediū: ut eum puella uirgo foueret. Ad quā rē una adolescentula in ciuitate repta est: quæ mulieres pulchritudine sua cunctas excelleret: noie abysag: quæ dormiens solummodo cum rege calefaciebat eū. Rex aūt ad cās uenereas quæ iā senectu e defecerāt: & ad coitum mulieris nō ualebat. Quartus igiē filius Dauid iuuenis speciosus: atq; procerus ex muliere agit ei natus noie adonias: qui post absolon fuerat ꝓcreatus: habēs regnādi superbiā: dicebat amicis: quia ipsum oporteret i regnū succedere: fecitq; sibi currus & equites: & qnq;ginta uiros præcursores instituit. Quæ cū uideret pater: nō corripuit eū: neq; impetū uolūtatis eius prohibuit: donec agnosceret p qua causā talia cogitaret. Habuit aūt adōias huius rei coopatores pricipē militiæ ioab & abiathar

sacerdote meum solummodo resistebat sadoch sacerdos:& ppheta nathan:& banaias:q supra corporis custodes fuerat:& semeias amicus Dauid:& oés uiri fortissimi. Cúq pparasset adonias coenam extra ciuitatẽ circa fõtem qui erat in orto regali:& oés fratres pter salomonem illic uocasset: necnõ & principem militiæ ioab:& abiathar:& principes tribus iuda:sadoch tantúmõ sacerdotẽ:& nathan ppheram & banaiã & oés diuersæ uoluntatis ad conuiuiũ nõ uacauit.Hæc aũt mater salomonis bethsabeæ nathan ppheta nunciauit dicens.Adonias rex est:& Dauid hoc ignorat:deditq; ei consiliũ ut saluaret se:& filiũ suũ salomonẽ:& ingressa ad Dauid sola diceret ei: quia ipse quidẽ iurasset post se regnaturũ fore salomonẽ & quia adonias iam teneret imperium.Qua ad regem loquente propheta se asseruit ingressurũ:& eius uerba suo testimonio firmamenturũ.Credens ãt uerbis ppheræ bethsabeæ introiuit ad regẽ:& cũ soleniter adorasset:silentõ petito: oia ei quæ ppheta monuerat explicauit conuiuiũ adoniæ:& uocatos ab eo abiathar sacerdotẽ: & ioab principem militiæ:& eius filios absq; salomone:& necessarios eius amicos insinuans: dicebatq; quia oís populus sustineret:quem rex ordinare uellet:rogãs ut haberet in aío:qa post mortẽ eius ille regnãs: & eam & eius filiũ una pimeret.Cúq; adhuc loqueretur cũ rege mulier: nunciauerũt ei:qa nathã eum uidere uellet.Rege iub ente ut ueniret:ingressus nathan interrogabat:si ea die regem fecisset adoniam:& ei principatum populi tradidisset:dicens eum splendidum ualde feciſſe conuiuium:& omnes regis filios præter salomonẽ ibidẽ iuitasse:& principẽ militiæ ioab:q cũ plausu nimio epulati & ludo eternum eius optabant effici principatum:adiiciens:neq; me inquit:neq; sacerdotem sadoch uocauit:nec banaiam:qui supra corporis custodes erat positus:& iustum eẽ ut omnes agnoscerent:si per eius factum fuerit uoluntatem.Hæc dicente nathan:præcepit rex uocari bethsabeæt paululum náq; e cubiculo discesserat ingrediente propheta. Cũq; uenisset mulier:rex ad eam:iuro inquit tibi per deum nostrum excelsũ:filium tuũ salomonem esse regnaturum:sicut & primitus iam iurauit:& hunc sup meum solium fore sessurũ:& hoc hodie celebrãdum.Cũ ergo mulier adorasset eum & longeuã eius optasset uitã:sadoch sacerdotẽ & banaiã uocari præcepit.Quibus ueniẽtibus cum iussisset ut sumpto nathan propheta:& armatis qui circa aulam regiã residebãt:imponentes eius filium salomonem in iumento regio:foras ciuitatem ducerent ad fõtem qui dicitur geon:& unguentes oleo sãcto eum constituerent regem:& sadoch sacerdotem:& nathan prophetam hoc celebrare præcepit:sequenteſq; per mediam ciuitatẽ tuba canerent clamantes:ineternum uiuere regem salomonem:& eum sedere in regio solio constituerent: ut agnosceret omnis populus:q; ei traditum a patre fuisset imperium. Salomoni uero mandauit de regno:ut pie & iuste circa hæbream gentem & tribum iuda uiueret.Cúq; banaias optasset: ut esset deus salomoni propitius:repente insigniter:& mullam habentes moram:imposuerunt salomonem in regia mula: educenteſq; eum extra urbem ad fontem:& oleo eum ungentes: introduxerunt rursus in ciuitatem: sauentes:& regnum eius longeũ fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiam sedere fecerunt eum in solio regis.Tunc omnis populus mox conuersus ad epulas & festiuitatẽ lætatus in calamis:aliisq; musicis organis:delectabatur:exultans: ita ut diuersitate organorũ:& melodia musica omnis terra & aer resonaret.Cúq; sensisset clamorem adonias:& qui eius conuiuio præsentes erant turbati sunt:dicebatq; ioab non sibi placere sonum tubæ quã audiebat. Dum ergo cunctis in conuiuio constitutis:nullus gustaret cibum:sed omnes diuersis cogitationibus inhererent: cucurrit ad eos sacerdotis abiathar puer nomine ionathas. Cúq; uidisset adonias iuuenem:& dixisset boni eum nuncii fore portiorem:ille eis pandit uniuersa de salomone: & uoluntatem regis Dauid aperuit.Exilientes igitur mox e conuiuio adonias & omnes qui uocati fuerant:a sede regali fugierunt.Metuens autẽ adonias regem pro his quæ fuerant gesta:supplex factus est ei.Et dum cornu altaris teneret:hoc feciſſe nunciatum est salomoni:& quia rogaret:ut ab eo acciperet iusiurandum:quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam: nec mali aliquid sustineret: ille mansuete misit temperanterq; agens:ab illo quidem delicto eũ dimisit illesum dicẽs: q; si iciperet aliquid denuo nouitatis proferre ipse suæ punitionis auctor existeret.Et mittens iureiurãdo prævocauit eum.Qui dum uenisset:& adorasset:iussit eum ad domum propriam remeare: nihil decetero metuentem:ut tamen bonum se pro sua utilitate maxime exhiberet admonuit. Volens autem Dauid ostẽdere totius populi regem se filium effeciſſe:cõuocauit principes uniuersos in hierosolymam: & sacerdotes & leuitas: & dinumerans populum: inuenit ab anno triceſimo usq; in quinquageſimum existere triginta octo milia:ex quibus instituit curatores fabricæ templi:uiginti tria milia iudices populi:& scribas eorum sex mſlia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantãtes in organis quæ Dauid sicut prædiximus instituit. Diuisit etiam eos per generationes:& segregans ex tribu sacerdotes:inuenit eos generationes uiginti quatuor:ex domo quidẽ eleazar sedecim: & de ithamar octo & præcipiens:ut unaquæq; generatio miniſtraret deo per dies octo a sabbato usq; ad sabbatum:& ita omnium generationes sortem acciperẽt:præsente Dauid & sadoch & abiathar sacerdotibus & principibus uniuersis. Et prima quidem generatio conscendens conscripta ẽ prima & secunda pariter & tertia:& consequenter usq; ad uigesimamquartam: & diuisio hæc permansit usq; ad præsentem diem.Fecit aũt & de tribu leuitarum partes uigiti & quatuor:& sortiti

eodē modo cōfoederunt:utq; ſecundū modum ſacerdotum octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent: inſtituit.Eos uero qui erant de germine moyſi:hos eminentius honorauit. Fecit enī eos cuſtodes theſauroꝝ dei atq; uaſoꝝ:quæ reges deo dicare contingeret:iuſſitq; omnibus de tribu leui:ſimul & ſacerdotibus:ut die noctuq; deo ſeruirent:ſicut eis præceperat moyſes. Poſt hæc diuiſit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus ſuis & cētenariis & tribūis.Habebat uero unaquæq; cohors uigiti quatuor milia uirorum : quos obſeruare præcepit per tricenos dies a prima hora uſq; ad nouiſſimam ſalomonē regem cū millenariis & cētenariis. Cōſtituit autem iudicē uniuſcuiuſq; cohortis quem bonum iudicauit & iuſtū:& tutores theſauroꝝ:& uitium:& agroꝝ:alioſq; iumentorum quoꝝ nomina non credidi neceſſarium reminiſci.Cūq; hæc ſingula prædicto modo diſtribuiſſet: conuocans in eccleſiā iudices hæbreoꝝ:& principes tribuum:& duces cohortium:& qui in unoquoq; actu:aut qui ſuper poſſeſſionem regiam fuerat cōſtitutus:ſtans excelſiore ſolio rex ait. Fratres:conſcios uos eſſe uolo:quō templum deo edificare deliberans:aurum multum præparaui: pariter & argentum centum milia talentorum.Deus autem prohibuit me per nathan prophetam propter bella quæ pro uobis geſſi:ex inimicorum cedibus pollutam habens dexteram:ut ei tēplū edificarem:ſed filium mihi ſucceſſurum in regnum:hoc implere præcepit. Nuncio itaq; quoniam dum pater noſter iacob duodecim filios habuiſſet:noſtris iudā fuiſſe regem: & meipſum cum ſex fratres haberē præpoſitum:& a deo recepiſſe regnum:& nullum eorum grauiter hoc tuliſſe:& ego depoſco meos filios:ut nō in alterutros ſeditiōes exerceant:ſalomōe regnū ſuſcipiēte:ſed agnoſcētes q; deus eum elegerit:ferant eum libenter ut dominum. Non eis grauis debet eſſe dei uoluntas quando nō extraneo ſeruiunt:ſed magis letentur in fratre:honorem iperii poſſidentem : enimq; eius participantes.Oro itaq; ut promiſſiones dei perducantur ad finem : & fœlicitas in cuncta p̄uincia ſeminetur : omniq; tempore maneat ſicut etiam ſub rege ſalomone eſt ipſe pollicitus præbiturum.Erunt autem hæc firma:& terminum bonum habitura : ſi pium & iuſtum:& cuſtodem paternarum legum tenetipſum o filii præbueris.Si uero has trāſcenderis:mala te ſcito eē paſſuꝝ. Rex itaq; dum hæc compleſſet uerba ceſſauit.Deſcriptionem uero & conſtitutionem edificii tēpli omnibus ſuadentibus ſalomoni tradidit:quēadmodū fundamēta domus & ſupiora eius:& quanta & qualis latitudo & altitudo fieret:necnō & quāta uaſa aurea & argentea:quorum pondus ipſe decreuit:monuitq; eum quoq; ſermonibus:ut omni inſtantia immineret in ope:utq; princeps & leuitarum tribus cū eo piter laborarent propter eius ætatem:& quia cum deus illū elegerit:q & fabricæ tēpli:& præſul eſſet imperii:facile illis & non ualde laborioſum edificiū fore dicebat : cum ipſe multa auri talenta:plurima uero argenti & ligna:dum & fabrorū multitudinem:& lapides cedentium præparaſſet:necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos : ſed & nunc ob lationis primitias faciens:alia tria milia talentoꝝ auri puriſſimi ſe præbituꝝ eſſe dicebat ad aditum & currū dei faciendum ex quo & cherubin eſſent ſub quas conſtituerent arcam.Cūq; tacuiſſet Dauid:principibus & ſacerdotibus atq; leuitis multū ſtudium oblatiōis habentibus : & p̄miſſiones claras & magnificas exhibentibus:quæ etiam ſunt impletæ ab eis:obtulerunt auri quidem talēta quīq; milia:& ſtateres decem milia:ferri talenta multa milia . Sed & quīcūq; præcioſos lapides habuit obtulit:& in theſauros dedit conſeruandos:quoꝝ agebat curā pronepos moyſeos: ſaluis. In his itaq; omnis populus exultabat.Sed & Dauid uidens ſtudiū & munificentiā p̄ceꝝ ac ſacerdotū & ſimul uniuerſoꝝ:deū benedicebat magna uoce:patrem eū & genitorē eium eſſe proclamans:ſed & opificem reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ:& quibus eū ipſe præpoſuiſſet p̄ſulē:ſimul & curatorem feciſſet generis hæbreorū:& fœlicitatis eoꝝ:quoꝝ ei p̄buerat principatū.Inter hæc autē orās & omni populo bona ſemper optans:& ſalomoni filio mentē ſanam & iuſtam:& in cunctis partibus uirtutis incolumitatē:iuſſit ut etiā populus benediceret deū.Illi uero proſtrati in terram adorauerūt:egerūtq; gratias Dauid p̄ eis :quæ eo regnāte potiti ſūt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit:uitulos mille:& totidē arietes:& agnos mille quos in holocauſtis obtulerūt :ſacrificauerūtq; piter & pacificas:multa milia ouiū occidentes:& tota die rex feſtiuitatem habebat cū omni populo.Sed & ſalomonem ſecundo unxerunt oleo regemq; fecerunt: & ſadoch pontificem uniuerſæ plēbis : deducentes ad regalia ſalomonem:& ſedere facientes in ſolio patris.Ab illo nanq; tempore : ei cunctus populus ſeruiebat.

CAPI .XVI.

POſt paululū uero tēpus: & Dauid egritudine & ſenectute confectus: ſciēs ſe morituꝝ : uocauit ſalomonē filiū:& hæc ei locutus eſt. Ego quidē o fili: iam ad uniuerſorum debitum ad patres proceꝺo meos: commune gradiens iter omnium qui ſunt nunc: quiq; futuri ſunt: illic pergens unde non licet ulterius remeare : & quæ in hac uita geruntur agnoſcere . Quapropter uiuens adhuc & iuxta mortem conſtitutus : ea te moneo quæ dudum & dixi: ſuadēs tibi:ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos:pius aūt circa deum qui tibi dedit imperium: atq; mandata ſerues & leges:quas ad nos per moyſen ipſe tranſmiſit:& neq; gratia neq; inimiciis neq; concupiſcentia:neq; alia paſſione conſtrictus has forte cōtemnas.Dei enim fauorem amittis: ſi leges præuaricatus fueris:& e diuerſo prouidentiam eius in te conuertis:ſi talis fueris:qualē eſſe rectorem decet imperii . Sed ego etiā deū exoroꝝ genus noſtrū regnum tpe uniuerſo poſſideat:

nec altera domus hæbreorum habeat principatũ:sed ut nosipsi ꝑ ſæcula eterna regnemus. Eſto ãt memor iniquitatis ioab:qui per zelum occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos:abner filiũ ner & amaſá filiũ iethra. Quoꝝ morté ut fuerit uiſũ tibi deféde:quõ potior me atq; potétior exiſtés ioab:poená hactenus declinauit.Cõmédo aũt & tibi filios berzellai galaditidis:quos in oi honore & ꝓuidétia cõſeruabis:hoc munus ꝑſtádo mihi.Nõ eis enĩ initiũ beneſaciédi cõferimus: ſed ea potius recõpẽſamus:qa pater eoꝝ mihi in fugæ tẽpore miniſtrauit.Sed ſemei filius gera de tribu beniamĩ q multũ mihi in fuga poſito blaſphemauit ꝓficiſcẽti: & poſtea remeãti occurrit ad fluuiũ iordanis:& fidé accepit:q nihil mali túc patereť nũc cãm rationabilé reqrés:decẽter ulciſcere. Dũ ergo filiũ hæc monuiſſet:de oĩbus:& amicis:& de his quos nouerat ꝓ cena dignos:defũctus é: cũ uixiſſet annis.lxx. Ex qbus regnauit ſeptẽ ánis in hebrõ ſup tribũ iuda:& mẽſes ſexin hieroſolymis ãt regnauit ſup ꝓuiciá uniuerſã annis trigita tribus.Hic enim uir fuit optimus & oĩ uirtute plenus quos eé oportet in regibus:qbus tãtaꝝ gẽtiũ cõmittiť ſalus:fortis:qlis nõ fuit alius. Nã in certaminibus q̃ ꝓ ſubiectos habuit:primus ad picula ꝓperabat:laborare & pugnare milites inuitabat:ipſe opando potius:nõ ſicut dominus impando: ad ítelligẽdũ & conſiderandum de futuris: & ad diſpenſationé ꝓſentiũ nimis idoneus:caſtus:máſuetus:benignus:circa eos q in calamitatibus erãtiuſtus & nimis humanus:in his ãt q̃ regibus ꝑcipue cõuenit:in nullo penitus niſi circa uxoré uriæ magnitudíe poteſtatis deliqt.Reliqt ãt & diuitias quãtas nullus alius regũ:neq; hæbreorum: neq; gẽtiũ aliaꝝ. Sepeliuit ãt eũ filius ſalomõ í hieroſolymis decenter nimis:& aliis rebus q̃ ſolent circa exeqas regias miniſtrari:& multas diuitias cũ eo recõdidit. Quaꝝ magnitudiné ex his quæ dicturus ſum poterit qlibet agnoſcere.Poſt tempus enim annoꝝ miſſe trecentoꝝ:hircanus pontifex dũ ciuitas obſideretur ab antiocho regé qui pius cognominatus eſt filio demetrii: uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſione recederet:& exercitum ſuum auferret:nõ habens unde hoc adimpleret: aperuit unũ locũ ſepulchrorum Dauid:& ſublatis exinde tribus milibus talẽtoꝝ:ptem dedit ãtiocho:& ita nimietaté obſeſſionis amouit:ſicut etiam in aliis indicabimus. Poſt hæc aũt multo annoꝝ tẽpore iã tranſacta rurſus herodes rex aliũ locũ aperiens:plurimas exinde pecunias tulit.Nullus aũt eoꝝ loculos regũ inuenit.erant enim ſub terra mechanico modo recõditi:ut ingrediẽtibus in monumentum:nullatenus poſſent eſſe manifeſti.Sed de his quidem hæc nõ ſindicaſſe ſufficiat.

Incipit liber octauus antiquitatũ.

Quõ ſalomon ſuſcepit regnum:& peremit CAPI. .I.

DAuid itaq; quot uirtutũ:quãtorũq; bonoꝝ auctor extiterit cõtribulibus ſuis:quãtaq; bella pugnaſq; geſſerit:& lõgeuus ſit mortuus:i ꝓcedẽti declarauius libro.Salomõe uero eius filio adhuc ætate iuuẽculo ſuſcipiẽte regnũ:quẽ adhuc uiuẽs pater dominũ populi uniuerſi uolũtate dei cõſtituit:ſedẽte in ſolio patris:oĩs eqdé populus ſoléniter fauit:ut aſſolet initio q̃tenus eius res optíe regerẽť:& uſq; ad ſenectutẽ ſeliciter ꝓmaneret in regno.Adonias ãt q eius etiá patre adhuc uiuẽte tẽtauerat regni culmẽ iuadere:ingreſſus ad regis matré bethſabeæ:eaq; humiliter ſalutata:req̃ſitus ab ea:ut ſi ꝓ aliq̃ petitiõe ueniſſet ediceret;ꝓmittẽs ſe tota uolũtate cõferre:adonias ítaq; locutus é. Noſti quidé & ipſa regnũ & ꝓ ætatẽ:& ꝓ populi uolũtaté fuiſſe meũ:ſed decreto dei ad ſalomonẽ tuũ filiũ ꝓueniſſe:me tamẽ ãplecti ꝓfiteor:& gratis ſeruire ei:& libẽter agere q̃ iuſta ſũt.His dictis ꝑ ter poſtulauit:ut apud filiũ eius ſuũ fratré iterocederet:eiq; ſuaderet:dari ſibi abyſag:q̃ cũ eius patre dormierat uxoré dicẽs.qa ꝓ ſenectute eã pater nõ agnouiſſet:ſed adhuc uirgo conſiſteret.Bethſabeæ uero & miniſtraturã ſe í hoc negocio ſtudioſe ꝓmiſit:& nuptias ꝓmereri ꝓ utrũq;:qa & rex ei uellet aliqd ꝑſtare:& illa ꝓ eo ꝓna uolũtate depoſceret.Adonias ãt ſpe nuptiaꝝ lætus abſceſſit. Salomõis ergo mater repẽte prexit ad filiũ:locutura de qbus adoniæ ſupplicãti promiſerat.Et occurrẽte ſibi filio eiq; cõplectẽte:cũ deduxiſſet eã ad locũ ubi ſoliũ erat regni cõſtitutum:rex aliud ſoliũ a dextris matri iuſſit appõi.Cũq; ſediſſet bethſabeæ:unũ ingt o filii munus mihi petẽti cõcede:& ne uelis q̃ſi difficile denegare: triſtẽq; deſerere.Cui ſalomõ ſe ípiere qđ uellet ait:qa ſactũ eẽt matri cũcta ꝑbere:culpabat tamẽ eius petitiõis initiũ:qđ tanq̃ nõ habés firmiſſimã ſpẽ adeptionis hmõi uerba ꝓferret: & adhuc qcq̃ ſibi negãri metueret.Túc illa rogabat:ut uirginẽ abyſag adõiat fratri donaret.uxoré.Hoc uerbũ rex iracúde ſuſcipiés:dimiſit qdẽ matrẽ dicẽs:quõ adonias eás nimis eminẽtes appeteret:& mirari ſe quõ nõ ei poſceret etiá regnũ: q̃ q̃ſi ſeniori abyſag dãdá rogaret uxoré:q potẽtes haberet amicos:ioab pricipé militiæ:& abiathar ſacerdotẽ:mittẽſq; banaiã: q erat ſup corporis cuſtodes:fratré adoniá ꝓcepit occidi. Vocás igitur & abiathar ſacerdotẽ dixit ei: A morte quidem hoc te liberat quia & cũ patre meo ſæpius laboraſti:& arcá cũ eo in hác regionẽ uexiſti:hõc aũt tibi propono:ſuppliciũ:eo q fueris cũ adonia cõiunctus eiq; cõſenſeris:ut neq; hic moreris neq; ad faciẽ meã ingrediaris:ſed ꝑgens in tuá patriá in agris dege:& hanc conuerſationẽ donec uiuas exerceto:quõ peccaſti:& nõ eſt iuſtum te habere ſacerdotiũ.Sic ergo domus ithamar ſacerdotii honore priuata eſt:propter prædictã cãm ſicut ſamuel heli prædixerat:trãſiuitq; ad genus finees.i.ad ſadoch.De genere uero finees tẽpore quo ad domũ ithamar ſacerdotium tranſmi-

gtauit:heli primo pontificatū accipiente:isti descendisse noscuntur qui a sacerdotio sunt priuati: uochar filius ioseph summi sacerdotis:huius filius ioathā.ioatham autem meroth:meroth asophi: asophi autem achitob.achitob autem sadoch:qui primū a rege sacerdos est factus.Ioab igitur prin ceps militiæ peremptum audiens adonia:ualde perterritus ē:erat enim eius amicus potius q̄ salo monis regis:& hoc periculum propter illius fauorem non irrationabiliter suspicatus est:fugit ad altare:credens sibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturam. Quod dum fuerat regi nunciatum:mittens banaiam eum iussit adduci:ut in eius iudicio satisfaceret. Ioab autem ait non se relicturum esse sacrarium:sed ibi potius q̄ in loco alio moriturum. Quod dum banaias re nunciasset regi:præcepit salomon ibi sicut uellet caput eius abscidi:& hanc eum recipere pœnam pro duobus militiæ principibus:quos indecēter occiderat:& eius cadauer sepeliri:ut peccata quæ gessit eius nunq̄ desererent genus:& a ioab morte ipse:eiusq̄ pater esset innoxius.Quod dum fe cisset banaias:ipse princeps militiæ totius exercitus constitutus est.Sadoch autem solum fecit sacer dotem:in loco abiathar quem remouit.Semei uero præcepit:ut domum sibi edificaret in hieroso lymis:ibiq̄ maneret:& torrentem cedron transgredi non auderet:quod si transcenderet:ultionem mortis incurreret:& super hanc comminationem iurisiurandi eum religione constrinxit.Semei āt hoc præcepto salomonis gaudere se dicens atq̄ seruare:insuper adiiciens iusiurandū:relicta patria in hierosolymis habitabat.Transactis autem annis tribus:audiens duos seruos q̄ ei fugerāt in geth cōmorari:prexit ut quereret eos.Quod cū ei reuertenti cognosceret rex:qa & mādatū eius & iu iurandū respuisset:grauiter hoc tulit:eoq̄ uocato:tu iquit iurasti:nō te me eē relicturū:neq̄ ab hac ciuitate ad aliā aliq̄tenus egressurū.Non ergo iurisiurandi effugies ultionem sed etiā p quibus pa trē meū fugientē iniuriis affecisti:dabis nūc pœnas.Agnoscas quia nihil lucrantur:qui non repen te pro sua iniusticia puniuntur:sed omni tpe quo se putant nihil pariendos sine timore consistere: crescit eoꝝ pœna:& cā maior efficit:q̄ peccasse noscūtur.Tunc semei banaias iussu regis occidit.

De sapientia eius & intellectu:atq̄ diuitiis. CAPI. III.

VMq̄ salomon iam regnū haberet firmum:punitis oībus inimicis: duxit uxorem filiā pharaonis regis ægyptioꝝ:edificatis muris hierosolymoꝝ multū potioribus atq̄ mu nitioribus q̄ primitus extiterunt.Decetero maxia pace gubernauit impium in nullo p iuuētutē circa iusticiā legūq̄ custodiā aut paternoꝝ memoriam mandatoꝝ minor exi stens:sed cuncta quæcūq̄ ætate ꝓuecti sapientiaq̄ pfecti faciūt:cū integritate ꝑcipua celebrabat: placuitq̄ ei ut ueniēs in hebron:in altari ereo qđ fecerat moyses sacrificaret deo.Tunc itaq̄ mille oues obtulit in holocaustū.Quod dū fecisset:ꝑcipue deū uisus est honorasse:appuitq̄ illi ea nocte per somniū ꝑcipiens:ut quæ uellet sibi pro cultu pietatis peteret dona inferri.Salomon aūt optia & eximia postulabat:q̄ & deus grate præberet:& utiliter homo ꝑcipet. Non igitur auꝝ nō argētū non alias diuitias ut homo & iuuenis sibi dari dēpcatus est:hæc enī multos sola putantur magna & dei dona ꝑcipua esse:sed da mihi inquit domine mentem sanam:& prudentiā bonā:ut circa po pulū iustū possim uerūq̄ ꝓferre iudiciū. His petitionibus placata diuinitas:& iā alia cūcta quoꝝ memoriā in ꝑce non fecerat dare se dixit ideſt diuitias:sæculi gloriā de inimicis uictoriam: & præ oībus intellectum ac sapiam:qualē nullus alter hoium habuit nec regū:nec priuatoꝝ:seruaturūq̄ se etiā nepotibus eius iperiū multo tpe compromisit:si iuste uiueret:& ei obediret:& patris sui in optimis actiōibus imitator existeret:Hæc salomon audiēs dicta a deo:repente exiliuit e somno: & adorās eū:ad hierosolymam remeauit:& ante tabernaculū sacrificia celebrauit:epulasq̄ uniuersas exhibuit.His itaq̄ diebus iudiciū apud eū deductū est:cuius criminum erat iuenire difficile.Cām uero unde in iudiciū salomon ꝓuenerat:necessariū iudicaui referre:ut legētibus iurgii nota sit dif ficultas:& si tale aliquod contigerit:q̄si ex imagine egregii decreti:cito possint huiusmodi ꝓferre sententiā.Duæ ad eū mulieres socia de cōuersatione conuenerūt:quaꝝ quæ læsa uidebatur: prima cœpit hæc uerba proferre.Habitabamus iquit o rex ego & hæc in una domo:cōtigit āt ambabus ut una die eadē hora pareremus.Transacta iā tertia die:dormiēs hæc supra suū filiū icubuit: & eū uiolenter occidit:tollēsq̄ meū ad se cōtulit:& mortuū in ulnas meas dormientis apposuit. Mane facto dum ubera porrigerē filio:meū quidē nō repperi:huius aūt mortuū adiacere mihi cognoui: & misera certius hoc turbataq̄ considerans: factū scelus inspexi. Vnde repetens meum filiū & nō ab isto recipiens:ad tuū domine remediū cōuolaui. Dum enim sole simus & nullū qui nos arguat metuamus:cōtemnens hæc denegare persistit.His dictis requisiuit rex:quid allegare uellet & alte ra.Qua negāte q̄ hoc feciſſet:& dicēte suū uiuere filiū:& aduersariæ suæ defunctū:cū nullus pos set huius rei iudiciū discernere:sed in eius descriptione omniū mens haberet:solus rex hmōi que stione inopinabiliter exoluit:iussitq̄ deferri & mortuū & uiuum infantē:uocauitq̄ quendā armi gerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderentur infantes: & utraq̄ medietatē & eius q̄ mortuus erat:& qui uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidē populus ignorans senten tiam deridebat:q̄si ab adolescēte rege ꝓlatam.Inter hæc aūt uera matre ꝓclamante ne hoc fieret sed potius ut infantulus eius sociæ traderet:sibi sufficere dicens:ut tantū uiueret:eūq̄ uideret:licet alterius esse putaret:& e diuerso altera præparata esset ut diuisum uideret infantē: insuper uerum

matrē tormentis affici postularet:cognoscens rex utriusq; uoces de uero fonte cordis prolatas:ne clamanti quidē ne pimeretur infantulus:sūsſit filiū redonari:uerā matrē eam agnoscēs:alterius uero maliciam accusauit:quæ necato pprio filio:etiā suæ amicitiæ nātū uidere cupiebat extictū: Hoc itaq; magnū exemplū & p̄cipuum sapientiæ & prudentiæ eius indiciū populus credidit uniuersus:& ex illo die tanq̄ diuinū habentē sensum omnes inspiciebāt. Isti itaq; principes militiæ & duces erant ei in omni puincia:in tribu quidē effraim urias:in regiōe autem bethleē erat dochis: dorensem autem & maritimoꝝ regioné abiam : adab habuit sub potestate sua duces duxitq; filiā salomonis uxorē. Campus aūt maximus erat sub banaia filio hachi cui adiecta terra est ad iordanem usq; protensa. Galaditē uero & gauladitē usq; ad montē libanū:& centum sexaginta ciuitates maximas atq; munitas habens sub se gabiar:gubernabat eas. Achinadab autem totius galileæ usq; ad sydonē curam habebat:& ipse duxit filiam salomonis noie basinia. Maritima uero q̄ circa arcē & ciuitatē posita sunt habuit banach sabath aūt montē tabiꝝ:& carmelū:& iferiorē galileā:regionemq; usq; ad iordanē fluuiū cōstitutā basan disponebat. Semei autē sors beniamitidis erat inuncta:gabar aūt habuit regionē positā transiordanē : & sup oēs hos unus erat positus priceps. Mirabile itaq; incrementū habuit & populus hæbreoꝝ & tribus iuda:cōuersi ad terræ culturam. Nam pace potiti:& a bellis atq; tumultibus ulterius abstracti:in sup & desideratā libertatē adepti : intēperantes erant circa substantias cōgregatas:& eas semp potius extendendas. Erāt regi & alii duces: qui syroꝝ terras & alienigenarum a fluuio euphratē distētas usq; ad ægyptū gubernabāt:tributa colligentes ex gentibus. Inferebāt autē & eius mēsæ quotidianæ ad regale conuiuiū simile choros trigita:farinæ expensæ choros sexaginta:boues saginatos decē:& de paschuis uiginti : agnos saginatos centum Hæc oia præter illa quæ de uenatiōibus capiebāt. i. ceruos & uolatilia : sed & pisces ab alienigenis portabant. Tantā uero multitudinē curruum habuit salomon:ut quadraginta milia præsepia equoꝝ subiugaliū essent:& præterea erant duodeci milia equestriū:quoꝝ medietas qdē regem in hierosolymis obseruabat:reliqui uero p uicos regios dispsi manebāt. Idem uero dux:cui commissæ erant mēsæ regalis expensæ:etiā equis necessaria ministrabat:deuehens hæc ad locum: ubi rex ipse morabatur. Tantam itaq; deus præbuit salomoni prudentiam ac sapientiam:ut etiam hoies antiquos excelleret:& nec ægyptiis q sapientia oībus differre dicunt comparatus:uel modicū minor esset:quoꝝ utiq; multā nimis sapientiā præcedebat. Transcendit sua sapientia etiā eos qui apud hæbreos tūc sapientia clarere uidebant:quæ oia nō præteribo. Erant aūt ethā:& theman: & chalgal:& dardanus filii madanis. Composuit aūt & libros de canticis & modulationibus quinq; & mille:& pabolarū atq; similitudinū fecit libros tria milia:per unūquodq; enī arboris genus pabolā dixit:ab hysopo usq; ad cedrū. Eodē mō & de iumentis:& de reliquis terrenis:necnon aquatilibus:& aeris aīalibus disputauit. Nullam náq; naturam ignorabat:iexaminatamq; pterit : sed de oībus philosophatus est:& disciplinā proprietatū earū eminēter exposuit. Præstitit āt deus etiā ei: ut cōtra demones arte ad utilitatē hoium & eoꝝ curas ediscere:& incātationes instituit : quibus egritudines soleant mitigari. Modū etiā cōiurationū:quibus obstricti demones ne denuo redeant effugantur inuenit:& hæc cura hactenus apud nos multū pualere dinoscitur. Vidi etenim quēdā eleazarū de gente nostra præsēte uespasiano & eius filiis & tribunis:alioq; simul exercitu:curantem eos:qui a demonibus uexabantur . Modus autem medicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui a demonio uexabatur anulum habentē subter signaculum radicem a salomone monstratam:deinde demonium per nares odorantis abstraxit:& repente cecidit homo . Postea coniurauit eum:iuramentū obiiciens salomonis:ne ad eum denuo remearet. i. cantica quæ ille composuit super eum dicenda. Volens autem satisfacere atq; probare præsentibus eleazarus hanc se habere uirtutem:ponebat ante eos aut calicem aut peluim aquæ plenum : & demonio imperabat:ut hæc egressus ab homine euerteret:& uidentibus præberet idicium q̄ hominem reliquisset. Quo facto: sapientia salomonis cūctis inotuit:propter quā ut omnes magnitudinis eius naturam cognoscerēt atq; religionē:& ut nullius rei uirtus de omni genere sub sole eum lateret:hæc dicere sū cōpulsus. Audiēs ergo yrā rex tyriꝝ salomon Dauid patri succedisse in regno:& ualde lætatus quō Dauid fuerat amicus:misit ad eum salutans:& propter præsentia bona gaudens. Destinauit uero ad eum denuo salomon litteras hæc habentes. Rex salomon yram regi. Scito patrem meum uoluisse deo edificare templum:& bellis frequentibus fuisse prohibitum : non enim primo desiit inimicos exstinguere : donec eos tributarios sibimet subiugare : ego uero gratias ago deo pro pace præsenti: propter cuius deuotionem non dubito edificare domum:ipse nanq; meo patri dixit a me hāc esse faciendā. Quapropter rogo:ut aliquos mittere iubeas cum meis ad mōtē libanū:qui ligna secare possint ad sectionem náq; siluarū sydonii sunt doctiores nostris : mercedes uero quas decreueri: ego ícidentibus ligna præbebo. Legens aūt yram hāc epistolā:& i his quæ scripta fuerant delectatus:salomoni ita rescripsit. Rex yram regi salomoni. Dignum est quidem ut benedicatur deus : q̄ tibi patrium præbuit principatum sapienti uiro:& omni uirtute pollenti : ego autem in his oībus delectatus. quæcūq; mandasti libentissime ministrabo. Incidens enī ligna procera & multa cedria pariter & ciprælsina per meos ad mare destinabo præcipiens ut ratibus factis:nauigantes ad locū

quemcũq; uolueris ea deponant:ut tui hæc ad hierosolymam deferant. Sed tu pro his præbe nobis frumenta:eo q; horum nobis esse uideatur inopia.Quapropter supplicamus in hoc te esse solicitum.Harum igitur epistolarum hactenus rescripta seruantur: non in nostris solummodo libris sed etiam apud tiros & siquis hæc uoluerit integre cognoscere:rogans custodem monimentorum publicorum tiriæ ciuitatis:inueniet ea consona horum quæ a nobis edicta sunt.Hæc dixi uolens lecturos agnoscere:q; mihil amplius extra ueritatem proferimus:neq; ex uerisimilibus quibusd am aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiam componentes:examinationem quidem fieri non declinamus:& ut nobis credatur exigimus immo in nullo potius hæc recepi deprecamur: misi adhibita pbatione & manifestis inditiis uirtutem ipsius ueritatis habeamus.Rex itaq; salomõ dum ei fuissent litteræ tiri regis allatæ eius uoluntatem & fauorem ualde laudabat:& ei quæ poposcerat repensauit:misitq; singulis annis tritici uiginti milia choros: & totidem olei batos: batus aũt capit sextarios septuagintaduos:eandem uero mensuram etiã uini põbebat.Amicitiæ siquidem yram & salomonis ac potius largitate creuerũt: & iurauerunt has esse iugiter permansuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milium operariorum:quatẽus opus præ multitudine sine labore constaret:diuisitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno mense in libano monte:ut duobus mensibus remeãtes ad propria requiescerent:donec iterum uiginti milia diffinito tẽpore suum opus implerent:itaq; contigebat quarto mense ut priores denuo ad laboré remearent.Sup hos eni laboratores curatot institutus é adorã.Erãt aũt ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides aliamq; materiam septuaginta milia uiri: & eoꝝ qui lapides incidebant octoginta milia & eorum præpositi tria milia trecenti:uelociterq; secabant lapides eximios ad fũdameta tẽpli: quos primitus polliebãt & copulabãt in mõtibus & ad ciuitaté deferebãt fiebãtq; hæc non solũ a puicialibus structoribus:sed etiam ab artificibus quos miserat rex yram.

Quomodo primus in hierosolymis edificauit templum:& de præuaricatione qua præuaricatus est circa senectutem:simul & de obitu ipsius. CAPI. .III.

CEpit autem salomon edificare templum anno quarto regni sui: mense secundo: quem macedones artemisia uocãt:hæbrei autem hyaro:anno quigẽtesimo secundo filiorum israhel profectionis ex ægypto.Post mille aũt & uigiti annos aduentus Abraã ad chananeam de mesopotamia:a tẽpore uero diluuii anno millesimoquadrigentesimo:ab Adã autem protoplasto usq; ad edificationem templi salomonis præterierunt simul anni tria milia cẽtum & duo:qua tempestate cœpit edificare templum. Tunc siquidem undecimum iam in regno tiri yram annum habebat:a tiri uero conditiõe usq; ad edificationem templi fuit tempus annorũ quadraginta & ducentoꝝ.Deposuit itaq; rex fundaméta templi in nimiam terræ profunditatem: de lapidibus ualde fortissimis & qui possent longo tempore permanere:qui eque constipati sibiq; conserri terræ pauimentum & fortitudo super edificati templi essent: & propter inferiorem sui fortitudinem sine defectu impositam magnitudiné & præciosam una pulchritudinem sustinerét: quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̃ alia quæ erant tanta celsitudine & fastigio quasi ad instar mundi:& ad magnificentiam fabricanda. Eleuatum itaq; templum usq; ad cameram ex lapide albo constructũ cuius altitudo fuit sexaginta cubitoꝝ:& longitudo sexaginta tantundem:latitudo autem uiginti.Sup hoc auté erat aliud edificiũ equa mensura:ita ut esset oĩs altitudo templi cubitoꝝ centũ uiginti:eratq; conuersum ad orientem.Cuius uestibulum habebat longitudiné cubitoꝝ uiginti quantã & latitudiné templi:latitudiné uero cubitoꝝ decé inaltitudinem surgens cubitis centum & uiginti.Edificauit aũt in circuitu templi uiginti puulas domus: quæ sui copulatione tẽpli totum spaciũ extrinsecus ambiebant.Nam & ingressus eaꝝ ita fecit adinuicem:ut ex alia intraretur ad aliã.Harum náq; singulæ domus latitudine quidé habebãt quiq; cubitorum & tantundé longitudinis:altitudinis uero uiginti.Erãt auté supra edificatæ his aliæ:& rursus aliæ super eas equales:& mensuris:& numero:ita ut oẽm altitudiné haberét proxime sicut domus inferior:superior náq; circamedificata non erat:opiebatq; eas camera cedrina: & domibus quidem singulis erat hoc pprium:& imputribile tegumẽtũ.Aliarũ uero erat tectũ cõe longissimis drabibus adopertũ & cũcta tegentibus:ita:ut medii pietes ab eis trabibus cõstipati firmiores existerent.Cameras quæ sub trabibus erant de lignis eisdé fecit:celatis opere laquario: auroq; uestitis.Parietes aũt cedrinis tabulis exornauit:easq; piter deaurauit:ut omne tẽplum nimis effulgeret: & uultus ingredientiũ faceret auri lumine resplendere.Fabrica uero totius templi multa arte confecta est de lapidibus politis:arteq; cõpositis: & nimis limpide constitutis:ita:ut neq; mallei neq; alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium:sed præter hunc usum omnis materia cõgruenter explicita uideretur:ut naturali armonia potius quã ferramẽtoꝝ crederetur necessitate confecta.Excogitauit aũt rex ascensum superioris domus per latitudinem pietis efficere:non enim habuit ianuam grandé adorientem sicut domus inferior: sed a lateribus erant ingressus ianuaꝝ ualde puaꝝ. Vestiit autem tẽplũ intrinsecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis:quatenus hoc pro munimine & fortitudine constaret magna: diuisitq; tẽplum in duas partes:ut interior quidem domus uiginti cubitoꝝ aditũ esset:quadraginta uero cubitis secundo

tẽplo ſeceneret. In piete quoq; diuidente aditũ a reliquo tẽplo ianuas de cedro ſtatuit auro multo:& diuerſis hiſtoriarũ celaturis ornatas:ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis colorẽ floribus idẽ iacinti:& purpuræ:& cocci:& byſſi moliſſimi ſplendidiſſimiq; contexta.Recõdidit autem in aditu quod erat latitudine cubitorũ uiginti:& totidẽ lõgitudine duo cherubi tota ex auro puriſſimo habebãtq; utraq; altitudiné cubitorũ q̃nq;.Duæ aliæ erãt in cherubi quinis cubitis extẽſæ. Quapropter nõ ꝓcul a ſemetipſis aberãt:ita:ut alis ſuis una tãgeret pietẽ auſtralẽ:alia uero poſitum ad aq̃lonẽ:aliæ uero alæ ſemetipſas cõtigẽtes:arcã quæ in medio eorũ poſita erat opiebãt.Hæc uero cherubi nullus q̃les fuerũt dicere:neq; cõſicere poteſt.Strauit aũt pauimẽtũ tẽpli petalis aureis:poſuitq; in portã tẽpli ianuas ſecũdũ altitudiné pietis mẽſuratas habẽtes latitudiné cubitorũ uiginti: eaſq; pulcherrime deaurauit:& ut breuiter dicã:nullã ptẽ tẽpli reliqt extrinſecus & itrinſecus:quæ nõ eẽt deaurata:operuitq; ſimiliter etiã has ianuas ſicut iteriores uelis uarie decoratis.Porta uero ueſtibuli nihil habuit horũ.Miſit ergo rex ſalomõ ad yrã:& ab eo accepit artificẽ noĩe chirã: habẽtẽ matrẽ ex genere neptalĩ:& patrẽ uriã generis iſrahelitici:q totius qdẽ opis erat edoctus:ꝑcipue tamẽ artifex ad operãdũ auro & argẽtũ & es:ꝑ quẽ.ſ.uniuerſã ꝓ uolũtate regis in tẽplo ſunt diuerſis machinationibus adimpleta.Fecit itaq; is artifex chirã duas columnas ereas cum canalibus:cauatione quattuor digitorũ:quarũ erat proceritas decem & octo cubitorũ:& ambitus in circuitu duodecim cubitorũ:& ſuprapoſuit utrãq; columnæ capitella fuſilia liliata:altitudine cubitorũ quinq; ſupra quas erant erea retia facta:quæ operebant lilia capitum columnarum:de quibus pẽdebant bini ordines malogranatorũ ducentorũ.Harum ſiquidem columnarũ aliam cõſtituit in ptẽ dextra ante portã in ueſtibulo templi:uocauitq; eã thalamũ iachĩ:aliam uero in ptẽ ſiniſtra: quã noiauit booz.Fudit autem & mare eneũ in ſcemate emiſperii:qđ opus ereũ ꝓpter ſui magnitudinem mare uocatũ eſt.Erat enim uelut cãtharus ingens:habebatq; eius diametrũ.i.ab angulo uſq; ad aliũ angulum cubitos decem:& groſſitudo eius erat fuſilis digitorũ quattuor:habebatq; fundum in medio alphei ſui loco:opere rotundũ:decẽ coronis explicitũ.Huius diametrũ erat cubiti unius. Circũſtabant aũt in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli ad quattuor uentorũ regiones:hoc eſt tres uituli ꝓ unãquãq; regionẽ:quorum ierga intus reſpiciebant: & ſup eos emiſperium incũbebat.Cuius emiſperii rotũditas ad iteriora tendebat:capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantaris baſes ereas quadrangulas: & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitorum quinq; latitudo quattuor:altitudo ſex:concluſumq; eſt opus particulariter ita ornatum. Erãt colũnellæ quattuor quadrangulæ per angulos ſtãtes:latera baſis ex utraq; parte in ſe habẽtes inſerta:erantq; trinæ diuiſæ:& ſingulæ earũ habebãt celaturas ſuas:ideſt alibi erat leo:alibi thaurus:alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi celaturæ: quaſi criſpantibus plectulis aliis petalis factæ:quarũ altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarũ:quemadmodũ erant celatæ & baſium iunctæ lateribus.Angulos uero ſuperiores concludebant humeri expãſis utiq; manibus animaliũ:ſuper quas ſedebat fundus cantari reclinatus:ideſt incumbens ſup manus aquilæ & leonis:qđ opus ita erat ſibimet coaptatũ:ut naturaliter inſertum quodammodo uideretur.Inter hæc aũt erant & arbores celatæ palmarũ.Huiuſmodi ergo erãt decẽ baſes effectæ. Fecit autem ad hæc & decem cantaros rotũdos ereos quorũ ſinguli ferebãt quadragenos choros: eratq; altitudo eorũ quattuor cubitorum:& tãtundẽ ab alterutris eorum labia recedebãt:poſuitq; decem hos cantaros ſuper decem baſes quæ uocabantur melchonoth: quinq; cantaros ſtatuens a parte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonẽ:& totidem a latere dextro ad auſtri ptem:reſpiẽtes ad orientem:quod etiam mare conſtituit aqua plenũ:diſpoſuitq; mare:ut ingredientes ſacerdotes tẽplum in eo lauarent manus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare:& cãtaros ad animaliũ in terranea diluenda:ſimul & pedes eorum quæ erant holocauſtis imponẽda. Fecit aũt altare ereum:cubitorũ uiginti longitudine:& totidem latitudine altitudine uero decem ad holocauſta celebrãda.Fecitq; eius uaſa erea:iſup & ollas & caldarias:& trullas:& arpagones:& omia uaſa operatus eſt ex ere:cuius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro:obtulitq; rex multitudinẽ menſurarũ:& unam quidem ualde ꝓcipuam auream:ſuper quã ponebantur panes dei:& huic proximas decẽ milia altero modo factas:ſup quas uaſa iacebãt:ideſt phiale & patere aureæ quidem decem milia:argenteæ uero quadraginta milia:fecitq; candelabra decem milia ſecundum præcepta moyſi: & quibus unũ in tẽplo condidit:ut per diem luceret ſecundum legem: & menſam unam ſuper quã poſiti erant panes ad partem tẽpli reſpiciẽtem:& ad aquilonem e diuerſo poſitũ candelabrũ qđ in auſtrali ptẽ cõſtituit. aureum uero altare inter hæc mediũ erat.Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorũ ante uelum aditi:ubi erat arca recondita.Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia:& fiales aureas decem milia:argenteas uero duplici numero:pateras aureas ad offerendã in eis ſimilam cõſperſam: ad altare octoginta milia:& argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilã cũ oleo fermentabant aureas quidem quinquaginta milia:argenteas uero dupliciter: menſuras quoq; ſimiles eis: quæ moſaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti milia: & argenteas dupliciter: thuribula uero aurea quibus offertur incenſum uiginti milia:ſimiliter & alia thuribula in quibus portabant a maiore altare igne ad minus altare quod erat in templo quinquaginta milia:ſtolas ſacer-

dotales pontificibus cũ his quæ pendebant ad pedes & ſuper hũerales : & rõnales ex gẽmis mille : corona uero in qua deũ moyſes inſcripſerat:una fuit quæ ad hunc diem uſq; permanſit : ſacerdotales ſtolas ex byſſo cõtextas:& zonas purpureas ſingulas decem milia:& tubas ſecundum p̃ceptũ moyſi ducenta millia:item ſtolas leuitarum hymnos dicentiũ ex byſſo ducenta milia:& iſtrumẽta muſica & ad hymnos dicendos adinuenta quæ uocantur nabla:& cinara ex electro conſtituit qua dragita milia.Hæc omnia ad honorem dei ſalomon copioſe & magnifice fabricatus eſt : in nullo p̃cus exiſtens:ſed circa ornamenta templi uſus eſt p̃cipua largitate : quæ etiam in theſauris dei recondidit.Circũdedit autem templũ per ambitum uniuerſum:quod propria quidem lingua giſom latine maceria:ſeu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem:ut ab ingreſſu tẽpli cæteros prohiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret:: extrinſecus uero huius templi aliam edificauit aulam quadranguli ſcemate factam : erigens maximas porticus atq; latas : & portas excelſas & amplas per quattuor mundi p̃tes in eo conſtituens:quaꝝ ſingulæ ad unumquemq; uentrum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat.In hoc ergo ſacrario omnis populus quibus purgatio & obſeruatio legitimoꝝ inerant introibãt. Si quidem mirabilis & oĩno præcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiẽdos aduenientes:& ſi dici poteſt etiam cõtemplationẽ uiſiõis ipſius excedebat aula quæ foris erat.Magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitã celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere : & erigens fabricas in quadringentis cubitis earum altitudinem equales eas uertici mõtis in qua alias in quo templũ edificabatur effecit: & propterea aula quæ erat exterius ſub diuo:facta erat equalis templo . Circundedit autem porticibus hanc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portentibus:quarum cameræ erant de cedro & ex laquaribus ſculptis:baſes autem in his omnibus fecit argenteas . Cũ hæc igitur opa & magnitudine & decore edificiorum atq; ſacrorum templi miniſterioꝝ rex ſalomon ſeptẽ annis expleſſet:diuitiaꝝ magnam faciens & uelocitatis oſtẽſionẽ:ut quilibet inſpiciẽs omni tpe putaret expleri uix potuiſſe qđ ſic breuiter uiſus ẽ quãtũ ad operis tẽpli magnitudinem terminaſſe:ſcripſit principibus & hæbreoꝝ ſenioribus:iubens omnẽ populum ad hieroſolymam conuenire:uiſurum ſimul & templum:& dei arcam ibidem portandam alias portaturũ. Cũq; nũciatũ fuiſſet omnibus ut ad hieroſolymam properarent:uix conueniret ſe primo menſe:qui lingua patria theſeri:a macedonibus hyperueretheus appellatur.Eodem tempore etiã feſtiuitas concurrit ſcenophegiæ:ideſt poſitionis tabernaculorũ quæ ſatis apud hæbreos excelſa atq; præcipua eſt.Portãtes itaq; tabernaculum qđ fixerat moyſes:& oĩa uaſa ad miniſterium ſacrificiorũ dei conſtructa introduxerunt in templum.Præcedebat autem eam hoſtiis & ipſe rex:& populus uniuerſus:& leuite libaminibus & multo ſacrificiorum ſanguine iter totũ iplentes:& incẽſũ ĩfinitũ:& hoſtiaꝝ multitudinẽ portãtes: ita:ut oĩs undiq; aer impleretur:& etiã longe cõſiſtẽtibus odor ſuauitatis occurreret agnoſcentes aduentũ dei:& habitaculũ ſecundũ humanã opinionẽ crederẽt in nouã domo ei nuper dicata eſſe faciendum.Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes donec p̃uenirent ad tẽplũ aliquo mõ quieuerunt.Hoc itaq; modo arca migrata eſt.Cũq; eam in aditu iam oporteret induci : alia quid ẽ plebs receſſit:ſoli uero ſacerdotes qui portauerant inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam ſuis alis amplexatæ ſunt.Sic enim erãt ab artifice fabricatæ:ut arcã uelut quoddam tabernaculum aut camerationẽ protegerent. Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas: quæ decem uerba a deo moyſi dicta in monte ſina ſcripta retinebant.Candelabrum uero & menſam:& altare aureum ſtatuerunt in templo ante aditum in hiſdem locis in quibus & olim in tabernaculo poſita erant:& quotidiana ſacrificia miniſtrabant . Altare uero ereum ſtatuit ante templum contra ianuas : ita : ut eis apertis ad faciem eſſet uidentium ſacrificia & hoſtiarũ maximas opulentias:reliqua uero uaſa congregans:intus in templo recondidit . Cũq; omnia ſacerdotes circa arcam conſtituiſſent egreſſi ſunt : & repente non quidem tumens : alias uehemens:neq; qualis hyemali tempore hymbre plena ſolet nubes aſiſtere:ſed diffuſa eſt:& temperate effluxit:& templũ omne compleuit:& facies quidem ſacerdotum obumbrauit:ita:ut ſe inuicem uidere non poſſent: mentibus autem omnium fantaſiam quandam & opinionem præbuit quaſi deus deſcendiſſet in templum:& libenter habitaret in eo.Talem equidem hanc habuerunt omnes opinionẽ. Rex autẽ ſalomon de loco ubi ſedebat exurgens:fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia.Tibi ſquit domine perpetuam domum quã ipſe fabricatus es eſſe nouimus cælum & terrã: ſimul & mare : & cum tibi nequaq̃ hæc uniuerſa ſufficiant : hoc tuo nomini conſtitui templum: ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes emittamus in aera : & confidamus: q̃ cum nobis ſis præſens:non a tuis ſedibus procul abes . Vt enim omnia uideas & audias uniuerſa:non a loco ubi nunc habitas recedens:omnibus uicinus:& unicuiq; noctu & die ſemper aſſiſtis : Cum ergo hæc dixiſſet ad deum:uerba conuertit ad populum:manifeſtans eis dei potentiam & ꝓuidentiam eius q̃ Dauid eius pater omnia futura ſicut iam multa prouenerant : & forent uentura reliq̃ prædixiſſet:quod ipſi quoq; nondum nato impoſuit nomẽ:& q̃ templum ipſe edificaturus : eſſet primus poſt obitum patris regnaturus:& cũ omnia ſecundum illius prophetiã fierent:ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi:& in nullo de eius promiſſionibus deſperarẽt: quas pro eorum fœ-

ſtitate prædixerat: ſed crederet hæc ipſenda ex his quæ fuerant iá trãſacta. Cũq; hæc diſſiſſet ad populũ expanſis manibus ait. Operibus quidé impoſſibile eſt: ut ualeãt homines pro his q̃ meruerũt ideo munera debita cõpenſare: diuinitas enĩ nullius eget: & oĩum rerum compenſatione ſuperior é. In quo enĩm aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti: in eo tuam benedicimus maieſtatem: & pro his quæ ſtirpi noſtræ præbuiſti pius: neceſſãrium eſt gratias agere populũ hæbreorum. Nullum enĩ alĩ ũ magis optamus habere propiciũ: & in eo tuá circa nos deuotioné cognoſcimus per munera: quia per te eſt nobis uox quã ex aere habemus: & per eum iteꝝ nouimus aſcendentem. Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo: quod ex inuiſibili ad tantã gloriã prouexiſti: deinde pro meipſo cui omnia uſq; ad præſentem diẽ ſicut a te prædicta ſunt cõdonaſti. Supplico ergo de cætero: ut mihi miniſtres: quæcúq; deum hominibus honoratis præbere poſſibile eſt: & noſtram domum omnibus bouis adauges: ſicut Dauid meo patri & uiuenti: & circa obitum promiſiſti: & quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum ſucceſſionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire ſufficienter: meiſq; filiis uirtuté quæ tibi ſit grata concede. Super hæc aũt & oro: ut pars aliqua tui ſpiritus hoc templũ inhabitet: quatenus & in terra circa nos eſſe uideris. Tibi ſiquidem habitatio peruula eſt etiam omne cælum & alpheus qui ſub eo eſt omnium exiſtentiũ: non dicã hoc peruiſſimũ templum: q̃ precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione belloꝝ: & tanq̃ proprie poſſeſſiõi feras auxiliũ. Supplico piter: ut ſi peccauerit populus aliquãdo: deide plaga quædam peſſima peccatis digna a te terris illata: aut ſterilitas: aut corruptio aut fames: aut huiuſmodi paſſio quam iuſte tranſgreſſoribus ſoles iferre prouenerit: & cõgregatus ad hoc cõfugerit téplum rogãdo te: ut a peſte ſaluetur: exaudibilis eis effectus uelut intus habitãs miſericordiam præbeãs: & a malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non hæbreis ſolummodo a te rogo cõferri peccantibus: ſed etiam totius terræ finibus: qui dum aduenerint: aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint: exaudi clemens & poſtulata concede. Sic enĩ oés agnoſcent: q̃ tu quidem ipſe a nobis tibi domum fieri uoluiſti. Nos autem non inhumani naturaliter ſumus quãdo bon eos qui contribuli non ſunt extraneos iudicamus: ſed communiter omnibus tũum adiutorium & bonorum effectum adeſſe ſuppliciter exoramus. Hæc dicens proſtratus in terra: & deuotius adorans deum: poſt iſta ſurrexit: & in templo obtulit hoſtias: & replens illud ſacrificiis: manifeſte deum uidit ſacrificium grate ſuſcipientem: ignis enim ex aere deſcendens omnibus uidentibus ad altare: hoſtias toras abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione monſtrata: populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitatiõis in tẽplo coniitiés: procidens adorauit in terra. Rex aũt cœpit benedicere deũ: cunctoſq; ut hoc facerent adhortari: habẽtes iam circa ſe diuini fauoris inditium: utq; orarent ſemper ſibi ab illo talia prouenire: & ut mentem ſuam puram ab omni malicia conſeruarent ad iuſticiam diuinam: q̃ culturam: ad ſeruãda mandata quæ per moyſen eis clementia diuina cõtulerat: quia ſic foret fœlix gens hæbreorum: & totius generis humani beatior: rogabatq; pariter: ut memoriam haberent: quemadmodũ bona præſentia conquiſſent: eaq; firmiter obtinerent: & maiora & ampliora decætero ſuſtinerent: non enĩ percepta hæc ſolũmodo propter pietatem atq; iuſticiam: ſed etiã obtinenda per hæc præmia curarẽt: q̃ ẽt apud homines præcipuum non tantũ aliquid conquirere: quantũ acq̃ſita ſeruare: & nihil pro eoꝝ amiſſione delinquere. Hæc ergo locutus ad populũ dimiſit eccleſiam: cum ſacrificia celebraſſet pro ſe & uniuerſis hæbreis ideſt uitulos quidem. xxii. milia: oues cẽtum. xx. milia. Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt: & in eo epulati ſunt omnes hæbrei cum uxoribus ſuis & filiis inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur ſcenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus eſt. Cũq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita: nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam: dimittente rege: ſinguli ad propria ſe remearunt: agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuiſſet: & opera quæ feciſſet: & orationes deũ: ut eis regẽ præberet lõgeuo tẽpore ſalomoné. Agebãt reuertentes cũ gaudio ſuũ iter & cũ delectatiõe hymnos decãtãtes: ita: ut cũ ea iocũditate ſine labore ad ppria remearent. Sic itaq; dũ circã deduxiſſẽt in tẽplũ eiuſq; magnitudinem pulchritudinéq; uidiſſent ſacrificiis maximis & feſtiuitatibus impertitam: ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſſi. Apparuit igitur regi per ſomnium deus: ſignificans q̃ eius exaudiſſet orationes: & quia conſeruaret templum & in eo ſemper habitaret: nepotibus ſcilicet eius: & omni multitudine faciente iuſticiam: ipſumq; primum ſi in patris ſui monitis permaneret: ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima ſecunitate aſſeruit uehendum: & regnaturos ſemper in ea prouincia ex eius genere principes: & de tribu iuda: ſi uero mandata contemneret: obliuionicq; mandaret: & peregrinos imitaruis coleret deos eſſet radicitus abſcidendus: & neq; reliquias ex eius genere remanſuras: ſed neq; in iſrahel ulterius nominandas populumq; terram quam patribus eorum dederat multis iuſtificationibus eſſe priuandum: multiſq; bellis & malis exterminandum: & a terra quam eorum patribus præbuit eiciendos: incolaſq; alienæ terræ eſſe futuros: templum quoq; edificatum incendendum diripiendum ab inimicis ſed & ciuitatem hoſtium manibus ſubuertendam: & eorum erumnas ſe facturum fabularum relationé digniſſimas: propter multitudinem nimiæ infœlicitatis: & incredulitatis: ita ut uicini eo-

rum audientes mirarentur calamitates:sed & causas inquirentes pro quibus ita hebrei odio haberentur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmē euecti:ab his a q̄bus requirebant:audirēt:quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarū talia pertulissēt. Hæc enim ei per somnium deum dixisse cōscriptum est. Post tēpli uero fabricam:quā septem annis prædiximus fuisse perfectam:edificium domum regalium construere cœpit:quod tredecī annis uix impleuit.Non enim huiusmodi ei erat feruens studium sicut in templo. Sed illud quidem licet esset grande & operatione mirabile:& cūctis simul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:tertium prædictis annis accepit:regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant: cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulentia præparata:& eo q̄ regum habitatio:& non esset dei futura:tardius est effecta.Hæc quidem secundum fœlicitatē hebraicæ religionis ac merito regis edificata sunt:quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est:ut ex hoc omēs cōiiciant magnitudinem:ut cum legentes uiderit huius rei descriptionem.Erat magna basilica nimis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur.Quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit:ut posset capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem: Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorū centū:latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta: colūnas quoq; q̄drágulatas oēs habebat:tegebaturq; cedro ope corithio:phyalis eq̄libus:& scutilis arte mira celatis:eratq; robusta:& uariis decoribus exornata.Item alia erat basilica in medio totius amplitudis cōstituta:habēs latitudinē cubitorū.xxx.& cōtra tēplū ualidis colūnis extēsū:eratq; in ea soliū ualde decorū:in quo sedēs rex iudicia proferebat.Huic erat uicina alia quoq; regione basilica & reliqua habitacula & sedilia:ubi post causas explicitas residebat:strata omnia tabulis cedrinis.Et alia q̄dē edificauit ex marmoribus.x.cubitorum:alia uero tabulis uestita sectilibus & præciosissimis exornauit secūdum de cuius templorum:& miraculū habitationū regalium:cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta assyrio. Quarta pars celaturis ornata: miraculum artis uidentibus offerebat:eratq; illic sculptæ arbores & uniuersa poma quasi ramis & ex eis pendentibus foliis obumbrata:ita ut propter miraculū subtilitatis agitari quodammodo putarent:alia uero pars dealbata erat:& uariis picta coloribus. Edificauit aūt sup hæc domus alias epulari & porticus ualde protensas in domo regali positas:inter quas unā fecit olīno præclaram ad regum conuiuia necessariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uasa quæcūq; sunt epulis oportuna: omnia fecit ex auro.Difficile itaq; est numerare magnitudinem & uarietatem domum aulariiq; regalium: quanta erant maxima: & quanta horum inferiora: & quanta sub terra quæ uideri non poterant: necnō & pulchritudinē solariorū & uiridariorū q̄ erāt facta delectabiliter ad aspectum:quo exusta corpora possēt ab estus ardore refugere. Et ut breuiter dicā:totā regiā domū ex albo lapide & cedro: & auro:& argento splendide nimis & opulentissime istruxit:cameras & parietes uestiēs auro: quō dei tēplū resplēdētes exhibuit.Fecit etiā ex ebore soliū magnitudīe nimis eximiū: atq; celatū scemate tribunalis:habebatq; sex gradus:& in singulis eorum ex utraq; pte duo leones stabāt:& in superioribus gradibus alii totidē in reclinatiōe uero manus erāt portātes regē:eratq; ipsa reclinatio in uitulo respiciente posttergū:& ex omni pte tribunal auro circūdatū.Hæc salomō uiginti annis edificauit.Cui multū aurū & agentum rex yram ad edificiū contulit:insuper & ligna cedrina & cypressina:quē salomon magnis quoq; cōpēsatiōibus redonauit:mittēs ei per annos singulos triticū:uinū & oleū:quibus maxime rebus eo q̄ habitaret in insula sicut diximus indigebat.Ad hæc aūt & ciuitates galileæ regiōis uiginti nūero ei nō procul a tyro positas condonauit.Quas dū circuisset atq; cōsideraſſet dispicuisseteq; ei donū:mittēs ad salomonē dixit se ciuitatibus nō egere:& ex tunc hæ appellatæ sunt terra gabalon:& enim interpretatum lingua phœnica:displicere significat. Misit itaq; prædictus rex yram ad regem salomonem rogans eum: ut quædam sophismata & uerba perabolarum quæ ei dixerat aperiret:& quæstionum difficultates absolueret. Qui cum esset astutior & intelligens:nihil horū ignorans:sed in omnibus ratione prævalens:& eorum causas agnoscens:omnes obscuritates eorū perduxit ad lumen.Meminit autem horū duorū & menāder qui ex phœnica lingua antiquitates sydoniorum in uocem conuertit belladicam ita dicens.Moriente ab abybalo succesſit in eius regnum filius eius yram:qui dum uixisset annis quinquaginta tribus regnauit triginta quattuor.Hic effodit amplum terræ spacium:& auream columnam quæ in iouis tēplo dicauit:insuper & lignorum materiam a monte sybano incidit ad tecta templorum & destruēs antiqua sacraria:templum edificauit herculi & astarte:& primum herculis hoc erexit mense pyritio:& contra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subditis denuo remeauit. Huius temporibus erat abdemonis filius iuuenculus qui semper propositionis quas imperasset rex hierosolymorum regi yram soluebat. Meminit illius etiam dyon historiographus ita dicens. Ab ybalo moriente filius eius yram regnauit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit: & maiorem urbem effecit:& olimpii iouis templum destruens:medium locum ciuitati conūnxit. & aureis anethimatibus exornauit:ascendensq; in montem lybanum siluam maximam ad sacros secuit edificia. Et adiecit hæc:regem hierosolymorum salomonem misisse ad iram tyri regem: figuras quasdam:& petisse ab eo solutionem ita:ut si non posset discernere:soluenti pecunias daret

Incipit nucleus tractatus de eius sapientia

Cūq; fateretur yram non posse se illa dissoluere:foretq; multa pecuniaꝝ detrimēta passurus:per abdimū quendā tyrium quæ proposita fuerant soluta sunt: & alia ab eo proposita quæ si salomon non solueret:yrā regi pecunias multas daret. Et hæc quidem dyon sic dixit. Cūq; rex salomon uideret muros pro munitione turribus indigere aliaq; tutione:nam secundū ciuitatis meritū oportebat etiā copiosam firmitatem esse murorum:hæc efficit: & turribus ciuitatem præcipuis ualde circūdedit. Construxit aūt ciuitates: inter præcipuas urbes annumerandas:asor:& magedon:& terciam zazarum. Quæ cū fuisset in regione palestinoꝝ:pharao rex ægypti castrametatus:& obsidēs eam cœpit:& omnes eius habitatores occidit eamq; subuertit:deditq; eam postea dono suæ filiæ salomōis uxori. Quapropter edificauit eā rex:cū eēt natura munita: & ad bella temporūq; motus utiliter oportuna. Non pcul ab hac duas alias edificauit urbes:quaꝝ altera bitchora:altera uocabat balech. Vltra has aūt fecit & ad alias ad uoluptatē & epulas oportunas:& regē tēperamēris:pomorumq; fertilitate:& aquaꝝ frigidissimaꝝ poculis abundātes. Pergens uero & in desertū supioris syriæ:cāq; capiēs:cōstituit ibi maximā ciuitatē duoꝝ dieꝝ itinere a syria supiore distātē:ab euphrate uero unius:& a maxia babylōe sex māsiōibus pcul extātē. Vt aūt hæc ciuitas a ptibus hītabilibus syriæ ita distaret:hæc cā est:eo q; in iferiori terra aq̄ nusq̄ iuenit:in illo aūt loco solūmō fōtes & putei nimis abūdēt. Hāc itaq; edificās ciuitatē:& muris eminētibus eā circūtegēs thadamur appellauit:& hactenus apud syros ita dicebat:quā græci palmirā uocāt. Hæc itaq; salomō illo tēpore rex agebat. Propter eos aūt q quærūt:quō omēs ægyptioꝝ reges a mineo q mēphis edificauit: & ante multos annos fuit quā noster pgenitor Abraā: dum inter hæc usq; ad salomonē mille & trigita anni transierunt pharaones uocati sūt a quodam rege pharaone:qui post priores his tēporibus imperauit:pharaonū uocabulum assumentes explanare hoc necessarium iudicaui:ut & caligine eoꝝ ignorationis auferam:& causam huius nominis declarare contendam. Pharaonis nomen secūdum ægyptios significat regem. Reor autem eos ab infātia quidē aliis nominibus appellatos:uenientes uero ad regnum hoc q; lingua patria significaret imperium eos fuisse participatos. Nam & alexandriæ reges cum primitus aliis nominibus uocarentur:ueniētes ad regnum uocati sūt ptolæmei:& romanoꝝ imperatores a natiuitate aliis uocati nominibus cæsares appellantur:cū potestas & principatus eis nomen imponat:& non hisdem pmaneant appellationibus: quas a genitoribus susceperunt. Puto siquidem & herodotum alicarnaseum propterea: post mineum qui memphim edificauit dixisse tricentos triginta fuisse reges ægyptiorum: nequaq̄ eorum nomina declarasse: quia pharao omnes communiter uocabantur. Nam post horum obitum regnantis mulieris uocabulum posuit nomine nicaulam eam uocitatem fuisse declarans: quia masculi quidem reges pharao appellationem habere poterant:fœminæ uero nequaq̄ & propterea naturale huius nomen dixit. Ego autem & in libris nostræ prouinciæ alias legis repperi: quia post pharao socerum salomonis nullus rex ægyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est:& quia postea uenit ad salomonem mulier quam prædixi ægypti ethiopiæq; regina:de qua non post multa denuo referemus. Horum ideo nunc memini:ut ostenderem:quia nostri libri & ægyptiorum de multis rebus cōcordare noscuntur. Rex itaq; salomon chananeos qui in monte libano morabantur usq; ad ciuitatem amathi non obedientes subdidit: & tributa eis imposuit: ut ei ministrarent ac seruile opus efficerent: & agriculturam exhiberent. Ex his quosdam annis singulis eligebat: quia nullus tunc seruiebat hebreorum. Non enim erat rationabile:ut cum deus eis multa milia gentium subdidisset: & ex his oporteret eos habere seruitia: ipsi in hoc fœmate permanerent: quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam seruitia peragebant. Chananeis autem quos ad sua ministeria tulerat:constituit principes quingentos & quinquaginta:qui super eos omnem a rege potestatem peceperant:ut eos docerent opera seu negocia:in quibus necessarii esse uiderentur. Fecit autem rex etiam:multas naues in sinu ægyptiaco maris rubri:in quodam loco qui asyon gaber appellat:non procul a ciuitate hellena:quæ nunc beronica uocatur. Hæc enim regio fuit primitus iudæorum: Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis yram. Ipse nanq; multos uiros gubernatores: & in marinis rebus edoctos misit:quos iussit nauigare cum dispensatoribus suis ad locum qui olim ophyra:nunc terra aurea nuncupatur:est autem in india: ut aurum deferrent:& colligentes quadringenta talenta:ad regem denuo sunt reuersi. Igitur reginam ægypti & ethiopiæ sapientia plenā & aliis ualde mirandam audientem crebro salomonis uirtutem atq; prudentiam:& habentem desiderium eius multum:& eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur:ad semetipsum adduxit: ut experimento & non auditu potius satisfacere potuisset:quando opinio mendax sæpius inuenitur: & proferentis narratione suscipitur. Cum ergo ad eum uenire uoluisset:ut in præsenti sapiētiæ eius experimenta perciperet:studuit etiam quæstiones proferre:& earum solutione exigere. Venit ergo hierosolymam cum magna gloria:& apparatu multo diuitiarum:cum auro & aromatibus & lapidibus preciosis:eamq; rex grate suscepit:& circa eam in omnibus extitit ualde largissimus:& propositiones sophismatum intellectu suo cito concipiens:uelocius quam seperari poterat exoluebat. Cuius illa sapientiam ita se transcendentem & potiorem quam audiebat agnoscens: uehementer obstupescebat:& maxime culmina regalia mirabatur:eorumq; pulchritudine mira:& magnitudiē

delectabatur egregia: nihilominus & diſpoſitione uaria fabricarum:in qua multam regis prudentiam aſtutiamq; cernebat: plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus:quæ ſilua lybani uocabat: & quotidianaq; opulẽtia cœnaq;:& apparatus eius & miniſteriũ & ueſtes miſtrantiũ:eorumq; decens circa ſuũ officiũ diſciplina:p̃cipue tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur: & ſacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia leuitarum.Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicens ad regẽ q̃bus ſuã mentẽ uictã eſſe monſtrabat.Cuncta inq̃t o rex quæ p̃ auditũ ueniũt ad notitiã:cũ q̃dã icredulitate ſeu dubitatiõe ſuſcipiunt:tuoq; uero bonoq; q̃ & ipſe in te poſſides: hoc eſt ſapientiã & prudentiã:& q̃ tibi p̃ſtant ex regno:non ẽ mẽdax fama:ſed uera:licet multo mior q̃ in præſenti cõſpicio.Nã opinio auribus q̃dẽ aliq̃d ſuadere nititr:dignitas uero req; nõdũ facta fieri nota:ſicut aſpectu & ipſa præſentia cõprobatur. Ego ſiquidẽ neq; his q̃ nũciabãtur pp multitudinẽ & magnitudinem credẽs:multo potiora cõſpexi:& beatũ dico populũ hæbreoq; ſeruoſq; tuos piter & amicos:q̃ quotidie tuo uultu fruunt:& ſapientiã audire p̃merent. Qui etiã nõ benedicat deũ: ſic hãc diligenrẽ p̃uiciã & eius habitatores:ut te ad regni culmẽ eueheret. Oſtẽdẽs ãt poſt uerba hæc quẽadmodũ eius regis habuiſſet effectum:etiam muneribus aperuit ſuæ mentis iudicium alias indicium. Viginti nanq; auri talenta regi dedit:& aromatum innumeram multitudinem:& lapides præcioſos.Dicunt autem:quia & radicem balſami quã hactenus fert noſtra prouincia:ipſa dederit regi.Cui etiam e diuerſo ſalomon bona multa donauit:& maxime quæ ipſa deſideranter eligeret: nihilq; fuit quod poſtulanti nõ præberet:pronius dabat quæ illa petierat:quã quæ ipſe magis offerret:eratq; ſuæ largitatis munere præcurrebat.Regina itaq; ægyptiorum & ethiopiæ dãs:& rurſum dona recipiens quæ prædiximus:ad propria remeauit.Eodem tempore dilati ſunt regi a terra quæ uocatur aurea lapides præcioſi:& ligna pinea:quibus uſus eſt ad fortitudinẽ templi:domũq; regalem:& ad inſtrumenta muſicorum:fecitq; ex eis cytharas & nablas:ut dicerent deo hymnum leuite. Omnium uero rerum quæ fuerant quocũq; tempore regi delata: ea quæ illo die deuecta ſunt magnitudinem & pulchritudinem præcellebant. Nullus igitur arbitretur q̃ ligna pinea quæ nunc propter præcia uendentium ſic appellantur illis uicina ſint:illa ſiquidem uiſione rotunda q̃ ſi pinea ſunt:ſed multa candidiora:& ualde fulgentia.Hoc autem dixi ut nullus naturã uere pinus ignoret.Quia uero propter utilitatem regis eius memoriam fecimus oportunũ etiam:iudicamus ſignificare allati auri illo tempore quantitatem:quæ fuit pondere talentorum ſexcentorum ſexaginta ſex:non reputatis eis:quæ negociatores emerãt:neq; q̃ dono arabie coparchie:regeſq; mittebant.Conflauit ergo aurum:ut ducentas lanceas faceret:quæ ſiclos ſexcentos haberent.Fecitq; & ſcuta trecenta uno quoq; habente auri minas tres:poſuitq; eas in domum quæ ſilua libani uocat: necnõ & coopcula ex auro & lapidibus præcioſis ad cõuiuia neceſſaria p̃parauit.Dũq; uno p̃cipuo artifice hæc feciſſet:etiam alia uaſoq; opa largitate auri ut faceret exq̃ſiuit.Nõ enĩ auq; aut argẽtũ uendebatur aut emebat:ſed multæ fuere naues q̃s rex in mari tharſico conſtituerat: ut interiora gentiũ penetrarent:& oia cõpararẽt:& cõparatũ auq; argẽtũq; regi deferrent:necnon & elephãtes & pauos:& ſimias.Nauigio uero eũres & redeuntes tribus annis ſplebant. Tunc enĩ regis illuſtris opinio oẽs in circuitu p̃uincias circuibat:uirtutẽ eius ſapiẽtiãq; ubiq; diuulgans:ita ut omnes undiq; reges deſiderarent eius aſpectũ:p̃pter incredulitatẽ req; quæ de eo referebant:magniſq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudiũ demõſtrabant. Mittebãt itaq; ei uaſa aurea & argentea:ueſteſq; purpureas:& aromatum genera multa & currus & equos:& onagros:mulaſq; quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt:ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebant acreſceret curruũ numerus q̃dringẽtoq;:erãt enim primitus mille:& iter equoq; duo milia:cũ primitus fuiſſent.xx. milia. Nutriebantur aũt ut eẽnt pulchri piter & curaces:& cõparatiõe facta:nec decẽtiores alii nec uelociores iuenirentur.Exornabanturq; aũt & aſcẽſores eoq;:primũ decora iuuẽtute florẽtes: habẽteſq; magnã p̃ceritatẽ:& ſatis alios exceedẽtes:longãq; diffundẽtes in equoq; ſeſſiõe ceſariẽ: ex purpura tyria ueſte circũamicti: auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adiicientes:ut equoq; capita percuſſo ſole auro radiante fulgerent.His circa eum armatis exiſtentibus:arcuſq; ferentibus:rex uectus in curru:& alia ueſte circũamictus:ſolitus erat exire ad quendam locum:qui ab hieroſolymis duobus funiculis abeſt uocaturq; hortus:aquaq; rigationibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis egrediebatur circa res omnes maxima p̃uidentia & ſtudio ſemper utens:& ubiq; cultus ac decorus exiſtens:neq; uiaq; deſidiam habuit:ſed regias uias quæ ad hieroſolymam ducerent:lapide nigro ſtrauit:ut etiã ambulantibus non poſſent eẽ difficiles:& oſtenderent diuitiaq; & impii dignitatem.Diuidẽs autem currus:& diſponens ut ſingulis ciuitatibus certus eoq; numerus eſſet:paucos quidem circa ſe retinuit:urbes autem ubi diſperſi ſunt ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in hieroſolymis abundare:quanti erãt & lapides:ſed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant:ſicut arboribus mori campos iudeæ ita compleuit. Iuſſit autem & negociatoribus commerita ex ægypto deferentibus:ut uenderent ei currum unũ cũ duobus equis dragmis argenti ſexcentis: quos ipſe regibus ſyriæ & trans euphraten habitãtibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atq; religioſiſſimus:& prudentia &

diuitiis excelleret uniuersos:qui ante eum hæbreorum tenuerunt principatum:non in his usq; ad terminum uitæ suæ permansit: quando relinquens solénitatum custodiam paternarum:non sine simili rerum quas de Dauid prædiximus conuersatus est:sed circa mulieres & ueneriam intemperantiam turpiter exardescens non prouincialiū solummodo delectatione habuit fœiaq;:sed etiam multas ex alienigenis gētibus duxit uxores:sydonias:& tyrias:etiā ammanitidas: & idumeas & leges é prætuaricatus mosaicas:q;bus ille cōtradixit alienigenis mulieribus hæbreas debere misceri:& deos illarū cœpit colere:ut mulieribus earūq; amori placuisset:eum legislator prædixisset:ne hæbreus alienæ regionis uxores duceret:ne forte illaq; solénitatibus mixtus: & deos earum coleret: & a uenerationē proprii dei piter se abstineret.Sed hæc quidé despexit salomon: irrōnabili amori constrictus:& ducens uxores principū insigniū uiroq; filias numero.lxx.alias septingentas:& trecentas concubinas:super has aūt & filiā regis ægyptioq;:repente captus ab eis est:ita ut eaq; sectaretur quoq; culturas.Et iō cogebatur fauoris sui præbere & dilectionis inditia:ut more earū patriæ uiueret:& quæ illis eēnt grata compleret. Aetate siquidem procedente:& ratione pp tempus pariter infirmante:cum iam non posset studia patria retinere:deū quidé propriū nō solum illicitis uxoribus ingiter inhonorabat:sed etiā ante hæc peccauerat:& circa legum custodiam iā deceptus fuerat:quādo boum eneoq; similitudines fecit:quos mari subiecit:& leonum quos in suo solio regali decoris causa disposuit.Non enī hæc facere fas erat:dū optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplū:quod ei propter dei pietaté fuerat relictum.Hoc ergo non imitatus cum secundo eū deus per somniū patrem monuisset sequi:in gloria huius rei expers effectus est. Venit ergo propheta missus a deo dicens,Quia neq; iniquitas eius lateret eum:neq; diu in his eēt letaturus:incriminatus simul:quia ei quidé non auferret imperiū:quō Dauid patri eius fuerat pmissum:moriente uero eo:citius filiū hoc amittere:nō tamé oēm ab eo populum recessurum:sed decé quidé tribus eius traderet seruo:duas autem nepoti Dauid huius filio reseruaret:& pp illū q dilexit deū:& ppter hierosolymoq; urbem:in qua templū habere decreuit.Hæc audiens salomon contremuit:& ualde turbatus:ex oībus pene bonis in quibus erat repente est mutatus:non multo tpe transeunte:ex quo hæc enī ipsi puenere:quæ pdicta fuerūt a propheta.Mox suscitauit sup eū deus inimicum adat noie:quaq; inimiciciarū causa fuit huiusmodi. Hic adat puer erat genere idumeus de semine regio natus.Qui dū ioab princeps militiæ Dauid uastasset idumeā:& oēs qui armis uti poterāt sex mēsibus pemisset:fugiens uenit ad pharaoné ægyptioq; regé qui eū magna largitate suscipiens:dedit ei domū & puinciā ad habitandū.Et cū creuisset dilexit eū:ita ut ei uxoris suæ sororem noie talphim daret uxoré:ex qua natus é ei filius:& iter filios regis est nutritus. Audiens ergo in ægypto Dauid morté piter & ioab:accedés ad pharaonem rogauit ut eū ad ppria remeare pmitteret. Cūq; requireret rex cur hoc peteret:aut quid passus est relinquere destinaret:cū sepius ei inoportune & nimis insisteret atq; rogaret:tūc quidé dimissus nō est:sed tpe quo iā salomon in malis erat pp puaricationes prædictas & dei pariter iram:dimissus adat a pharaone uēit in idumeā.Et cū eā non potuisset a salomōe exercitu retollere: qa multis præsidiis seruabat: nec eēt facilis eius inuasio:surgens inde uenit syriā.Iunctis aūt illic cuidā raam noie:qui regem sophoneadrazaq; dominū suū fugerat:& puinciā latrociniis deuastabat:eiq; amiciciis copulatus:cū haberet ille circa se latronū maximā multitudiné ascédés & tendés syriā:rex eius effectus é.Tūc quoq; discurrés israhelitaq; prouinciā affligebat & adhuc uiuéte salomōe uastabat. Et hæc qdé hæbreis proueneruūt per adat.Inter hæc aūt hieroboā filius nabath surrexit contra salomoné & quosdā cōtribules suos secundū prouinciā olim sibimet dictam.Is cū esset puer a patre derelictus & erudiretur a matre:uidés salomō robustū & nimis strenuū eū super edificiū murorū eé constituit:quando munitioné ppugnaculoq; in hierosolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit:ut rex eū approbaret:eiq; principatum militiæ super tribū ioseph conferret.Illo itaq; tempore cū hieroboā uenisset hierosolymis:occurrit ei ppheta de ciuitate silo noie achia. Quem dum salutaret:deflexit eum paululum ex itinere ad quendā locū ubi nullus alius itereset:& diuidens suū palliū quo erat indutus in duodecim partes:iussit ut hieroboā decem ex his sumeret pdicens q; deus hæc uellet: ut scisso principatu salomonis:filio quidé eius ppter pmissionem Dauid duas relinqret tribus:& illi decem.quō salomon in eo peccasset:& mulieribus earūq; diis se improuide subdidisset: sciens inquit cām pro qua deus suā dilectionem a salomone subtraxit:esto iustus & eius custodi pceptā proposita habés palmā de pietate & honore dei præcipuā.Talis utiq; futurus: qualé nosti fuisse Dauid.Elatus itaq; hieroboam ex pphetæ sermonibus cū esset natura feruentibus iuuenis:& reg grandiū appetitu imensus nō quiescebat:sed cū uenisset ad exercitū:habens memoriam eoq; quæ ei dixerat achias:repente nisus est populo suaderetur a salomone recederet:& regnū ei cōtraderet. Cognoscens uero salomon eius uoluntatem & dolum quærebat ut eum comprehédens:uelociter interimeret. Quod dum cognouisset hieroboam:fugit ad sesach ægyptiorū regem:& usq; ad salomonis obitū ibi moratus est:& ne quid pateretur lucratus & futuro seruandus imperio.Mortuus est itaq; salomon:ualde longeuus:qui regnauit quidé annis.xl.uixit autem quattuor & nonaginta: & sepultus est in hyerosolymis: cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges excellens;

præter illa in quibus etiã senectutem deceptus mulierũ ardore prævaricatus est: de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt hebreis: oportunius explanabo.

Quõ subiectoq; quædã hieroboã fecerũt sibi regẽ decẽ tribus recedentes a domo Dauid: & in duabus tribubus regnauit filius salomonis roboam. CAPI. IIII.

POst mortem salomonis: in eius regno filio succedente roboam: ex muliere ammanitide nãma noie procreato: repente miserũt in ægyptũ principes populi: & reuocauerũt hieroboã. Qui dum uenisset ad eos in ciuitatẽ sycimorum: etiam roboam uenit in eã. Placuerat enim ut illic cõuenientes israhelite: eũ cõstituerent regẽ. Adeũtes ergo eũ principes populi simul & hieroboam: rogabant dicentes ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior eet patre: cuius fuerant prægrauati iugo: ut & ipsi deuotiores essent: & propter mansuetudinem potius q̃ timorem ei seruirent ac diligerẽt. Qui dum post tres dies responsurum se eorũ petitionibus dixisset: mox quidẽ eos suspectus fecit: cur nõ repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonam & humanã esse iudicabant: & magis in iuuene: attamẽ & in eo q̃ cogitare se dixerat: & nõ repente negauerat: spem aliquã faciebat. Qui cõuocatis paternis amicis: tractabat cũ eis quale deberet populo præbere responsum. Illi uero quæ deuoti facerent naturam uulgi utiq; scientes: monebant ut mansuete loqueret: ad populũ: & cõmunius quã regibus exigeret fastus: ut ita fauore sibimet obligaret: dum naturaliter diligant subiecti potius mansuetudinem regum: quã cõminationẽ. Tunc ille optimũ consiliũ forsitan deo uolente despiciens: uocãs adolescẽtulos secum nutritos: ipsis pãdens senioq; consilium: quod oporteret fieri inuenes exquisiuit. Illi uero cum neq; iuuenis: neq; deus meliora eos tractare putaret: monuerunt ut asperius responderet ad populum: & inferiorem suũ dignitũ: lumbis paternis dicere: uastiorem. Et seueritatẽ quã fuerant in illo cõperturi: se multo potiorem agnoscerent: & ab illo flagellis castigari sunt: cedi a se scorpiis expectarent. In his delectatus rex: & credẽs dignitati regiæ cõuenire responsum: cum die tertia plebs auditura uenisset: & ois populus uideretur suspensus esse: ut uerba regis audiret: credens aliquid fore clemẽtius: relinquens ille consilium senioq; respondit adolescentium. Hæc aũt dei uoluntate gerebantur: ut quæ prædixerat achias perducerentur ad terminum. Tunc ergo cuncti ei sermonibus uelut opere tam percussi: & dolentes q̃si iam experimento ipsaq; rẽq; quæ dicerentur: efficerent: indignati sunt & omnes pariter uoce magna clamauerunt: nihil sibi post illum diem esse cõmunẽ ad genus Dauid uel qui erant ex eo progeniti: sed solum templũ ei cedere quod pater eius edificasset: eumq; interminat: sunt se relicturos: & sic amare iracundiam seruauerunt: ut dum misisset rex roboam quendam nomine adoram super tributa constitutum: qui eos aliquomodo mitigaret: & post sermones qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant: ad concordiam reuocaret: passi non sunt: sed eum lapidantes interemerunt. Quod dum uidisset roboam: credens quoq; se lapidandum: metuens ne & ipse tale aliquid sustineret: ascendens in currum fugiens mox uenit in hierosolymam. Et tribus quidem iuda simul & beniamin eum cõstituere regem: reliqua uero plebs ab illa die recedens a filiis Dauid: dominum rerum hieroboam esse constituit. Roboam uero salomonis filius conuentu facto duarum tribuum in quibus regnabat: sumens ex eis electos milites centum octoginta mila uirorum: contra hieroboam & contra populum dimicare cogitabat: quatenus eum subderet sibi bello seruiturum. Prohibitus uero est a deo per prophetam Rameum: ut bellum inferret: elisq; dicebat non esse iustum ut aduersus contribules dimicarent: cum ab eo dei uoluntate populus recessisset. Quo facto: nequaq; egressus est ad prælium. Diuiso itaq; regno prius narrabo quæcũq; hieroboam israhelitarum rex egit. Deinde quæ roboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo. Sic enim totius ordo historiæ seruabitur. Igitur hieroboam institutus in sycimorum ciuitate regalibus: ibidem morabatur: quod etiam in phanuel ciuitate fecit. Dumq; non multo post scenophegie festiuitas immineret: cogitans hieroboam quia si permitteret populo ut deum in hierosolymis adoraret: pergens & festiuitatem illic soleniter agens pœnitentia ducerentur: & propter templũ: & propter dei religionem forsitan metuens ne eum quidẽ relinqueret: ad regẽ uero pristinũ remearet. Et ob hoc mortis pericula sibimet imminerent: opus hoc malignũ sua cogitatiõe molitus est. Fecit duas uitulas aureas & totidem tẽpla cõstruxit: unã quidẽ in ciuitate bethel: aliud circa dan: quæ ad fontes iordanis minoris uidetur existere: posuitq; has uitulas in templis quas prædiximus ciuitatum: & ex inuocans decem tribus quibus ipse regnabat: his uerbis contionem fecit ad populum. Viri contribuli nosse uos puto: q̃ omnis locus habeat deum: & non ostenditur locus in quo proprie præsens est sed ubiq; semper exaudit: & cultores suos intendit. Vnde mihi non uidetur necessitatem uos patiad hierosolymam properandi ad hostium utiq; ciuitatem: ut adoretis deum longe itinere fatigati. Homo enim illic edificauit templum: & ego feci duas uitulas aureas deo equiuocans. quarum unã quidem in bethel ciuitate dedicaui: aliam uero in dan urbe constitui: quatenus quicunq; uestrum eis urbibus sunt uicini: adorent in eis deum. Constituã ergo ex uobisipsis sacerdotes earumq; leuitas: ut tribu leui nequaq̃: neq; aaron filiis egeatis: sed qui uoluerit esse sacerdos: offerat uitulum deo & arietem unum: quod & primum pontificem aaron fecisse dicunt. Quod dum dixisset: se duxit populum ut a patria religione recedens præua-

ricaretur leges. Hoc itaq; hæbreis malorum fuit initium:& qui cuncta deuicerant præliis in alienarum ſunt gentiũ ditiõe ſubiecti.Sed hæc quidẽ opportune narrabimus. Igit̃ dũ iſtaret.vii.mẽſe feſtiuitas uolens & ipſe eã ita in bethel agere ſecuri duæ tribus in hieroſolymis celebrabant:ante uitulam quidem edificauit altare & ipſe põtifex factus cũ ſacerdotibus ad altare conſcendit. Cũq; eſſet hoſtias & holocauſta corã populis oĩbus oblaturus:uenit ad eũ hieroſolymis propheta noie iadan:miſſus a deo.Qui ſtans in media multitudie:ſtãte etiã rege:faciens ad altare ſermones:dens inquit futurũ quendã eẽ prædixit ex genere Dauid noie ioſiam:qui nõ tantũ temporis illius ſuper te & altare falſos pimat ſacerdotes:ſed etiam oſſa hoĩe populoĩe ſeducẽtiũ & errorũ eorũ & ipiorum ſup te tunc ſimul exurat.Vt aũt credãt hoc futuũe:ſignũ eis nunc prædico faciendũ: ſubito enĩ rumpetur hoc altare:& oĩs pinguedo ſacrificioĩe ſuper illud poſita fũdet in terrã. Hæc dicẽte propheta:ind gnatus hieroboã:manũ extendit:præcipiens eũ continuo cõpræhendi.Cuius manus mox eſt arefacta:nec ualuit eam denuo reuocare:ſed habuit eam marcidam & ſolutã.Ruptã ergõ eſt repẽte ſacrariũ:& ſicut ppheta prædixerat cũcta diffuſa ſunt. Cũq; uideret feracem hominẽ:& præſentiã diuinã habere cognoſceret:rogauit ut ſupplicaret deo:q̃tenus eius dextera curaret. Quo rogante deũ:manũ ſibi naturaliter reſtitutam gaudebat:pphetãq; rogabat enixe:ut eius conſiliis intereſſet.Iadan uero dixit:nõ ſe pati ut ingrediret ad eum:nec panẽ aut aquã in ciuitate guſtaret: hoc ſibi præceptũ a deo dicens:ut etiã & alio quã unde uenerat itinere remearet.Huius igitur abſtinentiã rex miratus:erat in timore poſitus:& per mutationẽ reĩ ex his quæ dicta fuerãt:nõ ꝓſperã ſibimet imminere credebat.Erat aũt quidã in ciuitate ſenior:malignus homo:falſuſq; propheta quẽ hieroboã magnis ſtudiis honorabat:cũ eo dicente quæ illi grata forent crebro decipetur. Iſte itaq; tunc erat in lectulo pp ſenectutis infirmitatem.Filiis aũt indicantibus ei ꝓphetã q de hieroſolymis uenerat:& de ſigni effectu:& quõ arefacta manus dextera hieroboam:illo orante fuerat reſtituta:metuens ne pegrinis eſſet melior apud regẽ:& potiori honore frueret:præcepit filiis:ut ei repente ad iter aſinum ſtratũ præpararẽt. Quibus præceptũ feſtinãter ĩplentibus: aſcendens ꝓſecutus eſt prophetã:& inueniens eũ ſub alta & umbroſa ilicis arbore quieſcentem:ſalutauit primũ deinde culpauit:cur apud eũ non intraſſet:& eẽt eius hoſpitalitate pticipatus. Quo dicẽte:ſe a deo prohibitũ:ut apud quẽquã in illla ciuitate guſtaret:nõ inqt ꝓhibuit diuinitas ut meã mẽſulã deuitares.Nam & ego ꝓpheta ſum & in ea tecũ religione cõĩs:& aſſum nunc miſſus a deo:quatenus te comeſſurũ ad me deducã.Ille uero credens mẽtienti:reuerſus eſt. Quibus adhuc prandentibus & pariter epulantibus:deus apparuit iadan:eiuſq; mandata preuaricantem dixit ſuppliciã ſuſtinere: alias ſupplicio ſubiacere:& qualitatẽ pœnæ continuo declarauit:leonẽ ei occurſũ in itĩnere quo lacerarẽtur:& q̃ ſepultura patria priuaretur dixit. Hæc aũt facta reor uoluntate diuina:ut hieroboã nequaq̃ uerba iadan metueret: quaſi fallacis & ita defuncti. Remeante ſiquidem iadan rurſus in hieroſolymam:occurrit leo: & deiiciens eum de aſino peremit:& aſinum quidem in nullo nocuit:ſed cum eo ſedens & illũ & corpus prophetæ magna tuitione ſeruabat:donec aliqui iter agentium uidentes hoc: & uenientes in ciuitatem falſo prophetæ denunciarent. Qui miſſus filiis: eius corpus deuexit in ciuitatem:ac ſplendida pompa eius celebrauit exequias:præcipiens filiis ut ipſum mortuum cum illo ſepelirent: dicens q̃ omnia quidem uera eſſent quæcunq; ille prophetaſſet aduerſus illam urbem: & altare & ſacerdotes: necnon & contra falſos propheras:& q̃ ipſe poſt mortem non pateretur iniuriam:ſi cum eo ſepultus:& eius oſſibus copulatus: propter ſocietatem oſſium prophetæ non poſſet agnoſci. Sepeliens ergo prophetam: & filiis iſta præcipiens: cum eſſet malignus & impius: acceſſit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cũq; illi rex de ſacrario & manu ſua narraret: ſanctum uere & propheram egregium eum uocans: cœpit deſtruere eius opinionem: & ueriſimilibus utens: rerum geſtarum creditam inminuere ueritatem.Nitebatur enim ſuadere:quia pro labore portandi multa ſacrificia:eius manus obſtupuiſſet:& deinde cum requieuiſſet:ad naturam propriam denuo remeaſſet.Altare autem cũ prius fuiſſet uacuum: ſuſceptis multis hoſtiis & ingentibus: propter onus impoſitorum fuiſſe ruptum & cecidiſſe dicebat: ſignificauitq; ei ſimul ita morte eius qui hæc ſigna prædixerat: eo q̃ fuiſſet a leone diſcerptus: & nihil eſſet quod propheta locutus eſt. Hæc ergo dicens regi ſatisfecit: eiuſq; mentem pœnitus auertit a deo:& a ſanctis operibus:& ad actus ĩpios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter inſiluit: ut nihil aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui ſuper ea quæ iam perpetrauerat ſcelera cumularet.Igitur de hieroboam hæc in præſenti dixiſſe ſufficiat.Filius autem ſalomonis roboã: qui ſicut prædiximus ſuper duas regnauit tribus:edificauit munitiſſimas ciuitates & magnas: bethleem & icam & thecos & bethſura & ſocho & odollã:& hipam:& mereſam:& zipha:& adoram:lachis: & zetherã:& hellum:& ebron.Has quidẽ in ſorte iuda primas edificauit;fecitq; & alias p̃cipuas in ſorte beniamin:muriſq; circundans: cuſtodes inſtituit uniuerſis: & principes militumq; frumentum ſimul & uinum & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibariis eſſent neceſſaria:largiſſima ubertate recondidit:inſuper autem & ſcuta & iacula nimis inumera.Conuenerũt autẽ ex oĩbus iſrahelitis ſacerdotes ad eũ in hieroſolymam pariter & leuite:& q̃cũq; alii de populo erãt bo-

ni uel iuſti:relinquentes proprias ciuitates:ut culturā dei in hieroſolymis exhiberent: minimeq; libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit hieroboam:& auxerunt imperium roboam per tres annos.Qui dum cognatam quandam duxiſſet uxorem & tres ex ea filios ſuſcepiſſet:poſtea quoq; duxit nomie machā natam de thamar:filiam abſolonis:quæ & ipſa uidebat eſſe eius cognata:de qua natus eſt ei filius maſculus:quē abiam appellauit: habuitq; filios ex aliis coniugibus:ſed ſuper omnes potius diligebat machā. Habuit autem lege ſibi coniunctas uxores decem & octo:concubinas uero triginta.Et filii quidem ei nati ſunt octo & uigiti:filiæ uero ſexaginta.Succeſſorem ſui regni conſtituit abiam ex macha procreatum:cui & theſaurum & munitiſſimas credidit ciuitates.Reor enim quia ſæpius cā malorum & iniquitatis:exiſtat hominibus magnitudo rerum:earumq; ad peiora conuerſio. Videns náq; roboam regnum ſuum his crementis augeri:ad impias & iniuſtas conuerſus eſt actiones:& ſpreuit dei religionem:ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem cum maioribus.Nam cum præcipuum moribus corrumpitur cōuerſatio: leditur deuotio ſubiectorum:& cum uiderint illorum luxurias:ſuæ caſtitatis merita reſpuentes q; ſi uirtutem eorum imitari nituntur illecebras.Non enim opera principum approbare uiderentur: niſi etiam ſimilia agerent.Hoc igitur accidit ſubiectis roboam. Nam cum ille ageret ipie & iniq: ſtudebant & illi non eſſe iuſti: ne rex uideretur offendi.

Quia ſeſach ægyptiorum rex caſtrametatus eſt contra hieroſolymam:& ciuitate deuicta:diuitias eius tranſmigrauit in ægyptum. CAPI. .V.

QVapropter uindicem ſuper hæbreos miſit deus regem ægytiorum noie ſeſach: de quo narrans erodotus: actus proſtremo eius adiunxit. Hic enim ſeſach quinto anno regni roboam cum multis milibus exercituū caſtrametatus eſt. Sequebant enim illum currus mille ducenti:equitum uero ſexaginta milia & q̄dragīta milia peditū:quorum plurimos habebat libias:& ethiopes.Inuadés itaq; regioné hæbreorum:munitiſſimas roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit:& nouiſſime armatus ad hieroſolymam uenit: ubi roboam & eius exercitus propter militiā ſeſach tenebatur incluſus:deūq; rogabant ut eis uictoriā ſalutēq; conferret.Quos tamen non exaudiuit deus:nec eis pugnaturus ſpem uictoriæ promiſit.Propheta quoq; ſameas ait deum eis interminari: eoſq; relicturum:ſicut ipſi eius uidebantur deſeruiſſe culturam. Hæc audientes:animo ſunt ſoluti:& dum nullam uiderent in ſe ſalutem:confitebantur omnes q eos deus iuſte,deſperit cum ipſi circa eum impie crudeliterq; geſſiſſent:& eius legitima ſpreuiſſent.Quos uidens deus ita deiectos & ad pniam ſuiſſe pductos:nō ſe perditurum eos prophetæ dixit:ſed ægyptiis tantum fore ſubdendos:ut agnoſcerent:utrum hoſtibus ſeruire eſſet infatigabilius: an certe deo.Capiens ergo ſeſach non lege bellica ciuitatem:ſed pactis præcedentibus roboam eū ſuſcipiente propter timorem:ingreſſus fœdera non ſeruauit:ſed & templum expoliauit & theſauros dominicos & regios exhauſit:auri & argenti multa milia & innumerabilia ſecum deuehens ornamenta:& nihil omnino illic derelinquens.Abſtulit aūt & aureas lanceas:& ſcuta quæ rex fecerat ſalomon:ſed neq; pharetras aureas dimiſit: quas Dauid ſumptas a rege ſephone deo dicauerat. Quod cum idem ſeſach feciſſet:ad propria remeauit.Meminit autem huius prælii & erodotus alicarnas:qui ſolummodo circa regis nomen errauit.Sed quia & gentes alias multas inuaſit & paleſtinam & ſyriam ſubiugauit:capiens ſine prælio cunctos in ea regione degentes,unde palam eſt:quia noſtrā gentem ſubditā ægyptiis iudicare uult.Ait ergo:quō & ſtatuas eorum qui ſine prælio ſe tradiderunt reliquerit:& mulierum genitalia in eis celauerit. Roboam & enim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatem. Dixit aūt ethiopas ab ægyptiis didiciſſe genitalium circunciſionem phœnices aūt & ſyri in paleſtina fatentur hoc ſe ab ægyptiis didiciſſe & palam eſt:quō alii nulli circunciduntur ſyrorum in paleſtina habitantium præter noſtros. Sed de his ſentiat quis quod uoluerit. Igitur diſcedente ſeſach: roboam rex pro aureis lanceis & clippeis:erea eiuſdem numeri fecit: cuſtodibus regalibus ſeruanda tradidit:& qui cum ſplendenti principatu & claritate rerum debuerat imperare:& ſub multo ſilentio & timore regnauit:fuitq; hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus eſt aūt cum uixiſſet quinquaginta & ſeptem annis: in quibus regnauit decem & ſeptem uir ſuperbus:& fatuus:& nolens paternis amicis credere:perdiderat principatū:ſepultuſq; eſt in hieroſolymis in tumulis regum. Roboam itaq; ſucceſſit in regnum filius abia: cum hieroboam octauūdecimum annum haberet in regno.Et quidem huiuſmodi fine conſumpta ſunt. Cō ſequens eſt nunc:ut de hieroboam dicamus:quemadmodum & ipſe fuerat conuerſatus.Is enī non quieuit iniquitates facere corā deo:ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras: & ſacerdotes de populo eligebat. Contra quas impietates ſupplicia non poſt longum tempus in eius caput & totius generationis ipſius erat relatura diuinitas. Illa ſiquidem tempeſtate cum eius filius nomie abimen egrotaret: dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatū ſcema ſuſcipiens:iret ad achiā ,ppheta: aſſerens eū uiꝝ eſſe mirabilem:& futura predicere:q etiā de regno ei ſignificaſſet: & ab eo quaſi peregrina requireret:ſi puer lāguoré poſſet euadere. Quæ mutata ueſte ſicut maritus ei precepat uenit in ſylo ciuitatē:ubi morabatur achias.Cūq; foret domū illius ingreſſura:cum eſſet iā ,pphetæ uiſus ſenectute grauatus:apparuit deus ei:utrūq; denūciās:& qa hieroboā regis ad eum ueniret

uxor:& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domum uenientē:uelut priuata ſimul & peregrina:ille clamauit.Ingredere uxor hieroboam.Quid te celas.Deum latere non potes qui mihi & te uenturam eſſe denunciauit:& imparauit quæ tibi dicam. Reuertere igitur ad maritum:& dic ei hæc dixiſſe deum.Quomodo te magnum ex paruulo & nihil exiſtente conſtituti regem: & ſcindens regnum a genere Dauid tibi contradidi:tuq; horum non recordatus:meamq; religionem deſerens:fuſileſq; deos efficiens illos potius honoraſti:deiiciam te denuo:& omne tuum genus exterminabo & canum uoracitati uolatiliumq; præbebo: & quidam a me ſuſcitabitur rex totius populi:qui de genere hieroboam nullum penitus remanere permittat. Participabatur autē iſto ſupplicio etiā populus:& copioſa terra hac priuabitur:& trans eufraten ulterius diſpergetur: quomodo cuncti regis impietates ſecuti:deos ab eo factos adorauerunt:& meam religionē uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito feſtina renunciare:filium uero tuū inuenies eſſe defunctum. Te nāq; ingrediente ciuitatem:ſpiritū mox amittet: ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus.Hic nāq; ſolus ex genere hieroboam bonus fuiſſe uidebatur.Hæc itaq; ꝓpheta dicēte: exiliens turbata mulier de morte filii lamentās:ꝑ uiā feſtinanter ibat lugens & ingemiſcens:filium utiq; quem in ſpe reliquerat uiuū ulterius non uiſura:quē continuo moriturū eſſe crederet.Quæ dum ueniſſet in ciuitatē:filiū qdē ſicut propheta dixerat inuenit extinctū:regi uero cūcta narrauit.

Bellum hieroboam regis iſrahel contra filium roboam abiam:& triumphus abiæ.CAPI. .VI.

Hieroboam itaq; nihil hoꝛe cogitans:multo exercitu congregato cōtra abiā filiū roboā: qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat:caſtrametatus eſt: deſpiciebat enim illū ꝓpter ætatem.Qui dū hieroboā inuaſionē audiſſet:obſtupefactus eſt:ueruntamen ultra prudentiam iuuētutis ad ſpē bellandi roboratus:electo ex tribus duabus exercitu:occurrit hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons amorreoꝛe:& caſtra circūfigēs:bello neceſſaria præparabat.Erat enī eius exercitus quadragīta milia uiroꝛe:hieroboam uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina committenda eſſet iam in acie conſtitutus: ſtans in loco excelſiore rex abia manu ſilentium impauit:& hieroboā petit ut cum quiete prius ſe audiret:factoq; ſilentio coepit hæc dicere. Nec uos equidē ignoratis: q; deus principatū Dauid & eius ſoboli in tempore uniuerſo conceſſerit:miror autē quō recedentes a meo patre:ſeruo ſuo hieroboam idecenter adheſeritis:& cum eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc aduenuiſtis:ut eoꝛe regnū his prælijs auferatis.Hactenus itaq; regnū hieroboā i iuſte detinuit: qđ non reor maiori eū tempore poſſeſſuꝛe:qui ideo poenas etiā de prætērito nunc ſoluens:ab iniquitatibus & iniurijs nō ceſſabit:quas ei hactenus inferre præſumpſit: ſed & uos talia perpetrare coegit:qui nullā a meo patre paſſi contumeliā:& tamen quia non quæ uobis placerent in cetu locutus eſt malignis hominibus credens:illū quidē ut putatis ira faciēte reliquiſtis:qđ autem uerius eſt a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis:cum potius ignoſcendū fuerat non uerbis ſolūmodo durioribus atq; iuuenculo & contētionis ignaro:ſed etiā ſi ad aliquā difficultatē operis per iuuentutem fuiſſet experitiāq; pductus:eſſet ꝓferendus ꝓpter ſalomonem patrem illius:& beneficia uobis ſæpe collata:quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝛe:pro beneficiis & affectu parentū. Vos autē nihil eoꝛe cogitaſtis:neq; tunc:neq; mō:ſed ſup nos tantus uenit exercitus. Vel in quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus conſtitutis? quæ ueſtræ ſunt impietatis & non religionis indicia? An certe ſpem uobis multitudo præbuit? quia noſtra caſtra tranſcendit.Sed nulla uirtus illic eſt:ubi licet cū multis milibus aliquis pugnat iuſte: ſolummodo ei iuſticia & pietate diuina ſpes uictoriæ conſtat imota:quæ ſcilicet & apud nos eſt:ſeruantes a principio leges:& deum ꝓpriū uenerantes:quē nō manus de putreſcibili ſilua fecerunt:nec excogitatio mali regis ꝑ populi ſeductione conſtruxit:ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cūctoꝛe. Vnde ſua deo ēt nūc uobis:pœnitētiam ꝓpterioꝛe ut habeatis & meliora cogitātes:dimicare ceſſetis.paternaſq; leges recolatis:& qcquid ad magnitudinē uos tātæ fœlicitatis euexit.Hæc equidem abias ē locutus ad populū.Adhuc aūt eo loquente:quoſdā militū hieroboā latēter imiſit:ut abiā ex aliquibus ptibus circūdaret:qua exercitus nō uideret.Qui cū inter hoſtes apparuiſſent:exercitus quidē eius conturbatus expauit. Abias aūt cōfortauit eos:& in domino ſpē habere poſcebat. Tūc illi piter iuocātes dei ſolatiū: ſacerdotibus tubis clāgentibus:cū clamore hoſtes aggreſſi ſūt. Et illoꝛe qdē audaciā ac iuuētutē diſſoluit deus:exercitū āt abiæ fecit excelſiorē:Nā quāta i illo bello referē cædes fuiſſe cōmiſſa:neq; græcoꝛe:neq; barbaroꝛe referūt hiſtoriæ.Abia aūt & filii iudā & beniamī de exercitu hieroboam mirabilem & famoſiſſimā poeperunt deo conferrente uictoriam.Q; inquagīta milia eni hoſtium bello ꝓſtrata ſunt:eorūq; munitiſſimas ciuitates dirupuerūt:inſup bethuliā eiuſq; regionem forti dimicatione tenuerūt.Hieroboam itaq; hac dimicatione fatigatus: nequaq; uires habuit: quanto cunq; tēpore poſt hæc abia uixit.Qui tamen poſt hanc uictoriā quo tēpore ſupueniens:obiit cum regnaſſet annis tribus & ſepultus eſt in hieroſolymis:in monumentis paternis.Reliquit autē filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & ſex:quos oēs de uxoribus uigintiſeptē ꝓcreauit. Huic ſucceſſit in regno filius aſa:cuius iuuenculi fuit mater noie maacha. Hoc ergo mō abiæ filii roboam nobis geſta ſunt tradita.Mortuus eſt aūt & hieroboam rex decē tribuū:cū uiginti & duobus ānis

tenuiſſet imperium:ſucceſſitq; ei filius nadab:ſecundo iam anno regis aſa trāſacto:regnauitq; hieroboam filius annis duobus:patris ipietati malitiæq; cōcordās.

Quia generatione oēm hieroboā qdā noie baaſa periméſ:ipſe tenuit pricipatum. CAPI. .VII.

IN his autem duobus annis:caſtrametatus eſt contra gebethon ciuitatem paleſtinorum. Cúq; eam foret obſeſſione capturus:dolum paſſus a quodam amico nomine baaſa meheli filio mortuus eſt. Qui poſt eius obitum potius imperio:omne genus hieroboam interemit & euenit:ut ſecundum prophetiam dei:alii quidem cognatorum hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur a canibus atq; conſumerentur:alii uero in agris a uolatilibus deuorarétur.Et domus qdē hieroboā pro eius ipietate atq; iniquitate pertulit ultionē hac uice dignā.

Bellum ethiopū cōtra hieroſolymitas:regnante ſuper eos aſa:& cædes ethiopum CAPI. .VIII.

REx aūt hieroſolymoꝝ aſa dū moribus eſſet egregius:ſemperq; ad diuitatē reſpexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qđ nō eſſet pietati cōueniens:aut ad legū cuſtodiā ptineret ſuū cōpoſuit regnū:abſcidés cūctā ab eo nequiciā:& ab omni macula emundās.Habuit autem exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerentiū ſcuta & lanceas:de tribu quidem iuda tre centa milia:de beniamī aūt ſcuta arcuſq; portantiū:ducenta quinquaginta milia. Cúq; iam decem regnaſſet annis:caſtra cōtra eū mouit cū maximo nimis exercitu zara rex ethiopiæ:ducés pedeſtriū qdē ducēta milia:eqſtriū uero decē milia:& currus trecēros.Qui dum uſq; ad ciuitatē moriſā quæ ē in tribu iuda cū exercitu ſuo ueniret:occurrit ei aſa:& caſtris cōtra eū poſitis:in q̄dā cōuallē noie ſabatatha:non ꝓcul a ciuitate:cū uidiſſet ethiopū multitudiné:poſcebat a deo cū clamore uictoriā:& ut multa milia hoſtiū ipſe ꝑimeret.Neq; eni & in alio confidēdū eſſe dicebat:quā in eo qui poſſet etiā paucos multoꝝ potiores oſtēdere:& facere ifirmos fortiſſimis ꝓualere. Hæc orante aſa ſignū uictoriæ deus oſtēdit:& cū gaudio:diuinitatiſq; auxilio bello cōgreſſus:multos ethiopū ꝓculit:& cōuerſos in fugā ꝓſecutus eſt uſq; ad geraritidē regioné. Relinquētes autem occiſioné hoſtiū:ad direptioné gentiū ciuitatis geraretine ꝯuerſi ſunt quā cepant:eorūq; ad caſtra ꝓtinus acceſſerūt:ita ut tollerēt multū auꝝ:multūq; numis argentū:prædāq; deueherēt ualde mirabilem cameloſq; & ſubiugalia:& pecudū greges inumeros.Aſa igit & eius exercitus ſumpta hmōi a deo uictoria atq; præda:in hieroſolymis remeauit.Quibus uenientibus occurrit in uia azarias nomie propheta:& ꝓcipiés ut paululū a greſſu itineris abſtinerēt:cœpit ad eos dicere:q; illa uictoria fuiſſet eis a deo cōceſſa:eo q; iuſtos ſe ſanctoſq; ſeruaſſent:& oia dei uoluntate feciſſent.Quos in eius mandatis ꝑmanentes dixit ſup hoſtibus prævalere:& habituros diuina uirtute fœlicitatem:relinquētes aūt eius religioné in cōtraria deuenire:futurūq; tpus;in quo nullus inuēiretur uerax ꝓpheta in eo populo:neq; ſacerdos:qui iuſte aliquid reſponderet:ob quā rem ita ciuitates ſubuertēdas: & gentē in oi terra diſſeminādā:& uitā miſerabilē & inopē habituros : ſuaſitq; eis:ut dū hoc alias hæc haberent bene agerēt:& neq̄quā a diuina deuotiōe recederēt.Hæc audiens rex:& populus gauiſi ſunt:multū ſtudiū & oēs in cōe:& ſinguli circa iuſticiā exhibebāt : miſitq; rex in oēm ꝓuinciā præcipiés ut legitima diligenter ubiq; ſeruarēt.Sic igit aſa duaꝝ tribuum regis actio gerebat.Reuertar aūt ad regē baaſa qui iſraheliticū populū poſſidebat:occideratq; nadab filium hieroboā:& eius tenuerat principatū. Hic eni inter ſaulī ciuitatem degens.& hitaculū ibi cōſtituēs.Regnauit quidē annis uiginti & q̄ttuor ſed fuit malignus & ipius ultra hieroboā & filiū eius:& populū multis malis afflixit:& deo fecit iniuriā.Qui mittēs ad eū gimō ꝓphetā:dixit & ſe & omne genus eius extermiaturū:& hiſdē malis quibus domū hieroboā ꝓdiderat ꝓditurꝝ q; rex ab eo cōſtituturus: beneficiū nō repēſauit: ut iuſte & pie populo præſideret:cū hæc primitus ipſis ꝓdeſſēt: deide gratiſſima deo ſemp forēt:ſed magis imitatus ē peſſimū hieroboam:cuius dū deperiſſet anima uiueret tamē eius in iſto malignitas:dicebatq; ſuppliciū maloꝝ illius hunc habiturū qui ei ſimilis extitiſſe uidebat.Baaſa aūt q̄is ꝑ ꝓphetam audiſſet futurā ſibi ſuoq; generi ꝑ cōmiſſis ſceleribus ultioné:tamē de reliquo nō ceuit:neq; reſpexit q; male agēdo depiret ig'orioſe:ſi nō pēitēdo pro malis præteritis a deo uenia mereret:ſed tanq̄ illi quibus ꝓmium ꝓponitur laborare nō ceſſāt: dōec ad propoſita dona ueniant.Sic & baaſa propheta prædicente ſibi futura tanquā ſi ad magna bona concurreret:in perniciem ſui generis: & totius domus interitum peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut adletha nequicie in his agebatur malis.Nouiſſime uero exercitu ſumpto:rurſus non ignorabilē quandā ramath ciuitatē obſederat:quæ quadraginta ſtadiis ab hieroſolymis aberat:eāq; capiés:cogitauit ut in ea exercitū derelinq̄ret:quatenus & ide ꝓcedens:terrā aſa regis iuaderet.Metuens etiā aſa conamē hoſtis qa poſſit exercitus qui ramath ceperat eius uiolare prouiciā:miſit ad regē damaſcenoꝝ legatos:ſimul & auꝝ & argentum : petens ab eo ſolacium:& cōmemorans quā amiciciā antiquitus habuiſſent.Ille uero & pecuniaꝝ opulentiam grate ſuſcepit:& ſolatia preb uit: ſolués amiciciam quā habuerat cum baaſa:miſitq; ad ciuitates quæ baaſan uidebant impio ſubiacere: ut eas affligeret.Qui alias qdē icēderūt:alias populati ſūt.Ideſt eleō:& abella:& alias multas. Hæc audiés rex iſrahelitaꝝ:edificare quidē ramath atq; munire ceſſauit:reuerti uero cū ſtudio feſtinauit:ut propriis ferret auxilium.Igitur aſa ex apparatu edificioꝝ quē baaſa congregauerat conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates ; quarum altera gabaa:altera uero maſpha uocabatur.

Quia generatõe baasa pẽpta:regnauit sup israhelitas amari:& post eũ filius eius achab. CA. IX.

IT post hoc tps nõ habuit iá baasa pugnádi aduersus asa.Peréptus é enim a creone:& sepultus i ciuitate thersa:cui successit filius helan.Hic cũ regnasset duobus ánis defúctus é:quẽ occidit zamarias equoꝝ ordinis dimidii princeps.Ná dum epularetur apud dispensatoré suũ noíe osa:suasit quibusdã equitibus ut subito deserétibus eũ armigeris & principibus:desolatũ reperiétes occideret.Illi náꝫ cũcti circa obsessionẽ gabathenæ ciuitatis i palestina positæ occupati uidebãtur.Perimés itaqꝫ helá regẽ princeps equoꝝ zamarias:ipse regnauit: & omne basan genus secũdum ꝓphetiam gimon iteremit.Eodem náꝫ modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsa:sicut genus hieroboá pisse descripsimus.Exercitus q gabathon obsidebat audiens qd̃ de rege contigerat:& ꝙ zamarias occidés eũ inuasisset imperium & ipsi pricipé suum amari cõstituere regẽ.Qui a gabathena urbe mouẽs exercitũ:uenit:in thersa:& accedens ad ciuitatẽ:manu bellica eã cœpit.Zamarias aũt uidés ciuitatẽ fuisse detẽtã:fugit ad locũ aulæ regiæ secretioré:& succedés eã semetipsũ pariter cõcremauit:cũ regnasset diebus sẽptẽ. Moxꝫ israhelitaꝝ diuisus é populus:& alii quidẽ themá regnare uolebãt:alii aũt amari.Cũqꝫ uicisset ps amari:interẽptus é themá:& i toto exercitu regnauit amari.Tricesimo aũt anno regis asa:amari suscepit imperiũ:& tenuit ánis duodecim.Quoꝝ quidem sex ánis inthersa fecit:reliquos aũt in ciuitate ea q̃ mareõ appellatur a græcis uero samaria.Hic aũt noiauit eam somareõ a somaro quodá: qui ei montẽ uenundauerat:in quo ciuitatẽ constituerat.In nullo ãt differebat a studiis prioꝝ regum:nisi ꝙ peior erat:oés enim quærebant modũ:quatenus suis ipietatibus quotidie populũ facerẽt à deo recedere:& propterea inscripsit alias extinxit eos:& nullũ permisit ex eoꝝ genere supesse.Et is ergo defunctus é i samaria successitqꝫ ei filius ahab.Ex his náꝫ cognoscitur:quãtã prouidentiã humanaꝝ rerũ probatur habere diuinitas:& qũo bonos quidẽ diligat:malos auté abhorret:& a radice disperdet.Israhelitarum deniqꝫ reges ꝓpter suã iniquitatẽ & iniustitiã alter sup alterum irruentes multi paruo tempore perierunt:& eorum genus exterminatũ est.

Quõ regnáte achab ꝓphetauit helyas:& de signis q fecit:& q̃a discipulũ elegit eliz eũ. CA. X.

ZA aũt rex hierosolymorũ qui duabus tribubus pſidebat:& ꝓpter pietatẽ atqꝫ iustitiã ad longá fœlicẽqꝫ a deo pductus é senectutẽ:& cũ regnasset quadraginta duobus annis: bona morte defunctus é.Quo moriente successit ei filius iosaphat:de abida matre procreatus.Hũc aũt imitatorẽ ꝑ aui sui Dauid pietate atqꝫ fortitudiné cũcti ipsis operibus decreuerũt.Sed de hoc rege nõ é modo referẽdi necessitas.Igiẽ ahab israhelitaꝝ rex habitabat i samaria:tenuitqꝫ pricipatũ ánis uigíti:& mẽsibus duobus:nihil ãplius renouás:q̃ prisci fecerãt reges: nisi ꝙ mali magnitudine tẽderet ad peiora:supans oẽm eorũ negtiã:& qd̃ ad diuinã ptineret iniuriã uiuaciter imitatus:& ꝑcipue cõstructas adorauit uitulas:& sup hec alia peiora molitus é.Duxit uero uxorẽ filiã ionabal regis tiri & sydonis noíe iezabel:ꝑ quã didicit eius adorare deos.Erat enĩ mulier nimis acerrima simul & audax.Quæ ad tãtã uẽit luxuriã ateꝫ uexaniã:ut etiã deo tiri & sydonis quẽ baal appellabãt tẽplũ edificaret:& plãtaret otium arboꝝ lucos.Constituit auté & sacerdotes:falsosqꝫ ꝓphetas huic deo seruituros.Sed & ipse rex multos huiusmõi circa se fouebat: stultitia ateꝫ nequitia omnes priores suos excellẽs.Quidã igitur ꝓpheta summi dei de ciuitate thesbites galaditidis regiones uẽiẽs ad ahab:dixit ei.Quia dixerit deus:neqꝫ ymbrem:neqꝫ ros illis ánis in ea ꝓuincia ſe missuꝝ:nisi ipse rursus apparuisset.Et i his dictis cũ iurasset accessit ad partes australes:& habitabat circa torrentem quẽdã:unde poculi habebat auxiliũ:ná corui cibum ei quotidie deferebãt.Cũqꝫ fluuius siccitate nimia defecisset:in ciuitatẽ sareptã nõ procul a sydone tiroqꝫ deuenit:q̃ ciuitas in haꝝ medio cõstituta est.Deus enĩ ꝑcepat cuidã illic mulieri uiduæ:ut cibũ ei preberet.Cũqꝫ nõ ꝓcul eẽt a porta:uidit mulierẽ uiduã sibimet colligentẽ ligna.Cui cũ deus significasset hanc esse q̃ ei cibũ ministratura foret:accedẽs salutauit eã :& ad bibendũ aquã sibi tribui postulabat.Quæ cũ procederet:denuo uocans eam:etiam panẽ sibi possit afferri.Illa cum iurasset nihil ſe intus in domo habere:nisi modicũ farinæ & paululũ olei:& ꝓpterea prexisse ad colligẽda ligna:ut cõsparsa farina:sibi suoqꝫ filio panes faceret : quibus expensis cum aliud nihil supesset ut fame moreréture:ait ꝓpheta.Cõfidẽs pge:& spe meliori cõsiste:faciẽs primitus mihi paululũ defer. Prædico náꝫ ꝙ nõ tibi deficiet hidria farinæ:neqꝫ uas olei:donec dei gratia ymbrẽ fũdat in terras. Hæc ei dicente ꝓpheta:ueniens ea quæ dixerat fecit : Et ipsa habuit paululũ:& ex hoc filio ministrauit piter & ꝓphetæ:nihilqꝫ hoꝝ defuit eis:donec siccitas defecerat . Meminit etiã siccitatis & menãder in gestis ualithioꝝ regis ita dicens . Et siccitas sup eos facta est a mense hipuerithẽ usqꝫ ad aliũ annũ hipuerithei.Qui dũ deo supplicaret multa flumia sunt emissa.Isqꝫ ciuitatẽ botrã edificauit in phenice & aazon in bliphsa . Et hoc quidẽ ait:sub ahab factam significás siccitatẽ. Hoc enĩ tpe ithabalus cuius menãder fecit mẽtionẽ:regnauit in tiro.Mulier itaqꝫ quã pauloante diximus pabulũ prophetæ prebuisse:cum cecidisset eius filius in languorem:ita ut aíam dimitteret & mortuus esse uideretur:defiens & manibus semetipsam ualde deserpens:uoceſqꝫ quas dictabat luctus emittens:accusabat apud se ꝓpheta præsente factã iniuriã:quasi ipse peccata eius argueret:& ideo puer fuisset extinctus.Ille uero eã equo aío eẽ ꝑcipiẽs sibi filiũ cõtradi dicẽs:uinũ se eũ resti-

tuere ꝓmiſit.Qua tradente:portans eũ ad locũ in quo ipſe degebat & in lectulo collocás:clamabat ad deũ dicens:q̃ nõ fuiſſet bene mulieri repẽſatũ q̃ illũ ſuſcepat & nutrierat:cũ eius filius eẽt ablatus:rogabatq̃ ut denuo aĩam puer recipet atq̃ uiuẽdi copia præberetur. Cũq̃ deus & matris habuiſſet miſericordiã: & uellet precibus ꝓphetæ rogátis annuere:ne uideret ad eã ꝓ leſione ueniſſe:continuo ultra oẽm opinionẽ reuixit puer.Illa uero gratias ꝓphetæ referés:tunc apte ſe cognouiſſe dicebat q̃ loqueretur ei uere diuinitas. Trãſacto itaq̃ puo tpe:ex uolũtate dei pgebat ad regẽ ahab futuꝝ ei núciaturus ymbrẽ.Erũna enĩ & neceſſariorꝝ inopia prouiciã nimis iuaſerat:ita ut nõ ſolũ hoíes propter ſiccitatẽ:ſed etiã cætera aĩalia fames afficeret.Rex igitur reuocans quendam abdiã:qui erat ſup eius iumenta:dixit ei:ut ad fontes aquarꝝ & torrentes pergeret:quatenus paſcua aĩalibus inueniret.Qui dũ iam miſiſſet in cũctũ orbem terrarꝝ:ad querendũ ꝓphetã helyã: nec iueniſſet:præcepit ut eũ etiã ipſe reqreret. Quod dũ fieri placuiſſet:& rex & abdias ꝑ ſingula itinera prexerunt.Cõtigerat itaq̃ tpe quo iezabel regĩa ꝓphetas domini occiderat: ut cẽtũ ꝓphetas iſte in ſpeluncis abſconderet:eoſq̃ ſolummõ pane & aqua nutriret. Cũ igitur abdias receſſiſſet a rege:ꝓpheta ei helyas occurrit. A quo requiſitus quis eſſet:& agnoſcẽs eſſe ꝓphetã ꝓtinus adorauit.Cui propheta:pge iquit ad regẽ:& die quõ aſſum.Cui ille reſpondit. Quid mali paſſus a me: illic me dirigis:quo poſſim indubitanter occidi. An ignoras:quõ nullũ reliquit locũ rex:quo non direxit:ut te reptũ ad caſum necis addcat.Præcauebat enĩ:ne dum regi nũciaret:helya alibi diſcedente:mentiri uideret:ac morte ſuccũberet:cõmemorabatq̃ ei quẽadmodũ cũ iezabel prophetas occideret:centũ ipſe abſcõſos:& multos alios in ſpeleo liberaſſet. Cui ꝓpheta:nihil metuẽs inquit ad regẽ feſtinus accede:præbuitq̃ ei iuriſiurádi religionẽ: quõ illa die ad ahab ipſe quoq̃ ueniret. Dũq̃ regi nũciaſſet:q̃ uidiſſet helyã:& mox occurrit ahab:requirens cũ ira grandi:ſi ipſe eſſet qui in populo hæbreorꝝ ipietatis auctor exiſteret. Tũc propheta in nullo formidás ait:eũ potius malaoia ꝓpetraſſe:eiuſq̃ genus qui in illã ꝓuinciã deos alienos ĩtroduxiſſet:ac deũ q̃ ſolus eſt reliqſſet. Sed nũc iquit oẽm populũ ad mõtẽ carmelũ precipe cõgregari:necnon ꝓphetas tuos piter & uxoris tuæ quocũq̃ ſunt numero:ꝓphetaſq̃ lucorꝝ q̃ſi quadringẽtos. Qui dũ oẽs ad peccatũ montem ahab euócáte ueniſſent:ſtãs in medio eorꝝ helyas ait.Quo uſq̃ diuiſum mẽtẽ & uolũtates habentes in hac cõuerſatiõe cõſiſtitis.Sĩquidẽ putatis noſtræ prouiciæ deũ uerꝝ & ſolũ:eũ ſequimini eiuſq̃ mandata ſeruate:ſi uero hoc nõ exiſtimatis: ſed pegrinos creditis & illis exhibẽda etiã putatis eſſe cultura:eis nihilominus obedite.Cũq̃ nihil populus ad talia reſponderet:petit helyas pro experimento fortitudinis alienorꝝ deorꝝ: & ſui:cuius remanſerat ſolus ipſe propheta cum illorum eſſet numero quadringenti:ut ſumeret bouem:& eum occiſum ſuper altare poneret:nequaq̃ igne ſuppoſito: ſimiliter etiam illos facientes proprios deos inuocare: quatenus eorum hoſtias concremarent: hoc inquit facto cognoſcetis ueram dei prævalere naturam. Quod dum placuiſſet: ait helyas:ut eligentes bouem illi prius occiderent:& deos proprios inuocarent. Quorum dum non audiretur oratio: deridens helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat: quia aut profecti aliquo fuiſſent: aut forte dormirent.Illis autem a matutino uſq̃ ad diem mediam hoc faciẽtibus: & ſemetipſos more primo cultris & gladiis incidentibus: & nihil agentibus cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus:illos quidem abire præcepit: populum uero in proximo iuſſit accedere: ut uiderent & cuſtodirent eum: ne lignis ignem latenter immitteret. Cũq̃ populus acceſſiſſet; ſumens.xii.lapides.ſecundum tribus hæbraici populi:conſtituit ex eis altare: & circam illud fecit foueam ualde profundam; & impoſuit ligna ſuper altare; & eis ſuperpoſuit hoſtias: præceptiq̃ ut quattuor ydriæ de fonte complete deferentur ſuper altare: donec fouea quæ aquam ſpargam exaltari ſuſcipiebat:impleta maneret. Quo facto:coepit orare deum:atq̃ clamare:ut erráti populo multo iam tempore: ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cumq̃ hoc dixiſſet: repente ignis de cælo uidente populo cecidit ſuper aram: & conſumpſit hoſtias uniuerſas: ita ut etiam aqua ipſa concremarentur & locus ad cinerem uſq̃ perduceretur: & hactenus ita perdurat. Hoc uidentes iſrahelite ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum: ſolum:maximum:uerumq̃ clamantes: alios uero fallaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc compræhendentes prophetas ſuos: cunctos hælya præcipiente peremerunt. Dixitq̃ propheta regi. Perge ad conuiuium tuum:nihil decetero cogitans: poſt paululum nanq̃ a deo ymbrem largiſſimum uidebis effundi. Igitur ahab poſt hæc uerba diſceſſit:helyas autem in culmen carmeli montis aſcendens: poſitis in terra genibus:eiuſq̃ coniũgens caput orauit. Quo facto iuſſit ut eius miniſter pergens in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret:& ſi aliunde nubem ſuſcitari uideret:& referret. Tũc etenim erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate perſpicuus. Quo aſcendente ſæpius:nihilq̃ uidere ſe dicente:dum ſepties hoc feciſſet: ait ſe uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis ueſtigio nigreſcentem.Quod dum audiſſet helyas:miſit ad ahab iubens: ut ad ciuitatem citius abiret: anteq̃ ymbrem prorumperet. Qui mox in urbem iezrahel feſtinus aduenit. Tunc repente ſiquidẽ aere obducto caligine & nubibus adoperto ſpecie uehemens ortus eſt & ubertimus hymber effuſus.Propheta uero diuinitus inſpiratus: ante currum regis ad ciuitatem iezrael uſq̃ perrexit. Audiens itaq̃ uxor ahab iezabel:& ſigna quæ fuerant ab helya celebrata:& q̃ prophetas eius iuxta

meret: indignata misit ad eum nuncios: & per eos interminata est se eum ita interfecturum: sicut perdiderat ille eius prophetas. Tunc formidans helyas: fugit in ciuitatem nomine berſabeæ: hæc est aũt in ultimo sortis iudæ: in terra idumeoꝝ: quo relinquẽs suũ ministrũ: abscessit in heremũ: & orauit ut moreret: nõ enĩ se meliore esse patrũ dicens: ut illis perditis ipse uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis excitasset: surgens inuenit cibum & aquã. Comedens autã & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem: uenit ad mõtem syna: ubi moyses leges a deo dicitur accepisse: inuenienſq; in eo speluncam quandam: ingressus in eam commorabatur. Cũq; eum uox quendam ex incerto facta requireret: ut quid illic adeet: & cur relinqret ciuitatem: ait: eo ꝙ occidissent prophetas alienigenoꝝ deoꝝ: & populo cõprobasset: quia unus sit deus quẽ ab initio coluissent: & ob hoc ad suppliciũ qreret a regis uxore. Rursus aũt audiẽs: ut sub diuũ pcederet: & qd oporteret fieri altera die cognosceret: ex spelũca digressus ẽ: & facto subito terremotu: splẽdoꝝ fulgẽtis ignis inspexit: factoq; silẽtio uox diuina nequaq; eum timere præcepit: quẽ nullus detinere posset inimicus: iussitq; ut domi reuertẽs: ungeret populo regẽ hieu: nam si filium in damasco uero syriæ azabel: pro se autẽ prophetam cõstitueret helyseum de ciuitate abela: ut totius impios populi perimeret: alios quidem azahel: alios autem hieu. Hæc audieris helyas ad regionem reuersus est hæbreorum: & inueniens helyseum filium saphat arantem: & cum eodem alios usq; ad iuga duodecim accedens: proiecit super eum pallium suum. Helyseus autem cœpit prophetare: & relictis bobus secutus est eum: rogans eum ut permitteret: quatenus parentes proprios salutaret. Quo iubente ut faceret: ualedicens eis secutus est: & fuit helyæ cuncto tempore eius uitæ discipulus & minister. De hoc itaq; propheta hæc dixisse sufficiat.

De morte naboth & agri eius possessiõe iniusta: & qa adath damasci & syriæ rex secũdo zahab pugnauit & uictus est: & de religione seu gloria iosaphat regis hierosolymorum. CAPI. XI.

QVidam igitur naboth de azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinum agrum quolibet precio uenundaret: quatenus eo coniuncto possessionem faceret potiorem qui si nollet pecunias: acciperet ex eius agris quem uellet eligere: naboth dicente: hoc se facere nolle: sed paternam sortẽ eligere ac possidere contristatus rex: q; alias ꝙ alienum prædium non posset accipere: neq; latuacris usus est: neq; cibis. Iezabel autem uxor sua requisiuit: cur ita tribularetur: cum neq; balnea: neq; prandium appeteret: neq; cœnam narrauit ei naboth superbiam: & quia dum præ mansuetis sermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuisset: non impetrando quæ poposcerat: pertulisset iniuriam. Illa uero rogabat: ut pusillanimitate tristiciaq; recederet: suo corpori solemniter prouideret: se dicens de naboth supplicio cogitare. Quæ misit litteras ad iudicem israhelitarum ex nomine ahab: iubens ut ieiunarent omnes: & habito conuentu: naboth facerent præsidere: cum utiq; insignis esset genere & instruerent tres quosdam uiros audaces: qui contra eum testimonium quasi deum blasphemasset & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; secundum scripta reginæ & testimonio contra se perhibito qsi deum blasphemasset & regem: lapidatus & mortuus est. Audiens autem hæc iezabel: ad regem ingressa mox est: eiq; dixit: ut uineam naboth gratis acciperet. Ahab autem lætatus in his quæ acta sunt: exiliens e lecto: pergebat uineam naboth inspecturus. In hoc indignatus deus: misit prophetam helyam ad agrum naboth: quatenus ad ahab accederet: eiq; de his quæ fuerant gesta loqueretur: & ꝙ occidens uerum dominum agri: ipse illius hereditatem possideret iniuste. Cũq; uenisset ad eum: dicente rege quid uellet: ait: quia peccato pollutum eum inuenisset: in illo loco in quo naboth mortuus a canibus uidebatur fuisse deuoratus: eius sanguinem & uxoris fundendum: & omne genus eius esse periturũ: eo ꝙ huiusmodi impietates effecerit: & contra leges patrias ciuẽ iniuste peremerint. Contristatus autem ahab: & pœnitentiam agens: ingressus est: & indutus sacco nudis pedibus ambulabat: non appetens penitus cibum: & peccata sua confitẽs: & deũ hoc modo placare contẽdens. Tunc deus prophetæ dixit: ahab quidem uiuente: eius generis differendum esse supplicium: sed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem helyas regi dixit: & abscessit. His itaq; temporibus adadus filius adadi regis syriæ & damasci: collecto prouinciæ totius exercitu & triginta duorum regum sõlatiis habitantium trans eufraten: contra ahab castrametatus est. Ille uero cum par non esset exercitu ad dimicandum non præsumpsit accedere: sed oia necessaria in ciuitatibus munitis includens: ipse mansit in samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos: & erat inexpugnabilis obsidẽtibus. Rex uero syrorum exercitu sumpto uenit ad samariã: & obediens eã: precone misit ad ahab: petens: ut eius legatos susciperet: & quid uellent agnosceret. Quod dum rex israhelitarum fieri permisisset: uenientes legati ante regem dixerũt: diuitias filios & uxores ahab adado regi dandas: & si promitteret hæc ita facienda: ut tolleret horum quæcũq; uellet: castra solueret: & ab obsessione cessaret. Ahab autem legatis dixit: ut euntes suo dicerent regi: quia & ipse & omnes eius possessio forent. Hæc illis renunciantibus: misit denuo dicens: altera die missurum se famulos: qui eius regalia perscrutarentur: & amicorũ & cognatorum domos: & quicquid in eis optimũ reperirent auferrent: & quæ displicerent: sola relinquerent. Ahab itaq; secunda legatione syroꝝ regis uehementer affectus: collecto populo in ecclesiam dixit: quia ipse

quidem paratus fuerit pro ſalute & pace cunctorũ & uxores ſuas: & filios & omnem dare poſſeſſionem: & quia hæc ſyrorum prima legatione queſiſſet nũc inquit denuo miſſa legatione petit perſcrutandas domos: ut quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat: & occaſionem hanc machinans ad pugnam: & ſciens quia meis rebus nõ pepercíſſet: ad ueſtras acceſſit: ego uero quod uobis placuerit exhibeo. Populus autem reſpondit: ei non obediendum: ſed potius contẽnẽdũ eſſe: & ad pugnandum ſe præparatos exiſtere. Legatis itaq; ita reſpondit: ut abeũtes dicerẽt; qa primæ qdem petitiõi eſſet paratus obedire manere aũt pro ciuium ſecuritate ſe ſollicitũ dicés: nec ſecũdã petitiõ né poſſe ſplere: dimiſit eos. Adadus aũt audiens hæc potius indignatus: tertiã legationem miſit ad ahab iterminãdo atq; dicẽdo, altioré terræ cõgerié muris de qbus ille ſſumebat erigeret: ſingulos terræ pugillos de exercitu eius unuſquiſq; portaret: & his eum iterminationibus deterrebat. Ahab aũt reſpondente quia non deberet gloriari qui eſſet accinctus: ſed qui bello ſuperior demonſtratus: legati uenientes: & regem cũ triginta duobus regibus qui in eius ſolatio uenerant inueniẽtes in epulis: ei renunciauerunt reſponſum. At ille repẽte ꝯcepit circũdari ciuitatẽ: & aggeres circa eam extolli: & nullo modo obſeſſionem relinqui. Ahab autem his geſtis: erat cum omni populo in anguſtia conſtitutus. Tunc tamẽ ſecurior factus eſt: a formidineq; releuatus: cum ad eum quidam propheta uenitet atq; dixiſſet: promiſiſſe deum: ut tanta hoſtiũ milia eius ditioni cõtraderet. Quo requirente per quos hæc uictoria proueniret: per filios inquit principum: te ſcilicet eorum impietiam precedente. Conuocans autem filios principum rex: inuenit quaſi centum triginta duos: agnoſcenſq; ſyrum ad conuiuium fuiſſe conuerſum: aperiens portas: filios principum mox emiſit. Explo ratoribus autem renunciantibus adado quid gereretur: deſtinauit qui eis occurrerent percipiẽs ut ſi quidem ad prælium uenirent: eos ad ſe legatos adducerent: ſi uero pacifici eſſent: idem efficeret. Ahab autem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidiis. Porro filii principum cõgreſſi ſyrorum cuſtodibus: multos eoꝝ interemerũt: & alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Videns autem eos rex iſrahelitarum, uincentes: etiam alium exercitum dimiſit exire. Qui repente in ſyros irruentes: præualuerunt eis. Non enim ſyri ſuperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios: ita pſecuti ſũt: ut illi etiam relinquerent fugientes: & uix in equo rex potuiſſet euadere. Ahab autem multos in itinere perſecutos interfecit ſyrorum: & eorũ caſtra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti nõ peruas & currum adadi: & equos quæ ſumens in ciuitatem denuo remeauit. Dicẽte uero ꝓpheta: ut præpararet exercitũ: qa futuro anno denuo ſuper eum ſyri reuerterentur: ahab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quanto potuit exercitu de prælio liberatus: cum amicis propriis cogitabat: quemadmodum cum iſrahelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem non pugnandum eſſe dixerunt: quaſi deus eorum in locis talibus preualeret: & propterea tunc ab eis eſſent uicti; ſed ſi in campo gererent bella deuincerent. Super hoc conſilium dabant: ut reges qui uenerunt in ſolatium: ad propria remeare dimitteret: & eorum exercitum ad prælium retinens: ſatrapas ordinaret: & in loco occiſoꝝ exercitũ de prouincia eorum eligeret: & equos: currusq; ſuppleret. Credens hæc ſibi bene fuiſſe dicta rex ſyrorum: diſponebat exercitum: ueriſq; tempore caſtra mouens: accedebat ſuper hæbreos: ueniẽsq; in ciuitatem apheca: in magno campo caſtra conſtituit. Ahab uero occurrens ei cum ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat autem quantum ad ſyrum puus alde eius exercitus. Tũc rurſus acceſſit ad eum propheta: & uictoriam deum dare promiſit: ſuamq; uirtutem oſtendere: qui non ſolum in montibus: ſed etiam in campis uictor exiſteret: quod apud ſyros non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis quieſcebant ſeptima uero diluculo præcedentibus hoſtibus aciemq; conſtituentibus: ad pugnandum e diuerſo & ahab ſuum egit exercitum. Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione commiſſa: hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interitum proſequens minimebat. Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem ſunt extincti: pauciq; diffugere ualuerunt in ciuitatem aphecath. Sed & ipſi ſunt mortui: muris enim cadentibus ſuper eos uiginti ſeptem milia defecerunt. In ꝓlio autem centum milia ſunt occiſa. Rex autem ſyrorum adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruulorum ſub terraneo loco eſt celatus. Cui dum dixiſſent ſeruj: quia clemẽtes eſſent & miſericordes iſrahelite: & poſſent modo conſueto roganti ſalutem ei conferre: ſi eum rogarent ahab: dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſaccis & reſtibus capita ſua alligãtes: ſic enim olim captiui rogabant ſyri: ad ahab uenerunt petentes eũ: ut adadus rex mereretur ſalutem; quæ gratia eius proprius foret ſeruus. Ille uero dicens: ſe libenter eum ſuſcipere ſi uiueret: nec in prælio defeciſſet: honorem quoq; atq; deuotionem exhibiturꝝ ſe ei ut fratri debitã promiſit. Tũc illi accipientes iuſiurandum: ut nihil pateretur aduerſum: eduxerunt eum de loco: in quo uidebat eſſe celatus: & ſedenti in curru ahab obtulerunt. Qui cum adoraſſet eum: dans ei ahab dexteram lauauit eum in currum: & oſculatus eſt eum: iuſſitq; eſſe ſecuꝝ: dicens: ut nihil mali deberet decetero formidare. Adad autem gratias egit: & nullo tẽpore ſe obliuiſci hæc beneficia compromiſit: ſed etiam ciuitates iſrahelitaꝝ quas abſtulerant reges ante eum redditurꝝ ſe dixit & damaſcum: ut ita rex hæbreoꝝ egrederetur ad ſua: ſicut maiores eorum in ſamariam. Celebratis itaq; federibus inter eos ahab multis muneribus donatum adadum: ad proprium dimiſit imperium. Igitur bellũ

adadi regis ſyroꝝ quod habuit aduerſus ahab:& iſrahelitas: hoc mō ſermonē ē ſortitus. Quidā pphēta nomine micheas:accedens ad unū iſraheliteꝝ:petit ut eū in capite pro uoluntate dei percutere. Quo nolēte:pdixit ei:quia eo q̄ inobediēs eēt deo:eiuſq; p̄cepto:leone occurrēs perimeret. Quod dū illi hōi cōtigiſſet:acceſſit ppheta rurſus ad aliū:& idē ut faceret impauit. Qui eū percuſſiſſet eū & eius uerticē crucitaſſet:alligato capite acceſſit ad regē dicēs:q̄a dū eēt in exercitu cōſtituto ſuſtaceptiſſet a quodā tribuno ſeruādū captiuū:ſibiq; ab eo dictū:ut ſi captiuus fugeret:ipſe mo reretur:quo fugiente is qui eū tradiderat mortē ei minaret inferre. Tūc reſpondēte ahab mortē ei imminere iuſtiſſimā:ſoluēs caput agnituſq; micheas eē ppheta. Hac enī parabola utebat: pp ſer mōes quos erat ei dicturus. Ait nāq; q̄a cū deus ei cōceſſiſſet ut ſuppliciū hoſtis euaderet:ipſe ini micum eius adadum qui deum blaſphemauerat dimiſiſſet:proptere a deus decreuiſſet ipſū quidē ab illo perimi:populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi. Iratus ergo ahab prophetæ:il lum quidem clauſum ſeruari iuſſit. Confuſus autem micheæ ſermonibus:ad ſuam domum remea uit. Igitur de ahab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad regem hieroſolymorum ioſaphat: q̄ enim agens ſeum imperium & exercitum in ciuitatibus: & ſubiectorum prouinciam uniuerſam conſtituens:non minores quā auus eius abias tempore quo hieroboam ſuper decem tribus regna uerat munitiones ubiq; collocauit. Habuit enim propiciam & cooperatricem ſibi diuinitatem:q̄ eſſet iuſtus & pius:& quod boni coram deo faceret:ſingulis diebus inquireret. Honorabant autem eum reges in circuitu conſtituti conferentes pecunias:ita ut diuinitas haberet ampliſſimas:& glo riam ualde precharam. Anno ſiquidem tertio regni ſui:conuocans prouinciæ principes & ſacerdo tes iuſſit ut peragrantes ubiq; omnem populum ſub eo conſtitutum:docerent per ſingulas ciuita tes moſaicas leges:ut eas ſine prævarieatione ſeruarent:& circa eius religionē deuoti ſuper exiſte rent. In his etenim cuncta multitudo ita gauiſa eſt: ut nec amplecteretur potius: neq; diligeret q̄ ſeruare leges. Sed etiam confines nimis amabant ioſaphat. Cūq; etiam pacis fœdera celebraret: eiq; paleſtini ſolita tributa redderent:& arabes annis ſingulis miniſtrarent:agnas duo milia & to tidem arietes:munuit maximas ciuitates atq; fortiſſimas: & exercitus i eis contra hoſtes & arma præparauit. Tunc enim erat ei ex tribu quidem iuda armatorum exercitus trecenta milia uirorum: quoꝝ principatum hēbat edorus:ioannes autem ducentoꝝ miliū princeps erat:hos ipſe duxi. Tri bū bēniamī habuit archarius: ducēta milia. Alter aūt princeps militiæ noīe gozonat:armatoꝝ habe bat cētū milia:& poſt hos alia cētū milia q̄ regi famulabant:quos direxit ad munitiſſimas ciuitates. Is filio ſuo ioram accepit uxorē filiam ahab:qui decē tribubus impabat:noīe gotholiam. Cūq; poſt tpus ad ſamariā prexiſſet:opulēter eum ahab ſuſcepit: & populo q̄ eū ſecutus fuerat: clarā ualde largitatē hoſpitalitatis exhibuit:ideſt tritici & uini & pecudū ubertatē:rogauitq; ut cōtra regē ſyroꝝ ei ſolatia nō negaret:q̄tenus ramoth ciuitatē in galaad cōſtitutū auferret:q̄ eius patris primo fuerat:& a patre tūc regis ſyriæ uideret ablata. Promittēs uero ioſaphat ſolatia ſe datuꝝ:quamuis nō ab illius minor erat eius exercitus:& euocāte ex hieroſolymis ad ſamariā ſuū populū:egreſſi fo ris ciuitatē ambo reges & in ppriis ſolis utriq; reſidētes:ſuū exercitū diſponebāt. Ioſaphat aūt iter hæc iuſſit:ut ſi ppheтarū quidā adeſſent:euocati cōſulerētur:ſi eſſet eo tēpore prælium contra ſyrum agendū. Fuerat nāq; tunc pax ahab una cum ſyro permanens annis tribus: exquo eum poſt captiuitatē dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illū diem. Vocans ergo ahab ppheтas ſuos quaſi numero quadrigētos:iuſſit conſulere deū:ſi ei uictoriam contra adadum pugnandi concederet:& captionem ciuitatis propter quā bellum præpararet inferre. Prophetis autem dicentibus pugnare ſimul & uincere:& ſyrum eſſe captiuandum ſicut & prius: intelligens in eorū ſermōibus ioſaphat quia ſūt falſi prophetæ:requirebat ahab regem: ſi alter aliquis eſſet ppheta dei ut certius de futu ris agnoſcerent. Ahab autem eſſe quendā dixit:ſed inuiſum ſibimet hoiem:eo q̄ mala ppheтaret: & prædixiſſet eū moriturū a ſyroꝝ rege deuictum:quapropter tūc in cuſtodia teneretur:cuius no men erat micheas filius obedi. Cūq; periſſet ioſaphat eū uocari:miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet:idicauit ei omnes alios propheтas regi uictoriā prædixiſſe. Ille uero dicēs nihil ſe aliud de rege fore dictuꝝ:niſi quod deus in ore eius potuiſſet: cum ueniſſet ad ahab eūq; coniuraſſet:ut id quod uerum eſſet ediceret:ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſrahelitas:& eē in perſecutione ſyrorum: & ab eis cunctos diſpergi per montes ſicut greges paſtoribus deſolatos di cebatq; ſignificatum ſibi eo q̄ alii quidem reuerterentur ad propria: ipſum uero ſolummodo in prælio perimi. Cūq; micheas hæc dixiſſet ad ioſaphat. Ahab ait. Nonne pauloante ſignificaui tibi:qualis ſit circa me hominis huius affectus: & q̄ peſſima prophetaret. Et cum micheas dice ret q̄ eum oporteret omnia quæ a deo predicebantur audire: & q̄ falſi quidem prophetæ eum exacuerent:ut ſpe uictoriæ egrediretur ad bellum:immineret autem caſus eius in p̄lio erat ahab triſticia remiſſus. Interea ſedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait:non eſſe reſpi ciendum micheam qui nihil diceret ueritatis: & inditio ſimul urebatur: helyam prophetaſſe in iezrael ciuitate in agro nathei ſanguinem eius a canibus lambendum:ſicut & nabuthei: qui p̄ eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic prophetatis: micheam dicebat eſſe mendacem: quādo meliori ppheтæ dicere uidebat cōtraria:& q̄ rex tertia die moreret. Cognoſceris inquit re

pēte:ſi uera ſūt q̄ dicit ille:aut ſi poteſt ſpiritus ſācti habere uirtutē.Ceſus a me palmis nō nocebit meæ manuiſticuti ladā dextrā regis Hieroboā aridā fecit:dū eū cōprehēdere uoluiſſet. Hoc enim oībus notū ē.Cūq; peuſſiſſet micheā & nihil fuiſſet paſſus cōfortatus ahab in ſemetipſo:cōtra ſyros mouit exercitū. Vicebat arbitror illud qđ imminebat:& falſi prophetæ uerba plus q̄ erat ueritas credibiliora faciebat:ut ex occaſiōe pueniret ad finē.Tūc ſtās ſedechias & faciēs cornua ferrea dixit ad ahab:unū ei manifeſtaſſet deus:in illis oēm ſyriā ſubuertēdā.Michea uero dicēte:quia ſedechias poſt nō multos dies in cubiculo ſe celaret & q̄reret pœnā declinari ſui mēdacii:iuſſit rex micheam in cuſtodiam duci amon & ioas:principum ciuitatis:& n ihil aliud amplius ei præter panem & aquā miniſtrari.

Quō achab cōtra ſyros pugnādo deuictus eſt:& ipſe diſperiit. CAPI. .XII.

IGit ahab & ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumētes exercitū:uenerūt in ramoth galaditis ciuitatē.Rex uero ſyroꝝ audiēs eoꝝ aduētū:ſuū eis obiecit exercitū:& non ꝓcul a ramoth caſtra fixit.Cōſtituerūt āt iter ſe ahab & ioſaphat:ut ahan regiū ſcema deponeret hieroſolymoꝝ rex ꝓpria ſtola ueſtitus aſtaret in acie.Et illi q micheæ dicta cōtēpſerat: ꝓter habitū regiū & qđ debebat euenit.Adad nāq; ſyriæ exercitui ꝓcepat uniuerſo poſt principes ſuos:ut nullū aliū pimerēt:niſi tātūmō iſrahelitaꝝ regē.Syri uero ſcā cōgreſſiōe uidētes ante aciē regē ioſaphat aſtātē;& eū credētes eē regē ahab:ipetū fecerūt:eūq; circūdederūt. Dūq; appropinquātes ipſū nō eē cognoſcerēt:receſſere poſt tergū.Ab ortu nāq; diei uſq; ad ueſperā pugnātes : & ꝓualēte mādato regis : neminē occiderūt:q̄rētes ahab iterficere ſolū:& iuēire nequerūt.Quidā uero aſtadi regis puer noīe adā:cū ſagitaſſet iter hoſtes:regē ahab ꝓ loricā in pulmone ꝓcuſſit.At ille caſū ſuū exercitui māifeſtare noluit:ne timore cōuerteret in fugā:ſed aurige ꝓcepit:ut cōuerſo curru a ꝓlio declinaret.Grauiter ei & mortaliter fuerat ſagittatus:& uſq; ad occaſū ſolis factus ex ſāguis iteriit.Igit ſyroꝝ exercitus nocte ſupuēiēte ſignū dāte ꝓcone diſceſſit a caſtris : & agnoſcētes cūcti mortuū ahab:ad ꝓpria ſūt reuerſi.Corpus āt ahab ſui ad ſāmariā referētes ſepelierūt:currūq; eius abluerūt i iazara fōte ſāmariæ regis ſanguīe cruētatū:& tūc cognouerūt helyæ ꝓphetiā fuiſſe uerā . Canes nāq; eius lixerūt ſāguīnē:& meretrices ad fōtē qđ erat reliquū diluerūt . Mortuus eſt nāq; in ramoth:michea hūc ꝓdicēte caſū.Dū ergo hæc ahab regi a duobus ꝓphetis ꝓdicta uideāt: oportet magnā iudicari diuinitatem: & honorari ſēp & coli: & q̄ uera ſūt recipi:quā ea q̄ ꝓ cuiuſq; libidie dicūt cōpleti & arbitrādū:q; nihil utilius ē q̄ uirorum taliū ꝓſētia:ꝓbēte ſecūdū deo:qđ unuſq;q; debeat obſeruare:& cogitādū ex his q̄ regi ꝓuenerūt : qa qđ debeāt neq; dū ꝓſcitū fuerit euitāt:ſed repit in aīas hoīum iutili ſpe blādiēdo:& hoc mō ſeducendo:donec a deo debita paſſio cōpleat.Hoc ergo mō uidēt etiā ahab deceptus:ut ꝓdicētibus qđē pditionē ſuā nō crederet:ꝓphetantibus autem ea quæ delectabāt de ſe credēdo moreretur.Cui ochozias ſucceſſit filius in regnū.

Continet hic liber tēpus annoꝝ centū quinq̄ginta:& meſiū.vi.

Incipit liber .viii.antiquitatis iudaicæ .

Quemadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat cōtra moabitas:& domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. CAPI. .I.

IOſaphat itaq; rege ad hieroſolymam remeante:poſt bellum quo ſolatium ꝓbuerat achab contra adadū regē ſyroꝝ:ſicut prædiximus:occurrēs hieu ꝓpheta culpauit eū:cur achab ſolatia ꝓbuiſſet impio pariter & maligno : deum dicens moleſte quidē hoc ptuliſſe:ſed licet peccaſſet ualde:tamē ꝓp naturā eius optimam:ab icurſu hoſtiū pepercīſſe . Et tūc quidem ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei cōuerſus ē.Poſt hæc āt cœpit oēm ſuā ꝓuinciā circuire : & populū edocere ut leges per moyſen a deo datas oīno ſeruarent:& pietatē circa deū nihilominus exhiberēt. Cōſtituēſq; iudices in unaquaq; ſui ſperii ciuitate:ꝓcepit ut ꝓ nulla re ita cogitarent:quā ut iuſticiā populis exhiberent:& neq; munera:nec cuiuſpiā dignitatē ꝓp iudiciale factū aut diuitias aut genus conſiderarent:ſed oībus equa iura tribuerēt:ſcientes quia etiā quæ occulte geruntur : a deo nō ignorant. Hæc cum docuiſſet in unaquaq; ciuitate duaꝝ tribuum:in hieroſolymam denuo remeauit:cōſtituiq; ēt ibi iudices a ſacerdotibus:& leuitis:atq; primatibus:monēs:ut diligenter & iuſta iuſticia cūcta diſponerēt:ſin aūt de rebus maioribus qđā cōtribuliū ex aliis ciuitatibus eos cōſulerēt:cum maxio ſtudio eis & iuſtiſſime reſpōderent:quando rectū deberet eē iudiciū in ea ciuitate conſtitutum:ubi & templū dei & habitaculum erat ſperatoris.Hoꝝ aūt principes cōſtituit amaſiā ſacerdotem:& ſabadiā qui erat de tribu iuda.Rex igitur hoc mō cuncta diſpoſuit.Eo nāq; tpe caſtrametati ſunt aduerſus eū ammanite alias ammonite & moabite:ſumentes ſecū arabum maximā legionē & caſtra poſuerunt apud gaddi ciuitatē quæ eſt circa paludē aſſaltidē trecentis ſtadiis ꝓcul ab hieroſolymis:in qua naſcitur palma præcipua ſimul & opobalſamum.Audiens aūt ioſaphat:quō hoſtes tranſeuntes paludē:in eius prouinciā deueniſſent:& metuens:cōuocauit in cetu populum hieroſolymorum in diuino ſacrario:& ſtans contra faciē templi orabat : & inuocabat deū ut ſibi ſuū auxilium ꝓberet & robur:quatenus hoſtibus præualeret:dum & is qui templum ipſum edificauc-

ut hoc rogaſſet:ut ipſe contra hoſtes dimicaret:& præſumentes contra eos manus inferre cõpri-meret q utiq; ob hoc uenerũt:ut terram quã eis ipſe præbuerat:molirẽtur auferre.Hæc ãt orauit deflens:ſimul & populus uniuerſis cum uxoribus atq; filiis ſupplicauerũt. Quo facto:quidam io-zel propheta progreſſus in medium cetum:clamauit ad populum dicens & regem.qa deus eoꝝ preces audiſſet:& contra hoſtes ſine dubio debuiſſet dimicare:præcepitq; ut altero die electo ex-ercitu occurrerent hoſtibus:eoſq; inuenirent ab hieroſolyma in aſcẽſu gaddi:qui lucis dicitur cul-mẽ:& cõtra eos quidem non dimicarent:ſed tantummodo ſtarent:uidentes quõ diuinitas eos ex pugnaret.Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra proſtratus:deo gratias re-tulerunt: leuite autem in organis ſolẽnibus inceſſanter dicebãt hymnos.Die itaq; facto:procedẽs rex in deſertũ ſub ciuitate thecua : dixit ad populũ quia oporteret prophetæ audire uerbũ : & ad bellum die illa non congredi:ſed proponi debere ſacerdotes cũ tubis & leuitas ut hymnũ dicẽtes ſic deo gratias agerent:quaſi alias quõ hæbreoꝝ puiciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſentẽtia regis:& q ꝓceperat agebãtur.Deus ãt terroré maximũ & tumultũ ſup ammanitas imiſit:& credẽ-tes inter ſe hoſtes ſuos:mutuis ſe uulneribus occiderunt:ita ut ex tãta militia nullus pœnitus eua-ſiſſet.Ioſaphat aũt reſpiciens in cõuallẽ: ubi hoſtiũ erat exercitus:& uidens eã plenam corporibus mortuorum: lætatus eſt ĩ dei ſolacio ſic inopinabiliter euidẽterq; allato:ut nõ laborãtibus illis ipſe uictoriã cõtuliſſet:iuſſitq; ut exercitus hoſtiũ caſtra diriperet : & mortuos expoliaret:diebuſq; tri-bus exuentes eos pene defecerũt: tanta erat multitudo utriq; peremptoꝝ.Quarto uero die omnis populus congregatus in quadã cõualle:de uirtute & ſolaciis benedixit deũ:pro qua re etiam locus ipſe uocatus eſt cõuallis benedictiõis.Exinde ducẽs exercitũ ad hieroſolymam rex : multis diebus ad hoſtias eſt conuerſus & epiſtolas . Igitur poſtq; hanc eius uaſtationem alienigene gentes audie-bant:omnes ualde ſunt territi:deum eius auxiliatorem eſſe aperte uidentes . Ioſaphat itaq; ex illo tempore cũ magna gloria & iuſticia:diuinæq; pietatis amore degebat . Fuit autẽ amicus & achab filio iſrahelitarum regi.Cum quo communione facta:in conſtructione nauium quæ a portu naui-garent in ophir traciarum:nequaq; anniſum ſuum implere prævaluit:naues enim præ magnitudiẽ patierunt:& propterea naues ulterius non inſtruxit.Circa ioſaphat igitur hæc ſunt geſta.

De ochozia rege iſrahelitarum:ſeu demirabilibus heliæ prophetæ:& q ſublatus eſt ab homi-nibus:ac heliſeum discipulum helizeum. CAPI. II.

Achab uero filius regnauit in iſrahel in ſamaria degens malignus homo:& per omnia ſi-milis utroq; parenti:& hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere in choauerat.Cũq; iã in regno fecũdũ haberet annũ:rex moabitaꝝ rebellauit ei:& tributa quæ achab alias ahab eius pater reddebat:miniſtrare ceſſabat . Contigit ãt ut ochozias cũ deſcẽderet de ſuperioribus domus ſuæ caderet:& cũ lãgueret:miſit ad deũ acharo muſcã:hoc ei erat nomẽ illi deo:& conſuluit de ſalute ſua.Apparauitq; deus heliiæ ꝓpheræ præcipiens ut miſſis a rege nũciis occurreret:eoſq; requireret ſi deũ ꝓpriũ iſrahelitaꝝ populus non haberet:& ideo mi-ſiſſet rex eoꝝ ad alienũ deũ:ut de ſalute ſua cõſuleret : ſimul & ut faceret eos ad regẽ reuerti : eiq; diceret:q; non euaderet hunc languorẽ.Hoſtia uero dei faciẽte ꝓcepta:audientes nũtii ad regẽ ſũt continuo regreſſi:admirãtiq; reuerſionis uelocitatẽ:& occurrenti cãm:dixerunt occurriſſe ſibi q̃dã hoiem:& phibuiſſe quidẽ eos ulterius ꝓcedere:reuertẽtes autẽ nos tibi dicere ex mãdato iſraheli-tarum dei mandauitq; non poſſis ab hac egritudine liberari.Rege præcipiente:ut ei hoiem q ta-lia dixerat indicarent dixerunt eſſe uirũ hyrſutum:& pellicia zona circundatũ. Ille uero per hæc agnoſcens heliiam eſſe quem nuntii deſignabant:miſit ad eum tribunum & quinquaginta arma-tos:ut eũ adducerent.Tribunus aũt qui miſſus fuerat inueniẽs heliã in montis uertice reſidentẽ petebat ut deſcendẽs ueniret ad regẽ:quã ille iuſſiſſet:qui ſi nollet:duceretur inuitus.Cui heliias:ſi ut agnoſcas inquit me propheta uerum exiſtere:deſcẽdẽs ignis e cælo conſumat & milites tuos &c. te.Continuo ueniens flamma:conſumpſit & tribunũ & qui cũ illo pariter erant. Hac ꝓditiõe regi denunciata:nimis iratus ad heliã tribunũ alium cum totidem miſit armatis.Qui cum ueniſſet ad propheta:credẽs ſe eũ uiolenter adducere:ſi noluiſſet ſponte uenire:orans iterum ꝓpheta & eũ ſi-cut priorẽ fecit igne conſumi.Agnoſcens hoc rex:etiã tertiũ deſtinabat . Ille uero cum eẽt ſapiens & more ualde mitiſſimus:ueniens ad locum ubi erat helias:ei nimis blande locutus eſt:dicens q̃ inuitus regiæ iuſſioni parens ueniret ad eũ:& priores non uoluntarie ſed coacti neceſſitate uenif-ſent:rogabatq; ut illius & qui cum eo uenerant armatoꝝ haberet miſericordiã:& deſcendẽs ueni-ret ad regẽ.Helias aũt ſuſcipiens manſuetudinẽm:& uerboꝝ eius urbanitatem:deſcendens ſecutus eſt eum..Cũq; ueniſſet ad regẽ: ꝓphetauit ei dicens:hæc ſibi indicaſſe deũ eo q̃ rex eum ſpreuiſſet quaſi non eſſet deus:& non uere de eius languore prædicere ualuiſſet:ac miſiſſet ad deum acharõ ut conſuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quã rem inquit cognoſce te moriturum . Et ille itaq; paruo tempore tranſacto:ſicut prædixerat helias extinctus eſt. Cui ſucceſſit in regno frater eius ioram:nã ſine filio mortuus eſt: hic uero ioram par fuit achab malignitate:regnauitq; annis xii. homo iniquitate circa deũ & impietate plenus. Nam relinquens culturam ſui dei deos ſibi erabatur extraneos:erat enim in aliis nimis acerbus & peſſimus. Illo ſiquidẽ tempore helias

ab hominibus est ablatus:& usq; ad hodiernum diem nullus finem eius cognouit.Discipulum au-ro sicut prædiximus reliquit helizeum. De helia tamen & enoch qui fuit ante diluuium in libris scriptum est:quia sublati sunt quorum mortem nemo cognouit.

Rex iorá:rex iosaphat: & rex idumeæ castra mouétes cõtra moabitas:depopulati sũt terrã eorũ & de morte iosaphat:seu de mirabilibus helysei ꝓphetæ. CAPL. .III.

SVscipiens itaq; regnũ iorã:cõtra regẽ moabitarũ mouit exercitũ:q sicut supradiximus ab eius fratre recesserat:dum pater eorum achab tributa solueret : ouium cũ lanis suis ducenta milia.Congregans ergo ioram exercitum:misit etiam ad iosaphat:rogás eũ cũ esset olim eius patris amicus:ut ei solatium cõtra ammanitas alias ammonitas pugnaturo præberet:qui ab eius recessisset imperio . Tunc ille non solum se adiutorem esse compromisit:sed etiam regem idumeæ qui sub eo erat compulsurum:ut ei quoq; ad pugnam occurreret.Loram autem talibus promissionibus solatiorum ab iosaphat rege perceptis:sumpto exercitu uenit in hierosolymam:& clare nimis ab hierosolymorum rege susceptus est:placuitq; eis ut itinera ab hostes per deserta facerent idumeæ:non credentibus inimicis : quia exinde eis fieri potuisset inuasio.Tres ergo reges ab hierosolymis properabãt:hoc est rex hierosolymorum:& israhelitarum & idumeæ:& dum septem diebus peragrassent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumenta uenerunt:cum duces eorum ignorantia itineris oberrassent . Et omnes hi quidem erant in angustia constituti:præcipue tamẽ iorã:qui nimia tristitia faciẽte clamauit ad dominũ.Quid mali facientes deduxisti tres reges:ut sine bello tradantur regi moabitarũ.Quem iosaphat cõfortabat cum esset iustus.Qui mittens in oẽm exercitum:requirere præcepit : siquis in eo esset dei propheta ut per eũ audiret uoluntatem dei:& cognosceret quid faciendũ eẽt.Et dum quidam famulus iorã dixisset se illic heliiæ discipulum helizeum filium safa:monẽte iosaphat:ad eum pariter reges tres aduenerunt.Dumq; ad ꝓphetæ castra uenissent:habebat autem habitaculum suũ extra tabernacula constitutũ:consulebant eũ de futura militia præcipue tamẽ ioram.Qui dum diceret:ut illi molestus nõ esset:sed potius ad ꝓphetas patris sui matrisq; ꝓperaret : quos illi uenerarent quasi uere essent:rex rogabat:& supplicabat:ut ꝓphetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurante ꝑ deũ quia non responderet:nisi propter iosaphat sanctum & iustum:deducto ad medium quodam hoie sciente psallere:diuinitus inspiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent : dicens.Neq; nube neq; spiritu aliquo flante.neq; ymbre diffuso: uidebitis fluuiũ aqua plenũ: ita ut hoses & iumẽta ubertatis poculo satientur:& id uobis nõ solũ deus donabit:sed etiã hostes superabitis:& urbes moabitarum munitissimas capietis:& arbores qdẽ icidentis pomiferas:& uastabitis prouinciã:fontes aũt fluuiosq; dãnabitis . Hæc propheta dicente:altera die primũq; sol orietur : torrés uehementer ifluxit.Contigerat autem ut tribus diebus idumea uehemẽs ymber effunderetur: ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur.Cúq; audissent ammonite tres reges ꝑ desertum contra se uenientes collecto exercitu rex eorum iussit:ut montana exercitus eius aggrederetur:ne latenter hostes prouinciã inuaderent.Et cum nõ eẽt hæbreorum moabitis proculexercitus:respicientes moabite orto sole aquam in torrente sanguine simile:suspicati sunt:ut tres reges se inuicem peremissent:& fluuius eorum sanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuissent:spoliatum petierunt a rege suo:ut eos ad spolia hostium destinaret. Et impetu facto quasi ad diuitias præparatas ad inimicorũ castra uenerunt:& spe sua decepti sunt.Nam circundãtes eos israelitæ:alii qdẽ eorũ peremptiialii ꝑ uniuersam ꝓuinciam sunt dispersi .Tres ergo reges ingrediẽtes moabiturum ciuitates:& eas subuerterũt:& agros eorũ depopulati sunt:& uehementer exterminauerunt:replẽtes eos ex lapidibus torrẽtis:& arbores optimas abscinderũt:& fontẽ aquarum ꝑiter obstruxerũt:& muros usq; ad fundamenta deposuerũt. Rex aũt moabitarũ dũ ꝑsecutioné & obsessioné nimiã pateretur & uideret ciuitatem capi posse:iperũ fecit cũ septingẽtis uiris:ut iter hostiũ castra quoque posset mõ effugeret:qđ tamen iplere nõ potuit. Nam ad quendã locũ ueniẽs ualde munitũ dũ fugere nõ ualuisset:reuersus in ciuitatẽ:opus despationis:& crudelis necessitatis impleuit.Filiũ enim senioré q erat ei successurus in regnũ:eleuãs sup murũ:ita ut a cũctis hostibus uideret:deo immolauit holocaustũ.Reges aũt uidẽtes hoc factũ:eius necessitatis habuerũt misericordiã:& hũana cõpassione detẽti:obsessioné soluerũt:& singuli ad ꝓpria remearũt. Iosaphat aũt reuersus in hierosolymam in pace degebat:& cũ paucũ tpis post illud prælium uixisset:defunctus est.Qui uixit annis quidẽ sexaginta:iperauit quinq & uiginti magnificãq meruit in hierosolymis habere sepulturã:similisq; fuit magnorũ operũ Dauid . Reliquit aũté filios multos:successoré uero habuit seniorẽ filium iorá.Is enim nomẽ hẽbat fratris matris suæ regis israhelitarũ filii achab:alias ahab.Veniẽs aũt de regione moabitide rex israhelitarũ in samariã.habebat helizeũ sicut ꝓphetam cuius actus uoluit narrare.Sunt enĩ ualde præcipui & historia digni:sicut ex libris sacris datẽ agnosci.Ad hunc enĩ cũ accessisset uxor abdie dispensatoris achab:alias ahab:ei quæ dixisset qa nõ ignoraret : quõ uir eius liberasset a morte ꝓphetas dũ requisiuit achab:alias ahab uxor iezabel eos occidere:& contracto ex debito:centũ ex eis occulte pauisset:& post eius mortẽ a creditoribus urgeret : atq; eius filii ad seruitiũ deducerent:ob quã cãm rogabat ut eius meritis miseretur operibus .& aliqd solatium ad

neceſſitatem præberet. Qui dū reqſiſſet ſi quid héret in domo: aliud nihil eſſe ſibi reſpōdit: niſi paruū uas olei. Tūc ꝓpheta præcepit: ut multa uaſa uacua ſibimet a uicinis accōmodaret: & clauſis ianuis domus ſuæ: ex illo oleo in oia uaſa diffunderet: qa deus ea cūcta ipleret. Quod dū mulier feciſſet: & eius filii unūquodq; obtuliſſent: cū ipleta fuiſſent oia: & nullū uacuū remáſiſſet: ueniens ad ꝓphetā: nunciauit hoc ei. Ille uero conſiliū dedit: ut oleū uēderet: & præciū creditoribus daret: & ex ipſo olei precio qđ remaneret: ad alímētū filioꝝ eius efficeret. hoc ergo mō helyzeus mulierē a debito & a creditoꝝ iniuria liberauit. Inter hæc aūt miſit helizeus ad iorā. ámonens: ut cuſtodiret locū quendā in quo eſſe ſyroꝝ uolentiū eū occidere dicebat iſidias. Tūc rex ad uenationē præparatā nequaq; egreſſus eſt: obediēs ꝓphetæ. Adadus aūt rex ſyroꝝ: dum ſe uidiſſet fuiſſe deceptū: quaſi aliquis hoium eius: iorā regi ſua cōſilia ꝓdidiſſet idignatus ueluti ꝓditores ſecretoꝝ regis occidere minabat: cū utiq; hoc nulli alii niſi illis tantūmō credidiſſet. Et dum ei quidā præſentiū dixiſſet: ne falſa opinione tenerentur: nec crederet quō aliqui inimico eius conſiliū ꝓdidiſſent: ſed helyſeū ꝓphetam oēs regi factas inſidias indicaſſe: miſit requirēs: in qua ciuitate habitaret helizeus: Illi uero qui miſſi fuerant reuertentes: idicauerunt eū in dothaī ciuitate cōmorari. Tūc adezer qui & adadus miſit ad ciuitatē multū nimis exercitū equeſtrium ſimul & curruū: ut caperēt helizeū. Qui tota nocte circūeūtes urbē: nihil egerūt. Die itaq; facta: cognoſcens hoc ꝓphetæ miniſter quia hoſtes helizeū cōpræhendere niterent: prophetæ quod agebāt aſſeruit. Ille uero ſecurus de auxilio dei contēnebat hoſtes: miniſtrūq; metuentē crebro fiduciā habere præcipiebat: ſperās quō oſtēderit deus uirtutis & ptātis ſuæ p̄ſentiā. Tūc deus ꝓphetæ orationes exaudiens: multitudinē curruū & armatoꝝ helizeū circūſtantiū ut miniſter uideret oſtendit. ita ut ille remoto timore illa uiſione cōfortatus aſſiſteret. Poſt hæc aūt helizeus rogabat deū: ut etiam hoſtiū aſpectus obcecaret: & nebulā eis immitteret: per quā eū inſpicere non ualerent. Quo facto: ueniens inter medios hoſtes requiſiuit: quē quererent. Illis aūt ꝓphetā ſe querere reſpōdentibus helizeū: ꝓmiſit ſe eum traditurū: ſi ad ciuitatē in qua eēt illū ſequerēt. Qui præcedēte ꝓpheta deo. ſ. eoꝝ mente obcecāte: cum feſtinatiōe ſequebant. Tunc helizeus deducēs eos in ſamariā ad iorā regē: præcipue ut clauderent portæ: & regis exercitus circa ſyros aſtare. Quo facto: rurſus orauit deum: ut hoſtiū oculos aperiret: & caligine ab eis auferret. Tum repente ab illa cecitate reuocati: inuenerunt ſe iter medios inimicos exiſtere. Et obſtupeſcentes ſyri: in nimia ſunt anguſtia conſtituti: & cogitabāt qualis utiq; liberatio potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram conſulente prophetam: ſi eos iaculari præciperet: hoc fieri prohibuit helizeus: dicens iniuſtum eſſe: qui lege bellica non capiuntur occidi: illos autē nihil mali feciſſe i eius ꝓuincia: ſed neſcientes ad eum ueniſſe uirtute diuina. Dedit uero conſilium: ut & hoſpitalitatem eis præberet & menſa eius abſq; leſione fruerentur. Ioram ergo obediens prophetæ: dum conuiuia præbuiſſet opulentiſſima ſyris: dimiſit eos ad proprium remeare regem.

Capitulum. IIII.

His uero redeuntibus: & quæ ꝓuenerāt indicantibus: admiratus adezer ſopinabilē iſraelitaꝝ dei præſentiā atq; uirtutē: piter & ꝓphetā: cui ſic adeſſet apte diuinitas: latēter iā nequaq; uoluit cōtra regē iſraelitaꝝ aliqd attētare: metuēs helizeū: iorā uero palā impugnare diſpoſuit: multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudie ſe credēs hoſtibus p̄ualere. Caſtra itaq; metatus ē cū magna uirtute cōtra iorā: qui credēs nō ſe ſufficere ad reſiſtendū ſyris: ſemetipm i ſamaria clauſit de muroꝝ munitiōe confidens. Adezer autē cogitās qa ſi nō poſſet machinationibus capere ciuitatē: tamē inopia ciboꝝ ſamaritas obſtrīgeret: ad obſidionē ciuitatis acceſſit: & tanta fuit apud iorā neceſſariorū ſopia: ut ꝓp magnitudinē famis in ſamaria octoginta argenteis nūmiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argēteis nūmiſmatibus ſextariū ſimi colūbaꝝ ꝓ ſalute cōperabāt hebrei. Inter hæc timebat iorā: ne ꝓp famē traderet ciuitas inimicis: & muros quotidie circuibat atq; cuſtodes: ne quis ab eis intus occultarēt & actus ciuitatis hoſtibus idicaret. Quod dum faceret: quadā clamāte aliq; muliere: domine miſerere: putās eā aliquid cibi petiturā: iratus maledixit ei: ꝓ deum dicens nec areā ſibi eſſe nec torcular: unde aliqd poſſet ei præbere. Cunq; illa nihil hoꝝ ſe diceret poſtulare: nec pro cibo deprecari: ſed ut eius cām dignaret audire. iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet. Tunc illa feciſſe ſe dixit cū altera muliere uicina & amica ſua hāc pactionē: ut quō famis ſopia talis eēt: interficerēt filios ſuos utreq; maſculos: & ſingulis diebus comederēt eos. Et ego inqt meū occidit & ꝑterito die meum ābe comedimus hæc autē nō uult hoc facere: ſed pacta trāſcēdit: & filium ſuū ne comedat abſcōdit. Hæc cū audiſſet iorā: uehemēter afflictus ē: & ſciſſa ueſte: crudeli uoce clamauit. Deide iratus: helizeum ꝓphetā iterficere uoluit: qa nō ſupplicaret deo: cū potuiſſent oēs hoc mō a malis p̄ſentibus liberari: & repēte miſit: q eius caput auferret. Ille itaq; ad necem ꝓphete ꝓgebat: helyzeum uero regis ira nō latebat. Sedens autē i domo ſua cum diſcipulis ſuis idicauit eis: quia iorā homicide filius miſiſſet q caput eius auferret ſed uos inqt dum uenerit q miſſus eſt & intrauerit: obſeruātes ianuas claudite: eumq; paululum retinete: ſecuturus eſt nāq; ueniens ad me rex eo q eum penituerit ſui p̄cepti. Tunc illi helizei dicta fecerunt. Ioram uero

penitentia ductus: ob iram ſuã cirta ꝓphetã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret: feſtinauit ut necẽ ꝓhiberet: & ꝓphetã a morte reduceret: uenienſq culpabat eũ: cur a deo abſolutionẽ maloꝝ præſentiũ minime poſtularet: ſed ſic eos iterire deſpiceret. Helyzeus aũt altera die ea hora qua uenerat rex ad eũ ꝓmiſit multã ciboꝝ copiã affluturã: ita ut uenderẽt i publico duobus ſyclis ſatũ ordei: & uno ſyclo ſimile ſatũ. Hoc aũt dictũ & iorã & qui cũ eo erãt cõuertit in gaudia: ꝓphetæ náq nõ poterãt diſcredere ueritatẽ: ꝓpter reꝝ ꝓcedẽtiũ cõfirmationẽ. inopiáq illius diei atq miſeriã: ſpes iã futuræ abundãtiæ leuigauit. Priceps aũtẽ ptis tertiæ cũ regi amicus eẽt: ſupra quẽ tunc ipſe rex icũbebat: icredibile eſt inqt o ꝓpheta qđ dicis: & ſicut ipoſſibile eſt: ut de cataractis cæli ordeũ pluat deus aut ſimilã: ita nõ põt credi qđ a te nunc dicit adiplerí. Ad quẽ ꝓpheta hæc inqt uidebis hoc mõ fieri: ſed nõ guſtabis ex eis. Quæ ſcilicet ſicut ab helyzeo fuerãt prædicta cõpleta ſunt. Lex igit erat i ſamaria: ut habentes leprã: a tali paſſiõe mundi nõ eſſent corpore: ſed extra ciuitatẽ manerẽt. Quattuor ergo uiri ꝓp hãc cãm manẽtes ante portam: cũ nullus eis ꝓ famis nimietate aliqd deferret: & in ciuitatẽ igredi ꝓp legis mãdata nõ poſſent: q bus uel ſi liceret igredi ꝓ fame ibi necarent: cogitauerũt iter ſe dicẽtes: quia ſi illic manerent: ꝓp inopiã deperirẽt: & ꝓpterea tradere ſe hoſtibus magis eligerẽt: qui aut parcẽdo aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarẽt. Hoc apud ſe cõſiliũ confirmantes: nocte ad caſtra hoſtiũ deuenerunt. Incipiebat aũt deus iam terrere & cõturbare ſyros: & ſonũ currũ & armoꝝ eis inferre: tanq exercitus ſup eos grandis accederet: & paulatim tubaꝝ fragor eoꝝ auribus icrepitaret: qui ita repente turbati ſunt: ut relinquentes caſtra propria: cõcurrentes ad regẽ dicerent: qa ioram rex iſrahelitaꝝ cõducto ſolatio regis ægyptioꝝ & inſulaꝝ ſup eos accederet: quibus ueniẽtibus ſonũ tubæ uehemẽtis audirent. Hæc eis dicentibus: etiam adezer cũ ad eius aures ſonus ſimilis aduenirẽt populo credidit: & cũ multa turba atq cõfuſione relinquentes i caſtris equos atq iumenta: innumeraſq diuitias: repente cõuertunt ad fugã: Leproſi aũt qui diſceſſerant a ſamaria: ad caſtra ſyroꝝ uenientes: & in eoꝝ tabernaculis multũ ſilentiũ taciturnitatẽq; repperientes: ingreſſi ſunt in unum tabernaculum: dumq nullũ prorſus inſpicerent comedẽtes & bibentes: portanteſq multas ueſtes & auꝝ: & extra caſtra celantes: deinde in aliud tabernaculũ accedentes; ſimiliter res exinde ſibi placitas tolẽtes: dum hoc quater feciſſent: & nullus eos omnino uideret: arbitrati hoſtes abſceſſiſſe: culpabãt ſemetipſos: cur hæc ioram regi & ciuibus minime nunciarent. Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & cuſtodibus clamantes: indicauerunt eis quæ de hoſtibus cõtigiſſent. Illi aũtẽ hæc regis cuſtodibus indicarunt: a quibus audiẽs rex hæc ioram: uocauit amicos ſuos & principes: quibus ait pro inſidiis arte caliditſima ſyrorũ diſceſſiſſe regem: eo q deſperaret fame capi poſſe ciuitatem: ut quaſi fugientibus illis: & egreſſis ad caſtroꝝ direptionẽ nobis: latenter irruerent & interficerent: & ciuitatẽ pariter deuaſtarent. Vnde uos moneo inquit: ut cuſtodiatis urbem: & nuſq abire tentetis: hoſtes abiſſe credentes. Tunc dicente quodã optime arbitratũ regẽ: & conſiliũ dante: ut duos equites uſq iordanẽ fluuium mitteret: qui cuncta perquirerent. ut ſiqũidẽ illi capti ab inſidiis hoſtiũ deperirent: ſecuritas exercitui fieret: ne cuncti aliquid ſuſtinerent. pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uaſtauerat fames. Hoc dictũ cũ placuiſſet: rex exploratores miſit. Qui iter quidẽ hoſtibus inuenerunt: uacuũ: plenũ uero cibis armiſq quæ reliquerant: ut leues eſſent ad fugã. Hæc cũ audiſſet rex: ad direptionẽ caſtroꝝ miſit exercitũ. Qui nihil tulerunt ule: nec paruulũ: ſed aurum multũ pariter & argentũ gregeſq diuerſos iumentoꝝ: & ordei multa milia: quantũ nec in ſomnio ſe uidere credebant. Quo facto: a malis priſtinis liberati: maximã copiã habuerunt: ita ut emerent duo ſata ordei ſyclo uno: & ſatum ſimile duobus ſyclis: ſecundũ ꝓphetiã hominis dei helyſei. Satũ itaq fert modium unũ & ſemis italicũ. Hoꝝ itaq bonoꝝ ſolus ille princeps tertiæ partis quẽ ꝑdiximus potitus nõ eſt. Nã cõſtitutus a rege ut ſtaret ad portã: quatenus turbam moderate ab ingreſſu ciuitatis emitteret: ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quod alios pati prohibebat: ipſe ſuſtinuit: & oppreſſus hoc modo: ne guſtaret ex illis quæ fuerãt propheta defunctus eſt: helyzeo prædicente eius mortẽ: dum ea quæ ubertate ciboꝝ ille prophetauerat: ſolus ille nõ crederet. Adezer autẽ ſyrorũ rex cũ perueniſſet ad damaſcum: & agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorem imiſiſſet & fugam: & inuaſione hoſtium non fuiſſet hoc factum: nimis afflictus: eo q ita deũ haberet iratũ: corruit in languorem. Illo itaq tẽpore dum propheta helyzeus ueniſſet in damaſcũ cognoſcens hoc adezer fideliſſimũ ſeruulorum azahel nomine miſit: ut ei occurreret: & dona portaret: præcipiens ab eo requiri: ſi egritudinis eius periculum poſſet euitare. Azahel itaq cum quadraginta camelis quæq forent optima ac precioſa in damaſcena prouincia & domo regia dona portabat: & ueniens ad helyzeum: & decenter ſalutans: ait miſſum ſe a rege adezer ad eum ut dona portaret: & de languore conſuleret ſi poſſet euadere. Propheta uero azahel quidem iuſſit ut nihil ei mali denunciaret: dixit autẽ regem eſſe moriturum. Et famulus quidem hæc audiens: triſtabatur. Helyzeus autem flebat: & multas lachrymas effundebat: præuidens mala quæ populus paſſurus eſſet poſt mortẽ adezer. Dumq azahel cauſam eius confuſionis inquireret: defleo inquit iſraelitarum populum dolens.

in his malis quæ paſſurus abs te eſt. Interficies enim optimates eorꝝ: & munitiſſimas ciuitates incendes: & paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis: & mulieres habentes in utero: ſeua morte diſrupes: Azahel aũt dicente: quæ mihi uirtus eſt: ut p me poſſint talia prouenire: ait dei tum ſibi idicaſſe hæc: quia eſſet regnaturus in ſyria. Azahel itaq; ueniés ad regẽ: illi quidẽ bona nunciauit: altera uero die infuſo laqueo uinciens eũ ſtrangulauit: ipſeq; apicẽ regie poteſtatis obtinuit. Erat enĩ uir efficax: multaq; ſyrorꝝ & populi damaſcenorum deuotione florebat: ita ut hactenus & ipſe adezer & azahel qui poſt eũ regnauit quaſi dii colerent: propter beneficia & tẽplorꝝ edificia: quibus damaſcenorꝝ exornauere ciuitatẽ. Iſti nãq; ſoli in pompa quotidie quaſi p honore regio deferunt & ſyri de eorum antiquitate gloriantur: ignorantes quia ſunt nouelli: & non habent iſti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex iſraelitarum audiens adezer eſſe defunctum: a timore & formidine quam propter eum habebat: aliquomodo reſpirauit: & pacem grataṅter accepit.

Capitulum. V.

IGitur iorã hieroſolymorꝝ rex: q & ipſe idẽ ſicut p̃diximus nomẽ hẽbat: regꝝ apice potitus: mox ad necẽ fratrũ ſuorꝝ: & paternorꝝ piter amicorꝝ & pricipum é cõuetſus: & malitiæ ſuæ hoc fecit initiũ: i q̃bus malis differés a regibus q ante eũ iniq̃tatẽ ferãt i ſolẽnitatibus hebreorꝝ: & i religiõe diuina docuit quoq; uulgus & i aliis eé malũ & extraneos adorare deos p athaliã alias p otholiã. Ahab filiã uxorẽ ſuã. Et deus qdẽ pp dauid regis pmiſſionẽ genus eius noluit extermiare: iorã uero nihil p̃termittebat quo minus aliqd quot tidie nouæ ipieratis efficeret: & qđ nõ ad uaſtationẽ paternæ traditiõis attẽderet. Illo itaq; tpe ab eo recedẽtibus idumeis: & prio qdẽ iterficientibus regẽ: q erat eius patri ſubiectus: & cõſtituẽtibus qué ipſi uoluerãt: iorã cũ eq̃tibus & curribus noctãter i idumeã uenit: & eos qdem q uicini eius regno eẽ uidebanẽ occidit. Lõgius aũt nõ abiit: nihil tamẽ dum hoc feciſſet utilitatis exhibuit. Nã omnes ab eo receſſerunt: ſimul & qui prouinciã labennã habitabãt. Erat autem ita ueſanus: ut etiã populũ cogeret in excellentiſſimos mõtes aſcendere: & deos alienos adorare. Cunq; hæc ageret: & omnino leges pãtrias a mente ſua repelleret: delata é ab helia ꝓpheta ad eum epiſtola in qua pandebaẽ magnã pœnã eũ fore paſſurꝝ: quoniã patrũ ſuorꝝ non eſſet imitator: ſed iſraelitarum regum impietatem ſequeretur: inſup & cogeret tribũ iuda & ciues hieroſolymitas relinquere ſancta patrii dei cultura: & ad ydola cõuenire: quæ ahab rex iſraelitarꝝ in ſuo regno feciſſet: & quia fratres interemiſſet: & bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet: ſupplicitũq; qđ pro his ſuſcepturus erat: ꝓpheta in litteris indicabat: ideſt cladẽ populi: & corruptionẽ uxorꝝ regis & filiorꝝ & qa ipſe quoq; morereẽ egritudine lõga nimis afflictus: uiſceribus pp nimietatẽ iterꝝ corruptiõis effuſis: ita ut uideret ſuã calamitatẽ: nec ſibi poſſet ullatenus ſubuenire. Et hæc quidẽ epiſtola ſignificabat heliæ. Poſt breue itaq; tẽpus: exercitus arabũ iuxta æthiopiã habitantium & alienigenarꝝ: iorã regnũ aggreſſi ſunt: & ꝓuinciã uaſtauerunt: & regis domũ: inſuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & unus qdẽ ſolũmõ filiorꝝ eius noie ochozias: hoſtes eũ fugiens derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatẽ prædictã ſibi a ꝓpheta: languorem incurrens: multo tẽpore fatigatus diuino nutu: eius uiſceribus iminente miſerabiliter ſuperna indignatiõe defunctus eſt cũ uiſcera ſua diffuſa uidiſſet. Quẽ etiã populus mortuũ contumeliis multis affecit: ut reor credentes ita mortuũ ita fuiſſe diuina pemptũ: nec exequiis regalibus eum fecere dignum: nec in paternis ſepeliri monumentis: nec aliũ ei exhibuerũt honorẽ: ſed ueluti priuatum tumulo tradiderunt. Qui iuxta annis quadraginta: regnauit octo: traditoq; principatũ eius hierosolymorꝝ populus filio eius ochoziæ.

Capitulum. VI.

IGitur iorã rex iſraelitarꝝ poſt mortẽ adezer ſperãs ramoth capere ciuitatẽ: & eam ſyris auferre: cũ magno apparatu caſtrametatus é ſup eos: In qua obſeſſione a quodam ſyro nõ mortifere ſagittatus abiit i ciuitatẽ iezraelẽ: ut uulnus ſuum poſitus in ea curaret: derelicto in ramoth omni exercitu ſimul & duce noie Hieu: qui filius erat naſi: ut poſt curã reuerteretẽ ad pugnã. Helyzeus uero ꝓphetã unũ diſcipulorꝝ ſuorũ dato ei oleo ſancto miſit i ramoth: ungeret hieu: eiq; diceret: quõ eum regẽ diuinitas elegiſſet: cui & alia pariter idicaret præcipiẽs ei: ut ſub modo fugæ faceret iter: q̃tenus cunctos illic pficiſcendo lateret. Qui dum ueniſſet in ciuitatẽ: hieu quidẽ iuenit cũ principibus militũ reſidentẽ in medio ſui cui prædixerat helyzeus: & accedens ad eũ: ait: quædã ſe ei fore dicturꝝ. Qui dum ſurrexiſſet & in cubiculũ ſecutus eũ fuiſſet: ſeorſum ſumẽs eum iuuenis oleo eius caput ifudit dicens eum unctũ a deo rege ad Ahab generis peremptionẽ: & ad uindicãdũ ſanguinẽ ꝓpheterꝝ: qui ab iezabel nequiter fuiſſet effuſus: ut domus eorꝝ ſicut naboth nabuthei & baaſa ꝓpter impietatẽ propriã radicitus deperiret: & nullũ ſemen de ahab genere remaneret. Et ille quidẽ cũ dixiſſet hæc de cubiculo ꝓtinus exiluit: ne ab aliquo i exercitu uidereẽ. Ieſu aũt uenit ad locũ unde ſurrexerat: & eũ aliis principibus reſidebat. Quibus requirentibus ut eis diceret: cur ad eum iuuenculus aduenieſſet iſup & ueſanum eũ eſſe dicentibus: recte inq̃t iudicaſtis: nã uerba ueſanie locutus eſt. Quibus feſtinantibus. ut ea audirent: atq; rogantibus: ait eũ dixiſſe: qa ipſe fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cum diuiſſet, unuſquiſq; exuens ſe qđ habuerat: ueſtes ei proprias ſubſternebant: &

mittentes tubas.hieu regem esse clamabant.Illo uero exercitu congregato: pergebat ad ioram in ciuitate iezrael: in qua sicut prediximus pro uulnere curandus abierat: quam ceperat cum obsideret ramoth.Contigit autē:ut eo tempore hierosolymitarum rex ochozias uenisset ad ioram: erat enim filius sororis eius sicut dudum diximus:ut uisitaret eū propter uulnus quod in obsessione acceperat:Hieu ergo subito uolens super ioram irruere: rogauit ut nullus militū discedens: regi ioram quae gesta fuerant nunciaret dicens:hanc esse maximā eorū circa se deuotionē: si eū regem hoc ordine demonstrarent.Illi uero in his quae fuerant dicta gratanter itinera conseruabant:ne quis latenter ꝓgens:quod gestū fuerat indicaret. Et hieu quidē sumptis equitibus electis:sedens in curru ibat in iezrael Cunctis ꝓximus fuisset ciuitati:explorator quē rex constituerat ioram ut ad ciuitatē uenientes inspiceret:uidens cum multitudine uenientem hieu nunciauit ioram regi uidere se equites uenientes.Ille uero repente aliquē mitti iussit equestriū qui ei occurreret:& quis esset agnosceret.Qui dum uenisset ad hieu:de exercitu requisiuit:dicens a rege se missum.At ille nihil de his respondens requirenti:sequi se iussit.Quod dum explorator uidisset:indicauit ioram:q; qui missus fuerat equestris:mixtus multitudini ueniret una cum eis.Itēq; rege mittente & alium:etiam is multitudini admixtus est:hoc enim eum facere hieu imperauit. Quod dum explorator ioram indicasset:nouissime in curru ipse conscendens:cum ochozia hierosolymorum rege in eius occursum egressus est.Hieu:autem cum multa moderatione & disciplina agebat iter.Cūq; ioram uenisset in agrum naboth requirebat:si in exercitu recte omnia gererentur.Et cum ei hieu amarissime malediceret: matremq; eius ueneficam ac meretricem clamaret:metuens rex:& nihil eum cogitare quod esset salubre credens:conuerso curru suo ut poterat fugiebat:dicens ad ochoziam eo q; insidiis & dolo fuisset captus.Hieu uero sagittam post eum mittens:eius cor suo iaculo penetrauit:& ioram quidem repente cadens:flexo publice animam dereliquit. Hieu autem continuo iussit uadacro principi tertiae partis ut corpus ioram in agro proiiceret naboth:recordans prophetiam heliae:quam patri eius qui fuit iterfector naboth prædixerat:quomodo & ipse & eius genus in illius agro perirent:Hec enim cū sederet tunc post tergum currus achab:uidisse se propheta narrante dicebat:quod etiam secundum illius prouenit eloquium.Igitur cadente ioram:metuēs ochozias de sua salute:currum in aliam itineris partem conuertit credens q; taliter effugeret hieu.Ille uero persecutus est eum ad quendam ascensum:comprehendensq; sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru:ascendens in equo:fugit hieu in magedon:ibiq; curandus:post pacum uulneris illius tempus & ipse defunctus est:portatusq; i hierosolymoꝝ ciuitatem:illic sepultus est:cum regnasset anno uno. Fuit autem malignus & plus ualde quam pater eius. Cum autem hieu intrasset in iezrahelem urbem:iezabel ornata stans supra turrim:bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille uero respiciens ad eam:quae esset interrogauit.& descēdentem ad se uenire præcepit. Nouissime uero eunuchis imperauit:ut eam de turre deiicerent.Quae dum præcipitata fuisset: murum. sanguine suo aspersit:& conculcata equorum pedibus expirauit.His ita gestis:hieu ingressus palatium cum suis amicis:& semetipsum reficiebat:& illos cōuiuiis aliisq; rebus præceptiq; famulis qui iezabel peremerant:ut eam propter decus generis sepelirent:erat enim ex regibus.Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt:nisi tantūmodo summitates manuū: aliud uero corpus a canibus est absumptum.Hæc audiens hieu:heliae prophetiam obstipuit:is enim in iezrael prædixerat:hoc eam interitu fore perituram.Interea dum ahab filii septuaginta in samaria nutrirentur:misit hieu duas epistolas:aliam pedagogis eorum:aliam principibus samaritanorum: dicens: ut fortissimum filium ahab constituerent regem cum & currus haberent multos & equos: & arma ad militiam: & ciuitates munitas:quod dum facerent:domino suo repensarent. Hæc autē scripsit:uolens samaritanorum mentes agnoscere.Relegentes ergo litteras principes ac pedagogi.timuerunt excogitantes:q; nihil possent contra eum facere qui magnis duobus prævaluisset imperatoribus: scripseruntq; profitentes:se eum habere dominum:& facere quæcunq; præciperet.Ille uero ad hæc rescripsit:præcipiens:ut si obedirent filiorum achab abscidentes capita destinarent.Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt ut occidentes eos: capita eorum abscinderent:& mitterent ad hieu.Hæc illi nihil resistentes egerunt: & componentes in quibus uasculis de uimine factis eorum capita destinauerunt.His autem allatis ad hieu cum amicis cœnanti:nunciatum est:q; capita filiorum ahab uiderentur esse allata qui iussit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus ageres fieri.Factoq; die:ad ea uidenda.processit & inspiciens: dicere cœpit ad populum:quia ipse quidem contra suum dominum militasset:& illum peremisset eosq; cognoscere deposcebat de generatione ahab:quia omnia secundum dei prouidentiam fuerant gesta & domus eius sicut helias prædixerat deperisset.Cunq; necatisset eos qui apud iezraelitas ex ahab genere sunt inuenti:cum equis ad samariam properabat: per iter autem inueniens aliquos fratres ochoziæ hierosolymitarum regis:interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus:quia uenerint ut ioram salutarent:& regem suum ochoziam: nescientes q; ambo ab eo occisi fuissent:hieu eos comprehensos præcepit occidi.Erant enim numero quadraginta &

duo. Post hæc occurrit ei uir quidam bonus & iustus: ionadab olim amicus eius. Qui cum salutasset eum: cœpit laudare eum q̃ omnia cum dei uoluntate fecisset: & ahab genus exterminasset. Hieu autē rogabat ut ascendens in currum ad samariam cum eo ueniret: ei se demonstraturum dicens q̃ nulli parceret malignantium: sed & falsos prophetas & falsos sacerdotes & suadentes plebi: ut magni quidem dei religionem deserrent: & extraneos adorarent ipse puniret: cum esset utiq̃ optima nimis hæc inspectio: atq̃ gratissima: ut bonus & iustus uir uideret malos tormentis affligi. His consentiens ionadab: ascendens in currum: uenit pariter in samariam: Hieu autem requirens omnes cognatos ahab: interfecit: uolensq̃ nullum de falsis prophetis: neq̃ sacerdotibus ydolorum ahab supplicium declinare: deceptione quadam & dolo comprehendit uniuersos. Congregato siquidem populo dixit: uelle se duplices deos introductos quam ahab colebat adorare: rogans ut eorum sacerdotes: & prophetæ: & serui pariter aduenirent: quatenus copiosa sacrificia: & præcipuas diis ahab hostias immolarent: & esset morte multandus sacerdos qui tunc non fuerit inuentus. Deus ahab baal appellatur. Constituit itaq̃ diem: quo uellet sacrificia celebrare missis in omnem israelitarum regionem nuntiis: qui ad illum baal sacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis iussit hieu pontificibus ut darent omnibus uestes: eisq̃ sumentibus ingressus in domum cum amico suo ionadab: præcepit: ut cum diligentia quereretur ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur: cum nollet: ut sacerdotibus ydolorum: alius interesset fidelium: illis uero dicentibus: nullum interesse peregrinum: & inchoantibus sacrificia celebrare: constituit a foris octoginta numero milites armatos: quos nouerat fidelissimos: iussitq̃ eis ut falsos prophetas occiderent: & ipsi in paterna solemnitate permanerent: a qua multo iam tempore destitissent: & simul interminatus est: ut si qui effugerent pro illis animas eorum auferret: Illi ergo & omnes uiros interemerunt: & domum baal igne concremauerunt: & hoc modo a peregrinis solemnitatibus samariam liberauerunt. Hic itaque baal tyriorum fuerat deus: achab autem uolens pere socero iobal: qui rex tyriorum tunc erat: & sydonis templum ei fecerat in samaria: sacerdotesq̃ instituit & omnes eos cultura religionis honorauit cum hic igitur deus fuisset exterminatus: aureos tamen uitulos israelitas hieu adorare permisit. hæc uero dum fecisset & pro impiorum castigationibus cogitasset deus ei per prophetam predixit: q̃ in quattuor generationibus super israel essent eius filii regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebantur.

Capitulum. VII.

Athalia alias otholia uero achab alias ahab filia: audiens ioram fratis sui mortem & ochoziæ filii: & totius generis regum unam perditionem: studuit alias statuit: ut nullum de dauid domo relinqueret: sed omne genus exterminaret: ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret: & hoc quidem sicut potuit fecit. Euasit autem unus filius ozochiæ morte hoc modo diffugiens. Ozochias ex uno patre habuit sororem nomine iosaphat cui copulatus erat pontifex ioiada. Hæc ingressa regiam domū: ubi erant interfecti filii regum nomine ioas infantulum anniculum celatum inueniens cum nutrice: & portans in cubiculum clausit: & latenter aluit ipsa & uir eius ioiada in templo sex annis: quibus in hierosolymis super duas tribus athalia: alias othalia regnauit. Septimo uero anno ioiada hunc sermonem pandidit quinq̃ uiris centurionibus: eisq̃ suasit ut ei consentirent contra ea: quæ ab athalia: alias otholia fuerant perpetrata: & regnum infanti traderent: percepturus ab eis iusiurandum: q̃ securitas talia gerentibus p̃pararetur: prodidit eis quæ gerenda forent atq̃ complenda. Tunc uiri quibus sacerdos ioiada suum consilium commiserat: circumeuntes omnem prouinciam sacerdotes & leuitas congregantes ex ea simul & principes tribuum: omnes hierosolymis ad pontificem deduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iureiurando petit: ut quod ab eo cognoscerent cum taciturnitate seruarent: donec nisus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus deducens eum quem de genere dauid nutrierat: iste inquit uobis rex ex illa domo erit quā nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo itaq̃ ut tertiam partem uestri eum custodire faciatis in templo: quartamq̃ in omnibus templi ianuis statuatis reliqua uero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia: alia maximis multitudo consistat in templo: nullumq̃ armatum permittatis intrare: nisi tantummodo sacerdotes. Eis quoq̃ præcepit ut pars aliqua sacerdotum & leuitarum circa ipsum regem assisteret cum euaginatis gladiis circumdantes: ut si quis armatus in templum intrare præsumeret: repente perimeretur: & nihil mouentes regem tam fortiter obseruaretur: Illi uero consilio pontificis obedientes: suam uoluntatem opere declararunt: Interea ioiada aperiens armanitarium quod erat in templo a dauid constitutum diuisit centurionibus & sacerdotibus: pariter & leuitis arma quæcunq̃ illic inuenit: lāceas & pharetras & quodcūq̃ aliud apprehendit genus armorum: armatosq̃ circa templum statuit: q̃ manu sua totum constipare uiderentur ingressum: & quasi murum habita testudine molirentur: percipientesq̃ in medio puerum: ei regium diadema imposuerunt: & ungens eum ioiada: regem solenniter ordinauit. Populus itaq̃ gaudens clamauit. Viuat rex. Porro athalia alias otholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens uehementer perturbata cum suo

exercitu de regalibus exiliuit.Et cum ueniſſet ad templum:ſacerdotes quidem eam protinus e x ceperunt:armatos uero qui ſequebantur introire prohibuerunt.Erāt enim a pontifice prepoſiti ſicut dictum eſt ut templi aditus obſeruarent.Tunc athalia alias otholia uidens puerū ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuperimpoſitum:ſciſſa ueſte ſua uehementer exclamans iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatum auferre tentauerat.Ioiada uero uocans centuriones:iuſſit ut educentes athaliam in conualle cedron:eam ibi perimerent:ne templum occidentes illic ueneficam uiolarent:unum præcipiens:ut ſi quis ei ferre uellet auxilium: pari ſorte pimeret:Tunc quidā cui fuerat eius iniūcta peréptio: ſumens athaliā deduxit eam ad portā mulaꝝ regis:& illic interfecit.Cunq; hæc circa athaliā fuiſſent geſta:cōuocans populū & armatos ioiadas in tēplū:cōiurauit oēs:ut regi fauerēt:& eius ſaluti ꝓſpicerēt quādo i deuotiōe regia deū potius honorarēt:& ne trāſcenderēt moſeas leges:iuſiurandū quoque cōpulit exhibere.Poſt hæc cōcurrentes ad domū baal:quā athalia & iorā uir eius inſtruxerant ad iniuriam paterni dei & honorem achab alias ahab:eam funditus euerterunt:& ſacerdotem eius matā nomine peremerunt:diligentiam uero atq; templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas ioiada habere permiſit: & ſecundum regis dauid præceptum iuſſit eos ſecundo ideſt bis in die holocauſta & ſacrificia ſolēniter immolare:ut ſecundum legem incenſum offerrent.Fecit autem & quoſdam leuitarum portarios ad templi munimen: ne illic ſordidum aliquod latenter intraret.Hæc itaq; uniuerſa diſponens cum centurionibus & omni populo:ſumens puerum de templo ioiadas eum cum uniuerſis ad regalia uſq; perduxit.Quo in regio ſolio reſidente:cunctus populus cum fauore ſolēniter acclamauit:& ad epulas cōuerſi ſimul feſtiuitatē multis diebus egerunt.Ciuitas ergo equidem habebat pacē:Athalia de rebus humanis ablata.Ioas itaq; adeptus regnū erat ānoꝝ ſeptem cuius mater fuit noīe ioſabeth ex regiōe Barſabe multāq; habuit cuſtodiam legum:& culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit ioiada.Aetate congrua duxit uxores duas dante ſibi pontifice:ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt.Igitur de rege ioas:& quemadmodum inſidias athaliæ diffugerit, regnumq; percepit:his indicaſſe ſufficiat.

Capitulum. VIII.

AZahel autem ſyrorum rex: dum pugnaret contra iſraelitas: & contra regem eorum hieu:uaſtauit prouinciam trans iordanem:quæ erat ad orientem tribus ruben:& gad & manaſſe:& galaath:& batchaneam percurrens ubiq;:& cuncta diripiens:& uim reſiſtentibus inferens uniuerſis.In quo non potuit quidem ulciſci hieu:dum cunctam prouinciam deuaſtaret:ſi circa diuinitatem ſuperbus & contemptor exiſtens: & legitima ſancta deſpiciens:mortuus eſt:cum regnaſſet ſuper iſraelitas annis ſeptem &.xx.ſepultus eſt autem in ſamaria:ſucceſſorem principatus ioacham filium derelinquens.Regem uero hieroſolymorum ioas quoddam deſiderium apprænderat.ut templum innouaret. Quadam ergo die euocans pontificem ioiadam:iuſſit ut in omnem mitteret regionem:& leuitas & ſacerdotes exigeret pro uniuſcuiuſq; capite dimidium ſicli argenti ad fabricam & renouationem templi:quod ad ioram & athalia:& eorum filiis uidebatur eſſe deſtructum.Pontifex autem hoc equidem non fecit:ſciens ꝙ nullus conferret argentum.Tertio uero & uiceſimo anno regni ſui ioas euocans: & ioiadam ipſum & leuitas:& quaſi inobedientes ſui præcepti culpans:iuſſit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pontifex uſus eſt pro congregatione pecuniarum:quod populus libenter habuit:& grataner impleuit.Fecit nāq; ligneam arcam & undiq; muniens eam: unum foramen aperuit quam ponens in templo iuxta ſacrarium: iuſſit ſingulos quantum uellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit:& multum argenti:multumq; auri largitus eſt.Quo facto euacuantes arcam rege præſente:ſcribe ſimul & ſacerdotes gazophilatiorum dinumerantes: quod fuerat congregatum:deinde eandem archam in ipſo loco repoſuerunt:& hoc diebus ſingulis faciebant.Cunq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet.miſerunt pontifex ioiada:& rex ioas:ut ceſores lapidum inſtructoreſq; conducerent & ligna maxima de optima ſilua deponerent.Templo itaq; reparato:aurum quod remanſerat:& argentum non paruum ad pateras:& uini fuſoria & coopercula:& uaſa reliqua deputarunt:ſacrificiiſq;.quottidie adolendis altare tegebant.Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas competenti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus:& ſepultus fuiſſet in hieroſolymis in regiis monumentis:quomodo generis dauid reparat imperium: rex ioas curam perdidit diuinæ religionis:cum quo etiam primates plebis pariter incitati ſunt: ut circa ſolemnitates & legittima iura delinquerent.Deus autem dure ferens tranſgreſſionem regis & aliorum miſit prophetas qui conteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtorum malignitate recederent.Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati :neq; ꝓphetas qui prædicabant alias prædicabāt ut penitentiam agerent:& conuerterentur ab iniquitate reſpicerent.Nam & Zachariam filium pontificis ioiadæ lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem

cum deus prophetam conſtituiſſet:ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi:ut iuſticiam facerent:& quia magna ſupplicia ſuſciperent:ſi nollent dei præceptionibus obedire.Qui tamen cum moreretur:ſuarum paſſionum teſtem deum & iudicem proclamauit:quia pro bono conſilio:& pro his quæ pater eius præſtiterat regi:ioas:ille amare & uiolenter occumberet.Rex autem non poſt multum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas horum in quibus præuaricatus eſt exoluit. Veniente nãq; Azahel ſyrorum rege in eius prouinciam:& Geth deuaſtante atq; depopulante:cum eſſet iam ad hieroſolymam deducturus exercitum: metuens loas obſeſſionem: euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſteriis templi:miſit ſyrorum regi:his redimens eum:ne ciuitas pateretur oppreſſionem:aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatisfactum fuiſſet ingenti multitudine pecuniarum nequaquam ad hieroſolymam caſtra metatus eſt. Ioas tamen cum peſſimum languorem incurriſſet:inſtantes amici qui mortem Zachariæ Ioiadæ filii defendebant:ei inſidias facientes interemerunt eum: & ſepultus eſt quidem in hieroſolymis:non autem in monumentis patrum:quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autem annos quidem.vii.&.xl.in eius,uero imperio ſucceſſit filius eius amaſias. Viceſimo autem & primo anno regni Ioas iſraelitarum principatu potius eſt Ioacham filius Hieu in ſamaria quem & habuit annis ſeptem & decem:patris quidem ſui:nec ipſe imitator exiſtens:impie uero gerens:ſicut & primi reges qui deum ſpreuiſſe uidebantur.Hunc autem humiliauit Azahel: & eum extenta poteſtate contriuit:dum aduerſus eum decem milibus armatis : & quinquaginta milibus equitum caſtra mouiſſet.Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit:& eius milites trucidauit.Hæc itaq; paſſus eſt iſraelitarum populus ſecundum Helyzei propheriam: quando Azahel qui occidit dominum ſuum regnaturum eſſe prædixerat ſuper Syros & Damaſcenos Cunq; Iochá in his anxietatibus teneretur:ad preces dei:ſupplicationeſq; cõfugit:rogans:ut eum de Azahel manibus liberaret:nec pateretur:ut ſub illius eum ditione uideret. Deus autem penitentiam pro uirtute ſuſcipiens:& corripere magis q̃ perdere hominem huiuſmodi uolens: conceſſit ei quatenus belli pericula declinaret.Pace itaq; prouincia rurſus ad ſtatum priſtinum copiamq; regreſſa eſt.Poſt mortem uero Ioacham filius eius Ioas ſuſcepit regnum. Cum ſeptem iam &.xxx.annos haberet in regno Ioas ſuper tribum iuda : tenuit principatum iſte Ioas in Samaria ſuper populum iſrael.Nam & ipſe idem habebat nomen:quod hieroſolymorum rex:tenuitq; regnum annis ſedecim:fuitq; bonus:& in nullo paternæ naturæ conſimilis.Illo quidem tempore dum Helyzeus propheta iam in ſenectute conſiſteret:& egritudinem incurriſſet:uenit iſraelitarum rex uiſitaturus eum.Et dum eum in nouiſſimis inueniſſet:flere cœpit eo uidente: & ingemiſcere patrẽ eum uocans:& ſcutum ſui regni: propter eum dicens nunq̃ contra eum hoſtes armis egiſſe:ſed ſe proſpere ſine dimicatione uiciſſe:qui dum a uita diſcederet:hæbreos ſyris relinqueret:& aliis inimicis captiuandos.Quapropter nec ipſam uitam ſecuram ulterius fore dicebat:ſed gratum ſibi eſſe:ut cum eo a præſenti luce recederet.Hæc dicente atq; gemente rege:Helizeus conſolabatur eum:iuſſitq; allatum ſibimet arcum extendere. Qui cum præparaſſet arcũ, contingens manus eius propheta iuſſit ut ſagittaret.Cunq; tres ſagittas dimiſiſſet:atq; ceſſaſſet ait.Si plures dimiſiſſes:eradicaſſes ſyrorum regnum.Quia uero in tribus ſolũmodo quieuiſti:totiens congreſſus ſyris pugnando prælualebis:& regionem : quam abſtulerunt a tuo patre rurſus obtinebis . Et rex quidem dum hæc audiſſet abſceſſit.Poſt non multum uero temporis & propheta defunctus eſt uir iuſticia famoſiſſimus:& in dei ſtudiis ualde præclarus.Miracula nãq; & inopinabilia opera per ſuas prophetias oſtendit:& apud hæbreos memoriam claram & magnificam ſepulturam habere promeruit:& qualem uiro ita religioſo decebat impendi.Illo ſiquidem tempore contigit:ut quidam latrones in helyzei ſepulchrum mortuum: quem ipſi uidebantur interfeciſſe proicerent.Cuius cadauer dum eius fuiſſet corpori ſociatum:continuo ſuſcitatum, eſt.Et de Helyzeo quidem propheta:& quæcũq; prædixit: & quomodo poſt mortem uirtutem diuinam habuit:hec declarata ſufficiant. Defuncto itaq; rege Syrorum: Azahel ad filiũ eius addam imperium peruenit:contra quem ioas iſraelitarum rex cum dimicaret:& tribus congreſſionibus eum uincens:omnem prouinciam ab eo retraxit:& quaſcunq; ciuitates & uicos eius pater Azahel de iſraelitarum regno ſubtraxerat liberauit.Hoc itaq; ſecundum propheriam Helyzei p uenit.Cũq; contigiſſet ut etiam ioas moreretur:ille quidem ſepultus eſt in ſamaria:regnum uero ſuo filio Hieroboam nomine dereliquit.

Capitulum. IX.

Anno ſecundo Ioas regis iſraelitarũ:regnauit ſuper tribũ iuda i Hieroſolymis Amaſias. Cuius mater erat nomine Iodam.Genere uero ciuis & iuſticiæ prouiſione mirabilis qui cum iuuenis eſſet:ueniens ad regnum:cogitauit ut inimicos qui patrem eius occiderat:puniret:& comprehenſos omnes occidit:filiis autem eorum pepercit ſequẽs moſeas leges qui non ſanciuit propter peccata parentum filios occidendos.Deinde eligens exercitum de tribu iuda & Beniamin:qui in flore iuuentutis & circa triginta annos exiſterent: & ex his congregans quaſi trecenta milia:conſtituit ſuper eos centuriones:mittenſq; ad regem iſraelitarum:coduxit argenti talentis centum milia armatorum.Deliberauerat enim ut amalechitas

gentibus:& idumeis:& Gabaonitis inferret bellum.Cunq; præpararetur ad prælium: & iam uideretur positus in procinctu:suasit ei propheta:ut dimitteret israelitarum exercitum: quia esset impius : & deus eum uinci p̃diceret:utq; suorum solũmodo solatio uteretur:& hostibus præualeret cum paucis contra eos uolente deo pugnandum.Cum ergo grauiter hoc ferret rex:q; mercedes israelitis iam præbuisset ingentes:monebat propheta ut ageret quod deo placeret: cũ possent pecuniæ ex ipsius muneribus abundare.Et illos quidem dimisit:cedens etiam quas dederat rex mercedes:ipe uero cum suo exercitu ad prædictas gentes accessit:Et prælio gesto uincens.x. quidem milia occidit:& totidem uiuos cœpit:eosq; deducens ad magnam petrã quæ est in Arabia constituta:prædam autem & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas.Dum itaq; in his amasias consisteret:israelite quos cum mercede data remiserat indignati sunt:& credentes iniuriam q; quasi pro uituperatione fuissent ab eo remissi:eius regni terras aggressi sunt:& usq; Bethoron procedentes dirupuere prouinciam;& multa quidem abstulere iumenta & tria milia hominum occiderunt.Amasias in uictoria ex his quæ gesta fuerant eleuatus : deum quidem qui ei horum omnium auctor extiterat cœpit spernere:ac deos illos quos de amalechitarum prouincia uexerat adorare.Tunc accedens propheta mirari se dixit:cum eos deos rex arbitraretur adorandos: qui suos:& a quibus honorabantur iuuare nõ potuissent:nec ab huius manibus liberassent: sed peuntes defendere contempsissent:& ipsi quoq; in hierosolymam ad instar hostium captiuorum uicti deducti fuissent. Hæc itaq; regi mouerunt iram:& præcepit ut deberent dicere ad prophetam interminãtes eum se puniturum si amplius loqueretur.Et propheta quidem tacere se dixit: prædicens non esse præbiturum deum ea quæ rex facere moliretur.

Capitulum. X.

AMasias uero dum se abstinere non posset in rebus fœlicibus co nstitutus: quas a deo perceperat:eiq; faceret iniurias: scripsit ad regem israelitarum ioas: ut obediret ei & ipse & populus uniuersus: sicut & prius obaudiebant parentibus eius: dauid & salomoni.Qui parere nollent:scirent:q; bellum terminum causæ perciperet.Cui ioas rex ita rescripsit.Rex Ioas regi amasiæ.Erat in libano monte cipressus omnino potens : & carduus exinde misit ad cipressum:petens ut filiam eius filio suo daret uxorem.Et dum hæc agerentur bestia quædam transiens carduum conculcauit Hoc ergo erit tibi exemplum;ut maiora non appetas:nec quomodo amalechitas uicisti:in hoc exultans tibi & tuo regno uidearis inferre pericula.Hæc legens amasias:ad bellum potius incitatus est:ideo ut arbitror ad hoc eum impellente:ut pro his quæ fuerant ab eo cõmissa pœnas exolueret.Cunq; produxisset exercitum contra Ioas essetq; iam prælium cõmissurus:milites amasiæ repentinus terror & stupor inuasit:qualem non propicius deus imittit:& antequam uenirẽt ad manus in fugam animi pauore cõuersi sunt. Illis igitur terroribus dispersis:contigit ut amasias desolatus ab hostibus caperetur:eiq; Ioas mortem interminatus est.si hierosolymitis non suaderet.ut aperientes portas: eum cum exercitu in ciuitatem susciperent. Et amasias quidem mortis terrore compulsus suscipi fecit hostem. Qui destruens partem muri quasi quadringentorum cubitorum: curru ingressus est hierosolymam amasiamq; captiuum ducens : & dominus hoc modo hierosolymitatem ciuitatis effectus : & dei thesaurum abstulit : & aurum argentumq; quod in amasiæ erat regalibus exhausit : & ita eum a captiuitate resoluens:regressus est ad Samariam . Hæc itaq; gesta sunt circa hierosolymitas anno quartodecimo regis amasiæ. Qui post hæc passus insidias amicorum: fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autem ab eis mittentibus:qui eum illic interimerent.Cuius corpus referentes,in hierosolymam regaliter tumulauerunt. Igitur amasias hoc modo finiuit uitam propter superbiam & contemptum quem habuit circa deum:qui uixit annos quidem quattuor & quinquaginta:regnauit autem uigintinouem:Huic successit filius suus noie Ozias.

Capitulum. XI.

ANno quintodecimo regni amasiæ regnauit in israel filius Ioas Hieroboam in samaria annis undecim . Hic autem rex circa deum quidem iniuriosus: & iniquus exti-
tit uehementer: ydola colendo: & multa incongrua: & opera extranea faciendo: populo uero israelitarum multorum bonorum operum occasio fuit.Huic quidem Ionas prophetauit:q; oporteret eum syros uincere dimicantem; & regnum proprium dilatare in partibus aquilonis:usq; ad Emath ciuitatem a meridie uero usq; ad aspalthiden paludem. Antiquitus enim termini chananei isti fuerunt:sicut princeps iesus ea loca determinauit: Igitur Hieroboam castrametatus contra syros:omnem eorum prouinciam sicut Ionas prophetauerat deus stauit.Necessarium uero iudicaui integritatem rerum contradere: studens quæcunq; & de isto propheta in sacris libris inueni conscripta omnia declarare.Hinc enim iussus a deo ut iret ad Niniue regnum:& ibidem prædicaret:q; esset amissura ciuitas pricipatum:metuens nõ perrexit:sed fugit deum in ioppe: & inuenta naue ingressus in tharsu ciuitatẽ ciciliæ nauigabat.Cunq; tẽpestas imineret aspime:& nauis submersionis picula sustineret:nautæ quidẽ & gubernator : & ipsẽ nauclerus fundebant orationes:quatenus piculũ maris euaderent,ionas aũt operiens semetipm

facebat:& nihil metuebat horū quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempeſtas potius augeretur: & uiolentibus uentorum nimietate mare attolleretur in cumulum:cogitantes ſimul: quia aliqs nauigantium huius tempeſtatis auctor exiſteret:conſtituerunt ut quicunq; is eſſet ſorte prodereturQuibus hoc facientibus ſors cecidit in prophetam.Interrogãtibus autem illis unde eſſet: & quid ageret:genere ſe quidem dixit hæbreum:prophetam uero ſummi dei: eiſq; ſuaſit: ut ſi uellent præſens periculum declinare:eum in pelagus proiicerẽt:quia tempeſtatis eorum auctor exiſteret.Et illi quidem prius non hoc facere præſumpſerunt impium indicantes: ſi peregrinũ hominem:& qui eis ſuam commiſerat ſalutem:ad hæc mala compellerent: cum utiq; nondum nauis ſubmerſio proueniſſet:a propheta uero poſt hæc compulſi: & timore ſuæ ſalutis aſtricti eum in pelagus proiecerunt:& tempeſtas quidem remota eſt.Ille uero ut ſermo eſt: q; a ceto deuoratus poſt tres dies totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitus eſt in nulla parte corporis maculatus:qui ſupplicans deo:ut ei ueniam concederet pro delicto:ad niniue profectus ẽ ciuitatem:& aſtans in medio prædicauit:q; poſt breuiſſimum tempus aſyæ perderent principatum.Hæc ergo eis indicans eſt reuerſus.Hanc itaq; narratiõem explicui: ſicut ſcriptã inueni.Igit hieroboam rex cum omni fœlicitate uitam degens:& regnans:annos.xl.defunctus eſt: & ſepultus in Samaria:cui ſucceſſit in regnum eius filius Zacharias.Eodem modo & Ozias amaſiæ filius quarto & decimo iam anno regni hieroboam duabus tribubus in hieroſolymis impauit: cuius mater fuit Athelamas nomine:genere uero ciuis.Erat aũt hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus:& ad reg; prouidentiã nimis induſtrius.Caſtrametatus cõtra paleſtinos:eoſq; bello deuincens:ciuitates eog; cœpit poſt Geth:& lániã:ſed & muros eag; deſtruxit.Poſt hãc militiam aggreſſus eſt Arabas uicinos ægyptiis:& edificans ciuitatem circa mare rubrum:cõſtituit in ea cuſtodiam.Deinde ammanitas:alias ammonitas ſubdés:& tributa eis imponés: & oſa uſq; ad terminos ægyptiog;:ſuæ ditioni ſubiiciés cœpit decætero hieroſolymitag; here curã: nã quicũq; muri fuerãt lõgo tempore:aut regũ priog; deſidia iam deſtructi:eos rurſus edificauit:& reparauit:necnõ & quoſcũq; deſtruxerat iſraelitarum rex quãdo patré eius amaſiam captiuum tenens ingreſſus fuerat ciuitatem.Edificauit aũt & turres multas:ſingulis quibuſq; cẽtum & quinquaginta cubitos habentibus altitudinis.Fecitq; & in deſertis magnas ualde munitiões:& multos aquæductus inſtituens. Habebat aũt iumentog; & aliog; animaliũ innumeram multitudiné quando & prouincia fertilis erat ad paſcua:eratq; præcipue terræ cultor: & curã habebat circa plantationes:& ſemina fructuũ diuerſorum . Exercitũ circa ſe habuit electog; trecẽta octoginta milia uirog;:quog; duces & tribuni:& millenarii erant ualde fortiſſimi:& q ſuo robore poſſent ferri numero duo milia.Cõſtituit autem per cohortes totum exercitum:& omnes armauit: dãs unicuiq; iaculaturam & ſcutum & loricas ereas:& arcus & ſplendonas.Super hæc autem & machinamenta multa ad oppreſſiones inſtituit:quibus petræ dimitterentur & iacula & arpagiões: & his ſimilia præparauit.Dumq; hæc ita conſtituiſſet mentis elatione corruptus: & ſubſtantia mortali ditatus:contra immortalem omni tempore agere nitebatur . Eſt autem imortalis ſubſtantia:pietas circa deum:& cuſtodia mandatorum.Lapſus eſt itaq; fœlicitatis euentu: & ad paterna peccata deſcendit:quæ etiam illum poſtq̃ claritatem bonorum & rerum magnitudinem dereliquit apprænderunt.Hic enim inſtante inſigni die & generali feſtiuitate indutus ſtola ſacerdotali intrauit in templum:oblaturus incenſum in aureo altari deo . Pontifice uero Azaria cum aliis octoginta ſacerdotibus eum prohibente ne faceret: quomodo hæc ſolummodo his adiacerent:qui ex genere aaron erant:& clamantibus ei ut exiret:& non ageret contra dei leges: iratus interminatus eſt eis mortem:niſi tacerent. Inter hæc autem terremotus factus ẽ magnus: & ſtupeſcente populo claritas ſolis nimis effulſit:& incidit in faciem regis: & illi quidem lepra continuo prouenit.Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge ſciſſa eſt media pars montis ad occidentem:& ſua uolubilitate per quattuor ſtadia procedens:ad orientalem reſiſtit monté: ita ut ei uias clauderet & regios ortos opprimeret.Cunq; ſacerdotes regis faciem lepram apprehendiſſe conſpiciunt:pandebant ei calamitatem ſuam:hortantes ut tanq̃ pollutus exiret a ciuitate.Ille uero confuſione huius euentus affectus:& dum illi iam nulla eſſet fiducia tremefactus quod iubebatur impleuit.Qui licet fuiſſet ultra humanas mentes elatus: & propter hæc impie geſſiſſet in deo miſerabilem:tamé hanc & uilem pertulit paſſionem:& tempus quidem aliquod extra ciuitatem commoratus in uita priuata degens:filio eius licet ſuſcipiente regnum: deinde meſticia faciente defunctus eſt.Qui uixit quidem annos octo & ſexagíta:quibus regnauit quinquaginta & duobus: ſepultus eſt autem in hortis ſolus. Zacharias autem filius Hieroboam dum menſibus ſeptem regnaſſet in iſrael dolum paſſus occiſus eſt a quodam amico nomine Sellum:filio Iotauis:qui poſt eum regno percepto non amplius q̃ diebus triginta tenuit regnum. Princeps enim militiæ Manaen illo tempore:cum eſſet in ciuitate tharſo: & audiret qđ de Zacharia fuerat geſtum:ſurgens inde cum omni militia uenit in ſamariam & commiſſo plio Sellum peremit:& ſemetipſum conſtituit regem:ſurgenſq; exinde in Thabrain ciuitatem uenit:cuius ciues obſeruantes portas eius: regem ſuſcipere noluerunt. Ille uero ulciſcens in eis: &

quæ foris erant depopulatus eſt:& ciuitatem obſeſſione fortiſſima accepit:& grauiter ferés: qđ fecerunt eius ciues:omnes ſimul occidit:neq; paruulis parcens:& quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis & ſeuiciæ non reliquit.Ná quod neq; alienigene capiẽtes eos facere potuiſſent, hoc iſte de ſuis contribulibus operatus eſt.Itaq; Manaen hoc modo regnauit annis.x.fuitq; perueꝛſus & rerum omnium ualde ſeuiſſimus. Cap.XII.

CVnq; aduerſus eum caſtra mouiſſet Phoialus alias Phoiaphul aſſyrioꝝ rex: ad certamina quidẽ pugnæ contra aſſyrios non acceſſit:ſed mittens ei mille argenti talenta: egit ut bello diſcederet.Ad hanc itaq; cauſam profuit populus regi Manaé. Ná unuſquiſq; pro capite ſuo qnquaginta præbuit dragmas:poſt hæc defunctus é: & ſepultus in Samaria:Phaceiá uero ſuum filium ſucceſſorem regni proprii dereliquit. Qui ſequens paternam crudelitatem duobus tantũmodo regnauit annis:deinde in cõiuio dolo cum amicis propriis pemptus é.Phaceias enĩ millenarius filius Romeliæ ei fecit inſidias:qui & ipſe Phaceia tenuit annis principatum.xx.Fuit aũt impius & iniquus.Rex uero:aſſyrioꝝ Teglat Phalaſſer noíe caſtrametatus aduerſus iſraelitas:& cunctam Galaditẽ regionem ꝓuaſtans:& tranſiordanẽ:& quæ gabbani nuncupanť:& Traſa & Aſaran habitatores una captiuos ducens:eos in regnum ſuũ migrauit.Igitur & de aſſyriorum rege hæc nos declaraſſe ſufficiat.Ioathá itaq; filius regnauit ĩ hieroſolymis ſuper tribum iuda cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocatur Itraſis:is rex nulla uirtute minor fuit:ſed & rebus quidem diuinis pius.apud homines aũt extabat iuſtus: hũitq; curã rerum ciuitatis:& quæcunq; reparatione & ornatu pariter indigebát:hæc largiſſime procurabat:fecitq; porticus in templo:& eius ingreſſus ornauit:muros quoq; qui ceciderũt rurſus erexit:turreſq; proceres & inuincibiles in eis edificauit.& in reliquis oĩbus quæ in regno neglecta uidebantur:opus fabricationis exhibuit.Qui dum ammanitis alias ammonitis intuliſſet bellũ atq; uiciſſet:eos annis ſingulis tributa præcepit exoluere talenta auri centũ:& tritici decẽ milia choros:tantũdẽ & ordei.Sic aũt proprium auxit regnum:ut hoſtibus quidẽ eſſet ualde terribilis:familiaribus uero præcipue fœlix.Eo itaq; tempore fuit propheta quidam nomine Naum:q; de aſſyrioꝝ ſubuerſiõe & Niniue urbe prophetás hoc dicebat.Niniue quaſi piſcina aquæ cõmota:ſic & populus omnis turbatus:& fluctuans cõmouebitur fugiens cunctis dicentibus: ad alterutros ſtate & manete:aurũq; uobis & argentum diripite:& nullus hanc uoluntatem agendi habebit:cum animas ſuas omnes magis q̃ facultates ſalutare feſtinent. Crudelis enĩ alterutros decertatio habebit: & luctus & ſolutio magna membrorum : & uultus eorum terrore palleſcunt. Vbi tunc erit habitaculum leonum:& mater catulorum leonum.Dicit autem tibi deus niniue: quomodo exterminabo te:ut nequaq̃ leones progredientes ex te imperent mũdo . Sup hæc aũt & multa á ia prædixit iſte propheta de Niniue:quæ dicere neceſſarium non putaui : ne legentibus uiderer importunus oſtendi.Hæc aũt omnia prouenerunt in niniue poſt annos centum & xv.De his ergo nunc a nobis ſufficienter expoſitum eſt.Porro Ioathan mutauit uitam : cum uixiſſet annos unum & quadraginta:ex quibus regnauit ſedecim:ſepultuſq; eſt in regiis monumẽtis:uenitq; regnum ad eius filium Acham:qui impius circa deum exiſtens:& paternæ preuaricator legis:reges iſraelitaꝝ imitatus:in hieroſolymis ydoloꝝ aras iſtituit:& ſuper eas ſacrificauit: in quibus etiam ſuum in holocauſtum obtulit filium more chananeorum: & ſuper hæc multa alia ſcelera perpetrauit. Capitulum. XIII.

CVnq; circa hæc ita ueſanus exiſteret:caſtrametatus eſt aduerſus eũ ſyroꝝ & damaſcenorum rex Raſin:& Phaceias iſraelitarum:erant enim amici & recludentes eũ in hieroſolymis:multis eam tẽporibus obſidebant:ꝓpter muroꝝ munitionẽ eam capere nõ ualentes.Syrorum uero rex capiens ciuitatem Ailach ad mare rubrum poſitam & habitatores eius occidens in ea uiros ſtatuit:& aliis in circuitu ciuitatibus ita fecit:perimens ubiq; iudeos:qui multam deuehens ꝑdã:in damaſcũ cum ſuo réauit exercitu.Rex aũt hieroſolymoꝝ cognoſcẽs ſyros ad ꝓpria réaſſe:& credẽs ꝓualere ſe cõtra iſraelitaꝝ regẽ:exercitũ ſuũ aduerſus eũ armauit:& congreſſus bello faciente ira dei deuictus eſt:propter ipietates ſuas multas & maximas:Ea náq; die centum &.xxx.milia eius militum ab iſraelitis occiſi ſunt: & amaſias princeps militiæ Zachariam filium regis Acha in bello peremit:& tutorem totius regni Ericam conſtituit:& principem militiæ tribus iudæ nomine Elicam captiuum tulit:& ex tribu Beniamin mulieres & infantes:multamq; ſimul diripiens prædam:in Samariam ſunt reuerſi.Quidá uero Oddas illius temporis propheta cum eſſet in Samaria exercitui ante muros occurrẽs magna uoce clamauit dicens uictoriam eis nõ ꝓpria uirtute collatá:ſed propter irã dei q̃ hũit ſup Achá regẽ: culpauitq; eos cur eis non ſufficeret ſua fœlicitas:ſed ét ꝑſumpſerint ex tribu iuda & Beniamin cognatos ſuos captiuos abducere:ſuaſitq; illis ut eos continuo ſineréť ad ꝓpria remeare:q; ſi nõ obedirét deo ſubderenť repetiti prælio.Populus igiť iſraelitaꝝ ĩ cetu cõueniés:quid de his fieret cogitabat.Tũc quidá Barachias noíe cũ eſſet in republica ꝓbatiſſimus:ſurgẽs ĩ medio: & cũ eo tres alii dixerunt.Non eſt permittendum ut captiui in urbem introducanť: ne oẽs a deo pariter pereamus. Sufficiant prima peccata ſicut prophetæ domini:& non nouas ipietates adiicia-

mus.Hæc ergo milites audientes:permiſerunt eis ut facerent quodcunq; crederent expedire.Su mentes ergo prædicti uiri captiuos lauanteſq;:& diligentiam exhibẽtes:& itineris dantes expenſas innoxios ad propria remiſerunt.Nihilominus quattuor uiri uenere cum eis: & uſq; ad hiericho deducentes eos non procul ab hieroſolymis in ſamariam ſunt reuerſi. Rex aũt Acham hæc paſſus ab iſraelitis mittẽs ad regem aſſyrioꝝ thadaphaſarum:popoſcit ab eo belli ſolatium aduerſus iſraelitas:& ſyros:& damaſcenos:multas pecunias ſe ei daturum eſſe promittẽtes miſitq; ei & munera ualde præclara.Ille uero legatis ad ſe uenientibus:uenit in auxilium regis Achã: & caſtrametatus aduerſus ſyros:& regionem eoꝝ depopulatus eſt: & damaſcum bellico iure cœpit:inſuper & regem Raſin occidit.Damaſcenos aũt in ſuperiorem mediam deſtinauit; & quoſdam aſſyriorum in ciuitate damaſcena conſtituit:iſraelitarum uero terram nimis affligens multos ex ea captiuos abduxit:dum hæc contra ſyros egiſſet rex hieroſolymorum auferens aurum quodcũq; erat in regalibus theſauris pariter & argentum:& quod erat ĩ templo dei:& quicquid fuit optimum ornamentum in templo: deuehens hæc uenit in damaſcum:& ſecundum promiſſiones dedit hæc aſſyriorum regi:& gratias ei pro omnibus referens:in hieroſolymã remeauit. Hic aũt rex fuit ſtultus:& circa modum ſuæ utilitatis a ratione alienus:quia neq; dum bello cõprimeretur ab aſſyriis deos eorum adorare ceſſauit:ſed in eorum ueneratione permanſit: qua ſi poſſet ei cõferre uictoriam:& deuictus aſſyrioꝝ denuo cœpit colere deos: & oés potius uidebatur honorare:q̃ paternum uerumq; deum.cuius ira fuerat eius perditionis cã.Qui ad tantã inſaniam:cõtemptumq; dei peruenit:ut oĩno clauderet tẽplũ:& ſolemnes offerri hoſtias prohiberet & ornamenta eius auferret.His igitur rebus iniuriam faciens deo.mortuus eſt cum uixiſſet annis ſex & triginta ex quibus regnauit ſedecim .Cui filius Ezechias mox ſucceſſit ĩ regno. Eodẽ tempore mortuus eſt etiam rex iſraelitarum phaceia:dolo cuiuſdam amici nomine Ozias: q̃ tenuit regnum annis nouem:fuitq; malignus dei contemptor. Cap. XIIII.

CONtra hunc aũt caſtrametatus ẽ aſſyrioꝝ rex Salmanaſar:eũq; cum utiq; Ozias deũ nõ haberet propicium nec adiutorem fecit ſibimet ſubditum:& tributa definita cœpit euoluere. Anno itaq; quarto Oziæ regis:regnauit ĩ hieroſolymis Ezechias filius Achã:& Abiæ qui fuit ex genere ciuis.Erat aũt huic uiro natura benigna iuſta & ualde religioſa.Nihil enim ob aliud ſe credidit ueniſſe ad regnũ:neq; aliquid neceſſarium: nec utilius ſibimet eiq; ſubiectis arbitratus eſt eſſe q̃ ut coleret dei religionem.Et conuocans omnẽ populum pariter ſacerdotes & leuitas:cõtionẽ habuit apud eos dicens.Non ignoraris: quomõ patris mei peccato qui tranſgreſſus eſt dei ſanctam honorabilemq; culturã:multa & maxima mala eſtis experti:& ab eo ueſtra mens corrupta eſt:& quomõ ſuaſit:quos ipſe colebat uos deos ſuos pariter adorare.Hortor itaq; uos poſtq̃ opere cognouiſtis:quomodo peſſimum eſt agere impie: ut illoꝝ obliuionem habentes:purgetis uos a priore pollutione:& cũ ſacerdotibus atq; leuitis conuenientes aperiatis templũ:& purgãtes illud cum ſolẽnibus ſacrificiis:ad honorem antiquũ & patrium reuocetis.Sic enim deus uobis propicius erit:& iraſci ſuper ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicente rege ſacerdotes apuerunt templum:& eiicientes pollutiones:uaſa dei & ſolẽnia ſacrificia ſuper altare impoſuerunt.Mittens aũt rex in prouinciam ſibi ſubiectam populũ ad hieroſolymam cõuocauit:ut feſtiuitatẽ celebrarent azimorum:multum náq; præterierat tempus propter iniquitatem prædictoꝝ regum: quod non fuerat actum.Miſit uero pariter ad iſraelitas: inuitas eos:ut relinquentes malam conuerſationem & conſuetudinem reuerterentur ad priſtinam dei culturam: dicens concedere ſe uenientibus in hieroſolymam: ut azimorum feſtiuitatem agerent: & cum eis pariter epulas exercerent. Hæc dicebat: monens tantum non ſibi eos ſubiectos facere ſtudens:ſi tamen nollent:quod ſi quidẽ uoluiſſent:utiq; beati fuiſſent. Iſraelite uero uenientibus legatis:& eis regis ꝓpri mandata nunciantibus:nõ ſolũ non acqeuerũt ſed etiam legatos tanq̃ fatuos irriſerunt. Pariter etiam prophetas hæc monentes & prædicãtes quæ paterentur:ſi ad pietatem dei conuerti nollent:ſpreuerunt:& ad nouiſſimum eos cõprehendentes interemerũt . Et neq; in his ſolis iniquitatibus perſtiterunt:ſed horum quoq; peiora faciebãt nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis:hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea declarabimus.Multi tamen de tribu Manaſſe:& Zabulon:& Iſachar obedientes monitionibus prophetarum:ad pietatis iura conuerſi ſunt.Et iſti omnes ad Ezechiam in hieroſolymam concurrerunt:ut adorarent deum.His autem uenientibus rex Ezechias aſcẽdens ĩ templum cum principibus & omni populo:ſacrificauit pro ſe thauros ſeptem & totidem arietes : & agnas ſeptem: & totidem hircos:imponenteſq; manum ſuper capita pecudũ ipſe rex & principes ſacerdotibus ſolemnia ſacrificia facere permiſerunt. Et illi quidem ſacrificabant & holocauſta faciebant:leuitæ uero circũſtantes cum muſicis organis cantabat hymnos in deũ atq; pſalebãt: ſicut docti fuerant a dauid: reliqui ſacerdotes tenentes tubas cum hymnis dicentibus concrepabant.His itaq; factis proſtratus in faciem:& ipſe rex & populus uniuerſos adorauerũt deum: deinde ſcrificauerunt boues ſeptuaginta thauros centum:agnas ducentas.Populis uero ad epulas condonauit: boues quidem ſexcentos:reliquaq; pecora tria milia:& omnia quidẽ ſacerdotes

ſecundum legis conſuetudinē cōplebant.In his itaq; rex delectatus epulabat cū populo gratias agens deo.Inſtantem uero azimoꝝ feſtiuitatem celebrantes ideſt paſchalia decætero ſacrificia diebus ſeptem exhibuerunt.Populo uero præter illa quæ imolata ſunt:donauit rex thauros quidem tria milia:pecudum diuerſorum ſeptem milia.Idem autē fecerunt & principes: mille náq; thauros dederunt ei:& pecora mille & quadraginta. Et dū hoc modo a ſalomonis regis tempore celebratio non fuiſſet affecta:tunc primū ſplendide & largiſſime probat exhibita.Cunq; feſtiuitas fuiſſet impleta:egreſſi in prouinciá purgauerunt eam:ſed & ciuitatem ab ydoloꝝ omniū pollutione mūdauerunt.Conſtituitq; rex ut quottidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarētur impenſis ſecundum legē:& ſacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugum:ut ſemper circa religionē obſeruarent:& a dei cultura ſeparari nequirent:& populus quidē offerebat omnis fructus.ut moris erat.Domus enī & cubicula rex edificās: ſinguli ſacerdotibus diſtribuit:& leuitis:eorūq; filiis & uxoribus:& ita ad antiquā dei culturam denuo ſunt reuerſi. Hæc itaq; prædicto modo rex ſtatuens:bellum egit aduerſus paleſtinos:eiſq; deuictis tenuit oēs ciuitates hoſtium a gaza uſq; in geth.Rex autem aſſyrioꝝ mittens interminatus eſt: omnem ſe eius ſubuertere principatum:niſi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret. Ezechias autē de interminationibus non curabat:ſecurus de pietate dei & prophetia Eſayæ a quo futura oīa certiſſime cognoſcebat.Et de hoc quidem rege hæc in præſenti dicta ſufficiant.

Capitulum. XV.

SAlmanaſar autem aſſyriorum rex:dum ei nunciatum fuiſſet: quia iſraelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Suſam ægyptiorum regem:petens contra eum ab eo ſolatia iratus caſtrametatus eſt in Samariam anno ſeptimo regis Oſiæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet:annis tribus obſidens Samariam:cœpit eam nono quidem anno regni Oſiæ ſeptimo Ezechiæ regis hieroſolymorum:& iſraelitarum regnum uehementer exterminauit:& omnem populum tranſmigrauit in mediam & perſidam. Inter quos & regem Oſiam uiuum cœpit atq; migrauit:aliaſq; gentes & quodam loco nomine Authi: qui ex flumine perſico ita uocatur:in Samaria & iſraelitica regione conſtituit. Migrauerunt ergo decē tribus iſraelitarum de iudea poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptem: a quo tempore egredientes ex ægypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe ieſu: ex quo autem recedentes a Roboá qui fuit ex genere dauid:regnū hieroboam tradiderūt: ſicut & prius a me ſignificatum eſt:anni tunc erant ducenti & quadraginta:& menſes ſeptem & dies ſeptem. Hic ergo finis appræhendit iſraelitas tranſgredientes leges:& prophetis non obedientes: qui eis hanc prædixere calamitatem:nec ab impietatibus recedentes.Cœpit autem malorū eorum cauſa fabricari:ex quo ſeditione facta circa Roboam nepotem Dauid Hieroboam eius ſeruum fecerunt regem:qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis inimicum,imitantibus ſuum malum.Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem aſſyriorum inuaſit pugnádo cunctam Syriam:& phœnicem uniuerſam.Nomē uero huius regis in Archiuis Tyri conſcriptum eſt.Pugnauit is aduerſus Tyrum:cum in ea regnauit Hylyſeus. De quibus teſtatur & Menander qui temporum facta conſcripſit:& tyriorum antiquitatem in græcam linguam conuertens ſic ait:Hylyſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem:hic recedentibus Cetheis naiuigans reduxit eos contra quos denuo Salmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam phœnicē bellis inuaſit.Qui facta pace cum omnibus poſt terga ſua reuerſus eſt.Receſſit autem a Tyro ciuitas Sydon:& arce & antiqua Tyrus:& multæ aliæ ſimul urbes:quæ ſemetipſas aſſyriorum regi tradiderunt.Quapropter tyris non ſubiectis:denuo rex aduerſus eos egreſſus ē phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuaginta:& remiges octoginta. Cōtra quos tyri nauigantes cum duodecim nauibus:diſperſis hoſtium nauibus cœpere captiuos uiros quingentos. Vnde honor tyriorum propter hæc creuit eximie.Reuertens autem aſſyriorum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium:& aquæ ductus ciuium:ut tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hæc quinq; annis fuiſſet factum:tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquā. Hæc itaq; in archiuis tyriis de ſalmanaſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt.Igitur dum fuiſſent in ſamaria tranſmigrati chuthei. hoc enim uocabulo hactenus utebantur:eo q; a prouincia Perſida:& a quodā flumine qd chuta uocatur migrati uiderentur.ſinguli eorum ſecundum gentem propriam deos in ſamariam portauerunt:erant autē quinq;. Et cum eos more proprio colerent:ad iracundiam & furorem deū maximum prouocarunt:uenitq; peſtilētia ſuper eos:per quam corrupti:cum nullā malorū medicinam inuenire poſſent:deum maximum colere pro ſalute cœperunt. Mittentes itaq; ad regē aſſyriorum legatos: ſupplicauerunt:ut ſacerdotes eis ex captiuis iſraelitarum: quos pugnando tenuerat deſtinaret.Quo mittente ſacerdotes:leges & dei culturam eos edocuerunt.Et cum cepiſſent eum in ſumma deuotione uenerari:peſtilentia repente ceſſauit: & hactenus ipſas ſolēnitates celebrare noſcuntur.Hi ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum chuthei ſecundum genus;græce autē ſamaritæ uocantur:& propter rerum motum ſeperati ſunt:& quando uident iudeos eſſe fœlices cognatos appellant:& quaſi de ioſeph nati uideantur: & ex illo cum eis habe-

ant ſocietatis initium:quando uero detectos uident:nequaquam eis deuotione aut genere co municare uolunt:ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

HAec inſunt in decimo libro ioſephi hiſtoriæ iudaicæ antiquitatis. Cap. i.
Bellum regis aſſyriorum Sennacherib contra hieroſolymam: & Ezechiæ regis oppreſſio. Cap. ii.
Quemadmodum deperiit aſſyriorum exercitus una nocte:& rex eorum domi reuerſus.filiorum inſidiis interemptus eſt. Cap.iii.
Quomodo Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim annis adiectis ſibi a domino ſuperuixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorem regni manaſſen. Cap. iiii.
Qui a caſtrametati contra eum chaldei & babylonii reges:& captum agentes duxerunt in babyloniam:& multo tempore ibidem retinentes:miſerunt rurſum eum in regnum & de Ioſia rege quem religioſus & iuſtus fuerit. Cap.v.
Quomodo ægyptiorum regem nechaon agentem exercitum contra babylonios:& per iudeam iter facientem prohibuit rex Ioſias:pugnaq; cōmiſſa uulneratus reductus in hieroſolymam defunctus eſt:cuius filium Ioacham regem hieroſolymite fecerunt. Cap.vi.
Quemadmodum congreſſus eſt Nechaon contra babyloniæ regem circa Eufratem fluuium:& reuertens in ægyptum:uocatum ad ſe Ioacham regem hieroſolymorum filium . Ioſiæ uinctum duxit in ægyptum.fratrem uero eius Helyachim in hieroſolymis conſtituit regem:mutás ei nomen Ioachim. Cap. vii.
Bellum Nabuchodonoſor regis babyloniorum contra Nechao regē ægypti:quo deuicto:& omni ſyria ſibi ſubiugata:quæ ante ſub rege ægypti erat:uenit hieroſolymá: & regem eius Ioachim fecit ſibi tributarium. Cap.viii.
Quomodo tertio anno poſt diſceſſum regis babylonis:ioachim denuo ægyptios eſt ſecutus: cui prophetauit Hieremias de perditiōe ſua & ciuitatis futura per regem babylonis: quæ & euenit: nam non poſt multum tempus Nabuchodonoſor caſtrametatus contra eum : & ſuſceptus intra ciuitatem:Ioachim quidem peremit:filium uero eius ioachim conſtituit regem:& multos captiuos duxit in babylonem:inter quos erat Ezechiel propheta. Cap. ix.
Quomodo penitētia ductus rex babylonis:eo q; ioachim feciſſet regem:miſſo exercitu: eum in hieroſolymis obſedit:qui accepto iureiurando:ut nihil pateretur mali:nec ipſe: nec ciuitas matrem & amicos tradidit obſides:ſed rex babylonis rupit iuſiurandum: nam regem cum matre & amicis:ſimul etiam cum omni iuuentute ciuitatis uinctum præcepit ad ſe adduci: patruum uero eius ſedechiam regem conſtituit in hieruſalem. Cap. x.
Quomodo etiam hunc audiens ægyptiis præbere ſolatia:& amicitias cum eis habere caſtrametatus contra hieroſolymam:forti eam obſeſſione cœpit:& incenſo templo ſedechiam & populū migrauit in babyloniam:in qua tranſmigratione fuerunt:Daniel: Ananias:Azarias: Miſael: uaſa quoq; ſancta:quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. Cap.xi.
Quomodo godoliam præfecit prouinciæ rex babylonis:quo percuſſo a quodam iſmaele:timentes reliquie iſrael regem babylonis:intrauerunt ægyptum quod non ceſſit eis in proſperum : nā rex babylonis poſt tempus intrauit ægyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam:iudeos uero q illo fugerant:captiuos duxit in babyloniam. Cap. xii.
Viſio ſomniorum Nabuchodonoſor: & interpretatio eorum per danielem:trium quoq; puerorum in fornacem immiſſio:ſed nulla leſio. Cap. xiii.
Regem babylōicorum inuicem ſucceſſio:& per mortem ablatō regni babylonici ſub balthazare per Cyrum & Darium ſubuerſio. Cap. xiiii.
Daniel ſub Dario i lacum leonū immiſſio:ſed nulla leſio honor & claritas Daniel & pphetiæ eius.
Continet hic liber tempus annorum centum:& octoginta duorum menſium ſex dierū.

¶Incipit liber decimus antiquitatum.

VM Ezechias duarum tribuum rex quartumdecimum annum haberet in regno aſſyrioꝝ rex nomine Sennacherib cum maxima manu aduerſus eum caſtrametatus:forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuū iuda & Beniamī.Cūq; hieroſolymā tenderet:ſuenit eū miſſis legatis Ezechias ꝓmittēs & obedire ſe ei:& tributa q̄ imparet exolue re.Sēnacherib uero cognoſcēs q̄ legati ferebāt dignū indicauit bello deſinere:& precantiū ſuſcipere dignitatem tūc ꝓmiſit.Qui accipiēs trecēta argēti talenta:& auri.xxx.aicus diſcedit:dās legatis iuriſiurādi fidē:qa ei nihil diſcedēdo noceret. Ezechias āt credēs & euacuās theſauros: miſit ei pecūias ſpans ſe a piculo belli & regni amiſſione

liberari. Assyrius aũt hæc ſumens:ex his quæ promiſerat nihil cogitauit: ſed ipſe profectus ad ægyptios & æthiopas:principem militiæ rapſaché cum multo exercitus robore & duobus aliis ad uaſtandam hieroſolymã dereliquit:quoꝝ nomina erant tharatha & arachiris. Tunc itaq; uenientes ante muros caſtra fixerunt:miſeruntq; ad ezechiam petentes:ut cum ipſo poſſent habere colloquiũ. Ille uero per ſe quidem propter metũ non abiit:tres aũt neceſſarios ſibi miſit amicos:hoc eſt helyachi tutorem regni: & Sobanẽ & Ioan:q ſupra ſcribas erat. Iſti ꝓcedentes e diuerſo principũ militiæ aſſyrioꝝ ſteterunt. Quos dum uidiſſet Rapſaches prĩceps militiæ petit ut euntes dicerẽt ezechiæ. Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præſumens atq; cõfidens refugit dominum ſuum:& obedire nõ uult:neq; ſuſcipe exercitum eius. An certe ꝓpter ægyptios ſperans exercitum ſuum illoꝝ ſolatio ſubleuari. Si hoc expectat fatuus ẽ:& ſimilis homini incũbẽti calamo fracto: qui cum ceciderit ſuper eum:manu uexata ſentiet plagã. Sciat aũt quia etiam uoluntate dei cõtra eũ caſtrametatus eſt:qui conceſſit ei iſraelitarum uaſtare regnũ ut eodem modo ſubiectum ei diſperderet regnum. Dũ hæc Rapſaches hæbraica lingua diceret hẽbat enĩ linguæ huius experimẽ tum:helyachi metuens ne populus audiẽs metu corrueret:poposcit ut ſyro magis loqueret eloq;. Ille uero intelligẽs ſuſpitionẽ eius: & metum maiore uoce amplius clamans reſpondit hæbraice dicens. Audiant oẽs præcepta regis: & q; utile eſt eligant: & ſe nobis tradãt. Palã enĩ ẽ quia rex & uos populum ſpe uana decipitis: & repugnare ſuadetis. Si uero præſumitis & exercitũ noſtrũ uos repellere dicitis dãte me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo:totidẽq; aſcẽſores præbentes:ueſtrũ exercitũ nobis oſtendite:ſed non hẽtis tot homines. Quid igiť tardatis tradere uoſmetipſos maioribus:qui uos capturi ſunt & inuitos: dum ſpontanea traditio ſecurior uobis ſit:inuita uero ualde periculoſa: ut cauſa calamitatis exiſtat. Hæc audientes & populus & legati:dicente aſſyrioꝝ principe:ezechiæ renunciauerũt. Ille ergo hæc audiens indutus ueſte regali & indutus ſacco & habitu miſerando lege patria:proſtratus in facie rogabat deũ:ut ſe adiuuãret:nullã aliã habentẽ ſpem ſalutis:mittẽſq; & aĩcos quoſdã & ſacerdotes ad Eſaiã ꝓphetã: popoſcit ut oraret:& factis ſacrificiis ꝓ ſalute cõmuni rogaret deum: quatenus ſpem hoſtiũ frangeret:& populo ſuo miſericordiã condonaret. Propheta hæc faciens monitus a deo cõfortauit regẽ:& eius amicos prædicẽs: qa ſine bello deuicti hoſtes turpiter aburbe recederẽt:& non cũ fortitudine illa:quã ſe hẽre credebãt:deũq; ꝓuiſuꝝ ut fortiter uaſtarent. Sed & ipm regẽ aſſyrioꝝ Sennacherib nõ ꝓualẽté aduerſus ægyptios cũ ad ꝓpria remearet ferrũ periturũ eẽ ꝓdixit. Ipſo ſiquidẽ tpe ſcripſerat Ezechiæ aſſyrius epiſtolas: in quibus ſe tuum eũ eſſe dicebat:credentẽ q; eius ſeruitiũ poſſet euadere:qui multas gẽtes & maxias ſubdidiſſet:& interminabať funditus ſe eũ diſperdere dũ capet urbem:niſi portas aperiẽs ſpõte i hieroſolymis exercitũ eius excipet. Quæ dum relegiſſet ezechias:ſpreuit propter ſpem quã habebat in deo. epiſtolam uero replicans in tẽplo repoſuit. Rurſus aũt cũ deo uota & oratiões effunderet pro ciuitate & pro ſalute cũctoꝝ. Eſaias propheta eũ aſſeruit exauditũ: & nec in præſenti tempore eſſe ab aſſyriis obſidendum:& in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant eſſe reuerſuros:& tertio anno cum pace opus ſuum facturos:& propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore tranſeunte:aſſyrioꝝ ex bello quod ægyptiis intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuiſſet cõmoratus in obſeſſione peluſii:& dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent: quibus ciuitati nitebantur inſiſtere:audiuit æthiopum regem tharachem cum multo exercitu ad ægyptiorum uenire ſolatium:& per deſertum iter facere:ut ſubito in aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo eſt rex Sennacherib ad ſacerdotem qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem ægyptiorum ueniſſet:qui eſſet uulcani ſacerdos: & obſeſſionem peluſii huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Capitulum. II.

RAnte itaq; rege hieroſolymoꝝ ad deum: & deus exaudiens maximã plagã miſit in eum:& multi perempti ſunt. Herodotus aũt errorem ideo facit:quia nõ aſſyriorum dicit regem:ſed arabum:adiiciens quia ſuricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit aſſyrioꝝ:& propterea cum non habuerit rex arcus:exercitum expulſio reuocauit. Et hæc quidẽ herodotus. Veroſus aũt qui chaldaicã conſcripſit hiſtoriam meminit regis ſennacherib:& quia regnauit ſuper aſſyrios:& caſtrametatus eſt in omnem ſyriam & ægyptum:ita dicens:Reuerſus aũt ſennacherib a prælijs ægyptiacis ad hieroſolymam: cum inueniſſet exercitum quem rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ cõſtitutum:deus enĩ morbũ populo eius immiſerat. ita ut prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octoginta quinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hãc in nimio timore & angustia conſtitutis:de cũcta iam militia metuens effugit cum ſua manu ad propriũ regnũ in ciuitatem quæ appellatur Niniue. Et dum modicũ tempus ibidem commoratus fuiſſet:dolo a ſenioribus filiis adramelech & ſeleuſtro eſt peremptus in proprio templo quod dicitur Araſci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniã diſceſſerunt:ſucceſſit aũt i regno eius aſaracoddas. Terminus obſeſſionis aſſyrioꝝ cõtra hieroſolymitas tali occaſiõe ꝓuenit. Cap. III.

EZechias aũt inopinabiliter a terrori bus liberatus gratificas hostias eũ oĩ populo celebrauit deo:& cognoscẽs:qa nulla alia cã hostes alios qdẽ peremisset: alios uero timore mortis simul effugasset ab hierosolymis:nisi diuino solatio oĩ studio & largitate usus est circa dei cultũ. Non post multũ uero graui languore detentus a medicis quidẽ desperatus est:nihilq; nec ipse de se:nec eius amici spei ulterius sustinebãt. Adiiciebatur aũt & alia angustia magna regi:eo q; filios nõ haberet: & q; moriturus eẽt desolatã relinquens domum:nec successorẽ sui generis habiturus.Dũq; nimis in hac parte fatigarẽt:rogauit deum ut ei partuo tpe uitã cõcederet:dõec filios habere posset:& nõ prius aĩa priuarẽt anteq; fieret pater.Cui misertus deus petitionẽq; suscipiẽs:quia nõ dolebat:eo q; priuãdus esset bonis imperii: sed ut filios haberet:qui in eius principatũ succederẽt.mittẽs Ysaiã iussit ei dicere quia post tertiã diẽ euaderet casum lãguoris:post hæc annis qndecim supuiueret:& filios generaret.Et dum hæc mãdata dei ꝓpheta dixisset ꝓpter nimietatẽ lãguoris:& ea q̃ inopinabiliter ꝓmittebantur non credẽs signũ aliquod & indicium petit ut faceret Ysaias:q̃tenus hæc dicẽti sibi crederet: & a deo eum missum uere cognosceret. Nã ea quæ ultra rationẽ sunt: & spe fortiora uidẽt huiusmodi rebus credunt esse ueracia.Et dum ꝓpheta interrogasset eum:qd uellet fieri signum: umbrã solis petiit decẽ gradibus ad ea loca unde uenerat remeare. Et dum ꝓpheta rogasset deum ut fieret:audiẽs rex ipletum eẽ qd uoluit:repẽre dissolutus a lãguore cõscẽdit ĩ tẽplum : & adorãs deum uota debita celebrauit.Eo siqdẽ tpe cõtigit assyriorũ regnum a medis solui: qd tamen in alijs indicabo.Rex itaq; babyloniorũ Baladas misit legatos ad ezechiã portãtes munera:& ab eo poposcit ut ei eẽt socius & amicus. Ille uero legatos libenter excipiẽs: & thesauros eis ostendens:& armorũ instructionẽ & aliã copiã quã ĩ auro & gemmis habebat:simul etiã munera præbens regi balado deferenda dimisit eos.Tunc Ysaias ꝓpheta uenit ad regẽ:& reqsiuit unde fuissent qui uenerãt. Q̃ui dixit de babylonia eos a suo rege uenisse:& ostẽdisse se eis uniuersa : ut uidẽtes diuitias & uirutẽ regni cognoscerẽt:& regi suo renunciarent. Cui ꝓpheta respondens: Scito inqt nõ post multũ tẽpus ad babyloniã filios tuos:& diuitias trãsmigrãdas:insup & nepotes tuos eunuchos esse faciẽdos:& amissuros uirile nomen:& regi babyloniæ seruituros. Hæc enĩ prædixit deus.Ezechias cõtristatus in his q̃ dicta fuerãt ait:nõ se qdẽ uelle suã gentẽ in talibus erũnis icurrere:sed qa ipossibile est quæ apud deũ deliberata sunt posse mutari:rogabat ut usq; ad uitã ipsius pax ꝓmaneret.Meminit aũt baladi regis babyloniorũ berosus. Cũ itaq; prophẽta Ysaias indubitanter & mirabiliter de ueritate cõsideret:& nihil falsi penitus loqueretur: oĩa quæcũq; ꝓphetauit:scribẽs dereliqt in libris ut ex effectu postea oĩbus appareret. Et nõ solus iste ꝓpheta:sed & alii numero duodecim idẽ fecerũt:& oẽ siue bonũ siue aduersarium alias contrariũ quod apud nos fit:secũdũ illorũ dictũ ꝓuenire dinoscit. Sed horũ singula denuo declarabimus.Ezechias aũt rex dũ super uixisset tempus quod ꝓdiximus:& oẽ illud spaciũ in pace deguisset:mortuus est anno uitæ suæ qnquagesimo & q̃rto:in quibus regnauit uigiti & nouem.Cui successit in regno filius proprius nomine manasses:de matre quidẽ noĩe abhisida: q a paternis uoluntatibus abscissus:& ad diuersa cõuersus:oẽ genus malignitatis ostendit: & nihil impiũ dereliquit:sed iniquitates israelitarum imitatus est:quibus in deũ delinquẽtes affligebãtur:Præsumpsit etiã tẽplũ dei polluere simul:& ciuitatẽ oẽmq; pariter regionẽ. Nam spernendo deum ad hoc usq; peruenit:ut omnes hæbreorũ iustos occideret:neq; prophetis parceret:quorũ quottidie singulos ꝓmebat:& eorũ sanguĩe hierosolymorũ:plateas irrigabat. In his iratus deus misit prophetas ad regẽ & populũ ꝑ quos interminatus ẽ easdem ei futuræ calamitates:in q̃bus incurrerant fratres eorum israelite:cum ei iniurias intulissent.Illi uero nõ credidere eorum uerbis:quibus luctari potuerunt ut nihil mali paterentur.operibus autem cognouerunt fuisse uera quæ a prophetis prædicta sunt. Capitulum. IIII.

GItur dum in eis perseuerarent:bellũ super eos intulit rex babyloniorũ & chaldeorũ. Is enĩ misso exercitu in iudeã & regionẽ eorũ depopulatus est:& regem Manassen dolo captũ:& ad se deductum:habuit ad ea q̃ uoluit tormẽta subiectũ.Manasses autem tunc intelligens in quibus malis esset:& horũ omniũ se arbitratus auctorem: supplicabat deo ut ei hostem suum clemẽtem faceret atq; misericordem:cuius orationem deus exaudiens:hoc ei concessit:& remissus a rege babyloniorum ad sua regna reuersus est. Cũq; uenisset ad hierosolymam:priorum quidem delictorum quæ circa deum gesserat penitens: studebat etiam memoriam si esset possibile ab animo suo repellere:& ad seruitium eius & omnem cultum diuinæ religionis accedere:templumq; purgare & ciuitatem:& ad hoc solum erat decæterο constitutus:ut gratias deo pro dono salutis exolueret: quatenus in omni uita eius ei propicius ꝓmaneret.Hæc aũt ipe & populũ agere docuit:agnoscẽs ĩ q̃bus calamitatibus icidisset ꝓ ritum q̃ sanctæ cõuersatiõi erat aduersus: & edificãs rursus altare solẽnes hostias ĩmolabat : sicut moyses diuinã exponendo culturã.Eodẽ itaq; mõ & ꝑ hierosolymorũ cautela cogitauit : ita ut etiã muros antiquos cũ multo studio reparet:& alios ultra eos erigeret:& turres eminẽtissimas exaltaret:custodias uero q̃ ante ciuitatem fiũt multa munitiõe firmauit:& sic in oĩbus a priori

cõuerſatiõe mutatus ẽ:& poſt hæc hũit beatiſſimã uitã:ut multi imitatores eius eſſent: ex quo cœpit dei colere pietaté. Q ui cũ uixiſſet annis lx.& ſeptẽ:& regnaſſet quinquaginta & quinq; defunctus eſt & ſepultus in ortis ſuis. Cuius regnũ peruenit ad eius filiũ ammõ: & nomen eius matris fuit Maſſelmis de ciuitate Iechabath. Q ui dũ imitaretur opera patris eius quæ ille ĩ iuuentute ſua p̃ſumpſerat:dolũ paſſus a ſuis ĩ domo ſua pemptus eſt:cũ uixiſſet ãnos q̃ttuor & uiginti:& in regno feciſſet tres. Populus aũt eius pemit interfectores:eũq; cũ patre ſepelierunt: regnumq; ioſiæ eius filio tradiderũt cũ eẽt annoꝝ octo. Cuius mater quidem de ciuitate fuit uocheti noie ezi. Erat uero ille natura benignus:& ad uirtutẽ uiriliter p̃paratus: & ĩ ſtudiis dauid regis:& ĩtẽtiõe & regula totius diſpoſitiõis eius intentus. Cũq; ad duodecimũ ætatis ueniſſet annum:pietaté & iuſticiã ĩ ſe mirabilẽ eſſe monſtrauit. Cũctũq; náq; populũ correxit & monuit: ut de relicta ydoloꝝ ſecta:quaſi nõ eẽnt:dii colerent patriũ deũ: & opera ſimul maioꝝ patrũ ĩ q̃b⁹ deliquerant uelut ſenior emẽdabat:quæ uero bene & oportune facta cognouerat: obſeruabat: & hoꝝ imitator erat. & per ſuã ſapiẽtiam & intellectũ naturalẽ ſimilia celebrabat: cõſiliis utiq; bonis & traditionibus tradens ſenſum. Sequẽs enĩ leges uelut ordinẽ ciuitatis: & pietatem circa deũ gerens:oĩa p̃ſpere gubernabat:& maxĩe q̃ a prioꝝ regũ iniq̃tate recedebat. Qui & oẽm ciuitatẽ & p̃uinciã purgauit:& lucos extraneos q̃ facti fuerãt abſtulit:& ornaméta q̃ in eis a prioribus fuerãt ad iniuriã d̃i oblata depulit:& tali mõ populũ ab huiuſmodi ſecta retractũ ad religionis diuinæ iura cõuertit. Q ui & legitimas obtulit:& holocauſtoꝝ ſacrificia altari ſoléniter ruſus exhibuit:& in unaq̃q; cã iuſticiã nõ minus q̃ aĩæ ſuæ coluit medicinã:miſitq; in totã p̃uinciã iubens ut qui uellẽt aurũ & argentũ deferrent ad reparationẽ tẽpli pro ſua uoluntate atq; uirtute. Dũ itaq; pecuniæ allatæ fuiſſent ad ſollicitudinẽ tẽpli & eius expẽſas:p̃poſuit amaſiã q̃ erat & ſupra ciuitatẽ ſcriptorem & ſaphan:& ſcribã monumentoꝝ ioan:& põtificẽ helyachim. Qui dilationẽ nulla ſegnicie facientes:ſed inſtructores:& oĩa quæ erant neceſſaria p̃parabãt:& hoc mõ reparatiõe tẽpli celebrata pietas regis oſtenſa eſt. Q ui dũ octauũdecimũ impii haberet annum miſit ad helyachim ſacerdotẽ:iubẽs ut pecũiæ q̃ remãſerãt cõflarẽtur:& fierẽt exinde crateres:& libatoria & phialæ ad miniſteriũ dei:& ſup: & q̃tũcũq; aurũ & argentũ eſſet in theſauris: etiam hoc proferret ad crateras:& ad uaſa huiuſmodi facienda. Proferens aũt helyachim pontifex aurum:inuenit librũ ſacrũ moyſeos ĩ tẽplo poſitũ quẽ ſimul eiiciens dedit ſcribæ ſaphæ. Q ui dũ relegiſſet uenit ad regẽ:& dũ oĩa q̃ iuſſerat fieri:terminũ habere ſignificaſſet:relegit ei & librum illũ. Tũc ille cum uerba libri eius audiſſet:ſciſſa ueſte ſua uocauit põtificẽ helyachĩ:& ipſum ſrĩbam:& neceſſarios ſimul & aĩcos:miſitq; eos ad quãdã mulierem p̃phetiſſam noie Holdã uxorem Salomi cuiuſdã inſignis uiri & nobilitate p̃clari:iuſſitq; ut eũtes cõſulerẽt eã:ſi p̃pitius fieret deus:cũ metueret ne p̃uaricãdo moyſeos leges & mãdata maioꝝ piculũ trãſmigratiõis incurrerent:& ad extraneas terras uenientes uitam agerent miſerabilẽ. Audiens aũt p̃phetiſſa q̃ fuerant a rege mãdata:iuſſit ut remeãtes dicerent regi:quia diuinitas qutdẽ decretũ quod iã cõtra eos p̃tulerat precibus infirmari nõ poſſet.i.ut populus non piret:aut nõ de prouincia pelleret: aut bonis tunc p̃ſentibus mĩme priuarent: dũ trãſgreſſi fuiſſent leges:& tanto tpe penitentiam non egiſſent: prophetis utiq; monentibus ut ſobrie uiuerẽt:& ĩpietatis ſupplicia deuitarẽt: quæ facienda dicebat ut crederẽt:quia deus eſt:& nequaq̃ mẽtitus in uerbis q̃ per p̃phetas ſuos p̃nũciauit:p̃pter iuſticiã tamẽ regis retinendas iſtas erũnas:& poſt eius obitum definita ſupplicia populus inferenda. Igĩt illi q̃ miſſi fuerant muliere p̃phetante: remeantes nunciauerũt regi. Tunc ille mittens ubiq; iuſſit populũ ad hieroſolymã cõuenire:& ſacerdotes atq; leuitas: & oẽm ætatem ſimul adeſſe p̃cepit. Q uibus cõgregatis:primũ quidẽ eis ſacros legit libros: & ſtans in tribunali in multitudine media: coegit cunctos fidẽ & iuramenta præbere:ut apud deũ fierent: & moyſẽos leges per oĩa cuſtodirẽt. Illi uero p̃mptiſſime & iurauerũt: & p̃cepta regis ĩplere p̃miſerunt. Mox itaq; ſacrificia celebrãtes: deũ ſibi poſcebãt eſſe propiciũ. Rex aũt ſacerdoti præcepit ut ſi qđ aliud uas a pentibus eius oblatũ ydolis aut diis extraneis inueniret ut tẽplo p̃ferret. Et dũ fuiſſent multa collecta:cõburens ea cineres eoꝝ diſperſit ĩ fluuiũ:& ſacerdotes ydoꝝ qui ex genere nõ erant aaron interfecit. Dum hæc ergo feciſſet in hieroſolymis: proceſſit ĩ uniuerſam p̃uinciã:& lucos qui ab hieroboã rege ad honorem deoꝝ extraneoꝝ facti uidebant exterminauit:& oſſa falſoꝝ p̃phetarꝝ ſup altare qđ prius hieroboã cõſtruxerat cõcremauit. Ea igĩt quæ ueniẽs p̃pheta ad hieroboã:cũ ille ſacrificaret:& populus audiret quæ futura eẽ p̃dixerat: modo terminũ perceperunt:quãdo ex genere dauid ioſias noie fecit ea quæ prædicta ſunt ante annos trecentos ſexaginta & unum. Poſt rex ioſias p̃fectus eſt ad cunctos iſraelitas qui captiuitatem & ſeruitiũ aſſyrioꝝ effugierũt: eiſq; ſuaſit:ut impios actus: & honores deorum extraneoꝝ relinquerent:& patriũ maximũq; colerẽt deũ:eiq; dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt aũt & ciuitatẽ:ne quod forte ydolũ habentes intra ſua tecta celarent:necnon & currus qui ædificati fuerant a prioribus regibus:& quæcq; alia huiuſmodi erãt quæ uelut deos adorabant: paſſer cuncta amputauit:& hoc modo purgata oĩ prouincia ad hieroſolymã oẽm populũ conuocauit:& ad azimoꝝ feſtiuitatẽ quæ paſca dicit:eos adduxit: donauitq; populo in paſca nouellos

edos & agnos triginta milia:boues aũt ad holocausta tria milia.Præbuerunt aũt & primi iudeorum propter pascã sacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia: sexcentosq; eorũ præsules obtulerunt:boues uero quingentos.Et dum esset hæc abundantia quadrupedũ sacrificia faciebant moyseos legibus hostias singulas enarrantibus ac ministrantibus:nec fuit alia similis festiuitas apud hæbreos a samuelis pphetæ tẽporibus.Causa uero eius festiuitatis hæc erat ut oia secundũ legis antiquã traditionẽ paternæ solẽnitatis efficerent. Cap. V.

POst hæc autem dum Iosias in pace atq; diuitiis & gloria super omnes excelleret: Nechao rex ægyptiorũ castra posuit ad Eufratẽ fluuiũ ut contra medos & babylonios dimicaret: qui assyriorum soluerunt principatum.Habebat enim desideriũ ut regnaret in asia.Et dum uenisset ad ciuitatem Medin:quæ erat de regno Iosiæ: phibebat eum rex Iosias per suam prouinciam contra medos iter efficere,Tunc mittens legatos ad eũ Nechao:significauit non se contra exercitum ducere:sed ad Eufraten fluuium properare:adiciens q eum non deberet prouocare ad sua bella:prohibendo ne aliena iret ad prælia quo tendebat. Iosias uero non aquiescebat uerbis Nechao:sed instabat ne iter suum per eius faceret regionem tior urgebat eum:ut quod imminebat accideret.Nam dum aciem exercitus sui componeret: & in curru uectus a cornu transiret a cornu:quidam iaculatus eum ægyptiorum a belli festinatione suspendit.Mox enim uulnere nimis affectus:iussit exercitum reuocari ad Hierosolymaq; remeauit.Qua plaga defunctus est:sepultusq; magnifice in patriis monumentis.Qui uixit annis triginta & octo:regnauit autem ex eis unum & triginta. omnisq; populus eũ multis diebus magno luctu gemituq; defleuit:sed & Hieremias propheta mortis eius carmen lamentabili modulatione composuit:quod hactenus noscitur permanere.Hic uero propheta etiam futuram ciuitatis cladem prædixit:scripto reliquit simul & captiuitatem nunc apud nos habitam:& babyloniorum una migrationem.Et non solum iste prædixit hæc populo esse uentura:sed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conscribens:plebi reliquit.Erant autẽ ambo genere sacerdotes:sed hieremias quidẽ in hierosolymis est cõmoratus a tertiodecimo anno regis Iosiæ usq; dũ ciuitas uastaretur & templum.Quæ uero de hoc propheta puenerunt loco proprio declarabimus.Mortuo siquidem Iosia scut prædiximus ei successit in regnum filius Iochã cum triũm & uiginti esset annorũ. Et hic quidem regnauit in hierosolymis:matrem uero habuit Amital de ciuitate Abana:fuitq; impius & scelestus. Capitulum. VI.

REx igitur ægyptiorũ dum fuisset a pugna reuersus euocauit Ioachã ad semetipm de ciuitate syriæ quæ dicitur Emath.Qui dum uenisset eum repente uinxit: & seniori fratri eius ex eodem patre,pgenito nomine Eliachim:tradidit regnũ mutans ei nomẽ Ioachim.Prouinciæ uero tributũ posuit centum argenti talẽta:& unũ auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat.Ioachi ãt deduxit i ægyptũ:q etiã mortuus est in ea dum regnasset tres mẽses: & dies.x.Ioachi uero mater uocabat Zabud de ciuitate abunia. Hic uir erat natura iniustus & ualde neqssimus: & neq; circa deũ sanctus:neq; circa hoies mãsuetus. Cap. VII.

DVmq; quartum regni haberet annum:babyloniæ principatum quidam nomine Nabuchodonosor accepit eodemq; tempore cum magno apparatu ad Circamin ciuitatem uenit:quæ est iuxta Eufraten:pugnaturus cõtra regem ægyptiorum nechao fuit hoc enim syria erat uniuersa.Dũq; cognouisset regis Babyloniæ uoluntatem:nechao pœnit9 nõ expauit:sed cũ magno brachio sup nabuchodonosor ad eufratẽ uẽit.Qui facta congressione deuictus est:& multa milia uariis rebus belli amisit. Transiens autem eufraten babyloniæ rex omnem Syriam usque ad pelusiũ cœpit præter iudeam.Quarto igitur anno Nabuchodonosor:qui erat octauus ioachim regis hæbreorum contra iudeos cum magno exercitu castrametatus est rex babyloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus.Ille uero metuens eius minas:& pacem habere desiderans: præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus. Capitulum. VIII.

TErtio anno audiens ægyptios denuo contra Babyloniam pugnaturos tributa non redidit:sed spe ægyptiaci belli deceptus est.Nam pugnare contra eum ægyptii minime præsumpserunt. Propheta itaque hieremias quotidie prædicabat: quia frustra ægyptiorum spe tenerentur:& quia immineret ciuitati ut a rege babylonio uastaretur: & rex Ioachim subderetur ab eo.Sed hæc nulla utilitate dicebat:quando qui crederet nullus erat. Nam & populus & principes audientes hæc negligebant:& indignantes super his quæ dicebantur quasi augurium aduersus regem propheta ferret: accusabant eum & subiectum iudicio ut ad supplicium quoq; traderetur:contra eum dari sententiam postulabant:quod multi quidem aduersus eum fieri decreuerunt:seniores autem recesserunt.Qui ea uoluntate qua iuste prophetam absoluerant:& ipsa etiam aliis suadebant ne quid mali fieret hieremiæ dicentes: quia non solum iste ciuitati prædiceret futura:sed & Micheas ante eum olim talia prædixisset: & multos scirent huiusmodi uerba dixisse:quorũ nullus a regibus aliquid pertulisset:sed quasi prophetæ dei honorati fuerant.His itaq; uerbis mitigantes turbas: eripuerunt hieremiam a diffinito sup-

plicio.Qui omnes prophetias ſuas ſcribens:ieiunante populo: & in eccleſiam congregato in templo menſe nono:quinto anno regis ioachim: relegit librū quem de futuris rebus ciuitati & populus & templo conſcripſiſſe uidebatur. Audientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iuſſeruntq; eum & ſcribam baruch de medio tolli:ne quibuſdam forent manifeſtati.Ipſi uero librum portantes regi dederunt.Qui præſentibus amicis iuſſit ſcribam ſuum relegere: & audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro:iratus rex diſrupit eum & igne cremauit:& requiſitos hieremiam & baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci.Illi ſiquidem eius tunc iram declinauerunt: non poſt multum uero tempus uenientem contra ſe cum magno exercitu regem babyloniorum fœderis iure ſuſcepit propter metū eoꝝ:quæ dicta fuerant a propheta credens nihil ſe fore paſſurū:neq; p obſeſſionem neq; per pugnam.Dumq; rex babyloniæ intraſſet in ciuitatem:fidem nequaq̄ ſeruauit:ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros hieroſolymitanoꝝ occidit una cū rege Ioachim.Quem etiam ante muros in ſepultum proiici iuſſit:filium uero eius Ioachim cōſtituit regem uniuerſæ prouinciæ. Eos autem qui erant in dignitatibus conſtituti numero tria milia captiuos duxit in babyloniam inter quos erat propheta ezechiel cum eſſet adhuc puer.Hic ergo finis habuit Ioachim regem:qui uixit quidem annis ſex & triginta:regnauit autem duodecim. Succeſſor uero eius regni Ioachi de matre nomine Onas:regnauit menſibus tribus & diebus.x.

Capitulum. IX.

REgem ergo Babyloniorum qui Ioachim conceſſerat principatum repente timor inuaſit.Formidatus eſt enim ne forte habens mali memoriā pro nece paterna prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum regem Ioachim in hieroſolymis obſidebat. Ille uero cum eſſet natura benignus & iuſtus noluit ciuitatem ꝓpter ſe uidere pericula ſuſtinere: ſed ſumens matrem & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a babylonia regeq; directi accipiens ab eis iuſiurandum ut nihil mali pateretur:nec ipſe nec ciuitas: quoꝝ fides nequaquā manſit inuiolata.Non enim ſeruauit eam babyloniæ rex:ſed præcepit pricipibus ſuis:ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifices:eoſq; ad ſe ligatos adducerent:qui omnes fuerunt decē milia & octingenti triginta & duo:ſimul & Ioachi cum matre pariter & amicis:quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia:Patruum uero Ioachim nomine ſedechiam conſtituit regem:accipiens ab eo iuſiurandū ut ei prouinciam cuſtodiret & nihil hoſtiliter ageret:nec faueret ægyptiis.Sedechias aūt erat quidem annoꝝ uiginti & duorū quando accepit regnū:& nomen matris eius Amias.Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus:circa quem impii locū maximū habere uidebanť. Quapropter & propheta hieremias ad eū ueniens crebro teſtabať dicens:ut reliquas quidē impietates & iniquitates deſereret:& iuſticiæ prouideret: & neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret:neq; falſis prophetis eū ſeducentibus crederet:quaſi nequaq̄ cōtra ciuitatē babyloniæ rex dimicaret:quia ægyptii cōtra eū bella rurſus iferrēt & uincerēt:q̄ſi hæc uerba nō eſſent:nec hoc mō uentura forēt.Sedechias aūt dū audiret ꝓphetā hæc dicēte:cōſentiebat ei p oīa tāquā uera loquenti:& q̄ſi ꝓdeſſent ei:ut eius crederet uerbis: ſed rurſus eius amici ſubuertebant eius mentē & a propheræ dictis ad ea quæ uoluerant adducebant:Prophetauit autem Ezechiel in babyloniæ futuras populi calamitates:& hæc miſit in hieroſolymam: ſed ſedechias eorum prophetiis non credidit ꝓpter huiuſmōi cām.Alia ſiquidē uniuerſa conſona ꝓphetis edicta ſunt:quomō & ciuitas uaſtaretur:& ipſe ſedechias duceretť captiuus i babyloniā: diſcordabat aūt Ezechiel dicens quia ſedechias babyloniam non uideret cum Hieremias dixiſſet:quia uinctum eū rex babyloniæ duceret:& eo q; non idē uterq; dixiſſent:etiam illa quæ concordabant:nō eſſe uera dicebat:licet ei oīa ſecundū eoꝝ euenirēt ꝓphetias: quæ tamē opportunius declarabimus.Igitur ſocietatē babylonioꝝ quā habuit annis octo:diſſoluit: & ſemetipſum ad ægyptios tranſtulit:ſperans cū illis contra babylonios ꝑualere. Capitulū. X.

INterea dum hoc cognouiſſet babyloniæ rex caſtra mouit aduerſus eū: & afflicta prouicia : & munitiones eius una diripiens: ad ipſam hieroſolymorum ciuitatem obſidē dam cum magno ueniebat exercitu.Rex ergo ægyptius audiens qa ſedechias eius amicus eſſet obſeſſus : ſumpta uirtute maxima bellatorum uenit ad iudeam quaſi eius ſo luturus obſeſſionem.Babylonius autem receſſit ab hieroſolymis:& occurrit ægyptiis:eiſq; congreſſus prælio ſuperauit:& eos in fugam uerſos de ſyria coegit exire.Dumq; diſceſſiſſet babyloniorum rex ab hieroſolymis:deceperunt falſi prophetæ ſedechiam dicentes: quia neq; babylonius rex denuo pugnaret:& contribuli eorum quos de prouincia ad babyloniam demigrauerat cum dei uaſis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templum reuerterentur.Sed Hieremias his contraria atq; uera tranſiens in medium prophetauit:dicens:quia male quidem facerent illi qui regi talia ſuaderent quando per ægyptios nihil iuuari poſſent:quos utiq; deuincens babyloniæ rex in hieroſolymam remearet:eamq; fortiter obſideret:& populum fame corrumperet ac reliquos captiuos abduceret:ſubſtantiaſq; diriperet:ſimul & templi diuitias exhauriret:& illud inſuper concremaret: ciuitatemq; ſubuerteret: & eſſent ſeruituri babyloniæ regi:eiuſq; nepotibus annis lxx.A quorū ſeruitio nos inquit tunc remouebunt perſe & medi babyloniorū deſtruentes

imperium& ad hanc remeantes urbem:edificabimus templum rurſus: & hieroſolymam denuo reparabimus. Hæc dicente Hieremia plurimi quidem crediderunt:principes autem & impii exceſſiſſe eum a ſua mente dicebant:eumq; ſub hoc fomite deridebant. Igitur cum ei placuiſſet ad patriam properare:quæ dicitur anathoth:uiginti ſtadiis procul ab hieroſolymis conſtituta inueniens eum in itinere quidam principum cõpræhenſum detinuit:calumniam faciens ei quaſi ad babylonios iret. Ille mentiri quidem illum & calumniari ſibi: crimenq; inferre:ſe uero ad patriã properare dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus uinctum deduxit ad iudices magiſtratuum:a quibus omnia uerbera & tormenta perpeſſus:ad necis ſupplicia reſeruabatur:qui quoddam per tempus hæc quæ prædiximus iniuſte ſuſtinuit. Anno nono ſedechiæ regis:decima die menſis decimi:babyloniæ rex ad hieroſolymam caſtrametatus eſt:& ſedens circa eam decem & octo menſes:cum ſtudio magnæ uirtutis obſedit:obſeſſoſq; hieroſolymitas duo mala alia & maxima deprimebant morbi languor & fames eis uehementer inſiſtens. Hieremias uero propheta cũ eſſet in cuſtodia non ceſſabat:ſed clamabat:prædicebatq; aperte monendo populum ut regem babyloniorum portas aperientes exciperent:hoc enim facto eos cum omni domo poſſe ſaluari: alioquin radicitus aſſerebat euelli:prædicabatq; pariter quomõ ſi qui manſerint in ciuitate omnino perirent:aut fame conſumpti aut gladiis hoſtium. Si uero ad hoſtes confugerent: & inimicos & mortem quodãmodo declinarent. Principes hæc audientes inter ipſa mala conſiſtentes non patiebantur eius uerba animo ſuo percipere:ſed cum ira uenientes indicauere regi:& accuſantes eũ quaſi ueſanũ occidendum eſſe prophetam poſcebant:qui eorum animos frangeret:& malis promiſſionibus audaciam populi ualde molliret:quando dum parati eſſent omnes pro eo & patriæ ſalute pugnare ille moneret ut ad hoſtes fugerent uniuerſi:quia ciuitas capienda foret:& omnes in ea pariter perituri. Rex uero ipſe quidem pro bonitate & iuſticia iratus non eſt. Sed ne principibus tali tempore uideretur eſſe cõtrarius:pmiſit eis ut facerent prophetæ quod uellent. Qui hoc ſibi agere conceſſo:mox ingredientes in carcerem:& ſumentes eum in quendam lacum plenum cœno depoſuerunt:ut morte propria ſuffocatus extingueretur. Ille ergo uſq; ad guttur in luto depoſitus in his uegebat anguſtiis. Quidam uero ſeruorum regis honoribus decoratus genere ethiops erumnas prophetæ regi nunciauit: dicens non recte amicos & principes eius feciſſe ut prophetam in cœno ſubmergerent:quod opus omni morte & uinculis eſſet amarius. Hæc cũ audiſſet rex penitentia ductus:quia prophetam principibus tradidiſſet iuſſit ethiopi:ut ſumptis triginta regis miniſtris & funibus:& quicquid expediret ad ſalutis eius utilitatem: cum feſtinatione Hieremiam abſtraheret. Ethiops autem ſumens quod præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& ſine cuſtodia eſſe permiſit. Euocante uero eum rege latenter:& requirẽte ſiquid ei diuinum in rebus præſentibus poſſet edicere:ille habere quidẽ ſe quod diceret aſſerebat ſed non ſibi fore credendum:nec dum moneret audiendũ:quando iam quaſi malũ aliquid agentem amici perdere decreuiſſent. Vbi ſunt inquit nunc qui babyloniũ nequaquã dimicatur& eſſe dicebant: audienteſq; fallebant. Sed & ſi nunc ueritatem dixero:morte me condẽnabis. Cunq; ei rex iuſiurandum præbuiſſet:quia nec ipſe eum perimeret:nec principibus ſupplicii iure contraderet:data fide ſecurus:ſuadebat ei:ut babyloniis traderet ciuitatem. Hæc enim dicebat ei deũ p ſe prophetare ſi liberari uellet:& præſentia pericula declinare:& neq; ciuitatẽ uſq; ad fundamẽta deici:nec templum ab hoſtibus concremari:quod ſi non fieret:ipſe maloꝝ auctor & ſibi & ciuitati huius calamitatis exiſteret. Hæc audiẽs rex:uelle ſe quidem quæ monebat facere dixit:& expedire ſibi: ſed metuere contribules:qui ad regem babyloniæ prexiſſent:ne accuſantibus eũ periculo ſubiacerent. Quem ꝓpheta confortabat:& fruſtra ſupplicium ſuſpicari dicebat: nihil mali paſſurum: ſi babyloniis traderet ciuitatem:nec ipſum:nec filios:nec uxores eius:inſuper & quia templũ maneret illeſum. Et Hieremiam quidem cum hæc dixiſſet dimiſit rex præcipiens:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet:ſed neq; principibus aperiret:qui ſi cognoſcentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuiſſet:eis quoq; narraret diceret quia popoſciſſet:ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur. Qui ſcilicet eis hoc dicebat:dum uenientes ad prophetam requirerent quid locutus fuiſſet ad regem. Hæc quidem ita ſunt geſta. Babylonius autẽ obſeſſionem grauius inferebat:faciens turres cum magnis edificiis: & aggeres ingentes exaltãs ex quibus reſiſtebat de muris pugnare itentibus:multaſq; machinatione erexit equans muris p circuitum ciuitatis. Illi ſiquidem qui intra urbem erant fortiter & promptiſſime reſiſtebãt:neq; fame neq; languore fatigati:& licet intus his paſſionibus augerẽtur animo:tamen fortes uidebãtur ad prælium:in nullo adinuentiones inimicorum & machinamenta expaueſcentes: ſed contrarias machinationes in omnibus quæ faciebant illis opponere cogitantes:ita ut magnum certamen eſſet babyloniis ſimul & hieroſolymitis uelocitatis atq; prudentiæ:his quidem nihil arbitrantibus amplius cõmodi quam captionem illius ciuitatis:his autem ſalutem ſuã non in alia cauſa ponentibus:niſi ut magno ſtudio laborarent:& non deſperarent excogitare quibus modis hoſtium machinamenta deſtruerent. Et hæc paſſi ſunt menſibus octo & decem donec fame uaſtarentur & iaculis quæ turribus iaculabant aduerſus eos hoſtes. Capta eſt ergo ciuitas undecio

anno ſedechiæ regis quarto menſe: die nono:cœperuntq; eam principes babyloniorum quibus obſeſſio a rege Nabuchodonoſor uidebat eſſe cõmiſſa.Ipſe autem i reblatha ciuitate cõmorabatur.Nomina principum qui hieroſolymam ſubdiderunt hæc ſunt: hergella:ſarrare:matuſe:megarus:nabuzardan:ſaris.Capta itaq; ciuitate circa mediam noctem: & principibus hoſtium ingreſſis in templum:agnoſcens hæc ſedechias rex:ſumptis uxoribus:& filiis:& principibus:& amicis:de ciuitate fugit per deſertum ualde tutiſſimum.Quod dum a quibuſdam traditiis principibus babyloniorum indicatum fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi.Quem dum circa hiericuntem apprehendiſſent: eum circundederunt: Amici uero & principes ſedechiæ fugiebant dum hoſtes proximos eſſe conſpicerent:diſperſique ſunt relinquentes eum:alter ad alium locũ fugiens & unuſquiſq; ſe liberare contendens. Quem comprehenſum cum paucis: hoſtes cum uxoribus atq; filiis duxerunt ad regem. Venientem quoq; ad ſe regem:nabuchodonoſor impiũm & infœlicem uocare cœpit:& iuriſiurandi immemorem quod præbuerat ut ei prouinciam cuſtodiret.Super hæc autem cum obiurgauit eum ingratum: quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat:contra munificum largitorem egiſſe uidebatur hoſtiliter.Dixitq; poſt hæc. Magnus deus: qui habens tuam nequitiam odio:noſtro te ſubiugauit imperio.His igitur uerbis uſus aduerſus ſedechiam:filios eius iuſſit pariter & amicos continuo perimi:ipſo ſcilicet ſedechia & aliis captiuis inſpicientibus deinde oculos eruens ſedechiæ eiq; uinciens:perduxit in babyloniam.Hæc uero prouenerunt ei quæ hieremias & ezechiel prophetauerant:quia comprehenſus duceretur ad babylonicum regem : & loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti hieremias dixit: cecatus autem & ductus ad babyloniam: eam non uidit:ſicut Ezechiel prædixit Hæc igitur quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturam neſcientibus explanauimus:quomodo diuerſa eſt atq; multimoda & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiamq; hominũ & in fidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri.Nam cum ea quæ prædicebantur cuſtodire nollent:calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi:ita ut eſſet impoſſibile uti ab ea declinarent.Igitur qui de genere Dauid regnauerunt:huiuſmodi conuerſationem habere noſcũtur.Fuerunt autem uiginti & unus uſq; ad ultimum regem: regnaueruntq; omnes annis nongentis: & quatuordecim & menſibus ſex diebuſq; decẽ.Ex quibus principatum tenuit primus eorũ Saul annis uiginti:non tamen ex ea tribu conſiſtens.Porro babylonius miſit principem militiæ ſuæ nabuzardam in hieroſolymam:ut expoliaret templum præcipiens:ut & illud incenderet:& regia pariter:& ciuitatem ad pauimentum uſq; deponeret: & populum in babyloniam migraret. Qui dum ueniſſet ad hieroſolymã undecimo anno ſedechiæ regis: & templum ſubuertit:& uaſa dei aurea argenteaq; tulit necnon & maximum cantarum:quem impoſuit Salomon: ſuper 8 columnas ereas:& capita earum:aureaſq; menſas:& candelabra:& hæc auferens:templum quoq; ſuccendit:menſe quinto:initio menſis:anno undecimo ſedechiæ:octauo decimo autẽ nabuchodonoſor.Succendit autem & regalia:ciuitatemq; deſtruxit:& templum ita cõcrematum eſt:poſt trecentos & ſeptuaginta annos: & menſes ſex: dieſq; decem: ex quo illud conſtat edificatum: ab egreſſu autem populi:tunc erant anni mille.lx.duo:menſes ſex:dieſq; decem a diluuio uero uſq; ad uaſtationẽ tẽpli:omne tempus fuit annorum mille: nongentorum quinquaginta ſeptem:menſium ſex:dierum decem:ex quo uero factus eſt adam uſq; ad ea quæ prouenerunt templo: anni ſunt tria milia quingenti. tredecim:menſes ſex:dies decem.Tantus ergo numerus ãnorum erat, Quæcunq; geſta ſunt:ſingula ut prouenere manifeſtauimus.Priceps itaq; regis babylonis poſtq; hieroſolymam & templum ſubuertit.ſumens captiuos: migrauit eos & pontificem: & Zardam & ſacerdotem ioſedech ſecundarium eius & cuſtodes templi:& tres eunuchos qui erant ſuper armatos:& amicos ſedechiæ ſeptem:& ſcribam eius:& alios principes ſexaginta: quos omnes cum uaſis quæ deprædatus eſt deduxit ad regem in reblata prouinciæ ſyriæ ciuitatem : Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita iuſſit abſcidi:ipſe uero omnes captiuos & ſedechiam deduxit in babyloniam:uinctum quoq; circumegit & ioſedech pontificem filium ſacræ pontificis:quem occidit babylonius in reblata ſyriæ ciuitate: ſicut dudum iam deſignatum eſt. Igitur quia genus regum explanauimus: & qui fuerant: & eorum tempora cuncta narrauimus:neceſſarium iudicaui:etiam nomina referare pontificum:qui pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus ſiquidem ſadoch pontifex templi fuit: quod ſalomon edificauit : poſt eum filius Achimaas in eius honore ſucceſſit:poſt Achimaam Zarias:poſt hunc autem ioram & poſt eum azxi ioram:deinde fideas:poſt fideam ſudeas:poſt hunc bilus:bilo uero ſucceſſit ioathã: cui rurſus urias uriæ uero nerias:poſt neriam odeas fuit:poſt hunc ſallom: deinde helchias poſt hunc zaroch:& poſt hunc fuit ioſedech:qui captiuus in babyloniam ductus eſt.Iſti itaq; omnes in põtificatum filius patri per ordinem ſucceſſerunt. Veniens autem in babyloniam rex: ſedechiam habuit donec aduixit in carcere.Quem dum regaliter ſepeliſſet:uaſa quæ in hieroſolymorum templo fuerat deprædatus:diis dicauit ſuis:& populum in babyloniorum regione conſtituit:põtificem uero ſolui a uinculis.

Capitulum.XL.

PRinceps itaq; militiæ nabuzardan dum captiuaſſet populum hæbreorum: pauperes & eos qui ſe tradiderunt dereliquit:conſtituens eis principem homine godoliam filium Aicham:de nobilibus natum:manſuetum & iuſtum: iuſſitq; ut opus in terra prouinciæ facientes :regi definita tributa perſoluerent.Hieremiam uero propheram ſoluit de carcere:eiq; ſuaſit:ut ad babyloniam cum eo ueniret:fuerat enim ei hoc a rege iuſſum:ut illi per omnia placida miniſtraret:qui ſi nollet hoc facere:ut indicaret ubi manere uellet:quatenus hoc regi ſignificaret. Propheta ergo nec ſequi uoluit:nec alibi cõmorari:ſed libenter ſe abire dixit in deſerta patriæ:& cum miſerimus habitare reliquiis.Cognoſcens autem eius uoluntatem militiæ princeps:godoliæ quem conſtituerat in hieroſolymorum urbe præcepit: ut eius prouidentiam in omnibus haberet:eiq; miniſtraret quibus egeret:& donans prophetam multis præcioſiſq; muneribus dimiſit ad propria.Et Hieremias quidem manſit apud godoliam in ciuitate prouinciæ quæ dicitur maſphat:rogabatq; nabuzardan: ut cum eo dimitteret diſcipulũ baruch filium neriæ:ex magna ualde familia: & qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum feciſſet nabuzardan in babyloniam profectus eſt.At illi qui obſeſſa hieroſolymorum urbe diffugerant:diſperſi per certa loca: dum receſſiſſe babylonios cognouiſſent: & quaſdam reliquias in hieroſolymorum terra reliquiſſe:& qui eam incolerent ſupereſſe:undiq; collecti uenerunt ad godoliam in maſphat.Erant autem principes eorũ ioab filius careæ: & zareas: & iezomas ſimul & alii. Porro de genere regio erat qdã iſmahel uir malignus & callidus: q dum obſideret hieroſolyma:ad regẽ euaſit ámanitarũ alias ámonitarũ noie bachalim:& ibi illo tempore moratus eſt.Igit̃ qui ad hieroſolymam cucurrerant:fecit eos godolias ibi manere:nequaq̃ babylonios metuentes colenteſq; terram:nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramento firmauit:adiiciens quia ſolatium cunctis præberet:& ſiquis ab aliquo grauaretur illius mereretur auxilium:ſuaſit ut ſinguli in qua uellent ciuitate morarentur: & ut mitteret cum eis qui eorum habitacula repararent: & ipſe quoq; faceret dum tempus eſſet: ut triticum: & uinum: & oleum reconderent: quatenus hyemis tempore pabulo non egerent.Hæc cum dixiſſet:dimiſit eos ad prouíciæ loca quæ unuſquiſq; uoluerat.Fama uero diſcurrente ad gentem iudeæ:quia uenientes ad ſe de fuga godolias clementiſſime ſuſciperet:& ad terram colendam omnes habitare permitteret: ut regi babylonis tributa perſoluerent:concurrerunt omnes ad godoliam:& in prouincia habitarunt:conſideranteſq; puinciã in pace regi:& godoliæ benignitatẽ atq; clementiã: ioannes & principes qui cũ eo erant ualde dilexerunt eũ:dicebantq; mittendum ad regem ámanitarum alias amonitarum bachalf:ut iſmael latenter occideret: quatenus ipſe ſecurus eſſet in iſrael:quia ille erat de regio genere:qui ſolus poterat debellare.Cuius dolũ dicebant poſſe declinare alias declinari: ſi potius iſmaelem ipſe pimeret ut metũ decætero nõ haberet: adiicientes inſuper ſe timere:ne godolia magis ab illo pempto:funditus iſraelitarum reliquiæ depirent.Ille uero acqeſcere noluit:dicẽs:non eſſe rectũ contra uiz̃ qui adhuc nihil malignitatis geſſerat: inſidias exercere alias exerceri: non enim ueriſimile eſſet:quia in tali deſolatione huiuſmodi malitiã exerceret:& quẽ in tanta neceſſitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat:ipſe pimeret: ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolum:melius eſſe ut ipſe pimeretur ab illo:quã homo qui ad illum cõfugerat:ſuãq; ſaluté extradiderat: & cõmendauerat uitam:dolo pimeretur iſtoz̃.Et ioánes quidem:& principes qui cũ eo erant cum non potuiſſent pſuadere godoliæ:protinus rece ſſerunt.Tẽpore itaq; diez̃,xxx.tráſacto:uenit ad godoliã in ciuitatẽ maſphat iſmael cum uiris decẽ:quos godolias ſplendidis epulis muneribuſq; ſuſcepit.Tunc godolias inter cõuiuia iſmael ſæpius ut aſſolet inuitato:deebriatus eſt.Qué iſmael uidens ſta uino repletum:& uelut iſenſatũ:& in ſoporé ebrietatis cõuerſum:ſurgens cũ decem ſuis amicis eũ occidit:& qui cũ eo in cõuiuio recũbebant.Et poſt hoz̃ pemptionem egreſſus p noctem:cũctos pariter i ciuitate iudeus & milites trucidauit:q a babyloniis ſuerãt derelicti. Altera uero die cũ muneribus ueniebant ad godoliam de prouincia octoginta uiri: nihil ſcientes: quod de eo fuerat geſtũ. Quos cũ ueniſſet iſmael: eos quaſi ad godoliã acceſſuros: interius euocauit.Quibus ingreſſis aula clauſa cunctos occidit:eorũq; corpora in lacum profundiſſimum ne uiderentur abiecit.Ex his itaq; octoginta uiris aliqui repti erepti ſunt:qui ſe rogauerunt non priꝰ occidi:antequã occultas in agris diuitias & pallia ſimul & ueſtes reconditas: & frumenta moſtrarent.Hæc audiens iſmael:pepercit eis.Populum uero qui erat in maſphat cum uxoribus & filiis captiuum duxit : inter quos & filias ſedechiæ regis quas nabuzardan babyloniorũ princeps godoliæ reliquerat conſeruandas tulit. Et dum hæc egiſſet:uenit ad regem ámanitarũ. Audiens autem ioánes & principes qui cum eo erant quæ in maſphat fuerant geſta ab iſmael:mortẽq; godoliæ:nimis exaſperati ſunt:aſſumenteſq; ſinguli arma ſua:egreſſi ſunt:ut iſmael uiriliter expugnarent.Quem dum appræhendiſſent:circa fontem chebron: illi qui ab iſmael captiui ducebantur:uidentes ioánem & principes:& ad ſolatium ſibi ueniſſe iudicantes:releuati ſunt:& relinquẽtes eum qui illos ceperat:ad ioánem ſe contulerunt. Iſmael itaq; cum uiris octo ad regem fugit ammanitarum:Ioannes ergo ſumens:quos de manibus eripuerat iſmael:& eunuchos : & muſieres:& infantes:uenit ad quendam locum quem Caulas appellant:& illo die ibi manſit. Deliberã-

uerant autem ut inde ſurgentes:abirent in ægyptum:metuentes ne eos babylonii perimerent propter godoliæ mortem:qui ab eis dux fuerat inſtitutus.Et dum in tali conſilio permanerent: petierunt Hieremiam prophetam Ioannes & principes qui cum eo erant ut deum conſuleret; q̃tenus eis in anguſtiis conſtitutis quid deberent facere demonſtraret:facturos ſe iurantes: quicquid eis Hieremias diceret.Cunq; propheta oraturum ſe pro eis apud deum cõpromiſiſſet: poſt dies decem apparuit ei deus dicens:ut indicaret Ioanni & principibus ſuis:& uniuerſis: quomodo conſiſtentibus eis in illa prouincia ferret prouidentia diuina ſolatium & a babyloniis quos metuebant ſeruaret illeſos;proficiſcentes autem in ægyptum:perituros:& ab ægyptiis illa paſſuros quæ olim fratres eoꝝ conſtat eſſe paſſos.Hæc cum dixiſſet Ioãni & populo deum propheta ꝑdicere:non ei credebant:quia deus eos prouinciã habitare præceperat:ſed ut præſtaret baruch ſuo diſcipulo:mentiretur quidẽ de diuino mandato:ſuaſerit autem eis ibi manere:ut a babyloniis interirent.Populus ergo & ioannes nõ obedientes cõſilio dei quo eos monuerat ꝑ prophetã diſceſſerunt ad ægyptum:ducentes:& hieremiã pariter & baruch.Dũq; illic eſſent indicauit prophetæ diuinitas uenturũ regẽ babylonioꝝ ad ægyptũ:iuſſitq; prædicere populo:ægypti uenturã captiuitatẽ:& quia alios quidem eoꝝ occideret:alios captiuos ſumens in babyloniã perduceret Et hæc ita completa ſunt.Quinto ſiquidẽ anno captiuitatis hieroſoly moꝝ qui eſt tertius & uicẽſimus regni nabuchodonoſor caſtrametatus eſt idem nabuchodonoſor ĩ inferiorẽ ſyriã:eamq; detinens:expugnauit & ammanitas alias ãmonitas & moabitas.Cũq; ſubdidiſſet has gentes: perrexit ad ægyptũ eamq; ſubuertit:& regem qui tunc erat ibi occidit:aliumq; ei ĩ ea conſtituens: denuo iudeos captiuos duxit in babyloniam:& hæbreoꝝ quidem genus huiuſmodi terminum eufraten tranſiſſe ꝓcepimus.Igitur per aſſyrios corruit populus decẽ tribuũ de ſamaria cum regnaret apud eos Oſias:deinde duaꝝ tribuũ multitudo nabuchodonoſor rege babylonioꝝ: & cal deoꝝ captis hieroſolimitis ẽ uaſtata.Salmanaſar trãſmigrãs iſraelitas:ĩ eoꝝ regiõe iſtituit cuthe orũ gentẽ q̃ prius ĩ ĩteriori ꝑte ꝑſide & medie morabanť:tũc tamẽ ſamarite uocati ſunt:uocabulũ ꝓuinciæ ſumẽtes:ĩ qua habitare uidebanť.Babylonioꝝ uero rex cũ duas tribus captiuas duxiſſet:neq; gentẽ aliã in eoꝝ habitare fecit ꝓuincia:& ꝓpterea deſolata oĩs iudea & hieroſolyma & tẽplũ ãnis ſeptuaginta pmãſit.Omne itaq; tẽpus a captiuitate iſraelitaꝝ:uſq; ad duaꝝ tribuũ tranſmigrationẽ:fuit annoꝝ centũ triginta menſiũ ſex:dierumq; decem.

Viſio ſomniorum nabuchodonoſor:& interpretatio eorũ per Danielem:triũ quoq; puerorum in fornacem immiſſio:ſed nulla leſio. CAP. XII.

POrro rex babylonioꝝ nabuchodonoſor ſumens omnes iudeoꝝ nobiliores: & ceꝛtos regis eoꝝ ſedechiæ:qui & pubertate corpoꝝ & aſpectus pulchritudine reſplendebant:pedagogis eos pro diligentia exhibenda cõtradidit: eoſq; caſtrauit: quod etiam eis quoq; quos cœperat ex aliis gentibus quas uaſtauerat cum eſſent in ætatis huius pulchritudine conſtituti feciſſe dinoſcitur:iuſſitq; eis miniſtrari de mẽſa ſua cibos: & eruditi ꝓuincialibus litteris pariter & chaldeis:Erant autem iſti ſapientia quidẽ idonei:habentes exercitum iocundum.Inter quos erant aliqui de genere ſedechiæ quattuor optimi & natura benigni: quorum alius quidem Daniel:alius autẽ Ananias:alius Miſahel:quartus uero uocabatur Azarias.Horum babyloniorum rex nomina cõmutauit:& aliis iuſſit appellari uocabulis:& Danielem quidem uocabat Balthazar: Ananiã Sydrach. Miſahel Miſach:Azariam uero abdenago.Hos autem rex cum eſſent nimis ingenioſi:& circa litterarum doctrinas aſſidui: habebat in honore & dilectione præcipua.Placuit uero Daniel cum cognatis ſuis:ut ſe a cibis regiæ menſæ ſuſpenderent:& ab oĩbus animatis generaliter abſtinerent.Et accedentes ad aſchan eunuchũ:cui eoꝝ diligentia fuerat a rege cõmiſſa:rogauerunt eum:ut ea quæ rex iuſſerat eis expẽdi ipſe ꝓciperet:& eis legumina comedẽda præberet:uel qd aliud ĩanimatũ uellet:ad iſtos cibos ſe eſſe dicẽtes dedicos:& alios ſibi ualde cõtrarios:Ille uero paratum quidẽ ſe eſſe dicebat eorũ uolũtatibus obedire ſed metuere regem:ne per corporis maciem uultuſq; mutationẽ proderentur regi:eo q̃ ab epulis abſtinerent:dicens eſſe conſequens:ut pro qualitate ciboꝝ eorum quoq; color & corpa mutarentur: ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderentur iſti enim piculi & ſupplicii auctores exiſterent.Dum igitur aſchanis formidinẽ hanc haberet:perſuaſerunt ei:ut pro experimento decem diebus hæc miniſtraret illis:& dum habitus eorũ corporis minime uertereꝛetur ad peius;in his ſine dubio permanerent:tanq̃ ex hoc ledi non poſſent:ſi uero eos ſubtiliores inſpicerent: & deteriores ab aliis:ad priora conuiuia reuocaret. Quos dum non ſolum cibus ille non noceret ſed etiam magis q̃ aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret:ita ut illi quibus regalia conuiuia præparabantur inferiores eſſent. Daniel autem & qui cum eo erant crederent in magna copia epularum conuiuari:ex illo tempore audacter aſchanis ea quæ quidem de menſa regis quotidie illis pueris mittebantur ipſe ſumebat:& illis quæ dicta ſunt miniſtrabat.At illi dum & animæ eorum propter hoc eſſent limpidæ & ad doctrinas euectæ corporaq; eorum ad laborem acta conſiſterent:non enim aut animas hebetes habebant:& pro ciborum uarietate cõfuſas:aut corpora per eas epulas molliora;omnes uelociter didicere doctrinas quæcũq; & apud

barbaros erant:& apud chaldeos præcipue tamen Daniel ſapientia erat idoneus:& ad ſomniorū interpretationes expertus:eiq; reuelabat aperte diuinitas.Igitur poſt annum ſecundū ægyptiacæ traſtationis:rex nabuchodonoſor uidit ſomniū ualde mirabile:cuius explanationē ipſe ei p̄ ſomniū deus aperuit. Quā dū euigilauit oblitus mox chaldeos uocauit & magos:atq; diuinos: ſeq; uidiſſe dixit ſomniū & expoſitionē eius:& hæc ſimul oblitū:iuſſitq; ut diceret & ſomniū: & qd ſignificare uideret.Illis uero dicentibus hoc inuenire eſſe hoībus īpoſſibile:ſed ſi uiſionē exponeret:ſomni explanationē ab eis audiret:interminatus eſt eis mortē:niſi ſomniū edicerent.Et dū fatereñ nō poſſe quod uidebat fieri oīs una p̄cepit occidi.Daniel aūt audiens:quia oēs ſapiētes rex iuſſiſſet iterimi:inter quos & ipſe cū ſuis cognatis piculo ſubiaceret:acceſſit ad quendā ario chī cui fuerat p̄cipatus cōmiſſus ſup̄ regis armigeros: eūq; rogauit:ut ei cām ediceret:p̄ qua re rex oēs ſapiētes & chaldeos:& magos iuſſiſſet occidi:& dum de ſomnio cognouiſſet: & qa iuſſiſſet rex īdicari ſibi quā uiderat uiſionē:quod dum nō potuiſſent facere:ad ſuū iteritū p̄uocaſſent regē rogauit ariochim:ut īgreſſus ad regē:unā nocte peteret:ut a magorum nece ſe retineret:ſperare dicens:q; ea nocte ſupplicās deo:ſomniū:regis agnoſceret.Ariochis uero nunciauit regi indutias quas popoſcerat Daniel.Tunc ille puer cū ſuis cognatis ad habitaculū propriū ueniētes: tota nocte rogauit deū;ut ei ſomniū īdicaret ne magi:& chaldei:& inter eos & illi perirēt;ſed ut eos potius ab ira regis eriperet:atq; oſtenderet uiſionē:quā rex reuelatā ſibi nocte præterita noſcebat oblitus.Deus aūt miſericordiā habēs illoꝝ q̄ periculo ſubiacebant: ſimul & Danielis:& ſomniū ei & modū eius explanatiōis innotuit:ut ab eo rex etiā q; ſignificaret cognoſcere.Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcens gauiſus ſurrexit & hoc fratribus iudicans:illos quidē qa de uita iam deſperauerāt: & parati uidebañ ad mortē ad ſecuritatē & ſpē uitæ reduxit.deo aūt gratias p̄cipuas egit:q; miſericordiā eoꝝ ætatis hūiſſet.Facto quoq; die uenit ad ariochim:petēs: ut eū introducere deberet ad regē:ac dicens:debere ſe ſomniū quod uiderat tranſacta nocte narrare. Ingreſſus igiť ad regē Daniel:hoc primo popoſcit:ne ſapientior putaret ab aliis chaldeis & magis:quia dū illi ſomniū nequaq̄ iuenire potuiſſent:ipſe indicaturus accederet:quādo nō experimento humano nec quia maiori ſtudio mente propria laboraſſet ut hoc ſciret:ſed miſeratus inquit deus omniū q; in mortis uidebañ piculo conſtituti:& mei:ſimul & qui eiuſdē ſunt gentis: ſomniū & eius explanationē mihi apuit.Non enī minus pro illis quā pro nobiſipſis uitæ terminum te iubente multatis ſolicitus erā :dū utiq; iniuſte uiros bonos & optimos mori p̄ceperas: quos nihil quod ſit hūanæ ſapientiæ præcepiſti facere:ſed quod dei ſolius ē ab eis exigere uoluiſti.Tibi itaq; cogitanti qui poſſent mundi totius p̄cipatū tenere:uolens deus regnaturos oſtēdere:huiuſmōi ſomniū reuelauit. Vidiſti enī ſtatuā ualde procerā:cuius caput qdē erat aureum: humeri & brachia argentea:uenter aūt & fœmora erea:crura pedeſq; ferrei. Deīde uidiſti lapidē de mōte abruptū cecidiſſe ſup ſtatuā:eāq; proſtratā;cōtriuiſſe totā;& nullā eius p̄tē īntegrā reliq̄ſſe:aur; & argentū:& es:plus farina cōtritū:& ſpū uehemente flante direptū:atq; diſp̄ſum: lapidē uero creuiſſe tantū:ita:ut oīs terra ab eo uideret īpleta.Somniū itaq; qd uidiſti hoc ē:cuius interpretatio hunc hēt modū.Caput qdē aureū te ſignificat:& q; ante te in gente babylonia regnauerunt.Duæ inqt manus & humeri indicāt:quō a duobus regibus ueſter poſſit deſtrui p̄cipatus Illoꝝ denuo alter qdē ab occidente erit deſtructurus impium:ſimilis eramento cuius rurſus regnū ceſſare facit q; ferro uideť eq̄lis:tenebitq; oīa:qa ferri natura eſt robuſtior auro & argento ſi mul & ere.Significauit quidē & de lapide regi: quod mihi nō placuit īdicare: ſed præterita quæ ſunt iam facta deſcribere:non futura tractare.Siquis aūt integritatē deſiderās uult hæc p̄ſcrutari:& de incertis utrū fiant ſtudet agnoſcere:feſtinet librū legere Danielis:quē inueniet īter litteras eſſe diuinas.Rex itaq; nabuchodonoſor hæc audiens & ſomniū ſuū agnoſcēs:obſtupuit īgeniū Danielis:& p̄cedens in faciē eo modo quo deus adorať ſalutauit Danielē:eiq; ſacrificari q̄ſi deo p̄cepit.Cui etiā p̄prii dei īpoſuit nomen:& curatorē totius regni eſſe cōſtituit: cū cognatis ſuis:qui p̄ inuidiā & dolum picula ſuſtinuerūt & regē ex huiuſmōi cā offendiſſe uidebañ. Interea rex dū feciſſe ſtatuā aureā:altitudine ſexaginta cubitoꝝ:latitudine ſex:& eam ſtatuiſſet ī maximo cāpo babyloniæ:dedicaturus eā:conuocauit ex omni terra cui præerat p̄rices uniuerſos eis:p̄ſo præcipiens: ut dū audirent tubæ ſonū;p̄ſtrati ſtatuā piter adorarent q; uero hoc nō facerent:eos in ignis caminū īterminatus ē eſſe mittendos.Omnibus ergo poſt tubæ ſonū adorantibus ſimulacrū:Daniel & cognoti eius minime hoc feciſſe dicuñ :nolentes utiq; leges præuaricare paternas.Qui dū uicti fuiſſent repente:& in ignem miſſi īopinabiliter diuina p̄uidentia liberati:mortis picula fugierunt.Nō enim cōtigit eos ignis.Reor itaq; eo q; nihil iniuſte feciſſent:in caminū miſſi:nō ſunt ab igne contacti:& facta eſt flāme natura debilior:habēs ī ſe dei miniſtros q; eoꝝ corpa eſſe talia præparauit:ut nō potuiſſent ab igne conſumi.Hoc ergo factū oſtēdit eos apud regē iuſtos atq; religioſos:p̄ quo habebañ ab eo ñ. honore præcipuo. Poſt paululū uero tēpus denuo uidit in ſomnis rex aliā uiſionē:quia caſurus de regno cū beſtiis eſſet habitaturus & cū degiſſet hoc modo annis ſeptē in deſerto:reciperet denuo principatū.Hoc cū uidiſſet ſomniū magos denuo conuocauit:eiſq; referens qd uiderat: interpretationem cōgruam exigebat.Et

aliorꝝ qdē nemo potuit uirtutē ſomnii cōprehendere neq; rem māifeſtare: Daniel uero ſolus & hoc expoſuit:& ſicut ei prædixerat:ita ꝓuenit.Nā cū habitaſſet prædictū tēpus ī heremo:& nullus ſeptē regꝝ dominū detinere:ſupplicās deo ut regnū reciperet:denuo reuerſus ad illud eſt.Nullus igit̄ culpet me:eo ꝙ ita narrauerim ſingula ſicut in antiqs libris inueniunt̄ ſcripta.Nam ipſo hiſtoriæ meæ pricipio,ppter eos qui q̄ſtiones faciunt:ut in aliquo culpare nitunt̄:aſtruxi dicens trāſlatuꝝ me libros hæbraicos in eloquiū græcū:& hos uolētibus apire neq; adiicere ipſe aliqd ſeorſum:neq; ſubtrahere me promittens.Porro nabuchodonoſor dum uixiſſet annis quadraginta defunctus eſt:uir induſtrius:& priorꝝ regum ualde fœlicior.Meminit huius actuum & Beroſus in libro tertio hiſtoriæ chaldeorꝝ:ita dicens.Audiens aūt eius pater nabuchodonoſor:quia ſatrapa qui conſtitutus fuerat in ægypto & locis ſyriæ inferioris & phœnicis:receſſiſſet ab eo:cum ipſe iam fatigari non poſſet:cōmittens filio nabuchodonoſor iuueni quandā parte exercitus:miſit aduerſus eū.Nabuchodonoſor autē filius cōgreſſus aduerſus eū qui ab eius patre receſſerat: facta dimicatione & eum uicit:& prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit imperio.

Regum babylonicorum inuicem ſucceſſio:& per mortem ablatio regni babylonici ſub balthazare per cyrum & darium ſubuerſio. CAP. XIII.

EO itaq; tēpore cōtigit:ut pater eius nabuchodonoſor egrotaret in babylone ciuitate & a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unū.Nabuchodonoſor filius nō poſt multū tēpus morte patris agnoſcens:& diſponens cās ægypti reliquāq; ꝓuinciam : & captiuos eius & phenicū:& ſyrorꝝ:& gentium ægyptiorum:& præcipiens principibus q̄buſdā amicis:ut cū magna uirtute & oī utilitate ad babyloniā cuncta deferrēt:ipſe cū paucis ꝑ deſertum uenit ad babyloniā & potitus regꝝ quæ gubernabāt tūc a chaldeis:a quodā uiro optimo ſibimet reſeruanti totius regni paterni dominus eſt effectus.Captiuis aūt uenientibus hītationē conſtituit in locis oportuniſſimis babyloniæ ciuitatis:ipſe uero de diuitiis q̄s acceperat de manibus hoſtiū & tēplū bellis & reliq̄ largiſſime nimis ornauit:& antiq̄ ciuitati alia quoq; cōtulit:& priſca repauit:ita:ut neq̄q̄ obſidētes ualerēt fluuiū cōuertere:& ciuitati aliquo mō ꝓualere: erexitq; tres porticus ītriſecus:& tres extriſecus de latere cocto:decēterq; muniēs eas & exornās ualde magnifice:paternis quoq; regalibus alia ꝓxie regalia fabricatus ē:quorꝝ ſpacia: & reliquā pulchritudinē dicere credo ſupuacuū.Verūtamē hoc ſciendū:quia dum eſſent hæc magna & nimis eximia:diebus tamē.xv.cōſumata ſūt.In iſtis uero regalibus lapides poſuit:quorꝝ ſimilitudo erat iſtar mōtis:& plātauit diuerſas arbores:fecitq; hortū qd ſuſpēſile diceb at̄:eo ꝙ uxor eius poſitionem regionis propriæ uidere deſideraret quæ nutrita fuerat in locis medie.Horꝝ itaq; meminit etiā megaſtenis ī quarto indicorꝝ libro:ubi nitit̄ approbare hūc regē fortitudine & actuum magnitudine herculē trāſcēdiſſe. Dicit aūt eū uaſtaſſe libiæ ciuitatē:& hiberiā.Sed etiā Dycles in ſecundo colonorꝝ libro meminit huius regis:& Philoſtratus ī indiciis & phœnicis hiſtoriis dicit: quia iſte rex obſēdit tyrum annis tribus & decē menſibus:cū illo tpe Tyro regnaret ioathabules. Hoc mō ergo diuerſi ſcriptores huiuſ regis fecere memoriā.Poſt morte uero nabuchodonoſor Amilmadapacus q & Abimaradocus filius eius ſuſcepit regnū:& hieroſolymitarꝝ regē Iechoniā qui & Ioachim ſoluit a uinculis:eūq; inter amicos neceſſarios habuit:& multa ei dona cōceſſit: fecitq; eum in babylonia inter reges haberi.Nam pater eius fidē non ſeruauerat Iechoniæ:qui ſe utiq; cum uxoribus & filiis & omni cognatiōe ſponte tradiderat pro ciuitate: ne ſicut ꝓdiximus obſeſſione capta uaſtarēt.Moriente uero amilmadapaco poſt ānos octo & decē ſui regni:Egreſſarius filius eius tenuit pricipatū.xl.annis.Eo quoq; mortuo:ad eius filiū Laboſordachum ꝓuenit imperiū.Quod dum nouē menſibus hūiſſet:regnū eo defuncto tranſit ad balthazar qui nabonat nuncupatur:Contra hunc itaq; regē caſtrametati ſunt Cyrus ꝑſarum rex & Darius medorꝝ.Qui dum obſiderent eū in babylonia:mirabile quoddā ꝓdigium contigiſſe dinoſcitur.Iacebat nanq; cœnans in domo maxima & conuiuiis regalibus oportuna cū ſuis concubinis piter & amicis plaeuitq; ei:ut de ꝓprio tēplo uaſa dei deportarentur: q̄ hieroſolymis dēpdatus nabuchodonoſor: uſus quidē eis non fuerat:ſed in templo ſuo dicauerat.At ille ſūpbia ductus eſt:ut eis uteretur ad pocula: & hoc mō blaſphemaret in deo.Tunc itaq; uidit de muro uenientē manū:& ī piete quaſdā ſyllabas ſcribentē. Qua uiſione turbatus conuocauit magos atq; chaldeos:& oē genus ſimili una qd inter barbaros ſomnia &hmōi ſigna diſcernere prætualebant:ut ei q̄ fuerant ſcripta manifeſtarent.Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex cōſtitutus:& multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cām:in oī prouincia prædicari fecit ut qui litteras illas & q̄ per eas ſignificarent̄ poſſet exponere:ei torquē aureā:ueſtemq; dari purpuream ſicut regibus chaldeis mos erat uti:& tertiā parte ei ſui piter principatus offerret. Quo facto:dum multi magi concurrerent:ut propoſitā munificentiā regis haberent:inuentionem aut ſignificationē litterarꝝ nequaq̄ inuenire poterant.Dumq; regē uideret in anxietate ſua auia conſtitutū.cœpit eū confortare ac dicere:eo ꝙ eſſet quidam de iudea captiuus:ex eorū genere quos deduxerat nabuchodonoſor cū hieroſolymā deuaſtaſſet:cui nomē erat Daniel;uir ſapiens & acutus:ut poſſit res inuenire difficiles:& q̄ ſoli deo nota uiderent̄:qui etiā nabuchodonoſor regi

cū nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat:ad agnitionis lumē adduxerat quod q̄rebat adiiciens:ut eū euocaret & peteret:q̄tenus de litteris eo narrāte cognoſceret:qđ nullus poterat iuenire:ſi triſte aliqđ ſ.gnū ſignificaret a deo.Hæc audiés Balthazar: Daniel ad ſe uenire præcepit. Cui cū dictū fuiſſet de eo:eiuſq; ſapia:quia ſanctus ei ſpūs ineſſet:& ſolus inuenire poſſet : q̄ alii nec mente cōceperant:poſcebat:ut ei q̄ ſcripta fuerāt & quæ ſignificare poterāt indicaret.Quod ſi faceret: purpura ueſtiendū: & torquē aureā circa collum eius dādam eē ꝓmiſit:inſup ei & tertiā partem regni pro honore ſapiæ conferēdam ut ex eis in ſignis uidentibus appareret. Quo facto:Daniel dona qdē eū retinere apud ſe dixit:ſapientiā nāq; & diuinitatē ſine ſuffragiis ſemp exiſtere:& gratis prodeſſe querentibus:ea uero q̄ ſcripta uidebāt ei ſignificatuꝝ ſe eſſe ꝓmiſit: dicens:hæc eius uitæ indicare ſubuerſionē:eo q̄ neq; ex his ex q̄bus parēs eius ꝓpter iniurias dei fuerat caſtigatus: ille didicit eē pius & nihil ultra humanā cogitare naturā:q̄ū & Nabuchodono ſor mutatus in beſtiā propter ea quæ impie geſſerat:poſt multas præces ac ſupplicatiōes miam potuit ꝓmereri:& ad humanam redire cōuerſationem:ac regna priſtina repare:q̄ ꝓpter hæc ſolum deū oēm habere uirtutē & humano generi prouidere donec aduxit aſſeruit.Tu inquit oblituioné hoꝝ habens multumq; diuinitati blaſphemans:in eius uaſis una cum tuis cōcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus:p ea quæ ſcripta ſūt pronúciauit:qui tibi terminus ſit futurus.Illæ uero litteræ deſignabant hæc. Mane qđ latina lingua ſignificare pōt numerum: quia uitæ inquit tuæ deus tēpus & regni dinumerauit:& paruū tibi ſupereſſe decreuerit. Techel & idem hoc ſignificat pondus.Apponderans inquit deus tuæ uitæ tēpus:ā illud declinare pronunciat.Phares ſed & hoc fragmentū ſignificat lingua romana.Frāgit inquit deus regnū tuum: & medis illā perſiſq; diſtribuit.Cúq; daniel hæc indicās:dixiſſet q̄ fuerāt in pariete cōſcripta balthaſar equidē regiam triſticiā q̄li poterat pro tātæ calamitatis ſignificatiōe ꝓuenire detinuit: nō tamen ꝓphetæ quaſi malaꝝ regꝝ indici dona quæ ꝓmiſerat denegauit:ſed cuncta cōceſſit:cogitans:quia illa quidē ꝓ quibus darent ꝓpria eius:& nō ꝓphetantis eſſent:illū uero qui hæc uere diſcreuerat uirū bonū dicebat ſimul & iuſtū.Igitur nō pōt multū tēporis & ipſe eſt captus: & ciuitas cyro perſaꝝ rege aduerſus eū fortiſſime dimicante tradita.Balthaſar eni is eſt ſub quo capi contigit babyloniā:cū regnaſſet iā decem & ſeptē annis:nepos nabuchodonoſor regis:cui talem fuiſſe terminū percepimus.Darius aūt Aſtiagis filius:qui babyloniorꝝ principatum deſtruxit cū Cyro cognato ſuo:annū habebat ſexageſimū ſecundū:cū babylon fuiſſet inuaſa: qui tamen alio noīe uocabāt a græcis:quiq; danielē ꝓphetā ſumēs:ad ſe in mediā duxit:& oī honore eū celebra uit:eratq; unus inter tres Satrapas quos Darius ſup trecētos ſexaginta Satrapas inſtituerat.

Daniel ſub dario in lacum leonum immiſſio:ſed nulla leſio honor & claritas daniel & prophetiæ eius. CAP. XIIII.

DAniel itaq; dū eſſet apud darium in honore præcipuo:ita:ut q̄ſi ſoli cūcta uiderentur eſſe cōmiſſa:inuidie apud cæteros crimine laborabat.Mordent eni:qui quoſdā apud principes pluſq̄ ſe ualere conſpiciūt.Et dum quererent occaſionē:& derogationis formitē:uidentes eū apud dariū eſſe probabilem nullam inueniebant cauſam.Nam dum eſſet & ſuper theſauros& omne ſuffragium oblatum a quocunq; deſpiceret:cui turpe uidebāt aliquid etiā pro bonis rebus accipere nullā criminis cām accuſatores inuenire faciebat. Illi uero cum nihil haberent quod contra danielem dicentes:regio eum poſſent honore priuare:aliū queſiuere modum:quo eum minorem apud gratiam regis oſtenderent.Videntes nāq; eum tertio in die orantem ad deum:occaſionem ſe inueniſſe putauerunt:per quā perderent danielem. Et uenientes ad darium nunciauerunt ei:quia ſatrapis & eius principibus placuiſſet:ut trigīta diebus populus requieſceret:quatenus neq; ipſum aliquis neq; deos eoꝝ adiret:ſimiliter nec exoraret:& horum ſiquis ſententiam tranſcenderet in lacū leonum periturus includere t.Rex aūt eorum nequitiā non intendens:nec hæc quoq; contra danielem arbitratus facta molimina:dixit placere ſibi quæ ab eis decreta uidebāt:& eoꝝ ſententiam confirmare promiſit:propoſuitq; decretum in populo:quod ſatrapū placita deſignabant.Et cæteri quidē iuſſa cuſtodiētes ne trāſcenderēt q̄ p̄cepta uidebāt a rege quieſcebant:danieli uero nulla fuit in iſtis cura:ſed ut erat ſolitus: ſtans deū cūctis inſpicientibus adorabat.Satrapæ occaſione ſumpta:quā cōtra danielem inuenire querebāt: mox uenerūt ad regem accuſantes tāq̄ ſolus daniel eius præcepta tranſcenderet: quia dū nullus alter apud eos orare præſumeret:qđ nō quidē ꝓpter ipietatē:ſed ꝓpter cuſtodiā fieret p̄ceptoꝝ ille cōtēnens p̄cepta:ad ſuū oraret deū. Credentes eteni: qa ꝓpter magnū fauoré quo eū darius diligebat:etiā illoꝝ decreta contēnens danieli ueniā daret:in hoc potius habētes inuidiā: magis inſtabant:& ad nullā manſuetudiné recedebant:ſed eū ſecundū legē datā in lacū leonū ꝓiiciēdū eſſe Poſcebant.Sperans aūt darius quia eum eriperet deus:& nihil a beſtiis ſuſtineret aduerſum: cōſolabāt eū ut fortiter ferret euentū.Rex itaq; dū fuiſſet ī lacū miſſus daniel:ſignato lapide: q pro ianuis in eius poſitus erat ore diſceſſit:& incœnatus totā noctē duxit in ſomné:meſtus & ꝓ daniele nimis afflictus.Die uero facto:ſurgēs uenit ad lacū & inueniens eū ſanū:ſignaculū quo lapidem obſignauerat aperiēs;clamauit uoce magna daniel:reqrens ſi ſanus eēt. Quo reſpōdēte

regi:quia nihil paſſus fuiſſet mali:iuſſit eū repente de lacu protrahi beſtiaꝝ.Inimici ergo uidētes nihil mali ꝓtuliſſe daniel:dicebāt regi:nō eū diuina ꝓuidētia cuſtoditū:ſed ſaciatos leōes corpus eius cōtingere noluiſſe.Ille uero eoꝝ nequitiā uidēs:iuſſit leonibus multas carnes apponi: eiſq; ſaciatis inimicos danielis in lacū præcepit imitti:ut ſi reuera ꝑ ſacietatē ad eos miniſ leones accederēt:hoc apte cognoſceret. Quo facto & ſatrapis i lacū depoſitis:dario manifeſtatū ē:quia diuinitas ſaluauerit danielē. Leōes.n.nulli eoꝝ penitus pepcerūt:ſed oēs ꝓiter diſcerpſerunt:quaſi rapida fame pleni:& nulla cibi copia recreati.Arbitror enī quia nō fuerūt ad hoc fame ꝓuocati leones:q utiq; pauloante uidebanť carniū abūdantia ſaciati:ſed hominū nequitia etiā irrationabilibus erat aīalibus manifeſta:ſimul & qa dei uolūtate uocabanť ad pœnā. Peremptis itaq; hoc mō daniel inimicis:rex clarius qđ actū fuerat diuulgauit i oī ꝓuīcia:laudās deū qué daniel colebat:eūq; ueꝝ & oīpotētē aſſerēs eſſe ſolū.Habuit aūt ét daniel in honore ꝑcelſo:principé eū ſuorum faciens aīcoꝝ.Cū ergo daniel ſic eēt inſignis & clarus:eo q; religioſus exiſteret:edificauit in echbathanis medie māſoleū ualde ꝑclaꝝ: & mirabiliter nimis inſtructū: qđ eqdé manet hactenus & uidētibus ſrediť nup edificatū:ita:ut ea die q̄ cōſpiciť putet eē cōſtructū.Sic eius pulchritudo noua uideť:& ſolida:nullaq; ſenectute tā magni tpis lōgeuitate cōfecta: cū eadé edificia q̄ ubi hoīes ſpacianť:& ad uetuſtatē ueniāt:& ſua fortitudine lōgeuitate careant: ac ꝓprii decoris amiſſione marceſcāt.Hactenus enī ſepeliunť ibi medoꝝ reges abſq; pſaꝝ ꝓiter & ꝑthoꝝ: & cui hæc cura cōmittiť:ſacerdos é iudeoꝝ:& hoc fit uſq; ad ꝓſens tꝑus. Dignū é enī de daniele dici quod maxīe qlibet audiēs dēat admirari.Qui dū mirabiliter & q̄ſi uno quodā loco maxīo poſitis oīa ꝓphetaſſet:& uitæ ſuæ tpe apud reges & plebē in honore fuit:& gloriā & memoriā poſſidens ſempiternam.Omnes itaq; libri quoſcūq; conſcribens dereliq̄t: leguntť hactenus apud nos & ex his credimus:quia danieli loquebať deus.Nō ſolū enī futura ſicut alii quoq; ꝓphetæ ꝓdixit:etiā ſed tꝑus definiuit:quo hæc neceſſe ſit adimpleri.Prophetis nāq; prioribus mala ꝓdicentibus:& ꝓpterea a regibus & populo nō bene ſuſceptis:daniel bonaꝝ reꝝ ꝓpheta fuit apud eos: & ꝓpter famā reꝝ quas prædicebat:fauorē uidebať habere cūctoꝝ:per euentū uero cāꝝ uerācius acqrebat dictoꝝ fidē & opinionē diuinitatis hēbat i populo.Reliq̄t.n.nobis ex his q̄ cōſeri ꝑſit:unde ītegritas eius ꝓphetiæ:& nulla mutatio poſſit agnoſci. Ait.n.qa cū eēt in ſuſis i metropoli ꝑſide: cū ſuis ſodalibus exiuit in cāpū:& repente terremotu facto:relictus ſit ſolus:aīcis eius per diuerſa diffugientibus:conturbatuſq; in facié ſuper ambas ceciderit manus. Tum quodā tangente eū:& inter hæc ut ſurgeret imperante:quatenus ea quæ erāt poſt multas generatiōes ciuibus euentura conſpiceret:dū ſurrexit oſtēſum ſibi dixit arieté magnū multa quidé cornua habēte:nouiſſimū uero eoꝝ præcelſum:deinde reſpexiſſe quidé ad occidentē:& uidiſſe hircū exinde ferri ꝑ aerē:cōgreſſuq; arieti:& eū ſecundo cornibus impetu ꝓſtrauiſſe in terrā: & undiq; cōculcaſſe deinde ſe uidiſſe hircu de frōte cornu maximū ꝓduxiſſe:quo facto:orta ex eo loco cornua q̄ttuor:& ad uētos ſingulos eſſe cōuerſa:inter q̄ aliud ꝑuulū ortū fuiſſe cōſcripſit.Quod dū creſceret dicebat deus q hæc monſtrabat:hoc expugnatuꝝ fore eius gentē:& ciuitatem fortiter eē capturū:tēplumq; concrematuꝝ:& ſacrificia fieri ꝓhibiturū diebus mille:ducētis: & ſexaginta ſex.Hæc quidé in cāpo qui eſt in ſuſis Daniel ſe uidiſſe cōſcripſit:& tali modo deum ſibi hanc aperuiſſe uiſionē expoſuit:arietē quidé regnū perſaꝝ & medoꝝ ſignificare dicens:cornua: eos q regnaturi forent:nouiſſimū uero cornu ſignificare dicens ultimū regem:& hunc diuitiis & gloria prioꝝ eē ꝓcipuū.Hircū aūt ſignificare narrabat:qa aliqs de græcis regnaturus eēt:q ſecundo congreſſus aduerſus ꝑſam:eū bello deuinceret:& oēm gloriā eius principatus auferret:& maxīo cornu qđ erat in hirci fronte primū ſignificari regē & ortū q̄ttuor cornuoꝝ illo cadēte: qui ad quattuor ꝑtes terræ uidebať aſpicere:ſucceſſionē uniuſcuiuſq; poſt obitū primi regis dixit annunciare:& diuiſionē regni inter eos eē faciendā:dū ille prior nec filios:nec cognatos habiturus eſſet:multiſq; annis in terraꝝ orbe eſſet regnaturus:& ex eis quēdā oriri regē:& expugnatuꝝ gentem eius:& leges atq; cōuerſationē pariter ablaturū:& templū deꝑcaturū:& ſacrificia celebrare: tribus annis eſſe prohibiturum.Et hæc utiq; gens noſtra ſuſtinuit per Antiochū qui appellatus eſt Epiphanes:hoc eſt ꝑclarus:ſicut uidit Daniel & ante multos cōſcripſit:q̄ oīa illi deo ſibi mōſtrante conſcribēs reliquit:uti legentes & quæ iam prouenere conſiderantes:credant in honore diuino fuiſſe danielē:& ꝑ hæc q̄ ſunt ita ueriſſima epichureos errare cognoſcant:qui & ꝓuidentiam uitæ negāt:& deū res humanas curare nō exiſtimant:neq; a btā incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctoꝝ gubernari iudicant uniuerſa:ſed hunc mūdum ſine rectore: & ſine cura aliqua ferri ſponte confirmant.Quæ ſi ita ſunt ſine ꝓſule:ſicut naues gubernatoribus deſolatas uentoꝝ uiolentia ſubmergi conſpicimus:aut currus ſine agitatore confringi:ita & mundus ſine prouidentiæ regimīe olim potuit deiici & perire quaſſatus.Ego itaq; daniel dicta hæc reſpiciēs ualde puto a uera opinione recedere eos qui nullam prouidentiam humanarum rerum dicunt habere deum.Non enim ſi hæc ſponte gererentur ſecundum illius prophetiam omnia prouenire conſpiceremus.Ego ſiquidem ut de his inueni & legi:ita conſcripſi.Siquis autem uult opinionem aliam ſequi:crimen pro diuerſa ſententia non habebit.

HAec continent in undecimo libro ioſephi hiſtoriaꝝ antiqtatis iudaicæ.
Qualiter cyrus perſarum rex iudeos a babylonia ad propriam redire terram: & templum reedificare præcepit: dans eis pecunias. Cap. i.
Quō ꝓhibuerūt eos præſides regis: templū reedificare impediētes. Cap. ii.
Qualiter defuncto Cyro filius eius Cambiſes accipiens regnum interdixit omnino iudeis templum reconſtruere. Cap. iii.
Quia darius rex ꝑſaꝝ Iſtaſpis filius honorauit gētē iudeoꝝ: & tēplū eius edificauit. Cap. iiii.
Quia poſt ipſum filius eius Xerxes familiariter iudeos tractauit. Cap. v.
Quomodo regnante Artarxerxe: gens iudaica pene cuncta deleta eſt. Cap. vi.
Qualiter uagoſus dux Artarxerxis: iunioris multa ī iudeos iniurioſa miſit. Cap. vii.
Quāta iudeis rex macedonum Alexander bona fecit: poſtq̄ iudeam obtinuit. Cap. viii.

Continet hic liber tempus annoꝝ ducentoꝝ quinquagintatriū: menſium quinq;.

Incipit liber undecimus antiquitatum.

Qualiter cyrus ꝑſaꝝ rex iudeos a babylōia ad ꝓpriā redire terrā: & tēplū reedificare ꝓcepit: dans eis pecunias. CAP. I.

PRimo imperii anno regis perſaꝝ cyri. Qui ſeptuageſimus cōcurrebat: ex die quo noſtrū populū cōtigit ex ꝓpriis finibus ad babyloniam migrare: miſeratus ē captiuitatis deus: & illius calamitatis īfœliciū iudeoꝝ: & ſicut ꝑ Hieremiā ꝓphetam ante ꝑdixerat q̄ ciuitas euerteret: poſtq̄ ſeruierūt Nabuchodonor: & nepotibus eius: & hāc ſuſtinuerūt ſeruituté ꝑ annos fere ſeptuagita: rurſus eos ad ꝓpriā reſtituit terrā: & tēplū reedificare: & ꝑterita frui fœlicitate decreuit. Cōcitās igit aium cyri: fecit eū ꝑ oēm aſiā ſcribere. Cyrus rex hæc dicit. Quō me maximus orbis terraꝝ deus regē cōſtituit: credo hūc eē quē genus iſrael adorat. Is.n. & meū ꝑdixit nomē ꝑ ꝓphetas: quō tēplū eius edificaturus eēm ī hieroſolymis in terra iudea. Hæc aūt cognouerat Cyrus legēs librū quē iter ſuas ꝑdicationes iſaias reliqrat ante ducenteſimū & decimū annū. Sic enī in archano ꝑdicauerat dixiſſe deū. Quo uolo cyrum quē multaꝝ & magnaꝝ gentiū regē conſtitui mittere populū meū ad ꝓpriā terrā: & tēplū mihi cōſtruere. Hæc iſaias ꝑdicauerat: ante ānos cētū. xl. deſtructiōis tēpli. Quæ dum legeret Cyrus: & miraret nomē dīi ſpetus eū qdā accepit: ut magnificā ſcripturā ſpleret. Cōuocās āt clariſſimos iudeoꝝ: q babylōe hitabāt: dixit ſe cōcedere ad ꝓpriā iudeos remeare ꝓuinciā: & ciuitatē hieroſolymā: & tēplū dei recōſtruere ſe eos. ſ. adiuuāte. Tūc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ uicinis: ut aurū cōferrēt & argētū ad tēpli renouationē: inſup ad īmolandū pecora. Hæc cyrus cū iſraelitis dixiſſet: egreſſi duaꝝ tribuū principes: iudæ ac beniamin: una cū leuitis & ſacerdotibus ad hieroſolymā puenerūt. Multi uero reſiderunt babyloniæ: minime paſſi poſſeſſiones ſuas relinquere. Quo dum ueniſſent: oēs amici regis adiuuabant eos: & cōferebāt ad tēpli renouationē: alii auꝝ: alii argentū: quidā aūt & equos: ac iumētoꝝ multitudinē: & uota deo reddebant: & conſtitutas ſecūdum ueterē cōſuetudinem īmolationes celebrabāt: tāq̄ recreatā & antiquā religionis cōſuetudinē rediuiuā. Trāſmiſit ēt Cyrus uaſa dei: q̄ auferēs a tēplo Nabuchodonoſor ad babyloniā uſq; portauerat. Quæ reuehenda tradidit mitridati cuſtodi ſuoꝝ theſauroꝝ præcipiens ea dari ſeruāda abaſſaro: donec tēplū redificaret: ꝓfecto aūt eo: traderet ſacerdotibus & principibus uulgi reponenda in tēplo. Direxit etiā epiſtolā rex cyrus aſſyriæ ſatrapis: hæc continētē. Rex cyrus ſiſinnio: & ſatrabanæ ſaluté. Iudeos terrā meā inhabitātes q uoluerūt ad ſuā patriā redire: ꝑmiſi: & ciuitatē renouare tēplūq; dei ī hieroſolyma rurſus edificare ī eodē loco ī quo prius fuerat cōſtitutū. Miſi aūt & mitridatem pecuniaꝝ meaꝝ cuſtodē: & Zorobabel principē iudeoꝝ: ut fundamenta reſtituāt: templūq; recondant. Cuius altitudo ſit cubitoꝝ ſexaginta: eorūdē & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito: & unū parietē ligneū ex materiis ipius ꝓuinciæ: ſimiliter & altare: ſup quod immolēt deo. Sūptus uero de meis in his oībus uolo fieri. Tranſmiſi etiā uaſa quæ de tēplo rex Nabuchodonoſor abſtulerat: tradēs ea mitridati pecuniaꝝ cuſtodi: & Zorobabel principi iudeoꝝ: quatenus ea ad hieroſolymā reportēt: & tēplo dei reſtituāt. Quoꝝ numerus eſt tantus. Refrigeratoria aurea. l. argentea. lx. ſitulæ aureæ. l. argēteæ quingentæ: libatoria aurea triginta: argentea duo milia: patere aureæ quadraginta: argēteæ q̄dringētæ: & uaſa alia maxia mille. Cōcedo etiā eis honorē quo potiebant pentes eoꝝ: præterea ꝑ iumētis: & uino & oleo: dragmas ducētas: q̄nq; milia q̄ngētas: & ad ſimilā tritici: uigitiq̄nq; milia: q̄ngētas artabas: quæ iubeo ꝓberi de tributis ſamariæ faciātq; ei īmolationes ī hieroſolymis ſacerdotes ſecundū leges moſaycas: & offerētes ſupplicēt deo ꝑ ſalute regis & generis eius: ut regnū ꝑſaꝝ ꝑmaneat. Eos uero q hæc cōtēpſerit uel ifirmauerīt: iubeo crucifigi: ſ. ꝓſtātiaſq; eoꝝ eē regales. Et epiſtola quidē hæc hūit. Hi aūt q ex captiuitate ad hieroſolymā cōuenerūt: fuerūt milia q̄dragintaduo: q̄dringēti: ſexaginta. Quō ꝓhibuerūt eos ꝓſides regis: tēplū reedificare ipediētes. CAP. II.

SEd dum mitterent templi fundamenta:& nimis circa edificia feſtinarent: omnes in circuitu gẽtes:præſertim cuthei quos a medea & perſica terra Salmanaſar rex aſſyriorum migrans: habitare fecit ſamariã:cum exinde populum iſrael tuliſſet.petebãt ſatrapas & eos qui edificia curabant:ut impedirent iudeos: ne inſtaurarent ciuitatem templumq; conſtruerent:qui pecuniis corrupti uendiderunt cutheis negligentiam & ſocordiam edificationum.Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitum ducens contra maſſagetas uita priuatus eſt. Capitulum.III.

CAmbiſe autem filio Cyri principatum ſuſcipienti:qui in aſſyria:& phœnice: & amanitide & moabitide ac ſamaria morabantur: epiſtolam mittunt hæc continentem. Domine ſerui mirabimus omnia accidentia ſcribẽs:& Semelius ſcriba:& curia ſyriæ iudiceſq; phœnicę.Cognoſcere te rex oportet iudeos qui ad babyloniam deducti fuerant ad nos rediſſe & ciuitatem rebellẽ ac maliuolam ac fora eius:ac muros edificare templũq; reconſtruere.Scito aũt his perfectis:neq; tributa eos pati reddere:neq; obaudire: ſed etiam regibus reſiſtere:& magis ĩparare q̃ obſequi feſtinare.Dũm ergo edificatur templum & fieri feſtinatur optimum nobis uiſum eſt:reſcribere tibi quatenus monumenta parẽtũ tuorum inquiras: in quibus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos: ideoq; ciuitatem eorum fuiſſe deſtructã. Propterea uiſum eſt nobis & uobis certum facere qđ fortaſſis neſcitur:quomodo ſi ciuitas reno uata:& undiq; muris munita fuerit:uia tibi claudetur ad iferiorem ſyriam & phœnicem. Poſtq̃ uero cambiſes hanc legit epiſtolam:natura maliuolus exiſtens mouetur: & ſcripſit hæc dicens. Rex cambiſes rathimo accidentia ſcribenti:& belle ſemio:& ſemelio ſcribe: & reliquis conſtitutis & habitantibus phœnicem & ſamariam:hæc dicit.Legens miſſos a uobis apices: iuſſi parentum meoq; inquiri uolumina:& inuenta eſt ciuitas inimica regibus ſemp exiſtere: & ſeditiões:ac bella habitatores eius cõmouiſſe:regeſq; eoq; cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris ſyriæ & phœnicis exigiſſe.Igitur præcipio minime concedi iudeos ciuitatẽ edificare: ne plus creſcat eorum malitia: qua ſemper contra reges uſi ſunt.Cum has litteras legiſſent Rathimus & Semelius ſcriba & qui cum eis erant:ſtatim equis deuecti:propere ad hieroſolymam ducẽtes ſecum multitudinem aduenerunt:& ciuitatem & templum edificare iudeos uetabant. Quæ qđẽ opera p annos nouẽ ſunt ipedita:uſq; ad ſecũdũ annũ darii regis pſaq;.Nã cãbiſes ſex annis regna uerat.Qui cũ ſubiectis ægyptiis reuerteret:defunctus eſt in damaſco. Capitulum. IIII.

POſt magorum-uero interitum:qui defuncto cambiſe pricipatum perſarum tribus annis tenuerunt:hi qui ſeptem domini nuncupantur apud perſas: filium Iſtaſpis Darid regem ordinauerunt.Qui dũm priuatus eſſet deum orauit: & ſi fieret rex: omnia dei uaſa quanta babyloniæ inuenirentur:ad templum hieroſolymitarum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodẽ tẽpore pficiſci Zorobabel ducẽ captiuoq; iudeoq; ab hieroſolymis ad darium.qui regi quondam amicus extiterat.Vnde etiam corporis eius cuſtos cum aliis duobus dignus iudicatus:quẽ ſperauerat honore potitus eſt.Primo uero imperii anno: Darius ſummo apparatu cœnam exhibuit amicis:& uernaculis ſuis:& ſatrapis perſarum: & præfectis indiæ:& ethiopiæ:magiſtratibuſq; centum uiginti ſeptem prouinciarum. Cum autem completis dapibus unuſquiſq; ad dormiendum rediſſet: rex Darius ad cubiculum ueniens: paucum noctis requieſcens:expergefactus quod noctis reſtabat:reliquum inſomne protraxit:ſermonẽq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit:promiſitq; ſummo honore fulciendum:qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpondere ualuiſſet: & ueſtimento alias ueſtimentum purpureo alias purpureum indui:& in poculis aureis bibere:& ſuper aurum dormire:curruq; frenis aureis ornato:& cidari biſſina:ac torque aurea uti:& poſt ſeipſum ſedere propter ſapientiam: affinemq; ſuũ eſſe uocitandum.Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet:primum conſuluit:utrum fortius ſit uinum:ſecundo: utrum rex:tertio utrũ mulieres:aut ſi his omnibus magis fortior ſit ueritas.Has cum illis ꝓpoſuiſſet qõnes:requieuit.Luceſcente aũt die:cõuocauit oẽs magiſtratus:& ſatrapas & præfectos perſarum:& medorum:ſedẽſq; in ſolio quo ſolebat unũquẽq; corporis cuſtodẽ coram oĩbus iuſſit pronũciare:quid eis de propoſitis queſtionibus uideret.Tũc primus excellentem uini fortitudinem oſtendens ait.Cum uini fortitudinem cõſitio: omnia id alias ipſam hoc modo uincens alias uincentem inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes & animos. Reges etiam pupillo alias pupillis & infanti alias infantibus ſimiles facit:ſeruo quoq; ac libero audaciam cõcitat pauperes diuitibus ſimiles parat.Conuertit enim & reformat animas: & calamitatibus cõpreſſas reficit:meſticiam extinguit:alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit:ita diſponens eos:ut ſe oĩbus ditiores putent:nihilq; uile loquantur:ſed memores diuitiarum:fœlicibus utant uocabulis:& reges magiſtratuſq; contemnant. Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam.Nam ſcit homines etiam cõtra amiciſſimos armare: ſocietates diſſoluere.& ad ſobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint:excitantur nihil penitus de his quæ i ebrietate cõmiſerunt cogitantes. Hæc ergo coſiderans omnibus fortitudinem uini comperio potiorem.& uiolenter omnia uincẽtem.Poſtq̃ hæc primus quæ dicta ſunt de fortitudine

uini differuit: ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine:oſtendens eũ ſuperiorẽ ac potentiorẽ
his quæ ualida dicuntur.Modum aũt probationis hinc aſſumpſit:& dixit. Dum omnia ſub ho-
minum coerceantur poteſtate:qui maria ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire:etiã ipſi ho-
mines ſub manu regum ac poteſtate degunt.Qui ergo ſuper tam potens & ualidum animal do-
minantur:cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicent.Illi & bella:& pericula ſubie
ctis imponẽtes audiunt:& eos contra inimicos dirigẽtes ꝓpter ſuã fortitudinẽ habẽt obediẽtes;
montes quoq; dirui:muros ac turres deponi iubentes:præterea occidi ac interfici faciũt: ne re-
gum præcepta tranſcendere uideantur.Vincentes aũt ꝑdã quã ipſis abſtulerint bellis regi repor
tãt.Hi quoq; q nõ militãt:ſed terrã colũt arãtes:cũ laborauerint:& oẽm operũ miſeriã tolera-
uerint:meſſem faciẽtes:ac fructus colligẽtes:tributa regibus offerũt:& qd uel dixerit uel iuſſerit:
ſine dilatiõe cõplet.Qui cũ oĩ luxuria uel libidie ſaturati dormierit:aliis uigilãtibus cuſtodiũt:
tãq; ipo timore uicti:minie audiẽt dormiẽtẽ relinqre uel diſcedere:ac ſibi ꝓuidere:ſed unũ opus
hoc exiſtimãt neceſſariũ:ut ꝓmanẽtes cuſtodiãt regẽ. Cur itaq; nõ uidet rex cũctos fortitudine
ſupare:cui tot populi obſecũdare ꝓcipiuntur.Iſto quoq; tacẽte de mulieribus & ueritate tertius
Zorobabel cœpit docere dicẽs.Sic eqdẽ forte uinũ & rex fortis ẽ.cui oẽs obaudiũt:ſed his potẽ
rior pulchritudo mulieris exiſtit.Nã regẽ enixa mulier ad uitã edidit:& eos q uites plãtauerunt
unde ꝓfluit uinũ:mulieres creauerũt & aluerũt.Nihil aũtẽ eſt:qd nõ ab his hẽmus. Nã & ueſtes
nobis ab his texunt:& domus noſtræ p has curant atq; ſeruant:& non poſſumus a mulieribus
ſegregari.Sed etiã aurũ multũ & argentũ ſi poſſideamus:& quicqd aliud fuerit ꝓciosum & indu
ſtria dignũ:cũ uidemus decoram mulierẽ:oĩa relinquentes:ſpeciem eius obſtupeſcimus : & pati-
mur omnia concedere quæ poſſidemus ut deſiderata pulchritudine potiamur.patres & altricem
terram:ſæpius & amicos obliuiſcimur propter uxores:& animas una cum ipſis perdere non ti-
memus.Sic ergo præcipue conſiderate mulierum fortitudinem.Nõne laborantes & omnem tol
lerantes miſeriã per mare ac terrã:cum aliquid perlabores acquirimus:totum offerentes uxori-
bus:tãq; dominis tradimus.Regem quoq; uidi aliquando tantoq; dominũ a filia Rabezaci The
maſi nomine Apama cõcubina eius alapis ꝓcuti:& dyadema tollẽtem capitis eius ſibimet impo-
nentẽ:& hæc oĩa tollerãtem ridebatq; cũ illa riſiſſet:& cũ irata fuiſſet meſticia confuſus:blandi-
mẽtis placauit mulierẽ:rogans eã & ſe nimis humilians:ſi quando triſtem uidiſſet. Poſt hæc in-
uicem reſpiciẽtibus ſatrapis & ducibus. Itẽ Zorobabel diſputare de ueritate cœpit:euidẽter qdẽ
oſtendens:quãtum mulieres fortes exiſtũt:debiles tamẽ & iſte:ſimul & rex ad cõparationẽ ueri-
tatis apparent.Nã ſi terra maxima eſt & cœlũ altũ & uelox:hæc oĩa uolũtate dei mouent.Verus
aũt deus & iuſtus eſt:& ex eadẽ cauſa oportet ueritatem fortiſſimã iudicari q; nihil contra eã ini
quitas ualet:inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur mortalia & citius deficientia probã-
tur.Veritas aũt & imortalis eſt & ſempiterna:nobiſq; nõ & pulchritudinem tempore tabeſcẽtẽ
accõmodat:neq; ſubſtantiã caſibus auferẽdã:ſed iuſta & religioſa diſcernens ab his q̃ iniuſta uel
iniqua monſtrant.Cum terminaſſet Zorobabel de ueritate ſermonẽ:laudante multitudine opti
me eũ dixiſſe:quõ ueritas fortitudinẽ imutabilẽ & nõ ſeneſcentẽ ſola poſſidet ꝑerauit ei & rex
petere præter ꝓmiſſa quæ uellet:nã præſtaturũ ſe dixit:eo q; ſapientior & prudentior aliis appa-
ruiſſet.Iuſſitq; etiã ſecum eum ſedere:& affinem uocari . Tunc Zorobabel ammouit eũ ut uotũ
quod deuouerat ſi regnum perciperet adimpleret. Votũ aũt quod ꝓmiſerat hoc erat rediſicare
hieroſolymam:tẽplũq; cõſtruere: & uaſa reſtituere:quæ auferens Nabuchodonoſor ad Babylo-
niam portauerat:& dixit hanc eſſe eam petitionẽ quã nũc me iubes poſcere:ꝓpter qd iudicatus
ſũ prudẽs ac ſapiẽs.Rex aũt ĩ hoc lætatus ſurrexit:& eũ oſculatus: Toparchis & Satrapis ſcripſit
præcipiẽs ut deducerent zorobabel: necnõ & eos q ad tẽpli renouationẽ cũ eo ꝓfecturi eſſent.
Præterea mãdauit ſyriæ ac phœnicis magiſtratibus ligna cedria a lybão deciſa hieroſolymã trã-
ſmittere:& cũ eis recõdere ciuitatẽ.Scripſit ẽt liberos eẽ oẽs iudeos:qui a captiuitate redierũt ad
terrã iudeã:phibuitq; Satrapas & curatores ſuos iudeis opera ĩperare regalia. Sup hæc præcepit
& oẽm terrã quã colere ualuiſſent:ſine tributis eos poſſidere:iuſſitq; etiã idumeos & ſamaritas:
& eos qui humilẽ ſyriã habitabant:reddere uicos iudeoq; quos tenebant inſup ad tẽpli edifica-
tionẽ qnq̃ginta milia dari taléta mandauit:ſacrificare quoq; eos legitimas ĩmolationes ꝓmiſit:
oẽm aũt ĩpenſam & ſacrã ueſtẽ q̃ ſeruiũt in tẽplo principes ſacerdotũ & reliqui ſacerdotes a leui-
tis inſtrumẽta in qbus domino cãtent:de ſuo fieri præcepit:cuſtodibus quoq; ciuitatis & tẽpli:
iugera terræ per ſingulos annos:& pecunias ſtatutas ad neceſſaria uitæ dari decreuit. Trãſmiſit
etiã uaſa:& oĩa quæ Cyrus ante ipſum de iudeoq; reſtitutione facere uoluit:eadẽ Darius defini
uit ĩplere.His oĩbus a rege donatis:Zorobabel exiẽs de regia domo:reſpexit ſurſum ad cœlũ &
cœpit agere deo gratias ſapiæ:p quã uictoriã dario ꝓſente ꝓcepat dicẽs. Nequaquam his dignus
fuiſſet:niſi te domino propicio.Ita deo gratias agens de præſentibus:petebat ut ei in futuris ad-
iutor exiſteret.Peruenit aũt ad babyloniã:& cõtribulibus ſuis regis mandata patefecit. Audien-
tes illi deo gratias offerebant:qui eos patriæ ſuæ reſtituebat:& ad potũ cõuiuiaq; cõuerſi:ꝑ ſeptẽ
dies ſumma letitia fruebant:reſtaurationẽ regreſſionẽq; patriæ feſtiua gratulatiõe celebrabant.

Poſtea omnes ptincipes tribuum ad hieroſolymam pfecturi cum uxoribus & filiis ac ſubiugalibus elegerunt homines darii:quos cum eis rex uſq; ad hieroſolymam deſtinauit:& cū letitia & iocūditate cū cātibus tibiiſq; ac ſonantibus cimbalis ibant.Præcedebat aūt eos & reliqua multitudo iudeoꝝ cum ludis.At illi ad hieroſolymā cōſcendebāt:ab unaquaq; patrū tribu certus numero exiſtens.Sed mihi minime uiſum ē noīa patrū recēſere:ne legētiū aios a reꝝ cōſequentia ſuſpendens:obſcurā illis facere narrationē.Septuaginta cantores & cātatrices ducēte.xlv. cōſcendunt: cameli q̄dringenti.xxx.Sūma uero multitudinis euntiū:qui circa duodecimū annū ætatis habebant:ex tribu iuda & beniamī:fuerūt q̄ter mille milia:& ſexcenta.xx.& octo milia leuite.iiii.milia.lxx.Mulierū aūt infantūq; cōmixtū corpa fuerunt.xl.milia. ſeptingenti.xlii. Præter hos leuite cātores fuerunt centū.xxviii.ianitores cētū.x.ſerui tēpli trecēti nonaginta duo: inſup & alii ſexcenti.lii.dicentes quidē ſe iſraelitas:nullo mō tamē ualētes ſuū oſtēdere genus. Repulſi uero ſunt quidē a ſacerdotali honore:qui uxores ſibi copulauerāt alienigenas.Hi nec ſuū genus dicere prævalebāt:nec in generatione leuitarū uel ſacerdotū:qui inuenti fuerunt q̄ſi quingenti xxv.Mancipioꝝ uero multitudo ſequebatur eos qui ad hieroſolymā pergebant:numero ſeptem milia trecenti.xxxv.ſubiugalia q̄nq; milia:q̄ngenti.xxv.Dux uero dinūeratæ multitudinis: Zorobabel fuit:filius Salathiel:ex filiis dauid genitus de tribu iuda : & Ieſus filius Ioſedech:princeps ſacerdotum:necnō & Mardocheus:& Iſrebreus:qui a populo principes fuerunt conſtituti & cō tulerunt:auri quidem minas cētum:argenti aūt quinq; milia.Sacerdotes ergo & leuite parſq; totius populi iudeoꝝ q̄ta in babylone fuit ita ad hieroſolymoꝝ reſidens ciuitē ibidē habitauit:reliqua uero multitudo ad ſuas patrias diſceſſit.Cūq; ſeptimus ueniſſet menſis:ex quo de babylone egreſſi ſunt:mittens ieſus princeps ſacerdotum:& Zorobabel iudex cunctos ex prouicia hieroſolymis congregauit.Qui ſine dilatione conſtruxerunt altare in loco quo prius edificatum fuerat:& legitimas ſuper ipſum hoſtias obtulerunt ſecundum legem moyſi.Dumq; hæc facerēt: gentes offendebantur uicinæ quæ eis odioſæ erant.Celebrauerunt aūt illo tempore dies tabernaculoꝝ:quemadmodum legiſlator moyſes præceperat.Præterea & oblationes domini:& quas dicunt endehelciſmus:& hoſtias ſabbatoꝝ:& omniū ſanctoꝝ dieꝝ ſacrificabant uota reddētes. A primo die ſeptimi menſis:cœperūt etiā renouare templum: multas præſtantes pecunias lapidum ceſoribus & edificatoribus:inſuper & alimenta operantibus miniſtrabant.Sydoniis uero leue & ſuaue uidebatur a libano ligna cedrina deponere:quæ ligātes in modū ratium: ad portum Ioppe tranſferebant.Nam ſic ante præceperat Cyrus:ſed tunc iubente Dario fiebant.Quæ ſecūdo anno profectionis iudeoꝝ ad hieroſolymam uecta ſunt menſe ſecundo:cū & templi renouatio urgeretur:& fundamētis reſtitutis ſuperedificaret a prima die ſequentis menſis:anni ſecūdi. Operibus uero præpoſuerunt leuitas:uiceſimū iam annum ætatis agētes:& ieſum & filios:& fratres eius & Obdoilum frattem iudæ:ex Aminadab:& fratres eius.Itaq; templum omni ſtudio fabricantibus eis qui edificationem curabant propere conſumatio quā ſperabāt euenit. Perfecto aūt templo:ſacerdotes cum tubis:ornati habitu ſolēni:& leuite & filii Aſaph ſurgentes laudauerunt dominum laudibus quas Dauid primus eis oſtenderat.Cunq; ſacerdotes:& leuite: & ſeniores prouinciarum uetus recordarentur templum:ingenti magnificentia conditū: & nouum uiderent per inopiam nō ita conſtructū:arbitrati quātum præterita fœlicitate minores exiſterēt triſtes ac dolorem tenere minime ualentes:ad lachrymas lamentationeſq; proruperūt . Populus uero præſentia diligebat:& de templi edificatione letabatur:quia nullam prioris memoriam faciens:nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant ergo tubarum ſonos : & populi letitiā ſacerdotum & ſeniorum lamentationes eo q̄ uidebatur minor templi cōſtructio inſtitiſſe. Cūq; clāgores tubarum audiſſent ſamaritæ:odium erga tribū Iudæ & Beniamī habētes: concurrerūt cauſam tubæ uolentes agnoſcere:uidenteſq; q̄ captiui iudei a babylone redeuntes:templum edificaſſent:petierunt Zorobabel:& Ieſum:& principes tribuum:ut ipſis quoq; permitteretur una cum eis templum renouare:& in commune adorare.Nam non colimus dicebant minus ab illis deum:quomodo & religionis cupidi ex illo tempore ſumus:ex quo nos hic Salmanaſar rex aſſyrius a Chutia & Medea migrauit.Poſtq̄ hæc ſunt locuti:Zorobabel & Ieſus pricipes ſacerdotū: & duces tribuū iſrael reſponderūt quidem impoſſibile eſſe ſe eis cōicare: quomodo ipſis pmiſſa eſſet templi innouatio:prius quidem a Cyro:nunc autem a Dario:adorare uero ſi uellent licere: & hoc ſolum illis eſſe cōmune:& omnibus hominibus uenientibus in templū adorare deū.Cū uero hoc audiſſent cuthei: nam hac appellatiōe ſamaritæ uocabātur.indignati perſuaſerunt gētibus ſyriæ petere ſuos ſatrapas eodem modo quo prius ſub Cyro & cābiſe:ut cum ipſis templi renouationem phiberent:feſtinantibus iudeis ne morā afferent ac tarditatem . Per idem tēpus aſcenderunt ad hieroſolymā Siſinnius ſyriæ ac phœnice præfectus:& ſarobazanes cū aliis:& interrogauerunt iudeoꝝ magiſtratus:quis eis cōceſſiſſet templū ſic edificare:ut magis caſtrum uideretur eē quā templum:uel cur porticus & ciuitatem tā munito circūdediſſent muro. Zorobabel & princeps ſacerdotum ieſus.ſeruos quidem ſe eē maximi dei dixerunt: hoc uero templum ipſi deo quondā a rege ſuo fœliciſſimo:& qui omnes uirtute uicerat fuiſſe cōſtructum:multiſq;

temporibus permãſiſſe:ſed cũ ſui patres iniquitatẽ coram deo geſſiſſent:Nabuchodonoſor rex chaldeoꝝ & babyloniæ ſua potentia ſuperans ciuitatẽ euertit:tẽplũq; populatus incendit: & populum captiuum ad Babyloniã migrauit. Cyrus aũt qui poſt ipm perſaꝝ & babyloniæ rex imperiũ ſumpſit:ſcripſit ut tẽplũ redificaret:& oĩa quæ exinde Nabuchodonoſor extulit ornamẽta & uaſa:Zorobabel & Mitridati cuſtodi pecuniaꝝ tradidit præcipiens: ut hæc iterũ ad hieroſolymã reportarẽt:& ĩ ꝓprio renouatio reſtituerẽt tẽplo.Hoc enĩ mãdauerat feſtinãter fieri:iõq; ſabaſſiriũ aſcendere iuſſit ad hieroſolymã:& operi faciendo omnimodis ĩminere. Qui poſtq̃ a Cyro litteras accepit:ueniens ſtudioſe fundamẽta depoſuit:& ex illo tempore hactenus hoc cõſtruxit:ſed ꝓpter malorũ inuidiam imperfectũ adhuc remanſit.Igitur ſi uultis ac ꝓbatis:ſcribite dario:ut inqrat imperatorũ monumenta:& inueniet nihil nos penitus fuiſſe mentitos. Hæc dicente Zorobabel & principe ſacerdotũ:Siſinnius & qui cũ eo erant edificationẽ uetandã iudicauerunt:donec regi dario ſurgerent.Statim uero ꝓpter hæc ei cõſcripſerunt. Tũc iudei timentes & exterriti:ne aliud q̃ prius iuſſerat regi uideret de templi cõſtructione:fiduciã a duobus ꝓphetis qui per idem tẽpus apud eos erãt Aggeo & Zacharia acceperũt:dicẽtibus nihil penitus aſperſis durũ eſſe metuendũ:cũ deus templũ ꝓdixerit innouari.Qui cũ credidiſſent ꝓphetaꝝ ſententiis edificationem curabant nullũ præmittẽtes diẽ.Dario uero ſcribẽtibus ſamaritis:& accuſantibus ꝓ epiſtolam iudeos.quia ciuitatẽ munirent:& templum caſtello magis ſimile q̃ tẽplo conſtruerent:& dicentibus non ea quæ fiunt ei ꝓdeſſe:inſuper epiſtolas oſtendentibus ꝓ quas cambiſes templi edificationẽ fieri ueruiſſet: cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam hieroſolymis reſtitutis:cum litteras legiſſet a Siſinnio & qui cũ eo erant directas: iuſſit in monumentis regalibus de his inquiri:& inuentus ẽ in echathanis conſtructa turre in regiõe medeæ codex: in quo hæc conſcripta leguntʼ.Primo imperii ſui anno rex Cyrus iuſſit templum in hieroſolymis renouari:cuius altitudo eſſet cubitorũ ſexaginta:latitudo eorũdẽ ex tribus parietibus lapideis lapide polito:& ligneũ parietẽ unũ ex materiis ipſius regionis & altare.Sumptũs aũt a rege fieri diſpoſuit:& uaſa quæ abſtulit Nabuchodonoſor:& ad Babylõiam portauit reddi hieroſolymitis. Quorũ cura ſua ſub Aſſaro ſyriæ & phœnice præfecto & magiſtratibus collegis eius iniunxit:ut ipi quidẽ a locis illis recederẽt: ſeruis uero dei iudeis & magiſtratibus eorum templum edificare permitterent.Iuſſit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis prouinciæ quam curabant darent iudeis immolationis cauſa thauros & arietes:& agnos ac edos & ſimilam:oleumq; & uinum:& alia quæcunq; peterent ſacerdotes: ut orarent pro ſalute regis atq; perſarum: eos uero q̃ mandata contemnerent:crucifigi præcepit:& eorũ ſubſtantias regiæ domui deputari depcatuſq; eſt orationibus deum:ut ſi quis auderet edificationem templi fedare:hunc talem percutiẽtemq; a ſua iniquitate ſuſpendi.Hæc inueniens in commentis Cyri Darius:reſcripſit Siſinnio & collegis eius dicens.Rex darius ſiſinnio equitum ꝓfecto & ſarabateno: & collegis eius ſalutem. Exemplar epiſtolæ quam in monimentis inuenimus tranſmiſi:& iubeo omnia fieri quæ in ea continentur.Valete.Igitur per epiſtolam cognoſcentes Siſinnius & qui cum eo erant : regis uoluntatem de reliquo cõpetentia faciebant.& inſtabant ſacris operibus adiuuantes ſeniores & magiſtratus iudeorum:& procedebat ſummo ſtudio templi conſtructio:prædicentibus Aggeo & Zacharia ſecundum mandata dei.& cum uoluntate Cyri & Darii regum templum edificatum eſt ſecundo ſeptem annis.Nono autem imperii anno darii:uiceſimatertia die meſis undecimi quẽ hæbrei uocant Adar:macedones diſtrios:ſacerdotes & leuite: & reliqua iſraelitarum multitudo poſt captiuitatem pro renouatione ueterum bonorum & dedicatione obtulerunt hoſtias thauros centum:arietes ducentos:agnos quadringentos:& hircos duodecim pro duodecim tribubus.Nam tantæ ſunt tribus iſrael:pro ſuis unaquæq; peccatis.Sacerdotes uero & leuite ſecundũ legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas.Nam edificauerãt iam iudei templi porticus: in circuitu interioris ſacrarii.Veniente autem die feſto azimorũ primo menſe quem macedones xanticum:nos autem niſan nominamus:omnis populus ab agris in ciuitatẽ confluxit:dieſq; feſtos ſanctificati:cum ſuis uxoribus & filiis ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificiũ etiam quod paſcha dicitur quartadecima die eiuſdem menſis immolauerunt:& per ſeptem dies nullis abſtinuere delitiis:Holocauſtum quoq; offerentes:deo ſacrificabant:agentes ei gratias: q̃ iterum eos terræ patriæ ſuæ legibuſq; reſtituiſſet:mentemq; regis perſarum propiciam eis præbere dignatus eſt.Quibus rebus admoniti:deo munifice nimis & locuplebiliter immolabant. Habitabant autem in hieroſolymis:& optimatum gubernatione regebantur.Nã ſacerdotes tractabant eorum negotium:uſqquo regnare contigit nepotes aſamonei. Et enim ante captiuitatem & tranſmigrationem:a Saul & Dauid qui primi imperium gentis iudaice ſuſceperunt : alia illis erat forma reipublicæ per quingentos triginta duos annos:meſes ſex:dies decem. Ante hos aũt reges:ꝑſules eos regebãt:q̃ appellabanʼ iudices & monarchi. Et hac republica uſi ſũt annis plus quingentis:poſt mortem moyſi & ducis ieſu.Hæc quidẽ reductis a captiuitate iudeis:tẽporibus Cyri & Darii oĩa cõtigerunt.Samaritæ uero inuidi uel moleſti aduerſum eos erecti: mala multa in iudeos operati ſunt:diuitiis cõfidẽtes & cognatione ꝑſarũ:quõ ex his fuerãt ꝓgreſſi.Nã

quanta iubebatur a rege immolationis cā decē tigalibus præberi:nullatenus dare uolebant:& præfectos equitū fauentes ſibi in hoc & cooperātes habebāt:aliaq; multa quibus nocere iudeis per ſe:aut p alios potuiſſent:nō eos pigebat efficere.Placuit igit hieroſolymitis:mittere legationem ad regē dariū:quo accuſarent ſamaritas.Legatus itaq; miſſus ē Zorobabel: & alii quattuor de magiſtratibus.Cū uero crimia & cās quas cōtra ſamaritas ferebant a legatis rex cognouiſſet dedit eis epiſtolā reportādā ad eqtū p̄fectos:& curiā ſamariæ:quæ hmōi erat ſcripta.Rex darius tangane & ſambale p̄fectis equitū:& ſadrace:& uelueni ſamaritis:& reliqs cōſeruis eoꝝ in ſamaria cōſtitutis.Zorobabel:& Ananias:& Mardocheus legati iudeorum uos accuſant: tanq̄ moleſtos & impediētes templi cōſtructionē:& nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos nobis præcepimus ſumptus.Volo igitur:ut legentes præſentē epiſtolā præbeatis his ex regalibus theſauris & tributis ſamariæ oīa quæ illis ad immolationē ſunt utilia:quēadmodū ſacerdotes uobis indixerint:ut non prætermittant diurnis ſacrificiis:& pro me & p̄ perſis ſupplicare deo. Epiſtola quidem hæc continebat.

Capitulum.V.

DArio aūt defuncto:filius eius Xerxes regnū ſuſcipiens:uolūtatis paternæ colēdi & honorandi deū heres apparuit.Omnia nāq; faciebat quæ religionis erāt patrēq; ſecutus: & iudeis liberaliter utebat:Per illud tēpus princeps fuit ſacerdotū filius Ieſu noie Ioachī.Erat & in babylōe uir iuſtus:& gloria magna potitus apd̄ multitudinē:primus populi ſacerdos nomine Eſdras.Qui cum legū moyſeos integrā haberet expientiā Xerxi regi amicus eſt factus.Ad hieroſolymā aūt aſcendere deliberās:& ducere ſecū quoſdā a babylone iudeos: a rege popoſcit epiſtolam ſibi ad Satrapas ſyriæ dari:per quā noticiæ eoꝝ quis eēt intimaretur; Rex aūt ad ſatrapas hmōi direxit epiſtolam.Rex regū xerxes:Eſdre ſacerdoti:& lectori legis dei ſalutem.Opus eſſe meæ clementiæ putans:apud eos qui uolunt ex iudea gēte uel ſacerdotes uel leuitas ſub noſtro regno conſtitutos pergere ad hieroſolymā præcipio : ſi qui deſiderant ut eāt: quemadmodū mihi & ſeptē meis conſiliariis uiſum eſt:quatenus uiſirent iudeam : ſecūdū ritus legum dei:& portēt dona deo iſrael:quæ deuoui ego & mei amici.Aurum ēt & argentū quantū inuentū fuerit in terra babyloniæ deo dicatū:hoc omne ad hieroſolymā deportet̄ p̄ ſacrificiis dei:necnō & quodcūq; uolueris uel ex auro & argento cōſtrue:liceat tibi cum tuis fratribus facere.Vaſa quoq; ſacra quæ tibi tradita ſunt depone:& quicqd mente cogitaueris ut fiat:impēdi in his iuſſimus:ut ex regalibus theſauris efficias.Scripſi etiā cuſtodibus pecuniaꝝ ſyriæ & phœnice:ut diligentiam habeāt circa ea quæ per Eſdram ſacerdotē uel lectorem legū dei mandata noſcunt̄.Igit̄ ne quā de me aut de nepotibus meis iram deus aſſumat:oīno præcipio ad uſq; tritici modios centū:deo ſecundū legem dari.Et uobis dico ſacerdotibus leuitis:ac ſacris cantoribus & ianitoribus:ſacriſq; ſeruis:& tēpli ſcribis:ut nullo modo aut tributa ponatis: aut aliquid captioſum:aut oneroſum.Sed ēt tu Eſdra ſecūdum dei ſapiētiam ceſores ordina:qui oī ſyriæ & phœnice tuāq; legē ſcientibus indicent:eāq; diſcēdam ignorantibus trade. Et ſiquis ex gēte tua dei ſui legē uel iperatoris tranſgreſſus fuerit puniat̄: ut non tāq̄ ignorans uideat̄ tranſgredi: ſed cognoſcēs:audacter negligere cōprobet̄.Ergo huiuſmodi cōtētores:aut morte:aut pecuniis cōdēnent̄.Valete.Tūc Eſdras hāc epiſtolā accipiens:letatus deū adorare cœpit:& regiæ benuolētiæ ipſum cōfitebatur auctorē.Ideoq; oēs ipſi gratias dicebat eſſe referendas. Legens aūt epiſtolam:iudeis babyloniæ cōſtitutis:eā deſignauit.Exēplum quoq; eius ad oēs iſraelitas & mediam habitantes trāſmiſit.Hi uero cognoſcētes regis circa deū pietatē: & fauorē quē in Eſdrā habet̄ probatur oēs eū dilexerūt.Multi itaq; facultates ſuas deportantes:ad babyloniā uenerūt:cupientes ad hieroſolymā deſcēdere.Totus aūt populus iſrael in illa ꝓuincia ꝑmanſit : ideoq; duæ tātū tribus cōſiſtūt per Aſiam & Europā obſequētes romanis. Decē āt tribus hactenus trans euphratē cōmorari ꝓbant̄:quaꝝ multitudines ineſtimabiles:minie poſſunt numero cōprehendi. Venerunt etiā ad eſdrā multi ſacerdotes & leuite:& ianitores:cantoreſq; ac ſerui agri:quos cōgregans de captiuitate:trās euphratē tribus diebus moratus:ieiunia eis ipoſuit:ut deo uota pro ſalute ſoluerent:ne qd in uia paterent̄ aduerſum,aut p hoſtes:aut p aliā quādā difficultatē forſitā accidētem.Nā Eſdras regi p̄dicēs:q; deus eos ꝓduceret:iā nō petiit q eos p̄cederēt eqtes: ſed poſtq; uota perfecerūt ab euphrate ſurgentes:die duodecimo primi mēſis:ſeptimo iperii āno Xerxis ad hieroſolymā peruenerūt:qnto mēſe eiuſdē anni.Et ilico eſdras cuſtodibus pecuniaꝝ de ſacerdotali genere exiſtētibus reſtituit ſacras pecunias:argēti talēta ſexcēta qnquaginta uaſa argētea talētoꝝ centū:uaſa aurea talētoꝝ uiginti:& uaſa erea auro meliora:habētia pōdo talēta duodecim. Hæc nāq; rex & cōſiliarii eius & oēs iſraelite babyloniā habitantes donauerūt.Cūq; eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus:obtulit deo legitimas hoſtias i holocauſtū:thauros tredecī:p cōi uero populi ſalute arietes nonaginta:agnos ſeptuagintaduos:edos pro purgatione delictoꝝ duodecim. Regis quoq; diſpēſatoribus & præfectis oībus ſyriæ ac phœnicis:regias litteras obtulit: qui denunciationē eius agere cōpellebant̄:gentēq; honorabāt:& oē opus bonū cū eis elaborabāt.Hæc igit̄ quēadmodū & ipſe eſdras deliberauerat ꝓceſſerūt:deo eo ut arbitror dignū in his quæ uoluit iudicante ꝓpter iuſticiā ac benignitatē eius.Quē pauco tpe trāſeūte aliq adierūt:accuſantes

q̄ quidam ſacerdotum & leuitarū tranſgreſſi ſunt patrias leges uxores alienigenas ducentes: & genus ſacerdotale confundentes:petebantq; ut legibus ſubueniret:ne cōmunis ſuper omnes ueniens ira calamitatibus iterū eos inuolueret.Quæ cum audiſſet:mox præ merore ueſtē diſrupit: & caput barbāq; cōtumelioſe dilacerās: ſeſe proſtrauit in terrā:q; tale facinus populi primates cōmiſiſſent: exiſtimans:quia ſi p̄ciperet eis uxores cum earū filiis deſerere:nemo obediret: & iō permanebat in terra iacens.Concurrebant autem omnes mediocres eorū ad eum:& dolorū eius in his quæ facta ſunt participes erant.Cum autem Eſdras a terra ſurrexiſſet:& manus ad cælum tetendiſſet:dicebat.Confundor quidem a deo propter populi delicta ueniam ſuſcipere qui etiā de ſua memoria:parentum noſtrorum iniquitatem remiſit.Rogabat uero deum qui ſemen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate:uel captiuitate ſeruauerat:& rurſus ad hieroſolymam & propriam terram reſtituerat: qui & reges perſarum impendere eis miſericordiam præparabat: ueniam ſolita pietate concedere:ſe uero morte quidem digna cōmiſiſſe:bonitatis autem dei eſſe hos tales a tormentis eripi. Qui poſtq̄ orando conticuit:cunctis lugentibus qui cum uxoribus & filiis ad eum conuenerunt:quidam Achanonius nomine:primus hieroſolymitanus: accedens ad eum dicebat ipſos quidem peccaſſe:cohabitantes cum alienigenis uxoribus:perſuadebatq; ei omnes iurare:quatenus ſuas uxores cum earum filiis amouerent:& eos punirent:qui legi obedire conténerent. Flexus igitur eſdras: fecit principes tribuum ſacerdotum:& leuitarum:& iſraelitarum iurare q̄ uxores ſuas & filios ſecundum achanonii conſilium incunctanter abdicarent. Suſcipiens ergo ſacramenta:ſtatim egreſſus eſt templum:habitaculum uero loannis ingreſſus filii eliab:& nihil pœnitus illo die propter merorem comedens ibidem cōmoratus eſt. Facta auté prædicatione:iubens omnes qui ex captiuitate redierant ad hieroſolymam colligi:& hos qui ante biduum:aut tres dies occurriſſent alienari a multitudine:& ſubſtantias eorum auferri decernens:ſecundum iudicia ſeniorum:conuenerunt intra tertiam diem ex tribu iuda & beniamin:in uiceſimo die noni menſis:qui ſecundum hæbreos caſleu:ſecundum macedones appelleos uocatur.Cunq; in ſuperiori loco templi conſediſſent:præſentibus ſenioribus:& propter zelum uehementer afflictis:ſurgens Eſdras:criminabatur illos qui præter legis conſuetudines alienigenas duxiſſent uxores:nunc uero facturos eos rem deo gratam:& ſibi utilem dicebat:ſi uxores eiicerent.Cum ergo omnes ſe id perfecturos clamarent:ſed abundantem eſſe multitudiné: tempuſq; hyemale:& hoc opus non huius aut duorum eſſe dierum:ſed oportere ut duces & alii qui cum alienigenis habitabant uxoribus tempus acciperent dilationis:& ſeniores cohabitantes cum alienigenis uiſitare multitudinem:cum hæc decreuiſſent:cœperunt querere a primo die menſis decimi eos qui cum alienigenis:habitabant uſq; ad primum diem ſecundi menſis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis ſacerdotum ieſu:& fratrū eius ſacerdotum: & leuitarum:& iſraelitarum: qui uxoribus filiiſq; earum dilectionem magis legum ſuarum præponentes : eas ilico refutarent.Quo facto:hoſtiis placantes deum:imolantes arietes obtulerunt. Quorum nomina minime uiſum eſt:nobis dicere neceſſarium.Igitur prædictum nuptiarum peccatum ſic Eſdras purgauit:ut decætero hæc conſuetudo non permaneret.Septimo uero menſe ſcenophegiam celebrantes:& toto tunc populo congregato:aſcendentes ad ſuperiora templi ad orientalem portā eſdram rogabant:ut leges eis moſaycas legeret.Qui ſtans in medio populi:a ſolis ortu legit uſq; ad medium diem.Et cum audiſſent recenſitas leges:iuſticiam quidem ad præſens : & impoſterū docebantur:de præteritis autem gemebant:lachrymaſq; fundebant & recordati ſunt: q̄ ſi legem cuſtodiſſent:nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent:Cūq; uideret Eſdras ſic eos afflictos præcepit ad ſua diſcedere:& lachrymis abſtinere propter feſtos dies:in quibus minime liceret affligi :hortabaturq; magis ad epulatiōes eos conuerti:& facere quæ ſunt grata & conuenientia celebrationi præſenti:p̄niam & meſticiam de prioribus peccatis habendam & obſeruandum:ne q̄d impoſterum eis ſimile proueniret.Poſtq̄ uero eos Eſdras hortatus eſt:cœperunt habere leticiam Cunq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent:ad propria diſceſſerunt: laudantes deum: pro emundatione cōmunium peccatorum eſdreq; gratias referebant.Cui contigit poſt gloriam quam habuit deum:in ſenectute ueneranda finire uitam:& in hieroſolymis cum multa ſepeliri liberalitate.Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe ſacerdotum:filius eius Eliaſib i principatum ſacerdotalem ſuceſſit. Quidam autem ex captiuis:iudeis:Xerxe regis pincerna nomine Neemias:occurrens quibuſdam peregrinis ante metropolim perſarum ſuſi:ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus:& audiens eos adinuicem hæbraice loquentes:conſulebat unde eſſent p̄fecti.Illis autem reſpondentibus:ſe a iudea uenire: rurſus interrogabat:qualiter haberet ſe eorū multitudo:& metropolis hieroſolyma. Cunq; dixiſſent:male habere ciuitatem:& depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circuitu poſitas inferre iudeis:& die tota percurrere:deuaſtantes prouinciam:& nocte tanta mala conferre:& multos a prouincia uel ab ipſis hieroſolymis captiuos abducere:& omnes uias ſingulis diebus cadaueribus plenas inueniri occiſorum:tūc Neemias propter ſuorum calamitatem fleuit:& extendens palmas ad cælum dixit.Domie : uſq; quo deſpicis quæ noſtra patitur generatio.Sic rapina uel ſpolia ab omnibus ſumus effecti. Remorati

autem eo in porta:& hæc defienti quidam nunciauit iam regem accumbere præparatum. Qui ſtatim ſicut erat illotus:adminiſteriū poculi regis feſtinauit. Vt aūt rex cœnauit:ſuauitate plenus ad iuuenem reſpexit meſtum:& querebat cur triſtis eſſet:Tunc ille deum deprecatus ut gratiam ei quandam poſtulanti præſtaret:quō inquit poſſum tibi rex non talis apparere:qualem memorem in corde teneo:dum audieri patriæ meæ hieroſolymoꝝ in qua & monumenta & ſepulchra meorum ſunt parentum muros in terra iacentes:& portas eius incenſas. Sed præſta mihi proficiſcenti muros reſtituere:partemq; templi cadentem denuo reconſtruere. Tunc rex annuit dare ſe donationem ei quamcūq; ſupplicaſſet:& ad ſatrapas litteras deportandas:quatenus eum honorarent:& omnia quæ opus haberet præberent ei dicens. Repelle triſticiam:& dereliquo gaudens nobis miniſtra. Igitur Neemias deum adorans:& regi gratias agens:meſticiam uultus confuſionemq; ſuam pollicitationis hilaritate mutauit. Poſtea autem die conuocans eum præbuit ad ſyriæ & phœnicis & ſamariæ præfectum addo epiſtolam deferendam:in qua de honore iuuenis:& de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad babyloniam & multos gentis ſuæ ſponte eum ſecutos adducens:ad hieroſolymā peruenit:uiceſimoquinto anno regnante Xerxe:& demonſtrandas epiſtolas porrexit addo & aliis præfectis equitum:& congregans omnē populum ad hieroſolymam:ſtetit in medio tēpli:talem ad eos fundens orationē. Vos ſcitis uiri iudei:deum quidem ī memoria patrum Abraā & Yſaac & Iacob p̄manere:& per illorum iuſticiā non derelinquere prouidentiā noſtri. Vnde & adiuuit me:ut accipere a rege poteſtatē:muros ueſtros refabricare:ac reliquā partē tēpli p̄ficere:Volo aūt uos uicinaꝝ gentium certe ſcire inimicicias:& quia ſi cognouerint magnificenter nos edificia reparare reſiſtent: & multa molientur: ut nos ipedire ualeant. Primū ergo in deum confidere debemus:qui illorum inimiciciis poteſt reſiſtere:nec die uero nec nocte ſtudiū edificandi relinquere:dum tempus oportunū exiſtit. Cūq; hæc dixiſſet:iuſſit & magiſtratibus muros metiri:& opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates:ſecundum unuſq;ſq; poſſibilitatem:pollicitus & ſemetipſum cū ſuis ſeruis edificationē adiuuare. Solutaq; contione:iudei ſtatim opus aggreſſi ſunt. Iudei uero dicti ſunt ex die qua a babylone profecti ſunt ex tribu iuda:quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipſi:& prouincia a tali appellatione uocitantur. Audientes uero murorum edificationem accelerari ámanite:& moabite:uel ſamarite:& omnes qui inferiorem ſyriam habitabant:moleſte ferebant: & meditabant inſidias contexere:quatenus uoluntatem eorū impedirent:multoſq; iterficiebant iudeos:ipſum etiam Neemiam dilacerare querebant quoſdam alienigenas conducentes:qui eum perimerent. Propterea in timorem & turbam diſperſis rumoribus eos mittebant:tanq; multis gentibus paratis contra eos arma proferre:quibus turbati rumoribus conſtructionem pœne reliquerunt:Neemias autem nullo modo his permotus: ſtudium operis dereliquerat:ſed cuſtodie cauſa corporis ſui armis ſatellitum circumſeptus:ſine uulnere permanebat:operis deſiderio tribulationem non ſentiens. Ita ſiquidem intentus agebat ac prouidebat ſuæ ſaluti:nō timore mortis:ſed cognoſcēs poſt ſuū interitū minime cōcedi ſuis ciuibus muros cōſtruere. Vnde p̄cepit iposterum:ut armis edificatores cincti fabricarent. Igitur edificatores:uel ipē ſaꝝ portitores gladios habebant:clypeos aūt iuxta eos poni decreuit. Bucinatores etiā quingentis pedibus ſtatuit:p̄cipiens:ut ſi hoſtes apparerēt:ſignificarent populo:quatenus armati reſiſterent:ne eos nudos inermeſq; oppugnarēt Ipſe uero nocte circuiens ciuitatē:minime aut operibus:aut ſomno:aut cibo fatigabat:nihil aūt hoꝝ ſuauiter:ſed ſub neceſſitate utebat. Quos labores ſuſtinuit per annos duodecim:& menſes quattuor:Nam tanto tēpore hieroſolymoꝝ ſunt muri perfecti:octauo & uiceſimo anno:& menſe nono iperii Xerxe. Sed poſtq; muri perfectionē acceperunt:Neemias & reliq; multitudo ſacrificauerunt deo pro eoꝝ edificatione ac p octo dies ſunt epulati. Gentes igit quæ ſyriā habitabāt audientes factā cōſtructionē muroꝝ:grauiter angebant. Neemias aūt in ciuitate uidens paucos hoīes hitare:rogauit ſacerdotes & leuitas:ut uicos relinquentes: ad ciuitatem migrarēt: & in ea manerent:fabricās eoꝝ domicilia ꝓpriis expēſis. Populū etiā agros colentē decimas fructuū ad hieroſolymā iuſſit offerre:ut habentes ſacerdotes & leuite alimenta:ꝓpetua religiōis iura nō derelinquerent. Et hi quidem libenter ſequebant decreta Neemiæ. Ciuitatē uero exinde cōtigit hominum multitudine cōpleri. Multa etiā alia bona laudibus digna cū ſumma feciſſet magnificentia Neemias:ad ſenectutem perueniens:defunctus eſt:uir benignus & natura iuſtus atq; magnificentiſſimus erga propriam gentem:qui in memoria eterna ſui muros hieroſolymitanos reliquit Hæc ergo imperii Xerxe ſunt anno.xxviii.menſe nono.

Quomodo regnante artarxerxe: gens iudaica pene cuncta deleta eſt. CAP. VI.

DEfuncto uero Xerxe:regnum ad eius filiū Cirum:quem græci Artarxerxen uocant cōtigit trāſferri. Quo regente perſaꝝ imperiū:periclitata eſt tota gens iudeoꝝ ut cum mulieribus & filiis deperiret. Cauſam uero paulopoſt demonſtrabo. Nam decet primum de rege diſſerere:quēadmodum iudeā duxit uxorem:de regio genere:quam noſtram dicunt ſeruaſſe gentem. Nam cum regnum Artarxerxes accepiſſet:& ordinaſſet ab india uſq; ad ethiopiam centum & uigintiſeptem ſatrapas:tertio imperii ſui anno:amicos ſuos & gētes

perſis ſubiectas:cum ducibus eaꝝ magnifice pauit:ſicut regem oportuit:qui diuitiarum oſtentationem per centum & octoginta dies parauera.:Poſtea gentes ac legatos eaꝝ in ſuſis per ſeptem dies delitiis ſaginauit: quorū conuiuiū huiuſmodi erat inſtructū.Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteiſq; columnis:uel a purpurea ſu per eas extendens:ut multa milia diſcumbentium operirent.Miniſtrabatur ergo poculis aureis:& lapidibus precioſis ad delectationem ſimul & ſpectaculū ꝓparatis.Præcepit itaq; & miſtris:ne cogerent bibere eos: potionē eis offerētes qđ apud perſas fieri ſolet:imo cōcederēt cuiq; diſcūbētiū:ut quēadmodū uellet epularet.Miſit aūt ꝑ oēm ꝓuinciā:denunciās:ut opa relinquerēt:multiſq; diebus ꝑ eius iperio letarent.Regia quoq; mulierum cōuiuiū in aula collegit.Quam rex prudentibus uolens oſtendere:ad conuiuiū iuſſit accedere:pulchritudine cunctas mulieres præcedentē. Quæ ꝑ legum cuſtodia perſaꝝ: prohibentiū ab extraneis alienas coniuges uideri:non acceſſit ad regē. Cunq; ſæpius eunuchos ad eam mitteret inuitandam:nihilominus ſuū denegans permanſit aduentū.Vnde rex ira cōmotus ſoluit cōu iuium:& ad ſe conuocans ſeptem perſas:apud quos legū mandata ſeruantur:accuſabat uxorem: dicens qualiter fuiſſet ab ea contentus:cum ſæpius ad cōuiuium uocaretur:& nec ſemel paruiſſet. Præcepit ergo:ut pronunciarent contra eam quandam legis definitionem.Tunc unus ex his nomine Nocheus:locutus eſt dicens:non inſi ſoli hanc iniuriā factā fuiſſe:ſed omnibus perſis:periculum uitæ patientibus:ut turpiter a ſuis cōtēnantur uxoribus:nullo enim iam pudore tenebunt:exemplū reginæ ſuperbiæ aduerſum te omniū rectoré habentes:& hortat:ut eam quæ ſic iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunciaret:quæ ſunt in regina decreta.Placuit ergo:ut regina uaſthi proiiceretur:& honor eius aliæ mulieri præberetur.At ille amore coniugis detentus:grauiter diſiunctionē eius ferebat: & conciliari quidē propter legem non poterat:triſtis tamen in ſollicitudinibus permanebat.Quem uidentes amici nimio merore confectum: perſuadebant: ut memoriam quidem uxoris:& amorē nihil pro futurum deponeret: & quereret per uniuerſam terram uirgines decoras:ex quibus pulchriorem haberet uxorem:extingui enim prioris ſic poſſe cupidinem:alia introducta:& paulātim deſiderium a muliere proiecta ſubtractū:ad cohabitantem poſſe conuerti.Hoc flexus conſilio ſtatim quibuſdam iuſſit de palacio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad ſe deducere.Cū uero congregatæ multæ fuiſſent:inuenta eſt quædā puella in babylonia ambobus orbata parētibus:quæ apud auunculū nomine Mardocheū nutriebatur.Is enī fuerat ex tribu beniamin.Omneſq; primas iudeoꝝ heſter:hoc enim nomē ei erat:pulchritudine ſuperabat:& gratia uultus ſui reſpicientium magis delectabat aſpectū.Quæ traditæ cuidā eunucho pro diligentia:cuncta regiꝝ prouidētia fruebant:affluentia aromatum:odore & largitate unguentoꝝ quibus corpora utuntur irrigabantur:& his fruebant per menſes ſex:numero quadringente.Cunq; putaſſet uirgines per præ dictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe:& dignas iam regio factas cubiculo:per ſingulos dies ad concubitū unam regi mittebat.Qui poſt concubitū ſtatim eam ad eunuchū remittebat. Veniēte uero ad eum heſter delectatus eſt:in amoremq; incidens puellæ:legitime alias legitimā etiā duxit uxorē: & nuptias celebrauit ĩperii ſui anno duodecimo:menſe qui dicitur adar.Deſtinauit autē per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiens eis pro ſuis nuptiis feſta celebrare. Ipſe aūt perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptiis ſuis.Quā cum introduxiſſet ad aulam corona eam induit. Habitauitq; cum eo heſter:minime ei prodens:ex qua eēt natione.Tranſiens aūt & auunculus eius a babylone:ad perſicam ſuſin: & habitans illic: ſingulis diebus in palacio cōmorabatur:requirens qualiter puella conuerſaretur:quā tanq̄ filiā diligebat cum legem rex poſuiſſet: ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet: cum ſuper ſoliū rederet.Sedebat itaq; etiam rex uirgam aureā ferens. Quam cum aliquē liberare uoluiſſet: horū qui non uocati uenirent:porrigebat ei:& cum tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his quidē ſufficienter a nobis dictū eſt.Interiecto uero tēpore inſidiantibus regi bagatha:& theodeſto:bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi :genere iudeus:cum intellexiſſet inſidias:reginæ auunculo indicauit:Mardocheus aūt per heſter manifeſtans inſidiatores prodidit regi.Rex autem turbatus ueritatē inueniens:eunuchos qdē crucifixit:mardocheo aūt tūc nihil præſtitit:quāuis ſalutis eius nuncius extitiſſet:nomē tamen eius annalibus monumentis inſeri præcepit:& in palacio eum pmanere : ut amicus regi neceſſarius exiſteret.Quo tempore aman amadathi filium genere amalechitam:ad regem introeuntem peregrini & per ſe ſalutabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab oībus iuſſerat exhiberi.Mardocheum uero propter ſapientiam & patrias leges non adorantē Aman:cuſtodiri fecit:& interrogauit eū ex quo genere eſſet.Audiens autem iudeū eſſe idignatus dixit.Omnes liberi per ſe adorant me:hic ſeruus exiſtens:hoc facere dedignat. Et punire uolens mardocheū:ipſum quidē a rege petere:ad tormenta paruū putauit:gentē autē eius decreuit totā una perimere:Nam iudeos in odio ſatis habebat: quoniam amalechitarum genus e quibus ipſe fuerat ab ipſis omne perierat.Audiens ergo regē accuſabat dicens:gentē eſſe malignā diſperſam per uniuerſum orbē:qui eius ſeruiret imperiis:nec mixtā:nec aliis gentibus codunatā:nec eandē eum cæteris religionem colentem:quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur:& inimica moribus

& profeſſionibus tui populi & hoſibus cunctis exiſtit.Sed ſi uis aliquot ſubiectis beneficiũ commodare :iube radicitus eam perire:nec eius reliquias aliquas remanere:nec aliquos eoꝝ ad ſeruitutem aut ad captiuitatẽ ſeruari.Verũtamen:ut nullum patiaris damnũ:tributa eoꝝ de propria ſubſtantia ipſe me præbere polliceor:quadraginta milia pecuniaꝝ talenta ubicunq; præceperis. Has aũt pecunias libenter offerro:ſi paccatũ ab his malis tuum fuerit imperiũ.Poſtq̃ Aman hæc intimauit: rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de his uellet efficere.Deſiderio autem adepto:Aman ſtatí mãdat tanq̃ a rege p oẽs gentes præcepta hunc modũ cõtinentia. Rex maximus Artarxerxes ab ídia uſq; ad ethiopíã:centũ uigintiſeptẽ ꝓuinciaꝝ príncipibus & iudicibus:q; eius ímperio ſubiecti ſunt:ſãlutẽ dicit.Cũ pluribus gẽtibus impaſſem:& uniuerſum orbẽ meæ ditioni ſubiugaſſem uolui:nequaq̃ abuti potentiæ magnitudine:ſed clemẽtia & lenitate gubernare ſubiectos:ut abſq; ullo timore uitã ſilentio tráſigentes:optata cúctis mortalibus pace fruerent. Querente aũt me a cõſiliariis meis:quõ hoc poſſet ípleri:unus q ſapiẽtia ac fide cæteros precellebat:& erat poſt regẽ ſecúdus amõ noíe:indicauit mihi in toto orbe terraꝝ populũ eẽ diſpſum: q; nõ noſtris uteret legibus:& cõtraꝛoium gẽtiũ faciés cõſuetudinẽ regũ iuſſa conẽneret:& uniuerſaꝝ cõcordiã nationũ ſua diſſenſiõe uiolaret. Quod cũ didiciſſemus: uidẽtes unã gentẽ rebellẽ aduerſum oẽ genus hoíum puerſis uti legibus:noſtriſq; iuſſiõibus cõtrarie:& turbare ſubiectoꝝ nobis ꝓuinciaꝝ pacẽ atq; cõcordiã:iuſſimus ut quoſcúq; aman q oíbus ꝓuinciis ꝓpoſitus ẽ: & ſecúdus noís mei ẽ pater nõſtrauerit:cũ coniugibus ac liberis deleant ab inimicis ſuis: nulluſq; eoꝝ miſereat q̃rtadecima die menſis adar anni p̃ſentis:ut nefarii hoíes uno die ad íferos deſcendentes:reddant pacẽ impio noſtro qđ turbauerunt.Hoc p ciuitates & ꝓuincias ueniente præcepto:oés ad íteritũ iudeoꝝ cõſtituta die parabant:qđ etiã in ſuſis pabat.Rex uero & Aman epulationibus uacabát:ciuitates uero turbabant.Quod Mardocheus cognoſcens:ueſtẽ rupit & facto indutus:cinereq; ꝑfuſus:ciuitatẽ circuibat:clamans íterimi gentẽ quæ nihil peccauit.Et hoc dicens:ad aulam ꝓuenit:& ante ipſam ſtetit.Ná minime ei licebat ingredi:tali circũamictũ habitu. Idẽ etiã oés fecerũt iudei p ciuitates q̃bus de hoc litteræ ꝓponebant:lugentes & plangentes nunciatas ſibi calamitates. Cũ uero q̃dã reginæ nunciaſſet mardocheũ in tam miſero ante aulã habitu ſtantẽ:audito ſermone turbata:miſit q eius ueſtimentũ mutarent . Quo noléte ſacco exui: quia nondũ erat malũ finitũ:pro quo ſaccũ íduerat:uocás aſſiſtentẽ eunuchũ Acratheon:ad mardocheũ deſtinauit:íterrogás q̃d ei triſticiæ contigiſſet:q; hũc habitũ nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunucho cãm:& litteras cõtra iudeos p oés prouícias ſub rege conſtitutas tranſmiſſas:& ꝓmiſſionẽ pecuniaꝝ:p quã a rege ꝓditionẽ gentis cõparauerat Amã.Haꝝ etiã exemplũ ad heſter tradidit reportandũ:quæ ꝓpoſita in ſuſis fuerãt:mandás ei:q̃tenus de his regi ſupplicaret;nec recuſaret p ſalute gentis habitũ humilẽ accipe:p quẽ regi oſtenderet: iudeis periculũ íminere. Aman inquit q ſecundũ honorẽ poſt regẽ obtinet:accuſando iudeos: regẽ ad uerſum eos incendit.Hæc cũ regina cognouiſſet:rurſum mittit ad Mardocheũ:dicens:q; nõ eſſet a rege uocata:& ſiquis ad eũ nõ uocatus intraret moreret:niſi uolés quendá ſeruare : porrigeret ei uirgã aureã.Ná inuocato & ad eũ intráti:ſi hoc rex fecerit:hic ſolus nõ íterimeret:ſed uenìam accipiés liberat.Mardocheus uero ea uerba deportanti ſibi ad heſter eunucho renunciare præcepit:nõ ſuæ ſaluti ꝓuidere:ſed totius gentis piculũ amouere. Ná ſi nũc ipſa contẽpſerit: adiutorẽ q̃dẽ gẽti deũ oíbus modis futurũ:ipſam uero & paternã eius domũ ab illis quos cõtẽpſerat pitura.Heſter aũt denũciauit Mardocheo p eundẽ miniſtrũ:ut pgés ad ſuſis:cõſtitutos illic iudeos ad contionẽ cõgregaret:& ieiunare cũctos triduo ꝓ ipſa præcipet:quod & ipſa cũ ſuis agens ancillis: ꝓmíſit ſe præter legẽ adire regẽ:& ſi mori oporteret nõ recuſaret.Mardocheus aũt ſecũdũ heſter mãdata populũ fecit ieiunare:deũq; ſuũ petere:ut nec eam:nec gentẽ eius pitura contẽneret:ſed ut ſeculi ſalutẽ ꝓuidit:& peccáti ueniã cõceſſit:& nũc a denũciato dudũ íteritu liberaret. Non enĩ ꝓp aliquod peccatũ ita cogebat ſine gloria depire:cũ & ipſe dominus noſſet cãm furoris Aman q; eũ nõ ſaluabat. Neq; enĩ inqt honorẽ quẽ tibi domine offerebã hũc illi quoq; patiebar offerre:ideoq; iratus cõtra eos q tuas leges nõ tranſgrediunt talia machinatus eſt.Eaſdẽ etiã uulgus uoces emittebat:petens deũ ꝓuidere ſuæ ſaluti cunctoſq; iſraelitas p oẽm liberare terrã a futura calamitate:nã iam præ oculis eã ſpabát:& ſimul habebant. Rogabat etiã heſter deũ pro patria ſe lege ꝓſternés ſ terra lugubriq; ueſte circũamicta.Cibũ aũt & potũ: oíaq; ſuauia renuebat p tres dies deũ petens ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio: ſpecie uero pulcherrima:ut ex utroq; ſuſtenta:& ipſa piculũ euitaret:& gentis ſuæ ſalutẽ acquireret:in aman quoq; regis odiũ cõcitaret.Sic deũ p tres dies deprecans:lugubrẽ ueſtem depoſuit & habitu mutato ornata:ſicut oportebat reginam:ibat cũ duabus ancillis:quoꝝ una leuiter eã incũbentẽ ſuſtẽtabat:altera uero ſequens longitudinẽ ueſtis:q; uſq; ad terrã profuſa erat: ſumens eam digitis deportabat.Quæ ita facie rubore plena:uerecundum ac modeſtum habens decorẽ adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedẽtis in ſolio deueniſſet:& uidiſſet eum circundatum ornatu:qui ex uaria ueſte:uel auro ac lapidibus præcioſis ualde fulgebat:terribilioremq; magis eum propter hæc intuens:cúq; & ille aſperius eã:uultuq; iracundo aſpiceret.

membroꝝ eam debilitas cõprehendit:& ſup ancillas quæ prope latera eius erãt:repente collapſa eſt.Rex aũt uoluntate arbitror dei mentẽ mutauit:& timens ne quid mali uxor eius timore pateret:ſurrexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabaꝰ blandeq; loquebaꝰ:confide re petẽs eam:ne aliqd metueret q; ad eũ nõ uocata ueniſſet:nã legẽ iſtã ꝓpter ſubiectos eſſe poſi tam:ipſam aũt ſimiliter cũ eo regnantẽ:omnẽ habere licentiã. Hæc dicens ſceptrumq; in manu eius ponens :uirgam ſup ceruicẽ tetendit eius:ꝓpter legẽ:liberans eã a mortis diſcrimine.Illa ue ro reſpirans:domine inquit:non habeo facultatẽ explanandi:quæ mihi ſubito cõtigerunt. Nam ut te uidi maximũ & pulchrũ atq; terribilẽ:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aĩa ſum relicta. Vix illa cũ debilitate hæc loquente:etiã regẽ anxietas habuit:deinde confidere:melioraq; ſpera re heſter inuitabat.Nam mediũ ei regnũ ſe cõcedere ſi hoc peteret ꝓmittebat.Heſter uero ad cõ uiuiũ eũ cũ Aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſe ei cœnã ſe dicens. Cunq; annuiſſet: & adueniſſet:inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex heſter aperire quod uellet:nihil enim ſe negaturũ eſſe promiſit:etiã ſi mediã partem regni poſcere uoluiſſet.Tum illa in poſterũ diẽ explanaturũ ſe ſu um conſiliũ promiſit:ſi rurſus ad cõuiuium cum Aman conueniret.Cũq; rex promiſiſſet:Aman egreſſus eſt gaudens:q; ſolus apud heſter cum rege meruit epulari:dũ nullus alius talẽ honorem potuiſſet adipiſci.Videns uero in aula Mardocheũ:nimis indignatus eſt:q; nõ aliquã ab eo uene rationẽ ſibimet exhiberi ſenſiſſet.Tunc ingreſſus ad ſemetipſum: uxorem Zaraſam cũ amicis uo cauit.Quibus præſentibus honorẽ expoſuit quo frueret:non apud regem tantum:ſed & apud re ginã:& qualiter illo die ad eã cum rege ſolus accitus eſſet:& in poſteꝝ diem rurſus imutaretur. Dicebat aũt:nõ ei placuiſſe:q; Mardocheum uiderat in aula iudeum:Cui reſpõdit uxor ſua Zara ſam.Iube lignũ ſecari quiquaginta cubitoꝝ:& mane pete Mardocheum a rege crucifigendũ.Cu ius conſilium laudans:præcepit famulis lignum paratũ in atrio conſtituere:quod ad pœnã Mar dochei ſeruarent.Deus aũt ſpem maligná Aman deridebat:& accidentia præuidens:de futuris de lectabaꝰ.Nam regi ſomnum per illã noctem abſtulit.Qui nolens in ocio uigilias perdere: ſed ad gubernationẽ ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit libros afferre prædeceſſorum ſuorum: & factoꝝ eoꝝ monimenta relegere.Cunq; detuliſſet:& recenſeret:inuenti ſunt quidã:qui pro uir tute ſua præcium agros acciperant:quoꝝ & nomen ſignatũ erat:alter uero pro fide donationẽ impetrauerat.Poſt hæc legendo uenit ad bagathan & theodeſtum eunuchos: inſidiatores regis: quos Mardocheus indicauerat.Et cum hoc tantum ſcriba pronunciaſſet:& ad alterius tranſiſſet actus: rex eũ detinuit:conſulens ſiquid ei pro remuneratiõe datum ſcriptũ habereꝰ. Scriba reſpõ dit.Nihil.Tunc rex iuſſit eum tacere:& interrogabat eos quibus hoc cõmiſſum fuerat: quæ ſit hora noctis.Audiens autẽ iam diluceſſcere:præcepit:ut quã inuenirent amicorum ante aulam præſentem nunciarent.Euenit autẽ Aman inueniri. Nam præter ſolitã horã maturius ꝓceſſerat mortẽ Mardochei petiturus.Cunq; ſerui renunciaſſent Aman ante edem ſtare:ꝓcepit eũ uocari Cum ergo intraſſet:amicũ inquit te ſciẽs ſolũ fidelẽ:peto ut cõſilium mihi præbeas:quẽadmodũ debeã ſecundum meã magnificentiã honorare quendã ualde chariſſimũ.Aman uero putans:cõ ſilium qđ dediſſet hoc ſibi ꝓfuturũ:nam amari ſe ſolum credebat a rege:quã exiſtimabaꝰ optimã eſſe ſententiã:regi declarabat & dixit.Si uis quẽ dicis hoĩem dilectum & gloriæ meritis honorari:fac eum ſup equũ ꝓcedere:tua ueſte indutũ:& torquẽ aureã habere:& præcedere unũ ex tuis neceſſariis amicis:clamantẽ ꝑ totã ciuitatẽ:q; tale beneficium merebiꝰ:quẽ rex honorificari uo luerit.Igiꝰ Aman huiuſmodi largitatẽ arbitratus ad ſe uenturã:talia ꝓſuaſit.Rex uero delectatus hac ammonitione:uade ait habẽs equũ:& ſtolã:& torquẽ:require Mardocheũ iudeũ:& his illum induens:antecede equũ eius.Nã tu inquit amicus es mihi præ cunctis.Ergo perfice cõſiliũ cuius utilis ꝓſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donenꝰ:qui meã aĩam liberauit. Poſtq; hæc præter ſpem oẽm audiuit:mente confuſus & meſticia ꝓcuſſus exiit: equus ducẽs:cum purpura & auro & Mar docheũ reperiens:ante aulam ſacco indutũ:iuſſit exutũ:purpura circũdari.Tum neſciens ille ueri tatẽ:ſed deludi ſe putans:peſſime inquit oĩum hoĩum:ita calamitatẽ meã derides. At uero certe cognouit:q; ei rex hunc honorem donauerit ꝓ ſalute quã illi præbuerat:inſidiatores eunuchos redarguens purpura:induiꝰ:quã rex ſæpe ueſtitus gerebat:& torquẽ ceruice circũdatus: & ſuper equum ſedens:totã circuibat undiq; ciuitatẽ:præcedente Aman & prædicante:q; huiuſmõi fruiꝰ donis:quẽ rex amauerit:& dignum honore ꝓbauerit.Cunq; totã circuiſſet ciuitatẽ: Mardoche us ad regẽ ingrediꝰ.Aman aũt ex cõfuſione ad ſe recedens:cum lachrymis uxori & amicis quæ cõtigerant:ĩdicauit.Illi nequaquã puniri poſſe Mardocheũ dicebãt:deum enĩ eſſe cũ ipſo credebãt.Dumq; hæc adhuicẽ loquerenꝰ:uenerunt Heſter Eunuchi:Amã urgentes ad cenã.Sabucha dæus uero unus ex eunuchis:uidens crucẽ fixã in domo Aman quã Mardocheo parauerat: conſu luit aliquẽ ſeruoꝝ:cuius cauſa eã paraſſet:& audiẽs reginæ auunculo:qa Aman a rege eũ petitu rus erat ad pœnã:tunc quidẽ tacuit.Cunq; rex una cum Aman epulans ĩterrogaret reginã:quam uellet ab eo donationẽ impetrare:cõpletuꝝ enĩ ſe eius deſiderium ꝓmittebat: tunc regina ꝓ populi deprecabaꝰ periculo:eo q; tradita fuiſſet ad perditionem cũ ſua gente:iõq; ſermones ad eũ facere decreuiſſet.Neq; enim moleſtum ſibi dicebat:ſi amarã eius ſeruitutẽ imponeret: paruum

enim ei hoc esse malum: sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogante rege: a quo hæc sancita fuissent: accusabat iam manifeste Aman: & maliuolum contra eos existentē: has molitū insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus: a conuiuio ad hortos egredit. Hester uero reginā Aman petere cœpit: ut ueniā pro peccatis exposceret: nā intellexerat: in quibus iam malis esset. Cumq; supra lectum procidens reginā peteret: superuenit rex: & huiusmodi uisu magis incitatus dixit. Pessime omium uxori meæ iam uiolentiā irrogare conaris. Ad quod Aman obstupuit: & nihil potuit respōdere. Tunc Sabuchadas eunuchus cœpit aman accusare: quēadmodū inuenisset in atrio eius paratā crucem ad mortem Mardochei: nam hoc illi interrogāti seruus idicauerat: cum ad ipsum inuitaturus eū ad cœnam uenisset: crucem autem dicebat esse altitudine cubitorū quinquaginta. Quod rex audiens: in illa eum pœna tradere decreuit: quā contra Mardocheum ipse tractauerat statimq; iussit cruci spensum interimi. Vnde mihi contigit mirari nomen dei: & sapientiā: & iusticiam eius agnoscere: q; nō solum maliuolentiā Amā puniuit: sed q; excogitata contra aliū tormentā i eum conuertit: & cætero hoc sentire præmisit: quō qui contra alium quædā molitus fuerit hæc in se primum para cognoscat. Itaq; aman honorē quē a rege præperat supra modum abusus: huiusmodi cruci cōfixus est. Rex autē substantiā eius reginæ donauit: & Mardocheū aduocans: dedit ei anulum quē aman ipse pstiterat. Nam iam hester ad notitiā eius perduxerat cognationē quam ad illū habebat. Donauit uero & regina Mardocheo aman possessionē: & supplicauit regi liberari a mortis metu gentē iudeorū: cito nota ei faciens: quæ per uniuersas prouicias scripsisset aman filius amatdathi. Nam patria gēte sua pempta: nullatenus se uitā posse tolerare dicebat. Cui rex præmisit: nihil eam frustra petere: nec studio eius aliquid contrarium puenire. Vnde præcepit: ut scriberet q̄ uellet de iudeis noīe regio: signaretq; eius sigillo: & trāsmitteret p omne eius imperiū ut siqs legeret signatas epistolas sigillo regio: minime sanctiōibus obuiaret. Scribas ergo regales uocans: iussit scribere gētibus & primatibus: & magistratibus p iudeis: ab īdia usq; ad ethiopiam centum uiginti & septē puinciarū. Epistolæ autē hunc ordinē continebant. Rex magnus artarxerxes ab india usq; ethiopiā: centum uiginti & septē prouinciarū ducibus ac prīcipibus: qui nostræ obediunt ditioni salutē dicit. Multi bonitate principū & honore qui in eos collatus ē abusi sunt in superbiā & nō solum subiectos regibus nituntur opprimere: sed datā sibi gloriā nō ferētes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias agitare: nec cōtenti sunt gratias nō agere beneficiis: & humanitatis in se iura uiolare sed dei quoq; cuncta cernentis arbitrant se fugere posse sniam: & in tantū uesanie prorupere ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant: & ita cuncta agūt ut omniū laude sint digni mendaciorum funiculis conentur subuertere: dum aures principum simplices & ex sua natura alios existimantes calida fraude subuertunt: Quæ rex & ex ueteribus probatur historiis: & ex his q̄ geruntur quottidie: quō malis quibusdam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci oium prouinciarum: nec putare debetis: si diuersa iubeamus ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate temporum: & ut reipublicæ poscit utilitas ferre sniam. Et ut manifestius qđ dicimus itelligatis: Aman filius Amatdathi: & animo & mente macedo: alienusq; a psarū gente: pietatē nostrā sua crudelitate cōmaculans: pegrinus susceptus est a nobis: & tantā in se expertus est humanitatē: ut pater noster uocaretur: & adoraretur ab oībus post regē secundus. Qui in tantū arrogantiæ tumorē subleuatus est ut regno nos priuare niteret & spū. Nā Mardocheū cuius fide & beneficiis uiuimus: & consortē nostri regni Hester cū omni gente sua nouis q̄busdā atq; inauditis machinis expetiuit ad mortē hoc cogitans: ut illis interfectis: insidiaret nostræ solitudini: & regnū persarū transferret in macedonas: Nos aūt a pessimo mortalium iudeos neci destinatos: i nulla penitus culpa reperimus: sed econtrario iustis utentes legibus: & filios altissimi & maximi sempterni uiuētis dei ē: cuius beneficio: & patribus nostris: & nobis regnū est traditum: & usq; hodie custodit: Vnde & eas litteras quas sub noīe nostro ille direxerat: sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis. i. susis: & ipse qui est machinatus: & oīs cognatio eius pendet in patibulis: nō nobis sed deo ei reddēte quod meruit. Hoc aūt edictū qđ nūc mittimus: i cūctis urbibus ponat: ut liceat iudeis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculū alias adminiculo: ut eos q̄ se ad necē eorū parauerant possint iterficere. xiii. die mensis duodecim: q̄ uocat adar. Hanc eni diem oīpotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiū. Vnde & uos iter cæteros festos dies hac habetote diem: & celebrate eam cū omni letitia: ut & ipostea cognoscat: oēs qui fideliter persis obediunt: dignam pro fide recipere mercedē: q̄ aūt insidiant regno eorū: perire p scelere. Omnis aūt puincia & ciuitas: quæ noluerit solēnitates huius eē particeps: gladio & igne depeat: & sic deleat: ut nō solū hominibus: sed etiā inuia fit bestiis in sempiternum pro exēplo contemptus & inobedientiæ. Igiē equites eplās deportantes exierunt: & uiā propositā pergebant. Mardocheus uero regia idutus stola: & corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum a rege iudei in susis habitantes: cōem existimauerunt eorū fœlicitatem. Præterea gaudium & salutare lumen ppositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias iudeos circūdedit ita: ut etiam multæ gentes propter timorē iudeorū perterrerent: libertatē ex picnlo eorū cōparatā inspicientes.

Nam duodecimi mẽſis quartodecimo die:qui apud hæbreos adar:apud macedones diſtrios uocatur: portitores regalium litterarum nunciabant:quemadmodum deberent die quo ipſis periculũ imminebat inimicos conſumere. Tunc perſidis ſatrapæ & tiráni:& regis ſcribæ ſummũ iudeis reddebant honorẽ:quoniã timor mardochei eos ad tẽperantiã coaceruabat. Poſtq̃ edictum regis per omnes prouincias lectum eſt:in ſuſis iudei inimicorũ quingentos interemeret. Cunq; rex pemptoꝫ in ciuitate numeꝫ heſter nunciaſſet:& in ꝓuincia quod factũ fuiſſet ambigeret:ſi quid amplius uellet iterrogauit eã. Illa uero petiuit eũ:ut præciperet iudeis:& ipoſteꝫ diẽ ita facere i reliquos inimicos ſuos:& ut.x. Aman filii crucifigerent. Quod quidẽ iudeis rex conceſſit: nequaq̃ reſiſtere uolẽs heſter. Iudei uero parati.xiii.die menſis occiderũt rurſus aduerſariorũ trecentos:nihil penitus poſſeſſiõis eoꝫ tangẽtes. Interfecti ſunt etiã ꝑ ꝓuinciã aliaſq; ciuitates a iudeis ſeptuagita ſex milia inimicoꝫ:quos ſtrauerũt tertiadecia die mẽſis:quẽ feſtũ celebrauerunt. Similiter aũt & iudei in ſuſis collecti: die.xiiii.&.xv. eiuſdẽ mẽſis epulati ſunt. Vnde hactenus oĩs in orbe terraꝫ iudei hos celebrãt dies:ꝓticulas de cõuiuiis iuicẽ mittẽtes. Scripſit etiam Mardocheus oĩbus ſub iperio artarxerxe degẽtibus iudeis:q̃tenus hos obſeruarẽt dies ſemꝑ eos celebrãtes:& nepotibus traderẽt ꝑ oĩa tẽpora celebrãdos:ne alicui obliuiõi traderent: q; in his fuerant ab amã pituri:iuſtũq; eſſet:cũ uitaſſent piculũ:& inimicos puniſſent:honorare eos:gratias agentes deo. Vnde ꝑdictos dies iudei celebrãt:appellãtes eos cõſeruatores. Mardocheus aũt magnus erat & clariſſimus apud regẽ pricipatũq; eius regebat: & potiebaꝫ cõi cõuerſatiõe cũ regina. Tũc iudei ſup oẽs libertatis licẽtia fruebanꝫ. Hæc qdem ſub impio artarxerxe geſta ſunt.

Qualiter uagoſus dux artarxerxis:iunioris multa in iudeos iniuriоſa miſit CAP. VII.

DEfuncto aũt Heliaſib principe ſacerdotũ:iudas filius eius pricipatũ ſacerdotalẽ ſuſcepit. Defuncto uero & hoc:Ioannes filius eius honorẽ ſuſcepit. Propter quẽ uagoſus dux alterius artarxerxis tẽplum uiolauit: & tributa iudeis ipoſuit:nec prius dimiſit quottidianas offerri hoſtias:quã ꝑ uno quoq; áno uectigal exigeret:dragmas quinq̃ginta. Hoc aũt ex hmõi cã cõtigit. Frater erat Ioánis ieſus:cui uagoſus amicus exiſtẽs:pmiſit ei ſacerdotii pricipatũ dare. Qua cõfidentia ieſus altercatus i tẽplo aduerſus Ioánẽ icitauit fratrẽ: ut eũ iterficeret:& tantũ in tẽplo facinus Ioánes in fratrẽ cõmitteret:qđ nunq̃ prius:nec apud græcos:nec apud hæbreos:alias barbaros ita crudeliter uel ſcelerate factũ ẽ. Vnde nec deus hoc impune dimiſit:ſed populũ ꝓp hãc cãm ad ſeruitutẽ redegit:& tẽplũ uiolari a ꝑſis dimiſit: dicente uagoſo. Auſi eſtis homicidiũ in ueſtro tẽplo cõmittere:Ego peremptore illo in tẽpore mundior ſum. Et hæc uerba faciẽs:in tẽplũ igreſus eſt. Hac igiꝫ uſus occaſiõe uagoſus:anno ſeptimo Ioannem pro nece ieſu puniuit. Finiente uero uitã Ioáne ſucceſſit pricipatui ſacerdotũ filius eius Iaddus. Erat aũt etiã & huic frater:manaſſes noie. Cui ſanaballath miſſus a dario ad ſamariã:ſatrapa genere cutheus:ex quibus ſamaritæ deſcenderũt:audiens clarã eſſe ciuitatẽ hieroſolymã:& reges eius multa aſſyriis: & habitatoribus humilis ſyriæ pericula feciſſe:libenter manaſſe copulauit ſuam filiã noie Yſacha:arbitratus ꝑ affinitatẽ obſidẽ ei futurã ad fidem gentis iudeorum.

Quanta iudeis rex macedonũ alexander bona fecit:poſtq̃ iudeã obtinuit. CAP. VIII.

PEr idẽ tẽpus & philippus rex macedonũ ab egeiſia pauſania:filio ceraſte:genus ab orteſte trahẽte:inſidias paſſus pimiꝫ. Succedẽs uero filius eius alexander iperio:tráſiit hellеſpontũ:& duces dari deuicit:ſup gránicũ flumẽ cõfligẽs cũ eis. Cũq; ꝓcucurriſſet Lidiã & ioniã captiuaſſet frigiáq; ꝑdiſſet:ad loca páphiliæ puenit:qđ alibi explanatũ eſt Hieroſolymoꝫ uero ſeniores idignabanꝫ:qđ pricipis ſacerdotũ laddi frater Manaſſes:alienigene cohabitas uxori ſacerdotii ꝓticeps exiſtebat. Arbitrabanꝫ enĩ hoc cõnubiũ initiũ fieri occaſiõis ꝑſtandæ uolẽtibus leges tráſgredi pro uxoꝫ copulationibus:q̃s ab alienigenis ſibi cõiungere feſtinabãt. Ná extitiſſe etiã prioré captiuitatẽ ꝑ hæc coniugia mala putabant:q; multi i his peccaſſent:dũ nõ uxores ꝓuinciales ducerẽt. Iubebãt ergo manaſſe diſiungi ab uxore:aut nõ ítroire ſacrariũ. Principes quoq; ſacerdotũ cũ populo hoc idigne ferebãt. Manaſſes aũt ꝓhibitus a fratre ad altare accederet:ad ſoceꝫ ſanaballan puenit:amare ſe dicẽs filiã eius Yſacha: ſacerdotalẽ uero honorẽ maximũ eſſe apud gentẽ & ciuitatẽ:& genus iudeoꝫ:nec uelle ꝓpter hmõi coniunctum ſacerdotii iure priuari. Itaq; ſanaballath nõ ei ſolũ ſacerdotiũ:ſed etiã principatũ ſacerdotii & potentiã:ac honorẽ oĩum locoꝫ ſibi ſubiectoꝫ dare promiſit:uolẽs ſuã apud eũ filiã ꝑmanere. Dicebat etiã tẽplũ ei edificare ad inſtar hieroſolymoꝫ ſuper mõtem garizin:q; altior oĩbus ſamariæ mõtibus appebat:ſed hoc facere cũ regis darii ſnĩa. His ꝓmiſſiõibus eleuatus manaſſes: permãſit apud ſanaballath principatũ ſacerdotii arbitratus ſe acceptuꝫ dario cõferente. Nam iam ſanaballath mergebat in ſeniũ. Multis uero ſacerdotibus & iſraelitis huiuſmodi ſibi ſubiectis uxoribus: nõ ꝑua ſeditio hieroſolymitas habebat:dum plures ad manaſſen tráſirent. Quibus ſanaballath pecunias miniſtrabat:& terrã collendã:habitationẽq; deputabat:oĩbus modis genero ſuo cõcordans. Eodẽ tẽpore Darius audiẽs Alexandrũ helleſpõtũ tranſiſſe:ſatrapaſq; ſuos ſup granicũ fluuium pugna uiciſſe:& ulterius acceſſiſſe: exercitũ equitũ peditũq; colligẽs:occurrere ſtatuit macedonibus:priuſq̃ oẽs peutrẽtes aſyã deuaſtarẽt. Tráſiens ergo fluuiũ eufratẽ & montem ciliciæ

thaurũ:hoſtes ſ ipſo ciliciæ ſuſtinebat:illic ſperãs eos expugnare. Tunc Sanaballath ꝓpter deſcen ſum darii gauiſus:ilico manaſſen dicebat:ꝓmiſſa cõpleri:dario poſt captiuitaté hoſtiũ reuertéte Nam credebat nõ ipſe tantũ:ſed etiã oés aſyam habitátes:nec ad manũ belli macedonas cũ pſis ꝓp multitudiné eſſe uenturos. Aliter uero quã ſperabaſ euenit. Ná cõgreſſus cũ macedonibus rex é uictus:multáq; parté exercitus ꝑdens:& captis matre:pariter & uxore:ſimul & filiis ad pſas fugiens remeauit. Alexander aũt ad ſyriã ueniés damaſcũ cœpit:& ſubiugata ſydenæ:tyrũ obſide bat. Litteras uero ad pricipé ſacerdotũ iudeoꝝ direxit iuitans eum auxilia ſibi mittere & uenalia exercitui præparare: & quãta prius dario cõſecrabat:ei præberet:eumq; inuitauit amicitiã mace donũ eligere:ne impoſterũ peniteret. Cunq; priceps ſacerdotũ litteraꝝ portitoribus reſpõdiſſet ſacraméta dario ſe dediſſe:ne cõtra eũ arma portaret:nec poſſe uiuére dario cõſtituta tráſcédere Alexáder ĩcitatus tyrũ quidé relinquere nõ decreuit:paulopoſt capi futurã qua uicta:minabatur cõtra principé ſacerdotũ gentis iudeoꝝ exercitũ mittere:ut oés p eũ diſcernét:q̃bus deberent cõ ſtituta ſeruare. Quapropter intétius ĩ obſydione pſeruás:uaſtauit tyrũ. Cũq; eã cœpiſſet ad ciui tatẽ gazã peruenit eãq; cũ duce ſuo habitaſin obſidebat. Arbitratus aũt Sanaballath oportunũ inueniſſe tẽpus:dario iam deſperato:eligés de ſuis octo milia: ad alexandrũ ꝓficiſcit: quẽ reper rit ĩchoanté tyri obſidioné. Cui etiã ꝓmiſit dare loca ſub ſua poteſtate cõſtituta: magiſq; ipſum dominũ libẽter habere quã dariũ. Cunq; ſe intellexiſſet:grate ſuſceptũ:cõfiſus iã & de p̃ſentibus fretus:uerba ꝓferebat:dicés ſe genꝝ habere manaſſen:fratré iaddi pricipis ſacerdotũ iudeæ gẽ tis:multoſq; alios cũ eo p̃ſentes ex eadẽ gente:quos uelle aiebat ſub eo tẽplũ locis cõſtitutis edi ficare:hoc aũt & ipſi ꝓfuturꝝ dicebat:ſi diuideret ĩ duas partes iudeoꝝ potẽtia. ne eadẽ concor dia gens cõiuncta debellaret:aut ĩ aliquo regibus obuiaret:quẽadmodũ prius & aſſyrioꝝ regi bus cõtigebat. Cõcedente uero Alexãdro:oĩ ſtudio anniſſus ſanaballath edificauit tẽplũ & ſacer doté manaſſen cõſtituit:maximũ arbitratus præmiũ ex filia nepotibus futuꝝ. Septẽ aũt menſi bus ĩ obſidiõe tyri tráſactis:& duobus ĩ gaza:ſanaballath defunctus eſt. Alexander aũt capta ga zaad ciuitatẽ hieroſolymitaꝝ aſcendere feſtinabat. Quod priceps ſacerdotũ iaddus audiens:in pauore & timore conſtitutus:moliebaſ quẽadmodũ macedonibus feſtinus occurreret rege idi gnáte:& putante timoré eſſe cõtumaciã:alias ꝓp prioré cõtumaciã. Præcipiens igiſ populo ſup plicationé & ĩmolationé offerre deo:ipſe deprecabaſ ſubuenire gẽti:a uẽturiſq; eã liberare pcu lis. Obdormiẽte uero eo poſt ſacrificiũ deus p̃cepit ut cõſideret:ſertiſq; ciuitatẽ ornaret:portaſq; ꝓtinus aperiret:& alios qdẽ cũ ueſte alba:ipm aũt & reliquos ſacerdotes cũ legitimis ſtolis iuſſit occurrere:nihil ſeuũ ſperátes pati:deo ꝓuidente. Cunq; a ſapore ſũrexiſſet:ualde cõgaudẽs: no cturnũ oraculũ oĩbus ĩdicauit:& quæ uidit ĩ ſomno cũctis facere demandás:regis p̃ſentiã expe ctabat. Quẽ audiés nõ lõge eſſe a ciuitate: ꝓceſſit cũ ſacerdotibus:& ciuili multitudine: ſacrã & maioré aliis gentibus ei ꝓparans occaſionẽ:ad aliquẽ locũ qui ſaphin appellaſ:quod nomẽ latine tráſlatũ ſcopulũ ſignificat: ex quo loco hieroſolymã tẽplũq; potuiſſet uidere. Phœnices uero & chaldei regẽ ſecuti ;putabát:qa qcqd potuiſſet furor impialis ꝑmittere in ciuitatẽ:ipſe cõmitte ret:& pricipé ſacerdotũ ſummis afficeret cõtumeliis. Quod e diuerſo cõtigit euenire. Ná Alexan der p̃uidens multitudiné ueſtibus albis indutã:antiſtites uero cũ biſſinis ſtolis: & principé ſacer dotũ iacinctiná & aureã ſtolã: ſuper caput habenté cidarim: & ſup laminã aureã:in qua ſcriptum erat dei nomẽ:adiit eũ ſolus:& nomẽ Aſs numẽ adorauit:& pricipé ſacerdotũ primus ueneratus eſt. Omnibus uero iudeis una uoce Alexandrũ ſalutátibus:circũaſtátes ſyriæ reges:& reliq; hoc fa cienté ſtupuerunt:corruptáq; regis mentẽ putauerũt : Parmenion uero ſolus eum ĩterrogauit di ceens:cur omnibus eũ nõ adorátibus ipſe adoraſſet principé ſacerdotũ gentis iudeæ. Cui ille non hunc inq̃t adorauit:ſed deũ cuius pricipatu ſacerdotii functus é. Ná per ſomniũ ĩ huiuſmodi eũ habitu cõſpexi:adhuc ĩ odio ciuitate macedoniæ cõſtitutus. Dũq; mecũ cogitaſſem : quẽadmo dũ poſſem aſyam uincere:ĩcitabat me nequaq̃ negligere:ſed cõ fidenter tranſire. Nam ſemper du ctuꝝ meũ dicebat exercitũ & pſaꝝ tradituꝝ potentiã:ideoq; neminẽ alium in tali ſtola uidens: cũ hunc animaduertiſſem:habẽs uiſiõis & ꝓbatiõis nocturnæ memoriã:ſalutaui. Exide arbitror diuino iuuamine me directũ:Dariũq; uiciſſe:uirtutẽq; ſoluiſſe pſaꝝ. Propterea ſimul etiã omnia quæ meo alias quæ in eo corde ſperantur: prouentura confido. Poſtq̃ hæc parmeoni locutus eſt principem ſacerdotum honorans:occurrentibus:reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem uſq; peruenit:& ad templum aſcendens:ſacrificauit deo: ſecũdum ſacerdotis oſtenſionem. Ipſe autẽ ſacerdo tum principi:& reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine Da nielis:in quo ſcriptũ erat:quendã græcoꝝ regem perdituꝝ perſaꝝ potentiã: arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat: gauiſus eſt:& tunc quidẽ multitudinem dimiſit. Poſtera autem die conuocans eos iuſſit petere:& quas uellent donationes accipere. Principe ergo petente:ut li ceret patris uti legibus:& ſeptimum annum ſine tributis eſſe:mandauit:& oĩa conceſſit. Cũq; ab eo poſtulaſſet: ut iudeos in babylone alias in babylonia & media gente præciperet ſuis potiri le gibus: promiſit libenter facere quæ poſcebat. Dicente uero ipſo ad multitudinẽ:ſiquis elegerit ei militare:permanens in patris legibus:& ſecundũ eas uiuens:paratũ ſe eos ducere: ſe pugnaturos

cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita diſponens hieroſolymã:duxit ad reliquas exercitum ciui-
tates:omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus. Samaritæ uero metropoli tunc
ſicimam nomine habentes:poſitã iuxta garizin mõtem:in quo tranſgreſſores habitabãt iudei:ui
dẽtes ab Alexrandro ita magnifice iudeos honoratos:coacti ſunt ſe fateri iudeos. Nam hmõi ſa-
maritæ naturæ ſunt:ſicut prius alibi demõſtrauimus:in calamitatibus merſos iudeos negãt eſſe
cognatos:ueritatem confitẽtes:& cũ uiderint clarum eis aliquod ablatum:tũc ſocios ſe iudaici
generis profitentur:originẽ ſuã a nepotibus ioſeph:effrai & manaſſe recẽſentes. Tunc ergo cla-
ritatem & multũ animi ſui affectum oſtẽdẽtes:occurrerũt regi:paulominus quã hieroſolymitæ.
Cũq; laudaſſet eos Alexãder:ſicimite adierũt eũ cũ militibus:quos ad eũ ſanaballath trãſmiſerat
petentes:ut ad ciuitatẽ peruenirẽt:& tẽplum apud eos poſitũ honoraret qui reuertẽs:ad ipſos ſe
uenire promiſit.Petentes aũt tributoꝝ ſeptimi anni conceſſionem:nam neq; ipſi ſeminant in eo
cõſuluit:qui eſſent qui talia poſtularẽt.Cunq; reſpondiſſent hæbreos ſe quidem eſſe ſicimitas au
tem a ſydonio alias ſydoniis nuncupari:iteꝝ interrogauit eos:utrum iudei eſſent illis autem dicẽ
tibus non eſſe:at alias & ego inquit hæc iudeis conceſſi:ſed reuerſus quidem & a uobis certius
edoctus: quæ uiſa fuerint agam.Et ſicimitis quidem ita poſtulationẽ negauit.Similiter uero ami
cos ſanaballath ſe ſequi præcepit ad ægyptũ:ibi datuꝝ ſe eis iugera terræ ꝓmittẽs:quod & poſtea
fecit:thebaidã cuſtodire prouinciam eis iniungens.Igitur defuncto alexrandro: & pricipatu a ſuc
ceſſoribus eius diuiſo:templũ ſuper Garizin mõtem permanſit.Et ſiquis culpam habuiſſet apud
hieroſolymitas:aut de cibo illicito:ſeu de trãſgreſſione ſabbatoꝝ: aut de hmõi peccato ad ſicimi
tas recedebat dicens ſe iniuſte culpari.Defunctus eſt autem illo tempore princeps ſacerdotum
Iaddus:& Onias filius principatũ ſacerdotalẽ ſuſcepit.Et in his cõſtituti hieroſolymitæ degebãt.

Continet hic liber geſta centum:ſeptuaginta annorum.

Incipit liber duodecimus antiquitatis iudaicæ.

Vt Ptolomeus filius Lagi fraude uel dolis capiens hieroſolymam uel iudeam multos mi-
grauit ad ægyptum. CAP. I.

ALexander rex Macedonum ubi regnum perſaꝝ diſoluit : iudeamq; diſpoſuit ut prædictum é a uita diſceſſit. Cunq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet. Antigonus quidem Aſyam appræhendit. Seleucus autẽ babylonem : genteſq; uicinas obtinuit.Liſimacho cẽſſit Helleſpontus.Macedoniam rexit Caſſander.Ptolomeus filius La gi Aegyptum poſſedit.Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent: ſuumq; dilatare contenderent principatum:diuturnis bellis ciuita-tes concuſſæ:multis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemi-ſcebant. Tũc & omnis ſyria ſub Ptolomeo filio Lagi q ſaluator nũ cupatur:contraria ſui nominis eſt perpeſſa.Nãq; hic etiam Hieroſo-lymam depugnauit:fraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum in-greſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaquã iudeis reſiſtẽtibus quõ hoſtile nihil exiſtimarent: & ideo ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſẽgnes erant: Qui cum ſine labore ciuitatem appræhendiſſet:crudeliter eis dominabatur . Teſtis eſt orationi meæ Ouidius Sabatarcides:qui ſucceſſoꝝ Alexandri acta conſcribẽs ſuperſtitionem noſtrã pro qua libertatem amiſimus exprobrauit:cum hæc diceret. Eſt gens quæ iudea dicitur ciuitatem munitam & magnam hieroſolymam detinens:quæ contẽpſit ſub Ptolomeo conſtituta dum ar-ma capere deuitaſſet:& propter ſuperfluam ſuperſtitionem ſeuiſſimum dominum pertulit habe re.Sabatarcides quidem hæc de gente noſtra conſcripſit.Ptolomeus uero multos captiuos a mõ tanis iudeæ:uel a uicinis locis Hieroſolymoꝝ.i.a Samaria uel a Gariſi trahens ad Aegyptũ con-migrauit.Sed cum cognouiſſet eos quos:ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuriſiurãdi uel fi-dei cultores exiſtere cum Alexandro legationem ad eos mittenti ſic reſpondiſſent Dario uiuen-te contra eum arma nequaq; ſumere:poſt Darii expugnationem multos ad caſtella deputauit: & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit:fidemq; ab ipſis recepit:ut nepotibus ſuis ſo cietatem cuſtodirent:cum & alii non pauci iudei ſponte ad Aegyptum perueniſſent opulentia locorum.Ptolomeiq; munificentia inuitati:quorum nepotes ſeditiones contra ſamaritas dũ ſuæ gentis patriam oblationem ſeruare feſtinarent excitabant.Nam Hieroſolymitæ defendebant: di centes ſuum templum ſanctum exiſtere:& immolationes illic trãſmitti oportere.Sichimitæ ue-ro ad Garizim alias garizin montem deſtinari iubebant.

Qualiter filius eiuſdem Ptolomei qui Philadelphus appellatus eſt:leges iudeorum in græcã tranſtulit linguam : multoſq; captiuos Eleazaro principi ſacerdotum donauit : & ornamenta deo deuouit. CAP. II.

POſt decimum & ſecũdũ annũ impii Alexandri:& poſt quadrageſimũ Ptolomei ſalua toris:regnũ Aegypti Philadelphus obtinuit per annos triginta nouem:qui & legem iu deoꝝ interpretatus eſt:& famulãtes in Aegypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uinculo

reſoluit uſq; ad centum uiginti milia ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Falareus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina congregare: & acquirere ſi quid audiſſet dignum induſtria uel uoluntate regis: quem erga collectionē codicum munificenter accendi cognouerat: interrogatus a Ptolomeo: quot milia codicū haberet: cum uiginti milia iam reſpondiſſet. Sed tempore poſt pauco uſq; ad qnquaginta milia poſſe puenire: & nunciatū ſibi diceret: multa apud iudeos legum eorū eſſe conſcripta: ſtudio uel bibliothecæ regali digna: quæ figuris litterarū uel ſermone illorum: cōpoſita: laborē nō paruū præberent: ſi in græcum mutarentur eloquiū: cum uideant Syrorū litteris ſimiles eorū eſſe figuræ: equa pro nunciatiōe uocis: nihil ergo inquit prohibet tuarū pecuniarum ſumptu eas interpretari: dum in bibliotheca tua illorū quoq; leges contineantur. Igitur ex optima Demetrii ſententia delectatus: poſtq̄ ſtudium ſuū multos colligendi codices demonſtraſſet: ſcripſit ad principes ſacerdotū gentis iudeæ hæc fieri demandās. Ariſtenus aūt amicus regi neceſſarius: propter humilitatē morum ab eo dilectus: cum ſæpius ante niſus eſſet Ptolomeum petere: quatenus dimitteret captiuos iudeos qui ſub imperio eius eēnt tēpus hoc petitionis proſperū arbitratus: ante loquit primatibus cuſtodum regis corporis: Soſibio: Tarentino & Andreæ ut ſimul laborarēt: de qbus petiturus regem accederet. Quorū ſententia confirmata: cum huiuſmodi ſermonibus regē adiit dicens, Minime rex oportet una nos ſpe negligenter decipi: ſed ueritatem intimare. Nam ſi legē iudeorū nō tantum tranſcribere: ſed etiā interpretari pro tua gratia ſtudemus. qua ratione poſſit hoc fieri: tot iudeis in regno tuo ſeruientibus. Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti iugo ſeruitutis abſoluere: ac deo qui leges expoſuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa ſæpius indignaſſem: cognoui factorem eos omnium deū colere: quem nos zena. i. iouem nominamus: q̄ omnibus indulget zem. i. uiuere. Quapropter ad honorē dei qué maxia religione placant: liberos eos patriæ & moribus ſuis reſtitutæ. Cognoſce tamen princeps me nec affinem eſſe eis: nec ab eadem gentium natione. ut pro illis hæc ſuggerā: ſed dum omniū hominū factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti: ad hanc petitionem perueni. Poſtq̄ hæc Ariſtenus locutus eſt & rex in eum hilari uultu ridentiq̄ conſpexit: quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti. Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet: dixitq̄ pauloplus quam centum milia poſſunt exiſtere. Non paruam inquit a nobis Ariſtene donationē poſcis. Soſibio uero cum præſentibus dicente dignum eſſe munificentiæ ſuæ: ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarum uices offerret: rex ſapienti uſus conſilio: ne contra eos milites qui eos captiuauerant facere uideretur: & quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minui uiderentur: de ſuo eos erario redimere ſtatuit: dum militibus merces ānone pſtaretur: & pro ſingulo captiuo apud eos conſtituto dragmæ centum uiginti darentur. De quibus etiam præcepta proponere promiſit: per quæ munificentiā ſuam: & Ariſteni petitionem confirmaret. Præterea uoluntas dei affuit: per quam non tātū illos qui a patre eius uel exercitu illius tranſlati fuiſſent: uerum ét illos: q ſub regno eius pertitiſſent abſolutioni donaret: uel ſi qui poſtea ſupueniſſent: p quorū redēptione pluſq̄ quadringēta taléta ſunt a rege largita. Vnde & exēplū ſanctionis ad manifeſtandam poſteris regis munificētiā cuſtodiri decreuerunt: quod erat huiuſmodi. Quicunq; ſub noſtri patris imperio militātes ſyriam & phœnicem cum eo iudeamq; uaſtauerunt: & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & puincias uendiderunt: hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt: & ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant pro ſingulo corpore accipientes dragmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis ſuis: reliqui uero a regali menſa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſticiam deprædatos: prouinciamq; eorum fuiſſe uaſtatam. Vnde & multos milites profectos eſſe alias profeciſſe cognouimus: dum ad ægyptum eos traducerent. Iuſtum ergo cōſpiciens miſereri eis: iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummam abſolui: nec quenquam in hac re fraudem aliquam agere: ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem meas præcipio: ex quo miſſæ ſunt per tres dies proponi: quatenus ad iudices domini conueniant: corpora ſtatim oſtendentes: hoc enim meo credo pro futurum imperio. Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare: quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio regis lecta fuiſſet: & uiſa eſſent omnia iuſte decreta: tantum uero deeſſe de abſolutione priorum: & horum qui poſtea ducti iudei fuiſſent: ipſe de his ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens: ſubitaneam diſtributionem difficilem exiſtere iuſſit rerum miniſtris & regiis ſaccellariis pecunias ſeponere alias reponere. Quo facto intra ſeptimum diem omnia regis præcepta impleta ſunt: & talenta ſuper quadringenta: ſexaginta pro redemptione partita noſcuntur: dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent: ſicut rex pro his demandaſſet: ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent: iuſtum uiſum eſt de merito de iudaicis codicibus tranſcribēdis: eius allegare decretum. Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſatur: ſed omnia cum multa diligentia gerunt. Quapropter allegationes alias allegationis: uel epiſtolarū exemplum deſignauimus: & ornamentorū

tranſmiſſoꝝ multitudinem:& quicquid in uno quoq; conſtructum eſt. Vnde poteſt optime opi ficum ars proſpici:& uaſoꝝ oſum excellentia agnoſci. Allegatiõis aũt exemplũ huiuſmodi probatur. Maximo regi demetrius. Præcipiente te o princeps de his quæ hactenus ad cõſumationẽ bibliothecæ deſunt:quatenus colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiam impetrarent: omni ſtudio uſus in his: ad noticiã ueſtrã pduco legiſlatiõis iudaicæ uolumina nobis tum aliis deeſſe. Nam figuris hæbraicis:& uoce gentili conſcripta:inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiam minus diligenter ea quæ habẽt tranſferri: dum regalem prouidentiam minime percepiſſent:neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nã ſapientiſſima & integra legiſlatio:ſic a deo data uidetur exiſtere. Quapropter inquit Acatius abdiripetas: ſeu conſcriptores hiſtoriaꝝ nullatenus meminiſſe eius:nec uiroꝝ qui ſecundum eiuſdem legiſlationis præcepta uixerunt:eo q; caſta nimis exiſteret:ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidet ergo tibi rex:ſcribe principi ſacerdotũ gentis iudeæ:q̃tenus trãſmittat ſeniores ab unaq; tribu legũ peritos:ut cũ eis codicum explanationẽ & cõſonãtiã cognouerimus: & interpretationis rerum cautã expoſitionẽ acceperimus:dignos codices tua uoluntate reponamus. Igit̃ tali ſuggeſtione facta:præcepit rex:ut ſcriberent de his Eleazaro principi ſacerdotũ gentis iudeæ:ſimul etiã de abſolutiõe ſeruientiũ apud eos iudeoꝝ:præterea mandarent ei:quia tranſmiſiſſent ad faciendas crateras & libatoria:pondus auri talenta quinquaginta:lapidum uero præcioſoꝝ ineſtimabilẽ multitudinẽ:denũciãs etiã cuſtodibus arcarum in quibus lapides ſeruabant. ut electionem illoꝝ darent opificibus:quatenus quos uellent ad ſpeciẽ operis tollerent necnõ iperauit:ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darentur. Narrabo igit̃ factas & modum cõſtructiõis eoꝝ. cũ declarauero exemplum epiſtolæ principi ſacerdotũ eleazaro a rege cõſcriptæ:qui principatus honorem pro tali cã ſuſcepit. Defuncto principe ſacerdotum Onia:filius eius Symon ſucceſſor extitit:qui iuſtus eſt appellatus:propter pietatem quam i deũ: & fauorem quem erga regem habuiſſe uidebat. Quo mortuo & filiũ infantulũ relinquente nomine Oniã:frater eius Eleazarus de quo ſermonẽ fecimus principatũ ſacerdotii ſuſcepit: ad quẽ Ptolomeus hmõi litteras deſtinauit. Rex Ptolomeus Eleazaro principi ſacerdotũ ſalutẽ. Multis habitantibus imperio meo iudeis:quos per ſe cũ potẽtes fuiſſet ad captiuitatem traxere: quoꝝ aliquos pater noſter ad militiam maioribus ſtipendiis deputãs:honorauit alias honoratus ẽ:alios aũt in ægyptũ cum eo ambulantibus:caſtella & eoꝝ cuſtodiã demandauit:ut ſint ægyptiis i terrorem:Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem:omnes clementer tractaui præſentes ciues tuos: quoꝝ plus centum milia captiuos & ſeruientes remiſi:poſſidentibus eos pro redemptione pecunias perſoluens:ætatibus aũt uigentes numeris militaribus deſignaui:multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palacio conſtitui:arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & iſtis & omnibus per uniuerſam terrã iudeis præſtare:leges ueſtras litteris græcis ab hæbraicis trãſlatis:in noſtra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies:eligendo uiros optimos ſeniores ſex:ab unaquaq; tribu dirigere:qui p ætatẽ legum ſunt periti:ualebuntq; interpretationẽ earum caute nobis exponere. Nam opinor his pfectis:maximam nobis gloriam præparare. Tranſmiſi uero qui deberent de his uobiſcum diſputare:Andream primatem cuſtodum mei corporis:& Ariſtenũ mihi dilectiſſimos: per quos etiã primitias uotoꝝ ad templum:& pro imolationibus:& aliis rebus:tranſmiſi talenta centum. Tu aũt manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur. Cum regis epiſtola Eleazaro fuiſſet porrecta:nimium liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotum Eleazarus: Ptolomeo regi ſalutem. Valentibus uobis cum arſione regina:uel filiis:bene nobis omnia conſtant. Cum uero epiſtolam ſuſcepiſſemus:ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes autẽ multitudinẽ legimus eam quatenus oſtenderemus:quam pietatem erga deum habeas. Demonſtrauimus ſecũdum eas pateras quas miſiſti aureas uiginti:argenteas triginta:crateras quinq; ad menſam dedicandam:& quæ directa ſunt pro immolatione uel renouatione eorum quæ templo deſunt:talẽta cẽtum:deportata per Andreã & Ariſtenũ chariſſimos tibi amicos:uiros optimos: & doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos. Cognoſce uero nos pro tuis utilitatibus: & p̃ter naturã aliqd uelle pati dum reddamus tuis beneficiis q̃ multipliciter i noſtros ciues largiris. Statim ergo pro te:tuaq; ſorore:alias uxore:uel filiis hoſtias obtulimus:& multitudo uota pſoluit: ut uobis eueniant quæ deſideratis:& tuus principatus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legem quam pro tuis cõmodis accipere poſtulas:elegi uiros ſex ab unaquaq; tribu: quos dixerimus legem ferentes. Erit autẽ ueſtræ pietatis uel iuſticiæ:ut poſt legis tranſcriptionem ad nos eam cum te cum portitoribus remittatis. Vale. Hæc quidem princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum:ſeptuaginta ſeniorum ab eleazaro miſſorum nomina declarare:licet intimata fuiſſent ſub epiſtola. Vaſorum tamen magnificentiam ad conſtructiõem quæ deo rex direxit:non incongruum exponere putaui:quatenus omnibus munificentia regis erga deũ diluciderur. Siquidem ipſe largos ſumptus præſtitit:& ſemper opificibus opera tranſmittebat: nihil conſtruu deſidioſe concedens:quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo:quamuis

hiſtoria narrationem eoꝝ minime depoſcat:regis enim diligentiã uel munificẽtiam ita legentibus arbitror aperiri.Prius aũt de menſa diſſeremus.Igitur habebat rex in ꝓpoſito ſuo ualde maximam menſam conficere. Præcepit autẽ dedicare in hieroſolymis menſæ quantitatẽ cognoſci: ſi poſſit maior fieri.Cũq; percepiſſet qualis eſſet illic cõſtituta: & quia nihil ꝓhiberet maiorem conſtrui dixit quintuplã magnitudinẽ uelle ſe facere:ſed timere ne ad miniſteriũ pro magnitudinis quãtitate inutilis fieret.Nã non eam tantum ad ſpectaculũ deuouere: ſed etiã miniſteriis: alias miniſtris abilẽ uoluit dedicare.Quapropter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia cõfectam:magnitudine quidem ſupare priorem noluit:uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit.Sagax ergo ad diſcernẽdum uariaꝝ reꝝ naturam erat: & inuenire nouas ammirandaſq; facturas::quæ ſine deſcriptione fuiſſent.Harum ipſe prudenter inueniebat effectum:& oſtendens artificibus:ita ꝓfici enũciabat:ut quæ deſcripta fuiſſent: eoꝝ eautam ſimilitudinem euidẽter opifices imitarẽt.Promiſſa ergo complẽtes: mẽſam deſcribere feſtinamus.Huius duorum ſemis cubitorum lõgitudinem: latitudinem unius ſemis conſtruxerunt:totã de auro formantes eam.Coronam quidem in palmam conferunt: frõtiſpicia uero uerſatilia: ſculpturam habentia:ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis.Triangulis enim exiſtentibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eãdem formæ diſpoſitionem habebat. Quæ dum uerteretur:unã & nõ diuerſam ſpeciẽ demõſtrabat coronæ.Porro pars quæ ſub menſa erat incluſa: pulchre cõſtructa fulgebat:pars aũt quæ de foris apparebat: artificii decore plus cuncta ſplendebat:quia uiſui uel ſpectaculo patebat.Vnde proceritate partium ambarum acutã fieri contigerat:ne ullus angulus trium ut prædiximus exiſtentium in tranſductiõe minor uideretur.Diſpoſiti uero erant in modum funium torno factoꝝ præcioſiſſimi lapides: aureis ſperulis per foramina concluſi.Partes aũt quæ per latera coronæ cernebantur:in ſpeciem ouoꝝ optimo lapide factoꝝ figurate nitebant:ſculpturæ uirgulas imitatæ:quæ ſpiſſe circa menſam uoluebantur.Ouorum aũt diſpoſitionem circũduxerunt opifices: ornatamq; omnium fructuũ naturam:uuas pendentes:ariſtas ſurgentes:malagranata concluſa. Lapides aũt ſecundum genus ꝑdictorum fructuũ ad ꝓprium uniuſcuiuſq; colorem formatos:circa totam mẽſam ex auro ligauerunt.Sub corona quoq; ouoꝝ ſimilis ordo:ſeu uirgaꝝ conſtiterat:ut ex ambabus partibus eandem opis uarietatẽ cauáq; ſpeciẽ menſa cõſtructa ꝓferret:ne frontiſpicii uel coronæ poſitio i alteram partẽ mẽſæ cõuerſa:fieret diuerſa:ſed eadẽ uſq; ad pedes facies opis extẽderet.Nam ductile aurum quattuor digitis latum:ſecundum totam mẽſæ latitudinem ſuper quod pedes eius imponerẽt:fecerunt:deinde ſperulis & clauſuris eos cũ corona menſæ conſtruxerunt:ut eũdem artificii:uel magnificentiæ uiſum præberent.in quancunq; partem menſa cõuerteret.Sup menſam aũt Meandrum fluuiũ ſculpſerunt:lapides præcioſiſſimos in medio eius tãq; ſtellas uario colore ponentes.Nam carbunculum uel ſmaragdum iocundo aſpectu fulgentes miſerunt: aliorũq; genera lapidum qui uel induſtria uel emulatione digni:per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt Poſt meandrum autem completum:in ſpeciem funis quiddam circunferebatur: in medio figuram ſublongam & rotundam habens:ſuper quod chriſtallinus lapis erat electrum:alias electrus: impoſiti pari pœnæ formaꝝ aſpectu:qui delectationem miram intuentibus præſtabant. Capita uero pedum eius ſimilia liliis fabricauerant:curuationem brachioꝝ habentia ſub mẽſa reflexa: intus uero rectũ inſtar lilii germen uidebat:quos alias quæ lapis carbunculus in palmũ factus: figuram crepidinis oſtendens:& latitudinem octo digitorum habens ſuſtentabat.Nam ſuper eũ pedum omne põdus initebat.Sculpſerunt ẽt tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unũquẽq; pedum:in qbus hederæ uel uitis palmites cũ uuis exiſtentibus eminebãt:ut nihil a ueris diſcrepare putarent.Siqdẽ ad aure flatũ ꝑ tenuitatẽ & extẽſionẽ ſũmitatis ſuæ cõmotæ:imaginationẽ naturaliũ arte ꝑbebãt.Verũetiã figurã totius menſæ tribus tabulis cõſtruxere:cõpagine ptiũ in inuicem ita colligata:ut inuiſibilis exiſteret:nec intelligeretur eoꝝ inſertio. Groſſitudo uero menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe dinoſcit.Talis ergo uotiua menſa multa regis munificẽtia:uel præcioſitate materiæ:ac uarietate pulchritudinis:& induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt:& licet magnitudine prioris deo deuote menſe non diſtaret:artificio tamen & nouitate:uel claritate facturæ:ualde melior & ſplẽdidior elimata fugebat.Crateras etiam aureas duas fecerunt:ſculpturam uiperam ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes:lapidibus uariis in ſquãma cõcluſis. De hinc ſuper eos fecerunt Meandrum altum cubito:compoſitione lapidum diuerſorum:ſpecie magna fulgentem:in quo uirgaꝝ ordo inſtabat:de quibus complexionibus ſimul uſq; ad labrũ protrahebatur.Per mediũ quoq; quattuor digitoꝝ ſculptura pulchris lapidibus inſerta: decorẽ craterum oſtendebat:quorum labra lilioꝝ foliis:& uuaꝝ floribus in orbem productis corona complectebatur.Et aureas quidem crateras duas:capientes utraſq; amphoram huiuſmodi conſtruxerunt.Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebant:ut certius in his facies aſpicientium uiderẽtur.Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide præcioſo:& circũdate foliis hederæ:uel auroſis bratteis:quaſi uitis celatura artificioſe obumbrabantur.Hæc ideo ita fiebant q; per ſcientiam opificis arte mira reliquos anteirent:& multomelius ſtudio uel mu-

nificentia regis formabant. Non enī tantum inceſanter & large artificibus impendia præſtabat: quanto etiā publicoꝝ negocioꝝ relictis regiminibus: ipſe operātibus ſemp inſtabat: & frequenter artifices uiſitabat. Quapropter opera opificū diligētia regis & induſtria ſeruente propenſius imminebat. Cūq; hæc ad hieroſolymā trāſmiſſa ptolomei uoto fuiſſent: & princeps ſacerdotum Eleazarus ea deo dicaſſet: portitores eoꝝ honorās: donaq; regi deportāda præſtans ad eū remiſit. Ergo poſtq̄ alexandriā peruentum ē: & Ptolomeus præſentiā eoꝝ cū ſeptuaginta ſenioribus audiuit: ſtatim Andreā & Ariſtenum legatos euocari p̄cepit. Qui uenientes: epiſtolas quas a principe ſacerdotum deportauerūt obtulerunt: & ea quæ uerbis eos diſſerere iuxerat edixerūt. Studens aūt colloqui ſenioribus ab hieroſolymis pro interpretatiōe legū directis: diuerſos quidem qui pro ſuis cauſis aderant denūciauit dimitti: mirabilem hanc & præter cōſuetudiné faciens dimiſſionē: ut qui ꝓpter huiuſmodi cauſas ducebant: poſt quintū diem eum adirent. Legati uero poſt mēſam a rege tunc dimiſi: illos ab Eleazaro deſtinatos expectabat. Dūq; ſeniores illi cū doniſq; regi deportāda princeps ſacerdotū eis dederat aduenirent: cū uoluminibus tranſierunt: in quibus litteris aureis cōſcriptæ leges continebātur. Et rex eos de codicibus percūctabat. Cū uero reuelarent: & oſtenderēt tenuitatem mēbrane: uel in cōprehenſibilē eoꝝ cōpaginem rex miratus eſt: q; ita fuiſſent cōpacta. Dūq; hoc diu feciſſet: gratias inquit ago: uobis quidē q; ueniſtis: maiores uero illi qui uos deſtinauit: ſed ante omnia deo: cuius hæ leges uenerādæ ꝓbant. Cunq; clamaſſent ſeniores: uel hii qui præſentes erāt: orātes ꝓſpera regi diuinitus euenire: nimiū delectatus: prorupit ad lachrymas. Nā ſæpius natura hoc ſummo gaudio patit: quod ēt dolentibus ſolet accidere. Tūc iuſſit Codices primatibus officii deſignari: uiros aūt oſculatus equū dixit eē: primū ad eos facere ſermonem pro quibus eſſent uocati: imo & diem quo ad eum deducti fuiſſent: clarum ſingulis annis p totum uitæ ſuæ tēpus celebraſſe ꝓmiſit. Nam euenit eundem eſſe primum præſentiæ illoꝝ: & uictoriæ diem: quo Antigonum nauali p̄lio uicerat. Epulari etiam ſecum eos præcepit: hoſpitiaq; in arce denunciauit eis omnia deputari. Nicanor autem ſup ſuſceptionem peregrinoꝝ conſtitutus: Dorotheum uocans. qui de his curam habebat: iuſſit ſingulis neceſſaria præparare. Nam ita diſpoſitum a rege fuerat: ut alimenta quibus ſingulæ ciuitates utuntur: exhiberent diligenter conſuetudini peregrinoꝝ ad eos uenientiū: & eis omnia ad nutū eorum pararentur: quatenus cibis ſolitis magis delectarentur: ne forſan corrupti extraneis grauarentur: quod & circa iſtos effectū eſt. Dorotheo uero quem pro ſinceritate uitæ ſuper hæc rex conſtituerat: per quē & præparauerat omnia: quæ ad huiuſmodi conuenirēt cōuiuia hæc implēte: parte quidem mediam eorum ad dexteram ſuam: reliquos aūt poſt eius accubitum: nihil prætermitens: quod ad eorum honorificentiā pertineret. Poſtq̄ autē ita diſcubuerunt: iuſſit Dorotheo ſolita miniſtrare: quibus omnes iudei ad eū uenientes utebantur. Tunc itaq; ſacros præcones & immolatores & alios qui uota faciūt recuſauit: & unum e ſenioribus nomine Heliſeū ſacerdotem exiſtentē: rex petiuit facere orationem. Qui in medio ſtans regi bona & ſubiectis eius optauit: & poſt plauſus cum gaudio & clamore oīum ſurrexerunt: & reſidentes ad epulationē & delitias paratas ſe cōtulerunt. Præterea rex quantū ſatis ei uiſum eſt cœpit philoſophari: & unūquenq; eoꝝ naturales percunctari ſermones: & ad contēplationem queſtionis accēdere: cautecq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent & explanantibus: gauiſus: ꝓ duodecim dies hoc conuiuium inſtruxit. Et qui uult ſingula cognoſcere: q̄ in conuiuio præparata ſunt: legat uolumina Ariſteni: quæ propter hæc conſcripſerat: & agnoſcet. Miráte uero eos non tantū rege ſed etiam Menedimo philoſopho: dicente oīa per prouidentiā diſpenſari: ideoq; uirtutem & pulchritudinem uideri: deſtitit rex quidem de his facere ſermonem. dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri: nam profuiſſe ei: q; didiciſſet ab illis: quemadmodum deberet regna re: iuſſitq; dari ſingulis talenta tria: & deputauit illis: qui eos perducere ad diuerſoria deberent. Poſtquam uero tres exceſſerunt dies: congregans eos Demetrius: tranſiit ad ſtudium maris: & unum tranſiens pōtem: adiit partes aquiloni coniunctas conciliumq; fecit in domo prope litus ſtante: & apta ſecretis ad cognitionem negociorum. Vbi eos perducens: petebat omnia quæ opus habebant ad legis interpretationem: ut ipſis p̄ſentibus dicerent: ut alias & inceſanter opus implerent. Cunq; illi munificenter & laborioſe cautam interpretationem facerēt: uſq; ad horam nonam in hoc ſedentes: ad curam corporis uertebantur: ita inuitante eos Dorotheo: uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente. multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes: Ptolomeum ſalutabant & rurſus ad eundem locum rediebant: & manus in mari lauantes: & ſeipſos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaq; tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectum per. lxxii. dies tranſacto. Congregans Demetrius iudeos oēs ad locum in quo traſlatæ leges fuerant: præſentibus etiam interpretibus legit eas. Cunq; multitudo: amplexa legem: uel ſeniores eius interpretes: Demetrium eo q; magnarum rerum inuentor eſſe uideretur laudaſſet rogauit etiam: ut & præſidibus ſuis daretur legenda: & petierunt omnes ſacerdotes interpretes: ſeniores: & præpoſitos gentis: ut bene interpretata: permaneret immobilis. Cum uero omnes ſententiam laudaſſent: iuſſerunt: ut ſi quod aut ſuperfluum: aut minus ali-

quid ſcriptum uiderent in lege:hoc deſpicerent:& manifeſtum facientes emendarẽt: hoc caſtigã tes:ut quod ſemel iudicatum fuerat bene ſe habere:ſempiterna memoria remaneret.Gauiſus ergo rex & uidens uoluntatem ſuam ad utilem rem eſſe profectã: & delectatus relictis legibus: & ſenſum:& ſapientiam:& legiſlatores obſtupeſcens:ad Demetriũ ſermones facere cœpit:q̃ ita mira exiſteret legiſlatio q̃ nemo neq̃ hiſtoriographus:neq̃ poeta meminiſſet eius.Cui Demetrius reſpondit:neminem fuiſſe auſum: haꝫ legum tangere conſcriptionem q̃ diuina & uenerabilis eſſet:& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes.Significabat uero: qualiter Theopompus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere:ſit mẽte turbatus:plus triginta diebus : & cum ad ſe reuerſus cum humilitate a deo ueniam ſupplicaret:dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eẽt necnon & in ſomnis uiderit:q̃ ei ideo accidiſſet:quia diuina ſcrutatus eſſet: & proferre ea ad homines impuros uellet:cum cõſcribere quieuiſſet recepit ſenſum. Referebat aũt & de Theotecto tragœdiarum poeta dicens:quia cũ uiſus fuiſſet in aliquo dragmatheoꝫ meminiſſe: quæ in diuino uolumine continentur:oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis: & ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente.Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes: frequenter ad ſe de iudea proficiſci:hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens:nũc uero iuſtũ eſſe eos dimitti dicebat:ſponte aũt ad eum ueniẽtes:omnia quæ equũ eſſet ſapientiam eoꝫ impetrare:& pro ſua maieſtate dignũ largiri promiſit.Et quidẽ tunc remiſit eos donans unicuiq̃ optimas tres ſtolas:& auri talenta duo & calicem unius talenti:totũq̃ conuiuatorium.Principi aũt ſacerdotum Eleazaro deſtinauit per eos lectos cũ aureis pedibus decem:& conueniẽtẽ eis ſuppelectilẽ:& calicem talentoꝫ triginta:inſuper ſtolas decem:& purpurã:& coronam decoram:& lineas de byſſo centum:præterea & pateras:& trullã:& libatoria : & crateras aureas duas deuouẽdas.Petiuit aũt & p epiſtolas:ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe:eũ permitteret:dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonem:& diuicias ſuas libenter talibus impartiri.Huiuſmodi quidem cauſam ad honorem & gloriam iudeorum Ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

Quemadmodum honorauerũt reges Aſyæ gentẽ iudeoꝫ:ciueſq̃ multos ex ipſis i ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. CAP. III.

IMpetrauerunt aũt & a regibus Aſyæ honorem:quõ cũ eis caſtrametati ſunt.Nã Seleucus nomine Nicanor in ciuitatibus quas per Aſyã edificauerat:& in inferiore ſyria : & in ipſa Mẽtropoli Antiochia republica ſua dignos eos effecit & equũ eis honorẽ cum habitatoribus macedonibus & græcis deputauit.Hactenus in eadẽ conuerſatione eos aliquando manſiſſe ſignũ eſt:q̃ iudei nolẽtes alienigenaꝫ uti oleo:accipiunt alias accipiant diſſinitam quãdam a principibus olipiaci certaminis p̃ p̃cio olei pecuniã:populoq̃ Antiocheno in præſẽti bello uolenti ſoluere conſuetudinẽ:Mutianus præfectus tunc ſyriæ cõſtituta ſeruauit & poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & Tito orbis terraꝫ:ſupplicauerunt Alexandrini & Antiocheni:ut eis ius reipublicæ de reliquo cũ iudeis non deberet eſſe cõmune:nec impetrauerũt. Vnde poteſt conſiderari romanoꝫ modeſtia:& potius magnificentia Veſpaſiani & Titi. Qui cũ multa pericula bellando contra iudeos ſuſtinuiſſent : acerbe ferentes q̃ ſe tradere noluiſſent. ſed uſq̃ ad finem pugnantes permanſiſſent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtium fuerat abſtulerunt:ſed ſimul & priorem iram & petitionem magni populi Alexandrini & Antiocheni uiuaciter expulerunt:dum nihil neq̃ pro amiciciis ad gratiam iſtorum: neq̃ pro inimiciciis deuictorum concederent:quatenus perſolueretur aliquid priſtinæ iudeorum utilitatis: dicẽtes eos in pugna dediſſe pœnas:q̃ arma cœpunt:inſontes aũt nõ eẽ iuſtũ ſua poſſeſſiõe priuari.Simile uero & Marcũ agrippã erga iudeos ſenſiſſe cognouimus.Nã motis cõtra eũ cretẽſibus:& petẽtibus Agrippã:ut cõuerſationẽ quã eis Antiochus Seleuci nepos:q̃ apd̃ græcos deus nũcupaẽ dederat ſoli poſſideret & dicẽtibus:ut ſi cognati eẽnt eoꝫ iudei:colerẽt p̃prios eoꝫ deos:habito iudicio iudei uicerũt:ut ſuis utanẽ moribus:defendẽte eos Nicolao damaſceno.Nã Agrippa iterlocutus eſt:nihil inouare eis licere.Siq̃s aũt certius hæc uult noſſe:legat nicolai cẽteſimã & uiceſimãtertiam & quartã hiſtoriã:& Agrippæ q̃dẽ iudiciũ nõ eſt forſitã admirãdũ. Nõ.ri.pugnabat tũc gẽs noſtra aduerſus romanos.Veſpaſiani ẽt & Titi magnificẽtiã q̃libet decẽtius obſtupeſcit : q̃ poſt tot bella tãtaq̃ certamia q̃ cõtra nos habuerũt tã pie diſpoſiti ſunt.Repetã ãt oratiõnẽ: unde ad hæc uideor eẽ digreſſus.Iudeos igiẽ ſub ĩperio magni Antiochi regẽtis Aſyã cõſtitutos contigit multa tolleraſſe:dũ terra eoꝫ diuerſis calamitatibus ſubiaceret:cũ illis q̃ humilẽ ſyriã hitare uidebanẽ.Nã cũ Antiochus pugnaſſet cõtra Eupatorẽ ptolomeũ:& eius filiũ Ptolomeum: cognomine epiphanẽ:laborare cõtigit eos cũ uincẽte & uicto:& eadẽ pati ut pares exiſterẽt:naues turbate & tẽpeſtatibus fluctuãtes:dũ iter fœlicitatẽ & calamitatẽ antiochi fuiſſent cõmuniter conſtituti.Cũq̃ uiciſſet Ptolomeũ:Antiochus iudeam recepit.Defuncto uero Ptolomeo filio Eupatore:filius eius magnã uirtutẽ militũ miſit:& ducem Scopam nomine:contra humilem ſyriam multaſq̃ eoꝫ ciuitates cœpit.Ex quo noſtra gens expugnata adiecta ei eſt:& nõ poſt multũ Antiochus Scopã uicit:cõfligẽs contra eũ iuxta fontẽ iordanis:& multos ab exercitu eius p̃ſtrauit;

Postea uero antiocho capiente syriæ ciuitates:q̃s Scopa tenuerat:ex samaria sponte gens iudeorum ad eum transiens:in ciuitatem omnẽ eius exercitũ suscepit:& elephãtis abundanter alimenta præbuerunt:& obsidente eos qui ab Scopa in arce hierosolymoꝝ relicti sunt custodes:prono animo auxilium præstiterunt.Igitur Antiochus iustum arbitratus iudeoꝝ erga se studium liberaliter remunerandum:scripsit magistratibus & amicis testimoniũ exhibens ꝙ ab eis bene tractatus est:sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit:manifeste illis innotuit.Referã uero epistolas q̃s magistratibus de ipis scripserat:præponens testimoniũ:quod nobis præbet Polibyus megelopolitanus in undecima historia sua ita dicens. Ptolomei dux Scopa ad superiora uadens loca:superauit hyemis tempore gentem iudeoꝝ.Dicit nãq; & in eodẽ uolumine:qualiter Scopam Antiochus deuincens.Bythyniam & Samariã:& Abella: & Gadera cepisset. Paulo post uero tradiderũt se ei iudei:qui circa templũ habitabãt.Factæ aũt apparitionis in templo:ad aliud tempus narrationẽ differamus.Polibyus quidẽ hæc in historia conscripsit.Nos aũt reducamus orationẽ ad narrationẽ priorẽ:intimantes epistolas regis Antiochi.Rex Antiochus Ptolomeo salutem.Iudei mox ut prouinciam eoꝝ ingressi sumus:liberalitatẽ circa nos suam ostenderunt:& ueniẽtes ad ciuitatẽ clare nos susceperunt:cũ senioribus & principibus occurrẽtes:& abũ de ministrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiscum ad arcẽ pugnauerunt contra custodes ægyptioꝝ.Ergo dignũ & nos iudicamus eos remunerari:& reficere ciuitatẽ destructam: & rursus in eam habitatores cõgregare dispersos.Et primũ constituimus ꝓpter pietatẽ eis pstari ad imolationes uictimaꝝ:& uini & olei & libaminis pciũ argẽteoꝝ uiginti milia:& ad similã secũdũ prouincialẽ legẽ tritici modios mille quadringentos septuagintaquinq;.Præberi aũt hæc inquit eis uolo secũdum mea mandata:& opus tẽpli cõstrui:& porticus: & si quid oportet aliud restitui:Materies aũt lignoꝝ deponat ex ipsa iudea:& ab aliis gentibus:& a libano : nullo ꝓ his exigente uectigal.Similiter & in aliis in quibus oportet clarissimã templi fieri uolumus edificationem.Conuersẽtur omne genus eoꝝ secũdum proprias leges:relaxẽtur & sacerdotes & scribæ templi:& cantores sacri a tributis:quæ pro suo capite dabant:& regio uectigali:uel ab aliis cunctis oneribus:ut pro opere eoꝝ ciuitas habitationibus hominum apta reddatur.His quoq; q uel nunc habitãt: uel habituri cõuentũt:donamus tributa usq; ad mensem biperheretheum : & per tres annos liberamus a tertia parte fiscaliũ:quatenus eoꝝ lesio releuetur:Et quicunq; ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt:ex ipsis genitos libertati donamus: & substantias eis reddi præcipimus.Epistola quidem hæc continebat.Ornato autem templo:edictum per omne suũ transmisit imperium:in quo continebatur neminem alienigenaꝝ intra muros tẽpli ingrediendi habere licentiam:nec iudeos nisi quibus mos est:purificatos secundum patriam legẽ:neq; inferri alias inferre ciuitati equinas carnes:neq; mulaꝝ:neq; ferarum mansuetarum uulpium: aut lupo rum:aut leporum:aut pardoꝝ:& generaliter oĩum animaliũ quæ iudeis iterdicta sũt: ut nec pelles eoꝝ liceret afferre:alias afferri:neq; hoꝝ aliquid intra ciuitatẽ pascere:sed solitis parentũ uictimis.ex qbus & deo oportet sacrificare.alias aũt sacrificari:uti permissum est. Qui aũt aliquid hoꝝ transgressus fuisset:iussit ut multatus pecuniæ præstaret sacerdotibus dragmas tria milia. Scripsit etiam testimõia nostræ pietatis: & fidei præbens:cũ rebelles frigas & Liddos adisset: eo tempore:quo ad superiores Persarum ierat ꝓuincias iubens Zeusidi carissimo:ut mitteret quosdam nostroꝝ a babylõe ad frigiã:ita per epistolam suã mandans rex Antiochus Zeusidi patri salutem.Si sani estis:bene est:sanus & ego sum.Audiens autẽ frigas & liddos rebellare magna cogitatione permotus consilium animo percepi quid oporteret fieri.Placuit aũt ad castella uel necessaria loca mesopotamiæ & babyloniæ iudeoꝝ domus duo milia cũ apparatu suo deduceret credo enim fideles nobis eos custodes futuros ꝓpter pietatem:quam circa deum habent. Nam testificantur parentes nostri fideles eos:& pronum animũ habere in his quæ petiti fuerint.Volo igitur licet difficile esse credã migrari:ut permittas eos legibus propriis uti:& cum eos ad prædicta loca migraueris:ad edificandas sibi domos locũ unicuiq; distribuit:terramq; colendam dari:& uitium plantationes & tributa fructuũ terræ concedere per annos decem . Accipiant uero usq;quo fructus colligant triticum ad cibum seruorum quod eis sufficiat:ut nostram impetrantes clementiam:proniores seipsos erga nos præbeant.Præterea prouidentiam faciens eorũ gentis secundum possibilitatem:quatenus a nullo molestiam patiantur.De amicitia quidem magni Antiochi & iudeorum:hæc a nobis ꝓ testimonio dicta sint. Postea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum Antiocho composuit:dedit ei filiam suam Cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem Syriam:& Samariam:& Iudeam:& Phœnicem dotis nomine . Diuisis autẽ in utriq; regẽ tributis.unusquisq; sublimissimus patriæ suæ colligens uectigalium summam statutã regi offerebat.Eodem uero tempore samaritæ infeliciter agentes:multa cõtra iudeos mala fecerũt terramq; eorum depopulantes:multos inde captiuos trahebant: quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia.Nam defuncto Eleazaro principatum sacerdotii patruus eius Manasses suscepit :cuius post finem uitæ Onias eo in honore successit filius existẽs Simonis: cognomine iusti; qui Simon frater Eleazari:sicut prædiximus:erat.

De infœlicitate iudeoꝝ quam poſtea emandauit ioſeppus filius tobiæ: cõponens amicitias cum ptolemeo cognomine epiphanen. CAP. IIII.

OS aũt Onias paruulus mente:& pecuniis auarus exiſtens:pro populo regibus uectigal quod patres eius ex propriis dabant ideſt uiginti talẽta pecuniaꝝ nõ reddens ad irã regẽ Ptolomeum cõmouit: qui & legatum tranſmittens ad hieroſolymam: culpabat Oniam non reddentem tributa:& interminabatur:ut ſi nõ acciperẽt tributa: terram eoꝝ ad iugera metiret & mitteret ad habitandũ illic milites. Audiẽtes uero mãdata regis iudei turbarbantur:hunc aũt Oniam nihil hoꝝ flectebat propter auaritiã ſuã. Ioſeppus aũt quidam iuuenis ætate:ſed propter caſtitatẽ & ſuã prudentiã iuſticiæ gloriã habẽs apud hieroſolymitas:patre Tobia:& ex ſorore Oniæ principis ſacerdotũ progenitus:mandante matre legati præſentiam dum ille eſſet ad ficulam uicũ:ubi natus erat:ueniens in ciuitatẽ increpabat ſacerdotem: nõ puidentem innocẽtiæ ciuiũ:ſed ad pericula mittere uolẽtem gentẽ propter pecuniarum priuationem:dum per ipſum populũ dignitatẽ accepiſſet:& principatũ ſacerdotalis honoris impetraſſet. Si aũt cupiditate haberet pecunias: ita ut propter ipſas & periculũ fieri patriæ:& ciues ſuos afflictos uidere pateret:ſuadebat ei ad regẽ ire & petere:ut ei aut oẽs pecuniæ aut pars cõcederetur. Tunc Onias neq; principatũ uelle ſe gentis habere reſpondit immo & ſacerdotalẽ honorẽ ſi eſſet poſſibile paratum ſe eſſe deponere:ne tantũ ad regem accederet. Et dum nihil ad ſe de his pertinere dixiſſet:ioſeppus interrogauit eũ:ſi ſibi concederet legationẽ ad Ptolomeũ gerere pro gẽte. Cũq; cõceſſiſſet Onias:aſcendit ad templum ioſeppus:& conuocata multitudine ad contionem nihil turbari eos uel timere ſuadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentiam: ſed rogabat:ut deponerent cordis meſticiã:qua pro regis mãdatis affligebant. Nam legationem facturũ ſed ad regẽ promiſit:ut flecteret eũ:quo nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidẽ hæc audiens. Ioſeppo gratias egit:ipſe aũt a templo deſcẽdens:in hoſpitium ſuſcepit Ptolomei legatũ: donauitq; ei magnificentiſſima munera:& per multos dies munificẽtiſſime eum pauit:& ad regem remiſit:promittẽtes ei ut & ipſe ſequeret. Nã pronior factus erat proficiſci ad regem legatore inuitante:& concitante eũ ad Aegyptũ peruenire:& ꝓmittẽte omnia quæ a Ptolomeo peteret ꝓ ſe eum impetraturũ:quia modeſtiã morũ eius nimis amabat. Cũq; legatus ad ægyptũ peruenißet:& regi nunciaſſet indeuotionẽ Oniæ:& utilitatẽ Ioſeppi:quem uenturũ ad eũ dicẽbat:& fatiſ factuꝝ pro exceſſu Oniæ:qui etiam regem patronũ eſſe cõfideret:tanta laudum magnitudine ꝓ adoleſcente utebat:ut regẽ & uxorẽ eius Cleopatrã prius familiarẽ faceret habere Ioſeppũ quã eum haberent præſentem. Ioſeppus autẽ mandans amicis ad Samariam:& mutuã ab eis accipiẽs pecuniam:& parans cõuenientia ꝓfectioni:ueſtes & pocula & ſubiugalia:quæ oĩa ad uiginti milia dragmas eſſent ad Alexandriam uſq; peruenit. Contigit aũt ꝓ illud tẽpus oẽs primatus & magiſtratus aſcendere ciuitates Syriæ & Phœnice:ut uectigaliũ ſuſciperent exactionẽ. Nam ſingulis annis potentibus per ciuitates eam rex cõmittere cõſueuerat. Videntes aũt hi per uiam Ioſeppũ deridebant eius paupertatem & inopiã. Cũq; ad Alexãdriam peruenißet:in Memphis Ptolomeũ eſſe cognouit:cui occurrere feſtinauit. Sedente aũt ſuper currũ rege cum uxore & amico Athenione:qui cũ legatione ad Hieroſolymã deſtinatus:& a ioſeppo hoſpitio clemẽter exceptus eſt. Videns Athenio mox regi innotuit:dicẽs hũc eẽ:de quo ab hieroſolymis ueniens nũciauit: quã bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus uero primus eũ ſalutauit:& aſcendere ſuper currũ fecit. Poſtq; uero ſedit cœpit rex Oniam accuſare. Tũc Ioſeppus ait. Veniam ei queſo præſta propter ſenectutem. Nõ enĩ uos latet q; ſenes & infantes eãdem mẽtem cõtingit habere. A nobis aũt redditur tibi ratio:ut ei penitus iraſci nõ debeas. Gauiſus aũt rex de prudentia atq; beniuolentia iuuenis:plus eũ quippe iam expertum diligere cœpit:iuſſitq; ĩ aulã regiã ſuſcipi:& quottidie ſuæ menſæ eſſe conuiuã. Cũq; uenißet ad Alexandriã rex:uidentes Syriæ priores conſedentem ioſeppum:egre ferebant. Inſtante uero die quo ſuſcipi habebant uectigalium ſoleniter exactiones diuerſarum ciuitatum nobiles data pecunia ſuæ patriæ exigenda fiſcalia cõducebant: quæ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnicis & Iudeæ & Samariæ colligebantur. Audiens ergo ioſeppus culpabat eos qui conducebant: tanq; paruo munere exigenda regi uectigalia promiſiſſent. Ipſe autem duplum dare pollicitus eſt: & fiſci iuribus peccantium ſubſtantias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit q; ad eius erariũ expectaret augmentum:& petente Ioſeppo confirmari ſibi uectigaliũ conductionem interrogauit ſi ſecundum promiſſionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet. Ille uero facile reſpondit. Dabo inquit homines bonos & optimos de quibus confidas. Cunq; diceret rex:qui ſunt iſti uades: quos te dare promittis:ioſeppus:te inquit o rex & tuam uxorem pro utraq; parte ſponſores præbebo tibi. Cuius uerba libenter ſuſcipiẽs Ptolomeus ſine fideiuſſoris uectigalia eum habere permiſit. Quod factum nimis contriſtauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad ægyptum uenerant: q; ſimili non fuerãt benignitate tractati:unde cum magna confuſione ad ſuas unuſquiſq; prouincias receſſere. Ioſeppus uero accipiens a rege duo milia peditum:petierat enim aliquod auxiliũ ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere:tunc mutuans propter expenſas ſuas ab

amicis regis quingenta talenta de alexandria in Syriam est profectus: q; postq̃ uenit in ascalonam uectigalia exigens ascalonitas quõ nihil dare uolebant: sed etiã contumeliis eum grauibus afficiebant: capiens priores ipsoꝝ uiginti trucidauit: & substantias eorum usq; ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit: intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius: & laudans quæ facta fuerant: permisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii ob stupuerunt ascalonitarum contumaciæ exemplã metuentes ciuitatibus suis: & ideo foribus ciuitatum reseratis deuotis animis aduentum iosephi sustinebant. Nitentibus uero scitopolitanis cõtumeliis eum afficere: & uectigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant: horum quoq; priores interfecit: substantiasq; eorum fisci iuribus applicauit. Colligens uero pecunias multas: & maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia: ut ei potentia permaneret: occasionem sibi: & causam fœlicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & cleopatre uel amicis eorum bona dirigebat patrocinia sibi eorum fauoremq; concilians. Potitus uero ac fœlicitate per annos uiginti duos: & pater factus ab una quidẽ uxore septem filiorum: habuit etiam ex filia fratris sui solimi: unum nomine hircanum: quam accepit ex tali causa: cum fratre quondam Alexandriã pergens: ducente etiã secum filiam nuptiis iam maturam: ut eam coniungeret alicui sublimi iudeorum: dum apud regem cœnaret: & intrasset Pantomima ad conuiuium concupiuit eam: fratriq; nunciauit desiderium suum: petens eum celare suum peccatum, Nam apud iudeos lege prohibetur alienigene conuenire mulieri: quapropter petebat ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter ministerium suscepit ornansq; suam filiam: nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatẽ cum fratris filia concubuit: quo sæpius facto ualde dilexit eam: dixitq; ad fratrẽ q̃ uita eius periclitaret si rex ei minime concederet Pantomimã. Fratre uero petente nihil eum debere metuere: qa dicebat ei frui muliere uxoremq; habere: & uerum aperiens ei: ac dicens magis se uelle filiã iniuriam sustinere quam illum uidere ad confusionem detestabilem peruenire: laudans eum Iosephus de concordia fraternitatis filiam eius duxit uxorem & filium ex ea genuit Hircanum ut prediximus. Qui cum adhuc tertiumdecimum annum agens demonstrabat naturalem fortitudinem & prudentiam: ut etiam acerbam emulationem fratribus suis excitaret. Ioseppo uero uolente cognoscere quis de filiis suis uirtute melior existeret: unumquenq; ad doctorum sublimium studia destinauit. Et cæteri quidem desidia disciplinarum indocti fatuiq; redierunt. Post illos autẽ adolescentulum hircanum direxit: dansq; ei trecenta iuga boum: transmisit uiam duoꝝ dierum ad solitudinem seminare: celans lora quibus ligarentur: quæ non habens hircanus tarato rum quidem sententiam reprobauit suadentium: ut ad patrem mitteret quosdam deferre lora. Tempus autem non arbitratus non oportere se perdere dum expectaret illos qui transmittendi erant: excogitauit uirile quoddam & maius ætate sua. Occidens enim decem iuga: carnes quidẽ operariis distribuit: pelles uero eorum incidens retinacula fecit: per quæ iuga ligauit. & hoc modo seminans terram quam ei præceperat reuersus est ad eum: quem pater suscipiens nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mentis: & fiduciam eius laudãs tanq̃ solum proprium filiũ diligebat: propter quod fratres eius contristabãtur ut uero nunciauit quidam Ioseppo per illud tempus filium regi ptolomeo genitum: & q̃ omnes priores syriæ: & subiectarum prouinciarum celebrarent natalis pueri diem: cum apparatu maximo ad alexãdriam ire ipso quidem senio prohibebatur: filios autem interrogauit quis illorum ad regem uellet ire: maioribus uero recusantibus: & ad tales conuentus indoctos se esse dicentibus: fratremq; hircanum posse ad regem ire firmantibus consuluit eum. Qui cum se promisisset iturum dicens se in uia non multas opus habere pecunias: dum soleret bibere modeste: & ei decem milia dragmæ habunde sufficerent: gauisus est de sobrietate filii. Deferens autem parum puer patri suadebat dona quidem exide ipsi regi nõ mittere: dare uero epistolam ad dispensatorem in alexandriam: quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel præciosa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta sufficere ad sumptum regii muneris: filium collaudans: ut bene admonentem scripsit dispensatori Arioni qui omnes per Alexandriã eius dispensabat pecunias: non minus tria milia talenta existentes. Nam Ioseppus a Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die uenientes in quo assignari regi oportuisset. Arioni scribebat: ut eas redderet. Igitur Hircanus suggerens patri: accepit epistolam ad alexandriamq; perrexit. Egresso autem eo fratres eius scribũt omnibus regis amicis: ut eum occiderent. Qui ut peruenit ad Alexandriam: porrexit Arioni epistolã. Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta: nam sperabat eum querere decem tantum: aut his pauco plus: cuiq; dixisset mille opus habere iratus increpabat eum: quasi uolentem luxuriose uiuere: & dicebant quemadmodum pater eius substantiam collegisset labore uel abstinentia: & imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus nisi decem talenta se dicebat: & hæc ad regiam donationem. Tunc furore cõmotus adolescens in uincula Arionem misit: cuius uxor ad Cleopatram demandans petiit quatenus puerum increparet: nam ualde Arion apud eam honoribus præcellebat: quod etiam ad regis notitiã Cleopatra pduxit. Itaq; Ptolomeus ad Hirca-

num mittens admirari ſe dicebat q; a patre ad ſe tranſmiſſus nō eū uidiſſet: inſup & diſpēſatorē ligaſſet. Venire ergo eū: & cām ſibi pro qua ueniret īdicare p̄cepit: quē ferūt nūcio regis ita reſpō diſſe legem eſſe penes iudeos: quæ ꝓhibet cōmunes epulas prius attingere: quā in tēplo dei immolare. Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre tranſmiſſis ad regem ꝓueniret. Propter hanc cauſam nō ad eū ueniſſe: ſeruū aūt puniſſe nō obſecutū iuſſionibus ſuis: dum nihil diſtaret īter magnū & minorē dominū: ſed ſi taliū cōtumacia nō emēdaſ: & tu inquit ſpera ſimiliter a ſubiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad riſum cōuerſus magnanimitatē adoleſcentis miratus eſt. Cunq; audiſſet Arion q; ita rex reſpōſum accipiens nullum ei auxilū præberet: dedit adoleſcenti mille talenta: & a uinculis eſt ſolutus. Tres uero differens hircanus dies regē reginaq; ſalutauit: quem illi libenter ſuſcipientes uiderunt: & amicabilier pauerunt propter honorē patris. Qui latēter ad negociatores accedens comparauit ab eis pueros centum litteras ſcientes unūquenq; talēto uno: & centum uirgines ſingulas eodē prætio. Cunq; inuitatus ad regis conuiuium diſcubuiſſet cum prioribus prouinciaꝝ: ultimus omnium & tanq̄ puer ab his qui loca ſecundum dignitatem habebant contemneretur. Cunq; omnes conuiue regis oſſa ciboꝝ ante hircanum in menſa proiicerent: ipſo tacente Trifon qui ad conuiuia & ad riſus conuiuiarū erat aptus: rogantibus ſe cōuiuiis iuxta mēſam aſſiſtens regi ait. Vides domine antepoſita oſſa Hircano. Ex hoc conice q; & pater eius ſic omnē Syriam denudauit: quēadmodū hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Ridēte uero ad uerba Trifonis rege: & interrogante Hircanum: cur tanta ante eum oſſa iacerent: apte inquit domine: nam canes ſemper oſſa cū carnibus deuorant: ſicut iſti fecerunt. Idē de accūbentibus dicens: quoniā iſta āte eos minime oſſa iacebant: hoies uero carnes cōedunt: oſſa aūt iactant qđ & ego tanq̄ hō nūc feci. Rex aūt miratus eius reſpōſum tā ſapiēter dictū oēs plaudere iuſſit: uerbū eius laudātes. Poſtera uero die ad unūquenq; regis amicū pergens: & ad potētes aulæ hos qdem ſalutabat: famulos aūt īterrogabat: quæ dona daturi ſunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicētibus: quoſdā decē daturos taléta: alios aūt nobiles plus ſecundū magnitudinē ſubſtantiæ ſuæ: cōtriſtari ſe ſimulauit quaſi nō ualens talē donationē offerre: nam pluſq̄ quinq; talenta ſe nō habere affirmabat: quod ſerui audientes dominis nunciauerūt: qui gauiſi ſunt ſperātes ioſeppum regem offendere: propter numerū paucitatē: inſtante uero die cæteri quidem regi offerentes talenta nō plus uiginti: qui magnā uidebanſ offerre munerꝝ quantitatē hircanus: quos comparauerat pueros centum & uirgines totidem: unicuiq; dans talentū portare: obtulit pueros quidē regi puellas aūt cleopatræ reginæ: omnibus munerꝝ magnificentiā admirantibus & ipſis regibus & amicis eorꝝ: inſuper & regis ſeruientibus: quia digna dona multis talentis obtuliſſet: unde etiam & mortis pericula declinauit hircanus: quæ fratres eius zelo ducti parauerūt. Tunc ptolomeus magnanimitatē adoleſcentis miratus inꝑabat ei donationē quā uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri quā ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter: & donationes copioſas præſtans patri & fratribus & oībus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes aūt fratres eius hircanū a rege talia meruiſſe: magnoq; cū honore redeuntē in occurſum eius ſe egredi ſimulantes interficere illum etiā patre ſciente omnimō decreuerunt: iraſcebatur.n. ei pater ꝓpter pecunias quas regi obtulerat: & nō curabat ſalutē eius. Et irā quidē quā circa filiū ioſeppus habebat regem timens celabat. Cōmittentibus uero aduerſus eū fratribus pugnā: multos eorum qui eos ſequebantur occidit cum duobus fratribus ſuis. Cæteri aūt ad patrē hieroſolymā confugerunt: qui poſtq̄ ad ciuitatē uenit nullo ſe ſuſcipiente diſceſſit trans iordanem fluuiū: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem aūt tempus regnabat i aſia Seleucus qui Sother nominabaſ filius magni Antiochi: tunc moritur & pater Hircani Ioſeppus uir bonus & magnanimis qui populum iudeorum a paupertate & debilitate ad clariſſimas rerum cauſas uſq; perduxit his etiā uiginti & duobus annis Syriæ & phœnicis & ſamariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero & auunculus eius Onias principatum ſacerdotii ſimoni filio derelinquens.

De amicitiis lacedæmonioꝝ factis cum Onia principes ſacerdotū iudeæ gētis. CAP. V.

MOrtuo quoq; & iſto: filius eius Onias in honorē ſucceſſit: ad quē rex lacedæmoniorū aruis legationē direxit & epiſtolas: quaꝝ huiuſmodi continebatur exemplar. Rex lacedæmonioꝝ aruis Oniæ ſalutē. Legentes ſcripturā aliquā inuenimus ex uno genere iudeos & lacedæmones extitiſſe: & familiaritatē cū abraā ſotialiter habuiſſe. Iuſtū eſt ergo cū fratres exiſtatis tranſmittere ad nos & petere quæ uobis neceſſaria iudicatis: facinus uero & nos idem & ueſtra ꝓpria ſimul: & noſtra cōmunia reputamus. Portitor litteraꝝ dimotilis epiſtolas uobis difert quadrangulo ſcriptas ſignaculū habentes aquilā: draconē unguibus deportantem. Epiſtola igit̄ a lacedæmonioꝝ rege deſtinata textū huiuſmodi cōtinebat. Defuncto aūt Ioſeppo populum cōtigit ſeditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellū gerentibus contra hircanum ultimū filioꝝ Ioſeppi: diſſenſit ab inuicem multitudo: pluresq; maioribus auxiliū ferebant cum principe ſacerdotum Simone: qui cognatus eorum & affinis extabat. Hircanus aūt redire quidem ad Hieroſolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanē frequēter arabas debellabat. Edificauit ergo turrim fortiſſimā ex lapide albo conſtruens eam & totam

uſq; ad terram ſculpſit animalibus diuerſis:& i circuitu fecit magnum & altum euripum: id eſt piſcinas. Ex petra autem contrapoſiti montis cuius incidens ſiniſtrā extenſione ſpelunas multorum ſpatiorum in longitudinem ibi conſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad cōuiuia & ſomnum:& conuerſationem fecit aptiſſimam multitudini:cameratas etiam currentiū aquarum delectatione gratiſſimas ad ornamentū totius aulæ. Oſtia uero ſpelūcarum aperuit minora:ut unus & nō multi per ea poſſint intrare:& hoc cuſtodiæ gratia cōdidit:ut obſeſſus a fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſuper edificauit & atria magnitudine excellentia:& paradiſis ornauit egregiis:& talem perficiens locum tyrum eum nominauit. qui locus eſt inter arabiam & iudeam poſitus trans iordānem non longe a Sebonitide regione:præfuit ergo patribus illis per ānos ſeptē omni tempore:quo Seleucus ſyriæ regnauerat. Hoc enim iam defuncto: poſt frater eius Antiochus:qui epiphanes uocabatur regnum obtinuit. Moritur etiā Ptolomeus rex ægyptiorum:qui ſimiliter epiphanes nuncupabatur:reliquens duos filios minores ætate:quorum unus qui & maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiſcon. Hircanus autē uidens magnam Antiochum uirtutem habentē:& timens ne tentus ab eo tormētis afficeretur p his quæ cōtra arabas egerat uitam propriæ manus internitione cōcluſit: cuius ſubſtātiā antiochus ſuis commodis applicuit.

Seditio potētiū in iuicē iudeoꝝ:quoꝝ qdā trāſierūt ad antiochū epiphanen leges patrias relinquētes:ipſe aūt Antiochus exercitū ducēs: & hieroſolymā ciuitatē:tēplūq; uaſtauit. CAP. VI.

PEr idem tempus defuncto Onia principe ſacerdotum:fratri eius Antiochus ſacerdotii contulit principatum. Nam filius quem onias reliquerat adhuc infans erat. Demō ſtrabimus autem ſingula i loco proprio quæ adhuc puerū pertinere uidebunt. Ieſu uero nam hic frater erat Oniæ principatum ſacerdotii rex abſtulit iratus: & dedit eū iuniori fratri eorum nomine Oniæ:Symoni autem tres filii hi fuerunt:qui ad tres principatus ſacerdotii ſicut prædiximus peruenerunt. Et Ieſus quidem laſonem ſe nominauit. Onias autē menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotū Ieſus aduerſum Menelaum cōcitauit:& diuiſa i utrūq; populi multitudine: pro parte Menelai filii tobiæ conſtabant alias conſiſtebant:populi uero pars plurima laſonem adiuuabat. Vnde & laborantes Menelaus & filii Tobiæ ad Antiochū diſceſſerunt. ad noticiam eius perducentes q; uellent patrias relinquere leges & conuerſationem & mores obſeruare græcorum. Rogauerunt ergo eum ut pmitteret eis edificare Gimnaſium hieroſolymitis. Cūq; conceſſiſſet circūciſionem ſuam uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles:cæteraq; omnia relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliaq; facta gentiū rituſq; ſequebantur. Antiochus autem pro ſuo fœliciter imperio exercitū ducere deliberauit ad ægyptum tractus deſiderio eius conténens filios Ptolomei ut debiles:ac nequaquam tanta negocia regere prævalentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad peluſium:& dolo philometorem ptolomeum circūueniens ægyptum occupauit. Et cum adiſſet loco méphiticæ ciuitatis:eam capiens contra alexandriam ut obſidendo ptolomeum caperet ambulauit. Expulſus uero eſt:non ab alexándria tantum ſed etiam a toto ægypto:romanis ſibi denūciantibus ut diſcederet a prouincia:ſicut prius & alibi demonſtrauimus. Exponam ergo per partes de hoc rege: quemádmodum iudeam & templum pariter occupauit. Nam in patria mea conſcriptione capitulatim eorum memoriam feci:nūc neceſſarium putaui ad certiorem eorum narrationem denuo remeare. Reuerſus ergo propter romanorum timorē ab ægypto rex antiochus ad hieroſolymorum ciuitatem ducit exercitum:quo perueniens anno centeſimo quadrageſimotertio: poſt regnum primi ſeleuci centeſima quinquageſimatertia olimpiade:uiceſimo & quinto die menſis caſleu quem macedones appelleon nominant:capit eam ſine conflictione cuiuſpiam apientibus ei portas his qui uoluntati eius conſentiebant. Ingreſſuſq; ciuitatem hieroſolymorū multos interemit ſibi contraria ſapientes: nec non etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt:propter templi diuitias interfecit:multaſq; ab eo auferens pecunias ad antiochiam reuerſus eſt. Poſtq; ergo expoliauit templum ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas:& aram auream:& menſam:& ſacrarium neq; de uelis abſtinuit:q; ex biſſo & cocco erāt. Exhauriēdo aūt & theſauros nihil penitus relinquens:ad maximum iudeos luctum propter hæc uſq; perduxit. Nam & quottidianas imolationes quas deo ſecundum leges offerebāt celebrare phibuit. Depredans uero totam ciuitatē:quoſdam interfecit: alios captiuos cū uxoribus & filiis deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuorum uſq; ad decem milia exiſtere uideretur. Incendit etiā optima eius loca:& deponens muros arcem edificauit in interiori parte ciuitatis:nam alta & eminentior erat prius a tēplo:& propter hoc muniens muris altis & turribus cuſtodiam macedonū ibi diſpoſuit. Manebant etiā in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a qbus ciues multa & acerba ſubinde patiebant. Edificans uero & in ſacrario arā:ſup eā porcos imolauit: hoſtias non legittimas:nec patriæ religioni iudeorum congruas. Coegit itaq; eos relinquentes religionē patriam idolum uenerari:edificare etiam in unaquaq; ciuitate & uico tēpla deorum:& aras collocantes imolare ſuper eas porcos omni die præcepit:& ne quis circūcideretur: aut ne filii eorū. Interminatus eſt & tormenta grauiſſima;ſiquis præter hæc facere inueniretur.

Qualiter uetante antiocho iudeos patriis uti legibus:mathathias filius Ioannis regē cōtempſit:& ducem antiochi interemit. Cap. VII.

CONſtituit itaq; p̄poſitos:qui cogerent imperalia mandata perficere. Et multi quidem iudeorum ſponte:alii uero propter timores imminentes:regis præcepta ſequebantur. ꝓbatiſſimi aūt & generoſi:deteſtabile facinus execrantes:patris legibus adheſerunt.ꝓpterea diebus ſingulis pœnis afflicti:& amara paſſi tormenta trucidabantur.nā & uerberari:& diuerſis cruciatibus fatigati: adhuc uiuentes crucis patibulo figebantur.Vxores uero & filios quos circunciderunt præter uoluntatem regis laqueis ſuffocabant: parentum eos ceruicibus illigantes:Nam & ſi apud aliquem uolumē:inuentum fuiſſet ſacrū:aut lex:& his quoq; crudeli ſorte moriebatur. Videntes ſamarite iudeos hæc pati:dereliquo negant ſe neq; cognatos ipſoꝝ:neq; tēplum ſuper garizim maximi dei ut prius eſſe fatebantur:conſuetudinem ſuæ faciētes naturæ:de q̄ ſuperius conſtat expreſſum:ſed dicebant ſe medorum ꝓſarūq; colonos.Mittētes ergo ad antiochū legatos & epiſtolam que ſubter ſunt ſcripta ſignificauerunt Regi antiocho epiphani relatio a ſichimitis ſidoniorum.Noſtri maiores propter crebras prouintiæ peſtilētias ſecuti priſcam quandam ſuperſtitionem:conſetudinem fecerunt:colendi quæ dicit apud iudeos ſabbatorum dies:edificanteſq; ſine numine in garizim monte templum offerebant in eo deuotas immolationes.Vobis autem malignitatem iudeorum digne rependentibus:ueniētes iudices ueſtri:&arbitrati per cognationem illorum nos eadem facere: ſimilibus nos pœnis afficiunt : dum ab initio ſidoni eſſe noſcamur quid manifeſtum eſſe publicis conſtat annalibus:petimus ergo te beneficium & ſaluatorem denunciare appollonio noſtrarum partium iudici & nicanori regalia tractanti negotia: ut nihil nos debeant moleſtare:quaſi iudeis aliqua ſuperſtitione coniunctos: cum genere & moribus ab eis probemur alieni.Templum uero edificatum:quod adhuc ſine cuiuſq̄ dei nomine conſtat:græci iouis illud appellatione petimus dedicari.Quo facto:uitamus importunas moleſtias ſuſtinere:operibuſq; ſedulo uacantes : tibi ſoluimus redditum quantitatem. Hæc petentibus ſamaritis:rex iſta reſcripſit. Antiochus rex nicanori,Sichimitæ ſidonii porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis de ſtatu regni cū amicis:docuerūt ab eis miſſi.q; criminibus iudeorum in nullo probantur eſſe participes: quādo morbus græcoꝝ uiuere potius alegerunt:abſoluimus eos a iudeorum pœna nocentium:& templum eorum quēadmodum petierunt græci iouis appellatione dedicetur.Eadē & appollonio partium iudici ſcripſit:ſexto & quadrageſimo anno.menſe echato octauodecimo die.Eodem tēpore erat habitans aliquis in modin uico iudeæ nomine mathathias.filius Ioannis.filii Simonis.filii Samoni:ſacerdos de uice Ioab hieroſolymitis.Erant autem ei filii quinq;.Ioannes qui uocatur gaddis.& Simō qui dictus eſt Thaſi.& Iudas:qui uocabatur machabeus.& eleazarus.qui dictus ē apphus & abaron qui dictus eſt Ionathas.Iſte ergo Mathathias plāgebat apud filios ſtatum rerum:& ciuitatis rapinam & templi nuditatem:& calamitates plebis:dicebatq; melius illi eſſe:pro patris morī legibus:quam ita ſine gloria uiuere.Venientibus autem ad Modin uillam a rege directis ut cogerēt iudeos facere:que præcepta uidebantur a rege:& iubentibus illic conſtitutis idolis immolare:ſecundum regis iuſſionem:& primum mathathiam:qui doctrina uel fama gloriæ reliquos āteibat ſacrificare cōpellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens. Licet alii omnes iuſſionibus antiochi pro timore obtemperent:mihi tamen & meis filiis tale ſcelus nullatenus ſponit: Cūq; tacuiſſet accedens quidem ex iudeis īmolauit in medio ſicut præcepit Antiochus:iratuſq; mathathias irruit ſuper eum cū filiis ſuis habentibus gladios:eius ſanguinem ſuper aram effudit:& iudicem regis Appollonium qui eos ad talia cogebat:cum ſuis paucis militibus interemit:& aram deponens clamauit. Si quis emulatur patrias leges & dei religionem:ſequitur me.Et hæc dicens cum filiis ad ſolitudinē exiit:relinq̄ns oēm ſuā poſſeſſionē.Idem multi faciētes cū filiis & uxoribus ad ſolitudinem confugerunt.Audientes uero iſta iudices regis:auxilia conuocantes quæ in arce hieroſolymorum pro cuſtodia permanebant:prius quidem conabantur uerbis eos flectere: ut ad penitentiam peruenirent:& eligerent potius illa que proſunt:ne aliqua neceſſitate cogente eis tanquam hoſtibus uterentur. Quibus non accipiētibus uerba:ſed contraria ſapientibus:cōfluxerunt die ſabbatorum: & ſicut erant in ſpeluncis ibi eos atroci incendio cremauerunt:dum repugnare propter diem feſtum noluiſſent:ne in malis ſuis honorem ſabbati tranſgredi uiderent Nam uacare in eo nobis legytimum eſt Mortui ergo ſunt cum uxoribus & filiis in ſpeluncis:globis fumiferis ſuffocati numero mille.Multi autem liberati ſunt:adiuncti mathathiæ:& illū ſibi iudicem ordinauerūt:qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicens.Quod ſi hoc non fecerint obſeruantes legem:ſibimetipſis erūt hoſtes:in illo die contra eos ueniētibus inimicis.Hoc dicens perſuaſit eis: & hactenus permanet nobis conſuetudo pugnandi:etiam ſi tali die bella cōſurgāt. Colligens ergo ſibi Mathathias armatam multitudinem:aras depoſuit ydolorum:peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit.Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas.Et pueros non circunciſos iuſſit circuncidi:expellens eos qui ut talia prohiberent ſuerunt conſtituti.

De morte mathathiæ:qui ualde ſenex defunctus:filiis ſuis gubernationé reliquit: ex quibus iudas machabeus principatum adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouicia expulit:tranſgreſſores iudeos puniuit:terram ſuã ab omni malo purgauit. Cap. VIII.

IGitur eo magiſtrante uno anno:dum morbo grauiſſimo præmeretur cõuocauit filios ſuos: & circunſtantibus.Ego quidem inquit o filii decretam proficiſcor uiam.Cõmẽdo autem uobis patrias leges obteſtans:ne eaꝝ tranſgreſſores:ſed potius cuſtodes eſſe debeatis.Paternæ uero uoluntatis memores:ritus primos cuſtodite:& periclitãté antiquã cõſuetudiné reſtaurate:nõ ſeducti ab his q ſpõte aut neceſſitate cadunt:ſed digni meo iſtituto:oém uiolẽtiã & neceſſitatem tollerãdo ſupate.Ita uos p̃parátes:ut ſi oporteat p legibus grata mẽte moriamini.Sciẽtes hoc ꝙ deus tales nõ deſpiciet ſed ueſtrã uirtutẽ iſpiciẽs reddet uobis & libertatem:& tribuet quãdoq; ut cũ ſecuritate ueſtris moribus pfruamini.Nam corpora noſtra mortalia & tpalia ſunt:factoꝝ uero monumenta imortalitatis ordiné cõſequunt.Quod deſidrátes uos decet appetere gloriã:quæ nullo ſit fine claudẽda.Cõcordiã uero uos habere cõmoneo & in quo aliquis melior exiſtit:altero cedente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus:& Symoné fratrẽ ſapiẽtia ãtecedentẽ uobis patrem putate.Et quicquid ille pſuaſerit cuſtodite.Machabeũ uero militiæ ꝓpter uirtutẽ & fortitudinem habebitis ducẽ.Nã gentem defendens hoſtes uiriliter expugnabit.Suſcipiẽtes uiros iuſtos & religioſos:ueritatẽ eoꝝ ſouere. Iſta filiis locutus eſt:deũ orans adiutorem eis fieri.Et ut populo leges propriæ cõſeruentur:fideli corde ſupplicans uiuendi finem communi ſorte ſuſcepit.Et ſepelitur in Modin:magnũq; luctum omnis populus ſuper eum peragens ſuſcepit gubernationẽ reꝝ filius eius Iudas qui:& Machabeus centeſimo & ſexageſimoſexto anno:& adiuuantibus ſe prono ãno fratribus:cæteriſq; religioſis:inimicos a ꝓ uitia expulit.Et tráſgreſſores legũ paternaꝝ iudeos occidit:& purificauit ab oí malo ſuã terrã.

Quẽadmodũ duces ãtiochi appollonius & ſeron congreſſi cũ iuda:uicti iterierũt:& ꝙ ãtiochus liſiæ cuidã gubernationẽ regni relinquẽs:ipſe abiit in pſidã cõgregare pecunias. Cap. IX.

HAec audiſſet Appollonius dux Samariæ:colligens exercitum egreſſus eſt cõtra iudam Ille cũ autẽ occurrit ei:& cõmittens cũ eo pugnam uicit:&multos eoꝝ iterfecit.Inter quos & ducem Appolloniam armis exuens interemit multamq; prædam ab exercitu hoſtium auferens:diſceſſit.Seron ergo dux inferioris ſyriæ audiens q; multi tranſirent ad iudam:& magna iam uirtute circunſeptus ad bellum accederet:ſtatuit contra eum dimicare: & colligens ſub ſe conſtitutos uel tráſgreſſores iudeos: contra machabeum produxit exercitũ. Perueniens uero uſq; ad bethoron:uicum iudeæ.ibi exercitum locauit.Iudas autem occurrẽs ei: & confligere diſponẽs:quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem & ieiunium deſides: hortabatur dicens.Non per multitudinem uincendos hoſtes aut expugnandos eſſe credatis: ſed pietate:& hoc euidẽtiſſimum habemus exemplũ:maiores noſtros:qui propter iuſticiã & ꝓprias leges certantes:multa ſepius milia deuicerunt.Nam nullum leſiſſe maxima uirtus extitit. Hæc dicens ſuaſit eis contemnere multitudinem. confligens ergo cum ſyris:duce eoꝝ interfecto cũctos ad fugã uertit.Secutus autem eos uſq; ad campum:cecidit octo milia:reliqui fugati:ad maritia loca diſceſſerunt. Quæ audiens rex Antiochus:maximo furore cõmotus:oém ꝓpriam uirtutem congregas: & multos ab inſulis mercede conducens:parabat circa ueris initium dimicare contra iudeam.At uero militibus ſtipendia diſtribuens:uidit theſauros deficere:nõ enim omnia uectigalia ei reddebãtur propter ſeditiones gentium.Nam cum magnanimus eſſet: ei minime ſufficiebant quæ dudum colligerat.Deliberauit itaq; primum ad perſidã ire tributaq; ꝓuinciæ congregare.Relinquens autẽ pro regni gubernatione quendã liiſiam:gloriam apud ſe maximam poſſidentem:ut regeret ꝓuincias a fluuio eufrate uſq; ad fines ægypti & inferioris aſyæ:& partẽ exercitus:& elephantes ei tradẽs præcepit ei filium ſuũ Antiochum diligenter nutrire:& uaſtare iudeam:& habitantes in ea ducere captiuos:& euerte Hieroſolymã:& genus eoꝝ omnino diſpdere.Hæc qdẽ p̃cipiens Liiſiæ rex Antiochus:abiit ad perſidiam:centeſimo & quadrageſimoſeptimo anno:& tranſiens eufraten ad ſuperiores aſcendit prouincias.

Quẽadmodũ georgiæ uel liſiæ exercitus cõtra iudã ueniens uictus periit:poſt quẽ triumphũ iudas ingreſſus hieroſolymã:templũ purgauit: altare ſtatuit:hoſtias deo imolauit:cum iam tres anni præteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. Cap. X.

YSias uero eligens Ptolomeum dorimenis & nicanorem : & georgicã uiros potentes amicos regis:& tradens eis peditũ quadraginta milia:equitũ uero ſeptem milia tranſit contra iudeos.Qui uſq; Emaus ciuitatem ueniẽtes: in campo exercitũ locauerũt Superuenerunt uero eis ad auxilia de ſyria uel affinitimis locis : & multi tranſfuge iudei: necnon & negociatorum quidam ſperantes iudeorum ſe emere captiuos:argentum & aurũ pro eorum præcis deportantes.Exercitum autem & multitudinem aduerſariorum iudas intendens: ſuadebat ſuis militibus confidere:hortabaturq; ſpem uictoriæ in deum habere:& ut patria lege eum ſaccis induti rogarent:& ſolitum habitum petitionis oſtendentes ſupplicarent: quatenus præberet eis contra inimicos auxilium.Quo facto diſponens eos ſecundũ antiquum & patrium

modum per millenarios & illos dimittens:qui pauloante uxores duxerant:& eos qui poſſeſſiões pauloante acquiſierant:ne pro eorum deſiderio minus audacter pugnarent:reſiduos talibus hortabatur affatibus.Tempus quidem uobis non aliud inquit neceſſarium eſt o ſocii:niſi ut fortiter contemnatis pericula.Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatẽ:quã & propter ſeipſã uobis caram & pro diligẽtia colendi deum plus deſiderabilem eſſe confido.Tanquam ergo in hoc ſolo uobis poſitis:ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam:& ut ſecundum leges & conſuetudines conuerſemur:agite ne forte per negligentiã ueſtram iudaicæ gentis ſemẽ intereat.Ita ergo pugnate:mortem pro maximo lucro putantes : ut ſi uiceritis cum libertate & patris legibus eternam gloriam conquiratis.Parate ergo uos craſtina die:audacibus animis bellum pro lege patria comittentes.Iudas quidem incitans ſocios:ita locutus eſt.Hoſtibus uero tráſmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus:quatenus per noctem irruerent ſuper Iudam:& ad hoc preuios eis dantibus aliquos defugientibus iudeorũ.Sentiens filius Mathathiæ:ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter iuadere.Cunq; cœnaſſet:focos plurimos derelinquens:tota die proficiſcens:in aduerſariorum caſtra ad locum Emaus peruenit. Gorgias autẽ exploratus caſtra iudeoꝝ:nec eos inueniẽs arbitratus in montibus eos diſceſſiſſe:ubi eſſent q̃re re decreuit.Luceſcente uero die apparuit hoſtibus in Emaus Iudas cum tribus militibus plus: minus armatis utcunq; propter paupertatem. Qui reſpiciens aduerſarios optime ſeptos:& ſtudio militari diſpoſitos:inuitauit iudeos dicens:etiã nudis corporibus pugnare debemus:& deũ inuocare:qui ſepius nos ĩermes cõtra plures & armatos uictoriam fecit acquirere.Sermone finito iuſſit tubicines clãgore ſignificare militibus ſuis:quatenus ĩopinatos hoſtes iuaderẽt.Quorũ multos reſiſtẽtes occidit:reliquos p̃ſecutus ẽ uſq; ad Gazara.Et cãpos idumeæ:&Azoti:& iãniæ. Proſtrati ſunt autẽ tria milia eoꝝ.Iudas ergo iubebat militibus ſuis hoſtium prædã cõtemneret dũ adhuc certamẽ eis & pugna Gorgiæ ſupereſſet.quibus expugnatis eſſet prædæ licẽtia.Adhuc eo dicẽte hæc ad milites:reſpexerũt illi qui cum Gorgia erant:exercitum quẽ in caſtris reliquerunt eſſe deuictum:caſtraq; icenſa. Nam fumus a lõge eis quæ accederãt idicabat. Vt ergo hæc ita eſſe qui erãt cũ Gorgia cognouerũt ; & eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderũt: mẽte ad fugã conuerſi ſunt.Iudas autẽ ſine pugna deuictis Gorgiæ militibus:reuerſus tulit hoſtium ſpolia:multũq; aurum & argentũ:& purpurã & iacictum auferens:ad propria remeauit cum letitia:laudans deũ de his quæ potuit obtinere.Nã hæc uictoria deſideratã eis cõtulit libertatẽ. Tunc Lyſias cõfuſus de perditione exercitus quẽ direxerat:ſtatim alia ſexaginta electoꝝ milia peditum:& quiq; milia equitum cõgregans:uenit protinus ad iudeã.Et aſcendẽs ſup montana Bethſure:uillã iudeæ caſtrametatus eſt.Occurrit autẽ ei cum decẽ millibus Iudas.Et multitudinem hoſtium uidens:adiutorem ſibi deum fieri poſtulauit.Et cofligẽs cum percurſoribus aduerſariorum:ſine aliqua dilatione ſuperauit.Proſternẽſq; quinq; milia eoꝝ:factus eſt reliquis ĩ timorem.Attendens ergo Lyſias audaciam iudeoꝝ:quia parati ſunt mori: niſi eis uiuere cũ libertate licuiſſet:& timens eoꝝ deſperationẽ tanq̃ fortem:colligẽs reſiduum exercitũ rediit ad Antiochiam:& remorabat ibi præſidia cõgregãs pegrinoꝝ:ut cum maiori expeditionis apparatu contra iudeos uenire potuiſſet:Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus.Iudas contionẽ faciens ſuadebat:ut poſt tantas donatas ſibi diuina diſpenſatione uictorias:aſcenderẽt ad Hieroſolymam & templum ab ydolis expirarẽt:legytimaſq; hoſtias immolarent.Qui dum cum tota multitudine ad hieroſolymam perueniſſet:templum deſertum inueniẽs:& incẽſas portas: & ſiluas ĩ templo p̃ longam ſolitudinẽ pulſaſſe. Lugere cœpit cum propriis ſociis pro tẽpli uiſione. Eligens autem quoſdã milites.iuſſit eis expugnare eos.qui arcem cuſtodiebãt.Dum ipſe templum a ruinæ feditate purgaret.Quod diligẽter emũdans:ĩtroduxit noua uaſa:candelabrum: & mẽſam aramq; ex auro factam.Recompoſuit aũt & uela in ĩgreſſu:& ianuas ipſas reſtruxit.Deponẽs quoq; altare: ex lapidibus nouis aliud edificauit.Quĩta uero & uiceſima mẽſis Caſleu:quẽ macedones Appelleon uocãt : accẽderunt lumina ſuper cãdelabrum:& adoleuerunt holocauſta ĩ nouo altari.Hæc ãt facta ſunt poſt tres ãnos:eodẽ die quo mutata ẽ eoꝝ religio ad p̃phaná ydoloꝝ cõſuetudinẽ. Nã tẽplum deſtructum ab Antiocho:ſic tribus ãnis permãſit.Quinto ergo ãno &q̃dragesimo & cẽteſimo:ĩ templo facta ſunt hæc:quinto & uiceſimo die appelli:mẽſis olipiade cẽteſima & quiq̃geſimatertia.renouatũ uero ẽ ĩ eodẽ die quĩto & uiceſima appelli mẽſis:octo & quadrageſimo & cẽteſimo ãno:olimpiade cẽteſima quinquageſimaquarta. Deſolationẽ ergo tẽpli contigit fieri ſecundũ Danielis prædicationẽ:q̃ ãte quadrigentos & octo ãnos prædixerat:p̃ quã ſignificauit:q; macedones illud deſtruerent.Celebrauit itaq; Iudas cũ ciuibus p̃ renouatione tẽpli ſacrificia per dies octo:nullum genus deliciarum relinquẽs:ſed præcioſiſſimis dapibus eos paſcẽs deũ ãt laudibus & pſalmis glorificabãt:ſeſeq; mutuo cantibus delectabant.Pro renouatione uero ſolennium: poſt multũ tẽpus ĩſperata religione recepta legẽ poſuerũt: ut poſteri p̃ octo dies hãc renouationẽ tẽpli celebrarẽt.¶Vnde & ab illo tpe hactenus hanc feſtiuitatẽ celebramus:uocãtes eã lumina: eo quod p̃ter ſpem hoc nobis ſplendidũ lumen colẽdæ religionis apparuit. Murũ ãt ĩ circuitu ciuitatis cõſtruxit: & aduerſus icurſiões hoſtiũ turres edificauit altiſſimas:cuſtodes ĩ eis deputãs:ſed

& Bethſurā noīe ciuitatē muniuit:q̄tenus pro caſtello ea aduerſus neceſſītates hoſtiū uteretur.

Vt iudas bellū gerens contra idumeos & contra ām̄onitas triūphās ſubiecit eos. Cap. XI.

His ita factis:gentes finitime p reparatione uel fortitudine iudeoꝝ hæc idigne ferebāt. Quapropter iſurgētes:multos iudeoꝝ p icurſiones & iſidias opprimebāt. Aduerſus quos frequēter bella Machabeus educēs:ab incurſionibus & a malis quæ iudeis īfere bāt eos arcere tētabat. Et ſuper filios Eſau idumeos adueniēs p ſummitates:ī ea multos eoꝝ icendit uiroſq̄ proſtrauit. Deide cōtra ammanitas alias ammonitas perrexit:exercitum magnū habentes:quoꝝ dux erat Timotheus. Subiicientes āt & iſtos:azoroꝝ cœpit ciuitatē & uxores:& filios eoꝝ ducēs captiuos & ciuitatē icendēs reuerſus eſt ad iudeam.

Qualiter ſymon frater eius militās cōtra tyros ac ptolomaidē edomuit eos:& qa ipſe iudas bis cōgreſſus cum timotheo duce antiochi fortiter triumphauit. Cap. XII.

Audientes ergo eum uicinæ gentes reuerti:congregantur in galaditiden contra iudeos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Theman caſtellū:tranſmiſerūt ad iudam:mādantes ei q̄ feſtinaret Timotheus capere locū in quo cōfugerant. Cunq̄ legerent epiſtolæ:a galilea nuncii quoq̄ ſuperuenerunt:iudicātes cōgregari eos qui in ptolomaide:& tyro:& ſynode:& aliis erāt galileæ gentibus. Ergo ex utraq̄ parte hoſtibus nunciatis:cogitās iudas qd deberet fieri. Symonem quidē fratrem præcepit tria milia electos accipere:& in ſolatiū galileoꝝ exire:ipſe uero cum Ionathā fratre ſuo & octo milibus militū exiens in galaditiden: reliquit ſuper cæterum exercitum Ioſephum filium Zachariæ & Azariam: præcipiens eis ſeruare diligenter iudeam:& cum nullo hoſtium bellum committere:donec ipe reuerteretur. Igitur Symon perueniens ad galileam & confligens inimicis:ad fugam eos conuertit: & uſq̄ ad portas Ptolomaidas perſequens:occidit tria milia eorū:& ſpolia tollēs peréptoꝝ:captos ab eis iudeos:& ſarcinulas eoꝝ auferens ad propria remeauit. Iudas uero machabeus & frater eius Ionathas:tranſeuntes iordanē fluuiū: & uiam trium dierū ambulantes. Nabutheos cum pace occurentes ſueniūt. Qui narrantes:quæ in galaditide contigiſſet & q̄ multi eoꝝ tribularētur per caſtella & ciuitates galaditidis:ſuadenteſq̄ ei properare cōtra alienigenas:ut poſſit a periculis iudeos eruere:flexus reuertitur ad ſolitudinē:& irruēs primū ſuper habitantes bethſuram:& omnem maſculum ætate ualidum trucidauit:& ciuitatē incendit. Facta āt nocte:nec ſic abſtinuit. Sed pfectus in caſtellū quo Timotheus iudeos obſidebat:mane ad eū puenit. Et inueniens iā ad muros accedentes aduerſarios:& quoſdam ſcalas ut aſcenderent apponentes:alios alia ferentes machinamenta:iuſſit tubicinem ſignum dare. Adhortatuſq̄ milites pro fratribus & propinquis prono aīo laborandū:ī tres partes diuidēs exercitū:hoſtes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erāt:quia Machabeus eſt:experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius:ad fugam conuerſi ſūt. Secutus āt eos Iudas:interfecit octo milia eoꝝ. Deueniens quoq̄ ad Modollam ciuitatem alieni genā:coepit eam & oēs maſculos iterfecit. Ciuitatē uero ipſam incēdit:exienſq̄ inde Caſtomachi & Boſorrac multas ciuitates Galaditidis euertit: Interiecto uero tēpore: Timotheus maximum præparās exercitum:aliaq̄ peæſidia colligēs:& Arabas mercede cōducens:uenit trans torrētem prope Rephon ciuitatē:exhortatuſq̄ ē milites dicens: Si pugnā cum iudeis commiſeritis:prono certate animo:neq̄ torrentem tranſeatis. Nam ſi trāſieritis:perditionē uobiſipſis iminere cognoſcite. Iudas āt audiens præparatū ad pugnā Timotheū:cū uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellū. Et tranſiens torrentem irruit ſuper inimicos:& quoſdam eorum occurrentes occidit: Aliis autem timores incutiens:arma ſua proicere coegit. Quorum quidā ad locum qui dicitur Graua fugientes:ſperauerunt ſalutem. Iudas uero ciuitatem capiens:eos interfecit: & locum incendit: uaria uſus ſpecie ad hoſtium necem. Cunq̄ hæc pergiſſet:colligens eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis:& omni eorum ſupellectile decreuit ad Iudeam reuerti. Cū ergo uenīſſet ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia poſitam:dum nec aliud iter pergere potuiſſet: nec reuerti uellet:miſit ad ciues in Efron rogans eos:quatenus licentiam daret ei per ſuam ciuitatem tranſire. Nam illi portas lapidibus obſtruxerunt:& exitus itineris occupauerunt. Quibus minime acquieſcentibus:Iudas adhortatus ſuos circundedit obſidione ciuitatē. Quam una die uel nocte expugnans cœpit:& omnem maſculum in ea occidit:incendens totam. Quo facto per eam ſibi uiam apperuit uniuerſam. Tanta autem peremptorum erat multitudo:ut etiam ſuper mortuos ambularent. Tranſeuntes uero iordanem:uenerunt ad magnum campum:cuius in proſpectu iacet ciuitas Bethſan alias Bethſamis:quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudeam perrexerunt: cantantes & laudantes:& ſolitos pro uictoriis ludos agentes. Ibiq̄ ubi immolauerunt ſacrificia gratias agentes pro his quæ peregerunt:& pro ſalute exercitus. Nam nullus iudeorum in his præliis eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias:quos præſides reliquerat Iudas tempore quo Symon in Galilea Ptolomaidem expugnabat Cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo Ionatha in Galaditide debellarent:uolentes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes:ad Iamniam uenerunt. Et Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes:prælioq̄ facto:duo milia ſuorum militum amittentes:ad iudeam fugierunt. Euenit

uero eis hæc calamitas:quod nō obedierūt præceptis iudæ dicētis:ut cōtra neminē pugnā āte ſuum aduentū committerēt.Nā ſuper oēs alios eius bellicos:tractatus i hoc mirādus extitit:quod Ioſeppi & Azariæ peccatum futurū prædixerat:ſi trāſgrederētur eius præcepta.Iudas āt & fratres eius pugnare cōtra idumeos nō ceſſabāt:ſed undiq; eis imminebāt.Et Chebron ciuitatem capientes munimina eius depoſuerūt.Et turres icendentes:deprædabant terrā oēm alienigenarum.Ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes:tenuerunt eas:& multa ſpolia exinde ducentes:ad iudeam rcuerſi ſunt.

Qualiter antiochus nomine epiphanes apud perſas defunctus eſt. Cap. XIII.

EOdem tempore rex Antiochus ſuperioré prouinciam percurrens:audiuit ciuitaté perſarum diuitiis excellentem Helimaidam nomine:præcioſiſſimūq; templū in ea dianæ & omni ſpecie ornamentoꝝ plenum:inſuper & arma:& loricas:quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonū alexandrū Commotus ergo egreditur contra Helemaidam:& obſidebat eam.His uero qui in ea erant minime territis impetu eius:neq; obſeſſione:ſed pertinaciter repugnantibus:ſpe diſceptus diſceſſit.Nam exeuntes ciuitatem: fugauerūt & perſequebanť eum uſq; ad Babiloniā.Vbi cum poſt multam ſuorum militū amiſſioné ueniſſet:quidam ei nunciauit & ducum perditioné:quos pugnare contra iudeos reliquerat:& creuiſſe fortitudiné iudeorum.Super prioré itaq; curam hoc creſcente malo:incurrit in egritudiné.Qua diu ſe alias eū tenente:& creſcentibus paſſionibus intellexit q; moreretur:conuocanſq; amicos morbum ſuū eis atrocem indicauit:cōfeſſus hæc ideo ſe pati:q; iudeorum gentem affligens templum expoliaſſet:deūq; contempſiſſet.Quo dicto ilico expirauit.Vnde miror polibium magelo politam:q; uir bonus exiſtens:dicit ideo periſſe Antiochum:quia uoluit templum dianæ in perſida deuaſtare.Nam qui nullatenus egit peccatum:ſed tantū cogitauit:nullo reatu facti tenetur. Si autem polibio uideť ideo Antiochum uitam finiſſe:multo plus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani uaſtationem ſacrilegum regem periſſe.Sed ob hoc nō reſiſto magelopolite:cum noſtra opinio uera uideatur.Antiochus ergo priuſq; moreretur : conuocans Philippum unum ex ſociis ſuis:tutorem eum regni conſtituit:& dans ei diadema:& ſtolá & anulū:filio ſuo Antiocho iuſſit deportare:& cenſuit ut prouideret eius educationem:& cuſtodiret ipſius imperiū.Defunctus uero é Antiochus nono & quadrageſimo:& centeſimo anno.

Quéadmodū antiochus eupator ſucceſſit patri in regnū:q militiá cōtra iudeos cū lyſia pdūcens rudá in templo cōcluſit.multoq; obſidionis tpe trāſacto:audita fama inuaſionis regni ſui p philippum quédā amicicias cū iuda fecit:& ita decenter ab iudea diſceſſit. Cap. XIIII.

LIſias autem mortem:eius nunciás multitudini:filium eius Antiochum quem ipſe nutriebat:regem conſtituit uocás eum eupatorem.Eodem tempore hi qui erant in arce hieroſolymorum cuſtodes macedonū:& tranſfuge iudeorum multa in iudeos aduerſa fecerūt.Eos.n.qui aſcendebát in templū immolare:repente iuadentes:hoſtiliter impri mebant.Nam arcis culmen tēpli altitudinem ſuperabat.His igitur accidentibus:ludas deuaſtare cuſtodiá arcis deliberauit:& colligés omné populum:arcem inſtátius obſidebat:anno pricipatus ſeleuci céteſimo & quadrageſimo.Cōſtrués igitur machinaméta:& aggeres accumulás:capere arcem laborabat :Multi ergo ex tráſſugis ea nocte egreſſi ad puinciam:& aliquos ſimiles & impios cōgregátes ad Antiochū regé uſq; uenerūt: petétes nō debere ſe deſpici:dū a cōtribulibus ſuis atrocia paterétur:quæ ideo ſuſtinerét:quomodo religione ſua relicta:patris eius imperio obediſſent & tūc picula ſuſtinerét p iudá & uiros eius:necnon & cuſtodes a rege deputati:niſi aliquod ab eo præſidiū mitteret.Hæc audiés adoleſcens Antiochus:ualde iratus:& duces:& amicos conuocans:præcepit colligendū exercitū:ſine peregrina ſolatia.Congregatuſq; eſt exercitus peditū q dem centum milia: equitum uero uiginti milia:& elephantorum duo alias ducenta & triginta quinq;.Quinq; producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum lyſia habente totius exercitus gubernationem:& perueniens ad idumeam:exinde bethſuram aſcendit;ciuitatem nimis fortem & munitam:& circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo bethſureis ac præparationem machinamentorum eius incendétibus:multum temporis in obſidione conſumptum eſt.Iudas uero audiens regis aduentum:deſtitit quidem ab obſidione arcis.Occurrit autē regi caſtrametatus in anguſtio quodam loco qui dicitur Beduſcarit:decem militum ſtadia ab hoſtibus diſtante.Rex quoq; egreſſus a Bethſura:per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabei:factoq; diluculo:milites ordinauit in acie:& elephátos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit:pter locorum anguſtiam : non ualentes in latitudine collocari.In circuitu uero uniuſcuiuſque elephantis properabant pedeſtres quidem mille:equites quingenti.Geſtabant autem elephanti turres excelſas:& arcarios in eis:reliquamq; uirtutē ex utroq; latere montis fecit aſcendere:amicos exercitui præponens:& iubens clangorem fieri: & ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & ereos:ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterét: mōteſq; eis frementibus reſultarét Hæc Iudas inſpiciens territus non eſt:ſed fortiter excipiens inimicos ex eoꝝ prærurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit.Eleazarus autem frater eius quem Mauronem uocabant:uidens ſublimioré

elephantum ornatum loricis esse regalibus:& putans in eo sedere regem accessit ad eum uirtute & multos circa elephantum perimens:alios dispersit & fugere compulit:& sub uentrem elephāti ingressus eum percussit.Qui mortali plaga percussus moriens cecidit: & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit.Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens uita priuatus est.Iudas igitur hostium fortitudinem cōtemplatus discessit ad hierosolymam: & obsidionis necessaria præparabat.Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethsuram misit:ut eam deuastaret.Cum reliqua autem multitudinis uirtute:ipse ad hierosolymam profectus est.Bethsurite ergo territi fortitudine aduersariorum:& sua uidentes necessaria defecisse:seipsos accepta fide tradiderunt.Antiochus itaq; capiens ciuitatem:omnes ciues nudatos abiecit:& suos ibi custodes reliquit.Multo uero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat:pertinaciter intus repugnantibus ciuibus.Nam ad singula quæ contra eos statuerat rex machinamenta:& illi econtrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant.Quibus & alimenta defecerūt:fructibus prioribus omnibus consumptis.Et terra illo anno non erat culta:quia septimus annus instabat:in quo secundum legalia instituta relinquebant uacuam terram. Multi uero obsessorum refugiebant:propter inopiæ necessitatem.Vnde relicti sunt i templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur:tales res accidebant. Lysias uero dux & rex Antiochus : quomodo Philippus a persida ueniens nunciatus est eis commēdatum sibi præsumpsisse imperium:& rem publicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem:ire aduersum Philippum decreuerunt.Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere uoluerūt: sed iussit rex Lysiam ducibus dicere:diuturnam obsessionem nihil eis proficere posse : quando & locū aduersariorum constaret esse munitum: & sibi uictualium necessitas irrogetur : & expediret pacem facere cum iudeis:eosq; relinquere propriis uti cerimoniis.Vnde a nobis hactenus prohibiti existere uidentur aduersi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum esse decreuit : ne exercitus sui dubia corda perciperet.Hæc lysia dicente:exercitui & ducibus sententia placuit ; Tunc mittens rex ad iudam:pacem promisit obsessis:& patriis legibus eos uiuere pollicetur . Hi uero suscipientes uerba:& confirmatis.sacramētis & fide exierunt a templo.Intrans uero Antiochus: & aspiciens munitum locum : impudenter sacramenta transgressus est iussitq; omnem exercitum in circuitu stantem:deponere muros usq; in solum . Post hæc reuersus est ad Antiochiam: ducens Oniam principem sacerdotum: qui & Menelaus dicebatur.Nā Lysias persuasit regi Menelaum occidere: si uellet iudeos esse pacatos : dicens hunc fuisse initium malorum : qui flexit patrem suum cogere iudeos religionem patriam relinquere.Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam syriæ ciuitatem: interfecit eum:post decimum annum principatus sacerdotii eius:& ut ipse principatum obtineret:impulit iudeos transgredi leges. Princeps uero ordinatus est post Menelai interitum alchimus: qui & Ioachim uocatus est . Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem:debellabat eum. Quem sub sua faciens potestate:occidit.Filius autem principis sacerdotum Oniæ:de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus:uidens q; auunculum suum Menelaum rex interfeciſſet: & principatum sacerdotii Alchimo dediſſet:non existenti de genere sacerdotum: sed a Lysia flexus:ut transponeret honorem ab ea familia ad aliam domum: fugit ad Prolomeum regem ægypti : & honorem meruit ab ipso: & uxore eius Cleopatra:locumq; petiit in regione heliopolitana : ubi simile Hierosolymorum ædificaret templum.De his quidem tempore opportuno exponemus.

Demetrius seleuci filius fugiens a roma:& perueniens tyrum:imposuit sibi diadema:interfecto Antiocho eupatore:cum duce suo lysia: & de bachide quem misit Demetrius cum exercitu comprehendere iudam. Cap. XV.

IEodem tempore fugiens Demetrius seleuci filius a Roma: & perueniens ad tyrum imposuit sibi diadema:& colligens quosdā mercede conductos satellites:ingressus est aulam:omnibus libenter eum suscipientibus.Comprehendētes uero & Antiochum regem cum Lysia: uiuētes perducūt ad eum.Qui statim iubente Demetrio interempti sunt:cum regnasset Antiochus annis duobus:sicut iam & alibi demonstratum est.Conuenerūt autem ad eum multi iudeorum maligni & transfuge:cum quibus & Alchimus princeps sacerdotum accusabant uniuersam gentem:& iudam:& fratres eius:dicentes q; oēs amicos regis interfecissent:omnesq; eius fautores perdidissent:seipsos quoq; a propria terra iactatos:extorres patrio solo factos & rogabant etiam mitti aliquem ex iudeis amicis eius:qui certius de facinoribus iudæ renūciaret.Demetrius ergo cōmotus:misit Bachidem:amicū regis Antiochi epifanis:cui ois mesopotamia credita erat:dans ei exercitum:& principem sacerdotū Alchimum commendans:præcepitq; perimi iudam:& eos qui cum illo erant.Egressus itaq; de Antiochia Bachides: peruenit hierosolymam:direxitq; nuncios ad iudam & fratres eius de amicicia uel pace loquens: dolo uolens illum capere.Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudine exercitus eum adesse:quanta ad bellum:& non ad pacem uenisset.Sed quidam ex populo attendentes quæ bachi-

des concionabat:& existimantes nihil se ab Alchimo seuum pati:consanguineo existente:ad eos transierunt:& sacramentum ab utrisq; acceperunt:nihil eos pati: neq; illos qui eiusdem fuerunt uoluntatis.Bachides uero trāsgressus sacramentum:sexaginta ex eis interfecit:& alios qui ad eū transire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non custodiens.Descendens autem ab hierosolymis:cum ad uillam quæ dicitur birzitho uenisset:multos cœpit transfugas: & aliquos populi.Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut ioachim obedirent. Cui aliquā militum partem relinquens ad prouinciam custodiendam:ad regem Demetrium antiochiam reuersus est.Ioachim'uero principatum suum uolens confirmare:& credens:q; si fidem præpararet multitudini:tutiorem sibi magistratum acquireret: omnes se ducebat uerbis & ad libitum unicuiq; loquens nimis uelociter manu ualida transfugarum circūseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam:& quantos in ea iudeos non sibi consentientes inuenisset: occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri: multosq; interfecisse uiros bonos & uenerabiles: ipse quoq; circuiens prouinciam occidebat partium eius fautores.Quod cum uidisset ioachim:& intellexisset minime se contra iudam ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum Iudam accusans:quasi multa ab eo mala perpessus esset: & ampliora toleraturum nisi citius uindicaretur.

Qualiter dux nicanor post bachidē destinatus aduersus iudā:cū exercitu pūit. Cap. XVI.

TVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse:si negligeret tanta iudæ facinora.Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit:qui cum eo a Roma ciuitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeorum. Nicanor uero perueniens ad hierosolymam:pugnare mox aduersus iudam minime decreuit.Dolo autem opprimere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens:nulla necessitate pugnandi uenisse:sed sacramentum præstare:q; nihil seuissimum a rege pateretur.Hæc dicēte Nicanore:iudas & fratres eius flexit:nullamq; fraudem suspicati:data fide suscipiunt Nicanorem cum exercitu. Qui salutans Iudam:dum sermocinatur dedit signum propriis militibus:quatenus iudam comprehēderent.Qui cum insidias intellexisset:exiliuit & ad suos confugit.Patefacta uero uoluntate sua: & apertis insidiis:bellare Nicanor contra iudam decreuit:& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarsamala.Quem uictum compulit ad arcem hierosolymorum confugere.Cui descendenti ab arce ad templum:occurrentes aliqui sacerdotū & seniorum salutabant eum: & immolationes ostendebant:quas pro rege deo offerri dicebant.At ille iterminatus est eis templum se deponere:nisi redeunti sibi traderent iudam.Et hæc quidem interminatus: exiit ab hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem:in lachrymas proruperūt:& deo supplicabāt eos ab interminatis periculis liberare.Cūq; Nicanor ab hierosolymis egressus:i aliquo uico qui bethoron dicitur peruenisset:ibi castra constituit:ubi & alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas autem in adassis altero uico:stadiis distāte triginta a Bethoron castrametatus est: mille tantum socios pugnæ habēs quos hortatus ne pertimescerent multitudinē aduersariorum: sed qui sint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitantes unanimiter hostes inuaderēt: procedit in pugnam:& cōmittens fortissimum prælium cum nicanore:aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse nicanor cum atrociter decertaret occisus est.Quo cadente:ducem perdens exercitus terga uertit ad fugam.Quos persequens iudas interficiebat:& sono tubarū in circuitu positis significabat q; hostes p̄lio superati discederent.Quod audientes armati exiebant: & fugientibus occurrentes occidebant eos.Ex quo p̄lio nullus euasit dum nouem milium numerus extitisset. Quæ uictoria contigit tertiadecima mensis qui dicitur apud iudeos adar:apud macedones distris.Hāc celebrant per omnē annum:festum colentes diem.Et ex illo quidem tempore breui spacio gens iudeorum ab illis calamitatibus requieuit:sed postea ad certamina rursus & pericula redierunt. Principem autem sacerdotū ioachim uolentem deponere murum sanctuarii ueterem:& constructum ab antiquis prophetis:plaga quædam dei repentina percussit:ex qua mutus in terram cecidit;& tortus per multos dies detestabiliter expirauit: principatum sacerdotii tenens annis quattuor.Quo defuncto sacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas mittens romā:rogabat p nūcios:romanos sibi auxiliatores eē & amicos. Cap. XVII.

QVi audiens uirtutem romanorum q; expugnassent gallias : & hiberniam:& chartaginem libie:necnon & græciam subegissent:& reges perseum & philippum & magnum Antiochum deliberauit cum eis amicicias copulare:mittens romam amicos suos:eupolemum filium Ioānis & iasonem eleazari: rogabatq; per eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse:& demetrio scribere quatenus non confligeret cum iudeis. Cūq; uenissent romam legati iudæ:senatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc senatusconsultum:exemplum quidem ad iudeam trāsmisit:ipsum uero tabulis ereis scriptum in capitolio collocauit.Erat autem huiusmodi senatusconsultum:de auxiliis & de fide circa gentem iudeorum . Neminem subiectorum romanis debellare contra gentem permittimus iudeorum:nec alicui bellanti præbendum auxilium censemus:triticum aut naues:aut pecunias:

& ſiquis contra iudeos putauerit eſſe bellandum:ſciat eis nos auxilia præſtaturos: & rurſus ſi romanorum quilibet inuaſerit terram:iudeos eis omnibus modis obſtaturos.Et ſi quid de hoc pacto gens iudeorum uoluerit uel addere:uel auferre communi ſententia populi romani faciendū eſſe conuenit.Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per eupolemum ioannis filium:& iasonem Eleazari:ſub principe ſacerdotum iuda:duce Symone fratre ipſius.Hæc quidem prima inter romanos & iudeos amicicia cognoſcitur contigiſſe.

Quod rurſus poſt mortem nicanoreis ad iudeam bachides tranſmiſſus triumphauit: & quēadmodum pugnans proſtratus eſt. Cap. XVIII:

DEmetrius autem nunciata ſibi morte nicanoris:& perditione militiæ:rurſus ad iudeā Bachidem cum exercitu deſtinauit.Qui ab Antiochia egreſſus: puenit ad iudeā & in arbellis ciuitate galileæ caſtra cōſtituit:& eos qui ibi in ſpeluncis habitabant cū multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggregauit:exindeq; mouens:ad hieroſolymam properabat.Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine barziton caſtra locantem:cōtra eū alacriter feſtinabat cum pedītum uiginti milibus:& equitum duobus milibus.Iudæ uero fuerūt omnes duo milia.Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaq; relinquentes: fugierunt oēs præter octingentos.Iudas aūt propriis militibus deſtitutus:& hoſtibus imminentibus: nec tp̄us habens congregandi exercitū non dubitabat cum octingentis pugnam contra Bachidem cōmittere hortatuſq; ſuos:ut hoſtes inuaderent:& pugnā uiriliter ſuſtinerent:cum illi dixiſſent:ſe non eſſe ad tantam magnitudinē exercitus idoneos : & ſuaderent nunc quidē diſcedere:& a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare:nō hoc inquit uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem:ſed licet oīmodo immineat perire pugnantem:fortiter ſtabo:oīa uiriliter perferens futura pericula.Bachides uero producens de caſtris exercitū ad prælīū:præparabat equites in utroq; cornu diſponenſq; fundibularios leuiores & arcarios ante omnē aciem: ipſe in dextro cornu conſtitit.Qui cū ſic aciem ordinaſſet:iuſſit tubicinem ſignū dare.Hoc idem faciens & iudas:cōmittit cum hoſtibus pugnā:& conſtanter ambobus certantibus:prælīū uſq; ad occaſum:ſolis extenſum eſt.Videns uero iudas Bachidem cū electis ſuis in dextro cornu ordinatū congregans animoſiores uiros inuadit illā partem exercitus:& confligens ibi ordinē eorum dirupit:& medios ad fugam conuertit:ſecutus eos uſq; ad gazara.Videntes ergo fugā dexteræ partis in ſiniſtro cornu erant:circūuenerunt:& iudam ſequentem in medio eū obſēderunt. Qui fugere minime ualens:circūſeptus ab hoſtibus:ſtans pugnabat cum ſuis:multoſq; interficiens aduerſariorū:percuſſus interiit.Iuda uero interfecto:ſocii eius tali duce priuati:terga uerterūt.Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto ſymon & ionathas fratres redimentes:perduxerunt ad Modin uillā:ubi & pater eoꝝ ſepultus erat:lugente eū per multos dies populo hæbreoꝝ: & honorante ſecundum cōem & legytimam conſuetudinē.Finis quidē talis iudam inuenit:uiꝝ fortem & magnum & bellicoſum:& mandatoꝝ patris ſui memorem:& oīa pro libertate ciuiū & facere & pāti paratum.Tali ergo uirtute plenus:magnā ſibi gloriam & monimenta ſeruauit:liberans gentē a Macedonū ſeruitute.Qui cum principatum ſacerdotii tribus annis habuiſſet:defunctus eſt.

Incipit liber Tredecimus antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Ionathas frater Iudæ:defuncto eo ducatum ſuſcepit. Et quemadmodum Bachidē debellans:facere eum amicicias ſecum:& a prouincia coegit abſcendere. Cap. I.

QVibus modis gens iudeorum macedonibus in ſeruitute eam tenentibus libertatem recepit:& q̄ per tanta certamina dux eorum iudas tranſiens defunctus eſt:pro ipſis bellās in uolumine interiore monſtrauimus.Poſt interitum uero iudæ:iterum quicūq; erant impii & tranſgreſſores patriæ legis:uenerunt cōtra iudeos: & undiq; eos peſſime moleſtabant. Adiuuabat autem eoꝝ malitiam fames quæ tūc prouinciam omnem occupauit:ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates famis:& inimicoꝝ: tranſfugerent ad macedones.Bachides interea iudeos qui patria reliquerunt ſolennia:& communem uitam elegerent congregans:cuſtodiā eis prouinciæ tradidit.Qui tenētes amicos iudæ bachidi prodebāt: quos torquens crudeliter occidebat. Tātis ergo iudei calamitatibus opreſſi:reliqui ex amicis iudæ uidentes miſerabiliter gentē pereuntem ad euntes fratrem eius Ionathan:rogabant eum:ut imitaretur fratrem ſuum:& illius erga ſuam gentem prouidentiā hortabantur:alias adhiberet:& ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem.Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori:pro cunctis:& credētes eum ſuo fratri parem exiſtere:ducē iudeorum ordinauerunt.Quod bachides audiens & timens:ne regi uel macedonibus concitaret bel-

la Ionathas:ſicut olim Iudas dolo eũ interficere ſtatuit.Cuius uolũtas non latuit Ionathan neq; fratrem eius Symonem.Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugierunt:& uenientes ſup aquam quæ dicitur lacus aſfar:ibidem cõmorabantur.Bachides autem ſentiẽs eos:diſceſſiſſe: & in illo loco conuerſari:contra eos omni cum ſua uirtute progreſſus eſt:& trans iordanem caſtra ponens refouebat exercitum.Ionathas cognoſcens Bachidem contra ſe ueniſſe:mittit fratrẽ ioã nem qui Gaddi dicebatur ad nabutheos Arabas:ut apud ipſos deponerent ſuppellectilem : uſq; quo pugnarent contra Bachidem:erant enim amici.Ioannẽ ergo euntem ad nabutheos: inſidiis collocatis in nabath ciuitate filii Amri:capiunt eum una cũ ſuis:& rapientes oia quæ portabãt occidunt ioannem & omnes ſocios eos. Vindictam uero quam pro hoc receperunt a fratribus eius:poſtea demonſtrabo.Bachides autẽ cognoſcens ionathan in nemoribus iordanis caſtra poſuiſſe:obſeruans ſabbatoq; diem contra eũ uenit:tanq̃ non in ea pugnatuq; pp legem. Ille ſocios hortatus:& aiæ eos pericula pati dicens:in medio cõprehenſos fluuii & hoſtiũ ; & quia aufugere nõ haberent:dum hoſtis ante faciem:fluuius a retro prohiberent:orans ad deũ ut uictoriã ſibi p ſtaret:committit pugnã cum hoſtibus.Quoq; multos occidens:cũ uideret temerarium ſe Bachidem appetentẽ:dextramque ad feriendũ extendentẽ:præuidens plagãq; deuitans:cũ ſociis in fluuium exiliuit:& pernatans trans iordanẽ:periculum mortis euaſit.Nã bachides fluuio relicto:ad hieroſolymoq; arcem diſceſſit:uſq; ad duo milia ſuorum amittens.Qui ẽt multas iudeæ ciuitates capiens:muniuit hiericho & Amatutem & Bethoron:& Bethulam:& Phamnathan:& Faratonem:& Thochoam:& gazara:& turres in unaquaq; ciuitate conſtituens : & muros circũdans eis ualidos:& magnitudine p̃cellẽtes:cuſtodiã in eis ſtatuit:ut exinde iudeos affligeret. Arcem uero hieroſolymoq; cautius muniuit:& tollens filios nobiliũ iudeorum:obſides in arce concluſit.Eodem tpe ueniens quidam ad ionathan & fratrẽ eius ſymonem:nũciauit filios Amri celebrare nuptias:& nouã nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pompa munificẽtiſſima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes proſperũ ſibi ad fratris ioannis apparuiſſe uindictam cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Madaba:& inimicos inter montes inſidiis collocatis præſtolabantur.Vt aũt uirginem & ſponſum uiderũt:& multitudinem amicorum cum eis ſicut in nuptiis:exilientes ab inſidiis omnes occiderunt:& ornatum cum omni præda tollentes reuerſi ſunt:pœnam pro fratre ioanne a filiis amri talem exigentes.Nam ipſi cum ſequẽtibus amicis & uxoribus uel filiis:numero quadringenti perempti ſunt. Symon itaq; & ionathas ad oram iordanis reuerſi ibidem permanebant.Bachides autem omnem iudeam muniẽs:ad regem reuerſus eſt.Iudei uero duobus annis a bellorum tumultu requieuerunt.Tunc tranſfuge uel impii uidentes ionathã cum ſuis multam licentiã habere libertatis:dixerunt ad regẽ Demetriũ:petentes mitti Bachidẽ ut ionathã debellaret:quod facilius euenire pollicebant:ſi una nocte inopinabiliter eũ inuaderent.A rege ergo Bachides deſtinatus:perueniens ad iudeam oĩbus ſcripſit amicis: & iudeis auxiliari ſibi:quatenus ionathan compræhenderẽt.Feſtinantibus autem eis & non ualẽtibus ionathan tenere:quia nimis ſe caute tractabat.Bachides ira commotus tranſfugarum primos quinquaginta: qui ſibi & regi mẽtiti ſunt occidit.Ionathas uero cum fratre uel ſociis ad Vithalagam uillam timens Bachidem abſceſſit:edificáſq; turres:& muro circũdans: eam habebat ualde munitam:Quod audiens Bachides:milites ſuos cum iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit:& ad eius munimina accedens:per dies multo obſidebat eũ.Qui obſidoni fortiter reſiſtens. Symonem quidem fratrem ſuum expugnaturum bachidem in ciuitate dimiſit:ipſe uero furtim egreditur in prouinciam:& congregans manum multam:nocte Bachidis inuadit exercitum & multos occidens:Symonem fratrem fecit aduentum ſuum cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egreditur:& macedonum machinamenta obſidioni præparata ſuppoſitis flammis icendit:& multos eorum uiriliter interfecit.Videns autem Bachides ab inimicis ſe circunſeptum : quorum alios quidem ante ſe:alios autem retro conſpiciens turbatus hæc inſperate ſibi eueniſſe:in tráſfugas tanquã in deceptores ſuum furorem conuertit:uolebatq; ſi poſſet obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare.Cuius uoluntatem cognoſcẽs Ionathas: legatum ad eum pro amiciciis deſtinauit:quatenus redderẽt inuicem ſibi quos cœperant utriq; captiuos. Putans autem hanc honeſtiorem Bachides diſceſſionem:paciſcitur cum Ionatha & iurauerunt utriq; nunquam contra ſe arma præſumere:& captiuos dantes & recipientes:in antiochiam Bachides receſſit.Qui poſt hanc diſceſſionem:nequaquam ad iudeam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negotia diſponebat: & maliuolis uel imptiis cruciatis:iudeorum gentem purgabat.

De Alexandro epifanis Antiochi filio ueniente a Syria:& ducente bellum contra Demetriũ. Et qualiter Demetrius legationem ad ionathan tranſmittens:componit cum eo amicicias: dona que ei multa præbuit. Cap. II.

ANno ſexageſimo & centeſimo epifanen Antiochi filium contigit ſyriam aſcendere: & Ptholomaidam capere ciuitatem : per proditionem militum intus commorantium . Erant enim ingrati circa Demetrium propter ſuperbiam ſuam : quia dum ſe

clauſiſſet in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia conſtruxerat:a nemine uidebatur:ſed & rem publicam ut ſeditioſus negligebat.Vnde & odium ei a ſubiectis exortum eſt ſicut iam alibi demonſtrauimus. Igitur in ptholomaidē Demetrius audiens Alexandrum peruenisſe oēm contra eū produxit exercitū.Direxit autē & ad Ionathan legatos pro auxiliis:nā præcedere Alexandrū ſtatuit:ueritus ne ille prius auxiliū eius poſtularet:aut Ionathas memor malorū ſeſe cū inimicis coniungeret.Denunciauit ergo eū multitudinē congregare:obſidesq; iudeoꝝ recipere:quos Bachides in arce hieroſolymoꝝ concluſerat.Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad ſe nunciis uenientibus ad hieroſolymā peruenit:& epiſtolas regis audiēte populo uel arcis cuſtodibus hilaris ītimauit.Quibus relictis trāſfuge uel īpii trepidauerūt: p̄cipiēte rege q̄tenus Ionathas exercitū cōgregaret:& obſides reciperet. Quos cū accepiſſet:ſuis unumquēq; parētibus reddidit.Equidē Ionathas in hieroſolymis manſionē faciebat: renouans ciuitatem:ſuaq; uolūtate ſingula conſtruens:& edificans muros ciuitatis lapidibus quadratis:ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi.Quæ uidentes cuſtodes muniminū:iudeam relinquentes oēs in Antiochiam fugierūt præter illos qui in Bethſura ciuitate & in arce hieroſolymorum erant:quorum plurima pars impiorum & tranſfugarum fuit iudeorum.Quapropter caſtra non relinquerunt.

Quomodo alexander hæc audiens:& uincens Demetrium:principem ſacerdotum Ionathan ordinauit. Cap. III.

Cognoſcens autē Alexāder promiſſiones quas demetrius fecerat Ionathe:& fortitudinem eius:& quāta diſpoſuerat bellans cōtra macedones:& itez qualia ipſe ptulerat a Demetrio:& Bachide duce Demetrii:& melius nihil inuenire:quā Ionathæ p̄ſidium: ad amicos dicebat in p̄ſenti tpe.Ionathas q & contra hoſtes fortis exiſtit: & odiū hēt propriū in Demetrium a quo multa mala perpeſſus eſt:ſi uideē amicum eū facere contra demetrium nunc debemus:non alias utilius eſt rogare eū ad auxilium conferendū. Cúq; ei & amicis placuiſſet:tranſmiſit ad Ionathan ſcribens talē epiſtolam.Rex Alexāder Ionathæ fratri ſālutem. Fortitudinē qdem & fidem tuā iam dudū audiuimus.Et ideo tranſmiſimus ad te pro auxiliis:& ordinauimus te hodie principē ſacerdotum iudeoꝝ:& amicū noſtrum uocari p̄cipimus. Iccirco etiā deſtinaui tibi pro munere purpureā ſtolā:& auream coronā: & peto honoratū te a nobis: ſimilē erga nos fieri.Suſcipiens epiſtolā Ionathas:induit quidē ſacerdotali ſtola celebratiōe tabernaculoꝝ inſtāte:poſt q̄rtum annū mortis Iude fratris ſui.Nā neq; p ipſum tp̄s princeps ſacerdotum aliquis cōſtitutus eſt.Collegit uero & multū exercitum:& armoꝝ copiā quam ipſe conſtruxerat.Quod factū ut puenit ad Demetriū:nimis eū multumq; cōtriſtauit:ſuáq; coepit accuſare tarditatē:q; non ante Alexandrū eſſet ipſe demens erga Ionathan.Verūtamē nec ſic diſtulit ſcribere ad ionathan:& ad populū eius.Cuius exēplar taliter exiſtebat.Rex Demetrius ionathæ genticq; iudeoꝝ ſalutē.Quomō noſtram ſeruaſtis amiciciā tēptantibuſq; uos inimicis nō cōſenſiſtis. Hanc ueſtrā quidē laudo fidē:& in his pmanere queſumus:recipiētes a nobis uicē uel gratiā:per quā mereamini uectigaliū ueſtroꝝ releuationē.Et quicquid p̄deceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus p̄bebatis:oīa noueritis noſtra uobis largitate cōceſſa.Sup hæc ēt pretiū ſalis uobis: & coronaꝝ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugū:& medietate fructus lignorū quod parti meæ cōperebat:uobis ad hodierno die remitto.Sed & cēſum ſingulorꝝ habitantiū in iudea:qui noſtro erario proficiebat.Necnō & triū finitimaꝝ uobis ꝓuinciaꝝ:Samariæ: uel Galileæ:& trans iordanē:uniuerſa uobis concedo:a nunc per oīa tpa. Ciuitatēq; hieroſolymoꝝ ſacram & inuiolabilē priuilegia ſua poſſidere:liberāq; cum ſuis cōfinibus a decima parte uectigalium eſſe præcipio.Arcem uero cōmitto ſacerdoti ueſtro ionathæ:ut quos ipſe probauerit fideles amicos:cuſtodes in eā deputet nobis ſeruandā.Captiuoſq; iudeoꝝ & ſeruiētes apud nos: liberos eos eſſe concedo.Nec poſt hanc ſanctionē iudeoꝝ iumenta uiolentiis angarioꝝ ſubiaceant.Sabbatum aūt uel oēs dies feſtos & tres ante eos dies:ſine uectigalibus eſſe denuncio.Eodem mō in deos noſtrā terrā habitantes:liberos ac ſine leſione dimitto.Licentiāq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia p̄ſtamus:eadē quibus & meus utitur exercitus:ubicūq; ierint accepturi.Ordinabo ergo quoſdam eoꝝ in caſtris:quoſdā cuſtodes mei corporis:& duces in aula mea conſtituam.Præcipio uero magis ueſtris uti legibus:eaſq; cuſtodire:& tribus propoſitis i iudea legibus obedire Principēq; ſacerdotum diligētiam habere uolo:ne quis iudeoꝝ aliud templum niſi hieroſolymitaꝝ ueneretur.Præbeo etiam ad ſumptus īmolationum per ſingulos annos:centū quinquaginta milia dragmas:quæq; ſuperfuerint pecunias ueſtras eſſe uobis.Decē milia autem dragmas quas reges a templo accipiunt:uobis cedo:quia ſacerdotibus miniſtrantibus templo cōpetunt.Quicūq; itaq; ad hieroſolymoꝝ templū uel intra eius fines confugerint:debitores regaliū pecuniaꝝ:ſiue qualibet cā faciente:licentiam eis indemnitatis cōcedo:ſaluaſq; eoꝝ poſſeſſiones eſſe.Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari: turreſq; altas conſtruere.Et quicquid ad munimē ueſtrum neceſſe fuerit:meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt:ut quas cœpiſtis amicicias nobiſcum & fœdus:ſine ſimulatione ſeruetis. Hæc quidē promittens & blandiens Demetrius iudeis ſcripſit.Rex uero Alexander magnū col-

ligens conductum exercitum:& milites qui de ſyria tranſierunt ad eum contra Demetrium duxit:pugnaq; cõmiſſa:cornu ſiniſtro demetrii aduerſarii ſunt fugati:& perſecutione diuina multi eoꝝ occiſi ſunt caſtraq; direpta:dextrum quoq; cornu in quo Demetrius præliabatur deuictũ eſt:& alii quidem omnes receſſerunt.Demetrius aũt fortiter pugnans non paucos hoſtiũ ꝓſtrauit.Cumq; fugans alios equus eius ceni baratro inheſiſſet minime fugere ualens occiditur.Nam uidentes hoſtes quod ei contigiſſet:reuerſi circũdederunt eũ:& oĩbus in eum iacula deſtinantibus:cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret:poſtea multis perfoſſus uulneribus:nec ualens ſuſtentare collapſus eſt.Demetrii quidem talis extitit finis:qui regnum per undecim annos rexit:ſicut & alibi demonſtrauimus.

De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptolomeo:per idem factis tempus:& ut edificauit templum quod Oniæ dicit:ſecundũ illud quod hieroſolymis erat. CAP. IIII.

ONiæ uero principis ſacerdotum filius: eodem nomine quo pater nuncupatus: quam alexandriam fugiſſe ad Ptolomeum regem cognomĩe Philometorem diximus: uidẽs iudeam a regibus macedonum mala pati:tioleſq; memoriam & gloriam eternam ſui relinquere ad Ptolomeum regem & reginam Cleopatram tranſmiſit: petens licentiã quatenus templum edificaret in ægypto:ſimile hieroſolymoꝝ:leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo conſtitueret:quod deſiderabat cõfidens in propheta Yſaiæ:qui ante ſexcẽtos annos prædixerat ꝙ oporteret in ægypto templum edificari maximo deo per uirum iudeũ. Iccirco elatus Onias Ptolomeo uel Cleopatræ huiuſmodi deſtinauit epiſtolam.Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilẽ Syriam:& phœnicẽ & in lenonũ ciuitatem Heliopolim:perq; alia loca multa ueniens præter conſtitutiones templa iudeos conſtruxiſſe reperi:quapropter & perfidos extitiſſe quod etiã ægyptiis accidit: propter templorum multitudinem uariarum regionũ.Opportunũ aũt locum inueni qui dicitur agreſtis bibaſte caſtrum plenũ uaria materia:uel ſacris animalibus:& peto concedendũ mihi eũ domino tuo ſegregatũ:quatenus purgare templũ ibi dirutum:& edificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile hieroſolymoꝝ pro te:tuaq; coniuge:uel filiis:quatenus habeant ægyptũ habitãtes iudei: quo conuenientes ſecundum concordiã quã adinuicẽ habent:poſſint tuis utilitatibus miniſtrare:Nam & Yſaias propheta prædixerat eẽ in ægypto domino deo ſacrificiũ multaq; talia de ipo prædicauit.Hæc quidem Onias regi Ptolomeo ſcripta tranſmiſit.Conſiderent tamen aliqui pietatẽ eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quã ſcripſerunt.Nam peccatũ & legis trangreſſionẽ ſup caput Oniæ poſuerũt ſcribẽtes hæc.Rex Ptolomeus & regia Cleopatra Oniæ ſaluteẽ.Legimus tuã petitionẽ in qua ſuggerebas permitti tibi in Lenonũ ciuitate tẽplũ heliopolitanũ dirutũ purgare qđ appellaẽ agreſtis bibaſte. Quapropter miramur ſi deo gratũ ſit tẽplũ quod edificaturus ſis in tam luxurioſo loco:plenoq; ſacris animalibus.Sed quõ dixiſti Yſaiã ꝓphetam iã dudũ hoc ꝓdicaſſe cõcedimus tibi:ſi contra legẽ ueſtrã nõ eſt:ut nihil nos in deũ peccaſſe uideamur.Accipiens igit locũ Onias edificauit templũ aráq; deo ſimilẽ hieroſolymoꝝ:minus tamen & pauperrimum.Menſura uero eius & uaſa minime uiſum eſt mihi nunc deſcribere. Nam in ſeptimo libro iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt.Inuenit & Onias quoſdam ſui ſimiles in deos ſacerdotes & leuitas ibi religionẽ colẽtes.Sed de hoc tẽplo late narrauimus.In alexãdria uero iudeos & ſamaritas qui templũ temporibus Alexandri macedonis ſuper Garizi mõteẽ cõſtruxerunt:contigit contra ſe ſeditionem excitare:& ꝓpter tẽpla corã ipſo Ptolomeo certare: iudeis quidem dicentibus:ſecũdum legẽ moyſi templũ ſe in hieroſolymis conſtruxiſſe: ſamaritanis aũt in garizi:& ſupplicauerunt ut cũ amicis rex conſederet:audiens de his altercationẽ uictoſq; morte multaret:cum pro ſamaritis Sabbeus & Theodoſius intimaſſent:pro iudeis uero & hieroſolymitis andronicus meſalamis: iurauerunt per deũ corã rege ſecundum legem dicta ſua probare: petieruntq; ptolomeũ quatenus iuſiurandi tranſgreſſores perimeret.Rex ergo multos ſecum aſcos in cõciliũ cõgregãs:ſedit ptes audire.Tũc iudei alexãdria cõſtituti timebãt ninis de uiris q pro tẽpli hieroſolymitãi ꝓte diſſerebãt nã atrociter ferebãt:ſi hoc tã antiquũ & nobile ꝙ uniuerſum mũdũ tẽplũ ſolueret.Cũq; Sabbeus & Theodoſius cõceſſiſſent ut primus Andronicus uerba faceret:idẽ Andronicus approbationẽ facere ſuã cœpit ex lege uel ꝓdeceſſoribus prĩcipũ ſacerdotũ qs ex quo genere honoreẽ ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet:& quõ oẽs aſyæ reges tẽplũ uariis oblationibus & clariſſimis donis honorauerũt:de garizi uero tẽplo neminẽ ſermoneẽ feciſſe. Quæ dicens Andronicus:& his multa ſimilia:regẽ flexit ſniam ꝓnũciare decernẽdã: tẽplũ hieroſolymitarum ſecũdũ leges moyſi fabricatũ fuiſſe:Sabbeũ aũt & Theodoſiũ interficiẽdos. Hæc ſunt quæ cõtigerunt iudeis in alexandriã temporibus Ptolomei Philometoris.

Quẽadmodũ Alexander defuncto Demetrio:accepit regnũ Syriæ:iũcta ſibi in matrimoniũ filia Ptolomei:& qa aĩcitias cũ Ionatha faciẽs magnifice eũ honorauit. CAP. V.

TAq; Demetrio in pugna pempto:ſicut ſupius indicauimus: Alexãder accipiẽs regnũ ſyriæ:ſcripſit ptolomeo:ut acciperet ĩ matrimonio ſuo filiã eius:iuſtũq; hoc dicebat eſſe:cũ paternũ obtinuiſſet principatũ:& per dei prouidentiã in eo perductus fuiſſet

poſt perditionem Demetrii:ſed ét per alia multa dignum ſe eius familiaritate: uel cognatione di cebat.Ptolomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens:gauiſum ſe eſſe q̄ paternum ſuſcepiſſet principatum:daturūq; ei ſuam filiam ꝓmiſit:& occurrere iuſſit eum ad ptolomaidá: quatenus ei filiá ſuam iure traderet nuptiali.Tunc ipſe puellá ad ptolomaidam ab ægypto ꝓducendam:ibiq; coniugendam eſſe conſtituit.Ptolomeus quidem hæc ſcribens : ꝓpe ad ptolomaidam peruenit:filiam Cleopatram ſecum adducens:ubi ſecundum cōſtitutū: alexandrū repperit: filiáq; ſuá ei coniunxit:dotem argento uel auro ſecundum regiam quantitaté complens.Cunq; nuptiæ celebrarent ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotū : iuſſit eum ad ptolomaidá feſtinare.Qui perueniens ad reges:munificenter eis offerens dona:claro apud eos honore potiebatur. Tunc Alexander cōpulit eum propria ueſte exutum purpura indui. ſimulq; ſup tribunal ſecum ſedere:iuſſitq; duces cum eo procedere:perq; mediá ciuitatem clamare:nemini contra eū quicq̄ dicere:uel cauſas licere connectere.Quod cum duces feciſſent regis:erga Ionathæ inuidé tes hi q parati fuerát eū accuſare:ſimul cū inimicis eius ꝓfugerūt ueriti:ne qd peſſimū paterent. Tanto uero ſtudio rex Alexáder dilexit Ionathá:ut primū eū ſuos& deſcriberet amicos&.

Vt Demetrius Demetrii filius.nauigans in Syriam a Creta cū exercitu conturbauit Alexandrum fama aduentus ſui.Et de Appollonio duce Alexandri:qui bellum mouit aduerſum Ionathan : ipſo tamen Ionatha triumphum obtinente. CAP. VI.

Enteſimo & ſexageſimoquinto anno: Demetrius Demetrii filius cū multis cōductis quos ei Laſthenus cretenſis præſtiterat a Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod Alexander audiens in pauore turbaq; alias timore cōſtitutus continuo de phœnicia ad antiochiam feſtinauit ut prius q̄ huc peruenirent Demetrius:eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis ſyriæ ducē appolloniū:cognomine Titum:qui cū multo exercitu ꝓfectus ad Iamniam:Ionathæ principi ſacerdotū mandauit dicens.Iniuſtū eſſe eum ſolū cū licentia uel poteſtate uiuere: nō obediété regi ſibiq; dicebat hoc magnum obprobriū ab omnibus inferri:q; eū non ſubigeret regi.Non ergo te inqt in mōtibus abſcondas:arbitratus fortitudinem te habere: ſed ſi confidas tuæ uirtuti deſcende:quatenus per campū noſtri milites confligant: & fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam meis uel tuis.Scito tamen optimos ab unaq̄q; ciuitate mihi cōmilitones iunctos:qui ſemp tuos proauos euicerunt.Contra nos alias nobis aūt in tali terra certandū eſt:ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari:ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere.His incitatus Ionathas:decem milia militū eligens ab hieroſolymis egreditur cum fratre Symone:peruenienſq; ad Ioppé:caſtra iuxta ciuitaté diſpoſuit. Nam ioppenſes portas cōcluſerant:intus habétes cuſtodias ab Appollonio cōſtitutas:Cunq; Ionathas obſidere paraſſet eos: timentes ne ſuā ciuitatem deuaſtaret portas aperiūt. Appollonius uero captam audiens Ioppem a Ionathá:tria milia equitū ſumens:& octo milia peditum ad Azotum peruenit : & exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit.Cū ergo ueniſſet in Ioppem tamq̄ recedens: Ionathá trahit ad campum:confidens equitibus & ſpé in eis habens ſuæ uictoriæ.Cunq; proceſſiſſet Ionathas: ſequebatur eum ad Azotum appollonium:qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe:conuerſus pugnā cū eo cōmiſit.Mille itaq; equites appollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat:qui retro inimicis inſiſterent. Quod ſenciés Ionathas:nō é turbatus:ſed ordinans in quadro exercitū:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus eſt: ut fortiter ante uel retro pugnātibus ubiq; reſiſteret. Prælio autem uſq; ad ueſperam procedente dans fratri Symoni partem exercitus:iuſſit aduerſariorum eum aciem inuadere:ſuiſq; præcepit:teſtudine facta ſagittas equitū excipere.Qui cum præcepta feciſſent nihil letebantur:q̄uis hoſtes ſuper eos frequentia tela librarent:uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras.Nam ſagittæ corpora clypeis ſepta:minime contingebant:cum conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſq; ueſpere iaculantes aduerſarii defeciſſent:intelligens Symon laſſos eos:inuadit aciem : fortiterq; cum ſuis militibus dimicans:fugauit inimicos. Videntes autem equites pedites ad fugam conuerſos:& ſpe eorum decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt:& per omnem campum diſperſi fugierunt.Quos ſecutus Ionathas uſq; ad Azotum multos occidit eorum.Qui de ſua ſalute deſperantes:ad templum Dagonis confugerunt:quod erat in Azoto. Capiens aūt incurſione ſua ciuitatem ionathas:incēdit eam:& omnes circa eam uicos.neq; pepercit templo Dagonis: ſed etiā flamminis conſumpſit:& eos qui ibi confugerant interfici.Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui i templo confugerant:octo milia fugerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum:ab Azoto diſceſſit:& ad Aſcalon uenit:& foras ciuitatem caſtra cōſtituenti: territi aſcaloniteiin occurſum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem reuerſus eſt ad hieroſolymam: multam prædam ferens : quam uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autem deuictum audiens ducem ſuum appollonium : ſimulauit gaudium : q̄ præter eius ſententiam cum ionathā conflixiſſet:qui eius amicus erat: mittitq; teſtimonium ionathæ: præbens præmium & honorem:& torquem aureum:ſicut ſolet affinibus regis dari : eiq; commiſit Accaronis prouinciæ magiſtratum.

De insidiis quas Alexander parauit Ptolomeo:quas deprehendens Ptolomeus:iratus ablatā eius matrimonio filiam suam iunxit Demetrio filio Demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra Alexandrum:quo deuicto ipse quoq; periit:Demetrio Asyæ principatum obtinente:q & aſcitias fecit cū Ionatha:confirmans ei principatum ſacerdotii. CAP. VII.

EOdem tempore rex Ptolomeus philometor dictus:natalem ducens exercitum & pe-
dites:ad Syriam ueniebat:Alexandro ſuo genero ſolatia præbiturus. Quē oēs ciuita-
tes ſtudioſe alexandro præcipiente ſuſcipiebant:& deducebant uſq; ad Gazotum:ubi
oēs proclamabant:accuſantes Ionathan q templum incēdiſſet & deſtruxiſſet: prouin
ciamq; uaſtaſſet:multoſq; eoꝝ interemiſſet.Quæ Ptolomeus audiens tacuit.Ionathas aūt ī Iop-
pen occurrit Ptolomeo dona clariſſima uel honorem ab eo ꝓcipiens: & producens eum uſq; ad
fluuium qui Eleutherus appellaſ ad hieroſolymam:remeauit.Perueniens ergo Ptolomaidē:ꝓter
omnē ſpem paulominus habuit interfici Ptolomeus inſidiis Alexandri quas ei per ammonium
amicū parauerat.Manifeſtis aūt factis inſidiis Ptolomeus Alexādro ſcribit: ad pœnā Ammoniī
petens:& dicens inſidias ſe ab eo paſſum:& uindictā ſumere iuſtū eē.Alexandro uero nō conce-
dente Ptolomeus intellexit illū cām inſidiaꝝ extitiſſe. Quapropter ei factus eſt odioſus. Antio-
chenis aūt & prius erat odibilis Alexander propter Ammoniī:multa náq; per eū paſſi fuerant:&
pœnam quidē ab ammonio pro eius delictis exigerunt:occidentes eū qui tāq; mulier ſe ꝓpera-
bat abſcōdere habitu circūdatus fœmineo:ſicut alibi dictū ē.Ptolomeus itaq; accuſans eū ut ꝓ
ditorem nuptiaꝝ filiæ ſuæ:trāſgreſſoréq; auxilii quod ei cōtra Demetriū deduxiſſet: ſoluit affi-
nitatē.Nam & auferens ſuā filiam: ad Demetriū legationē direxit:aſcitiā cū eo cōponens: filiāq;
daturū ſe illi uxorē & reſtituere paterno eū principatui cōpromittens. Demetrius uero gaudēs:
ſuſcepit legationē & nuptias.Tū nimius iā ptolomeo labor reſtabat:flectere antiochenos:ut De-
metriū ſuſciperent:ná inimici eius fuerunt:eo q a patre eius Demetrio multa peſſima paſſi fuiſ-
ſent:& alexandro tamen antiocheni ꝓpter ammoniū iraſcebantur:ut prædiximus. Qui pulſus
ab antiochia:in ciliciā uſq; peruenit.Ptolomeus ergo ad antiochenos ueniens:rex ab illis & mi-
litibus ordinatur:coactuſq; duo ſibi duodemata ſuperpoſuit:unū aſyæ alterū ægypti. Benignus
aūt & iuſtus exiſtēs:nec cōcupiſcens aliena:ſed & futura ꝓuidens:recuſare regnū decreuit:ne ro-
manos offenderet:ideoq; antiochenos in cōtionē cōgregans:flectit eos ut Demetriū ſuſciperēt:
dicens eum nequaq̄ pro patre doloré ſeruaturꝝ: ſi bene mereret ab eis:doctorē aūt ī bonis & du
cem ſe illi eē:nec ſe fallacibus negociis immiſcere:ſibi aūt dicebat ægypti regnū ſufficere. Quæ
differens flectit antiochenos Demetrium ſuſcipere.Alexandro uero cū magna militia uel appa-
ratu ad Syriam a Cilicia profecto:terráq; antiochenoꝝ ꝓdante Ptolomeus cū genero contra eū
duxit exercitū.nam iā filiam ſuā matrimoniali iure Demetrio contradiderat:& uincens Alexan-
drum:ad Arabiam fugauit eū.Contigit aūt in ꝓlio:ut equus ptolomei uocē elephantis audiens:
ptolomeū iactaret. Quod cū uidiſſent hoſtes:impetum ſuper eū fecerūt:multiſq; uulneribus ca
put eius perforantes:ad periculū mortis eū adduxerunt.Sed cuſtodes corporis eius rapientes eū
liberauerunt:& ita per quattuor dies defectus iacuit:ut nec loqui nec intelligere potuiſſet.Alexā
dri uero caput arabū potentiſſimus Zabilus abſcidens ptolomeo tranſmiſit. Qui die quinto re-
leuatus a uulnerum dolore: ſuauē ſibi rem ſummūq; ſpectaculū alexandri morte ſimul & capite
uidit:qui tamen paulopoſt uitā finiuit:pro alexandri morte gaudio ſummo cōpletus . Regnauit
ergo aſyæ Alexander qui dictus eſt Balans annis quinq;:ſicut in aliis demōſtratum eſt. Suſcipiēs
uero principatum Demetrius qui Nicanor appellabaſ: fraudibus corrūpere cœpit ptolomei mi
litiam oblitus:& q ſocer eius & auxiliator fuiſſet:& affinis ꝑ connubiū Cleopatræ.Quapropter
milites ptolomei ad Alexandriā confugierunt:Elephātos aūt Demetrius cōpræhendit.Ionathas
interea princeps ſacerdotū ex omni iudea ſibi milites cōgregās:arcem hieroſolymoꝝ obſidebat:
ubi cuſtodia macedonum:& trangreſſoꝝ multitudo locata uidebaſ.Et hi quidē contēnebāt.Io
nathan facientem machinamenta:cōfidentes loci munitionibus . Noctu uero quidem maliuoli
iudei exeuntes:uenerunt ad Demetrium:arcis obſidionem nūciantes.Qui nūcio incitatus:exer-
citum contra ionathan ab antiochia eduxit.Cūq; ad ptolomaidem peruenisſet:ſcripſit ionathæ
præcipiens ad ptolomaidem eū citius occurrere.Ionathas aūt obſidionem quidem minime ſol-
uere decreuit:ſeniores uero populi.& ſacerdotes congregans:& aurū & argentū & ueſtem : cum
multitudine donoꝝ deportans:ad Demetrium uſq; peruenit. Quæ cū obtuliſſet: irā eius moli-
uit:& honoratus firmū ab eo principatū ſacerdotii ſuſcepit:quē a regibus ante ipſum donatum
poſſidebat:aceuſantibuſq; eū tranſfugis:Demetrius eis nō credidit:ſed & petenti quatenus pro
omni iudea:uel tribus prouinciis:Samaria:uel loppe: uel Galilea:trecēta tantū daret talenta pro
omnibus his epiſtolā ei ꝑſtitit:quæ uerba huiuſcemodi continebat.Rex Demetrius Ionathæ fra
tri:gentiq; iudeoꝝ ſalutem.Exemplum epiſtolæ quā Lafteni cognato noſtro ſcripſimus : tranſ-
miſſimus uobis:ut eam noueritis.Rex demetrius Lafteni patri ſalutē.Iudeoꝝ gēti nobis amice:
noſtraq; iuſſa ſeruanti:pro fide decreui dona ꝑbere:& tres poſſeſſiōes Afferema: Belſcelida : uel
Ramathe:quæ additæ ſunt iudeis de Samaria:& his attinentia: & quantacunq; ab īmolantibus

hieroſolymoꝝ reges accipiebãt ãte me:uel quæcunq; de fructu terræ:uel plantatis:omniaq; alia quæ noſtro competunt iuri:uel paludes ſalis uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis concedo.& nihil extorqueatur ab his ammodo & impoſterum.Cura igitur ut huius epiſtolæ fiat exẽplar & detur ionathæ:quatenus in nobili loco templi reponatur.Hæc ſcripta fuerant. Videns ergo demetrius pacem:nullumq; ſupereſſe periculum:nec belli timorem:ſoluit exercitum ſtipendiaq; eorum iminuit: & ſolis illis ſumptus præbebat:q cum eo a creta uel aliis inſulis uenerant. Vnde odium uel inimiciciæ militum contra eum conflate ſunt:quibus ipſe quidem nihil præbebat:reges uero ante ipſum eis annonas etiam in pace ſubminiſtrabant:ut eos in certaminibus ſi oporteret pro ſe fideles & pronos haberent:ataq; paratiſſimos in re bellica & pacis cum omni haberent confidentia expetere.

De triphone apameno:qui bellans contra Demetrium:antiocho filio Alexandri tradidit principatum componens amicicias cum ionatha. Cap. VIII.

INtelligens itaq; odium militum circa demetrium alexãdri quidam dux:apamenus genere:diodotus nomine:qui & triphon dicebatur:uenit ad malchum arabũ:qui filium alexandri antiochum nutrierat:manifeſtanſq; ei inimicicias exercitus quas contra demetrium habebant dari ſibi petebat antiochum:nam regẽ eum facere:uel paternũ principatum ei ſe reſtituere dicebat.Qui primum reſiſtebat:minime credens:poſt uero multo tpe triphone petente:uincit malchus:flexuſq; uoluntate ſua eſt ad ea q̃ triphon petebat. Princeps autẽ ſacerdotum ionathas capere uolẽs arcẽ hieroſolymoꝝ: & iudeos tranſfugas:uel ipios omneſq; q per totam prouinciam cuſtodes erant:tranſmittentes ad demetrium legatos cum donis:rogabat ut de caſtellis iudæ cuſtodes eiiceret. Cui rex non hæc tantũ ſe præbere: ſed etiã his maiora promittebat; poſt finem belli quod præ manibus habebat:petebat uero eũ & auxilia trãſmittere:mãdans q exercitus ſuus ab eo receſſiſſet.Tunc ionathas tria milia militum eligens deſtinauit.Antiocheni uero demetrium propter hæc quæ paſſi fuerant abhorrentes:& propter patrem eius:q multa contra eos mala commiſerat:tempus ſeruabant quo potuiſſent eũ inuadere:uidenteſq; auxilia ueniſſe demetrio ab ionatha:arbitrantq; q multa congregaret auxilia niſi præcederent eum arma ceperunt: & circunſtantes aulam obſidionis mõ:coacto exercitu parati regem conabantur opprimere.Ille ergo uidens populum hoſtiliter ſe cum armis inuadere:colligens conductos & ab ionatha tranſmiſſos iudeos:cum antiochenis confligit:quoꝝ uim nõ ferens uincitur.Videntes autem iudei ſic Antiochenos atrociter expugnantes:ſuper palacii culmen aſcẽderunt:unde illos uulnerantes:ipſi quidem propter altitudinem tectoꝝ minime ledebantur:illos uero celis ꝓſternebant quæ de ſuperioribus ad iferiora iactabant:& ſic eos de proximis domibus repulerũt Deinde igne ſuppoſito:flamma totam ciuitatem ex lignis conſtructam tectorum ſpiſſitudine ꝛ deuorauit.Antiocheni uero nequaquam ualentes extinguere ignem:ad fugam conuerſi ſunt:& cum iudei de tecto ad tectum deſilirent:& ita eos ꝓſequerent:ãmirabilem contigit fieri ãtiochẽſium depulſionem. Rex autẽ ut uidit ãtiochenos filios ſuos:& uxores ſuas uelle ſaluare:quapropter & pugnam reliquiſſe:ꝓ anguſtas uias inuadit eos:& cõfligens cũ eis multos interfecit: ita ut cogerent armis proiectis ſe demetrio.Qui ueniã eis ꝓ facinoribus cõceſſit:ſeditionẽq; cõpeſcuit. Donauit etiã iudeis partem prædæ.Cãm utẽ uictoriæ ſuæ factos eos ꝓfeſſus:gratias agens ionathæ ad hieroſolymã tranſmiſit:laudans eũ ꝓ auxiliis deſtinatis.Poſt autẽ maliuolus contra eum extitit:ꝓmiſſioneſq; fraudauit:bellumq; minatus eſt:niſi cũcta redderet tributa:quæ iudeoꝝ prioribus regibus ſyriæ ꝓſoluebat.Et hæc feciſſet:niſi triphon impetum eius ꝓhibuiſſet:& apparatum eius contra ionathan:erga ſuas uertiſſet curas.Reuerſus enim triphon ex arabia cum puero antiocho:imponit ei q̃s adoleſcenti diadema. Cunq; oẽs milites tranſiſſent ad eum:demetriũ deſerentes:bellum cõtra demetriũ ꝓducit:& cõfligens cũ eo uictoriã obtinuit:& elephantos cũ antiochenſiũ ciuitate ſubiecit.Demetrius uero uictus ad ciliciã receſſit.Antiochus ãt legatos ad ionathan deſtinans & litteras:amicũ eũ ſibi parauit:& principatũ ſacerdotii cõfirmauit & q̃tuor ꝓuincias quæ terræ iudeoꝝ additæ fuerant:inſup & aurea uaſa uel pocula:& purpuream ueſtẽ ei trãſmiſit:hiſq; oĩbus ei uti ꝓmiſit:& fibulã aureã ei donauit primũq; amicũ ſuũ uocauit:Symonẽ ãt fratrẽ eius ducẽ ſup oẽm militiã a regione tyri uſq; ad ægyptũ cõſtituit. Ionathas ergo de donationibus ãtiochi gauiſus mittẽs ad eũ:& ad triphonẽ legatos:amicũ ſe eis ꝓceſſus ẽ:& pugnare cũ eo cõtra demetriũ inſinuãs ꝓ ꝓmiis laboꝝ nõ parua mala a demetrio ſe eẽ ꝓpeſſum.Cõcedente igit ãtiocho a ſyria uel phœnicæ ut cõgregaret exercitũ:quatenus cũ ducibus demetrii cõfligeret:ſtatim ad ciuitates exiit.Quæ cũ eũ ſplendidiſſime ſuſcepiſſent:exercitũ dare nõ diſtulerũt.Veniẽs ãt ad aſcalonã ciuitatẽ:& munificẽter cũ donis ſibi occurrẽtibus:hoſipſos petebat:& unamquãq; humilis ſyriæ ciuitatẽ a demetrio deſiſtentẽ ad partes antiochi trãſire:ac ſecũ bellũ ꝓducere ꝓ ultione demetrii:ex his quæ quondã in eis peccaſſet:eſſe dicens dignas occaſiones ꝓ quas hæc cogitare deberent.Cunq; flexiſſet ciuitates auxiliũ ãtiocho mittere peruenit ad gazã: ſperans ſe & hoꝝ fidẽ ad antiochũ cõuertere.Multũ uero præter quod ſperauerat aliter gazeos muenit:q duriſſima obiectione nõ e ũ ſuſcipere:nec demetriũ relinq̃re decreuerũt.Quo dũ iona

thas:concitatus eſſet:ad obſceſſionem eorum & afflictionem prouinciæ paratur.Nam parte militiæ circa gazam diſponens:cum reliqua ipſe percurrens:cuncta prædabat uel incendebat.Quæ cum uidiſſent gazei:nullúq; auxilium a demetrio ſibi ueniſſe cõſpicerent:& periculum præſens: adiutoriú uero lõge & incertũ eſſe utrũ uẽiret.optimũ eẽ decreuerũt:hũc dimittẽtes illi obedire. Faciẽtes igit ad ionathã amicicias auxilia ꝓmiſerũt.Hoies enim ante malo⁹ pitiã utilitates non intelligunt ſuas ſed cũ in malis fuerint cõſtituti:tũc mente ꝓcipiũt & agunt:q̃ nihil leſi facere deuerũt.Ionathas cõſentiens eis de amicitiis:tollẽſq; obſides ad hieroſolymã trãſmiſit ipſe uero tota ꝓuiciam ꝓcurrit uſq; ad damaſcũ:dum demetrii duces audiſſet ad cedeſſam cum multa manu ueniſſe. Cedeſſa inter tirũ & galileam cõſiſtit. Nã hoc deſiderabãt duces demetrii:ut de ſyria eũ ad galileã traherẽt:putãtes minime eũ pati galileos ſibi ſubiectos affligi.Cunq; ionathas eis occurriſſet:ſymonẽ fratrẽ in iudea ducẽ reliquit. Qui multum exercitũ de prouincia congregans: bethurã obſẽdebat:locũ iudæ munitiſſimũ:nã tenebat eã demetrii cuſtodia:ſicut & prius a nobis demonſtratũ ẽ.Vt ergo aggerẽ cõpoſuiſſe ſymonẽ uiderũt:& machinamenta cõſtituiſſe:multaq; uiſũ iduſtria cõtra bethſuræ obſidionem:timuerũt cuſtodes ne capto loco interirẽt:& mittẽtes ad ſymonem:petebãt fidẽ accipere:ne quid ab eo peſſimũ paterent Qui cũ fidẽ dediſſet:illos quidem de ciuitate tulit:ſuáq; cuſtodiã ibi cõſtituit.Ionathas itaq; exiens a galilea ab aquis quæ geniſaron dicunt:nã ibi ſua caſtra poſuerat:ad campũ qui dicit aſor puenit:neſciẽs illic hoſtes exiſtere.Demetrii uero duces cũ ante unũ diẽ cognouiſſent cõtra ſe ionathan uenire:inſidias ei per mõtem collocauerunt:ipſiq; cũ electis militibus ĩ cãpo ei occurrerũt.Quos cũ uidiſſet ionathas ad pugnã paratos:hortabat ſuos.Illi uero q̃ a demetrii ducibus ꝓ iſidias erãt locati:a retro iudeos inuadũt. Qui cũ timerent ne in medio capti perirẽt:ad fugam ſe dederũt.Et ibi quidem omnes reliquerũt ionathan:pauci uero cum eo numero quinquaginta remanſerunt:& mathathias ſalomoni:& iudas calfi:qui duces erant totius exercitus.Hi audacter & inſperate ſuper inimicos irruentes:atrociter eos fugauerunt . Tunc uero milites ionathæ qui diſceſſerant:ut uiderunt hoſtes ad fugam uerſos congregati perſequebantur eos:& hoc fecerunt uſq; ad cedeſſam:quo caſtra hoſtium erant. Victor igitur ionathas in illa pugna refulſit:duo milia proſternens inimicorum:& ad hieroſolymam reuerſus eſt.Qui cum uidiſſet omnia ſibi dei prouidentia ſecundum ſuum accedere uoluntatem:legatos romam deſtinauit:reuocare cupiens olim cum gente iudeorum amicicias celebratas:ſuiſq; legatis præcepit:ut redeuntes ab Ytalia: per ſparciatas tranſirent:quos deberent ad memoriam amiciciæ uel cognationis reducere. Qui cũ romam ueniſſent:& igreſſi ad ſenatũ:mandata pricipis ſacerdotum ionathæ dixiſſent:q; eos mitteret amicicias renouare: quæ prius per ſenatum de iudeo⁹ amicitiis fuiſſent ſtatutæ:Senatus dedit eis reportandas epiſtolas ad omnes aſyæ reges:& magiſtratus ciuitatum:quatenus per eos illeſi ad propria remearent.Reuertens autem ad ſparciatas uenerũt:& epiſtolas ionathæ eis porrexerunt:cuius exemplũ hmõi fuerat.Ionathas princeps ſacerdotum gentis iudeorum:uel curia & collegium ſacerdotum:præſidibus & ſenatui:& populo lacædemonio⁹ ſalutem.Si ſalus uobis publica uel priuata bene ꝓcedit:ſic eſt ut uolumus:ſalui ãt ſumus & nos in prioribus tamẽ tẽporibus epiſtola noſtro pricipi ſacerdotum oniæ ueſtro rege areo:& ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognatione: cuius exemplũ ſubiacet epiſtolæ:quam quidem libenter ſuſcipimus & populo & areo fautores facti ſumus:non egentes huius rei approbatione:quia ꝓ ſacras noſtras litteras hoc eſſe credimus.Initio ergo recognitionis non credidimus nos primi facere:ne præripe uideremur ueſtrã gloriam : Multo uero tranſacto tempore:ex quo familiaritas communis extitit : in ſacris & conſtitutis diebus deum pro ueſtra ſalute uel uictoria ſacrificiis deprecamur : & cum multa nos circunſtetiſſent bella per auaritiam uicinorum nec uobis nec aliis propinquis moleſtos nos eſſe decreuimus . Poſtq̃ autem hoſtes expugnauimus:legatos ad romanos tranſmiſimus:numerum antiochi : & antipatrum iaſonis ſenatorio apud nos ſeptos honore:quibus dedimus etiam ad uos epiſtolam:quatenus renouent uobiſcum cognationem. Bene igitur facitis ſi & uos reſcripſeritis & manducaueritis ſiquid forſitan indigetis minime dubitantes:nos erga ueſtrum affectũ impigros exiſtere.Lacædemonii uero libenter legatos ſuſcipiunt:& componentes pacta cũ eis de amicitiis dimiſerunt.Eodem tempore tres hereſes iudeorum fuerãt: quæ de rebus humanis diuerſa credebant:quarum una phariſea dicebatur:altera ſadducea:tertia eſſeno⁹.Igit phariſei dicebãt: fata non omnia:ſed aliqua gubernare:altera uero quæ accidunt ꝓ ſe cõſiſtere:genus aũt eſſeno⁹ omnia ſub fato eſſe confirmat:& nihil eſſe:quod hominibus nõ illius decreto proueniat.Sadducei fatum quidem nihil eſſe eſtimãt: neq; ꝓ eum humana concludi:ſed omnia noſtræ ſupponunt poteſtati: bonorumq; noſipſos autores fatentur:& peiora per noſtram elegi dementiam.Sed de his quidem certius in ſecundo hiſtoriæ iudaicæ libro demonſtrauimus . Demetrii autem duces cum uellent pugnam in qua uicti ſunt reſtaurare : ampliores priori exercitu uires congregantes:contra ionathan uenerunt . Qui cum audiſſet hoc: citius eis ad anathetidinẽ occurrit: neq; tardare decreuit:uſq;quo ingrederentur iudeam: caſtraq; diſponens non longius ab hoſtibus ꝙn quaginta ſtadiis mittit ſpeculatores qui caſtra deberent oſtium perſcrutari.Cũq; omnia enũciaſ-

ſint:& aliquos nocte cœpiſſent:q aduerſarios ſupuéturos ídicabát:cuſtodias extra diſpoſuit:& exercitú p totá nocté armatú habebat:præcepitq; ut forti animo eſſent: & ſi oporterét etiam nocte pugnarét: ne repétino ípetu turbarent. Demetrii uero duces cú audiſſent Ionathan cognouiſſe ſuum conſiliú:perturbati q; inimici manifeſtati fuiſſent:nullomó ualebant per inſidias eos inuadere.ex eo q; ſe credebát nó eſſe pares Ionathæ.Nam militibus fugá meditati ſunt multaq; facientes incendia diſceſſerunt:ita ut hæc uidentes iudei: putarent eos eſſe manſuros. Ionathas autē cum ad caſtra eorum mane ueniſſet:inuenit ea diſerta.Cunq; intellexiſſet eos fugiſſe perſequebatur:quos nullatenus ualuit compræhendere.Nam iam liberum alias ligerum nomine fluuium tranſierant.Vnde reuerſus ad arabiam:nabutheos expugnabat:multamq; eorum prædam ambigens:captiuoſq; duces: peruenit ad damaſcum:ubi omnia ille repoſuit.Per idē tēpus frater eius ſymon omnem peragrás iudeá & paleſtiná:uſq; ad aſcalon muniuit caſtella.Quæ ædificiis & cuſtodiis tuta feciſſet:ad ioppē peruenit: & occupans eam:magnam introduxit ibi cuſtodiam. Ná audierat ioppenſes uelle ducibus demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquam Ionathas & ſymon tractauerunt:ad hieroſolymam ſunt reuerſi.Cunq; oém populú ad templum cōgregaſſent: ſuadebant muros hieroſolymorum refabricandos:& dirutam partem muri templi recōſtruendá altiſq; turribus muniēdam:necnon & í media ciuitate alium ædificare murum: ut cuſtodibus arcis alimentorum copia negaretur:inſuper etiam caſtella que ſunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora.Cui dum & populus de bene propoſitis cōſenſiſſet:ipſe quidem menia ciuitatis ædificabat:ſymonem uero miſit prouinciam communire. Demetrius autem tranſiens ad meſopotamiá peruenit. Quam cum uellet cum babyloniæ & ſuperioribus prouinciis obtinere:ut exíde occaſiones de toto acciperet impetio:tunc græci uel macedoniam habitantes ut eis prope modum cōueniret legationem ad eum miſerunt: promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret:& tradere ſe:uel expugnare cum eo regem parthorum arſacen.Qua ſpe ſubito egredit ad eos:ut ſi parthos deuinceret:uireſq; reſumeret:regē triphonem poſtea debellaret:longeq; eū a ſyria pelleret. Qué cum prono ſuſcepiſſent animo prouinciales:multos cōgregaſſet uiros:bellumq; & militiam omnem aduerſus arſacen produxiſſet ipſe uiuus capitur.ſicut alibi iam retulimus.

Quemadmodum Triphon Demetrio a Parthis capto:contra fœdus fraudibus Ionathan cō prǽhendens interfecit. Fratremq; eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit:fraudibus circūuenire uolens minime prǽualuit. Cap. IX.

TRiphon autem cum morte demetrii cognouiſſet:perfidus antiocho cœpit exiſtere.Inſidiebatur enim:qualiter eum interficiens:ipſe regnum teneret.Impediebant uero impetum eius & uoluntatem amiciciæ ionathæ:quas cum antiocho habebat. Vnde primum ionathan ſtatuit occidere:& tunc aduerſus ātiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitans ionathan cōſumere:ad bethſuram ab antiochia uenit:quam græci ſcitopolim appellant:ubi cum electis quadraginta millibus ei ionathas occurrit:putans ad bellum eum uenisſe.Triphon uero cum ionathan uidiſſet ad pugnam paratum:donis eum pacauit:ſuiſq; ducibus ut ionathæ obedirent:præcepit:per hæc fidem ſuam uolens confirmare:cunctamq; ſuſpitionem depellere:quatenus confidentem:& incautum:nihilq; ṕuidentem caperet:& perſuaſit ei ut exercitum dimitteret:quem fruſtra dicebat eſſe fatigatum ab eo nequaquam bello exiſtente:& undiq; pacem rebus habentibus:ſed tenere paucos & ptolomaidam ſimul uenire ſupplicabat:ná tradere ei ciuitatem:& omnem prouinciæ moderationem:ſe ueniſſe profitebatur.Ionathas ergo nihil mali ſuſpicatus:ſed uera fide uel uoluntate triphonem hæc ſuadere credens:exercitū dimiſit:tria milia ſecum ſola tenens.Ex quibus in galilea duo milia relinquens:cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triphonem comitatus ſuperuenit. Vt uero intrauit ptolomaidam:portas ſtatim ciues ſeruauerunt:ſecūdum q; eis a triphone erat præceptum:& ionathan uiuum capientes:omnes qui cum eo erant interemerunt. Miſit quoq; triphon ilico ad galileam:qui relicto duo milia interficerent.Sed hi cum fama preueniente captionem ionathæ comperiſſent:ātequā uenirent a triphone miſſi armis circundati prouincia proceſſerunt.Tūc ſatellites triphonis cum uidiſſent eos pro anima decertare:nullam eis moleſtiam inferétes:ad triphonem reuertunt.Hie roſolymitæ autem cum audiſſent ionathan captum:& cum eo milites periſſe:flebant illius interitum:& ſumma de ipſo queſtio apud omnes fiebat:magnuſq; timor eos inuadens:contriſtabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis:uicinæ gētes inimicæ:& propter ionathæ morté iniquitate:contra ſe bellum conſtituerent:& ad mortis pericula peruenirent:quæ ſicut ſuſpicabā tur euenerunt.Nam gentes mortem ionathæ cum audiſſent: contra iudeos bellare cœperunt tanq; indigentes duce.Triphon ergo exercitum multum congregans:ad iudeam aſcendere ſtatuit:ut hieroſolymam debellaret.Symon autem uidens hieroſolymitas metuentes cœpit eos alloquio confirmare quatenus forti aío eſſent:nec pertimeſcerent triphone ſuperueniente.Et conuocans in templo populum alacriorem eum ſuis uerbis effecit:hinc allocutionis initium ſumens. Pro ueſtra inquit libertate o uiri iudei me dudum cum patre uel fratribus mori paratum:quis ignoretur?Siquidem exempla mihi plurima non deſunt:Mori enī pro legibus uel patria religiōe

noſtram familiam nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatem ab anima noſtra poſſit eſſeere:ſed introducat magis deſiderium uitæ:uel gloriæ.Quapropter non uti indigentes duce magno qui laborare:uel pati pro uobis recuſet:ſequimini me prono animo ubicũq; perduxero:nec enī melior meis fratribus exiſto ut meæ peccata animæ:neq; peior:ut quod illis uiſum eſt optimum pro patris interfici legibus:uel pro dei religione deuitem:ſed in quibus me oportet proprium illis fratrem oſtendere:in his me demonſtrabo conſimilem. Cõfido enim in deo ultionem ab inimicis expetere: uoſq; omnes cum uxoribus uel filiis ab eorum uiolentia liberare:templũq; incolume cum dei auxilio reſeruare.Nam uideo gentes contẽpſiſſe uos:tanq̃ ducem non habentes:bellaq; præparaſſe.Cum hæc ſymon uerba ad plebem feciſſet: cõfeſtim depulſo populus animis metu audaciam ſumpſit: deſperãtq; ad ſpem bonam repente mutatus eſt:& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe ſymonem ducem & iudæ uel ionathæ fratrem principatum tenere dignum: ſe quoq; omnibus eius præceptis obſecutuꝝ promittens:ducis ei contulit dignitatem.Tunc ſymõ congregans omnes ſui exercitus bellatores feſtinauit ciuitatis muros reconſtruere:turribuſq; altis & fortibus eam munire.Deſtinauit etiam ionathan quẽdam amicum ſuum:filium abſalomi cum militibus ad ioppẽ: imperans habitatores eius eiicere:nam timebat ne ciuitatem traderent triphoni:ipſe uero hieroſolymam tuebatur. Triphon autem exiens ab ptolomaide cum multo exercitu ad iudeam uenit:ionathan ligatum ducens.Cui ſymon occurrit ad iadã ciuitatem:quæ ſuper montem iacet:unde etiam iudeæ campi pateſcunt.Cum uero triphon a iudeis audiſſet:ducem ſymonem cõſtitutum:direxit ad eum:fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circũuenire: iubetq; ei ſi uellet fratrem ionathan redimere:ut mitteret argenti talenta centum:duoſq; filios ionathæ quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionem:ne iudeam in ſua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re:niſi pro debito uectigalium eum ſe ligaſſe confixerat.Tum ſymon intelligens artem triphonis:quia ſi & argentũ mitteret:ille tamẽ fratrem eius minime laxaret: ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcẽs:tamẽ territus ne a populo accuſaret:ſe cãm fraternæ necis extitiſſe:q; non pecunias:nec filios pro ipo contraderet:colligens exercitum mandata triphonis indicauit dicens:q; hæc dolo uel inſidiis plena ſint:tamen optabilius eſſe pecunias:ſed & filios eius tranſmittere:q̃ propoſitis a triphonæ nõ obediens:Putaretur non uelle fratrem abſolui:initoq; cum ſuis ſymon tractatu:filios ionathæ pecuniaſq; tranſmiſit. Quas triphon cũ accepiſſet: nec fidem ſeruare:nec ionathã abſoluere uoluit:ſed mox exercitum colligens:ad propria remeauit:ordinatoq; itinere p idumeam ad hieroſolymam aſcendere cupiens:uenit ad dorã ciuitatem idumeæ.Præcedebat uero cum exercitu ſymon:caſtra contra eũ ſp diſponẽs.Quod cognoſcẽtes hii qui in arce erant hieroſolymitana ad triphonem dirigunt:rogantes eũ ad ſe ocius properaret quatenus alimenta eis præberet.Ille ergo per noctem illam equitatum parauit:quaſi hieroſolymã aſcenſurus ſed niue uehementi ea nocte cadente:iter inuium reperit equis uel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante:nequiuit ad hieroſolymam triphon aſcendere:ſed reuertẽs ad ciriẽ:& prope galaditiden ingreſſus:ionathan ibi pimi uel ſepeliri iuſſit:& ita ad antiochiã puenit. Symon aũt ab iaſca ciuitate tranſferẽs oſſa fratris ſepeliit in patria ſua:luctum maximũ omni ſuper eum populo faciente.Tunc ſymon ingens mauſoleum fabricans:patri ſuo:fratribuſq; ſepulturam ex albo & polito lapide conſtruxit:opus mirabile:cõſpicuũq; faciens:cuius & portam undiq; colũnis ſuſtentantibus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit:inſuper & priamidas ſeptem parentibus:uel unicuiq; germanoꝝ ſingulas ſuperpoſuit:magnitudine uel decore lucentes:quæ hactenus ſeruãtur.De ſepultura quidẽ ionathæ:& de ædificatione monumentoꝝ:hoc ſtudium ſymonis agnouimus.Defunctus ergo eſt ionathas:principatũ agens ſacerdotii: perq; ãnos quatuor gentem cõtinuit iudeoꝝ.Et de labore quidẽ mortis eius in mutuis documentis: publiciſq; monimẽtis primi anni ſymonis benefactoris:& iudeoꝝ pricipis ſcriptũ eſt. Itaq; iudei fœliciter aduerſarios uicinos ſuperauerunt:cum ſymon gazaram ciuitatẽ:uel ioppen:uel iamniã deuaſtaret:arcẽq; hieroſolymoꝝ deponeret:ne forte inimicis refugiũ eſſet unde pcurrẽtes ledere eos poſſent. Quod cum feciſſet:optimum & utile putauit etiam montem ſuper quem arxs cõſtituta erat deſtruere. Quo multitudo cũctiq; ingreſſi:monte deſtruebãt:& nec die nec nocte ceſſantes per tres ãnos: depoſuerunt eum ad ſolum:campumq; planiſſimum fecerunt:ita ut eminẽtius tẽplũ excelleret: arce uel monte depoſitis.Ea quæ temporibus ſymonis geſta ſunt:hunc continet modũ.

Quomodo Triphon occiſo ionatha:perfidus exiſtens antiocho Alexandri filio:qui Theos nominabat:ipſum iteremit:& obtinuit principatũ eius:cuius inſolentiã declinans exercitus cõtulit ſe ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius: fratrem ipſius ãtiochum qui pius dicebatur:ad nuptias ſuas & ad imperium inuitabat. Cap. X.

POſt capiuitatẽ demetrii:nõ multo poſt alexãdri filiũ ãtiochũ q theos noiabat:triphõ iteremit tutor eius quarto impii eius ãno:aicos ãt &familiares ſuos ad milites trãſmiſit:& multas dare pecunias pollicet:ſi eũ regẽ ordinarẽt.Nã demetriũ a patribus captũ nũciabat teneri:frẽm uero eius ãtiochũ ſi pricipatũ optineret:multa peſſima eis factuꝝ eẽ dicebat:dũ ꝑditionẽ eoꝝ ulciſceret.Qui cũ ſpaſſent affluẽtia pecuniaꝝ ſub regno tri

phonis frui:prīcipē eū cōstituūt.Triphon ergo ut regni īsignia ſuſcepit:cōtinuo nequitiā ſuā patefecit:&inotuit oībus:qa ꝙ priuatus humiliter multitudini obſeqbaſ: nō hoc uolūtate bona: ſed impoſſibilitate faciebat.Poſtq̄ uero regnū adeptus é:exuens ſe ſimulationē uerus triphon apparuit:coepitq; potius extraneos q̄ clientes diligere.Pro q̄ re exercitus eius recedens ab eo ad cleopatrā demetrii uxorem cōtulit ſe: quæ tūc in ſeleutia cū filiis erat concluſa.Errantē uero frēm demetrii ātiochū:qui ſother alias pius dicebatur:nullaq; ciuitate eū admittēte triphonis timore: mittit cleopatra:ad ſuas enim nuptias:& ad imperium inuitans.Quem ad hoc inuitauit ſuadentibus amicis:& timore uolentibus triphoni ciuitatem ſeleuciam aperire.

Quomodo Antiochus cognométo pius:potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris ſui Demetrii:& creſcens indies:exercitum produxit aduerſus Triphonem: quem obſidens in dora caſtello:accepit auxiliū & ſolatiū a Symone principe ſacerdotū:& de morte Triphonis. Cap. XI.

VMq; intraſſet ſeleuciā antiochus:& fortitudo eius p ſingulos dies creſceret:exiit pugnaturus cōtra triphonē.Qué uincēs:a ſuperiore ſyria repulit ad phœnicē:& ī doram caſtello munito cōcluſū obſidebat:mittitq; ad ſymonē prīcipē ſacerdotū iudeoꝝ legatos ꝑ amiciciis uel auxiliis. Qui cum libenter petitionē ſuſcepiſſet:pecūias multas cū alimentis:militibus dorā obſidētibus large præbuit:ut antiochus eū inter neceſſarios aſcos pauco tpe patereť.Nam triphon dū a caſtello dora ad apamiā fugeret:captus in ea concluſione perptus eſt:tertio ſui regni anno.

Quemadmodum Triphonæ interempto:Antiochus oblitus beneficioꝝ Symonis Cēdebeū cum exercitu miſit ad expugnādū eum:quem tamē Symō pugnās fortiter deuicit. Cap. XII.

SEd ātiochus auaritia uel prauitate ſua ſymōis obliuionē una cū miſtratis pecuniis & alimētis cōcepit:uireſq; militares cuidā cēdebeo amico tradēs: ad deꝑcationē iudeæ captiuitatēq; ſymōis miſit. Sed cū ſymon audiſſet ātiochi ꝑuaricationem licet ſenex eſſet:tamē eo ꝙ nihil ab antiocho iuſtū fieri uidebat:cōcitatus ad audaciā ſup ætatē ſuā iuuenilē fortitudinē accepit:&diſpoſuit quidē filios cum bellicoſima ꝑte militū ipſe uero p aliā ꝑtem militū cū reliquis uiribus perrexit ad bellū:multoſq; in ualibus mōtiū ad inſidias locabat:nulluſq; conatus eius euaſit:ſed oēm hoſtiū uincēs exercitum:in pace reliquā uitam agebat.Nam & ipſe cum romanis de auxiliis cōpoſuerat.

Quod a genero Ptolomei in conuiuio dolo peréptus eſt Symon.Ptolomeus autem uinciens uxorē:& duos filios eius:principatū ipſe tenere conatus eſt. Cap. XIII.

AGitur annis octo prīcipatū ſacerdotii iudeoꝝ regēs:moritur in cōuiuio p inſidias ptolomei generi:& uxorem eius cū duobus filiis capiens:& uictos habēs:miſit:ut tertiū ioānē qui & hyrcanus uocabťapphēderet.Quod cū ſenſiſſet iuuenis:euaſit ꝑiculum: & ad ciuitatē feſtinauit:cōfidēs de populo ꝓpter patris ſui beneficia:ptolomeiq; odium.Properantē uero p aliā portā ptolomeū itrare:populus expulit:ná hyrcanū receperat.Hinc ptolomeus ad aliquod caſtellū noīe dagō in hiericho diſceſſit.

Vt nouiſſimus filiorum Symōis hyrcanus ducatum accipiens:obſedit multo tempore Ptolomeū in caſtello quod dragon uocatur. Cap. XIIII.

ACcipiēs autem paternum principatum hyrcanus deū hoſtiis placauit:&ita contra ptolomei militiā produxit exercitū.Et eum ad locum peruenīſſet:in aliis oībus hoſtem circumueniens ꝑualebat:uincebatur tamē matris & fratrū amore:quos ſup muꝝ ptolomeus trahens in conſpectu eius torquebat:& præcipitare minabatur ſi non ab obſidione diſcederet.Hyrcanus āt quātum remitteret de obſidionis induſtria:tantū cariſſimis putabat offerre ſubſidia:nedū male paterenť:eius crudelitati reputareť. Mater āt protendens manus petebat:ne propter eos differret:ſed multomagis īpetu caſtellū īuaderet:inimicoq; ſuæ ptāti ſubacto:ꝑ cariſſimoꝝ tormētis redderet retributionē:ſibi quoq; extimās hoc eſſe utilimū ſi p ſuā morte hoſtes atrocius depirēt.Hyrcanū ergo petitionibus matris incenſum:caſtellum capiendi furor tenebat.Rurſus uero cum uidiſſet matrem cedi uel diſſipari ſoluebať: & pro igeſtis matri tormentis:impetū deponebat obſidionis:taliq; neceſſitate obſidionis alias obſedendi ꝓtractus ſeptimū ānū expleuit:in quo ſp iudei uacant.Nam per ſeptem hunc obſeruant: ſicut in ſeptimis diebus. Quapropter ptolomeus a bello ſolutus:occidit matrem & fratres hyrcani: & fugit ad zenonē qui cotilas appellabatur:in philadelphia tyrānidem exercentem.

Quemadmodum Antiochus exercitum ducens contra hyrcanum: caſtra ſoluit:accipiens ab hyrcano talenta tricenta:& amicicias cum eo compoſuit. Cap. XV.

ANtiochus aūt in feſtus ſymoni de īteritu ſui exercitus:cōtra iudeā acceſſit quarto ano ſui imperii:primo uero hyrcani olīpiade cēteſima ſexageſimaſecūda. Cūq; deuaſtaſſet prouinciā:hyrcanū in ciuitate īcluſit.quā ſeptē acieibus circūdedit:nihil tamē proficiebat:ꝓpter muroꝝ munimina:& ꝓpter obſeſſoꝝ uirtutē:necnō & aquarū īopiā:qua ꝓpter ficcitatē domabať.In ꝑte uero planiſſima turres ſtatuit celſiores:numero centū tres:tecta unaquaq; habēte ſuper quas militares ordines diſpoſuit:multoſq; quotidie labores cōgreſſus ife

rebat:forſamq; latam & altiſſimam conſtruens:muros ciuitatis depoſuit.Iudei ergo multas ſcurſiones contra molliebantur:& ſiquidem incautos aduerſarios inueniſſent: peſſime eos cõterebát ſi uero præſentes eſſe alias præſenſiſſe eos cognoſcerent:ínocui rediebant. Vt uero noxiá multitudinem intra ciuitaté hyrcanus attédit cõſumédis citius neceſſariis:nihilq; populo prodeſſe cõſpexit inutilé eius ꝓtem ſecernés foras ciuitaté emiſit:q̃ uero bellicoſa & fortis erat:hác tantum tenuit alias retinuit.Antiochus át ꝓiectos egredi uetabat.Qui dũ inter muros errarét:ſeuiſſimis tormétis miſerabiliter aías exalabát.Cũ uero feſti dies tabernaculoꝝ ueniſſent miſerati eos itra ciuitaté denuo receperũt. Hyrcánus itaq; ad átiochú legatos direxit:petens idutias ſepté dieꝝ:ꝓp feſtiuitaté deiq; ſupplicationé.Qui cũ audiſſet:reſpõdit legatis.Immolate.Nec nõ ét ad ſacrificiú magnificétiſſimũ deſtinauit thauꝝ:cornibus ſauratis & pocula plena omnibus aromatibus aurea uel argentea:quod ſacrificiũ adductũ ſuſceperũt:qui áte portas ſtabát & ad téplũ duxerũt.Antiochus autẽ iſte exercitui melius antiocho epiphanæ claruit:ná ille capiens ciuitaté: porcos ſuper aŕa ímolauerat:& ius carniũ ꝓ totũ téplũ ſparſerat:etiá leges iudeoꝝ:paternáq; religioné cõfuderat:ꝓpter q̃ gens rebellauit:& minie recõciliari paſſa eſt:hũc uero antiochũ ꝓpter pietaté religionis:oés piũ uocauerũt:laudátq; modeſtiá eius.Hyrcanus ét aíaduertés ſtudiũ ipſius erga deũ:petiuit enĩ ut patriá eis cõuerſationé reſtitueret:Qui cũ refutaſſet peſſimũ cõſiliũ:ſuadentiũ gentẽ cape legibus diſſonáte:ad oém pietaté flexus:legatis reſpõdit:ſi traderét arma:ptéq; tributoꝝ ioppe aliarumq; ciuitatũ circa iudeá exiſtentiũ ſoluerét:& cuſtodias in ciuitate ſuſciperũt:cõfirmás pactũ:finiret bellũ.Iudei uero oía pferre præter cuſtodiá cõſentiebát:quá nõ ꝓpter aliud niſi ꝓ diſſimili cõuerſatione recuſabát:pro cuſtodia tamé obſides dare profitebanť:& taléta argenti qn genta:ex qbus ſtatí trecenta cũ obſidibus obtulerunt:ĩter quos erat & frater hyrcani.Quæ cum ſuſcepiſſet rex antiochus & coronã ciuitatis depoſuiſſet:obſidioné ſoluês diſceſſit.Hyrcanus uero ſepulchrũ dauid apiens:q̃ multo ditior quondá regibus fuit:tria milia talenta pecuniaꝝ exíde ꝓtulit:ex qbus primus iudeoꝝ cœpit pegrinos alere. Cõpoſuit ét cũ antiocho amicicias ſuſcipiéſq; eũ intra ciuitaté:munificenter habũdeq; militibus omnia neceſſária miniſtrabat. Cũq; exercitũ antiochus cõtra parthos duceret: cũ eo hyrcanus egreſſus é.De his eſt teſtis Nicolaus damaſcenus:ſic in hiſtoria docens.Tropheũ ſiſtens antiochus iuſta fluuiũ licũ:ubi uicerat in dathim parthoꝝ ducé:ibi duobus diebus remoratus eſt:petente hyrcano iudeo:propter aliquá patriá iudeoꝝ celebrationé:ĩ qua nõ erat legytimũ eos ꝓficiſci. Et quidem hæc nõ eſt métitus.Ná quinquageſima feſtiuitas poſt ſábbatum inſtabat: in q̃ minime licet nobis uel in ſábbatis uel in feſto die uiá conficere. Tunc enim átiochus cũ arſace pthoꝝ rege cõfligens:& multũ pdés exercitum interiit.In regno át ſyriæ frater eius demetrius ſuccedit:arſace eũ a captiuitate ſoluéte eo tempore quo antiochus pthoꝝ terram ingreſſus eſt:ſicut prius demõſtratũ eſt.

De hyrcani militia poſt mortem Antiochi apud parthos defuncti cõtra ſyriá:& q̃ multas potentes ciuitates obtinuit. Cap. XVI.

Hyrcanus uero Antiochi morte cognita: ſtatim ad ſyriæ ciutates expeditioné pauit:arbitratus ípatos eas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; inuenire: quod ét euenit. Ná medabá cũ multũ exercitus eius laboraſſet:ſexto menſe capit:poſt etiá ſamog am: uel illas quæ uicinæ fuerunt: necnõ etiam ſicimá:garizim:gentéq; cũtheorum q̃ téplũ ædificatũ ad ſimilitudinem hieroſolymitani poſſidebat:quod alexandri mádato ſanaballath dux condidit: propter manaſſen ſuum generum:fratrem iaddo alias iaddus principis ſacerdotum:ſicut ſuperius ĩtimauimus.Contigit uero templum hoc diurni poſt annos ducẽtos. Hyrcanus ergo ciuitates idumeæ aboracum:mariſſam:cũctoſq; cum domuiſſet idumeos permiſit eis prouinciam habitare : ſi circũciderentur:legibuſq; iudaicis uterentur.Qui deſiderio patriæ terræ circũciſionem & aliam conuerſationem iudeorum prætuleruntideoq; ex illo tempore cœperunt eẽ iudei.Quo facto:hyrcanus princeps ſacerdotum ſocietatem romanorum renouare cupiens legationem ad ipſos direxit.Cũq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet:cõpoſuit amicicias hoc modo. Fannius marci filius:conſul;ſenatum oém octauo idus februarias:in campum iuſſit conuenire:ꝑſente luceo manlio:lucii mentinii filio:& gaio ſempronio falernæ filio:ꝓp hoc quod legati iudeoꝝ petiuerunt:ſymon filius doſithei:& appollonius alexandri:& diodoriis iaſonis:uiri optimi a populo iudeoꝝ deſtinati:de ſocietate uel auxiliis exhibendis:quam cũ romanis de publicis rebus habuerunt ut ioppe:& portus:& zora uel fontes:& ciuitates:inſuper & uillas q̃s antiochus pugnans contra ſenatuſconſultum tenuit reſtituantur:& quatenus nec regii milites per terrã eorũ cum ſubiecti ſint tranſeant ut etiam illa quæ per antiochum geſta ſunt:contra ſenatuſcõſultum cenſeantur:& legatos mittant:quatenus recipiant quæ ab antiocho ablata ſunt:& prouinciá æſtiment uaſtatam:utq; eis ad reges & populos liberos litteræ darentur:quatenus ad ꝓpriam domum illeſi reuerterentur.Placuit igitur amicicias & auxilia cum hominibus bonis:& a bono populo uel amico tranſmiſſis eſſe renouandas.De rebus autem ablatis reſponderunt conſulares:cũ a ſuis negociis ſenatus uacauerit:feſtinabit impoſterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri:decernentes dare cõſulem ſannium publicas pecunias expendendas; dum ad patriam remea-

rẽt. Et fannius quidem legatos iudeoꝝ remittit: pecunias publicas eis præſtãs ex ſenatuſcõſulto: per quod debuiſſent cum tutella ad ſuam redire patriam. In his quidem priceps ſacerdotũ hyrcanus erat. Interea rex demetrius cum exercitum aduerſus hyrcanum colligeret: nec tempus ei: nec occaſio data eſt: cũ milites: & ſyri malitiã eius abhorrerent: & p legationem peterẽt ptolomeum ſiſconem cognominatũ: quatenus de genere ſeleucii tranſmitteret eis: qui deberet accipere principatũ. Ptolomeus ãt cũ alexandro zebẽna exercitũ mittẽs: pugnaq; cõmiſſa demetrius ſuperat. Qui dũ fugeret ad cleopatrã ſuam uxorẽ in ptolomaide: ab ea non ſuſceptus: tirũ recedẽs: tẽtus: multaq; paſſus ab inimicis interiit.

De amiciciis alexãdri zabine cognomie cũ Hyrcano: & quomõ deuictus ab Hyrcano Antiochus cizicenus amiſit iudeã: & de fœlicitate uel pace iudeoꝝ Hyrcão pricipatũ agẽte. Cap. XVII.

ALexander aũt regnũ accipiens: & amiciciam cum Hyrcano principe ſacerdotum cõponens: interiecto tandẽ tpe: expugnatus ab antiocho filio demetrii criſpi noie occidit. Cũq; antiochus ipium ſyriæ tenuiſſet: cõtra iudeã exercitũ deſtinare timuit. Audiens uero germanũ ſuũ & ipſum noie antiochũ ex eadẽ matre ꝓgenitũ: multas uires cõtra ſe a cizico cõgregaſſe: eũ intra ꝓuinciam ſtatuit expectare: q̃tenus obuius incurſionibus fratris ãtiochi reſiſteret: qui cizicenus dicebat: q; in illa ciuitate nutritus eſſet: filius ãt fuerat ãtiochi q ſother nũcupabat: & uitam bello parthico terminarat. Hic ẽt frater erat demetrii criſpi patris. Cõtigit uero ambos fratres unã uxorẽ cleopatrã duxiſſe quẽadmodũ & alibi retulimus. Cizicenus ãt antiochus ad ſyriã peruenies: diu cũ fratre bella cõmiſit. Interi Hyrcanus omni tempore illo pace fruebatur. Nam & ipſe poſt mortem ãtiochi a macedonibus deſtitit: dũ neq; ut amicus: uel ſubiectus aliq̃d eis præbuiſſet. Cuius res abundæ creuerũt temporibus alexandri zebẽnei: & magis tunc quando hi fratres cõtra ſe pugnabãt. Nã dũ bello occupati fuiſſent: Hyrcanus iudeã cũ licentia poſſidebat: multãq; pecuniaꝝ ſummã collegit: amboſq; inter ſe dimicãtes contẽnens: expeditionem cõtra ſamariã ciuitatẽ ualde munitam produxit: de q̃ ſuo loco referã: qualiter ab herode ſit cõdita: & ſebaſte noiata. Accedẽs igitur ad eã ſtudioſe obſidebat: memor maloꝝ quæ ſamaritæ cõtra mariſſenos colonos & auxiliatores iudeoꝝ cõmiſerũt: obediẽtes ſyroꝝ regibus. Cũ ergo mœnia ũdiq; circũdediſſet: duplici muro cincta ſtadiis octogita: filios ſuos obſidioni præpoſuit: antigonũ & ariſtobolũ. Quibus imminentibus ĩ tantã neceſſitatẽ famis ſamaritæ ĩciderunt: ut ẽt illicita tãgerẽt: & uocarẽt adiutorẽ ãtiochũ cizicenũ. Qui ſtati ueniẽs ad defenſionẽ: uicit ab ariſtobolo: fugatuſq; a fratribus: uſq; ad ſcitopoli currẽs: euaſit piculũ. Hi rurſus ad ſamaritas reuerſi: cõcludũt eos ĩtra muꝝ: ut ſecundo neceſſitate coacti ſamaritæ: adiutorẽ uocarẽt ãtiochũ: qui dũ a ptolomeo lathiro ſex milia uiros petiſſet quos ptolomeus ĩ uita matre direxit: nã necdũ a pricipatu eũ expulerat: primũ p̃datorio mõ ĩuadit hyrcani prouiciã cũ ægyptis: nõ audiẽs apte pugnã cõmittere. Nam uires ſuas ſciebat impares: ſed ſperãs populatiõe terræ cogere Hyrcanũ a ſamariæ obſidione recedere. Cunq; multos milites perderet inſidiis circunuẽtos diſceſſit ad tripolim: callimandro & epicrati bellum iudaicũ cõmittẽs. Callimander ergo aduerſariis fugam ſimulãtibus: & poſt reuerſis ſtati cõſumit: epicratis autem manifeſte pecuniis ſeductus: ſcitopoli cũ uicinis locis prodidit iudeis: ſamariæ uero obſidionẽ ſoluere nõ potuit. Igitur Hyrcanus ſub anni concluſione capiens ciuitatẽ: nõ hoc ſolo cõtentus eſt: ſed totã deleuit ſamariã. Nã ſic eã uertit: ut uallũ magis quã ciuitatẽ fuiſſe illic quiſq; iudicaret. Mirabile tamen aliq̃d de pricipe ſacerdotũ Hyrcano dicit: quẽadmodũ ei deus locutus ẽ. Nã referunt illo die quo filii eius cũ ciziceno cõflixerãt: dum ipſe ĩ templo ſolus ſacerdos adoleret thura: audiſſe uocẽ q; filii eius uincerent antiochum. Qui cũ a templo ꝓceſſiſſet: hoc omni populo manifeſtũ fecit: quod ita cõſtãter euenit. Hyrcanus q̃dẽ ĩ his degebat. Per idẽ uero tẽpus nõ ſolũ hieroſolymoꝝ iudei: ſed & ꝓuinciales & alexãdriũ habitantes: & ægyptũ: & ciprum fœliciter agebant. Nam cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ lathiꝝ ſeditionẽ mouens: ordinauit duces chelchiã & ananiã filios oniæ: quẽ ſupius retulimus templũ ædificaſſe in terra heliopolitana ad ſimilitudinẽ ſacrarii hieroſolymoꝝ. Cleopatra tamẽ cũ audiſſet his exercitũ: ſine ſententia eoꝝ nihil tractabat: ſicut teſtatus eſt ſtrabon capadocus: ita dicens. Nam plures & qui cũ eis deſcẽderũt: & quos poſtea cleopatra mittebat: in cipro ſtatim ad ptolomeũ tranſiebant: ſoli uero iudei qui oniæ dicebant apud cleopatram ꝑmanſere reginã: propter chelchiã & ananiã. Hæc ſtrabon diſſeruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud iudeos fœlicitas: magis autem phariſei. Nam mala eum uolebant pati: qui tantũ apud populũ ualebant: ut ſiquid' contra regẽ & principẽ ſacerdotũ dixiſſent: facile crederetur. Diſcipulus tamen & Hyrcanus fuerat: & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad cõuiuiũ uocaret: & amicabiliter paſceret: nimiſq; delectari uidiſſet: dicere cœpit. Scitis me uelle iuſta oĩa agere: per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem: ſiquid me peccantem uideritis & recta uia deuiantem: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei teſtimonium præberent: omni uirtute ornatum eſſe lætatus eſt. Tum unus ex accumbentibus: eleazarus nomine maliuolus: & ſeditionibus gaudens quoniam inquit dixiſtis te uelle ueritatem cognoſcere: uis iuſtus eſſe: depone principatum ſacerdotii: & tantum ſufficiat tibi populi regere magiſtratum. Hyrcano uero cauſam conſulente:

quapropter deponeret principatum:quoniam inquit audiuimus a ſenioribus captiuã fuiſſe patrem tuum ſub antiocho æpiphanæ: quod falſum fuerat.Contra quem irritatus hyrcanus:oéſq; phariſei ualde indignabantur.Tunc ionathas quidam de ſaduceorum hereſi:quæ contraria phariſeis exiſtit:ualde Hyrcano amicus:dicebat:ſcientibus omnibus phariſeis eleazarum blaſphemiam feciſſe & hoc manifeſtum illi fieri poſſe ſi requireret illos:qua dignus eſſet pœna ꝓ uerborum qualitate multari. Cunq; Hyrcanus phariſeos interrogaſſet:qua iudicarent eum pœna meritum:non enim credo inquit cum ueſtra ſententia factam iniuriam: tũc illi cum eum honorari uellent:dicebant ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere:nam non uidebatur digna cõtumelia morte multari:& quia moleſti ſunt naturaliter ad tormenta phariſei ualde cõtriſtabãt: unde illorum ſententiam maledictiones eleazarum putabat ſibi feciſſe.Incitator uero ire eius ionathas flexit eum:relictis phariſeis:ad ſaduceorum partem tranſire:ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret:cuſtodeſq; eorum puniret.Vnde ſummum ei uel filiis odium a multitudine cõciratum eſt.Sed de his quidem iterum diſſeremus. Nunc autem uolo demonſtrare:quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent phariſei:quæ non ſunt inter moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; ſaduceorum gens has expulit:dicens illas debere tenere leges quæ cõſcriptæ ſunt:illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſent minie cuſtodiri.Et de his multa queſtio:uel altercationes maxime fiebant:& ſaduceos copioſi uel diuites ſequebãtur: populares uero non eis obſequebãtur: ſed phariſeos unanimiter adiuuabãt.De his tamen duabus hereſibus atq; aſſenoꝝ ĩ ſecundo uolumine iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus.Hyrcanus ãt poſt ſeditionem ſedatã fœliciter uixit:& principatũ optie rexit ãnis trigitauno:defũctuſq; reliqt filios qnq;:qui maxie alias maxis his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt:magiſtratu populi principatu ſacerdotii: & prædicatiõe prophetiæ.Nam deus cum eo erat:& futuroꝝ præſentiam ei donauit ita enim cognoſcebat & prædicabat:ut etiam duobus filiis prædiceret:q; rerum domini nõ diutius permanerent. Quorum ĩteritum opere prætium eſt narrare:quatenus ſentiamus:quãtum indigni fœlicitate patris fuiſſent.

Quod defuncto hyrcano:filius eius ariſtobolus ſuſcipiens pricipatum: primus ſibi diadema impoſuit:fratribus ſuis præter Antigonum in uincula cõiectis:qui etiã matrem ſuam uiculis & penuria cõſumens:ipſum quoq; Antigonũ fratrem ſuum quẽ cõſortem regni habebat accuſationibus inuidoꝝ alienatus ab eo iuſſit interfici. Cap. XVIII.

DEfuncto enim patre:maior ariſtobolus magiſtratum ad regiam dignitatem tranſferre decreuit:primuſq; ſibi diadema impoſuit:poſt quadringentos octoginta & unum annos:& tres menſes:ex quo de captiuitate babylonica populus liberatus ad propria remeauit.Amans autem fratrem ſuum ſecundum antigonum:ſimili dignitate eum ordinauit:alios uero uinculis tenebat aſtrictos:incluſit etiam & matrem pro magiſtratu altricãtem:nam illã Hyrcanus dominam eſſe relinquerat:qui ad tantã crudelitatẽ perductus eſt:ut uinculis eam penuriaq; conſumeret:inſuper addidit matri etiam antigonum quem amare uidebat: & communis regni habere conſortem:accuſationibus alienatus ab eo:quibus primum quidem non credebat:aliqua amore non admittente aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditiõe rediſſet:tempore quo feſtiuitatem tabernaculorũ deo celebrãt: contigit ariſtobolum quidem morbo teneri. Tum antigonus agens dies feſtos ad templũ aſcendit:ualde ſplẽdidiſſime ornatus cum ſuis armatis:& multum pro ſalute fratris orauit. Maliuoli uero cupientes eorum ſeparare cõcordiam:occaſionem ſe cepiſſe pompam antigoni putauerũt: & uictoriam eius coram rege:pompamq; maliuole dilatabant:quo modo in celebratione tabernaculorum ſublimis apparuit:ut non hæc a priuato fieri uiderentur:ſed regiæ munificẽtiæ oſtẽtatio crederetur:eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Ariſtobolus autem cum his accuſationibus inuitus credidiſſet:timens ne in fratris ſuſpitionem incideret:ſimulq; ſuã cuſtodiã curãs:diſponit cuſtodes ſui corporis : in ſubterraneo uel tenebroſo loco. Iacebat ãt ipſe ĩ turre quæ antoniana dicebaẽ:& præcepit ut inermem occiderẽt nullũ fratrem aũt antigonum ſi armatus intraret interficerent:mandauitq; antigono: ut ſine armis ueniret.Regina uero inſidiatoribus antigoni perſuaſit mandata portanti contradicere: quia frater tuus inquit audiens conſtruxiſſe te arma:ornatumq; bellicum:petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eoꝝ facturam. Quo nuncio antigonus nihil arbitratus doloſum: ſed confidẽs de fratris affectu:ſicut erat armatus ad ariſtobolũ ĩgrediẽ:ut armoꝝ demõſtraret ornatũ.Cunq; ad turrẽ quæ ſtratonis dicitẽ ꝓueniſſet:ab eis qui in tenebroſo loco fuerãt collocati ꝓſternitur. Cuius mors oſtendit:nihil inuidia:nihil accuſatione ualidius:neq; magis aliud ſecernit fidẽ:ſeu naturalem familiaritatẽ quã iſte paſſiones. Ammirari poteſt quilibet & iudẽ eſſeum genere:qui nunq; in his quæ prædixit mentitus eſt.Nam hic cum uidiſſet antigonum per templum tranſire clamauit ſociis ſuis & notis:qui gratiã ꝓdicẽdi futura doctrinæ eius obſeruabant.Melius eſt mihi inqt mori:quã ſi mortẽ fuero mentitus antigoni:quẽ hodie uideo pituum ĩ turre ſtratonis. Locus uero ſtadiis ſexcẽtis diſtabat:ubi cũ prædixit interfici.Diei quãplurima pars tranſierat:ut etiã dubitare uaticinatione uideret.Cunq; hæc dixiſſet:triſtiſq; eſſet:nunciat ei antigonũ eſſe de

functum in ſubterraneo.Nam & ipa turris ſtratõis dicebaſ:eodẽ nole quo maritima cæſarea nũ cupatur.Igitur uaté hoc pturbauit.Ariſtobolũ aũt fraternæ cedis pnia fletuſq; poſſedit:necnon etiá egritudo métẽ eius celeri dolore pſuaſit:& ítollerabilẽ paſſionẽ corruptis uiſceribus ſuſtinebat:copiam quoq; ſanguinis euomebat.Quod dum puer aliqs portaret:lapſus é in loco quo maculæ ſanguinis adhuc antigoni permanebant:ut arbitror de prouidentia diſponẽte. Quo facto: clamor uidentium fuſum ſanguiné eleuatus eſt:dum exiſtimarẽt hoc puerum ſponte feciſſe. Clamorem uero cum Ariſtobolus audiſſet:cauſamq; requiſiſſet tacentibus amplius minabaſ diſcere uolens clamoris cauſam:homines enim ſuſpicãtur in his quæ tacentur : & ſemper eſſe peiora putant.Vt uero cogenti & interminãti ueritatem aperuerunt:cõfunditur eius mens: percuſſa cõ ſcientia ſua:gemenſq; cum lachrymis ex alto pectore dixit.Nũquit latere deum potui in tam impiis & crudelibus factis:ut non ſcelere fraternæ cedis ueloci pœnæ conſumeret.Vſquequo ípro bum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere.Cur non eam celeriter reddis:ſed paulatim libo ſanguinem interemptis.Quæ cum dixiſſet:moritur regni ſuo primo anno qui etiã dictus eſt filellin:ideſt amator græcoꝝ.Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit itureos:plurimamq; eorum prouinciam iudeis adiecit: & compulit habitantes in ea:ut ſi uellent in prouincia permanere:circunciderentur ſecundum leges moſaicas.Erat autem naturæ ualdæ moderatæ:uel pudoris ingenui:ſicut teſtimonium præſtat ſtrabon nomine timagenis:ita dicés.Modeſtus fuerat hic uir:& nimium iudeis utilis.Nam prouinciam eis adquiſiuit:& partem gẽtis itureorum ſibi circunciſionis uinculo coniunxit.

Quemadmodum defuncto Ariſtobolo:frater eius Alexander ſuccedens in principatu: cõtra Syriam & phœnicem:& arabiam exercitum ducens: multas gentes ſubegit: & de ptolomei latiri contra Alexandrum pugna & uictoria. Cap. XIX.

DEfuncto tamen Ariſtobolo: Salomoni uxor eius quæ apud græcos alexándra noíatur ſoluens fratres eos quos ligatos Ariſtobolus tenebat:ut ꝑdictum eſt:ianneũ q & alexáder dicebaſ.regem ordinauit ætate maioré:qui nũquam ad facié patris uenit.Cauſa uero huius odii:talis fuiſſe dicit.Cũ diligeret priores filios ſuos hyrcanus antigonum & Ariſtobolũ:& apparuiſſet ei deus in ſomnis:& interrogaſſet eum:quis filioꝝ ſucceſſor eius exiſteret:deo demonſtrante uultum iſtius:cõtriſtatus q; oium bonoꝝ ſuoꝝ hic heres exiſteret:genitũ in galilea nutriri dimiſit.Deus uero nequaq; mentitus é hyrcano.Náq; regnũ poſt ariſtoboli finé iſte ſuſcepit.Qui unum e fratribus ſuis intenté regnũ præſumere interfecit: alteꝝ uero uolenté innocéter uiuere honorabiliter tractabat. Is enĩ dum principatũ ſuum ſicut & ei uidebaſ utile diſpoſuiſſet:expeditioné contra ptholomaidá egit:pugnaq; cõmiſſa: uictor in ciuitatem hoſtes concludens:obſidebat eos.Nam ex ciuitatibus maritimis:ptolomais & gaza ſole ut ſubiicerenſ reſtabant:necnon ét zoili tyranni ſtratonis:& dora.Sed philometore antiocho: fratreq; eius antiocho ciziceno inuicé decertantibus:ſuaſq; uires perdentibus:nequaq; ptolomaite ſperabant ab illis auxiliũ.Quibus obſidione exhauſtis:zoilus qui turré ſtratonis doráq; tenebat:agmen militare nutriens:tyrannidé meditatus eſt: dum reges contra ſe bellarent: & paululũ ptholomaitis ſubueniebat:quia nec reges talem familiaritaté circa eos habebant: ut confiderent ab eis mereri ſolacia.Vterq; enim tolerabat:quod ſepius athletis contigit: qui cum uiribus diffidunt:erubeſcentes credere:otio uel quiete certamina differunt. Reliqua ptolomaitis ſpes erat in rege ægyptioꝝ:ptholomeo latiro qui cũ a matre depulſus a regno fuiſſet:ciprum habitabat.Igiſ mittentes ad eũ ptholomaide petebant auxilio uenire:quatenus eos a manibus alexandri piclitãtes eriperet.Spem uero nõ nimiam ét ei legati excitauerunt dicentes:ſi tranſiret ad ſyriá:haberet gazeos & zoilũ:inſuper & ſydonios ac multos alios:pro ptholomaitis ſecum pugnantibus. Quibus incitatus nauigare feſtinauit.Per idé tempus demetrius orator eloquẽtiſſimus : perſuaſit eis ſniam permutare:melius eſſe dicens:incertũ iudeoꝝ ſuſtinere periculũ:quã manifeſtam ſuſcipere ſeruituté:dum ſe traderent domino:quo facto non ſolũ præſens haberét bellũ: ſed multo maius ab ægypto ſparét.Nam & cleopatrã nequaq; pati filium uicinũ exercitum aggregare uicebat ſed uenturã cum maximo cõtra eũ exercitu:quæ properabat & a cipro filiũ eiicere: & cum ptholomeus nihil proficeret:rurſus ciprum fugeret:ipſi uero nouiſſimũ haberent periculum.Ptholomeus uero:q̃is per uiã cognouiſſet ptholomaitaꝝ uoluntaté mutatam:non minus tamen nauigauit:& applicuit in ſycamina:ibiq; uires ſuas depoſuit.Ois uero exercitus eius erat cum æquitibus & peditibus triginta milia.Quos cũ iuxta ptholomaidá produxiſſet & applicuiſſet:ualde cogitabatquõ neq; legatos eius ſuſciperent:neq; uerba audirent.Sed cũ ueniſſet ad eũ zoilus & gazai:appeterentq; auxiliũ ſibi præberi:q; terra eoꝝ a iudeis & Alexandro depopulareſ:ſoluit obſidionẽ Alexander ptholomei timore:reuerſuſq; ad propriã terrã:deinceps bella diſponebat latenter quidem cleopatram contra ptholomeum inuitans:aperte uero amicitias & auxilia cum eo ſe componere ſimulans:& quatuor milia talentoꝝ argenti ſe dare promiſit: ſi zoilum tyrannũ depelleret:terramq; eius iudeis traderet.Tunc ergo ptholomeus alexandri amicitias ſuſcepit:& zoilum ſubegit.Deinceps cum audiſſet latenter ad cleopatrã matré eius mandaſſe:ſoluit pacta quæ

eum eo fecerat atq; fidem:& ad ptholomaidā quidē accedens obſidebat:q; eum nō ſuſcepiſſent: ibiq; relinquens duces:& partē ſui exercitus ut obſeſſos cuſtodirent:cū reliqua pte iudeā popu laturus inuadit.Alexander uero cū ptholomei ꝓuaricationē audiſſet:congregauit ꝓuincialiū qn quaginta milia:ut ât alii hiſtoriarūq; ſcriptores dixerunt octoginta milia. Cū ergo collegiſſet exer citum:occurrit ptholomeo.Ptholomeus itaq; ſubito inuadens aſachron ciuitatē galileæ die ſab batoꝝ uiriliter cœpit eā:unde decem milia corpoꝝ:& aliā multam ꝑdam abſtulit. Cūq; tetraſſet ſephorim ciuitatē:pauco diſtantē ſpacio a ciuitate capta multos amiſit.Poſt aūt cum Alexandro bellaturus perrexit.Cui cū alexander iuxta iordanē fluuium occurriſſet:in loco q aſaphon dicit non longe a iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit:habens octo milia pugnatoꝝ:quos ecatontama chos uocabat:ideſt contra centū pugnantes quō ereis ſcutis utebant.Verum etiā fuerūt & pto lomeo propugnatores:cū clipeis ereis:ſed minus iudeis ornati:ideoq; milites ptholomei timidi ad ꝓlium acceſſere.Sed non paruā audaciam eis imittebat:filoſtephanus:qui ſtratigimatoꝝ peri tus:eos fluuiū tranſire prohibebat:ſupra quē caſtra ſua poſuerat. Alexandro iter hæc minime ui ſum eſt tranſitū eoꝝ uetare:dū putaret:quia ſi poſt dorſum fluuiū haberēt:nequaq; poſſent a pu gna diſcedere.At in pricipio ꝓlii ex utraq; pte fortiter pugnatū eſt:pari aioſitate uel ſtudio:ut ab utroq; exercitu multi ꝓſternerent.Sed cū alexandri exercitū ſuperiorē filoſtephanus uidiſſet:mi lites diuidit:& defectos ſuos fortiter adiuuans:nulloq; ſubueniente iudeis:partē illam cū eis qui prope ſtabant ad fugā conuertit. Quod cū uidiſſent milites ptholomei ſecuti iudeos interficie bant.Poſt aūt reuerſi reliquos ad fugā uerterunt:& tādiu proſtrauerūt eos: uſquequo & ferrum & manus eoꝝ defeciſſent.Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicunt.Timagenis uero quinquagin ta milia retulit:reliquos ât captos:paucos uero ad ſuā fugiſſe prouinciā. Tunc ptholomeus poſt uictoriā prouinciam ꝑagrans ueſpere facto in qbuſdam iudeæ uillis ingreſſus ē:quas plenas mu lieribus & infantibus inueniens iuſſit militibus ſuis ut occiderent & laniarent: mēbraq; eoꝝ in cacabis mitterent ad coquendū.Hoc autē ſimulauit:ut hi qui fugerant a pugna putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci:& exinde eos ualde metuerent.Cœpit uero & ptholomaidam:ſicut alibi retulimus.Sed cleopatra cū reſpiceret filium ſuū creſcere:& iudeā licenter deuaſtare: ciuita temq; gazeoꝝ ſubiectā habere:negligere recuſauit dū iam ī portis ſuis eū præſentem ſperaret eſ ſe futuꝝ:& amari ab ægyptiis ꝑp uirtutem eius putaret eū:ſtatim cum nauali & pedeſtri exerci tu contra eū egreditur:duces totius militiæ chelchiā & ananiam iudeos ꝓponens:pecunias uero multas:nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud ſocios alias choos inſulā cōmendans.Cūq; iuſſiſſet fi lium ſuū Alexandrū cum maxima claſſe nauiū ad phœnicē nauigare:ꝑp refugia oēm ſuam expe ditionē cleopatra in ptholomaide depoſuit.Cū uero eam non ſuſcepiſſent ptholomaide: ciuita tem obſedit.Ptholomeus tamen a ſyria cōtra ægyptū feſtinauit:putās ſubito eam ſine militibus exiſtentem occupare:ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idē tempus & chelchias unus ex ducibus cleo patræ:circa inferiorē ſyriam ptholomeū perſequens moritur.Cleopatra ergo cū audiſſet filii co natum:& q; nullatenus ægyptii eum ſicut ſperabat ſuſcepiſſent:tranſmiſit militiæ partē: quæ de prouincia ptholomeū depellerent.Qui reuerſus ab ægypto:iteꝝ ī gaza hyemabat. Interiecto ue ro tpe:cleopatra cuſtodiam ptholomaidis cū ciuitate obſidione cœpit. Ad quā Alexander ſūma dona deportans ueniſſet:dixiſſetq; mala de ptholomeo ſe paſſum refugiūq; nō alibi niſi apud eā habiturum:quidā amicoꝝ perſuadebāt ei:ut prouinciā iudeoꝝ percurreret & obtineret:neq; cō tēneret tam optimā multitudinem iudeoꝝ ſibi ſubiicere.Cūq; ananias contradicens ſuaderet in iuſtum eē:ſi hoiem auxiliatorem priuaret propria ptāte.uerum etiā & cognatos ſuos eſſe: nec te minime uolo inquit ignorare regina quō ꝑp hāc iniquitatem inimicos oēs iudeos habebis. Hæc ergo anania ꝑſuadēte cleopatra flectitur nihil pœnitus alexandrū ledere: ſed ſocietatem cum eo cōpoſuit ī ſcitopoli ſyriæ.Qui cum a ptholomei timore liberatus eſſet: exercitū ſtatim cōtra hu milem ſyriā produxit & expugnauit gadara decē menſibus oppſſam:& amathunta magnū ꝓpug naculum habitantiū ſuper iordanē:ubi optima uel induſtria digna theodorus zenonis præſide bat:qui inſpate iudeos inuaſit:& decem milia interfecit ſarcinaſq; Alexandri diripuit.Quo facto nequaq; perturbat alexander:ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitum:& raphiam & anchi donā expugnauit quā poſtea herodes agrippiadā noīauit. Cunq; uideret ptholomeum a gaza ad ciprum rediſſe:matrēq; eius cleopatram ad ægyptum:gazeis iratus:quō ptholomeum auxiliato rem conuocaſſent:ciuitatem obſedit:prouinciāq; ipſoꝝ depredauit. Sed aplodotus dux gazeno rum cum duobus milibus peregrinis:& decem milibus ciuium in exercitum irruit iudeorum:& quādiu noxerat:gazei uincebant:arbitrantibus iudeis rurſum ptholomeū ſuperueniſſe. Poſtero aūtē die facto:cognoſcentes iudei ueritatem:reuerſi gazeos inuadunt & proſternunt mille.Qui bus adhuc reſiſtentibus:neq; multitudine moriente perterritis:geſſere prœlium: & quicquid ad uerſi accidiſſet tollerare paſſi ſunt:ne hoſti ſubiicerentur.Exhortabatur aūt eos rex arabum are thas magnanimus uir:qui ſuperabatur in auxilium eorum uenturus.Sed contigit antequā ueni ret aplodoto perempto:ciuitatem capi.Nam liſimachus frater eius inuidens: q; ei magna gloria a ciuibus præbebatur:interfecit eum:militaréq; congregans phalangam:ciuitatē alexandro pro-

dixit:qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit.Poſt aũt milites gazeis ĩmiſit: ut eos cruciarẽt & per diuerſa loca ꝓſternerẽt:nec tamẽ gazei aĩas debiles:ſed paratas habentes:uenientibus iudeis reſiſtebant:& nõ paucos dilaniabant:alii uero deſolatio domos ſuas incendebãt:ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſent inuenire:alii & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant: q̃tenus ſer uitutem inimicoꝝ uel taliter euitarent.Cũq; quingenti ex primatibus eoꝝ in templũ appollinis confugiſſent quoꝝ conſenſu ꝓdicto facta erat:hos abſtrahens Alexander occidit:ciuitatẽq; poſt anni obſidionẽ deponens:ad hieroſolymã remeauit.Eodem tpe & Antiochus q criſpus, dicebaſ moritur:inſidiis heradiani:anno uitæ ſuæ q̃drageſimoquĩto:imperii uero uiceſimonono.Cuius principatũ cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet:bellauit etiã contra fratrẽ patris antiochũ qui ci ziceneus noiabatur:quẽ cum uiciſſet & cepiſſet interfecit.Nõ multo uero poſt:ciziceni filius an tiochus:& Antonius pius cũ peruenĩſſent in arodo:coronãq; ſibi ipoſuiſſent cõfligunt cũ ſeleu co:quẽ poſt uictoriam ex oĩ ſyria depulerunt.Qui cũ fugeret in ciliciam: & peruenĩſſet inopſue ſtiam:iteꝝ ab eis pecunias exigebat.Tum populus inopſueſtenus indignatus palaciũ eius incen dit:eumq; cũ amicis extinxit.Antiocho uero ciziceno adhuc ſyriæ regnante:ſeleuci frater Antio chus bellũ contra eum produxit:uictũq; cum ſuo ꝓſtrauit exercitu.Poſt ipm uero & frater eius Philippus cũ impoſuiſſet ſibi diadema:in parte ali ſyriæ regnabat.Ptholomeus uero latirus q̃rtũ fratrem eoꝝ demetriũ:qui ceraunus dicebaſ a gnido deducens:in damaſco regẽ conſtituit. His aũt duobus fratribus ptinaciter Antiochus reſiſtens:citius occidiſ.Nã laodiciæ gamioꝝ reginæ cõtra parthos bellanti cũ ſocius aduenĩſſet:uiriliter pugnans occubuit. Syriam uero duo fratres eius tenuerunt:demetrius & Philippus ſicut alibi demonſtratũ eſt.Alexander autẽ dũ contra eũ ſui ſeditionẽ mouiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculoꝝ agebatur:& ſup aram ſtaret ĩmolatu rus:uirgis cedrinis iaculabanſ eum.Nã legytimũ eſt apud iudeos in ſcenophegiis unũquẽq; por tare uirgas ex palmis cedrinis.Demonſtrauimus aũt hæc ẽt in aliis.Nec ſolũ hac iaculatione con tenti,ueꝝ contumelioſe eũ aggreſſi ſunt:cũ ingreſſi fuiſſent tẽplum dicẽtes:de captiua genitum & honore ſacrificii indignũ.Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit:parietẽ uero ligneũ circa arã & ſa crariũ conſtituẽs uſq; ad altare:in quo ſolis ſacerdotibus licet ingredi: multitudini introitũ ꝓhi bebat:ſimul & peregrinos piſidas:& cilicas:nã ſyris inimicus exiſtens:nõ eis utebatur . Cũq; ara bas moabitas:& galaditidas uiciſſet:tributoꝝ incrementũ eis ĩpoſuit:& amathunta expugnauit: nõ audente theodoro cũ eo confligere.Cũ uero conſeruiſſet pugnã contra abidam rege arabũ:in cidit ex inſidiis in altiſſimã uallẽ iuxta galaditidẽ.Inde confugeret ad hieroſolymã: ſup infœlici tatẽ ſuam habuit ẽt gentem iudeoꝝ inimicã:contra quã annis ſex pugnans : interfecit quinqua ginta milia.Rogante ergo eos:ut odiũ quod in eũ hẽrent ſoluerent:magis horrebant eum ꝓpter quæ acciderunt.Cũq; interrogaret eos:quid uellent fieri:omnes clamauerunt:mori eum.

Quomodo pugnans Demetrius eucrus contra Alexandrum:uicit eum. Cap. XX.

VNc ad demetrium eucrũ deſtinauerũt:ut eũ auxiliatorẽ rogarent:q̃ maximo cũ exer citu dum ꝓueniſſet ad eos q̃ eũ inuitauerunt circa ſycimã ciuitatẽ caſtrametatus eſt. Alexander aũt cõductis militibus ſex milibus ducentis:& iudeis uiginti milibus q̃ ei fauebant contra demetriũ prexit:cui æquites fuerunt tria milia:pedites quadraginta milia.Multa ergo ex utraq; pte gerebanſ:demetrio quidẽ uolente ſeducere cõductos milites ale xandri tanq̃ græcos:Alexandro aũt tentãte iudeos demetrio ſociatos auellere. Cũq; neuter ualuiſ ſet pſuadere:ſed pugnã cõmiſiſſent uincit demetrius:& oẽs alexandri cõducti milites occidũtur: fidei ſimul & uirtutis ꝓbationẽ oſtendentes. Multi etiã a parte demetrii milites occiderunt. Cũ uero p montana fugiſſet alexander:miſericordia ruinæ eius flexi colligunſ ad eũ ſex milia iudeo rum.& tunc qdem recedit timore demetrius.Poſt aũt iteꝝ iudei contra Alexandrũ bella mouẽ tes ſuperanſ ab eo:multiq; eoꝝ in pugna extincti ſunt.Quoꝝ etiã potẽtiſſimos in bethomis ci uitate concluſos obſedit.Cũq; cepiſſet ciuitatẽ & tentiſſet eos:duxit ad hieroſolymã: & crudeliſ ſimam in eos pœnã exercuit.Nã dum cœnaret cũ concubinis ſuis in excellenti loco:crucifigi ex ipſis octingentos ꝓcepit:liberos uero & uxores eoꝝ corã ipſis adhuc uiuentibus occidi . Et hæc quidem ad ultionẽ fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tantũ humanam uindictã exceſſit q̃uis multũ ſudaſſet:& laboraſſet in bello contra eos: & in nouiſſimum periculũ animæ regniq; ueniſſet.Non enim ſufficerat contra ſe ſuicem certare: niſi etiam aduerſus eum alienigenas pro uocaſſent:& ad talem neceſſitatem perduxiſſent:ut terrã moabitidis:& galaditidis: & uicos regi arabum traderet:quatenus non auxiliaretur contra ſe iudeis:ſed & alia multa conferret: quapro pter uidetur hæc iuſtæ feciſſe:ideoq; propter hanc crudelitatis exagge rationem:uocatus eſt tru cida.Aduerſarii tamen eius octo milia noctu fugierunt:& q̃diu uixit Alexãder exulabant.Et iſte quidem liberatus a ſeditione eorum:cum omni quiete impoſterum regnauit.Demetrius autem cum a iudea in beroeam deſcendiſſet:obſidebat fratrem ſuum Philippum:cui decem milia pedi tum erant:& mille æquites.Straton etiam beroeæ tyrannus Philippo auxilium præbebat: & titi cum principem arabũ conuocabat:necnon ẽt mitridatẽ ſynachem præfectũ parthoꝝ. Qui cum ueniſſent cum multa expeditione: & obſediſſent demetrium ĩtra caſtra: ſagittiſq; & ſiti eum an-

guſtaſſent:cõpulerunt milites eius ut eũ traderẽt.Cũq; depopulaſſent puinciã: & demetriũ cepiſſent hũ quidẽ mitridati parthoꝝ regi trãſmiſerunt: captiuos uero antiocenos gratis antiocenis reddiderũt. Mitridatis itaq; parthoꝝ rex:demetrium maxime honorabat:uſq; ad uitæ terminũ. Philippus uero a pugna ſtatim ad antiochiam perrexit:eãq; tenens:ſyriæ regno potitus eſt.

Antiochi qui liber pater dicebaꝫ militia contra iudeam:itẽq; ꝓlium Arethæ regis contra Alexandrũ:quem & deuincens:cũ pactis a iudea diſceſſit:& de morte Alexandri. Cap. XXI.

POſt uero Antiochus frater eius q nũcupabaꝫ liber pater:ſibi uẽdicans principatũ: ad damaſcũ puenit:ibiq; regnauit.Cũq; contra arabas exercitũ duceret: philippus frater eius ad damaſcũ prexit.Tũ mileſimus qui cuſtos arcis relictus erat:ſimul cũ damaſcenis ciuitatẽ philippo tradidit.Ingratus uero mileſio philippus extitit: cũ nihil oĩno ꝑ traditiõe ciuitatis ei donaret:nã timore putabat mileſiũ prodidiſſe.Quapropter in ſuſpitione eũ hẽbat:qui rurſus damaſco depelliꝫ.Nã cũ philippus ad circũ exiſſet: mileſius clauſit damaſcũ: & ãtiocho ſeruauit.Quod factũ cũ audiſſet de philippo antiochus:reuerſus ad arabiã: expeditioné ſtatĩ cõtra iudeã parauit:pedites.quidẽ octo milia:æquites ãt octingẽtos. Cuius alexãder cõgreſſionẽ timẽs foſſam altiſſimã fodit:circa caſarſalã:quæ nũc antipatris uocaꝫ initiũ eius faciẽs : & uſq; ad ioppen.Cũq; muꝝ ædificaſſet:& turres ligneas erexiſſet:ꝑ ſtadia centũ qnq̃ginta:Antiochũ expectabat.Ille ãt hæc incẽdio cremãs:exercitũ ſuũ ad arabiã exinde tranſduxit.Cui rex arabũ cedens primũ deinde ex ĩprouiſo cũ decẽ milibus æquitũ aduenies:occurſioné antiochi fortiter debellauit.Dũq; uinceret:antiochus occidiꝫ auxiliũ parti laboráti ferẽdo.Poſtq̃ uero cecidit antiochus:milites eius ad canã uillã confugiũt:ubi plurima pars eoꝝ fame cõſumitur. Poſt hũc ĩperat iferiori ſyriæ arethas:exceptus ĩ prĩcipatu a damaſcenis:ꝓp ptolomei iuuẽis odiũ. Qui cũ militiã cõgregaſſet cõtra iudeã & circa idida uicũ ꝓlio uiciſſet alexandrũ:cũ pactis a iudea diſceſſit.Alexander ãt iteꝝ cũ inuaſiſſet diẽ ciuitatẽ:contra eſſemon ꝓduxit exercitũ:ubi plurimæ uel mirãdæ res zenonis fuerãt:quã tribus aggeribus circundãs:pugnãdo inuaſit.Exinde cõtra gaulã & ſeleuciã pergit:& has cũ cæpiſſet:ſubegit ẽt uallẽ quæ antiochi diciꝫ caſtellum quoq; gamala. Sed cũ multi demetriũ ducẽ locoꝝ illoꝝ accuſarẽt:nimis eum indignatus dãnis affecit:& tertiũ annũ complẽs:ſoluta expeditiõe ad ſua reuerſus eſt:quẽ iudei grate oĩno ꝓpter fœlicitatẽ eius accipiunt.Per idẽ tẽs iam ſyroꝝ:& idumæoꝝ:& fœnicũ ciuitates iudei poſſidebãt: iuxta mare quidem ſtratonis turrẽ:appolloniã:ioppen iamniã:azotum:gazã:antidonẽ rafiã:rinocora: ĩ mediterraneis uero ꝑ idumeã:aborã:mariſſam:oẽmq; idumeã:ſamariã:carmelum:& ithabriũ mõtes: ſcitopolim:gadarã:gaulanitidẽ:ſeleuciã:gabala:moabitidẽ:ſebon:midabalem:baoroneæ:magna: & ònzora:cilicum:auloné:pellantẽ:hanc ẽt deſtruxerunt cũ non ꝓmiſiſſent habitãtes in ea patrios iudeoꝝ ſeniores ſuſcipere:alias quoq; ſyriæ ciuitates euerterunt.Poſt hæc rex alexãder crapulæ multũ indulgẽs:ĩ ualitudiné incidit:& tribus ãnis q̃rtano tipo laborãs:nec ſi ab expeditiõe quieuit:donec in laboribus expiraret.Mortuus eſt ãt in mõte geraſenoꝝ:rabagã caſtellũ trans iordanem obſidẽs.Quẽ cum uidiſſet regina ꝓpinquantẽ leto:nullãq; ſpem ſalutis habentẽ.deplorans futurã deſolationẽ ſuam & filioꝝ ait.Cui me ita relinquis cũ filiis:alterius auxiliis egentẽ: dum ſic ſcias aduerſariã tibi gentẽ exiſtere.Tunc ille perſuaſit ei mãdata ſua cuſtodire:q̃tenus certum cũ filiis regnũ tutaret:& ut mortẽ militibus eius celaret:uſquequo caſtellũ caperet: dehinc ut ad hieroſolymã uictrix & ſplẽdidiſſima rediret:& phariſeis ptãtem daret quid uellẽt agere:eoſq; honore ꝑferret:q̃tenus illi laudantes eã ꝓpter honorẽ ſibi illatum:fidẽ ei gentẽ conſtituant.Nã poſſe hos multum apud iudeos dicebat:& lædere ſi quẽ abhominarenꝫ:& ꝓdeſſe cui fideles exiſterent:cũ nimium eis a populo crederẽt quicquid uellẽt de aliquo ſeuiſſimũ referre: ſeq; ideo offendiſſe multitudinẽ aiebat:q; phariſeos aliquãdo contriſtaſſet;Tu igitur inquit cũ ad hieroſolymã ꝓueneris:cõuocatis militibus eis meũ corpus oſtẽde:& permitte eis q̃liter uelint uti meo cadauere:ſiue cõtumelioſe uelint & inſepultũ relinquere:q; a me iniq; ꝓpeſſi ſunt:ſeu aliquid ĩ corpus meũ deſeruire:cõcede:neq; ſine illoꝝ conſilio uelis aliquid in tuo regno decernere.Quod ſi hæc ad eos dixeris:ego quidẽ clariore dignior ab eis funere:quã a te habebor:cũ ira poſt mortẽ in aliquo nõ ſeruẽt:tu uero firmũ tibi cõficies principatũ.Hæc cũ ſuæ perſuaſiſſet uxori: deceſſit ĩperii ſui uiceſimoſeptimo ãno:ætatis uero q̃drageſimonono.Alexandra itaq; cũ caſtellũ cepiſſet:ſecundũ mariti mãdata phariſeos alloquiꝫ:& illoꝝ ptãti mariti corpus: & regni gubernationem cõmendat:& ita irã quidem eoꝝ quã in alexandrum habebant:extinxit: fideles uero eos amicos ſibi parauit.Qui ſecundo populũ ad reconciliationẽ conuocantes:res geſtas alexandri explanauerunt:regẽ ſe iuſtum dicentes & magnum perdidiſſe:& tãtum populo luctum & meſtitiã laudibus regis intulerunt.ut exequias ei meliores quam cæteris regibus exhiberent.

Quemadmodum poſt Alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit:& uiuens cum pace gloriaq; defuncta eſt. Cap. XXII.

ALexãder aũt liberos relinquẽs Hyrcanũ & Ariſtobolũ:uxori alexãdræ regnũ tradidit & ex filiis eius alter hyrcãus reꝝ gubernationẽ ignorãs:uitã ocioſam elegerat: nouiſſimus uero ariſtobolus efficax & audax erat.Igiꝫ a ꝑplo mulier diligebaꝫ:eo q; uidebaꝫ

contriſtari:de q̃bus maritus eius peccaſſet.Quæ principẽ q̃dem ſacerdotũ Hyrcanũ pp ætatem: magis aũt pp innocentiã ordinauit:phariſeis tamẽ oĩa facere pmittẽs:q̃bus obedire multitudinẽ ꝑcepit:& ſi q̃d legũ Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet:quod phariſei ſecundũ patriã traditionẽ intro duxerãt:hoc itez reſtituit.Nomẽ regiũ tantũ ipſa ferebat:oẽm uero ꝓtãtem phariſei poſſidebãt. Nã & tranſfugas educebãt:& ligatos ſoluebãt:& nihil a dominis pœnitus differebãt. Verũetiam regina ꝓuidentiã ſui faciebat:dũ multos cõductos milites cõtineret:ſuaſq̃ uires duplas oſtende ret:ut iã in circuitu reges cereret:& caperet obſides ab eis miſſos.Pacẽ uero oĩs hẽbat prouincia ꝓter phariſeos.Nã hi rẽpublicã conturbabãt:reginã flectere molientes:q̃tenus occideret conſilia rios alexandri:q̃ cũ hortati eſſent octingẽtos iterficere:ex q̃bus ipſi unũ occiderunt dyogenẽ:& poſt ipſum alios multos:uſquequo potẽtiſſimi eoz in aulã intrarẽt cũ ariſtobolo:cui uidebãt moleſta facta phariſeoz.Apparebat autem:q̃ uellet occaſione accepta matrẽ a regno deponere. Qui cũ ingreſſi fuiſſent:ãmonebant eã:quanta feciſſent:ꝑ quæ firmã fidẽ ſuo domino cõſeruaſſent:pro q̃bus etiã multa ab eo merita accepiſſent:& petebãt:ne oĩno ſpẽ eoz euerteret. Nã cur fugerẽt aduerſariorz picula.ſi domi ab inimicis ultionẽ tanq̃ pecora tolerarẽt. Dicebãt etiam:ſi cõtenti eẽnt aduerſarii mortuorz interitu:pp mortuorz fidẽ ſe patienter ea q̃ contigerũt ꝓferre ſi uero in hiſdẽ phariſei pmanſerint:petebãt dari ſibi licentiam recedẽdi.Nam ꝓter iuſſionẽ eius nullatenus aiunt pati ſaluti ſuæ ꝓuidere:ſed libẽter in aula eius morari:ne ꝓfidos eos poſt diſceſſum putaret:obpropriũ uero reginæ eſſe:ſi neglecti ſocii:mariti eius aduerſariis traderẽt. Nam gaudiũ arethæ arabo erit:tot & tales uiros a te alienari:quoz prius terribile fuerat nomen audi tũ.Si uero phariſeos ꝓpone iudicas:unũquẽq̃ in caſtellis diſpone:& ſi ita aduerſarios uis erigere ſine nos in humilitate cõſiſtere.Multa talia eũ ei dicerẽt:& ad miſericordiã mortuoz:& piclitantiũ umbras Alexãdri iuocarẽt:oẽs qui aſſiſtebãt lachrymis cõpleti ſunt:ſed amplius ariſtobolus: qui dũ ſuã oſtenderet uoluntatẽ:multa cõtra matrẽ locutus eſt.Sed illi q̃dem ſuæ calamitatis cã fuerunt:dũ ambitioſe furẽti mulieri:ꝓter conſtituta regni cõmitterẽt moderamina. Quæ dũ nihil ſciret q̃d ageret:ad poſtulationẽ eoz cuſtodiã caſtelloz illis credidit ꝓter Hyrcaniã:& alexãdriã:& macherũta:ubi plurimæ & ꝑcioſiſſime res eius repoſitæ uidebãt.Non multo poſt tamẽ ſuũ filiũ ariſtobolũ cum exercitu deſtinauit ad damaſcũ cõtra ptolomeũ q̃ mineus dicebat: qui nihil ſtudio dignũ agẽtes:ad hieroſolymã reuerſi ſunt.Eodẽ tpe nunciat triganis cũ trecẽtis milibus armatoz cõtra iudeã uenturus:q̃d nimis reginã & gentẽ ꝑterruit:ut dona multa nobiliſſima p legatos deſtinaret:quẽ obſidentẽ ptolomaidã inueniũt.Nã regina ſuaſit habitatoribus ptholomaidis:ut tigranẽ excluderẽt.Qui cũ peterent eũ p ſua regina:pq̃ ſua gẽte:laudat eã tigranis: q̃ ex lõginquo legationẽ ei cũ donis trãſmiſiſſet:ſpem ẽt eis bonã pmiſit.Capta uero ptholomaide nunciat tigrani:q̃ mitridatin dũ ſequereẽ lucullus:illũ quidẽ fugientẽ ad hyberos miníe potuiſſet comphendere:armeniã uero depopulatus obſediſſet.Quæ cũ cognouiſſet tigranis:domi reuertit.Interiecto uero tpe alexãdra regina cũ ſualitudinẽ ſeuiſſimã incidiſſet:placuit Ariſtobolo rẽpublicã inuadere:& p noctẽ cũ uno famulo egreſſus ad caſtella prexit:ubi paterni ſui amici degebãt.Nã olim de actibus matris ſuæ cõquerebat.Tũc uero magis ueritus ẽ:ne matræ defuncta:& phariſeis tenẽtibus oẽ genus ſuũ deperiret.Prouidebat.n.futura:q̃ nõ poſſet pricipatui ſuccedere:dũ frater eius maior extaret.Cõſcia uero facti uxor eius fuerat:quã illic cũ ſua generatione dimiſit.Cũq̃ primũ ꝓueniſſet in gabatha:ubi potẽtiſſimus galeſtis eius amicus erat: a quo ẽt ſuſcipit:& poſt diẽ regina cũ Ariſtoboli fugã ſenſiſſet:diuq̃ putaſſet diſceſſionẽ eius nõ ꝓ rebellione fieri:uenerũt qui nũciarent iã tenuiſſe illũ primũ caſtellũ & ſecũdũ:& reliq̃ oĩa. Nã uno cõ præhẽſo:ſimul ad illius uolũtatẽ oĩa feſtinabãt.Tũc cuncta gẽs iudeoz cũ regina ĩ maxis coepit eẽ terroribus.Nã ſciebant nõ longe eẽ Ariſtobolũ:q̃tenus ſibi principatũ defenderet:timebãt ẽt ne ultionẽ exigeret de illatis ſibimet cõtumeliis.Placuit igit uxorẽ eius cũ genere in ſupiori cuſtodia tẽpli cõſtitui.Ariſtobolũ aũt cũ multi freq̃nter nũciaſſent regio circũdatũ ornatu:& intra quindeci pene dies loca uigitiduo occupaſſe:unde ẽt militiã cõgregaret a libão uel tracomitide uel monarchis:tũc ſeniores iudeoz & Hyrcanus ad reginã intrãtes:petebant ut ſniam de rebus ferret inſtãtibus.Nã Ariſtobolus iã pene cũcta poſſederat:tãtis locis occupatis.Inhoneſtũ.n.putabant q̃uis in egritudine laboraret: ſine ea aliquod cõſiliũ caperet:ſiminere uero ſibi nõ longe picullum clamitabãt.Cũq̃ illa ꝓcepiſſet eis agere:q̃ exiſtimarẽt ꝓdeſſe: multas quoq̃ cãs eis utiles adeſſe demõſtrabat.i.gentẽ ualidã:exercitũ potẽtiſſimũ pecuniaz copiã: ſibiq̃ deficiẽte iam corpe manũ eſſe:ꝓ talibus laborẽ ĩpendere.Hæc cũ dixiſſet:nõ multoplus deceſſit:ãno ſui regni nono: ætatis uero.lxxiii.mulier q̃ debilitate ſui ſexus nunq̃ ſuccubuit:callida circa regni detentionem: quod ex ipſis opibus euidẽter oſtẽſum ẽ:& quæ ꝓponeret futuris ꝓſentia:& q̃ potẽtiæ nihil ꝓponeret pricipali:cũ nec bonũ aut iuſtũ attenderet:ad ſummã calamitatẽ negocia domus ſuæ ita p duxit:ut poſt multa picula & labores ptãtem quã poſſedit nõ multo tpe: tracta cupiditate perderet.Inimicis enĩ generis ſui quã habuit tradidit ptãtem:& principatũ potentiũ amicoz guberna tione priuauit:& miſeriis regnũ poſt ſuã mortẽ compleuit pp malã diſpoſitionẽ. Sed q̃uis ita regnaſſet:gentem tamen in pace cuſtodiuit.Alexandra ergo finem inuenit huiuſmodi.

¶ Incipit Liber.xiiii.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodum poſt mortem Alexandræ nouiſſimus eius filius Ariſtobolus:contra Hyrcanum fratrem pro regno bellauit. Cap. I.

Lexander reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata:ſequentia referamus:nihil feſtinátes aliud:niſi minie quicq̃ de geſtis rebus memoriæ ꝓuidendo ꝓterire.Ná qui cõſcribunt hiſtorias:& res uetere res indicant:oportet eos ꝓp antiquitatẽ narrationi decus imponere uel explanationi reꝝ ſtudere ꝓp legẽtes.q̃tenus cũ aliqua gratia uel delectatione experientiá poſſint reꝝ cõcipere . Sup oĩa uero certius conſcriptores debẽt & ueritatem dicere:ut rerũ ignari poſſint crede re lectioni.Centeſima octogeſimatertia olympiade: qnto ortẽſio:& quinto metello cretico conſulibus bellũ contra Hyrcanũ Ariſtobolus ꝑparauit:pugnaq; facta prope hierichũtã multi milites Hyrcani ad fratrẽ eius tranſfugerunt. Quo facto:Hyrcanus ad arcẽ ubi Ariſtoboli uxor & filii a matre eius erãt cõcluſi confugit.Cui Ariſtobolus de recõciliatione uerba faciens inimicicias depoſuit:ut ipſe qdẽ regnũ teneret: frater autem priuatus uiueret:in ſua poſſeſſione cõtentus. Cũq; hæc diſpoſuiſſent in templo: & iuſiurandũ & dextras dediſſent:omni populo uidente:diſceſſerunt:ille quidem in aulam regiam: Hyrcanus uero ut priuatus in Ariſtoboli domum.

De antipatro patræ herodis q iuuabat patrem hircani:aduerſus ariſtobolum. Cap. II.

Micus igitur quidẽ Hyrcani genere idumeus antipater dictus multas poſſidens pecunias & uir efficax: Ariſtobolo ſuſpectus hẽbatur ꝓp Hyrcanũ.Nicolaus tamẽ damaſcenus ait hũc genere nobiliſſimũ iudeoꝝ fuiſſe:ex illis q ad iudeam a babylone reuerſi ſunt.Hæc ãt refert ad gratiá Herodis filii eius quẽ regẽ iudeoꝝ contigit poſtea fieri: de quo apto tpe dicemus.Hic ergo antipater q prius antipas appellabaꝫ : & eodẽ patris noĩe uocabaꝫ:cum eũ alexãder rex:& uxor eius ducẽ totius idumeæ ordinaſſent: amicicias iniſſe cũ finitimis arabis:& gazeis & aſcolonitis ꝓhibeꝫ:multis & maximis donis illos ſibi cõiungẽs: & cum Ariſtoboli potentiã iunior antipater formidaret:timens ne qd ab eo patereꝫ ꝓp inimicitias: late ter excitat cõtra eũ iudeoꝝ ualidiſſimos uiros iniuſtũ eſſe dicẽs negligere:dũ uideret Ariſtobolũ iniq; principatũ habere:fratréq; eius prioré eiectũ:cui magis ꝓp ætatẽ imperiũ debebaꝫ.Et cũ hæc ad Hyrcanũ uerba freq̃nter faceret:& diceret periclitari uitã ſuã: niſi ꝓuideret ſibi: fecit eũ diſcedere.Ná indicabat Ariſtoboli amicos nullum tp̃s ꝓtermittere in quo nõ ꝓſuaderent eũ interfici:q̃tenus firmũ ſibi gereret principatũ.His hyrcanus uerbis minime credebat:dũ natura bonus eẽt:& accuſationẽ facere nõ admitteret:faciebat ãt eum inocẽtia & mentis remiſſio: ut debilis & inualidus putareꝫ cum contrariæ naturæ Ariſtobolus eſſet.Ná facinoroſus & arrogãs erat. Sed cũ antipater uidiſſet Hyrcanũ non attendere uerba ſua:nullatenus parcebat ſingulis diebus accuſationes fictas de Ariſtobolo illi inſerere:tanq̃ eum iterficere feſtinaret. Quem uix impulit ad aretham arabũ regem confugere:ná promittebat ei auxiliatorẽ illum quoq; futurũ. Igitur cũ hæc audiſſet Hyrcanus:arbitratus ꝓdeſſe ſibi ad finitimã iudeæ arabiam diſcedere:ꝓmittit antipatrũ ad arabum regẽ fidem ab eo acceptuꝝ q; refugientẽ ad ſe nõ traderet inimicis.Cũ uero accepiſſet fidẽ:antipater ad Hyrcanũ hieroſolymã remeauit: cũ quo pauco poſt: noctu de ciuitate egreditur.Cũq; multam feciſſent uiã ad petram ciuitatẽ peruenĩunt:ubi palatiũ arethæ erat.

Cum ſuſcepiſſet hircanus exercitum:& contra ariſtobolum ꝓduxiſſet:& in pugna uiciſſet:ad hieroſolyma eum ꝓſecutus eſt:ubi cum exercitu obſidebat ciuitatem. Cap. III.

Ntipater ãt dum multũ amicus regis eẽt & rogaret eum ut hircanũ ad iudeã deduceret:& hoc ſingulis diebus ſine ulla intermiſſione faceret:ſed ẽt dona ꝓmitteret flectit arethã.Necnon ẽt hircanus pollicitus ẽ ſi reſtitueretur patriæ regnũq; ſuſciperet:oẽm terrã & decẽ ciuitates q̃s ſuus pater alexander ab arabis acceperat reddere . Fuerũt ãt medaba:labias:nabalota:arabata:galathone:iazora:monſlimgon:ediſſa:ribdaluſa oriblo. Cũ has promiſſiones audiſſet:cõtra ariſtobolũ exercitũ q̃nquaginta millia eqtũ & peditũ produxit.Sed cũ in prælio uiciſſet:& multi poſt victorã ad hircanũ refugiſſent:deſolatus ariſtobolus ad hieroſolymã ſeceſſit.Arabũ ãt rex oẽm agẽs exercitũ:& applicãs ad tẽplũ:ariſtobolũ obſidebat:& adiecto populo iudeoꝝ hircano pariter obſidẽte:ſoli ſacerdotes cũ ariſtobolo ꝑmanſere.Igitur arethas cũ exercitu arabũ & iudeorũ circũdãs ciuitatẽ fortiter obſidioni ĩmiebat.Quæ cũ fieret:tẽpore celebrationis azimoꝝ quæ paſcha dicitur probatiſſimi iudeoꝝ ꝓuinciã relinquentes:i egyptũ receſſerunt.Onias uero quidã uir iuſtus deoq; amabilis:qui dũ non plueret: orauit deũ quatenus ſolueret ſiccitatẽ:& audiens deus pluit:dũ tunc celatũ eum haberent ꝓp ſeditionẽ abſtraxerunt:& in exercitũ iudeoꝝ produxerunt:petentes:ut ſimiliter oraret cõtra Ariſtoboli milites ut ſoluerentꝫ:ſicut ſoluta ẽ pluuia.Cũq; diu reſiſteret recuſans a multitudíe cõpulſus ĩ medio ſtetit ita orando dicẽs.Deus omniũ rex:quõ hii qui mecũ cõſiſtunt tuus exiſtit populus:& qui obſi

duntur tui ſacerdotes ſunt:peto:ut neq; iſtos exaudias contra illos petentes neq; illos cõtra hos orantes.Cũq; hæc oraſſet:maliuoli iudei adorti interfecerunt eum.Deus aũt ſtatim ab eis ultionem crudelitatis exegit.Nam pœnã exegit pro morte oniæ hoc modo:obſeſſis ſacerdotibus: & ariſtobolo:celebratio paſchæ prouenit:in qua ſolemus multas deo immolationes offerre. Cũq; indigerent uictimis ariſtoboli ſocii & petiſſent iudeos:ut pro uictimis acciperent quantas uellẽt pecunias:tunc illi mille dragmas pro ſingulo capite dari dixerunt.Cunq; libenter ariſtobolus & ſacerdotes promiſiſſent:per muros pecunias depoſuerũt:quas illi cum accepiſſent nequaq; uictimas reddiderunt:ſed maliuolentia tracti fidei trãſgreſſores & impii coram deo pro fraudatione hoſtiarum extiterunt.Sacerdotes autem orauerunt ad deum:quatenus hoc illis impune nõ cederet. Qui non remoratus pœnam procellã uehementem acerrimãq; in fructus totius prouinciæ mittens:conſumpſit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi.emeretur.

Qualiter Scaurum ab armenia magnus Pompeius ad partes ſyriæ trãſmiſit & q; legati uenientes Hircani & Ariſtoboli:auxilia petierunt. Cap. IIII.

INterea Scaurum Pompeius dum in armenia adhuc tigranem ipſe debellaret: ad ſyriã deſtinauit.Qui cũ damaſcum ueniſſet & a Iolio & metello nuper captam ciuitatẽ inueniſſet in iudeam prexit.Vbi dum ueniſſet ad eum legati Ariſtoboli uel Hyrcani ingrediuntur:petentes auxilia. Sed dum Ariſtobolus promitteret quadringenta ſe dare talenta:& nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret:Scaurus magis Ariſtoboli promiſſa ſuſcepit.nam & diues & magnanimus Ariſtobolus erat & omnino paruum ei erat: quod dari poſtulabatur:alter uero & pauper & tenax:& de maioribus perfidã promiſſionem protendebat. Nam & ſimile non erat q; petebant idẽ uirtute ciuitatem nimis munitiſſimam & potẽtiſſimam capere & tranſfugas cum multitudine nabutheoꝝ bello depellere ꝑdictis ergo cauſis flexus ſcaurus:cũ pecunias accepiſſet ſoluit obſidionem:ꝑcipiens arethã recedere: ne romanis hoſtibus appareret.Igitur Scaurus ad Damaſcum itẽq; diſceſſit.Ariſtobolus aũt cum multis uiribus contra Arethã & Hyrcanum parauit exercitum. Quibus cõfligens circa locum qui capirõ dicitur uicit eos:multa milia hoſtiũ proſternẽs:inter quos etiã & celaphõ frater antipatri cecidit.Sed nõ multopoſt cum Pompeius in damaſcũ perueniſſet:& inferiorem ſyriam percurriſſet uenerunt legati ab ægypto:& ab omni ſyria uel iudea:per quos miſerat ei donũ maximum.Ariſtobolus autem auream miſit coronã quingentorum talentoꝝ cuius mentionem fecit ẽt ſtrabon capadox ita referens.Venerunt uero ex ægypto legati cũ corona aurea quatuor milia ſolidoꝝ:& a iudea uirtis alias uitis:uel torques aurea:quem noſabant tepnõ alias trepnõ ideſt delectabile.Hoc uero donũ nos quoq; uidimus in tẽplo romæ capitolini iouis ſacratum fuiſſe titulũ habens Ariſtoboli filii Alexandri regis iudeorum quod eſtimatum eſt quingentis talẽtis.Igitur Ariſtobolus iudeorum potentiſſimus:hoc donum dicitur miſiſſe.Interiecto uero tempore:rurſus legati ad eũ uenerunt ideſt antipater pro Hyrcano nicomedis pro Ariſtobolo qui etiam accuſabant Gabinium & ſcaurum q; pecunias accepiſſent:ille trecenta talenta:alter quadringenta.

Quemadmodũ Ariſtobolus cũ intellexiſſet Pompei conſilium:ad ſua diſceſſit:aduerſus quẽ indignatus Põpeius exercitũ produxit:& Ariſtobolũ in alexandriũ caſtellũ fugauit. Cap. V.

VNq; iuſſiſſet Pompeius certantes ad Damaſcũ uenire inſtante tpe ueris: congregans Pompeius apamenũ exercitum de locis hyemalibus ad Damaſcũ properauit q; in trãſitu ſuo mox apamenã arcẽ euertit:quam Antiochus muniuerat:cizicenus dum Ptolomei minei prouinciã conſiderauit:uiri maliuoli:& pene Dionyſio tripolitano deterioris:qui ſecuri fuerat percuſſus.Et dum morte dignum inueniſſet:acceptis ab eo mille talentis ex quibus ſtipendiũ militibus ſuis donauit:abſoluit eũ: necnon & liſiadem oppidum cœpit ubi tyrannus ſilas iudeus erat.Cũq; ciuitates Heliopolim & Calſidem trãſiſſet in medio poſitũ montem aſcẽdit & ad inferiorem ſyriam damaſcũq; peruenit.Vbi & comperit:q; iudei cum ſuis principibus Hyrcano & Ariſtobolo haberent diſcordiam:moràq; audiuit gentem: contra utroſq; dicentem non debere ſub regali ditione eſſe:ſed patrio ritu ſacerdotibus obedire:quos deus uenerari ꝑcepit.Hu náq; dum nepotes exiſtenent ſacerdotum:nõ contenti eo honore ad alium magiſtratum cupiebant gentem tranſducere:& ſeruitutis uinculis obligare. Hyrcanus aũt accuſabat q; maior frater eſſet:& Ariſtobolo partem paruã prouinciæ datam teneret:aliam uero Ariſtobolum uiolentia cœpiſſe confirmans:necnon etiã incurſione contra finitimos & latrocinia illũ per petrare criminabatur:neq; gentem iudeoꝝ a ſe niſi per illius uiolentiam ad ſeditionẽ deſcendiſſe.Cui etiã hæc alleganti teſtimonium plus mille optimates iudei ꝑbebant:antipatro ſuadente. Ariſtobolus aũt principatu dicebat eum cecidiſſe pp ſuam naturalem & inefficacem ſeniciẽ: pro qua contemptibilis uidebatur:ſe quoq; aiebat:non tantum pro regni ambitione ſumpſiſſe principatum:quantũ metu:ne forte ad alios migraret. Appellari autẽ ſe regem patris ſui nũcupatione & teſtes conuocabat iuuenes promptiſſimos quorum cultus purpuræ:uel comæ:necnon & faleræ:aliuſq; ornatus ſic ei aſtipabatur:ut non ad iudicium intrare:ſed ad pompam procedere putaretur.Pompeius tamen cum hæc audiſſet:Ariſtobolum de uiolentia culpans:dimiſit eos: leuiter

alloçutus.Nam dixerat ad prouinciam eoꝝ ſeſe uentuꝝ:quo certius ſingula poſſet agnoſcere:cũ nabutheoꝝ primum prouinciam puideret:& interim eos pacẽ habere p̃cepit, ariſtobolo aũt blã diebatur:ne puinciam faceret rebellare:adituſq; uiæ concluderet:quod euenit.

Quemadmodũ ariſtobolus grauiter ferens q̃ p̃ter ſpem ſibi a põpeio eueniſſet:bellũ parauit ſed poſtea penitens pacẽ poſtulauit:pecunias offerens:quas tamen minime ſoluit. Cap. VI.

ARiſtobolus enim a Pompeio regreſſus:nec aliquid eorum quæ ille monuerat curãs:in delõ ciuitatẽ peruenit:exinde iudeam prexit.Quapropter iratus Pompeius expeditionem quam contra nabutheos parauerat in damaſco a ſyria:legioneſq; romanoꝝ cõtra Ariſtobolum perduxit.Cũq; peltam & ſcitopolim trãſiſſet:in coreas peruenit:quæ initium eſt iudeæ mediterraneæ:unde munitiſſimum oppidũ ſuper montem poſitum uidetur Alexandrium nomine quo Ariſtobolus confugerat.Tunc pompeius deſtinans ad eum:iuſſit deſcendere:multiſq; ſuadentibus romanis non rebellare:deſcendit.Cũq; diſputaſſet contra fratrem de pricipatu:rurſus in oppidum pompeio concedente diſceſſit:& hoc bis & tertio fecit: ſperans regnum obtinere:ad omnia quæ pompeius præceperat obedire ſe ſimulãs:donec recederet ad munimina ſua:timens ne regno ſpoliaretur & hircano pricipatus traderetur. Pompeius autem cum iuſſiſſet ei ut caſtella traderet:& cuſtodibus propria manu ſcriberet: quatenus eum ſuſciperent: noluit obedire hæc ſcribere.

Qualiter irritatus põpeius ariſtobolũ ligauit:& ad ciuitatẽ obſidendã acceſſit. Cap. VII.

DEſcendens autem ad hieroſolymã bellum parauit: interiectoq; tpe pompeio exercitũ contra eum ducente:quidã ex ponto ueniens nunciauit mitridatẽ hauſto ueneno defunctum:quod illi filius ſuus farnaces confecerat.Cũq; in hierico caſtra poſuiſſet:ubi maxime naſcitur opobalſamum:cuius cũ flos acuto lapide inciſus fuerat diſtillat: mane hieroſolymis aſcendit.Tunc Ariſtobolus pœnitens ad pompeiũ deſcendit:pecuniaſq; offerẽs: in hieroſolymis eum ſuſcepit:rogabatq; bello deſinere:& quæ uellet cum pace diſponeret. Pompeius aũt ueniam ei petenti p̃ſtitit:& mittit gabinium cum militibus ad ciuitatẽ ut pecunias obtineret.Sed cum nihil hoꝝ pẽnitus egiſſet:gabinius rediit:negatiſq; pecũiis de ciuitate excluſus eſt.Nam ariſtoboli milites pactis minime conſenſerunt.

De modeſtia pompei & religioſitate:quia nullatenus paſſus eſt tangere tẽpli pecunias:licet multæ fuiſſent:& quia Ariſtobolum romani uictum cum filiis perduxit. Cap. VIII.

QVapropter Pompeius iratus:ariſtobolũ recluſit in carcerem:& ad ciuitatem peruenit: undiq; munitiſſimam:præter ſeptẽtrionalem partẽ.Circuit enim eam uallis latiſſima: uel altiſſima:intus templũ concludens:lapideo muro fortiſſime conſtructum. Sedicõ itaq; intus hoium de præſentibus rebus erat:quibuſdã dicentibus:pompeio tradi ciuitatem:ariſtoboli uero ſocii excludere eum & expugnare perſuadebant:& illum haberi uinctum. Qui cum in templo refugerent:ponte abſciſo qui ciuitati iungebatur:ſeſe ad obſidionẽ parabãt. alii autem exercitũ pompeii ſuſceperunt:& aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo piſonẽ legatũ cum exercitu deſtinauit palatium cuſtodire:& domos uel templũ obſeruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo concluſis offerebat:ſed hii dum non obediſſent:loca iuxta templũ poſita muris circundedit:ad oĩa hircano miniſtrante.Pompeius ãt mane circa templum a patre aquilonis:unde expugnare eos potuiſſent milites collocauit.Fuerant nãq; per illam partem turres altiſſimæ:& foſſæ altiſſimæ q̃ ualle circundabantur.Ponte nãq; deciſo munitior extiterat: in qua ualle pompeius cum aggerẽ in circuitu ſiluam incidentibus romanis imponeret: & uideret ſatis foſſam coequatam:machinamenta uel inſtrumenta bellica tiro deportata ſuperimpoſuit:p quæ etiam templũ depoſuit.Sed ſi nobis patrius mos non fuiſſet ſeptimo die uacare nullatenus aggerem conſtruere iudeis repugnantibus potuiſſent.Nã bellantibus & occidentibus reſiſtere lex cõcedit:ſi quid uero aliud aduerſarii uellint facere:nulla nobis datur licentia ſabbatis eos prohibere.Quapropter non certantibus iudeis:nec manus armantibus turres ergere: uel machinamenta romanis licuit fabricare:quibus poſtero die utebantur. Vnde põt noſtra erga deum pietas legiſq; cuſtodia cognoſci:q; nihil timore obſidionis ad immolandũ impediti fuiſſent ſed ſecundo in die mane & circa nonã ſuper aram immolabant:& neq; inflictione belli ſacrificiũ remittebãt. Nam cum capta ciuitas fuiſſet tertio mẽſe ieiunioꝝ:centeſima ſeptuageſima olympiade:gaio antonio:& Marco Tullio Cicerone conſulibus:hoſtes templũ ingreſſi cunctos pemerunt:qui ſacrificiis occupati nullatenus ſacra ruperunt:haud timore animæ conturbati:haud dolore morientium expulſi:ſed oĩa uoluerunt circa ipſas aras pati:putantes melius eſſe mori q̃ ſacrificia imperfecta relinquere.Et hanc non eſſe laudẽ mendacem per quam pietas noſtra appareret:ſed ueram extitiſſe cuncti teſtantur qui pompeii geſta cõſcripſerunt:inter quos ſunt & ſtrabon:& nicolaus: necnon & Titus libius romanæ cõſcriptor hiſtoriæ.At cum machinamentũ primum illatũ fuiſſet:turris maxima cõmota cecidit:& aperuit parte templi:per quam hoſtes irruperunt.Quorum primus Cornelius Fauſtus ſylle filius cum ſuis militibus ſuper murũ aſcendit: poſt eum etiã per alteram partem Furius Centurio cum ſuis:in medio aũt Fauius & ipſe Centurio cum turba ſor-

tiſſima.Tunc oſa cede iudeoꝝ cõplebantur.Quidá.n.a romanis:alii uero ſemetipſos occidebãt. Erant qui & p̃cipites ſeſe flámis inter domos iniicerent:minime ualẽtes uiolentiã ſuſtinere. Cũ-q; ꝓſtrati uigintiduo milia iudeoꝝ:romanoꝝ uero pauci defuncti fuiſſent:capit' etiam abſcaloni patruus:ſimul & ſocer ariſtoboli.Nõ ergo parua in tẽplo cõmiſſa ſunt:dum ea quæ priori tpe inuiſibilia uel inacceſſibilia erant adiſſet Pompeius:& cũ eo non pauci uidiſſent quæ non liceret niſi ſacerdotibus intueri.Inuenerunt ãt menſam aureã:& circa eam candelabra uel libatoria non pauca:necnon & aromatum multitudiné:in theſauris uero ſacras pecunias duo milia talenta.

De modeſtia Pompei & religioſitate:quia nullatenus paſſus eſt tãgere templi pecunias; licet multæ fuiſſent:& quia Ariſtobolũ romani uictum cũ filiis perduxit. Cap. IX.

OVas Pompeius penitus contingere noluit propter pietatem:& hoc dignum ſua uirtute fecit.Cũq; ĩ poſterum miniſtris templi p̃cepiſſet illud purgare & legytima offerret deo:Hyrcano principatum ſacerdotii donauit:eo q; ei utilis apparuiſſet:& prouinciales prohibuiſſet Ariſtobolo auxilium p̃ſtare:auctores quoq; belli ſecuri percuſſit.Fauſtum uero cum aliis qui propẽſius murum aſcenderant:p̃miis dignis honorauit: & hieroſolymã ſub conditione fiſcalium romanis expoſuit.Ciuitates ẽt quas prius iudei de inferiori ſyria ablatas ſubegerant ſub ſuo principatu eſſe cõſtituit:& oẽm gentem prius nimis extenſam: ſuos intra fines aſtrinxit:necnon & gadarã pauloante dirutam ædificauit: demetrio donans gadarenos ſuo liberto:reliquas autem ioppẽ & ſcitopoli:& pella uel diõ:& Samariam:& iſuper mariſſam & azotum:& iamniã:& arethuſam habitatoribus reddidit: quæ mediterraneæ fuerant præter alias dirutas.Gazam uero maritimam:& ioppen:& doram:&ſtratonis turrim quam poſtea herodes magnifice cõdidit:& cum porticibus uel templis eam ornaſſet:cæſaream eam cognominauit:Pompeius liberas reliquit:& a prouincia diſceſſit.Horum malorum hieroſolymis auctores Hyrcanus & Ariſtobolus extiterunt:cum inuicẽ inter ſe bella geſſiſſent.Nam tunc libertatem depoſuimus & ſubiecti romanis ſumus & prouiciam:quã armis poſſidemus a ſyris ablatam.Hanc Syris compulſi ſumus denuo reſtituere.Et iſuper decem milia talenta pauco tempore:romani a nobis exegerunt: & regnum quod antiquitus ſecundum generationem principibus ſacerdotum dabatur: populare factum eſt.De his quidem competẽti loco dicemus.Pompeius autem cum inferiorem ſyriam uſq; ad eufraten fluuium & ægyptum Scauro tradidiſſet:& duas legiones romanas: per ciliciam romam perrexit.Ducebat cum ſua generatione Ariſtobolum uictum:cui duæ filiæ uel totidem filii fuerunt:quorum Alexãder euaſit:nouiſſimus autem antigonus cum patre uel ſororibus romam deportatus eſt.

De Scauro q militiam contra petrã urbem tunc regnũ arabum abſentẽ ꝓduxit. Cap. X.

SCaurus itaq; cõtra petram arabiæ cum exercitum produxiſſet: propter difficultatem ciuitatis ĩ circuitu terram deuaſtabat.Sed exercitui romano fame fatigato: antipater obediens præceptis Hyrcani:a iudea triticum uel quæcunq; erant neceſſaria deſtinabat.Cunq; miſſus ab Scauro legatus ad arethã perrexiſſet pro amiciciis quas cum eo habere debuerat:flexit eum pecuniis ne prouincia prædaretur. Qui etiam fideiuſſor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellum Scaurus ſedauit, Siquidem non minus & ipſe qua aretha concupiuit idem fieri.

Quemadmodum Ariſtoboli filius Alexander fugiens Pompeiũ ad iudeam ꝓuenit: ubi multo exercitu congregato:bellũ contra hyrcanum & antipatrũ produxit. Cap. XI.

INteriecto uero tpe cum Alexander Ariſtoboli filius iudeam inuaſiſſet: dux exercitus gabinius de roma ad ſyriam uſq; peruenit:qui inter alia quæ miranda fecit: contra alexandrum produxit exercitum:nullatenus ualente hyrcano uiribus illius reſiſtere:cum etiam erigere hieroſolymoꝝ murum feſtinaret quem Pompeius depoſuerat quod ne faceret:prohibuerunt eum romani ibi conſtituti.Circuens ãt prouinciam:multos iudeorum armauit:& maturius q̃ ſperabatur collegit decem milia pedites:& mille quingentos æquites:alexãdrium etiam caſtellum ualde munitum & macherunta iuxta montes arabiæ cœpit.Igitur Gabinius cõtra eum ueniebat:cũ iam Marcum antonium cũ romanis:alioſq; duces p̃miſiſſet.Qui cũ romanis militibus & ſubiectis iudeis quos phitolaus & malchus ducebant:adunantes ſibi & antipatri ſocietatem Alexandro obuiam ueniret:quos ſeq̃batur etiam Gabinius cum legione.Alexander autem prope hieroſolymam acceſſit:ubi cum hoſtibus p̃lio facto:peremerũt romani tria milia iudeorum:capiunt etiã non minus tria milia uirorum.Interim Gabinius cum alexãdrium peruenisſet caſtrum:inuitabat cõcluſos ad pacẽ:ueniamq; de prioribus ſuis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hoſtiũ foras uallorum ſtarent:Marcus antonius fortiter decertans:in cõgreſſione multos proſtrauit,Gabinius uero exercitus partem cũ ibi reliquiſſet:& caſtellum uaſtaret: ipſe reliquam iudeam circuibat:quantaſq; inueniſſet dirutas ciuitates renouari præcepit:& conſtructæ ſũt Samaria uel Azotus:Scitopolis & Antidona:Rafia uel Dora:Mariſſa & Gapa:& aliæ non paucæ, Cunq; omnes gabini præceptis obediſſent: ciuitates multo tempore deſertæ ſuos habitatores acquiſieret,

Quemadmodum cum flexiſſet alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis:gabinius alexandrum dimiſit. Cap. XII.

QVæ cum ageret per prouinciam rediit in alexádriũ caſtellũ. Vbi dũ obſidioné ſtatueret:legationé ad eum alexáder deſtinauit: ueniam ſibi de prioribus cõmiſſis poſtulás: & tradere caſtella:hircantá uel macheruntam:poſt etiam alexandrium pollicet. Quæ gabinius accepta euertit. Mater uero alexandri cum ad eum peruenisſet: ná fauebat romanis:marito eius & aliis filiis romam abductis:conceſſit ei gabinius quæ poſtulaſſet. Cunq; diſpoſuiſſet pacem cum ea: Hyrcanum ad hieroſolymam reduxit habiturum templi diligẽtiá. Quinq; tamen curias conſtituit:æqualibus turmis gentem diuiſit:quarum una hieroſolymis degebat: alia in gadaris:tertia in amathunte:quarta uero in hierichunte:quinta in feſſoris galileæ: qui reg ia poteſtate liberati:ſub optimatuum gubernatiõe uiuebant.

De ariſtobolo qui cum a romana ciuitate ad iudeam fugiſſet:tentus a gabinio:rurſus captiuus tranſmiſſus eſt. Cap. XIII.

SEd cum ariſtobolus roma ad iudeam confugiſſet:& alexádrium quod nuper dirutũ fuerat renouare deſideraret:gabinius milites cum ducibus ſiſinnio & antonio & ſeruilio mittit:ut eum oppidum reconſtrui prohiberent:ſimul & caperent. Multi itaq; iudei ad ariſtobolum tranſiebant:propter ueterem eius gloriam nouis rebus ſtudentes:necnon & phitolaus dux hieroſolymorum cum mille ad eum uenerat:qui tamẽ inermes erant:quos decreuit in macherũte ponere. Ariſtobolus ergo eos qui armis inopes erant dimiſit:armatos autem octo milia exeuntes cum collegiſſet:perrexit ad bellum. Quos romani fortiter inuadentes:prælio facto uicerunt. Et licet iudei propenſius decertarent:tamen atrocitate hoſtium ad fugam cõuertunt:quorum quinq; milia proſternunt: reliq uero diſperſi ut unuſquiſq; ualuit:per fugam ſibi ſalutẽ quæſiuit: tamẽ plus mille ariſtobolus habens in macherunte munitiſſimum oppidum receſſit. Cũq; male pugnaſſet:nihilomius ſpẽ ſibi bonam ꝓmittebat. Per duos tamen dies obſidiõi reſiſtens:multis perfoſſus uulneribus:captiuus cum ãtigono filio qui de roma cum eo fugerat ad gabinium trahit. Ariſtobolus quidem his caſibus uſus:rurſus ad romaná ciuitatem tranſmittitur:quo ligatus tenebat:cum regnum & ſacerdotii principatũ tribus annis & ſex mẽſibus geſſiſſet:uir clarus & magnanimus:filios ãt eius ſenatus matri remittit:gabinio ſcribente hoc ei promiſſum fuiſſe ꝓ caſtelloꝝ proditione:ſed hi quidẽ in iudeam remearũt. Gabinius ãt cũ cõtra ꝓthos exercitum duxiſſet: & eufraten fluuiũ tranſiſſet:placuit ei ad ægyptũ reuerti:q̃tenus ptolomeũ ibi reſtituerũt. Hæc uero & ꝓ alios hiſtoriaꝝ cõſcriptores demõſtrata ſunt. Gabinii deinde militibus antipater miniſtrauit triticum & arma & pecunias:& iudeos ꝓpe peluſiũ auxiliatores effecit:qui cuſtodes ægyptioꝝ adituũ fuerant. Cũq; ex ægypto remeaſſet: & ad ſyriã ꝓueniſſet:ſeditionibus & turbis eã ſualeſcentẽ inuenit. Siquidem alexáder ariſtoboli filius recipiens rurſus ꝓ uiolentiam principatũ:multos iudeoꝝ ſubtraxerat:magnoq; cum exercitu prouinciã inuadens:omnes romanos quantos inueniret occidebat:refugientes ad mõtem garizim. Gabinius autem hæc audiens:antipatrum ut prudentẽ præmittit ad illos qui rebellabant:ut eoꝝ ſedaret amentiam:quatenus ad meliorem ſenſum redirẽt. Qui cũ prexiſſet: multos quidem caſtigauit:& ad cõpetẽtia reſtituit. Verũtamen alexandrũ cõpræhendere nõ potuit:dũ exercitũ haberet triginta milia iudeoꝝ:quiq; cum gabinio cõfligens:uincitur: decem milibus ſuis ꝓpe itabriũ mõtem ꝓſtratis. Gabinius itaq; cum diſpoſuiſſet hieroſolymoꝝ ciuitatem:antipatri uoluntati obediens:contra nabutheos expeditionem ꝓduxit:quos eũ in pugna uiciſſet:parthoꝝ tranſfugans mitridatẽ & orſanẽ dimiſit:qui fide nõ ſeruata:ad ꝓprios remearũt. Sed gabinius cũ opera maxima uel clariſſima in expeditiõe feciſſet:romam rediit craſſo tradens ducatum. De pompeii & gabinii contra iudeos expeditione conſcribit Nicolaus Damaſcenus & ſtrabo capadox:nihil unus altero amplius exponens.

De craſſi ſucceſſoris gabini cõtra parthos expeditione:& aſcenſus eius in iudeá: pecuniarũq; templi de populatione. Cap. XIIII.

CRaſſus ãt cũ cõtra ꝓthos militiã ꝓduceret:ad iudeá ꝓuenit:& pecũias tẽpli q̃s põpeius nõ tetigerat:duo milia talẽtoꝝ abſtulit: necnõ & totũ reliquũ augꝝ uſq; ad octo milia talẽtoꝝ. Tulit ẽt & trabẽ aureá uerſatilẽ:trecẽtas minas pẽſantẽ. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ extimant. Tradidit ei ergo hãc trabẽ cuſtos pecuniaꝝ eleazarus noie ſacerdos:nõ maliuolo aĩo:ná iuſtus & bonus erat ſed dũ cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia uelorũ tẽpli:q̃ mira pulchritudie uel cõſtructõe ꝑcioſiſſima reſplẽdebat ĩ hac trabe pẽdẽtia:& craſſũ uidiſſet cũctũ tẽpli ornatũ auferre:aureá ei trabẽ ꝓ redẽptiõe oĩum ꝓſtitit:dũ & iuſiurãdũ ab eo accepiſſet:nihil aliũ a tẽplo tollẽdũ: ſed ſolo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa milia põdo poſſet iuenire. Hãc ãt trabẽ alia lignea circũdabat:ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet: nihil aliud de tẽplo tãgere:poſt acceptam tamẽ trabẽ trãſgreſſus:omne tẽpli augꝝ depoſuit. Nemo itaq; miretur:ſi tantæ diuitiæ in noſtro templo fuiſſent dum has omnes per diuerſam terram iudei deum colentes ibi ex antiquis tẽporibus obtuliſſent. Nec magnitudo prædictaꝝ pecuniarũ

teſtimonio caret:nec arrogantia noſtra per tãtam magnitudinẽ diuitias extulit: ſed multi & alii conſcriptores nobis teſtimonium ferunt:necnon & ſtrabon capadox ita dicens:Tranſmittentes mitridates in choo : tulit pecunias:quas ibi cleopatra regina depoſuerat:uerum etiã & iudeorũ octingenta talenta.Nobis itaq; pecuniæ publicæ non ſunt:niſi dei tantum. Vnde manifeſtũ eſt iudeos per aſyam conſtitutos ueritos mitridatẽ:has pecunias in choo tranſmiſiſſe.Non enim ex iudea fuerunt in choo pecuniæ dum ciuitatem & templum mũitiſſimum haberent ſed neq; alexandriam habitantes iudeos ueriſimile eſt hoc feciſſe: dum nihilo mitridatẽ timerent. Teſtis ẽ nobis idem ſtrabon & alio loco qui tempore quo trãſiit ſilla ĩ bellada cõpugnaturus mitridati: lucullum tranſmiſiſſe fertur in cireneã ciuitatem:propter noſtræ gentis ſeditionem:quæ totum orbem compleuit ita dicens.Quatuor in ciuitate cireneoꝝ ptes exiſtunt:ciuiũ & agricolarum: tertia uero colonoꝝ: & quarta iudeorum.Hæc per omnes ciuitates iam diſperſa eſt:& nullus locus mundi facilis inuenit quo non hanc gentem uidemus. Nam ægyptus & cirenea dum ſub uno regno fuiſſent:omnem conuerſationem hoꝝ emulate ſunt:ita ut ſcripturis eoꝝ uterent:& preſertim pecunias ſecundum patrias leges iudeoꝝ congregarent.In ægypto ergo ſummam ptẽ habitaſſe iudeorum demonſtratur:& alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata eſt. Ordinatur uero ẽt princeps qui cauſas eoꝝ & inſtrumenta publica debeat curare:& p̃cepta dare tãq; princeps perfectæ reipublicæ.In ægypto tamen hæc generatõ conualuit:eo q; initio iudei ægyptii fuiſſent:& quia iuxta prouinciam iudeam:ægyptus iacet:necnon & propter illos qui exinde ad ægyptum peruenerunt.Ad cirenam autem ideo tranſiit : eo q; ipſa finitia ægypto extitiſſet:quemadmodũ & iudea:& q; ſub uno regno prius fuiſſent. Strabon quidem hæc retulit. Craſſus autem cum omnia diſpoſuiſſet quẽadmodum uellet:contra parthos egredit:ubi cum toto ſuo defecit exercitu:ſicut & alibi demonſtratum eſt.Sed caſſius dum ad ſyriam peruenisſet: & uindicaſſet eam ex incurſionibus parthicis:qui nimis per craſſi perditionẽ audatõres fuerant: rurſum ad tirũ peruenit:& exinde ad iudeam aſcendit.Iarachenam uero ciuitatem inuadẽs ſtatĩ prædauit:& trigita milia uiroꝝ captiuauit:pytolaũ etiam ſeditionis ariſtoboli ſucceſſorẽ cœpit: antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuiſſet:idumeis amicus erat de q̃bus & uxorem nobiliſſimã nomine ciprin ſibi cõiunxit:ex q̃ quatuor liberos procreauit:faſelum & herodem: qui poſtea rex fuit:& ioſippum:& feroram:filiam quoq; ſalomoni. Hic aũt antipater dum cum aliis potentiſſimis amicitias & hoſpitium copulaſſet:arabo potius ſe ſociauit:cui etiã filios ſuos dum bellaret commendauit.Igitur caſſius cum expeditionem ſup̃ eufraten duxiſſet phibuit illam deuaſtari ꝓuinciã:ſicut & ab aliis relatũ eſt.

Vt cæſar ariſtobolũ ſoluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudeam tranſmittere a põpeianis ueneno necatus eſt. Cap. XV.

INteriecto uero tẽpore cũ cæſar romã teneret:poſt pompeii uel ſenatus fugam:ſoluẽs a uinculis ariſtobolum ad ſyriã tranſmiſit:duas ei tradens legiones quatenus paratam illi ut poſſet facere iudeã.Ariſtobolus aũt potentia a cæſare donata minĩe potitus eſt. Nam põpeiani p̃occupantes ueneno eũ corruperunt:& ſepelierũt eũ cæſaris ſocii:qui multo tpe ita iacuit uſq; quo ãtonius eũ ad iudeã remitteret & ĩ regis monumẽtis poni p̃cipet.

Qualiter ſcipio alexandrũ ariſtoboli filium ſecuri percuſſit. Cap. XVI.

SCipio ãt mandat põpeio alexandrũ ariſtoboli filiũ occidẽdũ: dũq; culparet eũ de his quæ prius contra romanos egiſſet ſecuri eum ꝑcuſſit. Quo ĩ antiochia defuncto:fratres eius ptolomeus minei alias mĩnei filius:q habitabat apd̃ calcidẽ: prope libanum monte conſtitutã detinuit.Qui cũ filiũ ſuũ philipponẽ ĩ aſcalon ad ariſtoboli uxorẽ direxiſſet:iuſſit eã deſtiare filiũ antigonũ cũ eius ſororibus.e q̃bus alterã philippion cũ dilexiſſet:uxorẽ eã habuit.Quẽ poſtea ptolomeus pater eius occidens:matrimoniali iure eam duxit uxorẽ:& prouidentiam fratribus eius impendebat.

De expeditone cæſaris ad ægyptum: & quemadmodum auxilium ei Hyrcanus & antipater dediſſent:iudeoſq; auxiliatores ei feciſſent. Cap. XVII.

POſt mortem uero põpeii:dum cæſar contra ægyptum pugnaret:antipater iudeorum potentiſſimus mãdatis hyrcani obediẽs multũ illi utilis apparuit.Nã mitridatis pgamenus dum per coricũ trãſiret:& minime potuiſſet ꝓ peluſiũ uiã cõficere:ſed ĩ aſchalone cõmorarẽt:antipater ei tria milia armatos iudeos adduxit:necnõ & arabũ nobiliſſimos auxiliatores illi parauit:& ꝓpter eũ oẽs ſyri ꝓpenſius cæſaris partes adiuuabãt. Verũ ẽt & ãpliꝰ potẽtiſſimus:& ptolomeus filius eius libanũ monte habitãtes cũ omnibus ciuitatibus eandem pro cæſare mentem habebant.Mitridatis aũt ſurgens a ſyria:cũ ad peluſiũ peruenisſet: & eũ non ſuſcepiſſent:ciuitatẽ obſidebat:cuius maxĩa uirtute ãtipater primus ptẽ muri deiecit: & reliquis uiam ingredi ciuitatẽ pauit:& peluſiũ quidẽ ita deuaſtatur. Antipatrũ deĩde & mitridatem euntes ad cæſarẽ cũ ægyptii iudei tranſire prouinciã uetarent quæ alias qui oniæ dicitur alias dicuntur:antipater eos flexit ad cæſaris amicitiã:& principis ſacerdotũ litteras eis oſtẽdit. Quas cũ audiſſet menſitidẽ habitantes:ſimili modo mitridatẽ ad ſe inuitarũt.Ad quos cũ ꝑſe,

ctus eēt:& ad locum qui dicitur delta ꝓueniſſet:cōfligit cū hoſtibus circa locū qui dicit iudeoꝝ expeditio.Habebat aūt dextrū cornu mitridates:leuum uero antipater.Sed ꝑlio cōmiſſo iclinat cornu:quo mitridates pugnabat qui ꝑiclitatus eſſet niſi ꝑ ripā fluuii cum ſuis militibus ātipater currens deuictis iam aduerſariis:mortis eum periculo liberaſſet.Nam uictores ægyptios ad fugā conuertens:& perſecutus caſtra eorum deuaſtauit:mitridatēq; fugientem retinuit.Cuius ceciderunt milites octingenti:antipatri uero octoginta.

Quemadmodum antipater cū bene pugnaſſet:amicitiā cæſaris acquiſiuit. Cap. XVIII.

SEd cum mitridates cæſari demandaſſet uictoriam ſimul & ſalutem quam per antipatrum meruiſſet:antipatrum quidem tātum dilexit:ut etiam uteretur eo per oīa bellorum pericula. Quapropter & uulnerari antipatrum ſeuiſſime contigit. Ergo bello finito cæſar cum ī Syriam nauigaſſet:Hyrcano quidē principatum ſacerdotii firmum indulſit:antipatrum uero ciuem romanum & ſine cenſu conſtituit.Dicit autem Hyrcanus huic quoq; militiæ ī ægypto ſocius extitiſſe: ſicut teſtatur ſtrabō capadox:ex nomine aſinii ita referens.Poſt mitridatis & Hyrcani principis ſacerdotū ī ægyptū ꝓfectionem.Idem ſtrabō alibi ex nomine hipſicratis rurſus ita retulit: mitridatē ſolum exiſſe: uocatum autem ſecūdo:cui antipater iudeæ tutor in aſchalone tria milia militum præparauit:& alios potentiſſimos inuitauit ſociatum etiam Hyrcanum principem huic militiæ dicens.Hæc q dem ſtrabon expoſuit.Sed cū ueniſſet antigonus ariſtoboli filius tūc ad cæſarem: & patris ſui calamitatē defleuiſſet:q̄liter ꝑ ꝑ ipm ueneno fuerit interēptus:fraterq; ſuus ſecure a ſcipiōe ſit ꝓcuſſus:petebat ſe miſereri a regno depulſum præterea Hyrcanum & antipatrum accuſabat:q; male gentem regerent:& ī ſe crudeliter egiſſent.Antipater autem cum affuiſſet:ſatiſfaciebat de illatis ſibi criminibus:rebellem antigonū cum ſuis ſociis diſſerens:& narrabat quanta ipſe laboraſſet ī expeditione coram ipſo cæſare:& dicebat ariſtobolum romæ tractum:q; ſemper romāus hoſtis extitiſſet:fratrem uero eius latrocinii cauſa pœnam a ſcipione meritam ſumpſiſſe.

Vt cæſar antipatro tutelam iudeæ credidit:& epiſtolæ cū ſenatuſcōſulto de amiciciis iudeorum directe ſunt. Cap. XIX.

DVm hæc antipater uerba feciſſet:cæſar Hyrcanum quidem principem ſacerdotum ordinauit ātipatro uero poteſtatem donauit quam ipſe eligeret:tutorem eum totius iudeæ conſtituens. Hyrcano quoq; cōceſſit patriæ muros reſtituere:cum hanc ille gratiam ab eo petiſſet:nā adhuc diruti iacebāt:ex quo pōpeius eos depoſuerat: unde a conſulibus in capitolio ſenatuſconſultum hoc modo prolatum ē. Lucius ualerius lucii filius conſul:cōueniente ſenatu idibus decembris:in templo cōcordiæ: præſente lucio copinio:lucii collinæ filio:& cepario quirini.De his q̄ alexāder iaſonis:& miminius antiochi:& alexāder dorothei:iudeoꝝ legati:uiri optimi uel auxiliatores locuti ſunt:renouantes cum romanis grās:& amicitias exhibentes:clipeum aureum pro inditio auxiliorum deuouerunt quinquagita milium ſolidorum: & petiuerunt litteras ſibi dari ad omnes liberas ciuitates:quatenus prouinciæ uel portus eorum nullam uiolentiam paterentur.Placuit igitur amicitias & ſocietatem cū eis componere:& omnia quæ ſupplicauerunt concedere:clippeūq; ſuſcipere. Hæc acta ſunt ſub Hyrcano principe ſacerdotū &rectore gentis.ix.anno:mēſe panefo.Hyrcanus āt ēt ab atheniēſiū populo laudatus ē:cū multū ei apparuiſſet benignus:nā miſerūt ei ſcriptū hmōi decretū:ſub iudice uel ſacerdote dioniſio:filio aſclepiadis:menſe panefo: uiceſimoqnto die latū eſt magiſtratibus decretū athenienſiū ſub præſide athode quod eudes menādri abimuſius ſcriba expoſuit munichionis.Vndecio die cōſilio iudiciū facto ī theatro: ſuffragiū tulit dorotheus priceps ſacerdotū cū quo aſſidēs dioniſius dixit.Quō Hyrcanus alexādri ſacerdos & rector iudeoꝝ ꝑmanet cū populo noſtro uel ſingulis ciuibus fidelis exiſtit:& oī circa eos utitur īduſtria:ibiq; uenientes atheniēſes uel legatiōis cā:ſeu priuati munificēter ad ſe ſuſcipit:& prouidet q̄tenus illeſi redeāt: decretū q̄dē de his & prius factū ē nūc uero dioniſio dorothei ſuniēſi ſuggerēte:& de uiri uirtute populo admonēte:quō uolūtatē habet bene nobis ſp̄ qđ potuerit facere:placet honorare uirū aurea corona optia ſecundū legē:& dedicare ei imaginē aureā ī tēplo populi uel gratiaꝝ: decernere uero coronā ī theatro cū libero patri tragedie ſolēnia celebrāt:& ī panathineis:& eluniis:& ī cimnicis certamibus:diligētiā uero magiſtratus hēat:ut ſi ꝑmāſerit & ſeruauerit fauorē noſtrū: oē quod excogitemus ꝑ gratia uel honore uiri munificēter cōpleat:q̄tenus:cū hæc ita facta fuerit appareat:populus noſter optimus eū āplecti:uiceſq; reddere gratiaꝝ:ut ille noſtrū ſtudiū iā honoribus affectus imitet : īmo etiā debemus eligere ab oībus atheniēſibus q decretū ei deportent:ut cū honorē ſuſcepit feſtinet benefacere noſtræ ſp̄ ciuitati. Romanorum ergo uel populi atheniēſiū erga Hyrcanū merita demōſtrauimus.Cæſar āt cū iudeā diſpoſuiſſet:ſyriā nauigauit. Antipater uero ut cæſarem ad ſyriam deduxit:in iudeam reuertitur:& ſtatim muros a pompeio dirutos reconſtruxit:ſeditionemq; prouincialium ſedant interminationibus ſimul & perſuaſionibus requieſcere:eos inuitans cum diceret. Si quis Hyrcano conſenſerit:fœliciter uitam ſuam pōt peragere. Qui uero ad ſpem rebellandi peruenerit:& lucro priuatur:& meipſum ꝑ patrono

dominum:Hyrcanum autem pro rege tyrannum sentiet:romanos uero & cæsarem pro rectoribus amaros hostes:nam minime patiuntur amoueri:quē ipsi principem constituerunt. Quæ cū diceret prouinciam peragrauit.

Qualiter antipater filiis suis Hyrcano & herodi gubernationē habēdā permisit. Cap. XX.

Sed cū tardum & segnē Hyrcanum uidisset: priorem filium suū ducē i hierosolymis ordinauit:secundum uero herodem galileæ tutorem demonstrauit:adhuc oīo iuuenem:nam:quindecim annoꝝ erat:cui nihil obfuit iuuentus:dum prudentiā sup ætatem haberet. Qui cū occasionem iuenisset:statim ad uirtutis ostentationē prorupit Siquidē ezechiā principem latronum cōprehensum.qui syriā cum magna turba uexabat:fecit interimi cū multis predonibus. Quo facto nimiū a syris amplectitur:unde & i amorem eius exarserunt:qꝫ a latrociniis prouincia eorum esset erepta.Laudabant ergo eū per ciuitates & per uicos:qꝫ pacem eis prestitisset:& tuitionem predioꝝ suoꝝ inuenissent.Quapropter & sexto cæsari cognato magni cæsaris tūc totam regenti syriā:amicus factus est.Cum uero emulatio pro factis herodis:faselum fratrē eius intrasset studuit non mior tali gloria reperiri:& hierosolymitas fauore sibi parabat:dum & ciuitatem haberet:& populi negocia non ignare tractaret. Quæ ita antipatrū extollebant ab omni gente tanꝫ esset omniū dominus. Honorari igitur ex tali claritate cum cœpisset:qualis sepius contingunt Hyrcani fidem transgressus est. Potentissimi uero iudeoꝝ antipatrum uidentes cum filiis extolli per fauorem gētis:& redditus iudeæ uel pecunias Hyrcani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cū imperatoribus romanorum cōposuerat:& cum flexisset Hyrcanum pecunias trāsmittere:tāꝫ suas:& non Hyrcano prestante eas romanis principibus destinabant. Vnde manifeste antipatrū accusabant:dicentes Hyrcano: Vsqꝫquo istas pateris:aūt nō uides antipatrū cū filiis principatu p̄cinctos: teqꝫ nomē tantū regiū possidere.Sed nec te lateat:nec putes sine periculo tuo negligere negocia:dum antipater & filii eius totā nūc auctoritatē contineant:& hāc sine tuis iussionibus disponāt.Nā herodes filius eius ezechiā & eos q cū eo erant pemit:nostrāqꝫ legē transgressus est:q̄ hoiem phibet occidi licet malignus sit nisi prius in cōcilio cōdēnatus sit.Ille uero dū nullā a te susceptisset ptātem:hanc ausus ē cōmittere.Quæ cum Hyrcanus audisset flectitur:plus autem iram eius incenderunt fratres:alias matres eoꝝ:quos herodes interfecerat:dum per singulos dies in templo eum peteient:ut herodes ante concilium de actis suis redderet rationem. Cōmotus igitur Hyrcanus herodem uocauit satisfacturum de criminibus sibi illatis.Qui suasionibus patris impulsus uenit. Nam sic ei p̄ceperat ut non priuatus:sed cum tutella & custodia corporis adueniret. Qui cū & galileā ut putauit prodesse sibi disposuisset; militum parua manu circundatus uiam secabat:ut nec terribilis uideretur Hyrcano cum maxima ueniens multitudine. Nec nudus uel incautus corā iudicibus esset:immo & Sextus Syriæ rector scripsit Hyrcano:supplicans ut liberaret a iudicio herodem simul & interminabatur ei:si non obediret:sed sexti litteræ occasio fuerant:ne quod pateretur a sententia concilii herodes:sed magis absolueretur.Nam diligebat eum Hyrcanus tanꝫ filium. Herodes autem cum in medio una cum suis militibus astitisset:omnes perterruit:nec ausus est aliquis ex his eum accusare:qui primum contra eum exclamabant:sed omnes sub quiete & silentio rei exitum sustinebant.Qui cum ita sedissent:unus quidā nomine sameus uir iustus & pter hoc nomen deuitans periculū:surgens ita locutus est. Viri iudices & rex neminem scio ad iudicium a nobis uocatum ita constitisse:neqꝫ uos nosse quicquam simile opinor:sed omnis quicūqꝫ in hoc iudicio peruenit exquirendus:humiliter astitit:misericordiam a nobis expetens:capillis prolixis:& uestē nigra indutus:hic aūt herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio satisfacturus:de tali crimine uocatus:interest purpura circundatus:& caput ornatum habens cōpositione crinium:stipatusqꝫ armis:ut si condēnatus secundum legem fuerit:nos quidem interficiat:ipse uero tum faciens ueritati liberetur.Sed herodem de his non culpabo siquidem suum cōmodū pluſq̄ legem fecit:sed uos uel regem accuso:qui tantam ei licentiā dedistis. Scitote tamen maximum esse deum:q̄ hunc:quem nunc propter Hyrcanum uultis absoluere:qui quandoqꝫ nos & ipsum regem torquebit.Nihil autem hæc dicendo mentitus est. Nam herodes cum regnum accepisset:omnes occidit in concilio tunc iuuentos cum ipso Hyrcano:præter sameum:quem nimis dilexerat propter iustitiam eius: & q ciuitate post hāc obsessa ab herode uel sosio persuasisset populo ut herodem acciperent:dicens:propter peccata eum non posse deuitari.De his quidē sub loco dicemus.Hyrcanus autem cum uidisset propensiones iudices ad neotem herodis:iudiciū in postero die distulit:& mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere:ut posset periculum declinare.At ille cum discessisset in damascum fugiens regem:& ad sextum cæsarem peruenisset: apud se ita decreuit:ut si uocandus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes:quomodo hæc omnia contra eum essent.Illum uero cū nihil interet:nihil agebat amentia uel imbecillitate sua.

Quemadmodum sextus cæsar cognatus magni cæsaris dona cepisset ab herode duce galileæ & maximum eum inferioris syriæ principem ordinauit. Cap. XXI.

SEd cū ſextus herodē ducē inferioris ſyriæ ordinaſſet:nā hoc ei pecuniis uēdidit:Hyrcanus timebat eū nequando cōtra ſe exercitū duceret. Non multis aūt tranſactis diebus hoc euenit.Herodes enī aduerſus eū expeditionē deducens iraſcebat: eo q̄ ad iudiciū uel uocatus ſatiſfactum us eēt. Prohibuerūt tamē eū obuiam uenientes pater ātipater:& frater:impetūq̄ eius retinuerūt:rogantes ne accederet prope hieroſolymā: & aliquod opus niteretur facere contra eos: qui conceſſerunt ei ad talē puen're dignitatem.Deprecabant ēt ut indignationem deponeret:q̄ uocatus ad iudiciū iſſet:ſed abſolutionis gratiā potius recordaret:nec ita dolorem conſideraret: ut ſaluti ingratus exiſteret:animaduertendo q̄ & bellorū caſus deus diſpenſat:q̄ p̄p uictoriā non omnino ſperaret: expugnando regem & amicum q̄ multū ei profuiſſet:nihilq̄ ſponte in eū cōmiſiſſet aduerſi:ſed p̄ maliuolos ſuaſores actū:quod difficultatis umbrā p̄ſtiterit. Flexus his herodes:& arbitratus ſatis ſibi factum q̄ ſuā fortitudinē genti demonſtraſſet:reuerſus eſt.Per iudeā ergo taliter ſeſe res habebant.Cæſar āt cū romam uenīſſet:parabat ad africā nauigare:q̄tenus Scipionē uel catonē expugnaret.Ad quē Hyrcanus diri gens legatos:petiit confirmare cū eo amicitias. Videt mihi neceſſariū ex hoc exponere:q̄liter romanorū p̄rīcipes cū noſtra gente ſunt pacti:ne lateret aliquos:qa & aſiæ & europæ reges ſtudiū habuerunt ſociare noſtrā ſibi fortitudinē :dum eorū fidem dilexiſſent.Sed quomodo multi p̄p odiū noſtrū minime credunt p̄ſicis uel macedonicis conſcriptionibus de nobis:eo q̄ non eadem ubiq̄ in publicis locis demōſtrant:ſed apud nos tantū & alios quoſdam ex barbaris:de romanis tamē decretis non eſt ambigendū: nā & publicis locis repoſita hactenus & in capitolio tabulis ereis conſcripta cōtinentur. Nam & iulius cæſar alexandriæ iudeos p ereā tabulā demonſtrauit alexandrinos ciues exiſtere. Vnde initiū approbationis faciā dū pando ſenatuſconſulta: & iulii cæſaris de Hyrcano uel gente noſtra decreta.Gaius iulius cæſar:impera tor & pontifex & dictator ſecundo magiſtratibus ſydonioꝝ:uel curiæ:uel populo ſalutem.Si ſani eſtis bene eſt:& ego ſanus ſum cū meo exercitu.Exemplū facti de græcia ad Hyrcanū filiū alexandri principē ſacerdotū:& rectorē gentis iudeorū uobis deſtinaui:q̄tenus in publicis ueſtris annalibus reponatur. Volo uero uos græce uel latine i erea tabula conſcriptū hoc ponere:quod huiuſmodi eſt. Iulius cæſar imperator & pontifex:ſecundo dictator.Cum deliberata ſententia decreuī:quō Hyrcanus alexandri iudeus:& nunc:& i prioribus ānis i pace uel bello fidem uel ſtudiū ſuū demonſtrauit: cui multi ēt conſules teſtimoniū p̄bent:iſuper & īpropinquo alexandriæ loco: cū mille q̄ngētis millitibus auxiliatoribus nobis occurrit & ad mitridatē a me deſtinatus cū oī deuotiōe fidelis apparuit:p̄p has ergo cās Hyrcanū alexādri filioſq̄ eius rectores iudeorū eē:uel principatū ſacerdotii gentis iudaicæ ſemp habere ſecundū mores patrios precipio:ipſū quoq̄ filioſq̄ eius auxiliatores nobis inter uiros aliciſſimos eſſe cēſendos:& q̄tacūq̄ ſacerdotalia iura ſunt:eū uel filios eius poſſidere decerno.Si q̄ uero interfuerit q̄ſtio de iudaicis rebus:placet nobis iudiciū de his adhiberetexhyemationes uero militū:aut pecunias exigendas ab eis minīe p̄baui.Gaii cæſaris dictatoris conſulis:data cōceſſaq̄ decretaq̄ ſic ſe habent:ut filii eius principatū gentis iudeorū:& donata ſibi loca poſſiderent:ut princeps ſacerdotū idē & rector gentis iudeorū uim paſſis adeſſet & qa tranſmiſiſſet ad Hyrcanū alexandri filiū principē ſacerdotū:iudeorū legatos q̄ de amicitiis uel auxilio cū eo loquerent:& dedicaſſent tabulā ereā in capitolio in ſydone uel tiro:uel aſcalōe: & in templis apicibus ſcriptā græcis uel latinis quæ infra expoſita continent.Vt uero hoc decretū oībus p̄ ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis inoteſceret : & hoſpitia legatis p̄ſtarent: & ſanctiōes ubiq̄ deſtinarent p̄cepit.Gaius cæſar impator conſul honoris uel uirtutis:uel clemētiæ cā cōceſſit p cōmodis ſenatus & populi romani:Hyrcanū alexādri filiū:liberoſq̄ eius principes eſſe ſacerdotū:uel antiſtites hieroſolymorū gentis:iure quo & p̄aui eorū ſacerdotiū ſuū geſſerunt. Gaius cæſar qnquies conſul decreuit hos habere uel munire hieroſolymorū ciuitatē & gubernare eā Hyrcanū alexandri filiū principē ſacerdotū iudeorū rectorē gentis ſecundū ſuā uolūtatē ut iudeis in ſecundo āno locationis ex reditibus chori.i.triginta modii ſubducant:neq̄ ut aliq̄ eis calūnient:neq̄ tributa ab eis exigant.Gaius cæſar ſecundo dictator ſāxit ut p̄ ſingulos ānos ioppenſes tributa hieroſolymorū ciuitati præſtent excepto ſeptīo āno:quē ſabbaticū ānum appellant:quō in eo neq̄ fructū agrorū colligunt neq̄ ſeminant:necnon ēt Hyrcano & filiis eius decimas præbeant:q̄s & p̄aui eis p̄bebāt:ut nullus uel præſes:uel dux:uel legātus in finibus iudeorum auxilia colligat:uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandū:aut p̄ noīe alicuius: ſed eē undiq̄ liberos.Quæcunq̄ poſtea habuerūt:uel emerūt:uel tenuerūt:uel poſſiderūt oībus his eos potiri:& ioppē ciuitatē:quā ab initio habuerūt iudei:& cū amicitias cū romanis feciſſēt eorū eē ſicut & nobis prius placuit impamus.Ex qua ciuitate Hyrcanū alexādri filium liberoſq̄ eius a poſſeſſoribus terræ:uel a portu tributa cōſequi iubemus:de ſydone modios.xx.milia ſexcentos ſeptuagintaq̄nq̄ p̄ ſingulos ānos excepto ſeptīo āno quem ſabbaticū uocāt:in quo neq̄ arant neq̄ fructū arborū colligunt.Prædia āt in maxīo campo:quæ Hyrcanus & p̄aui ei prius poſſidebant placeat ſenatui hæc Hyrcanū & iudeos habere eodem iure quo & prius poſſiderūt: manere quoq̄ iura quæ ab initio inter iudeos uel principes ſacerdotū fuerūt:& inſtitutiones q̄s

populo uel ſenatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti. Et in lidia loca ét uel terras quas ꝑ hoſpitalitate reges ſyriæ uel phœnicis ꝑ donationē romanoꝝ poſſiderunt:eas ſenatus probauit Hyrcanū rectorē gentis iudeoꝝ habere:dari ét licentiā Hyrcano: omnibuſq; ab eo miſſis ut cū ſenatoribus in ludo monachoꝝ & beſtiaꝝ ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorē uel magiſtrū equitū ut in ſenatū eos introducant:& reſponſa eis tradant intra decimum diē:hoc fiat poſt ſenatuſconſultū. Gaius cæſar quater imperator qnquies conſul:imperpetuum dictator huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani alexandri principis ſacerdotū:& rectoris gentis iudeoꝝ. Prædeceſſores mei ꝑatores in prouinciis cum teſtimonium Hyrcano principi ſacerdotum iudeoꝝ:& iudeis coram ſenatu uel populo romano præbuiſſent:cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet:bene nobis uiſum eſt memoriā habere & prouidentiam:quatenus Hyrcano & iudeorum genti filiiſq; Hyrcani a ſenatu & populo romano:pro ſuo erga nos fauore:gratiæ retributionis redderent. Iulius:gaius:dictator & conſul romanoꝝ magiſtratibus parianoꝝ curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me iudei in delo:& quidā de colonis iudeoꝝ præſentibus ueſtris legatis:& demonſtrauerunt decretū ꝑ quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificiis uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta:uel prohiberi eos ſecundū ſuam uiuere conſuetudinem:ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre:quando hæc facere nec romæ qdem ꝓhiberentur. Ná gaius cæſar noſter conſul dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia ꝑ ciuitates cōgregari:hos ſolos nō ꝓhibuit:ſed pecunias ad cōuiuia pare iuſſit: & ego quoq; alios ꝓhibens:iſtis ſolis precipio ſecundū primos mores & leges conuenire. Bene ergo facitis:ſi prolatā ſnīam contra noſtros amicos uel auxiliatores ꝓpter noſtrū erga eos ſtudiū & fauorem aufertis. Poſt gaii mortem:marcus antonius:& publius dolabella conſules cū ſenatū congregaſſent:& Hyrcani legatos introduxiſſent:locuti ſunt de qbus petierunt:& amicitias cū ei fecerunt & oīa hæc concedi eis ſenatus decreuit:q̄cunq; poſtularent:ſubiuncto ét ſenatuſconſulto:quatenus probationem dictoꝝ habeant q hanc hiſtoriā relegunt:q̄ tale fuit ſenatuſcōſultum ab erario conſcriptum de tabulis publicis ſub qnto rutilio: erarii cuſtode: datum. iii. idus aprilis:in templo cōcordiæ:dum ſcriberetur præſente lucio calphurnio:uel reliquo ſenatu. Publius:dolabella:& marcus antonius conſules dixerunt. De his quæ per ſenatuſconſultum gaius cæſar pro iudeis decernens in erario deponere occurrit:ſic placet nobis:ſicut & ſenatui uiſum eſt: ut hæc in tabulis ereis deponantur:& per ſingulas ciuitates tranſmittantur:quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt:quinto idus februarias:in templo concordiæ Legati: autem principis ſacerdotum fuerunt liſimachus pauſanie: alexander theodori: patroclus cereæ ionarha oniæ. Miſit quoq; ex his legatis unū Hyrcanus ad dolabellā:tunc aſyæ ꝓcouſulē:petens eū ſoluere iudeos a militia:ut patriā cuſtodirent conſuetudinē:quod facilius impetrauit. Siqdem dolabella cū ſuſcepiſſet litteras Hyrcani:nihil remoratus:ſcripſit per totam aſyam ꝑ iudeis:& ad epheſinā ciuitatē primā totius aſyæ:quæ hmōi legebantur:ſub iudice artimione:menſe limonis die prima. Dolabella imperator epheſioꝝ curiæ:& magiſtratibus uel populo ſalutē. Alexander theodori:legatus Hyrcani:filii alexandri principis ſacerdotū & rectoris iudeoꝝ: itimauit mihi: q̄ non poſſent ciues ſui militare:dū nec arma portare poſſint:nec iter facere diebus ſabbatoꝝ: nec alīmētoꝝ ſecundū patrias leges copiā habere:iccirco ego ſicut ꝑdeceſſores mei imperatores ꝑbeo eis militiæ remiſſionē:& concedo patriis uti legibus ſecundū ſolēnes & ſacras īmolatiōes: & congregare ſicuti ſolēt ꝑ ſacrificiis pecūias:& uolo uos hæc ꝑ ſingulas ſcribere ciuitates. Hāc qdē dolabella Hyrcano legationē mittēte noſtris donauit licentiā. Lucius āt lentulus conſul dixit. Ciues rōanos iudeos templa habentes epheſei ante tribunal religionis cā a militia dimiſi. xii. Kal. octobris. Lucio āt lētulo conſule:& Gaio marcello conſulibus p̄ſente ſenatu:baldus legatus & uicarius:epheſioꝝ magiſtratibus:curiæ populoq; ſalutē. Iudeos ꝑ aſyā cōſtitutos lucius lentulus cōſul me ꝑ ipſis petente a militia dimiſit. Poſtulans uero poſt hæc & faniū tribunū plebis:& luciū antoniū erariū īpetraui. Vos āt cupio curare:ne quis eis moleſtiā īferat. Decretū deliorum ſub præſide biuito:mēſe targilōe:uiceſima attitulatiōe iudiciū. Marcus phiſon legatus aduenīēs ī ciuitatē noſtrā ꝑ delicto militū conuocās nos & multos ciuiū:præcepit:ut ſi q̄ ſunt iudei ciues romani:nequaq̄ militare coganť:eo q̄ cornelio lentulo cōſuli religionis cauſa iudeos dimittere placuit. Quapropter obedire uos cōſuli oportet:His ſimilia ſardiniāi quoq; de nobis decreuerūt. Gaius fannius gaii filius dux & cōſul magiſtratibus eoꝝ ſalutē. Volo uos ſcire:quō legati iudeoꝝ adierunt me petendo accipere ſenatuſconſulta ꝑ ipſis conſtituta:quæ ét ſubiuncta ſunt. Igiť uolo uos curare uel ꝓuidere his hoībus ſecundū ſenatuſcōſultū:q̄tenus p ueſtrā ꝓuinciam ad patriā incolumes reuertanť. Lucius lētulus cōſul dixit. Ciues romanos iudeos q tēpla iudaica habere epheſei uidenť:religiōis cā dimiſi. Hoc factū ē. xii. Kal. iulii. Lucius antonius:marci filius:uicarius erarii uel ꝓconſul:ſardinioꝝ magiſtratibus curiæ:populoq; ſalutē. Iudei ciues noſtri adeūtes ꝑbauerūt nobis cōſiliū hūiſſe ꝓpriū ſecūdū patrias leges ab initio:& locū ꝓpriū:in quo negocia uel iudicia iuicē mouerūt:& hoc petierūt:q̄tenus liceat illis hoc facere:qđ cuſtodiri uel pmitti de creui. Marcus publius:publii filius:& marcus lucius marci publii filius dicūt. Lentulū ꝓconſulē

adeũtes ītimauimus ei:de q̃bus dositheus cleopatræ filius alexãdrinus uerba fecit:ut ciues roma nos iudeos tẽpla iudaica facere solitos ſi illi uiſũ fuerit religiõis cã eos feciſſe dimittat:& dimiſit xii.iulii.Lucio létulo & gaio marcello cõſulibus:létulus decretũ ꝓtulit.Ciues romanos iudeos ſa craria iudaica ſolitos facere:epheſei ante tribunal religiõis eã dimiſi. Laodicenſium principes ga iorabili gaii filio cõſuli ſalutẽ.Soſipater hircáim pricipis ſacerdotũ legatus porrexit nobis epiſto lã tuã:ꝑ quã deſignauit nobistab Hyrcano pricipe &ſacerdote iudeoꝝ deſtinatos quoſdã cũ litte ris q̃ ꝑ ſua gente cõſcriptæ ſunt: q̃tenus ſabbata iudeis liceat ſecundũ patrias leges celebrare:ut ne qs eos quicq̃ impediat:quomodo amici & auxiliatores noſtri probantur:aut ne quis eis uio lentiam inferat in ueſtra prouicia:& licet traliani palã contradicant non ſibi placuiſſe quæ ꝑ his decreta ſunt:tamen præcepiſti hæc ita fieri.Poſtulamus autem:ut & nobis eadem de his ſcribas obſequentibus tuis præceptis.Epiſtolam autem porrectam ſuſcepimus:quam repoſuimus inter publica noſtra munimenta:& de reliquis quæ præcepiſti prouidemus:quatenus in nullo culpe mur Publius ſeruilius:publii galbæ filius ꝓconſul:mileſioꝝ magiſtratibus curiæ:& populo ſalutẽ.Pritanis mercurii filius ciuis ueſter dũ in tralibus negocia tractarẽ:inſinuauit mihi præter noſtrã ſniam iudeis uos inquietudinẽ inferre:& ꝓhibere eos ſabbata celebrare:uel tẽpla patria ꝑficere:fructuſq; ſua cõſuetudie colligere.Volo igitur uos ſcire:quomõ audiẽs uerba eius uel eo rum qui contra ipſum diſſerebant:decreui ne ꝓhiberent. Decretũ pergamenoꝝ:ſub iudice gra rippo menſe illo:ſententiaq; principũ.Quõ romani ſequentes ſuos maiores pro communi oĩum hoĩum tutela pericula ſuſcipiunt:& ſtudent auxiliatores & amicos ſuos in ſoelicitate uel firma pace cõſiſtere:cũ tranſmiſiſſet ad eos Hyrcanus princeps ſacerdotum gentis iudeæ legatos:ſtra tonem theodori:appollonium alexandrinæ antipatri:ariſtobolum aconyte: ſoſipatrum philippi uiros optimos:& hii ſingula demonſtraſſent:decreuit ſenatus de his quæ poſtulauerunt:q̃tenus nequaquã rex antiochus antiochi filius legatos iudeoꝝ auxiliatores romanoꝝ noceret:immo & caſtella:& portus:uel prouinciam:& ſiquid ab eis abſtulit redderet:& liceat eis a portubus depor tare quæ uolunt:& ut nullus rex uel populus a portubus iudeoꝝ uel uectigalibus aliquid aufe rat excepto ptholomeo rege alexandrino:quia & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit:imo etiã cuſtodiã ab ioppe depelli ſicut petiuerunt.Noſtræ uero curiæ lucius pecius uir optimus iuſ ſit:ut hæc curemus ita fieri : quemadmodum ſenatus decreuit:& prouideamus:quatenus incolu mes legati ad propria poſſint redire:necnon etiã theodoꝝ in curia:uel cõuentũ ſuſcepimus:Qui cũ nobis epiſtolam ex ſenatuſconſultu porrexiſſet:uerba faciens:demonſtrauit Hyrcani uirtutẽ & liberalitatẽ:quæ publice uel priuatim cunctis prodeſt qui ad eũ conuenerint:litteras uero iter publica conſcripta repoſuimus:& nos quoq; oĩa pro iudeis agere tanquã auxiliatores romanoꝝ ſecundũ ſenatuſconſultũ decreuimus. Quippe etiã poſtulauit theodorus dũ epiſtolã nobis por rigeret:quatenus a magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanũ exẽplar decreti:intimantis noſtri populi ſententiã :& petentis cuſtodiri uel ampliari noſtras cũ ei amicitias: ut memineritꝑ quibus abraã:q oĩum iudeoꝝ pater extitit noſtros maiores amicos ei fuiſſe: ſicut & ĩ publicis cõſcriptis inuenimus.Decretũ alicarnaſeoꝝ ſub ſacerdote mẽneo ariſtidis filio.Placuit populo marco ale xandro iuſinuante.Quomodo iudei pietatis omni tempore ſtudiũ habent:populi romani oĩum hominũ benefactores pro iudeoꝝ amicitiis uel auxiliis ad noſtram ciuitatẽ præcepta miſerũt: quatenus permittantur ĩmolatione ſolennes efficere.Placuit igitur & nobis concedere iudeis ui ris uel mulieribus ſabbata celebrare:uel ſacrificia producere ſecundum leges iudaicas.Siqs uero hos prohibuerit:militiæ reus & debitor ciuitatis exiſtat. Decretum ſardinianoꝝ. Placuit curiæ: uel populo:ducibus intimantibus:quõ noſtram ciuitatem habitantes iudei:multa uel maxima beneficia a populo ſæpe meruerunt: nũc quoq; cum ingreſſi fuiſſent in curiam a populo petere: quatenus reſtitutis ſuis legibus uel libertatem a ſenatu populoq; romano ſecundum conſuetu dinem congregentur:& iudicia ſua diſponant:datus é illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis poſ ſint celebrare deo patrias orationes.Igitur uiſum eſt curiæ uel populo: concedere eis cõuenienti bus certis diebus agere ſecundum ſuas leges:deputari etiã eis locũ qué aptũ ædificationibus uel habitaculis putauerunt.Habeant etiã curatores annonæ ciuitatis diligentiã:ut ſi q̃ opus habue rint alimenta:faciant eis introduci.Decretũ epheſioꝝ ſub iudice minofilio menſe artimino:pri ma die nicanor euphini dixit.Placuit populo intimantibus ducibus:quõ interpellauerũt in ciui tate iudei marco iulio bruto ꝓconſule:q̃tenus agerent ſabbata & oĩa facerent ſecundum patrias leges:nemine penitus ĩpediente:ꝓconſul conceſſit.Placuit igitur populo propter romanos nõ ſolũ illum diem immo concedere eis omnia facere:ſecundũ iudaicas ſuas leges.Multa quoq; ta lia decreta ſenatũ uel imperatores romanos ad Hyrcanum pro gente noſtra deſtinaſſe cognoui mus:necnõ & aliaꝝ ciuitatum iudicata:uel litteras a magiſtratibus reciprocas noſtris arpiſtolis: ex q̃bus hæc quæ demõſtrauimus flectere ſine iuidia legẽtes putauimus. Nã euidẽtiſſima ſigna de amicitiis romanorum & noſtris demonſtant ereis tabulis: hactenus in capitolio permanenti bus & in poſteris permanſuris. Oĩum uero expõné tanq̃ ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui:nul lam credens tam difficillimũ inueniri:qui uel opletur romanoꝝ humanitatẽ minime circa nos

extitiſſe:quã ſepius oſtenderunt:nos quoq; de quibus retulimus nequaquã mentitos eé eos cognouimus. De amicitiis quidem romanorũ & noſtris illis tpibus factis retulimus. Eodem uero tépore ſeditioné per ſyriã ac occaſioné contigit fieri. Baſſus cecilius põpeianoꝝ partiũ fautor:ſidias ſexto cæſari faciens interfecit eũ:ipſe uero cũ ſuis militibus reꝝ gubernacula tenuit. Tunc etiã maximum bellũ circa apamiã cõmiſſum eſt cũ ducibus cæſarianis:quibus & antipater auxilia cũ filiis deſtinauit:memoriã habens beneficioꝝ cæſaris. Quapropter & punire pẽtores eius iuſtũ putauit.Bellũ uero cõtraheretur:marcus quidé uéit a roma a ſexti ſucceſſioné. Cæſar auté interficiť a caſſio uel bruto in ſenatu:cum principatum tenuiſſet tribus annis:& menſibus ſex: quod & per alios conſcriptores dictum eſt.

Vt caſſius defuncto cæſare cum contra iudeam aſcendiſſet:& prouinciam deuaſtaſſet ſeptingenta talenta ab eis exegit:& qualiter herodes pactionem pecuniarum caſſio ſtudioſus apparuiſſet:& mors malchi:qui contra herodem ſeditionem excitauit. Cap. XXII.

POſt cæſaris aũt internitionem: cum bellũ cõflatum fuiſſet principibus romanorum: oĩbus pro exercitu congregando diſpſis:caſſius ad ſyriam puenit.Qui cũ apamenum exercitum accepiſſet obſidionem ſoluens:ambos ſibi coniungit:baſſum & Marcũ: & ciuitates circũeundo:milites cum armis conglomerabat:& fiſcalia grauia eis impone bat:a iudea uero populus q̃ ſeptingenta talenta pecuniaꝝ exegit.Antipater aũt cũ uidiſſet in maximo timore uel turba negocia conſtituta:diuidit pecuniaꝝ exactiones:utroq; filio eas tradens: herodi quas difficilius exigi putabat:reliq̃s uero aliis præcepit colligere.Cunq; primus Herodes a galilea collegiſſet quanta fuiſſent ei ſtatuta:necanrius iter amicos a caſſio recipiť.Nam ſtatuerat romanis obſequi:& fauorem eoꝝ ſibi laboribus alienis parare. Alii aũt procuratores ipſas ciuitates cum habitatoribus uendebant:quaꝝ caſſius q̃tuor maximas captiuauit.i.goſnã : & amathuntem:necnon & liddã & thamnã:qui etiam malchũ pœnæ pdiderat:niſi hyrcanus per antipatrum centũ talenta de ſuo ei miſiſſet:& ita impetũ eius fregiſſet.Sed cũ caſſius cum multis pecuniis a iudea diſceſſiſſet malchus inſidias antipatro parabat: dũ interitum eius pricipatui hyrcani tutelá fore putaret.Quod antipater intelligens:diſceſſit trans iordanẽ:ubi exercitum arabicũ:ſimul & prouinciale congregauit.Malchus aũt callidus exiſtens:iureiurádo iurabat ſe inſidias ipi: uel filiis eius non feciſſe:ſatiſfaciens ei.Nã faſelo hieroſolymã regente:Herode uero tenére armorum cuſtodia nequaq̃ ſe talia facere uel in aĩo habuiſſe dicebat.Vnde reconciliabať cum antipatro.Sed cũ marcus ſyriã procuraret:audiuit nouis rebus p iudeam malchũ ſtudere:& uenit: quatenus eũ interficeret.Quod paulominus contigiſſet:niſi antipater eũ petendo liberaſſet:neſcius q̃ ſuũ interfectorem malchũ liberaret.Igiť caſſius & marcus exercitu congregato : ducé herodẽ totius ſyriæ fecerunt naues ei cũ toto exercitu cõmendantes: pmiſerunt ét regem eũ iudeæ poſt bellũ ordinare quod iã tunc contra Antoniũ & iuuenẽ cæſarem immineret.Tunc magis ueritus malchus:antipatrũ repellere cogitabat.Cũq; hyrcani pincernã pecuniis redemiſſet:nã uterq; apd eũ epulabatur ueneno hunc uiꝝ interfecit:& milites armatos habẽs ciuitaté obtinuit.Et cũ inſidias malchi contra patré ſuum herodes uel faſelus intellexiſſent:& uindictã inferre cogitaſſent: malchus iureiurádo antipatris negabat interitũ.Cuius uita ſummis laboribus patriã protegens: ita finé inuenit.Filius uero eius herodes:ultioné qdem patris exigere cogitauit:& cũ exercitu cõtra malchũ uenit:faſelo uero priori placuit dolo magis hoiem ſupare:ne belli ciuilis initiũ facere putarenť:& ſatiſfactioné malchi ſuſcepit:& credere ſimulauit:nihil eũ ad patris interitũ cõmiſiſſe.Sepulchrũ ét patris ornatiſſimũ conſtruxere.Sed cũ herodes ad ſamariã pueniſſet: & iueniſſet eam afflictã refouebat:& ita inter eos certamen eſt diſſolutũ.Interiecto deinde breui tpe celebratione tabernaculoꝝ iſtante:cũ militibus ſuis herodes in ciuitaté aduenit.Quod cũ malchus cognouiſſet ueritus hyrcanũ flexit:ut nequaq̃ permitteret eũ ingredi ciuitaté . Hyrcanus quidẽ paruit:cãq; talem interdictionis ꝓpoſuit:q; nõ deberet multitudiné alienigenaꝝ ieiunanti populo ſuperinducere.Sed Herodes ꝓcepta negligens:noctu ciuitaté ingrediť.Tunc malchus licet meueret:diſſimulationé tamen nõ refutauit:ſed antipatrũ ut amicũ antiquũ manifeſte plangebat: cuſtodiã uero corporis ſui latenter habebat.Placuit uero ét herodi:non redarguere diſſimulationem eius:ſed econtrario muneribus ei blandiebať.Caſſius tamen de patris interitu herodi mãdauit:q̃tenus malchi crudelitaté cognoſceret.Qui ſcripſit ꝓcipiens ei patris obitũ uindicare:millenarius quoq; intro mandauit:herodis ſequi uoluntaté.Tempore uero quo caſſius laoditiã cœpit: acceſſerunt ad eũ optimates pariter coronas ei:uel pecunias deportantes . Herodes itaq; ſuperat malcho ibi ueniente ſe ulciſci.Sed cum ad tirum phœnicæ perueniſſet malchus:cauſamq; opinatus eſſet:maius quidem conatus eſt agere:ita ut filium in tiro obſidé conſiſtentem:in ciuitaté ingreſſus furtim uoluiſſet auferre:& ad iudeam reuerti credens gentem iudeorum cõtra romanos excitaturum:& deiecto hyrcano regnaturum:dum bello caſſius ab Antonio occupatur. Cõſiliis tamen eius deus reſtitit.Herodes quoq; eius intelligens uoluntatem: tranſmiſit famulum: quaſi hoſpitalia paraturus quia cunctos ad conuiuium inuitauerat.Et licet hoc ſimularet:ad millenarios tamen uere dixerat:quatenus ammoneret eos contra malchum cum gladiis exire.Qui cum

exiſſent:& iuxta ciuitatem eum conueniſſent:per latus hominem uulneribus confoderunt. Hyrcanus uero cum factū intellexiſſet:obſtupuit:redienſq; ad ſe cōſuluit herodem:quod eſſet factū uel qui malchum interfeciſſent.Cūq; herodes reſponderet:caſſium hoc iuſſiſſe:laudauit factum nam maliuolum & nimis patriæ eum puaſorem eſſe criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in antipatro cōmiſſa malchus pœnam ſoluit. Caſſio uero diſcedente de ſyria:maxima per iudeā cōcitatur turba in hieroſolymis:cum fœlix cōtra faſelum una cū militibus armaretur. Herodes aūt ad fauium rectorem damaſci proficiſcens:cum hoc audiſſet:& in fratris ſolacium feſtinare cuperet:egritudine prohibetur.Faſelus tamen fœlicem ſuperans:in aliqua eum turre cōcludit: quem poſtea ſub pactionis fœdus dimiſit:Hyrcanū pœnæ accuſans:q; multa ſub beneficia prætermittens:inimicis ſuis fauorem impenderet.Itaq; frater malchi multa tunc occupās loca obtinuerat: & maſadam oīum munitiſſimam:cōtra quē herodes inualitudine liberatus exercitū duxit:& auferens oia loca quæ cōpræhenderat ſub pactionis lege eum dimiſit.Antigonus aūt Ariſtoboli filius ut militiam congregauit: & fauiū pecuniis redemit:Ptholomeus minei eum propter cognationem ad iudeā ducebat:auxiliumq; etiā ei præbebat marion quem reliquerat caſſius tiriosq; tyrannum.Nam hic ſyriam oēm potentiam capiens cuſtodiuit.Marion aūt galileæ finitima inuadens:tria eius caſtella occupauit.Contra quē herodes cum ueniſſet: oīa quæ ille tenuerat abſtulit.Tiriosq; uero cuſtodes cum humanitate dimiſit:quibuſdā etiam & dona præſtitit: propter ciuitatis fauorem.Cum hæc ergo ægiſſet obuiauit antigono:& p̄lio cōmiſſo uicit:& pœnæ altiora iudeæ tenentē fortiter expulit:uictoriaq; potitus ad hieroſolymā uenit : ibiq; coronas ei tam hyrcanus quā populus ob uirtutis p̄mium offerebant.Nam cognatus hyrcani per affinitatē credebatur:ideoq; magis defendebat eum ueluti ductusq; neptē ſuam fratris Ariſtoboli filiā : ex qua trium maritū extitit:& duarum fœminarū pater.Habuit ſiquidē priorem uxorē noīe doir popularem ex gente noſtra:ex qua prior filius ei concipitur antipater.Caſſium itaq; cum Antonius & Cæſar in philippenſi cāpo uiciſſent:ſicut & ab aliis demonſtratū eſt:poſt uictoriā Cæſar ad ytaliā rediit:Antonius aūt ad aſyam regreſſus eſt.Cūq; ueniſſet in bithiniā:legationes undiq; obuiauerunt ei.Tunc & iudeorū nobiliſſimi accuſabant faſelum & herodē:dicentes: noīe tantum hyrcanum regē extare:hos uero oēm ptātem ui poſſediſſe Herodē tamen Antonius maxime honorauit:cum ad eū ueniſſet ſatiſfacere pro accuſatiōibus:p̄p quod accidit aduerſarios eius nec ſermone aliquid impetraſſe:nā hoc acquiſierat pecuniis herodes ab antonio.Sed cū æpheſi peruenisſet antonius:deſtinauit hyrcanus princeps ſacerdotū:noſtraq; gens legationem ad eū:auream deportantem coronā:& ſupplicantem : quatenus iudeos a caſſio abductos non extante bello ſcriberet ad prouinciā liberos relaxari:terrāq; tpibus caſſii ſubreptā reſtitui.Antonius uero iuſtas iudeorū poſtulationes conſiderans:reſcribit iudeis & hyrcano: mandans etiā ſimul & tyriis decreta hmōi continentia.Marcus antonius iperator:hyrcano principi ſacerdotū & rectori gentis iudeorū ſalutem.Si ualetis letamur:ualeo & ego cū exercitu meo.Liſimachus pauſanie: uel ioſippus minei: uel alexander theodori legati:æpheſi ad me uenientes:priorem romæ confectā legationem renouarunt:& hanc quoq; pro te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerunt: dum demonſtrarent tuū erga nos fauorem.Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritatem erga nos ſeruare:moreſq; optimos ueſtros & religionē cōſideraſſem:proprium te nobiſcū eſſe iudicauimus. Sed cum totam aſyam noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent:qui nec ciuitatibus nec templis pepercerunt:nec iuſiurandū quod ſtatuerant quicq; ſeruauerunt:nos non tam pro eorū tantum crimine:ſed uelut pro cōi oīum ſalute in auctores ſceleū quæ in iudeos uel alios cōmiſſa ſunt uindicauimus.Quoū facinore ſolem auerſum exiſtimauimus:q; talia in cæſare cōmiſerunt. Impias uero eorum inſidias macedonia tanq̄ in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cum ſceleratiſſimas eorū malignitates partes philippenſes campi obtineāt:quæ loca maxima uſq; ad mare:monteſq; munitos occupauerant:ut pœnæ cunctos tranſitus ſicut unum introitū cuſtodirent : quos ad eorum damnationē pro cōatibus iniuſtis grauatos deuicimus.Sed & brutus cum philippis cō fugiſſet:circūſeptus a nobis:eiuſdem perditionis merito cui caſſius particeps inuentus eſt. Quibus oppreſſis:impoſtoq; pace frui licebit:& aſyam reſpirare a bellorū afflictione liberatam.Igitur cōem pacem facimus cum auxiliatoribus a deo nobis donatam:& tāq̄ de maxima peſtæ:aſyā reuelatam:per noſtrā refouemus uictoriam.Memores ergo ueſtri genteī iudaicā curauimus reddere letiorem.Litteras quoq; per ciuitates propoſui:quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui uenundati ſint: ſub gaio caſſio:ſeu per duces eius abſoluātur.Super hæc & donationibus a me uel delobella clementer oblatis:uos uti cupio:necnon & tirios uiolētos uobis eſſe prohibeo: uel quantacūq; poſſident iudei competentia:reſtitui præcipio:coronam uero quam deſtinaſtis accepi. Marcus antonius imperator:tiriorum magiſtratibus curiæ populoq; ſalutem. Cum mihi occurriſſent æpheſi Hyrcani principis ſacerdotum:& rectoris iudeorum legati: dixerunt prouinciam uos eorum tenere:quam in uaſiſtis ſub aduerſariorum noſtrorum tyranide.Quod uos pro imperio bellum ſuſcipientes:iuſta & pia prouidentia uindicauimus:obliuioſos gratiæ:uel tranſgreſſores iuſiurandi punientes . Volo ergo & ueſtram pacem cum auxiliatoribus noſtris conſtare : quæ ab hoſtibus

accepistis:hæc non concedimus nisi restituantur.Nam neq; prouincias:nec exercitum quisq̃ illorum senatu p̃stante susceperit:sed uiolenter surripuit:dum auxiliũ eis præberent qui iniquã concupiscunt. Quapropter cum illi pœnam dedissent:nostros auxiliatores p̃cipimus sine mora recipere quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoq; siqua prædia hyrcani rectoris iudeoꝝ pauloante gaio cassio bellũ illicitum producẽte contra nostrã prouinciam ablata possidetis reddite: nec alt quam uiolentiam eis ingeratis:unde lædi possint.Siquid uero iustum cõtra eos habetis: dum ad locum uenerimus:liceat allegationibus uti:nos autẽ auxiliatoribus sing ula iusta consideratione seruauimus.Marcus antonius imperator:tirioq; magistratibus curiæ populoq; salutem . Edictũ meum uobis destinaui:de quo curã uos habere præcipio:quatenus in tabulis publicis describat litteris ltis uel græcis:& loco eminẽtissimo descriptum ponatur:unde ab omnibus relegi possit. Marcus antonius imperator ac triumphator dixit.Quomodo gaius cassius alienã prouinciã sub exercitu constitutã & auxiliatores dep̃dauit:& deuastauit iudeoꝝ gentem: amicissimam populo romano:arrogantiam illius armis cõculcantes: edictis & decretis ab illo dep̃data renouamus: ut restituantur hæc nostris auxiliatoribus:& quanta corpora iudeorum uenundata sunt sicut prius liberta remittantur:& possessiones prioribus dominis resignent. Siquis autem his nostris edictis non obedierit:ulcisci in eo satisfaciẽtes causæ promittimus.Hæc eadem & sydoniis: & antiochenis:& arabis conscripsit: quæ tempore oportuno referemus : ut signa prouidentiæ romanorum circa nostram gentem extitisse clareant.

De morte legatorum iudeæ:qui cum ad Antonium post uictoriam macedonicam:in syriam uenissent:indignantem inuenerunt:q; Herodem accusarent. Cap. XXIIII.

POst hæc autem dum Antonius ad syriam pergeret:cleopatra ei per ciliciam obuiauit & amore suo detinuit: ubi iterum centũ potentissimi iudeoꝝ ad eum perueniunt:accusantes Herodem cũ fasselo.Contradicebat aũt eis messalla defendendo iuuenes:hyrcano præsente:qui socer iam herodis erat.Cũq; ambas partes Antonius audisset: consuluit hyrcanum:qui magis gentem obtinerent.Illo uero respondente herode:& fratre eius:Antonius familiaritatem cũ eis habens propter paternã hospitalitatem: quam cũ gabinio pater eorum p̃sens fecerat:hos quidem ambos tetrarchas ordinauit:& commisit eis iudeoꝝ negocia.xv. autẽ ex resistentibus ligauit ut eos occideret:nisi recusaret Herodes . Sed neq; ita de relegatione reuersi requiescebant.At cum Antonio rursus i tiro occurrissent:multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius Antonius: præsidibus locorũ præcepit legatos iudeorum nouis rebus studentes torquere:& Herodi præbere principatum.Mox autẽ Herodes sedentes ante ciuitatem cum hyrcano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirẽt: ne magnum malum eis eueniret.Cui dum quidam non consentirent recedere:& quasi contrarii restitissent:mox romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt:& quibusdam ex ipsis parentis:multos uulneribus laniabant:residuiq; fugientes:cum nimio metu ad propria redierunt.Clamante uero populo contra Herodem:incitatus Antonius uinctos interfecit.Secundo tamen anno syriam obtinuit pacorus regis filius & barzafranes satrapa parthus.Quo tempore & ptholomeo minei defuncto: filius eius lisanias in regno succedens:componit amicitias cum antigono Aristoboli filio: satrapáq; prædictum sibi coniunxit:cuius & amicitiis nimis confidebat.

De expeditiõe pthoꝝ cõtra syriã:p quã aristoboli filius ãtigonus regno restituit .Cap.XXIIII.

ANtigonus autem promittit mille talenta:& quingentas mulieres parthis offerre:si hyrcanum principatu priuarent & ipsi traderẽt:herodemq; cum suis interficerent. Quod non compleuit:licet parthi contra iudeã expeditionem parassent:ducente eos antigono.Ná pacorus per maritima:satrapa uero barzafranes per mediterraneam ingreditur. Tunc tiri excludunt pacoꝝ:sydonii autem uel ptholomenses suscipiunt turmã æquitum:quam idem pacorus in iudeam destinauerat:uexaturã prouinciam:& antigonũ adiuturam ducẽ pincernarum regis eis proponens.At cum a carmelo monte quidã iudeorum ad antigonum uenissent patrati ad auxilia:per quos sperabat partẽ aliquam prouinciæ antigonus capere.i.ad locũ qui primi occupatur:dũq; ei quidam occurrissent:ad hierosolymam cũ suis ascendit: ubi ẽt congregatis multis:contra regiam aulã peruenire statuit:& hãc expugnaret: nisi fasselus & herodes prælio per fossã cõmisso eos uicissent:& cũ eum in tẽplo conclusissent:dirigunt armatos ut propinquas domos tenerent:quos populus cũ ipsis domibus igne consumpsit:quã iniquitatem paulopost herodes a resistentibus ultione exegit.Cũq; singulis diebus inter se iacularentur:expectabat populus multitudinem de prouincia in quinquagesima celebratione uenturam. Instante ergo festiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominum armata uel inermia congregarentur:compleuerunt templum cum ciuitate qui uenerunt:præter aulam quam herodes cum paucis militibus custodiebat.Cũq; fasselus murum seruaret:Herodes cum suis excurrebat super hostes. Qui cum fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad templum:quidam etiam ad exteriorem uallum cõfugierunt.Nam & fasselus fratrem adiuuabat.Pacorus autem dux parthorum cum paucis æquitibus antigono petẽte ad ciuitatem peruenit:in prospectu quidem tanq; seditionem soluturus: ut

rum antigono principatū præſtaturus. Cui dum faſelus occurriſſet:& hoſpitio ſuſcepiſſet: paco rus dolū aliqué meditatus flectit eum legationé ad barzafrané deducere. Faſelus itaq; nihil ſuſpicatus acquieuit: licet herodes minime approbaret ꝓpter barbarorum perfidiā. Sed tamé paco ro aliiſq; ꝓperare hortantibus perrexerunt legationé ferentes Hyrcanus & faſelus. Pacorus uero cum ducentos equites & decem hoꝝ qui liberi dicuntur eis reliquiſſet præceſſit. Cunq; galileā intraſſent:cum armis eis occurrūt prouinciæ cuſtodes barzafranis:& primū quidé eos ſtudioſe ſuſcepit,ac munera præſtitit:poſt uero eis contexebat inſidias. Faſelus tamé cum ſuis ꝓpe mare reuertebatur. Vbi cum audiſſet antigonum promiſiſſe parthis mille talenta & mulieres qngétas: in ſuſpitione iam barbaros habebat. Necnō & noctu inſidias ſenſerat:dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatā. Tunc quidem capi habuiſſent:niſi expectaſſent parthi uſq; quo hie roſolymis herodes compræhenderetur:ne his prius interfectis:ille ſentiens diffugeret. Faſelo er go cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare:propenſius aūt ofellius quia hoc a ſa ramalla ditiſſimo tunc ſyrioꝝ audierat: naueſq; ad fugā tunc promitteret. nam iuxta mare fue rant:ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cūq; ad barzafrané acceſſiſſet:nō equa inquit te facere uideo:dum talia de nobis cogitas. Nam ſi pecuniis eges:plures tibi ab Hyr cano proferentur quā antigonus promiſit:imo etiam nimis acerbum eſt.ſi legatos qui ad te cum fide uenerunt interfeceris. Tunc barbarus eo dicente hæc:iurabat nihil uerum eſſe:ſed falſa eum ſuſpitione turbari. Et hæc dicens:ad pacorum perrexit. Quo eunte:parthi quidam Hyrcanum & faſelum ligauerunt:multa de piurio pthos ĩcrepanté. At ille pincerna q contra Herodé deſtiatus fuerat habés mandata ut eū foras murū ꝓcedenté cōpræhéderet:ātēq; hoc faceret nuncii miſſi a faſelo indicauerunt pthoꝝ pfidiam. Cūq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos ligatos:cū q̄relis acce dit ad pacoꝝ:pthorūq; nobiliſſimos:qui oém cām ſcientes diſſimulabant: & dicebant eū oporte re exire foras murum ad occurſū litteras deportantiū:ne ab aduerſariis tenerent. nam ueniſſe di cebant ut demonſtrarēt quātū faſelus ꝓfeciſſet. Quibus herodes minie credidit:audiens ab aliis fratris cōpræhenſioné:necnon & ſuaſionem filiæ Hyrcani quam ſibi deſponderat:de parthis ſuſpicabatur. Quam cum alii non attenderent:ipſe obediebat mulieri ſapientiſſime. Dumq; parthi cogitarent : quid fieri oporteret. nam non eis uiſum eſt palam tam maximum principem com præhendere:& impoſterum diſtuliſſent:herodes credens magis quæ de fratre uel de parthorum inſidiis audierat:quam aduerſariis conſentire:ueſpere ueniente deliberauit euitare aduerſariorū pericula. Igitur egreſſus eſt cum armatis. Cunq; mulieres ſuper iumenta impoſuiſſet:matrem ſu am & ſororem:& quā matrimonio ducturus erat alexādri filiam:qui fuit Ariſtoboli filius & hu ius matrem hyrcani filiam:& nouiſſimū fratrem:oĩaq; in uia neceſſaria : & reſiduum populū ad idumeam feſtinauit hoſtibus ignorantibus. Quorum nullus tam duriſſimus natura reperiri po tuit:qui non cum p̄ſentia cerneret miſeraret eorum: uidēdo mulieres cū infantibus duci lachry mantes & congementes q̄ a prima diſcederent:& nihil iam de ſe bonum expectarent. Sed Hero des fortiter atrocitatem rei ſuſtinens:& magnanimus contra omne periculū:per uiam unūquéq; confidere hortabatur ne traderet ſe meſticie quæ poſſet eius fugæ nocere in qua ſola ſpes ſalutis eoꝝ depoſita eſſet. Et illi quidé Herodis perſuaſionibus calamitatem ſufferre tentabant: ipſe ue ro pene ſeſe interemit:dum iugo conuerſo mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius ꝓpter paſſionem & timoré ne hoſtes eos perſecuti:remorantes:circa paſſionis curam cōpræhenderent ſuum gladium euaginauit:ſeq; perimere conanté tenuerūt præſentes uiri dum dicerent:nō opor tet inimicis ſatiſfacere. Nā non hoc eſſe fortis:ſi quidem ſe de periculis liberans:amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulſus:facinus quod in ſe cogitauerat prætermiſit:matremq; curās pergebat uiam propoſitā:& celerius ad maſada caſtellum peruenit. Cunq; multas pugnas contra parthos excurrentes egiſſet:totas obtinuit. In fuga uero nec iudeis pepercit:qui eū a ciuitate. lxx. ſtadiis ſunt hoſtiliter perſecuti. In illo ergo loco ubi iudeos confudit:poſtea regnum accipiens: aulam optimam conſtruxit:ciuitatemq; ædificauit:quam herodion appellauit. Cunq; ad idumeā in riſa uico peruenisſet:frater eius ioſippus obuiauit ei:cum quo conſilium de omnibus quid fie ri debuiſſet aſſumpſit:nam magna multitudo eum ſequebatur præter peregrinos conductos mi lites. Oppidum uero maſada in quo propoſitum eis erat effugere:paruum erat ut tantum ſuſcipe ret populum:e quibus pluſq; ix. milia dimiſit:præcipiens per idumea ſeſe liberare:præſtās eis uiæ ſtipendia:neceſſarios uero in oppidum adducens peruenit. Cunq; ibi depoſuiſſet mulieres quæ octingentæ fuerunt:tritico uel aqua:uel aliis oportunis aſſumptis in oppido ſufficienter cōſtitu tis:ipſe ad petras arabiæ receſſit. Parthi uero mox die facto:cum uniuerſam hieroſolymam:& pa lacium depræd aſſent:Hyrcani tantum pecunias non tangebant:quæ uſq; ad trecenta talenta fue runt. Sed & mulieres Herodis euaſerunt:ille magis quas deportauerat per prouidēriam ſuam ad idumeam. Dumq; parthis ciuitatis pecuniæ non ſufficiſſent:prouinciam exeuntes uaſtabant:& mariſſam potentiſſimam ciuitatem expugnauerūt. Antigonus itaq; cum ſic ad iudeam a partho rum rege itroduceretur:faſelum & Hyrcanum uinctos ſuſcepit:nimis autem cruciabatur q̄ mu lieres fugiſſent: quas hoſtibus dare promiſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus eſt.

Veritus autem ne multitudo Hyrcano quondam regnū reſtitueret:dum adhuc a parthis cuſto-diretur.aures eius amputauit: molitus ne poſſit rurſus ad eum principatus ſacerdotii peruenire propter hanc diminutionē:dum lex hunc honorem iuſſiſſet integros tantū obtinere . Sed faſeli miret quiſq; fortitudinē.Qui cum ſciret ſe occidendū:non mortē putauit atrocem eſſe. Sed ſub inimico perire amariſſimū iudicauit.Cūq; non haberet manus a uinculis ſolutas:& aptas ad iter ficiendum ſe ipſum:ſaxo caput ſuum percutiens:uitā finiuit.Dicunt aūt:q; uulnere maximo con fectum præcipiens antigonus medicis tanq; curandum interemit:mortiferis medicaminibus ſu-perpoſitis in uulnere.Cum itaq; necdū ad integram animam amitteret faſelus: a quadam mulie-re audiens fratrem herodem aduerſarios uitaſſe:ſatis internitionē uiriliter & prone ſuſtinuit: dū relinqueret mortē ſuam uindicaturum:& ſuper inimicum ulciſci ualētem.Herodem interea ma gnitudo circūuenientium malorum non pterruit:ſed faciebat eum ſagatiorem.Nam ad malchū arabum regem multa prius ſibi beneficia debentem: remunerationem accepturus perrexit: & q; magis opus habuiſſet tum pecunias ſumere:ſeu ſibi debitas:ſeu per donationem dandas:qa mul ta impetrauerat malchus ab eo.Qui dum fratris interitum non audiſſet:æſtimabat eum ab ho-ſtibus redimere tyriis argenti trecenta talenta promittendo.Adducebat autem & faſeli filiū:ſepti mum annum ætatis ducentē:quatenus pignus eum arabis deponeret.Sed cum nūcii obuiaſſent: & dixiſſent ei malchum iuſſiſſe ut a prouincia ſua diſcedere:quodq; parthi præcepiſſent nequa-quā herodē ſuſcipi:quæ occaſione uſus eſt ne debitum ſolueret:nam & nobiliores arabes ad hoc eū irritabant:quatenus pecunias lucraret depoſitas:uel acceptas prius ab antipatro:reſpondit he rodes:nihil eos grauare ueniſſe ſe:ſed locuturum rem tantū neceſſariam ſuis negociis. Poſtq; au-tem ei uiſum eſt diſcedere:caute pergebat cum paucis ad ægyptum: uenienſq; in quoddam tem-plum remoratus eſt.Poſtero uero die cū andrinoco rura peruenisſet:iteritum fratris ſui audiuit. Malchus autem pœnitens perſequebatur Herodē:cui minime propinquauit ad peluſium feſtinā tem.Cūq; inueniſſet claſſem applicatam:prohibebant eum alexandriam nauigare.Ille uero præ-ſides appellauit:a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem: a cleopatra ſuſcipitur: quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere romā feſtinantem licet tempeſtas eſſet & Ytalia ple na ſeditionibus nunciaretur.Vnde cū nauigaſſet ad pamphiliam hyeme atrociſſima: uix ad rho-dum deducitur.Quos duos ſibi amiciſſimos occurrere cum uidiſſet: ſabinum & Ptholomeū & inueniſſet ciuitatem bello caſſii deuaſtatam:q̄uis inops eſſet:tamen benefacere eum non piguit: ſed & ſuper uires ſuas largitus ad eam renouandam donauit pecunias.Cūq; triremes conſtruxiſ-ſet & nauigaſſet cum amicis ad Ytaliam i brundiſium deducitur:& exinde romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit quæ contigiſſent ei per iudeam & qualiter frater eius faſelus a parthis iter emptus:& Hyrcanus captiuus teneretur:& q; antigonum regē ordinaſſent mille talenta promit-tentem:& mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere ſuo fuiſſent:& q; ſuas noctu pduxiſſet & uitaſſet inimicorum manus:multas paſſus calamitates.Poſt uero deflebat piclitari ſuos familiares dum obſiderentur:& quemadmodum hyeme nauigaſſet:conténens pericula: dum feſtinaret ad eum:in quo ſolo ſpes ſuas & auxilium firmum poſſideret.

Quemadmodum Herodes cum romam ueniſſet : multaſq; pecunias promiſiſſet: & a ſenatu uel Cæſare rex iudeæ pronunciatus eſt. Cap. XXV.

ANtonius autem miſericordia mouetur pro Herodis calamitatibus deflens: q; & in tali dignitate conſtitutis hominibus fortuna dominetur:necnon & memor amicitiæ pa-tris eius antipatri:& promiſſionis pecūiarum:quas herodes præbere promiſerat:ſi rex eſſet:quemadmodū & prius tetrarcha ordinatus:multomagis tamen propter odiū an tigoni:dum ſedicioſum & romanis eum inimiciſſimū arbitraretur propē ſior erat Herodes apud eum. Cæſar quoq; propter antipatri expeditiones quas ad ægyptū patri ſuo perduxit & hoſpitiū uel omnibus fauorem quem exhibuit: præſtans Antonio nimis pro Herode ſtudens ad petitio-nes & ad auxilium de quibus Herodes petierat:paratior erat. Cunq; ſenatum congregaſſet meſ-ſal & atratenus herodem præſentantes:de patris eius intimebant: & quem circa romanos ipſe ha buiſſet fauorem:ſimul etiam antigonum accuſabant:hoſtem eum manifeſtum pronūciantes: nō ſolum ex his quæ prius commiſerat:ſed quomodo & nūc a parthis principatum romanis negle ctis acceperat.Cum uero ſenatus pro his commotus:fuiſſet:Antonius inſinuabat quēadmodum & contra parthorum pugnam herodem regnare prodeſſet.Cūq; hoc omnibus placuiſſet: decre-uerunt eum creari regem.Summum tamen fuerat Antonio erga herodem ſtudium:quomodo et & tantum principatum inſuperate acquiſiuit:quem minime petiturus aſcēderat. Nunq; enim pu tabat romanos ſibi daturos regnum:quod ſoliti erāt generi ſacerdotali donare:& ideo fratri ſuæ uxoris id præbere uolebat:qui nepos per patrem quidem ariſtoboli:per matrē uero hyrcani fue-rat:quem poſtea interfecit:quod apto tempore referemus.Sed cum intra ſeptimum diem contu liſſet ei ſenatus quod nullatenus ſperauit:& ab ytaliam diſcedere feciſſet:ſenatu dimiſſo:Herodē medium habentes Antonius & Cæſar exierunt præcedentibus aliis conſularibus:immolaturi & depoſituri ſenatuſconſultum in capitolio.Herodem autem primo die regni pauit Antonius:cu-

ſus inſtitum fuit centeſima uel octogeſimaquarta olympiade:conſulibus Gaio Demetrio Albano ſecundo:& Gaio aſione.Quo tpe Antigonus maſada obſidebat:plenam oĩbus proſperis:tantum uero deficientem aquis.Quapropter & frater Herodis Ioſippus dum cũ ducẽtis familiaribus fugere cogitat ad arabas:dũ audiret malchũ ſe pœnitere pro his quæ in herode commiſerat:prohibuit eũ deus: qui nocte tantam pluuiã miſit:ut receptacula ciſternarũ cuncta complerent. Qua copia recreati exeuntes contra antigonũ confligebant:quibuſdã palam:aliis uero furtim: quorũ etiã multos in congreſſionibus proſtrauerunt.Ventidius aũt eodem tpe romanis dux tranſmiſſus q̃tenus pthos a ſyria ꝓhiberet:iudeam puenit:manifeſte qdem tanq̃ ioſippum adiuturus: oĩs uero eius machinatio erat:ut ab antigono pecunias acciꝑet.Igit cũ prope hieroſolymã caſtra poſuiſſet:& ſatis pecuniaꝝ ab antigono ſumpſiſſet:ipſe qdem cum ampliori malitia diſceſſit: & ut nõ manifeſtaret pecuniaꝝ acceptio:ſiloné cum quadã parte militum ibi reliquit: quem ſimiliter antigonus remunerabat:ut nihil ſe moleſtaret:ſperans rurſus ſibi parthos adiutores.

De nauigio Herodis ab Ytalia in iudeam: pugnaq; contra antigonum: militiaq; romana; & Sylano duce. Cap. XXVI.

HErodes autem ab Ytalia cũ ad ptholomaidam nauigio ueniſſet:& cõgregaſſet nõ paruam expeditionẽ ex peregrinis ſimul & iudeis:per galileã cucurrit ſup antigonum.Cõ ueniebat ẽt cum eo ſilo:& uentidius per dolũ compulſi:q tranſmiſſus ab Antonio fuerat:ut herodẽ deduceret. Ventidius ergo dum cõponeret turbas q̃s per ciuitates pthi cõmouerant:in iudea pecuniis ab antigono corruptus degebat: Herodi uero quotidie uires creſcebant:cui ſe pœnæ omis galilea tradiderat.Cũq; impetũ feciſſet Herodes in maſadam:neceſſarium putans circũſeptos in oppido cognatos liberare:fit illi ipedimẽto ioppe. Nam aduerſariam eam exiſtentẽ oportebat prius appræhendere:ne haberet poſt ſe relictũ oppidũ inimicoꝝ ad hieroſolymã pergens.Cũq; ſilonis uoluntate rebellarent iudei: Herodes cũ paucis militibus eos inuadit:& ad fugã conuertit:ſiloné uero incaute confligentem a periculo liberauit:ioppé quoq; expugnãs:de maſada familiares ſuos eripere feſtinabat.Tunc quidã prouincialium ꝑ paternã amicitiam ſubueniebant ei:multi uero ꝑ eius gloriam:immo ẽt & alii ꝑ remunerationẽ beneficiorum quæ ex ambobus acceperant:plures uero ꝑ ſpem quam in eum tãq̃ in regem habebãt.Antigonus aũt oportunos tranſitus eius inſidiis & fraudibus p̃occupans:nihil:aut per paruũ hoſtes ledebat.Herodes ergo de maſada familiares ſuos eripiens:& riſan caſtellũ capiens: ad hieroſolymam propauit una cum exercitu ſilonis.Et cũ multi fortitudinem eius caſtraq; ad occidẽtalem partem poſita ciuitatis cernentes metuerent:partis illius cuſtodes ſagittarii eius impetũ amouebant:quidam uero excuſione facta cũ hoſtibus decertabant. Herodes primum quidẽ iuſſit ꝑconari circa murum:q; bono populi præſto eſſet pro ſalute ciuitatis: nec manifeſtoꝝ aduerſariorũ malitiã recordaretur:ſed ẽt inimiciſſimis abolitionem delictoꝝ quæ in ſe cõmiſerant reꝑſtatuꝝ eſſe promiſit.Antigono uero contra dicta Herodis clamanté ſiloni uel exercitui romanoꝝ:quia præter ſuam iuſtitiã egiſſent:dum Herodi priuato & idumeo.i.non integro iudeo regnũ darent cum ſoliti fuiſſent hoc generi præbere digno:nam & ſi nunc de ſe uel de regno ſuo grauiter ferrent:tamen ſacerdotes qui nihil in romanis peccauerunt iniuſta paterentur:ſi de honore deiicerent.Cum hæc ad inuicẽ dixiſſent & ad blaſphemias peruenirent:antigonus repellere prope murum uenientes ſuis præcepit : quia iaculando uel propenſius pugnando facile procul a turribus eius depulerunt.Tunc & ſilo pecuniarum acceptionem reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remiſit:dum indigentiã ſumptuum reclamarent & pecunias ad alimenta poſtularent:quoſdam uero ad hyemalia loca deſtinauit.Nam circa ciuitatem loca deſerta erant : eo q; a militibus antigoni omnia diruta fuiſſent:mouitq; exercitum & diſcedere tẽtabat.Herodes aũt petebat duces ſilonis uel milites ut non ſe relinquerent a Cæſare uel Antonio uel a ſenatu honoratum: nã prouidere eorum inopie & facile præbere quæcunq; quererent ſe promiſit.Poſt petitionem aute ſtatim ad prouinciam egreditur:nullam occaſionem diſceſſionis ſiloni relinquens. Siquidẽ multitudinem quanta nemo ſperabat neceſſarioꝝ deportauit a ſamaria:familiaribus ſuis aminiſtrãtibus triticum uel uinum & oleum:& pecora ſimul & alia diuerſa in hierichunte deducentibus: præuidens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet.Quæ cũ nõ latuiſſent antigonum:ſtatim miſit per prouinciam:qui deberent inſidiis prohibere deportatores alimentorum.Cunq; præceptis antigoni peruenirent:grandem multitudinem armatorum circa hierichuntẽ congregantes: ſuper montes locati:cuſtodiebant alimenta deducentes.Sed dum hæc aguntur Herodes non ocio ſe degebat:ſed.x.turmas ſuſcipiens quarum quinq; iudeorum erant:aliæ uero mercede cõductæ necnon & æquites paucos:ad hierichunta peruenit. Cunq; ciuitatem deſertam inueniſſet: quingentos uero excelſa præoccupaſſe cum uxoribus & cognationibus: hos quidem ipſe dimiſit: romani tamen intuentes ciuitatem deprædauere:dum plenas domos pecuniis reperiſſent.Igitur cuſtodiam rex in Hierichunte relinquens reuertitur: & romanorum militiam ad Hyemalia dimiſit in Idumea uel Galilea : uel Samaria. Impetrauit autem & Antigonus a Silone pro pecuniarum munere : ut partem exercitus Romani in liddis ſuſciperet pro Antonii ſatisfactione. Ro-

mani itaq; in deliciis erant:& ab armis quieti:Herodi uero minime uisum est otiū habere:sed ad iudeam fratrē iosippum cū duobus militibus peditū:& quadringentis æquitibus destinauit.Ipse uero cum ad samariā peruenisset:& ibi deposuisset matrē & alios cognatos ab masada deductos ad galileam usq; puenit:capturus quædā loca:quæ custodes antigoni præoccupassent. Peruenies aūt in sephori:custodibus antigoni fugatis:in abundanti prosperitate erat. Postinde contra quos dam latrones in spelūcis habitantes æquitum alam & peditū tria agmina transmisit: quatenus prohiberent eos:ne latrocinium exercerent.Hæc aūt iuxta uillam uocabulo arbilon fiebant ubi ipse.xl.die cum omni expeditione profectus est.Hostes uero cū conflexissent uerterunt leuū cornu agminis eius:quos ipse inuadens fugauit: suos aūt fugientes eo loco constituit: permansit uero cōtrarios persequens usq; ad iordanē fluuium:cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cū totam galileam cœpisset:præter eos qui in spelūcis habitabant:& diuisissēt pecūias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens:ducibus autē multoplus:ad hyemalia eos loca remisit.Sub idem tempus & silo cum suis ducibus ad eū uenit:eo q; noluisset antigonus alimenta per hyemalia constitutus p̄bere.Nam plus mensē non eos pauit:sed & misit in circuitu p prouinciam præcipiens:ut oia dissipassent:& per montes confugerent:quatenus de necessariis nihil habentes romani fame cōsumerentur.Herodes uero prouinciā eorum fratrem suum habere præcepit:simul & alexandriū oppidum muro circundare.Qui celerius abundantiā necessariorum militibus præparauit & alexandrium olim dirutū reconstruxit.Eodem tpe Antonius quidem athenis morabatur.Per syriam aūt uentidius silonē accersiens contra pthos: primū quidem mādauit herodem adiuuare:deinde uero ad se auxiliatores conuocare.Cūq; Herodes contra latrones ī spelūcis festinaret:silonē quidem ad uentidiū transmisit:ille uero contra illos expeditionē produxit.Erant.n.latronum cubilia in montibus abruptis constituta:& per mediū altissimos habentia transitus saxis acutissimis circundatos:ubi cum oībus suis familiaribus latebant.Rex aūt archas construens:ferreis cathenis ligans: per machinam de uertice mōtis super eos deponebat:dū nec ab inferioribus ascendere propter acutum montē potuissent:neq; de superioribus cōtra eos ascēdere.Arce uero militibus armatis plene erant:falces longissimas habentibus:cū quibus resistentes latrones abstractos occidere p̄ualerent.Sed depositionē arcarum contigit incaute disponi:dū nimis ad alta descendissent.Habebāt uero intus ēt necessaria.Cum itaq; arcæ depositæ fuissent: nec audirent quidem ab spelūcis exire:unus ex militibus gladio accinctus:& ambabus manibus cathenā tenens ex qua arca pendebat:descendit in spelūcā:abhorrens moram non audientium exire latronū.Cum uero prope unā spelūcam uenisset:primum quidem iaculis multos fugauit post aūt falce resistentes impellebat ad p̄cipicia ruere.Cūq; intus ingressus esset:multos occidit: & reuersus in arcā quieuit:timor uero reliquos gemitum audientes:& salutis despatio comphendit.Rei aūt terminum nox prohibuit:& multi rege concedente sese subiectos tradiderūt. Sed & eo mō altera die in conflictionibus usi sunt:ut ab spelūcis latrones exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites aūt in circuitu siluæ ignem miserunt:& ita multos incenderet.Tunc senex quidam intus cum.vii.filiis & uxore relictus est:quibus petētibus quatenus eos dimitteret ad hostes exire stans super ostiū spelūncæ:unūq̄q; filiorum suoꝝ exeuntem prosternit: usq;quo cunctos interemit post aūt & suam uxorem.Cūq; in p̄cipicio cadauera iactasset:sup illa se quoq; dedit:mortem pro seruitute sustinens:multaq; prius in herodē uociferatus & infirmitatem exprobrās:licet rex dexteram ei tetendisset:& oēm licentiam promisisset.Igitur his actis:iam oēs spelūncas obtinuerat rex.Vbi ducē ptolomeum ordinans:ad Samariā cum sexcentis æquitibus & tribus milibus peditum discessit:tāq; antigonum expugnaturus.Ptolomeo uero nō bene cessit hæc militia: siquidē hi qui prius galileam turbabant:inuadentes eū interemeret. Cūq; hoc fecissent in nemoribus & in difficillimis locis cōfugiunt: p̄dantes & rapientes oīa:quos reuersus herodes puniuit. Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis cōfugerant:obsidione capiens occidit:& castella deposuit.Multauit etiā ciuitates rebellibus extinctis:centum talentis. Interea pacoro bellis ruente:cum pthi fugissent:mittit uentidius macherā adiutorem Herodi cum duabus cohortibus & mille æquitibus:antonii præceptis obsequutus.Machera itaq; antigono uocante p̄ter sniam Herodis pecuniis corruptus propabat exploraturus eius negocia.Cuius negocia suspecta habens antigonus aduentum eius non suscepit:sed fundis eum prohibuit: & demonstrauit eius uoluntatē.Quod ubi machera sensit: & Herodem optime sibi persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientē ammonitionē illius:ad samau ciuitatem discessit:iudeos uero p uiam occurrentes amicos uel inimicos prostrauit:iratus in his q̄ passus esset.Rex aūt his incitatus: ad samariam prexit.Vnde ad Antoniū cum pp hæc deliberaret proficisci:& suggere:q; talibus auxiliatoribus non egeret:qui magis ei quam hostibus nocerent:seq; ipsum sufficere ad expugnationem antigoni:macheras secutus supplicat ei ut pmaneret:si tamen oībus modis iturus esset:fratrem suū iosippū sibi præponeret:ut debellaret antigonū. Itaq; petitus a machera reconciliat ei. Cūq; reliqsset iosippū cum militia:psuasit ei ne piclitaretur:neq; machere aduersaret. Ipse porro ad Antoniū festinauit:qui samosata oppidū iuxta eufratē obsidebat:cū æq̄tibus & peditibus au-

militatoribus. Cunq; ad antiochiá pueniſſet:ſueniſſetq; congregatos:qui ad antonium pergere feſtinabant:timore tamen q̄ in uia barbari multos inuaderent & interimerent non audiẽtes tranſire ipſe eos adhortatus dux itineris factus eſt.Sed eum tamen duas manſiones ſamoſatorum uenisſet:inſidiæ barbarorum ibidem locatæ:euntes ad antonium inuadebant.Nam ſpinis obſtruebant camporum aditus ubi etiam æquitum non paucos ocioſe ſedere barbari diſpoſuerunt: ut eum ad campum peruenirent:impetum ſuper eos facerent.Sed ut primi tranſierunt:& retro obſeruaret herodes:barbari ſubito ab inſidiis quingenti ſecuti primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum ſuis militibus in eos faciens:ſtatim hoſtes inuadit. Quos cum in fugam uertiſſet.audaciam ſuorum excitauit:& confidenter eos fecit reuerti:qui prius fugiebant. Tũc rege a tergo pugnante:undiq; barbari circundati proſternebantur.Sed cum multa iã direpta fuiſſent uaſa uel ſarcinulæ uel mancipia:uniuerſa rex hæc eripiens pgebat . Porro tamen cum multi de ſilua propinquante eo campis contra eum exiſſent: his confligens ipſe cum cohorte fortiſſima: uertit eos in fugam:multos interimens:oportunamq; ſequentibus uiam præſtabat qui ſaluatorem & propugnatorem eũ uocauerunt. Cũ aũt prope ſamoſata perrexiſſet:tranſmittit antonius exercitum cum ornatu ad occurſum herodis:hunc ei honorem retribuens auxilii cã:nam barbarorum inſidias & impetum contra eos factum audierat. Cunq; præſentem alacriter uidiſſet & cognouiſſet ab eo quæ uiam acciderant:amplectebaf:&uirtutem eius laudibus efferebat:& oſculabatur eum:& preponebat ſibi quem pauloante regem ipſe mõſtrauerat. Sed cum antiochus nõ multo poſt oppidum traderet;& a bello deſineret:ſoſſio quidem antonius præcepit auxiliũ herodi præbere:ipſe uero ad egyptum diſceſſit. Tunc ſoſſius duas legiones cum herode premiſit ad iudeam:ipſeq; cum ampliore exercitu ſequebatur. Contigit ioſippum etiam in iudea tali modo pire.Hic immemor præceptoꝝ fratris ad antonium euntis:exercitum per montes produxit.Nã quinq; cohortes ei machera dederat ad hierichuntem properanti:dum uellet triticum metere:& romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis exiſtentibus quoꝝ multi a ſyria delati fuiſſent:aduerſariis eum inuadentibus relictis in difficillimis locis: fortiter pugnans interimit: cunctum pœnæ exercitum perdens:ſiquidem ſex turmæ extinctæ ſunt. Antigonus autem cum inimicos uiciſſet:caput ioſippi incidit: quod quinquaginta talentis frater eius ferora redemit. Sed etiam poſt hæc deſerentes galilei potentes gentis ſuæ;ſocios herodis in palude mergebant: multi quoq; & in iudea rebellauerunt. Machera autem oppidum gutam munitiſſimum capit. Nuncii uero cum regi in daſne antiochiæ nunciaſſent fratris caſum:& ipſo quidem hoc ſperãte propter uiſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui uidiſſet:feſtinans proficiſcebaf: Et cum ad montem libanum pueniſſet:octingentos exinde ſumẽs:habens etiã romanũ exercitũ ad ptolomaidem puenit:unde noctu ſurgẽs:cum expeditione galileã adiit.Cui cum hoſtes occurriſſent:& prælio uicti fuiſſent;in aliquo oppido concludunt:unde & prius egreſſi ſunt. Dumq; cõgreſſiones facerent:multa tempeſtate commota:nihil ualens cõficere exercitũ ad uillas propi quas pduxit.At cũ ab ãtonio ſecunda legio ueniſſet:& q oppidũ tenebãt:territi nocte ipm relinquunt:& rex ad hierichuntẽ urgebaf:ultioné exacturus p fratre. Vbi cũ pfectus eſſet:potentiſſime ſuos pauit.Poſt conuiuiũ autem cum ad ſupioré domum aſcendiſſet:dimiſit oẽs qui præſentes erãt:ubi miranda affuit dei circa regem prouidentia.Nam tectum domus ſubito cecidit: & neminem compreſſit.Vnde omnes crediderunt herodem dei amatorem eſſe:dum tã maximũ & mirandum periculũ uelociter euitaſſet. Poſtremo die aduerſarii cum a ſummitate montium ſex milia ad pugnã deſcéderent:timore romanis imiſerũt.Qui cũ acceſſiſſent;iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes uulnerabant:& ipſum quidam telo circa præcordia percuſſit. Antigonus autem ad ſamariam ducem mittit pãpum nomine: cum aliquanto exercitu:cupiẽs hoſtibus opinionem de ſe:tanq̃ de bellatore preſtare.Machera uero duci pãpo aſſedebat, Herodes inter hæc quinq; ciuitates cum cœpiſſet; relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit ipſaq; ciuitates incendens:rediit cõtra pampũ:q caſtra ſua cõtra uillam adſunã uocabulo diſpoſuit.Dũq; multi cõfluerent ad eum ab hierichũte:& ab iudea:iuxta hoſtes acceſſit:eoſq; audaćter precurrentes cũ eis cõfligens deuicit.Quos perſequens:p fratris ſui uindicta occidebat.Quorum multi dum i domibus armati confugiſſent:tectis auulſis;lapidibus eos deſuper oppreſſit. Quod factum aduerſariorum magis animos confregit;ſperantiũ futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientiũ:& niſi tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet:& rex ad hieroſolymã exercitum de uictoria confidente deſtinaſſet:omne opus tunc perfeciſſet:antigono iam fugam meditante: & a ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto:cœnare milites præcepit. Ipſe uero cum aliquã domum laſſus intraſſet quo balneum erat:pœnæ maximum periculum incidit:quod prouidentia dei uitauit,Nam dudum & cum uno ſequente puero lauantem:hoſtium quidam qui armati in eadem domo pro timore celati fuerant inuadunt. Quorum unus exiit gladium tenens:& per ianuam currit;& poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati;nihilq; tamen regem leſerunt. Poſtero die interempti pampi caput ferora decidens:pro ultione fratris:herodi tranſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector extiterat. Deſinente uero hyeme regreſſus:inde prope hyeroſoly-

mam peruenit:& iuxta ciuitatem caſtra ſua locauit:tertio regni ſui anno:ex quo romæ ordinatus erat.Poſtea rurſus ſua caſtra iuxta murum accedens tranſmigrauit:unde potuiſſet ante templum ciuitas expugnari:ſicut & prius a pompeio:& tribus aggeribus locum circundans: turres erexit. Cunq; multa manu ad opus uſus fuiſſet:& ſiluam decidiſſet:& oportunos operantibus præpoſuiſſet:ipſe ad ſamariam pro nuptiis diſceſſit:ducturus alexandri filii ariſtoboli filiam:ná hanc ſibi deſponderat:ſicut & prius retulimus.

Quéadmodũ hieroſolymá ſoſſio uel herode obſidentibus:antigonus iteriit. Cap. XXVII.

POſt nuptias autem uenit ſoſſius per phœnicem cum exercitum per mediterraneam præmiſiſſet:uenit etiam multitudo equitum & peditum.Tunc rex quoq; regreſſus eſt a ſamaria:non paruam ſuper priorem expeditionem producens:ſiquidé triginta milia fuerant.Omnes aũt prope hieroſolymorum muros congregabãtur: ubi circũſedebant p aglõis ptẽ muros ciuitatis.Quoꝝ exercitus erat undeci cohortes peditũ:&ſex milia equitum:necnon & auxiliatores ſyri:& duo duces ſylo & ſoſſius:qui & ab antonio miſſus eſt auxiliator.Herodes aũt decertabat pro ſe quatenus ab antigono principatum reciperet: qui romæ dudum hoſtis fuerat iudicatus: & pro illo rex herodes per ſenatuſcõſultũ ordinatus.Cum multa autẽ alacritate uel certaminibus iudei qui intra muros concluſi fuerant:herodi repugnabãt multaq; pro templo diuulgabant:multa etiam pro ſolaciis populi:tanq̃ liberante eos a periculis deo: & omnia foras ciuitatem diſtrahebant:nequid ad alimẽtum uel hoium uel iumẽtoꝝ relinq̃reẽ: & latrociniis furtim uſi:inopiam eis parabant. Quæ cum herodes perſpexiſſet aduerſum latrocinia quidem in oportuniſſimis locis inſidias pauit:de expenſis autem longius agmina militum tranſmittens.uenalia congregabat:ut intra paucũ tẽpus multam affluentiá eis nccárioꝝ faceret abundare: manuq; multa frequenter operantes:tres aggeres citius eriguné.Eſtas enĩ erat:& nullum uel ab aere:uel ab operantibus impedimentũ fiebat:ſed machinamenta inferentes:murum pmouebant: & omnibus experimentis utebantur:nec tamen terrebant intra ciuitatẽ exiſtentes. Nam illi reſiſtentes: contra iſtos non pauca excogitabant:quædá adhuc impfecta iſtrumẽta:alia uero pfecta cõburentes.Cunq; ad manus ueniſſent:non minores romanis audendo fuerunt:niſi quia diſciplina deerat militaris aduerſus machinas. Nãq; muros cõſtruebant:iam prioribus edificiis euerſis:& ſub terram fodientibus occurrentes confligebant: & deſperatione tamen potius quam prouidentia belli uſq; ad ultimũ permanebant:licet magna expeditione obſeſſi:uel famæ magna fatigati:uel inopia nccárioꝝ fuiſſent exhauſti.Nam ſeptimus tunc annus acciderat. Inter ea aſcendunt quidẽ ſup murũ uiginti priores:poſtea uero centuriones ſoſſii.Nam primus murus captus iam fuerat diebus q̃draginta:ſecundus aũt quindecim:& aliquæ circa templum porticus incenſæ ſunt:quas herodes antigonũ incendiſſe dicebat:odium ei mercatus iudeoꝝ.Sed poſt dũ ibi capta exterior ps templi fuiſſet:& inferior ciuitas:ad interius ſacrariũ:& ad ſuperioré ciuitatẽ iudei confugierunt.Cunq; timuiſſent ne prohiberent eos romani deo quotidianas ímolationes offerre per legatos ſupplicant:pmitti uictimas ſolitas introduci. Herodes aũt dum putaret eos iã quieuiſſe conſenſit.Sed cum nihil uideret fieri quæ putaſſet:immo fortiter repugnare p ãtigoni principatu inſtanter accedens:ciuitatem expugnabat:& oĩa ſtatim internitionibus ſunt cõpleta. Siquidem romani pro mora obſidionis iraſcebantur:herodes autẽ nullos ab iudeis aduerſarios relinqui uolebat.Occidebant igitur p uicos & p domos quoſcunq; inueniſſent:fugantes eos & ĩ templo concludentes:neq; infantibus:neq; ſenibus:neq; infirmitati mulieꝝ miſericordiá pſtantes:ſed & rege deſtinãte & petente ut paccerent:nemo fuit qui dextrá retineret ímotá:ſed furioſi cunctá ætatem extinguebant.Vnde & antigonus nec prioré nec præſentem fortunã cõſiderans: a turre deſcendit:procidens ante pedes ſoſſi.Ille nequaq̃ eum miſertus pro calamitate:ſed plauſibus incontinenter uſus : antigonam eum tanquá fœminam nominauit:quẽ non ut mulieré ſine cuſtodia remiſit.Et ille quidẽ ligatus cuſtodiebatur:herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores.Nam feſtinabat multitudo peregrina tẽplum uidere:& ſancta in ſacrario cõſtituta.Rex autem quoſdam petẽs:aliis interminatus:multos autem & armis uetebat:pditionem priorem uictoriam eſtimans:ſiquid inuiſibilium uiſum fuiſſet.Reſecabat etiam rapinas ciuitatis multum contra ſoſſium altricatus dicendo.Si pecuniis & hoibus romani ciuitatem euacuauerit: deſertæ regionis meæ regem relinquent:ſed & ante ciuibus proſtratis:breuem uniuerſi iudei principatum iudicari:pro repenſione necis huiuſmodi.Ille uero cum pro obſeſſione. militibus iuſte prædam permitti diciſſet:reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo mercedem ſingulis præſtaturum:& ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit.Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali:& ipſi Soſſio donauit ut omnes pleni pecuniis abirent . Hæc paſſio hieroſolymoꝝ ciuitati contigit:conſulibus marco agrippa:& cunidio gallo:centeſima & octogeſimaquinta olimpiade tertio menſe: in celebratione ieiuniorum:tanq̃ reuerſa calamitate quæ ſub pompeio iudeis illata eſt.Nam tunc eodem die captiuitatis uiginti ſeptem anni eſſe noſcuné. Soſſius uero cum auream deo coronam deuouiſſet reuerſus ab hieroſolymis:antigonum ligatũ ad antonium perduxit. Herodes quoq; ueritus ne cuſtoditus antigonus ab antonio:& romæ

pductus:allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem: herodē autem priuatum:& q̄ oporteret filios eius regnare propter genus ſi ipſe romanis peccaſſet:multis pecuniis compulit Antonium:ut Antigonus interficeretur.Quod cum factum fuiſſet: Herodes quidem depoſuit.Deſtitit autem hoc modo Aſamonei principatus poſt centū uiginti annos. Nam de familia clariſſima genere uel honore ſacerdotali fuerat.Cuius cū multa pro gente iudaica parētes ægiſſent: propter mutuam ſeditionem principatum amiſerunt.Tranſiit autem ad Herodem antipatris filiū de familia populari:uel genere priuato:& ſubiecto regibus.Nos igit̄ hunc terminum cognationis aſamoneorum accepimus.

Incipit Liber.xv.antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter capta ciuitate per Soſſium & Herodem: Antonius quidem Antigonum ſ Antiochia interimiſſet: Herodes autem quadragintaquinq; ex amicis illius primates Hieroſolymorum reuerſus extinxerit. Cap. I.

Oſſius quidem & Herodes qualiter hieroſolymam cœperunt:necnon & Antigonum captiuum in ſuperiore uolumine demonſtrauimus:ſequentia uero tunc explanabo.Cū totius iudeæ principatum Herodes ſumpſiſſet:quantoſcūq; priuatos ſui fautores inuenit: in dignitatibus eos conſtituit:illos aūt qui contraria elegerant: nō deſtitit tormentis ſingulis diebus affligere.Honorabantur apud eum Polion phariſeus: & Sameas diſcipulus illius.Siquidē obſeſſis hieroſolymitis:iſti perſuadebant Herodē ſuſcipi:pro quo & recompenſatione gratiaq; fruebantur.Nam hic erat Semeas:qui quondam i iudicio dum Herodi pepercīſſet Hyrcanus:prædixerat indicans ei uel iudicibus:q; Herodes liberatus eos oēs perſequeret̄:quod & factū eſt:deo ſermones illius adimplente.Eodem tpe cum Hieroſolymam tenuiſſet Herodes: oēm ornatum ciuium auferens:in aula colligebat.Ex quo multū pondus argenti uel auri antonio:uel amicis eius donabat.Interfecit ēt quadragītaquinq; priores partes Antigoni. Nā cuſtodes per portas muri diſpoſuerat:ne quid deportari poſſit cū defunctis:Mortui uero cū excrutarentur: ſiquid argenti:aut auri:aut aliud neceſſariū fuiſſet inuentum:regi deferebat̄:nullus uero malorum terminus erat.Nam auaritia rectoris:male conquiſita deterius expendebat.Prouincia aut̄ inculta permanſit:ſeptimo anno cogente:in quo agricultura exercere:illicitum nobis eſſe probauimus.Antonius itaq; cum captiuū Antigonum ſuſcepiſſet:deliberauit ligatū in triumpho ſeruare.Sed audiens gētem rebellare Antigono fauentem:doniſq; herodis redemptus:iudicauit in antiochia illum perimere:quia nullatenus iudei quieſcerent. Quod teſtimonio Strabonis capadocis confirmatur:ita dicentis.Antonius antigonū iudeum in Antiochia perductū interfecit.Et uiſus eſt hic primum iudeorum regem occidiſſe:dum non æſtimaret:alio modo ſententias iudeorum flectere:quatenus ſuſciperent pro illo conſtitutum herodem.Nam nec tormentis ſubditi:regem eū appellari patiebantur:tanq̄ magnum aliquid de priore principe retinētes.Infamiam igitur uel odiū Herodis ita minuere putauit.Hæc quidem Strabo locutus eſt.

Quomodo Hyrcanus primus rex iudeorum:& princeps ſacerdotum a pthorum rege arſacæ dimiſſus:ad Herodem reuerſus eſt. Cap. II.

Vm uero Herodē principatum tenuiſſe Hyrcanū princeps ſacerdotū audiſſet:q captiuus apud parthos tenebatur:redit ad Herodem:de captiuitate tali mō ſolutus.Barzafranes & pachorus parthorum duces cū captiuos Hyrcanum principem ſacerdotum prius conſtitutū:poſt autem & regem:& fratrē Herodis faſelum ad parthos perducerent:faſelus non tolerans uinculoq; obprobrium:& omni uitæ p̄ponens mortem glorioſam:ipſe ſuus peremptor ſicut p̄dictum eſt apparuit.Hyrcanum uero ad pthos perductū:fratres parthoq; princeps modeſtius attendebat:dū nobilitatem de proſapia eius audiſſet.Quapropter remiſſum a uinculis: babyloniæ ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudeorum Hyrcanum tanq̄ principem ſacerdotum & regem:& omnes uſq; ad eufraten iudei habitantes honorabant. Qui dū his frueretur: & audiret Herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuam: ab initio ei amiciſſimus exiſtens:quem & gratiæ memorem putauit:q; eum a queſtione & mortis dānatione:uel periculo tormentiſq; liberaſſet.Sermones ergo iudeis proferebat:feſtinando ad eum proficiſci.Qui uetabant & rogabant eū p̄manere dicentes:q; officioq; ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet:p̄ſertim dū nihil ab hieroſolymitanis poſſet promereri pro diminutione corporis:quam ab antigono pertuliſſet.Retributiones autem non ſimiles a regibus dantur quas priuati a benefactoribus accipiunt:nam mutat eos fortunæ ꝓuentus: Talia cum ei ſuggerent:Hyrcanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribens herodes petebat fratrem &

illic iudeis ſupplicare:quatenus non inuiderent ei una ſecum cõmune regnum poſſidere. Nam ex titiſſe dicebat:quo ipſe gratias ei redderet ꝑ beneficiis:cum ab eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribens Hyrcano:mittit ad fratrem legatum ſaramallam:& dona multa: ſupplicans:me impediret gratias reddere:quas beneficio deberet. Erat autem ſtudium eius non pro hoc:ſed quomodo præter meritum principatum obtinuerat:timebat ne illi rationabiliter auferetur:& Hyrcanum properabat ſub poteſtate ſua redigere:uel penitus eum diſperdere:ꝙ & poſtea fecit. Tunc tamen flexo ꝓpho:pecuniaſq; iudeis ei dantibus ut ueniret:cum omni eum honore ſuſcepit & in conuẽtu primum ei locum:& in conuiuiis primum ei lectum concedebat:quam etiã decipiebat patrẽ uocando:& omnibus modis inſidias inopinatas ei parabat. Diſponebat etiam reliquas cũ eo ſui principatus utilitates:unde & in familia eius ſeditio exarſit. Nam dũ obſeruaret ne nobiliſſimus quidam princeps ſacerdotum dei haberetur:inuitauit aliquem ex ignobiliſſimis ſacerdotem de babylone: nomine ananelum:& huic principatum ſacerdotii deſignauit. Quod non pertulit alexandra filia Hyrcani:uxor Alexandri: filii Ariſtoboli regis: ex quo filios habuit: unum quidem pulcherrimum ariſtobolum noĩe & herodis coniugalẽ mariãnẽ:forma nobiliſſimã. Turbata ergo & moleſte ferens infamiam filii ꝙ illo ſuſtinebat:alter aduena pricipatũ ſacerdotii meruiſſet:ſcripſit cleopatræ:ſodali ſuo litteras deportante:ut peteret antoniũ pricipatũ ſacerdotii filio ſuo ꝓſtare: Sed antõio negligẽte petitionẽ:amicus eius gellius ad iudeã cũ ꝓp aliquas cãs pueniſſet:& uidiſſet ariſtoboli pulchritudinem & magnitudinem & iuuentutem:mirabatur:non miꝰ etiam mariannem regi cohabitantem ſtupebat. Vnde Alexandram bonorum liberoꝝ matrem exiſtimans: & ad ſermones eius ueniens:flectit eam pingere amboꝝ imagines:& antonio deſtinare dicens:cũ eas uiderit:petitões eius modis oĩbus adimplebit:His elata uerbis:alexãdra imagines antonio direxit. Cui gellius referebat dicens:non ab hoĩe putari:ſed a quodam deo eſſe liberos alexandræ: dum uellet ad libidines antonium emolire. Qui puellam quidam erubeſcens herodi nuptã accerſire:uerũetiam cleopatram metuens contriſtari:ſcripſit ergo pueꝝ tranſmitti cum honore:adens ſibi gratũ iuuenẽ uiſum fore. His deportatis ad herodẽ litteris:nõ cautũ extimauit:iuuenẽ excellentẽ ariſtobolũ: & tunc iam ſedecĩ annos ducentẽ:genere nobiliſſimo:ad antoniũ deſtinare potentiſſimum romanoꝝ:& patum ſuæ luxuriæ ſupponere pueꝝ:qui ẽt libidinoſus ꝓ potentiam exiſtebat. Reſcripſit ergo dicens:ſi puer exierit a prouincia:ſtatim omnia bello uel ſeditionibus complebuntur: iudeis ſperantibus rerum nouarum mutationem. Quibus reſcriptis cum Antonium excuſaſſet:iudicauit non ultra puerum uel Alexandram humiliare:ſed etiam uxore ſua Marianne ualde petente: quatenus fratri ſuo principatum ſacerdotii redderet: quod prodeſſe arbitratus eſt:dum nec ad antonium proficiſci poſſet tali præditus adoleſcens honore. Conuentum iraq; faciens amicoꝝ:multum alexandram accuſabat:dicendo:latenter inſidias egiſſe pro principatu dum per cleopatram ageret:quatenus ipſe quidem regno priuaretur:puer autem ꝓ ipſo rerum gubernationem ab antonio ſuſciperet:& hæc quidem illa non iuſte poſtulaſſe:ꝙ & filium ſuum a poſſeſſo iam honore priuaret:& ſeditiones in regno moueret:cum multum ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & nõ fortuitis periculis:uerumetiã nullatenus memor ipſe maloꝝ illius: ſed bentuolus circa eos eẽt:& nunc puero principatum ſacerdotii ꝓberet:ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananelũ ꝙ ualde puer eẽt ariſtobolus. Cũ tamen hæc nõ incaute dixiſſet:ſed ꝓ deceptiõe mulieꝝ & ꝓſentiã amicoꝝ: læta & non ſpans alexãdra cũ lachrĩs ſatiſſecit:dicẽs:& ꝓ ſacerdotio qdẽ oĩa:& ꝓ ifamia feſtinaſſe:regnũ uero nec deſideraſſe iqt:nec ſi oblatũ eẽt cupide ſuſcepiſſet cũ & nũc nimiũ honorẽ habeã ꝓp principatũ eius & tutelã:cuius uirtute totũ gẽus meũ effulget honoribus:nũc quoq; beneficiis uicta:ſuſcipio filii honorẽ:& ĩpoſteꝝ ad oĩa ero ſubiecta. Petebat ergo:ut ſiqd ꝓp genus & præſentẽ ſibi fiduciã temerariũ pro indignatiõe feciſſet:ignoſceret. Poſtq; ãt locuti ſunt dextris datis reconciliantur omni ut uidebaẽ ſublata ſuſpitione.

Quemadmodum herodes ariſtobolum uxoris ſuæ mariannæ fratrem:principem ſacerdotũ ordinauit:& paulopoſt occidit. Cap. III.

Taq; rex herodes ſtati principatu ſacerdotii ananelũ ꝓter legem exiuit: ſeditiones domeſticas pacãdo:nã nõ licebat aliquẽ honore ſemel accepto fraudari:quod prius ãtiochus epiphanes deſtruxit:dũ auferret ab ieſu ſacerdotiũ:& ordinaret fratrẽ eius oniã: ſecundus ãt ariſtobolus Hyrcanũ fratrẽ ſuũ priuauit:tertius herodes principatũ ſacerdotii adoleſcenti tradidit ariſtobolo. Tunc qdẽ putabat ſedaſſe contẽtionẽ:& licet recõciliati fuiſſent:non tamen ſecurus degebat:dum alexandrã ex ꝓteritis conatibus ne tẽpus nouarum rerum capet ualde timeret. Qua propter ꝓcepit eã ita in aula conuerſari ut nihil ſub poteſtate ſua habẽret:diligẽter etiã cuſtodiebatur occulte ne quid ꝓter quotidianã cõuerſationẽ niteretẽ q; paulatim magis illã exacerbabãt:& in odio ſuſcitabant:nã ſuperbia mulieris diligentiã cuſtodie indignabatur habere:dũ oĩa potius uellet pati q̃ fiducia priuari:& fucoſum honorẽ cũ ſeruitute uel metu poſſidere. Ad cleopatrã igitur in quibus exiſteret frequenter ſe lamentando deſtinabat:poſtulãs ſibi auxiliũ præberi. Quæ iuſſit ei furtim cum filio in ægyptum ad ſe confugere. Cunq; hæc ei placuiſſet:tale aliquid excogitauit. Duo loculi tanquam pro mortuoꝝ exequiis parauit: in qbus

ſeipſam & filiũ mitti dixit. præcipiens cõſciis famulis ea noctu deferre: & exinde uiam ad mare facere ubi nauẽ in qua nauigarẽt ad ægyptũ præparatã habuiſſet. Hæc ſabbioni amico alexandri eſopus ſeruus eius edixit. Quod cũ ſabio audiſſet & inimicus herodis eſſet q̃ inter iſidiatores an tipatri de ueneno conſcius putarẽ: odiũ lenire per indicationis fauorẽ ſperauit: & regi nunciauit inſidias alexandræ. Qui cũ eã uſq̃ ad conatũ ꝓcedere dimiſiſſet: in ipſo facinoris opere detinuit: ſed inuitus cõceſſit culpã: dũ putaret nullatenus cleopatrã ceſſare: ſi cõtra ſe cãm inueniſſet. Palã ergo magnanimitate uel modeſtia ueniã ei largitus eſt. Propoſuit tamen omnibus modis adoleſcentẽ ꝓmere: ſed tacito ꝓpter ueriſimilẽ diſſimulationẽ. Cũ ergo tabernaculoq̃ feſtiuitas ueniſſet quæ apud nos cũ ſumma ueneratione celebrat: tunc quidẽ diſtulit: & in delicias ipſe & reliqua multitudo mouit tamen eũ feſtinare uoluntatẽ ſuã conficere inuidia. Nam cũ adoleſcens ariſtobolus octauũ & decimũ annũ ducens ſecundũ legem ſup aram aſcenderet uictimas imolaturus & ornatu ſacerdotali circundatus celebraret religionis conſequentia: magnitudinẽ ſuper ætatem oſtendens necnon & generis dignitatẽ: populi ſui excitauit fauorem: & ariſtoboli aui ſui præſens memoriã eis reduxit. Qui paulatim prouocati: uoluntates ſuas iam demonſtrabant: gaudentes ſimul & leticia perfuſi: uoceſq̃ laudabiles in eũ orationibus mixtas emittebant: ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius: ſub regno itaq̃ conſtituti: cum alioq̃ præterita beneficia memorarẽt: Inter hæc oĩa ſtatuit herodes uoluntatẽ quã in adoleſcentẽ habuiſſet implere. Celebratione ãt tranſacta dũ in hierichunte maneret: & in conuiuiũ eos alexandra peteret: herodes adulabatur adoleſcenti: & illicebat ad affluentiã potionis: paratus conludere: uel iuueniliter ad gratiã illius io cari: & loco extiuo illic exiſtente: collecti ſimul exierũt refrigeriũ captãtes. Cunq̃ fontibus aſſiſterent caloreẽ meridianũ aura temperare: prius quidẽ natantes ſeruos & amicos ꝓſpiciebant: poſt ãt adoleſcens cũ irritarẽ: herodis amici qbus hoc præceptũ fuerat tenebris iã tenẽtibus: ſæpe eum mergentes: tanq̃ ludentes non emiſerunt uſq̃quo eũ præſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobolus itaq̃ extinctus eſt: decimũ & octauũ annũ agens ætatis: cũ principatũ ſacerdotii anno amplius tenuiſſet: quẽ rurſus ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nunciato: inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit. Ciuitas ẽt rumore delãto lamentis cuncta completa ſunt: oĩbus calamitatẽ tanq̃ propriã & non alienã dolentibus. Alexandra uero plus cõſumebat conſcia peremptionis: nã doloreẽ amplioreẽ ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſariũ putauit: licet ſepius ſua manu uitam finire niteretur: deſit tamẽ ſi poſſit uiuens ſufficere ad ultionẽ inſidiarũq̃ perẽpti. Vnde potius ſuã uitam tenebat: ne daret ſuſpitionẽ filiũ ſuũ inſidiis periſſe per hanc enim diſſimulationem ſperauit ſatius ſe oportuno tẽpore uindicare. Illa quidẽ ſic continenter doloreẽ tolerabat: herodes ãt omnibus ueriſimilis uidebat: non inſidiarũq̃ adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantũ quæ ad funus pertinerent peragebat: ſed ẽt lachrymis uſus aĩæ confuſionẽ ueraẽ mõſtrabat. Interdũ ẽt & dolore uincente: eũ ex aſpectu pulchritudinis plangebat: & licet adoleſcentis mors pro eius tutela putaretur: manifeſtus tamen erat q̃ pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorans. multum apparatũ circa locellos: & multũ aromatum fecit: nimiumq̃ ornatũ ſimul ſepulturæ ut doloreẽ mulieriq̃ plene deleret: & conſolarẽ eas per iſtam ꝓtem. Alexandram tamẽ nihil tale deuicit: ſed ſemper mali memoreẽ meſticia incitabat: & ſcripſit cleopatræ herodis inſidias: & filii perditionem. Quæ dũ feſtinaret petenti ſubuenire: calamitates alexandræ miſerata propriam omnem cauſam confecit: & petere antoniũ uindicare a doleſcentis itu ritum non ceſſabat: cum diceret non eſſe dignum herodem per eũ regem ſtatutũ i regno: quod non ad eũ pertineret: in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cũ flexus antonius eſſet: ad laoditiã peruenientes mittit præcipiens herodem ad ſe proficiſci. ſibiq̃ pro more ariſtoboli ſatiſfacere: nam non recte inſidias confectas eſſe ſi per eum extitiſſent. Qui cum cauſam timuiſſet: & cleopatræ contrarietatem quæ non ceſſabat antonium ſuadere: quatenus eum damnaret: ſtatu it quidem obedire: iam enim nihil aliud erat quod ageret. Cunq̃ patruum ſuum ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet: demandauit ei ſecrete: ut ſi quid ab antonio paſſus eſſet: continuo mariãnem occideret. Nam dilexiſſe uxorem profitebatur: & timuiſſe: ne contumeliã poſt eius mortem pateretur: dum pulchritudo illius ab aliis deſiderari poſſet: per quæ demonſtrabat impetum antonii quem in eam habuiſſet: cum olim de pulchritudine illius audiſſet. Herodes qdem hæc præcipiens ſpe incerta ad antonium perrexit. Ioſippus autem cum i deſpenſatione regni ſtatutus eſſet: & propter hoc frequenter mariãnem conueniret: & de negõciis honoris cã regiam pereontaretur fauorem uel amorem circa eam herodis inſeruit. Mulieres autem cũ illũ adulationibus emoliſſent: plus autem ab alexandra ſeductus ioſippus: ſententiam regis demõſtrauit: & mandatum explanauit: dum fidem illis uellet facere: q̃ poſt mortem ſine ipſa non poſſet uiuere dum diceret ut ſi quid acerbum ab antonio pateretur: non ſufferret ab ea nec poſt interitũ ſeparari. Hæc quidem ioſippus: mulieres autem non hoc amorem affectus herodis putauerũt: ſed timuerunt: ne reuerſus tyrannica crudelitate ſibi mortem inferret: ideoq̃ de uerbo ſuſpitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate hieroſolymorum ab inimicis herodis diſperſus eſt q̃ antonius tormentis eum affeciſſet & occiduſſet. Quæ fama cũctos qdem in

aula turbauit plus uero mulieres.Cum alexandra ioſippum flectit:ut cum ipſis ad romana ſigna confugeret:nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatem ſub duce iulio pro regni cuſtodia caſtra poſuerat:dicens primum ſiqua turba in aula concurreret:ipſe in tuto exiſterent.dum romanos ꝑ picios haberent:præterea ſi mariamnem antonius perſpexerit:& principatum recipere ſperamus: nec in aliquod poſtea ſeruitium de propagine regii generis deſcendemus. Cum has rationes fuge cogitaſſet:litteræ ab herode de omnibus ſuis cauſis deportantur priori rumori contrariæ. Nam cum ad antonium peruenisſet confeſtim eum donis de hieroſolymis deportatis reconciliauit:& ſermonibus dicere compulit:ut nequaq̃ contrariæ quidē de ſe haberet:& cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuam ſatiſfactionem ualere.Nam non inquit iuſtum eſt antonius:ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat: quia qui honorem ei dederūt: ipſi ei uti poteſtate permiſerūt.Quo dicto flexa eſt cleopatra:ſciens nequaquam alienum principatum ſcrutari prodeſſe.Cum de his ſcriberet herodes:alioſq; narraret honores;quos ab antonio in conuentu uel in cōuiuiis quotidianis haberet:& hæc obtineret:licet in accuſationibus cleopatra nimis moleſta exiſteret:quæ prouinciæ deſiderio omnibus modis perire illum feſtinaſſet:ſed quia antonium iuſtū circa ſe cognoſceret:nihil iā difficillimum ſperaret:ꝙ auté tardaret fauore firmiore circa ſe ātonii ſperaret cleopatræ conciliari animo poſſe:& ſe hoc facere dicebat:nam antonium petitiones ſuas adimpleſſe: & ſibi inferiorem ſyriam conceſſiſſe denunciauit:& per hoc ſolatium refutaret:uel reiiceret appellationes quas cleopatra pro iudea feciſſet:cum hæc litteræ peruenisſent:deſierunt ab impetu: quem tanq̃ de mortuo habuiſſent:ut ad romana ſigna confugerent:non tamen latuit earum uoluntas. Nam præceſſit antonium rex ad parthos euntem:& ad iudeam reuertitur:ſtatimq; ſoror eius ſalomæ materq; eorum concilium quod habuiſſet alexandra cum ſuis apperiūt.Salomæ uero & contra maritum ioſippum accuſationem protulit dicens:ꝙ cum mariamne frequenter conueniſſet. Hæc uero dicebat inimicitiarum cauſa:eo ꝙ frequenter ignobilitatem generis eius iurgio deprauaret.Herodes autem callidus ſemper:& nimis mariamnem amans licet:ſtatim conturbatus fuiſſet:non tamen patitur amore mariamne aliquid temerarium in ea conficere:ſed in utroq; anxius:ſecrete eam inquirit utrum uera eſſent de ioſippo quæ audierat:an falſa. Illa uero cum iuramento affirmante & ſatiſfaciente:ꝙ in nullo peccato fuiſſet ei commixta:paulatim rex deflectitur:& ira deleta coniugis amore ſuperatur.Et ut iam ſatiſfactum ſibi de his crederet quæ audiſſet:honeſtati eius multas agere gratias:fauorem quoq; quem erga ipſam uel amorem haberet pandebat:uel qualia ſæpe amantibus contingunt:cum lachrymabant inuicem magno ſuo ſtudio ſeſe pariter diligentes: Cum uero rex ſuum affectum iam prætermiſſa emulatione firmaſſet: num amantis eſt inquit mariānes: ꝙ mandaueras ioſippo:ut ſi quid patereris ab ātonio moleſtū: ne perimeret:quæ alias cum nihil tibi peccaſſem.Quod uerbum ut audiuit herodes:exardeſcens in furorem: ſtatim eam ab amplexu dimiſit:clamans:& ſuos capillos dilacerans:dicendo manifeſtum ſignum cœpiſſe ioſippum cū ea habuiſſe communionem: nam nullatenus ꝑdidiſſet: quod ſecrete audierat:niſi maxima fides illis interfuiſſet: credenſq; de crimine:pœnæ ſuā iterfecit uxorem:niſi uictus amore:furoris impetū refrenaſſet:ſeipſum conſumens: ioſippum tamen ulterius: nec ad ſuā faciem uenire permiſit:alexandrā uero tanq̃ totius mali cauſam reſeruari præcepit.

De cleopatra:ut iudeorum & arabum regnis inſidiata:partem eorum ab antonio poſtulauit: & ad iudeam peruenit. Cap. IIII.

INterea per ſyriam turba commouebatur:cleopatram non deſiſtente Antonium flectere:quatenus oppreſſis regibus potentiam ſingulorum ablatam ſibi donaret:multumq; ualebat:deſiderio ſui illo inflammato:quæ cum ī natura auara exiſteret:nihil iniuſtum reliquit.Siquidem fratrem ſuum:quem iam habiturum regnum ſciret:uenenis aggreſſa conſumpſerat:quintum & decimum ætatis annum agentem: ſororem autem arſionem epheſi ad templum dianæ confugientem per Antonium extinxit.Iam pecuniarum gratia & templū:uel corpora uiolabat:neq; ſacrarium tam caſtum fuit:aut aſili priuilegium tutum:cuius ornatū ipſa non abſtulit:nec tam profanum uel inceſtum erat:quod ſolū potuiſſet auaritiæ illius ſatiſfacere. Et cum omnia expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatiſfaciebat;ſiquidem cuncta deſſe ſuis deſideriis ſemper putabat.Quapropter & Antonium compellebat aliquid ab aliis auferentem ſibi donare.Nam cum tranſiſſet ad ſyriam cum eo:& eam cogitaret poſſidere;liſaniam qdē Ptolomei filium accuſans:quia parthos contra rempublicam duxiſſet; occidit. Petiuit aūt ab Antonio ét iudeæ uel arabiæ reges occidi.Antonius aūt cum ex oībus amore fœminæ uictus eſſet: ut non tantum uerbis:ſed etiam uenenis uideretur obedire:manifeſtam quidem iniquitatem uidens:petebat eam:ne ſe tantum ut peccaret compelleret:ne cuncta negaret ei:& ne quanta illa ꝑcepiſſet perficiens:palam iniquus uideretur.Ideoq; partes prouinciæ uniuſcuiuſq; retollens donauit ei præſtans etiam ciuitates quæ intra fluuium eleutherum uſq; ad ægyptum erant: excepto tiro:uel ſydone quas a maioribus liberas eſſe cognouerat;licet multum eum illa ſibi & eas præbere ſupplicaſſet.Cum hæc cleopatra obtinuiſſet:& deduxiſſet Antonium uſq; ad eufraten contra armenios euntem reuertitur:& intrat apamiam & damaſcum:inde etiam ad iudeam pueniſ.

Quam cum herodes ſuſcepiſſet:conduxit ab ea reditus Hierichuntis:nam balſamū terra illa generat:quod præcioſiſſimū eſt:& nuſq̄ alibi naſcitur:& palmas multas:uel optimas. Et dum multum tempus faceret cū herode:tentabat cū eo concūbere:nam naturaliter & euidenter libidinibus exardeſcebat:forſitan & aliquod amatoriū paſſa eſt:ſed quod ueriſimilis eſt:regno eius iſidiabat:ſi quō iniuriā a ſe factā poſſet per accuſationem adipiſci:deſiderio uero uictam ſe eſſe monſtrabat.Herodes autem licet olim nullatenus faueret cleopatræ:dum ſciret eā omnibus eſſe moleſtā:tunc tamē & ampliori odio eius detentus:q̄ per luxuriā uellet illa inſidias ei parare:uerba q̄ dē eius ī p̄ſenti refutauit: cōſiliū uero cū amicis ſuis ſumpſit:ut eā ſub poteſtate ſua poſitā occideret:ut & ſe & multos malis eius liberaret:q̄bus iā grauis facta uel fieri poſſe putabat.Nam hoc ipſum & antonio p̄deſſe:qa neq̄ illi fidelē eā eſſe dicebat.Cū hæc cogitaſſet p̄hibebāt eū amici: primū q̄dē ſuggerētes:q̄ non deberet maximū p̄iculū & manifeſtū p̄ re tāta ſuſcipere.Cunq̄ per manſiſſent ſupplicantes:ne q̄d temerarie conaret:nā nullatenus Antoniū poſſe pati dicebāt quāuis eū muneribus redimere putaret:cū amore eius potius incēderet:& uideret uiolētia:uel iſidiis illius ſe eius amore priuatū:nec mediocre q̄dā p̄ ſatiſfactiōe poſſet edicere:ſi contra fœminā hoc ageret:q̄ p illud tēpus oēs dignitate ſup̄abat:utilitatē āt quā Antonio dicit futurā:uerendū eē ne potius ille temeritatē exiſtimet q̄ affectu tali eū priuaret:unde nō ē incertū dicebāt: q̄ maxis uel cōtinuis malis p̄cipatus eius uel generatio cōpleret:refutare uero cōcubitū:quē illa poſtularet p̄ tpe honeſte ſuadebāt:q̄ cū hæc deſignarēt:& p̄icula merito:alias merita demōſtrarēt: conatus eius compreſſerunt.Tum herodes cleopatræ donis & muneribus ſatiſfaciens : deduxit eā ad ægyptum.Antonius autem cum armeniam cœpiſſet:artabazin tigrani filium cum ſatrapū filiis ligatum in ægyptum deſtinauit:donans eos cleopatræ:cum omni regio eorum ornatu. Armeniæ uero principatum tenuit artaxias maior illius filius qui tūc euaſerat. Quæ cū archelaus & nero cæſar expuliſſent:tigranū nouiſſimum eius fratrem ordinauerūt. Hæc quidem poſtea contigerunt. Vectigalia uero quæ debuiſſet dē terra donata ab Antonio cleopatræ:præbere herodes iuſtū iudicauit:ne occaſionem ei odii præſtaret.

Quemadmodum herodes debellaſſet aretham tempore quo antonius a cæſare in antiochia pugna deuictus eſt. Cap. V.

ARethas āt cū herodes reditus eius cōduxiſſet:tpe q̄dē aliquāto reddebat duo milia talenta:poſt āt indeuotus extitit:uix parte aliquā præbens.Herodes quidē hoc modo de fraudantē:nihilq̄ ſecundū iuſtitiā facere uolentē:p̄ſeq̄ deliberauit:ſed interim p̄p bellū romanū hāc diſtulit exactionē.Nā dū in acciaco littore ſperaret pugna:quæ cēteſima octogeſimaſeptima olimpiade cōtigit:& cæſar cū ātonio de republica decertaret: herodes ex opulenti prouincia ſua multo tempore redditibus & uiribus collectis Antonio deputauit auxilia diligenter præparare : Sed antonius nihil auxilio eius egere ſe dixit:arabum autem perſequi præcepit.Nam iam audierat a cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum ſibi putaret prodeſſe:ſi unus ab altero:ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum ſuiſſet: Herodes milites congregauit:tanq̄ confeſtim arabiam ingreſſurus:paratasq̄ equitum & peditum multitudine: in dio:alias chio ciuitatem peruenit. Cunq̄ illic & arabes occurriſſent:pugna maxima commiſſa ē: in qua uicerunt iudei. Poſtea multum exercitum arabum in chana uico congregatum qui eſt in inferiori ſyria:audiens Herodes uenit ſuper eos:ducens maiorem partem ſuæ militiæ:& prope calon ſua caſtrametatus eſt:unde opportunæ pugnaret. Cunq̄ hæc diſponeret populus iudeorum clamabat mora dimiſſa contra arabas impetum facere:dum crederēt ſe in hoc paratos eſſe : quia in priore pugna uictores extitiſſent.Igitur ſuum ſtudium milite oſtendente:rex ſtatuit magnanimitatem eorum non remorari:dicens non ſe deeſſe uirtuti eorum & primus ſe armans omnes p̄ duxit ad aciem.Statim autem terror arabis incidit.Contra quos modicum reſiſtentes:ut uiderūt inexpugnabiles:omniq̄ plenos uirtute:plurimi fugierunt ſuiſſentq̄ perempti:niſi athemon Herodem & iudeos inuaſiſſet:nam hic erat dux cleopatræ ibi conſtitutus:& inimicus Herodis:futuraq̄ non imprudenter proſpexit:ut ſi quid clarum agerent arabes:ipſe quieſceret:uictis autem eis quod & contigit ex propriis paratis militibus inuaderet iudeos:quos tunc laſſos:& iam uiciſſe putantes ſubito ſuperueniens proſternebat. Nam alacritatem animi contra manifeſtos inimicos aſſumētes iudei : & poſt uictoriam remiſſiores:citius a recentibus hoſtibus obteruntur:in locis aſperis & ſaxoſis:quorum noticiam inimici amplius habuerunt: Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebant:fiebatq̄ diuerſa perditiæ.Rex autem Herodes pro actionæ pugnæ uectus æquo ducere tentauit auxilium:ſed non ualuit:licet feſtinaſſet ſubuenire.Sed caſtra iudeorum cum arabes cepiſſent non mediocrem fœlicitatem & ſine ſpe tenuerunt:nam uictoriam quam prius perdiderant:poſt obtinuerunt:plurimum aduerſariorum proſternentes exercitum. Exinde latrocinijs utebatur Herodes: multamq̄ arabum terram diſcurrens:uexabat:dum ſuper montes caſtra diſponeret:& omnino recuſaret manus cum eis ex equo cōſerre:frequenter tamē laborum diligentia lucrum ſibi acquirebat:nam & proprios milites omnibus modis fouebat:rui nam cupiens emendare.

De terremotu per iudeam facto:& internitione hominum uel iumẽtorum:& de sermone herodis quem ad iudeos de instauratione belli contra arabas fecit. Cap. VI.

INterea acciaco bello inter cæsarem & Antonium gesto septimo imperii ãno herodis terra iudeorum commota est: qualiter nunq̃ animalium pestilentia per prouinciam gesta:perempta sunt a ruinis:etiam hominum decem milia.Milites uero cũ sub diuo degerent:nihil ab oppressione sunt lesi.Quæ cum arabes inquirerent:& plusq̃ in ueritate erat:audirent:quæ facta fuissent tanq̃ prouincia hostium euersa:& hominibus peremptis nihil ulterius sibi aduersum credebant surgere.Quo cum legati iudeorum peruenissent:pacem propter hæc quæ euenerant facturi:arabes peremerunt eos: & cum alacritate contra milites eorum præparabantur. Qui nec inuasionem arabum sustinuerunt:licet calamitatibus oppressi:& bellare decernunt:dum non pares sese præliis eos putarent:neq; auxilium haberent rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit:ut recuperaret eis antiquum alacritatis animum:& exhortatus aliquos optimatum : ausus est iam & ad populum sermocinari:nam prius pigebat eũ:ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationem proferens.Non ignoro socii quomodo multa per hoc tempus facta sunt contra nostram rempublicam:& fortasse nec hi modo de se confidunt:qui multum uirtute præcellunt:sed quomodo compellimur pugnare:nec est aliquid quod semel factũ:non possit rursus bene tractatum emendari:petere uos elegi simul & docere:per quæ positis i proprio alacritatis animo pmanere. Volo tamen prius uobis ostendere:q̃ iuste bellum id conamur committere:propter iniurias aduersariorum:nam maxima magnanimitatis hæc causa nobis existit:post uero declarare q̃ nihil sint q̃ nunc nobis mala superuenerunt:sed multas nos spes uictoriæ possidere. Exordiar autem principia:testes uos faciens mei sermonis.Nam arabum iniquitatem nostis:& circa alios omnes:ita per fidam tãq̃ barbarorum:& quia nec deum cogitent:sepius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua.Et q̃ multa dicimus:dum immineret eis:ut a proprio principatu decideret:& cleopatræ seruirent:quis alter eos de hoc timore liberauit:nisi mea amicitia quam cũ Antonio possidebã. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum sustinere dimisit: nam Antonius cauebat agere q̃ posset nobis in suspitione peruenire. Tamen & cũ uellet cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere:hoc quoq; ego dispensaui:multaq; munera secretius offerens:tutelam utriusq; acquisiui. Expensas autem ipse suscepi ducenta præstando talenta:duo milia uero fide dicendo: quæ etiam pro reditibus adimpleui:unde nos nihil ab eis suscepimus : & oportebat quidẽ nulla tributa prouinciæ iudeos debere:quod & si præbendum esset pro nobis:non etiam pro arabis daretur:qui nobis nec gratias agunt:nam pro beneficiis iniq̃ circa nos egerunt:prius q̃ nos amicos non hostes reditibus priuauerunt.Nam si fides hostibus necessario seruaẽ:multo melius amicis: sed non apud nos est ita:qui modis omnibus optimum putant iniquitatem eligere:si solũ lucrũ eis possit acquiri.Est ergo questio nobis utrum oporteat iniustos punire:dum hoc etiã deus desideret:& præceperit semper iniquitates & contumelias execrari:quæ non tantum uerbo: sed etiã iussit per bellum ulcisci:nam q̃ uidetur iniustum apud græcos & barbaros:hoc si dici fas est:in nostros legatos cognoscitur perpetratum. Græci siquidem sacros & inuiolatos dicunt eos esse: nos autem optimum & beatũ decretum in lege a deo dicimus. Hi nanq; & hominibus deum placant: & aduersarios hostibus reconciliant . Qualis igitur possit iniquitas peior agi:q̃ si legati qui pro iustitia loquuntur intereant.Quẽadmodum autem possint uitam suam innoxiam custodire: seu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetrassent:mihi quidẽ non uidetur.An forsitan rectum & iustum nobiscum est:illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primum quidem indignũ est uos hæc credere.Nam ubi iustum est:ibi deus:deo uero præsente:multitudo cum fortitudine præsto est. Vt ergo de nobisipsis requiramus:uicimus primo prælio:in posteriore uero non substiterunt:sed statim cesserunt:non sustinentes nostræ alacritatis impetum:uicentes nos athenio inuasit:bellum inferens non prædictum.In primo uero prælio nomen & fortitudo nostra apparuit:in posteriori autem iniquitate uel insidiis concidimus. Cur igitur minora sapimus i his ubi maiores spes possidemus. Quomodo autem stupescimus eos qui cum palam decertant: semper uincuntur:cum uero sic uincuntur ab iniqtate:illis hoc euenit: Virtus ergo nõ ierpugnatione debilium:sed inoppressione fortium appareret. Si tamen quẽq̃ illa terrent:quæ domi contigerunt & in terremotu acciderunt,primum quidem sciat:quomodo hoc ipsum & arabas decepit: dum maiora quam contigerunt: putarent.Præterea non debent hæc aut illis audaciã:aut nobis timorem immittere.Illi namq; nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt:quas nos egressi contra eos uiriliter auferemus.Vos autem accipite alacritatem pugnandi:nerq; enĩ intantũ sumus contriti:neq; ira dei uulnerati:ut quidam putant:quæ potius accidentia sunt dicenda.Quæ si dei sententia prouenerunt liquet: q̃ iam secundum illius iudicium ira desiit:dum satius uindictam de factis nostris accepit:alias acceperunt. Nã si uellet amplius nobis nocere:nequaq̃ flexus fuisset. Bellum autem quia & uult fieri:& iustum esse cognouit:& nobis ostendit:q̃ multis per prouinciam terremotu peremptis:nullus armatus interiit:deo euidenter ostendente:q̃ si omnes

cum filiis uel uxoribus militarent:nihil penitus eis inoportunum accidiſſet. Hæc ergo reputãtes:q; in omni tempore dei patrocinium poſſidetis:perſequimini fotitudine iuſta iniquos:amicis perfidos malíuolos circa legatos: ſemperq; ueſtra uirtute deuictos. Cũ hæc audiſſent iudei multum audaciæ ſumentes : ad pugnam parabantur . Herodes autem hoſtiis celebratis cum magno ſtudio:eos contra arabas tranſiens iordanem fluuium produxit:& prope aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tum uiſum ei eſt caſtellum in medio poſitum occupare: quod ſibi multũ prodeſſe putauit uolenti maturius prælium uel committere:uel differre.ná oportuno uel munito loco cõſtiterat: Cunq; idem ꝓuiderent arabes:bellum pro caſtello cõmittitur:& primum quidé ꝓtelatio: deinde uero:multis ex utraq; parte ad manũ uenientibus:arabes afflicti recedunt. Quod ſtati ſpes iudeis non minores erexit:uirtutéq; accendit.Dumq; magis omnia uellent arabes pati:quá decertarent: & iudei caſtra eorum inuaderent:arabes coacti recedunt:nullas uicendi ſpes habentes:ſed tantũ: a multitudine audaciá ſumentes.Itaq; pugna maxima facta: multiſq; ab utraq; parte cadentibus arabes recedunt:quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit. Nam nõ tantũ ab aduerſariis terrebanť: ſed ipſi fugientes:ſua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta ſunt:reliq; uero ad caſtra confugierunt:minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſarioꝝ inopia:& quod peius erat:aquaꝝ indigentia.Iudei autem licet perſequerentur:tamen inuadere caſtra minime ꝑmittebanť:ſed obſidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebant. Igitur in his arabes conſtituti: legatos ad herodem dirigunt:primum quidem diſſolutionem belli petentes:ná ſitis eos urgebat omnia pati:dum tantũ in præſenti licentia aquas acciperent hauriẽdi. Qui nec legatos:nec dona ſuſcepit:neq; mediocre quidem pactus eſt: dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas.Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderũt:ut ꝑ quinq; dies quatuor milia caperenť:ſexto uero die reliqui de caſtris egreſſi:decertare cum aduerſariis nitebantur:eligentes omnia pati:ne paulatim ſine gloria deperirẽt. Quæ cũ deliberaſſent:nullatenus decertare uoluerunt:nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem eſſe putauerunt:ne i tribulationibus uitam extenderent:quoꝝ ſeptem milia priori prælio conſternunť.Cũ his ergo caſibus uterenť:arrogantiam priorem deponunt:miratiq; Herodis prudentiam ceſſerũt:patronum eũ ſuæ gentes pronunciantes. Qui eum multa fœlicitatis gloria reuertitur:maximam acquirens ſua fortitudine dignitatem.

Quẽadmodũ herodes nccário ꝓfecturus ad cæſarẽ uictorẽ:hyrcanũ extixit. Cap. VII.

IGitur licet optime per bellũ Herodes res ſuas diſpoſuiſſet:tamen in periculum ícidit. Siquidé pro republica decertans Antonius:in acciaco litore a cæſare uincíť.Tum ideſperationé ſui Herodes uenit:dũ amici & inimici putarẽt non ípune amicitias ei ꝓuenire:q̃s cũ Antonio habuiſſet.Quapropter amici qdem deſpabant: inimici uero licet i proſpectu contriſtarenť:tamen clánimiũ letabanť:ſperantes meliora ſibi regꝝ mutatione uẽturą. Herodes át Hyrcanum ſolum uidens indignitate regia conſtitutũ:prodeſſe ſuis rebus opinatus ẽ morté illius:ne íminente ſibi a cæſare periculo:ille daret occaſioné:qui ſolus regio uidebatur ex genere.Cum hæc cogitaret:nec daret occaſionem Hyrcanus:nam modeſtia morum illam rerum gubernationẽ curabat & rebus ſtudebat bonis:oía cõcedens fortunæ:alexandra nimis pertinax: & ſpem rerum mutationem incontinenter credens:uerba ad patrem fecit:ne ſuſtineret Herodis iniquitatem:in familiam ſuam procederet:ſed cuſtodiret ſpes eorum:petebat ut & malcho arabiá tenenti ſcriberet:quatenus ſuſciperet eos ad ſe refugientes:nam ſi mors uenerit inimico cæſari Herodi ad ſe principatum uenturum & propter populorum fauorem:& propter generis dignitatem.Dum his cum flectere uerbis niteretur Hyrcanus uerba depellebat.Sed pertinatia muliebri dum illa permanens:nec noctu:uel interdiu deſinens Herodis erga ſe inſidias accuſaret:compellit eum epiſtolam dare Doſitheo cuidam amico:in qua ſcriptum erat:ut arabs equites qui deberent eum ad ſe perducere mitteret prope paludem bituminis quæ diſtat ab hieroſolymis ſtadiis.cc. Credebat enim Doſitheo:dum nimis eum ſibi ipſe & alexandra exiſtimarent.propter inimicitias: quas cum Herode haberet:ut ioſippi cognatus quam ille peremerat quia & illoꝝ quæ tyro proſtrati fuerant ab Antonio:prior frater exiſteret.Sed hæc Doſitheum nullatenus Hyrcano fidum in miniſterio parauerunt.Nam præponens illis regis amicitias:porrigit Herodi epiſtolam:q eum pro fide non tantum laudauit:uerum etiam iuſſit ei:ut miniſtraret reliquæ cauſæ:quatenus epiſtolam traderet Malcho:litteraſq; ab illo reciperet:cum non paruum putaret & illius ſentẽtiam cognoſcere.Quæ cum Doſitheus alacrius miniſtraret:arabs reſcripſit & ipſum Hyrcanum ſe ſuſcipere uel omnes qui cum eo uenirent. Deſtinauit etiam qui deberent eos caute perducere. Vt uero & hanc epiſtolam Herodes ſuſcepit:confeſtim uocato Hyrcano:de factis eius cum Malcho pactis requirebat.Cunq; ille negaſſet:epiſtolas coram cõcilio demonſtrans:uirum íterfecit. Hæc nos conſcripſimus quæ in animalibus regis Herodis continebantur.Alii uero non ita exiſtimãt: ſed magis Herodem inſidias contra Hyrcanum contexiſſe:quatenus eum interficeret:dicunt ita ſcribentes:in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quedam ſermonem Hyrcano intulit:ſi quas epiſtolas a Malcho ſuſcepiſſet.Qui dum ſe confeſſus eſſet:ſalutatorios apices accepiſſe:ille rurſus inter

rogans:ſi qua ſuper hæc etiam dona recepiſſet:nihil amplius reſpondit quam.iiii.iumenta tranſmiſſa ſuſcepiſſe. Occaſione hac inuenta:dona eſſe corruptionis:uel proditionis uociferans: uirū iuſſit occidi.Signa uero ſunt minime Hyrcanum peccaſſe:quatenus termino tali occúberet: modeſtia moꝝ eius:q; nihil in iuuentute ſua atrocius aut acrius egiſſet:quia & cum ipſe regnum habuiſſet:plurimam gubernationem antipatro cõmiſerat:cum iam octogeſimũ duceret annum: & cum multa tutela ſciret herodẽ regnum poſſidere:& eufraten tranſiſſe:honorantes eum:quæ oſa deſpexiſſe eum:& aliquid nouitatis molitum:nimis incredibile eſt:quia nec naturæ illius aptum erat:ſed molitione Herodis occiſus eſt.Ita quidẽ finem uitæ inuenit Hyrcanus:diuerſas & uarias calamitates expertus.Nam in principio ut mater eius Alexandra regnauit:principatus ſacerdotii gentis iudeorum nouem annis honorem obtinuit:matræq; defuncta cum imperium ſuſcepiſſet: & hoc tribus menſibus gubernaſſet:depellitur ab Ariſtobolo fratræ:reſtituitur autem iterum a Pompeio:&.xl.annis honore uſus:ſecundo regnũ per Antigonum perdidit: & corporis diminutionem paſſus:apud parthos captiuus perductus eſt:& exinde ad propria poſt tẽpus remeas propter ſpes ab Herode promiſſas:nihil ſicut ſperauit executus eſt.Itaq; multis uitæ paſſionibus inuolutus:& quod peſſimum eſt ut diximus in ſenectute: nõ dignum uitæ terminum impetrauit. Siquidem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat: & plurima ſui imperii ſub diſpenſatoribus innocẽs tractabat:neq; callidus regnum diſponere:antipatro herodiq; uſq; ad hoc conamen aperuit iter.Herodes autem hyrcano interfecto:a cæſare nihil optimum ſperans de rebus ſuis ꝓpter amicitias quas cum Antonio habuiſſet laborabat.Cunq; in ſuſpitione Alexandram haberet ne tempus nanciſceretur:& multitudinem & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret:cõmendauit omnia fratri ſuo ferore:matrem autem cypriam cum ſorore:& cognationem cunctã in maſada conſtituit iubens:ut ſi quod de ſe periculum audirẽt:principatum ſibi aſſumerent mariamne uero ſuam uxorem:q; non potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre cõuerſari:in Alexãdrio cum Alexandra matræ ſua depoſuit:ioſippum & ituracũ ſoenium ſuper eas dimittens fidos ſibi amicos:quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat:ut ſi qd de ſeipſo periculoſum audirent:tambas interficerent:regnum uero filiis ſuis cum fratre ferora cuſtodirent.Cum hæc mandaſſet:ipſe rhodeo ad cæſarem properabat.Cũq; in ciuitatem delatus eſſet:depoſuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero cõmunem ſermonem cum cæſare inſeruit:tum multo potius ſuam magnitudinem:ſuæq; maieſtatis honorem ſeruauit:dum nec ad præces:neq; ad petitiones conuerteretur tanq̃ de peccatis ſatiſfaciens: & ratione actuum ſuorum cõfidens ſine dubitatione cæſare dicebat amicitias ſibi maximas cum Antonio fuiſſe:omniaq; pro uirtute ſua egiſſe:quatenus ille rerum potentiam ſortiretur: militiæ tamen eius nullatenus communicaſſe:eo q; occupatas arabas expugnaret trãſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta:non tamẽ minus ad dignitatem ſuam.Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquem habere debet uiribus animæ uel corporis aut ſubſtantiæ participem etiam ad periculum exhibere:quod ego non minus inquit quam oportebat effeci.Illud uero itegre geſſi: quia q̃uis uictum in acciaca pugna non reliqui : neq; manifeſte:tranſiui:cum & ipſa tranſiret fortuna: ſed ſeruaui ei fidem quãq̃ non oportunus auxiliator:tamen conſiliarius fideliſſimus exiſtens.Nã cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi: dum cleopatram hortaret occidi: q; ſi perempta illa fuiſſet:nullatenus a rerum principatu cõcidiſſet:immo magis & tuas facilius indignationes euitaſſet.Equibus nihil ille agendo:ſibi quidem incommode:tibi uero utiliter profuturam præponendo dementiam periit.Nunc ergo ſiquidem pro Antonii ira noſtram fidem fuiſſe iudicas:non ſum denegaturus:quia pui neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicãs recuſabo:ſi uero perſona ablata:quis ſim circa benefactorem: uel qualis amicus requiras: poteris a factis me cognoſcere.Nam licet nomen ablatum fuerit : nihilominus amicitiarum firmamẽtum in nobis poterit approbari.

Qualiter a Cæſare regnum acceꝑiſſet:cui per ſyriam in ægyptum eunti aduerſus Antonium & cleopatram ſuſceptionem parabat. Cap. VIII.

CVm hæc diciſſet:& omnibus ſuæ animæ libertatem oſtendiſſet:non mediocriter Cæſaris liberalitatem:uel indulgentiam meruit: intantum ut criminũ cauſas pro fauore eius uindicari depoſceret & tunc diadema rurſus ſibi repoſuit:Cæſare inuitante:dum nihil ſecus circa eum:quã prius erga Antonium appareret. Tunc cæſar oẽm ei honorem addidit:cæteris regibus ſcribens:cum omni alacritate herodẽ ſibi occurriſſe. Poſtq̃ uero hãc ſatiſfactionem præter ſpem ſuſceptam cognouit:uidenſq; ſicut prius firmiorem ſibi principatũ a Cæſare datum:decretumq; romanoꝝ ſibi pro ſtabilitate ſua mercatũ:ſecutus e cæſarem ad ægyptum ambulãtem.Cũq; ſuper uires ſuas amicis dona obtuliſſet : liberalitatem magnanimitatẽq; ſuam oſtendens:petebat:ne Alexander amicus Antonii aduerſi aliquid pateret.Sed hoc non impetrauit:qa iam iureiurando cæſar ꝓoccupatus fuerat.Rediit aũt itez ad iudeã cũ ampliore honore:& ſpantibus cõtraria:ſtuporẽ cũ metu incuſſit:q; clarior a periculis dei ꝓuidẽtia remeaſſet. Confeſtim ergo ſuſceptionẽ cæſari ꝑ ſyriã in ægyptũ eunti parabat. Itaq; cũ eũ ſuſcepiſſet cũ oĩ

regio apparatu ptholomaide:& præbuiſſet exercitui ſumptus affluenter: omnino inter fideliſſimos reputatus eſt.Dumq; expeditionem cæſar deputaret:in centum quinquaginta dõibus ornatis:eum cum amicis ſuſcepit.Præbuit autẽ per loca arida tranſeuntibus neceſſariã humanitatem ita ut nec uinum nec aqua:quæ potius militibus acceptabilis erat:alicui deficeret:ipſi etiã cæſari octingenta talenta donauit:oĩbuſq; demonſtrauit:q; plus clarior in regno ſuo remunerãdo cum apparuiſſet:ut magis fidem eius & alacritatem cæſar probaret.Cui & redeũti rurſus Herodes ab ægypto non minus priorẽ largitatem exhibuit.Tunc quoq; cũ ad regnum ſuum rediſſet: turbatam oẽm domum inuenit:ac grauiter ferentem uxorẽ ſuam:& matrem eius alexandrã: dum putarent non pro corpore tutela in illo oppido ſe poſitas:ſed tanq̃ in carcerem:cum nihil ille neq; de ſuo:neq; de alieno in poteſtate haberent.Mariãnes quidem amorẽ regis:diſſimulationẽ & dilectionem putabat.Angebatur aũt:q; ſi quid ille periculoſum pateretur:nec ſpẽ uitæ poſſet habere:mandataq; ioſippo data recordabatur.Quapropter cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat: magis uero ſoemũ dum illi putaret oẽm poteſtatẽ creditam.Soemus ãt in initio fidelis:nihil ponitus demandatis herodis palã fecit:ſed cum ſermonibus uel donationibus mulierẽ flexus paulatim deuictus eſſet in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit:dum tamen non oĩno ſperaret eũ cum eadem ptãte reuerſurum:ſed & potius periculũ fugeret:ne rediret inſignior:ideoq; non parua mulieribus putauit præſtare:utiq; ampliorem beneficiorẽ retributionẽ ſe acceptuꝝ: ſi regnarent:q; ſi proſpere cuncta gerens herodes reuerteretur:nequaq̃ contra uolũtatem uxoris eũ poſſe facere ſciret:dum cognoſceret omni ratione regis amorẽ erga mariãnem ampliorem exiſtere. Itaq; cum huiuſmodi illũ fefelliſſet ſpẽs:ſecreta oĩa iudicauit.Mariãnes hæc grauiter audiẽs: nec finem ſibi de periculis herodis inuenire putans:cui & infeſta fuerat:nullatenus eum æquitatem impetrare orabat:& licet difficilẽ uitam ſuam poſt mortẽ illius putaret:nihil tamen de ſui animi paſſionibus cælauit:nam cum ille maximas res præter ſpẽ impetraſſet:nauigauit.& primũ uxori ſuæ de his bonis nunciauit:ſolamq; præponens oĩbus pp amorem & conſuetudinẽ quam cũ ea habuiſſet ſalutauit.Cui dum fœlicitatẽ ſuam referret:nullatenus gaudentem:ſed & potius grauiter ferentem intellexit.Non hæc celare dolorem poterat:ſed pro decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gemebat:narrationibus uero eius nequaq̃ letabatur:ſed potius contriſtari ſe demõſtrabat . Vt uero non ſuſpecta tantũ:ſed etiam manifeſta Herodẽ facta turbarent: contriſtabaꝫ ; aĩaduertens irrationabile circa ſe uxoris odium non celatum:iccirco duriter tolerabat:dumq; amorem ferre non potuiſſet:nec in ira:nec amore permanebat:ſemp ab altero in alterꝝ tranſiens: in utroq; inconſtans erat.Sic ergo inter odium uel amorẽ deſtitutus:ſepius parauit uindicare i illa ſupbiam: ſed timuit:ne præoccupatam ſuam aĩam cupidie debilitaret:& nullatenus occidere eam pertulit: dum uereretꝫ ne perempta illa:maiorem pœnã pro amore illius interitus ſuſtineret.Intelligentes ergo eum ita de mariãne ſoror eius & mater optimum putauerunt tẽpus pro illius odio recipiſſe:& loquebanꝫ non pauca Herodem incitantes in odium:qui nec inſuauiter hæc uerba attendebat:neq; facere quicq̃ in uxorem tãq̃ credulus præſumebat.Peius ergo doloꝝ paſſione ſuccendebatur:dum neq; illa odium celaret:neq; iſte amorem. Cõfeſtimq; aliquid nefandiſſimum actum fuiſſet:niſi cæſar nunciatus eſſet contrarios uiciſſe:& interemptis Antonio & cleopatra cũctam ægyptum poſſediſſe.Quapropter feſtinans ad Cæſarem:reliquit domum ita diſpoſitam.Cui proficiſcenti mariãnem ſoemo commendans:multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur:& partem magiſtratus a rege promeruit:& ille quidem honorem hunc obtinuit.

Quemadmodũ Herodes cũ in ægyptum pueniſſet a cæſare multipliciter honoraꝫ:& de interfectione uxoris ſuæ:uel alioꝝ de genere hyrcani:& de miris conſtitutionibus:conſtructionibus: adinuentionibus more gentilitio:quibus corrupit legem iudaicam. Cap. IX.

HErodes uero cum in ægyptum pueniſſet:cæſari cum ampliori fiducia ſermonẽ inſeruit:tanq̃ iam amicus.Siquidẽ de ſatellitibus gallis cleopatræ q̃dringentos ei donauit:& terram ei rurſus reddidit:quam p illam pdiderat.Addidit ẽt regno eius gadara:uel ioppẽ & Samariam necnon & maritimã gazam uel antidonẽ uel ioppẽ:& ſtratonis turrim. Cũq; hæc acquiſiſſet:& Cæſarem comitatus uſq; ad antiochiam eſſet:reuertiꝫ: & quantũ res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat:tantum domeſticis laboribus affligebaꝫ:p̃ſertim circa coniugẽ de qua potius fœlicitatem quõdam uidebaꝫ habuiſſe:nam amorem non minorem illis pertulit: quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retentos.Sed hæc merito mariãnem dilexit:quæ cum in aliis caſta uel fidelis eſſet:muliebre uel modeſtũ quiddam naturaliter habebat.Nam dominabaꝫ marito ſeruienti libidini:& ſepius contumelioſe eum aggreſſa eſt.Quod ille diſſimulãs portabat blandiebaꝫ tamen licet matris eius uel ſororis ignobilitatem illa derideret & detraheret, Illo uero tpe maioribus accuſationibus a ſuſpitione nutritis:anni ſpatiũ compleꝫ ex quo herodes a cæſare reuerſus erat:& cum iãdudum culpa uolueretꝫ:tunc erupit alia occaſione data.Meridie náq; dum uoluiſſet requieſcere accerſiit mariãnem amore quem in ea ſemper habebat aſtrictus.Quæ cum intraſſet:non cũ eo incubuit: alias concubuit:ſed feſtináter eum depulit:& improperauit ei ſui patris uel fratris interitum.Qui cũ grauiter tuliſſet cõtumeliam: & paratus ad facinus eſſet

ſentiens ſoror regis Salomæ paratũ olim pincernam regiũ intromittit:præcipiẽs dicere:qualiter ſuaderet ei mariãnes amatorium confeciſſe regi:& ſiquidẽ ille turbaretur:& interrogaret quale hoc fuiſſet reſponderet:uenenũ illam tenuiſſe:petentẽq; ſeipſum ſubminiſtrare.Si uero nullatenus de amatorio rex cõmoueretur:dimitteret uacuum:dum nequaq̃ hoc ei periculũ ferret. Hæc dicens:eum hoc tpe locutuq; intromittit.Qui tanq̃ ueriſimilia ducturus cũ ſtudio ingrediẽ:aſſerens mariãnem præmia ſibi p̃ſtitiſſe dum flecteretur amatorium regi porrigere.Cũq; ad hoc rex cõmotus fuiſſet:uenenum inquit erat:quod illa monebat dari. Cuius uirtutẽ ipſe ſe non ſciſſe ſatebatur ideoq; nunciaſſet:quatenus ipſe requireret.Itaq; cum talia uerba Herodes audiſſet:& dudum iam furibundus:tunc potius excitatur:& eunuchum qui mariãne fideliſſimus erat:de uenene torquebat cognoſcens:q; ſine illo tale aliquid non feciſſet.Qui cum neceſſitatibus intereſſet nihil quidem tortus de ueneno dixit:uxoris aũt odium quod in eum haberet pp ſermones quos ſoemus explanaſſet:manifeſtauit ei.Cũ hæc dixiſſet iratus rex exclamauit dicens: nullatenus ſoemum ſibi fideliſſimũ prioribus tpibus hæc prodidiſſe mandata:niſi quid amplius inter eũ & mariãnem proueniſſet.Et ſoemum qdem protinus interimi p̃cepit:uxori uero iudicium colligens: familiarium accuſationem parauit: ſtudioſeq; executus eſt de relationibus amatorii uel ueneni. Eratq; ſermone incontinens:& iracũda:quam ita ſentientes qui præſentes erant: mortiferã in eã ſniam protulerunt.Dum hæc ſnia pronunciaretur:ſubuenit quidam ei uel aliq̃bus præſentibus: ne ita temerariæ illam interficerent:ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia.Tunc Salomæ cum ſuis feſtinauit e medio mulierem abducere:quæ potius regem impulit:caue inquiẽs ſeditionem multitudinis:ſi illa uixerit.Mariãnes interea ita trahebatur ad necem. Conſiderans aũt alexandra tp̃s:& q; paruam ſpem haberet:eadẽ ab Herode paſſura:contra prioré ſuam fiduciã nimis ualde commutabatur.Nã uolens oſtendere ſe ignoraſſe cãm.exiens multa mala cõtra filiam uociferata eſt:& oĩbus audientĩbus clamabat:malam circa maritum:& ingratã extitiſſe.quapropter iuſtæ pati:q; audacter ei reſtitiſſet.nec retribuiſſet beneficiorum tantoq; remunerationem.Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantem:& audentẽ etiam capillos ſuos euellere:multa quidẽ in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit.Quod potius a pereunte comprobatum eſt: cum nec uerbum in initio dediſſet:nec ad illius improperationes turbata reſpexiſſet ſed qualiter animi grauitate peccatum matris ferret:euidenter demonſtrabat.Ipſa ſiquidẽ non timido greſſu neq; mutato corporis colore ad mortẽ ducebatur:generoſitatem ſuã nequaq̃ in extremitate demutans.Et illa quidem ſic interiit:fœmina quæ ad continentiã & magnitudinem animi optima erat:modeſtia uero ei non defuit:pulchritudine aũt corporis & affabilitatis dignitate magiſq̃ ſiquis exiſtimare poſſet oẽs mulieres ante ibat:occaſio tamen exinde maior prouenit:ne cum gratia regis uel delectatione uiueret.Nam dum ſemp potiretur illius amore: & nihil difficile ab illo ſperaret:fiduciam immoderatam habuit contriſtabant autẽ eam quæ erga ſuos euenerant. Hæc oĩa ei quemadmodum paſſa fuiſſet dicẽdo:ad ultimum inimicas ſibi apuit alias parauit matrem uel ſororem regis:& illum ſimul in quo tantum confidens nihil quod moleſtũ ſibi oriretur ſperabat.Poſtq̃ interiit:regis potius deſiderium exarſit:ut ſæpius nomen illius inuocaret. Moliebaẽ autem oĩa facere quæ potuiſſent ſolacium afferre:conuiuia:colloquia: quæ nihil ei profuerunt: gubernationes ẽt regales recuſabat:& tantum doloribus tenebatur:ut aliquando mariãnem uocare miniſtris tãq̃ uiuentem ualentemq; præciperet.Cum ſic haberetur: ſuperuenit egritudo peſtifera:quæ plures populi uel amicorum eius extinxit:& oĩbus præbuit ſuſpicari: per irã dei hæc contigiſſe:pro iniquitate erga mariãnem confecta.Ideoq; ad peiora rex peruenit:ut ultimo ſolitudines eligeret:ſub occaſione uenationis.His confectus cogitationibus:non potuit multos dies p trahere:ſed incidit in difficillimam inualitudinem.Nam inflammatione uel aſtrictione gutturis: mentiſq; mutatione tenebatur:& quæ potuiſſent curam exhibere: nihil penitus profuerunt: ſed contraria inueniebãtur.Vnde poſtea deſperatione facta medici dum nequaq̃ medicaminibus allatis egritudo decreſceret:& rex nihil potuiſſet accipere : oĩa quæ ille uellet iuſſerunt ei præbere deſperationem ſalutis caſui deuouẽtes.Et ille quidem in Samaria ſebaſta nominata inualidus iacebat:alexandra uero in hieroſolymis habitans:cum audiſſet in quibus eſſet herodes: feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere:quæ duæ fuerant:una quidem ipſius ciuitatis altera uero templi: q̃s ſiquis ſub poteſtate ſua comprehendiſſet:omnem gentem ſibi ſubdebat.Nã immolationes nullatenus ſine his fiebant:quas nõ exercere impoſſibile iudeis uidebatur: parati utiq; magis uitam amittere:quam religionis dei ſolitum ſacrificium non implere.Igitur cuſtodibus earum alexandra obtulit:q; oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne quis eas alter præoccuparet: illoq; defuncto:rerum poteſtatem teneret:dicens quia ſi a morbo quo detinetur euaſerit:tutius eas poterit cuſtodire.Cum hæc uerba feciſſet:non patienter tulerunt ſed fideles prioribus temporibus extiterunt:tunc magis & propter odium Alexandræ:putantes non ſe optime Herode uiuente deſperare.Quorum unus conſobrinus regis nomine maner:confeſtim nunciauit regi Alexãdræ ſententiam.Qui nihil remoratus:interfici eam præcepit.Ipſe uero uix & multo labore cum egritudinem euitaſſet:animo uel corpore debilitatus ſimul: & faſtidioſus ĩ oĩbus cauſis factus:ad poe-

nam peccantium paratior erat:iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit:cuſtodibarū : uel liſimachū:uel antipatrum:Gadiá uocatum:necnō & doſitheū:ex hac occaſione.Cuſtodibarus genere quidem idumeus:erat inter primos dignitate:qui a proauis ſacerdotes uidebátur:goze: quem deum idumei arbitrabantur.Hyrcano uero rempublicā eorum ſub iudaicas leges redigēte: cum herodes regno ſucceſſiſſet:iudicē cuſtodibarum idumeæ uel gazæ declarauit: & dat ei ſororē ſalomoni:ioſippū occidens priorem eius maritū ſicuti demōſtrauimus. Cū hæc cuſtodibarus p̄ter ſpē libenter impetraſſet:eleuatus fœlicitatē paulatim excedebat: putans non eſſe bonū: ſe iudicē herodis præcepta pficere neq; idumeos ſub lege iudaica exiſtere.Quapropter deſtinauit ad cleopatram:dicens:idumeos ſp illius maiorum fuiſſe:ac pp hoc iuſtum eſſe ; ut peteret prouinciā ab Antonio.Nam ſeparatū confirmabat tranſferre fauorē ſuum ad illā.Agebat tamen hæc:nō q̄ potius cleopatram dominari deſideraret:ſed æſtimabat:ſi pluribus uiribus Herodes priuaretur: facilius iam poſſet ſibi gentis iudeoꝝ principatum uendicare:occaſione generis & pecuniaꝝ quas perpetuo per illicita lucra acquiſierat.Et cleopatra quidē Antoniū petens:prouinciā minime obtinuit.Nunciantur aūt hæc uerba herodi.Qui paratus cuſtodibaꝝ interficere: matris petitionibus uel ſororis:ueniā ei donauit:ſed non in ſuſpectū eum impoſteꝝ pro prioribus conatibus deliquit.Tempore uero iteriecto: cū cōtigiſſet Salomæ a cuſtodibaro diſcordare:mittit ſtatim ei repudium:connubium rēnuens:non ſecundū leges iudeoꝝ.Nam marito quidem apud nos licet hoc facere:uxori uero nullatenus ſeparare & ducere aliū niſi prius a priore marito dimittat.Salomoni tamen non generali lege:ſed ptāris ſanctione connubiū ſeparauit:& ad fratrem Herodē dicebat:pro illius fide maritum ſe reliquiſſe:dū cognoſceret eū cū antipatro uel liſimacho uel doſitheo nouis rebus ſtudentem:fidē uero ſermoni de babe liberis imponebat q̄ ſeruarentur apud eū duodecim annis:quæ multū ſtuporem regi p̄ter ſpem uerba fecerunt.Nā babe liberos deſtinauit olim pſequi q̄ inimica ſui fuiſſent:tūc uero per tpis longitudinē de memoria eius exciderāt: Quoꝝ inimicitiæ & odiū hinc ortum eſt.Cū Antigonus regnū haberet: & Herodes ciuitatē hieroſolymoꝝ obſideret:neceſſitate uel malis quanta obſeſſis aſſiſtunt plures inuocabant herodē : & ad illum clamabant:babe āt filii dignitatibus p̄cellentes & apud populū ualidi:pmanebant:cū antigono:& herodē accuſabant:& ſeruandū regio generi principatū ſuadebant.Ciuitate uero capta:cum herodes rempublicā tenuiſſet:cuſtodibarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinat:quatenus non recederent ab ea:qui ciuiū rei aut regi cōtrarii extitiſſent:ſciens in opinione uel i honore populi babe liberos eſſe:& putans magnā partem ſibi eos fore in reꝝ mutatiōe. Qui illoꝝ ſaluti ſtudens:abſcondit in ppriis p̄ſidiis:tunc quidē iureiurando herodē flexit nihil de illis ſciſſe ſe.Quare liberatus eſt a ſuſpitione.Rurſuſq; edicto a rege poſito:& oēm modum excogitante ut eos inueniret:non eſt cōfeſſus.Sed cū primum negaſſet:nō ſine poena ſui putauit poſtea uiros oſtendere:& non fide iam tantū.ſed & neceſſitate eos celare feſtinabat. De his cū nunciatū a ſorore fuiſſet:rex deſtinans ad loca ubi cōmorabantur ſimul cū aliis accuſatis illos occidit:ut iā nihil eſſet reſidui de genere Hyrcani:ſed regnū ſuo poſſideret arbitrio:nemine in dignitatibus exiſtente:qui iniqtatibus eius reſiſteret.Iccirco potius a patriis moribus excedebat:peregrinis inuentionibus ueterē ſtatum corrūpebat:qui nullatenus maculari debuiſſet: unde non minora nobis impoſteꝝ mala prouenerūt:diuerſis recedentibus maioꝝ p̄ſetate corruptis:& primū quidē certamen quinquēnale cæſari conſtituit:& theatrū in hieroſolymis cōdidit:& rurſum in cāpo maximo amphiteatrū:utraq; cōſpicua:moribus uero iudaicis aliena. Siquidē uſus aut apparatio taliū nequaq̄ tradita fuerat.Celebrationē q̄dem illam clariſſimā per quinquēnium conſtruebat: nuncians finitimis:& conuocans ab oī gente athletas: & oīa certamina & de tota terra inuitabat: ut ſpe propoſitoꝝ p̄miorum & uictoriæ gloria conuenirent.Igit collecti ſunt capitales artifices:nō tantū hii qui exercitationibus corporis prætualerent:ſed & muſica p̄cellentes:quos timelicos uocant:proponens maxima uictoriæ p̄mia:oēſq; nobiliſſimos ad conflictionē conuenire uocitabat Conſtituit quoq; quadrigis & biugis:& unius æqui curſui non parua dona: & oīa quæ munificentia uel decore apud ſingulos p̄fulgebant:uolens habere clariora:ſpectaculū liberalitate cōpoſuit:theatrum uero circa cæſaris imagines habebat:& trophea gentium quas bellando ille deuicerat:auro ſcilicet uel argento puro cunctis iſtructis:& neq; de ueſte neq; de uaſis: aut lapidibus p̄cioſiſſimum aliquid defuerat:quod nō certantibus offerebat.Apparatus ēt ferrarum fuit.Nam leonibus multis congregatis:& aliiſq; eminerent ferocitate:& raro inueniuntur:quorum inter ſe altricationes & pugnæ contra hoīes excogitabantur: peregrinis quidem ammiratio ſumptuum: & delectatio ſpectaculi uidebatur:prouincialibus aūt euidētiſſima ſolutio morum:qui apud nos coluntur. Impium enim eſt:feris hoīes pro hoīum ſpectaculo ſubdere:iniquum ēt peregrinis moribus ſolita permutare:ſuper oīa uero contriſtabant eos trophea:dum putarent imagines eſſe armis obſitas:quia non patrium illis fuerat talia colere.Quod nec herodem latebat: qui uiolentiā quidem eis inferre oportunum non putauit:loquebatur aūt & conſolabatur ut ſuperſtitionē eorum auferret:ſed nullatenus p̄ſuadebat:dum grauiter illi tuliſſent ea quæ uidebāt ſoluta lege cō mittit.Illi uero unanimiter clamabāt dicentes.Licet oīa exiſtimemus tolerabilia:tamen hominū

ſimagines uel trophea non eſſe patrium in ciuitate admitti profitemur. Herodes aũt turbatus & intelligens nõ facile eos reſiſtentes deuinci ſine ſolatio: accerſit quoſdã primos eorũ ad theatrũ: & oſtendens trophea conſuluit quid illis hæc uiderentur. Qui cũ clamaſſent hoium imagines: præcipiens auferri ornatũ impoſitum: oſtendit ligna nuda: quæ ſtatim ſpoliata riſum plurimum ſpectantibus incuſſerũt. Tali modo multitudinis impetũ mitigauit herodes: ut iam plurimi mutati non offenderent. Quidam uero permanebant in difficultatibus ſuis: q̃ ſolita minime cõtuebantur: & putabant initium patriis legibus deſtruendis. Vnde optimum exiſtimauerũt magis pericula pati quã mutatam rempublicam negligi: dum Herodẽ proſpicerent uiolenter introducere quæ non ſolita fuiſſent: & uerbo quidẽ regem: operibus autẽ hoſtem oium demonſtraret. Vnde coniurauerunt omne periculum ſe ſubirẽ decem ciues: & gladios ſub ueſtimento portabãt. Inter quos fuit quidam oculis captus: qui per indignationẽ eorũ quæ audiebat fieri: ſe ipſum pati quæ & illi firmabat: qui non mediocrem eis impetũ in conatibus periculoſis immiſit. Quod conſiliũ cum deliberaſſent: ex compoſito ad theatrum pergebant: ſperantes nõ poſſe Herodem fugere: ſi ſubito eum inuaderent. Cũq; parati cum audacia properarent: unus eorum qui perſcrutantes ſingula renunciabant regi: eorum conſpirationẽ intelligens: parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confeſtim ſciens odium q̃ plures in eũ habuiſſent: & ſeditiones quotidianas: diſcedẽs ad aulam: noiatim accuſatos uocauit. Qui cum a miniſtris euidenter capti fuiſſent: ſcientes q̃ non euitarent periculum ornauerunt neceſſariũ uitæ finem: nullam deponẽtes animi ſui fiduciam. Nec enim negauerunt actum ſed & demonſtrauerũt gladios: confeſſiq; ſunt bene: & pie coniurationẽ ſe feciſſe: lucri quidem nullius cauſa neq; pro ſuis doloribus: ſed pro cõibus cauſis: quas ſeruare: aut pro his mori cunctis dignum uideretur. Talia quidẽ illi de uoluntate inſidiarum fiducialiter ꝓlocuti: a regalibus miniſtris circũſepti ducebantur: oẽmq; pœnam paſſi perimuntur. Non multo plus eum qui talia nunciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt: ſed & mẽbratim dilacerantes: canibus appoſuerunt. Videbant autẽ multi ciuium quæ fiebant: & nemo nũcia uit: uſquequo Herodi acerbiorem & certiorem facienti inquiſitionẽ quædam mulieres torte cõfeſſi ſunt: quæ hæc uidiſſent. Herodes uero eos qui facimus commiſerunt ſimul cum tota domo peremit. Concurſus uero & audacia populi quã pro legibus habebant: non remiſſionem faciebãt herodem: ſed multo potius cautiorem qui ſtatuit undiq; ſeſe munire: ut ſiq nouis rebus ſtuderẽ: manifeſta fieret eorum conſpiratio: dum ciuitas ab aula qua conuerſabat: & a templi cuſtodia tutaretur qua antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit muris circundare: quam mutato nomine ſebaſtiã appellauit putans etiam prodeſſe prouinciæ locũ munire qui de hieroſolymis aberat unius diei uia: & olim uocabatur ſtratõis turris etiam eum conſtructum cæſariã nominauit & in maximo campo electos æquites deputans: locum ædificauit: qui in galilea gaba uocatur: & trans fluuium ſebõitidẽ. Hæc ergo paulatim ſemper pro tutela ſua molitus perfecerat: circundãs cuſtodiis totam gentem ut nequaq̃ poteſtatem haberet ſeditiones promptas agere: quibus paruo motu facto frequenter utebantur: nec laterent ſi mouerentur: aſſiſtentibus ſemper in proximo q̃ cognoſcerent: & multos quidẽ auxiliatores ſuos: plures ãt ex finitimis inhabitare illic fecit: dum munificentia ductus templũ conſtrueret: quo ſimile prius nec in nobiliſſimis ciuitatibus exiſtebat: quod magis pro tutela ſua cõſtruens: in honore auguſti cæſaris ſebaſten appellauit: & prouinciæ parte meliorem quæ prope fuerat diſtribuit habitatoribus: ut prono aio conuenientes in ea conuerſarentur: muroq; firmiſſimo circundans altiora loca: cuſtodiis cõmuniuit: ne magnitudine minor eſſet maximis ciuitatibus. Nam uiginti ſtadia habuit intus: in medio uero meſura unius & ſemis ſtadii locum ſtatuit undiq; decoratum. In quo templũ altitudine uel publica pulchritudine excellens ædificauit: paulatimq; totã ciuitatem exornans: munitioni quoq; proſpexit: eius cuius pulchritudinem ob memoriam poſteris uoluit ſuæ relinquere largitatis.

De fame ꝑ iudeam & ſyriã facta: & ut ſeruauit populos & ciuitates herodes: & rurſus mira & clara opera eius ſeu fœlicitas: & de eſſeno quodã q̃ diuinationis habuit noticiam. Cap. X.

EOdem tempore tertiodecimo anno regis herodis inſtante: magnæ calamitates ꝓuinciam occupauerunt: ſiue de ultione: ſeu caſu ſic occurrente. Siquidem prius gelu ꝓcuſſa terra: fructus nullatenus inferebat: præterea & ciues per inopiam frumenti morbus & paſſio peſtifera poſſidebat. Qui continue malorum diuerſitate comprehenſi: dũ indigerent cura uel alimentis: plus peſtæ moriebantur: morbus ita pereuntium & uiuentiũ ſolacia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ: horreiſq; exhauſtis: nulla ſpes alimentoꝝ ꝓ peſtilẽtiæ malum ullatenus ſpectabatur. Neceſſitas ergo plurima inopiæ non minus ipſi regi quam populo imminebat. Siquidẽ uectigalia quæ de terra ſolitus erat accipere: minime colligere prævalebat: & pecunias cõſumpſerat: largiſſime ciuitates ædificando: nec erat quod dignũ auxilio uideretur. Interea deliberabat tẽpori conferre præſidiũ quod difficillimũ fuerat: dum nec uicini habuiſſent unde alimenta præberent: quia nec ipſi leuiora toleraſſent: & pecuniis deficientibus licet potuiſſent pauca plurimis comparare: bene tamen arbitratus: nequaq̃ auxilium negligere: ornatum regium inciditneq; præcioſiſſimis uaſis: neq; artificio præcellentiſſimis parcens. Mittebat aũt pe-

cunſtam ad ægyptum petronio præſidia a cæſare cõſtituto:& cum non pauci ad eũ confugiſſent pp eandem neceſſitatem:& amicus Herodis priuatim exiſteret:uolẽs ſubiectis eius ſubuenire primis ipſis deportare triticũ conceſſit:per oia eos & in emptione & in nauigatione releuans:ut maxima pars ipſe huius auxilii fieret.Nam Herodes his deportatis: non tantũ ſententias inhorrere ſe prius habentium mutauit:ĩmo maximam oſtentationẽ ſui fauoris & patrocinii lucidauit. Siq̃dem primũ his quantum potuiſſent p ſe panificare triticum diuiſit. Præterea multis exiſtẽtibus qui ſenio uel altera infirmitate tenti non ſufficerent alimenta ſibi præparare:prouidebat eis conſtituendo piſtores:qui paratos panes uenderent.Diligentiam aũt ne cum periculo hyemarent habuit:cum cõprehendiſſet eos ẽt ueſtium inopia.Nam corruptis & oĩno conſumptis pecoribus: neq̃ lanæ:neq̃ alioꝝ ueſtimentoꝝ copiam habuerũt.Quæ cũ iam procuraſſet: & ciuitatibus finitimis conabatur prodeſſe:ſemina ſyris præbendo.Quod multũ etiam ei profuit:dum gratiam exinde ſibi acquiſiſſet.Terra enim poſt hæc fructus ſuos uberius oſtẽdente:non minus quinquaginta milia hoĩum quos ipſe pauerat ad propria deſtinauit. Cũ hoc modo calamitatibus oppreſſum regnum oĩ munificentia uel induſtria recuperaſſet:non parũ & in circuitu finitimos ſimilibus paſſionibus afflictos releuauit.Nam non fuit qui p neceſſitatem ad eum ueniens:nõ eius auxilium inueniret ſecundũ ſuam dignitatem.Sed & populi:uel ciuitates & priuati ad eũ confugiẽtes ſolacium impetrarunt:in tantũ ut æſtimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici choros expendiſſe.Chorus aũt habebat modia attica decem. In ipſo uero regno ſuo.lxx.milia expendit.Hanc eius diligentiã & ſolicitudinem apud iudeos tantũ contigit p̃ualere: & diuulgari apud alios:ut antiqua in eum odia cõmota pro præuaricationibus legũ:per quas ẽt regno totius gentis pœnæ priuari putaretur:liberalitate ſua prorſus extingueret:animi ſui magnificentiã præter opinionẽ demonſtrans:populum ãt intantum mutauit:ut talem eũ arbitrarentur: non qualẽ experti ſunt dudum:ſed qualem in neceſſitatibus probauerũt. Eodem tpe & auxilia cæſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit:quos elegiſeus gallus ad mare rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus palacia in ſuperiore ciuitate conſtruxit : magnas exigens domos & ornatu p̃cioſiſſimas ut plures uiros ammiratione ſui capere potuiſſent:ſecundum menſuram aũt & appellationes eis impoſuit:nam una cæſaris:alia agrippæ uocabatur. Deſiderio deinde cõmotus:cum nihil præponeret ſuæ libidini filiam ſymonis ſibi coniunxit:qui hieroſolymita filius buti cuiuſdam alexandrini ſacerdos inter nobiliſſimos cũ filiam haberet optimam:& tunc in hieroſolyma noĩatam:huius pulchritudo aĩum Herodis inflammauit & ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrãni de hoc agere:melius arbitratus eſt nuptiis puellam ducere.Ideoq̃ ſymonem dignũ regia cognatione iudicãs:dum ſuum deſideriũ cõplere uellet per honores euexit: ſtatimq̃ ieſum ſoabetis filium a principatu ſacerdotii depoſuit:& ſymonẽ ordinauitq̃ affinitati ſuæ coniunxit.Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent:ædificauit caſtellum in loco quo prius iudeos cum a principatu per antigonũ pœnæ decidiſſet euicerat:quod eſt ab hieroſolymis ſexaginta ſtadiis natura munitum:ad ædificationẽ oportuniſſimum: inſtar collis manu factum:ut eſſet in rotundo circuitio eius.Concluditur aũt in circuitu turris: rectum habens ſcenaſum ducentus gradibus ædificatum:intus aũt domus regiæ præcioſiſſimæ & ad munimẽ & ad ornatum ſimul effectæ.Circa initium ergo collis habitacula conſtructionis perſpicuæ:& aquæductus fecit:nam non ille locus proprias habuit aquas:ſed longe pplurimis ſumptibus deductas. Circa campũ uero ciuitas erat ædificata:quæ collẽ pro arce habebat.Cũq̃ oia ei ſecũdum ſpẽ eueniſſent: ſeditiones contra regnum nequaq̃ ſperauit oboriri duobus modis ſubiectos regens: timore quidem: q̃ eſſet ad pœnam non meritis diligentia uero q̃ in neceſſitatibus magnanimus appareret. Circundedit aũt tutelam extrinſecus tanq̃ murum ſubiectis parans:nam & ciuitates extraneas diuerſarumq̃ regionũ reges patriis muneribus ad amicitias ſuas flectebat.Vnde magnificentia ſua cæſarem:& romanoꝝ potentiſſimos placabat:tranſgrediẽdo leges:dum tẽpla erigeret ritui noſtro cõtraria.Nam nobis iterdicta ſunt delubra uel figuras more paganorum honorare: quæ foras prouinciam iudæ pro cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quaꝝ conſtructione multas pecunias expendebat.Attendens uero prope mare locũ oportunum ciuitati:qui quondam ſtratonis turris dicebatur:non qualemcũq̃ urbem illic ſed lapide albo palatiiſq̃ præcioſiſſimis ciuitatem cõſtruxit.Portum quoq̃ tranquillum magnitudine:ſimilẽ pireo totumq̃ confugium nauibus præbentem conſtituit.Quæ ciuitas iacet in fœnicæ ſecundum pelagus ad ægyptum inter ioppen& dora oppida maritima:quæ ſtationẽ nauium difficilimã habent propter affrici procellas.Cui difficultati remedium p̃ſtans:deſcripſit in circuitu portum:qui ſufficeret maximis claſſibus locumq̃bere refugii:lapides ingentes in altum ulnis uigintiquinq̃ deponẽs: quorum longitudo.xxv.pedum erat:altitudo autem nõ minus decem & octo latitudo nouem: ſuper quos turres diſpoſuit: quarum maxima druſus nominatur a druſo cæſaris priuigno:oſtia uero portus contra aquilonẽ extabant:in medio autem in turris erat:ſuper quam templum cæſaris poſitum:nauigantibus apparebat:habens ſtatuas:unam quidẽ romæ:alteram aũt cæſaris:ciuitas uero cæſarea uocabatur; quæ ſubtus cloacas nõ minores ſuperioribus ædificiis habet:quaꝝ aliæ quidem modicæ ſpatio

non longo ad portum & ad mare fundunt:una uero media eſt:omnium receptaculum purgamẽ tor̃:q̃ ymbribus & mare influente diluuntur.Edificauit etiam theatrum ab auſtrali latere portus:amphiteatrum quoq; multa milia hominũ capiens:in conſpectu pelagi conſtruxit.Itaq; perfecta ciuitate:duodecimo anno:cum nec ab re laſſaretur:neq; rex ſumptibus deficeret:deliberauit filios ſuos romæ tranſmittere:ad cæſarem:alexandrum uel ariſtobolũ.Qui cũ aſcendiſſent:& in domo pollionis:uiri nimis ſtrẽnui: & herodis amici conuerſarent̃:cæſar eos cum omni humanitate ſuſcepit:pollicitus licentiam herodi præſtare:quẽ uellet ſibi ſucceſſorem relinquere: inſup & prouinciam draconem & bataniam uel auranitem ei conceſſit : hmõi occaſione. Zenodorus quidam conductor domus liſaniæ fuit.cui dum reditus non ſufficerent:de latrociniis p̃ traconẽ amplius acquirebat.Quæ loca habitant latrones damaſcenor̃ prædam agentes.Hos zenodorus minime prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi:uarronẽ tunc præſidẽ interpellabant:rogantes:ut cæſari patefaceret iniquitatem zenodori. Cæſar autem delata ſuggeſtione reſcripſit latrocinia exterminari:prouinciam autẽ deputari herodi: tanq̃ illius diligentia indigentem:quia difficillima domicilia & aquarum receptacula:& depoſita frumenta habentes:poſſent diu ſuſtinere pericula:muniti ſpeluncis. Cum hæc gratia cæſaris herodes accepiſſet:ad prouinciam traconem p̃gens:maliuolos latrones oppreſſit:&in circuitu deſideratam pacem omnibus præbuit. Zenodorus autem contriſtatus:primum q̃ a magiſtratu depoſitus fuiſſet:magis aũt inuidia:q̃ præfectura herodi tradita eſſet:aſcendit romæ accuſaturus eũ unde nihil agens reuerſus eſt . Interea agrippæ ſucceſſori cæſaris trans ioniũ miſſo:circa mitilenẽ locutus herodes occurrit:priſtinaq; amicitia renouata rediit ad iudeã. Gadarenſiũ ãt quidã ad agrip-pã̃ puenerunt accuſãtes herodẽ:quos ille nullo reſpõſo dato:ligatos regi trãſmiſit.Arabes quoq; iam dudũ infeſti principatui herodis:ſeditionem conabantur rebus eius inferre:occaſione hmõi nata.Zenodorus enĩ cũ iã de ſe diffideret:præfecturæ ſuæ ptẽ aliquã auranitidis:quinq̃gita .alẽtis uendidit:quæ cũ in donatione cæſaris haberet̃:tãq̃ iniuſte ea ſublata contendebãt ſepius qdẽ incurſionibus uiolentiã inferre:necnon & inopes milites flectebant expectantes rebellionẽ quã deſiderant:qui ſtudent male uitæ ſuæ conſulere.Quæ cũ cognouiſſet herodes de prouicia ſua ſeditionũ auferebat occaſiones.Igitur ſeptimodecio anno regni herodis:cæſar ad ſyriã puenit:ubi gadarenſiũ plurimi herodẽ:accuſabant:grauẽ eũ ſibi:& tyrannũ in p̃ceptiõibus intimantes.Hæc aũt dicere cõpellabat zenodorus:cũ iuraſſet:nullatenus eos relíquere:uſq; quo ab herodis imperio eos auferret.Quibus cõmoti gadarẽſes:& cõfitẽtes q̃ nihil paſſi fuiſſent ab herode:cui eos agrippa tradidiſſet:qui crudelis quidem in proprios: humanus aũt erat in alios peccatis:accuſabant rapinas & contumelias:p̃bantes & euerſiones tẽplor̃. Et herodes qdẽ indignatus:paratus erat ſatiſfacere:cæſar aũt amplectabatur eum:nihil de fauore ſuo dicens p̃ ſeditionẽ multitudinis cõmutandũ.Et in primo qdẽ die de his ſermones prolati ſunt:ipoſteq; uero nulla p̃ceſſit cognitio. Siquidẽ gadarenſes uidentes cæſaris & concilii intentionem:timore territi:ne regi traditi afficerentur:quidam ſeſe noctu gladio percuſſerunt:alii præcipites ſeſe dederunt: quidam i fluuio ſpõte ſubmerſi defecerunt:quæ uidebant̃ temeritatis:nõ peccati fuiſſe ſupplicia.Quapp nequaq̃ cæſar remoratus:herodem a reatu ſoluit necnon occurrit etiam non mediocris ei fœlicitas. Nam zenodorus præcordiis ruptis malo ſanguine profluente:in antiochia ſyriæ uitam finiuit.Cæſar autem & huius poſſeſſionis p̃tem non paruam herodi conceſſit:quæ inter draconem & galileam erat:ulatha:uel paniada:& in circuitu terram.Dimiſit autem eum:& curatoribus ſyriæ præcepit ut ſecundum illius ſententiam omnia tractarentur:& in tantum fœlicitatis proceſſit:ut eũ duo iſti romanorum imperium regerent:cæſar uel agrippa:tertium ſibi amicum coniunxerunt herodem.Qui cum in tanta fiducia conſiſteret:fratri ſuæ ferore petiuit tetrarchiam a cæſare:centum talentorum fideiuſſor exiſtens:ita ut ſi quid ille pateretur filii eius immunes euaderent.Sed cum cæſarem commitatus eſſet uſq; ad mare:rediẽs in terra zenodori pulcherrimum ei templum cõſtruxit:iuxta paniada:ubi ſpelúcha pulchra in monte conſiſtit:ſub qua terræ altitudo iaceſſibilis eſt:aquis immobilibus plena:indeq; fontes iordanis fluuii naſcuntur.Quem locum templo conſtructo:cæſari deuouit. Tunc etiam tertiam p̃tem tributorum conceſſit ſubiectis ſuis.occaſione ſterilitatis:plus autem reconcillians eos:ne aduerſarent̃ ulterius . Nã in talibus operibus pietate ſoluta moleſte de p̃uaricatis legibus referebãt adiuicẽ . Qui dũ his ĩcitarent̃:diligentiam habuit hæc ſedare:auferens quidem otium.& præcipiens ſemper in laboribus eos occupari. Nam neq; communis deambulatio fiebat:neq; conuentus in ciuitate:ſed omnia cuſtodiebantur:& ſæuiſſima tormenta captis inferebantur:cũ multi palã uel furtim in carcerem Hyrcani tracti illic extinguerent̃:& intus i ciuitate piter & in uiis.nã erãt q̃ cõuenientes in unũ ſpeculabant̃ eos.Dicũt ẽt nec ipſum hoc neglexiſſe:ſed ſepius priuatũ accipiens habitũ:nocte cũ populus cõuerſabat̃:expimentũ faciens:quid de principatu ſuo ſentirent:& ſi quos omnino atroces:nec approbantes ſua opera inueniſſet:oĩbus modis p̃ſequebat̃:& reliquã multitudinẽ ſacramentis impellebat ſibi fidelem exiſtere:& cogebat fauorẽ cũ iureiurando ſibi:uel principatui cuſtodire.Quor̃ multi placãtes eum:uel timentes:ueniebant ad quod poſtulaſſet:alios uero ſeruantes ſuã opinionem:&.gra-

uiter ferentes ꝙ cogerentur:modis oĩbus occidebat. Flectebat autem & pollionem grauiter pha riſeum:& ſameá:ſocioſq; illorum ſibi iurare.Qui licet non obtemperaſſent:tamen non ſunt tor ti.dum uenerationes eius per pollionem impetraſſent.Liberati ſunt ét de hac neceſſitate hii qui dicuntur apud nos eſſeni.Genus aũt hoc eſt:quod conuerſatione utitur: quã apud græcos pyta goras tradidit.De his itaq; in aliis certius explanabo.Eſſenos át ex hac cã ſic honorabat:quia ma ius quiddam de his ſentiebat:q̃ de mortali natura dicere puto.Nam non inhoneſtus ſermo uide bitur:in hiſtoriaꝝ gẽnere de his talibus intimare.Quidam eſſenoꝝ noĩe manaemus fuit:ꝓ oẽm uitam benigna uoluntate probatus p̃ſcientiam a deo futuroꝝ habens.Is dum adhuc herodẽ pue rum ad doctorem euntẽ uidiſſet:ut regem iudeoꝝ ſalutauit.Qui illuſum ſe reputans commone bat eum ſermonem adhuc priuatus.Manaemus hic ridẽs:& feriens manu poſteriora eius: regna bis inquit fœliciter:nam iam a deo dignus iudicatus es:recole manaemi plagas:ut hoc tibi ſit ſi gnum de peccatis in regno cõmittendis.Iam optima eſt ratio:ſi iuſtitiam & dei pietatem dilexe ris:& modeſtiam circa ciues habueris:ſed non talẽ & futurum intelligo dum oĩa cognoſcã.Fœli citate nãq; omnes p̃cellis:& habebis gloriam eternã:obliuionem uero pietatis uel æquitatis poſ ſidebis.Hæc non latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore.Quibus nullatenus aim inten dit:dum ſpes herodi deeſſet:paulatim uero:cũ eleuatus uſq; ad regnum fuiſſet: & fœliciter prin cipatum ægiſſet:accerſiit manaemũ:& de tpe quantum regnaret conſuluit eum. Manaemus aũt cum oĩno nihil dixiſſet:ſed tacuiſſet:interrogauit ſi decẽ tantum anni regni ſui eſſent:reſpondit: &.xx.&.xxx.ſed finem non addidit.Herodes aũt iſtis cõtentus:manaemũ cum honore dimiſit:& oẽs eſſenos propter illum honorabat. Hæc ſibi licet miranda legentibus demonſtrare feſtinaui mus:& oſtendere:multos apud nos talem diuinationis habuiſſe noticiam.

Qualiter tẽplum poſt ſexcentos annos depoſuit:& aliud duplũ condidit. Cap. XI.

INterea decimo & octauo anno regni herodes poſt prædicta ædificia:opus non mini mum inchoauit.Siquidẽ dei templum maximũ conſtruere:& murum altum & decoꝝ erigere iudicauit:dum putaret id nobilius oĩbus ſuis factis perficere: & ad eternã me moriam peruenire.Sed dum non facile populo perſuaderi cognoſceret:propter operis magnitudinem:conuocans eos hac oratione mulcebat dicens.Alia quæ a me ĩ regno ſunt facta o uiri contribuli alias contribules:ut de his laudem proferã:credo ſuperfluum: tanq̃ mihi quidẽ minorem:licet uobis utilitatem maiorem ferre uideanẽ.In difficultatibus enim nec neglexi quæ ad ueſtra cõmoda pertinerent:neq; in extructionibus mihi magis:quã uobis oĩbus feſtinaui tu telã impendere:& puto ꝙ dei conſilio ad hanc fœlicitatẽ euectus ſum:ad quantã non prius gens iudeorum aliquando peruenit.Conſtructæ nãq; ſunt per prouinciã ciuitates:quas habitatoribus plenas:munitionibus ornãtes:genus noſtrum exaltauimus: quas operoſum uidẽ mihi ſciẽtibus enumerare.Quod autem nitor efficere:omni pietate p̃cellentius:explanabo.Bene enim noſtis:ꝙ iſtud maximo deo templũ noſtri patres ædificauerunt:cũ a babylonia remeaſſent:& quia deſunt ei ad magnitudinẽ in altum cubiti.lx.ſecundũ inſtar illius:quod ſalomon cõſtruxerat.Nemo ne gligentiam pietatis parentum noſtroꝝ accuſet:nõ culpa illoꝝ factum eſt breuius templũ:ſed ci rus & Darius idaſpe filius huiuſmodi menſurã ædificationis fieri p̃ceperunt.Quibus illi ſeruien tes:uel ſucceſſoribus eoꝝ:& poſt illos macedonibus: non habuerunt aptum tp̃s quod ad eiuſdẽ antiqui formam iſtius menſurã perducerent. Nunc aũt quõ nutu dei principatui meo pax larga conceſſa eſt:& diuitiaꝝ poſſeſſio:& multitudo reddituũ:& quod maximum eſt:amicitia fauorq; romanoꝝ:qui oĩum rerum domini exiſtunt:cur non ſtudemus relictũ neceſſitate ſeruitutis tpe opus corrigere:& integrum deo p̃bere pro beneficiis eius in meo regno collatis.Talia concionã te herode:multis ammirationẽ ſermo pronunciatus præter opinionẽ impoſuit: nec aliqua deſpe ratione cõmoti ſunt niſi ꝙ anxiabantur:ne eo ſoluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad fi nem uſq; perduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis . Quos cũ he rodes cerneret dubitantes:adhortabatur eos dicens:ſe non prius deponere templũ:niſi oĩa præpa rarentur:quæ ad perfectionẽ eius pertinerent.Nam neq; mentitus eſt:ex hoc quod promiſerat.Il le enim plauſtra parauit:quæ lapides ueherent:decẽ milia elegit peritos artifices & mille nume ro ſacerdotes:qui & ſtolas ſecundũ eoꝝ honorem habitumq; parauit:ſed & quoſdam cementari os:alios aũt fabros:alios lignarios eruditos ad templi fabricã hortabatur . Cũq; oẽm apparatum alacriter aggregaſſet:antiquis fundamentis ſolutis noua impoſuit:ſuper quæ tẽplum erexit:lon gitudine centum cubitoꝝ:latitudine centum cubitoꝝ:altitudine centũ uiginti. Qui uiginti cu biti:per tp̃s fundamentis deſiccatis reſederunt:quod poſt hæc tpibus Neronis renouare delibera uimus.Edificatum eſt uero tẽplum ex lapidibus albis & tenaciſſimis:quoꝝ magnitudo in longi tudine uigintiquinq; cubitoꝝ:altitudine octo:latitudine duodecim erat.Totius nãq; templi cir cuitus & porticus undiq; humillima:altiſſimũ uero medium fuit:ut a multis ſtadiis conſpiceret & in prouincia conſtituris:& contra habitantibus aut accedẽtibus cerneret:ianuas aũt introitus & ſupliminaria:necnon & uela:iuxta templi magnitudinẽ uario ornatu decorauit.Aureos flores ambientes colũnas fecit:ſuper quaꝝ capita uitis tendebatur:botros aureos habens pendẽtes:qui

mirandam magnitudinem & artificii claritatem uidentibus exibebant propter materiei pulchritudinem. Circundedit ēt & porticibus maximis omne templum:& ſecundum quātitatem uniuſcuiuſq; rei ſumptibus omnia priora ſuperauit.Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebantur:ipſi autem parietes opere inaudito conſtructi erant. Nam collis erat ſaxoſus: paululum erectus a parte orientali ciuitatis pronus ſuper arcem: quē dudum rex ſalomon per dei prouidentiā magnis operibus muro circūdederat:ab inferioribus partibus incipiens:quem uallis altiſſima circundabat.Saxa uero ab affrico expoſita plumbo ligauit:ut interiora loca complecterentur multum ſpacium ſtructura comprehendente:& in alto quadrangulo facto:ut uaſtitas lapidum a frō te.uideretur:ab interiore uero parte ferro ligati:compaginem munirent imobilem per omnia tēpora.Cunq; ita factum opus continuaret uſq; ad ſummitatem collis perduxit:& foſſas circa murum poſitas complens:planum ſuper equalemq; confecit:quadriporticus in circuitu: unaquæq; porticu longitudinem ſtadii concludente:& intra hanc porticum:circa ipſam ſummitatem alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat omnia. Ad orientali uero parte pari longitudine porticū dupli cem habebat contra templi ianuas conſtitutam: quam multi reges priores conſtruxerant circa omnem uero ſacrarii orbem ſpolia barbarorum fixa:quæ rex herodes deuouit:addens etiā quæ & ipſe a barbaris coeperat.Per latus autem aquilonis turris alta:anguloſa:munita ualde fuerat: quam ante Herodem reges & ſacerdotes generis Aſamoneorum conſtruxerunt: & Barin denominauerant:ut illic ſacerdotalem ſtolam deponerent:qua cum opus habuiſſet ut immolaret princeps ſacerdotum induebatur.Hanc rex herodes ſuo loco reſeruauit:poſt cuius obitum:ſub romanis fuit uſq; ad tempora tyberii cæſaris:ſub quo uitellius ſyriæ procurator cum profectus hieroſolymis:& ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet:uolens eis uices retribuere:ut ſacerdotalem ſtolā ſub ſua poteſtate haberent:ſcripſit Tyberio cæſari:& ille conceſſit.Et permānſit ſtola ſub poteſtate iudeoꝝ:uſqquo obiſſet rex agrippa. Poſt quē caſſius longinus cui tūc ſyria parebat:cū cuſpio fado iudeæ procuratore imperauerunt iudeis in antonianam turrim eam deponere:dicentes:romanis oportere dominos eē:ſicut & prius.Deſtinauit igit̄ legatos ad cladium cæſarem:ut de his peterent.Qui cum peruenīſſent:iuuenis agrippa romæ rex conſtitutus:petens ab imperatore poteſtatem eius accepit:ſcribente uitellio ſyriæ procuratore.Prius aūt ſub ſygillo principis ſacerdotum:& cuſtodum pecuniarum fuerat:qui ante unū diem celebratiōis ad principem cuſtodiæ romanoꝝ aſcendentes:& requirentes ſuum ſygillum ſtolā tollebant:tranſeunte uero feſtiuitate in eodem loco deportantes:& principi cuſtodiæ oſtendentes:ſimiliter cum ſygillis deponebat.Hāc aūt barin:ideſt turrē:iudeorum rex Herodes munitioꝛē conſtruens pro tēpli cuſtodia ad gratiā antonii amici quidem ſui: principis uero romanoꝝ:antoniam nominauit.A parte autem occidē talis muri quatuor porte ſtabant:quarum una ad aulam tendebat interpoſita ualle quæ erat i medio eius uiæ:die autem ad ſuburbana:quarta uero ad ciuitatem:multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus:& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus.Nam ex aduerſo templi ciuitatis in modum theatri iacebat:circundata ualle altiſſima:per omnem auſtralem tractum. Quarta autem frons quæ ad meridianum ſola alias ſolem poſita erat:habuit & ipſa quidē in medio portas ſuper quas regia porticus triplici longitudine terminata:ab oriente ualle incipiens:ad occidētalē finita amplius tendi non potuit. Opus autē fuerat dignum narrari omnibus q ſub ſole ſunt. Siquidem altiſſima uallis ſic erat:ut nullatenus uideri potuiſſet:ſiquis eius altitudinem attendiſſet:ſuper quam porticus ille ſteterat.Ex qua ſiquis a ſummo:ideſt a tertio tecto notaſſet: & profūditatem edificioꝝ uidere uellet:tenebris profundebatur:ita ut non poſſet uiſus ad immenſam altitudinem peruenire. Columniarum autem ordines conſiſtebant in quadra longitudine nā q̄rtus paries colligebatur pariete lapideo:groſſitudo uero uniuſcuiuſq; columnæ tres comūctas ulnas habebat:lōgitudo autem pedes uigintiſeptem: duplici ſpina ſuppoſita:multitudo autem omnium centum ſexaginta duæ fuerunt.Capita uero columniarum ſecundum modum corinthium ſculpta ammiranda propter magnitudinem operis.Cunq; quatuor ordines fuiſſent: tres quidem media loca tenebāt: quoꝝ duo eodē modo facti:latitudinē habebant pedū triginta:longitudine ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tēdebanť:medius uero ordo latitudinē uigīti pedū habebat:altitudinē centū:nā dupla ſup utrūq; fuerat.Tecta uero lignis ſculptis i figuras diuerſas apparebant:mediæ uero porticus altitudo in īmenſum tendebant:habēs colūnas compoſitas politas undiq; quaꝝ cōpago incōprehenſibilis omnibus uidebať. Talis qdē primus murus fuerat: a medio uero nō multū ſecundus diſtabat:gradibus paucis aſcendendus:quē paries circuibat lapideus:titulū habens:q̄ phibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per auſtralē ptem & aquilonis tractum:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes:per orientalem uero unā maximam per quam tranſiebamus:purificati cum mulieribus.Inacceſſibile autē ſacrariū fuit:intra quod tertiū erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat.Ante quod ſacrarium ara erat:ſuper quam immolationes & holocauſta deo imponebanť. Hoꝝ atriū nullomō rex herodes intrauit.cū utiq; prohiberēť quia ſacerdos nō exiſteret:ſed operibus muros & porticus exteriores curabat.Quæ cū octo annis edificaſſet:templo p ſacerdotes i uno anno:& quinq; men-

ſibus peractoroſ populus letitia completus eſt: & primũ quidem pro celeritate gratias deo age bant:deinde de alacritate regis quã in dedicatione habuit laudibus eum extollebant.Rex aũt ere centos boues optulit deo:& alii ſecundũ uires ſuas:quoꝝ numerus nullatenus æſtimabatur. Nã cum occurriſſet templi dedicatio: regiſq; natalitius dies quo principatum aſſumpſerat: in ſignis eſt celebrata feſtiuitas.Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulam ab Antonia intra templum ducẽté per ianuam orientalem:ſuper quam & turrem ædificauit: quatenus & ſubterraneum habe ret aſcenſum:propter populi ſeditiones.Dicitur aũt per illud tempus dum templum conſtrueretur:quia in die quidem non plueret:nocte uero ymbres deſcenderent:quatenus templi conſtructio non prohiberetur.Quod uerbum noſtri patres tradiderunt : nec eſt incredibile:ſi & aliã dei prouidentiam aliquis conſideret.Templum qdem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

¶ Incipit Liber.xvi. antiquitatis Iudaicæ.

¶ Quemadmodũ Herodes filios ſuos Alexandrũ & Ariſtobolum de Roma in domum ſuã reduxit:q; reuerſi:uindicare cogitabãt morte matris ſuæ in Salomæ & cæteris quoꝝ accuſatiõe mater eaꝝ dãnata fuit:& qa pater eoꝝ hoc diſſimulás:uxores nobiliſſimas eis iunxerit. Cap. I.

IN amminiſtratione reꝝ ſtudium Herodes habẽs rex oẽs iniqtates prohibere quæ p ciuitates & puincias fiebant : legẽ ſtatuit nullatenus priori ſimilẽ in q̃ ipſe firmauit fures uendi.Quæ res non pœna tantũ gruis:ſed ad confuſionẽ patriæ:ſolutionẽq; conſuetudinis exiſtebat. Nã alienigenis & non eundẽ uitæ modũ habentibus ſeruire in his quæ imperaſſet: peccatũ in religionẽ: non pœna excedẽtium erat:dũ in prioribus cautũ fuiſſet de hac pœna . Nã iubebant leges quadruplũ fures reddere:non habentẽ uero tantũ uenundari nõ tamen alienigenis:neq; iperpetuũ ſeruire iudeũ: ſed ſexto anno ab ſolui.Ergo pter conſtitutionẽ & preter legẽ reddi hanc pœnã ſuperbũ uidebaẽ:nec regis ſed tyrãni in uniuerſos ſubiectos tormentũ atro ciſſimũ excogitatum:quod populi parabat diſcordiã.Eodem tpe herodes ad ytaliã nauigauit Cæſarẽ deſiderans ſalutare:& uidere filios ſuos romæ degentes. Cæſar quidem amicabiliter eum ſuſcipiens:perfectos ei doctrina filios reddidit: quos & ad propriã domum reduxit.Cum uero ab Ytalia rediſſent:ſtudium populi circa iuuenes erat:& perſpicuos eos omnibus fecit magnitudo corporis:& regius ornatus:forma non deficiente. Et inuidioſi ſtatim uſi ſunt Salomæ ſorori regis:& illis qui accuſationibus mariãnem damnauerant: dum putarent: ſi præualerent ultionem exigerent de his quæ in matrem ſuam commiſſa uidebantur . Cauſam uero timoris ad illorum criminationem tranſferebant:dum dicerent:non libenter cũ patre eos commorari propter matris interitum:& quia iniuſtum eis uideretur ſimul cum interfectore genitricis manere:& ex ueritate ſumentes initium ad ueriſimilitudinem deſcendentes affligere eos tentabant:& fauorem patris quem erga filios habebat auellere. Quod non manifeſte ei dicebãt: ſed in multitudinem rumorem ſpargentes:Herodi nunciari credebãt : unde odium in eos patris exarſit.Interea omni ſuſpitione uel accuſatiõe prætermiſſa:rex amore filiorum honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit:Ariſtobolo quidam filiam Salomæ beronicẽ:Alexandro uero Archelai regis capadocium filiam Glafiram.

Qualiter Herodes ad agrippam ueniens:inuitauit eum ad Iudeam uenire:& profectio agrippæ ad Oniam. Cap. II.

CVm hæc diſpoſuiſſet:& audiſſet Marcũ agrippam nauigaſſe rurſus ab Ytalia ad aſyã: feſtinauit ad eum:a quo petiit:ut ad regnum eius accederet: ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico.Qui cum flexus eẽt:lætus ad iudeam peruenit.Herodes autem nihil quod ei placuerit reliquit:in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo:ædificia demonſtrando ampliſſima:& omni deliciarum apparatu reficiẽdo eum cum amicis in ſebaſtia: uel cæſareæ portua ſe conſtructo:& in oppidis Alexandrio:& Herodio:uel Hyrcanio. Ducebat etiã eum ad ciuitatem hieroſolymorum:occurrente cuncto populo cum laudibus.Agrippa autẽ deo quidem centum boues immolauit: pauit etiam magnifice populum . Qui licet multos dies illic uellet remorari:tamen propter tempus nauigationis feſtinauit rurſus ad Oniam : muneribus ab Herode multis donatus:una cum ſuis amicis nobilibus peruenit.

At Herodes multis nauigationum circuitionibus ſecundo uenit ad agrippam. Cap. III.

REx autem poſt hyemẽ ueris tpe ꝓperauit rurſus ad eum: ſciens exercitum ad boſpoꝝ ꝓducturum.Cunq; per rhodum & choo nauigaſſet:putauit eũ in leſbo iuenire. Flatu uero aquilonis in chio remoratus eſt: ubi multos ſibi occurrẽtes donis regalibus honorabat.Cunq; ciuitatis porticum uidiſſet dirutam:quam in bello mithridatico depoſi

tam:non facile propter magnitudinem & pulchritudinem reſtaurari contigerat:pecunias prebẽ q̃nte ſuperabundare potuiſſent ad operis perfectionẽ:præcepit ciuibus:ut non negligerent:ſed ei rius ornatum ſuæ ciuitatis erigerent.ipſe uero ceſſante procella:ad mitilenã acceſſit:& exinde ad bizantium profectus:cum audiſſet ultra cerulas cautes iam agrippam nauigaſſe:feſtinauit & ad ſinopẽ ponticam deſcendens:ſubito illi inſperatus apparuit:a quo libenter exceptus: honoribus fruebatur.Cum quo & totius expeditiõis tempore labores partitus eſt.Cunq; prouincias põticas ordinaſſent:per paflagoniam & capadociã:& exinde per maximam frigiam profecti:epheſi perue nerunt:unde ad ſamũ nauigauerunt.Multa uero per ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundum petitiones interpellantium fiebant:dum largitionibus minime parcerent:ſed & ſi qui aliquid ab agrippa petiſſent:arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cũq; bonus & largus præſtando petẽtibus eẽt: nullũq; contriſtaret:agrippam ſimiliter ad beneficia prouocabat. Nam iliẽſibus alias militẽſibus eum reconciliauit iratum:perſoluit & pecunias quas procuratoribus cæſaris chii debebãt: aliorũ quoq; petitiones munificenter complebat.

Interpellatio iudeorũ ad agrippã in onia p̃ſente herode:de q̃bus græcos accuſabãt. Cap. IIII.

CVmq; ad oniã pueniſſent:iudeorũ populi p ciuitates habitantes:tẽpus & fiduciã nacti uiolentias referebant q̃s patiebant dũ & legibus ꝓpriis uti nõ ſinerent: damnata etiã p calũniã exactorũ in feſtis diebus darẽt: & pecunias q̃s ad hieroſolymã alias ab hiero ſolyma tranſmittebant:& multis calamitatibus opprimerent:romanis ſemp præcipiẽ tibus eis ſecundũ ꝓprias leges uiuere.Quæ cum ſuggeſſiſſent herodi:præſentauit eos ut audiret agrippa eorũ allegationes:nicolaũ ãt quendã ex ſuis amicis dedit:qui p eis poraret.Agrippa uero romanorũ nobiliſſimos:& reges & potentes qui tunc præſto erant cũ ad cõciliũ ſecũ pduxiſſet: nicolaus ita p iudeis locutus eſt.Omnes quidẽ o maxie agrippa indigentes oportet p neceſſitate confugere ad eos:qui uiolentiã poſſint auferre.Hi uero qui nunc interpellant: fiduciam prius a uobis datam quã ſepius optauerunt:nullatenus ſe pdere p uos poſtulant qui dediſtis.Petũt enim ut hæc quæ acceperunt a uobis qui ſoli poteſtis præſtare ſeruentur.Nam damnis afficiuntur:nõ ab aliquo meliore:ſed ab his quos pariter ſecum ſubiectos uobis eſſe cognoſcunt.Et ſiquidẽ ma xima ſunt quæ a uobis meruerũt laudabiles uidenf:q; ita ſe probauerunt beneficiis dignos:ſi uero minora ſunt:inhoneſtũ eſt:ſi nec hæc firmauerunt q̃ pſtiterunt.Hi qui uiolentiã iudeis igerũt niſi putarent bonos eos eſſe: q; a uobis talia meruiſſent:non eis ſuiderent:& ueſtra beneficia ceſ ſare niterentur. Quod ſiquis interroget:utrum uelint patriis legibus ipſi priuari.i.immolationi bus & pompis qua factis alias fictis diis offerunt:ſcio libẽter eos omnia pati:quam patrias leges amittere. Nam & bella propter hoc multi amplectuntur uerentes:ne tranſgrediantur patrias le ges:& libertatem quibus nũc uniuerſum hominum per uos potitur:quod nos etiam petimus.ut liceat nobis per prouinciam ſeruare ſolẽnia. Cur ergo hi quæ pati uolunt:in alios committunt: Illud uero conſideremus.Nũquit eſt populus:aut ciuitas:aut gens aliqua hominum: quibus maximum bonum apparuit continentia ueſtri imperii:uel potentia romanorum:uel audet aliquis eorum beneficia infirmare:licet ſit amens. Nam nemo eſt:qui non horum particeps:uel publice uel priuatim exiſtat. Quod & ſiquis auferat quæ uos donaſtis:nihil firmum:neq; ſibi quod per uos habuerit obtinebit.Veſtra enim beneficia quis enumerare præualeat.Si recordatus fuerit re gnum antiquum & modernum imperium:multa exiſtunt:quæ a fœlicitate ueſtra conceſſa ſunt. Noſtra uero licet clara ſunt:non tamen inuidioſa:propter uos qui donaſtis.Hoc tantum perfrui poſtulamus:ut ſine impedimento patriam religionem ſeruemus.Quod & per ſe inuidioſum eſſe non debet:ſiquidem deus leratur honoratus.Ex noſtris uero ſolẽnis nihil inhumanum eſt:omnia enim religioſa & iuſtitia ſalutari deuota.Neq; celamus mandata:quibus utimur monimentis pietatis & humanarũ ꝓfeſſionum. Septimum uero remittimus doctrina noſtrorũ ſoleniũ ibuti. Quapropter nullatenus peccamus:boue náq; probantur leges quas colimus ſiquis per ſe eas rep̃ tat:& antiquæ exiſtentes:licet & aliquibus non ſic eſſe uideantur:ut earum honor p longitudinẽ temporis non facile repellaf ab his qui & eas caſte cuſtodiunt:quibus nos priuant per uiolentiã. Pecunias náq; q̃s deo cõferimus:rapientes manifeſtum ſacrilegium committũt.Vectigalibus ue ro grauantes nos in feſtis diebus:ad iuditia & ad mercemonia nõ neceſſaria nos pertrahunt: pro contumelia religionis quam nos colere cognoſcunt:de qua non iuſtum odium habent. Siquidẽ ueſtrum imperium q; omnibus dominatur probitatem quidem laudat: contumelias autem forti ter abhorret.Poſtulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri:ut non prohibeamur legytimis noſtris in ſolẽnitatibus perfrui:& ne ſubſtantiæ noſtræ rapiantur ab his quibus nullam uiolentiam inferimus.Nam petimus nõ tantum iuſta:ſed etiã a uobis primo donata: poſſumuſq; pro his ſenatuſconſulta:& tabulas in capitolio poſitas legere quas certum ẽ experimento noſtræ circa uos fidei datas.Et ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus:deberẽt tamen firma eſſe quæ donaſtis:& nõ tãtũ nobis:ſed etiã oĩbus hoĩbus p̃ſtatis:eos beneficiorũ largitionibus ampliãtes: quorũ ſingula ſiquis enumerat:poſt immenſam orationẽ longo ſermone cõficere. Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtẽdere:ſufficiat nobis ut priora taceamus hic noſter rex:q; uobiſcũ

ſens reſidet. Qualiter eius fides erga ueſtrã familiã claruit. Quis eni fauor eius: aut quis in uob non cogitatus eſt honor: aut cauſa qua defuit. Quis cohibet ueſtra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonum puto: prius patris eius antipatri res geſtas explicare. Qui cum ægyptũ cæſar intraſſet: cum duobus militibus armatis ei auxiliaturus occurrit: nec terreſtribus certaminibus: neq; naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere: quantũ profecit illo tpe: tot donationibus cæſaris accumulatus. Singulas uero memorare cæſaris epiſtolas q̃s: tũc ſenatui pro ipſo deſtinauit: publicos etiam honores: q; ciuem romanum antipatrum ordinaſſet: ſuperfluum puto referre. Sufficit enim me demonſtrare: iuſte nos beneficia ueſtra poſſediſſe: q̃ per uos poſtulamus confirmari: quæ etſi prius non extiti iſſent ſperabamus affectũ circa uos noſtri generis: & ueſtri erga nos acqrere. Nunciat̃.n. nobis ab hieroſolymoꝝ iudeis: q̃liter puinciã igreſſus eſſes: & deo pfectas imolationes: honorãdo eũ integris ſupplicationibus pſoluiſſes: & quõ populũ pauiſſes & ab illo munera ſuſcepiſſes: quæ p gẽtes & ciuitates ſigna uel iudicia hoſpitalitatis & amicitiæ ueſtræ putantur: quæ meruit iudeoꝝ gens p herodis prouidentiam. Hæc admonentes una cum iſto tibi confidente rege: petimus te nihil ſupfluum: ſed ut quæ uos dediſtis ne concedatis ab aliis auferri. Cum hæc nicolaus diſſeruiſſet: nulla eſt facta a græcis cõtrouerſia. Non eni in iudicio hæc: ſed i conuentu uentilabantur: hac tamen occaſione pro ſatiſfactione uſi ſunt dicentes: q; inquilini per prouinciam iudei uiolentiam habitatoribus eius ingererent: dum illi indigenas ſe demonſtrabãt: & licet ſuis ſolẽniis uſi: tamen nil lederent eos.

Quẽadmodũ agrippa confirmauit eis leges: Herodeſq; ad propria rediit. Cap. V.

ERgo intelligens agrippa uiolentiã eos pati: hæc reſpondit: ppter herodis amicitiã uel fauorẽ: paratũ ſe eſſe cuncta iudeis concedere. Tamen inquit qua poſtulant p ſe iuſta perſpicunt̃: & ſi amplius petiſſent: non me piguiſſet: quæ nõ lederent romanũ imperiũ eis concedere. Sed quõ hæc & prius acceperunt: infirmari nullatenus cõcedo: quos uolo ſine moleſtia propriis ſolẽnis potiri. Cum hæc interlocutus fuiſſet: cõciliũ dimiſit. Herodes autem affectui eius gratias exoluebat. Ille pariter eum amplectabatur: & ita tunc diſceſſerũt.

Qualiter allocuturus eſt Herodes hieroſolymitas: & quartam partem eis fiſcalium præteriti anni conceſſit. Cap. VI.

EX autem domi reuerti uolens: nauigauit: & ad cæſarem ductus: non multis diebus proſpero flatu uentorum ad hieroſolymam peruenit. Vbi cõcilium totius populi cõgregans: cum multi ex prouincia conueniſſent: contõne habita: orationem totius ſuæ perfectionis explanauit: & quæ iudeis in aſya per eum proueniſſent: ut ſine uiolentia impoſterum poſſent degere. Narrauit etiam quæ fœlicitas uel gubernatio ſui principatus eis profuiſſent: necnon & quartã partem fiſcalium præteriti anni conceſſit. Qua illi oratione uel gratia lætati: cum ſumma exultatione: bona orantes regi receſſerunt.

Vt perturbatio domus herodis facta eſt: alexander & ariſtobolus filii herodis indignatiõẽ habentes aduerſus ſalome ſororem regis: & ferora fratrem eius: propter mortem matris ſuæ: & illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. Cap. VII.

PRocedebat autem ſeditio domeſtica: & acerbiorem accipiebat prouectum: cum tanq̃ hereditarium odium ſuſcepiſſet circa adoleſcẽtes ſalome: & ſumpſiſſet de matris eoꝝ morte audaciam: dumq; uellet neminem illis relinquere: qui poſſet mortem eoꝝ uindicare. Cunq; adoleſcentes a genitore diſcordarent: memoria matris quæ falſis accuſationibus fuerat interempta: & imperii cupiditate: rurſus ſimile malum priori ortum eſt: dum derogationes ab illis circa ſalome & ferora fierent: inſidiæ uero ab his circa adoleſcentes Nã odiũ par pro alterutris fuerant: modus autem odii non ſimilis dum illi quidẽ manifeſte detraherent: inhoneſtum putantes iram celare: illi uero non tali modo: ſed callide & maliuolis accuſationibus uterentur: ſeducentes ſemper adoleſcentes: quorum audaciam putabant ad necem poſſe fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur: nec eam credebant iuſte periſſe: immo magis feſtinabant in auctorem homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas iſtis ſermonibus completa miſerabat̃ innocentiam adoleſcentium: diligentia uero ſalome creſcebat: & ab illis occaſiones accipiebat: dum ſic contriſtarentur propter indignum matris interitum. Dicebant eni miſere quidem contigiſſe matris obitum: ſe uero miſeriores: qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora abſentia regis procedebant.

Quemadmodum herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobolo: præpoſuit eis antipatrũ depriuata uxore gentium: ipſos autem ad cæſarem deducens accuſauit. Cap. VIII.

CVm ergo herodes rediſſet: & populo iterlocutus eſſet ſicut prædiximus: ſtatim ſermones ad eum per feroram & ſalomen proferebantur: magnum ei ab adoleſcentibus periculum imminere: q; minime ſuſtinerent inultum matris interitum. Addebant etiam: q; archelai capadocis ſpe niterentur: tanq̃ per illum ad cæſarem profecturi: & patrẽ herodem accuſaturi. Per quæ confeſtim conterritus herodes obſtupuit: quod & alii eadem nunciaſſet. Recordabatur autem priſcas calamitates: q; nec uxore priuatus: ſeditionibus liberata domus

eius fuiſſet:quæ priorum grauiora & peiora pateretur.Quapropter contriſtabatur:q; omnia præ ter ſpem fœliciter ei forinſecus deus præſtitiſſet:& domeſticis calamitatibus uinceret.Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adoleſcentium antipatrum filium ſuum ante principatum ſibi gentium depriuata uxore illis præponeſ:omnia in eum tranſtulit:dum pu tauit ſic conterere filiorum fiduciam mariamne:& temeritatem eorum damnare:dum illi crede rent alium præter ſe patri ſuccedere:depoſitoq; de antipatris prouectione ſupcilio poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit:nam pueris omnino ſua deiectio grauis ap paruit.Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit feſtinauit fratres affligere:eorumq; accuſatoribus conſentire:quibus pater facile credebat:alienatus a filioꝝ amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat:nam multos iã aequieſcerat ſuæ uoluntatis miniſtros propter ſpem quam de regno iam habuit:fide uero patris putabatur hæc facere:unde plus triſtitiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Ná ſæpius ab eis lachrymæ pro contéptu ſuo & matris recordatiõe fundabantur : patremq; manifeſte apud aſcos eanq; iniuſtum accuſabant. Quæ maliuoli per antipatrum herodi renunciantes:non paruam in aula ſeditionem cõmouebant. Quare exacerbatus rex accuſationibus:& humiliare nimis mariã ne filios uolens:maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo:ut & matrem eius dudum con temptam reduceret :& cæſari ſæpius pro eis ſcriberet.Agrippa uero poſt diſpenſationé decénalé aſyæ romam aſcendente:rex a iudea nauigans ad eũ:ſolum antipatrum ſecum duxit.Cui eum cũ multis donis commendauit:quatenus romæ cæſari amicum faceret:ut iam omnes crederent cõ temptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri.Ipſe quoq; ſcribens romæ:multis ami cis antipatrum commendabat.Qui contriſtabatur:q; abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime prævaleret:timebat enim:ne mutatus pater:modeſtius filios mariamne diligeret. Cunq; hæc co gitaſſet:ſua maligna uoluntate uſus:exinde incitare patrem ſperabat:unde contra fratres frequé ter ſcribens: uereri patris iteritum ſimulabat:uſquequo herodem ad tantam iram uel furoré per duxiſſet:ut iam a patre contra filios niteretur.At ille ne tantum facinus perpetraret:melius puta uit romam nauigare:& filios apud cæſarem accuſare:nihilq; ſibi tale permittere:quod propter magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret.Cum uero romam perueniſſet:& ad aquileiam ciuitatem perrexiſſet:cæſarem compellare feſtinãs:tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filioſq; ſuos præſentans: inſolentiam & audaciam eorum accuſauit:q; feſtinaſſent pa trem ſuum perimere:regnumq; tyrannico more inuadere:dum ipſe licentiam haberet non neceſ ſitate:ſed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem quã a cæſare præcepiſſet:ut quem uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolũ regno ſed & uita me rerentur priuari:qui tale facinus hi patrem moliti ſunt:quorum temeritatem diu portans:nunc cogeretur cæſaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil paſſi ſint moleſtũ aut grauare a patre; cur uero iniuſtũ eis uideretur: ſi pricipatum quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & præberet ei quam meritum eſtimaret. Nam hoc inquit præmium cum aliis iuſti tiæ donis exiſtit:ſi meritis quiſq; gratiam præcedentem recompenſauerit ei qui talem diligentiã habuerit:ut retributione tanta dignus exiſtat.Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare:dum nõ poſſint ad regnum niſi patre peremptо accedere:quibus hactenus pater honores uel diuitias ad miniſtrauit:coniugeſq; nobiliſſimas genere copulauit:ariſtobolo quidem filiam ſuæ ſororis:ale xandro uero filiam archelai regis capadocum.Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent:poteſta tem habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat:ſed ad communem benefactoré cæſaré adduxiſſet; & auferens a ſe totum quantum aut pater leſus:aut rex inſidiatus potuiſſet agere:pariter eos in iudicio ſecum fecit aſtare:& reliquũ eſſe:aut eos occidi:ne cum timore maximo ipſe uiueret:aut ſe opprimi:quatenus utriq; fabula hominum uel obprobrium forent.

De alexandri ſatiſfactione coram cæſare:& reconciliatione cum patre. Cap. IX.

Vm hæc herodes apud cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet:iuuenesq; eo dicente la chrymarent:& confuſi de tali accuſatione licet liberũ ſermoné ac fidelé a conſcientia poſſediſſent:tamé patris criminationibus difficilé ſatiſfactioné putabát fore:dũ arbi trarent honeſte & cũ fiduciá patré redarguere.Erat ergo eis inopia dicendi & lachry mæ cum gemitu:dũ timerent:ne putarentur mala cõſcientia ſatiſfactioné non iuenire.Turbatio né át eoꝝ cæſar attendens:ſicut erát innoxii:credidit:q; cõſciétia nõ facinoroſa:ſed imperita mo deſtia minime ſeſe prævalerét purgare.Vnde etiá facti miſeratione digni cunctis præſentibus pa tré cõmouerũt ad ueră miſericordiá:uiuéteſq; propitiũ eũ & cæſaré:& alios præſentes:unus eoꝝ alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt. Pater inquit:tuus quidem erga nos affectus euiden ter manifeſtus:ex ipſo iudicio apparuit . Ná ſiqd in nos crudele recogitaſſes:non nos ad omniũ ſenatoré cæſaré deduxiſſes:dũ tibi quod uelles liceret ut patri.Nemo eni quéq; uolens iterficere: ad tépla eũ ſacrariaq; producit:unde uita conqrit:quæ morte nobis peior exiſteret:ſi tale aliqd i patre cogitaſſemus.Siquidé ſermoné fiducia ueritatis inuenit:cũ beatos nos fore ſciamus:te mi tiganteſ:& picula fugientes:ſi uero accuſatio prævaluit:ſolé iá uidere ſupfluũ iudicamus.Quod

ergo dicis:regnum deſiderare nos ueriſimilis contra iuuenes cauſa uidetur:& q̄ de miſere matris interitu ſubiungis:a priori calamitate argumenta ꝓcipiens:nobis ingeris crimen. Cōſidera tamē: quia næc cōmunia cunctis exiſtunt:& ſimiliter in aliis dici poſſunt:dum nihil prohibeat:ſi regis filii ſint iuuenes:& matre eorum defuncta:omnes in ſuſpitione patris eſſe tanq̄ inſidiatores. Sed opinio eorum ad talem crudelitatem nō ſufficit.Dicat uero quiſquam ſi tale aliquid præſumptū eſt a nobis:unde credibilia hæc appareant.Nunquit hoc manifeſtis ídiciis poterit approbari:aut ueneni confectio:aut equalium coniuratio:aut ſeruorum corruptio:aut litteræ contra te deſtinatæ:dum & hæc poſſent licet nō facta criminationibus cōfingi:domo regia nō cōcordante. Principatum etiam quem tu dicis præmium eſſe pietatis:ſæpius euenit cauſam fieri maligne rei.Culpam nāq̄ noſtram nullus probabit.Accuſationes uero quemadmodū ſoluat:qui excuſatiōes non uult audire.Locuti ſumus quiddam:ſed non contra te:nam hoc iniuſtum eſſet:ſed in eos:q̄ ſiqd dictum fuerat minime tacuerunt.Matrem uero quidem noſtram planximus:nō q̄ defuncta eſſet: ſed quia derogabatur ei ab indignis:uolentibus principatum inuadere.Scimuſne patrem poſſidere quicquam & nos non poſſidemus. Et dum regis honoribus fruamur: fruſtra feſtinamus:ſi te occidendo regnum tenere uoluerimus:quibus pro hoc facinore nec terra peruia:nec mare nauigabile uidetur.Nunquit ſubiectorum pietas: & gens religioſa cōcedere habuit parricidas rempublicam obtinere:aut ſanctiſſimū a te confectum ingredi templū.Vt uero hæc omnia omittā:homicidium multum uiuente cæſare poſſet dimitti. Sed neq̄ filios impios creaſti:neq̄ ſtultos: ſed infœlices:neq̄ indignos.Si uero neq̄ cauſas habes neq̄ inſidias iuuenis:quid tibi ad fidem ſufficit:in tali crudelitate.An putas de matris interitu coniecturam ſumere:quæ nos non incitare:ſed magis mitigare poſſet.Ampliorem quidem ſatiſfactionem uolebamus ſermone inſerere:ſed non recipiunt prolixiorem orationem:quæ minime commiſſa cernuntur. Quapropter ante omniū dominum cæſarem præſenti tempore paciſcimur:ſi ſine ſuſpitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum oſtendis: pariter poſſumus uiuere:licet non fœliciter:quia maxima mala ſæpius ex falſo crimine generantur permanente utiq̄ in te aliquo merore culpæ noſtræ. Nam nobis uita iocunda non uidetur:ſi tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixiſſet:& cæſar:nec prius magnitudinem criminationis crederet:tunc magis placabatur:& frequenter Herodem attendens:uidebatur mitigare. Cunq̄ præſentium miſeratione rumor i aula diuulgatus eſſet:regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio.Nam adoleſcentum ætas:corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat:plus uero:quia oratio conuenienter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat. Cæſar autem modicum remoratus:ad adoleſcentes quidem licet ab accuſatione extranei uiderentur:hoſpicium tamen peccaſſe eos pronunciauit:q̄ non tales ſe patri præbuiſſent:ut non darent criminationi occaſionem:Herodem uero petebat:ut omnem opinionem abiiciens reconciliaretur cum filiis:dum non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe committi. Cum hæc perſuaſiſſet:iuuenibus innuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere.Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus:quod cernentes qui aderat flexi miſeratione in lachrymas facile proruperunt.Illi autem gratias cæſari agentes pariter diſceſſerunt:& una cum his antipater ſimulans letitiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die Herodes quidem cæſari donauit trecenta talenta: ad ſpectacula & munera populo romano tribuenda.Cæſar autem metalli ei eris ciprii dimidios redditus:& dimidiam ꝓcurationem præbuit: & hoſpitalitatibus eum & muneribus honorauit:& de regno poteſtatem conceſſit:quem uellet filiorum ſucceſſorem relinquere: uel partiri unicuiq̄ regnum:ut ad omnes perueniret: illo tamen uiuente hoc agere non permiſit dicens:oportere eum dum uiueret & regni:& filiorum donatione poſſidere. Hæc dū ordinaſſet rurſus rediit ad iudeam.In cuius abſentia non parua pars regni defecerat traconitidis; quos relicti iudices iterum ſub imperium eius redegerunt. Herodes aūt cum filiis dum nauigaret:& peruéniſſet in eleuſiam cilitiæ:quæ poſtea ſebaſte dicta eſt: inuenit cappadociæ regem archelaum expectantem:& de filiorum reonciliatione gaudentē:& q̄ alexander qui filiā eius habuit ab accuſatione ſolutus eſſet: donationeſq̄ ſibiinuicem ut reges dederunt.Vnde cum herodes ad iudeā peruéniſſet:& ingreſſus in templū fuiſſet:de ſuis proſperis actibus allocutus eſt populū cæſaris in ſe munificentiam explanans.In fine uero ad perſuaſionē filioꝝ ſermoné conuertit:ut in aula: & in aliis cunctis cōcordarēt:quos & poſt reges futuros demōſtrauit:primū ātipatrū:poſtea uero filios mariāne:alexandrū & ariſtobolū:hortabaturq̄ eos dum ipſe uiueret ſibi in omnibus obedire:qa nec per ætatem impediretur:nec per ſenectutem ſuā rempublicā gubernare.Cū hæc dixiſſet:concione dimiſſa multi ſub expectatiōe filiorum eius nouis rebus ſtudebant.

Quemadmodum Herodes celebrauit quinquennale certamen in honorem cæſaris:& mirauel clara opera eius. Cap. X.

EOdem tēpore perfecta ē cæſarea:quā edificauit decennalia tēpore:uiceſimooctauo anno regni ſui:olympiade centeſima:& nonageſimaſecūda:cuius i dedicatiōe celebratio uel apparatus munificētiſſimus fuit.Nā præceperat carmina muſica uel paleſtras conuenire.Præpauerat ét feras:uel gladiatores:curſuſq̄ equoꝝ:& reliq̄ mirāda ſpectacula

in honorē qnquēnalis cæſaris.Cui cæſar cū ſua uxore iulia p dedicatione ciuitatis maxima liberalitate ſummū direxerāt apparatū:quoꝫ ſumma qngentis talētis eſtimata ē.Cūq; multitudo ad ciuitatē conueniſſet pro ſpectaculis & legationes quas populi deſtinauerant beneficiis eius gratias agētes pariter occurriſſent:cunctos ſuſcepit ī diuerſoriis & cōuiuiis per dies qndecī:ac ſpectacula uel delitias miniſtrauit:unde inſignis eius magnanimitas potuit diuulgari.Quapropter perhibent cæſarem uel agrippam ſæpius dixiſſe:q; magnitudini Herodis īperium eius deeſſet:& e dignum eū eſſe ſyriæ uel ægypti regnum poſſidere. Poſt huius urbis dedicationem ī campo qui ca farſalam uocabatur: loco aquoſo & optima terra arboribus : & fluuio circundata ciuitatem edificauit : q̄ nomine antipatri antipatridam nuncupauit: pulchritudine uel amenitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta hierichuntem ædificans munitione uel domiciliis optimum cyprum nominauit: immo & nomine fratris faſeli:propter amorem quam in eum habuerat cōſtruxit turrī in ea ciuitate: non minorem faro alexandrino p munitione ciuitatis:quam in fratris memoriam faſelum uocauit.Appellationis uero eiuſdem & ciuitatem circa hierichuntem cōdidit.Beneficia ipſius quæ aliis ciuitatibus per ſyriam & ellada uel apud quos eum contigit p ficiſci donauit minime poſſumus explanare:nobiliſſima uero uel maxima facta eius in rhodios extiterunt.Siquidem pithium ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit: & præbuit multa talenta ad nauiū confectionis.In nicopolitana etiam ciuitate:quā ī acciaco cæſar edificauerat:multa publica loca condidit.Antiochenis magnam ciuitatem ſyriæ habitantibus plateam longam in media ciuitate poſita ex utraq; ptē porticibus ordinauit:& uiā lapide polito ſtrauit:ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnō & olympiacum certamen appellatione dignum propter pecuniarum inopiā melius redditibus deputatis effecit:& immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius iſignem reddidit.Pro qua munificentia perpetuus agonithera nominatus eſt. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam ſi largitiones conſiderentur:qua omnibus donauit hominibus:quis poteſt negare: munificentiſſime naturæ eum fuiſſe. Si uero tormenta & iniquitates in ſubiectos uel domeſticos eius attendantur:duriſſimus & ferus omniq; pietate alienus putatur.Vnde inconſtantem & ſibi contrariam eius uoluntatem eſtimabant.Quod ego minime puto:dum unam cauſam in utroq; dominantem conſidero:nam dum ad immenſam largitionē munificentiamq; perduceretur:ſi alicubi præſentis gloriæ ſpes occurriſſet uel futuræ:ſumptibus profuſis:alacriter eam emere feſtinabat. Quapropter compellabatur ſeuus in ſubiectos exiſtere: dum præſentibus conſumptis pecuniis:alias uellet acquirere.Cunq; cognoſceret propter uiolentias ſuas ſe ſubiectorum odio teneri:corrigere quidem uitia non facile poterat:conabatur autem odium ſuum occaſione pecuniarum ulciſci.Familiarium uero qui eū uerbo non placuiſſet: ſe ferum dicendo:aut ſi ſuſpicatus fuiſſet aliquem de principatu cogitare:nullatenus ſe poterat moderari:ſed perſequebatur & cognatos & amicos:tāquam hoſtes.Et dum uellet ſolū ſe honorari: talibus delictis ſuccubuit.Teſtimonium &enim perhibent huiuſmodi paſſionis eum fuiſſe:in cæſarem uel agrippam:uel ī alios amicos honores exhibiti. Nam qualiter ipſe adulabat maioribus: ſimiliter ſibi a ſubiectis fieri expetebat.Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur:& cōtenta inani gloria:ſolam expectat iuſtitiam.Vnde rex eos exoſos habebat:q; non potuiſſent eum templis uel imaginibus honorare.Huius rei gratia arbitror in ſuos quidem ſeuiſſimum:in extraneos uero munificum paruiſſe.

Oppreſſio iudeorum per aſyam & libiam:& legatio ipſorum pro hoc ad cæſarem: exemplar quoq; cæſaris & agrippæ:quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. Cap. XI.

NTerea iudei per aſyam & libiam atrociter affligebantur:dum nō eiſdem legibus ſicut ſub antiquis regibus uterent:ſed uiolentia paganoꝝ opprimerent:ut pecunias ſacras uiolenter amitterēt:ideoq; ad cæſarem pro his legationem deſtinauerūt.Qui ſcribens p puinciā:ſuis eos legibus uti præcepit:quaꝝ exempla ſubiungimus quæ demōſtrant uoluntatem quā ab initio pro nobis romani īperatores habuerūt.Cæſar auguſtus pontifex:tribunitiæ:ptātis dicit.Quō gens iudeoꝝ fidelis non ſolū præſenti tēpore:ſed etiā priori:& magis patri meo dictatori & cæſari populoq; romano:& priceps Hyrcanus apparuit:placuit mihi & ſena tui:cum ſentētia populi romani iudeos ſuis legibus:& patrio iure frui pmittere:ſicut ab Hyrcāo principe ſacerdotum altiſſimi dei:& ſacraria eorum iuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hieruſalem tranſmiſſas:reddi cuſtodibus pecuniarum:neq; uadimonia ſabbato uel ſexto die ab hora nona exigi.Siquis autē inuentus fuerit auferens ſacros eoꝝ codices:aut pecunias a ſynagogis: huiuſmodi ſacrilegiis teneatur:& ſubſtantia eius publico romæ deputetur.Suggeſtionē uero eorum p pietate mea quā habeo ſuper omnes hoīes:per gaium marciū cēſorinum mihi porrectā:& hoc decretum præcipio pponi in nobiliſſimo loco:quē omnis aſya meo nomini dedicauit. Siqs aūt tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionē:non mediocrem pœnā exſoluat.Scriptum eſt in tēplo cæſaris.Cæſar norbano flacco ſalutem.Iudei qui antiqua conſuetudine ſolent pecunias ſacras ad hieroſolymam tranſmittere ſine impedimento hoc faciant.Hæc quidē cæſar iuſſit:agrippa uero ſcripſit pro iudeis hoc modo.Agrippa magiſtratibus:ſenatui:populoq; æpheſioꝝ ſalutem. Pecu-

niasq; ſacrasq; quæ in hieroſolymorum templũ tranſmittuntur:diligentiá & cuſtodiam in aſya iudeos habere præcipio:ſecundum patrium morem. Hos autem qui ſacras pecunias iudeorum auferunt:& ad aſylum confugiunt iubeo retrahi:iudeiſq; tradi:quos iure etiam ſacrilegii retrahunt. Scripſit uero ſilano magiſtratum gerenti ne ſabbato iudei compellant uadimonia præbere.Marcus agrippa:cirenéſium magiſtratibus:ſenatui & populo ſalutẽ.Iudei qui per cirenẽ habitant:pro quibus iam auguſtus ſcripſit in libia fabio magiſtratum gerenti:altiſq; ibi prouinciæ procuratoribus:quatenus ſine impedimento pecuniæ hieroſolymis ſecundum morem ſuum tranſmittant: nunc me interpellauerunt:qui ab aliquibus calúniatoribus affligunt occaſione tributorum quæ nequaq̃ debent:& prohibẽtur ſolénia ſua peragere:quod nullo modo impedire admoneo.Sed & ſi quas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt:has ipſis reddi præcipio:& in reliquo corrigi: ne talia cõmittantur.Gaius norbanus flaccus proconſul:ſardinenſium magiſtratibus & ſenatui ſalutem.Cæſar ſcripſit mihi præcipiens nequaq̃ iudeos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes ad hieroſolymam tranſmittere.Scripſi ergo uobis:ut ſciatis:quoniam cæſar & ego ſic uolumus.Nihilominus & iulius procõſul ſcripſit ita. Epheſiorum magiſtratibus:ſenatui & populo ſalutem.Per aſyam iudei habitantes idibus februa.epheſum mihi iudicanti:demonſtrauerunt cæſarem auguſtum:& agrippam cõceſſiſſe eis propriis uti legibus:immo & primitias q̃ ſinguli eorũ ſua uoluntate:pietatis cauſa quam in deum habent ſolent tranſmittere:habeant licentiam ſine impedimento hoc agere.Petierunt autem ut ego ſimiliter cum decretis a cæſare uel agrippa meá ſententiam confirmare.Volo igitur uos cognoſcere:quomodo decretis auguſti & agrippæ parẽs: præcepi eos uti & ſeruare ſine impedimento ſua ſolemnia.Hæc ideo explanauimus:quomodo cõ ſcripta noſtra amplius apud græcos uentura ſunt:ut demonſtrem eis:quia cũctum honorem ab initio impetrantes:nihil ex patriis legibus prohibiti ſumus a magiſtratibus agere:ſed & defendebamur religionem & honores in deũ ſeruantes quorum factio ſæpius mentionem:ut mutatis ſeculi odiis cauſæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter inſertæ ſunt euellantur.Nam legibus hiſdem nulla gens ſemper utitur:dum & per ciuitates multa religionis differentia ſeruetur iuſtitiæ uero a cunctis hominibus ſimiliter ſtudeatur:quæ commoda græcis uel barbaris exiſtit:de q̃ noſtræ leges multam rationem habentes omnes homines debent nos ut amicos: & hoſpites áplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere:ſed non ſeruatus benignitatis affectus:quæ omnium hominum communem uitam poterit cuſtodire.Redeo uero ad reliqua monumenta conſcriptionis.

Quemadmodum egens herodes pecuniis:deſcendit ad ſepulchrum dauid:& terrore imaginũ territus:tumultum deſuper ſtatuit:& rurſus de perturbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrum filium ſuum iecit in uincula. Cap. XIIi

EGitur herodes ſicut prædixi conſumptis ſuis pecuniis audiens Hyrcanum ante ſe regẽ aperuiſſe tumulum dauid:& tria milia talẽtorum inueniſſe:multoplus credẽs depoſita: quæ ad omnes ſumptos ſuos ſufficerent tumulum ingreditur noctu:dum nequaq̃ uellet hac ciuitatem ſentire. Vnde fideliſſimos amicos tantum ducens:pecunias quidem depoſitas ſicut Hyrcanus non inuenit:ornatum uero:& uaſa aurea plura tulit. Dumq; omne ſtudium poneret:& inquiſitionem diligentiorem faceret:ac uellet interius ingredi ad urnas:in qbus dauid uel ſalomonis corpora poſita erant:duo eius ſatellites flammis exuſti ſunt ab interiori pte occurrentibus.Tunc ille timore perterritus egreditur:& pro piaculo monumentum ex laide candido ante ianuam magnificentiſſimus conſtruxit expẽſis.Cuius & Nicolaus hiſtoriographus meminit:ſed defœnſum regis obticuit:dum inhoneſtum hoc factum cognoſceret:quod ſemper in ſuis egit cõſcriptis.Ná uiuente rege:& cũ eo degẽs ad gratias eius & fauorẽ illa tantũmodo dicebat quæ ad gloriá eius pertinebant:multas uero iniquitates eius murabat:& cũ multo ſtudio celabat. Nam mariánę filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactionẽ cupiẽs perducere ut luxurioſam illá:& adoleſcẽtes patris inſidiatores accuſauit.Rex geſtas át regis:amplioribus laudibus extollens:delictis eius ſtudioſe ſatiſſecit.Cui uenia danda eſt:quia non hiſtoriá:ſed laudẽ conſcripſit.Nos uero genere aſamoneorũ regũ propinqui:& cum honore ſacerdotiũ habẽtes: aliquid mentiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate geſtorũ memoriá recẽſemus. In domeſticis uero malis Herodes cõſtitutus affligebat:nam multi ex regis ira capientes audaciá:accuſabant propĩquos & amicos eius. Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla requies erat.Siquidẽ ſalome inimica filiis mariánę:ariſtobolo ſuá filiá coniunctá nullatenus fidẽ eius ſeruare dimittebat:dũ flecteret eã ut qcquid locutus ſecrete fuiſſet núciaret ſibi:& i altricationibus quæ iter cõiugales ſæpius cõtingũt: cogebat puellá dicere:q̃ de marito ſciebat.Illa uero dicebat:q; ſæpius memoriá ſuæ matris mariá ne faceret: & q; patrẽ odio haberet:frequenter autẽ interminaret: quia ſi principatũ obtineret:filios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litterarũ:in agris cõſtitueret: dum magis apti eſſent ad hoc opus:quam haberent circa ſtudia diligentiá:uxores uero ſi quádo uideret maternum indui ornatũ:pro præſentibus ornamentis cilitiis intercludi:ne ſolẽ uiderẽt.Quæ confeſtim per ſalomen regi nunciata:dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uero multo peius

omnibus credens:& inuicem ſe accuſantibus. Tũc autem filiis interminatus:ſatiſfactionibus eorum ad præſens molitus:impoſterum atrocius exarſit. Nam ferora cum ad Alexandrum ueniſſet filiam Archelai Glafirã ſicut prædiximus habentem Salomen inquit dicentem audiui: q; Herodes in amorem Glafiræ ſuæ nurus ſcidiſſet:& minime deſiderii ſolacium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcentia uel emulatione commotus:quæ honoris cauſa circa puellam ab Herode fiebant:propter amorem hæc eũ facere ſuſpicabatur. Dolorem ergo minus tolerans:patri nũciauit cum lachrymis:quæ ferora dixiſſet. Herodes autem multomagis feruens: & mendaciũ impudice criminationis non ferens:turbabatur:& ſæpius exclamans maliuolentiam familiariũ:qualis ipſe erga eos fuiſſet:& quales eos inueniſſet cõuocauit feroram. Quem huiuſmodi aggreſſus peſſimæ inquit omnium:in quo ad tam immenſam uel infandam indeuotionem peruenisti: ut talia de nobis exiſtimes aut loquaris. Nonne uideo tuam uoluntatem: quam non in meam iniuriã te talia uerba producere:ſed inſidias & uenena immittere filio pro mea pditione feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quam hic puer in ſe habet:portare potuiſſet in patrem non uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra: quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrem. Quid autẽ canaris male loquendo de me: niſi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies. Nam talia dixiſti: qui tuæ tantum impietati fuiſſent cogitanda. Abſcede iam peſſimæ circa fratrem ac benefactorem: & tecum quidem hæc malitia conſcientiæ conuiuat. Ego uero uindico ſicut ſoleo in meos:nec uindicãs merito in eis:ſed magis beneficiis exornans:quibus indigni eſſe noſcũtur. Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſtitia plenus: Salomen inquit hæc perſuaſit:& ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præſens erat: exclamauit:q; nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet:& q; feſtinarent omnes ad odiũ regis eam perducere:cunctiſq; modis eam occidere: propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerent in præſenti ſibi inſidiari:quia ſola reflecteret fratrem:ne uxorem quam nunc haberet repudiaret:regiſq; filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Quapropter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſſus. Cum hæc dixiſſet:crines ſuos dilacerans:& pectora manibus tundẽs:ueriſimilis ad negationem eſſe conſtabat:maliuolentia uero morũ:diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in medio reſtitit:nullam habens ſatiſfactionem. Nam Alexandro ſe dixiſſe cõfeſſus eſt:audiſſe uero a Salomæ minime comprobauit. Vnde diu confeſſione ſermonum inter eos facta: rex fratrẽ uel ſororem auerſatus:filium pro conſtantia laudauit:q; ſibi ſermones feroræ nunciaſſet. Hac lite facta:Salomæ ut accuſationis commotæ caput omniũ odio tenebatur:quam uxores regis ut mali uolam abhorrebant:q; natura maligná eam cognoſcerent. Occaſione ergo data:ſemper eã accuſabant Herodi:quarũ fiducia ex huiuſmodi cauſa magis accreuit. Rex arabum oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœnæ inefficax:habebat diſpenſatorem regni ſui aſtutum:iuuenem:& in omnibus nimis ornatum:cuius edictioni omnis arabia ſubiacebat. Is pro cauſa quadã cum ad Herodem peruenisſet:& cœnaret cum rege:uidit Salomẽ:& deſiderio eius captus eſt:audiens præſertim q; uidua eſſet:amplius inflammatus loquitur de nuptiis eis. Salomæ uero male tunc a fratre tractata:iuueniſq; accenſa decore:libenter conſentit ad nuptias. Et cũ rurſus ad cœnam conueniſſent:monſtrabantur non mediocria ſigna cupidinis eorũ. Quæ mulieres regi nunciauerunt:deridentes impudentiam illius. Herodes uero cum feroram interrogaſſet & obſeruare præcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe:nunciauit ei q; nutibus uel oculis non laterent de ſuo pudore. Poſt hæc arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq; tribus mẽſibus remoratus eſſet:rurſus rediit:ad hoc ipſum ſermonem Herodi facturus: poſtulans dari ſibi matrimoniali iure Salomen:dum nõ incommoda ei foret affinitas eius:cum arabum principatu: quẽ iam ſibi nunc adeſſe:magis uero futurum explano alias exemplo credebat. Cũq; hũc Herodes ſermonem ſorori retuliſſet interrogans: ſi ad nuptias conſentiret: illa ſine mora conſenſit. Tum illum quoq; inquirit:ſi uellet inſcribi legibus iudeorum & circunſcidi:eo q; aliter non poſſet Salomæ pœnitus ſibi iungi. Ille reſpondit:nullatenus iſta conſentire:quia ſi actum fuerit:ſe ab arabis non ſolum regno:ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit. Salomen autem ex illo die feroras iam de luxuria criminari cœpit:nec tamen tantum quantum regis uxores:quæ dicerent eam cum adulteria commiſiſſe. Puellam náq; quam fratri ſuo ferore rex deſponſauerat: ipſe quidem non accepit uictus amore:ſicut prædiximus:uxoris abſentis. Salomæ autẽ rogabat filio ſuo de cuſtobaro nato eam coniungere:& diſuadetur rex a ferora:dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitũ:iuſtius aũt eſſe:ut duceret eã filius ſuus:q; magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cũq; priore pacto ſoluta puella duceretur:a filio ferore:præſtitit rex dotẽ centumtaléta. Itaq; diſſenſiones familiares non ceſſabant:ſed maiores ei turbæ creſcebant:& incidit tale aliquid ex cauſa non honeſta:& citius ad difficultatem uſq; proceſſit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles:quorum unus pincerna: alter infertor:alter uero lectuli regis creditarius qui & conſilio eius intereat. De quibus nũciauit quidam regi: q; hii ab alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione uel permixtione confeſſi ſunt:aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerunt. Cunque magis tor-

querentur:& in neceſſitatibus eſſent:ſemperq; miniſtri atroces in eos inſiſterent ad gratiam and patri:hoc confeſſi ſunt:quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & perſuade ret eis Herodem ſpernere:uelut ſuperfluum:& cooperiente ſenectutis ſuæ tpa:dum annos ætatis celaret:& ad ſe iam reſpire:tãq; regnum habentem inuito patre:& quod alii nullatenus ſed ſibi ci tius primus locus uenturus eſſet:non pp genus tantum:ſed præparationibus patratam ei domi nationem eſſe quia plures ex ducibus & amicis ſecum haberet : qui cuncta pro ſe pati uel facere eſſent parati.Hæc cum Herodes audiſſet:totus in furore metuq; tractus:ea quæ ad cõtumeliam dicta cognouit moleſte tulit.Aliam uero ſuſpitionem periculoſam ſuſcepit.Vnde ex utriſq; inci tatus timebat:ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore: & cuſtodias un diq; communiens:ſecrete quæſtionem fecit.Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur oppo ſuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiens:multum con tra inſontes acerbus factus eſt.Sed magis ac magis ualidi uidebanť ei & terribiles:quos non fre quenter nominabat:propter inſolitam conuerſationem:& ſi forte uocaſſet:ſtatim de iteritu ſuo ſecuri non erant.Poſtea uero omnes propinqui dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalu tis:contra ſe conuerſi exiſtimabant utile:ſiquis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſaluté poſ ſe conferre:ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros inſidiabãtur immit tere.Nam regis penitentia ne filios occideret q; non manifeſte peccaſſent intercedebat: ipſi uero quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia committere:ſed ad pœna currebant parem:dum ulciſcerẽ tur in eos qui prius eos accuſaſſent.Talis ergo dum fuiſſet in aula turbatio:multis amicis rex pa lacium interdixit.Quam interdictionem maxime conſtituit his:qui fidutiam potioré habebant. Siquidem Andromachum & Gemellũ uiros ab initio amiciſſimos : qui multũ in republica eius legationibus & conſiliis domeſticis profuerunt:eiuſq; filios docuerant:& qui præ filiis primum fiduciæ locum haberét recuſauit ſuſcipere:Andromachum quidem:q; filius eius Demetrius ami cus Alexandri eſſet:Gemellum uero fidelem illi ſciens:quia & in conuiuiis & in ſtudiis romæ cũ ipſo degebat.Quos honeſte quidem expulit ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos con ſtituere uideretur:ſed caute agens:fiduciam eorum cum honore amputauit:ne per potẽtiam ali quid in eũ committerent.Horũ autem omnium malorum auctor erat antipater:qui patris in conſtantiam intellexerat:cũ iam dudum ei conſediſſet.Vnde magis ſuadere uidebatur:ut aufere tur unuſquiſq; potentium.Tunc ergo rex Andromacho cum cæteris expulſo de colloquio uel fi ducia:reliquos fideliſſimos Alexandri cum tormentis interrogabat:ut ſiquid contra ſe conflatũ ſcirent edicerent.Equidem moriebantur dum non haberent quod dicerent.Ille uero cõſumeba tur:quia tales quales exiſtimabat non inueniebat.Callidus autem antipater:q; ex ueritate ad con ſtantiam & fidem deducere non ualebat:plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniura tionem.Proinde cum aliqui ex pluribus retuliſſent:q; cognoſcerent adoleſcentem cũ laudaretur corporis ſui magnitudo:uel ſagittãdi pitia:cũq; alia quæ ad uirtutem ſuper omnes haberet : hæc ſibi dixiſſe potius bona naturæ officere:dum pater inuideret: & iccirco ambulando cum eo ſeſe humiliare:ne longior appareret:in uenationibus uero cum ſagittarent illo præſente non recte ia culari propter genitoris inuidiam:quam de gloria ſua haberet.Cunq; uerbum ſcrutaretur: & re miſſio pœnarum corporis interueniſſet:addebat:q; fratrem Ariſtobolum conſcium haberet : ut in uenatione patrem perimentes:ad romam confugerent:regnumq; peterent:repertas uero & lit teras adoleſcentis ad fratrem Ariſtobolum:in quibus patrem accuſabat nõ iuſte feciſſe: dum ter ram tribuiſſet antipatro ducentoꝝ talentorum reditus. Quibus dictis putauit Herodes uerum exiſtere:quod de filiis ſuſpicabatur:& ſtatim appræhendens Alexandrum ligauit.Deinde uero re miſit ſuam atrocitatem:dum nec quæ audiſſet crederet:& æſtimaret nihil dignum pro iſidiis ex his conflatum apparuiſſe:ſed quærela eſſet uel iuuenilis temeritas:& q; eum manifeſte interficẽ tes romæ confugerent:non ueriſimile uidebatur.Et maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis filii ſignum dicebat non ſibi placere temerarie filium colligaſſe . Torquens autem amicos nobi liſſimos Alexandri non paucos:nihil pœnitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inuenit.Cũq; in hoc multus apparatus exiſteret:& terrore uel turba palaciũ plenum eſſet:unus quidam iuuenis: ut in neceſſitates peruenit:romam dixit tranſmiſiſſe Alexandrum & petiſſe: ut citius euocaretur a cæſare:habere ſe manifeſte cauſam ſuggere contra patrem q; regem parthoꝝ mitridatum con tra romanos ſibi reconciliaſſet: addens quia uenenum etiã Alexander in Aſchalonæ ei paraſſet. Tum Herodes hæc audiens:& credens q; ſolaciũ temeritatis inueniſſet:ſtatim de ueneno præce pit inquiri quod tamen nullatenus potuit inuenire.Magnitudiné ergo maloꝝ Alexander uolés confirmare:negare quidé diſtulit incitádo temeritaté patris ad multo maiora delicta: forſan aũt & per hoc amputare uolens fœlicitaté eius q̃ in accuſationibus credendis habebat:tamen nulla tenus obtinuit:dum omne regnũ concutere uoluiſſet.Siquidé litteras in quatuor libris deſtina uit dicens:q; non oporteret torqueri quéq̃:nec ulterius hoc procedere:quia reuera inſidiæ factæ eſſent:in quas cõiuraſſe ferorã uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat:ſalomé auté noctu ſuper ſe ingreſſam:& cũ inuito concubuiſſe:cunctoſq; ſimul illic contra eũ iure uenturos: q̃tenus eũ oc-

cidentes:perficerent:quod ſemper inexpectatione meditaſſent.Inter hos etiam Ptholomeus & ſa pinius fideliſſimi regis accuſantur.Nam nihil aliud uidebatur:quam ſi rabies quædam incidiſſet beluarum more:aut amiciſſimi contra ſe armarentur. Iccirco nec ſatiſfactio ueritatis habebatur ſed indiſcrete perditiones pronunciabãtur.Cunq; aliquibus uincula:& aliis mortes: aliis uero in ſperatos dolores infligeret:turpiter regnum a priore fœlicitate dehoneſtatum eſt. Et ſæuiſſima erat Herodi uita:dum turbatus nemini crederet:magnumq; expectationis tormentum haberet: quod ſæpius ſuperuenturum ſibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus:in furorem & inſaniam pœnæ lapſus eſt.

Vt Archelaus rex Cappadociæ reconciliauit Alexãdrum patri:& ipſe ad cappadociam:Herodes autem Romam profectus eſt. Cap. XIII.

ARchelaus autem rex cappadociæ:cum hæc de herode audiſſet:territus pro filia:uel de adoleſcente contriſtatus:pro tantis amici turbationibus in iudeam uenit:nec in contẽtu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus eſt: nec tamen in aliquo quaſi culpans Herodem:q; temerarie feciſſet aggreſſus:uerens ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret:ſed alium ordinem tenens: emendare quæ acciderant cœpit. Nam iuueni interminabatur:Herodem autẽ mitem dicebat:dum nihil temerarie feciſſet:matrimonium quoq; filiæ ſoluere promittens:& nec ipſi parcere:ſi in aliquo reperta illi conſcia nõ iudicaſſet.Cum talem præter expectationem Herodes Archelaũ uidiſſet:& quia plus ipo furorem ſuum demonſtraſſet:rex mutatus ad iracundia ſua:dum putaret iuſte acta quæ feciſſet:paulatim ad patris affectum rediit.Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit:cum aliqui pro iuuene ſatiſſe ciſſent:& Herodes ab ira mutaretur.Tum Archelaum ſimiliter increpantem attendens: petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet: quia q̃is parum ire adhuc habebat in his quæ iuuenis cõmiſerat:Archelaus tamen ut modeſtiorem eum faceret:criminationes in amicos referebat: dicẽs illorum eſſe:quod iuuenem malignitate ſua corrumperent: fratremq; regis in ſuſpitionem mittebat.Nam dum Herodes iram contra feroram habuiſſet:& ferora indigeret regis reconciliatione:ſimulq; credens:quam eum Archelaus flectere potuiſſet:acceſſit ad eum cum ueſte nigra petens:ut fratrem pro eo peteret.Quem Archelaus nec ſpreuit:nec cõfeſtim ſe Herodi ſuadere poſſe promiſit:immo hortatus eſt ad regem eum accedere:& ſupplicando confiteri ſe omnium malorum auctorem extitiſſe:quia prodeſſent hæc ad eius indignationem mitigãdam pluſq̃ ſua ſuggeſtio.His flexus ferora quæ inter ſe ambo conſtituerant:præter ſpem adoleſcentis accuſationes abſoluit.Cũq; & feroram Archelaus reconciliaſſet:ad cappadociam reuertitur: gratus tãq̃ nemo alter illo tempore factus Herodi.Quapropter & muneribus eum munificentiſſimis ornauit præ omnibus magnifice:& inter neceſſarios amiciſſimum arbitratus eſt. Conſtituit & romam proficiſci:quomodo de his cæſaris ſcripta ſuſceperat.Et uſq; Antiochiam eis ſimul eũtibus ſyriæ procuratorem ticium:inimicum Archelai:ei Herodes amicum fecit.Cũq; romæ fuiſſet: & ide reuertitur:factum eſt bellum inter ipſum & arabas:ex huiuſmodi cauſa.Qui traconem alias traconiti dẽ habitant regionem:quam Cæſar a Zenodoro tollens:Herodis prouinciæ addidit:latrocinandi licentiam non habebant:ſed agrum colere:uel ſub quiete uiuere cogebantur: quod illis minime commodum erat:multaq; Herodi gloria pro hac diligentia ſua ſurrexerat.

Diſceſſio habitantiũ tracone a regno herodis & uaſtatio pduces eius:& de trãſſugis q̃ de tracone puincia ad arabiã receſſerũt:quos recepit ſylleus procurator regis arabiæ. Cap. XIIII.

EGitur quãdo nauigauit romæ:ut filium Alexandrũ accuſans:cæſari antipatrum cõmẽdaret:fama uulgauit mortuum eũ eſſe.Qua comperta traconitide habitantes ſubtrahentes ſe ab eius principatu:rurſuſq; ad ſolitum reuerſi morem finitimos agros depopulabantur:contra quos egreſſi procuratores regis:oẽs domuerunt.E quibus q̃dragin ta principes latronũ cum cognatione ſua a tracone prouincia ad arabiam receſſerũt: ſylleo ſuſcipiente eos:pro cauſa ire quam habebat:negatis nuptiis Salomæ.Quibus cũ locum munitũ dediſſet:illi non tantum iudeã ſed & inferioré ſyriam deprædabanť:refugia ſibi præſtante ſylleo.

Qualiter Herodes a Roma reuerſus in arabam tranſſugas poſtulabat:quos cũ non obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. Cap. XV.

HErodes autem roma reuertens:comperit plurima regni ſui a latronibus male tractata: nec poſſe duces ſuos latrones compræhendere nec habere qualiter tutelam ſuam munirent:illis arabum patrociniis fultis.Cũq; grauiter ferret:ipſe traconem peruenies familiares eorum perẽmit.Vnde illi potius ad iracundiam incitati: legemq; habentes ut in eos uindicarent:qui familiares eorum occidiſſent:cunctam herodis terram uexabãt:& deprædabantur.Ille uero referebat hæc Cæſaris ducibus ſaturnino & uolũnio:uolens latrones ad pœnam petere. Nam illi fortiores & plures facti : omnia perturbabant: affligendo regis Herodis : prouinciam : & uillas deprædando : & captos homines interemendo : ut bello ſimilis eſſet uiolentia quam faciebant : nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat : & debitum quod per Sylleum mutuaſſent Obado alias Ouado talenta quingenta : iam

conſtituto die tranſacto:in quo ſtatutum fuerat pecunias reddi.Sylleus aũt obadum alias ouadũ deſpiciens:dum ipſe gubernaret:latrones quidem denegauit p arabiam eſſe:de pecuniis uero diſ ſerebat.Quapropter cognitiones corá ſaturnino uel uolũnio procuratoribus ſyriæ cõmittebantur.Qui ſtatuerunt intra triceſimũ diem Herodem pecunias debere recipe: & eos qui de utroq; regno confugiſſent inuicem reddere.Et apud Herodé quidem arabum nullus poenitus eſt:nec p affectionem:nec alio modo tentus.Arabes aũt paſſi ſunt latrones apud ſe teneri. Cunq; conſtitutus dies trãſiſſet:nec ſylleus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet:romã aſcendit. Redditionem uero pecuniarum uel latronum Herodes exequebaſ.Cum ſaturninus & uolũnius præcepiſſet in deuotos perſequi:exercitum aſſumens herodes:arabiam ingreſſus:tribus diebus ſeptem manſiones fecit:Cũq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenisſet:coepit quidem omnes eos inſidiis euertit uero caſtellum quod repta uocabatur:cum neminem poenitus leſiſſet. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cum nacebo duce pugna committitur : in qua pauci quidem Herodis nacebus autem dux arabum cum uigintiquinq; ſuis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuerſi recedunt.Puniens autem horum rex tria milia circa traconẽ idumeorum locauit exercitum:& latrones ibi conſtitutos arcebat:& de his ducibus circa foenicem exiſtentibus mandauit demonſtrando:quia nihil amplius in ideuotos executus arabas quem oportebat egiſſet.Quæ illi quidem requirentes:inuenie bant nequaq̃ mendacium eſſe.

Quemadmodum Sylleus accuſauit coram cæſare Herodem de incurſione quam in arabia fecerat & q̃ indignatus Cæſar dura uel grauia reſcripſit ei:quare Herodes placare uolens cæſarem: miſit romam Nicolaum damaſcenum. Cap. XVI.

NVncii uero Sylleo cum romæ geſta indicaſſent: & magis ſingula exaggeraſſent & ille in aula permanerent tunc inter cæſaris amicos ſtatim hæc audiens: mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus:ſuggeſſit q̃ bello cuncta arabia conflicta:totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet:& lachrymis fuſis:quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates piſſe dicebat:interfectũ autem & ducem eoꝝ nacebũ propinquũ & affiné ſibi:diuitias aũt reptis caſtello conſtitutas depdaſſe:dum pro egritudine contentus obadas alias ouadus ei non ſufficiſſet occurrere:quia nec ipſe nec exercitus arabũ interfuiſſet.Talia ſylleo dicente:& inuidioſe inſup addente:q̃ nec ipſe rediret ad prouinciã:niſi crederet:quia cæſar de pace oĩum cogitaret:neq; ſi p̃ſens fuiſſet cõmodum eſſet cum Herode bellum cõmittere: his dictis cæſar irritatus:p̃ſentes herodis hoies pcontatus eſt:qui tunc a ſyria ueniſſent ſi exercitum Herodes ad Arabiã deduxiſſet.Qui cum ei hoc dicere compellerent nec cauſam facti ſuggeretét ira cæſar cõmotus ſcripſit:Herodi cũcta quidem grauia:ſumma uero æpiſtolæ huius erat.Olym amico nunc uero ſubiecto.Scripſit aũt de his ſylleus arabis.Qui releuati neq; latrones ad ſe fugientes reddiderunt:nec pecunias reſtituerunt:ſed ét & paſcua quæ mercede tenebant minime ſolito reditu poſſidebant:iudeoꝝ rege cæſaris furore humiliato.Tunc quoq; traconitide habitãtes cum arabis aggreſſi cuſtodiã iudeoꝝ:affixerunt eos:non tantũ pro ſua utilitate:ſed & memoria prioris belli:p Herodem ſibimet irrogati.Quæ rex ferebat pdita fiducia quã in cæſaris amicitiis habuerat:dum ſecundo legationes ſuas ſatiſfacturas pro culpis non ſuſceptas cognoſceret.Eſtuabat etiam de ſylleo:cui credebaſ a cæſare:qui p̃ſens romæ conabaſ defuncto obado alias ouado rege arabum in regnum ſuccedere:multis cæſari promiſſis pecuniis:aliiſq; in aula potentibus.In terea obado alias ouado morĩente:dinea:qui poſt arethæ dictus eſt:regnum arripuit. Cæſar auté arethæ minabaſ q̃ regnare præſumpſiſſet:priuſq̃ ſibi de hoc ſcriberet.Ille uero cum donis multis Cæſari coronam auream multorum talentorum deſtinauit:& æpiſtolam per quam ſylleũ criminabatur ut maliuolum ſeruum:& obadum alias ouadum ueniens eius peremptum : uxoreſq; arabum ab eo adulteratas:dum cauſas reipublicæ rege uiuente gubernaret:immo & ere alieno ſibi uellet per pecunias principatum acquirere.Quibus nullatenus animo cæſar intendens: remiſit dona.Arabia uero uel iudea pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia nec dum firmum imperium habebat prædatores nullatenus prohiberet:Herodes autem iratum cæſarem pro ſua uindicta uidens:omnes illorum iniquitates portare cogebatur . Deinde tantis circũ inſtantibus malis:iudicauit iterum romam tranſmittere:ſi poſſet mediocriter per amicos cæſarem placare.Direxit autem Nicolaum damaſcenum. Domus autem eius uel filii ſui multo peius illo tempore erant diſpoſiti:& licet ſine ſuſpitione nunquam fuiſſent : malum tamen ex huiuſmodi cauſa prævaluit.

Criminationes euricleri lacedemonis cõtra filios ad patrem Herodem:& quia ligaſſet eos pater:& ad cæſarem ſcripſiſſet. Cap. XVII.

MAcedonius euricles:nobilis domi:malus aũt aĩo luxurioſuſq;:ad herodem ueniẽs:multis donis eius fauoré cõparauit:ut inter neceſſarios amicos eius deputaretur.Qui manens apud antipatrũ:aditũ uel cõſuetudiné cum alexándro habebat.Ná archelai cappadoci:ſeſe dicebat hoſpité:& ideo per glaphirã ualde honorabat eum:cunctiſq; blandiebatur.Semper aũt dicta uel facta notabat:ut exinde poſſet accuſationibus cõſertis gratias Hero-

dis conquirere: unde ſinguli exiſtimabant multũ ſibi fidelem exiſtere. Quapropter Alexander ut adoleſcens & dolẽs de his quæ paſſus fuiſſet: narrauit: quã pater alienatus fuiſſet: & mater ſua interfecta ab eo periſſet: antipatrum aũt ſibi præpoſuiſſet: & quẽadmodum ille intolerabilia de eo patri dixiſſet: & ad odium illum incitaſſet: ut nec in conuiuiis eum: nec conuentu dignaret adeſſe. Cum uero talia dolens defleuiſſet: ſtatim euricles antipatro oĩa nunciauit dicens. Nõ pro mea utilitate tibi hæc nuncio: ſed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine: præcipio cauere Alexandrum. Nam hæc non ſine dolore dicens: ineſſe ſuis uerbis audaciam demonſtrabat. Igitur antipater cũ eum ſibi fidelẽ eſſe exiſtimaſſet: magnas ei donationes optulit: & deinde flectit herodi eadem explanare. Qui non ſicut ab Alexandro audiuerat intimauit: ſed uerbis ſuis aliquã ueritatem accuſationi addens: aĩum regis ĩmutabili odio filioꝝ compleuit. Quia a rege donationẽ quinquaginta talentoꝝ accipiens ad archelaum regẽ cappadociæ profectus: Alexandrũ modeſtũ: uel bonum referebat: multumq; laboraſſe: quatenus eũ recõciliaret pater. Quapropter ab illo quoq; multa dona ſuſcipiens receſſit. Qui nec in lacedemonia talia facere deſiſtẽs: multis iniquitatibus immerſus: patria priuatus exceſſit. Rex aũt iudeoꝝ non ſicut prius contra Alexandrum uel Ariſtobolum tantũmodo accuſationes audiebat: ſed & ſi nullus aliquid ei nunciaſſet: ipſe perſcrutabatur licentiamq; dedit uolentibus quiddam contra eos referre. Tum uero euaredum quendã licet uellet tamen non libenter accuſantẽ audiuit: quia & ipſum ut conſcium abhorrebat. Superuenit aũt contra adoleſcentes aliquid peius: dum oẽs præmiorum promiſſione dicerentur: aliquid acerbũ contra hos nunciare: & tãq; pro ſalute regis dicentes: etiam falſa ſuggerebant. Duo enĩ fuerunt Herodi fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes: iocũdus & tyrannus noĩe. Qui cum offendiſſent regem expulſi: Alexandrũ ſecuti in exercitationibus ab eo honorabantur: pecuniaſq; & donationes accipiebãt. Quoꝝ ſtatim rex in ſuſpitione ductus: torquebat eos. Qui cum multo tpe ſuſtentaſſent: poſt uicti: dicebant: q; eis ſuaſiſſet Alexander Herodem in uenatione feras ſequentem ab æquo deiicere: ut ita facile eum ſuis perfoderent. Quod olim ei cõtigebat. Demonſtrauerunt ẽt aurum in oppido celatum: & præpoſitum uenationis conuincebant q; ſibi tela regalia Alexandri iuſſionibus dediſſet. Poſt hæc princeps cuſtodiæ Alexandri oppidi appræhẽſus torquebatur: quaſi uellet ſuſcipere cuſtodiam adoleſcentiũ: & præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confeſſus eſt: filius uero eius iſta facta fuiſſe dicebat: litteraſq; porrexit: quaſi manu Alexandri factas: quæ ita continebant. Cũ dei auxilio quæ propoſuimus oĩa confecta ſũt. Ergo ueniemus ad dos: ſed ſicut ꝓmiſiſtis in caſtello nos ſuſcipite. Poſt hanc æpiſtolam: Herodes quidem de filioꝝ inſidiis credidit. Alexander aũt dyofantum inquã ſcriptorem imitatum ſuam manum: & has ꝓpter antipatrum litteras aſtute ſcripſiſſe. Diofantus enĩ talis erat. Quapropter in huiuſmodi & aliis rebus coniunctis interiit. Rex auté cum coram multitudine produxiſſet in hierichunte filios & accuſatores eorum: hos quidem multi manu iaculãtes interemerunt. Cunq; impetum & ſuper alexandrum occidendũ feciſſent rex eos per Ptholomeum & feroram prohibuit. Cuſtodiebantur autem: ne quis ad eos ingrederetur & ſpeculabant ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius. Cum dãnatorum infamia tenerẽtur horum unus Ariſtobolus: exiſtimas ſuam ſocrum condolere ſuis calamitatibus: & regem in odio habere: & tu inquit periculo perditionis cõicas: dum accuſata de nuptiis ſyllei: cuncta putaris prodere. Hæc aũt illa ſtatim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe continens ligari eos & diſtractos ab iuicem quæ male de patre ſenſiſſent: ſcripto porrigere præcepit. Qui præceptis coacti: ſcribũt: inſidias quidẽ cõtra eum nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe: fugam uero meditatos: & hanc propter neceſſitatem: dũ in ſuſpitione uel difficultate uitam ſuam haberent. Eodem tempore cum ab archelao de cappadocia legatus mela nomine nobiliſſimus peruenĩſſet: Herodes uolens erga ſe perfidiam archelai manifeſtam facere: uocauit Alexandrum ſicut in uinculis erat: & rurſus conſuluit de fuga qualiter: & ubi ſtatuiſſet diſcedere: cum Alexãder ad Archelaum dixiſſet: & ab eo promiſſum ſibi fuiſſe: ut romæ deſtinaretur: nihil uero aliud neq; importunum: aut acerbum ĩ patrem cogitaſſe: nec ea quæ per maliuolentiam aduerſariorum conficta eſſent uera exiſtere: ac uelle ſi adhuc tyrãnus uideret: ut quæſtione cautiore facta: ueritas appareret: ſed hunc citius periſſe: antipatro per amicos populum incitante. Cum talia retuliſſet: iuſſit melam cum Alexandro ſimul ad Glafiram duci: ut interrogaretur: ſiquid ea cognouiſſet de inſidiis in Herodem conſtructis. Qui cum ueniſſent: ſtatim Glafira ligatum Alexandrum uidens: caput ſuum percuſſit: & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adoleſcentis & præſentium lachrymæ: & ſpectaculum dolore plenum: nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Dein multo poſt Ptolomeo qui iuſſus erat eos perducere interrogante Glafiram: ſiquid de his quæ fiebant cognoſceret: Alexander reſpondit. Quid meũ hæc ignoraret quæ aĩa mea plus mihi diligitur: dum & cões filios haberemus. At illa clamauit: q; nihil cognoſceret ĩportunũ: ſi tamen aliq̃d ſaluti eius ꝓdeſſet non recuſaret ẽt mentiendo cõfiteri. Alexander aũt nihil impiũ inqt: nec quod pater ſuſpicabat. quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uero mulier: qd aliud ſcis: niſi q; ad archelaũ fugere deliberauimus: & exĩde romã aſcẽdere. Eadẽ & illa cõfeſſa eſt. Herodes aũt in archelaũ de ꝓfidia ſuſpitionem habuit: dedit q; olympho

& uolũnio litteras:præcipiens eas tranſmittendo per Eleuſiam ciuitatem ciliciæ archelao tradere:culpans eum q̃ inſidiaꝝ particeps cum filiis ſuis eſſet:& exinde romam nauigarent:ubi ſi Nicolaum inuenirent aliquid profeciſſe:ne Cæſar in eadem difficultate permaneret:darent litteras uel argumenta:quæ contra iuuenes conſtructa deſt:nauerat. Archelaus aũt litteras accipiens: ſuſcipere ſe quidem adoleſcentes confeſſus eſt:quia prodeſſet eis uel patri:ne quid per eius diſcordiam eueniret:ad Cæſarem aũt tranſmittere:uel aliud perfidum contra illũ agere:nihil adoleſcẽtibus pœnitus promiſiſſe. Legati uero cum hæc audiſſent:& romã perueniſſent:litteras porrexerunt:quia cæſarẽ placatum inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter euenit:ut hic ad aulam aſcendit:primũ quidem non pro quo uenerat:ſed ſylleũ accuſare deliberauit. Quod multi intelligentes:Nicolaum adeuntes:iniqtates oẽs ſyllei nunciabant:& q̃ multos obadi alias ouadi peremiſſet. Quorum indicia manifeſta ex litteris eius demonſtrabantur.

Vt per Nicolaum accuſatione liberatus Herodes eſt apud cæſarem: Sylleus autem accuſator Herodis morti adiudicatus eſt. Cap. XVIII.

Nicolaus fœlicitatem quendã ſibi exiſtimãs oblatã:moliebatur p̃ accuſationẽ ſyllei cæſarem Herodi reconciliare. Sciebat enim:qa ſi uellet ſatiſfacere de factis eius non permitteretur:ſi uero ſylleum accuſaret:tẽpus pro Herodi dicendi poſſet inuenire. Cõſtituto ergo die Nicolaus p̃ſentibus legatis arethæ accuſabat ſylleũ & cum cæteris addebat regis multorumq̃ arabũ ſimul interitũ:& pecunias quas mutuas accepiſſet pro nullo reipublicæ cõmodo:necnon & adulteria:non tantũ per arabiã:ſed ẽt romanaꝝ mulierum. Addebat aũt:quod acerbius concitaret regis aĩum:nihil ueꝝ docuiſſe de factis herodis. Cũq̃ ad hunc locum pueniſſet:cæſar qdem interrogauit:ſi Herodes exercitum contra arabiam non duxiſſet:nec duo milia quingentos occidiſſet:nec captiuos traxiſſet:prouinciãq̃ deuaſtaſſet. Ad quẽ Nicolaus reſpondit:pro his magis ſe uelle ſuggerere:q̃ nihil:aut multo minus ut audierat factũ fuiſſet. Sed tu inquit ut iuſtus hæc atrociter eſtimaſti. Quod cũ præter opinionẽ cæſar audiſſet:& iuſſiſſet ut diceret:Nicolaus ſatiſfaciendo:quingentoꝝ talentoꝝ conſcriptionem ꝓduxit. In qua cautum fuerat:licere herodi conſtituto die tranſacto pecuniiſq̃ nõ redditis totã arabiam inuadere. Introductã uero per prouinciã militiam:non expeditionẽ dicebat:ſed multitudinẽ ſuas pecunias uolentẽ exigere nec conſtituto die:ſed multo poſt introductã. De qua re cũ ſæpius quidẽ ſaturninum & uolũnium procuratores ſyriæ interpellaſſet: deinde corã illis in beritho cũ ſylleus p̃ tuã fortunã iuraſſet:intra triceſimũ diem pecunias ſe p̃bere:necnon & eos q a regno Herodis tranſfugiſſent:nihil hoꝝ eo faciente:rurſus ad procuratores herodes ꝓuenit. Cui cũ præcepiſſent pignora ſumere:ſtatim ꝓuinciã cum ſuis ingreſſus q̃ iſti bellũ dicit ad inuidiã procuratoꝝ tuorũ qui hoc fieri denũciauerunt ſecundũ conſcriptionum ſtatuta. Iſte uero inqt non tantũ deos: ſed & tuũ numen piurans decepit. Reſtat mihi tã de captiuis differere. Latrones traconẽ habitantes: quadraginta primũ:deinde multi torméta factoꝝ timentes:refugium ſibi fecerunt arabiã: quos ſylleus cum ſuſcepiſſet:contra oẽs hoſes uaſtabat terram:quam eis habitandam:& lucra latrocinii cum eis ꝓriebatur. Spopondit aũt per eadem ſacraméta & eos reddere:die quo promiſerat ſe debitum ſoluturuꝝ. Quid ergo? Poteſtne monſtrare in præſenti quẽq̃ alium ex arabum prouincia quam hos abſtractos quos refero:nec cunctos ut ait:ſed qui nequaq̃ latere potuerunt. Ita ergo. calũnia de captiuitate declarata:maximũ cæſar intellige mendaciũ:& falſitatẽ ad tuam excitandã iram ab iſto confictã. Nam cũ ingreſſus arabiã noſter exercitus fuiſſet:& unus uel alter de ſociis herodis concidiſſent:coactus reſiſtere:nacebũ ducem eoꝝ cum uigintiquinq̃ proſtrauit. Quoꝝ pro uno quoq̃ centum iſte referens:duo milia quingentos periſſe dixit. Hac oratione cæſar permotus:& an ſylleum conuerſus:furore plenus:interrogauit quanti arabum periſſent. Qui cõturbatus:erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti leguntur:litteræq̃ imperatoꝝ & ciuitatum quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo cæſar:ſylleũ quidem mortis ſententia dãnauit: Herodi uero reconciliat:ſatiſfaciens:q̃ ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita ſylleo reſpondiſſe phibetur. Quis eſt iſte:qui me impulit mendoſa ſuggeſtionem uiꝝ mihi amicum offendere. Sylleus qdem pecunias creditoribus redditurus & poſt puniendus deſtinatur. Cæſar autẽ adhuc ira ſcebat arethæ:quia principatũ non ſuis præceptis:ſed propria p̃ſumptione cœpiſſet. Cogitabat ergo & arabiam Herodi tradere ſed impedierunt litteræ quas rex miſerat per olymphiũ & uolũnium. Qui cũ cæſarem audiſſent placatũ:ſtatim præcepto herodis litteras uel probationes quas de filiis miſerat porrexerunt. Quas cũ cæſar legiſſet:principatũ alium addere ſeni & male ſentiẽ di de filiis non æſtimauit. Videns ergo legatos arethæ:& improperans q̃ temerare niſus eſſet nõ ab ſe regnum accipere:dona ſuſcepit:& principatum ei firmauit.

Qualiter cæſare ptãtẽ p̃bente:cõcilio i beritho habito accuſauit filios herodes. Cap. XIX.

Herodi uero ſcripſit:q̃ placatus ei fuiſſet & de filiis eius contriſtaret:præcipiẽs ut ſiqd acerbũ cõtra eũ præſumpſiſſent:pſequeretur tãq̃ in patris prætaricatores: nam hmõi ptãtem ei dedit:ſi uero fugã tantummõ cogitaſſent:ut improperans mitigaret eos. ne aliquid crudele peragerent. Admonuit uero:ut cõcilio i beritho cõgregato:quo multi

romani habitant:& ſimul imperatoribus ſyriæ & archelao rege cappadociæ:quantoſq; alios exiſtimaret amicitiis eius uel honoribus clariſſimos:eorum ſententiis quod oporteret impleretur. Herodes autem cum litteræ ueniſſent:lætus pro reconciliatione:& q; ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet conceſſa:ſtatim accerſiit cunctos a cæſare conſtitutos ad concilium:quem præter archelaũ: quem propter offenſam noluit intereſſe:nequid uoluntati ſuæ impediret.Cunq; in beritho imperatores & alii conueniſſent:filios non permiſit ad concilium accedere: ſed in uilla quadam ſydoniorum paleſtum nomine iuxta ciuitatem reliquit:ut uocati ad concilium præſentarent. Solus autem ingreſſus.cl.uiris conſidentibus: accuſabat filios:& cauſa quidem non erat acerba: quãtũ ad ueritatis:indicia:multum uero diſſimilis patris filios criminantis.Nam uiolenter perorabat:& approbatione cauſa turbabatur:& maximi furoris uel ferocitatis ſigna mõſtrabat.Defendebat ẽt tanq; uera:quæ in odio filiorum dicta fuerant:& quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat ĩ qbus inſidiarum nulla conſcriptio fuit:tantum uero q; fugere cogitaſſent :& derogationes quædam:& obprobria propter odium quod in eos habebat. Quæ cum legiſſet:clamauit iurando:q; meliꝰ uita priuaret :quã talia uellet audire. Deinde cũ dixiſſet:q; & natura & cæſare concedente poteſtatem haberet:addidit & patriam legem ſibi præcipere:ſi quando parentes filios accuſarẽt:& ſuper capita eoꝝ manus ſuas imponerent:neceſſe populos circũſtantes eos lapidare:& huiuſmodi morte perimere:quam legem ipſam pararam in patria quidem uel ĩ regno facere uoluiſſet:ſed expectare illoꝝ iudicia:cognitores ãt inuẽiſſe eos in manifeſtis filioꝝ & non paruis criminibus:ut tempus habentes dignum:nullatenus deberent negligere:ne aliis talia prouenirent. Cũ hæc rex ſtaq; dixiſſet:nec adoleſcentes ad ſatisfactiõem tranſiſſent:uidentes iudices q; modeſtiam uel reconciliationem minime aſſumeret rex:poteſtatem ei confirmauerunt.Et primus quidem ſaturninus:uir conſularis:& in dignitatibus clariſſimus:mitte ſententiam protulit dicens.Damno filios Herodis interfici uero non iuſtum arbitror:quia & ipſe filios habeo:& regem puto ſic uelle:quos infœlices filios ſe habere conſentiat.Poſt quẽ ſaturnini filii tres qui eius erant ligati:ſentẽtiã eandẽ cũ patre ptulerũt.Voluminus ãt ecõtra morte puniẽdos filios herodis reſpõdit:ita circa patrem iniquos inuentos.Eadẽ cũ plures dixiſſent:ut nihil ambiguũ eſſet quo minus intelligeret morte damnatos adoleſcentes:ſtatim Herodes ad tirũ puenit:ducẽs miſeros adoleſcentes. Cunq; nicolaus ad eũ roma delatus eẽt:& prius ipe ſententias in beritho de filiis pnũciatas audiſſet:herodes cõſuluit qd amici eius de hoc romæ deliberaſſent.Ille ait. Quod & mihi uidetur : ſcilicet impia eſſe q̃ illi de te ſenſerant:oportere uero legatos & cuſtoditos cohercere:& ſiquid tibi aliud uiſum fuerit.Prouide tamen:ne plus iracundia quam modeſtia uſus eſſe uideaꝛis. Nam minime dimitti ſolutos puto:ne talia committant:quæ nullatenus poſſent corrigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem romæ deliberauerunt.Herodes autem cum tacuiſſet meſticia tentus:poſt iuſſit nicolaũ ſecũ nauigare.Moxq; ut ad cæſareã delatus eſt:rumor a populo de filiis eius euolabat: cunctis ſuſtinentibus ubi cauſa eueniret . Dum ſic periclitarentur & doloribus eoꝝ condolerent dicere aliquid palam:aut dicentem audire ſine periculo non erat. Vnde miſericordiam cũ dolore concluſam ſine uoce comprimebant. Vnus autem miles nomine tyro:cum filio ſuo equeno uel amico alexandri:cuncta q̃ alii timore tacita dolebant cum libertate loquebatur:& ſepius clamabat inter multitudinem dicens:q; periſſet ueritas: q; iuſtitia ab hominibus receſſiſſet.Vigent iq; mendacia uel malignitas:tantamq; nebulam humanis negociis intulerunt:ut maxime calamitates uel miſeria pro nihilo iudicentur.Cum talia ſepius exclamaſſet:licet non ſine diſcrimine:ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter ſinguli timentes ſe occultabant:ſed hæc illũ dicentem libenter audiebant.Qui cum regem petiſſet:ut ſolus ſoli q̃ uellet edicerẽt: conceſſumq; ei non fuiſſet: non poſſum inquit rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam neceſſariã quidem tibi & commodã:ſiquid utile uellis ab ea ſuſcipere:meæ uero tutelæ contrariam. Deinde ſubſecutus ait.Quo tua mens ſagaciſſima receſſit:aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu multat: quo plures uel maximos acquiſiſti triumphos . Quid eſt : q; cognati uel amici remorantur petitionibus tuam flectere pietatem :quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos ſi deſpexerit tale ſcelus:in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero non prætuides quid eueniat ſi duos adoleſcentes ab uxore tibi regia creatos:& in omni ſummitate uirtutis præcellentes occidis: teq; ſolũ in ſenectute relinquis:cum uno filio male uitam tuam diſponente:& cum cognatis quos totiens iam morte damnaſti.Nonne cogitas:q; multitudo tacens crudelitatẽ tuã conſpicit & odit: exercitus quoq; cũctus & primatus eius miſericordiã qdẽ de infœlicibus:odiũ uero in te hæc faciẽte concupiuit.Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet:& cõmouiſſent eũ uerba tyronis:p quæ manifeſte familiariũ pfidiam exprobrauerat:paulati imẽſa & militari fiducia uſus tyro cõcidit: & turbatione compleuit herodẽ.Qui cũ magis increpari q̃ admoneri ſe putaſſet:& quia milites eũ abhorrerent:& primatus eoꝝ indignarentur:præcepit noſtros cunctos cũ tyrõe ligatos ĩ cuſtodia detineri.Cum hoc factũ fuiſſet:& triphon quidã tonſor regis inuẽta occaſiõe regẽ adiſſet: ait. Suaſit mihi tyro ſæpius dicens:ut regẽ tondens:guttur eius incideré:nam inter primos apud alexãdrum poteris eſſe:magnaſq; donationes ab eo accipere.Quæ cũ dixiſſet:cũ rex cõpræhendi

præcepit:& tormentis tyroné:& eius filiũ:atq; tonsoré subdi.Cũq; tyro ità cõfisteret:uidés filius patrem suum crudeliter laceratum:nec habentem spé salutis: futurumq; sibi iudicium ex tormẽtis paratum intelligens:se inquit ueritatem nunciare:si uerbo confirmaret torméta patris & sua remittere.Cũq; rex fidem dedisset:dixit sibi constituisse tyronem manu sua regem adire & occidere si copia daretur:ut solum eum inueniret:multaq; pati quatenus Alexandro præstaret,Quæ cum ille dixisset:patrem a necessitate soluit. Incertũ autem est:utrum hæc ueritate an necessitate retulerit:ut aliquod perfugium in præsentibus malis inueniret.

Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in Alexandrio. Cap. XX.

HErodes autem licet deliberasset iam dudũ filios interimere:tunc tamen festinauit crudelitati suæ finem imponere:& in contione producens:trecẽtos priores militum reos factos cum tyrone filioq; eius:& accusatore tõsore:criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit:Alexander autem & Aristobolus in cæsuream tracti patræ præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero noctu Alexádrium ponuntur quo matris eorum pater:pluresq; cognati:uel proaui positi esse uidebantur.

Incipit Liber.xvii.antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter antipater odio habitus est ab oi gente ꝓpter interfectionẽ fratrum suoꝝ. Cap. I.

ANtipatro autem postq̃ fratrum extitit accusator: & i primis facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulsor:haut sane pro uoto spes uitæ sequentis apitur.Nam q̃is amittendi regni metu fuerat liberatus:q; iam uidelicet illud cum fratribus se cõmunicaturum fore nõ cernere:operosius tamen & ambiguum regnum sibi fieri magis magisq; sentiebat.Siquidem odium uniuersæ gẽtis: aduersus illum erat exortum.Fuit uero illi etiam hoc ualde contrarium:q; totam contristabat militiam: dum aduersam ab ea gereret protinus uoluntatem: in qua proculdubio omnia regni munimenta consistunt:& maxime quotiens gentem aut populum uniuersum nouarum rerum cupidine perturbari contingeret.Tantum etenim periculum ei fratrũ procurauit interitus.Verũtamen cum patræ pariter participatur regnádi negocium:non aliter quam si rex etiam ipse consisteret:amplioraq; ei negocia credebantur: & unde pire debuisset:firmitatem magis fauoris iuenerat:q; quasi pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset & non inimicitia qua circa illos & circa patrem ipsum detinebatur.Talibus enim eum maliloquiis induxerat. Quæ omnia machinationes erãt uiam constituentes qua aduersus Herodem tenderet:ut antipater accusatores non haberet de his quæ patrare cogitabat. Herodes autem omni refugio nudaretur:nõ habens qui sibi auxiliaretur: cũ antipater hostis manifestus existeret.Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat.Pulsabat autem amplius ut ab incepto non desisteret:q; cernebat moriente quidem Herode certe sibi principatum esse uenturum:prolixius autẽ uiuente:multa sibi surreptura pericula:si eius factio proderetur cuius extabat ipe compositor:& quæ si palã fieret hostem illi patrem compellebat existere.Propter quæ ad donandum erat largus & affluens:& etiam eos qui circa patrem erant lucris pulsabat ingentibus ut aduersus eum hoium odia concitarent:& maxime illos quos romæ possidebat amicos missionibus magnorum numerum sibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem saturninum qui tunc curam syriæ gerebat inducere magna spe incitabatur:sed etiam saturnini fratrem promereri festinabat.Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam : suo modo utens:ad se uolebat attrahere.Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus & ad odium dissimulandum ualde credibilis:& ad celandum semetipsum satis astutissimus.Non tamen decipe ualebat suam nutricẽ quæ illum iam ante abunde cognouerat: & ab eo falli nõ poterat.Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata: ob morum eius improbitátem:q̃is eius filiá héret uxoré prouidétia matris antipatri:& eius ipsius instãtia illam suscipiens:quæ primo fuerat Aristoboli sociata cõnubio.Nam alteram calleas filius uiri eius habebat uxorem sed nullum hoc ei tutamẽ erat:quo minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicq̃ obstiterat:quominus odibilis haberetur. Interea Salomæ festinantem syleo arabo coniungi corporali libidine concitatam:Herodes compellit cum alexa inire connubiũ cooperante quoq; illi Iulia:& persuadente Salomæ:ne illius rẽnueret nuptias:ne inimicitiæ inter eos maturius orirentur.Iurabat quippe Herodes:nunq̃ si circa Salomæ beniuolum fore:nisi coniugium alexe susciperet:& obediret Iuliæ utpote cæsaris coniugi:ad hæc etiam utilia suadenti.Interim filiam archelai regis Herodes ad suum destinat patrem:quæ fuerat Alexandro iugata:dotẽ etiam restituens:ut nullum inter eos certamen oriretur.

Qualiter Herodes rex filios alexandri & ariſtoboli filiorꝫ ſuorꝫ adoptans:filiã ferore illis deſponſauit & antipatri:& q̃liter antipater pſuaſit patri deſponſationẽ in ſuos trãſferre filios: & q̃liter herodes aduerſus traconitas uolẽs munitus exiſtere: zamarim iudeũ q de babilõe diſceſſerat & i antiochia degebat euocans ibi cõſtituit:& utebaꝫ illo oppoſito aduerſus draconitas. Cap. II.

IPſe aũt enutriebat filiorꝫ filios diligenter admodum. Erant enim alexandro quidem ex glafira uirilis ſexus duo:ariſtobolo autem ex berenice ſalome filia maſculi tres:puellæ duæ & ſæpius amicis præſentibus coram ſe Herodes eos conſtituens : filiorum quoꝫ fortunam cauſamqꝫ deplorãs:orabat:ne tale quicq̃ filiorꝫ filiis accidiſſet:ſed & cum uirtute creſcentibus uiciſſitudinem illi nutricationis & educationes exoluerent.Deſponſabat autem eis maturo iam tempore decurrente:maiori natu quidem alexandri filiorum filiam feroræ:ariſtoboli uero filio filiam antipatri:filiam uero ariſtoboli denominat ãtipatri filio alterã uero ex filiabus ariſtoboli herodi filio ſuo:fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat:ut ſimul plures haberemus uxores.Agebat autem filiorum deſponſationem rex miram infantulorum parentibus orbatorum:ad beniuolentiam eorꝫ per ſocietatem coniugalem antipatrum prouocare deſiderans.Antipater autem non ceſſabat circa ifantulos ea uolũtate uerſari:q̃ circa fratres quoꝫ fuerat agitatus. Incitabat ãt eum ſtudium patris quod circa infantulos gerebat:ſperans eos maiores ac meliores ſuis fratribus fore:præſertim cum in uirilem ætatem prumperent: archelao etiam auxilium nepotibus præbituro:uiro in regni culmine cõſtituto:& ferora in murum unam ex eis ſuſceptro filiam:tetrarches enim erat iſte . Excitabat autem eũ uniuerſa quoꝫ multitudo:quæ circa infantulos quidẽ miſericordi mẽte mouebatur:aduerſus eum odium autem in omnibus gerebat:propter quod claruerat tante in fratres iniquitatis aſtructor. Machinabatur quoꝫ diſſoluere quæ patri placuerant aduerſum ſibi reputans:ſi tanta contra ſe talium adunaretur potentia. Et differebat quidem herodes ſequi poſtulationes antipatri ut ipſe quidem ariſtoboli filiam in cõnubio ſuſciperet:ferore uero filius fratris eius alexandri filiam. Et ſponſiones quidem nuptiarꝫ huiuſmodi gerebantur:regem tamen inuito.Herodi uero ea tẽpeſtate uxores erant nouem:antipatri mater & filia põtificis:ex qua etiã omonimus illi filius fuerat procreatus.Erat autem ei ẽt fratris filia cõiuncta:& cũ ea neptis altera:ex his quidẽ ples nulla germi nauerat. Erat etiã i uxoribus ex gẽte ſamareorꝫ una:ex q̃ filii extiterãt ãtipas & archelaus & filia oliphias noie:& hãc qdẽ poſtea ioſippus ſuſcepit uxorẽ:qui regi fuerat fratruelis. Archelaus autẽ & antipas romæ apud quendã familiarẽ educabaꝫ.Coniũcta illi erat etiã cleopatra ſed hieroſolymites:& filii ex ea fuerant nati:herodes & philippus qui etiã romæ educabãtur.Erat in uxoribus etiã pallas:quæ faſelũ ei peperat filiũ. Sup has quoꝫ fedra:& helpis erant uxores ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ:examana noie:ac ſalome. Filiæ aũt maiores natu:ex una matre procreatæ cũ alexandro quarꝫ intuebatur ferora nuptias:coniũcte erant una quidẽ antipatri ſororis filio:altera uero faſelo:& iſte quoꝫ fratris herodis fuerat filius:& hoc quidẽ ex diſpoſitione factũ erat herodis,Tunc aũt uolẽs aduerſus traconitas munitus exiſtere:cogitauit uicũ iudeis edificare non diſtanter magnitudine ciuitatis:ut pro hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ prouinciæ. Et cognoſcẽs uirũ quẽdã iudeũ ex babilonia:cũ equitibus quingentis & ſagittariis plurimis:cognatorũ etiã multitudinẽ:uſq; ad centũ ferme numerꝫ uirorum eufraten fluuiũ tranſmeaſſe:& i antiochia in loco qui dicitur dafne ſyriæ cõuerſari cũ ſaturnino qui tunc ibidẽ impator militiæ cõſiſtebat:illũ ei locũ ad habitandum benigna largitate cui balatha nomen erat cedere promiſit. Euocabat ergo eũ cũ tota multitudine oĩum,qui eũ fuerant conſecuti:ſpondens datuꝝ ſe terrã i regione quæ dicitur bathanea. Deſtinauerat enĩ eũ intra traconitidẽ cõſtituendũ uolens eius habitationẽ obſtaculũ cõtra hoſtes habere.Promittebat itaq; illã regionẽ ſine tributis eẽ datuꝝ: & liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:imunẽq; eis terrã & nullis illationibus obnoxiã põbituꝝ.His pſuaſus babilonius uẽit:& ſuſcipiens regionẽ:oppida:& municipia plura cõſtruxit.Et uicũ bathyra noie cõſtituens:obſtaculũ erat & oppoſitũ quoddã alias oppoſitio quædã ille uir aduerſus traconitas iudeis de babilonia hieroſolymã p ſacrificioꝝ tpa uenientibus:ne quis eorꝫ latrociniis traconitarꝫ inſidiiſq; læderetur & aduentabant ad eũ plurimi: maximeq; illi undiq; cõcurrebãt:a qbus paternus mos iudeorꝫ & inſtituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populoſa facta eſt:ppter quod imunis ab oĩbus functionibus pmanebat: uiuẽte dũtaxat herode. Cæterũ poſtq̃ philippus filius eius prĩcipatũ regni ſucepit:modicas quo tpe illis functiones ipoſuit agrippas uero maior & filius eius q omonimus quoq; illi conſtabat eos admodũ grauauere:nõ tamẽ eis delibertate ipſorꝫ cũ poſſent ullã itulere modeſtiã.Sed rõani deide dominatũ illius regionis adepti:libertatis quidẽ eorꝫ etiã ipſi ſeruauere dignitatẽ ipoſitionibus ãt eos functionũ uſqueq̃q; grauauerũt.Et hæc quidẽ oportuno tpe diligenter exequar oratione pcedẽte. Zamaris ãt babylonius iter hæc uita defungiť:qui ad poſſidendã illã regionẽ ab herode fuerat acquiſitus:quinq; cũ uirtute uiuẽs:filios quoq; optios reliquerat:iacimũ qdẽ qui fortitudine clarus extabat:is equites babylonios q ſub illo fuerat cõtinebat:& hely:quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed iacimus in ſenectute defunctus:philippũ filium dereliquit:& manu

bonū: & aliis uirtutis artibus uſui ſupra quēlibet accōmodum.Ob hoc fida illi amicitia:& firmiſ ſimus fauor cum agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat:iſte curabat: & ubicūq; deducendam rex poſtulabat:eius regimine ducebatur.

Qualiter antipater oblectabatur eos qui circa feroram erāt: uolens per illos inſidiari patri & qualiter agnoſcens ſoror regis ſalome:canculo denunciauit fratri:& de interfectione phariſeorū regi aduerſantium Cap. III.

HErode autem in quibus retuli cōſtituto: in antipatrum ſpectabant cuncta negocia:propterea quia utilis ac promptus a rege putabatur: & rex hanc firmitatem non amiſerat poteſtatis:quam ei pater promptius indulgebat : ſpe quaſi fauoris eius ac fidei.Ad hæc erat etiā ad deriuandam in ſe audaciſſimus:quomodo incognita erat patri eius neqtia: & quō ad fidem faciendam in dicendo callebat.Erat etiam cunctis terribilis:non tantum magnitudine poteſtatis:quantum peruerſitate moꝝ:& quod erat ad male loquendum procaciſſimus. Maxime autem eum feroras accurabat:uiciſſimq; curabatur. Nam eum callide ualde circūuenerat antipater:& maxime per mulieres ad occupandos eius animos ambigerat. Deditus qppe fuerat feroras uxori matriq; eius atq; ſororiſ:licet mulieꝝ genus horreret : ob iniuriā filiaꝝ ſuarum uirginum:uerūtamen has patiebatur:ab hiſq; ducebatur:& nihil ab eo ſine illis mulieribus agebat. Nam hominem illum etiam medicaminibus accurabant:ſed & ſibimet inuicem cooperari nequaq̄ mutuo fauore ceſſabant. Ita enim eas omnimodis antipater induxerat:partim p ſemetipſum:partim etiam per propriam matrem. Nam idem he quatuor mulieres ſentiebant:idemq; loquebantur.Ferore tamen circa antipatrum in nonnullis minimis ſane rebus ſentētia habebatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis ſoror:iam diu cuncta circū iſpiciens:& amicitiā eoꝝ in pniciē herodis conſtrui cernens:& ānunciando non abſtinens.Illi auté ſentientes moleſtam eē regi ſuam adinuicem beniuolentiam:conſilium inuenit:ut manifeſta eorum amicitia non eſſet neq; palam cōtentum facerent: odium autem & maliloquia ubi tempus exigeret contra ſemetipſos confingerent:maxie auté ſub Herodis præſentia:ut ad eum de ſemetipſis talia deferrent:ſecrete uero beniuolētia inter eos firmior certiorq; conſtaret.Et ſic quidem illi gerebant:ſalome autē nihil prorſus latebat:neq; primū eoꝝ propoſitum ad huiuſmodi negocia feſtinare neq; tunc:quādo ſecretas machinationes conſtruebant. Cuncta quippe illoꝝ mulier indagabat:quæ āplificans & atrociora faciens:ad fratrem propriū perferebat ſecretos eoꝝ conuentus inſinuans & cōuiuia: & cōſulationes occulte imotimq; conſertas:quæ ad eius interitum tenderēt:niſi maturius pderētur.Indicabat quoq; illos in manifeſto quidem aduerſarios ſuimet quaſi conſtare:& ad leſiones mutuas ficte loqui:finemq; feſtinare:ſecretē & ab alterutris remoti beniuolētiam in ſe cōfirmare maximam & quotiens in quibuſq; negociis ſingulis fierent illud agere quod amicitia poſtularet: & polliceri ſibi etiam pugnare contra quos opus eſſet: mō ut illud aſtu uel fauore mutuo nō ſentiretur efficere.Illa quidem hæc & hmōi inueſtigabat oīa:& integra ad fratrem cōueniens cuncta deferebat:ſentientē quidem iam etiā ipſum plurima per ſemetipſum:ſed ad audiendum aliquid licet excitatus eſſet ſororis acccuſationibus retardantē.Erat enim porcio quædam iudeoꝝ hoium de ſcropoloſitate & ſubtilitate paternæ legis gloriantium:& culturā dīnitatis ſimulantiū: a qbus inducebanť mulieres ille ſupra memorare:hi dicebanť phariſei:qui poſſent maxime regi nō modicū afferre præſidium.Erant enim procaces ad bellum gerendū:legioneſq; iferendas imaturius eleuati.Cū igitur cuncta gens iudaica iureiurando iuraſſet cæſaris ſē propriam fore:& omnibus regis regionibus fauere:iſti uiri non iurauerunt. Erant autem numero ſupra ſex fere milia: quos rex pecuniario dāno multauerat.Quod damnum uxor pro eis ferore contulerat:Illi uero beniuolentiam quaſi pro uiciſſitudine referentes:futuroꝝ ſibi agnitionē nutu dīnitatis infuſam eē pdicabant:quia herodi uidelicet terminus regni iam eſſet ex ſuperna maieſtate decretus:tā ipſi:quā uniuerſæ cognationi eius:illā autem regnum poſſeſſuram:atq; feroram:uel filios:qui ex eorum ſemine deſcenderent.Et hæc quidem regi nunciabantur:non enim ſalomen iſta fugiebāt:& quomodo plurimos regalis aulæ corrumpere niterentur.Rex autem interficit phariſeos:qui cauſa ſeditionis extiterant:& uagoan eunuchum:&ſibi earum quendam:qui tunc primatū inter eos habebat honeſtatis dignitate decoratum filioſq; eius peremit:omneſq; ei cognatione uel familiaritate coniunctos:quibus ille phariſeus præſagabat.Magnificabatur apud etiam uagoaſituti pater: & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regem futurum.In manibus enim eis cuncta fore prædicabat:præbente illi & coniugi firmitatem:& filioꝝ:ueluti propriis filiis.

Qualiter rex Herodes præcepit fratri ſuo feroræ:ut excluderet uxorem ſuam:aut eius regno diſcederet:& qualiter antipater ſuſpectus patri factus timens eū ſcribebat amicis in roma:ut ſcriberent patri eius ac perſuaderent:ut mitteret eum ad cæſarem cum pecuniis quod perſuaſum eſt herodi filiumq; tranſmiſit:& de morte feroræ fratris herodis. Cap. IIII.

HErodes itaq; ultus ex phariſeis qui fuere conuicti:conuentum congregat amicorum & accuſationem feroræ coniugis:iniuriamq; uirginum & audaciam illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris:q; ei cer-

tam inum ſeditiones aduerſus fratrem: & bellum ex illius ingenio ac uerbis operibuſque conſurgerent: quantum poterat hortabatur ut illa inter eos ſimulatio ſolueretur: quod fore firmabat: ſi ſocietatem illius effugeret propter illa quæ geſſerat. Nihil enim cum fratre ferora gratiæ permanere poſſe definiebat: ſi ſecum illam haberet: quæ bonum ingenium circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorẽ abiicere: quæ inter fratres cã belli conſtaret: & ſi magni præcii cõſanguinitatem ſuam duceret: illam coniugaret: ſic enim poſſet nullomodo caritas fraternitatis imminui. At ferora licet illo ſermone moueretur: tamen affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detracturum: neq; dilectionem coniugis abnuerę: eligere ſe potius mori dicebat: q̃ illa muliere priuari: quæ ſibi gratia conſtaret. Herodes uero differebat circa feroram ſuper hoc ira cuodiam q̃uis cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionem. Antipatro tamen iterdixit & matri eius: cũ ferora miſcere colloquium: uel cũ illis mulieribus: quæ cũ illo erant: obſeruarentq; ſi alias ne in unum aliq̃tenus cõuenirent. Illi uero profitebantur quidem: conueniebant tamen quando tẽporis oportunitas prouocabat: & ſimul etiã conuiuabantur feroras & antipater. Ferebaſ etiã ſermo: q; antipater feroræ coniugi miſceretur: eo operante illis ad cõuentus faciendos antipatri matre. Suſpectum autem patrem habens & timens antipater: ne circa ſe amplius eius odium proceſ ſiſſet ſcribit amicis romæ: poſtulans ut ſcriberent herodi: quatenus celeriter ãtipatrum mitteret: ſimulq; cũ eo munera digna: mandaret teſtamentum etiam in quo poſt regẽ declararet antipatrũ quõ iam defunctus erat herodes: qui ei ex filia pontificis fuerat procreatus. Quo facto: pgit una quoq; cũ antipatro: & ſylleus arabs: nihil ex his quæ præceperat cæſar peragens: unde quoq; antipater ante cæſarem eius accuſator extiterat: pro quibus nicolaus patiebatur iniuriã. Accuſabaſ ẽt & ab aretha ſylleus: eo q; plures occideret ĩ petra caſtello benemeritoę hoium p̃ter ſuã conſcientiã: maxie ãt ſondũ uirũ omni uirtute decoratũ: iuſtitiaq; polleẽte: ſed ẽt fabatonẽ cæſaris ſeruũ Sylleus ãt cãs habuit ex hiſdẽ criminibus propagatas. Erat q̃dẽ corithus herodis regis unus cuſtodũ corporis: cui maxie cura plurima cõmittebaſ. Huic perſuadet ſylleus pecunias maximas pollicens ut Herodem occideret: hoc ẽt p̃miſerat. Quod agnoſcens ſabbatus ſylleo indicante: ſtatim regi denunciauit. Ille uero corinthũ tormentis examinãs: fecit oĩa depalari. Detinuit ãt ſecũ duos arabas: cõfeſſioni corinthi credens: & filarchũ: q; ſyllei fuiſſet amicus. Qui etiam ipſi: nã eos rex tormentis affecerat: cõfeſſi fuerant: quod eos exortaret: nuncians corinthũ non agere molliter: & ſicubi opus eſſet rei: ferro cooperarentur ad p̃petrandũ facinus inter eos cõplicitũ. Ad hæc etiam ſaturninus omnibus ei ab herode denunciatis romæ eos deſtinat. Feroram uero fortiter ĩ amore coniugis permanẽtẽ: diſcedere ad propria herodes præcepit. Ille uero gratanter accipiens: ad ſuã tetrarchiam non moratus abſceſſit: plurimum ſe iureiurando cõſtringens: non prius reuertiãte q̃ mortem herodis aduerteret. Proinde ab herode morte cõſtricto petitus: ut ueniret pro aliq̃bus ſibi mandatis ſi mors contingeret iniungẽdis: nullo mõ perſuaſus eſt aduenire: ne iuriſiurãdi uiolator exiſteret. Non tamen herodes in his rebus imitatur illius exemplum: meliorem circa feroram uoluntatem ſuæ mentis oſtendens. Nam paulopoſt: ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quã herodes non ſolum non euocatus aduenit: ſed etiam mortuum eum recepit atq; ad hieroſolymã detulit: & iuxta morem exequias ei honorabiliter: magnificeq; celebrauit: ingentẽq; luctum ſup eum ſupra q̃ quiſq̃ ratus erat expoſuit. Hoc antipatro licet romam nauigaſſet: maloę tamẽ extitit aduerſitatumq; principium: ex hinc enim iam cœpit fratricidii factio denudari. Narrabo itaq; omnem ſuper hoc hominis rõem: exemplum generi humano in futura tempora permanſurũ: ad utilitatem his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

Accuſatio uxoris feroræ a filiis feroræ: q; ueneno periſſet: & qualiter herodes exquirens repe rit contra ſe uenenũ patũ a filio ãtipatro: & pſcrutatus antipatri cognouit iſidias. Cap. V.

Erora igit̃ mortuo: humatoq; celebritate magnifica: duo ex liberis eius: q; ab eo ĩ honore habebanẽ: ad herodẽ uenũt poſtulãtes: ne inultã morte fratris relinq̃ret: q̃n potius inq̃ſitionẽ faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trãſlationis: illo aũt attonito facto liberoę ſermonibus fidelia nanq; narrabãt apud cõiugẽ die ꝓxima an teq̃ egritudinẽ icurreret eũ cœnaſſe retulerũt: uenenũ ãt in cibo ſumpſiſſe: ex eoq; piſſe: quod uenenũ allatũ eẽt ab arabica muliere: amoris faciendi gratia. Amare ſe nanq; fingebat: re ãt uera ad interitũ erat feroræ petitũ. Sunt q̃ppe ad uenena cõficiẽda artificioſiſſime arabice mulieres. Perſuaſum eni illi dicebãt: ut uenenũ uenũdaret: ad loca q̃ppe illa ueniſſe referebãt matrẽ feroræ cõiugis & ſororẽ: unde illud uenenũ ad portãtes: cœnã illi p̃parauere: in quo ille ueneno ſũpto piit. His uerbis ꝓtinus excitatus: ãcillas eaę mulieręq; tormẽtis examinat: inter q̃s ẽt aliq̃s liberaę. Et adhuc in occulto remanẽte negocio: qa nulla eaę aliq̃d depalauerat: nouiſſime quædã inflictis ei magnis ex torméto doloribus: nihil q̃dẽ aliud dixit: niſi deũ inuocans: ut talibus ſuppliciis ãtipatri matrẽ traderet ĩprecata ẽ: quæ oĩum illoę maloę cã conſiſteret. Hæc ad inſtigandũ alias inſtã dũ herodẽ magis magiſq; coegerũt: ut cuncta mulieręq; illaę ſecreta tormẽtis erueret. Tũc oĩa palam facta ſunt: & conuiuia: & cõuentus ſecreto facti ſepiſſime: ſed ẽt ſermocinationes: quæ ad ipſos & ad filiũ ſolũ fuerant factæ uel illa quæ ab eo ad mulieres feroræ deferebanẽ. Erant ãt mu-

nera centum talentoꝝ:ut ſecreto feroræ perſuaderent:quicquid ātipater impetraret.Prodebatur etiam odium quo in patrem concitarentur:& lamētationes:quas ad matrē propriā frequētabat: quod tā prolixe pater aduiueret:ſibi iam iminere ſeniū:ut ēt ei ſi regnū ueniret: nō liceret iocun de iam uiuere p ætatis grauitudinē atq; moleſtiā:ad hæc ēt multos ſibi fratres ī regno illo coaleſcere:& fratrū plures filios:ex qbus oībus minus ſpē ſuā tutā haberet. His ēt addebaſ dixiſſe q; p idem iā tempus fratri potius in regno ſuo licentiā habere cōcederet:crudelitatē quoq; plurimam regis accuſare:& filioꝝ cedes:ſe quoq; timere:uſq; ad ipſum hoc malū pertingeret.Arcē quoq; ro mam pergendi conſiliūq; narrabat:feroꝝ quoq; ad ſuam tetrarcham ex eius diſceſſiſſe ſententia. Quibus herodes auditis: cognoſcebat feroris ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat. Incitabaſ autem rex ſuper antipatri nequitia: iuſſitq; matrem eius ornamenta ſua cuncta contradere: quæ multoꝝ præcio conſtarent talentoꝝ. Quæ poſtq̄ abſtulit:reiecit eā:& in amicitiam mulierū fe roræ p damnatione dicauit.Amplius āt aduerſus filiū iracundiam regis incēdebat uir ſamarites antipater nomine qui filio regis antipatro curator extabat. Nam cū alia quidē ei in tormentis ap peruiſſet: illud quoq; prodiderat:quō uenenū mortiferum confecerat:dederatq; feroræ:iubēs:ut poſt eius abſceſſum cū iam ſpatium aliquanti temporis cucurriſſet:ubi ratio prouocaret:patri p rinus propinaret:& dicebat attuliſſe illud uenenum ex ægypto antiſalū unum ex amicis ātipatri: tranſmiſſum aūt feroræ p theudionē fratrem matris antipatri:& hoc mō ad uxorem feroræ de ueniſſe:dante marito ad cuſtodiendū.Quod illa quoq; fatebatur rege ſcrutante negociū:& pcur rens tanq̄ uenenū allatura:miſit ſe de tecto deorſum:non tamen interiit:quō cadens in pedes:ter ra ſuſcepta ſit:ac deinde poſtq̄ recreauit animā:promittit ei herodes ſalutē:eiuſq; domeſticis dū mō ab ea nequaq̄ occultaret ueritas neq; ſe illi malū p ingratitudine redditurū iurabat:ſi cūcta cū ueritate proderet:uel modū quo geſta cōſtarēt.Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enunciata:fir mabatq; allatū eſſe uenenū ex ægypto ab antiſalo:modicū quippe eſſe fratrem eius aiebat a quo prouiſum fuerat:p theudionem āt uiro ſuo trāſmiſſum:ſe uero cuſtodire illud a ferora ſuſceptū: aduerſum ipſum ſane ab antipatro præparatū . Cū igitur feroras egritudine inquit teneret: & eū aduentu tuo conſolationeq; curares:uidens circa ſe beniuolētiam tuam condidit mēte directa & me conuocās:o mulier inquit induxit me antipater aduerſus patrē ſuū fratrem meū:cōſilia iniq̄ cōſtituens.Nam uenenū in eius perniciem nundinatus eſt. Nūc itaq; quō frater erga me nec ante iniquū aliquid geſſit:& nunc propoſitū bonæ uoluntatis oſtendit:me aūt non poſt multum de hac luce ſentio receſſurum:age:ne cū cōſciētia fratricidii ad noſtros pgenitores abierim:illud ue nenū adportās:epiſtolāq; antipatri:me uidente combure.Ego āt plurimū eius igni contradēs:ali quantulū reſeruaui:ut feroꝝ defuncto:ſi me o rex male fortaſſis attenderes:illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerē.Hæc dicens:& uenenū & pixidā in medium protulit.Sed & frater antiſali & mater eius eadem fatebanſ:tormentoꝝ uehementia compulſi:& pixidam illam quoq; nihilomi nus agnoſcebant.Accuſabaſ quoq; filia pontificis:uxor regis:tanq̄ oium conſcia fuiſſet:ſed ea ce lare maluerit.Ob q̄ illam herodes emiſit: filium āt eius ex teſtamēto deleuit ī cæteris pmanente: ſed ēt ſocerū pōtificatu priuauit ſymonē boeti: ſubſtituit uero mathiā theopholi hieroſolymitē genere.Dum ea geruntſ bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex roma & tormentis examina tus inuenitur uenenum aliud attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa feroræ tradendum:ut ſi primum uenenum minus fortaſſe regem peremiſſet:& hoc maturius uterētur. Apportabat etiā litteras ab amicis herodis romæ conſtitutus conſilio antipatri & dictatione compoſitas accuſa tionem habentes archelai atq; philippi:q; quaſi de patre quereretur pro nece ariſtoboli & alexan dri:ſemetipſos quoq; herodi miſereri nunciabant:& euocabantur quidem a patre:ueluti non ob alias res:niſi ut etiam ipſos extingueret.Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opi tulantes antipatro.Scripſit etiam antipater pater de fratribus:culparum genera magna cōfingens omni mō eos adiudicās:ætatē eoꝝ auſam aſcribens:qua impelli poſſent negtiā ſui patrare ppo ſiti.Ipſe uero certamini quod cum ſyleo gerebat:magno ſtudio fuit intētus:& accuſationi primo rū uiroꝝ romæ conſtitutoꝝ ſe totū dederat. Monilia quoq; præcioſa ducentis talentis empta parauerat.Miretur fortaſſe aliquis:quoniam tantis aduerſus eum in iudea motis turbinibus fer me.vii.menſium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum.Cauſa uero huius rei erat obſer uatio uiarum atq; cuſtodia & odium hominum quo circa eum execratione tenebantur. Nullus etenim erat:qui pronus eſſet proprio periculo illius tutamen ſalutemq; conquirere.

Nauigatio antipatri de roma ad patrē:& q̄liter a nicolao damaſceno herodis aīco fuerit accu ſatus:pſidētibus in iudicio uarone qntilio & ipſo herode cū amicis utrorūq;:ī quo iudicio anti pater multifariæ cōuincit de facta cōſpiratione ī patrē intantū ut uenenū patri a filio pparatū ī mediū pferetur quod ad expimētū iuſſu uaronis bibēs unus dānatoꝝ:ſtati morit. Cap. VI.

HErodes ſane antipatro ſcribente q; cuncta quæ oporteret peragēs: maturius aduenire celans ſuam indignationē:reſcribit iubens: ne ulla deſidia ppediretur ne quid ī eius ab ſentia ipſe forte patereſ.Et ſimul quoq; de matre ipſius minimū qddā expoſtuláda cā tur:pmittēs tamē ei ſe reconciliatū iri:cū ipſe ptinus aduenireſ: & ī oībus erga eū dil

ctionē ſuæ mentis apiebat:formidans:ne forte quicq̄ ſuſpicās differret ineundæ uiæ negocium: atq; romæ demoraṅs:aliq̄s ſibi difficultates pareret:& in regno romano rumoris alicuius fieret adminiſter.Has itaq; in cilicia litteras accepit:alias ât tarēto: in quaꝝ textu feroræ declarabatur caſus.Quibus lectis:egre ſatis tulit & aſpere:nō propter feroræ gratiam:ſed quia patris interitu: ut promiſerat:non pacto defecerat.Circa celendeꝝ autē celiciæ ueniēs:cœpit de cauſa nauigatio nis ambigere:utrū deberet domū ſicut inſtituerat tendere:abiectione matris adductus in dubiū. Tunc ex amicis pars ſuadebat expectare:donec agnoſceret:quæ domi mota geſtaq; fuiſſent. Alii uero hortabantur ne nauigationem domi differret:ſolutuꝝ enim ſuo aduentu omnes cauſās aduerſitatis aiebant:nam neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe:niſi q; eius abſentia facultatem ac cuſatoribus uirtutēq; præbuiſſet. His perſuaſis protinus nauigauit:& exceptus eſt portu nomine ſebaſta;quem herodes magnis opibus conſtructum:ſebaſtam ad honorem cæſaris appellauit. In apertis autem iam malis erat antipater:nullo ad eum cominus accedente:nullo colloquente:ſicuti cum fuiſſet egreſſus uotis eum ac ſecundis præcibus proſequebantur:nunc ecōtra aduerſis eū maledictis non prohibebantur excipere.Verebant enim cuncti:q; pœnam eſſet fratribus pro ſua impietate ſoluturus.Ea tempeſtate contigerat forte uarum quintilium in hieroſolymis agere:q; ſucceſſor ſaturnini ad ſyriæ regionem fuerat deſtinatus.Venerat quippe conſultatum herodi:ab eodem poſtulatus:pro cauſis in quarum diſpoſitionibus heſitabat.Quibus una conſeſſum habi tantibus:uenit antipater:cunctis illi rebus incognitis. Quiq; cum ingreſſus eſſet aulam regiam: indutus purpura ipſum quidem ianitores excipiunt:amicos autem qui circa illum erant: aulam accedere ꝓhibebant.Cœpit itaq; perturbari:in quæ mala deuenerit manifeſto cognoſcēs.Deniq; pater ſalutatum accedentem repulit:fratricidii ſimul accuſans:& conſilia obiectans ſuper ſuimet ipſius interitum: quorum omnium auditorem ac iudicem in craſtinum uarum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminente:ipſa magnitudine fatigatus abſceſſit. Cui mater & uxor accurrunt:quæ reſidue fuerant de filiabus antigoni:qui ante herodem in iudea regnauerat:ex quibus uniuerſa cognoſcens: cœpit ſe certamini iudicioq; ꝓpatare: Sed die poſtera conſeſſum faciunt uarus ſimul atq; rex:amici etiam utrorumq; conuocantur. Aderant quoq; regis conſanguinei:& ſalome ſoror:& ſi qui nunciaturi forent:quæ ꝓdiderant examinatione tormentoꝝ:ſerui deniq; antipatri ex materno illi iure conuenientes:qui ante fuerant cōprehenſi:epiſtolam deferentes antipatro:quæ fuerat in hanc perſcripta ſententiam:ne ad patriam repedaret:q; cuncta uidelicet ad patris noticiam reuelata pueniſſent:ſolumq; illi ſuffugium remaſiſſe:uel apud cæſarem:& ſub patris poteſtate non cadere.Antipatro uero patris genibus ꝓuoluto:atq; deprecanti:ne iudicium de illo rebus incognitis ꝓmeret quin potius facultate ſibi auditoris contributa purgatum iri ſe apud patrem poſſe firmabat:quem iubens herodes in medium produci:ipſe lamentari primitus cœpit q; tales illi filios habere contigiſſet:per quos ei fortunæ tales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationem cōparauerat:ut ſua ſenectus in antipatri nequitias incidiſſet.Memorabat etiam enutritiones:& educationes: quas filiis ſtudioſe præbuerat:opum quoq; & facultatum affluentiam: in quibuſcunq; temporibus ipſi cuperent:ſemp illis protinus adiacere: & q; nullum eſſet impedimentum quo eorum conſilio periculum mortis incideret:dum illi regnū impie rapere feſtinarent:anteq; ipſe legi naturæ concideret. Vnde ſe ualde mirari dicebat antipatrum: quoꝝ ſpe ſubleuatus auderet ſine ulla refrenatione ad talia tātaq; ꝓrumpere quandoquidē eum regni ſucceſſorem etiā ſcribendo declaraſſet: ſed ēt uitæ ſuæ tēpore in nullo minor exiſteret:non claritudine dignitatis non uirtute potentiæ: quinquagita deniq; illū talenta ex reditibus ſumere: ad hæc trecēta taléta romam eunti dona dediſſe.Increpabat etiā illum de fratribus:q; ſi uelut malignos accuſauerit:cur eorum imitator extitiſſet:ſi uero innocētes fuiſſent:inique aduerſus conſanguineos crimina confeciſſet:nam illa oīa quæ de illis nunciata fuiſſent:a nullo alio niſi ab illo ſemetipſum ꝓtinus aduertiſſe:cōſilioq; eius geſſiſſe cūcta:quæ aduerſus illos fuerint geſta:quos nunc ꝓrſus abſolueret:iſto illis in parricidii facinore ſuccedēte. Hæc ſimul dicens ꝓfundebat & lachrymas:quæ illum intercluſa uoce loqui amplius nō ſinebāt. Verū nicolaus damaſcenus:regis amicus:& in omnibus cū eo una ſemper uerſatus:& modū quo res geſtæ fuerint aſſecutus:rogabatur a rege:ut ipſe reſidua loqueretur:quæcunq; ad demonſtrationem cauſæ redarguitionēq; proficerēt. Sed antipater econtra conuerſus ad patrē:ſemetipſum excuſare nitebatur.Ēmuniebat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exempla:honoreſq; ſibi a patre conceſſos:quos minime percepiſſet:niſi uirtute dignus & officiis erga illum meritis habere:eniuero ꝓuidiſſe ſe ſemper quæ uſui neceſſaria forent: conſiliūq; ſemper circunſpectis rationibus antecepiſſe:ac ſi quando ad rem explanandam manu opus eſſet:ſuo labore negotia cuncta peregiſſe:neq; credibile conſtaret:ut qui ſæpius ex aliorum inſidiis patrem ſtrenue liberaret:nūc ipſum inſidiatorem patris effici:ut deleret oīa ſuæ uirtutis uetera monimenta molimine repenti ni facinoris:præſertim:cum ſucceſſor iam regni fuiſſet oſtēſus & ſimul ēt bonoꝝ regē:honorūq; potiret;quæ uſq; ad præſens tēpus eum habere cōſtaret:neq; illud eſſe uerisimile ꝓrſus aiebat:ut q; cōctarū regē dimidiū ſine ſui piculo:& cū uirtutis honeſtate teneret:uelle totū cū crimine atq;

periculis appetere:incertus utrũne ualeret affectum ſuæ cupidinis obtinere:præſertim cum pro tali cauſa ſuos fratres uidiſſet extinctos quoꝝ facinoris & nunciatoré & accuſatorem ipſum eſſe cõſtaret:ꝙ niſi ab ipſo proderetur occultum proculdubio permaneret:quorum etiam poſtmodũ ꝙ eſſet malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret. Et ibi quidé hæc ſua dicebat eſſe monumenta:quibus conuerſationem ſuam cum magna beniuolentia circa patré agi taſſe probaretur.Romæ uero quæ geſſerit:teſtem cæſarem conuocabat:quem iuxta ac deũ falle re nemo poſſet:quoꝝ fidem facere litteras ab eodem cæſare deſtinatas:qbus litteris haud recte eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hominum uolentium inter eos turbas & iurgia concitare:quas accuſationes a ſuis inimicis confictas aiebat:quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent.Cauſabatur etiam de tormẽtis:ꝙ eorum uiolentia factum eſſet ut falſa dicerent: doloris quippe ac neceſſitatis eam eſſe naturam:ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui quæ uiderint grata dominantibus quorum ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt.His dictis:mutatio eſt totius facta confeſſus.Satis etenim miſerabantur antipatrum profuſione lachrymarum:& uultus humilitate miſerabilem:ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret.Nam flectebatur quoꝝ herodis animus inclinatus:licet conaretur ſuam mentem aliis non eſſe manifeſtam. Nicolaus autẽ exorſus ab illis uerbis quibus rex principiũ fecerat: cauſam amplificare cœpit:& cuncta quæ uel tormentis eruta:uel teſtibus erant relata proferens congregabat undiq; criminis probamenta: maxime uero uirtutem regis & clementiam longa narratione proferebat:qualiter nutritiones & ædificatiões in ſtudiis doctrinarum filiis ſuis impenderat:quarum rerum labor in nullo ei profuiſſet ac commodo in alias ab aliis calamitatibus irruenti:quamq̃ ſe non imitari diceret propriam filiorum inconſiderationem:ꝙ & adhuc fuiſſent adoleſcentuli:& decepti facile a prauis ſuaſoribus corruptiin tranſuerſum declinaſſent:naturæq; iura reliquiſſent:ut immaturius quam oporteret regnandi cupidine reperirentur:antipater uero furiam admodũ ſe prorſus expaueſcere:non modo propter paterna beneficia:in quibus eum affatim fuerat muneratus quæ cum eſſent tam magna:multaq;:eius tamen animum lenem reddere non quiuerunt more uenenatorum repentium:licet illa repentia quamlibet ſint aſperſa:beneficiis aliquatenus leniuntur. Nõ ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem antipatri:uerumetiam ꝙ fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent:quo minus imitator eorum exiſtens:impetum ſuũ a crudelitate retineret: quáq̃ inquiens o antipater qui temeritatis fratrum nunciator extitiſti: & documentorum ſcrutator:& punitor redargutorum:cur non repuliſti animo quæ in illis te prodente culpamus:ſed potius ad imitandum flagitium illorum inſania & libidine raptus es.Vnde claret:ꝙ nec illa a te pro tutamine geſta ſunt patris:ſed pro fratrũ infœlicium interitu feſtinata:ut illorum odium oſtẽtando: amator quaſi patris crederis:quatenus poſſis ad eius inſidias iter facilius adipiſci:poteſtatem a patre percipiens: quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim:ut fratres interimerent: de nequitia redarguti:ut autem conſcii eis proderentur:minime curaſti. Vnde certũ eſt:te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe:accuſationem illis præparando;ut ſi forte ad effectum ueniſſent:tibi lucrum patricidii proueniſſet:ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorum:tuis moribus competentes.Et circa fratres quidem qualis extiteris manifeſtus es:nam ſuper eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignũ ita te ſapere:ſi tu non deterior extitiſſes.Sed te occulto aduerſario patris extante:claret:quia illos nõ ueluti patris inſidiatores habebas exoſos:nam haud ita exorbitares ſimilem nequitiam cupiens perpetrare:ſed timens:ne regni fierent ſucceſſores:quos tibi uidebas iuſtius poſſe præponi:patré ſuper fratres extinguere feſtinabas:ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur:& pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infœlici patre ſupplicium ſumere conabaris: ac parricidium nõ commune cogitaſti:ſed quale uix a quoquam nunc in uita hominũ uel uideri potuit uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas:uerum diligenti quoq; & beneficia multa præſtanti.Socius quippe regni conſtabas:ſucceſſor in nomine:in diſpoſitionibus particeps:in fruẽdo communis.Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus:& iocunditatem ac fructum regni iam ante capere in nullo prohibitus.ad ſpem etiam futuri gerendam ex ſententia es patris ac litteris communitus. Sed tu non ex herodis clementia rerum iudex eras:ſed tua uoluntate ac nequitia opera paterna penſabas:uolens patri in omnibus tibi obedienti etiam partem quam poſſediſſet abripere: & confingebas uerbis uelle ſeruare eum:quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignus extabas:uerumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus:fratrumq; uoluntatem aduerſam: ſeditioſamq; reddebas:qui etiam patrem beſtiam appellare auſus es:cum habeas ipſe mentem omni ſerpente peiorem.Siquidem illorum aduerſus patrem uenena colligebas.Et quem patrem:qui te tantis beneficiis muneratus eſt. Econtra eum auxilia diuerſa poſtulabas:& artibus uariis per uiros atq; mulieres utebaris:quatenus interimeres hominem ſenio & ætate confectum:quaſi ad nocendum non ſufficeret ſola tuæ mentis iniquitas.Et nunc ue niſti poſt tormenta liberorum atq; ſeruorum:quæ propter te uiris ac mulieribus conſtant inflicta:& contra denũciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire feſtinas; Et non ſolũ patrem

hominibus auferre conatus es:ſed etiam leges:uirtutemq; uari:& ipſius iuris naturā:ipſamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne confidis in tua ipudentia:ut etiā tormētis temetipſum ſubiici uelis:cum cauſeris de tormentis eoꝝ qui examinati ſunt:ut illi quidem quia ea dixerunt quæ ad liberationem tui patris attineant ueritatem minime tenuiſſe uideantur:tormenta uero quæ tibi fuerint adhibita uelis indagaſſe ueritatem. Nonne ſaluas o uare:nonne liberas regem:factionem a ſuo ſanguine ſuſtinentem.Per maieſtatem imperii romani:per uirtutem tuā obteſtamur:ut hāc atrociſſimam beſtiam:quæ pro perditione alias proditione fratrum pater ſe beniuolū eſſe ſimulabat:quatenus poſſet ſolitarium & omni conſanguinitate deſertum de regno propellere:adiudices:atq; condēnes.Non prouincias hunc ſceleratum ducendum ad necem.Scias quō patricidium cōmunis iniuria eſt:& naturæ ipſius:& totius uitæ hominum:neq; minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit:tametſi eum effectum non contigerit: adipiſci.Naturam ipſam iniuriat:q; talibus ſupplicia nō iportat. Addebat etiā illa quæ mater antipatri ad aliquos muliebri locuta ē: ariolationes quoq; ac diuinatiōes ſup rege factas:& ſacrificia memorabat.Aiebat itē & qcqd anti pater cum ſeroræ mulieribus laſciuire dicebatur:cōmeſſationes quoq; ſordidas amoreſq; narrabat.Deniq; examinationes tormentorum:& teſtificationes plurimas inferebat:quæ ſane plurime conſtabant.Nam alias quidem ante parauerat: alias ex repentinis nunciis ſummitates acceperat: ex quibus priora magis firmabātur.Plurimi quippe hoīes:quæ antea timore antipatri ſilētio præteriūda mādabant:cernentes eū accuſationibus primis adhibilem:& aduerſā fortūa inimicis eius aperte ꝓpteq; contradictū:quia odio ineffabili aduerſus eū nitebantur omnia tūc prodebant. Incitabantur quoq; ad accuſandum non ſolum honore factorum eius:& magnitudine ſcelerum eius quæ uel patrauerat:uel patratū ire præſumpſerat:ſed etiā improbitate quā circa patrē & fratres exercuerat parricidiis & q; ſuper eū ſenſerant neq; odiū merito:neq; amorē benignitate: circa quēpiam habuiſſe:ſed ſuæ tantū cōmoditatis intuitu.Quoꝝ oīum illud eum amplius adgrauabat:q; nulli extiterant:qui res ex equo bonoq; iudicabant:q; eoꝝ animus odio amicitiaq; iure careret.Dicebant ergo ſe olym iſta ſenſiſſe:prohibitoſq; ſemper ānunciando: libertate uero data in medium cuncta deferre.A quibus proferebantur multiformia ꝓbamenta nequaq̄ accuſari de falſitate ualentia:quod neq; benignitate circa herodē:neq; timore periculoſo tacerent:ſed ſolo rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebant:dicentes:q; non in ſuis actibus antipater utilitatē Herodis & munimen attenderet:ſed ſola nequitia ad illa facinora fuerit cōcitatus:propter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur.Multa etiam a plurimis ſine ulla interrogatione dicebantur:ita ut antipater quamq̄ in omnibus rebus impudens.& ad metuendum promptiſſimus atq; callidiſſimus eſſet:tamen tunc tanta confuſione fuit oppreſſus:ut neq; negare:neq; contradicere ualuiſſet.Nicolao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente:uarus iubebat antipatrum:ut ſe de tantis criminibus expugnaret:ſi aliquas aſtructiones haberet:quibus obnoxius illorum quæ importata erant non eſſe monſtraretur:nam ipſe quoq; optare ſe patre certo noſſe dicebat:ut in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus.Ille uero in faciem prouolutus:in deo rem oībusq; cōmendabat:qui ſibi teſtificarentur:nihil ſe improbum cogitaſſe:atq; ſignū a deo fieri poſtulabat: inſidiatorem ſe patris pœnitus non fuiſſe.Solent quippe uniuerſi quibus iuſtitia deeſt:quando facinorum aliquoꝝ ꝓpetratores exiſtunt dicere: ſibi libeꝝ arbitriū ex diuinitate cōceſſum: quādo uero in picula ceciderint iuſtū recipientes iudicium:per inuocationem eius oīa teſtimonia conātur auertere:quod ēt antipatro cōtingebat. Cum tanta náq; uelut abſcente diuinitate ante geſſerit: tūc autē iuſto eū dei iudicio undiq; concludente:defectu purgationum ad dei iudiciū abſolutionem accuſationum criminumq; ferebat:potētiæ diuinæ cauſam tribuens:ut eius teſtimonio in medio ueniret:quanta pro patre geſſerit:quantaq; periculoſa pro eius ſalute præſumpſerit. Varus autem cum ſæpius interrogaret antipatrum:& nihil amplius ille quam dei proferret inuocationem:uidens in infinitum rem pergere:iuſſit uenenum i medium proferri:ut experiretur:quæ nam eſſet uis eius.Et adductus quidam eoꝝ qui fuerant morte damnati:bibit iubente uaro:confeſtimq; morit. Tunc exurgens:abibat cōſeſſu:& die poſtera in antiochiā perrexit:ubi frequens illi fuerat conuerſatio:eo q; ſiroꝝ regnum ubi fuerat conſtitutum.

Herodes ātipatrū filiū miſit i uicula:& legatio miſſa ab herode ad cæſarē de filio. Cap. VII.

HErodes autē cōtinuo i uinculis filiū obſtrugi iuſſit.Incerte aūt erant plurimis confabulationes uari quæ ad regē habebantur.Dicebant nōnulli:q; ex eius ſnia fecerit:quæ cūq; de antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eū:deſtinauit romā ad cæſarē litteras: omne declarātes negociū: ſed etiā qui præſenti relatione cæſarē docerēt nequitias antipatri. Deprehenditur aūt in his diebus ēt epiſtola ab antifalo ad ātipatrū ſcripta.In ægypo āt erat iſte: Quæ ſoluta a rege:talia declarabat.Miſi tibi epiſtolā ab acmes:non parcēs animæ meæ. Scis enī: quomodo pericliter a duobus domeſticis:ſi hoc fuerit agnitū . Tibi āt proſperitas ad gerendā eām proueniat.Et epiſtola quidē talia loquebatur.Rex autē querebat alterā epiſtolam:quæ tamē inueniri nō poterat.Nam & ſeruus antifali:qui lectā adportauerat epiſtolā aliā ſe ſuſcepiſſe denegabat. Cum aūt heſitaret rex:unum amicoꝝ herodis inſpiciēs interiorē tunicā ſerui:nam duabus

erat indutus:arbitratus eſt in interiori tunica litteras obcelari:& erat ita.Inuenitur ergo epiſtola in qua erant ſcripta hæc.Acmes antipatro.Scripſi patri tuo qualem uoluiſti prorſus epiſtolã:& reſcriptũ faciens epiſtolæ quæ ad meã dominã ueluti a ſalome directa eſt deſtinauit. Quã cũ legerit certo ſcio punitur& ſalomẽ:tanq̃ inſidiatricem. Erat autem epiſtola tanq̃ ſalome ad dominam ſuam ab antipatro dictata:ſub ſalome nomine:quantũ ad ſententias pertinebat:ſtilo ãt acmes cõpoſita:in qua continebantur iſta.Acmes regi herodi.Ego ſtudium habens.ne te quicq̃ lateat quæ aduerſum te gerunt:inueniens epiſtolam Salomæ ad meam dominam contra te conſcriptam:cũ periculo quidem meo:ſed cum tua tamen utilitate conſcripſit:tibiq; direxi.Hanc ãt illa conſcripſit:uolens Sylleo coniungi.Scidi igitur hanc epiſtolam: ne fortaſſis ego de mea uita periclitarer. Ad ipſum ãt antipatrum epiſtola ſcripta erat:q; eius iuſſionibus miniſterium geſſerit:ut ad herodem ſcriberet:eo q; quaſi Salomæ iſidias illi præparare feſtinaret.Sed ẽt reſcriptũ eius æpiſtolæ q̃ quaſi ad ſuam dominam fuerat a Salomæ deſtinata direxerat. Erat ãt acmes iudea quidem genere:in ſeruitio ãt erat iuliæ cæſaris coniugis:& hæc gerebat amicitia quã cũ antipatro iunxerat:cõparata ab eodem antipatro magnis pecuniarũ& muneribus:ut eius aduerſus patrem & nutricẽ ſuffragaretur inſidiis. Herodes autem ſtupefactus magnitudine nequitiarũ antipatri:ipellebaẽ qdẽ: ut confeſtim eum perimeret uelut procerlam magnarum turbinẽq; cauſarum & nõ ſolũ ipſum: ſed etiam ſororem inſidiantem domumq; cæſaris ſua iniquitate corrumpentem. Accedebat autẽ etiam Salomæ:crebro pectus percutiens:& ſe interfici poſtulans. ſiquid forſitan tale in ea probaretur.Herodes conuocans filium interrogabat:iubens:ut ſiquid haberet aperiret:increpabaturq; a patre dicente.Quõ inimicus omnino repertus es:age nunc: & qui tecum ad hæc negocia opam dedere:nullomodo moreris aperire.Ille autem in antiſalum cuncta referebat:nullũq; alium cãm horum extitiſſe firmabat.Herodes uero admodum dolens uolebat romam ad cæſarem filium deſtinare:ut ſupplicium pro ſuis factionibus ſumeret: ſed timẽs ne fortaſſis amicorum ſuffragio ualeret effugere:ipſum quidẽ uinctum ſicut & ãtea cuſtodiebat. Verum legatos miſit ad accuſandũ filium cũ litteris:intimandaq; omnia:quæ acmes illi ad perficiendam factionẽ fuerat ſuffragata: exemplaria quoq; tranſmiſit epiſtolarum. Interea legati romam proficiſcũtur docti: in præſentia quæ loqui uel reſpondere debuiſſent.

De egritudine Herodis:& ſeditione iudeorũ:& quia deſperans omnes optimates iudeorũ pcepit occidi in hora mortis ſuæ & quia tpe illo deportate ſunt ei littere ab legatis ad cæſarẽ miſſis: habentes damnationem antipatri in arbitrio eius & uoluntate eſſe poſitam:& quia inualeſcente egritudine malum purgans:cultro ſe interemiſſet ſi præuentus nõ fuiſſet. Cap. VIII.

SEd rex morbo prægrauatus:teſtamẽtum ſcribit:iuniori filio regnum retribuẽs:odio quod circa archelaum philippumq; ex antipatri accuſatione conceperat. Cæſari uero mille talenta dereliquit: iuliæ quoq; cæſaris uxori:& filiis & amicis:&libertis cæſaris quingenta filiis etiam ſuis:filiorumq; filiis pecunias & reditus diſtribuit. Salomen ſororem magnifice locupletauit:q; eã ſcilicet erga ſe beniuolã ſemp agnouerit: & nunq̃ aliquid ex aduerſo molientem.Deſperans autem contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere:nam annum agebat circiter.lxx.exaſperatus eſt:irrationabili furia:& amaritudine mentis incenſus:uolebat ſi potis eſſet:iudeorum cuncta diſperdere. Cauſa uero huius rei erat:q; ſe conteni putabat:eo q; caſum ſuum iocunde gentem totam extimabat accipere.Super hæc quoq; quidam popularium hominum ſeditionem excitauerant:propter huiuſmodi cauſam. Erat quidam iudas arſei:& mathias margalothi:iudeorum eruditiſſimi:& ſupra cæteros legis expoſitores doctiſſimi populo etiam amabiles:propter iuuentutis eruditionem.Semper enim eos totos conſumebant dies cuncti:quibus inerat ſtudium:& cura uirtutis.Iſti igitur audientes regem morbo prægratum:& remedii minime receptabilem:omnem excitauere iuuentutem:ut opera quæcunq; a rege præter patriã legẽ facta fuiſſent:euertẽtes p lege dei glorioſa niterent exercere certamia.Eteni pp eius pſumptionẽ: & pp quod ptor humanũ morẽ fuerat cõuerſatus in plures:oia illi mala cõtigiſſe firmabãt: egritudinẽ quoq; pſentẽ nõ ei ob aliud accidiſſe.Fecerat enĩ herodes q̃dã cõtra legẽ.q iudas & mathias uociferabanẽ.Nã cõſtruxerat ſup portã tẽpli munus quaſi deo propoſitũ:aquilã aureã imanem uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet aũt lex imaginum eleuationes uel animalium propoſitiones cõſtituere:his qui uolunt ſecundũ eius præcepta conuerſari.Proide hortabanẽ illi ſophiſtæ aquilã illam loco diuellere.Enim uero mortalibus inquiunt multo iocũdius debet eſſe periculũ:quod pro conuerſatione paternæ legis:& pro uirtute ſuſcipitur:quã uitæ quãtacũq; dulcedo. Nam morte quidẽ fama & laus ſempiterna cõquiriẽ:& naſcituris hoĩbus memoria iocũda relinquitur exemplũ uirtutis & gloriæ.Nã ẽt ſi quiſq̃ ſine piculo ualeat aliquod præclarum opus efficere:poſt paululum tamen uẽturam morẽ naturæ lege nõ ualebit effugere.Proide pulchrum eſt his qui ſtudiũ habẽt amorẽq; uirtutis:cum laudibus & cum honoribus de hac uita diſcedere. Leuigatio quippe maxima eſt:pro bonis operibus interire : quæ non niſi mediatione piculi conquiruntur filiis atq; cognatis uel aliis quibuſcũq; qui ab eodẽ ſtemate deducunẽ:ſiue fuerũt uiri:ſiue mulieres:ſiue quilibet alteri:quibus prouideri debet ipoſterũ:ut ad eos utilitas gloriæ per

ueniat.Et illi quidem huiuſmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repẽte rumor:regẽ uita deceſſiſſe qui ſophiſtis illis ad modum ſuffragatus eſt:mediaq; die aſcendẽtes: euulſere aquilam & ſecuribus concidere. Cũq; plurimus eſſet tumultus in templo ecce dux regis cum militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat niſus eorum: & exiſtimans ex maiore illos cõſpiratione ẽt manu congreſſuros ad prœlium:ampliorem ſecũ numerum militum duxerat:qui poſſent impetum ſuſtinere illorum:qui moliebant anathema templi deiicere. Quo irruẽte ſuper eos:nequaq; uim eius ſuſtinere ualuerunt:ſed ſicut ſolet turba uulgaris præſumptione magis ſtulta:quam cauta prouidentia congregata:omnes continuo fugierunt.Ex quibus.xl.ſoli iuuenes animi confidẽtia remanſere:quos dux compræhẽdit:cum principibus facti:iuda & mathia. Inglorium enim iudicauerunt loco cedere:aduentumq; ducis effugere.Hos omnes ꝓducit ad regem.Quos cum interrogaſſet:cur intantam audaciam prorupiſſent:ut ornamenta templi euellerẽt:illi geſſimus inquiunt quæ geſta ſunt:& conſulto nos illa geſſiſſe ꝓfitemur:quæ ad uirtutem attinent:quam uiros docere certum eſt.Siquidem prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis: nec mirari debes: ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus quæ nobis moyſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit.Mortem quoq; ac ſupplicia quelibet importes:cum iocunditate ſubimus. Nõ enim pro iniuſto facinore:ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinenda ſunt.Et illi quidem talia loquebãtur in nullo minora uerba quam fuerat commiſſi ꝓſumptio præferentes.Rex autem uinculis eos conſtringi ꝓcipiens:euocauit ex Hierichunte iudeorum principes.Quibus aduenientibus:conuẽtus omnium congregat:ipſe uero in lecto recumbebat ꝙ præ inualitudine ſtare nõ poterat.Enumerabat igit̃ præſumptiones ſeditioſoꝝ iuuenum:in quibus ſæpius fuerat depræhẽſi:templi quoq; ornamentaq; ſuis fuiſſent magnis ſumptibus conſtructa memorabat:qualia per ãnos.c.xxv.neq; aſomeum regem conſtruere:neq; proſapiam eius ualuiſſe narrabat:ſe autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematibus alias fabricis admiratiõe dignis ornaſſe:quo poſt eius mortem gratam ſui memoriam iocundaq; relinqueret.Exprobrabat etiã ꝙ iniurias illi nõ dubitarẽt ingerere.Cæteꝝ præſumptum facinus uerbo quidẽ ad ſuas ꝓtinere iniurias:re autem ipſa & ueritate ſiquis uellet meritum examinare facinoris:ſacrilegium cõmiſſum eſſe firmabat. Ad hæc illi ꝓp eius crudelitatem ne contra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus ultiones in eos aliquas moliretur: humiliter reſponderunt dicentes:neq; ex ſua ſententia contigiſſe neq; illa cõmiſſa multa eſſe debere.Ille uero circa cæteros quidem quaſi mãſuetus extiterat mathiam autẽ pontificem ſacerdotio remouit uelut conſcium:& cauſam ſeditionis extantem ꝓmouit aũt azarum pontificem: fratrem uxoris ſuæ.Mathiæ ãt pontificatus tpe:prouenerat alteꝝ extitiſſe pontificem:ad unius uidelicet diei functionem:quã iudei cum ieiunio celebrant.Cauſa uero talis erat. Mathia ſacerdotali fungẽte officio nox in ſolẽnem luceſcebat diem:in qua futuꝝ erat ieiunium.Tum uiſum eſt ſibi oĩno mulieri eſſe cõmixtum:ꝓptereaq; ſacerdotio ꝓfungi non potuit:ſed Ioſephus elimi filius:cognatus eius ſecundũ carnem:pro eo munere ſacerdotali ꝓfungit̃.Nunc ergo mathiã Herodes pontificatu remouerat:alteꝝ uero mathiã qui ſeditionem excitauerat: & aliquos uiros ex ſociis ſeditionis illius:uiuos igni contradidit.Sed ẽt luna eadem nocte defecerat. Herodem porro amarior ĩ dies morbus urgebat:ſupplicia deo cõmiſſi ſceleris expetẽte.Ignis quippe lentus inerat non tamen conflagrationẽ inſuꝑficiem corporis agentem prodens quantum extrinſecus creſcẽs operabat̃ incẽdium.Auditas quoq; in explebilis ſp inerat cibi:nec tamen ſacietas unq; rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluuiem.Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebant doloribus quoq; coli ſæuiſſimus cruciabatur:humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat.Similis illi quoq; & circa pubẽ erat afflictio:ſed & uerenda ipſa putredine corrupta ſcatebant uermibus ſpiritus quoq; incredibilis erecta tentigo quæ fuerat ſatis obſcena diritate fetoris : & anhelitus reſpiratione creberrima:contractus quoq; ꝑ cuncta membra ſubſiſtens:uim noxiã operabatur:quæ omnem tolerantiæ contulerat firmitatem.Dicebat̃ igitur ab his:quibus inerat diuinandi peritia:diuinitus hꝰ pœnas ob impietatem eius & multa crudeliter geſta depoſci.Ipſi tamen multum ſpes ſalutis inſtabat:ſi forte poſſet contra morbos aliqua remedia prouidere.Medicos quoq; aduocans ut uterentur ſi quid poſſent ad ſalutem proficere poſtulabat:& trãſiens iordanem fluuium:aquis calidis quæ ſunt circa callioràdie noctuq; fouebatur.Hæc igitur aquæ calidæ ſuper aliaq; habebant commoda etiam portabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem:quæ ſulphurifera uocitatur.Præterea uiſum eſt medicis:ut eum in dolio oleo pleno confouerent.Vbi cum miſſus eſſet:ita defecit:ut ab omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis ſeruorum ululatus exortus eſt.Cum igitur nulla iam de eo ſpes ſalutis exiſteret: iuſſit militibus quinquagenas dragmas auras diſtribui:plurima quoq; ducibus & amicis ſuis munera tribuebat.Deinde reuerſus in hierichuntem prævalentibus nigris coleribus:exaſperatus iniquius eſt:ut ipſo morĩente:indignum facinus ageretur.Venerãt quippe ex locis omnibus per eius præceptum iudeorum optimates:& erant plurimi:ſiquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiã fuerat mors contentoribus præcepti propoſita.Magna igitur in omnes regis furia concitata eſt:propterea culpabiles & inculpabiles in yppodromio concludens:ſororẽ ſuam Salomẽ:utrũq; eius alexã

conuocat & mortem ſuam non in longum differri denunciat tantis ſe doloribus circũuentum: ſore cunctis ſatis optabile:ſe aũt ſine luctu & deploratione perituꝝ:q̃ regibus: maxime autẽ ſibi magni meroris eſſe firmabat:neq̃ ſuum arbitratũ iudeoꝝ falli propoſito:q̃ & eis ſua mors amabilis foret & grata:nam ẽt ſe uiuente ſepius illos & ſeditiones & ſeceſſiones fuiſſe molitos: & in eius ſemper iniurias fuiſſe feſtinos: cæteꝝ leuigationem quãdam illis natam eſſe dicebat q̃ talibus ipſe doloribus urgereť:proinde petere ſe ab illis:q̃ eos ſciret contra eius gloriã in nullo uẽturos:ut agerent:qualiter eius exequiæ honorabiles ſup cæteros reges:& luctus amplior ageretť; Quod futuꝝ dicebat:ſi peregiſſent ut iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq̃ cogerentur.Cum igiť me inquit aiam uideritis expirantem:circũuallantes yppodromium omni militia nec dum mea morte uulgata:confeſtim oẽs illos incluſos iaculari pficite: & ita cunctis interemptis duo commoda ꝓuentura:q̃ & regnum illis poſt ſuam mortem firmum pſeueraret: hoſtibus amputatis:& ſuper ſuam mortem luctum celebrandũ eſſe magnificum.Et ille quidem lachrymandus talia lamentať:& cognatos oẽs beniuolentiam circa ſe fidemq̃ ſeruare poſtulat inuocationem diuinam interponens:ne cum inhonorificentia ſua mors: & cum indignitate tractaretur.Illi uero ꝓfitebantur in nullo ſe eius præcepta tranſgreſſuros. Sed ego comperi illius hoſis mentem conſiderans:etiam ꝑ præſentia mandata nihil humanum pœnitus habuiſſe. Siquidẽ de hac uita diſcedens ꝓcurabat:quatenus omnem gentem orbatam & deſertam parentibus dilectiſſimis relinqueret:iubens unum ex unaquaq̃ domo interimi:qui nihil iniuſtum neq̃ in ipſum:neq̃ in alios admiſiſſe fuerant depræhenſi.Hæc igiť illo ſuis parentibus demandante:deportantur & litteræ ab legatis:qui ad cæſarem romam fuerant miſſi. Quaꝝ hæc erat ſententia:q̃ acmes indignatione cæſaris extincta ſit:pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tẽtauerat: ipſum autem antipatrum in patris uoluntate dimiſſum:ut quod placeret ex eius ſententia fieret:ipſum etenim & patrem eſſe & regem:ſiue illum in exilium detrudi ſiue illum morte multari uellet: in eius ꝓpoſito conſtitutum.His auditis Herodes:pauliſper animum refouit:uoluntate ſcriptoꝝ & morte acmes in ſupbiam ſubleuatus:& poteſtate puniendi quam acceperat in filium Sed præualentibus creſcentibuſq̃ doloribus:interitui ꝓpinquabat:& quãq̃ in multo defectu contineretur appetebat tamen cibum:& poſtulans malum quæſiuit cultrum. Erat enim illi talis mos: ut ipſe per ſemetipſum malum accurans:& per partes modicas recideret:& comederet.Sumens ergo cultrum:circũſpicienſq̃ ne quis adeſſet:uoluit ſemetipſum interimere quod forſitan perfeciſſet:niſi præueniens manum eius atiabus contineret:nepos enim eius erat:& magnũ clamans: ſtatim ululatus per totam aulam exortus eſt & tumultus.

Qualiter Antipater putans Herodem defunctum locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua:& propter hæc antipatri peremptio. Cap. IX.

QVæ cum ad Antipatrum perueniſſent:credidit ſuum patrem uitæ terminum ſuſcepiſſe præcipienſq̃ fiduciam tam uerbis q̃ motibus ita totus animo geſtiebat:tanq̃ ſi fuiſſet liberatus e uinculis:& regnum in ſuis manibus ſine ullo labore poſſent. Tunc cœpit cum cuſtode ergaſtuli de ſua dimiſſione fabulari:magna ſe continuo ſpondens dona ei tributurum.Ille uero non ſolum non acqeuit ut faceret quæ uolebat antipater:uerũ etiam cuncta regi denunciat:intimans ei eius mentem:& quæ ab eo munera ſpondebanť. Tunc Herodes q̃uis & ante non minore odio ferretur in filium:cum audiſſet cuſtodem ergaſtuli illa narrantem:magnum protinus exclamauit.Tunc quaſſans caput: quãq̃ in extremo uitæ teneretur & cubito ſeſe attollens ſtatim deſtinans quẽdam armigerorum ſuorum ſine ulla dilatione celeriter ne cari iubet antipatrum ſepulturamq̃ eius in Hyrcania ſine ullo honore fieri.

Teſtamentum Herodis ad Cæſarem:& diſtributio inter eius filios:& qualiter Archelaũ præfecit deinde mors ipſius. Cap. X.

TEſtamentum interea ſcribebat mẽte mutabili:& Antipatrum quidem quem ſibi ſucceſſorem in regno deſignauerat: tetrarcham facit galileæ regionis atq̃ peroe: Archelao uero regnum contribuit.Gaulanitidem autem & thraconitẽ:& Bathaniam:& Baniadam Philippo filio quidẽ ſuo:fratri autem Archelai germano tetrarchiæ iure conceſſit:iamniã uero & azotum & faſelidam:Salomæ ſorori diſtribuit: ſed & argenti ſignati Miriadas quinquaginta. Diſpoſuit etiam de cæteris ſuis cognatis: atq̃ conſanguineis: opibus eos reditibuſq̃ locupletans.Cæſari ſane argenti ſignati mille miriadas:præter uaſa quædam aurea:quædam argenta:& metallis præcioſa:& artificis opere uenuſtiſſima dereliquit: indumẽta quoq̃ præcioſa:Iuliæ uero Cæſaris coniugi:& aliis nonnullis quingẽtas miriadas.His diſpoſitis: quinto die poſtq̃ Antipatrum filium necauerat defungitur regnãs poſtq̃ Antigonum interemit: ãnos.iiii.&.xx.poſtq̃ autem a romanis regnum præceperat.vii.&.xxx.uir crudelis in omnes equaliter:ire quidem ſubditus:a iuſtitia uero effrenatus:fortuna uero propicia:ſuper quẽlibet affluenter abuſus:ex plebio in regnum aſſurgens:& pericula plurima eludens: quibus ſæpius fuerat circũſeptus:diurnitate uitæ pfunctus eſt.domi circa filios quantũ quidẽ ad eius ſniam ẽt ibi proſperitate potitus eſt:eo q̃ ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat:meo uero iudicio:ſuper omnes infoeli

ciſſimus.At Salomæ & Alexas:anteq̃ mors regis diuulgata foret: ex yppodromio iudeos abire p mittunt:ad proprias domos:dicentes:regem iuſſiſſe : ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederent. Hoc aũt fecerunt:beneficium illi genti præſtare cupientes.Interea mors magis diuulgatur.

Epiſtola Herodis ad exercitum:& admonitio fidei ſeruendæ circa filium eius Archelaum q ſtatim eleuatur in regnum. Cap. XI.

IVnc Salomæ & Alexas cunctã militiã congregantes in Amphiteatro quod Hierichun te erat:primum quidem æpiſtolam regis legi fecerũt: quam ad milites fecerat:deinde gratias eius in eos pro fide ac beniuolentia quã circa eum exhibuerunt inſinuant:peti tiones quoq; eius:ut ſimiles ſe circa Archelaum filium eius exhiberẽt: quem regẽ con ſtituit intimabant.Ptholomeus etiam cui fuerat teſtamentum a rege creditum: anuluſq; de quo ſignauerat commiſſus:continentia teſtamenti denunciat:quod teſtamẽtum non poſſe robur fir mitatemq; ſuſcipere dicebatur:niſi cuncta quæ in eo eſſent deferrent ad Cæſarem.Fit continuo fragor ingens:honorantium Archelaum:regemq; proclamantium:milites quoq; cũcti: & uniuer ſi duces:fauorem:& beniuolentiam promittebant:paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitent adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabant.

Sepultura herodis i herodio caſtello:& fauor archelai regis ad populũ:&populi ad ipm.Ca.XII.

EHinc ſepulturam regi præparabant.Curæ nãq; fuit Archelao: ut exequiæ patris quã magnifica poſſent celebritate gererentur:utq; memoratum proferrẽt cum rege mor tuo producendum.Portabatur itaq; in lecto aureo:lapidibus depicto uariis atq; pcio ſis:ſtramina ueruoſtro erant auroq; cõtexta:eratq; ipſe mortuus circũamictus purpu reis ueſtimentis:caput eius diademate coronatum : ſceptrum quoq; in manu eius uelut ſi a uiuo teneretur erat appoſitum:circa lectum autem erat frequentia filiorum:multitudo cognatorum. Circa quos omnis militia ſtipata pergebat:per proprias diſtincta nationes:& diſcreta nominibus. Erant autem tali ordine diſtributi.Nam primi quidem pergebãt eius armigeri : per quos omnes therecũ manus:poſt iſtos etiam natio germanorum:atq; galatharum.Hos item ſequebatur cum ornatu maximo cũcta belligeratoria multitudo.Cætera uero militia poſtrema ſequebatur: in eũ ſcilicet modum digeſti:qualiter ſolebant in bellum procedere:& ſuis ducibus ordinari. Poſt hos ſequebantur ſeruorum eius quingenti:odores uarios:& aromata deportantes. Pergebant autẽ in herodium ſtadiis diſtante octo:illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione cõfecta . Et Herodes quidem hoc modo defũgitur . Archelaus autem per.vii.dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit:tantos etenim dies lex paterna præcepit obſeruari.Conuiuia itaq; celebrans: & luctum exoluens:aſcendit in templum. Ibi magnis ei clamoribus fauebatur:magniſq; prædicaba tur laudibus:ſecundum q; unuſquiſq; arbitrabatur maiora quam alius conferre pconia.Tum ue ro tribunal ille conſcendens quod ſibi fuerat præparatum & conſidens:omnibus benigna loque batur:& ſibi propitios comparabat:gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa ſe cũctorum acceperat gratias ſe illis habere narrabat:q; leſi a patre nihil circa ſe mali ab il lis reciprocaretur:ſe autem aduiſurum:ut eis bonorum uiciſſitudinem redderet:eorumq; remu neraretur alacritatis affectum rogaret uero:ut nunc interim parcerent nomine illum regis hono rare:ſufficere ſibi dignitatem poteſtatis aiebat:quam tunc firmam eſſe dicebat:cum teſtamẽtum a patre ſcriptum:a Cæſare firmaretur.Obquã cauſam neq; in hierichunte cũcta militia diadema illi imponere cupiente uoluerat ſuſcipere:ambiguum honorem eſtimans ex tali re ſibi prouentu rum:q; eſſet adhuc incerta uoluntas eius:qui poſſet illi regnum proprie firmuſq; concedere:non ſibi deſuturam circa illos benignitatem:quæ beniuolentiæ eorum uiciſſitudinem reportaret. Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat meliorem ſe ſuo patre circa illos oſtẽdere.Illi uero ut ple beia multitudo conſueuit:in ipſis primis diebus uidentes regis lene principium: uoluntates ſuas laudibus & fauoribus aperiebant:& quanto manſuetius cum eis loquebatur Archelaus tãto am plius nomen Archelai prædicabant:deinde ad numerum petitiones: interceſſioneſq; uertuntur. Alii quidem functionum publicarum leuigationem cum clamore poſtulabãt:pars uero uinctorum ſolutiones expetebat:qui fuerãt ab Herode deuincti:alii uero grauedines quas Herodes inemptionibus & in publicis nundinis conſtituerat:auferri uociferabãtur.Archelaus porro in nul lo illis contraria reſpondebat:ſed in omnibus accurate:æſtimans regni fore ſuffragium:ſi multitudinis beniuolentiam comparaſſet.Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celebranda.

Qualiter populus ſeditionem mouit aduerſus Archelaum in feſtiuitate azimorum: & qualiter Archelaus tria milia ex eis interemit:ipſe uero nauigauit ad Cæſarem: credens regnum Philippo fratri ſuo. Cap. XIII.

VM hæc interim aguntur:congregant iudeoꝝ iuuenes plurimi:nouarꝝ rerꝝ cupidine cõcitati:& cœperũt de morte mathiæ aliorũq; cum eo ab herode interẽptoꝝ tumultuoſa uoce cauſari:dicentes:q; iniuſte pempti:ẽt exequiaꝝ honore herodis timore ca ruerant.Erant aũt iſti:pro qbus turba loquebaf:qui fuerant euulſionæ aureæ aquilæ

perempti.Magnum ergo turba proclamante: & clamitationibus utente: quaſdam etiam iniurias quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire: proterue ꝓcaciterq; iactante: cõ gregabatur magis magiſq; numeroſa multitudo:& ultionem mortuorum ab archelao fieri debe re poſcebant:ſuppliciis eorum qui ſub Herode fungebanꝰ honoribus.Et primum quidem oium ſacerdotio remoueri pontificem quem Herodes fecerat proclamabant:uirum mundum:& ſecun dum leges ſuas dignum ad pontificatum promouendũ eſſe dicebant. Archelaus autem licet iſta grauiter ferret:annuebat tamen:impetum eoꝝ mitigare feſtinans:donec iter ad romã quod pro poſitum habebat ſine tumultu perageret:& cum de ſeſe uoluntatem Cæſaris agnouiſſet: reſpice re dixit:quid agendum foret & de cunctis repetitionibus eoꝝ legytimæ diſpoſiturum:neq; tunc tempus eſſe diſſenſionis:aut contumelias ingerendi:magis autem unitatis atq; concordiæ donec ex præcepto Cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret:tunc quippe in cõe conſulere: de qui buſcũq; tractandũ eſſe uideretur:tunc autem ſuſtinendũ eſſet:ne forte ſeditionis quoq; crimẽ in currerent.Et ille quidem hæc dicens ducemq; ſuum edocens:mittit ad eos:hæc ipſa locuturum. Illi porro proclamantes:ducem loqui pœnitus non ſinebat:periculum quoq; minabantur:ſiquis eos ab aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet:& inſtabant ſuam libidinẽ magis explere: quam impe rantium ſubiacere conſiliis.Graue náq; illis uidebatur:ſi cum Herode uiuẽte amicis priuati fuiſ ſent:eodem mortuo nullam ultionem fieri mortuoꝝ.Illud enim iuſtum legytimumq; dicebant: non ꝙ ratio dictaret:ſed ꝙ eorum libidini uoluptatem poſſet afferre:fatui ad prouidendum:quã tum illis eſſet ex ea re periculum naſciturum.Plurimis itaq; ab Archelao miſſis:ut tumultum ſe ditionemq; mitigarent aliis ex regis perſona loquentibus aliis autem ex illius quidem ſententia: ſed ueluti ex ſua mente monentibus:illi nullum pœnitus aduertebãt:ſed amplior firmitus:& tur ba mouebatur:cõcurrente etiam plurima multitudine:ꝙ illa tempeſtate iudeis dies feſtus immi nebat:quando azima ſecundum obſeruationem paterni moris exercent.Paſcha enim illa feſtiui tas uocitatur:ad recordationem & memoriam exitus ex ægypto : & ſacrificaꝰ ab eis illo die cum alacritate magna pecudum etiam numeroſa multitudo:quanta in nulla alia ſolẽnitate . Concur rit ergo ex uniuerſa regione magna copia populorum:plures etiam ex montanis locis aduenitũ: religionem numini ſoluturi.Sed iuuenes qui ſeditionem excitauere:iudam mathiamq; lamentan tur:ueluti doctores expoſitoreſq; legis antiquæ:& ꝓſiſtebant in templo:ſuffragione quoq; uictua lium abunde ſubſiſtente. Nam ſeditioſis hominibus turpe nõ ducebatur ab aliis cibos expetere. Anxius autem Archelaus ne in deterius eorum proceſſiſſet audacia: cohortes deſtinat armatorũ cum quibus etiam tribunum militarẽ mittit:ut eorum coherceat impetum:& primum quidem: ut illos ſedicioſos repellerent & ab alia multitudine ſepararent.Sed uenientibus militibus:illi ſe ditioſi cum ingenti alacritate:excitata ſecum etiam turba: ſuper tribunum ac tota præſidia cum uoce magna inuicem hortantes impetunt faciũt:ex quibus plurimi fuſi:pauci autem cum tribu no ſauciati diffugiunt.Archelaus autem cuncta peſſumdare cenſebat niſi multitudinis illius im petum frangeret:tumultumq; illum reſecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam: ut eos qui ſibi in templo habitacula conſtruxerant:exinde repellerent . Cedũtur itaq; ab æquitibus circiter tria milia hominum: reliqua uero in montes proximos refugit multitudo . Cæterum ex edicto cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet Archelaus.Quiq; continuo diſceſſerunt: feſtiui tatem deſerẽtes minime celebratam:maioris timore periculi propulſati:licet eſſent in mortis te meritate præcipites.Interea Archelaus ad mare proximum cum matre deſcendit:Nicolaum ſecũ & Ptholomeum habens:& amicorum plurimum comitatum:Philippoq; fratri omnia guberna da dereliquit:domum ei regnumq; commendans.Salomæ quoq; ſoror Herodis cũ eo ſimul egre ditur:omnem ſecum ducens pro ſapientia:ad hæc etiam plurimi cognatorum:uerbo quidem:ue luti cum Archelao conlaboraturi:ut ei regnum a Cæſare firmaretur: re autem uera: ut aduerſus eum niterentur:maxime illa quæ ab eo in templo geſta ſunt accuſando proponere . Obuiam fit Archelao Sabinus cæſaris curator:earũ rerum quæ in ſyria poſſidebat:in iudeam ꝓgens:pro con ſeruatione theſaurorum Herodis.Quem uarus ab hac intentione reuocauit:per Ptholomeũ qui tranſibat ab Archelao conuocatus . Sabinus ergo uari gratia neq; arces obtinuit quæcũq; fuerãt in iudeorum ciuitatibus conſtitutæ:neq; theſauros cõſignauit:ſed omnia ſub iure dimiſit Arche lai : donec quid de his Cæſari uideretur agnoſceret . Proinde in Cæſarea ſe ſuſtinuit ſic enim re promiſerat ſe eſſe facturum.

Qualiter Archelao romã aſcendente:Sabinus q erat in ſyria Cæſaris curator aſcendit in hie roſolymã uiolenter expetẽs Herodis pecunias & caſtella a curatoribus archelai. Cap. XIIII.

SEd cum romã nauigaſſet Archelaus:uarus prexit Antiochiam: Sabinus aſcendit i hie roſolymam:& aulas regias obtinet:euocanſq; oẽs oppidorum præfectos:& quotquot rerum diſpenſatores fuerant ratiocinati cœpit:& arces ut ſibi traderentur multos ex petere.Ex hoc iam illi quos præfecerat cuſtodes Archelaus:mandata eius implere nõ poterant:ſed cuſtodiebant oia ſecundum interdicta Sabini:uſq; ad Cæſaris ꝓceptum. Nauigat ét romã in illis diebus antipater Herodis filius:regnũ ét ipſe petiturus hortatu Salomæ

& promiſſionibus incitatus dicentis:iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnũ ꝓcipiendũ ꝙ primũ teſtamentum in quo is ſucceſſor regni fuerat conſtitutus:firmius:quia illud ſanamente feciſſet Herodes:hoc aũt iam ſenſu præualitudine diminuto conſcripſerat. Ducebat ſecum etiã matrem:& fratrẽ Nicolai Ptholomeũ:amicum Herodis ſatis honorabilẽ:ſed ẽt ſibi ualde gratiſſimum atq; fauentẽ. Maxime aũt eum incitabat ad regnum yreneus rethor uir opinione clarus:& ad dicendũ acerrimus. Idcirco ẽt fretus:eos qui ꝑſuadebant cedẽdũ archelao:ſiue ꝙ regio teſtamẽto ſucceſſor fuerit inſtitutus:ſiue ꝙ maior natu eſſet aduertere contẽnebant. Sed cũ romam uenſſent:oẽs cognati ab Archelao diſcedentes ad iſtũ conueniunt:non beniuolẽtia circa eũ aliqua conſtricti:ſed odio quo aduerſus Archelaũ irritabant. Maxime ãt libertatem deſiderabant: & romanoꝝ iudices magis:q̃ reges ꝓprios habere cupiebant. Quod ſi hoc minus ꝓcederet:antipatꝛe magiſq̃ Archelaũ ſibi regem cõducibilius æſtimantes:impetrare laborabant. Sabinus quoq; accuſationẽ archelai apud cæſarẽ depoſuit. Inter hæc cæſar ſuſcipiens ab Archelao litteras: in quibus iura a patre ſibi relicta ꝓpoſuit teſtamentum quoq; cognoſcens:& ratiocinia theſauroꝝ herodis cum anulo conſignatorio quẽ Ptolomeus apportauerat:cœpit cõſpicari quẽ ordinandũ ratio poſtularet. Legẽs quoq; litteras uari & epiſtolas Sabini:ſummã quoq; theſauroꝝ uel quid pecuniæ per ſingulos annos impenderet aduertens litteras quoq; quas antipater pro regno promerendo tranſmiſerat recenſens:congregabat ad cõſultandum oẽs ſenatorii ordinis: & amicos: in quibus etiam Gaiũ filiũ Agrippæ:& luliæ ſuæ filiæ adoptiuũ. Deinde illis oĩbus in conceſſum inductis: copiam facit:ut quiſq; de quibus moueret ediceret. Ibi primũ Salomæ filius antipater dicẽdi potentiſſimus:& Archelao ſatis infeſtus:hmõi uerba locutus eſt:dicens Archelaum uerbo quidem pro regni petitione ſe fingere laborare:opere uero oẽm regni potentiam poſſidere:anteq̃ ei a cæſare in quo cuncta poteſtas ſita eſſet indulgeret. Huius teſtimonium eſſe dicebat eius audaciam: quam ꝑſumpſerat in die feſto multos interimere. Qui ſi iniuſtum aliqd geſſiſſent:alius inter eos deberet ulciſci:qui eos poſſit legytima & ordinata ptãtem cõpeſcere:& non ab illo tantã cædem fieri oportere. Qui ſi ut rex illud feciſſet:contumeliã grandẽ cæſari intuliſſe firmabat ꝙ ignorãs qd de eo adhuc diſpoſiturus eſſet regia iam uti ptãte ꝑſumeret. Si ãt uti priuatus illa geſſiſſet:amplius eum deliquiſſe narrabat:ꝙ regnũ non poſſidens:ſupplicia quibuſlibet intulerit:de qbus de crerum cæſaris debuit expectari. Opponebat illi etiã iudicum militariũ mutationes & ordinationes:ad hæc etiã illum in ſolio regali & cãs plurimas iudicaſſe:ac determinaſſe proclamabat:tãq̃ a rege legytime ius ptãtis integrũ poſſidente petitionum quoq; plurimoꝝ promiſſa publice facta memorabat:nec quid eũ amplius iuris ac ptãtis habiturum:dũ in regno a cæſare firmaretur. Opponebat illi ẽt:ꝙ ex yppodromio uinctos ſponte dimiſerit:& plurima alia:ſiue quæ facta fuerãt: ſeu quæ facta quidẽ non erant:ſed credibilia uidebantur ꝓp naturam ſui:quod fieri poſſe iudicabatur a iuuene:tum ẽt ab accenſo regnandi cupidine. Dicebat ẽt luctum eum patris pœnitus neglexiſſe:prohibitos quoq; oẽs a rege cum moreret uidendo:unde initiũ quoq; ſeditionis affirmabat exortũ:ꝙ eum uidebant circa patrẽ ſuum mortuũ qui ei multa & magna bona ꝑſtiterat tam ꝛequiter conſeruari:ut uelut in ſe lachrymas ꝓ diem publice configentẽ occulto aulẽ uoluptate regni ꝓcepti perfrui & noctes ĩ deliciis agitare:erga cæſarẽ quoq; hmõi ſe ꝓbituꝝ archelaũ: cum ei regnandi iura tribuiret:qualẽ ſe circa patrem exhibuiſſe cognoſcẽt: tripudiare nãq; & cautus exercere in morte patris:tanq̃ ſi hoſtis aliquis interiret:& ꝙ nunc aduenieſſet ad cæſarẽ callidita-te uſum dicebat:ut ſi regni ꝓcipere firmitatem deſiderare ſimularet:cum oĩ iam uſus eſſet ptãte: quanta illi nec amplior a cæſare reꝝ domino poſſet attribui. Maxime uero eadẽ quæ in tẽplo facta fuerant uerbis exaggerabat:& impietatẽ obiectabat: ꝙ in die feſto ſacrificiis diuinis inſtantibus:multa milia hoĩum cæſa fuiſſent: in quibus multi peregrini plurimi inſontes indigne miſerabiliter occubuerint:templũ quoq; plenum cadaueribus mortuorum:non alienigena forte perimenter:ſed eo qui ſe regni iura legytime percepiſſe iactabat. Vnde apparet inquit illud opus crudelitatis libidine peregiſſe:ut integre ſe plenũ tyrannidis negociũ proſecutum eſſe teſtẽ per iniquitatem admiſſam qua cunctis hoĩbus conſtaret odibilis. Feſtinabat enim quoquo mõ regnum accipere:ſciens ꝙ pro ſui merito nunq̃ poſſet uel in ſomnis regiam ptãtem legytimo iure ꝓmereri. Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos motes agnouerat:unde ſe regni ab eo ſucceſſorem diſponi ꝓ culdubio deſperabat:niſi per egritudinem ac morbos quibus non ſolũ corpore confecto defecerat:uerũetiam animo parum ualido erat. Cæterum quãdo mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana: & corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta diſponeret: in antipatrum poteſtatem regnandi cõtulerat: teſtamento iure legyttimæq; confecto: nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere: qui aut contento Cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit: aut ſi a Cæſare ſe dominum fieri:& ab eo regnum ſperabat accipere: cur ciues ſuos ſine illius præcepto priuatus adhuc: & in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et Antipater quidem huiuſmodi uerba locutus: teſtes etiam introduxit:& plurimos ex cognatis: per quos ſua dicta firmaret. Tumque is loquendi finem faceret ſurgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus: dicebat namque illa quidem que in templo contigerant:potius eorum qui paſſi ſunt quam Archelai poteſtate contigiſſe: ſiquidem

tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe:ut non ſolum iniurias contumeliaſq; iactarét: ſed etiam eos qui deuoti humiliterq; uiuere diſponebant:ulciſci pertéderent.Cũq; hoſtilia multa operarentur uerbo quidem aduerſus archelaum:rei aũt acerbitate aduerſus cæſarem:neceſſariũ archelaus iudicauit:ut eos ab inſolentia & improbitate reuocaret.Sed illi eos quos Archelaus ad ſedádas turbas miſerat:interimere feſtinabant:ſine ulla dei uel loci uel feſtiuitatis reuerentia. Mirari ſe ſane dicebat:non confundi antipatrũq; talium defenſor exiſteret:dummodo inimicitiæ ſuæ quã contra archelaum gerebat libitum faceret:& odio magiſq; natura iuſtitiæ iudicaret:illos purgare geſtiendo qui cuncto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint.Cætera uero de quibus archelaũ accuſauerant:in eos ipſos accuſatores referebat:dicens nihil ſine ipſoꝝ conſultatione uel conſenſu factũ:geſtumue fuiſſe:ſed aio ledendi nunc in tranſuerſum ab equitate diſcedere. Nam neq; ſcirent taliter res eſſe diſpoſitas:qualiter accuſabant:ſed ad inuidiam archelai cuncta depraua re:& tantam illos cupidiné inuaſiſſe obſiſtendi archelao:uiro quidé conſanguinitate ꝓpinquo: conuerſatione aũt eis familiari per omne tempus adiuncto.Teſtamentũ etiam patrem ſana mente conſcripſiſſe narrabat:firmiuſq; illud eſſet quod poſterius fuiſſet ſcriptum:q; in hoc poſteriore dominũ cunctæ ordinationis cæſarem conſtitueret:quem minime illoꝝ improbitaté imitaturum dicebat:qui herodi iniuriã faceret:in cuius uita oĩbus eſſent bonis omniq; poteſtate perfuncti.Nunc aũt ad contumelias quidem uoluntatis eius & intellectus in oĩbus feſtinarent: ſed nequaq̃ cæſarem iniurias illius uiri admittere:qui & amicus fuerit & auxiliator:& oĩa in ſua poteſtate dimiſerit:neq; pati ut teſtamentum eius ſolueret:quod de ſua fide fretus ſcripſerit: neq; uirtutem cæſaris imitaturam eſſe illoꝝ accuſatoꝝ:criminatorumq; nequitiam: fidem eius in omni mundo ad exemplar ꝓpoſitam & indubitatam cunctis gentibus eſſe referebat:unde nequaq̃ poſſit herodi alienationé & furiam mentis aſcribere:quem ꝑ multum tps optime regnũ geſſiſſe cognouerit:ſucceſſionemq; optimo filio dicaſſe:ſed neq; iuditiũ regis circa electionem ſucceſſoris peccaſſe firmabat:ímo magis prudenter & optime iudicaſſe:q; oĩa ad uoluntatem: poteſtatemq; cæſaris redegiſſet.Poſtq̃ hæc Nicolaus enarrauit:& finé loquendi fecit: cæſar Archelaum ſibi ad genua procidentẽ cum honorificentia ſubleuauit:ꝓnuncians eum dignum regni ꝓceptione:magnũq; ſuæ mentis momentũ gratiamq; declarauit:& non aliter eſſe ſe factuꝝ:niſi quæcũq; teſtamento continerent.Interea cũcti Archelao fauere:non tamen certũ aliquid fuerat definitũ. Igit facta ſolutione confeſſus apud ſeipſum cæſar conſiderabat: utrũne archelao regnum confirmare deberet:an omni herodis generi diſptiri.Interea mater Archelai morbo ꝓgrauata defungitur: ſed ét a uaro qui in ſyria militiæ magiſter erat:litteræ ueniunt : ſignificantes ſeditiones deceſſioneſq; iudeoꝝ.Poſtq̃.n.Archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis motibus fuerat: tumultuatiõibuſq; turbata.Sed uarus aduenies eos qui cauſa ſeditionis extiterant:ſuppliciis & tormẽtis adegit:rebuſq; compoſtis in Antiochiã repedabat:unũ ordiné militum in hieroſolymis derelinquẽs qui iudeis ſi forte aliquid ſeditionis molirent:obuiam irent:ſed nec ſic tamen ſeditio terminat. Nam poſtq̃ uarus abſceſſit:Sabinus curator cæſaris illic remanẽs iudeos cœpit opprimere:ex militia ſibi multos armigeros faciens:quoꝝ ſatellitio aduerſus iudeos affligendos utebatur. Vnde illi perturbati ad ſeditiones excitandas neceſſitate cogebantur.

Qualiter perſuaſerunt curatores populo arripere arma ; & occidere Sabinum uel romanum exercitum in Antonia conſtitutum. Cap. XV.

SEd etiam arces uiolenter obtinuerat:& theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat lucrorũ & rapinarum cupidine concitatus.Imminente igitur penthecoſte: feſtiuitas nãq; hæc apud nos ſic paternaliter appellatur:non tantũ religionis gratia:quantũ indignatione ſuccenſi ꝓp improbitatem & oppreſſioné Sabini multa milia cõgregata ſunt hominũ galileorum & hierichũtinorum imméſa multitudo:& quotquot trans iordanem fluuium habitabant:ſed etiam incolarum magna manus adunata:qui plus aliis incenſi:in ultionem ſabini conſpiraverant.In tres itaq; partes diuiſi:diuerſa loca occupant.Et una quidem pars yppodromium tenuerat.Cæterarum uero duarum altera pars ab aquilone uſq; ad auſtrum uerſa circa templum erat:altera uero ad orientem loca poſita detinebat.Tertia uero pars yppodromium:ſicut diximus ad occidentem occupauerat:quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota feſtinatio ut romanos incluſos obſeſſoſq; conſtringerent.Sed ſabinus timens tam etiam multitudinem eorum: q̃ mobilitatem ingenii:quippe quibus mors contentui erat:dummodo cœpta perficeret confeſtim ſcribit ad uarum:poſtulans:ut q̃ citiſſime ſubueniret:in magno periculo eſſe cunctam a ſe ibi militiam derelictam:ipſe autem altiſſimam turrim arcis aſcendens cognomento faſelum: in honore fratris herodis faſeli edificatam atq; ita nominatam: qui in prœlio parthorum defecerat:annuebat romanis:ut iudeos exeuntes aggrederentur:cunq; ipſe neq; ad amicos auderet ullo pacto deſcendere:alios ante ſe pro ſuarum facinore papinarum mortem hortabatur appetere.Sed romanis egreſſis cũ fiducia:pugna uirimq; aſperſa ſatis exorta é:& licet romani opere bellico:& experientia ſuperiores exiſterét:& plures ex iudeis occũberét:obſtinatio tamé iudeoꝝ nequaq̃ tã dira belli facie frangebantur:ſed circũeuntes pœnæ templum aſcẽdunt in porticus quæ fani areã

continebant:& ibi multū prœlium ꝓfligatur:ſaxa quædam manibus uoluebant:quædam fundiſ uel tormentis cæteris emittebant:ad hæc ét cum arcubus intermixti romanoꝝ plurimos ſaucia bant.Nam oportunitate loci iudei ſuperiores extiterāt.Romani uero in incerto poſiti: nec ictus ancipites euitare:nec hoſtem ullis iaculis poterant uulnerare.Proinde cū in hunc modū non bre ui tpe pugnaretur:poſtremo romani impune ſe talia perpeti:ignem porticibus ſubmittunt:iude is quia ſemp porticus erant non ſentientibus:ignis porro a plurimis appoſitus:continuo in flam mas exeſtuat:tectaq; corripuit:quoꝝ materies:q; erat cum pice ceraq; puncta:& in ſupficiem de aurata:ignem confeſtim ſuſcepit:quo incendio opa illa magna & admiratione digna diſpereunt. Sed ét eos qui ſup porticus propugnantes aſtiterant:repentinus corripit : & inſperatus interitus: alii ſimul cum tectis concidentibus peſſum ibant:pars hoſtiū confixi perire uulnerati: pleriq; de fectu concilii:& ſub talis cladis ſtupore:aut igni ſeſe contraduntaut gladiis abuſi ſuis intereunt: ut malum quaſi quo ſe uidebant circúſeptos effugerent.Quotquot aūt retrorſum uia qua aſcen derent recurrentes a ruina uel incendio liberanť:a romanis continuo ſine ullo negocio necātur. Quippe nudi armis & animi timore ſoluti:ueniebant in manibus romanoꝝ.Proinde ex cunctis qui tecta conſcenderant:nullus ualuit pœnitus euadere.Romani autem ꝑ illud incendium in fi duciam ſubleuati:interius ꝓgrediuntur:& erarium ubi tẽpli opes ſeruabanť arripiūt: & plurima quidem a militibus furata ſunt.Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ra tione conquirere.Interea iudeos plurimum contriſtabat tam interitus ſocioꝝ q̄ erarii: anathem thumq; direptio:& tamen quotquot eoꝝ uel peruerſitate mentis obſtinati uel pugnaces prom ptiq; conſtabant:aulam regiam undiq; uallantes:minabanť incendium:& cunctos ibidem una in teritui dare:niſi celer abſceſſiſſent.Nam ſe quoq; copiam illis exeundi ſi id eligerent daturos:Sa bino quoq; ſi ét ipſo uellet exeundi tribuere facultatem:pollicebanť.Dum iſte geruntur:nonnul li ex regiis militibus ad iudeos tranſeunt.Rufus aūt & gratus tria milia pugnatoꝝ ex militia he rodis ſub ſe habebant:uiros corpore exercitatos & ſtrenuos . Cum his igitur oĩbus ſeſe romanis adiiciunt.Rufus ét equites aliquātos habebat:ipſos quoq; ſecum romanis auxilió duxerat. At iu dei obſidionem minime negligebant:ſed etiam menia cuncta circuibant:hortabanturq; oés ut il lam oportunitatem ſe ſaluandi:& in libertatem paternam reſpirandi non perderent.Sabino uero optabile fuit:ut egrediens abſcederet:ſed committere ſemetipſum non audebat:ſuoꝝ conſidera tione factorum:& q; hoſtes admodum infideli mente eſſe cognouerat:ſimul etiam uari ꝑſtolaba tur aduentum:eúq; ſi adeſſet obſidionem illam eſſe ſolutuꝝ.Ea tempeſtate etiā alia plurima:tur bis tumultibuſq; pleniſſima ꝓuenerunt:quæ totam iudeæ regioné grauiter deſolabant.In qbuſ cunq; nāq; locis:alii lucri cupiditate concitati:pars inimicitia ludeoꝝ ad excitanda bella ferebā tur.Militauerunt quondam Herodi duo milia hoium hincinde congregatorum.Hi ergo in unū collecti:& ſeorſum a cæteris decedentes:aduerſus regios milites pugna congrediunť.Vtebantur aūt alcibiade duce:Herodis nepote:quem ſibi ꝑfecerant:qui tam in campis ad pugnā ſtrennue fe rebatur:q̄ in locis aſperis arte ꝑualebat:ꝓpter experientiam quam ex uſu belli ꝓceperat.Iudas q dam erat filius ezechiæ ꝑpoſiti latronum:qui multū quondam ꝑualuerat:ſed temporibus hero dis cum magno fuerat labore deꝑhenſus.Iſte igitur iudas circa ſefori galileæ congregans multi tudinem uiroꝝ perditoꝝ:atq; deſperatorum:cum eis aulā regiam pugnaturus iuadit.Ex qua co piam armoꝝ:quantūcunq; ille locus habebat abripuit:exinde ſuos omnes armat ſumit etiā cun ctas opes quæ ibidem pro cuſtodiam fuerāt derelictæ.Hic terribilis uniuerſus effectus eſt. Nam huc atq; illuc agebat:& ducebat exercitum:libidine rei maioris accenſus:& emulatione regnandi ſine ulla uirtute ullaq; prudentia:ſed ad uim inferendam tantum:& ledendum pronior & procli uis extabat:ſperans ex hoc ſibi dignitatem gloriamq; uenturam . Extiterat quoq; Symon ſeruus quidem Herodis regis:uerum decoris uir magnitudine corporis ac fortitudine præſtans cui ma gna fuerant credita commiſſaq; negocia:is igitur reꝝ intemperantia ſubleuatus:diadema ſuo ca piti præſumpſit imponere:& aliquanta multitudine congregata:rex pronunciatur inſania ſimul: furiaq; populorum: ſed etiam ipe dignum ſemetipſum exiſtimans ſuper omnes qui regnum ante geſſiſſent:aulam regiam in hierichunte ſuccendit:& omnia quæ ibi habebantur abripuit.Multa itaq; in diuerſis locis per uniuerſam prouinciā:ubi regia conſiſtebant tabernacula comburebat cunctaq; exterminio dabat:ignibus concremando.Ampliora quoq; iſte gereret:& amplius ab eo illa regio deleretur:ni celeriter mutatio cōtigiſſet:nam exercitus militum regiorum qui ſe roma nis addiderat:tota manu:totaq; uirtute cōgrediens:occurrit Symoni:ubi multa ui die longo cer tatur.Sed plures qui ex locis trans iordanem cum Symone fuerant congregati:neq; ordinis: neq; diſpoſitionis bellice gnari:ſiquidem temeritate magiſq; diſciplina pugnabant:a regiis occubuere militibus:ſed etiam ipſum Symonem per fugas ſe & per montis fauces ſaluari cupientem gratus occurrens:caput ei abſcidit.Incenſus eſt etiam illis diebus ſuper iordanē locus nomine emacho es a quibuſdam hominibus Symoni conſimilibus.Sic igitur in illa gente multa demēria uagaba tur:propter quod regem proprium non habebant:q; populū uirtute ac moderatione diſponeret: & propter quos alienigene irruperant:per quod ſeditioſe mentes occaſionem accipiētes: ad bella

concitanda ſuccenſæ ſunt:intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiendi. Cæterū & athonges nir neq; generis dignitate conſpicuus:neq; uirtute decoratus: ſed opū tantum confilus abundantia. Paſtor enim erat iſte:& cunctis in oibus rebus obſcurus: uerum magnitudine corporis & robore prævalens:auſus eſt ēt ipſe in regni conſpirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor ēt ipſi corpore magni:& de fortitudine gloriantes:& ex hoc credebāt ſeſe regnum oibus modis obtinere:nam unuſquiſq; eorum turmā propriam ductabat.Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo.Et illi quidem ductoꝝ fungebantur officio:& ſicubi opus erat diſcurrebāt: bellicos exercendo conflictus.Ille uero diadema ſuo capiti circūponens:ad conſultandum concilium conuocabat:ut quid facto opus eſſet decerneret.Videns aūt cuncta in ſua poteſtate: cœpit inſania ferri maxime q̄ rex a populo uocabatur:q̄ ſibi ad regendum quæ uellet nihil eſſe impediméto cernebat.Deniq; tam ipſe quā fratres eius magna conſpiratione frementes:odio romanoꝝ & regiorū militum bellum gerere feſtinabant.Nam equaliter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebantur:aduerſus regios quidem milites propter iniurias:quas eos ſub Herode perpetraſſe reputabāt:aduerſus romanos aūt q̄ eorum in præſenti poteſtas exiſteret.Igitur aſperitas huius mali tpe percurrēte creſcebat:nulluſq; interitum poterat euitare.Nam alios quidem ſpe lucri exterminabāt : alios aūt occidendi conſuetudine perimebant.Incurrunt ēt aliquādo romanoꝝ turmæ circa emmaū: & circundantes arium centurionem qui ductabat exercitū:quadraginta ex eis uulnerauere:q̄ fuerant manu excitatorie meliores:cæteri uero timore fugientes:a grato qui multitudinē regiæ militiæ ductabat defenſati ſaluantur:ſuos mortuos relinquentes.Et multa parte diei romanæ legionis milites inſequentes plurimos ſauciabant:ſuperantur tamen poſtea:& cōpræhenduntur: alius quidem cum graco confligens:alter aūt cum Ptolomeo.Maiorem uero fratrem Archelai milites compræhendunt.Nouiſſimus aūt eorum ſuper his quæ contigebant merore confectus heſitare cœpit:qualiter ſaluareť.Nam ſe ſolum remanſiſſe cernens:& omni manu militum ſpoliatum:fidei patruelis archelai ſe cōmittit ac tradidit:ſed hæc quidem poſtea contigerunt. Igitur ſic iudea latrocinantium facta fuerat habitatio.Si quis enim manū aliquam cōgregaret: quæ ſecum ad ſeditiones faciendas conſpirare præſumeret:ſtatim rex efficiebatur:exurgens ad cōem regionis interitum.In breui quidē & in minimis rebus iudei romanis noxii conſiſtentes:inuidia tamen contribulium ciuiumq; ſuorum ad oīa nequitiæ opera ferebantur.Interea uarus mox ubi quæ geſta ſunt Sabino ſcribente cognouit:timens illi legioni quam in hieroſolymis dereliquerat:duas reliquas legiones aſſumens:tres quippe in Syria fuerant conſtitutæ:aſſumens ēt equitum alias quatuor:& auxilia quæ reges tetrarchæ diuerſi mandauerāt:maturabat præſidium illis qui in iudea obſidione tenebanť afferre.Dicebant aūt omnibus q̄ Ptholomaidā pergeret. Dant illi ēt bericii tranſeunti ſubſidium mille quingentoꝝ uiroꝝ.Mandat illi & arethas quoq; petreus:qui oduntcirca Herodem & amicitiam āt cum romanis adduxerat non paruam peditū & æquitū manum. Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu:exinde patrem filio tradens:unū amicorum ſuorum deſtinat galileos expugnatū:qui ſuper Ptholomaidā habitant.Ille autē galileam ingrediens: magna ui pugnare cœpit.Et primū ſeforin capiens:habitatores quidem oēs captiuos abduxit: ciuitatem aūt ignibus tradidit.Varus aūt Samariam cum omni manu ingrediť:ſed a ciuitate abſtinuit:erat enim crimine ſeditionis immunis:ſed quodam uico Ptholomeiarus noīe collocat: quē uicum arabes odio Herodis hoſtili more cōburunt.Iter quoq; agentes:alium uicū faſſo noīe: magnum atq; opulentū:idem arabes compræhendentes:incendio cōcremauerūt:& quaqua uerſum exercitus ibat:igne cuncta & cæde replebanť:ſuccenditur etiā emmaus caſtellum : uaro iubente gratia mortuoꝝ.Hinc itaq; in hieroſolymā tendit.Illi porro qui ad obſidiones fuerant congregati:faciem ipſam non ferentes exercitus:paſſim cuncti diffugiūt:imperfecta ſeditionis opera relinquentes:qui uero in hieroſolymis fuere iudei:uaro grauiter incuſante:excuſationibus diuerſis ſe metipſos purgare nitebantur: q̄ multitudo illa pp feſtiuitatem fuerit congregata: bellum at nequaq̄ ex eoꝝ ſniam contigiſſe:ſed temeritate aduenaꝝ fuiſſe commotum:ſeipſos aūt cum romanis obſeſſos potius q̄ obſidendi geſſiſſe ppoſitum.Venerunt aūt in occurſum uaro Ioſeppus herodis regis nepos:& gratus atq; rufus oēm exercitum quē ſub ſe habebant:ſecum pariter adducētes:occurrunt ēt romam:qui obſidione tenebanť.Sabinus aūt non uolens in faciem uari uenire: ex alia pte hieroſolymis egrediens:mare uerſus abſceſſit.Interea uarus p oēm regionem ptem militiæ mittit:quæſitum eos qui cauſa ſeditionis extiterant.Deprehenſis aūt qui manifeſtabanť:alios qui cauſa mali extitere ſuppliciis cruciabat:quoſdam uero dimittit: in quibus culpa leuior inuenitur.Fuere aūt qui pp hanc cauſam in crucem acti ſunt:ferme duo milia hoīum. Hoc igiť modo rebus collectis:atq; cōpoſitis:maximam ptem militiæ ad ſedes pprias dimittit : grauem eam illis locis exiſtimans:nam in plurimis exceſſerant:& eius iura contēpſerant lucroꝝ ac rapinæ cupidine.Ipſe uero decem milia iudeoꝝ in unum locum fuiſſe congregatos audiens:feſtinus occurrit:ut eos comphenderet.Illi autem anteq̄ comphenſi fuiſſent:ſemetipſos tradidere hortatu acabi.Tunc uarus multitudini quidē ueniam contribuit:ipſos aūt ductores : qui cauſam ſeceſſionis excitauerant ad Cæſarem mittit.Cæſar uero pleroſq; ex eis p̄mittit; illos autem qui Herodis co-

gnati fuere:ſupplicijs adegit:q; nullum iuſtitiæ gerentes reſpectum:contra familiares & ſanguineos arma tentauerant.Et uarus quidem iſta diſponens:& propter p̃ſidia unam legionem qua etiã primo dimiſerat hieroſolymis derelinquens in antiochiam repedare feſtinat.

Qualiter cæſar teſtamentum herodi confirmauit:ſeruans filiis eius teſtamentum:& diuiſio regi niudaici in tetrarchias. Cap. XVI.

ARchelao uero apud romam commorante:aliorum negociorum principia:pullulabant: quorum hæc erat cauſa.Venerat Romam legatio iudeorum:ſuper octo milia hoſium: petentium ut ſuis legibus uiuerent:& legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant:miſſi quinquagita fuere.Cætera uero multitudo romæ ad eos uenerat. Cæſare ãt concilium faciente cum amicis:cæteriſq; romanorum primatibus:& in Appollinis templum cõgregante:quod ab ipſo fuerat magnis opibus impenſiſq; fundatum.Legati quidem cum uniuerſa multitudine indigentium iudeorum cauſam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat.Quotquot uero regis fuere conſanguinei:ab archelao per odium ſeparantur:iudeis autem aduerſus eum conſociabantur:non tamen ſemetipſos publice demonſtrabant:graue putantes:& ad confuſionem propriam pertinere:ſi ante cæſarem contra conſanguineum & familiarem loqui præſumerent.Aderat etiam philippus de Syria ueniens:uari concitatus hortatu:prima quidem cauſa ut fratri adeſſet.Nam ei plurimum uarus fauebat.Enimuero arbitrabatur:quia illo regno ſoluto per partes:poſſet diſtribui:ſiquidem plures eſſent:qui ſuis legibus uiuere poſtulabãt.Vnde uero philippum hortabatur ut pro ſe laboraret:quo poſſet etiam ipſe partem aliquam regni percipere.Data igitur iudeorum legatis copia dicendi:cœperunt pro diſſoluẽdo regno multa loqui:& primum ex iniquitatibus herodis argumenta multa ſumere:dicentes eum nomine tantum fuiſſe regem: re autem uera tyrannidis facinora perpetraſſe: & multam per eum deſolationẽ rerum factam eſſe iudeorum naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas promum fuiſſe proclamabant:& tantos quidem iudeorum eius crudelitatibus interiſſe:quantos nunquam ex hiſtoria periſſe cognoſcerent:ſed multo amplius ſemet qui uiuerent infœliciores exiſtere : non ſolum eis quibus oſtenſione uultus aſper : & indignatione mentis terribilis apparebat: ſed etiam eiſbus ſubſtantias ſuas arripuit: ciuitates quidem extraneas & ab alienigenis habitatas eum ornare & locupletare: cum perditione & exterminio eorum qui ſub eius regno habitabant:omnem gentem penuriæ & neceſſitati cõtradictam:cum paucis autem regno deliciiſq; frueretur: plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus: & nobili natos genere perimeret : nullis rationabilibus ſubſiſtentibus cauſis niſi ut eorum ſubſtantias rapuiſſet:& quibus uitam fortaſſe conceſſiſſet:rerum ſuarũ amiſſione damnaret. Iam uero exactionibus inquiunt functionem aliam quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat: alia uero lucrorum gratia poſt functiones a ſeruis exactoribus:uel amicis eius diripi ſolere cauſabantur: nec ſolum iſta quæ ad damnum auri & argẽti pertinebant agi:ſed uirgines etiam corrumpi: matronas pollui:quæ pudorem ſui tacebãt: ſicut ab illis qui gerebant deſiderabatur qui uidelicet facinora ſua timebant:ne in publicum proderentur: tantaſq; ſub herode ſe iniurias & contumelias paſſos fuiſſe quantas nec ulla beſtia poſſet ingerere:ſi facultas daretur ut hominibus imperaret. Et multas quidem ſæpius calamitates ſuam gentem paſſam dicebant:ſed nunq̃ ſe in tantam infœlicitatem: tantamq; cladem prorſus incidiſſe: exemplum namq; iniquitatis & facinoris herodem uniuerſæ genti fuiſſe. Et optabiliter ſe archelaum quidem regem denominaſſe firmabant:quia poſt Herodem quemlibet malum ferendũ & tolerandum utiq; decernebant qui tamẽ ipſis initiis ſe quaſi mitiorem herodi conabatur oſtẽdere:uerum poſtea uerens: ne non proprius herodis filius crederetur:nihil ultra diſtulit: ſed ſtati aperuit ſuæ mentis indicia:& cum nondum erat regni conſecutus integram firmitatem: q; in cæſaris arbitrio conſiſteret:illius regni poteſtatem uel tribuere: uel negare: dedit tamen ingenii ſui propoſitiq; monimenta: qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere: ex his quæ in ipſis initiis ꝓpetrare ꝓſumpſit:ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens:auderet occidere:unde iuſte uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum: propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris.Ob id quoq; & has querellas:legationem totam gẽtem deſtinaſſe firmabant.Petebant ergo:ut eorum prouincia regibus careret: & ſyriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur: qui illuc ex roma ad gubernandam ꝓuinciam mitterentur: & tunc cognoſci poſſe dicebant:utrum ne ſeditioſi eſſent: & tumultum concitatores:an ſubiecti & deuoti ſi ꝓbis iudicibus:& rectoribus uterentur. Talia iudeis dicentibus:nicolaus regem criminibus expurgabat:Herodem quidem: quomodo per omne tẽpus quo aduixerit nunq̃ fuerit accuſatus : non enim uera poſſe dicere confirmabat eos qui eum haberent aliquid unde cauſarentur:illo uiuente prætermittentes quando poſſent:in quibus leſi fuerant uindicari:illo mortuo querellas importunæ confingerent:illa uero quæ ſub archelao acta eſſent:ad illorum improbitatem iniuriaſq; redigebat: qui contra ius & contra leges talia cõmiſiſſe præſumpſerint quiq; cædis fecere principium in eis qui ſe a tumultibus prohibebant. Incuſabat eos etiam q; ſeditionis libidine tenerentur: & q; pernicaces eſſent ad obediendum uel legibus uel iuſtitiæ:dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq; nicolao di-

ente:cæſar hinc inde quæ dicta ſunt audiens:conuentum dimiſit & poſt paucos dies:Archelaum quidem nō pronunciat regem:dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat tetrarcham conſtituit: ſpondēs ei quoq; regiam dignitatem:ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum meritus appareret alteram quoq; dimidiam bifariam diſtribuit alteri herodis filiis:philippo uidelicet:& antipatro:qui contra fratrem archelaum de uniuerſo regno certauerāt. Et huic quidē regio trans iordanem galilea tributa reddebat quæ conſtabant in talentis ducentis per ſingulos annos.Philippo autem bathanea cum traconitide & auranitis:cum aliqua pte domus quæ zenodori dicebatur:reddebant talenta centum. Cæterum archelao idumea: & iudea:& Samaria. Hæc.n. leuigatæ fuerant quarta parte functionum ex decreto cæſaris: propter quod in ſeditione cæteræ multitudini participes non fuere.Erant autem ciuitates quæ archelao tributa reddebant: ſtratonis turris & ſebaſta cū ioppe: & hieroſolymis:gaza uero & gadara:& ipſe fuere græce ciuitates:qs abſcidens a diſpenſatione ſyriæ additamento iudeæ regioni coniūxerat. Accedebant ergo archelao tributa per unumquēq; annum talenta.cccc.ex omnibus regionibus quas in ſua poteſtate ſuſceperat. Et hæc quidē de filiis herodis ordinata ſunt.Salomæ autem ſuper illa quæ frater i teſtamento reliquerat:erat autem iannia & azotus:& faſelis argenti ſignati miriade quinquaginta:cæſar etiam donat ei ad habitandum aulam regiam quæ fuerat in aſchalone conſtituta. Intrabāt ēt & huic reditus ex omnibus ſuis talenta per annos ſingulos .lx. domus autem eius in regionibus erant quæ ſub archelai fuere poteſtate.Accipiunt: quoq; conſanguinei regis quecunq; in teſtamēto declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginibus præter illa quæ pater reliquerat: cæſar ēt utriq; dona largitur uicenas quinas miriadas argenti ſignati: eaſq; coniunxit ferorę filiis: cuncta uero quæ illi fuerant dimiſſa:per filios herodis diſtribuit.Erant autem quinquaginta & mille talenta pauca ſibi ſumens uaſcula:quæ non tam ei magnitudine uel prætio:quam recordatione regis accepta conſtabant.

De eo qui ſe mentiebatur eſſe alexandrum herodis filium:& qualiter fictio iſta deprehēſa ſit: inueſtigante cæſare:& pœna qua multatus eſt. Cap. XVII.

Ils igitur a cæſare diſpoſitis:iuuenis quidam iudeus quidē genere: ſed apud ſydonios nutritus: a quodam romanorum libertino: qui eum in cognitionem herodis induxerat: ſimilitudine forme prouocatus: quæ uidebatur alexandro conſimilis filio herodis qui fuerat interemptus:teſtificabantur quoq; illi cuncti:quorum aſpectibus occurrebat ex hoc occaſionem ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet excipere:& aſſumens ſecum adiutorē ſuæ gentis hominem ſcientem cuncta quæ in palacio gerebantur: & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda: eo ſibi huius factionis magiſterium præbente conſcendit. Dicebat ergo ſe alexandrum eſſe herodis filium ex morte ſeruatum ab his quibus ut eum perimerent fuerat delegatus: occidentes quippe alios per quos imaginem completæ iuſſionis oſtenderent: & expectatores fallerent:illumq; & eius fratrem ariſtobolum ſaluauiſſe. His igitur figmentis & ipſe in ſuperbiam extollitur:& alios quot occurrerēt eludebat. Interea cretam appulſis iudeorum omnibus q cum illo colloquium miſcuere: perſuaſio facta eſt. Vnde illi quoq; pecuniarum abundātia cœpit affluere:plurimis hinc inde donantibus. præter uenit ad melium:ibi quoq; cōgregat meliora. Nā ei plures offerebantur pecuniæ fide qua ex regio ſanguine illum deſcendere iudicabant: & ſpem q poſſet paterni regni iura percipere:uicemq; præſtātibus reportare.Ibat igitur romam plurimis in eius obſequio ueniētibus:& dicearcheā appulſus:ibidē quoq; qui habitabant:iudeos ſimilibus fallaciis illudere deciperecq; non deſiſtit.Accurrebant nāq; illi ueluti regi: & alii quidē alii: maxie tamen illi qui familiaritatē & amicitiā eum herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptionis erat hominibus qui illū cum uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc etiā accedebat fides ex formæ uultuſq; ſimilitudine:eteni etiam qui plurimū fuerant cū alexandro conuerſati:nihilo minus inducti fuerant ad credendum:illum non fuiſſe alterū:ſed alexandrum herodis filium: ita ut etiam aliis neſcientibus iurare p̄ſumerent. Proinde ingredienti romam: & fama ſui cuncta replenti in occurſum egreditur iudeorum plurima multitudo: inſtar miraculi ſalutē eius factam diuinitus admirantes: & cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt: maxime propter maternum genus: quod erat ualde clariſſimum.Proinde cum ciuitatem intraret:per plateas & uicos i ſella portabat: cuncto regali cultu cōpoſitus ex opibus & queſtibus:quas per diuerſa loca perceperat.Congregat itaq; ad eum maxima multitudo: uoces plurimæ:clamoreſq; cū fauore reddebant: & oīa fiebant quæ ſolent ad gaudia mentes hominū concitare:præſertim in tali euentu:ubi præter ſpem ſalutē illius factam eſſe mirabantur.Sed ubi cæſari nuncius ille allatus eſt:non quidē credebat:propter quod ſciret herodem non facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi p̄ſertim in illis i q̄bus aium intenderet:tamen ſperans potius ſe contingere:celatū:alias celā quendā ſuū libertū q ſæpius fuerat cum illis infantulus collocutus mittitur uideret alexandrum. Ille āt cū uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q̄ uſa fuerat multitudo. Verū cæſar decipi oīo nō potuit:quō erat qdem ille ſimilis alexandro:ſed non itarut eos poſſet inducere:qui prudēter inſpicere:diſcernereq; ualerent. Siquidem iſte falſus alexander ex labore & opere ualde conſtabat attritus: in illū aūt delicatudo

ex deliciis:& fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant:huic autē durius & groſſius erat corpus. Intuens igitur mendacia conſpirantem iuxta diſcipulum atq; doctorem: & cum fiducia uerba proferētes examinabat: rem etiam de ariſtobolo cunctam perquirens: qd de illo quoq; fuerit factum: & ſemetipſum obſtupere ſimulans:rogabat: ob quam cauſam ariſtobolus quoq; non ueniſſet:quo regnum etiam ipſe dignitatemq; ſibi depoſceret. Cunq; ille reſpondiſſet in cypro illum inſula remanſiſſe:marinis periculis ſimul fatigatum:& territum: ut ſi forte ſibi aliquid inoptabile proueniſſet:ſaltim ille ſaluaretur:ne omne genus marianne pœnitus interiret:talia enim illum doctor ille reſpondenda docuerat:cæſar illum ſemotim adoleſcentulum a cæteris abducens: tibi inquit mercedis gratia ſalus a me præſtabitur ſi non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaq; mihi quis tu ſis: & quis te ad talia confingenda pertulerit: maior quippe eſt tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille:neq; n. ultra mentiri potuit:in periculo conſtitutus: apte cæſari omne figmentum:uel quali modo:uel a quo fuerit commentatum. Tunc cæſar falli quidem alexandrum nequaq̄ contra quod promiſerat fecit: uidens autem eum aptum laboribus: in ordine conſtituit numeroq; nautarum: illum uero qui talia præſumenda perſuaſit: morte condemnat. Melienſibus autem condemnatio ſufficiens uiſa eſt: ut quantoſcunq; ſumptus uel pecunias in falſum alexandrum erogaſſent: irreparabiliter amiſiſſet. Et circa falſum equidem alexādrum res cum magna temeritate præſumptæ:finem huiuſmodi perceperunt.

Qualiter archelaus accuſator a iudeis apud cæſarem:quem cæſar indignatus:regno priuauit: & truſit in exiliū apud uienniā gallie:& ſomniū uiſum archelao & glafire. Cap. XVIII.

ARchelaus autem tetrarchiam ſuſcipiens: mox ut iudeam attigit: iozarum boethii de pontificatu remouit: exprobrans ei: q; cum ſeditioſis una conueniret: eleazarum autē fratrem eius ad pontificatum ſubrogat. Edificat etiam in hierichunte aulam regiam: cum elegantia & decore mirabili: medietatem quoq; aquarum quæ ad irrigationem agrorum influebant:tractu ductuq; conſtructo diuertit in campum: quod ab ipſo fuerat palmarum arboribus conſitum. Victum etiam edificat:cui nomē archelaidem cōſtituit: paternā quoq; legem tranſgrediens:glafiram archelai quidem filiam:alexandri uero fratris coniugem:ex qua filios quoq; ſuſcepat: ſibimet accerſiit uxorē. Iudeis uero fas nō erat fratrū uxores accipe. Sed neq; eleazarus in pontificatu diuturno tempore perſeuerat. Siquidem etiam ſuper ipſum conſtituit ieſum oſeæ filium. Interea decimo anno principatus archelai: omnis nobilitas iudeorū primateſq; ſamariæ:non ferentes crudelitatem eius:moreſq; tyrannicos: apud cæſarem accuſationes ei inſtituunt:maxime quia cognouerant eum cæſaris mandata tranſgreſſum:nam ei præceperat: ut mā ſuete:dementerq; conuerſaretur ad populum. Cæſar igitur ut hæc aduertit indignatione commotus: curatorem eiuſdem archelai rerum earum quæ romæ fuere: archelaus etiam ipſe dicebatur: protinus aduocat: cæterum ſcribendum archelao indignum exiſtimat: illum autem deſtinat: ut archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatione nauem aſcendēs:nauigat celeriter: & in iudeam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem: mētem ei cæſaris aperuit:atq; ut confeſtim egrederetur ciuitatem compellit. Cæſar autem ueniente archelao aliquibus accuſatoribus aſtantibus:cām hincinde cognoſcit:ſed ubi ſe parum ſe expurgat archelaus: in exilium trudi p̄cipitur:in uiēna ciuitate galliæ habitaculo cōtributo: pecunias uero eius rōnibus iuſſit ſociari fiſcalibus. Sed anteq̄ romam fuiſſet uocatus archelaus ſomnium ſuis amicis tale recitauit. Vidiſſe ſe namq; dicebat ſpicas decem numero: plenas turgenteſq; frumentis uigoremq; integrum poſſidentes: quas uidebat a bobus comedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius aius fatigabatur:a quibus dum ſciſcitaretur:illi per diuerſas contrariaſq; opiniones ſolutioneſq; diſcindunt. Tunc Symon:uir eſſeus ueniens:mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat: archelao non ſane in rebus ſecundis aut cōmodis ,puenturam. Boues nanq; labores & miſeriam ſignificare firmabat:propter quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autem rerum illo ſomnio demonſtrari dicebat: quod terra boum laboribus & operibus exarata in ſeipſa permanere pœnitus non ſinatur:perſpicax autem .x. periodum decem annorum terminari manifeſtabat. Vnam quippe futuram æſtatem & tempus ſuppleri aſſeuerabat archelao quo de principatu ſuæ poteſtatis exiret. Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit. Quinto uero die poſtq̄ illud ſomniū archelao fuerat demōſtratū: euocator eius archelaus ,curator ſuus in iudeam uenit a cæſare deſtinatus. Similiter & glafiræ uxori eius: & regis archelai filiæ prouenit. Quæ primo ſicut ſupra oſtendimus:alexandro in coniugium ſociata:conſtabat herodis quidem filio:ſed fratri archelai. Poſtea uero quam idem alexander a patre fuerat interemptus iobato lybiorum regi coniungitur. Quo defuncto:item illam uiduatam in capadocia a patre archelaus i coniugium ſuſcepit:marianne excludens:quæ ſibi fuerat coniugata. Tantus ſiquidem illum glafiræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta eſſet archelao: tale ſomnium ipſa quoq; cōtuetur. Videbat quaſi alexandrum ſibi aſtantem: & ſe quidem illi adgaudere: eumq; libenter & alacriter amplexari:illum uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O glafira:nempe uel nunc confirmas prouerbium quo dicitur:fidem mulieribus non habēn. Iam. Nonne mihi iurei urando

cõstricta es? sed & iugali fœdere uirgo sociata. Postq̃ filios quoq; suscepimus: amores nostros obli ta es secundarum cupidine nuptiarum: sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti: quinetiam cum tertio sponso cõcumbere præsumpsisti: & sine pudore domum nostram ingrediens: thorum genialẽ pol luisti: cum archelao ius coniugale consocians ut illum uirum haberes: quem meum fratrem esse constaret. Verum ego nunq̃ tui pœnitus obliuiscar: neq; beniuolentiæ qua semp circa te detẽtus sum caream. Liberabo sane te uniuersis obprobriis: meam sicuti fuisti firmam stabilemq; perficiens. Quæ cũ illa familiaribus retulisset: post paucos dies uita defungit. Hæc ergo haud sane importuna huic nostro operi ratus inserui: primo quidem: quia ea quæ circa ipsos reges cõtigisse no scuntur innotui: deinde ut exemplo uera probent: dicere illi a quibus immortalitas disputat animarum: aut etiam ut appereat diuina prouidentia regẽ humanarum cuncta disponi: ne incredulitate huiusmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo prohibetur per dies singulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta: syriæ dispensationi coniungitur. Interea cyrinus uir consularis a cæsare destinatur: censum in Syria dispositurus: & domum redditurus.

Incipit Liber. xviii. antiquitatis Iudaicæ.

Qualiter Cyrinus a Cæsare destinatur: ut syriam iudeamq; censeret. Cap. I.

Irinus autem unus de his qui semper in consultatione congregabantur: uir per omnium magistratuum & principatuum officia celebratus per cunctas administrationes consulatus culmen ascendens: & in cunctis administrationibus: & aliis dignitatibus clarus: cũ paucis uenit ad syriam censor gentis a cæsare destinatus: & appreciator uniuscuiusq; substantiæ.

Qualiter Copinius ex æquestri ordine missus est in iudeam: & quia Cyrinus uenit in iudeam uniuersorum deprædaturus substantias: & Archelai redditurus pecunias: & quia iudei molestæ ferentes: tandem persuadente lozaro pontificæ passi sunt descriptionem fieri substantiarum suarum. Cap. II.

Mittitur etiam cum eo Copinius ductor totius æquestris agminis: potestatemq; iudeoꝝ omnium gerens. Venit etiam Cyrinus iudeam: nam dispensationi syriæ fuerat adunata: uniuersorum deprædaturus substantias: & Archelai redditurus pecunias. Porro iudei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent: subiiciuntur tamen ne amplius subsisterent: persuadente illis pontificæ lozaro: boethi nanq; erat iste filius. Et illi quidem cuncti ratione pontificis: deprædari suas permisere substantias: nihil amplius hesitantes.

Qualiter iudas galonites: & quidem alter persuaserunt multitudini: ne suas describi substantias paterentur. Cap. III.

Sed iudas gaulonites: homo ex ciuitate: cui nomen erat Gamalas: saddocũ phariseum sibi coniungens: recessionem facere festinabat: nam depdationem & cẽsum nihil aliud esse dicebant q̃ integram seruitutem. Proinde ad defendendã suam libertatem: totam plebem diuersis exhortationibus incitabant: omnem quoq; illis cooperaturã esse creaturam: si pro bono libertatis honorem suam & gloriã magnanimitate tueret sed ẽt deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus consiliis ad agendũ procederent.

Qualiter populi eorum consilia consecuti: seditiones & bella ciuilia: seu latrocinia exercuerunt. Cap. IIII.

His itaq; diebus amplius eorum animus ĩcitatur: ut etiam ab homicidiis se nullo modo arcerent: quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebat auriebant: atq; hoc modo in magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros: & supra quam dici potest: illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades iter eos & latrocinia: deprædationesq; gerebant: obtentu quidem utilitatis defensionisq; communis: sed reuera propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur: postremo in inuicem conuertuntur: non secus quam cõtra hostes infensius ageretur bellum. Itaq; quotidie deprædationes: captiuitates: cædes: ubiq; concurrebant: ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste iudas & saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatores copiam conquirentes: seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuete philosophiæ: de qua uolo pauca differere.

Quantæ ſint hereſes philoſophoꝝ apud iudeos: uel qualibus teneanť legibus. Cap. V.

VDeis igitur philoſophiæ tres erant: etiam inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ eſſenorum: ſadduceorũ: & tertia qua philoſophantur: qui dicebantur phariſei: & quãq̃ de eis explanauerim in ſecundo libro iudaici belli: tamen etiam nũc cõmemorationis gratia breuiter attingam. Phariſei enim quotidianam conuerſationem exiguã habent: & prorſus abiectam: nihil molitudini aut delicatudini pœnitus indulgẽtes ſe quæcũq; iudicio rationis oportere cõperta ſunt illa ſequuntur: præpoſitis nullo modo reluctantur: maiores natu cõ petenti honore uenerantur: ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando reſpondeant: fato geri omnia credunt: ſed neq; liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium dei futurũ eſſe ſentiunt: illic cunctos homines propria merita recepturos: tam eos quidem qui ſecundum uirtutem uixerunt: quam illos qui nequitia deprauati ſunt. Animas ãt immortales dicunt: ſed etiam in iferno congrua unicuiq; habitacula promerito: uel uirtutis uel iniquitatis attribui: ſicut unicuiq; uiuenti gerebatur ſtudium & alias quidem animas eternis trudi carceribus: alias autem facilitatem reuiuiſcẽdi percipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;. Quantacunq; itẽ ad culturam diuinitatis pertinent orationum celebrationes: templorum cõſtitutiones: expoſitionibus ſuis facienda eſſe prædicat. Nam tantum uirtutibus eorũ prolatum eſt teſtimonium: ut ad eos plurime ciuitates: & maxima multitudo cum ſtudio grandi confluerent: opinione adducti: qa meliores cæteris eſtimantur. Sadducei aũt aĩas mortales exiſtimãt: ſimulq; cũ corporibus iterire. Nullas uero alias obſeruatiões præter legẽ cuſtodiũt: aduerſus doctores aũt philoſophiæ ſuæ certari & reniti glorioſum ãnumerãt ſed ad puos admodũ doctrina eoꝝ puenit: & modus excitationis. Primates aũt apud eos dignitatibus honoribuſq; celebranť. Eſſeni ãt ad deũ cũcta redigunt: ĩmortalé animam dicũt iuſtitiã ãt rem p̃cioſam: p q̃ ẽt uſq; ad morté pugnandũ eé p̃dicant: in tẽplo anathẽata ꝓponẽda ꝓhibent: ſacrificia uel hoſtias cũ populo nõ celebrãt: q; ſe plurimũ ab eis putãt mũdicia uel ſanctitate differre: & merito ſẽ a cõi cõgregatione diſcernũt: remotim ſacrificia faciẽtes: cultu uero moꝝ atq; cõuerſationibus optimi ad colendã terrã & exercendã omni ſtudio intenti. Illud etiã habent dignũ: & ualde mirabile q; in aliis non inuenias gentibus tam græcoꝝ q̃ etiam barbaroꝝ: q; omnes illis opes in medio ſunt: & ab eis oĩa poſſidenť: nihil amplius inter eos ditior fruitatur: nihil pauperior defraudaťac ſi nihil omnino poſſideat. Et illi qdem hoc mõ de ſe gerũt. Sum ãt ſuper quatuor milia hoĩum nũero. Vxores nõ ducũt: neq; ſeruos habere feſtinant: aliud quippe iniquitatis: aliud ſeditionis oportunitaté eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt: mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes: ſuſceptores aũt redditũ promouẽt: curatoreſq; conſtituunt: qui cuncta quæ terra profert in uſus: neceſſarios adminiſtrent. Sacerdotes optimos uiros eligunt: cibus illis ſimplex eſt: habitus inſumptuoſus & mundus: Quare ergo philoſophiæ iudas princeps extitit: cuius fecimus mentioné. Huius ius ſequaces in ueſtitu: in habitu: cæteriſq; aliis phariſeis conſentiunt: circa libertatem uero imobilem retinent atq; imutabilem ſententiã. Ná huius rei cupido magna eoꝝ mentibus eſt infixa. Solum enim pricipé & dominum dicunt deum omnium: mortis aũt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendũt: uel cognatoꝝ ſupplicia: uel amiſſiones amicorum oĩno contemnunt: dũmodo nullum hoĩem dominum dicere compellantur. Nonnulli náq; uiderunt: qualiter ſæpius aliqui eoꝝ in ſupplicĩis imutabiles permanſere. Vnde plurimi quoq; illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter egrotarunt: geſſio fluuio principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas romanis: recedendiq; ab eis: & ipſe præcipitatus eſt: & alios præcipites dedit. Et philoſophiæ quidem genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud iudeos. Interea cyrinus opibus reſtitutis archelai: deſcriptioneq; perfecta: quæ facta eſt triceſimo ſeptimo anno: poſtquã antonius aciaco bello fuerat a cæſare ſuperatus: iozarum quoq; pontificem: ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali deponit officio: ananum in pontificatu ſubſtituens.

Qualiter herodes & philippus citates in honoré cæſaris fabricauerũt: & q̃liter ſamarite oſſa mortuoꝝ i tẽplo iactãtes cũ feſtiuitas azimoꝝ imineret populũ reddidere pollutũ. Cap. VI.

HErodes autem & philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſq; ſuſcipiens: herodes ſephorin muro circundedit: ad inſtar & ſimilitudinem galileæ: quam ãthocratoridan appellat. Alia autem betharanta ciuitas: etiam ipſa eſt: quam muro circunſpiciens: iuliã ex nomine iuliæ uxoris cæſaris nominat. Philippus autem paniadã quæ eſt circa fontẽ iordanis fluminis conſtruẽs cæſareã nũcupauit. Tũ ẽt bethſaidã ꝓximam ſtagno geneſar edificat: & dignitatem ei ciuitatis attribuit: habitatorumq; multitudíe replet: aliarumq; neceſſariaꝝ rerum copia refertam facit: & iuliam omonimam cæſaris filiæ uocat. Copinio autem iudeam illo tẽpore gubernante: quẽ ſupra docuimus cum cyrino deſtinatum: huiuſmodi factum in iudea prouenit. Azimorum dies agebantur: quam feſtiuitatem paſcha uocamus: in qua mos erat: ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis: uiri quidem ſamarite occulte in hieroſolymam uenientes per templi cunctas porticus: & per totum ſanum oſſa iaciũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in templo cuſtodia maior a ſacerdotibus exercẽri.

Mors Salomæ ſororis herodis quondã regis iudeoꝝ:mors ét auguſti:romanoꝝ ſecũdi ipera toris.Succeſſio tyberi cæſaris ſub quo pontius pilatus mittitur in iudeam. Cap. VII.

COpinius aũt non poſt multum temporis romã reuertit : cui ſucceſſor regendæ ꝓuinciæ marcus efficitur : ſub quo etiã Salomæ herodis regis ſoror uita defungitur : iuliæ cæſaris uxori derelinquens iamniam & oém ſuam toparchiã:& in cãpo faſelidam & archelaidam cõſtituas quæ ét plurimis conſite uere palmitibus: quoꝝ fructus optimus & ualde præcipuus.Sed huic quoq; ſũccedit annius rufus: ſub quo ét cæſar emoritur: romanorũ ſecundus imperator.vii.&.l.imperio annos aduiuens menſes.vi.dies aliquantulũ ſuper duos ex q̃ bus.xiiii. annis ſimul cũ eo antonius reipublicæ gubernacula rexeret. Viuens itaq; annos.lxxvii. uita deceſſit.Huic ſuccedit in principatu Tyberius uero uxoris eius iuliæ filius qui fuit romanis iii.imperator:ſub quo quintus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficitur:annii rufi ſucceſſor.Is ananum remouẽs ſacerdotio hiſmahelum filium iabi põtificẽ deſignauit.Sed & hũc non multo poſt abiiciens: & eleazarum anne pontificis filium ſacerdotio ſurrogauit.poſt annum uero etiam hũc arcet officio: & ſymoni cuidam camithi filio miniſteriũ põtificatus attribuit. Sed non amlpius & ipſe quam unius anni ſpacio eodem perfunctus officio:ioſeppum cui caiphas nomen fuit: habuit ordine ſucceſſorem.Et gratus quidem talia gerens:romam reuertitur poſtq̃.xi.annos in iudea cõ pleuerat.Huic ſucceſſor pontius pilatus effectus eſt . Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberii peruenit: edificans ciuitatem:quam ex eius cognomento tyberiadã denominauit: menibus eam firmis ſortibuſq; circundans:in regione galileæ iuxta ſtagnum geneſar:unde aquæ calidæ non longe diſtabant:in uico cuius nomen erat amathus . In hanc confines plurimi cõfluxere:atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Ex omni quoq; regione quæ ſub illo fuerat conſtituta:ab eo coacti conueniunt:ut ibidem commanerent. Multi etiam ex nobilita te illuc habitandi gratia tranſferuntur . Suſcepit etiam quotquot hincinde ueniebant inopes & ægenos:pleroſq; etiam quos liberos non eſſe conſtaret: quibus tamen ſecuritatem libertatis attri buit & beneficia plura contulit: ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas ét domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur: ut in his omnibus ſtabiles habitatores efficeret:maxime autem ex paterna lege tranſcribens: in qua ſignificatur ut habitatio ſeptem die rum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam fraates parthorum:imperator: inſidiis illi a fraate filio præparatis ſecundum hunc modum . Fraates imperator poſtq̃ legittimos filios habuit: aſciuit ſibi italici generis concubinam: cui nomen erat thermuſa . A cæſare iulio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata:& primum quidem ea ſicut dixi pro concubina utebatur:ca ptus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore filioq; ex ea fraate ſuſcepto: coniugem eam legittime deſignauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus:& quicquid diceret ei obediebat.Itaq; feſtinans:ut parthorum principatus filio ſuo cõtingeret: quod uidebat aliter fieri non poſſe: niſi exinde legittimos filios aliquibus argumentis excluderet: perſuadet imperatori ut illos romam obſides deſtinaret.Proinde illi:nõ enim facile fuit fraati: diſpoſitionibus thermu ſe reſiſtere:romam a patre mittuntur:& ſolus in regno fraatis filius enutritur.Sed poſtq̃ adoleuit graue reputans ac malitioſum: ut principatum patre tribuẽte ſuſciperet: inſidias præparat patri: cooperante ſibi etiam matre . Nam ſermo quoq; ferebatur: q̃ ei concubitu miſceretur. Itaq; pro utroq; facinore genti factus eſt exoſus:tam parricidio quam amore matris nefando:ſeditionibus excitatis anteq̃ amplior fieret:ex regni poteſtate depulſus emoritur.Concordantes itaq; in unum parthorum fortiſſimi cernenteſq; ſine principe ſe non ualere conſiſtere:cœperunt inſpicere:quiſnam illis ex genere arſacidarum fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat: unde quoq; uſq; in hodiernum diem pollutum:dicunt:& iniuriatu ex ſemine mulieris italicæ illud imperium.He rodem itaq; per legatos aſciſcũt.Sed poſtq̃ iſte quoq; ſuſcepit imperiũ:cœpit inuidioſus eſſe multitudini:atq; ſuſpectus propter immenſam crudelitatem:erat quippe ita ſeuerus:& omnibus modis immittis.Hunc ergo congregati ſimul extinguunt. Plericq; autem dicebant: q̃ eum in ſacrificiis inter altaria peremerunt:nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare.Apud plurimos tamen opinio illa eſt:q̃ dum uenatum pergit:occiſus eſt.Legationem itaq; romam mittunt: unum ex obſidibus ad imperium poſtulantes: & mittitur illis bonones: cæteris ſuis fratribus antelatus:q̃ iudicabatur fortunam ſuam: poteſtatemq; non inſoléter aut nimiæ tractaturus. Sed barbare multitudini celerrima conuerſio ſuboritur. Siquidem ſunt etiam natura mutabiles. Manſuetudinem itaq; eius cæperunt contemnere:indignum putantes:ut ſeruo ſubiicerẽtur alieno. Nam obſidatum ſeruitutem eſſe definiebant neq; enim iure belli datum: ſed quod peius putabant in pace ad iniuriam ſuæ gentis & regni alienigenis eſſe contraditũ.His ergo querelis gens uniuerſa commota: illum proturbat imperio: conſeſtimq; artabanum euocant medorum regem arſacidarum genere deſcendentem Perſuaſus artabanus uenit cum omni militia.Cui bonones occurrit: & multitudine cõgregata parthorum:cum eo bello congreditur.Artabanus autem uictus confugit ad montes mediæ: & non poſt multum tempus congregans etiam ipſe magnas turmas exercitus cum bonone confligit : & uictus bonones cum pauco ad ſeleuciam confugit equitatu.

Artabanus autem fuſum parthorum exercitum inſequens:magna ſtragem operatus eſt.Tũc barbaris grandi metu compreſſis ad contexti fontem cum magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis imperante bonones in armeniam uenit:& primo quidem in illa regione cœpit imperare:deinde uero ad romanos legtionem mittit. Sed ubi tyberius petitionem eius abnuit:ille item ad pthos conuertitur & bellam artabano denunciat: quando quidem nulla illi recuperandi regni machinatione ſuccurrebat.Cæterum armeni qui circa niſatem habitant: artabano fuere ſociati:a quibus detentus bonones ſylano ſyriæ rectori contraditur.Ille autem ex uerecondia:quomodo eum romæ nouerat:cuſtodiuit:honorificeq; tractauit.Armeniam:eſt autem orodi artabanus uni ſuorum filiorum tradidit.Ea tempeſtate moritur etiam commagene rex Antiochus:& plebs aduerſus nobilitatem ſcinditur: & mittit utraq; pars legationem ad romam : nobilitas quidem ſtatum reipublicæ habitumq; mutare deſiderans : ut præſidali diſpenſatione regeretur : multitudo uero regnum habere proprio more cupiebat.Senatus autem utraq; legatione ſuſcepta: ex decreto germanicum mittit : cuncta ſyriæ ſorte negocia correcturum agente fortuna quo facilius interiret. Nam ueniens in partibus orientis:& in melius cuncta diſponẽs: a piſone ueneno perimitur ſicut iam in aliis indicatum eſt.

Qualiter pontius pilatus uoluit latenter ītromittere in hieroſolymam ſtatuas cæſaris cognoſcens autem populus ſeditionem aduerſus illum commouit : donec illas ab hieroſolymis in cæſaream tranſmitteret. Cap. VIII.

Pilatus autem iudeæ rector exercitum de cæſarea ſecum aſſumens: tendit ad hieroſolymã:ut leges ſolueret iudæoꝝ.Nam ſecũ ſtatuas cæſaris:quæ in ſignis militaribus inerãt intromittit.Imagines ãt:aut aliquid huiuſmodi facere lex noſtra prohibet & propter hoc áte illum oẽs iudeæ rectores:ſine ſignis ingrediebant menia ciuitatis.Primus itaq; pilatus ignorantibus populis introgreſſus:ſigna quæ ſecum apportabat in ciuitate cõſtituit. Illi uero mox ut rem cognouerũt:congregati uenũt cæſareã:diebus plurimis ſupplicãtes: ut imagines de hieroſolymis auferrent . Pilato uero abnuente:q; iniuriam cæſari facere ſi fieret eſtimabat:iudei nullo mõ diſcedunt.Tunc ille occulte inſidiis armatos milites collocat.Cunq; p tribunali ſediſſet: quod ei fuerat in ſtudio nam eũ locũ in inſidiis quas præparauerat aptũ eſſe pſpexerat:iudeiq; iterum ſupplicarent:ſigno dato:milites proceſſere:iudeis undiq; circundatis: cœpit pilatus morte cõminari:niſi quieuiſſent.At illi mortem ſe potius electuros: quã cõſtitutiones legis ſuæ tranſgreſſum iri firmabant.Tunc pilatus ámirans fortitudiné iudeoꝝ in conſeruandis legalibus cõſtitutis:cõfeſtim imagies de hieroſolymis auferri ꝓcepit: cæſareãq; ꝓduci.Voluit ét ex opibus tẽpli aqueductũ ꝓgentem in hieroſolymã fabricare:ſuſcipiens initiũ torrentis quod ſtadiorũ duũ milũ intervallo diſtabat.Sed iudei non libenter accipiũt & circa eos q operabant multa milia hominũ cõgregata: clamabant ut ab illo opere ceſſaretur.Pleriq; ét maledictionibus utebantur:contumelias quoq; iactantes:ſicut uulgaria ſolet multitudo. Ille uero milites a dorſo iudeos circunuenire præcipiens:iubebat ut decederent.Illis autẽ ad contumelias iniuriaſq; conuerſis:dato ſigno militibus:iuſſit ut iudeos inuaderent. Milites porro ampliora quam iuſſi erant perpetrãtes:multitudinem magna cæde proſternũt.Plures igitur ibi deficiunt : pleriq; autem ſauciati diſcedunt.Itaq; hoc modo ſeditio illa terminatur.

De ieſu chriſto. Cap. IX.

Vit autem hiſdem tẽporibus ieſus ſapiens uir:ſi tamen uirum eum nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum effector:& doctor omnium eorum hominum qui libenter audiunt quæ uera ſunt.Et multos quidem iudeoꝝ:multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit.Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primoꝝ noſtræ gentis urroꝝ: cum pilatus in crucem agendum decreuiſſet:non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt . Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus ſecundum q diuinitus inſpirati prophetæ uel hæc: uel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. Sed & in hodiernum chriſtianorum q ab ipſo nuncupati ſunt:& nomen perſeuerat & genus.

De facto quod contigit romæ in templo iſidis:& quæ iudæis per illud tempus romæ proueneriṅt:omnibus urbe expulſis per tyberium: & de ſeductione ſamaritici populi : uel oppreſſione eius per pontium pilatum. Cap. X.

Iſdem temporibus alia iudeos ſeuiora perturbãt.Nam etiam in templo iſidis:quod romæ fuerat conſtitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioq; contigit quod primũ explanabo:tũ demum ad illa quæ apud iudeos euenere tranſibo. Paulina quædam mulier erat romæ: maiorum dignitate præclara ſtudio caſtitatis intenta: honeſtatis opinione perſpicua.Erat ét opum magnitudine locuplex:& uultus pulchritudie decoroſa ætate autem quando maxime mulieres pudicitia decorantur.Hæc nupta erat ſaturnino: etiam ipſo genere:opibus: cæteroq; cultu conſimili . Huius itaq; amore detinet iuuenis quidam nomine mundus: ex numero equeſtri: ſed in gradu iam emerito conſtitutus: & dignitate magna ſublimis : idoneus etiam ad munera largienda : ſumptuſq; faciendos . Nam memoratæ quoq; mulieri

maiora dona promiſerat:quæ illa contemnente maximo fuerat amore ſucceſſus:ut etiã.xx. miria das dragmarum atticarum ſe daturum pro uno concubitu ſpopondiſſet: ſed neq; ſic illa deflexa eſt. Tum ille nimiam infœlicitatem morbi ſuſcipiens:ſiquidẽ nec cibũ ualebat accipere: morti ſe addixerat:hoc unum ſibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretũ animo infigens:per dies ſingulos agebat:ut celeri morte raperetur. Erat autẽ mundo liberta quædam ex parentibus noie ida: oĩum maloꝝ & iniquitatum coagulũ: Hæc grauiter ferens:q; ille iuuenis ſe damnaret in mortẽ:nam clarebat oĩno periturus: accedens erexit eum:& cœpit cũ eo talia fabularí:quæ aĩum eius bonæ ipe facerent. Promittebat ſe nãq; acturã apud paulinã:ut q̃q; miriadas accipiens:cõcederet iuueni quod uolebat. His itaq; dictis: iuuenẽ de morte reuocãs:ſumpſit ab eo pecuniæ quantũ placuerat:ſed nõ eadẽ uia paulinã aggredit:q̃ fuerat ante tentata:cernens animũ mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciens uero q; admodũ eẽt illa cultura iſidis occupata:tale aliqd machinat. Accedit ad quoſdã ex tẽplo iſidis ſacerdotes:quibus interpoſitiõe iurandi fidẽ ſeruare perſuaſit: dans etiã in præſenti duas miriadas & dimidiã:promittens ẽt aliud tãtũ: ſi quod uellet: habuiſſet effectũ. Tũc cauſam aperit:amorẽ iuuenis indicat:orat ut & mulierẽ q̃bus poſſent modis inducerent. Illi ãt pecuniaꝝ cupidine capti promittunt quicqd imperaret ꝓtinus ipleturos:pſertim ãt ipſe maximus ſacerdotũ:ut paulinã cõueniret: ac ſuis uerbis ipleret pollicet. Finxit autẽ ſe ex ægypto ueniſſe::ab anubio deſtinatũ: q; is grandi circa paulinã amore teneretur: eumq; deũ ſibi iuſſiſſe:ut romam ueniret: mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libenter illa & optabiliter ſuſcipit atq; ad amicas gloriãdo denunciat:q; ab anubio tali merito digna iudicet. Hoc etiam intimauit marito: q; amborum cœnam anubius concupiſat. Ille autẽ grata conceſſit pudicitiam coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templum & cũ cœnaſſet: tẽpuſq; quieſcendi ueniſſet uniuerſæ ianuæ a ſacerdote clauduntur:Cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur:mundus autẽ intro latebat occultus. Qui poſtq̃ factum ſilentium eſt ad mulierem deuenit. Illa autem exiſtimãs deũ eſſe reuerenter accipit:atq; ita cum ea mundus pernoctans:circa uicinum lucis abſceſſit. Illa autẽ mane facto conſurgens:atq; ad ſuum uirum ueniens:aduentũ ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas: magnã ſibi ex hoc glorificationem reputans proueniſſe: & quia uerba quoq; ad illam feciſſet:anubius indicabat. Sed ex audientibus alii non credebant:naturã inſpicientes rei:pars ãt credebat:quia dum uerum ad miraculũ dicebant: pudicitiã attendentes: dignitatẽ quoq; referebant. Tertia uero die poſtq̃ factum eſt occurrens ei mũdus: o paulina inquit:ſaluaſti mihi.xx miriadas: quas poſſes familiaribus tuis rebus adiicere: nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti:& damnificatione liberaſti. Nam in tẽplo tota nox a tertium mũdo peracta eſt: nec mei nominis intereſt uoluptate præcepta. Nihil ad perficiendum negotiũ obfuit:q; anubius uocitatus ſum. Et ille quidem talia locutus abſceſſit:illa uero in mentẽ ſuam rediens: tunc primum illud facinus intellexit: & ſciſſis ꝓtinus ueſtimentis ad uirum cucurrit: factionẽq; aperuit:tã magni facinoris deprecata:ne ſuam iniuriam neglexiſſet. At ille imperatori cuncta denunciat. Tunc tyberius diligenter cauſam examinaris:uniuerſum ſacerdotum ſcelus inuenit: & ipſos quidem cũ ipſa quæ cauſa totius iniquitatis extiterat:adegit in cruces:templum autem ipſum funditus euertit:ſtatuamq; iſidis in tyberim fluuium iactari præcepit:mundum autem exilio condemnauit:dignum eum maiore pœna non iudicans: q; amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ in templo iſidis prouenere:tali fine concluſa ſunt. Nunc ad rem redeo: ut explicẽ quæ iudeis romæ eodem tempore contigerunt:ſicut ẽt ante præſtrinxi. Erat quidẽ uir genere iudeus: de ſua patria profugus: accuſabatur autem legalium tranſgreſſione præceptorum: unde apud ſuos quoq; reus habebatur:etiam malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe moyſi exponere ſimulabat & tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians:ſeducunt uuluiam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum ſuum dederet. Cui perſuadebant:ut oſtri & auri plurimum in hieroſolymam mitteret: templi ornatui profuturum. Quod illi fumentes propriis uſibus abſumpſere:propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc tyberius: nam & totum negocium ſaturninus inſinuat: uir uuluiæ pariter amicus & tutator iubet roma cunctos iudeos excedere. Conſules uero quatuor milia ex iudeis militantes mittunt in ſardorum inſulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ cuſtodiam affecere tormentis: atq; hoc modo ꝓpter nequitiam quatuor hoium uniuerſa multitudo pellitur ex urbe. Sed neq; ſamareoꝝ gens turbis fuit exps: uel tumultibus aliena. Hos.n. puertit uir qdã mentiri ꝓculdubio iudicans caphedõ noie:qui oẽm plebem ſuaſionibus artificioſis induxerat ut in montẽ garizim oẽs accurrerent: q; eum ſanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebat enĩ ſe abſcendentibus oſtenſurum uniuerſa uaſa:quæ ibidem a moſeo fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur:& confidunt in quodã uico:cuius eſt nomen tirathua: atq; hincinde plurimos cõgregabãt: ut cũ maxia multitudine montem aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu pilatus occupat: omnem equitatum præcedere iubens: & ductu uelociſſimos: atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur:& alios obtruncant:pleroſq; in fugam uertunt: maximam partẽ capiunt: quoꝝ ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:pilatus interfecit.

Accuſatio ſamareoꝝ aduerſus pilatum apud uitelliũ: & qualiter uitellius romã eũ ad cæſarẽ ire compulit: ut ibi rationem eoꝝ quæ contigerant redderet. Cap. XI.

SEd ex hoc ſameoꝝ gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniunt: qui per id tempus gerebat principatũ ſyriæ: atq; apud eum pilatum accuſant: q; iniuſte tantos occiderit. Non enim a rõanis diſcedendo: ſed iniuriam Pilati declinando: in tyrathua cõgregatos eſſe promebant. Tunc Vitellius marcelium unum ex ſuis amicis qui curaret in iudæa conſtituit: Pilatum autem romam pergere: ut de his quæ a iudæis accuſabatur: ſe in iudicio Cæſaris expurgaret. Tũc Pilatus poſtq̃ in iudæa decimum compleuit annũ: pergit romam Vitellii iuſſione compulſus: nõ enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari. Sed anteq̃ Pilatus romam ueniret: Tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Vitellius aſcendens hieroſolymam: magnificus ac munificus extitit in populos: & qualiter Tyberius Cæſar ſcripſit Vitellio: ut amicicias componeret cum Artabano parthorum imperatore. Cap. XII.

VItellius autem ueniens in Iudæam: aſcendit hieroſolymam: & erat forte tũc feſtiuitas a maioribus inſtituta: quæ Paſcha uocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos: nam & uenalium rerum præcia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit: ſed etiam ſtolam pontificis: uniuerſumq; eius cultum atq; ornatum in templo haberi permiſit: & ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum inſtitutionem moris antiqui. Nam anteq̃ Vitellius ueniſſet: in Antonia ſeruabatur. Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur. Vt autem ibidem ſeruaretur: talis extiterat cauſa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine: unus ex multis: nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati: prius in loco templi uicino tabernaculum conſtruxerat: & ibi ex maxima parte degebat: ubi etiam ſtolam pontificalem habuit. Nam cuſtos eius extabat: propter quod ea ſoli licebat inducere: quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatem exiebat: priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filii eius: & eorum filii: multo tempore conſeruabant. Sed poſtq̃ Herodes acceſſit in regnum: illud tabernaculum oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruit: & Antoniam ex nomine Antonii: q; ei amicus erat appellat: ſed etiam ſtolam ſicut eam ibi reperit: ita etiam præcepit cuſtodiri exiſtimãs ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius: poſtq̃ Herodi ſucceſſit in regnum. Et deinde Archelao excluſo: a romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo: ex lapidibus fabricato: ſub ſigillo ſane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta & candelabrum quoq; ſeruabatur: quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur. Tranſacta uero feſtiuitate: iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis & per ieiunia: dabatur atq; reddebatur. Vitellius autem tunc ſecundum morem antiquum ſtolam illam pontificum poteſtati contribuit neq; permiſit: ut quando uſui opus eſſet: a gazofilatio peteretur. Hoc itaq; beneficium iudæis in indulgens pontificem loſippum cognomento Caiphan ſacerdotali remouit officio: cui Ionathã filium Anne in pontificale miniſterium ſubrogauit. Quæ cum egiſſet: tunc confeſtim quod in antiochiam ducit ingreditur. Mittit etiam Tyberius ad Vitellium litteras: iubẽs ei: ut amiciciam cum Artabano parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum: q; inimicus extaret: & Armeniam inuaſiſſet: ne forte amplius eius concepta progrederetur audacia: monetq; ut non aliter eius amiciciæ crederetur: niſi ſuos filios obſides præbuiſſet. Hæc itaq; ad Vitellium ſcribente Tyberio: ille magnis muneribus perſuadet hibeorum: & labanorum regi: ut cum Artabano ſine ulla dilatione pugnaret. At illa a pugna quidem abſtinent: uerum ſcithas conceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas: in artabani regiones immittunt: atq; ita deuaſtatur armenia: omniſq; terra parthorum hoſtibus impletur & cladibus. Nam primi eorum paſſim ubiq; perimũtur: turbis & lucta cuncta complentur. Filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur cum exercitu numeroſo. Nam multe miriades ibi defecere parthorum: ipſumq; Artabanum per munera Vitellius corruptis amicis eius: & conſanguineis pœnæ perdiderat. Sed cum dolos intelligeret Artabanus: ſeq; circunuentum irremediabiliter agnouiſſet: nam erant plures qui ei inſidias parabant: cum paucis fidelibus ad ſuperiores Satrapias abſceſſit: atq; ita ſe inſidiantium dolis eripuit. Poſtea uero magnam manum decoarum ſaorumq; congregans: cum reſiſtentibus ſibi pugna congreditur: & ſuperans ſuum tutatus eſt principatum. Hæc Tyberius audiens: iuſſit poſtea cum Artabano amiciciam fieri: quod etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur: circa Eufraten fluuium erant Artabanus & Vitellius: atq; ibi de pacis fœdere conlocuntur: in medio ſibi ponte fluminis occurrentes: paucos ſecum uterque qui ſibi munimento forent adducens. Ibi poſtquam de pace locuti ſunt: Herodes eis Tetrarcha conuiuium in loco medio præparat: tabernaculum ex uelamentis præcioſis exornans. Tunc Artabanus dat obſidem Tyberio Darium ſuum filium: cum quo etiam munera magna multaq; tranſmittit. In quibus etiam hominem magnitudine ſeptem cubitorum: genere iudeum: nomine Lazarum miſit: qui propter corporis ua-

ſtratem gygas uocabatur. His itaq; peractis:uitellius an ad antiochiam artabanus autē i babyloniam reuertitur.Herodes autem uolens ſemetipſum tali nuncio commendare:litteras per huiuſmodi deſtinat portitores:in quibus intimat pacem factam:obſidemq; ſuſceptum: poſtremo cuncta denunciat:quæ ad negocium pertinebant:nihil pœnitus prætermittes. Poſtea uero cum auitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ:reſcribitur a cæſare:q; cuncta iam ante cognouerit:herode de omnibus edocente. Ex hoc uitellius ſupra quam quiſq; ratus erat indignatione turbat: non tamen ſuum animum aperit;ſed iram mente ſeruabat ; donec reuerteretur : gaio ſummente regimen principatus.

Mors philippi fratris herodis iunioris:& q̄liter tetrarchia eius diſpenſationi ſyriæ: regiminiq; cōiuncta ē: & de ſimulatione quæ cōtigit inter arethā pethreū & herodē: qa eiecit herods filiam arethe:quā duxerat uxorē:amore captus herodiadis:quā ſubintroduxit loco uxoris: & quia tyberius ꝓuocatus ſcriptis herodis mādat:uitellio aduerſus aretham pugnare. Cap. XIII.

IVnc etiā philippus herodis huius frater uita defungit:uiceſimo qdem ſecūdo āno imperante tyberio:ipſe autem per.xxxv.annos rector aduixit: ſub ſuo iure poſſidens traconitidis & gaulonitidis regionem. Ad hæc etiam uanutaneoq; uniuerſam gentē ſuo regimine gubernabat . Is moderatum & manſuetum ſe cunctis quibus imperabat exhibuit:nullas oppreſſiones aliquibus importans:nam eius ad ſubiectos cōuerſatio talis erat.Procedebat cum pauciſ electis:ſibiq; gratiſſimis:in cauſis iuſta iudicia proferebat:in itinere occurſātibus uel opis ægentibus auxiliabatur impigre:ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius:ſtatim i ſolio conſidens cauſam iudicabat;iuſte pri adiutor iniuſte punitor exiſtens . Hic ergo moritur inualida: unde magnis exequiis in monimentum defertur: quod ab ipſo ante fuerat conſtitutum, iuxta paniadam;exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Prīcipatum autem eius tyberius cæſar: aſſumens;ſiquidem nullum reliquerat filium:diſpenſationem ſyriæ regiminiq; coniunxit:fūctiones autem tributarias quæcunq; colligerentur in eadem præcepit tetrarchia ſeruari . His quoq; temporibus inter aretham petreum;& herodem regem ſimultatō magna contigit:propter huiuſmodi cauſam. Herodes tetrarches uxorem habuit arethe filiam cum qua non paruū tempus aduixerat.Sed cum romam euocaretur; tranſiens in domo herodis exceptus eſt . Frater eius erat ēt ipſe;ſed non ex una matre progenitus.Herodes enim ex filia Symonis ſacerdotis fuerat procreatus. Cūq; ibi eſſet;herodiadis amore captus eſt:uxoris alterius herodis: filia enim erat iſta ariſtoboli ſoror autem agrippæ maioris . Audet igitur de muliere de nuptiis in eundis miſcere ſermonem.Illa uero ſuſcipiente pacta firmantur:ut cum roma reuerſus fuiſſet: illa connubii iura ſuſcipere . Erat enim in pactis:ut filiam arethe regis excluderet . Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reueſus fuiſſet: peragens romæ propter quæ fuerat euocatus uxor eius fidel ter cuncta cognoſcens:quæ inter eum fuerant herodiademq; compoſita:anteq; eā ille cuncta cognouiſſe ſentiret:rogat uirum:ut in macherunta ubilimes erat arethæ herodiſq; regionis:ab eo mitteretur:nihil ſuæ uoluntatis aperiens.Hoc herodes libenter accipiēs:mittit uxorem:nihil eam ſenſiſſe pœnitus arbitratus.Illa uero:permiſerat enim ante multum tempus ad patrem:ut ei apud macherunta omnia pararētur quæ itineris uſus expoſceret:a ductoribus arethe ſuſcipitur;confeſtimq; intrat arabiam atq; ibi ab illis ductoribus ad alios:ab illiſq; rurſus ad alteros tranſmiſſa cum ſumma celeritate patri perducitur:cui cunctam Herodis aperit uoluntatem. Ille uero exhinc inimiciciarum ſumpſit initium:atq; ab utroq; exercitu cōgregato in regione gamalica bello confligitur:non quidem ipſis præſentibus:ſed ductoribus ab utraq; parte tranſmiſſis.Pugna atq; facta:& exercitu Herodis afflicto:proditione profugarum: qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quaſi auxiliandi cauſa conuenerant:hæc Herodes ſcribit ad Tyberium. Ille autem indignatus q̄ arethas talia perpetrauerit:ſcribit uitellio:ut ei incūctanter bellum inferret & aut uiuum eum uinctum adduceret:aut certe mortui caput auferret.Tyberius quidē ut hæc ageret;rectori ſyriæ demandabat.

De Ioanne baptiſta ab Herode paſſo:& uitellii præparatio in pugnam aduerſus arethā ſecundum q̄ ſcripſerat ei Tyberius:& quia Vitellius aſcendens hieroſolymā fauorabiliter ſuſcipitur a populo;deſcriptio quoq; ſuccincta de uniuerſa maioris Herodis proſapia. Cap. XIIII.

QVibuſdam autem iudæorum uidebatur ideo periſſe Herodis exercitum q̄ in eum ſatis iuſte indignatio diuina commota ſit:pro uindicta iohānis:qui uocabatur Baptiſta. Hūc enim Herodes occidit:uirum ualde bonum qui præcipiebat iudæis uirtuti operam dare:iuſtitiam colere:in deum ſeruare pietatem:& per baptiſmum i unum coire: tum demum enim baptiſmū acceptabile fore:ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur: uerū etiam ad caſtimoniam corpis:atq; ad animæ iuſtitiā purificationem q̄ ſeruet: omniumq; pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta hu iuſmodi docerentur:atq; ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret: ueritus Herodes:ne forte doctrinæ eius perſuaſione populi a ſuo regno diſcederēt:uidebat enim: q̄ præceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnibus obedire melius credidit priuſq; noui aliquid fieret;

præuenire hoiem nece:quã poſtmodũ turbatis rebus:ſerã penitudinẽ gerere.Ex ſola hac ſuſpitiõ ne Herodis uinctus in caſtellum macherunta abducitur iohannes:ibiq; obtruncatur. Iudæis aũt ſicut iam diximus uidebatur pro eius ultione iteritum illius exercitui deum importaſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia.Vitellius uero cœpit omnia præparare: ut bellum cum Aretha perageret.Sumens igitur duas legiones:& peditum & æquitum uniuerſam manum:cũctoſq; auxiliarios ex regibus qui ſub romanis erant ſimul adducens: pergebat per iudeam tranſitum facere.Sed uenientes in occurſum eius primates iudæorum:poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret:ne compellerentur contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere.Quibus auditis ille persuaſus:mutata ſententia quã ante conſulto prouiderat:per campum magnum ire præcepit exercitum:ipſe autem cũ herode tetrarcha & amicis aſcendit hieroſolymã de hoſtias immolaturus.Nã dies feſtus iudæorum propinquus inſtabat.Ad quam feſtiuitatem occurrens:fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine iudæorum exceptus ibiq; peragens dies feſtos:ionathan pontificali remouit officio:quod eo filio eius fratri cõtradidit. Quarto autem die allatæ ſunt illi litteræ: in quibus ſignificabatur mors tyberii:& ut omnem multitudinẽ congregans: ad deuotionem gaii iurare compelleret.Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat: q; bellum iam gerere non ualeret neſciens gaii propoſitum:in quem poteſtas rerum trãſlata conſtaret. Dicebatur etiam q; hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet.Nam cum ad eum uitellius nũcium belli miſiſſet:ferтur uitellii militibus reſpondiſſe:impoſſibile eſſe prorſus:ut ad petreos romanus exercitus aduenerit:antea enim unum ex pricipibus moriturum:uel eum qui bellum imperauiſſet:uel illum qui impetrantis propoſito miniſtraret:uel illum aduerſus quem prœlium pararetur. Vitellius interea in antiochiam repedauit.Agrippa uero Ariſtoboli filius:anno anteq̃ tyberius moreretur romam uenit:uolens apud imperatorem agere:ut ſibi aliquam tribueret poteſtatem. Volo igitur plenius explicare:de uniuerſo Herodis genere:qualiter fuerit propagatum : ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens amplius eniteſcet:per quem probabiť nihil prodeſſe uel exercitus uim:uel corporis ualitudinem:uel alia quæ uidenť mortalibus appetenda: ſine pietate qua colitur deus.Siquidem intra.c.annorum ſpacium præter paucos:nam admodum plures erãt:cuncta Herodis origo conſumpta eſt.Super hæc etiam ad humilitatem & modeſtiam humanum genus adducitur:cum illius familiæ calamitates audierit poſtremo etiam: omnis res agrippæ declarabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & abiectus ad tantam magnitudinem poteſtatis aſcendit:quod nullus ſciẽtium eum de illo homine aut ſperare poſſet:aut credere.Dixi quidem etiam antea de his:tamen nunc quoq; diligentius explanabo.Herodi maiori fuere ex mariã, ne hyrcani:filiæ duæ:ex quibus una:ideſt Salomæ nupta fuerat faſelo nepoti ſuo: filio faſeli fratris Herodis:hanc enim pater ipſe tradiderat:altera uero:ideſt cypris antipatro:etiam ipſa nepoti, quidem Herodis:filio autem ſororis eius Salomæ.Et faſelo quidem ex Salomæ procreantur filii, v.antipater:herodes:& Alexander: filiæ autem Alexandra & cypris:quam in cõiugium acceperat Agrippas filius Ariſtoboli.Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorem:ſed nullos ſuſcipiens filios cypris emoritur. Verum ex Agrippa quidem pueri procreantur duo: filiæ autem tres:berenice:mariãne:druſilla.Agrippa autem & druſus pueri uocabantur: quorum druſus: anteq̃ ad adoleſcentiam ueniret emoritur . Agrippa autem a patre mittebatur. Herodes autem & Ariſtobolus:& berenice:etiam hii quoq; filii fuerunt Herodis maioris:berenice autem cuſtodibari fuit & Salomæ filia ſororis Herodis.Hos Ariſtobolus infantulos derelinquerat:occiſus a patre cum Alexandro fratre:ſicut ante iam diximus.Sed hii poſtq̃ adoleuerunt: ducunt quidem Agrippæ frater mariãnem filiam olympiadis:Herodis regis filiæ:& loſippi qui erat Herodis regis frater Ariſtobolum.Tertius autem Agrippæ frater Ariſtobolus ducit iotapatam ſigerammi filiam emeſorum regis:ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat: obiuratus:nomine iotapata: & iſti quidem maſculorum filii fuere : Herodiadis quoq; erathis ſoror progenita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat nũcta:quem ex mariãne ſuſceperat Symonis pontificis filia.Ex iſtis etiam Salomæ filia procreatur qua procreata:herodiadis legem paternã tranſgrediens:Herodi coniungitur:fratri uiri ſui:ex uno patre progenita:uiuum deſerens uirum . Hic autem cui cõiuncta eſt:tetrarchiam habebat galileæ:filia uero eius Salomæ Philippo filio Herodis nupta eſt:tetrarchæ traconitidis regionis.Sed iſto ſine filio moriente Ariſtobolus eam in cõiugium ſuſcepit:filius Herodis:frater Agrippæ.Ex q̃bus filii quoq; naſcuntur.iii.herodes: agrippa:ariſtobolus.Et Salomæ q̃dem tali modo proſapia propagať.Ei aũt ex antipatro filia procreať cypris:quã alexas ſelcias ſumit uxorem.Alexe uero huiuſq; mulieris filia:fuit itẽ cypris. Herodes aũt & Alexander:quos fratres diximus antipatri:ſine filiis moriuntur.Alexandro aũt Herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus:Alexander & Tygranes filii generanť: ex archelaicha prodocoq; regis filia & tygranes q̃dem cum regnaret ĩ armenia:accuſatus in roma:ſine prole defungiť.Alexãdro ãt tygranes omonimus fratris eius gigniť filius. Et iſte Alexãder q̃ duxit antiochi cõmagenorum regis filiã iotapatã noie:leſidi ciliciæ ciuitatis a ueſpaſiano rex efficiť.Et alexãdri quidẽ origo cõfeſtim ut pullulauit:culturã gentis ſuæ dereliquit:ad ritus tranſiens moreſq; gen-

filium:ceteræ uero filiæ herodis:nullam prolem pœnitus habuere.Herodis aũt quã memorauí proſapia permanſit uſq; ad tempus quo agrippa maior regnum accepit.

Multiformis calamitas & infœlicitas quæ prouenit agrippæ:adeo ut a proprio liberto romæ accuſatus:& cõuictus in uincula a Tyberio ſit iniectus mors Tyberii:ſucceſſio gaii:ſolutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impoſitio per gaium. Cap. VX.

His itaq; de Herodis genere declaratis:nũc de agrippa narrabo: uel qualis illi aduerſitas fortunæ prouenerit:uel qualiter omnes calamitates effugerit:atq; ad magnam dignitatem poteſtatemq; conſcenderit.Ante paucum igitur tempus q̃ rex Herodes de uita diſcederet:agrippa apud romam erat:ubi maximam familiaritatem cum druſo tyberii filio conquiſierat:& cum Antonia druſi maioris coniuge:propter quod hæc matrem eius in honore magno haberet:& uenerabiliter appellaret.Agrippa uero magnus & natura largus exiſtens: & ad donandum ualde munificus uiuente quidem matre ſuam uoluntatem non ualebat oſtẽdere:ueritus:ne illã in aliquo contriſtaret.Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes ſuas abundanter effundere:& alia quidem quotidiani uictus gratia opulẽter erogaret:alia muneribus in diuerſis expenderat plurima uero in libertis cæſaris dabat:q; per eos poſſet aliquid adiuuari.Proinde hoc modo ſemetipſum exhibens:breui ad magnam penuriam egeſtatem peruenit. Acceſſit etiam illi aliud:unde romæ permanere prohiberetur.Contigit enim tyberii filium mori.Quo mortuo: Tyberius ꝓhibuit omnes amicos filii ſui omneſq; familiares ante faciem ſuam accedere:ne illis uiſis recordatiõe filii facta:dolor ei luctuſq; moueretur.Ob hanc igitur cauſam in iudeam agrippa nauigando perrexit:uidẽs ſe apud romam miſerabiliter uiuere: propter quod omnes ſuas opes amiſerat:& nullus illi aditus eẽt:unde poſſet aliquos queſtus habere: nam multas etiam ibi pecunias ſub fœnore acceperat:a quibus cum urgeretur: unde debitum cõſolueret: non habebat.Defectu igitur conſilii & confuſione q; ſe aliter uideret:diſceſſit in quandam turrẽ quæ in machathoes fuerat conſtituta:addicens ſemetipſum:ut de hac luce defungeret. Quæ cum uxor eius cypris ita eſſe ſentiret:cœpit omnibus modis laborare:ut eum a morte prohiberet. Inuenit ergo conſilium:ut ad ſuam ſororem herodiadẽ ſcriberet:quam herodes tetrarcha uxorem acceperat intimans ei in quibus agrippa eſſet conſtitutus uel qualiter ſe uellet morte damnare: oportere illam propter conſanguinitatẽ auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam:habitationem illi in tyberiada conſtituunt:& aliquantũ eris per ſingulos dies:quod ad uictum eius ſubminiſtraretur dare præcipiunt.Sed in hoc Herodes non multo tẽpore perſeuerat licet etiã ipſa quæ darentur ſufficientia non fuiſſent.Nam cum aliquo die per uimũ hoc Herodes exprobraret agrippæ:agrippa impatiens exprobrationis abſceſſit: atq; inde perrexit ad flaccum uirum cõſultarem cum quo romæ amicitiam non paruã induxerat. Is enim tunc gubernationem ſyriæ diſpẽſabat. Cunq; ſuſpectus eſſet a flacco:apud eum interim degebat.Retinuit etiã ibi flaccus Ariſtobolum fratrem agrippæ:ſed ſimulate diuerſum:haud ſane per hoc in aliquo præpediebãtur: quo minus amicitiam conſulis honoremq; mererent.Sed nõ tamen Ariſtobolus aduerſando ceſſabat:donec eum flacco quoq; reddidiſſet inuiſum:huiuſmodi cauſam offenſionis inueniẽs.Damaſceni cum ſydoniis pro militibus certamen exercebant.Cunq; inter eos flaccus auditurus foret: illi cognoſcentes agrippam:quod apud eum plurimum poſſet:rogabãt:ut eorum partis fautor exiſteret argentum ei plurimum promittentes.Et ille quidem omnia ſtudioſe gerebat: q; damaſcenis ſuffragaretur auxilium.Ariſtobolus autem:non enim eũ latuit pecuniarum quæ fuerat facta ꝓmiſſio: cauſam deportat ad flaccum.Quæ cũ fieret examinatione manifeſtior:a ſua gratia repellit agrippam.Ille autẽ extrema penuria circũſeptus ad ptolomaidã pgit : atq; ibi neceſſitate rei familiaris ſtrictus:conſilium capit in Italiam nauigandi.Sed cum eum ſumptuũ prohiberet inopia : marſiũ libertum ſuum rogabat ut ei in tanto molimine adiutor exiſteret:ab aliquibus pecunias mutuã do:& marſias primum quẽdam berenice matris agrippæ libertum:ſed iure teſtamenti eius:factũ ditionis antoniæ:poſtulat:ut ei aliquas pecunias daret ſcriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de agrippa pro cuiuſdam fraude pecuniæ:& compellit marſiam:ſub cautione dare milium atticarum facereq; ut duo milia minus quingentos acciperet.Ille porro conceſſit : quia non erat aliud quod egiſſet.Sumpta itaq; pecunia agrippa athedonam uenit & reperiens nauem tunc pro poſitum peragebat.Hoc agnoſcens erẽnius capito:iannæ curator milites mittit: ab ut eo argenti.xxx.miriadas exigerent:quæ romæ theſauris Cæſaris debebantur. Quiq; uenientes:agrippam pecuniam dare compellunt.Ille uero facturum ſe quod uidebatur aſſimulans:nocte Alexãdriam profugit:ubi Alexandrum depræcatur alabarthum:ut ei.xx.miriadas mutuas largiretur . At ipſe quidem ſibi daturum ſe non promiſit:Cypriæ autem ſimilia poſtulanti non abnuit: obſtupefcẽs ſtudium dilectionis eius erga proprium uirum : & q; eam uidebat honeſtatis cuncto genere decoratam. Alexander igitur quinq; illis talenta in Alexandria mutuatur : promittens: ut cum inde Archeam ueniret : ibi reliquum daret: timens Agrippam : q; eſſet in expenſis profuſior . Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens : ipſa cum filiis in Iudeam reuertitur, Agrippa uero puteolis appulſus : æpiſtolam ad Tyberium Cæſarem ſcribit : qui

tunc capreis agebat:p̃ſentiã ſuã ſignificãs: ut dignus fieret uultui cæſaris appere: quo cõtinentiã ab eo mereret. Petebat ergo:ut ei capreas uenire cõcederet. Tyberius aũt nihil ſtilatiõe ꝓducens clementer illi & humane reſcripſit: inter alia quoq; ſe gaudere ſignificans illum ad ſe ſopitem repedare. Cũq; ille capas adueniſſet: nihil minus ei cæſar alacritatis exhibuit:q̃ p litteras oſtẽderat. Ná & amplexatus eſt eũ:& magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis litteris ab herẽnio capitone:in quibus ſignificabatur:q; agrippa. xxx. miriadas debens ſoluendo nõ adeſſet:& ob id tempore quo ſe ſpoponderat redditurum profugit ex actores deuitans animus cæſaris immutatus eſt. Nam cum illam legiſſet epiſtolam:indignatione commotus: ingreſſum ad ſe interdixit: donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaq̃ ex cæſaris indignatione commotus:antoniã deprecabatur germanici matrem:& gaii:qui poſtea cæſar effectus eſt:ut ei. xxx. miriadas mutuas impartiretur: ne ab amicitia tyberii decidiſſet. Illa uero berenicæ matris agrippæ recordatiõe ná ſe hæ mulieres admodum diligebant:ſiquidem pariter gaio lac prębuerant: pariterq; illum enutricrant: argentum quod poſtulat imptitur. Quod cum pro debito reddidiſſet: nullomodo poſt hæc ab amicitia tyberii prohibetur. Deinde tyberius cæſar eum ſuo nepoti coniunxit:iubens: ut ei in omnibus proceſſionibus adheſiſſet. Agrippa uero:propter quod ab antonia cum magna gratia fuiſſet exceptus:cœpit omni niſu agere:ut gaium eius filium in omnibus accuraret: qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere ſamareus:libertus cæſaris:ab eo mutuatur:miriadas centum:ex quibus antoniæ reſtituit quod debebat:ex reliquo autẽ: gaium amplius accurabat:unde apud eum maiorem adipiſcitur dignitatem. Per dies igitur agrippa circa gaium in melius procedente:quodam die ſermo fit de tyberio. Cunq; agrippa ex affectu uota profunderet:ut celeriter defuncto tyberio:gaio daretur imperium:quem meliorem dignioremq; in omnibus eſſe firmabat: inter auditores horum uerborum forte fuit quidam etiam euthicus agrippæ libertus & auriga : & tunc quidem ſilentio quod audiuerat tradidit : poſtea uero cum eum agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus : & reuera aliqua ueſtimenta ſubtraxerat fugiens comprehenditur. Cunq; ad piſonem duceretur:qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis: cauſam fuge requiſitus:uerba quædam ſecreta cæſari ſe nũciare dicit: eius munimini ſalutiq; pro futura. Proinde uinctum mandat ad capreas. Tyberius autem more ſuo utens:habuit eum in uiculis cuſtoditum. Magnam enĩm ſollicitudinem pro ſemetipſo gerebat: ſuper quẽlibet aut imperatorem cogitans aut tyrannum. Nam neque legationes facile ſuſcipiebat:neq; ducum ſuorum: uel curatorum : uel aliorum in cæteris conſtitutorum officiis remotiones : uel profectiones celebrabat : niſi forte:cum quiſq̃ in aliqua deprehenderetur offenſa. Alioquin nulli ab eo dabatur niſi morte ſucceſſio:nam uinctorum aliquas ſecretas denunciat omnes ſuſpectas habebat. Vnde cum amici cauſam huius diſpoſitionis inquirerent:reſpondiſſe fertur : legationem uinctorum ſe quidẽ ideo nec facile ſuſcipere: nec cito dimittere: ne cæteri uidentes alios facilius abſolutos : ex hoc plures ad ſe uenire incitarentur: & ſibi frequentia legatorum moleſtiam inquietudinis apportaret: præſertim cum neceſſe eſſet etiam eis dona largiri. Magiſtratus autem ſemel datos:ideo ſe iugiter ꝓmittere dicebat illis quibus fuerint conceſſi q; intelligeret conſuli per hoc & præſtari ex magnapte ſubiectis. In natura nanq; omnem adminiſtrationem hoc habere firmabat:ut circa opes acquirendas faceret homines ſtudioſe feſtinare. Cum ſibi non ſe aliquis perennem in officio ꝓmanere proſpexerit:manifeſtum:q; omne gerat ſtudiũ:ut anteq̃ arceatur officio:q̃ plurimũ poſſit acqrat. Vnde quoq; ad furta plurimi & rapinas concitantur . Si uero perſeueraturos ſe in adminiſtrationibus certo cognoſcant:licentia plurima cõquirendi pigriores & quietiones fiũt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres ſucceſſiones dantur hominibus: nequaq̃ ſubiecti ſufficiunt:ducibus deprædantibus: quibus largitas non eſt temporis attributa quo repleti eſſent ſtudium omne lucrandi deponere. Exemplum etiam eis proferebat quendam uulneratum: ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimæ. Quem quidam tranſeuntium cum uidiſſet: miſeratus eſt eius calamitatem:ratuſq; q; imbecillitate nimia muſcas illas a ſe nõ poſſet abiicere: & opus haberet alterius beneficio:interrogauit eum cauſam cur ſibimetipſe non auxilianetur:moleſtiam repellendo muſcarum. Cui ille reſpondens amplius inquit mihi leſionis importas: ſi has præſentes fugauerus:iſtæ quidem iam repletæ ſanguine:non eo modo moleſtæ ſunt: quin etiam aliquantulum remiſſius inſiſtunt:ſi uero his amotis aliæ famelicæ congregentur:ita illud uulnus inuadũt: ut etiam ſi intereant:non ualeant effugari. Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicium fatigatis conſulere:per hoc quod non crebro in adminiſtrationibus alios ſubſtitueret:qui more muſcarum cum naturaliter ad lucra referentur tum etiam remotionis timore:amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Teſtificatur autem huic meo ſermoni q; huius eſſet natutæ tyberius:ipſum eius opus inſpectum:quomodo quidem duobus &. xx. annis imperio actis: duos tantum diſpenſatores in iudeam miſit:quorum illa gens gubernatione regeretur:gratũ atq; pilatum:qui ei ſucceſſerat:nec ĩ ſola iudea forte talis extitit: ſed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uictorum examinatiões ſe differre ꝓpterea dicebat: qa ſi condẽnati morerentur liberatio per hoc hominum malignorum imminentium illis adeſſet:cum uero in cuſto

dia tenerentur maiorem illis ſicut meriti eſſent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiuſmodi cauſas etiam euthicus auditus non fuerat:ſed retinebantur in uinculis.Tempore uero procurrente:tyberius ex capreis tuſculanum uenit:diſtantem a roma interuallo ſtadiorum centum. Agrippa uero rogabat antoniam:ut ageret:quo euthici aduerſum ſe diſcuteret accuſatio.Honorabilis quippe apud tyberium habebat antonia & cognationis & dignitatis gratia:nam druſi fratris eius extiterat:ſed etiam uirtute pudicitiæ. Aetate náq; uiridi uiduata permanſit: ſpernens ſecundi uiri coniugium:cum etiá a ſebaſto cuicunq; nubere iuberet:omnemq; ſuam uitam liberá detractionibus geſſit.Tyberio quoq; beneficium grãde præſtiterat: cum fuiſſent a ſeano inſidiæ ꝑparate:amico uiri ſui:& potentiam magnam tunc habente:eo ꝙ multaꝝ tunc militiaꝝ ductor exiſteret & ꝙ in conſilium eius plures ex nobilitate concurrerẽt: libertorumq; ſe ad eum magna manus addiderit:ſed & militia omnis fuerat ante corrupta.Igitur omnibus ꝑ dies augmẽtum accedebat inſidiis: & pœnæ ſeianus totum opus implerat: niſi Antonia ſeiani malignitate prudentior ſuam exercuiſſet in hac cauſa fiduciam.Nam cum cognouiſſet:quæ de tyberio tractarẽtur: ſcribit ad eum omnia diligenter:& per pallantem quẽdam ſeruoꝝ ſuorum fideliſſimum: litteras in capreas deſtinat ad tyberium. Ille autem inſinuata cognoſcẽs ſeianum cũ conſcius uniuerſis interimit:Antoniam autem licet etiá ante uenerabilem haberet:uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit eiq; in omnibus obediebat.Ab hac igit tyberius rogatus ut exanimi daret euthicũ: ſiquidem inquit tyberius mẽdacium eſt:aduerſus agrippam quod dicit: meritum habebit euthicus dignúq; ſibi ſupplicium:ſi uero in examine datus:quæ dicit uera claruerint:in illum qui cauſam examinari compellit omnis pœna reuertitur.Sed agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerẽtur magis inſtabat:deꝑcans examinationem cauſæ fieri . Antonia uero:non enim ualebat agrippam conténere: ꝙ erat uehemens in petendo:tempus oportunum inueniens:procedente etiam agio eius filio & agrippa pro meridiano:iam quippe pranci proceſſerant poſtulabat tyberium:ut uocato euthico: celebraretur examen.Tum ille:ſciunt inquit Antonia dii:quia non ex mea ſententia: ſed a te coactus geram:quicquid in hac cauſa fuerit geſtum.Hæc dicens:iubet macronem qui ſeiano ſucceſſerat:ut adduceret euthicum.At ille ſine ulla dilatione cum eſſet adductus:cœpit eum tyberius percontari:quid nam dicendum haberet aduerſus eum:qui ei libertatis munus indulſerit . Tum ille:o domine inquit:uehebatur carruca gaius & agrippa cum illo:ego autem ante pedes eoꝝ aſſidebam:& cum multi ſermones uerterent : hoc etiam inter plura locutus eſt ad gaium agrippa. O ſi ueniat aliquando dies:quando iſto ſene defuncto:mundi tu ſuſcipias principatum:nihil eni tyberius filius eius impediet:ꝙ a te facile ualebit occidi . Tum enim mundus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar.Tunc tyberius credibilia quæ acta ſunt reputans:ſimul etiam ꝙ iram ueterem reſeruaret agrippæ:propter quod eum iuſſerat tyberium ſuum filium: nepotem druſi frequentare ſuis conuentibus:& curare:quam iuſſionem agrippa contempſerat:totumq; ſe gaio dediderat:hunc inquit macro uinciri facito.Sed macro non ſatis intelligens:de quo illud uerius imperaret:nam nec ſperabat eum de agrippa tale unq̃ aliquid cogitare: ſed interrogauit : ut certius quod iuberet agnoſceret.Cũq; cæſar in yppodromio deambularet:puenit ad agrippam:eũq; manu compræhendens:dixit.O macro:hunc iuſſi uinciri.Illo etiam tum inquirenti quem nam ꝑciperet:agrippam inquit.Et agrippa ſubito perturbatus ad deꝑcationes conuertitur: commemorationem eius filii faciens:cum quo fuiſſet una nutritus: & tyberii: cum quo pariter fuerat educatus.Haud tamẽ proficiebat aliquid:ſed ducebat oſtro ueſtitus in uinculis:& erat ardor magnus nam æſtatis tꝑs extabat:& ex uino quo in epulis multo fuerant uſi:cœpit ſiti uehementer incendi.Vnde quoq; anxius factus:præter decus atq; dignitatem cœpit cũcta reſpicere:unde poſſet ſitis inuenire remedium:conſpicienſq; quẽdam ex famulis gaii taumaſtum nomine:aquam in uaſe portantem:petiuit bibere.Illo autem porrigente:ſuſcepit:atq; auide bibit:& ſpero inquit o puer: ꝙ in bono tibi hæc effecta fuerit miniſtratio.Nam cum hæc effugero uincula:nullomodo tardabo libertatem tibi a gaio promereri qui mihi etiam uincto miniſterium ꝑbuiſti:ſicut etiam ante nunq̃ neglexiſti:cum fuiſſet in dignitate conſtitutus.Neq; enim hæc dicens mentitus eſt: ſed uicſſitudinem ei meritam reddidit.Nam poſt modum rex effectus:taumaſto libertatem a gaio ꝑmeruit:curatoremq; eum fecit ſuæ ſubſtantiæ:ſed etiam moriẽs filio ſuo agrippæ & berenicæ filiæ in eodem miniſtraturum officio dereliquit:atq; in hoc honore ſenio grandeuus defungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſunt.Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatum:in quadam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis:qui ſimul fuerant uincti:& quodam aliter conſidente ſuper arborem in qua fuerat agrippa reclinatus:quem bubonem romani uocant:quidẽ ex uinctis germanus nomine contemplatus:interrogauit milites:quiſnam eſſet ille:qui oſtro ueſtiret: & agnoſcens:ꝙ agrippa uocaretur: genere autẽ eſſet iudeus: ex his q in illa gente primates haberentur:petiuit conligatum ſibi militem:ut ad eum copiam acciperet accedendi:ꝙ uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & ꝑ interpretem:o iuuenis inquit:affligit quidem te repentina mutatio : magnam tibi fortunam calamitatis importans : ſed uerba tibi denunciabo:quæ tibi ex numine diuino fugá totius mali portendunt.Scito ergo deos

tibi tam meæ patriæ quam huius loci teſtes inuoco: ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouenerunt: q̄ neq; cupidine fallendi neq; uanum tibi gaudium afferre deſiderans: dicam: quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes quæ non ualent ipſis operibus approbari: magis faciunt meroris augmentum quam ſi nihil uerborum illoꝝ aduertas: ideoq; iuſtum putaui hoc deorum præſagium nunciare. Impoſſibile nāq; eſt: non te cōfeſtim de his uinculis liberari: & ad prouectū diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere: ita: ut inuidiam ab uniuerſis habeas: qui te nunc miſeranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te reppiet conſtitutū: diuitiaſq; plurimas: omniaq; quæ prima mortales dicūt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autem: quomodo cum iterum hunc alitem uideris: intra quinq; dies finem uitæ tibi uentuꝝ. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: niſi uano hæc a numine diſponunt: cui placuit prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens: te quoq; ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictū eſſe meroribus: cū in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint: & omnem infœlicitatem in qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens: tantum riſum excitauit agrippæ: quātum poſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens agrippæ calamitatem: intercedere quidem pro eo apud tyberium ſuſpectum eſſe cernebat: ad hæc etiam ifructuoſum fore. Sane inuenti ſunt ei a macrone milites tales: qui eum ſine diſtrictione ſeruarent. Adhibetur etiam talis centurio: qui illis præeſſet militibus: ſed etiam qui cum eo ligaretur talis inuētus eſt. Lauacra quotidiana concedebantur ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrādi tribuitur aliaq; omnia permittuntur: quibus ſollicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus ſylas & ex libertis marſias: & ſtocheus cibos afferentes quos libenter habebat: aliāq; diligentiam quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant: indumenta quoq; deportantes: ſūb oſtentu uendēdi. Cum autem noctis adeſſet aduentus: ſtramina componebant: conſciis fauentibus militibus. Nam eis macro commendans autem prædixerat. Et hæc quidem agebant per menſes ſex: quibus agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autem reuerſus in capreas: febrium ardore corripitur: & primum quidē mediocriter: ſed in peius egritudine procedente contrariā de eo ſpem habebat euodus amātiſſimus ei omnium libertoꝝ. Is iuſſit ad eum filios eius adduci. Oportere nāq; dicebat: ut cum eis loqueretur: anteq̄ terminum uitæ ſuſciperet. Erant autem illi filii: non quidem ppriī ſed adoptati: nā druſus eius filius iam fuerat mortuus: cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus: & gaius germanici fratris filius: iam adoleſcentibus: & liberalibus apprime diſciplinis iſtitutus: qui etiam & populo honorabilis erat & carus propter germanici patris eius uirtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat ſublimatus: propter manſuetudinem morum: & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipſe clarus eſſet: nō ſe tamen p̄ferebat: ſed omnibus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolum apud populum: ſed ēt apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unuſquiſq; diuerſaꝝ gentium: alius confabulationis gratia alter fide ac manſuetudine quā in eius moribus motibuſq; cernebat: ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuerſos expoſitus eſt: nō ſicut aſſolet: ut principi placaretur: ficto dolore monſtrato: ſed uera cuncti triſtitia merebant. Nā eius mortem unuſquiſq; propriam ſuam reputabat: ita eius mores eiuſq; colloquia cūctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoq; ipſius amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur: ita ut gloriā reputarent pro eo mori ſi ratio poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatum. Sed tunc tyberius euodo iuſſit: ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret. Ipſe autem diis prīs ſupplicabat: ut ei ſignum manifeſtum oſtenderent quiſnam poſt eum in imperium ſuccederet: feſtinans quidem ut nepoti ſuo principatum relinqueret maiorem tamen credens ſua ſnīa: ſuoq; conſilio diuinæ diſpenſationem prouidentiæ: ideo a diis ſibimet demonſtrari deſiderabat. Supplicāti deniq; illi omen tale monſtratur: ad illum uidelicet uenturum eſſe principatū: qui ad eum ſequenti die primus ex omnibus aduenīſſet. Hæc ille cognoſcēs: mittit ad nepotis ſui pedagogū: iubens ut primo mane puerū ad ſe perduceret: putās ulla re numinis ſuperare ſnīam. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante: ecce dies illuxit: & iubens euodo: ut quiſquis foris eēt infantulus: eum ad ſe primitus euocaret: illeq; egreſſus: gaiū ante tabernaculum reppit: nam tyberius necdum aderat: ciboꝝ acceptione tardatus. Ille aūt ignorās totum quid agebat: quiq; tyberius cuperet: ueni inquit: uocat te pater. Et hoc dicto: eū in tabernaculum introduxit. Tyberius autem ut uidit gaium: tum primū intellexit maieſtatis ſuæ potentiam: & q̄ non ſit in hoīum poteſtate de imperii conſtitutione decernere. Tunc ille primum lamentatus eſt ſemetipſum quidem: q̄ eius conſilium fuerat infirmatum: & ei poteſtas ordinandi quem uellet ablata: Tyberium aūt nepotem: q̄ non ſolum de imperio decidiſſet: ſed ēt ipſam ſalutem & uitam agere non illi ſine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futuram eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri gaium rebatur: tam ex eo q̄ principatum accipere feſtinauerit: quam ex eo q̄ eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet: credēs: quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidem in his malis erat tyberius: ex illo euentu

augurii:quod ei præſagum fuerat:eo q̃ eius nepos amiſiſſet imperium. Vnde multum anxius:ſe quoq; culpabat:q̃ illud augurium poſtulaſſet accipere:& q̃ cum liceret de hac uita meroribus liber abſcedere ignoratione futuroꝝ:per ſuam ipſius imprudentiã factum eſſe:ut cum infoelicitate magna:& magno dolore diſcederet. Tunc tamẽ licet ualde turbatus:q̃ impetum ad quos nollet cernebat eſſe uentuꝝ pugnauit cum animo ſuo:ut huiuſmodi uerba loqueretur ad gaium. O filii inquit cum habeam ꝓpinquiorem tyberium:tamen tibi ex mea ſentẽtia deorumq; decreto: imperii cõtributo poteſtatem. Rogo autem te:ut nihil aduerſus aliquem recorderis: qui mihi in principatu adminiſter extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem:ne aliquem ledas pp me:qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis:neq; circa tyberium minus aliquid charitatis exhibeas:q̃ te & cognationi debere cognoſcis:& mihi: qui tibi tantoꝝ bonorum auctor exiſto:ut dignam uiciſſitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas:& ſimul tyberium cu res:ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel prícipatus uel ſalutis acquiras:cum tibi eum feceris adiũctum. Nam ſolitarius quiſq; amplius patet periculis maxime cũ in tanta reꝝ celſitudine alias mobilitate quiſq̃ fuerit conſtitutus:ad hæc quoq; quia nec dii ipunitum quicq̃ reliquunt:quod contra fas aut ius:aut cõtra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem tyberius loquebatur. Gaius autem & ſi ficta locutum tyberium ſenſerat:& ipſe longe aliter in animo gerebat:tamen pro tpe benigne reſpondit:& factuꝝ ſe omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens:& tyberium extinxit:& ipſe nõ poſt multum tẽpus inſidiis interemptus eſt. Sed hæc poſtea. Tunc autem Tyberius Gaium ſucceſſorem in principatu ꝓnũcians:paucis diebus aduiuens uita defungit. Imperauit autem dies.iii.menſes.vi.annos.ii.&.xx. Gaius autẽ quartus romanoꝝ efficitur imperator. At romani audientes tyberii mortem: hilares agere coepe runt:proſpero letificati nuncio:non tamen ad credendum:uel exercendum gaudium fiduciã gerebant:non quia forte nollent:nam multis ſuis pecuniis comparare diligerent:illum nũcium uerum eſſe ſed timuere:ne ſi falſo nuncio concitati:gaudia ſua ꝓderent:ab illo cogniti perirent: q̃ eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanoꝝ extinxerat. Nam erat importabilis:in ira irreuocabilis:ad quicquid perpetrãdum cupiditas impuliſſet:& ſine ratione quoq; iudeorum occiſionem inueniens:in omnibus quæ facienda decernebat aſper agreſtiſq; cõſtabat. Ob hæc illi mortem eius audientes ſuam leticiam manifeſtare uerebant. Interea marſias agrippæ bonũ deportans nuncium:cum in balneo reperiſſet:iam egrediẽti noto ei ſigno dato:hæbreaq; lingua locutus:mortuus eſt inquit leo. At ille uerbum intelligens:gaudio cœpit extolli. Tibi inquit ſuper omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repoſitæ ſunt: tãtum ut uera ſint quæ dicuntur. Tunc centurio qui agrippæ cuſtodiendo præerat:intendens iam feſtinationem marſiæ q̃ aduenerat:q̃ gaudium agrippæ quod ex eius uerbis illi contigerat: ratus nouitatem quandam ſignificatam:interrogabat eos quid uellet ille ſermo qui fuiſſet allatus. Illi tantiſper ſecretum auferre trepidabãt:ſed dum urgeret:nihil heſitans indicauit agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum ille ſermone præcipiens q̃ etiam proſperitatem ex hoc agrippæ cernebat conuiuium ponit. Eis epulantibus:potuq; indulgentiore procedẽte:uenit quidam dicens:uiuere tyberium:& intra paucos dies in ciuitatem uentuꝝ. Tũc centurio aſpere ualde illo ſermone turbatus:propter quod cernebat morte digna quæ geſſerat:q̃ morte cæſaris audita:cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit:ex lecto ponit agrippam. Tu inquit falleꝛe feſtinaſti:mortem imperatoris falſo denuncians:ſed ſcito hunc ſermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens:confeſtim ligari iubet agrippam:& conſtringi arciore cuſtodia. Et nocte q̃dem illa agrippa in malis fuerat conſtitutus:ſequenti uero die per oẽm ciuitatem de morte tyberii ſermo firmatur:& iam iamq; hoies illum ſermonem confidenter ac publice proferebãt. A gaio quoq; deſtinantur æpiſtolæ:una quidem ad ſenatũ:mortem tyberii nũcians:altera uero ad piſonem cuſtodẽ tunc tpis ciuitatis:in qua iubebat agrippam ex militum auferri cuſtodia:& ad bonum tranſferri in qua primitus habitabat:anteq̃ haberetur in uinculis:& ibi tũc interim erat: ut remiſſiori cuſtodia. Sed gaius poſtq̃ romam uenit:tyberii corpus ſecum adducens: iuſta ei ſecundum morem patrium opulẽter magnificæq; celebrauit. Agrippam uero cum ipſa die cuperet abſoluere:antonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctum:ſed opinioni conſulens gaii: ne putaretur mortem tyberii gratanter accipere ſi eum tam celeriter abſoluiſſetq;:ille extinxerat. Verũtamen non multis diebus prætereuntibus:cum acceꝛſiuit in domũ tondiq; præcepit: & ueſtibus cultuq; mutato:dyadema capiti eius impoſuit & regem confirma tetrarchiæ philippi: donans ei etiam liſaniæ alteram tetrarchiam. Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei parem ponderе condonauit. Magiſtrum autem æquitum in iudea conſtituto ꝝ maxillum deſtinat. Verum ſecundo anno gaii cæſaris agrippa poſtulat:ut nauigare permitteretur ad propria:quo prouinciam ſibi commiſſam:& aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine:reuerꝛatur. Et permittẽte imperatore:uenit in patriam:& præter ſpem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quantam habebat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiã heſitabant comparantes penuriam hominis in quam tempore priori deuenerat:& proſperitatem

præſentem qua fuerat ſublimatus. Plærique etiam beatificabant hominem: q̄ non fuerit defraudat us recuperatione fortunæ. Alii etiam pene incredibilia putabant: licet ſuis intuerentur obtutibus. Tantaq̄ quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur: ut quorundam mentes uterentur in dubium.

Qualiter herodes tetrarcha ueniens romam:accuſatus fuerit ab agrippa:& in exilium miſſus cum herodia. Cap. XVI.

HErodias autem ſoror agrippæ quæ herodi cuncta fuerat:tetrarcha enim erat iſte galileæ prouinciæ & trans iordanem:poteſtatem fratris ex inuidia non ferebat:q̄ eum in maiori dignitate cerneret q̄ maritum:& q̄ de prouincia quidem cum fuga diſceſſerit: debitum non ualens abſoluere:reuerſus autem eſſet cum ampliſſima dignitate. Cõtriſtabat igitur grauiterq̄ portabat:tantam mutationem fratris:maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus inſigniis ĩcedentem:atq̄ hincinde circũferre multitudine populorum: infœlicitatem ſuæ tollerabat inuidiæ. Sed uiri alium concitabat: exhortando:ut romam nauigaret: ſimilemq̄ ſibi dignitatem imploraret a cæſare:intolerabilem náq̄ ſibimetipſi uitam eſſe firmabat:ſi agrippa filius Ariſtoboli:qui culpatus a patre:mori meruerit:inopia magna compreſſus:ita ut aliter nõ poſſet euadere creditores niſi nauigatione diffugeret:atq̄ hoc modo patria decedẽs: cum regali fuiſſet dignitate reuerſus:ipſe uero cum eſſet filius regis:& frater eius qui tetrarchiã illam ante poſſederat:unde magis ei cognatiõis iure deberet ſederet ĩ humilitate: priuatæ degẽs uitæ. Quod ſi antea nihil herodẽ cõtriſtabat:q̄ minorem honorem parente proprio poſſideret: ſaltem tunc excitari deberet conſanguinei tam præclariſſima dignitate:neq̄ ſe pati debere:ſuperari ab eo:cui pecunia ſua ſubuentum eſt:cõfuſioniq̄ debere deputare ut ille præiret honoribus: qui ãteriori tempore ſua ſuſtentabatur miſericordia. Verum romam inquit pergamus:nec labori percẽtes:nec ſumptibus:non enim pro auro re peritura debemus prohiberi:ne ad honores ualeamus ampliores aſcẽdere:ſed omne quicquid nobis eſt expendamus:ut regnum ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat ocium diligens & quietem:& moleſtiam romæ declinans:moliebatur eam ratiõe deplacare. At illa quanto uidebat eum quieſcere cupientem: tanto amplius inſtabat:iubẽs ne aliquid agendum prætermitteret:quo poſſet regnum a cæſare promereri. His igitur illa nullo modo ceſſabat donec ſæpius fatigando: in eum ſuam fecit tranſire ſententiam. Ille igitur præparans opulenter uniuerſa:& nihil ſumptibus parcẽs:nauigat romam:ſimul ſecum herodiam adducens. Agrippa uero intentionem eorum intelligens:uel qualiter præparabantur attendens:etiã ipſe ſeipſum præparabat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret: mittit etiam ipſe romam quendam de libertis ſuis nomine fortunatum:plurima cæſari munera deportantem:& epiſtolã aduerſus herodem. Ipſum etiam inſtruit: quæ ore proprio gaium edoceret oportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet herodem: epiſtolas cæſari reddidit. Nam ſimul in dicearcheam uenientes: gaium apud baias non inueniunt:quæ ciuitas eſt pua campaniæ. v. ſtadiorum interuallo diſtans à dicearchea. Habitacula quoq̄ ibi imperialia opulenter conſtructa ſunt opibus diuerſorum per tẽpora principum magnifice perornata. Lauacra callida ille locus exhibet:aquis ex terra ultro manantibus:aptis ſaluti corporum:quos alias quæ ibi lauari contigerit. Gaius autem mox ut herodem ſuſcepit & primum ſermonem cum eo commiſcuit:confeſtim agrippæ ſuſcepit epiſtolas: quibus accuſationes continebantur herodis. Accuſationes autem erant huiuſmodi:conſiliũ habuiſſe herodem cum ſeiano aduerſus tyberium:& cum artabano partho aduerſus gaium. Probamentũ autem huius rei dicebatur:q̄ haberet herodes conſtructionem immenſam armorũ. quæ. lxx. milibus pugnaturum ſuffeciſſet:hanc in armamentario herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus gaius percontatur herodem:ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uero cũ aliter dicere non poſſet:ne ueritate conuinceretur:reſpondit eſſe arma. Tunc cæſar ueram credẽs accuſationem tetrarchiam eius abſtulit:& agrippæ regnum cõiunxit: ſed etiam omnes eius opes ſimiliter agrippæ contribuit:ipſum autem eterno condẽnauit exilio: habitaculum illi conſtituẽs in lugdunenſi galliæ ciuitate. Cognoſcens uero herodiadẽ agrippæ eſſe ſororem: opes & alia quæ cunq̄ propria eſſe probarentur ei reſtituit: arbitrans in conſilio uiri conſciam non fuiſſe tutabatur enim eam q̄ ſororem agrippæ cognouerat. At illa:tu quidem iquit imperator magnifice ſatis ſicut dignitatem tuam decebat hæc mihi largiris:uerum ego tuo uti nõ poſſum beneficio: tuiſq̄ muneribus propter dilectionem qua marito meo cõſtringor: cui ſocia in proſperitatibus exiſtẽs: iuſtum non exiſtimo:ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indignæ ſuſcipiens:ſtatim eam cum Herode miſit in exilium: eiuſq̄ ſubſtantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & Herodi ob id q̄ mulieres orationes & uanitates aduertit: tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum eſt. Gaius autem primo quidem ac ſequenti anno magnifice rebus utebatur: & mediocrem ſemet exhibens:fauor illi per dies tã apud romanos:q̄ apud cæteros ſubiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore magnitudine dignitatis:humanum perdidit intellectum:& ſeſe uolebat diuinitate quæ uera eſt honorari.

Seditio iudæorum & gentilium in Alexandria conſtitutorum & legatio utrorumq; ad Gaium. Cap. XVII.

ILlo tempore cum in alexandria ſeditio proueniret inter iudæos ibidem habitãtes:atq; paganos:terni ex unaquaq; parte legati mittuntur ad gaium.

Accuſatio iudæorum ab Apione legato partis alexandrinorum propter quod ſtatuam Cæſaris non haberent. Cap. XVIII.

ERat uero inter alexãdrinorum legatos unus:Appio nomíe:qui iudæos plurimum blaſphemabat:multa quidem & alia dicens:illud autem eos præ cæteris accuſabat :quoniã cæſaris honores haberent omnino contentui . Nam cum romano imperio ſubiectos: templa gaio fundare altera conſtituere :atq; alia ſicut diis celebrare firmaret:a ſolis iudæis duci proclamat inglorium:debere quoq; iſtos ſimulacris honorare cæſare : nomenq; eius habere iurabile . Hæc igitur appione: & alia huiuſmodi duriſſima prolocuto:quibus eum in ſuperbiam eleuari poſſe cẽſebat. Philo econtra ſuſcepit : qui præerat legationi iudæorum uir in oĩbus utiq; magnæ gloriæ:nam alexandri alabarchæ germanus extabat philoſophiæ quoq; non expers: idoneus etiam defenſare cauſas:& perorare quæcunq; accuſationibus ſubiacebant.Ad hunc ex ſecretario Gaius iubet excludi:abſentemq; fieri.Nam indignatione ſucceſſus eſt: ut crederet aliqd ſeuiſſimum perpetrare.Tum philo egredius e ſecretario dixit ad iudæos qui forte circa illum fuerant:ut animo confidentes exiſterent: neq; gaii furore tererentur:nam prope eſſe : ut ipſis operibus deum repugnare clareſceret.

Qualiter iratus Gaius:mittit Petronium ducẽ ad ſyriã cũ huiuſmodi mandatis: ut congregata manu pugnaret cum iudæis:ſi nollent eius ſuſcipere ſimulachrum. Cap. XIX.

INterea Gaius grauiter ſerens : q; in tãto deſpectu apud iudæos ſolos exiſteret legatum in ſyriam mittit Petroniũ:ſucceſſoré uitellio:iubens ut cũ numeroſa manu iudæã inuaderet:& ſi quidem ſponte ſuſciperent eius ſimulacrũ : erigeretur in templo dei: ſi uero reſiſtere molirentur pugnando ſuperans: idipſum incunctanter efficeret atq; ita Petronius in ſyriã decreta cæſaris exigens ꝓgebat:ut mandatis cæſaris miniſter exiſteret. Cunq; auxilia plurima quanto potuit congregaret duaſq; romanæ militiæ legiones aſſumeret : ptolomaidã uenit:ubiq; hiberna peragens:ut primo ueris tempore p̃lium poſſe agere cũ iudæis:inde quoq; conſilium ſuũ cæſari p litteras intimauit . Ille aũt laudabat eius ſententiã: iubens ut nullo mõ prætermitteret:& ſi minus obedientes eſſent:præliũ iudæis intẽtius importaret. Interea iudæoꝝ multa milia ueniunt ad petroniũ in ptolomaidã dep̃cantes : ne ad ſolutionẽ:& ad trãſgreſſionẽ paternæ legis cogerent.Si auté modis oĩbus ſtatuiſſet ſimulacrũ in hieroſolymã inferre:ibiq; conſtituere: ſemetipſos primitus ſi placeret interimi poſtulabãt.Neq; enim poſſumus inquntquoad uiuimus rem iſtã admittere:quæ nobis ne fieret interdicta eſt:ab eo legiſlatore: cuius autoritaté non ualemus omnino conténere: neq; illas cõſtitutiones paruipendere poſſumus : quos proaui maioreſq; noſtri utq; ad ſuũ interitũ ſeruare.Petronius auté reſpondit.Si in primis eſſem: ut meis uterer ad agendũ quod oporteret cõſiliis:iuſta uobis ad me hæc eſſet aratio:nũc ãt cæſare iubẽte:incubuit mihi multa neceſſitas:eius decreta cõplendi:ne ſi contẽpſero:aliud piculũ maius ĩcurram. Tũc iudæi:quoniã inqũt ita ſapis o petroni:ut trãſgredi cæſaris mãdata non audeas:neq; nos legis diuinæ p̃cepta trãſgredimur:q uirtute maioꝝ noſtroꝝ & laboribus inſtituti:nũc utq; ſine trãſgreſſione uiuimus:neq; in tantã auſi fuerimus nos p̃cipitare negociã:ut quæ a deo interdicta ſunt fecerimus:uel aliq;bus bonis illecti:uel metu mortis adacti:ſed fixũ aĩo tenemus. ut pro ſeruatiõe legis noſtræ cũcta picula ſubeamus:ſpecie gerẽtes:fortiſſimã deũ nobis auxiliatuꝝ in p̃ſentia: & mercedé poſtea redditu:ſi ꝓ eius cultura fuerimus aliqua mala ꝓpeſſi.Si uero uoluerimus tibi obedire:non ſolũ infamiã debilitatis ĩcurrimus q; tiore trãſgreſſores legis efficimur: uerũetiã imaniter offendimus deũ:q ẽt te iudice multo ãtiqor tpe cenſeẽ eſſe q̃ Gaius. Tũc Petronius cõſiderãs ex uerbis eoꝝ imutabile firmũq; ꝓpoſitũ:& ſine pugna nõ poſſe gaii p̃cepta pficere in eius erigẽdo ſimulacro:nec ſine multa cæde negociũ illud euadere:aſſumens oẽs amicos: & cuncta ſua ſeruitia : ĩ tyberiadé pgit uolens iudæoꝝ & cõſtituta cognoſcere uel cuiuſmodi eſſent: uel qualibet ordinibus haberent.Iudæi uero magnũ qdẽ ſibi ex bello romanoꝝ cernebãt iminere piculũ:ſed magis iudicabãt ſubigi:q̃ ipſi efficerent in deũ.Multa itaq; milia petronio in occurſum ueniũt ad tyberiadẽ undiq; cõfluẽtes:& ſupplicationibus utebant nec cogerent ad talia:neq; polluerẽt ciuitas erectiõe ſimulacri.Ad hæc Petronius:& pugnabitis inqt cõtra cæſarẽ: neq; illius potẽtiã neq; ueſtrã reputãtes infirmitatẽ.At illi:minime nos inquiunt pugnare diſponimus: uerũetiam ſumus mori ãte parati:q̃ legis noſtræ mãdata ſoluamus.Simulq; in facié ꝓſtrati : pimi ſe paratos eſſe firmabãt.Et hæc qdẽ p dies.xl.gerebãt;culturã quoq; terræ negligẽtes: cũ maxie tẽpus exigeret. Nã iam ea pars sãni uertebaẽ:quãdo ſolent ſemina terræ mãdari:tãtus quippe eos fauor moriẽdi accẽderat ne ſimulacrũ aliquod ponereẽ ĩ ciuitate.Taliter igiẽ ſi rebus habentibus:ariſtobolus agrippæ regis frater:& elicias maior:& alii quoq; optimi uiri ex eadẽ ipſa familia:& plures de primatibus ad petroniũ uenere dep̃cãtes ut bene de negocio p̃ſenti cõſuleret; neq; de tãtæ multitudinis

perditione cogitaret:quin potius ſcribendum gaio decerneret:ſignificans īmobilem animū iudæ orum: neq; eos cōſtitutionem ſimulacri uelle ſuſcipere:omnem quoq; culturā terræ negligere:ſed in occurſum ſuū ueniſſe:& pugnare quidē nec uelle nec poſſe:mori tamen incunctanter paratos: anteq; tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent:debere igitur conſuli:ne in aliud intenta multitudine:ter ra inculta remaneat:& poſtea per inopiam latrocinia perpetrarentur. Fortaſſis enim poſſit Gaius tyberius emoliri:& nihil crudele decernere: neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus ex citetur.Et ariſtobolus quidem:aliiq; qui cum illo erant: talibus petroniū deprecant. Petronius uero inſtante ariſtobolo & cæteris:uidens quoniam non pro rebus minimis ſupplicant: uidēs ēt iudæoꝝ conſtantiam ſeuū quoq; ratus: ut multa milia hominū per ipſum darentur in mortem: ſi uellet gaii furiæ miniſtrare:ſimul etiā ſe deū offenſuꝝ:& cum peſſimis poſtea ſpeciebus aduiue re:multo melius iudicat:ut ſcriberet gaio:aut eius animum mitigans: ut nihil per eum iniquum contingeret:aut ſi forſitan indignationē commoueretur q; eius minime mandata compleuerit:& aduerſus eum aliquid mali decerneret: bene contentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa: & pro tanta hominū multitudine ſubire diſcrimen. Conuocans igitur in tyberiadā magnā multitudinē iudæorum:nam multa milia illuc fuerant congregata: & conſtituens in circuitu cunctas militias & turmas:uiſus eſt primo non ſuam:ſed cæſaris proferre ſententiā dicēs: timere ſe iracundiā gaii: proinde acceſſuꝝ ad perficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat:qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus:ut nihil cōtrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbi tror inquit iuſtum eſſe ut ſalutem honoremq; meum non pro uobis qui tam plures eſtis impen dam:nec permittam:ut per me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluantur: neq; adeo dignitatē tēpli dei contēnere:ut p poteſtates principū:iniuriæ ueſtris religionibus ingerantur:ſed ſcribam ad ga ium ueſtras illi uoluntates:intimās quantum poſſum cauſam adiuuans:& ueſtrū in bono propo ſitum:& ſpero quia aderit deus:cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine:humanaq; uir tute:potens eſt enim:& nos in conſeruatione legis ueſtræ ꝓtegere:& me tutari: ut nec ab ipſis ēt excidam humanis honoribus: q; ſi etiam exaſpet forſitan Gaius:ut iram ſuam in me uellet effun dere:ſummā omne piculum:oēm miſeriam: quæcūq; corpori poſſit infligi: ne uos tātos p rebus optimis peuntes intuear. Ite igit unuſquiſq; ueſtrum ad opus ꝓprium: & terræ ueſtræ culturam impendite:ego uero romam litteras deſtinabo:& oia p uobis:tam p me q̄ p amicos:quæ rei cōue niant agere non omittam. Hæc dicens:iudæoꝝ dimittit congregationem iubet ut culturæ terræ diligentiam exhiberent.Omnes aūt nobiles populos alloquio adhortabat ut ſpem meliorem ge rerent.Et ille quidem hoc mō multitudinem letificare feſtinabat. Deus āt ſuam manifeſtauit re pente p̄ſentiam & adiutoriū ſuū in oībus fore petronio.Simul enim ut finem loquendi fecit: cō feſtim ingens deſcendit pluuia p̄ter ſpem omniū nam illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat:nullumq; ſignū pluuiæ in cælo fuerat uiſum: ſed ēt omnis ānus magna fuerat ariditate ſiccatus:ita ut deſperatio fuiſſet exorta:non ſolū pluuiæ: ſed ēt ſi unq; poſſet cœlum tectum nu bibus apparere.Tunc igit ēt præter conſuetudinē tanta inundatio uenit aquarum:ut iudæis ſpes magna fecit in nullo fruſtratum iri petronium ꝓ eoꝝ negocio laborantem. Petronius āt āplius obſtupuerat:uidens manifeſtiſſime deū iudæoꝝ ſe conſolatorū oſtendere:& multum ſuā declaraſ ſe ſententiam:ita ut nec illi forte contradicere ualerent: quibus religioni noſtræ reluctari tota la borat intentio.Scribit ergo ad gaium poſtulans:ne tanta milia hoīum contemneret: quæ nō poſ ſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli: petire quoq; tāta tributa q̄ ab illa gente darent:memoriam etiā non bonā romani nominis in poſteriora tēpora relinqui:ſup hoc quoq; uirtutem diuinā iudæis præbere præſidiū.Nam probatum eſſe firmabat ꝓ iudæis eui denter inditium.Et Petronius quidē huiuſmodi litteras deſtinauit:Agrippa uero rex iam eni tūc romæ fuerat amplius in amicicia gaii gratiaq; creſcebat. Et forte quandā die epulum præparaue rat cæſari:ubi magnam impenderat diligentiam:ut omnium in cibis elegantiam uinceret: oēſq; ſuauitates: & delicias ſtudioſius prouideret ita ut non ſolum cæteros anteiret adinuentionibus epularum:ſed nec ipſe Gaius multum cupiens ei poſſet equari. Tunc Gaius ad modum admira tus tam ingenium eius q̄ magnificentiam animi: q; ſuper uirtutem ſuam ſumptus expenderet ut ſibi placeret:uoluit munificentiam agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate:ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur: & primum inquit quam tibi hono rificentiam exhibui pro beniuolentia & fauore q̄ circa me ſemper habuiſti: ut etiam apud tybe rium periculum ingens incurreres:uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum: & nos amore ſuperantē:idecorum exiſtimo tuo circa me ſtudio ſuperari. Volo itaq; quod antea minus feci:modo perficere:& tantas tibi munerum copias attribuere: ut magnum nomen tuis opibus: & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat: exiſtimās q; poſſet aliquos reditus ſibi de nodare: uel ciuitates exhibere.Ille autem quāuis præparatū haberet:quod petere cupiebat:timēs uero:ſuam noluit aperire ſententiam: ſed confeſtim reſpondit gaio:qa neq; primo lucro: ſed eius gratia delectatus: ut contra tyberii præceptum ſtudium accurationis ei impenderet: neq; modo ſe aliquid agere intentione lucri:ſed ſola eius gratia ſemper fuiſſe contentum: nam & multa ſibi

ab eo & maiora fuiſſe donata: quæ ſi tua inquit uirtute tuaq; potentia minora ſunt: meo tamen hoc eſt accipientes merito & dignitate mea: multum conſtat eſſe maiora. Gaius autem obſtupeſcens eius continétiã magis inſtabat: ut diceret quod ſibi cuperet donari. Ille quomõ inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis exiſtimas: poſtulem: nihil quidem quod ad diuitias opeſq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidi ſti; ſed illud peto: quod tibi & opinionem pietatis efficiat: & diuinitatis mereatur auxilium: una ẽt mihi gloria fuerit apud audientes: q̃ nihil a te petierim: ad uſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur: ut erectionem ſtatue quam in ĩ templo iudeorum faciendam petronio præcepiſti: ultra nolis effici. Et ille quidé licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectũ quod petebatur iudicáret cæſar: nihil aliud niſi morté auferret illa petitõ: ergo quáuis periculoſum eſſe cenſeret: tamen contentis aliis ſibi neceſſariis: & utilibus: illud a cæſare poſtulauit. Gaius autem: tum ab eo q̃ ab agrippa taliter fuerat accuratus: quia indignum exiſtimabat mendax coram tantis arbitris apparere: ãte quos alacriter compellabat agrippam: quod uellet expetere: paululum ſui penitens: mox uero uirtuté agrippæ miratus: q̃ ſuum regnum nõ leditibus non pecuniis non alio quocunq; munere amplificare cupiuerit: ſed pro conſeruanda rege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit: conceſſit: ac ſcribit ad petronium: laudans quidem eum: q̃ exercitus inſtruxerit: pugnareq; cum iudeis fuerit præparatus: & omni niſu laborauerit iniuncta perficere. Verum ſtatuam inquit: ſi te contigerit erexiſſe: ut conſtituta eſt perſeueret: ſi uero necdum erecta eſt: nihil ultra fatigandum exercitum: & auxilia dimittẽda: teipſum uero ad ea quæ miſſus es curanda conuenit proficiſci: nam ultra iam opus nõ habeo ut erigatur ſtatua. Hoc enim agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo: uiro honorabili mihi ſemper: ſed nunc amplius honorando. Et gaius quidem talia ſcribit petronio: anteq̃ ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mentes omnium tumebant: atq; talia uoluntatum: eoꝝ indicia monſtrabantur: ut ſi forte contrarius nũcius aduenire: parati eſſent apertum bellum gerere cum romanis. Sed gaii amicus erat obnoxius turpitudini: alienus bono conſilio: & in omnibus quæ facienda decerneret: ita magis pertinax ad implẽdum: moderari ſe nullomodo ſciens: ſed beatitudinem iudicans: ſi omne quod ſibi eſſet uoluptati perficeret. Poſtea ſcribit petronio huiuſmodi uerba. Quomodo inquit dona quæ tibi iudæi dedere: meliora iudicas: q̃ mea complere præcepta: & cũcta quæ illis libita ſunt ſtudes efficere: mea mandata contemnens: iubeo tui temetipſum iudicem fieri: & eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitaſti: ut exemplum efficiare cũctis & præſentibus & futuris q̃ nullus audeat imperatoris mandata contẽnere. Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem petronio: non tamen ipſo uiuente perducitur. Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit: remoratis nauigio portitoribus: intantum ut etiam ante hanc epiſtolam alias: petronius litteras accepiſſet in quibus de morte cæſaris certior rederetur. Nõ enim obliuiſci poterat deus tantoꝝ periculorum: quæ petronius cum alacritate magna ſubierat: ut iudeis in honore eius religionis gratiam præſtitiſſet: & gaium de medio auferens: mercedem illi dignam pro illius impietate reſtituit cooperatus é autẽ petronio. Nam tanta illi dilecto compata eſt: tam romæ: quam in uno quoq; regno: ut dei gratia ſuper eum euidens appareret. Romæ quoq; ſenatori ordinis & quotquot dignitatibus eminebãt: tam uirtutis merito: q̃ odio gaii: quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperãt: circa petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem eſt: non poſt multum temporis quam fuerat epiſtola ſcripta petronio: in qua eum morte damnauerat. Cauſam autem per quam extinctus eſt: & totum ordinem inſidiarum: narrabo procedente ſermone. Petronio uero primo uenit epiſtola: mortem iudicans gaii: poſt aliquantum uero temporis ea in qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quem exhibuit templo dei: & pro adiutorio quod iudæis præſtitit: ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Peſtis quæ contigit iudæis in babylonia conſtitutis p aſineũ & amileũ fratres. Cap. XX.

Contigit etiam per id tempus iudæis illis q̃ in meſopotania & babylonia habitabãt ualde magna calamitas: ubi quoq; multa cædes accidit: quanta nunq̃ ante refertur in hiſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluam: ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuẽ. Neerda dicitur babyloniæ ciuitas: admodum pupuloſa: habens circa ſe plurimam fecundamq; regionem: quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta eſt: hoſtibus quoq; ipſa dicitur inadibilis. Nam eam euſrates undiq; circunueniens: in medio continet uniuerſam. Ad hæc etiam menibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas: cuius niſibus uocabulum eſt: circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa: unde iudæi quoq; natura confidentes locoꝝ: cenſum quem ſolent in honore dei tribuere: ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebãt. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti pœno: uel promũctorio munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc autẽ in hieroſolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoq; inde hominum milia paſcebantur. Erant itaq; duo quidẽ homines: aſineus: & anileus alias anuleus nomine neerdatienſes quidem genere: & inter ſe germani fratres:

Hos præceperat matermam patre orbati fuere:ut nauium operarentur uelamina:quia non inde corum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur: ita ut etiam plures apud iudæos uirorum: eis exerceantur operibus quæ uſui marino proficiant. Hos quadam die magiſter qui eidem operi præerat:apud quem etiam ipſam artem didicerant:de aduentu & tarditate culpauit: in eoſq; uerberibus ultus eſt. Illi ergo grauiter hoc ferentes:arma quæcunq; in eius domo ſeruabantur abripiunt:& pergunt in quendam uicum:qui diruptio fluminum uocabatur: ubi optima ſolebant paſcua germinare:ea quæ ibi repoſuerũt. Quo facto:congregãtur ad eos plurimi iuuenes:quotquot egeſtate laborant. Hos armis inſtruunt:ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandã ſibi extruẽtes arcem:demandat uniuerſis:qui per illa paſcua armenta ſua ductabant:ut eis cẽſum redderẽt: atq; ex hoc & cum eis amiciciam haberent:& aduerſum hoſtilem quidem populum ſi forte prorumperet auxilio ſe fore firmabant. Illi uero dicto obaudientes fuere: non enim aliter facere ualebant:& ex pecoribus mittebant quantacunq; iubebant. Hinc proinde manus illis & uirtus ãplior accedebat:& poteſtatem habebant quæcunq; animus uellet efficere:alios fugare uel ledere:alios regere uel curare:non ſolũ incolas regionis:ſed etiam quos ſorte tranſire contingeret:nomẽq; eorum formidoloſum ſatis habebatur & per dies ſingulos de eis ſermo creſcebat: donec ad regẽ parthorum uſq; peruenit auditus. Satrapa uero babyloniæ poſtq̃ iſte cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere anteq̃ eis licentia creſcente:malũ amplius oriret. Et congregans manũ quãplurimam potuit:ſed etiam ex parthis:babyloniiſq; quamplurimos:aduerſum eos repẽte:tendebat:nolens eos nuncium ſui anteq̃ ueniret accepere:per occulta ductãs exercitum. Et ueniens in quẽdã memoroſum locum:ibidem latuit. Et ſequenti die:illuceſcebat nanq; ſabbatum:quo iudæi nihil operantur:ratus eſt reſiſtere non auſuros:atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum: ut cum proximis fieret ſtatim in eos irrueret. Sed aſineus ſicut forte cum aliis nonnullis conſederat:ante quos arma fuere iacentia:o uiri inq̃t:hinnitus equoꝝ meas aures allapſus eſt:nõ equaꝝ amore:ſed equoꝝ uiros uehentiũ hinnitus exiſtere nã etiã ſtrepitũ frenoꝝ ſimul aduerto. Vereor itaq; ne nos circũfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius q̃ſpiam ex uobis ſpectatum procurat:q̃ nobis quid nam iſtud ſit manifeſte denunciet. Opto autem falſa me locutum fuiſſe:& deceptum potius ueri ſimilitudine ſonitus:quã uera ſenſiſſe. Et ille quidem huiuſmodi uerba locutus eſt. Cũ ecce:ſimul quidã aduenĩunt ſpectabili negocium:& celeriter accurrentes:neq; tu inquiunt falleris:ſed integre coniectaſti: quæ aduerſus nos gerunt. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo:nihil brutorum animalium differentes. Nã plurimus equitatus inuadit:eo præſertim tempore: quãdo nudi oĩbus armis extamus:ob id:q; lex paterna uacare nos:& nihil agere præcipiat. Aſineus porro non ſecũdum ſpeculatoris ſententiam q; deberet fieri decernebat:ſed legale magis exiſtimãs: ne dimiſſis manibus pereuntes leticiam hoſtibus exiberent:oportere iudicabat:ut non ſine hoſtium ultione operarent. Arma itaq; corripit:alios q̃ circa illum erant ſimiliter adhortatur:eos in audaciã excitãs: ut uirtutis memores: hoſtes itinere feſſos inuaderent: atq; impetum facientes:multos obtruncant:alios effugauerunt. Nam eos ſecuritas qua ſe putauerant quaſi cuncta parata reperturos:ignauos & mollos effecerat. Parthorũ aũt imperator cum ei tale nuncium aduenĩſſet:obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia:deſiderauit eos uidere: & cum eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret: quomodo impator Artabanus quãuis læſus a uobis & q̃uis ſua puincia depdata:tamẽ nulla circa uos indignatione quam debebat accenſus eſt: ſed cõſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus:miſit me: dextram uobis fidemq; præbiturum: ut ad eum ueniatis: & eius habeatis amiciciam:nullum dolum:aut inſidias formidantes:dona etiam ſe daturum promittit:& honoribus ſublimare: ex quibus potentia uobis maior acreſcat. Tunc aſineus ipſe quidem diſtulit:ſed fratrem ſuum anileum alias anuleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit:atq; perueniens: ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiens anileum alias anuleum ueniſſe:interrogabat cauſam: cur etiam aſineus non ſimul aduenĩret. Cunq; audiſſet q; timore ſuũ aduentũ ſubtraxerit: tunc p deos cœpit patrios cõteſtari:nihil ſe mali facturum in eos: ſi ſe eius committerent fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium: ut nunq̃ quiſq̃ inter eos poſtq̃ dextram præbuerit mentiatur: nec quiſq̃ de fide dextram dantis dubitauerit. Et artabanus quidem iſta gerens: mittit anileum alias anuleum perſuaſurũ fratri: ut ad eum etiam ipſe pariter aduenĩret. Agebat autem hæc imperator:opus habens illis fratribus: pro tutamine illius ſatrapiæ: propter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere: ut anteq̃ tale aliquid contingeret:ipſe illos per amiciciam occuparet. Timebat etiam ne ĩ babylonia plurimi ſe aſineo coniungerent: & ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis:facile ſe a perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans:dimittebat anileũ. Anileus alias anuleus autem perſuaſit fratri:intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris:tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat: proinde ad artabanum cum alacritate pergebãt. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens: admirabatur aſineum:q; ita magnanimus extitiſſet: cum corpus poſſideret ad uidendum breue: & quod contentui ab intuentibus haberetur: eiuſq;

prudentiam ſtrenuitatemq; conſiderans:fertur ad amicos dixiſſe:quod maior eſſet anima corpore tam minore. Oſtendenſq; aſineum uni ductoꝝ ſuorum abdagati nomine: atq; eius nomen indicans:omnemq; uirtutem & ſtrenuitatem eius intimans:qualis extitiſſet in bello: Abdagates poſtulabat permiſſum ſibi contribui: ut eum occideret:atq; iniurias eius & depopulationes quas in prouiciis commiſerat : ultum iſſet. Non permittam inquit imperator hæc fieri in eum uirum q̃ mea fide præſumens:dexteram a me: iurationemq; deoꝝ accipiens: uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello:nihil periuriis meis opus eſt:ut parthorum iniurias ulciſcaris:deſcendentem uero ſi cupis in ſequere:eũ ſi poteris iubelli ſuperato.Mane itaq; facto:accerſiri iubet aſineũ. Tempus tibi eſt inquit:o iuuenis ad propria deſcendendi:ne forte plurimos ad te ductoꝝ irrites: & ſine mea cõſcientia pereas.Cõmẽdo autem tibi babyloniæ regionem: ut eam ledi a latronibus non permittas:ſed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanq; ſum a te optimo hoie hanc reciprocationem accipere: qui tibi fideles amicos oĩno ſeruauerim:neq; ad eos attendi: qui fuerant ad tuum interitum irritati: ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens: eum donatum muneribus competentibus:in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus:opida conſtituit & caſtella: quæ primo fuere reſtaurando confirmat: atq; ita ex breui magnus effectus eſt:tantaq; per eum negocia gerebantur:quanta nunq̃ ab alio ãte ipſum geri potuerunt. ergo fuerat factus:ut etiam ab ipſis parthorum ductoribus honoraretur:qui ad illã regioné per tempora mittebantur.Nam ſolam babyloniorum honorificẽtiam habere minorem ducebat: quam ſuæ uirtutis merito debere iubebat exolui. Omnia igitur negocia quæ in meſopotamia gerebantur:ex eius poteſtate pẽdebat:& amplius eius fœlicitas per annos.xv. amplificata creſcebat: & bonorum omnium uigore ac flore pollebat.Sed dum tali proſperitate fruerent ſubito malorũ illos occupauere principia:quæ huiuſmodi de cauſis acciderunt.Poſtq̃ enim ſtrenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas:& trãſgreſſiones paternarum legum:cupiditatibus in tranſuerſum agentibus . Denicq; parthorum quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem . Quem etiam propria uxor fuerat comitata.Hæc cum in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſet: tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat:ita:ut magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hãc anileus alias anuleus ſine pulchritudinem eius auditu cognoſcens:ſiue proprio uiſu proſpiciens:adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare : eumq; hoſtiliter inuadens intẽrimit: illam autem abripiens ſibi coniunxit.Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus anilei alias anulei domum ingreſſa eſt ſed tam ipſi quam aſineo fratri : magnorum malorum deportauit aggerem per huiuſmodi cauſam.Cum enim illa poſt mortem uiri deorum ſuorum ſimulachra ſumpſiſſet:quæ more paterno tam ab ipſa quam uiro eius religione colebantur : cœpit ea domi habere : & ſimili ea cultu uenerari:ſed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiões:ſecum illa ſimulachra portabat.Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: poſtea uero cœpit etiã marito monſtrare:quali modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret . Tum ſocii eorum: qui ab eis inter primos honorabantur:primum quidem inter ipſum anileum alias anuleum locuti ſunt: quia non deceret hæbraicorum cõtento:& neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere: quæ contrario ritu aliam religionem habens:interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet: debere illũ aiebant rebus ſuis bene conſulere:ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus illa celebrari permitteret quæ ſe regnumq; ſuũ peſſundaret. Sed cũ nihil proficerent talia cõmonentes:uirum etiam quendam illorum quæ maxime inter eos honore fungeretur: quomodo ampliore fiducia locutus ſit:interemit.Ille uero moriens : male dixit ipſi anileo alias anuleo: fratriq; ipſius aſineo:cunctiſq; ſociis:ut ſimiliter ab hoſtibus interirent:ipſi quidem:q̃ tale in ſe facinus perpetraret:illis autem q̃ non prohibuerint:neq; ullum auxilium tulerint homini pro legibus paternis:& pro tota gente proloquenti.Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant:tolerabant tamen non ob aliud:niſi quia illoꝝ potentia ad infœlicitatem ducebatur.Cum autem culturam ét deorum parthorum audiſſent:ultra tolerandum non eſſe iudicabant opus anilei alias anulei: q̃ i legem patriam iniuriæ gerebantur.Itaq; plurimi congregati ad aſineum acceſſerunt:& cũ magnis uocibus increpabant dicentes.Bene quidem eſſet:ſi neq; primum tale aliquid fieret.Sed quia iam factum eſt: ſaltem nunc correctio conſequatur: anteq̃ illud peccatum tam illi: quã cæteris oĩbus adducat interitum:eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas: contra conſuetudinem legis ipſoꝝ & ſuperſtitionem mulieris quæ ad iniuriam dei ſui fuiſſet inducta. Ille aũt:q̃uis peccatũ fratris cognoſceret magnoꝝ maloꝝ fuiſſe cãm & fore:uerũtamẽ uictus conſanguinitatis fauore colerabat:ueniáq; fratri dabat: q̃ fortiore malo libidinis uicebat.Sed cũ plures ad eum p̃ dies accuſatiões a pluribus aduenirent : tũ de his anileo alias anuleo loq cõpulſus é: increpás eum & ceſſare de cætero iubens ab illis operibus:& ut mulieré ad ſua propria: paréteiq; reuocaret.Sed nihil eorum uerborum præcipiebat effectum. Mulier autem ſentiens tumulum q̃ propter ſe populos obtineret:uenenum inter cibos dedit aſineo. Quo ille accepto:defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit:ſolum ſui iudicem habens:quem ſentiebat ſuo amo-

re conſtrictum.Porro anileus alias anuleus ſolus regni moderamina excipiens:exercitum quæ ſu mens:uicos mitridatis inuadit uiri apud parthos in primo loco conſtituti:& regis artabani filiá ĩ coniugio poſſidentis.Vbi cum irrumperet:omnia præde dedit:& multas pecunias inde:multoſq; captiuos abripuit:& numeroſum pecus abduxit:& alia plurima quæ ad diuitias opulentiamq; p̃tineret noſcuntur. Sed cum hæc mitridates audiſſet:q; talis in ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta : grauiter ferens:q; ipſe ante nihil leſiſſet anileum alias anuleum : anileus alias anuleus uero q; exordium tantæ ſumpſiſſet iniuriæ:tanta in ſe dignitate contenta: congregans q̃plurimũ potuit equitatum: ſed etiam ætate feruentium non minimam manum: aduerſus anileum uenit: & contendebat:ut cum eo bello decertaret.Sed anteq̃ ad eum ueniſſet: quodam uico occulte caſtra diſpoſuit:ut inde proxima die in hoſtes irrumperet alias irrueret: quomodo ſabbatum illuce ſcebat quoniam a iudæis ocium & uacuitatu exercetur . Anileus alias anuleus autem iſta cognoſcens a quodam homine ſyro:alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret : tum etiam uicum intimabat:ubi nutridatus manſionem fecerat milites itaq; paratos faciens:caſtris egreſſus eſt:cunctis ignorantibus q; aduerſus parthos tenderet. Et circa noctis fere quartam cuſtodiá hoſtes inuadit:alios dormientes obtruncat:pleroſq; in fugam conuertit.Mitridatem autem uiuum tenens:ſecum ducebat ſuper aſinum nudum imponens: quod ualde ignominioſiſſimum apud p̃thos habetur.Cunq; ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut mitridatem extigueret. Sed contra ipſum conſilium ille aliud dicebat: non rectum eſſe dicens: ut mitridaté extingueret: uirum primo genere apud parthos ortum:& neceſſitudine connubii apud regem Artabanũ magnifice honorabilem: nunc autem ut cunq; tolerabile cenſeatur eſſe quod factum eſt: quoniá ac ſi iniuriatus eſt mitridates:uerumtamen beneficio ſalutis:erit ſe liberantibus gratiam debiturus: ſi uero quicquam patiatur : nequaq̃ regem artabanum patienter laturum : ſed magnam cladem iudæis importaturum babylonia conſtitutis.Parcere itaq; illi melius uidetur: & propter conſanguinitatem qua regi coniunctus eſt: & pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur.Et ille quidem talia incontione loquens:oibus perſuaſit. Dimittitur igiť mitridates.Sed ei reuertenti:eius mulier exprobrat: niſi feſtinaret utpote regis gener in tãta dignitate cõſtitutus: ſupplicia ſumere de his qui contumeliam ingeſſiſſent . Turpe nanq; illi eſſe dicebat : ut ſalutem eligeret poſtq̃ captiuus in manus hominis uenit : & nũc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet: aut ſe per deos iurare coniugi federa ſoluturam. Has ille exprobratiões per dies ſingulos minime ferens magnanimitatem etiam mulieris metuens:ne inter eos cõiugium ſolueretur:non ſpõte q̃dem neq; uolens congregans manum quam plurimam potuit aduerſus iudæos tendebat in tollẽ nam:ſalutem eſtimans:ſi parthus impune fuiſſet a iudæis repulſus belli certamine . Anileus alias anuleus autem ut cognouit ad ſe tendentem cum multa manu mitridatem: inglorium iudicauit ſi in locis ſuis maneret:& non magis anteueniens hoſtes occurreret: ex proſperitate prima confidens:iterum ſe pugnaturum credens:audentibus uirtutis etiam robur acreſcere. Multi itaq; ſe illi ſuperiorum exercitus coniunxere:ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos:& ipſa prima facie horrorem hoſtibus illaturos.Pergunt itaq; illo die ſtadia.xc. per loca uaſta & inaquoſa iter faciẽtes.ſed medio die ardore ſolis ingens ſitis iudæos occupat.Mitridates autem apparens continuo: feſſos itinere:ac ſiti fatigatos inuadit.Illi nec eſtum:nec arma ferre ualentes profugiũt.Parthi uero inſequentes:magnam cædem faciũt: iudæorum multæ miriades alias plebes occumbunt.Anileus alias anuleus autem:& quotquot circa eum erant: in ſilua ſe recipiunt . Mitridates itaq; magnam uictoriá ſumens:magno gaudio cœpit exultare.Congregatur ãt ad Anileum alias anuleum infinita multitudo hominum peſſimorum: & ſuam ſalutem peruipendẽtium quos Anileus alias anuleus ſuſcipiebat:uolẽs ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat: ſed haud ſane ſimiles illis:qui bello perierant.Nam erat uulgus inexercitum. Sed tamen cũ hac multitudine irrupit ĩ uicos babyloniorum : eoſq; paſſim depopulatur. Tum babylonii q̃uis ad bellũ parati:mittunt tam in Neerdam:ad iudæos qui ibidẽ habitabant:tradi ſibi Anileum alias anuleũ expetentes.Illi uero nequaq̃ illorum ſermonem accipientes:prouocabant eos ad prælium. Verũtamen aditum legatis babyloniorum permiſere:ut ad Anileum alias anuleum peruenirent: & cũ eo quicquid uellent protinus loquerentur.Babylonii locum integre ſpeculantes: quo ſe cõſtituerat Anileus alias anuleus: & cuncta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadunt:necant quantoſcunq; reperiunt: ipſumq; Anileum alias anuleum obtruncant:atq; hoc mõ babylonii iniuriis Anilei alias anulei:& grauedine liberati ſunt.Impreſſio nanq; eis illa magna cõ ſtabat:odio quo circa eos detinebatur.Nam pœnæ ſemper inimicicias exercebãt.Cauſa uero huius ire fuit lex eorum paterna:quam ille oppugnabat:& propterea ſibi ſemper inuicem emulabãtur:unde ſuorum quiſq; oportunitatem inuenerat ab iniuriis non parcebat . Tunc itaq; hoc mõ pereunte Anileo alias anuleo cœpere babylonii iudæis inſtare.Illi uero & grauiter ferentes ipreſſionem babyloniorum:& repugnare pœnitus non ualentes:in ſeleuciam cum ſuis omnibus emigrarũt. Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora : quam ſeleucus nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam macedoniorum plurimi: & græcorum abũdantiſſimi. Eſt ibi etiá ſyriorũ nõ

minima multitudo.In hanc igitur iudæi refugiunt:& per.v.quidem annos illesi:& inexperti malorum fuere.Sexto uero anno:nam babyloniæ corruptio eoꝝ magna cõtigit & ruina: & ob hoc plurimi in seleuciam magis magisq; confugiunt:eos amplior ibi clades suscepit:propter cãm quã breuiter enarrabo.Græcis in seleucia habitãtibus aduersus syros ex maxima parte inimiciciæ uitæ gerebantur:sed græci semper superiores extabant. Tunc itaq; cohabitabant eis & iudæi qui aduenerant.Syri aũt seditionem mouentes:cœperunt superiores existere ex cõsensu & auxilio iudæorum:hoium considerate se in periculo præcipitantiũ: & intẽtionem solã ad bellum gerendũ habentium.Tunc iudæi ac seditione superant.Illi uero nullã aliam rõnem cernebãt: qua possent statum suum pristinum & dignitatẽ reformare:nisi syros a iudæis separent. Vnusquisq; igitur eorum uerba faciunt ad syros cum quo quisq; se familiaritatem habere cernebat:atq; hoc modo pacem inter se:amiciciamq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta quibus & pax & concordia seruaretur instituunt:atq; hoc modo inuicem exhortantur:ut cum iudæis bellum gerant.Quos ex constituto repente inuadunt: interimuntq; super quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos:qui forte aut amicorum aut uicinorum misericordiam conseruati sunt.Et cum iam ibidem uiuere non poterant;discedunt exinde in thesifontem ciuitatem uicinam seleucie:ubi consuetus est parthorum rex per singulos annos hiberna pagere;ubi etiam plurimæ eius opes:& plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamẽ iam eis spes uiuendi fuerat derelicta:nã etiam ibi omnis gens iudæorum terrore regis põmebatur. Non enim tam babylonios q seleucos formidulosos habebãt:sed etiam omnis multitudo syrorum: quæ in illis locis habitabat ad ipsum cum seleucis loquebantur:ut bellum gererent cum iudæis.Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neerdam: & in nisibis : & propter munimẽtum illarum ciuitatum tutos se esse posse censebant.Super hæc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicosis.Et ea quidem quæ circa iudæos babyloniæ constitutos;acta sunt huiusmodi fuere.

¶ Incipit Liber.xix.antiquitatis Iudaicæ.

¶ Qualiter Gaius Cæsar insidiis a Cassio cherea extinctus est. Cap. I.

Aius nõ in solos iudæos:qui in hierosolymis fuere:& eos qui in his regionibus habitabant;iniustitiæ suæ demonstrabat insaniam:sed p oẽm terram & per omne mare super eos pcepta destinabat : quaqua uersum imperiũ romanum protendit: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit:quales ante nunq̃ historiæ ꝓdiderunt. Maxime ãt oium roma cladẽ perpetiebatur:quã in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus estimabat. Nam cum oẽs cæteros libenter tractaret: haud alias non ita se natũ: & omnes quanticũq; ex nobilibus uel generosis clarissimi constabant. Multa etiam crimina perpetrabat aduersus equites romanos. Quid hoc dignitatis noie censebant:opibus aũt pene pares senatoribus existebant: ꝓp quod ẽt in conuentu senatus interesse solebant:quos ualde inhonores habuit:plurimosq; ex eis morte dãnabat:quoꝝ etiã pecunias auferebat.Nam multas ẽt cædes non ob aliud: nisi ut eoꝝ auferret pecunias perpetrabat.Diuinũ uero sibi cultũ & honores uolebat non cum hoibus exhiberi:sed ẽt in templũ Iouis ueniens:quod capitolium qdem uocant:magis uenerabile ãt illis est omnium templorum:fratrem se iouis est ausus appellare.Sed etiam alia quæ gerebat:non erãt furoris aliena.Nam etiam ex dicearchia ciuitate qui in campania constituta est:ad mesanam quæ alia quoq; est martuma ciuitas:graue putans ut remis transitum faceret:putansq; subiicere sibi ẽt hoc clementum posse:uelut domino maris existente: talia etiam uolebat fluctibus gerere: qualia solet terræ natura sustinere.Voluit ergo & a litore ad litus stadia ferme.ccc.in medio mari: & intra tam uastum sinum pontem construere: super quem carrucis & diuersis uehiculis itinera ualeret efficere.Sed etiam templorum paganorum nullum despoliatum reliquit.Quæcunq; enim pictura aut sculptura uenusta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra simulare: atq; omimodo ãnathematizata:deferri iussit ad se.Non eni alibi pulchras res eẽ dicebat oportere:nisi in pulchriore loco.Hunc autem romam esse firmabat. Nõ solum autem suam domum:sed etiam hortos aliaq; sua habitacula ubicunq; terrarum italiæ constabant:ex talibus repleuerat ornamentis. Nam etiã iouem olimpium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quem fideas ataneus fecerat ausus est in romanam transferre ciuitatem:nec tamen ad effectum res perducta est:architectis dicentibus ad Meminium regulum:cui res illa fuerat imperata:eo q si illud moueretur simulacrũ: aliquid malum posset accidere. Fertur autem Meminius etiã prodigiis propter hoc multis acceptis distuliſſe negocium. Verumtamen eiusmodi uerba scribit ad gaium: unde periculum mortis illi protinus imminebat:euasit tamẽ quomodo Gaius morte præuentus est. Intantum etiam prorũ

perat eius inſania:ut cum ei filia fuiſſet exorta: eam perducens in capitolium ſuper genua ſimulachri cõſtitueret:communem ſibi natam:iouiq confirmans:duos patres uni proli conſtituens.Et hæc illum talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus eſt etiam ſeruos ad accuſationem excitare dominorum:quæcũq uellent impublicum crimina deportare.Illi autem quæcunq illis peſſima oriebantur in animo:nulla prohibebantur dicere ratione:cernentes gratum illi fore:quicquid mali dixiſſent:ita:ut etiam claudium auderet polideuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur aduerſus patruum ſuum geri capitale iudicium:ſperans etiam ipſum quo facilioré potentiam aduerſus cæteros adipiſceretur extinguere:non tamen aſſecutus eſt quod uolebat.Repleta igitur uniuerſa republica diuerſis malis: & uerſiſq calumniis ex audacia ſeruorum aduerſus dominos ubiq inſidiæ gerebantur: ab aliis quidem ut ſuas iniurias pro his quæ paſſi ſunt defenſarent:ab aliis autem præuenire homines cupientibus cum ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquod ſupplicium imminere ſentirent.Proinde quomodo corruptis legibus & hominibus in afflictione cõſtituris : non paruum beatitudinis momentum:illius mors hominis apportauit : ſed etiam genti noſtræ:quæ breui iam omnis interiret : niſi mors illum celeriter occupaſſet : uolo ſuper eo cuncta differere. Nam alias de deo quoq magnam fidelitatem confert hominibus:& ſolatium in calamitatibus conſtitutis: at etiam correctionem his:qui putant proſperitatem eſſe perpetuam docetq:ne rebus ſecundis quiſq peſſime commutetur:ſed uirtute ſtudium eſſe percollendum.Vias equidem tres mors illa parauerat : & harum unuſquiſq uiri boni primatum in conſiliis habebãt. Emilius enim regulus ex corripe hiberiæ ciuitatem originem ducens : congregauerat plurimos : ut ſiue per illos: ſiue per ſemetipſum alacriter gaium interimeret:alterius autem principatum gerebat Caſſius chereas tribunus:ſed etiam minutianus nõ paruam partem hominum ad hoc opus congregauerat.Cauſa autem erat illis odium:quo circa gaium uniuerſi tenebantur.Et regulus qdem iracundiam eius & iniuſticiam qua in cunctos utebantur horrebat.Gerit quippe indignationis aliquid animus liber ut iniquitatem ferre non ualeat . Hic ergo cum multis aduerſus gaium conſilium capit:cum amicis & cum aliis:qui efficaces ei uidebantur ad cauſam Minutianus aũt ut lepidum ulciſceretur amicum ſuum:hunc enim cum aliquibus ſuis conciuibus gaius extinxerat.Super hoc quoq ſibi timebat:ne a Gaio ſimiliter pateretur . Nam uidens ex aliis exemplis ſibi mortem imminere:feſtinabat ſuum præuenire periculum.Chereas uero confuſionem ſuam & gaii obprobria non ferebat:quibus eum arguebat:q quaſi nihil in ſe fortitudinis gereret:inſuper etiam plurimum ſibi per ſingulos dies imminere cernebat.Mortem quoq gaii omnes honeſtum opus & liberum : libenter excipere reputabant: cæteri uero cupiebant ſuper hoc habere cõmune conſilium uidentes tantas iniurias: & exemplum paruum dari cupientibus principatum. Omnes ergo ut tantis claudibus liberarent:deſiderabãt aduerſus gaium aliquid geri: decernamq ad talia negocia bonos uiros accedere:pro ſalute pietatis: & imperii macula auferenda : aiebant cum ſuo diſcrimine . Super omnia autem cheream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas: & quia cernebat facilem ſibi aditum fore ad gaium:tribunus nanq erat:& per hoc ſe oportunitatem reperturum putabat:qua perimeret gaium.Interea ludi curules agebantur: circa quæ ſpectacula:magnum geritur a romanis ſtudium . Concurrunt enim alacriter ad circum & pro quibuſcunq rebus opus habuerint:ab imperatoribus congregatione facta depoſcunt.Illi uero q multitudini non iudicant reſiſtendum:confeſtim grate petita concedunt.Rogabant itaq tunc gaiũ:cũ omni intentione poſtulationibus utentes:ut cenſuum releuationes efficeret:& grauedines cũctas auferret.Ille uero nolebat iſta concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuerſos p diuerſa loca mittens:iubet clamantes abripi:& ſine ulla dilatione confeſtim interimi . Et ille quidé talia iuſſerat:quibus ãt præceptũ erat: iuſſa cõplebant.Plurimis itaq pro hac cauſa morientibus: populus ſpectans:clamare ceſſauit.Tunc oibus ſuæ facultates in cõtentu fuere uidẽtibus alios p ſuis opibus ad interitũ peruenirent.Hæc & huiuſmodi chereã excitabant:ut magnanimiter ingrediretur cãm:& inſidias q̃s parauerat gaio perficeret:ut eũ tam neqrit aduerſus hoſtes exaſpatũ reprimeret.Et ſæpius cõuiuio gaii:uolebat ré aggredi:& tamẽ cõſideratiõe reuocabat:nõ ſecernens inuenire oportunitatẽ:qualẽ negociatã eſſe iudicabat:uerens:ne fruſtra ad tantũ opus accederet: ſed ita rem moderabat:ut conſiliũ ſui animi cõſequeret effectũ. In hoc igit multo tpe militabat: nõ libenter conuerſationẽ ſuſtinens gaii.Cum aũt eum conſtituiſſet gaius ſuper omnes publicas functiones:& cætera alia quæ Cæſaris erãt : iferenda theſauris:per illud omne opus a rato negocio priuabatur.In quo tamen maiorem ſibi uirtutem iplendi opis aggregabat:q more ſuo magis rebus utebat quam gaii obediebat imperio:parcebat enĩ humilibus:atq depreſſis . Vnde ad iracundiam quoq prouocauit gaium:ita ut eũ de mollicie prius: & de ſocordia criminaret:non ualentem ſicut ipſe uellet pecunias congregare.Contumelias igitur illi plurimas ingerebat:& muliebria oppingebat nomina:omni cõfuſione pleniſſima.Et hæc qdẽ:cum in aliis increparet ipſe magis gerebat:in qbuſdã celebrationibus miniſteriorũ:quas ipſe conſtituerat.Stolas náq muliebres induebatur:& circũpoſitionem complicatorũ criniũ adhibens:aliaq quæ ad ornamentũ cultũq muliebrem pertinent:ipſe ſuſtinens:huius confuſionẽ criminis audebat aliis exprobare. Chereaſ

autem:quando hæc ueſtimẽta Cæſar ſumebat indignatione ferebatur:maxime cum illa ueſtimẽ ta indignatione ferebatur:maxime cum illa ueſtimẽta miniſtris irridentibus redderet: ita ut etiã tribuni in deriſionem eum haberent & obprobrium.Nam cum ſumpturi eſſent miniſtri a Cæſa re muliebria ueſtimenta prædicabant: aliquas ut cõſueti erant ad luſum illum proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior acceſſit:ut ſocios quoſdam acciperet: quibus ſe oſtẽderet nõ pro cauſis minoribus indignari.Nam erat etiam Pompidius ſenatorius:qui pene per oẽs ordines & gradus adminiſtrationis tranſierat.Epicureus aũt erat:& ꝓp hoc:ocii & quietis ſtudioſus.Hũc dimidius inimicus eius accuſauit eo ꝙ poſſet gaiũ male loquus turpibus infamare & eo aſſumẽs quintiliam mulierem quæ in rebus ſcenicis erat ꝓp pulchritudinem clara:& pulchritudine pluri morum amorem habebat & ſtudiũ:nam etiam ab ipſo Pompidio diligebatur:accuſatio auté fue rat falſa.Illa uero graue iudicante teſtimonium in cauſa mortis aduerſus amatorẽ proferre:puni ri eam dixit debere dimidius.Tum Gaius excitatus iubet chereã ſine ulla dilatione continuo tor mentis examinare quintiliã.Nam & in rebus capitalibus:& ubicũq; tormentis opus eſſet:eodem cherea utebatur:propter quod eum crudelius arbitrabaſ miniſterium exhibere:timentem:ne ab eodẽ mollicie & ſocordie culpareſ. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur:conſocioꝝ cu iuſdam pedem calce deprimens:ſignauit eos debere confidere:& nihil detormentis eius pœnitus timere.Chereas tamen eam ac ſi nolens adegit:timens ꝓp illam ipſe ſubire periculũ. Et nihil dif ferens:eam inconſpectum gaii deducit:ſedatã tormentis atq; deformatam ut etiã ab amatoribus ſuis ſine ulla uoluptate uideretur.Tunc Gaius illam ſpeciẽ non ſuſtinẽs:ſed admodũ compaſſus quintiliæ:eo ꝙ grauiter tormentis fuiſſet affecta:liberam crimine:abſolutáq; pronunciat: & cũ ea ſimul Pompidium.Ipſam ẽt pecuniarum dono muneraſ:unde illi ſolatium eẽ: ꝓp quod grauiter erat debilitata tormentis.Nam non ſolũ ſanitas eius corporis ſupplicijs corrupta erat: ſed ẽt pul chritudo defedata.Hæc igitur grauiter cheream cõmouerunt ꝙ per eum hoſtes torquerenſ. Vn de quoq; ſuam iracundiam non ſuſtinens dixit ad clementem:atq; papiniũ:quoꝝ clemens quidẽ ſuper militiam conſtitutus erat.Papinius ſuper eos qui gaii fuere cuſtodes. O clemens inquit mi nus fecimus in agendo quæ pro imperatore conſtabant.Nam ẽt eos qui aduerſus eius principa tum coniurationẽ fecerant multa prouidentia uigilantes:& laboribus deſudantes:alios quidẽ ex tinximus:alios aũt tormentis affecimus:intantum:ut etiã ipſi gaio miſerabiles uiderentur.Ita no ſtram militiã cum nimia ſeueritate tractamus.Tacente aũt clemente:grauiter quidẽ ſe ferre quæ imperabantur:tam oculis erat quã uultu:& colore manifeſtus:uerbis auté inſaniam imperatoris aperire iniuſtum eſſe iudicauit.Chereas aũt clementem prouidenter præparans: cœpit fiduciali bus uti ſermonibus & ad eũ enarrabat mala:quæ ciuitatem:& illud obtineret imperiũ: & ꝙ uer bo quidẽ gaius illorum eſſe cauſa malorꝝ diceretur:ſi uero quiſq; rem inquit cum ueritate diſcu tiat:inueniet o clemens ꝙ ego ſim totius mali cauſa:& hic papinius:& tu:qui romanis & uniuer ſæ humanitati pro bonis omnia tormenta:& omnes clades ingerimus:non imperiis cõpulſi gaii: ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi.Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuriatorem in ci ues ſocios:omneſq; ſubiectos:cui nos miniſterium exhibeamus:& ueluti ſatellites atq; carnifices ad eius crudelitates implẽdas extamus:& arma quæ aduerſus hoſtes ꝓferre debemus: in noſtros ciues conuertimus:non pro libertate:non pro imperio romano:ſed pro ſalute eius:qui ſuæ iniq tati feſtinat cuncta ſubiicere.Nam ſimul & noſtra corpora & noſtras conſcientias per ſingulos di es polluimus tormentis & ſanguine miſerorꝝ:donec etiã alter aliquis inueniaſ:qui in nos quoq; tale gaio miniſteriũ exequatur.Non enim propter hæc quæ gerit cũ fauore circa nos conuerſabi tur:magis auté cum ſuſpitione.Ad hæc etiã cum pereuntiũ multam ſtragẽ effecerit:nõ enim po terit gaii unq; ſeuicia terminari:quomodo non iudicio in talibus cauſis intendit:ſed ſola libidine ad hominũ cædem ꝓpellitur:tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget.Ad hæc cle mens conſilium chereæ manifeſtius approbabat:taceri auté iubebat:ne in plures ſermo ferretur: & diffuſis paſſim rebus quæ gererent:anteq; res conſequatur effectum:ſecreto prodito:& inſidiis propalatis:ipſi ducerentur ad pœnam ſed tẽpore procedente rem ſpei cõmittere:ut oportunitatẽ fortuna tribuente opus nouiter adimplerent:ſe tamen dicebat per ſenectutem non poſſe audaciã gerere:ad tantum negocium inchoandũ.His uero quæ a te o cherea tractata dictaq; ſunt:cautius aliquid fortaſſis inueniam:decentius auté quis poterit inuenire.Et clemens quidẽ continuo mu tare ſententiam:omnia quæ audierat:quæq; ipſe dixerat:cœpit efferre per plurimos. Chereas au tem formidans:perrexit ad Sabinũ:extantem uirũ dignum:quem etiã libertatis cognouerat ama torem:& propterea diſpoſitiones illorꝝ temporum hoſtiliter adhorrentem.Opus itaq; putans ut celeriter quæ cogitabat inciperet:oportunũ eſt ratus:ut cum eorum cõicaret maximo duce timo re:ne a clemente ſecreta proderentur.Super hæc etiam dilationes tẽporum aliquid cõtrarii repu tabat allaturas.Cum auté libenter Sabinus ad talem cogitationẽ talemq; uoluntatẽ conſentiret: tunc quidem tacere ſe dixit:& ad nullum de tali re ſuam proferre uoluntatem: nec manifeſtatu rum eſſe firmabat:ſed ſi aliquid inquit uiriliter uolumus efficere:nihil dilationis pœnitus detur. His igiſ dictis:exinde conuertunſ ad minutianũ:ipſis quidem ſtudiis & uirtute parẽ;& ſimilia ex

animi magnitudine cupientem:consanguineum tamen gaii:sed suspectum propter mortem lepti di.Multam nāq; inter se amiciciam Minutianus lepidusq; possidebant:& propterea ēt ipse timore periclitabatur:ne similiter eum perimi contingeret.Erat quippe Gaius omni nobilitati terribilis:ut putaretur aduersus unúquéq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibimet erant pro rege necessitate formidini:& uoluntatem quam circa odium gaii gerebant indicare non poterant.Ob cuius utiq; suspitionem:nec deuotioné sibimet aperte impendere p̄sumebant.dum igitur conuenissent:& Minutiano honorem sicuti prius exhibuissent:erat enim dignitate p̄clarus ciuium & cunctorum ore laudatus:inter principia sermonum p̄cedens ille uerba fecit ad chereā:requirens quod signum illa die perceperit. Per totam nāq; ciuitatem grata chereæ uidebatur iniuria:quā pro signorum datione ipse portabat.Et ille inter uerba iocanda nihil motus:Minutiano respondit:eiq; sermoné de rebus talibus faciédum esse cōmisit:& tu mihi inquit da libertatis signum.Gratias ago tibi:qui me amplius acuisti:q̄ ego per memet implere cōsueui. Neq; mihi sermonibus iam pluribus opus erit:sed hoc sufficere iudico:si etiam tibi idem placeat quod & mihi:quando etiam priusq̄ conueniremus:eius noscimur fuisse cōmunionis. Vno itaq; gladio sum accinctus:q; sufficere possit ambobus:in quo cōsenti fortiter : & accedamus ad opus. Princeps aūt si uis ipse consisto:iubens operibus imminere.Quod si cepero tui cooperationé solatii:prosequar grassatione ferri concessa mihi te cōfirmante fiducia : per hoc enim ipsum quoq; ferrum efficacius solet existere.Impellor enim ad actū:non pro his quæ patior ego : dum spe ipse circūferar.Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantummodo me considerare p̄mittit: dum & liberæ patriæ:atq; legibus:& ademptæ uirtuti:& tantæ condoleā pesti:quæ cunctos simul pp Gaium appræhendit.Dignus enim sum apud te iudicé fide rerum hmōi:quando etiam tu sapere talia comprobaris.Tunc Minutianus considerans ardoré sermonum eius:libenter amplexatus est: & eius audaciam approbauit atq; laudauit:& ualedicto cum uotis eum præcibusq; dimisit.Quidam enim asseruabant ea quæ cogitabant quodam auspicio fuisse firmata.Nam dum chereas ingrederetur curiam uox cuiusdam de populo fertur emissa:quæ quasi admoneret dicens. Perfice quod agendum est:opitulante diuinitate.Quo facto:primum q̄dem chereas expauit:ne quis cōiuratorum uideretur prodidisse secretū:nouissime uero considerans:quia hæc pro inuitatione diterentur:siue cōmonente aliquo conscioq;:seu certe deo:qui cuncta humana respicit consulēte: omnibus ad confortationem insidiarum causa patuisset:uniuersi simul armati sunt:alii quidé ex ordine senatorio:alii uero romanorum & equitum qui conscii esse uidebant.Neq; enim erat uir nobilitate seu fœlicitate præditus:qui gaii transitum non ardēter appeteret. Quapropter omnes quo possent studio ut uita priuaretur:totaq; confidentia atq; uirtute ad tyrāni cædē erant & sermonibus & operibus præparati.Nam & calistinus libertinus gaii:uir unus potētia summi culminis eleuatus:qui nihil aliud potestate sua q̄ tyranno equus esse putaretur timore cunctoq; & magnitudine pecuniarum quæ ei nimis accesserant eo q; esset in muneribus accipiendis : & iniuriis exercendis accerrimus:& uigorem ultra modum haberet:cum naturā gaii stabilem esse sciret: & in quibus declinasset nequaq̄ posse reuocari:& multas quidem alias periculi causas:necnō & magnitudinem pecuniarum haberet:accedit latenter ad Claudium sperans quia si ei cæderet principatus deficiente gaio:honorem similem ei præberet:eo q; illi gratiam & uerba clementiæ impendisset primitus.Ait ergo quia iussus a Gaio Claudium ueneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset:ne talia perpetraret.Sed mihi uidetur:quia fingebat hæc Calistinus uolens capere Claudium.Nam neq; Gaius studens interfici Claudium:honestas poterat occasiones exquirere: neq; Calistinus iussus optabilem rem Gaio perpetrare si distulisset mandata domini sui pericula potuit declinare. Sed Claudium diuinitas quidem a gaii uesania liberauit . Calistinus autem pro commendatione sui finxit hanc gratiam:quæ ei nequaq̄ probabatur iniūcta.Hii quidem qui circa cheream erant : differebant quotidie dum multos segnicies detineret : chereas autem nullam moram gerebat: sed omne tempus ad agendum oportunissimum iudicabat . Nam dum gaius in capitolium ascendisset:ut pro filia sacrificaret:uenit frequenter ad eum:& in imperialis loci culmine stantem uidens ac populo auri & argenti pecunias dispergétem:dum hæc in ministeria gererentur:præcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere:cum se a nullo uideri putaret. nec insidias feciſſe crederetur:& licet non optata mors euenisset: ipsi tamé accessisset audacia ut etiam præter ferrum perimeret gaium.Tantum habuit cum coniuratis chereas ardorem : metuens ne tempora oportuna diffluerent.Illi uero uidebant quidem eum pro sua libertate sollicitum:poscebant autem:ut paratum tempus: usq; ad solénitatem spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit implere alias impleri turba fieret ciuitati dum conscii requirerentur a gaio: & insidiarum non ualeret utilitas in futuro : sed hoc utile fore: ut in celebratione spectaculorum res potius tentaretur agi. Hæc spectacula in palacio ob honorem Cæsaris in paruo eius rotundo templo aguntur : qui primus potestatem populi conuertit in seipsum : quæ scilicet Romani nobiles cum filiis simul & coniugibus libenter spectare noscuntur.Tunc enim Gaius negligens: ad omnes ita facilis erat incursus quando multa milia hominum paruulo concurrerant : ut potuisset

quilibet ad eius necé audacter accedere:abſentibus quoq; cuſtodibus:qui licet uellent:non tñ eé ꝑſidium facile deportarent.Spectabat ergo chereas:& ueniétibus ſpectaculis: prima die nitebatur:ut quod fuerat præcogitatũ:ſine dilatione fortunæ ſolaciis adimpleret:qui tamen tribus diebus ludoꝝ tranſactis;uix die nouiſſimo opus ualebat terminare.Itaq; chereas aduocans coniuratos:ſatis inq;t:o etiam ꝑteritum tꝑs noſtram pater obiurare ſegnicé:pro his quæ cũ tanta uirtute tractata ſunt & neglecta noſcunt.Et melius eſt:ne proditiõe facta pereat cã: & potius Gaius nos afficiat:cunctorũq; auferat libertatem his diebus quos nos tyrannidi eius adiicimus:cum & nos decætero debeamus eſſe liberi:& aliis cãm ꝑbere fœlicitatis:ꝑteritiq; ſæculi honorem & miracula repare.Illis uero nequaq̃ contradicentibus:q̃ſi non bene fuiſſet hortatus neq; actum hunc aduerſe ſuſcipientibus:ſed potius conticeſcentibus:cur inquit o fortiſſimi ſegnes eſtis.An non uidetis hodie ſpectaculoꝝ diem eé nouiſſimũ:& Gaium ferri ad alexandriã nauigaturum:ut ægyptũ contempleé.Bonum ergo uobis eſt:ut ueſtris manibus romanæ gloriæ auferatis obprobrium:& hoc terra mariq; diuulgeé.Nam quõ non iuſte erimus cõfuſionis obnoxii:ſiquis eũ ægyptius uideatur perimere:iniuriã non ferens libertatis oppreſſe. Ego ſiquidé nequaq̃ cogitationes ueſtras differre potero:ſed hodie ad pericula ſimul accedo:grate ferés:quicqd ex eis euenerit: aio ſcilicet conſiſtens ad picula oía præparato:quã ut mihi huius laudis poſſit euenire priuatio.Hæc ille dicens:& ipſe audaciis armatus eſt:& reliquis fiduciam ꝑparauit:cunctiſq; iam erat deſideriũ:ut conamen attingereé nihilq; differens diluculo ad palatiũ multitudo equeſtrium armata conuenit. Mos erat tribunis enſæ cinctis petere ab impatore ſignum quod ei cõperebat:ut ſignum acciperet.Concurrebant ergo ad palatium oés:ut pro ſpectaculo loca ſibimet occuparent. Cũq; multa plebe atq; compreſſiſſe Gaius exultaret:ita ut præ multitudine:neq; ipſo ſenatui:nec romanis equitibus locꝰ eſſet:ſed oés pmixti ſederẽt:cum uiris piter mulieres:& liberi una cum ſeruis: Gaius proceſſu ſibimet facto: pio Cæſari ſoléniter immolabat:cuius ét ſpectacula celebrabat. Et dũ de ſacrificiis aliquid ſanguinis cecidiſſet contigit:ut ex eo cruore cuiuſdã ſenatoris aſprene noie ueſtis adimpleréet:quod factum Gaio qdem ꝑbuit riſum:aſprene uero auguriũ fuit apertum:q ſcilicet una cum Gaio emptus eſt.Fertur itaq; gaium ultra ſuã naturam illa die mitiſſimũ:ita ut oĩbus eius humilis ſalutatio mirra uideréet.Qui poſt ſacrificia ad ſpectacula ueniés ꝑſidebat & circa eum primi proceꝝ.Eſt aũt ipſum ſpectaculum:ubi annis ſingulis exhibeé in duabus cellis quarum altera qdem ducit ad atriũ:altera uero ad porticũ:ingreſſibus & egreſſibus apta;q̃tenus non turbenẽ qui interius eſſe noſcunt.Eſt eni illic & alia cella:in qua luſores exerceri ſolent atq; cantores:Reſidente itaq; populo:& cherea cum tribunis non procul a gaio:dextrum náq; cornu Cæſar tenebat:quidã batibius ex ordine ſenatoꝝ:uir militaris cluditũ conſularem uirũ iuxta ſe reſidentem nullo audiente requirebat:ſiquis ei aliqd dixerit nouitatis.Quo dicente:nihil ſibi ea die nunciatũ:o cludite inquit hodie tyrannicidii certamen agitur.Tunc cluditis:o fortiſſime inquit tace:& mox uerſus ſubiunxit homeri dicens in græco quod eſt in latino:ne quis alius maliuolus ſermoné exaudiat.Cũq; multa poma in theatro ſpectantibus ſpargerenẽ:& pariter aues innumere:& quæ pro raritate ſua ſunt cõparantibus ꝑcioſe:Gaius lites & rapinas ꝑp hæc actas libẽter inſpiciebat.In illo ſiqdem ſpectaculo duo ei auguria prouenerunt.Midus náq; eſt introductus quo actum eſt:ut iudex deꝓhenſus crucifigeretur:& pantho mimus fabulam ſaltauit cyrinæ in qua & ipſa occiſa:& eius filia mirra uidebaẽ:atq; ſanguis inimica arte diffuſus:& circa iudicem crucifixum:& circa cyriná:atq; mirrã.Conſtat aũt:quoniam & dies ipſe fuit:quo Philippum aminthe filium:macedonũ regem in ſpectaculũ ingredientem unus ſocioꝝ ſuſtinet in ſpectaculo uſq; ad finem:eo ꝙ nouiſſimus erat dies:an certe uſus balneis:atq; cibis illic deinde remearet ſicut & prius.Minutianus iuxta gaiũ ſedens:ac metués:ne in uacuum tꝑs effluereet:ſurgens cum ét cherã uideret egreſſum:ꝓgebat ut confortaret eum.Tunc egredienté tenuit Gaius a ueſte:& quaſi p amiciam:quo inquit ꝓgis o beatiſſime.At ille reueritus Cæſarem cũ timore ſedit.& paululum quieſcens:denuo ſurrexit & abiit.Cui egredienti non impediuit iter gaius:credens eum ad neceſſaria progredi.Aſprenas quoq; cũ eſſet & ipſe particeps operis admonebat gaiũ ſicut & prius ut ingreſſus ad balnea atq; prandium ad ſpectacula remearet:q̃rens: ut ad finem ſua tractata ꝓducerẽtur. Illi ſiquidé qui circa cheream erant exacuebant alterutros:quaſi tꝑs eſſet ſingulos ꝑparari : ne ad opus abeuntes inuenirenẽ:& negligentes oportunum tꝑs amitterent.Erat náq; etiam dies iã circa horam nonam.Chereas itaq; tardante gaio erat patus ut ingrederetur ad ſedem eius: ꝑſcius tamen:quia illic neé principis cũ multo ſanguine ſenatoꝝ & ſimul equeſtrium adimpleret liceq; arderet:melius tamen eſſe iudicauit:oĩum tutamen libertatemq; ſeruare.Cunq; eſſent oés ad ſpectaculorum uota conuerſi:gaius ſignum ſurgendi fecit:turbaq; repente facta:conuerſi ſunt coniurati:& populos impellabant:ut quaſi gaio ſecreti officium ꝑberent opere uero uolentes habere licentiam:ut eum in ſilentio trucidarẽt.Precedebat itaq; Claudius patruus eius:& Marcus minutianus ſororis coniunx: necnon & Valerius aſyaticus quos etiam ſi uoluiſſent repellere : propter dignitatis reuerentiam non ualebant.Gaius uero ſequebatur cum paulo aruntio. Cũq; iam eſſet intra regalia:rectum dimiſit iter:ubi conſtituti erant famuli ; qui ei gratifice miniſtrabant.

Claudio ſcilicet præcedēte:& conuerſus eſt ad locū quēdam anguſtum:atq; ſilenter iturus ad bal nea:ſimul & pueros q uenerant ex aſya contemplaturus qui eoꝝ forent utiles ad hymnos miniſterioꝝ quæ erat celebrare conſuetus:aut qui ad pyrricā in theatris apti eſſe uiderēt. Tunc itaq; occurrit ei chereas:ut ſignum peteret. Quo quaſi ad eius illuſionē ſignum dante languentium ni hil ille moratus:iniuriis utebatur aduerſus Gaiū:& euaginatio gladio ei intulit plagā uehementē non tamen oīno mortalem. Sunt qui dicunt:hoc prouidentia chereæ factum ne Gaius unius pla gæ uulnere moreretur:ſed plagaꝝ multitudine ſauciatus:maiori dolore cremaret. Sed mihi non uidet hic ſermo credibilis:eo q; in huiuſmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam ſi chereas ita cogitauit oīum ſtulticiā p̄ceſſiſſe credendus eſt:uoluptatē magis fauori præbens:quā per celeritatem ſibi & coniuratis periculoꝝ euaſionē acquirens:dum poſſent multæ machinatio nes auxilioꝝ Gaio conferri:anteq̄ potuiſſet mori. Vnde certum eſt quia chereas non circa ſuppli cia gaii reſtitit:ſed de ſe & amicis ut potuit cogitauit:quando ēt acta cauſa ſilētio magis eſt:ut iu dicium fugeret ac iracundiam:& quatenus res geſta celaretur:ſermonibus uſus:& p ſe perderet: ſimul & tp̄s. Et hæc quidē licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Gaius itaq; uulneris dolore ferebatur:inter humeꝝ enim & collum enſis illatus iuguli eſt oſſibus retentus:ne ulterius poſſet accedere. Quo facto:neq; clamauit:nec uocauit quēlibet amicoꝝ:ſeu incredulitate:ſiue imprudētia: ſed dolorē fortiter ferens:anterius fugiebat. Quem ſuſcipiens Cornelius Sabinus:& ipſe iam ſuā mente p̄ſtructus impulit. Tum genu flexo cadentē multi circūſtantes:ſinguli adinuicem gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt. Conſtat aūt:quia ultimus aquilas ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; cauſa chereæ indubitanter attribuenda eſt. Nam licet cū multis hoc opus effecerit: tamen primus cogitauit quemadmodū gereretur & primus cæteris hoc auſus fuit edicere: q̄bus ſuſcipientibus in illius necē uerbo:ſubinde alios congregauit & ſapienter cuncta diſponens: ubi erat ſniarum adhibenda p̄feſſio:etiam ſermonibus locutus eſt utilibus:non neceſſitatē ſuæ præ ſumptionis īponens ut dum tp̄s exigeret:manibus uterent. Is quoq; rem prior aggreſſus ē: & uīr tutem illius necis adimpleuit:atq; uiſum facilem Gaio iam moriente cōceſſit. Quapropter iuſtū eſt ut etiā quæcunq; cæteri geſſerunt:chereæ cogitationi & labori manuū:ac uirtutibus applicē tur. Gaius itaq; hoc modo multis uulneribus iacebat extinctus. Chereas uero & cæteri p̄imentes Gaium:p eadem itinera reuertentes:euadere ſe impoſſibile iudicabant pp hæc uriq; quæ fuerant geſta. Nō enim paruū erat periculum peremiſſe principē ſtultitia populi ſepius honoratū cum & a militibus non ſine ſanguine de morte eius eſſet facienda ſeditio. Ita dum eſſent anguſtæ uiæ:in quibus hoc opus effectū eſt:& maxima turba repleret eas militū. qui illo die pro cuſtodia princi pis aderant:p uias alias diſcedentes ad donū uenere germanici patris gaii:q̄ tunc ēt peremerunt. Erat enim hæc domus coniuncta regalibus:eo q; hii qui in eminentia cōſtituti ſunt diebus ſuæ potētiæ in talibus habitare noſcunt:& declinantes multitudinis inuaſionē: eſſe iam debebat in requie. Cū itaq; lateret adhuc peſtis illato gaio:primū a germanis eſt agnita. Erant enī armigeri equocū gentis ſuæ celticæ habentes tacina:quoꝝ patriæ mos eſt īportabili uti furore ſicut hiſpa nis:aut cæteris barbaris:eo q; oēs hmōi hoies rōne minores ſint:corpis robuſti:& īpetu primo q; buſcūq; congreſſi hoſtibus p̄ualentes:cū non haberēt uirtutibus diſcretionē pro utilitate cūcto rum:ſed tantū ſibi p̄ſpicerent:q̄bus Gaius cariſſimus ob hoc erat:q; pecuniaꝝ muneribus eos ſi bi placauerat alias placauerit. Euaginatis ergo gladiis ingreſſi ſunt domū p̄ſcrutantes Cæſaris p̄ emptores quoꝝ tribunus Sabinus erat:q non tantū uirtute & fortitudine maioꝝ:quantū ſuo ro bore cū monomachus eſſet hāc obtinuerat dignitatē. His itaq; req̄rētibus aſp̄nas primus occur rens exoluit pœnas:cuius ueſtē ſanguis ſacrificioꝝ ſicut diximus cruentauerat & non ei bonū ſe ciſſe auguriū uidebat. Poſt hunc occurrit eis barbarus Norbanus:fortiſſimus ciuiū: & de cuius maioribus impatores multi p̄ceſſerant cuius ēt ciues eminentiā non ignorabant. Is cū eſſet uali tudine robuſtus:primo ſibimet occurrentiū abripiens gladiū:p̄mixtus aliis contendebat: ne ſine alioꝝ interitu moreret. Qui multoꝝ agmine cōſtipatus:frequentiū uulneꝝ illatione defunctus eſt. Tertius āt anteius ex ordine ſenatorio:Germanis ſicuti priores occurrit. Is ut uideret gaium iacentē & letaret aduenerat:qa patrem illius eiuſdē noīs effugauerat:eūq; ne ſic ſaciatus: militi bus deſtinatis occiderat. Aderat ergo Anteius ut gaii uideret funus turbataq; ſubito domo:dum ſe uellet occulere:furentes germanos & tunc ſubtiliter ingrentes:q Gaiū occiderant ēt innoxios una p̄imentes latere non potuit. Et illi qdem ita ſunt mortui. Dum igit in theatro de gaii morte uenīſſet ſermo:admiratio & incredulitas facta eſt. Alii náq; ualde delectabant in eius morte: & li cet dudū ſcirent ſibimet utilē fore hoc non ſinebant credere p timorē. Quibuſdam uero hoc in deſp̄atione erat:cū neq; uellent circa gaiū hmōi aliquid p̄uenire:nec uere hoc crederent:q̄ſi non poſſet aliq̄s hoīum opus huius uirtutis īplere. Erant enī q̄bus nō erat grata mors gaii: mulieres: & infantes & qdam militū:alii pp mercedem:& nihil aliud quā tyranno conueniente ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuium illius miniſterio præparati:mulieres autem ac iuuenes propter ſpectacu lorum:& monomarchorum munera:in quibus ſolet uulgo delectatio miniſtrari: & propter car nium dilacerationes quas in ludis agebat Gaius:ut quaſi populo uoluptatem exhiberet:pro ueſti

tate ãt ad faciẽdã ſuæ crudelitatis iſaniã.Serui itaq; dominos cõtẽnebãt:& ad iniuriãdũ eos:eius ſulciebãt auxilio.Facile náq; eis mẽtiẽtibus cõtra dominos credebaſ:eorũq; pecunias oſtẽdentibus & libertas & diuitiæ ſuccedebãt:nec accuſatione metuebãt pœnã:quibus erãt ꝓpoſita premia:octaua pars ſubſtãtiæ ſenatoꝝ.Igiť uel ſi aliquibus i theatro credibilis uidebať de gaii peremptione ſermo:eo ꝙ aut p̃ſciſſent iſidias:aut optaſſent de his quæ nũciebantur:nõ ſolum gaudia retinebãt:ſed ét audire hoc aut dicere fugiebãt:metuẽtes:ne cũ ueꝝ nõ apperet pene ſuccũbẽrẽt q̃ſi nota ſuæ uolũtatis aperientes.Illi uero qui inſidias præſciebant:amplius ſe celabãt formidantes dum alicui amatori tyrannidis hoc penderent:prodentes uiuente gaio punirentur. Nã & alius ſermo fuerat diſperſus in populo:quia res quidem a coniuratis fuiſſet tẽtata:non tamẽ Gaius extinctus ſed ablatus a medicis:ductus fuiſſet ad curam:nulluſq; uerax cui ſe quicunq; committeret:aut ſuam penderet uoluntatem.Nam & ſiquis amicus erat:propter fauorem tyranni uidebatur eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis non poterat credi.Dicebatur ut ſenatoribus a quibuſdam eorum animos perturbantibus:eo ꝙ inter ipſa pericula atq; uulnera ut erat ſãguine cruentatus ueniſſet in forum:& contionem habuiſſet ad populum:quæ reficiebant eorum mentes: neq; loca ſuæ cuſtodiæ relinquebant:formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa: quando non qua uoluntate diſcederent accuſari poterãt:aut dãnari:ſed quemadmodum uellent accuſatores aut iudices.Cum itaq; turba germanorum euaginatis gladiis ſpectaculum circundediſſet: cunctis ſpectantibus metus ſuæ perditionis acceſſit:& ex omnibus additibus terror erat:quaſi repente ingredientium gladiis caperetur & neq; diſcedendi ſecuritaté habebant: nec i theatro poterant morari ſine periculo.Illis igitur irruentibus in theatro fragor eruptus eſt ſupplicantiũ atq; dicentium quia & quæ cogitata fuiſſent:ſi tamen aliquid proueniſſet:& quæ dicebantur geſta neſcirent:& deberent parcere:nec alienam præſumptionem eis qui non eſſent culpabiles irrogarent:ſed exquirerent commiſſores:ſi tamen aliquod ſcelus probaretur eſſe commiſſum. Et illi quidem hæc & his potiora cum lachrymis & proſecutione uultus ſepius clamitabant:facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat.Ad hæc militum ira ceſſauit:& præſentia ducti ſunt in ſpectaculo conſtitutos occidere.Erat enim crudele etiam illis:licet uiderentur exaſperati:potabant enim capita aſprene:& eorum quos una peremerunt.Quæ cum uiderent i ſpectaculo poſiti:amplius ſunt concuſſi pro dignitate uirorum:& miſericordia huiuſmodi caſuum.Quapropter & ſemetipſos a talibus erumnis euadere non credebant:& incertum ſibi fore:ſi tanta pericula poſſent declinare.Ideoq; licet aliqui aperte & iuſte odium circa gaium habuiſſent:eius alacritatis munus expulere:cum ad tanta pericula peruenirent:& ſpe totius cecident uitæ. Fuit igitur Arruntius quidam gratus homo inter precones rerum uenalium: & propterea magnitudine uocis utebatur:indutus ueſtibus diuerſi coloris:ad inſtar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebãtur.Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentem. licet & ipſe odio gaium haberet:eratq; timore ſuperior eius contio atq; militia: qua nitebatur ſalutem in rebus præſentibus apparere:& omnem apparatum & ornatum quaſi de cariſſimi principis morte amiſiſſem confingens progreſſus eſt in theatrum:ut mortem gaii denunciaret.Quo facto quies hominum affuit:ne poſſent ulterius ignorantiam fluctuari. Deinde etiam ſtatuas Arrũtius & loca ſingula circuibat: reuocans germanos:& cum eo tribuni iubentes recondi ferrum:atq; manifeſtantes:gaium fuiſſe defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit:& uniuerſos qui furorem incurrerãt germanorum a morte ſeruauit:nam prius ſpem habentes uiuere gaium:a nulla factione pœnitus abſtinebant.Tantam enim deuotionem circa eum habuerant:ut etiam poſt amiſſionem animæ eius fauorabiles eſſent.Quæ dum aperte mortuum cognouiſſent:ab iracundia diuerſorum:& ſupplicio quieuerunt:eo ꝙ uidicta illis utilis iam non eſſet:nec foret qui eis pro talibus repenſaret.deinde timentes ad pœtiorem iniuriam prorumpere:ne ſenatum contra ſe prouocarent:ſi ad eos imperii ſummitas deueniret.Igitur germani a ſua rabie quæ eos inuaſerat pro gaii morte quieuerunt. Chereas autem:dum nimis eſſet deminutiano ſollicitus:ne germanorum inſania fuiſſet extictus:ſingulos militum de eius ſalute requirebat.Et minutianum quidem clemẽs adduxit in medium:ad cheream uero conuerſus cũ multis aliis ſenatoribus: iuſtitiæ & uirtuti atteſtabatur eius laudans cogitationem & actum ſine formidine completum tyrannidem dieẽs ad nihilum fuiſſe perductam:eo ꝙ iniuriarum uoluptate fuerit eleuata:quippe cum non poſſet fœlix uita illi præberi: qui uirtuti probaretur odibilis ſed cum tali calamitate deficere quali Gaius: qui etiam ante cõiuratorum conſenſum proprium facinus ſibi conſtituit inimicum:agendo iniurias diuerſorum: & prouidentiam legis exterminãdo:ut quos habebat caros:ſibi hoſtes efficeret:& ſermone qdem alios eius eẽ p̃ptores:opere uero ſemetip̃m ſine dubio pdidiſſet.lã ergo ſurgebãt de theatro cuſtodiæ:q̃ principio ꝓnitioſe fuerãt:q̃do oẽs abſcedere feſtiabãt.Cuius mali tũc cã fuit Altion medicus abreptus qdẽ q̃ſi ad curi aliquoꝝ uulneratoꝝ:& mittẽs q cũ eo erat:ut q̃ſi ad medicinã neceſſaria deportarẽt:quos exide ꝓ ueritate dirigebat:ut picula declinarẽt.Interea cõuentus agiť ſenatoꝝ & plebis i foro.Et populus qdẽ inqſitionẽ de gaii p̃ptoribus uehemẽtius faciebat.Aderat & ſenatus:iter quos aſyaticus

Valerius:uir consularis:stans in populo:tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus:eo q̄ imperator eis ignorantibus uideretur occisus:dum & cuncti reqrerent:qui sunt qui Gaiū intereme runt:utinam inquit ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerūt accusantes gaium atq; iubentes populo simul & militibus:ut ad propria remearēt:populo quidem multam requiem promittentes:militibus autem honores:si tamen cum solita disciplina cōsisterent. & nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus ne forsan exasperati mala ciuitati facerēt: & ad rapinas:aut ad templorum spolia uerterentur. Cōuenerat itaq; omnis multitudo senatorum:& maxime consentientes aduersus Gaium:fiducia iam utentes:& in contentu maximo constituti:quasi in eis respublica resideret.

Qualiter Claudius patruelis eius coactus a militibus susceptit imperium: & seditio senatus & populi adinuicem:& utriusq; partis. Cap. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto cōcilio:alterutri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore: ut tantis rebus existentibus quis rempublicā gubernaret:nec sibi utile siquis illoꝝ qui cooperatores in nece gaii fuerūt:ad imperium pueniret:sed bonum esse:si non dū pfectis rebus: Claudium principem facerent:defuncti patruū:& oium senatoria dignitate p̄cipuum:uirtute maioꝝ fultū: militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio statuētes imperatorem facere: digniscq; solēnitatibus honorare. Sētius itaq; saturnius licet Claudiū cognouisset raptum: & quia idē uidebatur ad hoc inuitus accedere:non tamen declinabat integra uolūtate stans in medio senatus:nihilq; metuens:apud liberos ferteſq; uiros porauit hæc dicēs. Licet incredibile sit o romani libertatis nos acquisisse dignitatem:eo q̄ longo tpe nobis abfuerit:uerūtamen tenemus eā incertam qdem:quantū ad magnitudinem pristinæ seruitutis sed tamen alacritatē ferre possibilē: si eius fœlicitatem nequerimus amittere. Satis est enim & una hora sensum uirtutis habentibus cum secura uoluntate in patria libera degere:& legibus florentibus aliquando cōicare. Ego siquidem iam prioris libertatis oblitus:quā olym qdem amisimus:nunc autē magna beatitudine retinemus:reuerentiā exhibendam his qui gnieti in ea atq; nutriti sunt:& non minorē a diis honorē his uiris p̄bendum esse decerno:qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerūt ita ut etiā in futuro sæcula eius p̄mia teneamus. Sufficiet itaq; ēt hæc dies & iuuenibus nostris & quicunq; senuimus quidem:quando eius conspicientes libertatē:cum dulcedine moriemur: iunioribus āt eo q̄ sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat:uiros esse istos:quoꝝ labore cōsistimus pp hæc quæ nuper gesta noscunt:quia nihil q̄ cum uirtute degere maius est:de qua consueuit libertas humana solummodo cogitare. Ego siquidē antiqua noui:auditu cognoscens: quæ uero usu conspexi: ualde sunt grauia. Malis enim in gentibus inuaserunt rempublicā principes tyrannide prohibentes utiq; oēm uirtutis modum:& magnanimitatis officium libertati derogantes: docentes blandimenta pariter & timorē:eo q̄ non principibus cūcta subiicianť. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit:& ornamenta legū comprimens rempublicā conturbauit: iustitiam p̄uaricatus & sua delectatione uictus:nihil est mali quod non irruit ciuitatis successoribus adinuicem imperiū sibi detrahentibus:ad destructionē scilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret:arbitrati suam esse minutionem:si uiciosis uterentur hoibus: & uirtute p̄celsos:non solum gloriæ immanitate priuarent:sed etiam ad mortē usq; p̄ducerēt. Singuli nāq; regnantium quæq; grauia cōmiserunt. Quorum Gaius qui hodie mortuus est amplius extitit seuior uniuersis qui non solū in ciues sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatā intulit suæ ferocitatis insaniam iniuste pœnas exigens:& ueluti furiosus in hoies atq; deos ferus existēs. Nil etenim Tyrannus suauitatis habere potest. Nonne cū iniuria uobis abusus est. Nōne in pecuniis uos & in coniugibus contristauit. Nonne omne uotū uestrum p̄cibus angebatur insistētibus inimicis. Aduersa siquidem Tyrannis cuncta libertas est:nec eis unq̄ fauere potest:sed nec ipsi: q cōsentiunt eis patiuntur turpia sustinere. Sentientes nāq; Tyranni quibus malis insignes uiros affligant:& eos uidentes impacienter talia sustinere:nec tamē ignorare quod geritur: sed solatium expectare:hoc solummodo suam credūt compare securitatem:si eos potuerint pœnitus amputare. His igitur erepti malis: & sub alterutra uestri ditione constituti quod reipublicæ maxime p̄dest & ad præsentem respicit deuotionem:insidiis amputatis: & restituta ciuilitate:iustum est cōmuni utilitati prouideatis:& q̄ placet non imminente periculo censeatis:quando non erit dominus qui rempublicam gubernaturus eligitur ut ciuitatem ledere: & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem q̄ illi displiceat dici potest: nec diuersa sententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationem pacis:& consueti degere modo seruili:importabiles incurrentes erūnas:etiam proximis malorum uidebamur auctores: fugientesq; cum uirtute mori:nouissima confusione periuimus. Quapropter primitus tyrannicidis decernite honores egregios: & maxime Cassium cheream principem fortium uirorum annunciate:qui cum aliis uir unus & consilio & opere acquisitor nostræ libertatis apparuit:cuius nunq̄ dignum est obliuisci: qui contra Tyrannidem nostra pro libertate primus consilium sumpsit:

& ſemetipſum piculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſſit.Opus eſt enī optimū:& uiris liberis oportunū:beneficium pſtantibus aliqd repenſare dignum. Qualis ſcilicet uir iſte circa nos extitit.Non ſimul Caſſio & Bruto:qui Gaiū Iulium pemerunt.Illi nāq; principia ſeditionis bellog; ci uilium:ſubuerſionēq; ciuitatis excitauerunt:hic aūt cum tyránicidii graſſatione ét malis eius pri uauit urbem.Sentius itaq; his ſermonibus uſus eſt:ſenatu delectabiliter audiēte & æquitibus romanis qui pſentes erant.Quo facto:quidá Trebellius maximus inſiliens: anulū de digito traxit: habentē lapidem incluſum:in quo forma gaii celata uidebaſ: quem ille ſibi ſtudio dicendi quæ ſuadebat impleri fuerat oblitus detrahere.Et celatura quidē eſt agnita nox ár continuo ſubſecuta eſt.Chereas uero cū ſignum a conſulibus petiſſet:& illi libertatem ei dediſſent: miraculū fuit cunctis:& uelut incredulitas:quia reuerſa uideretur ad conſules hæc poteſtas. Hii ſiquidē anteq; tyrannus inuaderet ciuitatē:rebus ciuilibus & militaribus pſidebant:qui ſenatui conſentiebant. Erant aūt cohortes quatuor:qbus uiuere ſine principe magiſq; ſub tyrannide complacebat.Milites itaq; cum tribunis abibant.& populi diſcedebát leti hanc ſpē habentes atq; cogitationē:quaſi ipſi gubernationem reipublicæ rurſus aeqrerent:& nequaq; alii ſubiacerent:inter quos chereas pcipuus exiſtebat.Igitur chereas piculum credens ſi Gaii uxor & filia ſupeſſent:& nō oīs domus eius piter depiret:quando ſiquis ex eis derelinqueret:non hoc ſine peſte ciuitatis letoq; cōſtaret inſuper & ppoſitum ſuum pficere:& odiū quod circa gaium habebat explere feſtinans: miſit lupum unum tributoq; qui uxorē gaii filiamq; pimeret. Erat enim is lupus cognatus clemētis cui hoc officiū tradiderunt:quatenus uel hoc ope uirtutis tyrannicidii particeps eſſet:& q̄ſi in oībus uideret inſidiis prioribus conſenſiſſe.Quibuſdá uero coniuratoq; crudele uidebaſ:ut cōtra mulierem taliter uteret:dicentibus Gaiū ſua magis natura malis uſum: quá uxoris conſilio facinora molitum:quibus & ciuitas uexata eſſet:& flos ciuium deperiſſet. Et illi quidē his aſſertionibus eam defendere nitebanſ.oīum aūt malorum quæ geſta fuerant a gaio:hæc erat caput.Gaio náq; dederat poculum:ut eius mentē ſuo potuiſſet ſub iugare ſeruitio & amori: incantationibuſq; ad ueſaniá tranſformatū ita ſibi deuinxerat:quatenus fortunæ oīum romanoq; & totius urbis cui p ſidebat ei ſubdite uideren̄ nihilq; defenſores eius ualere potuerunt. Miſſus itaq; lupus:in nullo moratus eſt miniſterium eo momento differre:ne culpabil is eſſet in his quæ pro utilitate publica uidebanſ iniuncta:uenienſq; ad palatium:inuenit conſoniá gaii coniugē iuxta uiri corpus humi proſtratá & oēs in luctu poſitos ſicuti moris eſt mortuis exhiberi corporibus:eratq; ſanguine uulnerum eius plena:& maxima calamitate circundata:necnō & filia iacebat ſimul:nihilq; aliud illic audiebaſ:niſi culpa gaii:tanq; non bene gubernantis:& quia uxor eius frequētet uentura talia pdixiſſet.Hæc enim ratio & tunc & nunc ſimul eſtimaſ:& in oīum mentes ita eſt circa eos q compatiunſ.Alii nāq; dicebant quia ſuaſiſſet gaio:ut recedens a ſeuicia & crudelitate ciuium:humiliter & cū uirtute rempublicá gubernaret:qui cū in ſua ſeueritate uiueret:propterea taliter de periſſet:alii uero:quia cū ſermo de coniuratis pueniſſet ad Gaiū ſuaſiſſet illa:ut ſine ulla dilatiōe uelociter cunctos placaret:quia licet nihil iniuſte tentaſſe aliqui puarenſ:tamen hoc agens cuncta picula declinaret.Quæ uero a ceſonia dicta ſunt:& quæ de ea hoies dicebant:hæc ſunt.At illa cum uidiſſet uenientē lupum corpus gaii monſtrabat:& ut ad pximum ueniret eū cum lachrymis exorabat.Cūq; eum uidiſſet mente attonitū:& nulla compaſſione motū:cognoſcēs ad quod uenerat:ei ſuū iugulum pparabat:& lugens:promptius ea faciebat:quæ agere ſoliti ſunt:qui in uitæ deſpatione conſtituunſ.Tum inuitauit eum:ut quæ decreta fuerant:nō moraret implere. Et illa quidē magnanimiter a lupo hoc modo pempta eſt:& ſup eam filia piter extincta eſt.Hæc dū egiſſet lupus:ſe uertens:chereæ & eius ſociis indicauit.Gaius igitur.iiii.impii ſui áno: minus.iiii. menſes:ita defunctus eſt:uir & ante regnū nequitia ſummus:libidinibus ſubiugatus:derogatiōibus amicus:in rebus terribilibus timidus:& ſp auidus poteſtatis:in quibus non oportebat nimie largus:acqrens diuitias occidendo:& contra leges agendo:& diuinitate ac legibus maiorem ſe eſſe ſtudens:atq; uideri uolens.Is fauore populi ſæpe deceptus:quæcunq; leges tanq; turpia ſapiunt ſua credidit eſſe ornamenta:uirtutis & amiciciaq; imemor:quando contra hæc cū illatione ſupplicii frequenter exorſus eſt:inimicū ſibi eſtimans quicqd uirtuti eſſet aptiſſimum:& in his quæ concupiſceret nullo contradicente cedens.Vnde ét propriæ ſorori pmixtus:odium ciuium maxime cœpit habere:eo q; ſimile aliquid longo tpe minime factum eſſe conſtaret. Opus aūt magnū aut regium nihil ab eo ad utilitatem pſentium tpum:aut futuroq; reperitur geſtum: niſi q; circa regium & ſyriam pp aduentum nauiū frumenta ex ægypto deſerentiū horrea decenter inſtituit: hoc enim conſtat maximū & nauigantibus ultimū:quod tamen non uenit ad effectum:ſed ſemi plenum ab eo dum ſegnius conſtruiē derelictum eſt.Cuius more hæc cauſa fuit:eo q; rebus inutilibus ſibiq; placitis uoluntatibus ſtudens:& illic expenſas efficiēs:melioris operis dereliquit utilitatem.Inſuper & fuit rethor optimus:græca lingua pariter & latina ad dicendum uelociſſimus & ad intelligenda aliena opera pparatus:ita ut maiori oratione dictis cōtradiceret alienis: & acerrimo ingenio:meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine comproba ret.Hūc nāq; Tyberius tanq; fratris nepotem:quem etiam habuit ſucceſſorem:magna neceſſitate

ſtuduit eruditi:cum ipſe eiſdem annis primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hæc quaſi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præſidere: quod non tamen obtinere ꝑualuit:neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare:ſed abuſus poteſtate: peruenit ad mortē. Difficile nāq; eſt:ut illis poſſit acquiri uirtus:quibus facile uidet agere quo trahuntur. Initio ſiquidem faciente eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis: zelo meliorū rerum poſtea perductus ad iniuriam: onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq; deſcendit:ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur. Claudius igitur ſicut dixi ſuperius interruptione facta uiaꝝ:egrediebat de theatro. Qui gaio mortuo:& domo cæſaris nece turbata:in anguſtia pro ſua ſalute conſiſtens:& in quodam artiſſimo loco deueniens ſe cælabat:nullā periculorum cauſam:niſi ruboꝝ formidās:Is enim cum priuatus eſſet:mediocriter ſe tractabat inter omnes ſufficienter doctus:& diſciplina maxīe græca compoſitus:qui etiam ſe ab omni turbaꝝ iquietudine ſubtrahebat. Tunc itaq; dum trepidatio populos obtineret:& omne palatium ferocitate militum plenum eſſet:& terror atq; indiſciplinatio cunctos priuatos appræhendiſſet:ſūmi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et gaii quidem interitum peruipendētes:eo q; iuſtæ uideret extinctus:quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabāt:quemadmodum bene cuncta diſponerentur. Cunq; germani ad necem peremptores gaii requirentes:ſuæ magiſq; cunctorum utilitati conſulerent: Claudius turbatus & nequaq; de ſalute ſua ſecurus:maxime: quia capita ferri uiderat aſprene: & quos cum eo conſtabat occiſos:ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus:obſcuritate cælatos. Tunc gratus quidam militum in palatio uidens eum:nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens:credens hominē eſſe:qui magis in eo loco inſidias faceret:proxime ueniens eūq; appræhendens agnouit:ſeq; ſequentibus ait. Iſte germanus eſt:eū conſtituamus imperatorē. Claudius uidens eos in ſuo raptu præparatos:& metuens:ne propter gaium ipſe quoq; moreret:parcē dū ſibi eſſe poſcebat:eiſq; ſua facta cōmemorabat. Tūc gratus ſubridens dexterā ei porrexit:& noli inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe:cum te magis oporteat magnanimiter de iperio cogitare: quod dii auferentes gaio:mundoq; proſpicientes:tuæ conceſſere uirtuti. Perge nunc:& maiorum tuorū recipe ſoliū. Supportabatq; eū: nequaq; ualentem ābulare pedibus: propter timorē ſcilicet: gaudiūq; dictoꝝ. Concurrebant āt circa gratū etiā multi militū: & uidētes claudiū duci quaſi ad ſupplicīū rerū geſtarum tanq; pro uiro ſua uita quieto:& multa pericula in principatu gaii ꝓpeſſo dolebant. Pluribus āt militibus aggregatis:factiſq; turba:fuge totius plebis exorte ſunt. Tūc claudio propter corporis debilitatē fugere non ualente:eū in uehiculo rapientes pro eius incolumitate ſolliciti:cū fuga ad palatiū uenerunt. Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculū dedit hominibus. Cunq; iā rēpublicā tenere uideretur: multomagis militū concurſus ꝓcedebat:cunctis utiq; aſpectū claudii libenter inſpicientibus:eūq; principē ſtatuere feſtinantibus: pro fauore germanici eius fratris:qui magnā gloriā ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis:inſuper ēt cogitantibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis:& quæ pridē ſuo principatu deliquerant. Inter hæc etiā rurſus cogitabant:quia imperiū deductū ad unū periculo non careret: quando quodcunq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiā propenſaret ſufficienter inter alterutros cogitabant:& q̄ ſolent prouenire quotidie loquebant. Erant ergo diuiſæ hæ ſententiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatē priſtinā appetebant:& oneroſum ſeruitiū pro tyrannorū iniuria declinabant:populus autem inuidiā circa ſenatū habens: & auaritiā eius effugiens in raptu claudii pro iperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; pene bellū iam ciuile ſub pōpeio flagrabat:quod tamen iperatore conſtituto ſedatū eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcens claudiū a militibus abreptū:miſit ad eū uiros de ſuo cetu uirtute claros:qui eū admonerent:ut pro adeptione regni nullā uim faceret:ſed magis ut ſenatui tantorū uirorū unus cæderet:& cōmunē utilitatē proſpicientibus legibus ſubiaceret:utq; memor eſſet:quoꝝ malorū priſci tyranni occaſio fuerint ciuitati:& qui ſub gaio etiā ipſe cū eis picula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus: & iniuriā ab aliis grauiter irrogatā: ſponte ad ſubuerſionē patriæ coarmaret:ſed ut magis priorē uirtutē ſuæ quietis oſtenderet:quatenus ei honore liberiorū ciuiū:& legū decreta ſuccederent:quo facto fauorē iperantiū:& quibus iperat acquireret:quia ſi neq; mortē tēperare uellet:nec cæderet auctoritati ſenatoriæ:grandē manū ad reſiſtē dū haberent:& armatorū copiā & multitudinē famuloꝝ: quibus aduerſus eum fortiter uterent maximū uero ſibimet eſſe remediū ſpei atq; fortunæ: ſed ēt deos non aliis ꝓbituros eſſe ſolatia: niſi eis qui cū uirtute & bono principio ad congreſſionē certaminis aduenirent:cū ipſi. ſ. ꝓ patriæ libertate pugnarent. Et legati quidē uenarius & braccus ambo tribuni his utebantur uerbis:& ꝓſtrati claudiū ſuppliciter exorabāt: ne bellorū ac ſubuerſionis foret occaſio ciuitati: uidētes utiq; eū militū multitudine circūſeptū & in cōparatione illius exercitus conſules nihil eſſe:ſuadebātq; ſimul:ut ſi appeteret principatū:a ſenatu magis ſibi datum acciperet:quod eēt ꝓſperius atq; fœlicius:ſi non cū iniuria:ſed cū fauore decernentiū potius imperaret. Claudius igitur ſciebat quidē cū qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet: & ad præſens mitti ſententia mediocriter ſe tractabat:ſed tam propter metum & inſtantiā militū: quā regis agrippæ præceptū cogebatur tātum principatū qui ſponte uenerat cædere non debere.

Legatio regis agrippæ ad ſenatū:& q̄liter cōſequētes mili tes q erāt cū ſenatu:ad claudiū trāſi re:& de morte chereæ ſeu alioꝝ gaii iterfectoꝝ:ipſi quoq; claudio repugnātiū. Cap. III.

Ic ergo agrippa cōpletis ſolennibus circa mortē gaii a quo fuerat honoratus & eius le ctū lugubriter proſecutus: agnoſcens claudiū a militibus raptū feſtinabat ad eū. Qué turbatū inueniens & paratū ut ſenatui cæderet:exacuit monēs:ut imperiū ſibi defende ret.Cunq; talia dixiſſet abſceſſit.Qué cū ſenatus euocaſſet ad curiā: unguens caput un guentis quaſi ab ſcorio remearet:Senatū iterrogabat:quid de claudio gereretur. Illis āt quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quā ipſe ſententiā poſſideret : paratū ſe quidē mori p gloria curiæ ſermone profeſſus eſt: & tractandū ſuaſit de utilitate cunctoꝝ:opus eſſe dicens: ſi reſiſtere claudio uellent armis atq; militibus:quibus eū uiriliter expugnarent: ne forſitan impati incidere uiderent in malis.Reſpondente uero ſenatu armoꝝ copiā & pecunias abundare: ſed ēt militū ali quā partem congregāda:quatenus libertas ſeruis emergeret:opto inquit agrippa & curiā peragere & uos quæ deſiderii ueſtri ſunt: dicendū tamen eſt indubitanter : q̄ credo fore pro ueſtra ſalute. Scitis militiā:quæ pro claudio pugnat:longo tempore armis imbutā : noſtra uero pars hominum eſt incerta:fluctatio & turba multorū:& ſeruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis.Nos er go aduerſus expertos bella ſuſcipimus:producentes uiros:neq; gladios ſcientes educere.Quapro pter mihi uidetur eſſe mittendū ad claudiū:qui ſuadeant componendā eſſe huiuſmodi cauſam.Si cenſetis ēt me legatione fungi:paratus ſū.Hæc cū dixiſſet:cunctis cōſentientibus:miſſus cū aliis: Claudio tumultū ſenatus expoſuit : eūq; magis latenter exacuit ip erialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tunc Claudius ait non eſſe mirabile:ſi imperatoré non libenter exciperet curia:quæ crudelitate prioꝝ principū fuerat uulnerata. Sed dū eius manſuetudiné proguſtaret: cū nomine tantū ipſe princeps foret:opere uero cōmunitas iperaret:eo q̄ multaꝝ uariarūq; reꝝ uideret expertus:proſpere uero imperiū ſibimet obueniſſe gauderent . Et legati quidé hæc audiétes uerba reuerſi ſunt ad ſenatū.Claudius āt congregato exercitu loquebatur:ab eis iuſiurandū ſecū perma nendi accipiens:donauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝝ quinq; milibus dragmis:& ducibus nume rū promeritā portioné largitus eſt:ſed & militibus abſentibus ſimilia compromiſit. Cōſules itaq; conuocare ſenatū ad templū triūphatoris adhuc nocte exiſtente:quoꝝ alii quidé ſemetipſos in ci uitate celarunt: cōſultationē refugiétes eoꝝ:alii uero in agros proprios ſunt egreſſi:proſpiciétes: quomodo ſi res ad effectū ueniret:in libertatis deſperatione conſiſterent preſtantius iudicantes ſi ne periculo ſeruiendi cū ſegnicie uiuere: q̄ poſſidétes dignitate patrū ſub ſalute dubia cōmanere. Verūtamen niſi amplius.c.collecti ſunt : quibus in cōmune de præſenti ſtatu tractantibus repen te clamor congregati exercitus eſt emiſſus: petentiū ut militaris Imperator eligeretur: & nequaq; principatus romanus a multis ſolueretur. Et hoc quidem milites apud ſemetipſos decreuerāt ne cunctis ſimul:ſed uni traderetur imperiū:hoc tantū ſenatui concedentes ut ipſis qui dignus uide retur eligerent.Ob quā rem contraria erant uota ſenatus & populi:multo magis aūt tam p amiſ ſione gloriæ libertatis:quā pro formidine Claudi. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere no biliū:dignitatibus & coniunctione coniugū prepollentes. Minutianus nāq; marcū fortitudine di gnū qui Iuliam gaii ſororē habebat uxorē ſtudebat eligere : ut reꝝ culmine potiretur . Conſules uero diuerſis occaſionibus differebant. Sed ēt ualeriū aſyaticū Minutianus anteponebat: & pene homicidia facta ſunt deſiderantiū principatū:ut Claudio quoquo modo repugnaret.Monomar choꝝ uero turba non parua militū per noctem ad ciuitatis cuſtodiam poſitoꝝ concurrebat ad claudiū. Quapropter alii non ante urbis libertatem:alii quoq; Claudiū metuentes a conſulibus abſceſſerunt.Diluculo āt Chereas cum ſociis ad medium tranſeuntes uerba facere nitebantur ad milites. Quos cū multitudo uidiſſet: ſilentium poſtulantes: & dicendi initia facientes continuo diſturbauit:non acquieſcens eis ut aliquid allegarent : eo q̄ ipſi ad monōarchiam pariter conſpi raſſent.Tum regnaturo fauebant:tanq̄ non patientes Senatui cedere poteſtaté:qui etiam ſi impe rare niterentur:milites non ſinerent interfectores gaii regnare. Inter hæc igitur Chereas irā non ferens:imperatore poſcentiū populoꝝ daturum repromiſit ducem:qui ei ſignum abeunti depor taret.Erat enim hæc ethicus:agitator piſani:gario & militibus circa ſolennitates circentium:& ſe ditiones:atq; opera inhoneſta deuotus:multaq; chereas obprobria ſibi reluctātibus inferebat:ſed & caput Claudii ſe dicebat ablaturum. Peſſima nanq; eſt inſipientia cum furore Milites ergo nō reuertentes uerba Chereæ:ſed euaginantes gladios: & ſigna tollentes ad Claudium deuenerunt: cōmunicaturi illis qui etiam præbuerant iuſiurandū.Senatus autem & conſules in deſolatione re licti ſunt:non differentes aliquid a priuatis:eratq; eis formido pariter & anguſtia: ignorātibus qd paſſuri forent:dum Claudius prævaleret:& ſemetipſis adinuicē derogabant:& pœnitentiā facti ge rebant.Sabinus autem unus interfectoꝝ gaii tranſiens ad medium: primitus ſemetipſum interfi cere minatus eſt:quā Claudiū principē conſtituere: & ſeruitutem damnari uidere. Sed & chereas hanc magnanimitaté aſſequi cōpulit.Qui dū contépſiſſet gaiū:& primus auctor bonæ fuiſſet ui tæ:neq; ſic patriæ uindicare potuit libertaté.Chereas āt de morte qđ in nullo dicebat eſſe dubitā dum:uel tamen mentem Claudii trutinare:& illi quidé in his erant. Ad milites āt qis undiq; po-

pulus concurrebat. Interea quintus Pompeius dū accuſaret milites: & pro libertate ſenatui ſuppli caret: impetu facto euaginatis gladiis niſi mitis Claudius prohibuiſſet opus in eū necis impleuerant. Tunc Claudius ereptū conſulē a periculo: fecit ſibimet aſſidere. Senatores āt qui cum quīto fuerant: non ſimili honore ſuſcepit. Nam quidam eoꝝ etiam plagis affecti ſunt: & ad eum uenire compulſi. Antonius āt uulneratus effugit: eratq; periculum uniuerſis. Tunc rex agrippa accedens ad Claudium: poſtulauit ut circa ſenatū mitis exiſteret: dicens: quia ſiquid crudelitatis exerceret ī curia: non eſſet ſuper quos eius conſiſteret iam poteſtas. Claudius autem his flexus. Senatum ad curiam conuocauit. Cunq; de palatio per ciuitatem ipſe procederet: obſequentibus in eius ꝓceſſu militibus: cum multo nimis impetuq; a ridiculo gaii interfectores in publicum proruperūt: chereas & ſabinus prohibentes eum mandato pollionis: quam ante paululum Claudius ducē cuſtodum corporis inſtituerat. Claudius itaq; dum ad palatiū denuo ueniſſet: congregans alios protulit ſententiam in cheream: cuius opus quidem uidebatur eſſe præclarum. Sed pollioni præcipue cauſam mortis applicabant: qui tantum opus fieri perſuaſerat & ut ipſe pariter ꝓ metu futuri tēporis deperiret: iuſtum eſſe clamabant. Ducebatur itaq; Chereas ad mortem: & cum eo lupus: ſequebantur quæ multi romanorum. Dicitur autem quia Chereas magnanimiter hanc cladem excepit: non ſolū uultu nequaq̄ depoſito: ſed etiam lupum reſolutū in lachrymas obiurgando. Cūq; turba ad uidendum proſequeretur: dum ueniſſet ad locum: requirebat militem: ſi interficiēdi me ditationem haberet: rogauitq; ut gladium ad necem ſuam deferret: quo gaium ipſe uidebatur occidiſſe. Et fœliciter ergo mortuus eſt chereas: unius uulneris ꝓcuſſione finitus: lupus autem crudeliter eſt extictus plurimarum ictu plagarum: eo ꝙ ceruicem mollius præparaſſet ad necē. Poſt paucos uero dies imminente feſtiuitate: romani honorauerunt facta chereæ: petentes expiationē fieri: eo ꝙ eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaq; modo chereas uita priuatus eſt. Sabinus autē dum eum Claudius non ſolum abſoluiſſet a culpa: ſed etiam dignitatem quam habuerat remiſiſſet: iniuſtum credens ut relinqueret coniuratos: ſemetipſum occidit gladio: ſic icūbens: donec eū uſq; ad capulum uulnus abſorberet.

Qualiter claudius cæſar reddit agrippæ omne regnum paternū: adiiciens ēt illi liſaniæ tetrarchiam: & libertas iudæoꝝ: quæ prouenit eis ſub claudio: cum prius amiſiſſent eam ſub gaio: nauigatio quoq; regis agrippæ in iudæam. Cap. IIII.

CLaudius itaq; ſuſceptos milites diſpergens: edicta propoſuit: & pricipatū agrippæ: quē gaius ei præſtiterat ipſe confirmans: regem quoq; collaudans: adiecit ei omnem herodis: quod ad uſus eius ſuper iudæos & ſamaritas habuerat. Et hæc quidem debitū proprii generis ei reſtituit. Abelan uero liſaniæ: & quæcunq; in libano monte ſunt: ei deſuo pariter adiecit imperio: & publice ī media ciuitate romana cum agrippa fœdera celebrauit. Antiocho quoq; regnum auferens quod habebat: ciliciam & commagenem donauit ei. Diſtinxit autem lyſimachum ante ſibi amicitiarum iure coniunctum: qui etiam antoniæ matris eius tutor extiterat: & circa gaium deuictus erat: cuius filius Berenice agrippæ filiam duxit uxorem. Quam dum marcus alexādri filius fuiſſet mortuus reſumens uirginem fratri ſuo herodi agrippa coniūxit: petens ei regnum chalcidis a claudio. Hoc itaq; tempore ſeditio inter iudæos atq; paganos in alexandrina ciuitate ſurrexit. Moriente nanq; gaio ſub cuius principatu ab alexandrinis uidebat afflicta iudæorum gens recepta fiducia repente ueniunt ad prælia. Claudius autem ægypti p̄fecto mandauit ut ſeditionem amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pariter & herode: edictum miſit in alexandriam atq; ſyriam: huiuſmodi oratiōe conſcriptum. Tyberius: Claudius: Cæſar: Pius: Germanicus: tribunitiæ ptātis dicit. Notū eſt iudæos in alexādria conſtitutos: qui ēt alexandrini uocantur: cohabitaſſe temporibus priſcis alexandrinis: & patria ciuitatis iura a principibus impetraſſe. Quod palam eſt ex reſcriptis eoꝝ pariter & dictis. Sed poſtq̄ noſtro īperio alexandria per ſebaſtum noſcitur ſubiugata: ſeruata eis ſunt iura ſua a præfectis per diuerſa tempora deſtinatis & nulla de legibus eoꝝ mutatio facta eſt tpe quo aliquas in alexādria fuit. Moriēte uero ſebaſto principe gentis eoꝝ: ſic fuerūt ut ſinguli eoꝝ in ſuis ſolēnitatibus ꝑmanerēt: neq; coacti ſunt religionis paternæ iura tranſcendere. Quapropter alexandrinos eleuatos contra iudæos ibidē cōſtitutos: qui tēporibus gaii cæſaris pro uehemēti eius ſuperbia ſimul & impudentia: alias īprudentia: q; nollet gens iudæoꝝ patriā religionē trāſcēdere: & illū deū appellare: humiliati ſunt: p̄cipio: ut nequaq̄ ꝓp īprudētiā gaii de iure iudæoꝝ aliqd auferri nitat: ſed ſeruata eis iura priora maneant utiq; in ſuis ſolēnitatibus: quāobrē parte utranq; p̄cipio magnā habere curam: & poſtq̄ hæc dicta fuerint ꝓpoſita nulla decætero turba fiat. Edictū ſiqdē in alexādria ꝓ iudæis miſſum homo eſſe dinoſcitur. Quod uero in omni orbe directum eſt: his cōtinet eloquiis. Tyberius claudius: pius germanicus tribunitiæ poteſtatis cōſul ordinarius ſecundo dicit. Petētibus me regibus agrippa & herode cariſſimis: quatenus eadē iudæis una cōcederē in oī impio rōanoꝝ: potiuſq; in alexandria cōſtitutis: libenter hoc præbui: non ſolum petentibus hoc cōcedens: ſed ēt ipſos pro q bus rogatus ſum dignos exiſtimans propter fidē & amicitiā romanis impenſam: præcipue iuſtū eſſe decernens: ut neq; græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaret: quō ad dei cultura hæc ſeruare ha-

ſeuntur. Optimū ergo iudico iudæos in omni mundo ſub nobis conſtituto paternas ſolēnitates ſine prohibitione celebrare:quibus iam nunc præcipio:ut meam hanc manſuete cuſtodiāt: & ipi aliaꝝ gentiū religionem nequaq̄ adnihilare ptentem: ſed ſuas leges obſeruent. Hoc igitur edictū meum iudices ciuitatum atq; coloniaꝝ : & municipioꝝ itra italiā & extra eam:regeſq; pariter & potentes per proprios legatos tranſcribere uelint : propoſitū non minus.xxx.diebus eſſe in loco: unde ex humili ab omnibus legi poſſit.His igitur edictis in alexandriā & omnem terraꝝ orbem directis:oſtendit cæſar claudius quā uoluntatē circa iudæos habuerit.Mox āt etiā agrippam reddito ei regno:maximis cumulatū donis remiſit ad propria principibus prouinciaꝝ atq; p̄ſidibus litteris ſuis ſcribens:ut ei honorē debitū exhiberent.Ille uero dum meliori fuiſſet fortuna prouectus: cū celeritate reuerſus eſt:uenienſq; ad hieruſalem: gratificans hoſtias celebrauit:nihil quod erat legitimum derelinquens: unde & multos nazarenos tondi præcepit. Auream uero catenam quā ei dederat gaius:factam ad inſtar ponderis ferreæ catenæ:in qua manus regiæ fuerant obligatæ:ut triſtis fortunæ memoriā reuocaret:& teſtimoniū de rebus melioribus perhiberet :in tēplo ſuſpendit ſupra gazophilatiū ut & maximū eius indicaret caſum:& ſimul oſtenderet:poſſe eum q̄ corruerit denuo ſuſcitari.Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat: quā rex agrippa ex parua cauſa anteq̄ dignitatē fuerat alligatus:& poſt paululū cōpedibus abſolutus:ad regnū p̄cum probatus clarius euectus.Propter hæc ergo oportet intelligi: quia res hoīum & lapſum faciētem corruūt:& inclinata ad culminis faſtigium ſæpius reducuntur. Perfecto igitur agrippa cultu exhibito deo:ſeophilū quidem ione filiū pontificatu ſemouit:& boetho ſymonis: cui cognomentum erat canthera:honorem eius attribuit.Duo etenim erant fratres Symoni: & boethus pater: cuius filiam habuit rex herodes uxorem:ſicut ſuperius declaratum eſt. Cum fratribus ergo ſacerdotiū habuit.Symonis autem oniæ tres filii in macedonioꝝ principatu fuerūt: ſicut in priori ſcriptura cōtradidi . Rex igitur agrippa hoc modo ſacerdotes cōſtituens hieroſolymitis cōpenſationē eoꝝ deuotioni reſtituit:& uniuſcuiuſq; modum bene diſponens: affectuoſam præbuit largitatē. Præfectum uero militiæ totius fecit ſylam:uirum qui multis laboribus ei ſæpe cōicauerat.Igitur tempore paruo prætereunte dorite iuuenes præponentes uenerationi præſumptionē:cum natura uiderentur audaces:tollētes cæſaris ſimulachrū in ſynagoga ſtatuere iudæoꝝ. Quod opus agrippā uehementer exaggerauit. Videbatur nāq; ad deſtructionē paternaꝝ legū eſſe celebratū. Pro q̄re ad publium petroniū præſidem ſyriæ feſtinanter aduenit:& contra doritas conqueſtus eſt:q̄ non minus indignatus cū utiq; & ipſe tranſgreſſionē legum factam nimiam eſſe iudicaret impietate indiſciplinatorum doritaꝝ hæc cum magna indignatione ſcripta direxit.

Epiſtola publii petronii rectoris ſyriæ ad doritas pro iudæis: & qualiter rex agrippa hieroſolymorum muros locupletius conſtruens:ſtudium ſuum imperfectum dereliquit:prohibente cæſare:qui opus ipſum ſuſpectum habuit. Cap. V.

Vblius Petronius legatus tyberii: claudii cæſaris:pii germanici: primatibus doritensium dicit.Audiuimus:quoniam quidam ueſtrum tantæ ſuperbiæ præſumptione abuſi ſunt:ut nec dictis cæſaris Claudii:pii germanici ſubderentur: quibus ſanctitum eſt:iudæos obſeruatione paternarum legum eſſe dimittendos: uoſq; omnia cōtraria feciſſe cognouimus:ſynagogam prohibentes conſiſtere iudæoꝝ cū in ea poſueritis cæſaris ſimulachrū: præuaricationē ſcilicet agentes non ſolum contra iudæos:ſed contra ipſum imperatorem:cuius ſimulachrum melius poneretur in omni iudæoꝝ templo:quam ī debito loco:cum utiq; decreto cæſaris ſit ſanctitum: unumquēq; habere in locis propriis poteſtatem. Verumtamen cum edictū imperatoris præcipientis:ut iure ſolēnitatibus ſuis utantur: & cum græcis pariter conuerſentur: contempſeritis:riſibile eſt ſi dicam cur mei iudicii fueritis immemores. Quapropter eos qui cōtra dictum cæſaris talia commiſerunt:cum etiam eorum iudices indignentur quando non ꝓpria uoluntate aſſerunt:ſed impetu plebis impletum a cēturione proclo uitellio ad me duci præcipio quatenus poſſint geſtorū reddere rōnē. Primates uero ſeu principes moneo: ut ſi nolīt uideri hāc querelam ſua uoluntate celebratam:culpabiles perſonas centurioni demonſtrent:nullam ſeditionis aut ſitis relinquentes occaſionem:quā ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtrantur. Mihi nanq; & cariſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt: quā ne gens iudæoꝝ occaſionē ſumat uindictæ gratia: ut ad tumulum ſeditionis accedat. Vt āt apertius ſciatis quid & cæſar ex huiuſmodi cā præcepit:dicta eius alexandriæ deſtinata:huic ſcripturæ ꝓpoſui quæ licet omnibus nota eſſe uideantur: tunc etiā apud tribunal meū cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit allegans:ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agite itaq; me ꝓnunciante ut decætero nulla ſeditionis aut turbæ quæratur occaſio:ſed unuſquiſq; ſuæ religionis iura ſectetur. Petronius igit hoc modo quæ fuerant cōmiſſa correxit:ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex autem agrippa ſymonē cantherum pontificatu priuauit:& denuo ionam anne cōſtituit: eum ſcilicet exiſtimans digniorem:cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem : pro qua reſupplicabat: hæc dicens . Tu quidem o rex meo honori congaudens : hanc mihi coſtituis proprio conſilio dignitatem:licet me ad pontificatum nonq̄ dignum iudicauerit deus:ſemel tamen cum indu-

tus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi: prius enim ſum dignus indutus: quã nũc denuo recepturus. Tu uero ſi mõ uis: ut accipiat: dignior hunc honorem: agnoſce: quia omni peccato mundior eſt apud deũ: & apud te rex frater mihi: qui poſſet ad hunc honorẽ dignus accedere. In his ergo ſermonibus rex agrippa collaudans ionæ uoluntatẽ: præbuit mathiæ eius fratri pontificatum: & nõ multo poſt tempore petronio ſucceſſit marſus qui ſyriam gubernabat. Sylas igitur p̃fectus regis agrippæ: quoniã in omni fortuna ei fidelis extiterat: & nec in periculoꝝ eius cõmunione receſſerat: ſed cum eo ĩ manifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat: circa eum magnã habebat fiduciam concedere ſibi petiit apud eum parem honorẽ pro amicitiaꝝ priſtina fitmitate: & nequaq̃ patiebatur ei legaliter obedire: ita ut maxima ab eo beneficia poſtulando: honeroſus eſſe uideretur: cũ ſemetipſum immenſa arrogatione glorificaret: & regi ſæpius ad memoriam cauſas triſtitiæ produceret ut ſtudium quo tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod cum crebro faceret ut mihi uidetur improperare beneficia noſcebatur. Cuius rex apertam fiduciã tolerare nõ potuit. Non eſt enim temporꝝ ignobilium grata memoria: neq; ſuauis agnoſcitur: qui frequẽter ea quæ præſtat: ĩproperat. Quid plura dum frequenter ſylas regis prouocaret iram: & ille plus indignationi quam rationi tribueret: non enim remouit a præfectura ſolũmodo: ſed etiam tradendum uinculis in patriam deſtinauit. Cunq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata & perſpecta ratione in memoriam reuocaſſet: quantos pro eo labores ille pertulerat: eius remiſſit culpam. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ: dum cuncti quibus imperabat in letitia magna conſiſterent: ſylam reuocari iuſſit: ſecum ſcilicet cõmenſurꝝ. Ille uero modum libertatis quẽ iuſtũ eſſe credebat: ueniẽtibus ad ſe non tacuit dicẽs. En ad quẽ me honorem euocat rex: quem denuo poſt paululũ ablaturus ẽ. Quippe nec primos honores deuotionis exhibite cuſtodiuit: qui iniuriis me afficere nõ quieuit. Cum qua ergo fiducia: aut qua conſcientia ad eum ueniam. Quantis eum malis eripui: pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acquireret & honor: pro quibus omnibus retributionẽ merui: uincula & carcerem tenebroſum. Numq̃ ergo horum obliuiſcar malorꝝ: mihi enim pro bonis actionibus: etiam poſt ſolutionem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens poſcebat ut regi dicerentur agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet: animo non poſſet mitigari: dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorꝝ uero muros: qui circa nouam reſpiciunt ciuitatẽ: publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt: & omni humano reddiderat tutamine fortiores: niſi marſus ſyriæ p̃ſes Claudio cæſari: quod agebatur ſuis litteris indicaſſet. Quã orbẽ Claudius rebellandi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrippæ mandauit: ut a murorꝝ edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit: reluctandum ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus: & ab beneficia munifica p̃paratus: & ciuitatem propriis ſumptibus exornare nõ tardus: ita ut ſua claritate: muneribuſq; gauderet: & fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſponeret: in nullo ſimilis herodi regi. Illi náq; erat mens callida ad ſupplicia præparata: & aduerſus odioſos ſine retentatione pernicioſa: græcis magiſq̃ iudæis familiaris exiſtens: & alienigenarꝝ ciuitates ſæpe nobilitans: impenſa magna pecuniaꝝ balnea: theatra: & templa: porticuſq; conſtituens: iudæorꝝ uero ciuitatẽ nulla fabrica reparauit: nec aliquã eis p̃buit ipenſam: unde potuiſſent habere eius memoriã. Mores autẽ agrippæ erant manſueti circa omnes beneficia ſimilia conferebat. Alienigenis quoq; erat clemẽs etiã in illis dona ſuæ uoluntatis oſtendens circa ſuam gentem pro modo benignus: & potius cõpaſſione pronus. Grata ſiquidem ei cõmoratio: atq; frequens in hieroſolymis erat: ſecq; in paterna ſolẽnitate ſeu puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat: oſtiis uiduta ſolẽnibus. Quidã igit in hieroſolymis uir noie ſymon qui putabatur mandata legitima perfecte diſcernere multitudine in ecclẽſia congregata: cũ rex cæſareã prexiſſet: eũ accuſare p̃ſumpſit: quaſi nõ ſanctũ: & iuſtũ: ſuadens ut rex prohiberet a templi limine: quo niſi dignis ingredi non liceret. Hæc ergo regi litteris ĩdicata ſunt a præfecto: quia Symon talia cõcionatus eſſet. Quẽ rex euocatum dũ tunc eſſet ĩ theatro: ſedere iuxta ſe fecit: & ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit. Dic mihi quid horꝝ quæ hæc agunt contra legẽ eſſe cenſet: Ille uero nihil habens quod reſponderet: ueniã poſtulabat. Tunc rex circa eũ magis: placatus q̃ ab aliquo crederetur: iudicans etiã manſuetudinem conuenire regi potius q̃ furorem muneribus honoratum remiſit ad propria.

De honore quo berytho honorauit: & de aduẽtu regũ ad ipſũ ĩ citate tiberiada. Cap. VI.

ET cum multis multa cõceſſerit: præcipue bericios honorauit. Inſtruxit enim theatrũ amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum: & amphiteatrũ copioſa impenſa cõſtructum ſed: & balneas & porticus celſis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate ſumptuum: aut pulchritudine fedauit: aut magnitudinem quãlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur ĩ theatro ſpectacula celebrarent: muſica quæq; illic inſtrumẽta pduxit: & uaria delectationũ opa affluẽter exhibuit. In amphiteatro ãt multitudini monomarchorꝝ ſuam largitatem cuncte oſtẽdit. Vbi uolens numeroſitate concertantium delectationem ſpectantibus exhibere: alios ſeptingentos pugnaturos emiſit: quoſcunq; malignos habuit: in hac actione diſtribuens: ut & illic hoc modo pugnarent: & opus belli uoluntas pacis exiſterent. Hos itaq; paſſim hoc modo cunctos extinxit. Quibus ſpectaculis cele-

bratis:in tyberiadam urbem galileæ migrauit:eratq; inter alios reges ualde conſpicuus: ad quem uenit cõmagenenſis rex antiochus: & damaſcenoꝝ ſi germanus: & cõtis minoris armeniæ qui ét in ponto polemõiaco regnabat:pariter & Herodes frater eius qui & ipſe calcidis habebat ſperiũ: habuitq; colloquium apud eos ſuſceptione & amicitiis ualde digniſſimũ ita ut oſtenderet ſuæ ſapientiæ culmen:& in præſenti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud agrippam ita degẽtibus:marſus ſyriæ præſes aduenit.

Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus in occurſum marſi:præſidis ſyriæ uel quali modo uitam finierit: cum non dediſſet honorem deo: populo ſibi attribuente honores diuinos & non humanos in theatro:quare confeſtim ſenſit plagam dei. Cap. VII.

VErum Agrippa rex ſciens eum honorabilem romanis eẽ proceſſit e ciuitate: occurſus ei:quaſi ab ſtadiis .vii. Hoc etenim principium inimicitiaꝝ circa marſum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa inuitauit alios reges:quoꝝ concordia marſo: & tanta pariter amicitia in ſuſpitionẽ repente uenit:& non credenti expedire romanis:reges huiuſmodi habere conſenſum. Mox itaq; ad unumquẽq; mittens:mandauit: ut nõ ſegniter ad propria remearent.Hæc agrippa dolenter accepit:& propterea quidem marſo factus eſt inimicus.Mathia uero pontificatu ſpoliato:pro eo conſtituit ſacerdotem Elioneum canthere natũ.Igitur cũ tertiũ annum iudeæ cõpleſſet in regno:uenit in cæſareã ciuitatem: quæ primitus turris ſtratonis appellabatur:ibiq; ſpectaculũ ad honorẽ Cæſaris pro eius ſalute celebrabat:ad quã feſtiuitatẽ omnis p uinciæ multitudo nobilium:ſimul & procerum una conuenerant. Secunda uero ſpectaculorum die:ſtola ueſtitus undiq; argento contexta:ita ut textus eſſet ualde mirabilis:uenit ad theatrũ incipiente die:& primis radiis ſole oriente dimiſſis:argenti claritas repercuſſa fulgorem reddit ualde perſpicuũ:& oculis inſipientibus formidandũ.Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebant:quæ nec illi bone pro ueritate uidebantur:deũ ſcilicet appellantes eũ:atq; dicentes propicius eſto nobis:quia licet hactenus te uelut hominem timueris: attamen iam nunc ſuperioris naturæ te eſſe conſpicimus.Has autẽ uoces rex nequaq; compeſcuit:nec impia eoꝝ uerba cõpreſſit. Poſt paululũ uero reſpiciens uidit ſupra ſuũ uerticem in quodã culmine ſedentẽ bubonẽ: quẽ ét mox eſſe maloꝝ caſum intellexit qui fuerat ei aliquãdo bonoꝝ. Mox ergo paſſionẽ mortiferam corde ſuſcipiens:& uehementer uteri dolore percuſſus:reſpicienſq; ſuos amicos:ergo ĩquit ueſter deus:uitam iam mutare compellor.Repente nanq; increpitus ſum: cum mendaces ad me clamarent:nam qui uocabaꝫ immortalis a uobis: ecce iam ducor ad mortem. Suſcipienda eſt ſententia quæ profertur a deo. Viximus etenim non praue:ſed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc cũ dixiſſet:creſcente dolore comprimebatur.Tum cum feſtinatione ad regalia reportatus eſt:& ſermo apud cunctos egreſſus eſt:quia indubitanter moriturus eſſet. Mox itaq; cuncti cũ cõiugibus ſimul & liberis lege patria in ſaccis iacentes: deprecabãtur pro rege deũ & oia luctu gemituq; cõplebantur.Rex ãt cum in domo ſublimiore iaceret:deorſum reſpiciens: atq; uidẽs eos proſtratos eſſe:nec ipſe a lachrymis potuit abſtinere.Quinq; uero diebus continuo uentris dolore cõfectus: uita priuatus eſt habens annum ætatis quartum & quinquageſimũ: ſeptimũ uero regni. Quatuor nãq; ſub cæſare gaio regnauit annis ſub philippo tetrarcha tribus:quartum uero cum Herode tres ãt reliquos ſub Claudii compleuit impio in quibus & iudæam percepit:& ſamariam:atq; cæſaream:& tributa ſui innumera auxit imperii.Multũ tamen a diuerſis mutuũ ſumpſit.Nam cum eſſet ualde munificus ſupplicantibus larga munera conferebat:& dona ſine aliqua parcitate præbebat.Igitur cũ mors eius populis eſſet ignota:conſpirantes ſimul herodes calcidis rex: & thelcia præfectus:& regis amicus ariſtonẽ quendam fideliſſimũ miniſtroꝝ deſtinauerunt & ſylam quõ eorum erat inimicus quaſi iubente rege peremerunt.

Mortuo rege agrippa: cæſarienſes uel ſebaſteni indecenter blaſphemabant defunctũ: ſtatuas quoq; filiarum eius diripientes:contumelioſe tractauerunt. Cap. VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo cõuerſatus diſceſſit a uita q de ſuo genere filiũ dereliqt Agrippã noĩe:agentẽ ſeptimũ & decimũ ætatis annum:& filias tres: quaꝝ alia quidẽ noĩe beronice ſexto decimo ætatis anno herodi patris fratri uidebaꝫ eſſe coniuncta: uirgines ãt duæ erãt:maria & druſilla:maria qdẽ decimũ agẽs ãnũ:druſilla uero ſextũ Eratq; deſpõſata a ſuo patre maria archelai celeuſi:alias cheleu filio:druſilla uero filio ãtiochi cõmagenẽſis regis q dicebaꝫ epifanes.Cũq; mors agrippæ cũctis ĩnotuiſſet:cæſarienſis & ſebaſteni benefactoꝝ eius ĩmemores:peſſimas res egerũt blaſſemãtes uehemẽter iducẽterq; deſũctũ.Sed & militũ q tũc aderat multitudo ĩ domũ eius habeũtes:& ſtatuas filiaꝝ regis uirginũ diripiẽtes:piter ad loca fornicaria detulerũt:& ſtatuẽtes eas in publico reclinãtes:eis ſedas cõtumelias ĩferebãt:& turpiora facinora quã dici fas ẽ ſceleſtis actibus adiplebãt: celebrãtes cõuiuia publica coronati:& madẽtes unguẽtis & oleo:ſacrificia piter exhibẽtes:prãdiaq; ſibimet alterutri p regia morte redentes. Erant ãt ĩmemores nõ ſolũ agrippæ: q multas eis p̃buerat largitates: ſed etiã aui eius herodis: q ipſas ciuitates inſtruxerat: porticuſq; ſimul & tẽpla claris p̃babaꝫ fabricatus ĩpenſis:filius uero defuncti agrippa erat tunc romæ:& alebatur a cæſare.

Poſt mortem Agrippæ:Claudius cæſar Cuſpiũ fadum mittit ꝓfectum in iudæã: cui ét iniungitur ulcio exercẽda in Cæſarienſis:& ſebaſtenos pro defuncti Agrippæ cõtumeliis. Cap. IX.

VNc Claudius audiens Agrippam fuiſſe defunctũ:& ſebaſtenos atq; cæſariẽſes e mortuo contumelias intuliſſe:graui dolore ꝓculſus eſt:eratq; præparatus ut eius filium in Agrippam in illius regnum dirigeret ſucceſſorem:uolens etiã iuſiurandum quod cum illo habuerat confirmare.Et conuocatis amicis indicauit:quod deliberat ſup cõmendato ſuæ fidei puero:interrogans quid & ipſis uideretur:utrũ cogitata de hoc manere:uel non decernerent.qui perſpecto cæſaris aĩo prudentius aliqd conſiliati ſunt:collaudantes qdem benignitatis eius propoſitũ:uoluntatem aũt eius incautam eſſe dicẽtes:ut puero: q nec infantiles annos exceſſerat:magnitudiné tanti regni cõmitteret:cui eſſet impoſſibile tanta gubernacula detinere. Cũq; uideret eos recte locutos cæſar: ꝓfectum in iudæam totũq; regnum direxit cuſpiũ fadum. quo facto ét honorem defuncto præſtitit:ne marſum ad eius regnũ:qui illi fuerat inimicus eueheret.Præ oĩbus aũt fado præcepit Claudius:ut cæſarienſes & ſebaſtenos pro defuncti contumeliis coerceret.Cohortes uero cæſarienſiũ & ſebaſtenoꝝ quinq; numero in pontũ tranſferri iuſſit ut ibidé militarent:& ex neruis romanoꝝ in ſyria conſtitutis eligerent milites qui eoꝝ loca cõplerent.Sed nequaq; tali iuſſione migrati ſunt.Mittentes náq; legationem ad Claudiũ ſupplicauerunt:& in iudæa conſiſtere meruerunt.Vnde etiã futuris temporibus cauſa maximaꝝ calamitatum iudæis effecturi ſunt:ſumentes in initio ſemina belli ſub floro. Quamobrem tempore quo Veſpaſianus uicit:ſicut poſt paululum referemus:eos ex illa regione migrauit.

ℂ Incipit Liber.xx.antiquitatis Iudaicæ.

ℂ Quemadmodum Claudius poſt Agrippæ mortem:in Syriam miſit ſucceſſorem Marſo Caſſiũ longinum: & quia Fadus miſſus procurator iudeæ indignatus iudæus qui trans fluuiũ erant poſiti:quia præter uoluntatem ſuam contra Filadelfenos arma ſumpſerunt: tres uiros priores ipſorum comprehendens:unum occidit:duobus fugam immiſit: & de Ptholomeo principe latronum ad eum deducto & occiſo. Cap. I.

MOriente itaq; Agrippa rege:ſicut in libro ꝓcedente narrauimus: Cæſar Claudius miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium longinũ: memoriæ conferens hoc defuncti:a quo uiuente rogatus fuerat: ne Marſus ulterius ſyriæ ꝓſideret.Fadus inter hæc dum ꝓfecturæ culmine in iudæam ueniſſet comperit iudæos habitãtes trans fluuium contra Filadelfenos habentes cõtentionem pro finibus uici: cuius nomen eſt meas.Erantq; illic armatorum plurimi cõgregati: qui præter uoluntatem primatum ſuorum ſumentes arma: multos Filadelfenorum peremiſſe noſcunt.Hæc audiens Fadus:uehementer accenſus eſt:eo q; non eius reſeruaſſent iudicio q ſe dicebant a Filadelfenis fuiſſe leſos:ſed uſq; ad manum ueniſſent. Qui ſumens tres priores ipſius ſeditionis allegari ꝓcepit.Deinde quendam eorum Antibã noie iuſſit occidi:duobus aũt reliquis: Amaraco & Eleazaro: fugã immiſit.Ptolomeus ãt priceps latronũ:& qui multa mala idumeis & arabis freq̃nter intulerat:nõ multo poſt ad eũ deductus:morte multatus eſt.Hoc itaq; mõ cuncta iudæa latronibus eſt purgata:fadi prouidentia atq; ſollicitudine.

Quia Fadus procurator iudeæ: & Caſſius longinus præſes ſyriæ præceperunt iudæorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem ueſtem in Antonia conſtituerent ſub poteſtate romanorum ſicut & prius. Cap. II.

IS quoq; fadus tunc cũctos uocans ſacerdotes & priores hieroſolymitarum:admonuit eos:ut talarem tunicam:& ſacerdotalem ſtolam qua ſolus pontifex indui ſolet:in antoniæ caſtro reponerent:ut ſicut prius in romanorum poteſtate iacerẽt.Illi uero nequaq; contradicere præſumpſerunt: ſed rogabant Fadum atq; Longinum:nam & ipſe cum multo exercitu ad hieroſolymam uenerat: metuẽs ne præceptis Fadi multitudo reſiſteret iudæorum:& ab eis ſuppliciter exorabant:ut cinerent legationem ad Claudium deſtinari: quatenus ab eo peterent:ut ſacerdotalem ueſtem haberent in propria poteſtate:& ipſi ſuſtinerent donec Claudii reſponſa perciperent.Illi uero ita ſe hæc præſtare dixerunt: ſi eorum filii obſides præberẽtur. Quibus obedientibus filioſq; dantibus legati ſunt miſſi.Cũq; romam ueniſſent: audiens Agrippa iuuenis defuncti filius cauſam aduentus eorum.Erat náq; ſicut prædiximus apud prædictum Claudium:Cæſari ſupplicauit:ut eiſdem iudæis concederet:mittẽs ad Fadum ſua ſcripta:quæ de ſacerdotali ueſte poſcebant.Vocans itaq; Claudius legatos iudæorum:promiſit ſe cõcedere quæ petebant:iuſſitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent:cuius ꝓcibus hæc eis iura donaret.Quãobrem huiuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam.

Quomodo Claudius Cæſar rogatus ab Agrippa ſenioris agrippe filio: cõceſſit iudæis petitiones ipſorum:& ſado reſcripſit. Cap. III.

CLaudius cæſar germanicus:tribunitiæ poteſtatis:q̃nquies cõſul:ordinarius quater: ĩperator decies:pater patriæ:hieroſolymitarũ pricipibus:curiæ populo iudæorũ: & cũctæ genti ſaluté.Agrippa meo cariſſimo:& piiſſimo:qué ego cõnutriui: & habeo mecum producente ad me legatos ueſtros:gratias agentes: eo q̃ habeã gentis ueſtræ ſollicitudiné & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicante: ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant:quæ ſunt a me poſtulata concedo:ſicut uir fortiſſimus:& mihi cariſſimus uitellius fecit.Huic itaq; uoluntati conſenſi: primum quidem propter pietatem meam: uolens unũquemq; exhibere ſuam in paterna traditione culturam deinde ſciés: quia dum hæc fecero: & ipſius regis herodis:& ariſtoboli iuuenis potentium perſonarũ:quorum circa me pietatem & circa uos ſtudium eſſe cognoſco: ampliſſimas amicitias collocabo. Scripſi uero ob hanc cauſam & cuſpio fado meo procuratori.Nomina uero litteras deferentium hæc ſunt. Cornelius:leo:trifon: theodionis Dorotheus:Nathelis:loánes:louis:panis data.xiiii.Kal.iulii.cõſulibus rufo:& põpeio:ſiluano.

Quemadmodum herodes frater agrippæ defuncti petiit a Claudio poteſtate templi & ſacerdotum ordinationem:& impetrauit. Cap. IIII.

PEtiit ãt a claudio cæſare & herodes frater Agrippæ defuncti:cui illo tempore calcidis regnum uidebatur eſſe cõmiſſum poteſtaté tẽpli & ſacerdotũ ordinationé:& oĩa piter ipetrauit.Ex illo uero fuit apud oés liberos eius hæc poteſtas:uſq; ad belli finé.Herodes itaq; a pontificatu remouit cantherũ:& ioſeph cani filiũ ei ſucceſſorem dedit.

Quemadmodum helena adiabenorum regina & eius filius iazates ſolénitates & ritus zelati ſunt iudæorum. Cap. V.

SIquidem tempore helena adiabenorũ regina:& filius eius iazates ad ſollénitaté iudæorũ hæc cauſa proueniente migrauerunt. Monobazus adiabenorũ rex: cui cognomé erat bozeus:ſororé helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dũ ex eo haberet in utero: contigit: ut dum ea dormiente ſuper uentrem mulieris manum poneret per ſoporem: quandam ſubito uocem audierit: præcipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret: qui prouidente deo & principium eſſet & finem fœliciſſimum poſſeſſurus.Qua uoce turbatus:repente ſurgens:hæc dixit uxori: & natum filium iozatum nuncupauit. Habebat autem ex helena & alium ſeniorem filium. nomine monobazum: & alios filios ex aliis mulieribus ꝓcreatos:maximã tamen deuotioné quaſi unigenito iazati deſiderabiliter ꝓpendebat. Pro qua re ille inuidiã fratrũ ſuſtinebat.Habebat & odiũ quando cuncti contriſtabantur:quia eũ pater oĩbus præponebat.Hoc pater aperte cognoſcens:illis quidem ignouit: ſciens quia non hæc agebant pro malitia: ſed quomodo ſinguli fauorem patris deſiderabant. Iazatem uero cum pro eo ualde metueret:ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret: multis muneribus farcinatum: in caſtro paſmi miſit ad abnerigum regem: cõmendans ei nati ſalutem. Abnerigus auté libenter eum excepit:& pro multa deuotione filiam ſuam amacos nomine ei dedit uxorem:donauitq; prouinciã ex qua perciperet multa tribura.Monobazus ãt cum iam ſenectute grauaretur: & paucum ſibi tempus uidendi ſupereſſe uideret:uoluit aſpectum filii anteq̃ moreretur inſpicere:& uocãs eũ: delectabiliter eſt amplexus.Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur carrorum:terra fertilis amomi:in qua ét reliquiæ ſunt arce noe:quæ ex ymbrium diluuio liberata fertur: & hactenus uidere uolentibus demonſtrat.Commorabat itaq; iazatis in hac regione:& dartabanem parthicũ ad iudæã deſtinauit.Cũ enĩ legibus crederet iudæorũ:ſtudebat & ipſe cõuerti:& credens ſe ꝓfectũ non eẽ iudæũ:niſi lignũ circũciſionis acciperet:erat hoc agere ꝓparatus. Quod dũ cognouiſſet mater eius:ꝓhibuit:dicens ei fore piculũ:quia cũ eẽt rex multorũ:acqreret inimicitias ſubiectorũ:cũ pegrinas ſolénitates & ſuæ genti extraneas adipleret:nec pati eos ſuper ſe regnare iudæũ.Et illa qdé hæc dicens:oĩno ꝓhibuit.At ille ad ananiã uerba referebat. Qui matri dixit:atq; interminatus é: qa niſi acqeſceret:repẽte decederet. Cui mater ait:metuere ſe:ne cã oĩbus iudicata:piculũ ipſe ſupplicii ſuſtineret:qui quaſi auctor & doctor exiſteret operũ indecentium apud regem.Tunc ille audiés hæc:reſpondit: qa poſſet ét præter circunciſioné colere diuinitaté ſi apud ſe omnino decerneret leges iudaicas obſeruare:& hoc eſſe firmius:quã circunciſionem accipere: ueniãq; illi daturum deum:opus hoc non implenti propter neceſſitatem:ſubiectorumq; formidinem.Tunc ergo rex hmõi ſermonibus acquieuit.Poſt hæc ãt cum nequaq̃ ſuum deſiderium abieciſſet:iudæũ quẽdam alium de galilea uenientẽ:melazarum nomine:& leges eruditum patrias:inuitauit:ut circũciſionis opus impleret. Qui cum intraſſet ad eũ: & ueniſſet legem moyſeos legentem ignoras inquit o rex moyſeos iura:& per hoc alias per hæc deo facere uideres iniuriam.Non enm ſolum facere te oportet eas:ſed primitus facere quæ præcepta ſunt. Quãdiu ſine circũciſione permanens: legibus nequaq̃ noſceris obedire.Sed ſi nondum ex hoc legiſti legem:ut ſcias quapropter hoc geratur:uel nunc lege.Hæc audiens rex:actum differri non pertulit:ſed ad aliam cõuerſus eſt domũ & uocans medicum quod præciebatur impleuit.Tunc euocata matre:& anania doctore:ais quod

egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt terrine causa cunctis manifestata rex periculum deiectionis incurreret: non patientibus subiectis uirum extranei dei cultorem sibimet supereſſe: ipsiq; pariter periculū sustinerent: quasi huius rei uiderentur autores. Deus aūt præsens erat: qui illoꝝ metum non perduxit ad terminum. Nam cum multa pericula & iazates & eius filii sæpius incurriſſent: eum ex ingentibus liberauit anguſtiis: & salutis dona conceſſit: oſtendens: quia reſpicientibus ad eum: & ipſi soli credentibus nequaq; fructus pietatis aufertur. Sed hæc quidem poſtea explanabimus. Igitur Helena regis mater uidés regem pacifice gubernari: & suum filium eſſe beatū: & ultra cunctas gentes prouidentia diuina religioſum: deſideriū habuit hieroſolymitaꝝ conſpicere ciuitatem: atq; cūctis hoibus diuulgatū dei templum suppliciter adorare: & hoſtias pacificas offerre. Ob quā rem filio ſupplicauit. Quo mater petente prone conſentiente: & multam præparationē itineris faciente: & plurimas dante pecunias: deſcendit in hieroſolymam: etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus hieroſolymitis tunc profuit ualde.

De fame quæ apprehendit ciuitatem hieroſolymorum: & mitigata per Helenā reginam adiabenorum & eius filium lazatem qui de paganiſmo conuerſus fuerat in iudaiſmum: & de artabano rege parthorum. Cap. VI.

NAm dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendiſſet: & multi fuiſſent egeſtate conſumpti: Helena regina miſit quoſdam ſuorum: alios quidem ad alexandrinorum urbem: ut frumenta ex eius pecuniis compararēt: alios cyprum: quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cūq; ueniſſent hæc onera deportantes: alimenta indigētibus illa diuiſit. Quapropter genti noſtræ beneficioꝝ ſuorum maximam memoriā dereliquit. Cuius filius iazates audiens hanc famē: multas pecunias hieroſolymitaꝝ primatibus deſtinauit. Et alia quidē multa bona hi principes in noſtra ciuitate geſſerunt: quæ poſtea declarabimus. Artabanus itaq; rex parthorum ſentiēs ſibimet ſatrapas inimicos: degere apud eos ſibi iudicauit incautum. Quapropter ei uiſum eſt: ut pergeret ad lazatem regē: ſalutem apud eum inuenire ſe credens: & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatoꝝ atq; familiarium circa mille uiros: uenit ad regem lazatem. Cūq; ipſe illum aperte noſſet: iazates uero artabanum pœnitus ignoraret: inueniens eum in itinere conſtitutum & aſtans ei: prior ſecundū morem patrium adorauit. Deinde: o rex inquit: ne me deſpexeris tum ſeruum: nec circa ſupplicem ſis ſuperbus: miſer enim rerū mutatione factus exiſtens ex rege priuatus: tuum poſco ſolatium. Perſpice ſiquidē inconſtantiam fortunæ: & hanc ſcito eſſe cōmunem: & uim ſimilē habituram. Nam ſi me ſine uindicta deſpexeris: erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat: capite reclinato deorſum. Iazates autem ut eius nomen audiuit: & Artabanum ſuppliciter ſibi reſpexit aſtantem: mox ex equo reſiliens: habe inquit fiduciam o rex: nec te præſentia facta cōfundant. Velociter enim erit tibi mutanda triſtitia: amicum namq; me & auxiliatorem inuenies pluſq; credis: aut enim in parthoꝝ regno te rurſus: aut in meo conſtituam regē. Hæc dicens: regē Artabanum impoſuit equo: ipſe uero pedibus ſequebatur: honorem tribuens ei: quaſi regi maiori. Reſpiciens igitur hoc Artabanus grauiter tulit: & per præſentem fortunā honoremq; iurauit deſcenſuꝝ ſe: niſi ille rurſus aſcenderet atq; preiret. Tunc ille in equo aſcēdens: eumq; ad regalia ſua perducens: oēm ei honorem libenter exhibuit: & in cōſeſſu atq; conuiuiis primū recubitum ei parauit: non præſentem fortunā intendens: ſed eius priſtinā dignitatem eumq; rōne frequēter conſolatus eſt: quia cōes ſunt oibus fortunæ permutationes hoibus. Scripſitq; parthis ſuadēs eis ut Artabanum ſuſciperent regē promittens eum priſtinorum in ſe nō habere memoriā: ſimul & iuramenta præbens. Parthis uero ſuſcipere quidem ſe uelle eum non negantibus: ſed nō poſſe dicentibus habere regem: eo q; cinnamū iam conſtituiſſent principem ne forte iter eos emergeret: agnoſcens eoꝝ cinnamus uoluntatem: mandauit ut ueniret artabanus: regnum propriū recepturus. Cui utiq; credens Artabanus reuerſus eſt: occurritq; cinnamus: & adorans eum: & regē ſimul appellans: auferens de ſuo capite: impoſuit eius uertici dyadema. Sic igitur Artabanus per lazatē rurſus in regno unde per proceres ſuos ceciderat reſtitutus eſt: nec fuit īmemor beneficiorum in ſe geſtorum: ſed iazatem magnis muneribus redditauit. Nam & thiara recta permiſit ei uti: & in aureo lecto quo ſolis parthoꝝ regibus licet dormire conceſſit deditq; ei maximam & optimam regionem regis armenioꝝ: cuius terræ nomen eſt niſibis: in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem: quam Migdoniā nuncupauerunt. His itaq; mulieribus a rege parthoꝝ lazates honoratus eſt. Poſt paululū uero tps Artabanus regnum Perdani filio dereliquit. Is uenīs ad iazatem: ſuadebat ei: ut ſibi contra romanos pugnaturo ferret auxilium: cui tamen ſuadere nō potuit. Iazates enim romanoꝝ ſciens potentiā atq; fortunam: putabat eum impoſſibilia bella tentare. Inſuper dum miſiſſet quinq; filios ætate nouellos ut linguam noſtræ patriæ & eruditionē ſub integritate cōdiſcerent: ſed & matrē: ut templum ſicut p̄diximus adoraret: erat ſegnior ad bellandum. Sed & pardanē ſæpius prohibuit narrans ei romanorum uirtutes: & credens eum per talia uerba terrere: quatenus a deſiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo parthoꝝ rex indignatus: bellum aduerſum lazatē repente pronunciauit. Sed nullam in hoc utilitatem habere

promeruit: deo ſcilicet ſpem eius adnihilante. Agnoſcentes enim parthi pardanis uoluntatem & quia contra romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet:illum quidem extinxerunt: principatum uero cotardi eius germano contradiderunt.Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato:ſucceſſit frater bologeſſis:qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem:pacoro quidem ſeniori medorum:tiridati uero iuniori dedit armeniam.Monobazus igit̃ regis frater:pariter & eius cognatio : uidentes iazatem propter pietatem quam circa deum habebat ultra omnes homines excellentem: habuerunt & ipſi deſiderium : ut mores patrios relinquentes iudaicis ſolennitatibus obedirent.Horum niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus: & in hoc proceres indignati:iram equidem retinebant expectantes oportunum tempus: ut in eis ulciſcerentur. Quãobrem ad abiam regem arabiæ ſcripſerunt : multas ſe daturos pecunias promittentes : ſi contra eorum regem caſtra moueret:ſimulq; profeſſi ſunt circa primam cõgreſſionem eum ſe quoq; deſerere:quem uellent propter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis:feſtinabant ad terminum peruenire. His itaq; flexus arabiæ rex: cum multo exercitu uenit ad iazatẽ. Tunc in ipſa prima cõgreſſione:anteq̃ ad manus accederent: facto ſigno oés iazatem uelus uno uincti funiculo reliquerunt: & dorſum hoſtibus dantes effugierunt. Non tamen iazates expauit:ſed concilium proditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cum exercitu diſceſſit:cauſamq; requirens: ut agnouit conſtitutum ad arabas factum: auctores quidem interfecit.Altera uero die congreſſus plurimos occidit:omnes autem ſimul in fugã uertit: ipſũq; regem perſequens:in quodam caſtro arſanum nomine circunclauſit. Quo tamẽ forti dimicatiõe prævaluit: captoq; caſtro dum abiam regem non inueniſſet uiuum : quoniam ſe ipſe peremerat: abripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta:madiabenorum regreſſus eſt regionem.Primo quidem conamine adiabenorum proceres non ualẽtes aduerſus regem:deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente: neq; tunc quieſcere uoluerunt: ſed ſcripſerunt parthorum regi bologeſſi:rogantes eum:ut iazatem occideret:& eis principem de parthorum genere conſtitueret:dicentes ſe odio habere proprium regem:qui iura patriæ deſtruxerat: & extranea diligebat.Hæc audiens rex parthorum:eleuatus ad bellum eſt:& cum iuſtam belli non inueniret occaſionem:datos ei a patre honores repetit:& reſiſtẽti bellum ſe inferre minatus eſt.His auditis:iazates non mediocriter turbatus eſt:& iudicans turpitudinem ſibi fore: ſi propter metum collatis honoribus cædere uideretur:ſciens inſuper:quia etiam ſi his cæderet : parthorum rex ab eius inimicitiis non ceſſaret:decreuit magis deo curatoris omnium animæ ſuæ pericula committere:eumq; maximum habere ſe arbitratus auxiliatorem: filios quidem & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis:cunctaq; frumenta & fœnum:& pabula congregauit.Quibus geſtis: hoſtium ſuſtinebat aduentum.Veniente uero parthorum rege cum exercitus ſui multa uirtute pedeſtriũ pariter & equeſtrium : & cum magna uelocitate faciente uallum circa flumen medorum ſcilicet & adiabenorum prouinciam terminantem:etiam iazates caſtra poſuit nõ procul ab eo habẽs circa ſe equeſtrium quaſi.vi.milia.Quo facto:uenit ad iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorum uirtutem ediceret: quomodo ab eufrate fluuio uſq; ad betrorum terminũ reſideret : ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens iterminatus pariter:quia pœnas iazates exolueret: eo q̃ circa ſum dominum eſſet ingratus:a cuius manibus:neq; deus eum poſſet quem colebat eruere. Hec dicente nuncio : iazates noſſe ſe quidem parthorum exercitum dixit ſuo abundantius potiorem.Sciendum tamen:quia cunctis hominibus melior eſſet deus. Et huiuſmodi dato reſponſio:ad ſupplicationem dei conuerſus terræ ſe proſternens: & cinere caput implens:cũ filiis & uxoribus ieiunauit: inuocans deum atq; dicens.Dominator domine:ſi non fruſtra me tuæ dignitati ſubiecti:& iuſte omnium te ſolum & primum dominum eſſe cognoui: aduenı auxiliator: nõ pro me.ſolummodo ulturus in hoſtibus:ſed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda preſumptione locuti ſunt.Et illi quidem hoc modo ingemiſcens: cum lachrymis ſupplicabat:quem repẽte deus exaudiuit.Ea nanq; nocte Bologeſſus accepit epiſtolas:in qbus ſcriptum erat:quia Dacus & Iſacus cum maxima manu cõtemnentes eius abſentiam ad diripiendam parthorum prouinciã deueniſſent: Quapropter nihil agens:retrorſum denuo remeauit. Sic itaq; iazates deo prouidẽte pthici regis interminationem effugit.Poſt paululum uero tempus:cum quinquageſimumquintũ ætatis: & uiceſimumquartum regni compleſſet annum:relinquens filios maſculos.xxiiii.& filias xxiiii.uita priuatus eſt: ſucceſſionem regni fratrem Monobazum habere præcepit: repenſans ei: quia per eius abſentiam poſt mortem patris regnum ei fideliter conſeruaſſet.Cuius mater Helena audita filii morte: grauiter quidem tulit: & ſicut potuit mater quæ piiſſimum filium uidebatur amiſiſſe:uerumtamen cõſolata eſt:audiens regni ſucceſſionem ad ſeniorem ſuum filium fuiſſe perductam:ad quem etiam pergere feſtinabat.Cunq; ueniſſet ad regionem adiabenorum: non multo tempore ſuper filium iazatem uixit . Monobaſus autem & illius oſſa pariter & germani mittens in hieroſolymis: ſepelire præcepit in mauſoleis: quos mater tribus procul ſtadiis ab hieroſolymis conſtruxiſſe uidebatur . Sed quæcunq; rex Monobaſus in uitæ ſuæ tempore geſſerit: poſtea declarabimus.

De mago quodam qui prophetam ſe eſſe aſſerens plurimos iudæoꝝ ſeduxit. Cap. VII

IGitur dum fadus iudæá prouinciá gubernaret: qdá uir magnus noie theodas populo multa ſuaſit:ut ſumétes ſubſtátias ſuas ſequerent eũ ad iordanẽ fluuium:ſemetipm aſſerens eſſe pphetam:& pcepto fluuiũ diuidere:ut eis facile trãſitum pberet.Hæc ergo dicens:ſeduxit qdem multos: non tamen pmiſit eos fadus ad experimentũ ſuæ inſipiẽtiæ peruenire:ſed repente cohorté miſit equeſtriũ ſup eos: quæ inopinabiliter irruens:multos q dem peremit:plurimos aũt uiuos cœpit:ipſumq theodá comphendentes: capitis ſectione multauerunt.Hæc ſunt ergo quæ iudæis contigerunt:tpe quo fadus in eorum pfuit regione.

Quomodo Tyberius Alexander in iudæam directus adminiſtrator: filios iudæ galilei populum ſeducentes occidit. Cap. VIII.

VEnitq fado ſucceſſor:Tyberius Alexander Alexandri filius:q etiá alexádriæ fuit Alabarchis:ideſt princeps ſalis:genere diuiciſq alexandrinoꝝ cunctos excellens ſed ét filio ſuo Alexandro diuina cultura melior:quippe cũ ille in paternis ſolénitatibus non pmanſit.Horum ergo tpibus cõtigit illa maxima fames:quam ét Helena regina multis pecuniis fruméta cõparans ex ægypto:indigentibus ſicut pdiximus eſt partita.Inſuper aũt Iacobum atq Symonem:& filios iudæ galilei:qui populum a romanoꝝ poteſtate ſubducere nitabantur ſub Cyrino iudeæ pſide ſicut prædiximus crucifigi Alexander imperauit.

Quomõ Tyberio Alexádro Cumanus ſucceſſit in iudæa:& qa defuncto Herode fratre regis agrippæ defuncti:Agrippa iuuenis eius hũit principatũ:Cæſare ſibi Claudio cõcedéte. Cap. IX.

HErodes autem rex calcidis remotiorem ſucceſſionem hanc Ananiæ nibidei cõtribuit. Tyberio autem Alexandro Cumanus ſucceſſor aduen it. Defunctuſq eſt Herodes frater regis Agrippæ maioris:octauo anno Claudii principatus:tres filios derelinqns Ariſtobolum:qui ei de priori fuerat uxore progenitus: & ex Berenicæ fratris filia:berenicianum:& Hyrcanum.Cuius regnum Claudius cæſar agrippæ inueni tradidit.

Quia aduentu Cumani præſidis in iudæam a Cæſare deſtinati: ſub eo multi uſq ad.xx.milia iudæorum perierunt quarta die azimorum. Cap. X.

SEditione igitur incidente i hieroſolymitaꝝ ciuitate:dum cumanus in iudæa pro regis gubernatione conſiſteret:multi iudæorum perempti ſunt: ſed primitus cãm narrabo ppter quam talia prouenerunt.Inſtante feſtiuitate paſchæ i qua mos eſt nobis azima offerre:dum undiq ad feſtiuitaté hanc populus cõueniſſet: metuẽs Cumanus:ne qua p multitudiné turba aut res uel actio naſceret: iuſſit militibus: ut unâ acié armatoꝝ faciétes:circa põtifices tẽpli conſiſterent:ut ſi forte tale aliquid naſceret :tumultuãtiũ iquietudiné phiberét:hoc enim & priores pſides iudeæ in hmõi feſtiuitatibus faciebãt.Cunq quarta dies eius celebrationis exceſſiſſet:quidá militum reuelás genitalia ſua populo demõſtrabat.Quod illi uidétes ad irá furoréq pducti ſunt:non ſemetipſos cõtumeliá paſſos:ſed i deo ipietaté geſtã eſſe dicétes:quidé uero pcatiores:cumanũ baſphemáte:aſſerebãt milité ab eo ſũmiſſum . Cumanus aũt audiés:& ipſe nõ mediocriter puocatus eſt. Verũtamẽ hortabat eos a ſeditione quieſcere ne i feſtinitate iquietudines excitarét.Quibus dú ſuadere nõ poſſet:& illi ad blaſphemias magis ac cẽderent:iuſſit omnes milites arma ſumétes ad antoniá cõuenire.Erat enim hoc caſtrũ ſicut pdiximus ſuppoſitũ tẽplo.Multitudo itaq uidés ibidé milites cõgregari:pterrita cœpit effugere. Et dũ ſe milites perſequi crederét:p águſtos egreſſus piter cũ timere fugiétes oppreſſi ſunt:& multos adiuicẽ cõterétes iteremerũt.Vigiti milia enim ánumerati ſunt q i illa turba defecerũt.Qua propter erat eis p feſtiuitate luctus:& omés obliti ratõnũ:atq ſacrificioꝝ:ad lamétatiões lachrymaſq cõuerſi ſunt.Has ergo paſſiões unius militis luxuria generauit.Nõdum uero luctus quieuerat:& alter incidit denuo ſuper eos.Quidam enim qui ex illa turba fugiétes euaſerunt uia publica uenientes quaſi cétum ſtadiis procul a ciuitate:& ſtephanũ cæſaris ſeruum iter agétem more latrocinii ſpoliétes omné eius diripuere ſubſtátiam.Audiés hoc Cumanus milites cõtinuo deſtinauit:pcipiés uicinos diripi uicos:& nobiles eoꝝ uictos ad ſe adduci.Igit uaſtatiõe facta:quidá militú leges moyſeos i quodá uico reperiés: eaſq ſumés cũctis uidétibus rupit: & multas blaſphemias atq cõtumelias eis ipoſuit.Iudæi uero hæc audiétes:& multi pariter cõcurrétes: i cæſareá deſcéderunt.Illic enim Cumanus erat.Ad qué acceſſerunt dicétes:nõ ſe:ſed deũ ad cuius iniuriá hæc facta uidebant ultroꝝ:ſe aũt nolle uiuere:dũ leges patrias ſic tractari uideret. Cumánus aũt metuẽs:ne denuo tumultum populus excitaret:ſuadentibus amicis militiæ qui cõtumeliam fecerat legibus ſecure percuſſo:occaſionem ſecundæ ſeditionis abrupit.

Seditio iudæorum contra ſamaritas:& quia multi iudæorum extict ſunt per cumanum adiuuantem ſamaritas. Cap. XI.

POſt hæc igitur inter ſamaritas atq iudæos inimiciciæ hmõi cauſa prouenerunt. Mos erat galileis tempore feſtiuitatum ad ſacram cõcurrere ciuitatem:& iter facere per ſamariam.Dum ergo aliquando iter haberent per uicum noie ginais inter ſamariam & campum maximum conſtitutũ:quidam conſerentes litem:multos eoꝝ interemerũt.

Primi itaq; galileorum audientes quæ gesta fuerant ad cumanum uenerunt rogantes eum ut interemptorum necem inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes: multitudinem excitauere iudæorum: ut arma sumerent: & suam defenderent libertatem: seruitutem amarissimam esse dicentes: & iniurias importabiles: in talibus nō defendi. Primatibus aūt eorum eos compescere uolentibus ac promittentibus quia faceret uindictam cū manus: illi pœnitus non acquiescentes: ad manus progressi sunt: & sumentes in auxilio Eleazarū dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus: uicos aliquos samaritanorum incēdentes: cuncta diripueret. Cumanus aūt hoc audiens: atq; sumens sebastinorum cohortē & pedestriū. iiii. ordines: & coarmans pariter samaritas sup iudæos egressus est: factaq; congressione: multos qdem peremit: plurimos aūt uiuos cœpit. Primi uero hierosolymoꝝ genere pariter & honore: uidentes ad quantam calamitatū magnitudinem deuenissent: induti saccis: & cinere capita sua complentes: oio eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabant: ponentes ante oculos eoꝝ sub uertendam propriā regionē: & tēplum pariter cōcremandū: uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem: & proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes: flexeret eos. Quorum alii recesserent: latrones autem ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudæa latrocinijs est impleta.

Quia numidius quadratus syriæ p̄ses audiens hæc: & ascendens in iudæā primates iudæorū atq; samaritanoꝝ romā iussit ascendere: pariter & cumanū & celerē: ut Claudio cæsari deberent ex his quæ fuerant gesta reddere rōnem: & qa quosdam iudæoꝝ ipse puniuit. Cap. XII.

SAmaritanorū uero primates ad numidiū quadratum syriæ p̄sidem: qui illo tpe in tyro erat aduenientes accusare iudæos: quia uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipsi passi fuerant: non tantum se dolere dicebant: nisi quia romanorum contēpserint potestatem: ad quorum iudicium debuerant pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autem quasi romanos iudices non haberent: hæc ab eis acta dicebant: & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo samaritæ querebātur: iudæi uero & seditionis & litis auctores samaritas fuisse dicebant: & ante omnes cumanū munerum oblatione corruptum: qui peremptorum necē uoluerit uindicare. Quadratus aūt cum audisset dissulit uindicare: dicens: tunc se sniam prolaturum: cum iudæam ueniens ueritatem subtiliter indagaret. Et illi quidem nihil agentes reuertebātur. Post paululum uero tempus quadratus in samariā uenit: ubi auctores seditionis audiens: & quosdam samaritanorum ac iudæoꝝ indisciplinatos in ueniens: crucifixit eos: quos cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendam uicum nomine liddā: non breuiorem magnitudine ciuitatis: sedens in tribunali: & secundo samaritas audiens: a quodam sampareo didicit: quomodo quidam primus iudæorum nomine dortus: & aliqui cum eo iuuenum numero quatuor populo suasissent: ut a romanorum potestate recederēt. Et illos quidem quadratus p̄cepit occidi: Anianum uero pontificem: & Anianum magistrū alligans: romam direxit: quatenus de his quæ gesta fuerant: redderēt Cæsari claudio rationem: tulitq; primatibus samaritanorum atq; iudæorum pariter & Cumano & celeri millenario & uiolentiarum inhibitori: ut ad imperatorem pgerent pro alterutris inter se q̄stionibus audiendis. Ipse uero metuens: ne multitudo iudæorum seditionem iterum incitaret: hierosolymis uenit: iuenitq; urbem in pace degentem: & festiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari: relinquens eos festiuitate: reuersus est antiochiam.

Quia Claudius audiens inter eos: iudæos quidem absoluit a culpa: rogatus ab Agrippa rege: Cumanum uero exilio deportauit: Celerem aūt millenarium & samaritanorum primates morte multauit. Cap. XIII.

CVmanus autem & qui cum eo erant: necnō & primi samaritanorum romam directi: acceperunt ab imperatore constitutum diem: quo deberent rerum suaꝝ causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & samarite libertorum Cæsaris & pariter amicorum: qui scilicet p̄ualere potuerant contra iudæos: nisi agrippa iuuenis cum romæ consisteret: & primos iudæorum opprimi uideret: uxorem imperatoris agrippinam suppliciter exorasset: ut marito suaderet: quatenus decenter audiens: sua iustitia seditionum puniret auctores. Claudius autem his p̄cibus p̄structus: causam audiens: dum agnouisset malorū principes fuisse samaritas: eos quidem qui ascenderant ad eum: iussit occidi: Cumano autem fugam dedit. Celerem uero millenarium præcepit in hierosolymam duci: & omnibus uidentibus p totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

Felix mittit̄ procurator in iudæā: & q̄ta ptās adiecta sit Agrippæ regi p Claudiū. Cap. XIIII.

MIsit aūt & Claudiū felicē pallantis fratrē in iudæā p̄sidē: q rebus i regiōe iudeæ p̄sideret. Cūq; decimū pricipatus cōplesset annū: Agrippæ Philippi tetrarchiā donauit & bathaniā: & tracomitidē simul adiecit: una cū abela q̄ fuerat de tetrarchia lisaniæ. Calcidē uero ei abstulit: cui. iiii. p̄fuerat ānis. Agrippa ât sumēs donatiōes Cæsaris: a Ziazo regi amasoꝝ uolēti se circūcidere sororem drusillā dedit uxorē. Epifanes. n. antiochi regis filius: cius

nuptias refutauit: nolens iudæoꝝ ſolennitates ſequi; licet hoc factuꝝ ſe eius cõpromiſerit patri. Mariam uero dedit archelao helicii filio: cui agrippa patre fuerat primitus deſponſata. Quibus nata eſt filia: nomine beronice. Nuptiæ autem inter druſillã & aziazum celebratæ non multo tẽpore interueniente huiuſmodi cauſa ſolutæ ſunt. Dum felix in iudæam ueniſſet ãminiſtrator: uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine precellentem: eius ſpeciem concupiuit: & quendã iudæum Symonem noĩe amicũ ſuum: genere cipriũ magnũ mittens ad eã: ſuadebat: ut derelicto uiro nuberet ei: promittens eam beatam fieri. Illa uero non bene faciens: & declinare uolens inuidiam beronicis ſororis propter pulchritudinem ſuam: tranſcendere paternam ſolẽnitatẽ flexa eſt: & felicis nuptias eſt ſecuta. Ex quo ſuſceptũ filium uocauit ad agrippam. Sed quẽadmodum iſte iuuenis cum uxore per incendiũ bebii montis temporibus titi cæſaris deperierit: poſtea declarabimus. Beronices uero poſt herodis mortem qui eius fuerat maritus & patruus: multo tempore uiduata: fama diſcurrente: quia cum fratre coiret ſuaſit polemoni regi liciæ: ut circunciſus eã haberet uxorem. Sic enim iudicabat falſas oblocutiones poſſe monſtrari. Polemon autem flexus ẽ: maxime propter diuitias eius. Non multo tamen poſt eorum nuptiæ permanſerunt: ſed beronice propter nimietate coitus ut dixerunt polemonem dimiſit. At ille ſolutis nuptiis: etiam ſolẽnitates iudæorum pariter dereliquit. Eodem uero tpe & Maria repudians Archelaum: coniuncta eſt Demetrio alexandrino: iudæo genere & diuitiis ualde claro: tũc.n. & Alabarches erat. Suſceptũq; ex illo filiũ: agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de ſingulis hoꝝ ſubtiliter poſtea declarabimus.

Moritꝫ Claudius cui ſucceſſit nero q̃ matrẽ uxorẽ & alios multos generis ſui iterfecit. Ca. XV.

CLaudius interea Cæſar defunctus eſt: cum imperaſſet ãnis tribus & decẽ: & menſibus viii. diebus. xx. Eſt autem ſermo quorundam: quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus cuius Agrippinæ pater fuit germanicus cæſaris frater: uir autem eius Dometius: barbarus: nobiliſſimus romanoꝝ. Quo moriente: uiduatam multo tpe Claudius duxit uxorem: habentem filium: qui patris nomine Dometius uocabatur. Claudius ergo pp zelum agrippinæ: meſſaliam peremit uxorẽ: ex qua filios habuerat: Brittãnicum & octauiã. Erat autem ei & antonia filia ſenior quam prima uxore nomine petina habuerat. Octauiã itaq; deſpõſauit neroni: ſic enim eum poſtea uocitauit: cum cæſar eum filiũ adoptaſſet. Agrippina autem metuens ne britanicus creſcens regnum a patre perciperet: & uolens imperium ſuo filio præparare: de morte Claudii ſicut erat ſermo tractauit. Quo mortuo: repente miſit principem miltiæ burrũ: & cum eo tribunos libertoꝝ ualde præpotentes: qui deducerent per caſtra Neronem: & eũ morte principis adorarent. Nero itaq; hoc modo principatu ſumpto Brittãnicum quidem ueneno lenter occidit: matrem uero propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens: non ſolum pro matris officio: ſed etiam q̃ ei ſuis machinamentis romanoꝝ præbuerat principatũ. Peremit etiam Octauiam ſuam uxorem: multoſq; uiros inſignes: quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare: multi nanq; de Nerone hyſtorias conſcripſerunt. Quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alii uero propter odium & eius inimicitias ſic impudenter mendaciis inuoluti ſunt: ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirãdi tamen a me nõ ſunt: qui de Nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neq; priorum geſta conſcribentes: ueritatem uideantur hyſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neq; odium habuiſſe noſcantur: eum longis poſt eos temporibus extiterũt. Sed de his quidem qui ueritatem hyſtoriæ prouidere nolunt: liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauiſſimum. Nos autem propoſitum ueritatis: perfectionem præſentis negocii breuiter comprehendere nitimur: & quæ nobis iudæis euenerunt enunciamus non negligentes aut calamitates: aut delicta reſerare ſtudentes. Reuertar igitur ad narrationem caſuũ gentis noſtræ. Primo itaq; imperii Neronis anno: moriente aziazo alias azio zo amaſorum rege: frater eius ſucceſſit in pricipatu. & minoris armeniæ p̃ſulatus Ariſtobolo Herodis regis calcidei filio a Nerone commiſſus eſt. Sed Agrippæ donauit Cæſar partem quandam galileæ tyberiadis tetrarchiæ præcipiẽs: ut ei eſſet ſubiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatẽ: trans fluuium conſtitutam: & uicos cira eam poſitos. xiiii.

Quia felix miſſus in iudæam: & inueniens prouiciam a latronibus nimis afflictam: proſpexit ut illis interemptis: pacem tribueret regioni: principem uero latronum eleazarum uinctum direxit ad cæſarem & de morte ionathæ pontificis. Cap. XVI.

REs itaq; iudæorum crementum ſemper a peiori ſuſcipiebant. Latronum náq; denuo & magorum hominum turbis ſeducentium populum: eſt repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens felix necabat: pariter & Eleazarum diei filium: qui latronum ordinem inſtituerat: per inſidias cœpit uiuum. Dans enim fidem: quia nihil mali ſuſtineret: flexit eum ad ſe uenire: quẽ uinctũ romam direxit ad Cæſarẽ. Habens aũt inimicicias felix apud pontificẽ Ionathan: eo q̃ eſſet pius: & ab eo moueret: ut rebus iudæorum melius p̃ſideret: ne querelam a plebe ſuſciperet: cum populus petiſſet a cæſare: ut ipſe in iudæam dirigeretur adminiſtrator: occaſionem quærebat per quam remoueret eum: qui uideret ei ſæpius importunus. Graue náq; eſt nocere uolentibus ſi crebrius arceantur. Pro hac igitur cauſa

ſœlix fideliſſimum amicorum Ionathæ quẽdam nomine Ioſeph:genere hieroſolymitã: multarũ pecuniarum promiſſione flexit:ut ſuper Ionathã latrones induceret:qui eum uita priuarent. Ille autem ſumpto conſilio hoc modo per latrones necẽ illius appetiuit. Aſcenderũt quidam eorum ad ciuitatem:quaſi adoraturi deum:gladioſq; ſub ueſte portantes:& permixti populis:peremerũt eum.Cũq; mors eius multa remanſiſſet:decætero cũ omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcẽdebant:& gladios abſconſos habentes:quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant: & non ſolum in reliqua ciuitate:ſed etiam in templo quoſdam interimebant. Nam & ibi ſæpius cædes facere p̃ſumpſerunt:nihil ſe agere impietatis exiſtimantes. Ob quam cauſam arbitror etiã deum auerſatum noſtram urbem & templum:uelut nequaq̃ ſuo habitaculo mundum tradidiſſe romanis:& ut purgatio fieret ciuitatis:ignem & ſeruitium intuliſſe:dum uellet nos cũ uxoribus atq; filiis crebris caſtigare calamitatibus. Opera itaq; latronum hoc implebãt ſcelere ciuitatem. Magis uero & ſeductores populos ſuadebant:ut eos in heremum ſequerentur:dicẽtes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia monſtraturos.Multiq; in hac inſipientia flexi ſupplicia ptulerunt: quoniam dum ad hoc acceſſiſſent:a fœlice puniti ſunt.

Quia ueniẽte ægyptio malefico:& multis iudæorum ab eo ſeductis:fœlix aggreſſus eos multos occidit. Cap. XVII.

HOc enim in tempore uenit aliquis ex ægypto in hieroſolymam dicens ſe eſſe propheti & populari multitudini perſuaſit:utĩ cum eo ad montem qui dicitur oliuarum poſitũ e diuerſo ciuitatis procul ſtadiis.v.conſcenderent: uelle dicẽs eis exinde monſtrare:qa eo uiuente hieroſolymorum muri corruerent:unde ingreſſum eis faciendum eſſe promittebat.Fœlix autem dum hæc audiſſet:iuſſit militibus ut arma ſumerẽt.Quo facto cum multis equeſtribus impetu facto ab hieroſolymis irruit ſuper eos:quadringentos quidem eorum gladiis interemit:ducentos uero uiuos cœpit:ipſe autem ægyptius lapſus fuga diſpuit. Rurſus itaq; latrones populum contra romanorum p̃lia concitabant ſuadentes:ne eis ſubiacere deberẽt:& ſibi reſiſtentium uicos incendebant atq; diripiebant.

Quemadmodũ iudæos & ſyros pro equitate ciuilitatis in cæſarea ſeditioſæ concertantes:fœlix compeſcuit. Cap. XVIII.

INter hæc autem iudæi habitores cæſareæ:cõtra ſyros pro equitate ciuilitatis hmõi facere ſeditionem.Iudæi nãq; primos ſe eſſe dicebant eo q; conditor cæſareæ rex Herodes de genere fuerit iudæorum.ſyri uero de Herode quidem ita eſſe profitebantur:dicebant autem cæſaream ſtratonis turrim primitus uocitatam: & tunc nullum habitatorem ipſius ciuitatis fuiſſe iudæum:Hæc audientes p̃fecti prouinciæ:ſumenteſq; ex utraq; parte ſeditionis auctores:plagarum affecere uulneribus: & tempeſtatem litis eorum ad breue tẽpus hoc opere ſedauerunt.Rurſus quoq; iudæi habitantes in ciuitate:diuitiis confidentes: & propterea ſpnentes ſyros:blaſphemiis ſtudebãt eos ad furgia denuo prouocare. Illi uero pecuniis qdem minores:ſed ſapientia fortiores dum multi cæſarienſium & ſebaſtenoꝝ ſub romanis ibidem militarent:pauco tempore & ipſi iudæis iniurias ſermonibus inferebant. Poſt:alterutros ſe ita lapidauerunt donec ex utraq; parte uulnerati conciderent:uerũtamen uicere iudæi.Fœlix autem cũ uidiſſet belli modo eoꝝ eſſe certamen:metuens petebat iudæos:ut a lite ceſſarent.Quibus non audientibus milites armatos miſit:& multos quidem eorum peremit:plurimos autem uiuos cœpit: & domos quorũdam multis pecuniis refertas expilari militari irruptiõe permiſit.Iudæorum uero modeſtiores & dignitate nobiliores:metuẽtes pro ſemetip̃is rogauere fœlicẽ:ut milites miſſa turba reuocaret:eiſq; deinceps parceret. Quod fœlix facere eorum p̃cibus acquieuit. Hoc itaq; tempore:rex Agrippa dedit pontificatum hyſmaheli filio Siab. Exorta eſt enim & pontificũ contentio contra ſacerdotes & hieroſolymitarum primates. Vnuſquiſq; enim eorum cateruas procacium & ſeditioſorum hoium colligens:uidebatur eſſe princeps. Et conſerentes ſemetipſos ad lites:alterutris derogabant:& ſe lapidibus obruebant.Qui autem prohiberet non erat:ſed ut in ciuitate ſine p̃ſule:audaci poteſtate ab omnibus talia gerebantur.Tantam ſiquidem impudentiam atq; p̃ſumptionem pontifices obtinuerant:ut etiam ſeruos ſuos ad areas deſtinare p̃ſumpſerint: qui decimas ſacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat:ut ſacerdotes per inopiam deperirent.Sic enim inquietorum uis oppreſſa grauitate iuſtitiæ prævaluerat.

Quomodo Portio feſto in iudæam miſſo pro ſucceſſione fœlicis:contigit prouinciam ſiccariis commoueri. Cap. XIX.

POrtio ſiquidem feſto directo a Nerone pro ſucceſſione fœlicis: primi iudæorum cæſaream habitantes:aſcenderunt romam:accuſaturi fœlicem.Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere pro leſione iudæorum:niſi plurimum cinero pro fratris pallantis præcibus indulſiſſet:cui tunc honorem maximum impendebat. Interea primates ſyrorum cæſarienſium Berillo pedagogo Neronis: qui officium ſuper græcos habebat: per æpiſtolas multis pecuniis ſuaſerunt: ut a Nerone peteret: dari eis æpiſtolam: per quam ius ciuilitatis quod cum eis habebant iudæi communiter pœnitus non fieri intimaret

Berillus ergo imperatorem rogauit atq promeruit:ut huiuſmodi ſcríberetur epiſtola:quæ tamẽ genti noſtræ poſtea ingentium malorũ fuit occaſio. Agnoſcentes náq iudæi cæſarienſis:quæ fuerant ſcripta pro ſyris:tantas ſuſcitauere ſeditiones:donec bella ſuccederent. Feſto igitur in iudæá ueniente contigit ut prouincia a latronibus uaſtaretur & uici omnes incenderentẽ. præcipue náq ſiccarii abundabant utentes gladiolis magnitudine ſimilibus perſicorum enſium:cũ ſummitatibus obuncis:& quales ſunt romanorũ ſicæ:quibus etiá uocabulum ſiccariorũ latrocinantes habuerunt. Hii náq latenter permixti:in feſtiuitatibus populorum ſicut prius diximus ad ciuitatẽ pro cultura diuina conuenientiũ:quos uolebant facile perimebãt. Sæpius ét cum armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant:& cuncta pariter concremabant. Interea diuerſis rebus turbata prouincia:feſtus multitudiné deſtinauit equeſtrium atq pedeſtrium: ſup populos q decepti fuerant a quodá mago:ſalutem eis:& malorũ requiem promittente:ſi eũ ſequi in deſertũ contenderent. Quo facto:& ipſum ſeductorẽ & ſeductos:irruentes qui miſſi ſunt occiderunt.

De porticu interiore templi:& quemadmodũ eam exaltauere iudæi:& quia feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui:ſed iudæis rogantibus:concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad Neronem:conceſſit miſerunt nuncios:quos audiens nero:ueniam geſti operis condonauit: & edificiũ manere permiſit:& quia moriente in iudæa feſto:ſucceſſor uenit Albinus. Cap. XX.

HOc tempore rex Agrippa fabricatus eſt edificium magnitudine ualde p̃cipuum: in palacio hieroſolymorũ iuxta theatrum. Quod palaciũ factum é olym a filiis Aſamonei: in loco eminenti poſitum. Quod etiam uolẽtibus ciuitatem reſpicere delectabilé conferebat aſpectum:unde rex inclinatus:inſpiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaq uidentes hieroſolymorum primates grauiter habuerunt. Nõ enim patrium erat: ut ea quæ fiebant in templo:& maxime cum ſacra diſpenſaretur:aliqs exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Qua propter parieté excelſum edificauerũt circa ædẽ:quæ erat in interiori ſacrario ad occidentẽ uerſa. Hic ergo paries non ſolum triclinii regalis aſpectum abſtulit:ſed ét occidentalis porticus quæ erat in exteriori templo:ubi cuſtodias in feſtiuitatibus propter templũ habere romani ſolebant. in his igitur indignatus rex Agrippa:& præcipue feſtus perfectus : præcepit eis:ut opus edificatũ repente deſtruerent. At illi rogauerunt ut eis poteſtas daretur:quatenus ob hoc legatos dirigerẽt ad Neronem:dicentes non ſe uitam habituros:ſi quædá pars templi deſtrueretur. Tunc permittẽte feſto:miſerunt de ſuis primatibus decem:ſimul & hyſmaelẽ pontificem:& helchiá gazophilacem. Nero aút audiens eos:non ſolum ueniá geſti operis condonauit:ſed etiam edificium manere permiſit:hoc beneficium pompeiæ coniugi religioſæ:pro iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem qdem qui uenerant redire p̃cepit:helchiam uero & hyſmaelẽ obſidum loco retinuit. Rex igitur hæc agnoſcens pontificatũ dedit Ioſeph filio Symonis pontificis : qui cognomen habebat cadis. Porro Cæſar miſit Albinum in Iudeá præfectum:mortem feſti cognoſcens. Rex aút denuo Ioſeph quidem pontificatu priuauit:& Anani filio qui & ip̃e Ananus uocabatur eius ſucceſſionẽ dedit. Hunc etenim ſeniorem Ananum dicunt fuiſſe fœliciſſimum:filios namq habuit:qui omnes dei pontificatu ſunt functi:dum & ipſe primitus hũc honorem plurimis temporibus habuiſſet:quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus autem iunior cum pontificatum ſuſcepiſſet:erat uehementer aſprimus & audax:ſecta ſadducens : qui circa iudicia ſunt ultra omnes iudæos ualde crudeles:ſicuti iam declarauimus.

Quia ſub eo a nece prouincialium ſiccarii ceſſauerunt. Cap. XXI.

CVm ergo huius ſecte Ananus eſſet:credẽs ſe inueniſſe tempus oportunum:feſto mortuo & Albino in itinere conſtituto:concilium fecit iudicum : & quoſdam deducẽs ad ſemetipſum inter quos & fratrem Ieſu qui dicitur Chriſtus:nomine Iacobũ:quaſi contra legem agentes accuſans:tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatiſſimi eſſe ciuitatis:& circa legis integritatem habere ſollicitudinem:grauiter hæc tulere: miſerũtq latenter ad regem:rogantes eum:ut ſcriberet Anano:ne talia perpetraret:cum neq prius recte ſe ciſſet. Quidam uero eorum etiam Albino occurreret:ab Alexandria uenienti:eumq docuerunt: quia non liceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum ſermonibus flexus:cum iracundia ſcripſit Anano:interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex Agrippa ſublato ei pontificatu:q tribus habuerat menſibus: Ieſum dánei filiũ in eius loco conſtituit. Cunq Albinus in hieroſolymitarum ueniſſet urbem:omni prouidentia niſus eſt ut prouincia pacem haberet:& ideo ſiccariorum plurimos íteremit. Pontifex igitur Ananus per ſingulos dies ad meliorem gloriam conſcendebat & fauorem ciuium habebat pariter & honoré. Erat enim locuples:& quotidie Albinum atq pontificem muneribus complacabat. Habuit auté famulos ualde laborioſos:qui cum procacibus conuerſati uiris:pgentes ad areas:ſacerdotum decadas accipiebant:tum facientes:& non abſtinentes a cæde nõ dantium: ſed etiam alii pontifices ſimilia ſeruorum illius peragebant:cum nullus utiq prohiberet. Quapropter ſacerdotes q olym ex decadis alebantur:tunc inopiæ neceſſitate deficiebant. Rurſus igitur ſiccari feſtiuitatis tempore noctu ciuitatem ingredientes:compræhenderunt uiuum ſcribam magiſtratus Eleazari filium

Ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt e ciuitate.Deinde mittentes ad Ananiam:dixerunt ita ſeſe ſcribam remiſſuros ad eum:ſi albino ſuaderet:ut decem uiros quos ex eis cœperat: & uictos habebat abſolueret.Ananias autem propter neceſſitatem Albino ut hæc faceret perſuaſit: quod opus maximorum malorum fuit initium.Latrones nãq; ſemper moliebantur ut aliquos familiarium caperent annaniæ:quos non aliter:niſi quoſdam ſicariorum reciperent:dimittebant. Cũq; numerus eorum iterum acreuiſſet: capta fiducia rurſus prouiciam affligebat.Hoc itaq; tempore rex Agrippa Philippi cæſaream amplius fabricatã:ad honorem Neronis nerodiã appellauit:& Bericiis theatrum pecuniis multis inſtructum annalibus ſpectaculis condonauit:innumeras illic expenſas efficiens.Frumenta náq; populo copioſa:& oleum opulenter exhibuit: & omnem pariter ciuitatem ſtatuarum pulchritudine:& antiquorum imaginibus exornauit: & pœnæ omne decus regium ibi migrauit.Quapropter creſcebat aduerſus eum odium ſubiectorum eo q; illorũ pompam auferẽs:ornaret extraneam ciuitatem:leſus autem gamelielis filius a rege ſucceſſionem pontificatus accepit:ieſu dãnei honore priuato:& propterea ſeditio inter alterutros orta eſt.Faciẽtes enim collectionem prauorum hominum:frequenter uſq; ad lapides blaſphemiis præcedentibus incideret.Ananus autem præcellebat eos:quando diuitiis ſuis paratos accipere pecunias redimebat.Cuſtobarus enim & Saul maximam ei multitudinem congregabant:cum eſſent de genere regio:& propter agrippæ conationem populi fauorem haberent:uolenti ſcilicet iura & res infirmorum diripere præparati.Ex quo præcipue contigit noſtram ciuitatem languere magis:cum utiq; res eius ad peiora proueheretur.

Quia florus ueniens Albino ſucceſſor:tantis malis iudæos affecit:ut eos ad arma contra romanos uenire compelleret. Cap. XXII.

ALbinius itaq; cum audiſſet ſibi ſucceſſorem geſſium florum fuiſſe directum: uolẽs aliquid hieroſolymitis præſtare: producens uinctos qui erant indubitanter morte digni eos præcepit occidi.Alios autem qui ex parua quærela tenebantur in carcere:pecuniis ſumptis abire præcepit:& ita geſtum eſt:ut carcer quidem purgaretur a noxiis:ſed pro uincia latronibus impleretur.Interea ex tribu leui quicunq; erant hymnorum dictores:perſuaſerunt regi ut facto concilio eis concederet quatenus ſtola linea proximæ ſacerdotibus uterentur eius regnum decere dicentes:ut memoriam de nouitate introducta præciperet. Quod petentes: impetrauerunt.Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præſidebant hymnidicis hoc cõceſſit:ut poſita ueſte prima.Linea ſicut uoluerant uterenẽ.Omnia contraria paternis legibus agebantur quibus ſpretis non poterant pœnæ non ſolui.Igitur cum iam tunc etiam templum uideretur eſſe præfectum:& ciues conſpicerent:artifices ultra decem & octo milia uacãtes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent:quibus ſcilicet ex opere templi aliméta miniſtrabantur pecuniaſq; repoſitas propter timore romanorum habere non ualere:tunc habito cõſilio: ut cura haberetur artificum:& eis potius liceret expendi theſauros:quando ſi una hora quilibet operaretur:mercedes acciperet:regi perſuaſerunt:ut oriẽtalem porticum altius eleuaret.Erat autem hæc porticus in exteriori templo poſita in conualle profunda quadringẽtorum cubitorum parietes habens:ex lapide quadrato alboq; conſtructos:Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero ſex:opus Salomonis regis:qui primitus templum omne cõſtruxit.Rex autem dum ei a Claudio templi fuiſſet cura commiſſa:iudicãs quia omnis operis diſtructio quidem eſſet facilis inſtructio uero difficilis:& præcipue ad hãc porticum & tempore & copioſis pecuniis opus eſſet:hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit.Ieſu autem filio Gamalielis pontificatum priuato dedit hũc honorem Mathiæ theophili:ſub cuius pontificatu:& bellum romanorum contra iudæos ſumpſit initium. Neceſſarium inter hæc credo & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens:narrare de pontificibus quomodo inchoauerunt:& quibus fungi hoc honore permiſſum eſt:& quanti fuerũt uſq; ad bellum finem.Primum itaq; omnium dicunt aaron fratrem moyſeos põtificatum ſumpſiſſe diuinũ:quo moriente ſucceſſiſſe mox filios:& ab aliis eorum denuo liberis honorem unius diſtributum.Vnde legittimum eſt nullum poſſe pontificatum percipere:niſi de ſanguine fuerit aaron: ex alio náq; genere neq; ſi in regno conſtitutus ſit:pontificatum poteſt adipiſci.Fuerunt itaq; oẽs ab aaron ſicut diximus primo uſq; ad finaſum qui belli tempore per diſcordiam põtifex ordinatus eſt:numero.lxxxiii. Ex quibus in deſerto temporibus moyſeos conſiſtente tabernaculo quod moyſes deo dicauit:uſq; dum ad iudæam populus adueniſſet:ubi Salomon rex edificauit templum:pontificatum habuerunt uiri numero.xiii.Primi náq; donec uitam finirent morte:habebant inerumpibiliter hunc honorem poſtea uero etiam uiuẽtibus ſucceſſio præbebatur. Sed dii quidem.xiii. aaron exiſtentes ex genere:per ſucceſſionem ſumebant honorem.Fuit autem hæbreorum reſpublica primo quidem ſub populi poteſtate:poſt hoc autẽ ſua unius principatu ſita:tertio uero ſub regibus.Tempus ergo quo iſti.xiii.habuere principatum:a die qua ægyptum patres noſtri moyſe duce reliquerunt:uſq; ad ædificationem templi quod Salomon rex hieroſolymorum in urbe conſtruxit:fuit annorum.xii.& ſexcentorum.Poſt illos itaq;.xiii.pontifices.decẽ & octo alii hanc

tenuere poteſtatem:a Salomonis regis temporibus hieroſolymis ſibimet ſucceedẽtes: uſq; ad aduẽ tum Nabuchodonoſor babyloniorum regis:qui caſtrametatus eſt aduerſus urbem:templum qui dem concremauit: gentem uero noſtram in babyloniam migrauit: & pontificem loſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum quadringentorum.lxvi.fuit annorũ:menſium ſex: dierumq;.xx.eum utiq; iudæi ſub regibus eſſent conſtituti. Poſt tempus autem annorum.lxx. captiuitatis geſte per babylonios cyrus perſarum rex dimiſit ex babylonia iudæos ad propriam remeare terram:atq; conceſſit templum edificare captiuis. His itaq; remeantibus: Siſon pontificatum ſumpſit:& ex eius genere alii.xv. uſq; ad tempus regis Antiochi:qui uocabatur eupator hũc habuere præſulatum. Conuerſabantur aũt populari poteſtate annis quadringentis.xiiii. primuſq; Antiochus quam prædiximus:& princeps eius militiæ liſyas:omnia cui erat Menelaus cognomẽ tum pontificatu depoſuerunt: perimentes eum in heroea & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron:non autem ex iſta domo. Propterea autem & Onias defuncti fratruelis & nomen referens patris:ueniens in ægyptum Ptolomei philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris:ſuaſit eis: ut ſecũdum heliopoliticam legem deo conſtituerent templum:hieroſolymitano ſimile: & eum pontificem ordinarent. Sed de templo apud ægyptum edificato: ſæpius declarauimus. Ioachim uero cum tribus ánis habuiſſet pontificatum defunctus eſt cui nemo ſucceſſit:ſed per annos.vii.ciuitas fuit ſine pontifice. Igitur Ionathas frater iudæ machabei ipſo tempore ſuſcepit pontificatum quem tenebat.iiii.annis. Quo per inſidias moriente dolo Triphonis: ſicut ſuperius iam quodam loco narrauimus:accepit hunc honorem Symõ germanus eius. Huic per dolum quoq; generi in conuiuio morienti:filius ſucceſſit Hircanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis.xxxi.in ſenectute moritur cum & pontificatum tenuiſſet & regnum. Quo defuncto: Ariſtobolus eius maior filius ei ſucceſſit: qui primus ſibi diadema impoſuit: ac poſt annum moritur. Cuius uxor alexandra fratrẽ eius alexãdra cõſtituit in regno. Alexander aũt:cũ & regnaſſet:& ſacerdotium tenuiſſet annis.xxvii.uita priuatus eſt:alexandræ cõiugi præcipiens:ut ipſa põtificem ordinaret. Quæ pontificatum quidem Hircano ſuo filio dedit: regnum uero ipſa retinẽs annis.ix.defuncta eſt. Cuius filius Hircanus per tempus pontificatum obtinuit. Poſt morté náq; alexandræ:dimicauit aduerſus eum frater eius Ariſtobolus:& dum uiciſſet:illum quidem pontificatu remouit:ipſe uero & regnum tenuit:& dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni:menſe ſimiliter tertio:ueniens Pompeius:& hieroſolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens:ipſum quidem romæ cum filiis uinctum miſit: Hircanum uero denuo in pontificatu reſtituit:quẽ gentis quidem præſidatum habere permiſit:diademate uero uti prohibuit. Habuit autem Hircanus hanc poteſtatem ſuper nouem priores alios annos .xl. Barzafranes autem & pacorus pthiæ potentes:tranſeuntes eufratem:& pugnantes aduerſus Hircanum:ipſum quidem cæperunt: Ariſtoboli uero filium Antigonum conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidem tenuiſſent regnum:Soſſius & Herodes obſederunt eum:captumq; tranſmiſerunt Antonio. Antonius uero defunctum Antiochiam trucidauit. Herodes uero commiſſo regno ſibimet a romanis nequaq̃ conſtituit ex genere Aſamonei pontifices: ſed quibuſdam ignobilibus & qui ſolũmodo de ſacerdotibus eſſent præter Ariſtobolum tribuit hunc honorem. Ariſtobolum nanq; filium Hircani:qui a parthis captus fuerat:pontificem conſtituens: ſororem eius mariannem duxit uxorem. Ob quam rem fauorem populi ſibimet collocauit:propter Hircani memoriam. Deinde metuens:ne cuncti ad Ariſtobolum declinarent: eum in hierico ſuffocari dolo machinatus eſt cum nataret:ſicuti iam declarauimus. Poſt hunc autem nequaq̃ alicui ex genere Aſamonei pontificatus tribuit poteſtatem. Similia quoq; geſſit in cõſtitutione ſacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter & romani poſtea ſuper iudæos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt uſq; ad diem qua titus templum & ciuitatem capiens concremauit:cuncti ſimul uigintinouem. Tempus autem horum:anni ſunt centum & ſeptem. Quorum quidam conuerſati ſunt:ſub Herodis regno:& filii eius Archelai. Poſt horum uero mortem: populi quidem poteſtate cuncta gerebantur:præſulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaq; Florus miſſus a Nerone ſucceſſor Albino:plurimis malis iudæos attriuit. Erat nanq; genere Dazonius:habuit autem uxorem nomine Cleopatram:quæ dum eſſet amica Pompeiæ Neronis uxoris:& malignitate marito non minor: per eam uir eius infulas huius dignitatis adeptus eſt. Sic autem Florus circa poteſtatem malignus fuit & uiolentus:& præ magnitudine maloꝝ eius:Albinum quaſi beneficii largitorem iudæi laudarent. Ille nanq; malignitatem celabat:& ne penitus deprehenderetur a turba quodammodo præuidebat. Geſſius autem Florus quaſi ad docendam nequitiam miſſus iniquitates ſuas in gentem noſtram aperta malignitate pompabat:neq; direptioni parcens:neq; modum iniuſti ſupplicii derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miſerandum:& omnibus lucris auarus qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanq; multi ad hoc accedebant cum illius permiſſione: ut de ſua ſalute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter

infelices iudæi cum non ualerent uaſtationes ſuſtinere latronum:cogebantur a propriis ſolenitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius ubicunq; liceret apud alienigenas habitarent.Florus igitur fuit qui nos contra romanos bellum fecit aſſumere : melius iudicans citius q̄ paulatim: & per tempora nos perire.Initium quippe ſumpſit hic prælium ſecundo quidem anno amminiſtrationis flori.xii.autem Neronis imperii.Sed ea quidem quæcūq; aut facere coacti ſumus: aut paſſi: perfecte ſcire poterunt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatione conſcriptos . Hic igitur ponam terminum antiquitatis hiſtoriæ:poſtq̄ etiam bellum cœpi conſcribere.Continet ât hoc opus a prima hominis natiuitate traditionem uſq; ad.x.annum neronis imperii.Ea ſiquidem quæ nobis iudæis prouenerūt in ægypto:& Syria:Paleſtina:& quæcūq; perpeſſi ſumus ab aſſyriis & babyloniis.uel circa nos Perſe ſeu Macedones egerunt: & poſt eos romani: ſicuti reor ſunt cū integritate compoſita. Niſus ſum autem etiam deſcriptione conſeruare: qui per annos duo milia conſtituti ſunt.Conſcripſit etiam ſine errore ſucceſſiones regum:actus eorum: & conuerſationes enuncians:& monomarchorum poteſtates enarrās:ſicut ex ſacris libris de rebus omnibus deſcriptio continetur.Hoc enim in principio hiſtoriæ me facere compromiſi.Dico ſiquidem cum fiducia:opere iam perfecto: quia nullus alter licet uoluntatem habuerit:neq; iudæus: neq; alienigena potuit hic negocium græcis ita ſubtiliter explanare . Habens enim indubitanter a congentilibus meis maximam eruditionem noſtræ prouinciæ etiam græcas ſtudui litteras adipiſci. Artis nanq; grammaticæ experimentum ſumpſi:integritatem uero prolationis uerborum:poſſidere me paterna conſuetudo prohibuit:quippe cum apud nos non recipiant eos:qui elocutionem multarū gentium didiciſſe noſcuntur eo q; commune putem hoc officium non liberis tantummodo ſed etiā uolentibus ſeruis.Sapiētiam uero illos teſtantur habere tantūmodo:qui leges ſub integritate cognoſcunt: & uirtutem ſacrarum litterarum interprætari poſſunt. Propterea multis in hoc ſtudio laborantibus:uix duo quidem aut tres adepti:& laborum fructu repente potiti ſunt.Nō erit forſan inuidioſum etiam de genere meo:& uitæ actibus poſtea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de antiquitate ceſſabo:libris exiſtentibus.xx.habentibus uero.lx.milia uerſuum.Et ſi diuinitas conceſſerit:per diſcurſum:commemorabo rurſus & cauſas belli: & eorum quæ ad præſentem pertinent diem: quæ eſt tertiidecimi quidem anni Domiciani cæſaris principatus: mihi autē a natiuitate quinquageſimi & ſexti.Propoſui quoq; uobis conſcribere noſtras etiam ideſt iudæorum ſectas:in.iiii.libris:de deo eiuſq; ſubſtantia:& de legibus & cur ſecundum eas aliud facere permittimur:aliud prohibemur.

De antiquitatibus Iudæorum Finis.

Cloſephi Mathathiæ filii hebræi genere ſacerdotis ex hieroſolymis de antiquitate iudæorū contra Appionem grammaticum alexandrinum. Cap. I.

Vfficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulentiſſime uorum Epaphrodite legentibus eos aperui de noſtro genere iudæorum: quia & uetuſtiſſimum eſt & primam conſcientiam propriam habuit: quinq; milia enim annorum numerum hiſtoriam continentem ex noſtris ſacris libris græco ſermone conſcripſi. Quoniam uero multos uideo reſpicientes blaſphemiam quorūdam inſane prolatam : & ea quæ a me de antiquitate conſcripta ſunt non credentes:putantes mendacium noſtrum ſit genus:eo q; nulla memoria apud grecorū nobiles Hiſtoriographos digni ſunt habiti noſtri maiores.Pro omnibus his arbitratus ſum oportere me breuiter hæc dicta conſcribere:& derogantiū quidem ueſanum ſpontaneumq; increpare mendacium:aliorum uero ignorantiam pariter emendare : uniuerſoſq; de noſtra antiquitate qui ſcilicet ueritatem amplectuntur edocere. Vtar autem in meis dictis teſtibus eis:qui de omni antiquitate apud græcos fidedigni ſunt iudicandi : eos autem qui blaſpheme de nobis atq; fallaciter conſcripſere aliqua per ſemetipſos conuicta indubitanter oſtendam.Conabor etiam cauſas exponere propter quas nō multi in græcis hiſtoriis gentis noſtræ fecere memoriā: necnon & eos qui dem nobis nequaq̄ ſcribere uoluerunt neſcientibus aut neſcire ſimulantibus indicabo. Primitus itaq; ſatis admiror eos qui exiſtimant oportere de rebus antiquis græcis tantummodo fidem habere & ab eis conſulendam eſſe ueritatis integritatem.Nobis aūt & aliis hominibus non eſſe credendum.Sed ego omnia in his contraria uideo contigiſſe.Quapropter decet non uarias opiniones inſpicere:ſed ex ipis rebus iuſtitiam ponderare.Omnia ſiqdem græcoꝝ noua & heriusꝫ:ut ita dicā:nuper facta cognoui.Et hæc fabricas ciuitatū & adinuētiones artiū conſcriptioneſq; legum cunctarumq; regꝫ iunior apud eos eſt hiſtoriæ diligentia conſcribenda.Apud ægyptios autē atq;

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

Registrum

A
IOSEPHI
ditur : quod
quinqꝫ &
flumen

B
mine iacob
rum:& non
permiſit
ex mulieribus

C
præparatos
iecerant
dei credere
biliora:quã

D
inſpexerant
concilium
Quemadmodũ
quæ ab eo

E
unuſquiſqꝫ
mis conſtituti
roſolymitarum
enim fuit

F
uenit ad eum
ut non
uſqꝫ in dei
ſemetipſos

G
dominæ quidẽ
bum non
getem appellant
quanta &

H
Quomodo poſt
inquit ſyba
opera manuum
ſacerdotem

I
Cũqꝫ fateretur
diuitiis
ricaretur leges
uxor:&

K
neceſſitatem
in his malis
duo.Poſt
cum deus

L
edos &
imperium: &
Princeps
barbaros

M
ꝙ quidam
ꝑſis ſubiectas
membrorum
Nã duodecimi

N
amicis regis
uſqꝫ ad terram
De morte
& bethſuram

O
hieroſolymoꝫ
ſent:& aliquos
phonis frui
rent.Et

P
tiſſima.Tunc
teſtimonio
dominum
populo uel

Q
mam peruenit
illic iudæis
aula turbauit
De terremotu

R
mirandam
tam:non
eius fuiſſet
in honorem

S
Qualiter
taminum
ctionem ſuæ
hominibus

T
gnati fuere:
ex deliciis
Quantæ ſint
Artabanus

V
præſentem
perditione
Hos ꝓceperat
re conſtrictum

X
ſtuduit erudiri
pulus ꝓcurrebat
tus ſim ſtola
Poſt mortem

Y
tenuere ptãtem
Chaldæos &
dos : &
quidem quia

Z
ſuper nos
conuenit
uerb̃.Atheniẽſes

AA
IOSEPHI
RVFFINI
Hyeroſolymis
multitudo

BB
ſum in idumeã
ta peruenit
ſtitit:qui
tamen arabas

CC
de rebus
fratris erga
ſpatium ꝓbui
cũ propinquis

DD
quidem tres
abſtinentium
magis ad
eſſe plenam

EE
ſus antecedebat
Quidam qui
bat:quoſqꝫ
daris ſed

FF
Antonius
atqꝫ perpetuum
obuiã prodeũt:
Fabricatis

GG
& uiolentia
ciuitate ad
bant:quorum
bus aſſimiles

HH
perſequebantur
numeroſæ
maxime igenii
quidem cætera

II
Aggeres
rati nõ ſteterũt
nem oporteret
re multi qdem

KK
diebantur:ubi
& ſupra ætatẽ
Pompæ autẽ
rent iudæis

FINIS.